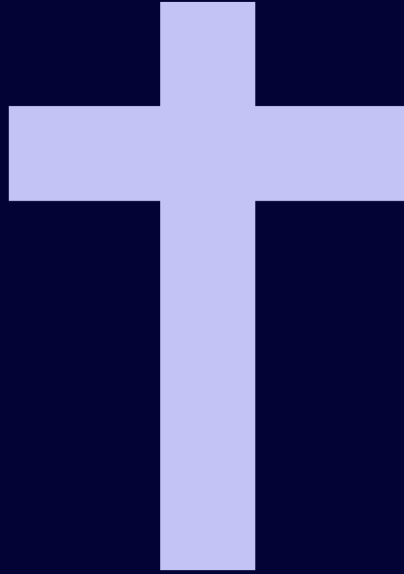

SISIPAC AC QELIA

The New Testament and Psalms in the Kube Language of Papua
New Guinea

SISIPAC AC QELIA
The New Testament and Psalms in the Kube Language of Papua New Guinea
Buk Song na Nupela Testamen long tokples Kube long Niugini

copyright © 2012 Global Bible Translators

Language: Mongi (Kube)

Translation by: Global Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2012-11-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 31 Aug 2023
0403b50f-078d-52e2-a203-056e8a430665

Contents

front	1
Legic	2
Mataio	100
Mareko	150
Luka	181
Yohane	236
Méliméli icac ai	273
Roma	323
1 Korinti	346
2 Korinti	368
Galatia	383
Efeso	391
Filipai	399
Kolosai	405
1 Tesalonika	411
2 Tesalonika	416
1 Timoteo	419
2 Timoteo	425
Tito	430
Filemon	433
Hebiraio	435
Yakobo	452
1 Petero	458
2 Petero	465
1 Yohane	469
2 Yohane	475
3 Yohane	476
Yuda	477
Ac Saṇa	479
Read the New Testament	505

Sisipac Ac Qelia Sampela hap Buk Baibel long tokples Kube long Niugini

The New Testament and Psalms in the Kube language of Papua New Guinea

Global Bible Translators

Sisipac Ac Qelia

Sampela hap Buk Baibel long
tokples Kube long Niugini

The New Testament and Pasmalms in
the Kube language of Papua New
Guinea
[iso]

Translation: © 2012, Global Bible
Translators

Print publication, 2012, Global Bible
Translators

Web version
2017, Wycliffe Bible Translators, Inc.
www.Wycliffe.org

<http://pngscriptures.org>

www.ScriptureEarth.org

This translation is made avail-
able to you under the terms of
the Creative Commons license
(Attribution-Noncommercial-No
Derivative Works).

[http://creativecommons.org/
licenses/by-nc-nd/4.0](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0)

Your are free to share — to copy,
distribute and transmit the text un-
der the following conditions:

- **Attribution.** You must attribute
the work to *Wycliffe Bible Transla-
tors* (but not in any way that sug-
gests that they endorse you or your
use of the work).

- **Noncommercial.** You may not use
this work for commercial purposes.

- **No Derivative Works.** You may
not alter, transform, or build upon
this work.

- **In addition,** you have permission
to port the text to different file for-
mats, as long as you don't change
any of the text or punctuation of the
Bible.

Notice — For any reuse or distribu-
tion, you must make clear to others
the license terms of this work.

Tok Orait

Dispela Buk Baibel i kam wantaim
tok orait na lo bilong Creative Com-
mons Attribution-Noncommercial-
No Derivative Works license. Em
i tok olsem **yu ken givim kopi
long narepela manmeri.** Yu ken
wokim kopi na givim long husat
i laikim. Tasol, yu mas tok klia
dispela samting i kam long [http://
tokplesbaibel.org](http://tokplesbaibel.org). Yu no ken kisim
mani na salim dispela. **Yu mas
givim nating.** Na tu, **yu no ken
senisim Tok.**

Ol piksa i kam wantim ol Baibel na
narapela buk i stap long dispela sait
i gat tok orait long usim wantaim
dispela samting tasol. Sapos yu laik
narapela tok orait, yu mas askim
husat i papa bilong copyright long
dispela ol piksa.

Sapos yu laik stretim samting i no
orait long dispela tok orait, stretim
tok, salim Buk Baibel, o tainim Tok
bilong God long nupela tok ples, yu
ken **askim mipela.**

Olgeta tok orait na lo long tok
ples English i stap long [http://cre-
ativecommons.org/licenses/by-nc-nd/
4.0/legalcode](http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/legalcode).

Sapos yu gat askim long dispela, **plis
askim mipela.**

Legic Kiwi 1

1

(Legic 1–41)

Héna éréhéc.

¹ Ic ségi ségiyaguc imi ic zipiliñ zapalaña ionac niniñ arenjia imi ménda méndacma kemma, késpedesic ic ionac kekecac hénaiguc momacnec ménda namma, zédesi ic iniguc* momacnec ménda tacanzac. ² Néñ Yaweac† héna acwac‡ ewa siña heyu, siñi kaiwe séc héna ac imi zéniñanzac.

³ Inéñ ic hésa doku téfara giñgiñaguc himicgic nañanzac ésécnec haréña ménda bura tiyu naléya méndacma héla gocmia haianzac. Inéñ imuac me imuac ai meyu hiabianec saima keñanzac.

⁴ Néñ ic zipiliñ zapalaña imi imuhuc qahac. Inéñ imi gorosona sénéwéra luhucnéñ mihilanjéyu keñanzac ésécnec. ⁵ Imuac niñac ic zipiliñ zapalaña ieneñ imi Anutunéñ kitiwa biria melenj énécmiyu hia ménda nañselimu. Wañu késpedesic ic ieneñ ic solaña iniguc momacnec kecmuac séc qahac. ⁶ Ic hiabia imi Yawenéñ inicgaleñ wañ énécmianzac, néñ ic zipiliñ zapalaña imi eneñ tima keñanzu héna imuac tetedgia imi humu qai wawaña.

2

Anutunéñ Kristoac sisipac ac ézéyec.

¹ Némac niñac baera baera ic embac ieneñ qegetali ac qewelona wamma, imuac ic embac ieneñ ai gorosona imuhucyawac niñarenj wañanzu? ² Wañu Yawe zéma iwac halécnéñ météré mima gésimimia

* **1:1:** Hebiraio aciguc; Ionac tataciguc. † **1:2:** Yawe; Anutuac qara, kiwi téréyaiguc ogic hezac, néñ qac téréya imi ménda olomma Miñ Kewu zéanzu. ‡ **1:2:** Héna ac; Hebiraio aciguc Tora, Moseac kiwi ura 5 Anutuac ackuažéc imuac hénihéniaguc hezac imuac qara.

iorac hazéc wañ érécmima baecac ic kewu ieneñ zéréñqéréñ wamma nañgic, baecac galeñhéra ieneñ momacnec toroqe amuma yomuhuc emininzu; ³ Señ hésa qaté nénécmizac imi qetecgéma hésa selia ziki sipac menénéc mizac imi hulac golidachij.

⁴ Wañu ou kurumenjiguc taczac inéñ desi énécmizac. Miñ Kewunéñ isocfagociguc onopoczac. ⁵ Inéñ qeri geric wamma ac wañ énécmizac, tericgé énécmima yomuhuc zézac; ⁶ Nenaoc, nena ic kewu, nuac baec boña téréya Zioniguc kumuwa nanzac.

⁷ Imuac ni miñ kewuac zézé seli ac imi zéau énécmiwa baec séc kenzac. Yawenéñ yomuhuc nézézac; Gi imi nuac nañna. Deguc ni héri haima mihicñi génzua. ⁸ Zéwelecnénna neñ nuac mératéc baec séc ic embac hénia hénia imi gémba guac buña wandacmu. Wañu baec tetedgia séc moczonj guac buña wandacmu. ⁹ Wañu geñ aiñ qarucganéñ hazéchécga unuwésémañ. Kewuc nomuñ ésécnec qéséñénécmiwa.

¹⁰ Imuac baera baera ic kewu ini niñtegic qinjegic ginaguc wammu. Baera baera galeñ ini goro ac imuac gezac haimu. ¹¹ Bac yandi yandi wamma Yaweac welenj qemima, bac yandi yandi wamma zézé ségiségi wammimu. ¹² Qeri geric wañ énécmiyu baec hénaginaiguc biriwu niñac. Iwac naña kiricne mima welenj qemimu. Qeri birianéñ élanzañnec geric bélañ ésécnec yacma onowac niñac. Iwac muru héima nañanzu imi eneñ moczonj ségiségi ginaguc wammu.

3

Hazéc hécgina ieneñ helanzí énécmigic Anutuac muru héima nammu.

¹ (Dawidinéj eneya nanja Apsalomac wésia igucnec néngacma kenec nalé imuaru oyec.) Yawe, hazéc hécna imi yei sasala yanda. Ic embac hazéc wannemma yaré qewiñ zéma yacma nanzu imi sasala yanda. ² Ic embac sasalanéj nuac* yomuhuc zéanzu; Anutunéj anjéna ménda tianzac. (Ohec)

³ Néj Yawe, gi imi nuac saiwa, nuac edamuna, nuac orucna meyac néjanzañ. ⁴ Ni Yaweac kucnec ewa ewananéj qacma héiwa, inéj iwac baec boña téréyaiguc† acna melenéjanzac. (Ohec)

⁵ Ni ama sinjiyu gau heanzua. Wañu Yawenéj néngalenéj wañnénu sinunec muñguc yacanzua. ⁶ Hazéchécna tausenja tausenja ienenéj lelecgé néngic, néj ni bac yandi yandi ménda wañanzua.

⁷⁻⁸ Anjén titi imi Yawe guac murunec. Miñ kewuac mérianéj imi ic embachécga qacginaiguc mama heanzac. Imuac niñac, Yawe, gi yacna! Oh nuac Anutu, ni anjénna tina. Nuac hazéchécna nekanjina kuma ic zipiliñ zapalaja ionac zécgina hézénjena.

4

Zérabéra naléiguc ewa éréhéc qahac zéwelec wañec.

¹ (Legic galeñawac; wañgonéj hésiaguc, Dawidiac legic zéra.) Anutu, nuac solaja miñina, ni guac qacma guruwa acna melenéj némbésémañ, ni baec wéñwéñgiaiguc kecha baec kondonja mihicñi nennec, imuac ewa hia niñnémma zéwelecna niñna.

² Baec ic ionac nanjéra* ini nalé dahecac séc gamu qeçe mihicñi némmu? Nalé dahecac séc edamuna imi melenjic gamu qeçeac buña wañu, haka biriawac siña nimma baniara méndac énécmima kecmu? (Ohec) ³ Yawenéj eneya niñac

* **3:2:** Hebiraió aciguc; Kecec unjanawac. † **3:4:** Zion baec boña, imuac qahaiguc Dawidiac demin selia neuñ kiroponéj lelecgéma nanzac. * **4:2:** Ac haka silicginaiguc ic tosara kuc buñaginaguc ionac icac nanjéra zéanjic.

wamma siñ niñmianzac i gésimiyec imi niñasarimu. Imuac ni zéwelec wamba Yawenéj nimma kecanzac. ⁴ Ini bac yandi yandi wamma kápésic ménda wammu. Gaugina hewiñ zé emma acgina qaiyu bénzénec qeriginanéj zéma nimmu. (Ohec) ⁵ Miñ Kewuac muru hakagina solaja iminéj mulu ésécnec haimimu. Yaweac muru héima nammu.

⁶ Ic embac sasalanéj Mérénenéj haka silic hiabia ménéj nénézéyu hémbiñ? zéanzu. Imuac Yawe gi guac kic tanecga asac mararaja gucnéj ninicna. ⁷ Miñ Kewunéj nuac ewa qerinaiguc ségiségi kunéj yanda tiyu sécgéanzac. Ségiségi iminéj padi me waiñ qelianéj sécgéyu ségiségi wañanzin imi qeyu maanzac. ⁸ Ni imuhuc solajanec demin mémma néngalenéj wañnéjanzac imi Yawe momacguc sac keczac, imuac mia ni ewana déñ wañu gauna heanzua.

5

Anutunéj yéwéri igucnec metecgé némmac zéma niñkinzén wamma zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; kuñaguc héigic, Dawidiac legic.) Yawe nuac acnawac gezac haina. Nuac yaiwisisiñ acna niñnéna. ² Méra némbésémañ niñ wamma guru héhéli génzua imi nimbésémañ. ³ Yawe, sinunec séc geñ nuac ac ewana niñanzañ. Acna melenéj némbésémañ niñac sinunec zéwelecma bénzénec mambéc kecanzua.

⁴ Hénia imi yomuhuc; Miñ Kewu gi biriawac siña ménda niñanzañ. Ic birianéj giguc hia tacyac ménda wammac. ⁵ Séwi enéñ icnéñ guac wéségaiguc nammuc séc qahac. Miñ Kewu gi imi haka silic biria wañanzu imi onac mézégga kunéj yanda tianzac. ⁶ Yawenéj ikoc

ac zéanzu imi unuma sac naec énécmianzu imi zéma tilic qilic ic ionac mézéya tianzac.

⁷ Ni imi Miñ Kewu guac goi héihéiganéñ nangé néñu kucna mihicñima Miñ Kewuac ocmuñ téréyaiguc keremman. Eega héigemma simiñ héigémba Miñ Kewu guac ocmuñ téréyawac muru kemmac. ⁸ Yawe, nuac leleciguc hazéchécna sasala keczu, imuac Miñ Kewu guac héná solañaguc nuagicma kenna, Miñ Kewu, hénaga dindiña imi nézéna hémba.

⁹ Imuac hénia imi yomuhuc; Kuaginaiguc imi ac héla méñ ménda hezac. Ewa qerigina imi ic embac mebiri énécmiwiñ zé niñareñgégic sécgédaczac. Wañu déméñgina imi kic suañ añañgia ésécnec. Wañu ezelañgina iminéñ haléc ac efima zéanzu. ¹⁰ Anutu, ionac imi kápésic ginaguc zéénécmina. Waiénécmina eñañ niniñ bétaciguc eñaoc hiñgacgic inimac. Ieneñ Miñ Kewu andé qeanzu, imuac niñac wawañ memégina biria imuac niñac wamma nesi énécmina kemmu.

¹¹ Néñ méñnéñ méñ guac muru hama sañgianzu imi ségiségi mihicñi énécmina. Ionac imi wai énécmina nalé tetcgia qahac ségiségiac legic héima kecmu. Ic imuhucya imi saiwa wañ énécmina, guac wañanzu imi eneñ guac niñ wamma ségiségi wammu. ¹² Yawe, gi imi hélacnec ic solaña mériañ mihicñi énécmianzañ. Guac ewa hiaganéñ saiwa éséc demañ meénécmina.

6

Qenzen manzen qeriaiguc Miñ Kewu zéwelec wammiyec.

¹ (Dawidiac ewa biriac legic, wañgoñ hésiaguc.) Yawe, qeri biricgaiguc ac ménda wañnéna. Miñ Kewu, guac qeri gericgaiguc zémindiñi ménda wañnéna. ² Yawe, ni kucna qahac, imuac ewa hia wañnéna. Yawe, mehiaru néna. Sicnawac toroya imi geriwa nozac.

³ Nuac kekec uñananéñ zuracgézac ésécnec geriwa nozac. Yawena nalé dahecac séc mambéc kecmañac hezac?

⁴ Yawe, lilingéma hama kekec uñana metecgé néna, Miñ Kewuna goi héihéiganéñ ni humuc igucnec añañña tina. ⁵ Méñnéñ méñ humaguc Miñ Kewu niñqelimacac séc qahac. Humuc ic ionac baec sasañgia igucnec mérénéñ gi hia mepési gémmac? ⁶ Ni zésilac wamma kecma birizua. Siñi herec kic qelinec kecma siacba kic masinanéñ hehena mézégézac. Siacma kecba aturu hehenanéñ dokuyaguc wandaczac. ⁷ Siac yanda wañkecba kicnanéñ biriyu hia hémmañac séc qahac wanzac. Hazéchécna niñac siacba kic masinanéñ wañu kicnawac kuhanéñ mazac.

⁸ Haka biria wañanzu ini moczoñ nuac murunec néñgacma kendacmu. Yawenéñ nuac zésiacna niñnéñzac. ⁹ Ewa biric wañ némmac niñac qerinanéñ hélacnec qacma zéwelecbá Yawenéñ niñnéñzac. Wañu nuac zéwelecna imi késa añañtizac. ¹⁰ Nuac hazéchécna imi gamu qeçe zéma bac yandi yandi kunéñ yanda mihicñi énécmiyu, gamugina nimma néñgacma lilingéma kemmu.

7

Ununesi mihicñima Anutunéñ méra mimac niñ zéwelerec.

¹ (Benzaminac qelia méñ Kusinéñ ac wammiyu Dawidinéñ ara bakia meññmiyec.) Yawe, nuac Anutuna, ni Miñ Kewunawac muru sañgi sañgina mihicñizua. Nesinéñzu moczoñ yanda ionac murunec añañña tima kératacnec népésina. ² Imuhuc ménda wañ némbañnec, ieneñ laion yañ ésécnec kucnec hama kekec uñana kiricqiric wañ némbunec. Gi qahac wañu metecgé nénéña méñ ménda keczac.

³ Yawe, nuac Anutuna, ni haka yomuhuc wañi iguc, nuac méranaiguc hakana biria yomuhuc

hezaciguc wai énécmína imuhuc hia wañ némumu. ⁴ Ni ic méñac késpedes méñ wammíyi iguc, héníaya qahac hazécnawac iwawai méñ wagiri iguc, ⁵ wai énécmína hazéchéna ieneñ kekec uñana nesima hama népésimu. Wañu wai énécmína ieneñ baeciguc kekecna tihumu némma edamuna imi seitotoniguc gilic hia mamac. (Ohec)

⁶ Yawe, qeri biricgaguc yachésémañ. Nuac hazéchéna geric bélanaginaguc hazéc wañ énécmína yachésémañ. Anutuna, yacma nambésémañ. Héna ac nénézénec imuac séhaiguc wañ énécmiwésémañ. ⁷ Baera baera unuruna hama lelecgé géngic, geñgaoc liliñgéma hama ou eñeña tacma inicgaleñ wañ énécmiwésémañ.

⁸ Miñ Kewunéñ baera baera ic embac zégési nénécmimac. Yawe eñeña miñina, geñgaoc solañ dindiña zéma haka héla qerinaiguc hezac imi héngésiwésémañ. ⁹ Qeri héhéñ, solaña miñina, gi imi niniñina batucgéma héñanzañ. Ic zipiliñ zapalaña ionac haka biria imi metecgéma haka solaña mesolañanina nammac.

¹⁰ Eñeña miñina, Anutu, nuac saiwa keczac. Inéñ ic embac qeri solañ keczu imi añgéh tiénécmianzac. ¹¹ Anutu imi zégésigési ic solaña. Inéñ naléya naléya qeri biric niñénécmianzac. ¹² Ieneñ ewa qerigina ménda mindiñimuiguc Anutunéñ souya zéra qericma tewiya hére muimañac zé zéréñ qéréñ wammac. ¹³ Anutunéñ zérabéra humumia zéréñqéréñ wandaru hezac. Inéñ tewi geric bélanaguc miyacgéyu hezac.

¹⁴ Ic birianéñ haka biria azi kiyu mihicñizac. Inéñ réwéri héri haima imuacnec merac ikora mezac. ¹⁵ Baec séséñ tewi luacyaguc mihicñianzac i eñeyaoc imuaru mama hiñgacanzac. ¹⁶ Kaiñiliweña iminéñ eñeya oruc qahaiguc maanzac.

Zipiliñ zapalaña iminéñ eñeya oruc siraiguc maanzac.

¹⁷ Ni Yawe imi solañawac niñac ewa hia ac ézémañ. Eñeña miñinawac qara mepésimañ.

8

Ic imi némac hiaya niñac niñmianzan?

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra, wañgoñ hésiaguc.) Yawe neñañ Miñ Kewunina, guac qac buñaganéñ baec séc zézé ségiségiyaguc wanzac. Gi imi ou kurumeniguc asac mararaña haina sécgéma hezac. ² Miñ Kewuac hazéchéra zéma ac bakia melembiñ zé wañanzu imi eneñ acgina qaimac niñac, Miñ Kewunéñ wañu kokoc namu nene ieneñ Miñ Kewu mepésimigic kuhaguc wañanzac.

³ Miñ Kewuna méraga merawanéñ memeya kurumén zéma imuac iwawai qeriaiguc haina hezac maso zéma ménni sikiluc imi kicna hima hémba kuneñ yanda wanzac. ⁴ Néñ icac niñna némaria wañu, Miñ Kewunéñ niñmianzan. Wañu icac naña imi némaria wañu héngaleñ wammianzan? ⁵ Ic imi mihicñima séha komora méñ memamina kuaya meme uña ionac bacginaiguc kerec.* Wañu edamu zéma qac buña eñeñanéñ ic kewuac opocya ésécnec haiminec.

⁶ Wañu Miñ Kewunéñ zéhicñiyec kekec iwawai imi moczoñ inicgaleñ wammac niñac zémima iwac héna bawaiguc onopocnec. ⁷ Imi mia rama tuña tuña, burumakao tuña tuña, zéma zéléñ baec kondonaiguc wiri yañ zéma ⁸ sawaiguc nei hénia hénia zéma kondun dokuiguc lambéc zéma iwawai hicñima héna hezac séc keña wañanzu imi moczoñ yanda momacnec.

⁹ Yawe neñañ Miñ Kewunina, guac qac buñaganéñ baec séc zézé bipiyaguc wanzac.

* 8:5: Heb 2:6-8, 1Ko 15:27

9

*Anutuac kuha zéma zégésigési so-
laña.*

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra; Songon legic 'Naña humuzac' imuac ewaiguc.) Oh, Miñ Kewu, ni ewa qerina moczonec Yawe qacma mepési génzua. Ai welicwelicgia wamma menec imi moczon zéau énécmimañ. ² Ni Miñ Kewu guac ségiségi wamma ewa hia nimmañ. Eñeña miñina kecanzañ guac qacga gita kulele qema mepési gémmañ.

³ Nuac hazéhcéna ieneñ néngacbiñ zé lilingégic, néñ guac wéségaiguc qonzonton géma mama humudacgic.

⁴ Imi mia hénia yomuhuc niñac; Geñ mia nuac solañ dindiña zéma acna héipuc wannémma meselinec. Ic kewu tatacgaiguc tacma dindiñanec zétecgéneç. ⁵ Geñ baera baera ac geriwiguc wañ énécmima ic biria mebiri énécmima qacgina hémbénañawac auna qahac wandaczac. ⁶ Humuc hémbénañanén hazéhcéna énépésiyecac keczac. Wañu ama areña areña yanda demañ seliaginaguc imi ic gétéya ésécneç héréma qézidacneç. Méñnéñ méñ ama areñ imuac méndagucneç niñqelianzac.

⁷ Yawenén hémbénaña kecanzac. Inén zégésigési ai niñac ic kewu tatacya miyacgéyu hezac. ⁸ Inén solañanec baera baera imuac tacyachéra zégési énécmianzac. Wañu dindiñanec ic embac galeñgé énécmianzac. ⁹ Yawe imi helanzi énécmimia ionac kiropo selia wanzac, zérabéra naléiguc eñeñaoc demañ seli wañ énécmimac. ¹⁰ Geñ guac hochoc ai meanzu imi ménda wai énécmianzañ, imuac niñac Yawe guac qacga ninzu imi eneñ guac héima nandacmu.

¹¹ Ini imi Zion iguc kecanzac Yawe imi mepési migic. Iwac haihaka imi baera baera ic embac sugginaiguc zéau énécmigic. ¹² Ic méñac sacnéñ mayu haka imuac

zégési énécmianzac inén mia niñqeli énécmima kecmac. Inén maqeqeya, gum bénzénzén mema amuma kekeç, tidacgé énécmimia ionac zésiaccinawac ménda eluñ qemac.

¹³ Yawe ewa hia wañnéna, hazéc wannénzu ieneñ tilanzi néñkeczu imi hénna. Gi humuc ac sañgulañaiguc ni meyac néñanzañ.

¹⁴ Imuhuc wañ néna ni guac mepé qepésiac legic imi énézédacmañ. Ninna béracga tanec wañanzac Zion kiropo imuac sañgulañ yandaiguc* añgén titi aiga menec imuac wamma ségiségi wammañ.

¹⁵ Baera baera ieneñ baec sésén eñaoc éségic imuaru mama hingacgic. Wañu ufc eñaoc musañgéma haigic iminéñ eñañ hénagina késazac. ¹⁶ Yawenén tasia meénécmima eñeña hénia mewininiyu niñgicac nindaczu. Ic biria eneñ iwawai eñañ méraginanén miyacgéic iminéñ ziki sipac meénécmizac. (Ohec)

¹⁷ Kaiziliweñ ic ieneñ humuc ic ionac baec sañgeñaiguc lilingéma kendacmu. Anutuac eluñ unuyec imi eneñ moczon imuhuc wandacmu.

¹⁸ Maqeqeya ionac imi nalé séc eluñ ménda qemac. Maqeqeya imi onac kic hihi imi hémbénaña haréña ménda wammac.

¹⁹ Yawe gi yacma nanna. Baec icnéñ meseliwu niñac. Baera baera imi eneñ guac kicgaiguc zétecgé énécmimia wammac. ²⁰ Oh Yawe, bac yandi yandi mihicñi énécmima, baera baera imi eneñ hénagina niñtegicma baec icdac imuhucya keczu imi niñasarimu. (Ohec)

10

*Helanzi mianzu ionac murunec
añgéña timac niñac zéwelerec.*

¹ Yawe, némac niñac lakeç nañkeczañ? Némac niñ zérabéra naléiguc sañgima keczañ? ² Ic birianén séwi eñeñ wamma ic

* **9:14:** Yuda ic ieneñ sañgulañ yandaiguc ac gésigési ai meañgic.

kucya mamaya nesi mikeczac. Geŋ zéna manam batuc areŋgéyu hezac imuaru eŋeyaoc mama hiŋgacmac.

3 Ic birianéŋ eŋeya kekec uŋayawac ewa siŋ imuac mepési amuanzac. Hémbaoc icnéŋ Yawe zéhiaru mimaguc mematiti wammima keŋanzac. 4 Ic birianéŋ séwi eŋeŋ ac kic tanecya wamma Yawenéŋ ménda kic hima néŋanzac zéma niŋiŋa imuac me imuac séc Anutu ménda keczac. zéma niŋanzac. 5 Iwac hénayanéŋ nalé séc seligima heyu, guac zégésigési ac tatacnéŋ ou taru inéŋ héŋtegiacmacac séc qahac waŋu, hazéchéra moczoŋ ionac imi mematiti waŋ énécmima kecanzac.

6 Eŋeya ewa qerianéŋ ni imi keŋe haqena qahac hiŋisaiya hiŋisaiya yéwéri mén ménda mihiŋiŋa imuhuc zéanzac. 7 Iwac kuayaiguc imi saec ac zéma ikoc ac zéma zébiri qébiri acnéŋ sécgéma heyu ezelaŋa bawaiguc imi réwéri zéma kaižiliweŋnéŋ hezac.

8 Inéŋ ama areŋ maréŋaiguc mambéc tacma sasaŋgiaiguc ic késpedes solaŋ kekera unuhumuanzac. Waŋu ic maqeqeyawac niŋu neneyawac tanec waŋu imuac kiwa hima awima tacanzac. 9 Inéŋ laion yaŋnéŋ zunzuŋaiguc tacanzac éséc nec sasaŋgiaiguc héima tacma ic maqeqeya késamaŋ zé mambéc keru hayu uficyanéŋ késahéréma keŋanzac. 10 Inéŋ tererema héima taru ic maqeqeyanéŋ mériaiguc eŋanzac. 11 Waŋu ic birianéŋ ewa qeriiguc yomuhuc zéanzac; Anutunéŋ eluŋ qeyu kecanzac. Waŋu kic tanera imi usuyaguc imuac hémbénaŋa hémmacac séc qahac.

12 Yawe, yacma nanna. Anutu, méraga meyacna eŋu. Ic maqeqeya helanzi énécmiawac eluŋ ménda gumac. 13 Ic birianéŋ Anutu mematiti wammima Inéŋ hakana biria yomuac ménda zéqesi waŋ

ném mac. zéma niŋanzac imuac niŋac imuhuc zézu.

14 Geŋ imi héndaczaŋ. Ewa biric zéma yéwéri imi héŋsosolima méraganéŋ tasia melemmaŋ zé niŋzaŋ. Imuac ic maqeqeyanéŋ guac muru héianzac. Gi imi becarunec gupaŋ merac héipuc wammianzaŋ. 15 Ic biriawac méria kuna. Ic biriawac haka biria imi moczoŋ mihiŋiŋi dacmaguc hocma waiwésémaŋ.

16 Yawenéŋ teteugia qahac hémbénaŋa ic kewu kecanzac, baera baera ic embac* imi iwac baec igucnec auénécmiyu humuqai wandaczu. 17 Yawe gi imi ic memama amuma kecanzu ionac ewa siŋgina imi niŋénécmianzaŋ. Imuac ionac ewa qerigina meseli énécmima gezac gema niŋna. 18 Gupaŋ merac zéma helanzi énécmimia ionac niŋac wamma zétecgé énécmia baec ic eneŋ muŋguc ménda tericgé énécmimu.

11

*Niŋkinzéŋnina imi Miŋ
Kewuninawac muru haini hemac.*

1 (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra.) Ni néŋgacma Yaweac muru saŋgizua. Ini némac niŋac kekec uŋanawac ézéma nei éséc nec néŋgacma nonac baec boŋaiguc hana zézu? 2 Ic biria ieneŋ tewiginaiguc zakona mui hérétéŋ wanzu. Ic qeri solaŋa tunumaŋiguc qewiŋ zé wanzu. 3 Baec nanaŋanéŋ bacgéyu ic solaŋanéŋ dimuhuc wammac?

4 Yawenéŋ eŋeya ocmuŋ téreyaiguc kecanzac. Yaweac ic kewu tatacya imi kurumeŋiguc taczac. Imuac nec inéŋ kic hima baec ic neŋaŋ ninic tegicanzac. Kicyanéŋ ninic sosalianzac. 5 Yawenéŋ ic solaŋa batucgé inicma ic biria zéma kaižiliweŋac siŋa niŋanzac iwac kekec uŋayawac mézia tianzac. 6 Inéŋ zéyu salfanéŋ kia éséc nec mama ic biria onomac. Geric zéma salfa zéma

* **10:16:** Ic enia ionac zézéya.

luhuc bélanagucnéñ ionac sokociguc meséccgé énécmimac.

⁷ Yawe imi solañ dindiña, imuac ai solañawac siña niñanzac. Imuac ic solañ ienen iwac kic tanera hémmu.

12

Nalé biriaiguc méra mimac niñac zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe méra némbésémañ. Eega héianzac imi humuqaimañ zé wanzac. Ic hélanéñ ic onac sugcina igucnec qahac wammañ zé wanzac. ² Ic ienen ama momac hécgina ac ikoc wañ énécmima kecanzu. Ac haléc zéma qeriginanéñ lukeñ luha wañu ac zéanzu. ³ Yawenéñ haléc ac zéanzu ionac kua taségina zéma séwi eñeñ ac zéanzu ionac eze-lañgina imi hericdarmac. ⁴ Ienen ezelañ ninanéñ meseliwiñ, kuanina imi neñañ buña, imuac méréneñ neur hia héi nénécmimac? Imuhuc zéanzu, imuac niñac imuhuc wañ énécmiwésémañ.

⁵ Yawenéñ yomuhuc zézac; Ic mété qététaña, helanzi mimia zéma ic maqeqeya ionac zésilacgina niñac ni deguc yacma onagicma baec imuhucgeñ me imuhucgeñ kembiñ zé niñkumu wanzu baec zéra béra qahac imuaru keñ onopocmañ.

⁶ Yaweac ackuazécnéñ siliwa nomuñ geric weñweñanéñ hatac ⁷ zesolañaniyu hiaruyec ésécnec laclalac gocya qahac wanzac. ⁷ Yawe, ic imi hiçñisai yomi onac murunec demañ memina hémbénaña guac buña kecmac. ⁸ Baec ic ionac sugcinaiguc haka kai ziliweñawac niñgic eñu ic biria imi baec séc lelecgéma keñha wanzu.

Hazéchéra ionac murunec añgéña timac niñac zéwelerec.

13

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe némac naléac?

* **13:3:** Humuc niñac gau yanda zéañgic.

Nuac nalé hémbénaña eluñ guzac? Guac kic tanecga nuac murunec nalé dahecac séc musañgéwésémañ?

² Nalé dahecac séc ni ewa qerinanéñ niñareñgéma, kaiwe herec niñyéwérimañ? Hazécnanéñ nalé dahecac séc mematiti wannéma tétéc qeque wammac?

³ Yawe nuac Anutu, niñnémma acna meleñ némbésémañ. Kicna meqeli néna gau yanda* hewi niñac. ⁴ Hazécnanéñ ni ic imi ogiczua zéwac niñac. Ni qequeñ qeha wamba hazéchéna ienen ségiségi wambu niñac. ⁵ Ni imi guac goi héihéigawac héima kecmac. Nuac ewa qerinanéñ guac añgéñ titigawac niñac wamma ségiségi wammac. ⁶ Yawenéñ goina héinéñanzac imuac niñac ni legicya héimimañ.

14

Anutunéñ ic solañawac horec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Ic qelañanéñ ewa qerianéñ zéma Anutu ménda keczac zéanzac. Ic imuhucya eneñ houdacma haka ewa loloña Anutuac wammianzu. Imuac haka hiabiawac wañanzac imi méñ ménda keczac.

² Yawenéñ baeciguc ic méñnéñ niñtegic qintegicyaguc wamma Anutuac niñkewu wañanzac méñ keczac me qahac imi inicyacgémañ zé kurumeñ igucnec sigéma kic hiyu mazac. ³ Néñ momac yanda sigima kemma momacnec zapi qeque wandacgic. Imuac haka hiawac wañanzac méñ ménda keru, qahac téngéñ wañu horec.

⁴ Képésic wamma saméñ neanzu ésécnec nuac ic embachéna neénécmianzu. Wañu Anutugina ni ménda nuruanzu imi eneñ niniñgina qahac kecanzu me? ⁵ Wañu Anutunéñ ic solañaguc kecanzac imuac niñac ienen imuaru zénéñ hirihiri wamma keczu. ⁶ Biria meme ini imi maqeqeya ionac niniñ areñgia imi

gamu mamasuniguc opocanzu, nér Yawenér iwac sanji sanjia wanzac.

⁷ Israelac* angén titi iminér Zion igucnec hicnjimac niñac wanzua. Yawenér ic embachéra melen énécmiyu hésa ama igucnec éréma hamu nalé imuaru Yakoboac arenhéra ienen ségiségi wammu. Israel ienen ségiségi wammu.

15

Mérénér Anutuac wésiaiguc hia kecmac?

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe mérénér guac hali téréyaiguc* hia tacyac wammac? Mérénér guac baec boña téréyaiguc hia kecmac? Ic yomuhucyanér kecmac;

² Haka solaña wamma kecma qeken qeha qahac namma ewa qerianér ac héla zéanzac ic imuhucyawac buña wanzac. ³ Wañu ezelañanér memaiti ac ménda zéma alaya haka biria ménda wammima alahéra ménda zébiri énécmianzac.

⁴ Kicyanér kaiziliwen ic memaiti wammima Yaweac zénér hirihiri wañanzu ionac eegina héianzac. Wañu qerianér wammañ zéma ac méné zéselima andiaiguc niñu yéwériyuguc kilen ewaya hai netec ménda wañanzac. ⁵ Soukiwa énécmimaciguc kosia ménda meanzac. Wañu ic késpedesya qahac yéwéri miwiñ zé hena ac logima soukiwa migic ménda késama ménda niñénécmianzac.

Wañu haka hiabia imuhuc wamma kecanzac iminér hémbénaña qeken qeha qahac kecmac.

16

Anutu niñkinzén wammima ewa déñ wamma kekec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Anutu, demin menéna, ni néngacma guac

* **14:7:** Anutunér Yakoboac qara qelia mén Israel miyec. * **15:1:** Yuda ic ionac hali imi yan séwélanénec meyacgéangic. Imi ama hémbénaña qahac. Israel ic embac ienen baec kéra kérésiaiguc kecgic imuaru Anutunér suginaiguc tacyac wañu hali imi memigic. * **16:9:** Hebiraió aciguc; edamuna. † **16:11:** Méra héyaiguc; Imuac niñgic kuhaguc zéma eeyaguc wañec.

muru hazua. ² Ni Yawe guac yomuhuc zézua; Gi imi nuac Min Kewuna. Nuac ségiségina imi tosara qahac, nér gi sac keczañ.

³ Baeciguc météré ic keczu imi moczon eeginaguc. Nuac ségiségi imi moczon ionac muru hezac. ⁴ Anutu ménac muru sese hai énécmianzu ionac imi yéwéri toroqe énécmiyu emmac. Sac muluac sokoc ienen hai énécmianzu imi ni ménda haimañ. Wañu imuac qara acguc ménda zéwa kua tasénaiguc emmac.

⁵ Yawenér nuac mératéc buña zéma sokocna kuaya qeqeya. Gi nuac buña héngalen wañanzañ. ⁶ Qañañ sililic hainénzañ imi baec hiabia, méra téc nuaru imi hiabia téngén.

⁷ Ac paken wañnéñanzac Yawe i simin héimima zéhiaru mimañ. Sinja séc nuac wéiwécnanér ac paken wañnéñanzac. ⁸ Ni nalé séc Yawe wésénaiguc opocma angettima kecanzua. Wañu inér nuac méra héinaiguc keru ni keñqe haqe qahac kecmañ. ⁹ Imuac nuac ewa qerinanér ségiségi wañu nuac qeri uñananér* ségiségi wañu nuac séwina acguc bénzén heanzac.

¹⁰ Min Kewuac ic téréya ménda waina houmac. Imuac niñac gi nuac kekec uñana imi humuc ic ionac baec sanjéñaguc ménda waina hemac. ¹¹ Geñ imi kekecac hena nézéna hémmañ. Guac wéségaiguc imi ségiséginér sécgéma hezac. Guac méra héigaiguc† imi ségiségi hémbénañanér heanzac.

17

Qenesi wammianzu ionac murunec metecgé mimac niñ zéwelerec.

¹ (Dawidiac zéwelecwelec ac.) Yawe, acna solaña nimbésémañ. Nuac qaqaciguc gezac haiwésémañ. Kua tasé ikora qahac imuacnec zéhicñi hicñiya zéwelecna imuac

gezac haiwéséman. ² Ac zésolanj nénéna imi zéna guac wéséga igucnec hamac. Kicganéj solanana hémbéséman.

³ Gej nuac ewa qerina héngésima héipuc wan nénzanj. Wanu sinjyaiguc ni hanémma kicganéj némma késpedesna hoczanj, imuac ni ewa qerinanéj zéseli amuma késpedes ménj ménda wammanj. ⁴ Baec ic nananj ninaiguc hémma zénimba ni imi kaiziliwenj ic ionac héna biria imi héjara mema guac ackuazéc ninjtohoma kecanzua. ⁵ Kenkenj hanaiguc guac héna imi tima kamba seligiya hénananéj tisuqisurac ménda wanj.

⁶ Anutu gi acna ninanzanj imuac guruwa gezac haima acna ninjnémbésémanj. ⁷ Ic tosara hazéc hécgina ionac murunec néngacma guac méra héigawac bawaiguc sanjianzu ionac anjéj titi ic imi gi, goi héihéiga imi nézéna hakaga welic welicgiaguc hicniju hémma. ⁸ Ni guac kic gomacga ésécnec galenjé némma guac qenjanja amiaiguc musanjé némbésémanj.

⁹ Ic biria helanzi néjanzu imi zéma hazéchécna wésé polanj ginagucnéj* lelecgé némma nanzu ionac murunec metecgé néna. ¹⁰ Ienej enanj haléginanéj oso énécmiyu† niningina qahac wanu kuaginanéj tétéc qeac ac wamma zéanzu.

¹¹ Deguc nini kemma kecni lelecgé nénécmima nunugic baeciguc mama nunumac nij ninictima awima keczu. ¹² Ienej imi laion yanjén neneya kiric qiricmanj zé wananzac ésécnec. Wanu laion sac qelinéj sasanjaiguc héima taczac ésécnec.

¹³ Yawe, genjaoc yacma ic biria ionac wésé bacginaiguc tima qéfaccgé énécmima maunuyu. Guac souganéj ic biria ionac murunec nuac kekec unana metecgé néna. ¹⁴ Yawe, ic tosara baeciguc enanj buja késa keczu ionac murunec guac

méraganéj metecgé némbésémanj. Ic imuhucya ienej halej guac buja haihaiyanéj tomenjina kuaya qeyu nambérac héraguc ségiségi wamma kecgic, ai buja saména he énécmiyu kokoc onac acguc mératéc hai énécmianzu.

¹⁵ Ni imi solanj kekeciguc kecmanc guac kic tanecga hémma. Gau yanda igucnec‡ yacmanj imuaru guac tanecga hémba ségiséginéj séccgé némmac.

18

Ewa hia ac.

¹ (Legic galenjawac; Yaweac welenjeqe ic Dawidiac legic zéra. Yawenéj Dawidi hazéchéra ionac murunec metecgémiyu legic yomi Yaweac hémiyec.) Nuac kucna Yawe, ni sinja ninzua. ² Yawe imi nuac zamanjin,* nuac deminj seli, anjéj titi ic, nuac Anutu, hoc seli musanjé nénéna, nuac saiwa, anjéj titiac iliha, neuj kiropo selina wanzac.

³ Ni mepé qepési minjina Yawe guac muru acna zéwa kemmac. Ni hazéchécna ionac murunec anjénna tinémmac. ⁴ Humucac hésianéj déréccgé nénu héna logilogiac hakanéj doku qaonja luma kenkenja ésécnec tericgé nénzac.

⁵ Kic suañac hésanéj déréccgé nénu humucac bétacnéj wésé bacna tizac. ⁶ Wanu ni zéraberaiguc Yawe ézéma nuac Anutu qacmiwa inéj iwac ocmanj téryaiguc nuac ewana ninu, wésiaiguc zésiacnanéj kemma geza-waiguc héiyu ninjec.

⁷ Nimma qeri biric wanu baecnéj hiriyu baec bonawac qambaña acguc hiriyec. ⁸ Iwac sunjurujaiguc hofac mayu kuayaiguc geric bélananéj éréma zeyu bélanj imuac qeriaiguc geric lokocnéj wenwenjéma zezac.

⁹ Inéj kurumenj tilicgéyu mayu tima mayec. Mayu iwac héna bawaiguc tunumanj yandanéj

* **17:9:** Hebiraiu aciguc; kekec unja. † **17:10:** Hénia imi; qeriginanéj yéwériyu. ‡ **17:15:** Humuc igucnec. * **18:2:** Musanjé nénéna.

sinindéngéma heyec. ¹⁰ Wañu welen qeçe uña qeñgañaguc imuac qa-haiguc emma tacma putitima luhuc qeñgañanéñ mihilañgéyu uuuknec mayec. ¹¹ Inéñ tunumañnéñ hali ésécnec hoturumiya sañgianzac. Sawaiguc dokuac tunumañ zéma hosusu dépañ yandanéñ hoturumiyec. ¹² Wésiaiguc asac mararañ iminéñ hosusu dépañ yanda qéndemma keñec. Wañu komboc zéma geric lokoranéñ mayec.

¹³ Kurumeniguc parandañ héiyu eñeña miñinanéñ ac ewa zéhicñiyu komboc zéma geric lokoc mayec. ¹⁴ Inéñ luhucnéñ zakonéñ ésécnec muiyu mama hazéchéra héndéñ énécmiyec. Wañu pilitic sasalanéñ nesi énécmiyec. ¹⁵ Nalé imuaru Yaweac zéqindiñi ac wañ énécmiyu konduñ dokunéñ keñha wañu dumuc sira wininiyu baec qambaña wininiyec.

¹⁶ Wañu inéñ ounec méramma mama népésiyec. Népésima doku yanda igucnec hérénéñec. ¹⁷ Ni hazéchécna selia zéma nuac mézétiti wañanzu ionac murunec metecgé néñec. Kucginanéñ kucna ogirec imuac mia imuhuc wannéñec. ¹⁸ Ieneñ nuac zérabéra naléiguc hosucgé néngic, néñ Yawenéñ nuac héipuc wannéñec. ¹⁹ Wañu ni nuagicma kemma baec kondonaiguc noporec. Inéñ nuac ségiségi wamma añgéña tiyec.

²⁰ Yawenéñ nuac haka solaña niñac bakia hiabia melenéñ néñec. Wañu mérana solaña niñac tasia hiabia ku néñec. ²¹ Ni Yaweac hena ac tohotoho wamma ic biria ésécnec ménda wamma Anutu ménda waiyi imuac niñac imuhuc wannéñec. ²² Wañu hena ac imi nuarunec ménda giliwa keñec, néñ zégésigési acya imi nalé séc nuaru heyec. ²³ Imuacnec sac qahac, ni iwac kiwaiguc solañanec kecma késpedes igucnec nena añgéña tima galengé amuyi. ²⁴ Imuac niñac Yawenéñ nuac solaña niñac wamma bakia

hiabia menémma kiwaiguc mérana solañanec keru imuac séhaiguc tasia menéñec.

²⁵ Goi héihéi icac imi goi héihéiga mewinini mianzañ. Ic solañawac imi solañaga ézéna héñanzac. ²⁶ Ic météré amuma kekec imi guac téréyaga mewinini mima ic qaríñ qaríñgiawac imi héimindiñi wammianzañ. ²⁷ Hénaoríñ maqeqeya imi añgéngina tiénécmima sugcinaiguc méñnéñ séwi eñeñ kic hiyu memama mianzañ.

²⁸ Miñ Kewu geñ mia nuac kifana otorianzañ. Yawe nuac Anutunanéñ nuac tunumañ measarianzac. ²⁹ Ni guac muru héima namma hazéchécna sugcinaiguc usuñnec keñha wañanzua. Nuac Anutuac muru héima namma demíñ hézicgé nénéña imi hia técgélogima keñanzua.

³⁰ Anutuac hena acnéñ solaña wanzac. Yaweac ackuazécnéñ gocya qahac. Inéñ eñeya muru néngacma haanzu séc saiwa wañ énécmianzac. ³¹ Mérenéñ Anutu keczac? Yawenéñ sac Anutu keczac. Mérenéñ neñañ zamanziñ wanzac? Anutunéñ sac neñañ zamanziñ wanzac. ³² Anutu iminéñ kucyanéñ rikunña menémma nuac hena mesolañanianzañ. ³³ Nuac hénana imi haséñ yañ dia hénaya ésécnec meefinémma ou baec boñaiguc noporu nañanzua.

³⁴ Inéñ mérana yaré qeçeac hénia kumiyec. Kumiyu mérananéñ añ tewi neñgocya héréanzua. ³⁵ Geñ añgéñ titigawac saiwaya nénnec, wañu méra héiganéñ meyac kumu nénnec. Wañu guac gum bénzénzénaganéñ meyandi nénnec. ³⁶ Gi hena titina mehoruginec. Wañu meseli néña tisuqisurac ménda wañanzua.

³⁷ Ni hazéchécna nesi énécmima onogiri. Wañu keñkecma unuwa humuqai wandacgicguc lilingéyi. ³⁸ Unu hézéza énécmiwa yacbiñ zé osigic. Osima hena bakanaiguc tendíngédacgic. ³⁹ Geñ mia yaré qemañ niñac kucganéñ rikunña

menénnec. Waņu hazéc wannémma yacgic geņ mebélacgé énécmiña héná bakanaiguc sicgé néņgic.

⁴⁰ Geņgaoc waņ énécmiña andégina numa néņgacgic, hazéc wannénzu imi unudacba qahac wandacgic. ⁴¹ Qac kuc kuc waņgic méņnéņ méņ ménda metecgé énécmiyec. Miņ Kewuninawac muru acguc wammigic, néņ ac kitiwa méņ ménda melenj énécmiyec. ⁴² Neņ unuma qézéza énécmiwa luhucnéņ seitotoņ mihilanjúyu keņanzac ésécnec kendacgic, waņu hoņnec qolacgé énécmiwa gizoņ ésécnec séņgaņgeņ mama hedacgic.

⁴³ Geņ mia ni baera baera ic embac ionac zébiri qébiri igucnec metecgé némma meyac néña orucgina wamma kecba tosara ménda niņénécmiyi imi eneņ acguc hama welenj qenéņanzu. ⁴⁴ Ieneņ nuac buņa nimma nalé sosola qahac acna tohoanzu. Ic enia ieneņ méra bacnaiguc qeka meka wandaczu. ⁴⁵ Ic méréra ieneņ kucgina loloma mayu eņaņ neuņ kiropo selia igucnec zénéņ hiri wamma mama hadacanzu.

⁴⁶ Nuac zamanziņ Yawe kekecyaguc, simiņ héima zéhiaru mimia waņu. Nuac aņgén titiac Anutu, meyac mimia waņu. ⁴⁷ Anutu iminéņ mia nuac wamma hazéchéčna bakia melenj énécmiña baera baera ic embac méra bacnaiguc onoporec. ⁴⁸ Inéņ ni hazéchéčna ionac murunec metecgé némma hazéc wannénzu ionac qacginaiguc meyac némma ic qeri gericginaguc ionac murunec metecgé néņec.

⁴⁹ Yawe, hénia imuac niņac baera baera sucginaiguc ni ewa hia ac gézémaņ. Waņu guac qacga mepésigémma legic héigémmaņ. ⁵⁰ Yawenéņ eņeya ic kewuya méra miyu hazéchéra onogicdarec. Halécnéņ météré mimia iwac goi héihéi wammianzac. Waņu Dawidi zéma qelihéra ionac momacnec hémbénaņa imuhuc waņénémianzac.

19

Kaiwe zéma Anutuac ackuazéc.

¹ (Legic galeņawac; Dawidiac legic zéra.) Kurumeņnéņ Anutuac edamuya zéauanzac. Waņu iwawai iwac mérianéņ meyec imi ou sawanéņ mewinianzac. ² Kaiwe méņnéņ kaiwe méņac ac zéhicņimiyu, siņi méņnéņ siņi méņac niņiņ zéaumianzac. ³ Ac qahac ewa méņ ménda niņanzin, néņ ⁴ ac ewa imi baec séc keņha wandaru ackuazéc iminéņ baec tetcgia séc kereņdaczac. Anutunéņ kaiwe niņac wamma kurumeņ imi hali ésécnec héréyec. ⁵ Kaiwe iminéņ ic méņ embac meyec iminéņ ama gianiyu ama igucnec mazac ésécnec, waņu ic kawali eņeya héná ségiségi wamma usuņec keņanzac ésécnec, ⁶ Kurumeņ néwéc igucnec éréma néwéciguc hénia méndacma keņanzac. Waņu iwawai méņnéņ méņ geriwa imuacnec ménda sanjima keczac.

⁷ Yaweac héná acnéņ solaņa waņu kekec uņanina meqeli nénécmianzac. Yaweac héipuc acnéņ niņkinzéņaguc nambérac ewa kekec ic niņtegic qințegic mihicņi mianzac. ⁸ Yaweac ac pakeņ imi dindiņa waņu ewa qerinaiguc ségiségi mihicņianzac. Waņu Yaweac zézé seli acnéņ qala qala waņu kicnina measari nénécmianzac.

⁹ Yawe eeya héimimiawac haka imi météré qeçe waņu hémbénaņa hema kecmac. Yaweac haka silicac pakeņ ac imi héla waņu moczoņ solaņa wanzac. ¹⁰ Imi mia goli solaņa ogicma waņmimiawac séc waņu, morombazecac dokuya, doku howia imi ogicma siņaguc wanzac.

¹¹ Iminéņ guac welenj qeçe icac goro ac wammianzac. Waņu nimma niņtohoynu mériaņ kuneņ yandanéņ bakia melenjmiyu meanzac. ¹² Mérénéņ eņeya biriaya hia niņtegicmac? Biriana musaņ gégéya imuacnec hetecgé némbésémaņ. ¹³ Waņu meseli néña guac welenj

qeqe icganéñ séwi eñeñac kápésic wañañiac wañanzua imuac méra bawaguc ménda kecmañ. Imuhuc wañ néna ni ikoc ménda wamma kápésic kuneñ yanda imuacnec zuacnéñeña wammac.

¹⁴ Nuac zamanziñ, nuac boñhére meme miñina, Yawe, nuac kua-naiguc ac zézéna zéma ewa qerinaiguc ac zéma niñanzua imi guac kicgaiguc hénna sécgéyu késa añgé tiwésémañ.

20

Ic kewuginawac mozoc ac zéma zéwelecgic.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Zérabéraiguc Yawenéñ guac acga niñgémmac. Qara qacna Yakoboac Anutunéñ ou eñeñaguc goporu tacbésémañ. ² Ocmuñ térya igucnec méria sulugémmac.

Zioniguc gi késa nañgé gémmac. ³ Guac lémbañ sese imi moczoñ niñqelimac. Guac hofac oo seseya imi añgé timac. (Ohec)

⁴ Ewa siñga hezac séc niñgémmac. Ai memañ zé niñareñgéna hezac séc héla mihicñi gémmac. ⁵ Añgéñ tinéncmina* hériañ legic héima neñañ Anutuac qaraiguc filacnina meyacni emmac. Yawenéñ guac zéwelecgic moczoñ niñgémmac niñac wanzua.

⁶ Yawenéñ eñeya buña qemima halécnéñ météré mimia imi añgéña tianzac imi deguc ni ninzua. Anutuac méra héiyaguc añgéñ titiac kuha hezac. Inéñ kurumeñ téryaiguc iwac ara nimmima kuha iminéñ mia méra mimac.

⁷ Tosara imi karisiiginawac, tosara imi becosicginawac niñqelianzu, néñ nini imi Yawe Anutuninawac qarawac niñqelianziñ. ⁸ Ieneñ imi licgéma madacanzu, néñ nini imi héñgeñnec yacma nañanzziñ.

⁹ Yawe ic kewuninawac añgéña tina. Guru héhéli génziñ séc, niñnéncmina.

* **20:5:** Hebraio aciguc; añgéñ titigawac qeriaiguc.

21

Anutu ewa hia ac ézégic.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe, ic kewu iminéñ guac kucgaiguc ségiségi wammac. Guac añgéñ titigawac niñac kuneñ yanda ségiségi wammac. ² Geñ, iwac qeriaiguc ewa siñ haiminec. Wañu iwac kua tasianéñ zéweleru ménda qaecgémiñanzañ. (Ohec) ³ Geñ iwawai hiabianéñ mériañ mihicñi mima tétécgéminec. Imuhuc wamma iwac oruhaiguc ic kewuac opoc goli solañanéñ memeya haiminec.

⁴ Inéñ kekecac zéweleru mima kekec hémbénaña minec.

⁵ Guac añgéñ titiganéñ iwac edamuya meyandima eebipiya zéma qac buñaya héiminec. ⁶ Nalé teteçgia qahac, mériañ mihicñi mina meanzac. Wañu ézéna guac wéségaiguc ségiségi zéma ewa hia nimma kecanzac. ⁷ Ic kewu iminéñ Yaweac muru héima nañanzac.

Imuac niñac eñeña miñinawac goi héihéianéñ wammiyu qekeñ qehaya qahac kecanzac.

⁸ Ic kewu, guac méraganéñ guac hazéchéçga moczoñ mihicñima guac méra héiganéñ mézétiti wañgéñanzu imi moczoñ mihicñi énécmiwésémañ. ⁹ Geñ wininiwésémañ nalé imuaru hazéchéçga ieneñ geric lokoc weñweña ésécnec wammu. Yawenéñ qeri birianéñ qéçgé énécmiyu zema qahac wandacmu. ¹⁰ Gi imi qelihéçgina baec igucnec metecgé énécmina, qelihéçgina ieneñ baec ic ionac sugcina igucnec humu qai wandacmu. ¹¹ Ieneñ mebirigémbiñ zé haka biria niñareñ gémuiguc hia ménda meseli gémmu.

¹² Musuginaiguc tewiganéñ héré mui wanna liliñgéma néñgacmu.

¹³ Yawe, guac kucga mewininina meyac géñgéña wammac. Nini guac kucga legiciguc héima mepési gémbiñ.

22

Anǵéŋa timac niŋac zéwelerec.

¹ (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra. Legic méŋ Siŋunecac dia yaŋ imuac ewaiguc.) Nuac Anutu, nuac Anutu, némac niŋac wainénzaŋ? Némac niŋac lakec namma méra ménda nénzaŋ? Némac niŋac nuac zésilacna ménda niŋnénzaŋ? ² Nuac Anutu, ni kaiweiguc qacma siŋiya acguc ac ewana ménda qaiyu gu-ruwa acna ménda meleŋ nénzaŋ.

³ Israel ic ieneŋ legic héigic imuaru tatac duŋga mihicŋima tacanzaŋ gi imi téréya. ⁴ Yanda hécninanén guac héima naŋaŋgic. Ieneŋ imuhuc waŋgic yéwérigina igucnec aŋgégina tiénécmaŋnec. ⁵ Ieneŋ guru héhélima aŋgég titi mihicŋigic. Guac muru héima namma gamu ménda mihicŋigic.

⁶ Ni imi ic qahac, néŋ gisic zinaŋgoc ésécnec. Ic ieneŋ zédesi desiac buŋa zéma mema titiac buŋa nopocgic kecanzua. ⁷ Néŋgic séc zédesi némma kichoc menémma orucgina gilima yomuhuc zéanzu; ⁸ Inéŋ Yaweac héima nanzac waigic inéŋ hama metecgé mimac. Iwac niŋac ségiségi waŋzaciguc i eŋeyaoc metecgé mimac.

⁹ Waŋu gi geŋgaoc ni neŋgocnawac héri qeri igucnec népésinec. Waŋu neŋgocnawac namu nekeri imuaru geŋgaoc waŋ nénna ni ewa déŋ keru. ¹⁰ Ni hicŋihicŋinaiguc guac buŋa zénénéŋa. Waŋu neŋgocnawac héri qeri igucnec hicŋiyi imuarunec geŋgaoc nuac Anutuna waŋnecac waŋanzaŋ.

¹¹ Imuac lakec ménda nambésémaŋ. Zérabéra hosucgé néŋu méra nénéŋa méŋ ménda keczac. ¹² Burumakao sasalanéŋ* lelecgé nénzu. Basan baec boŋawac burumakao kuc seliseli ginagucnéŋ ni lelecgé nénzu.

¹³ Kiric qiric wamma qacma kuagina aŋgéanzu laion imuhucya ésécnec waŋ nénzu.

¹⁴ Waŋu ni doku ésécnec wamma mazua.† Nuac sicna imi moczoŋ tecgéma sicsaoc waŋu nuac ewa qerinanéŋ kendol dokuya ésécnec pépélima mazac. ¹⁵ Nuac kuana‡ imi qakarawégéyu ezelaŋnanéŋ kewuc nomuŋ ésécnec waŋu, nuac ezelaŋnanéŋ ewa siraiguc qékétazac. Geŋ mia muŋguc ni humumac seitotoŋiguc nopocna hezua. ¹⁶ Kazu eneŋ lelecgé néŋgic. Ic biria tuŋaguc ieneŋ lelecgé némma méra hénana tiricqiric§ wannéŋgic. ¹⁷ Ni sicna zaŋgégina imi moczoŋ olommaŋac séc.** Ieneŋ néŋtima ¹⁸ nuac séwi usuna mena mewa wamma késama malekuna mewin zé sumbic nézu.

¹⁹ Yawe lakec ménda kenna. Nuac kucna, focdac méra némbésémaŋ. ²⁰ Nuac kekec uŋana imi sou zéra igucnec aŋgéŋa tina. Momacguc henénéŋa imi kazu onac kucgina igucnec aŋgéŋa tina. ²¹ Laionac kua igucnec kekec uŋana aŋgéŋa tina acna niŋnémma haséŋ burumakao ilicgina igucnec aŋgéŋa tinénna. ²² Ni guac qacga imi dacmuna hécna ionac sugginaiguc zéau énécmima hénarini sugginaiguc mepésimaŋ. ²³ Yaweac bac yandi yandi wamma keczu ini i mepésimu. Yakoboac qelihéra ini moczoŋ qac buŋaya meyacmu. Israelac qelihéra ini moczoŋ eeya héimimu. ²⁴ Inéŋ helanzi énécmigic kecanzu ionac helanzi énécmimia imi niŋu eŋomia ménda waŋanzaŋ. Waŋu imuac ewa loŋloŋ ménda waŋanzaŋ. Inéŋ kic tanecya ménda musaŋgé énécmimac. Qacgic séc niŋénécmianzaŋ. ²⁵ Azoazoroiguc nuac mepé qepési imi guac murunec haanzaŋ. Eega héianzaŋ ionac sugginaiguc ac koroma zézé

* **22:12:** Ic biria ionac zéma burumakao zézac. † **22:14:** Kuha qahac wandaru séséc ac imuhuc zézac. ‡ **22:15:** Kiwi tosaraiguc melemma 'kucna' ogic hezac. Kucna zéma kuana imi Hebiraio aciguc sécgira éréreŋ tanec wanzaoc; ytk 'kuc', ykt 'kua'. § **22:16:** Hebiraio ac momacgucac hénia éréhécnec imuac niŋac kiwi téréya tosaraiguc 'laion yaŋ ésécnec' ogic hezac. ** **22:17:** Sic toroya toroyaiguc geriwa zeyec me séwiya madaru sic zaŋgégina olommacac séc waŋec.

seli ac zéyi imi moczon mese-
limañ. ²⁶ Memaamuma kekec
imi enej negic sécgé énécmimac.
Yaweac hochoc wañanzu imi enej
i mepésimimu. Ewa qerigina
imi heheseli kekecyaguc kecmac.
²⁷ Baec tetcgia séc Yawe niñqelima
lilingéma hamu. Baec séc ic em-
bac hénia hénia imi enej guac
wéségaiguc sicgégémmu. ²⁸ Héngalen
ama yanda imi Yaweac buña. Yawe
imi baera baera ic embac ionac
héngalen wañ énécmianzac. ²⁹ Baec
séc ic embac mériañginaguc ini negic
sécgé énécmiyu mepésimimu. Eñeya
kekec uñaya meqeli amumacac séc
qahac seitotoniguc†† maqezac i acguc
iwac wésiaiguc simiñ héimimac.
³⁰ Qelihéra moczon i welenqemimu.
Imuhuc wamma hicñisai qelia
hahaya ionac miñ kewuac hénia
énezégic nimmu. ³¹ Hama iwac hénia
solaña imi hicñisai kecma hahaya
ionac énézéma inéñ‡‡ haka wañec
imi suruc wañ énécmimu.

23

Kurumenjac rama galeñ téréya.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe
imi nuac rama galeña, ni imuac
me imuac ménda hocmañ. ² Inéñ
ni qézézac téngiñ téngiñiguc noporu
hemañ. Wañu doku giñgiña hétéña
qahac imuaru nuagicma keñanzac.
³ Nuac kekec uñana meqeli néna.

Inéñ eñeya qac buñaya niñac
wamma hénia solañaiguc nuagicma
keñanzac. ⁴ Ni humucac baec
wéñwéngia siñi déndéngiaiguc keñha
wammañiguc, geñ mia niguc ke-
canzan, imuac kileñ zérabérac
bac yandi yandi ménda wammañ.
Guac tacga zéma qarucganéñ ni
qindiñi néñanzañ.

⁵ Geñ mia nuac hazécnawac
kicginaiguc neneac zae hainéma
halécnéñ orucna naecma météré
néna nuac sokocnéñ sécgéma
mazac.

⁶ Nuac kekecnawac nalé séc,
guac ewa hia zéma goi héihéiganéñ
hélacnec méndac néñu, ni Yawe guac
amaiguc hémbénaña kecamañ.

24

Métére amuma ocmuñ téréyaiguc kerembiñ.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Baec
zéma iwawai imuaru sécgéma hezac
iwawai momac yanda zéma baec séc
ic embac imi moczon Yaweac buña
wanzu. ² Yawenéñ baec qambaña
imi konduñ qeriaiguc* haiyu nañu
doku téfara qeriaiguc† miyacgéyu
nañec.

³ Méréneñ Yaweac baec boñaiguc
hia emmac? Méréneñ iwac baec
boña téréya imuaru hia nammac?

⁴ Mérayaiguc késpedesira qahac zéma
qeri solañaguc kecma haka sicsao-
cyawac eñeya kekec uñaya ménda
oporu keñu zéselima ac ikoc ménda
wañanzac imuhucya. ⁵ Ic imuhucya
imi Yaweac muru mériañ mema
añgéñ titiac Anutu iwarunec késpedesic
solañ mihicñimac. ⁶ Imuhucya imi
hicñisai Yaweac hochoc wamma
Yakoboac Anutu guac kic tanec-
gawac wañanzu. (Ohec) ⁷ Sañgulan
séc orucgina meyacgic endacmac.
Sañgulan hehe selia ini moczon
imuhuc wandacgic, Miñ Kewu
edamuyagucnéñ keremmac.

⁸ Méréneñ ic kewu edamuyaguc?
Kuc miñina, wandac wandac miñina,
Yawe imi mia. Yaré miñina Yawe imi
mia.

⁹ Sañgulan séc orucgina meyacgic
endaru. Sañgulan hehe selia ini
moczon imuhuc wandacgic, ic kewu
edamuyagucnéñ keremmac.

¹⁰ Méréneñ ic kewu asac
mararañaguc? Kurumenjac téngiñ
ic ionac Yawe iminéñ mia ic kewu
edamuyaguc wanzac. (Ohec)

†† 22:29: Humucac déciguc. ‡‡ 22:31: Miñ Kewunéñ. * 24:2: Hebraio aciguc; konduñ qahaiguc. † 24:2: Hebraio aciguc; doku téfara qahaiguc.

25

Héngaleŋa wammima saiwa memimac niŋac wamma zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe, nuac kekec uŋananéŋ kic hiwa eŋu géŋzua. ² Nuac Anutu, ni guac muru héima nanzua. Imuac méra néŋna, gamuna mihicŋiwi niŋac. Nuac hazéc hécnanéŋ nogicbu niŋac. ³ Guac kichihi waŋanŋu imi eneŋ gamu qeŋeiguc ménda onopocgic emmu, néŋ héŋia qahac ikoc waŋ énécmianŋu imi eneŋ gamu qeŋe mihicŋimu. ⁴ Yawe, guac héŋaga nézéna hémba. Guac héna imi nézéna ku némbésémaŋ. ⁵ Guac ac hélanéŋ ni ku némma zéqindiŋi néŋna. Gi imi nuac aŋgéŋ titiac Anutu, imuac ni kaiwe herec guac ewa kewu wamma keczua.

⁶ Yawe, guac wésé niniŋ zéma goi héihéiga hegéŋecac hegéŋzac imuac niŋqeliwésémaŋ. ⁷ Yawe, komocnawac kápésic zéma haka biria ménda niŋqelina. Guac goi héihéiguc ni niŋqeli némma ewa hiagawac niŋac niŋnémbésémaŋ. ⁸ Yawe imi hiabia zéma solaŋa, imuac inéŋ eŋeya héna acnéŋ kápésic ic ku énécmianŋac.

⁹ Inéŋ gum béndzénzén ic imi wagicma héna solaŋaiguc keŋanŋac. Waŋu gum béndzénzén ic imi eŋeya héna kumianŋac. ¹⁰ Sésépac ac zéma héipuc ac niŋtohoanŋu ionac muru imi Yaweac héna imi moczoŋ goi héihéi zéma haka héla waŋanŋac.

¹¹ Yawe, nuac kápésic imi kunéŋ yanda, guac qacga niŋac auna. ¹² Mérénéŋ Yawe bac yandi yandi-iguc eeya héimianŋac? Yawenéŋ ic imuhucyawac héna imuac me imuac aŋgé timacac hezac imuac kumimac. ¹³ Iwac kekec uŋayanéŋ luaeguc kecmac. Waŋu qelihéra ieneŋ baec mératéc memu.

¹⁴ Yaweac ala kekecnéŋ eeya héimianŋu ionac muru he énécmimac. Inéŋ sisipac acya énézéyu nimmu.

¹⁵ Nuac kicnanéŋ susucnec Yaweac

hiwa eŋanŋac. Imuac niŋac, inéŋ uŋic igucnec nuac hénaŋa hetecgé némmac. ¹⁶ Ni nenacnec niŋgumbi niŋguŋ wamma kecba zérabéra mihicŋi néŋgic kecanŋua. Liliŋéma ewa hia niŋ némbésémaŋ. ¹⁷ Nuac ewa qerinaiguc niŋyéwéc sasala henéŋzac. Yéwécna igucnec metecgé néŋna. ¹⁸ Nuac yéwécna zéma zérabéra imi hémma nuac kápésicna moczoŋ auna qahac waŋu.

¹⁹ Nuac hazéchécna inicna, zaŋgéŋina imi sasala, waŋu nuac mézé titi kunéŋ yanda waŋanŋu. ²⁰ Nuac kekec uŋana héngaleŋ wamma aŋgéŋna tiwésémaŋ. Ni néŋgacma guac muru hazua. Méra néŋna gamu qeŋe mihicŋi némbu niŋac. ²¹ Ni ewa qerina moczoŋnec niŋtoho waŋgéŋanŋua. Imuac gi hakaga solaŋa zéma dindiŋanéŋ ni osonéna.

²² Anutu, Israel zérabéra héŋia héŋia imuacnec boŋhéŋéŋina meénécmina.

26

Zésolaŋi mimac niŋ zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Ni hakana solaŋanec waŋanŋua. Waŋu keŋe haŋe qahac Yaweac héima kecanŋua. Imuac Yawe néŋgéŋi wambésémaŋ.

² Yawe ni néŋsosolima batucgé némma nuac ewa qerina zéma nuac ewa siŋna mesolaŋi néŋna. ³ Guac goi héihéiganéŋ nuac wésénaiguc hezac ni guac haka héla imuac méndacma keŋha wammaŋ. ⁴ Ic gorosona iniguc ménda tacyac waŋanŋua. Waŋu ic diwi qiwiliŋa iniguc momacnec keŋha ménda wammaŋ. ⁵ Ni kaiziliweŋ ic ionac azoazoro imuac mézétiti wamma ic biria iniguc momacnec tacyac ménda wammaŋ.

⁶ Yawe ni kápésicna qahac, imuac mérana zuacma[☆] guac zaki téréyaiguc kereŋ haré wammaŋ.

⁷ Ewa hia ac zéhicŋima guac haka welic welicgia imi zéau énécmimaŋ.

☆ 26:6: Mat 27:24, Héŋ 21:6

8 Yawe ni guac tacyacwac ama zéma ocmuḡ téréya guac edamugaguc imuac qerinanéḡ wammianzua. 9 Nuac kekec uḡana imi késpedesic ic iniguc, waḡu nuac kekecna imi sac naec ic iniguc momacnec ménda metocgéna. 10 Ionac méraginaiguc imi iwawai zéragucnéḡ heyu méra héiginaiguc imi ikociguc boḡhére wawaḡawac iwawainéḡ sécgéma hezac. 11 Néḡ nenaoc solanec hakana wamma kecmaḡ imuac ni boḡ hérena menémma ewa hia niḡnéna.

12 Ni hénana baec kondonaiguc tima nanzua.* Hénaoriḡ ionac sugcinaiguc Yawe zéhiaru mimanḡ.

27

Ewa déḡ wamma Anutu mepésimiyec.

1 (Dawidiac legic zéra.) Yawe imi nuac asac mararaḡ, nuac aḡgéḡ titi miḡina, ni mérac zénéḡ hirihiri wammaḡ? Yawe imi kuhanéḡ kekecnawac saiwa waḡnéḡanzac, ni mérac mia bac yandi yandi wammaḡ?

2 Biriā meme ic, hazéc waḡ némma, héḡacna meanzu, ieneḡ nuac séwi busuna newiḡ zé hagic, hama tisuḡisura wamma maunudarec.

3 Téḡḡiḡ ic tuḡagucnéḡ yaré waḡ némbiḡ zé areḡgéma lelecgémuiguc kileḡ nuac qerinanéḡ bac yandi yandi ménda wammac. Yaré hiciḡ némmaciguc kileḡ niḡkinzénḡgéma kecmaḡ.

4 Ni Anutunéḡ yomuhuc waḡ némmac niḡac qesimiyi imuac wamma kecmaḡ. Inéḡ niḡu sécgéyu ni ménda humumanec Yaweac ocmuḡ téréyaiguc emma kecma Yaweac hénia héḡsorocya imuac kic hihi wamma ocmuḡ téréyaiguc qerinanéḡ iwac wamma kecmaḡ.

5 Yawenéḡ zérabéra naléiguc eneya haliiguc ni sasaḡianec néḡgaleḡ wannémma hali imuac saḡi saḡiiguc ni musaḡgé némmac. Waḡu kecma zamanziḡ yanda qa-haiguc ou meyac néḡu nammaḡ.

* 26:12: Baec luaeyaguc. * 27:6: Edamuna mihiḡi néḡu.

6 Inéḡ deguc nuac orucna meyac néḡu* ni hazéchécna lelecgé néḡzu imi moczoḡ onogicma ou emmaḡ. Waḡu ni hali téréya imuaru ewa hiawac hériaḡ wamma hofac omima legic héima Yawe mepésimaḡ.

7 Yawe, ni ac ewanaguc qaḡba niḡnémma ewa biric waḡ némma acna meleḡ némbésémaḡ. 8 Ini nuac kic tanecnawac wamma kic hihi wammu zéneḡ imuac mia ni guac kic tanecgawac wamma kic hihi wanzua. 9 Guac kic tanecga imi ménda musaḡgé néna. Guac weleḡ qeḡe icga qeri biric nimma ménda nesinéna. Gi imi méra néḡannecac néḡanzaḡ. Nuac aḡgéḡ titina Anutu ni ménda wainémma kembésémaḡ. 10 Nuac neḡḡoc maḡḡocnéḡ wai némbaocnec, Yawenéḡ kileḡ aḡgéḡna timac.

11 Yawe, guac hénaga ku némma hazéchécna kicgaleḡ wannénzu imi inicma héna kondonaiguc hezac imuaru ni nuagicma kembésémaḡ.

12 Héiḡuc ic ikora zéma ac biriā loḡanzu imi eneḡ yacma nuwiḡ zé wanzu, imuac nuac kekec uḡana imi hazéchécna ionac méraginaiguc ménda opocna. 13 Ni Yaweac haihaka hiabiawac hémmaḡ zéma ninzénḡgéyiac deguc ic kekecḡinaguc ionac baeciguc kecza.

14 Gi imi Yaweac ewa kewu wambésémaḡ. Kucgaguc wamma zénéḡ hirihiri qaḡac Yaweac ewa kewu wambésémaḡ.

28

Méra mimiawac zéwelerec.

1 (Dawidiac legic zéra.) Yawe ni guac qaḡma guruzua. Nuac zamanziḡ gi gezacga ménda hézicgéna. Acga qaḡyu kecbésémaḡiguc ni imi kic suaḡiguc hiḡacbi niḡac.

2 Ni guac ocmuḡ téréyawac qeria météré qeḡeya imuac melemma mérana meemma zéwelecma gu-ruwa nuac zésiācna niḡnéna.

3 Ic biria zéma haka biria wañanzu iniguc ni momacnec ménda hérénemma gilina. Ieneñ imi ama momachéra luae ac énézémaguc ewa qeriginaiguc imi niniñ biria doñgégic heanzac. 4 Ionac haka silic séc wawañ meme biriawac séc tasia melenj énécmima. Méraginanén wañgic séc tasia memuac hezac séc melenj énécmiwésémañ. 5 Ieneñ imi ai Yawenén meyec imi zéma mérianén meyec imuac niñgic ménda enanzac, imuac niñac Yawenén meberi énécmima muñguc ménda meyacgé énécmimac.

6 Zéwelecna niñnéz Zac imuac niñac Yawe imi mepésimimañ. 7 Yawe imi nuac kuc zéma nuac saiwa, ewa qerinanén iwac niñkinzénj wamba méra néz Zac. Imuac ewa qerinanén ségiségi kuneñ yanda nimma legicnanén i mepésimizua.

8 Yawe imi halécnén météré énécmimia ionac kucgina zéma anjén titiac neuñ kiropo wanzac. 9 O, ic embachécga anjéngina tiénécmima, guac mératéc buñaga mozoc ac wañ énécmima. Geñ rama galeñ wañ énécmima hémbénaña énépésima kecbésémañ.

29

Yaweac kuc yanda.

1 (Dawidiac legic zéra.) Kucginaguc ini qac buña zéma kuc buña imi Yaweac melenjmigic iwac buña wañu. 2 Edamu asaha qac buñayawac séha mihicñi mima séwi usu térya héima Yawe mepési migic.

3 Yaweac ewa héténj imi doku qahaiguc hicñima hezac. Anutu edamuyaguc inénj parandañ mihicñianzac imuac Yawe imi doku yanda qahaiguc keczac. 4 Yaweac ewa héténj imi kuhaguc. Yaweac ewa héténj imi kuc eeyaguc. 5 Yaweac ewa héténj iminénj yéménzéc ic kuanzac.

Yawenénj Lebanon yéménzéc ic kuyu maanzac. 6 Inénj wañu Lebanon* imi hasénj burumakao merawa tanec técgéyu Sirion† imi burumakao sac qelia tanec técgézac.

7 Yaweac ewa héténjénj wañu geric bélaña téma maanzac. 8 Yaweac ewa héténj iminénj wañu baec kisanénj hirianzac. Inénj wañu Kadesi baec kéraerasianénj hirizac. 9 Yaweac ewa héténjénj wañu dia yañnéñ aurima azi kiyu merac alia mezac. Wañu ic zunj imi hetecgéyu katanec wañanzac. Imuac ocmuñ téryaiguc haka imi moczoñnéñ edamuyaguc! zémizu.

10 Yawenénj doku qaonj luyú imuaru tatacya késa tarec. Wañu Yawenénj tetecgia qahac ic kewu wamma kecmac. 11 Yawenénj ic embachéra kuha qeénécmianzac. Yawenénj ic embachéra luaeac mériaña énécmianzac.

30

Hafi humuc igucnec yacma ewa hia ac zéyec.

1 (Dawidiac legic, ocmuñ térya qelia Anutuac buña qemima legic yomi héiyec.) Yawe geñ mia meyac néna hazéchécna ieneñ nuac niñ ségiségi wammuc séc qahac wañec. Imuac gi meyacgénzua. 2 Yawe Anutu ni guac qachéhéliwa mehiaru nénnec. 3 Yawe geñ mia kekec uñana késa héréma humuc igucnec meqeli néna ni kicsuaniguc ménda hiñgari.

4 Miñ Kewuac météré énécmimia imi Yawe mepésimigic. Qara téryawac ewa hia ac zému. 5 Qeri biria imi nalé hotoñadac heheya, néñ ewa hiayawac buña imi kekecnawac séc henémmac. Siñiyaiguc zésiacténj hama hemac, néñ ama gianjiyu ségiséginénj hama hemac.

6 Méñac ménj ménda osianji nalé imuaru ni hémbénaña qekenj qeha ménda wammañ zéyi. 7 Yawenénj

* 29:6 Lebanon imi Galilaia doku téfaraiguc hénni baec wañgoña Not iguc nanzac. † 29:6 Herimon baec boñawac qara ménj, Lebanon baec boñaguc hénni kaiwe éré éryaiguc nanzac.

ewa hiawac nuac baec boŋa mey-
acgéyu seligima naŋec, néŋ kic ta-
era musaŋgéyu ni niŋyéwériyi.

⁸ Yawe ni guac qacma zéwelecma
yomuhuc zéyi; ⁹ kic suaŋiguc
hiŋgacmaŋiguc sacnanéŋ némaciguc
naŋgé némmac. Dimuhuciguc seito-
toŋ wawaŋanéŋ gi mepésigemma
guac ac héla imi zéau énécmimac.

¹⁰ Yawe acna niŋnémma ewa hia
niŋnémbésémaŋ. Yawe nuac héipuc
icna waŋ némbésémaŋ imuhuc ézéyi.

¹¹ Geŋ mia nuac soŋgoŋac
zésiacna melenŋa legic hirihiri
waŋu soŋgoŋac séwi usu hetecgéma
ségiségiac rikua menéŋanzaŋ.
¹² Imi mia acna ménda qaiyu nuac
kekec uŋananéŋ gi mepési gémmaŋ
niŋac imuhuc waŋ néŋanzaŋ. Yawe
nuac Anutu ni nalé tetecgia qahac
ewa hia ac zégemmaŋ.

31

*Zérabéra naléiguc zéwelec
wammiyec.*

¹ (Legic galeŋawac; Dawidiac legic
zéra.) Yawe ni néŋgacma guac muru
hazua. Guac hiaganéŋ ni metecgé
néna gamuna méndagucnec nim-
maŋ. ² Nuac gezac qema kératac-
nec népésina. Nuac wamma hoc baŋec
kuhaguc zéma demin seli aŋgéŋ
tinénéŋa wambésémaŋ.

³ Gi imi nuac zamanziŋ zéma
demin seli baec boŋaiguc tatara,
guac qacga niŋac ni nuagicma
kemma hénana qindinji néna.
⁴ Népesiwiŋ zé sasaŋgiaiguc ufi-
c haigic hezac imuacnec héré
némbésémaŋ. Gi imi nuac hoc
baŋec. ⁵ Ni nuac qeri uŋana guac
méragaiguc haizua. Haka hélawac
Anutu gi boŋ héréna menec.

⁶ Ni imi iwawai eŋomia ikora
mepésianzu imi onac mézéna
tianzac. Ni Yaweac muru héima
naŋanza. ⁷ (7a) Geŋ nuac
yéwécna héŋtegicma kekec uŋana
zérabéraiguc keczac imi nimmizaŋ.
Imuac guac goi héihéigawac qe-
riaiguc ewa hia nimma ségiségi

wammaŋ. ⁸ Imuhuc wamma
házhécna ionac méraiguc ménda
wainemma nuac hénana baec
kawé qeqeya yandaiguc nopoczaŋ.
(7b) Imuac niŋac ni guac goi
héihéiiguc ewa hia nimma ségiségi
waŋanza.

⁹ Yawe nuac zérabéra niŋac
wamma ewa hia niŋnémbésémaŋ.
Ni imi niŋ yéwécna niŋac kicna
zéma kekec uŋana zéma séwinanéŋ
méiméiya wanzac. ¹⁰ Kekecna
imi ewa biriciguc sohoanzac.
Yawuŋa imi zésilacguc hama
kenzac. Képésicna niŋac nimbiriwa
séwinawac kuha imi mayu, sicna imi
lokolima kenzac.

¹¹ Házhécna ieneŋ zédesi
waŋnéanza, waŋu ama mo-
machécna imi eneŋ acguc ogicma
imuhuc waŋnéanza. Alahécna
eneŋ néŋqacgéma keŋanza. Waŋu ic
tosara imi hénaiiguc mihicji némma
néŋgacanza. ¹² Ni imi humuc ic
ésécnec eluŋ unudaczac. Waŋu ni
kewuc nomuŋ tétéya ésécnec, ewa
qeriginanéŋ ménda niŋnénsu. ¹³ Ic
tuŋagucnéŋ zébiri néŋgic niŋanza.
Ieneŋ lelecgé némma tericgé nénsu.
Ieneŋ házéc waŋ némma zéeminiŋ
wamma kekec uŋana nuagicbiŋ zé
niŋareŋgézu.

¹⁴ Néŋ ni imi Yawe guac muru
héima namma gi imi nuac Anutu
zéanza. ¹⁵ Naléna imi méragaiguc
hezac. Házhécna zéma nunesi
waŋanza ionac méragina igucnec
kératac-
nec népésina. ¹⁶ Guac kic
tanecga asahagucnéŋ welenŋ qeqe
icga ni némma guac goi héihéiganéŋ
aŋgéŋna tina.

¹⁷ Yawe, ni guruzua, gamuiguc
ménda nopocma, ic biria ionac gamu
qeqe mihicji énécmima kic suaŋiguc
onopocna acgina qaimac. ¹⁸ Séwi
eneŋ ac zéma ac zéragucnéŋ ic solana
unuanzu ionac kua taségina ikora
imi hézicgéna acgina qaimac.

¹⁹ Guac bac yandi yandi wamma
kecanzu ionac niŋac sese qauqau
haina emma hezac imi yei kuney
yanda wanzac. Ewa hiawac buŋa

imi guac néngacma haanzu ionac niñ wamma sasala haina hezac. ²⁰ Geñ ic imuhucya guac sañgi sañgiiguc musañgé énécmima, ic onac manam batucac ai areñgégic hezac imuacnec metecgé énécmima, guac haliiguc musañgé énécmima, ic biria ionac zéhésiginawac qizizijéma keczu.

²¹ Yawe zéhiaru mimia wañu. Inéñ ama areña demin seliaguc imuhucgeñ goi héihéiya welic welic-gia nézéyu héñi. ²² Ni aurima guac wéségaiguc elicgé nénéña wanzua zéyi, néñ guac qachéhéliwa nuac zéwelecna selia imuac hétéña niñnec.

²³ Ic embac météré énécmimia ini moczoñ Yawe siña niñmigic. Yawenéñ ic hakagina héla imi inic-galeñ wañ énécmima, séwi eneñ ic imi bakia yéwéria melen énécmimac. ²⁴ Yaweac mambéc kekec ini zénéñ hirihiri qahac seligima nammu.

32

Képésic waiwaiac ségiségi.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Héna ac logiyu aumima késpedesiya hoturu mimia wañu ségiségiyaguc wammac.

² Qeri unaiiguc ikoc ménda heyu Yawenéñ késpedesiraguc ménda zémiyu imi ségiségiyaguc wammac.

³ Ni késpedesicna ménda lomma zeauyi nalé imuaru kaiwe herec hésilac wamba sicnanéñ lokoliyec.

⁴ Héña imi yomuhuc; Guac méraganéñ siñi kaiwe helanzi néñu kaiwe geriwanéñ zeriru iwawai moczoñ zicgéanzac ésécnec nuac sépécna imi zicgédarec. (Ohec)

⁵ Wañu ni késpedesicna Yaweac muru zéaumañ zéma nuac késpedesicna zéma hakana biria ménda musañgéma auwa geñ imi késpedesicnaguc zénéñña imuacnec metecgé nénec. (Ohec)

⁶ Imuac niñac, Anutu eeya héimima kecanzu imi wai énécmima, gi mihicñi géngéña wammac nalé imuaru gi zéwelec wañgémmu. Imuhuc wañgic doku qaon érémac imi ionac hia ménda emma

énépésimac. ⁷ Gi imi nuac sañgi sañgina, zérabéraiguc ni néngalen wañ némma, añgén titiac hériañ legicnéñ ni lelecgé néñanzañ. (Ohec)

⁸ Ni imi gi imuhucgeñ me imuhucgeñ kemmañ zé niñna héna imi gézéwa hémbésémañ. Wañu géñsosolima zéqindiñi gémmañ. ⁹ Ini imi becosic kuneñ me komora niniñgina qahac imuhucya ésécnec ménda wammu. Ieneñ imi kuaginaiguc pinzuñ zéma déméñginaiguc hésanéñ koro qaté ménda énécmigic imi hosucginaiguc ménda haanzu.

¹⁰ Ic biria ionac imi ewa biric sasala hicñi énécmimac, néñ Yawe niñkinzén wammianzu ionac imi goi héihéiya lelecgé énécmimac. ¹¹ Ic solaña ini Yaweac ségiségi wamma zézé ségiségi wammu. Ewa qeri dindiñanec kecanzu ini moczoñ ségiségi wamma hériañ haimu.

33

Anutu imi hiabia.

¹ Ic solaña ini Yaweac niñac zézé ségiségi wammu. Mepé qepésiac legic imi ic solaña ionac buña sécya.

² Gita zéma kulele hésia sasalanéñ Yawe ewa hia wammima mepési mimu. ³ Legic qelianéñ héimima ségiségiac ewa hétéñnéñ hiabianec mezericma héimimu.

⁴ Yaweac ackuazéc imi solañ dindiña, wañu iwac haka silic imi moczoñ hélacnec. ⁵ Inéñ haka solaña zéma haka dindiñawac siña niñanzac. Imuac baec séc Yaweac goi héihéianéñ sécgéma hezac.

⁶ Yaweac ackuazécnéñ kurumeña kurumeña mihicñiyec. Iwawai sécgéma hezac imi moczoñ kuaya wéséséyanéñ mihicñidarec. ⁷ Inéñ kondun doku qauqau haiyu enu doku hiñgac hiñgara imi hofi yandaiguc haiyu heanzac. ⁸ Baec séc ic embac Yaweac bac yandi yandi wañgic. Baera baera miñina ini eeya héi mimu. ⁹ Imi mia héña yomuhuc niñac; Iwawai imi moczoñ

inén zéyu hicñidarec. Wañu inén zéseliyu seligima nandarec.

¹⁰ Yawenén baera baera ionac niniñ areñgia imi nélicgéyu nenesic wandaczac. Wañu hicñisai hénia hénia ionac niniñ hiñgac hiñgara imi melenju eñomia wandaczac.

¹¹ Yawenén niniña niñareñgéyu hehe seli nañselianzac. Iwac niniña hiñgac hiñgaranén hicñisaiya hicñisaiya emma hema kecmac.

¹² Yaweac neñañ Anutu zémima añgén tигic Anutuac ic embac buña zéénécmiyu keczu imi eneñ ségiségi ginaguc. ¹³ Yawenén kurumeñiguc ninicsosolima baec ic moczoñ nini-canzac. ¹⁴ Tacyac wañanzac ama duña imuacnec mia baec séc tacyachéra imi moczoñ kiwa hiyu mayu ninicanzac. ¹⁵ Inén mia ic séc ionac ewa qerigina héniaquina meyacgéma wawañ memegina héñsosolianzac.

¹⁶ Ic kewu méñac añgén timimia imi téñgiñ ichéra sasala ionac muru ménda hezac. Ic kawali méñac añgén timimia imi acguc eñeya kuha kuneñ yanda imuaru ménda hezac. ¹⁷ Kekecnina imi becosic me kuc yandanén ménda añgén tiwiñac séc. ¹⁸ Ninzu, Yawe imi eeya héimima goi héihéyawac kic hihi wañanzu imi onac inicgaleñ wañ énécmianzac. ¹⁹ Imuhuc wamma ionac kekec uña imi humuc igucnec metecgé énécmima bėti naléiguc méra énécmiyu kekecginaguc kecanzu.

²⁰ Kekec uñaninanén Yaweac kic hihi wañanzin. Inén mia neñañ héipuc ic zéma saiwanina wanzac. ²¹ Ewa qerininanén iwac ségiségi wamma iwac qac téreyawac héima nañanzin imuac mia imuhuc wañ nénécmianzac. ²² Yawe, guac mambéc wañanzin nalé sura imuac séc guac goi héihéiga qacninaiguc hemac.

34

Réwéri metecgémiyu Anutu mepésimiyec.

¹ (Dawidinén ic kewu Awimelekac wésiaiguc ic moroha tanec haka wañu nesimigic mayec nalé imuaru legic yomi oyec.) Ni Yawe nalé séc mepési mimañ. Mepé qepésiya imi nuac kuaiguc susucnec hemac.

² Nuac kekec uñananén Yaweac niñac zézé ségiségi ac wammañ. Maqeqeya ieneñ nimma ségiségi wammu.

³ Niguc momacnec Yawe imi kuneñ yanda kuneñ zéni. Neñawu iwac qac buñaya meyacmini.

⁴ Ni Yawe zéwelecmiwa niñémma zénén hirihirina hénia hénia igucnec metecgé néñec. ⁵ Ieneñ iwac niñkumuma kecma asac mararañ séwi usu ésécnec héiénécmimia wañec. Ionac kic tanecgina imi hémbénaña gamuyaguc ménda wammac. ⁶ Kekec uña maqeqeya imuhucyanén qac héhéli miyu Yawenén nimmima zérabéra hénia hénia imuacnec añgéña tiyec.

⁷ Yaweac kua meme uñanéñ Miñ Kewuac eeya héimianzu imi onac lelecgé énécmima tacyac wamma añgén tiénécmianzac. ⁸ Ini imi Yawe imi hiabia wanzac imi batucgéma siña niñgic. Néñgacma iwac muru kemma kecanzu imi eneñ zézé ségiségi ginaguc.

⁹ Météré énécmimia ini Yawe eeya héimigic. Ninzu! I eeya héimianzu imi eneñ sécgé énécmiyu iwawai méñac méñ niñac ménda wammu.

¹⁰ Laion sac qelinén yaka niñ humuwacnec, néñ Yaweac wamma kecanzu imi eneñ buña hiabia hénia hénia he énécmiyu ménda hocmu.

¹¹ Nambérac ini hama gezac gema nimmu. Yawe eeya dimuhuc héimimu imuac hénia ku énécmimañ. ¹² Mérénenéñ kekecac niñ kumuma yawuñ sasala kecma mériañ mi-hicñimañ zé wanzac? ¹³ Gi imi guac ezelañgawac neuñ héiamuma kua tasiañéñ ac biria ménda zéna. ¹⁴ Haka biria gilina keñu, haka hiawac wamma mema, luaeac wamma nesimiwésémañ.

15 Yaweac kiwanéñ ic solañawac hiyu kenanzac. Wañu ic imuhucya ionac qac héhéliginawac gezac qeanzac. 16 Yaweac kic tanera imi kaiziliweñ wañanzu imi onac musuqege wañ énécmima ionac eluñ unudacmac niñac baeciguc metecgé énécmimañ zé niñanzac. 17 Qac héhélima zéwelecmianzu imi onac niñénécmima zérabéra hénia hénia igucnec metecgé énécmianzac. 18 Yawe imi ewa biri wañkeczu ionac hosucgé énécmima ewa qerigina melen énécmianzac. Wañu ewa qerigina qéséñu howuc howuc* wanzac imi añgégina tiénécmianzac.

19 Ic solañanéñ zérabéra sasala mihicñimacac hezac, néñ Yawenéñ zérabéra séc metecgé mianzac. 20 Sicya imi moczoñ galenagéyu mén ménda zéñgémac.

21 Birianéñ ic biria qeyu humu-mac. Wañu ic solañawac mézétiti wammianzu imi kápésic ginaguc zéénécmimac. 22 Yawenéñ welen qegehéra ionac kekec uña imi moczoñ boñhérégina meénécmimac. Néñgacma iwac muru kenanzu imi onac imi kápésic ginaguc ménda zéénécmimac.

35

Angéña timac niñ zéwelerec.

1 (Dawidiac legic.) Yawe, niguc tohalic wanzu iniguc tohalic wamma, niguc euqege wanzu iniguc euqege wambésémañ. 2 Saiwa yanda zéma asamañ késama yacma méra némbésémañ. 3 Luac héréma nesinéñzu imi onac hénagina hézicgéna. Nuac kekec uñanawac zéma Neñ guac añgég titi miñina. zénénna.

4 Nuac kekec uñanawac hochoc ai mezu imi onac gamu qege mihicñi énécmima. Mebiri némbiñ zé wanzu imi nesi énécmima andé andé kemma gamunéñ unu humudacmac. 5 Kua meme

uñahécga énézéna ieneñ luhucnéñ goc mihilanagéyu kenanzac ésécnec mihilanagé énécmiyu kendacmu. 6 Hénaginaiguc siñi zéma susurac mihicñi énécmima kua meme uñaga ézéna nesi énécmimac. 7 Ieneñ héniana qahaciguc ni népésiwiñ zé baec séséñiguc uñic musañgé haima héniana qahaciguc kekec uñana mebiri némbiñ zé baec séséñ éséma lekiñ himicanzu. 8 Zéna élanzañnec humucnéñ hicñi énécmimac. Uñic musañgégic hezac imuaru enaoc enjic énépésiyu humucac buña hiñgacdacmu.

9 Nuac kekec uñananéñ Yaweac ségiségi wammac. Iwac añgég titi niñac zézé ségiségi wammac. 10 Nuac sicna moczoñ yomuhuc zému; Mérénéñ Yaweac séc wammac? Inéñ maqeqeya imi kucginaguc helanzi énécmianzu ionac méragina igucnec metecgé énécmianzac. Wañu maqeqeya imi iwawaigina onag-icanzu ionac murunec metecgé énécmianzac.

11 Héipuc ic ikoranéñ yacma haka ni ménda niniñnawac qesinéñzu. 12 Hakana hiawac haka birianéñ melen néñgic, kekec uñananéñ niñgumbi niñguñ keczua. 13 Ni imi ieneñ hafi iniyu hegic ewa biricac séwi usu héima nene ziki kecmac kekec uñana helanzi amuyi, néñ zéwelecnanéñ en lilingéma hayu tétécgézu. 14 Nuac alana zénimma dac muna wañ énécmianzua ésécnec wañ énécmiyi. Wañu neñgocnawac siari ésécnec ionac wamma sicgéma siari.

15 Wañu ni zérabéra mihicñima kecba ieneñ ségiségi wamma azorogic. Wañu kaiziliweñ ic ni ménda nimmianzua imi eneñ sasañgiaiguc tocgéma susucnec nunesi néñanzu. 16 Wañu ieneñ ségiségi ariaciguc azoroma zébiri qébiri wañanzu ésécnec nuac niñac zécgina kizéñgéanzu. 17 Miñ kewu, nalé dahecac séc

* 34:18: Yer 23:29

en̄ inicma kecbésémaᅇ? Nuac kekec uᅇana imi kisikiyon̄ ic ionac murunec metecgéna. Momacguc sac henénéᅇa imi laion imuhucya ionac murunec metecgé némbésémaᅇ. ¹⁸ Ni hénáorin̄ sugcinaiguc mepésigémma, ic embac tuᅇa tuᅇa sugcinaiguc gi mepésigémaᅇ.

¹⁹ Ménda wai énécmína, nuac hazéchécna ieneᅇ sicsaoc nuac niᅇac ségiségi wambu niᅇac. Hazéc waᅇnéᅇanzu ieneᅇ héniana qahaciguc kic hoc menéma zébiri némbu niᅇac. ²⁰ Ieneᅇ imi luaeac ac ménda zéma baeciguc bénzén̄ kecanzu imi onac ac ikocnéᅇ yéwéri mihicᅇi énécmianzu. ²¹ Waᅇu ieneᅇ kuagina kunen̄ yanda aᅇgéma nuac zédésima ahaec, ahaec, kicnéᅇ héipuc wamma héndacziᅇ. zézu.

²² Yawe, geᅇ mia haka imi héndaczaᅇ imuac acga qaiyunec ménda kecbésémaᅇ. Waᅇu lakec ménda kecbésémaᅇ. ²³ Nuac Anutu, Miᅇ Kewuna gau igucnec hetecgéma yacma nuac acna zégési wambésémaᅇ. ²⁴ Yawe, nuac Anutu, guac haka solan̄aiguc zégési néᅇna. Ieneᅇ nuac niᅇac ségiségi ménda wammu. ²⁵ Ménda wai énécmína, ewa qeriginanéᅇ ahaec ewa siᅇnina* séc hicᅇizac, ic imi qécgé miziᅇ. zéwu niᅇac.

²⁶ Zéna yéwécna niᅇac ségiségi waᅇanzu ieneᅇ gamu qeᅇe mihicᅇima gamu mamasuᅇ kunen̄ yanda nimmu. Waᅇu nuac muru séwi en̄eᅇ waᅇanzu imi onac gamunéᅇ qacginaiguc endacmac.

²⁷ Nuac solan̄ dindinanawac niᅇᅇic sécgéanzac ionac imi zéna ségiségi wamma qacma ewa hia nimmu. Welen̄qeqe icya luaeiguc keru ségiségi waᅇanzac Yawe imi kunen̄ yanda! zéma nalé séc ézému. ²⁸ Ni ezelaᅇnanéᅇ kaiwe herec guac haka solan̄a zénimma kaiwe herec gi mepési gémmaᅇ.

36

Baec ic ionac biriagina zéma Anutuac hiaya.

¹ (Legic galeᅇawac; Yaweac welen̄qeqe ic Dawidiac legic zéra.) Ic biria ionac héniaᅇina biriawac niᅇteᅇic qin̄teᅇic ac méᅇ ewa qerinaiguc yomuhuc hicᅇizac; Iwac kiwaiguc Anutuac bac yandi yandi méᅇ ménda hezac. ² Inéᅇ séwi en̄eᅇ wamma en̄eya képésicyawac zéma méᅇnéᅇ méᅇ mewininimac me mézia timacac séc qahac zéanzac imuac mia. ³ Kuayawac ac imi képésicyaguc zéma ikocyaguc. Inéᅇ niᅇteᅇic qin̄teᅇicya zéma haka hia imi waiyu tecgéyec. ⁴ Inéᅇ hehe tataciguc hema biria niᅇareᅇgéma en̄eya héná biriaguc opocamuma haka biriawac mézétiti qahac kecanzac.

⁵ Yawe, goi héihéiga kurumen̄iguc sécgéma heyu, guac haka hélé iminéᅇ ou hosusu iguc sécgéma hezac. ⁶ Solan̄ga imi Anutuac baec boᅇa ésécnec. Guac zégésigésinéᅇ konduᅇ ésécnec. Yawe geᅇ imi ic embac zéma yaᅇ momacnec ninicgaleᅇ waᅇ nénécmianzaᅇ.*

⁷ Anutu guac goi héihéiganéᅇ yei eeyaguc yanda wanzac. Baec ic moczoᅇ guac qeᅇᅇan̄ga amiayaiguc néᅇᅇacma san̄ᅇianzu. ⁸ Ieneᅇ imi guac amaiguc iwawai kindindiᅇa hezac imi nezéléléᅇ wamma, ségiségiac doku téfara igucnec gumu énécmína neanzu. ⁹ Kekec dokuac kiwanéᅇ guac muru hezac. Guac asac mararaᅇiguc asaha hémbiᅇ.

¹⁰ Gi niᅇᅇéᅇanzu ionac muru goi héihéi susucnec waᅇ énécmína ewa solan̄ kecanzu ionac guac solan̄ga imuhucyanec mihicᅇi énécmína. ¹¹ Séwi en̄eᅇ ic ionac héná tawéᅇinanéᅇ nesinémbac niᅇac. Galeᅇgé néᅇna ic biriawac méraginanéᅇ nesinémbac niᅇac.

¹² Kaiziliwen̄ waᅇanzu imi en̄eᅇ imuaru maunuyec. Ieneᅇ mama

* **35:25:** Hebiraio aciguc; kekec uᅇanina. ✧ **36:6:** Yon 4:11

hema munꝓuc yacmuac séc qahac wammac.

37

Min Kewuac muru kemma sanꝓimu.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Haka biria waꝓanzu ionac niꝓac qeri geric hélандаꝓnec ménda wamma késpedesic waꝓanzu imi onac nimbupuc ménda wambésémaꝓ. ² Ieneꝓ imi qézézac ésécnec focdac qeriru qasima mamu. Waꝓu zuazua ésécnec méima humumu.

³ Yaweac muru héima namma haka hiabia wambésémaꝓ. Baeciguc kecma iwac haka héla imi nene ésécnec nema kecbésémaꝓ. ⁴ Yaweac ségiségi wamma kecbésémaꝓ. Inéꝓ guac ewa siꝓgawac héla mihiꝓigémmac.

⁵ Guac kekecgawa hénaya imi Yaweac muru haimina. Iwac muru héima nanna, inéꝓ wamma medacmac. ⁶ Inéꝓ waꝓgéꝓu, guac solaꝓa imi asac mararaꝓ ésécnec, guac hakaga solaꝓa imi melenꝓu kaiwe wenzoroꝓiguc kaiwe asaha ésécnec wammac.

⁷ Yaweac wéséyaiguc bénzéhꝓnec mambéc kecbésémaꝓ. Ic birianéꝓ héná qéréꝓgé mimia waꝓu ai areꝓ biria meseliyu kindindiꝓa yaru hémma qeri biric hélандаꝓnec ménda wambésémaꝓ. ⁸ Qeri geric waima qeri biric gilina keꝓu. Zénasiꝓ menasiꝓ ménda wanna. Haka imuhucya imi haka biria mihiꝓimac. ⁹ Haka biria waꝓanzu imi eneꝓ qericénécmiyu qahac wandacmu, néꝓ Yaweac mambéc kecanzu imi eneꝓ baec késamu.

¹⁰ Ic biria imi hotoꝓadac kecma tecgéma qahac wandacgic imuaru hocma hocbiꝓiwésémaꝓ. ¹¹ Waꝓu gum bénzénzéhꝓ ic imi baec késamu. Waꝓu ewa momac hakanéꝓ sécgé énécmiyu ségiségi wamma kecmu.

¹² Ic birianéꝓ ic hiabia qemaꝓ zé niꝓareꝓ wamma kic hiyu iwac muru keꝓu zéra kizéhꝓéanzaꝓ. ¹³ Min Kewunéꝓ ic imuhucyawac naléya hosucgéyu héꝓteꝓiczaꝓ imuac niꝓac

zédesi wammianzaꝓ. ¹⁴ Ic birianéꝓ maqeqeya zéma iwawai niꝓac hocanzu imi eneꝓ maunumac niꝓac zéma ic dindiꝓanec keꝓha waꝓanzu imi unuhumumaꝓ zé souya héréma tewiya awianzaꝓ. ¹⁵ Néꝓ sou iminéꝓ eꝓeya wéiwécya nézéhꝓgémac. Waꝓu tewi imi zéhꝓgédacmac. ¹⁶⁻¹⁷ Ic biriawac méria imi zéhꝓgémac, néꝓ ic hiabia imi Yawenéꝓ késá seligimimac.

Imuac niꝓac ic solaꝓawac iwawai komodianéꝓ ic biria sasala ionac iwawai kuneꝓ yanda imi ogianzaꝓ.

¹⁸ Yawenéꝓ ic késpedesicya qahac iwac kekec naléya imi moczoꝓ nindaru hezac. Iwac mératéc ai buꝓa imi heheseli hema emma kecmac. ¹⁹ Ic imuhucya ieneꝓ imi zérabéra naléiguc gamugina ménda mihiꝓiꝓima béti naléiguc acguc iwawai sécgé énécmiyu kecmu.

²⁰ Ic biria imi birimac. Yaweac hazéchéra imi rama merawawac haléc ésécnec zepépéliꝓa hofac qema aucgéma qahac wammac.

²¹ Ic biria imi iwawai mema tasia ménda melenꝓanzu, néꝓ ic solaꝓa imi ewa hiawac eꝓ énécmianzaꝓ.

²² Min Kewuac mériaꝓniꝓaguc imi eneꝓ baec késamu. Ic saecginiꝓaguc imi qeric énécmigic qahac wammu.

²³ Yawenéꝓ ic onac tikeꝓ tihagina meseligima kekecac héná imuac ségiségi waꝓanzaꝓ. ²⁴ Ic imuhucya imi Yawenéꝓ késaseligianzaꝓ imuac niꝓac qonzoꝓtoꝓ gémaciguc moczoꝓnec ménda tendiꝓgédacmac.

²⁵ Ni komocna igucnec éréma deguc yandanaiguc, ic solaꝓa andé qema waimimia méꝓ ménda héꝓiac hénzua. Waꝓu hémba iwac qelihéra méꝓnéꝓ méꝓ yaka niꝓ ménda zéwelec waꝓec. ²⁶ Ic imuhucya imi kaiwe herec ewa hiawac eꝓ énécmima haiyu keꝓ haiyu ha waꝓanzaꝓ. Imuac qelihéra eneꝓ mériaꝓ mihiꝓiꝓi énécmiyu kecanzu.

²⁷ Haka biria waima haka hiawac wammu. Imuhuc wamma nalé tetecgia qahac kecmu. ²⁸ Yawenéꝓ haka solaꝓawac siꝓa nimma météré ic imuhuc waꝓanzu imi ménda

wai énécmimac. Ic imuhucya imi nalé tetcgia qahac inicgaleŋ waŋ énécmimac, néŋ kaiziliweŋ ic ionac qelihéra imi qeric énécmigic qahac wandacmu. ²⁹ Ic solañ a imi baec késama imuaru hémbénaŋa kecmu.

³⁰ Ic solañawac kua imi ac niŋtegic qinŋtegicyaguc zéhicŋima, ezelaŋanéŋ haka dindiŋawac zémac. ³¹ Iwac ewa qeriaiguc imi Anutuac héna acnéŋ heyu keŋkeŋ hahaiŋuc tisuqisurac ménda wammac.

³² Ic biria eneŋ ic solañ a un-uwiniŋ zé awima kecanzu. ³³ Yawe imi ic solañ a ic biriawac mériaiguc ménda waimimac. Waŋu zégésigési naléiguc acguc késpedesiraguc ménda zémimac.

³⁴ Yaweac niŋkumuma iwac kekecac héna imi méndacma kembésémaŋ. Inéŋ meyac gémma baec buŋa qegéŋu aŋgétiwésémaŋ. Waŋu kaiziliweŋ ic imi birima qahac waŋgic kicganéŋ hima inicbésémaŋ.

³⁵ Ni ic biriawac kuha hémba ic hésa téŋgiŋ téŋgiŋ eŋeya baeciguc nanaŋa ésécnec wanzac, néŋ ³⁶ ic hésa imi éléŋnec humuqai waŋu hocma hocbipiŋi.

³⁷ Néŋ ic solañ a héŋsosoligic. Ic dindiŋa héŋgic. Luae ic imuhucya imi eneŋ andiaginaguc. ³⁸ Ac qeŋe ic ieneŋ momacnec biridacmu. Kaiziliweŋ ic ionac tetcgia imi humu qaiŋaguc.

³⁹ Ic solañawac aŋgéŋ titi imi Yaweac muru hezac. Inéŋ zérabéra naléiguc hoc baŋec ésécnec wammimac. ⁴⁰ Yawenéŋ méra énécmima metecgé énécmimac. Ic biria ionac murunec metecgé énécmimac. Ieneŋ imi néŋgacma iwac muru saŋgianzu héna imuac niŋac imuhuc waŋ énécmianzac.

38

Eŋeya késpedesic niŋac ewa biric wamma zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic yomi hofac omiwiŋ zé héiaŋgic.) Yawe, guac qeri biricganéŋ késpedesicna

ménda zénénna. Guac qeri ger-icnéŋ ni ménda zéqindiŋi nénnna.

² Guac zakonéŋ nuac séwinaiguc nézéŋgéma hiŋgaczac. Guac méraganéŋ selianec helanzi nénzac.

³ Guac qeri biric niŋac séwi busuna solañ a méŋ ménda hezac. Nuac késpedesic niŋac nuac sicna imi bézéŋa qahac wanzac. ⁴ Nuac késpedesicnanéŋ orucnaiguc sécgéma eŋu hinac yéwéria tanec waŋu bisiqatéŋ wammaŋac séc qahac.

⁵ Nuac wizinanéŋ houyu wéréŋ biria haizac. Imi mia nuac haka qelaŋa imuac tasia. ⁶ Ni geriwa noyu qoucgéma kaiwe herec ewa biric wamma kecanzua. ⁷ Nuac maréŋnaiguc geriwa sécgénéŋzac. Waŋu nuac séwina solañ a méŋ ménda hezac. ⁸ Séwina hézézayu humumia tanec wanzac. Ewa qerina waizalaŋ waŋu zésilac wanzua.

⁹ Miŋ Kewu nuac niŋ kewu imi moczoŋ guac muru hezac. Nuac zésilacnanéŋ guac wéségaiguc usuya qahac hezac. ¹⁰ Wéiwécnanéŋ hélendaŋ yaru kucnanéŋ mayu qeka meka wamma kicna imi acguc mugu mugumia waŋu asaha qahac wanzac.

¹¹ Numindiŋiga imi nuac séwinaiguc hezac imuac niŋac nuac sorochécna zéma alahécna lakec kecgic sac taséhécna ini acguc lakec nanzu.

¹² Nuac kekec uŋanawac hochoc ai meanzu ieneŋ bétac hainénzu. Mebiri némbiŋ zé wanzu imi eneŋ humumia tericgé némma kaiwe herec andé nuwiŋ zé haka biria zéareŋgéma keczu.

¹³ Ni gezac héŋ ésécnec niŋbipima ic ara qahac ésécnec kuana ménda aŋgéma kecanzua. ¹⁴ Ni gezac héŋ ésécnec wamma acgina ménda melenzanua.

¹⁵ Yawe ni guac niŋkumuma kecanzua. Nuac Miŋ Kewu Anutu, gi acna melenéŋ némbésémaŋac hezac.

¹⁶ Ni yomuhuc zézua; Ni tisuqisurac wamba ieneŋ nuac niŋac ségiségi wamma séwi eŋeŋ waŋ némbu niŋac.

17 Ni léklék manumacac heyu niñyéwécnanéñ nalé séc henénzac. 18 Hénia imi yomuhuc; Ni késpedesicna zéauma nuac késpedesic niñac ewa biric wañanzua. 19 Nuac hazéchécna ienenéñ kucginaguc kenja wañanzu. Wañu ténésima mézétiti wañnéñanzu ionac zanngéina imi sasala. 20 Wañu haka birianéñ haka hiawac meñéñ énécmianzu imi enéñ ni haka hiawac méndacma kemba hénia imuac niñac mia hazéc wañnéñanzu.

21 Yawe gi ménda wainémma kenna. Nuac Anutu lakec ménda kecbésémañ. 22 Focdac qenanngé wañnéñna. Miñ Kewu, gi nuac anngén titina.

39

Niñtegic qinñtegic mimac niñ zéwelerec.

1 (Dawidiac legic.) Neñ yomuhuc zéyi; Ni hakana lolongéma wamma ezelañnanéñ késpedesic ménda miñicñimañ. Ic biria ienenéñ wésénaiguc nanzu séc kuanaiguc neñ zékalaña haiwa hemac. 2 Ni acna qaiyu ac hiabia acguc ménda zéwa niñ yéwécna imi muñguc yandizac.

3 Nuac ewa qerina geriwaguc wañu qerinanéñ zénimba hiñgacma éséyu qeri biric yaru ezelañnanéñ yomuhuc zézua; 4 Yawe, kekecnawac tetcgia zéma nalénawac séha imi nézéna niñasarima nuac kekecna dodowima hazac imi niñtegicmañ niñac ku néñna. 5 Geñ mia nuac naléna imi méra tawé ésécneñ mehoñña nuac kekecnanéñ guac kicgaiguc ménda hezac tanec wanzac. Icyá icyá nañselima kecanzu, néñ hofac ésécneñ aucgéanzu. (Ohec) 6 Hélacneñ, ic neñac neñac imi héla qahac, néñ uña tanec kenja wamma ai enomiawac kenkésa hakésa wamma iwawai miñicñima saméñaguc haini emma hezac, néñ hélacneñ mérénéñ iwawai imi nonagicma késamac imi acguc ménda niñasarima kecanziñ.

7 Miñ Kewu ni erac némac iwawai niñac niñkumuma mambéc kecmañ? Nuac niñkumuna imi guacneñ hezac. 8 Ni késpedesicna moczoñ imuacneñ metecgé némma galeñgé néñna, ewa soho ic ienenéñ zébiri qébiri wañ némbu niñac. 9 Wañu Miñ Kewunéñ haka imi wañ néñzac zéma nimma acna qaiyu kuana ménda auanzua.

10 Guac numindiñi nuac muru hezac imi nuagicma gilina kenju. Méraganéñ nuna ni qeka meka wanzua. 11 Geñ ac zéénécmima ic unu qindiñianzañ nalé imuaru iwawaigina eeyaguc imi wañ énécmima gisicnéñ neyu qahac wañanzac ésécneñ qahac wanzac. Imuac icyá icyá imi wésésé ésécneñ wanzu. (Ohec)

12 Yawe nuac zéwelecna niñnémma nuac qacsilaciguc gezac hainéñna. Kic masina maanzac nalé imuaru acga ménda qaimac. Ni imi yandañéñna ésécneñ ic kian tanec, ic qañ tanec giguc kecza. 13 Késpedesicnawac ménda héñsosolima, hafina mehiaru némma kekecna komocdia dac mehorugina ségiségi nimmaguc humuwa.

40

Méra mimac niñ zéwelerec.

1 (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra.) Ni Yaweac mambécnéñ mambéc kecba gezac haima zésiácná niñec. 2 Inéñ ni baec séséñ biriqiria igucneñ hérénéñu éréwa hénana zamanziñ hilañéñiguc nopocma kenken hahana imi meseli néñec. 3 Legic qelia Anutuac mepé qepésiac buña, kuanaiguc haiyu ic embac sasalanéñ némma bac yandi yandi wamma Yaweac muru héima nammu.

4 Yaweac héima namma séwi enéñ ic zéma ac ikociguc luken luha wañanzu imi onac kichihi ménda wañanzu imi enéñ zézé ségiségi ginaguc. 5 Yawe nuac Anutuna, wawañ meme welic welicgia geñ wannec imi sasala. Wañu niniñga nonac niñ wamma

niŋna hiŋgacanzac imi acguc sasala waŋu ni olomma zémanjac séc qahac wanjac.

⁶ Geŋ mia gezacnaiguc nézéna héiyu yomuhuc niŋi; Ni mulumanan zéma seseac ewa hia ménda nimma hofac oo zéma késpedesic waiwaiac olémban imuac ménda wananzua. ⁷ Imuhuc zéna imuaru ni yomuhuc zéyi; Ni hazua, nuac ac ooya imi kiwi limbi limbiŋaiguc hezac. ⁸ O, nuac Anutu, ni guac ewa siŋ niŋtohoman zé ségiségi wananzua! Imuac guac hena acnéŋ nuac ewa qerinaiguc heanzac.

⁹ Ni henaoriŋ yandaiguc guac solan dindiŋaga imuac buŋa suruc ségiségiyaguc imi zéau énécmianzua. Niŋzan, Yawe ni kua taséna ménda héiwa eŋ heanzac imi gi nindaczan.

¹⁰ Ni guac solanŋa imi nuac ewa qerinaiguc ménda musanŋéwa heyec, néŋ guac haka héla imi zéma anŋéŋ titi imi zéau énécmima goi héihéiga zéma hakaga héla imi henaoriŋ yandaiguc ménda musanŋé énécmianzua.

¹¹ Yawe guac ewa biricga imi ménda hézicgéna susucnec mayu. Waŋu goi héihéiga zéma hakaga héla iminéŋ ni nalé séc néŋgaleŋ wan némbésémaŋ.

¹² Biria gelec malec qahac ni lelecgé néŋu nuac késpedesicnanéŋ méramma nuaru hayu kic hima gémmaŋac séc qahac. Késpedesic imuac zanŋégina imi nuac oruc zucna ogicma heyu nuac ewananéŋ sohodaczac. ¹³ Yawe ewa biric wan némma anŋéŋna tina. Yawe focdac méra némbésémaŋ.

¹⁴ Nuac kekec uŋana mihicŋima mebiri némbiŋ zé wanzu imi moczoŋ gamu qeŋe zéma gamu mamasuŋ mihicŋi énécmina. Waŋu zéna zérabéra hicŋinéŋu ségiségi wanzu imi moczoŋ néŋgacma kemma gamu qeŋe mihicŋimu. ¹⁵ Waŋénécmina nuac niŋac ahaec zéma desianzu

ienéŋ eŋan gamugina héŋteŋicma aurimu.

¹⁶ Waŋénécmina, guac hochoc wamma mihicŋianzu imi enéŋ guac niŋac ségiségi wammu. Waŋu guac anŋéŋ titiac qerinéŋ wammianzu imi enéŋ nalé séc Yawe imi kunéŋ yanda kunéŋ zému.

¹⁷ Ni imi maŋeŋeya kecma imuac me imuac hocanzua. Imuac niŋac Yawe imi nuac niŋnémmac. Gi imi nuac méra nénéŋ zéma metec metec miŋna. Anutuna, nalé ménda mehorugina.

41

Hafiya mehiaru mimac niŋ zéwelerec.

¹ (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra.) Kuc mama wamma kecanzu ionac niŋkewu wan énécmianzac ic imi zézé ségiségiyaguc, nalé biri-aiguc Yawenéŋ hénaya méwéréŋgéyu orima kemmac. ² Yawenéŋ demin memima kekecy a galeŋgé miyu baeciguc zézé ségiségiyaguc kecma. Waŋu hazéc onac ewa siŋiguc* i ménda waimimac. ³ Hafi kiyu heyu Yawenéŋ nanŋémimac, Hehe taticiguc hafiya mehiaru midacmac. ⁴ Waŋu neŋ yomuhuc zéyi; Yawe, ewa hia niŋnéna. ni guac kicgaiguc késpedesicna mihicŋizua. Nuac kekec uŋana mehiaruna.

⁵ Hazéc hécnanéŋ nuac zébiri némma némac naléiguc ic imi humuyu qara eluŋ nunudacmac zézu. ⁶ Ni némbiŋ zé hama ac gorosoŋa wamma néwéc ewa qerinaiguc zébiri qébiri niŋtoŋgéma amana igucnec hiŋgacma kemma zésaigic keŋanzac.

⁷ Mézétiti wan néŋzu ienéŋ moczoŋ nuac andé ac zéma mebiri némbiŋ zé areŋgéma yomuhuc zéanzu; ⁸ Hafi biria késazac imuac ic imi hema muŋguc ménda yacmac. ⁹ Ala sorocna niŋzéŋgé miwa nuac saméŋ momacnec neanŋic i acguc

* **41:2:** Hebirao aciguc; kekec uŋaginawac.

hazéc wannémma sou andianén qéfacgé néjec.

¹⁰ Wañu Yawe Miñ Kewuna ni ewa hia niñnémma hafi igucnec metecgé némma bakia melenj énécmimanj. ¹¹ Hazécnanénj hia ménda nogiczac imuac gi nuac ségiségi wanzanj imi ni ninzua. ¹² Ni qerina mesolananima kecha nanjé némma kecne. Kumu némma wéségaiguc hémbénaña namanj.

¹³ Miñ Kewunina, Israelac Anutu hénihénia qahac, tetcgia qahac, mepési mimia wammac, hélacnec! hélacnec!

Kiwi 2

42

(Legic 42–72)

Anutuac ewa siñsiñ wamma kekec.

¹ (Legic galenawac; Korawac qelihéra ionac legic zéra niñtegic qinjegicyaguc.) Anutu, dia yañ déméña qanjararanj qeyu hakhak géma doku téfara niñac hocanzac ésécnec nuac kekec uñananénj guac ewa ewa wañanzac. ² Nuac kekec uñananénj Anutu kekec miñinawac déméña kérékérasia wanzac. Ni némac naléiguc kemma Anutu wésiaiguc wininimanj. ³ Ic embac enej kaiwe herec nuac ac zénémma guac Anutu imi dimia zéma zézé qesi wañ néngic nuac kic masinéj siñj kaiwe nenena éséc wañanzac.

⁴ Ni becne nac nalé téréyawac tacniniñ kecañgic iniguc momacnec kenja wamma zézé ségiségi wamma mepé qepési legic héima onagicma kemma Anutuac ocmuñ téréyaiguc onopocanj. Wañu deguc haka silicna imuac niñqelima ewa biric wamma ewa howucna qocgézua. ⁵ Kekec uñana, gi némac niñac niñméima waizalanj nukeczanj? Gi imi Anutuac niñkumu wambésémanj. Ni imi iwac añgénj titiac kic tanera niñac nówéc i mepésimimanj.

⁶ Anutuna, kekec uñananénj qerinaiguc niñméima mayu, ni Yodan baec zéma Herimon zéma Miza

baec boñaiguc gi niñqeli gémmanj. ⁷ Guac konduj dokunénj qaru konduj hiñgac hiñgaranénj qac héhéli amugic, guac doku renduñanénj zéma doku temboña limbima hama hoturu nénzac.

⁸ Kaiweiguc Yawenénj goi héihéiya wañ némma siñyaiguc legicnéj nuac muru henéñu, kekecnawac Anutu zéwelec mimanj.

⁹ Zamanziña Anutu, yomuhuc zézua; Némac niñac nuac eluj guzac? Némac niñac hazéc hécnanénj helanzj néngic ewa biric wamma kenja wañanzua me? ¹⁰ Sounénj sicna nézac ésécnec hazéchécna enej zébiri qébiri wannémma Anutuga imi dimia? zéanzu.

¹¹ Kekec uñana, némac niñac kucmama wamma, némac niñac qerinaiguc sironj qaronj wamma keczanj? Gi imi Anutuac niñkumu wambésémanj. Ni imi kilenj kic tanecna meyac néñanzac Anutu i mepési mimanj.

43

Réwéri qeriaiguc zéwelec wammiyec.

¹ Anutu ni niñgési némma, baec yanda eega ménda héigéñanzu ionac muru, acna imi héipuc wannémma meselima, ikoc ic, hénac ac logilogi ic ionac murunec ni metecgé némbésémanj. ² Gi imi Anutu nuac hoc bañecna kecmaguc némac niñac ni héñacna mena hazéchécna ienenj helanzj néngic ewa biric wamma kenja wañanzua?

³ Guac asac mararaña zéma acga héla mélina hama ni qindiñi némma nuagicma kemma guac baec boña téréya zéma haliga téréya imuaru nopocmac. ⁴ Imuac mia ni Anutuac zaki téréyaiguc keremma, nuac Anutu, zézé ségiségina, nuac ewa hiawac buña, guac muru harémanj. Anutu, Anutuna, ni wañgoña hésiaguc imi qema gi mepésigémmanj.

⁵ Kecec unana, némac niñac kuc mama wamma némac niñac qerinaiguc waizalan numa keczan? Gi imi Anutuac niñkumu wambéséman. Ni imi néwéc kic tanecna meyac néñanzac Anutu i mepési mimañ.

44

Baec yandagina imi angéña timac niñ zéwelecgi.

¹ (Legic galenawac; Korawac qelihéra ionac legic, niñgic hiñgac hiñgara.) Anutu geñ bec nec yanda hécnina ionac naléiguc haka silic wannec imuac suruc imi nénézégic gezacninanéñ niñiñ. ² Gi imi baera baera hicñisai wamma kecgi imi méraganéñ nesi énécmima kenjic, yanda hécnina imuaru ic hésa éséc nec himic énécminec. Hicñisaia hicñisaia tosara imi yéwéri mi-hicñi énécmima, yanda hécnina imi méndéñ énécmigic baecgina séc kemma késagic ³ Ieneñ souginanéñ baec imi ménda késagic. Eñañ méragananéñ yaréguc ménda onogicgic, néñ geñ mia ewa hia niñénécmima hénia imuac niñac guac méraga zéma huaga zéma kic tanecgawac asac mararañanéñ imuhuc wañ énécminec.

⁴ Anutu imi nuac ic kewuna, imuac Yakoboac niñac wamma yaréiguc onogicdacmu zéma zétecgé nec. ⁵ Nini guac muru héima namma hazéchécna helanzi énécmima nunuwñ zé yacgic séc guac qacganéñ tidacgé énécmianziñ. ⁶ Ni imi tewinawac ménda héima nammañ. Sou acguc hia ménda metecgé némmac. ⁷ Gi sac hazéchécna ionac murunec angéñnina tinénécmima mézétiti wañ nénécmianzu imi onac gamu qe qe mihicñi énécmianzan. ⁸ Nini kaiwe herec Anutuac niñac zézé ségiségi wanzñ. Nini Anutuac qara hémbénaña ewa hia ac wammi-wiñ.

⁹ Kilenjac deguc imi geñ mia héñacnina mema gamuiguc memama wañ nénécmima téñgiñ

ic hécnina iniguc momac nec ménda kenja wañanzañ. ¹⁰ Geñ imuhuc wanna nini hazéchécna wéséginaiguc liliñgéma néñgac énécmimi, hazéc wañ nénécmianzu imi eneñ eñañ siñginawac nunuma iwawainina nonagicdaczu. ¹¹ Geñ mia nini rama qeqeyawac buña éséc nec nonopocna, baera baera héndéñ qéndéñ rouc wamma kecziñ. ¹² Geñ ic embachécga bonjegic hai énécmima megic, néñ imuac bonja mén ménda géñgic mezan.

¹³ Geñ imi lelec lelec tacyachéra ionac méraginaiguc nonopocna gamu mema kecni lelecgéma nanzu imi eneñ zédesi wañ nénécmima isocfagociguc nonopocanzu. ¹⁴ Geñ baera baera ionac sugcinaiguc gamu mamasuñac nonopocna kuaginaiguc eñanziñ. Wañu sugcinaiguc oruc héinénc mimiawac buña imuac sésécya wamma kecziñ. ¹⁵⁻¹⁶ Séwi eneñ wamma ac wañ némma zébiri qébiri wañ nénzu ionac niñac zéma hazéchécna tasé melenéñ némbiñ zé wanzu imi onac niñac, isocfagocnanéñ kaiwe herec wésénaiguc henéñu gamunanéñ musuna hoturu nénzac.

¹⁷ Haka silic imuhucya moczon hicñi nénécmiyec, néñ guac eluñ ménda nunuyunec guac sisipac ac imi ménda logianziñ. ¹⁸ Ewa qerininanéñ héñacga ménda mema liliñgéyec. Wañu kenken haha ninaiguc imi guac hénia imi ménda waiyiñ. ¹⁹ Geñ imi haséñ kazuac baec kisiaiguc hézéza nénécmima humucac tunumañnéñ hoturu nénécmizan.

²⁰ Nini Anutuac qara eluñ nunuyeciguc me mérantina ic enia ionac anutu hécgina ionac muru sulu mérañ wañiñiguc imi ²¹ Anutu inéñ ewa qerinaiguc niniñ saña hezac imi nindaczac, imuac niñac hénia imi hia menzamma mihicñiwac nec. ²² Nini kaiwe herec guac niñac humuciguc nonopocgic kecanziñ.

Wañu rama qehumumiawac buña éséc nec wañanzin.

²³ Miñ Kewu gi yacna, némac niñac gau hekeczan? Yacna nañna. Nini hémbénaña héñacnina ménda mewéséman. ²⁴ Némac niñac kic tanecga musañgé nénécmima zérabéranina zéma helanzi nénécmimia imuac eluñ guyu keczan? ²⁵ Kekec uñanina imi baec gizoniguc mama héima hezac. Séwinina imi baeciguc mékétama hezac. ²⁶ Gi yacma méra nénécmiwéséman. Guac goi héihéigawac niñac wamma nini boñ hérénina menénéc mina.

45

Ic kewuac zammaréñ legic.

¹ (Legic galeñawac; Korawac qeli méñnéñ legic zéra niñu hiñgac hiñgara yomi oyec. Sosannim wañgoñ hésiaguc. Ic kewuac kikiya mema siñ nimmima legic yomi héigic.) Ewa qerina igucnec ac hiabianéñ kuaya qema mayu ic kewuac zéareñgéyiac hezac imuac zéman. Ezelaña imi kiwi oo ic qacguc méñac kirifi éséc nec wanzac.

² Ic kewu gi imi baec ic ionac nañhécgina moczoñ onogicma hiabia soroc wanzan. Wañu ewa hia acnéñ kuaga igucnec qocgéma maanzac. Imuac Anutunéñ nalé séc gi mérian mihicñi géñanzac.

³ Kuc miñina gi, souga zikina hénaga kembrañiguc hiñgaru, ic kewuac asac mararan zéma qac buña séwi usu éséc nec héina.

⁴ Ic kewu gi, ac héla zéma gum bénzénzén zéma haka solañawac wamma edamugaguc becosic qahaguc tacma kemma yaréiguc onogicbéséman. Guac méra héiganéñ gi haka welic welicgia kugémmac. ⁵ Ic kewu, guac zakonğanéñ zéra qizilic, guac hazéchécga ionac wéiwécgina nézéngéma keremmac. Ic embac momac yanda guac wéségaiguc simiñ héigémmu.

⁶ Anutu guac tatacga edamuyaguc imi hémbénaña, baec héngalen wawañawac ic kewu qarucganéñ héna ac dindiñanec meselimac.

⁷ Gi imi haka solañawac siña nimma haka biriawac mézéga tianzac. Imuac Anutu, ic kewu guac Anutunéñ zézé ségiségiac halécnéñ météré gémma guac qocgémmac meyac géñu alahécga onogiczan. ⁸ Guac séwi usuga imi moczoñ hémbénaña guac hiabia, ziniñ kizubera sañkara imuac héméña héimimia wañu elefante yañac zuñanéñ memeya guac ama kewuya igucnec gita kulele qacma mehiaru géñanzac. ⁹ Guac iniñhécgga eeginaguc ionac sucginaiguc imi baera baera ic kewu ionac bérac hécginanéñ keczu. Guac iniñga qéziánéñ Ofiri baecac golinéñ mezeric amuma guac méra héigaiguc nanzac.

¹⁰ Béracna, gezac qema niñna, gi geñga ic embachécga zéma mañgocgawac ama areña yanda imuac eluñ gumac. ¹¹ Imuhuc wanna ic kewunéñ guac tanec héñ sorocya imuac ewa siñsiñ wañgémmac. Inéñ mia guac miñga wanzac imuac sicgé miwéséman. ¹² Ic kewu guac imi Tirowac béraranéñ* sese eeyaguc haigémmac. Wañu imuac ic embac zuña masapu ginaguc imi enéñ ewa hia wañ énécmimac niñac hulunğa késama yaizézé ac wañgémmu. ¹³ Guac béracganéñ zuña masapuyaguc kecmac.

Iwac séwi usuya imi golinéñ bilongéma memeya. ¹⁴ Béracga séwi usu kiwiyaiguc imi wagiru guac muru hamac. Alahéra embac seraña imi enéñ momacnec onagiru hamu. ¹⁵ Wañu onagiru ségiségi wamma ewa hia nimma ama kewuyaiguc keremmu.

¹⁶ Guac nañhécgga ienenéñ guac yandahécga mératécgina mema nañgic geñ imi baera baera imuac baec galen buña onopocbéséman.

* 45:12: Ama areñ yanda imuac ic embachéra.

17 Ni wañ énécmiwa ic kewu guac qacga hicñisaiya hicñisaiya niñqelimu. Imuac baec séc ic embac ieneñ ic kewu gi hémbénaña mepési gémmu.

46

Anutunéñ ic embachéra zéma

ama baecginawac saiwa meénécmianzac. *Anutunéñ galeñgé énécmianzac.*

1 (Legic galeñawac; Korawac qelihéra ionac legic, Alamat legic imuac ewaiguc héihéiya.) Anutu imi sañgi sañginina zéma kucnina. Méra nénéñnina soroc yéwéri qeriaiguc ha nénécmimia. 2 Imuac baecnéñ melenju baec boñanéñ qeken qeha wamma konduniguc hiñgacmaciguc me 3 kondun dokunéñ qac silacma yacma sépéc sépéra loñu baec boñanéñ sicsuc wamma hirimaciguc imi ni kileñ bac yandi yandi ménda wammañ. (Ohec)

4 Imuac doku téfara imi téma séra sasala wamma eñeña miñina Anutuac ama areña yanda, ocmuñ téreya imi ségiségi mihicñi mianzu. 5 Anutunéñ ama areña yanda imuac suraiguc keru ama areña yanda imi seligima ménda hirimac. Wañu ama gĩañimac imuaru Anutunéñ méra mimaç.

6 Baera baera qewelon qegic héngaleñ ama areña yanda imuac miñina eneñ zénéñgina hirizac. Wañu inéñ ac zéyu baecnéñ pépélima mazac.* 7 Kurumeñac téñgiñ ic tausenja tausenja imuac miñina Yawenéñ niniguc momacnec keczac. Yakoboac Anutu iminéñ neñañ hoc bañec eñeña wanzac. (Ohec)

8 Hama Yaweac wawañ meme imi hémmu. Inéñ baec melenju kérasizac. 9 Wañu inéñ baec tetecgia séc yaré metecgéma tewigina kuma luacgina hézéñgéma becosiac karisi imi gericnéñ odarec. 10 Zéyecnéñ gi imi bénzéñ kecma ni Anutu wanzua imi héñ tegichésémañ. Ni baera baera

zéma baec séc ic embac ionac sugcinaiguc meyac nénéña wammaç.

11 Ic téñgiña tausenja tausenja ionac Yawenéñ niniguc keczac. Yakoboac Anutu imi neñañ hoc bañec eñeña wanzac. (Ohec)

47

1 (Legic galeñawac; Korawac qelihéra ionac legic zéra.) Ic embac momac yanda ini méragina qema ewa ségiségiyaguc qacma Anutu mepésimu. 2 Eñeña miñina Yawenéñ kuc buña eeyaguc kecma baec séc ic embac ionac ic kewu wañ énécmima keczac. 3 Yawenéñ baec séc ic embac momac yanda imi nonac muru onopocma, baera baera ic embac imi welen qenénécmimu niñac hénanina duandiaiguc onoporec. 4 Neñañ niñac wamma mératécac baec imi gésima añaé tiyec. Imi mia siñ niñmianzac Yakobo iwac zézé ségiségiyawac buña wanzac. (Ohec)

5 Anutu ségiségi legic héimini eñañzac. Tomuñ hihini qacma eñañzac.* 6 Mepésimigic, Anutu mepésimigic, mepésimigic, ic kewunina mepésimigic. 7 Hénia imi yomuhuc; Anutunéñ baec ic embac momac yanda neñañ ic kewu keczac. Legic zéra niñtegic qintegicyaguc mepésimimu.

8 Anutunéñ baera baera inicgaleñ wamma ic kewu tataba téreyaiguc taczac. 9 Saiwa baec séc hezac imi moczoñ Yaweac buña. Inéñ eñeña miñina wanzac. Imuac mia baera baera imuac baec galeñhéra, Abaramamac Anutu iwac ic embachéra wamma tocgogic.

48

Anutuac baec boña Zion.

1 (Korawac qelihéra ionac legic zéma legic zéra.) Yawe imi kuney

* **46:6:** Baec ic eneñ bacgina yandizac. * **47:5:** Dimuaru eñec zéma emiñigic ac zéra haréwéc wañec; 1) Sésépac acwac katapa huama Zioniguc eñgic imuac niñqeli mimia (2Sa 6:1-19). 2) Anutunéñ mama yaréiguc Israel méra énécmima muñguc kurumeñu eñec. 3) Yesu mama aiya metecgéma kurumeñiguc eñec.

yanda, Anutuninawac ama areña yanda demin seliaguc, baec boña téréya imuaru i kuney yanda mepési mimia wammac. ² Zion baec boña, ic kewu yandawac ama areña yanda, baec wañgoña Not iguc nanzac imi nanaña eñeña zéma héñ sorocya. Wañu baec séc ic embac ieneñ imuac zézé ségiségi wanzu. ³ Ic kewuac ama areña yanda demin seliaguc imuac qeria séc Anutunén keczac. Kecma eñeyaoc imi añgéh tinénéc mimiawac neuñ kiropo wanzac imi zéauzac.

⁴ Ninzu, imuaru ic kewu eney azoromā momacnec ototoñ qema keñgic. ⁵ Ieneñ ama areña yanda imi hémma aurima bac yanidi yandi wamma néngacgic. ⁶ Wañu zénéh hirihirinéh énépésiyu embacnéñ azi kiyu merac mihicñianzac ésécnec geriwanéh kuney yanda onoyec. ⁷ Gi imi luhuc Is igucnec hahayanéh Tarasisiac zéic imi moczon qéséñdacnec. ⁸ Gezac ninanéñ niññ ésécnec, téngñ ic tauseña tauseña miñina Yawe iwac ama areña yanda demin seliayaguc, neñañ Anutuac ama areña yanda demin seliayaguc imuaru kicninanéñ héññ. Anutunéh ama areña yanda imi hémbénaña meselimimac. (Ohec)

⁹ Anutu, nini guac ocmuñ téréya imuac suraiguc guac goi héihéigawac niññ. ¹⁰ Anutu guac qacga ésécnec mepé qepésiga imi acguc baec tetcgia kereñdaczac. Wañu guac méra héigaiguc imi haka solañanéñ sécgéma hezac. ¹¹ Guac zégésigési niñac Zion baec boñanéñ ségiségi wanzac. Yuda baecac ama areña kuney kuney séc* imi eney ségiségi wammu.

¹² Ini imi Zion baec boña imi baec hena tima kereñdacma lelecgéma kemma awiawi ama horua imuac zañgégina olommu. ¹³ Demin seli imuac tanera hényacgéma ic kewuac ama imi moczon héndacma énézégic bian hicñisaia hicñisaia hema kecmac imi suruc imi acguc hema

kecmac. ¹⁴ Anutu imi hémbénaña neñañ Anutu kecmac. Qindiñi nénécmimacnec keru nalé tetcgia hamac.

49

Baecac iwawaiiguc héima nanaña imi ewa soho haka.

¹ (Legic galeñawac; Korawac qelihéra ionac legic zéra.) Ic embac momac yanda ini gezac qema niñgic. Gezacgina nuac muru haima niñgic. ² Ic eñeña me mamaya, ic zuña masapuyaguc me ic maqeqeya ini moczon niñgic. ³ Kuananéñ niñtegitic qinñtegitic ac zéma ewananéh hénia héiqelima nimmañ. ⁴ Ni qeqaiñ ac imuac gezacna haima gita kulele qema legiciguc haima nuac qelumbec ac imi measarimañ.

⁵⁻⁶ Ic tosara imi iwawai kindindiñ he énécmimia zéma saméh bipiyaguc imuac héima namma séwi eñeñ wañanzu, hazéchécna imuhucya ionac haka qariñ qariñgianéh méndac némma lelecgé némmac nalé imuaru ni némac niñ bac yandi yandi wammañ? ⁷ Ic méñnéñ méñ dac munaya méñac kekecy a boñ héré wañ mimacac séc qahac. Wañu iwac niñ wamma Anutuac muru mulu memeac soukiwa méñ haimacac séc qahac. ⁸ Hénia imi yomuhuc; Kekec uñawac mulu meme imi eeyaguc wanzac. Soukiwanéh hémbénaña boñ mewinac séc qahac. ⁹ Houhouya ménda mihicñi mima hémbénaña kecmacac niñ méra mimiawac séc qahac.

¹⁰ Méñnéñ méñ hémma hénia yomi niñtegiticmac. Niñtegitic qinñtegitic ic imi humumu, wañu ic qelana zéma ic zampaliliña imi momacnec humuqai wandacmu. Humugic iwawai saméh bipiyaguc he énécmimia imi ic méñnéñ késaanzu. ¹¹ Wañu qeriginanéñ niñgic amagina imi hémbénaña heyu baec tacyac wañanzu imi hicñisaia hicñisaia hema emma kecmac tanec wañu

* **48:11:** Hebraio aciguc; bérachéra.

baec imi qac waségina haimima qacanzu. ¹²Baec ic imi eeginagucnéj hémbénaŋa ménda kecanzu. Yanqesi éséc nec humuanzu.

¹³ Haka silicgina imi ionac ninij sicsaocya zéauanzac, néj qelihécgina hahaya ienej ionac ackuazéc imuac mepésimu. (Ohec)

¹⁴ Rama éséc nec ienej humucac buŋa zéénémimia. Humucnéj ionac galeŋgina wammac. Ama gianjiyu ic solaŋa ionac méra bacginaiguc kecmu. Waŋu ionac haihaka hénsoroc sorocya imi humuc ac buŋa wandaru ama duŋgina imuhucyanec qahac wandacmac. (Ohec) ¹⁵ Néj Anutunéj ni népésimac. Imuac nuac kekec uŋana imi humuc iguc nec boŋhére menémmac. (Ohec)

¹⁶ Ic méjnéj iwawai samén bipiyaguc hemiyu amaya imi yandima eeyaguc waŋu gi kilen bac yandi yandi ménda wammiwésémaŋ.

¹⁷ Ic imi humumac nalé imuaru iwawai méj ménda mema kemmac. Qac buŋaya acguc ménda méndacmima kemmac.

¹⁸ Inéj kekec uŋayaguc kecmanec mepési amuma mezeric amuyu ic embac enej iwac niŋgic emmac, néj ¹⁹ yandahécgina ionac muru liliŋgéma kemma toroqe énécmimac. Waŋu hémbénaŋa kaiwe asaha hémmacac séc qahac wammac. ²⁰ Eneŋa kecmac kekecac hénia ménda niŋtegicanzu imi enej hasénj yan éséc nec humumu.

50

Mulu ai héla angé timacac séha.

¹ (Asafeac legic zéra.) Anutu, Yawenéj Is iguc nec Wes igucgeŋ baec séc ic embac énézéma unuruyec. ² Zion baec boŋa hénsoroc sorocya imuarunec Anutunéj asaha qetagaliyu kenzac.

³ Anutunina imi hama hétén qahac ménda kecanzac. Iwac wésiaiguc imi qécgé énécmiawac geric bélaŋanéj naŋu wiliŋ wiliŋ luhucnéj lelecgémima humumia

qeanzac. ⁴ Anutunéj ic embachéra zégési énécmimaŋ zé ou kurumeŋiguc zéma baeciguc zéau énécmima yomuhuc zéyec; ⁵ Nuac météré ic hécna mulu meme aiiguc niguc sisipac ac megic imi nuac wésénaiguc unuruna hadacmu.

⁶ Anutu imi zégésigési ai miŋina wanzac. Imuac niŋac kurumeŋnéj iwac solaŋa measarimac. (Ohec)

⁷ Ic embachécna gezac qema niŋgic neŋ énézémaŋ. Israel, neŋ héipuc ac waŋ énécmimaŋ. Ni imi Anutu, eŋaŋ Anutu keczua. ⁸ Hofac oogi nanéj nalé séc wésénaiguc hezac nec imuac mia ni zaki téréyawac iwawai niŋac ac ménda waŋ énécmimaŋ. ⁹ Ni imi amaginaiguc burumakao iwa me demingina qeriaiguc nonij iwa imi ménda onagicmaŋ.

¹⁰ Hénia imi yomuhuc; Haséŋiguc wiri yan zéma zélén boŋa boŋaiguc burumakao hezac imi moczoŋ nena.

¹¹ Baec boŋaiguc nei hénia hénia imi moczoŋ neŋ kampititi nindacba hezu. Baec kisiaiguc kenha waŋanzu imi acguc moczoŋ nuac buŋa.

¹² Waŋu baec kurumeŋ zéma iwawai imuaru sécgéma hezac imi moczoŋ nena buŋa, yaka niŋ waŋ némbac nec qesi énécmiwinec.

¹³ Niŋgic, ni burumakao busia nema nonij sawa neanzua tanec wanzac me?

¹⁴ Ewa hia acginanéj hofac oo éséc nec Anutu haimima eneŋa miŋina iwac muru zézé seli acgina megic imi wamma mema melej midacgic. ¹⁵ Waŋu zéra béra naléiguc nurugic metecgé énécmiwa qac buŋana meyac némmu.

¹⁶ Ic biria ionac imi Anutunéj yomuhuc zézac; Gi dimuhuc nuac hénia ac zéau énécmima nuac sisipac ac imi guac kuaga taségaiguc opocna eŋanzac? ¹⁷ Geŋ imi ac pakeŋnawac mézégá tiyu acna andégaiguc gilina mazac? ¹⁸ Kowu nene ic inicma toroqe énécmima kaisero ic iniguc ala waŋamuma ¹⁹ kuaga haka biriawac buŋa qemima ezelaŋa

✧ 50:3: Mmh 19:16,18

zéma ac ikocga dérécgéma zéanzañ. ²⁰ Tacma dac munahécga hazéc ac wañ énécmima, neñgocgawac naña zébiri mianzañ.

²¹ Gi haka imuhucya wañanzañ, néñ ni acna qaiyu kecha, gi imi nuac niñna gi ésécnec wañec. Wañu neñ gi ac wañgemma kápésicga guac kicgaiguc qererema areñgéwa hémbésémañ. ²² Anutuac eluñ unuyu kecanzu ini deguc haka yomuac qeriginanéñ niñgic, imuhuc ménda wammuiguc imi neñ ini meric qeric wañ énécmiwa méñnéñ méñ metecgé énécmimacac séc qahac wammac.

²³ Ewa hia acnéñ hofac onénzu imi eneñ mia nuac qac buñana meyac néñanzu. Wañu haka silic dindinanec wamma meanzu imi onac mia neñ Anutuac añgénéñ titi énézéwa hémmu.

51

Ac qeçe hakayawac tasia waimac niñac zéwelerec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic, inéñ Batsebaguc heyicguc Anutuac tiliñ tiliñ ic Natannéñ hayec nalé imuaru[☆] legic zéra yomi oyec.) O Anutu, goi héihéigawac séhaiguc ewa hiawac wañnéna. Ewa biricga zékéñanéñ acqeçe hakana auna qahac wañu. ² Hakana qariñ qariñgia imi moczoñnec zuacnéndacna, kápésicna solañanec zuacnéna. ³ Nuac kápésicna imi nalé séc wésénaiguc heyu ni ac qeçe hakana niñtegicanzua, imuac mia imuhuc zézua. ⁴ Ni guac, guacnec sac, kápésic wamma, guac kicgaiguc haka biria wañi. Imuac niñac acga zéna nimba solaña wanzac, zégésina nimba dindinã wanzac.

⁵ Héna! Ni hakana qariñ qariñgiaguc hicñiyi. Neñgocnawac héri qeriiguc keri nalé imuaru acguc kápésicna qeriaiguc keri. ⁶ Ewa qerinaiguc ac héla hemac niñac ewa ewa wañanzañ. Qerinaiguc

geñgaoc niñtegic qinñtegic ku némma mihicñi néñzañ. ⁷ Ic hésa haréñanéñ zuacnéna, ni lalac lalac wammañ. Zuacnéna ni komboc sanjeña lalac lalac imi ogicma lalac qeçe wammañ. ⁸ Zéhiaru néna nimma zézé ségiségi wammañ. Sicna hézéngeñec imi^{*} qelima ségiségi wammac. ⁹ Kápésicnawac musuqeçe imi waima kápésicna imi moczoñ auna. ¹⁰ Anutu nuac qerinaiguc ewa lalac lalac mihicñi némma qeri uñana seligima nanaña imuhucyawac meqeli némbésémañ. ¹¹ Guac wéséga igucnec ménda nesinéna. Uñaga téréya ménda nuagicna.

¹² Guac añgénéñ titiac zézé ségiségi imi meqeli néna. Wésé polañac qeri uñana qenañgé néna. ¹³ Ni ac qeçe ic ionac guac héna ku énécmiwa, kápésic ic ieneñ guac liliñgéma hamu. ¹⁴ Anutu, añgénéñ titiac Anutu, sac naec énécmimawac kápésicna igucnec kératacnec metecgé néna. Ezelañnanéñ hakaga solañawac qacma mepésigemmañ.

¹⁵ Miñ Kewu kuana mee-fina añgéma legicga héima zéau énécmimañ. ¹⁶ Gi imi hofac oo niñac ségiségi ménda wañanzañ. Imuhuc wambañnec bec hofac ogémbinec. Gi imi hofac oo imuac ewa hia ménda niñanzañ. ¹⁷ Hofac oo Anutunéñ niñkumuanzac imi ewa biric nimma kekec. Anutu gi imi qerinéñ ewa biric wamma kápésic niñac zésiãc wawaña imi mematiti ménda wañanzañ.

¹⁸ Guac hiagawac Zion mehiaruma Yerusalemac deminã imi meyacgéna. ¹⁹ Nalé imuaru imi gi mulu solaña zéma hofac oo solaña zéma hofac oo howiawac ségiségi wanna ieneñ burumakao iwa hofac ogémmu.

52

Ikoc ic zégési énécmimawac ara.

[☆] 51:1: 2Sa 11:2-6 ^{*} 51:8: Kápésicac niñac niñu ewa howuc wañu geriwa imi sicya zéñgéyec tanec wañec.

¹ (Dawidiac Héngésigésiac legic zéra, Edom ic Doeknéñ ic kewu Sauloac amaiguc hama Dawidinén Ahimelekac amaiguc hayec zéma ézéyec nalé imuaru oyec.) Kaiziliwenñ ic gi, dimuhuc haka biria niñarengéma imuac zézé ségiségi wanñanñ? Anutuac goi héihéianén hémbénañña heañzac. ² Ezelañganén haka biria téngén zéarengéma sou zéra ésécnec ikoc wanñanñ. ³ Gi imi haka hiabia imuac niñna mayu haka biriawac niñna enñ ac solañña waima ac ikorawac siñña niñanñ. (Ohec) ⁴ Ezelañ ikora miñña gi imi ac qéccgé énécmimía imuhucyawac siñña niñanñ.

⁵ Imuac Anutunénñ gi hémbénañña mebiri gémma gépésima guac ama igucnec héréma baec tacyac wanñanñ imuacnec hérégénñ gété zaligaguc éréwésémañ. (Ohec) ⁶ Ic solañña enenñ haka imi hémma bac yandi yandi wamma ic imuac zédesi wammima yomuhuc zému; ⁷ Ic imi Anutuac nuac sanñi sanñinawac banec imuhuc ménda zénimma hinacyawac héima namma eneya haka birianénñ meseli amuyec.

⁸ Néñ ni imi oliwa ic téngiñña Anutuac amaiguc nanñzac ésécnec Anutuac goi héihéiyaiguc hémbénañña héima nammañ. ⁹ Ni imi haka silic wamma menec imuac wamma ewa hia ac gézémañ. Wanñ guac qacgaiguc héima nammañ. Qacga imi hiabia imuac niñac météré ichéccga ionac kicginaiguc imuac mambéc kecmañ.

53

Anutunénñ ic solañawac horec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra niñña hiñgac hiñgara, Mahalat legic imuac ewaiguc héihéiya.) Ic qelañ imi ewa qerianénñ zéma Anutu ménda kecñzac zéañzac. Ic imuhucya enenñ houdacma haka ewa lolañawac

wanñanñ. Imuac haka hiabiawac wanñanñac imi ménñ ménda kecñzac.

² Anutunénñ ic niñtegitic qinñtegiticaguc, Anutuac hochoc ai meañzac ménñ tacñzac me qahac imi hémmañ zé, kurumenñ igucnec baec icac nanñhéra neññañ niñac kic hiyu mazac. ³ Héññu momac yanda andé andé kemma momacnec biridacgitic, imuac haka hiabia wanñanñac ménñ ménda kerec, qahac téngénñ wanñ horec.

⁴ Képésic wamma saménñ neañzu ésécnec nuac ic embachéccna neénéccmima Anutugina ni ménda nuruanñ imi enenñ niñiñgina qahac kecñzanñ me? ⁵ Onac yaré qewiñ zé arenñgéma nanñ imi onac sicgina imi Anutunénñ héndénñ énéccmiyec, imuac niñac ienenñ zénénñ hirihiriawac iwawai ménñ ménda heyec imuaru zénénñ hirihiri yanda wanñgitic. Anutunénñ ionac héñacgina meyec imuac niñac gi gamu qeqe mihicñi énéccminec.

⁶ Israelac anñgénñ titi miñinanénñ Zion igucnec hamac. Anutunénñ ic embachéra hésa qatégina igucnec onagiru liliñgému nalé imuaru Yakobonénñ zézé ségiségi wanñ, Israelnénñ ewa hia nimmac*

54

Héipuc wammimac niñac zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic zéra niñña hiñgac hiñgara, gita kuleleginaguc, Zip ic enenñ Sauloac hama ézéma, Dawidinénñ sucninaiguc ménda sanñgima tacñzac? zégic nalé imuaru oyec.)^{*} Yawe qacganénñ anñgénña tima kucganénñ wanñ néñña solañanimañ.* ² Anutu zéwelecna nimma kuana igucnec acna gezac qema niñña. ³ Ic enianénñ yacma nuwiñ zé wanñ. Helanñi tilanñi wannénñ ienenñ nuac kecec uñanawac hochoc wanñ, imuac niñac guruzua. Ienenñ imi Anutuac ewa éréhéc ménda wanñanñ.† Ohec

* **53:6:** Israel imi Yakoboac qara qelia Anutunénñ qacmimía, wanñ qara imi iwac qelihéra ionac qac yanda wanñzac. ^{*} **54:1:** 1Sa 23:19 ^{*} **54:1:** Hebraio aciguc; 3égési néñña. [†] **54:3:** Hebraio aciguc; Anutu wéséginaiguc ménda opocgitic kecñzanñ.

⁴ Héngic! Anutu imi nuac héipuc icna keczac, Miñ Kewuna imi kekec uñana qenané némma kecanzac. ⁵ Inéñ hazéchécna bakia biria meénécmimac. Miñ kewu, hakaga héla iminéñ unuhumuna.

⁶⁻⁷ Geñ zérabéra hénia hénia igucnec metecgé néñna hazéchécna ieneñ bakia megic kicnanéñ iniri, imuac niñac ni ewa siñnawac sese haigémman. Qacga imi hiabia imuac niñac, Yawe guac qacga qacma mepési gémmann.

55

Alayanéñ andé qeyu imuac ac zéragic zéyec.

¹ (Legic galeñawac; gita kuleleguc héihéiya, Dawidiac legic zéra, niñu hiñgac hiñgara.) Anutu zéwelecnawac gezac qena. Gu-ruhéhéliwa ménda sanjiwéséman.

² Gezacga qema acna bakia melenéñna. Ni niñ yéwérima waizalan wamma zésilac mezua. ³ Imi mia hazéchécna ionac ewa hétéñ zéma ic biria ionac helanzi nénéña niñac imuhuc wananzua. Ieneñ yéwéri mihicñi némma qeri biric wamma niníñ hazérawac héwiña meanzu.

⁴ Qerinaiguc ewa qerina geriwa noyu humucnéñ hosucgé néñu zénéñna hirizac. ⁵ Bac yandi yandi zéma zénéñ hirihirinéñ hicñinéñu humucnéñ tericgé néñzac.

⁶ Ni yomuhuc zézua; Ni kembo nei ésécnec qeñganña henémbacnec putitima kemma bénzénec tac hiaruwinec. ⁷ Lakec putitima kemma baec kéra kérasiaiguc kemma kecbinec. (Ohec) ⁸ Sasañgiaiguc focdac kemma murayo luhuc zéma yowaro luhucnéñ qizizíngé néñu kecbinec.

⁹ Ni neñan ama areña yanda neñ kiropo seliaguc imuac qeriaiguc kaiziliwen zéma euqeçe hicñiyu héñi. Miñ Kewuna mebiri énécmima acgina* héndéñ énécmina.

¹⁰ Ieneñ siñi kaiwe neñ kiropo

seli imuac qahaiguc kenña wançic imuaru haka qaríñ qaríngia zéma réwéri hicñianzac. ¹¹ Kisikiyon zéma helanzi énécmimia zéma ac ikocnéñ somben yandagina imi ménda waima keczac.

¹² Ac geriwaguc wannéñec imi hazéçna qahac. Hazéçnanéñ imuhuc wan némbacnec hia bisiqatéñ wammiwinec. Nuac hama séwi eñeñ wanzu imi hazéçna qahac. Hazéçnanéñ imuhuc wambacnec néngacma sanjibinec. ¹³ Ic imi mia nuac séc. Wanju alahéçna, alahéçna eñomia qahac, néñ nekawu qéqéhéréñ wamma kecañic imi mia.

¹⁴ Niri nekawu siña nimma zéemi nimma ic embac tosara iniguc momacnec Anutuac ocmuñ téreyaguc eñeñ mama wanñi.

¹⁵ Haka biria humumianéñ ionac sugcinaiguc acguc he énécmizac, imuac niñac wan énécmina, humucnéñ élanzanec ionac muru haénécmiyu ménda humumanec kicsuanjiguc hiñgacmu.

¹⁶ Ni imi Anutu qachéhéliwa Yawenéñ angéñna timac. ¹⁷ Siñiya zéma siñunec zéma kaiweiguc ni niñyéwéçnaguc zésilacba Yawenéñ qacsilacna imi niñnémmac. ¹⁸ Sasalanéñ hazéç wan néngic, inéñ yaré mihicñi nénéña imuacnec luae qema uñana boñhéré menéñec. ¹⁹ Becarunec kerecac keczac Anutu iminéñ acna niñnémmac ohec wahec. Ewagina ménda melemma Anutu eeya ménda héimianzu imi onac tasia melenéñ énécmimac.

²⁰ Ic imi ic tosara luae qema momacnec kecanzu imi zikiziki ac logima méria meyacma unuyec.

²¹ Kua dokuya imi namu haléc ogicma susurac wanzac, néñ ewa qeriaiguc imi yaré dongéma keczac. Ac zéanzac imi moczon haléc ogicma bénzénna wanzac, néñ imuac héla imi sou bec meyacma nanaña ésécnec wanzac.

²² Guac yéwéçga Yaweac muru hetecgé haina, inéñ ic solanánéñ

* 55:9: Hebiraió aciguc; ezelanjina.

hébénan̄a ken̄qe haqe ménda wammac nījac késaselimac. ²³ Anutu zéna, ienēj humucac baec sésé̄njiguc hīngacmu. Sac naec énécmima ikoc wāj énécmian̄zu imi enēj kekec nalé̄gina bakia ménda kecma humudacmu, né̄j ni imi guac muru nījkin̄zér̄na haima kecmāj.

56

Qenesi mimia imuac qeriaiguc Anutuac nījkumuma kekec.

¹ (Legic galēnawac; Yonawac legic Kembo nei lakecaru hété̄j qahac tatara imuac ewaiguc, Dawidiac legic zé̄ra Miktam taneraiguc, Fileset ic enēj Gat baeciguc i késagic nalé̄ imuaru oyec.) Anutu, ewa biric wāj né̄nna. Ic imi qé̄cgé̄ né̄mmāj zé̄ma kaiwe herec numa helanzi né̄nzac. ² Hazé̄c hé̄cnāné̄j kaiwe herec qé̄cgé̄ né̄mbīj zé̄ wan̄zu. Wāju sé̄wi enēj wamma nuan̄zu ionac zāngé̄gina imi sasala imuac nījac. ³ Bac yandi yandi wammāj nalé̄ imuaru guac muru hé̄ima nammāj. ⁴ Ni Anutuac muru hé̄ima namma ackuazé̄cya mepési mimāj. Ni Anutuac muru hé̄ima nan̄zua imuac bac yandi yandi ménda wammāj. Baec icné̄j né̄mac haka hia wāj né̄mmu?

⁵ Ienēj kaiwe herec acna megic qarīj qarīngia wāju nuac nīngic nīnīngina arējarēngia imi moczōj biria wājan̄zac. ⁶ Ienēj qeriiguc ésé̄ ésé̄ wāj éné̄cmiyu euqeqe wājan̄zu. Nuac kekecna mebiriwīj zé̄ma ējaoc tocgo amuma sāngima hé̄na titi-nawac awima kec̄zu. ⁷ Ienēj haka qarīj qarīngia wamma dimuhuc tasi-awac hia qizizīngéma kemmu me? Anutu qer̄i biric wamma ic embac imi memaé̄né̄cmina.

⁸ Né̄ngacma lelecgéma ken̄ha wamba gi yé̄wécna imi olōnīn̄ec. Nuac kic masi imi guac kirūngic haina hīngaru. Haka imi guac kiwiiguc ooyawac hezac imuac olōnimbésémāj.

⁹ Ni gi gurumāj nalé̄ imuaru hazé̄chécna ienēj héré̄amuma kemmu. Anutuné̄j nuac kec̄zac imi nī nin̄zua. ¹⁰ Ni Anutuac muru hé̄ima namma ackuazé̄c imi mepésima Yaweguc hé̄ima namma ackuazé̄cya mepésimāj. ¹¹ Anutuac muru nījkin̄zér̄na haizua. Imuac ni bac yandi yandi ménda wammāj. Baec icné̄j né̄mac haka hia wāj né̄mmu?

¹² Anutu ni ac zéseliyiac hezac. Ac imi meselima ni ewa hiawac sese haigémmāj. ¹³ Gēj nuac kekec ūjana humuc igucnec metecgé̄ né̄nec imuac mia imuhuc zé̄zua. Ni Anutu wésé̄gaiguc kekec asahaiguc ken̄ha wammāj nījac gēngac hé̄nana galēngé̄ né̄nna tisuqisura ménda wāji, imi gi qahac wāju méré̄?

57

Qenesi mimia imuac qeriaiguc Anutu mepésimiyec.

¹ (Legic galēnawac; Ménda mebiri né̄né̄cmina, Dawidiac legic zé̄ra Miktam taneraiguc, Saulo iné̄j qemāj zé̄yu né̄ngacma kemma bājeciguc sāngiyec nalé̄ imuaru oyec.) Ewa biric wāj né̄nna, Anutuna, kekec ūjanané̄j né̄ngacma guac muru sāngima hezac imuac nījac, ewa biric wāj né̄nna. Zé̄ra bé̄rané̄j nog-icma kemmac nalé̄ imuac suraiguc sé̄c ni né̄ngacma qēngan̄gawac amiaiguc hama kecmāj. ² Ni enēja mījina Anutu, nuac nīj wamma iwawai moczōj meseligian̄zac iwac mia qachéhélizua. ³ Iné̄j kurumēj igucnec mé̄ramma ni qé̄cgé̄ né̄mbīj zé̄ wan̄zu ionac murunec metecgé̄ né̄mmac. (Ohec) Anutuné̄j iwac goi hé̄ihé̄i zé̄ma haka hé̄la imi wāj né̄ju hic̄jiné̄mmac.

⁴ Ni laion yāj hé̄mbaoc wamma qé̄cgé̄ éné̄cmian̄zu ionac sugginaiguc kecan̄zua. Imi mia baec ic mia,* né̄j zé̄cgina imi luac zé̄ma zakon̄ zé̄ra

* 57:4: Hebraio aciguc; icac nan̄hé̄ra

ésécnec, wañu ezelañina imi sou zéráguc ésécnec.

⁵ Anutu, meyac génni ou kurumenjiguc kecbésémañ. Guac edamuganéñ baec séc ic embac ionac qacginaiguc ou meenmimia wamma.

⁶ Ieneñ nuac kenken hahanaiguc ufc haigic hezac. Imuac qerinanéñ† memamimiawac hezac. Wañu ieneñ wésenaiguc baec séséñ éséma mihicñigic, néñ eñaoc imuaru hingacgic unuyec. (Ohec) ⁷ Qeri uñana imi béñ qema hezac. O Anutu, qeri uñananéñ kenqe haqeya qahac. Ni mepési gémma legic héigémmañ. ⁸ Neñ gianñana imi mindiwa yacmac. Nuac qeri uñana gi yacna,‡ gita kulelena iri yaric. ⁹ Ic embac momac yanda ionac sugcinaiguc ewa hia ac gézémañ. Baera baera ionac sugcinaiguc legic héigémmañ. ¹⁰ Guac goi héihéiganéñ imi kurumenjiguc sécgéma heyu, guac haka héla iminéñ ou hosusuiguc sécgéma hezac.

¹¹ Anutu gi meyac géngéña wamma ou kurumenjiguc kecbésémañ. Guac edamuganéñ baera baera ionac qacginaiguc hemac.

58

Hazéchéra bakia melenéñémimac niñac zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; legic ‘Ménda mebiri nénécmína’ imuac ewaiguc, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc.) Icac nañhéra* ini, ini hena ac solañanec zéanzu? Ini henaoriñ hécgina kenkésa hakésaya qahac zégési énécmianzu? ² Qahacgucnec, ini qeriginaiguc haka biria wamma baeciguc eñañ méraginawac kaiñiliwen imuac yéwéria imi sasala korohémma énécmianzu. ³ Ic zipiliñ zapalaña imi neñgoc hériiguc kecmanec kemma rouc wañgicac hicñima imuarunec bec qiziziñgéma kemma ikoc ac

zéma kecanzu. ⁴ Ionac sacmasi biria imi mokoleñac sac masi biria ésécnec. Wañu ieneñ gezac héñ qaté mokoleñ gezacgina hézicgé énécmimia ésécnec wañu ⁵ zina icnéñ ac wañu ménda niñanzac. Gété manirawac kuhanéñ haréña wañanzac.

⁶ Anutu ionac kuaginaiguc zécgina imi kuna. Laion sac qeli zéráwac eriña imi kuna mayu. ⁷ Waiénécmína ieneñ doku téfara focfoc kenñanzac ésécnec ken qahac wammu. ⁸ Zakoña muigic zéñgéanzac ésécnec zéñgédacmu. ⁹ Wañénécmína, gulucnéñ kenkecma loloma humuanzu ésécnec wammu. Wañu kokocnéñ naléya heyunec hicñima asac mararañ ménda hémmanec humuanzu ésécnec wammu. ¹⁰ Ic hésa waiyaguc imuac geric bélañanéñ kuzi zeyu geriwiguc ménda wañunec nene qelikiñ zéma geric bélañaguc momacnec luhuc neñgocyanéñ mihilañgéyu éléñec kenñanzac ésécnec auénécmimac.

¹¹ Ic solaña ieneñ ic biria eney bakia megic inicma ségiségi wammu. Ionac saciguc hénagina zuacmu. ¹² Nalé imuaru ic embac ieneñ yomuhuc zému; Hélacnec ic solaña imi tasia hiabia ku énécmianzac. Hélacnec baeciguc Anutunéñ zégési nénécmianzac.

59

Hazéchéra méragina igucnec metecgé mimac niñ zéwelerec.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac ‘Ménda mebiri néna.’ Miktam tanera, Saulonéñ Dawidi qehummañ zé amayawac awima tacmu niñ énezéyec nalé imuaru oyec.) Anutuna hazéchécna ionac murunec ni metecgé némma, yacma nuwiñ zé wanzu ionac muruenc ni ou meyac néña. ² Haka biria wañanzu ionac murunec metecgé néña. Siña

† 57:6: Kekec uñana. ‡ 57:8: Hebiraiio aciguc; uñanina imi Anutu arunec hahaya imuac niñac uñana ménda oma edamuna ogic hezac. * 58:1: Me ic kewu kucginaguc.

nimma sac naec énécmianzu ionac murunec kekecna anǵéj tina.

³ Ienej nuac kekecna mebiriwiñ zé héima tacma mambécanzu. Ic kawali enej tocǵéma ni nuwiñ zé wanzu. Yawe, imi mia ac qeǵe hakana me kápésicna niñac qahac. ⁴ Hakana qarinqarinqia qahac, néj ienej kucnec hama eñaoz zéréñ qéréñ wandaczu. Gi kic qeli kecma méra némmanj zé nuac awima tacbésémanj. ⁵ Téñginj ic miñina Yawe Anutu, Israelac Anutu, yacma baera baera bakia melenj énécmina. Andé qeǵe ic biria ionac ewa biric ménda wañ énécmina. (Ohec)

⁶ Ienej ama siñiyu liliñgéma hama kazu enej ésécnec qacma ama areña yanda séc lelecgéanzu. ⁷ Kua taséginaiguc sou zéráguc heyu Kuaginaiguc ac zéráguc géréréc mericma mérénéñ gezac qema acnina hia nimmac imuhuc zéanzu.

⁸ Yawe geñ zédesi énécmina, baera baera zédesi énécmina. ⁹ Anutu, nuac neuj kiropona selia, nuac kuc miñina, guac kic hihí wamma kecmanj. ¹⁰ Nuac Anutunéñ goi héihéiyaguc tétécgé némmac. Wañu hazéchécna bakia megic nézéyu kicnanéñ inicmanj. ¹¹ Gi imi ménda unuhumuna ic embachécna ienej eluj unuwac niñac.

Saiwanina Miñ Kewu, kucganéñ héndéñ énécmima memaénécmina. ¹² Ezelanjinawac ac imi kuaginawac kápésic wanzac. Saec ac zéma ikoc ac zéanzu imuac niñac waina séwi eñej wamma kecgicnec énéc énépésia wammac. ¹³ Qeri gericganéñ onona, qahac wammuc séhaiguc onona. Hémma Anutunéñ Yakoboac qelihéra sugginaiguc inicgaleñ keczac imi niñasarimu. (Ohec)

¹⁴ Wañu ienej ama siñiyu liliñgéma hama kazu ésécnec qacma lelecgéanzu. ¹⁵ Ienej nene niñac hocma lelecgégic tomenjina ménda

qeyu lelecgémanec kecgic ama gianjanzac.

¹⁶ Ni imi guac kucga mepésigémma siñunec guac goi héihéiga meyacma legic héigémmanj. Gi imi nuac demin selina baec boñaguc nanaña. Wañu zérabéra naléiguc sanji sanjina wanzañ. ¹⁷ Nuac kucna, ni gi mepésigémmanj. Anutu imi neuj kiropona selina baec boñaguc nanaña. Anutu imi ewa biric wañ néñanzac.

60

Anutuac héima nammu.

¹ (Legic galeñawac; 'Sésépac acac baorac zariñ.' imuac ewaiguc héihéiya, Dawidiac legic zéra Miktam taneraiguc pakenj ac wañ énécmimanj zé oyec. Dawidinéñ Aram Naharaim* zéma Aram Zobaguc† yaré wamma yéwéri mihicñiyecac eñeya kawali ic Yoapnéñ yaré ic énépésima liliñgéma hama Edom ic 12,000 imuac séc baec boña wéñwéñgia sei heyec imuaru unugic nalé imuaru oyec.) Anutu héñacnina mema héndéñ nénécmima qeri biric wañ nénécminec. Wañu deguc mehiaru nénécmina. ² Geñ wanna baec mimiñjalizac, geñ wanna baecnéñ tézac. Téma hirizac imuac niñac toroqema qotona. ³ Geñ imi geñga ic embachécga nalé yéwéria mihicñi nénécmizañ. Waiñ tarac turuc mihicñi nénécmimia gumu nénécmina neyiñ.

⁴ Néñ eega héianzu ionac filac énécmima énézéna ac hélawac meyacgic eñec. (Ohec) ⁵ Goi héihéi wañ énécmianzañ neñañ metecgé nénécmimanj zé acnina melenj nénécmima méra héiganéñ metecgé nénécmina.

⁶ Anutunéñ ocmuñ téréyaiguc nénézéyec imuac séciguc; Ni Dawidinéñ técgéma aria memañ. Sikem baec méndémma Sukot baec wéñwéñgia imuac sécyá olommanj. ⁷ Gileade imi nuac, Manase imi

* **60:1:** Mesopotamiawac Not Wes iguc Aram ic kecgic ionac qacgina. † **60:1:** Siria baec namuñaguc Aram ic kecgic ionac qacgina.

imuhucyanec nuac, Eferaim imi nuac aij opocna, Yuda imi ic kewu qarucna. ⁸ Moabi imi nuac naec naecac doku pakena, Edom baeciguc imi héna usuna giliwa hemac, Fileset baec imi nuac wamma qacmac.

⁹ Méréneñ nuagicma ama neuñ kiropo seliaguc keremmac? Méréneñ Edomoac héna nézéyu hémmañ. ¹⁰ Anutu geñ nini ménda wai nénécmizañ me? Anutu gi neñañ téngiñ ic iniguc momacnec ménda kenzañ. ¹¹ Méra nénécmina hazéchécnina unuwiñ. Ic onac angréñ titi ai imi gorosona wanzac. ¹² Imuac nini Anutuac muru héima namma efima kembiñ. Inéñ mia hazéchécnina tidacgé énécmimac.

61

Anutunéñ angréña timac zéma ninzégéyec.

¹ (Legic galeñawac; wanjon hésiaguc qema héihéiya, Dawidiac legic zéra.) Anutu nuac qaqacna nimma zéwelecnawac gezac haina. ² Ewa qerina imi helanzi mimia wanu baec tetcgia igucnec guac qacma héhélizua.

Nuagicma hoc yanda ni nogiczac imuaru keñ nopocna. ³ Gi imi nuac sañgi sañgina, neuñ kiropona selia hazéchécnina hézicgé énécmimia.

⁴ Ni hémbénaña guac haliiguc kecmañ. Néngacma qeñganğawac ami-aiguc hama kecmañ. ⁵ Anutu zézé seli acna nimma eega héianzu ionac ai buña imi nuac qenénec.

⁶ Ic kewu iwac kekecya imi mehorugina yawuña yawuña ogicma emma kecmac. ⁷ Inéñ hémbénaña Anutuac wésiaiguc ic kewu wan énécmima kecmac. Goi héihéiga hémbénaña zéma hakaga héla zéréñ qéréñ wamma wammima héngalen wammiwésémañ.

⁸ Imuhuc wanna ni guac qacga nalé tetcgia qahac mepésima kaiweya kaiweya zézé seli acna mese-lima wammañ.

62

Anutu arunec sac héima nammañ.

¹ (Legic galeñawac; Yédudun tan-era méndacma ooya, Dawidiac legic zéra.) Qeri uñananéñ bénzégneñ Anutuacnec sac niñkumuma kecmañ. Nuac angréñ titi imi iwarunec haanzac. ² Inéñ sac nuac zamanziña, angréñ titina, demin selina baec boña eñeñaiguc nanaña, imuac ni kuneñ yanda keñqe haqe ménda wammañ.

³ Nalé dahecac séc ini ic demin qasima nanaña zéma demin mimiñzalia imuhucya ni nuwiñ zé momacnec néfacgé némbiñ zé wanzu? ⁴ Ieneñ dimuhuc wammimi ou eñeña igucnec mama qemac zéma niñareñgéma ac ikoc efima zéanzu. Kuaginaneñ mériañ ac zéma qerigianeñ saec ac zéanzu. (Ohec)

⁵ Niñkumuma kekecac kuha imi Anutu arunec sac haanzac. Imuac niñac qeri uñana gi imi bénzégneñ iwacnec sac niñ kumuma kecbésémañ. ⁶ Inéñ sac nuac hoc saiwana zéma angréñ titina zéma demin selina baec boñaiguc nanaña, imuac ni keñqe haqe qahac kecmañ. ⁷ Angréñ titina zéma edamunaneñ Anutuac muru hezac. Nuac zamanziña selia zéma sañgi sañgina imi acguc Anutuac muru hezac.

⁸ Anutunéñ neñañ sañgi sañginina imuac mia, ic embac ini, naléya naléya iwac muru héima namma iwac wésiaiguc ewa qerigina zéqolacgéjic mayu. (Ohec)

⁹ Hélacnec baec ic mageqeya* imi héla qahac,† ic eñeña acguc ac ikocginaguc, momac yanda eñañ eegina imuac qétéya imi komodia dac, korohéni wéséséac réwéria ménda ogicmac. ¹⁰ Hénia qahac helanzi énécmimia haka imuhucyawac héima namma iwawai onagicma késagic imuac nimbupuc héla qahac imuhucya ménda wammu. Wanu hinacgina yandima kuneñ yanda he

* 62:9: Baec icac nanhécgina. † 62:9: Hebiraio aciguc; wésésé.

énécmizaciguc kileŋ imuac ménda niŋkinzéh wammu.

¹¹ Anutunéh hatac éréhécnéh mén zéyu yomuhuc niŋi; Kuc imi Anutuac buŋa wanzac. ¹² Miŋ Kewu, geŋ icya icya wamma meanzu séc bakia melené énéncmianzaŋ imuac niŋac goi héihéi imi acguc guac buŋa.

63

Anutu ninzéhéma ewa bénzéh mi-hicŋiyec.

¹ (Dawidiac legic zéra, baec kisiaiguc kerec nalé imuaru oyec.) Anutu, gi imi nuac Anutu, kekec uŋananéh moczoŋnec guac hochoc wamma baec kéra kériasia, kic giligili mihicŋi nénéŋa imuaru gi niŋ héhéli gémma kecba nuac séwina acguc guac siŋsiŋ waŋ néŋu keczua.

² Ni guac kucga zéma edamuga hémmaŋ zé yomuhuc ocmuŋga téreyaiŋuc kichihi wamma keczua.

³ Guac goi héihéiganéh kekec ogiczac imuac kua tasénanéh mepési gémmac. ⁴ Imuac kekecnawac séc gi mepési gémma guac qacgaiguc mérana meyacma zéwelecmaŋ. ⁵ Aŋaroroc zéma haléc sic qeriaiguc heheya neanzu ésécnec nuac qeri uŋananéh sécgémimia waŋu kua tasénanéh ségiségi wamma gi mepési gémmac.

⁶ Ni hehe tatacnaiguc gi niŋqeli gémma siŋiyaiguc kicqeli kecma qerinanéh guac zénimmaŋ nalé imuaru imuhuc wammaŋ. ⁷ Gi nuac héipucna waŋ nénnec imuac niŋ imuhuc wammaŋ. Ni guac qeŋgaŋgawac amiaiguc ségiségi wamma legic héimaŋ. ⁸ Nuac kekec uŋananéh qéhéréŋgaiguc naŋu méra héiganéh népési seligianzaŋ.

⁹ Kekec uŋana mihicŋima qewiŋ zé wanzu imi eneŋ baec séséh hiŋgac hiŋgaraiguc hiŋgacmu. ¹⁰ Sounéh énériyu haséh kazuac neneya wandacmu.

¹¹ Néŋ ic kewu inéh* imi Anutuac ségiségi wammac. Waŋu

guac zéseligéhŋic séc zézé bipi ac waŋgémmu, néŋ ac ikoc zéanzu ionac kuagina imi wézéc qeénécmimac.

64

Aŋgéŋa timac niŋac zéwelerec.

¹ (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra.) Anutu, niŋyéwécnaawac ewa hétéh imi nimma hazéc hécnawac bac yandi yandi yandi igucnec metecgé némbésémaŋ.

² Gi ni musaŋgé némma ic biria ionac niŋareŋ areŋgia saŋa imuacnec zéma tilic qilic ic ionac qewelon igucnec ni musaŋgé némma.

³ Ieneŋ ezelaŋginawac zéra imi sou ésécnec qericma acgina howura zakoné ésécnecnéŋ muinéŋanzu.

⁴ Sasaŋgiaiguc ic solaŋa unuwiiŋ zé bac yandi yandi ménda wamma éléhŋec unuanzu.

⁵ Ieneŋ haka biria wambiŋ zé niŋkumugic heheya imuac selianec késa aŋgétima sasaŋgiaiguc bétac haiwiŋ zé eminimma mérénéŋ hia ninicmac zéanzu. ⁶ Héna ac logilogiac haka imuac hohoc ai mema neŋaŋ héna diwi qiwiliŋa qacguc niŋareŋ gédacziŋ zéanzu. Hélacnec eŋac eŋac ionac ewa siŋgina zéma ewa qerigina imi hiŋgac hiŋgara.

⁷ Néŋ Anutunéh ini unumac. Éléhŋec zakonéŋ unuyu biridacmu. ⁸ Eŋaŋ ezelaŋ ginanéŋ waŋu qonzontoneŋ géma maunuyu birianzu. Waŋu inicanzu séc orucgina gilianzu. ⁹ Ic momac yanda bac yandi yandi wamma Anutuac ai zéauma haka silicya qerianéh hiŋgac hiŋgarawac nimmu.

¹⁰ Ic solaŋa eneŋ Yaweac niŋac wamma zézé ségiségi wamma néŋgacma iwac muru kemmu. Qeri solaŋa keczu séc ségéra herec wammu.

65

Mériaŋ hemiyu ewa hia ac zéyec.

¹ (Legic galeŋawac; Dawidiac legic zéra, 'Legic'.) Anutu, mepé

* **63:11:** Dawidinéŋ eŋeya niŋac zézac.

qepésiac legicnéj Zioniguc guac mambéc hezac. Ic enej zézé seli acgina meselima wandacmu.

² Anutu gi zéwelecnina niňanzaň. Ic séwiginaguc moczoň guac muru hamu. ³ Képésicnéj nonogiczac. Gi képésicnina aunénécmina. ⁴ Ic embac geň unuruna hosucgaiguc hama kecanzu imi enej ségiségi ginaguc. Guac amaga, guac ocmuň téréyawac tanec héňsoroc sorocgia imi héňni zézé ségiséginéj sécgé nénécmimac.

⁵ Miň Kewu geň mia haka solaňa méndacma haka silicga welic welicgianéj acnina melen nénécmianzaň. Neňaň aňgégéj titinina Anutu, baec tetcgia zéma konduň lakec arunecnéj guac muru héima nammuc hezac. ⁶ Gi kucga imi rikunj ésécnec zikima kucganéj baec boňa miyacgénec. ⁷ Konduňac hétéja zéma temboňawac hétéja zéma ic embac ionac qeweloň yanda imi mebelac géanzaň. ⁸ Baec tetcgiaiguc kecanzu imi enej guac asé kiwiga méréra niňac bac yandi yandi waňanzu. Wainénécmina ama gĩaňgĩaňawac naguya zéma ama mariyawac naguyaiguc séc ic embac keczu momac yanda neňaň ségiségi legic héiwiň.

⁹ Baec goiya héima doku haimima halécya mihicňima Anutuac doku téfaraiguc doku tina sécgéanzaç. Baec imuhuc mindiňima nene yaka* mihicňi nénécmianzaň. ¹⁰ Geň mia ai takareňiguc doku sécy a haimima baec boňa héimindiňima kia silic sili-cyanéj héiyu qérawia qeanzaç. ¹¹ Ai yawuňnina imi guac ewa hiawac mériaňnéj ic kewuac opoc héimina, tikenj tiha waňanzaň baec imuac séc halécyaiguc waňanzaç. ¹² Baec kisia, baec lulucyaiguc imi acguc halécyaiguc waňu, baec boňa komoc komocnéj zézé ségiségiac séwi usuginaguc† wanzu. ¹³ Baec lulucyaiguc ramanéj hoturu mima hezac. Baec wéňwéňgia kondonjaiguc imi padinéj

hoturuma hezac. Imuac momac yanda ienej ségiségi wamma qacma legic héizu.

66

Anutuac hiaya niňac mepésimigic.

¹ (Legic galeňawac; Legic méňac legic zéra.) Baera baera Anutu zézé ségiségi wammigic. ² Qac buňayawac edamuya imuac legic héimima mepé qepési edamuyaguc héimigic. ³ Anutu yomuhuc ézégic; Yei guac aiga imi eeyaguc yéwéria. Guac kucga yanda niňac hazéchécga enej méra bacgaiguc keczu. ⁴ Waňu baera baera enej simiň héima legic héigemma guac qacga mepési géňzu. (Ohec)

⁵ Hama haka silic Anutunéj wamma meyec imi héngic. Baec ic neňaň niňac wamma meyec imi eeyaguc yéwéria. ⁶ Anutunéj konduň melenju baec waňec. Waňu doku téfara qeriru baec hena doku néwéc hagic. Hama iwac niňac ségiségi waňiň. ⁷ Inéj kuhanéj hémbénaňa ninicgaleň waň nénécmima kicyanéj baera baera héňsosolianzac. Imuac ac qeçe ic ini séwi eňeň ménda wammu. (Ohec)

⁸ Ic embac momac yanda ini Anutu mepésima legic héimigic. Ewa hétéj iminéj héiyu nimmac. ⁹ Inéj kekec uňanina galeňgé nénécmiyu kekecninaguc kecanziň. Waňu inéj naňgé nénécmiyu hénaninanéj tisuqisura ménda waňanzaň.

¹⁰ Anutu gi imi manam batuc waň nénécmima siliwa oanžu ésécnec mezeric nénécminec. ¹¹ Imuhuc wamma nonagicma ufciguc nonopocma yéwéri qacninaiguc hai nénécminec. ¹² Waňu wai énécmima ic embac ienej orucnina tidacgéma keňha waňgic. Nini geric zéma doku yanda qericma hani geň mia héré nénécmima baec halécyaiguc imuhucgeň nonopocnec.

¹³ Ni hofac ooac buňa mema amaga téréyaiguc emma zézé seli

* 65:9: Hebraio aciguc; seňgoň padi. † 65:12: Hebraio aciguc; rikunjinaguc.

acnawac tasia imi melenj gémmanj.
¹⁴ Imi mia kua tasénanénj zéseliyi.
 zérabéra naléiguc nuac kuananéj
 zéseliyi. ¹⁵ Ni rama iwawac
 wérénaguc zéma halécyaguc hofac
 ogemma burumakao iwa zéma noninj
 momacnec haigémmanj. (Ohec)

¹⁶ Anutuac bac yandi yandi
 wamma kecanzu ini moczonj hama
 ninjic. Anutunénj kekec ujanawac
 ai meyec imuac zéau énécmimanj.
¹⁷ Nen nena kuananéj qacmima eze-
 lanjanénj legic héimimanj. ¹⁸ Ni qeri-
 naiguc késpedesic dongéma kecbinec
 inénj ménda ninj némbacnec, néj
¹⁹ inénj hélacnec ninjénmma nuac
 zéwelecnawac gezac qeyec. ²⁰ Anutu
 mepésimigic, inénj zéwelečna ménda
 elicgéma goi héihéiya ménda anjé
 tinénjec.

67

Anutu mepésimimu.

¹ (Legic galeñawac; wanjonj
 hésiaguc, legic ménjac legic zéra.)
 Anutu, goi héihéi wanj nénécmima
 mérianj nénécmima kic tanecga asa-
 hagucnéj ninicna. (Ohec) ² Imuhuc
 wamma guac hénia imi baeciguc,
 guac anjénj titiac buña imi baera
 baera énézéna nimmu.

³ Anutu wai énécmima baec séc ic
 embac tunja tunja gi mepési gémmu.
 baec séc ic embac momac yanda
 ienenj legic héigémmu. ⁴ Énézéna
 baera baera ségiségi wamma ewa
 hia nimma legicya héimu. Inénj
 ic embac keñkésa hakésaya qahac
 zégési énécmima baec qahaiguc ic
 embac hénia hénia imi galeñgé
 énécmimac. (Ohec) ⁵ Anutu wai
 énécmima baera baera ic embac
 ienenj gi mepési gémmu. Ic embac
 momac yandanénj gi legic héigémmu.

⁶ Baecnénj héla haizac. Anutunénj
 neñanj muru mérianj nénécmimac.
⁷ Anutunénj mérianj nénécmiyu baec

tetecgia séc moczonj Anutu eeya
 héimu.

68

Mepé qepési zéma ewa hia ac.

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac
 legic zéra, Legic.) Anutu yaru,
 hazéchéra héndénj énécmiyu tu-
 idacmu. Héñara meanzu ionac wanj
 énécmiyu moczonj iwac murunec
 néngacma kendacmu. ² Luhucnéj
 hofac mihilanjgéyu keñanzac ésécnec
 nesi énécmiyu kendacmu. Geri-
 ciguc kendolnéj pépélima maanzac
 ésécnec ic biria enenj Anutuac
 wésiaiguc humu qai wandacmu. ³ Ic
 solanja enenj ségiségi wamma Anu-
 tuac wésiaiguc técgéma aria mema
 ewa hia nimma ségiségi wammu.
⁴ Anutuac muru legic héimima iwac
 qara mepésimimu. Hosusuiguc
 tacma baec kéra kérésiaiguc keñha
 wanjanec i meyacmigic.* Iwac qara
 imi Yawe, wésiaiguc técgéma aria
 memu.

⁵ Rara téréyaiguc kecanzac Anutu
 iminénj gupanj merac onac manjoc
 zéma embac malé onac zégésigési ic
 kiwa wanzac. ⁶ Anutunénj ninjumbi
 ninjgunj keczu imi ama géséhéra mi-
 hicñi énécmima hésa amaiguc keczu
 imi metecgé énécmima kekecgina
 mébérénggé énécmianzac. Néj ac-
 qeqe ic ionac tacyacac buña imi baec
 kérékérésia wanjanzac.

⁷ Anutu, ic embachécga wéséginaiguc
 walac keñnec nalé imuaru, baec
 kéra kérésia qericma keñec nalé
 imuaru, (Ohec) ⁸ baecnénj hiriyu
 kurumeñnéj mayec.† Wanju Sinai
 baec boña acguc Israelac Anutu
 guac wéségaiguc hiriyec. ⁹ Anutu
 geñ kia sécyá haina mayec. Guac
 mératéc buñahécganénj météqététanj
 wanjic meseli énécminec. ¹⁰ Imuhuc
 wamma guac héniorinj hécgá
 imuaru onopocna kecgic. O Anutu,

* **68:4:** Kiwi tosaraiguc; 'meyacmigic' ménda oma 'hénia yanda haimigic' ooyawac hezac. † **68:8:**
 Anutunénj Mose hénia ac mimanj zé mayec nalé imuaru gururu mericma parandanj pilitic qeyu hosusu
 zapéla mayec imuac ninjqelima zézac.

geŋga hiaga niŋac maqeŋeya ionac imi iwawai mihicŋi énécminec.

¹¹ Geŋ ackuazéc nénézéna embac gezac qézéŋ ac zéauanzu imi tuŋ yandaguc wanzac.

¹² Téŋgiŋ ic tuŋa tuŋa ionac ic kewu hécginanéŋ ichéra iniguc néŋgacma kendacgic, embac amaiguc kecgic ieneŋ‡ acguc téŋgiŋ ic onac ama baec saocyaiguc iwawai mema hama méndéŋ énécmiyec.

¹³ Ini rama deminŋ qeriaiguc hegic tanera imi kembo nei qeŋgaŋa siliwanéŋ oso osoya, nei zucya goli qaoranéŋ oso osoya ésécnec waŋec.

¹⁴ Wandac wandac medac medac miŋinanéŋ ic kewu héndéŋ énécmiyu Zalmoniguc komboc efefia luhucnéŋ mihilaŋgéyu sicsaoc maanzac tanec waŋgic.

¹⁵ Basanac baec boŋa imi Anutuac buŋa. Basanac baec imi eŋeŋa yanda. ¹⁶ Baec boŋa eŋeŋa eŋeŋa ini némac niŋa baec boŋa§ Anutunéŋ tacyac wammaŋ zé wanzac imuac nimbupuc wamma héŋ sosolizu? Hélcac nec Yawenéŋ baec boŋa imuaru hémbénaŋa kecmac.

¹⁷ Anutuac yaré qeŋeac becosiac karesi imi zaŋgéŋina tausenŋa tausenŋa wanzu. Miŋ Kewunéŋ sugcinaiguc keru héŋni Sinai baec boŋa tacyacac buŋa téréyaiguc keczac ésécnec wanzac. ¹⁸ Gi ou eŋeŋaiguc eŋnec nalé imuaru hésa ic énépésinec imi héré énécmima kemma ic onac murunec me acqeŋe ic ionarunec acguc momacnec sese menec. Mema Yawe Anutunéŋ imuaru tacyac wammaŋ zé eŋec.**

¹⁹ Kaiweya kaiweya yéwérinina nonagicma bisianzac Miŋ Kewu Anutunina imi mepésimimu. (Ohec) ²⁰ Anutu imi aŋgéŋ titi miŋina. Humuc igucnec qiziziŋgéma keŋkeŋa imi Anutuac murunec.

²¹ Hazéchéra ionac orucgina, nalé séc képésicac héna tima keŋha

waŋanzu imi onac oruc zuc ic kewuac opoc tanec mezericgic heheya imi Anutunéŋ qésémma unumac. ²² Miŋ Kewunéŋ zézac; Neŋ waŋ énécmiwa ieneŋ Basan igucnec liliŋgéma hamu. Waŋu konduŋ hiŋgac hiŋgara igucnec muŋguc liliŋgéma érému.†† ²³ Hagic eneŋ humumia unuma sacginaiguc hénagina tindunŋégic kazugina acguc sacgina nemu.

²⁴ Anutuna, ic kewuna gi ocmuŋ téréyaiguc kereŋna ieneŋ géŋgic.

²⁵ Walac legic héihéi ic eneŋ hocma keŋgic imuac andiaiguc waŋgoŋ ic eneŋ embac seraŋa tambariŋ ginaguc ionac sugcinaiguc méndac énécmima keŋgic. ²⁶ Israel hénaroiŋ sugcinaiguc Miŋ Kewu Anutu mériaŋ ac wammigic. Israelac doku hogocya igucnec hicŋihicŋiya ini imuhuc wammigic. ²⁷ Imuaru imi ziaŋina Benzaminac sac taséhéra ieneŋ kiwa waŋ énécmima kecgic. Waŋu Yudawac galenhéra zéma Sebulonac galenhéra zéma Naftaliac galenhéra ieneŋ momacnec kecgic.

²⁸ Anutunéŋ kucgina zéhiaru énécmizac. O, Anutu neŋaŋ niŋac waŋ nénécminec imi meseligina.

²⁹ Ocmuŋga Yerusalem taczac imuac niŋac wamma ic kewu eneŋ guac sese mema hamu.

³⁰ Zéléŋ baeciguc haséŋ yaŋ zéma burumakao iwa tuŋaguc zéma baera baera imuac burumakao merawa imi ac geriwaguc waŋ énécmima. Anutunéŋ ic yaréac siŋa niŋanzu imi héndéŋ énécmima siliwagina tidacgéyec. ³¹ Ic kunéŋ eneŋ Izipte baeciguc éréŋic, Etiopia ic eneŋ focdac méragina meyacma Anutuaru opocamumu.

³² Baecac héŋgaleŋ ama areŋa yanda moczoŋ Anutu legic héimimu. Miŋ Kewu mepésimimu. (Ohec)

³³ Inéŋ kurumeŋ kerecac keczac

‡ **68:12:** Hebiraiac aciguc; embac méŋ amaiguc kerec. § **68:16:** Zion baec boŋa niŋac zézac.

** **68:18:** Zion baec boŋaiguc eŋec. †† **68:22:** Hénia imi Anutuac hazéchéra eneŋ néŋgacma kemmuac séc qahac waŋu baec boŋa zuŋ igucnec me Konduŋ Humumia imuacnec liliŋgéma hamuac hezac.

imuac qahaiguc tacma parandan ésécnec ac zéanzac.

³⁴ Anutuac kuha zéau énécmigic. Iwac eeya yéwérianén Israel qacginaiguc hezac. Iwac kuhanén kurumeniguc hezac. ³⁵ O Anutu ocmunigaiguc kecanzan gi imi welic welicgiaguc. Israelac Anutu imi eneya ic embachéra ionac kuc énécmima meseli énécmianzac. Anutu mepésimigic!

69

Qenesi wawaŋa igucnec metecgé mimac niŋ welerec.

¹ (Legic galeŋawac; ‘Baorac zariŋ’ ewaiguc, Dawidiac legic zéra.) O Anutu ni metecgé néna. Dokunén déménnaiguc* éréma sécgézac. ² Ni hauruc gizon dumuŋa qahac imuac qeriaiguc hiŋgacmanec keczua. Ni doku hiŋgac hiŋgaraiguc hiŋgacba, temboŋ yandanén hoturu nénzac. ³ Guac qacma kecba kucna qahac waŋu, déménna kérakérasia wanzac. Anutunawac mambéc kecba kicna acguc méiméiya wanzac.

⁴ Héniana qahac mézétiti wannénzu imi oruc zucna ogicma sasala wanzu. Héniana qahac numa mebiri némbiŋ zé wanzu imi eneŋ gelec malec qahac. Iwawai ni kowu ménda meyi, waŋu meŋ énécmimaŋ niŋac téŋésima qesinéŋgic énécmimaŋac hezac. ⁵ Anutu, gi imi ni ic témpina keczua héniana imi ninzan. Imuac késpedesna kicgaiguc winiŋu hezac.

⁶ Kurumenjac téŋiŋ ic tausenja tausenja Anutu Yawe, guac niŋkumuma kecanzu imi eneŋ nuac niŋac wamma gamugina nimbu niŋac. O Israelac Anutu, guac hochoc ai meanzu imi eneŋ nuac niŋac mematiti mihicŋiwu niŋac. ⁷ Gamunén kic tanecna osonénzac. Waŋu ni guac niŋ wamma imi bisiqatén wanzua. ⁸ Ni nuac dac munahécna ionac muru ic méréra ésécnec wamma keczua. Sac

taséhécna ionaru ic enia tanec keczua.

⁹ Imi mia guac amagawac siŋniŋ henénzac iminén geric bélaŋ ésécnec noyu imuhuc wanzua. Zébiri géŋanzu ionac zébiri qébirinén nuac qacnaiguc mazac. ¹⁰ Ni nene ziki kecma kecec uŋana memaamuma kecba ic embac eneŋ zédesi waŋ nénzu. ¹¹ Ni ewa biricac séwi usuna héima kecba ic embac ieneŋ isocfagociguc nopoczsu. ¹² Ama aren yanda imuac saŋgulaŋiguc taczu imi eneŋ zédesi waŋ nénzu. Doku seli nema ewa soho keczu imi eneŋ acguc legiciguc nopocma zédesi waŋ nénzu.

¹³ O Yawe, ewa hiagawac naléiguc zéwelec génzua. O Anutu, zéwelecna niŋnémma guac goi héihéiga yandanén mehiaru némbésémaŋ. ¹⁴ Ni gizon hiŋgac hiŋgara igucnec metecgé néna hiŋgacbi niŋac. Hazéc waŋ nénzu ionac murunec zéma doku yanda igucnec metecgé néna. ¹⁵ Doku yandanén hoturu némma qécgé néŋu dumuŋaiguc hiŋgacbi niŋac. Gizon hiŋgac hiŋgaraiguc hiŋgacba kuayanén qacnaiguc ha kizicgéwac niŋac.

¹⁶ Yawe guac goi héihéi imi hiabia. Imuac acna meŋ némma guac ewa biric yanda niŋac nuac liliŋgéwésémaŋ. ¹⁷ Guac kic tanecga imi weŋ qeŋe icga ménda musaŋgé némbésémaŋ. Ni zérabéra qeriaiguc taczua focdac acna nimbésémaŋ. ¹⁸ Qeri uŋanawac hosucgé némma mulu menéma hazéchécna ionac murunec boŋhéré menémbésémaŋ.

¹⁹ Gi imi nuac gamuna zéma zébiri qébiri imi nindaczan. Nuac hazéchécna imi moczon wéségaiguc keczu. ²⁰ Zébiri qébirinén nuac ewa qerina mebiriyu niŋyéwécna imi sécgénéŋu kic hima hocba ewa biric waŋ nénéŋa méŋ ménda keczac. Waŋu kic hima hocba mebélacgé nénéŋa méŋ ménda keczac. ²¹ Ieneŋ sacmasi biria imi nemaŋ niŋac

* **69:1:** Hebiraioc aciguc; kecec uŋanaiguc.

néngic. Démérna zigéyu doku howuraguc nemanj nijac néngic.

²² Wañénécmina wéséginaiguc neneac tatacnéhénagina dérécgéyu luaeginanéhétac wamma iniyu.

²³ Wañénécmina kicginanéhénajindéngéyu hémmuac séc qahac wammac. Kembanj ginanéhénaj kuha qahac wanju hirimu.

²⁴ Qeri biricga qacginaiguc qocgéna mayu. Guac qeri biric bélanagucnéj ionaru suluma kemma énépésimac.

²⁵ Tacyacginawac bujanéhénaj biridaru ama kisia wandacmac.

²⁶ Ienenj imi ic genj ununec imi munjuc ununesi wanj énécmima, ic geric mihicnj énécminec imuac suruc sinja nimma wanju.

²⁷ Hakagina qarinj qarinjia imuac qahaiguc hakagina qarinj qarinjia munjuc toroqe énécmima, guac zégésigési solanajiguc ménda keremmu.

²⁸ Qacgina imi kekec hémbénaña imuac kiwiiguc auna ic solanja ionac qacginaiguc momacnec ménda hemac.

²⁹ Ni imi maqeqeya wamma zérabéraiguc qenzenj manzenj qema keczua. Anutu guac anjénj titiganéhénaj meyac némbésémañ.

³⁰ Ni legiciguc Anutuac qara héimimañ. Ewa hia ac ézéma Anutuac qac bujaya meyandimañ.

³¹ Iminéhénaj mia burumakao ilihaguc zéma haséraguc imuhucya ogicma Yawe ségiségi mihicnj mimac.

³² Gumbénzénzénj icnéj imi hémma ségiségi wanju. Anutuac hochoc wanjanju ini imi ewa qerigina meqeligic kekecginaguc wammac.

³³ Yawe imi maqeqeya nijénécmina eneya hia nijac wamma hésa ic keczu imi mematiti ménda wanj énécmimac.

³⁴ Baec kurumenéhénaj i mepésimiyic, konduj zéma doku yanj imuaru sécgéma hezu imi moczonj i mepésimu.

³⁵ Anutunéhénaj Zionac anjénja tima Yuda ama areña kunéhénaj kunéhénaj meyacgémac. Wanju hénajorinj hécgaj imuaru keczua minjina wammu.

³⁶ Iwac welenj qeqe ichéra ionac qelihéra ienenj

Zion baec imi mératéc memu. Qara sinj nimmianju imi enenj imuac qeriaiguc keczua.

70

Hazéchéra ionarunec metecgé mimac nijac zéwelerec.

¹ (Legic galenjawac; Dawidiac legic zéra, haka ménjac nijqelima ooya.) Anutu focdac ni metecgé néna, Yawe focdac méra némbésémañ.

² Wañénécmina nuac kekec unjanawac hochoc wanjanju imi enenj gamu qeqe zéma gamu mamasuj mihicnjimu. Mebiri némbinj zé wanjanju imi wanj énécmima andé andé kemma gamu mihicnjimu.

³ Ahaec, ahaec zéma desizu imi wanj énécmima gamugina nijac wamma andé andé kendacmu.

⁴ Guac hochoc wanjanju imi moczonj wanj énécmima guac nij wamma ségiségi wamma ewa hia nimmu. Wanju guac anjénj titiac nijkumuma keczua imi wanj énécmima nalé séc Anutu imi kunéhénaj yanda! zémanec keczua.

⁵ Ni maqeqeya zéma météqététañ keczua. Anutu focdac hawésémañ. Gi imi nuac héipucna. Ni metecgé nénéja imuac minjina, sosola ménda wamma focdac hawésémañ.

71

Saiwa memima méra mimac nijac zéwelerec.

¹ Yawe ni néngacma guac muru hazua. Hémbénaña gamunaguc ménda wammañ nijac galengé néna.

² Hakaga solananéhénaj metecgéma hulac némbésémañ. Gezac qenimma metecgé némbésémañ.

³ Gi imi nalé séc sanj sanjinawac banec wambésémañ. Gi imi nuac zamanjinj zéma deminj seli baec bonajiguc nanaña, imi anjénja timac nijac zéna hicnjima hezac.

⁴ Anutuna ic biriawac méria igucnec metecgé néna. Kaiziliwenj zéma biria meme icnéj népésiyu méria

igucnec metecgé nénna. ⁵ Hénia imi yomuhuc; Miñ Kewu Yawe, Nuac niñkumuna imi guaru hezac. Komocna igucnec guac muru héima namma keczua. ⁶ Neñgocnawac hériiguc kecbanec népésinecac népésianzan. Neñgocnawac tomenjaiguc kecba geñ nuagicna mayi. Mepé qepésina zéngé toroya qahac imi guac buña wanzac.

⁷ Ic tuñagucnéñ nuac niñgic ic témpina tanec wañu néñsosoligic. Wañu geñ mia nuac sañgi sañgi selina wañanzañ. ⁸ Nuac kuananéñ kaiwe herec guac edamuga zéauwa mepé qepésiganéñ sécgéanzac. ⁹ Ic yanda wamma kecmañ nalé imuaru ménda wainémbésémañ. Kucna audacba mamaya wañu ménda wai némbésémañ. ¹⁰ Hazéchécna ieneñ nuac zéemi ninzu. Wañu kecec uñanawac awima taczu imi eneñ nuwiñ zé zéareñ wamma yomuhuc zégic imuhuc zéwelecza; ¹¹ Anutunéñ i waimizac metecgé mimiawac ic mén ménda keczac, nesima késani. ¹² Anutu lakec ménda néngac némma kembésémañ. Nuac Anutuna focdac méra némbésémañ. ¹³ Wañénécmiña qeri uñanawac hazéc wannénzu imi eneñ gamu qeque zéma humuc mihicñimu. Wañénécmiña mebiri némbiñ zé wanzu imi zédesi zéma mematinéñ hoturu énécmimac. ¹⁴ Ni imi nalé séc guac niñkumuma gi séc mén meemma mepési gémmañ. ¹⁵ Ni guac haka solaña oloñ oloñawac séc qahac imi zéma guac añgén titiac ai imi kaiwe herec zéau énécmimañ. ¹⁶ O Miñ Kewu Yawe, ni guac hama guac wawañ memega kuhaguc imi mepési gémmañ. Ni guac haka solaña imuacnec sac niñqelima zémañ.

¹⁷ Anutu gi imi ni komocna igucnec ac pakeñ ku nénnecac néñanzañ imuac mia ni érema deguc guac wawañ memega welic welicgia imi zéau énécmianzua. ¹⁸ O Anutu ni ic yanda wamba oruc zucna lalac lalac wammac nalé imuaru acguc ni ménda wainémbésémañ. Ni

kucga imi hicñisai méndacma hahaya ionac énézédacmañ imuac nalé sura séc ménda wainémma niguc kecbésémañ. ¹⁹ Anutu guac haka solaña imi eneña yanda. Anutu gi haka silic kuneñ yanda menec, imuac mérénéñ gi ésécnec wammac.

²⁰ Zérabéra réwéria sasala mihicñi nénnec Miñ Kewu geñ mia ni muñguc meqeli némma baec dumuc sira hiñgac hiñgara igucnec muñguc hérénéña éremañ. ²¹ Ni séc mén meyandi nénna. Liliñgéma ewa qerina mebélacgé nénna.

²² Anutuna ni gita kulelenéñ gi mepésima guac haka héla imuac mepésigémañ. Israelac Miñ Kewu téréya ni gita kulelenéñ gi mepési gémmañ. ²³ Gi mepési gémba, kua tasénanéñ ségiségi wamma qacmac. Wañu kecec uñana añgéña tinec imi acguc imuhuc wañgémmac. ²⁴ Nuac ezelaña acguc kaiwe herec guac haka solaña zéaumac. Imi mia mebiri némmañ zé wanzu imi eneñ gamu mihicñima sicsaoc wanzu imuac mia imuhuc wañgémmañ.

72

Ic kewu nañgémima galengé mimac niñ zéwelerec.

¹ (Solomonac legic zéra.) Anutu guac niñgési gésigawac kuha imi ic kewu iwac miwésémañ. Solañanec galengé énécmimiawac kuha imi ic kewuac naña mina. ² Inéñ ic embachécga solañanec niñgésima maqeqe hécga héna ac méndacma dindiñanec zégési énécmimac. ³ Inéñ imuhuc wañu baec boña eneña eneñanéñ ic embac ionac mériañ mihicñi énécmimu. Wañu baec boña komoc komoc acguc imuhuc wañ énécmimu. ⁴ Wañu inéñ ic embac maqeqeya héipuc wañ énécmima météqététañ ic añgégina tima helanzi énécmianzu imi hézéngé énécmidacmac. ⁵ Inéñ kaiwe zéma maso nañicnec nañselima hicñisaiya hicñisaiya inicgaleñ wammac niñac wammiwésémañ. ⁶ Inéñ qézézac

qegic mama heheya imuaru kianén mazac ésécnec, wañu kia yanda baec mézécgéanzac ésécnec wañ énécmimac. ⁷ Iwac naléiguc imi ic solañña eneñ yandi saima kecgic maso asaha nañunec luae sécgé énécmima hemac.

⁸ Inéñ kondun hénihénia igucnec tetcgiawac séc, doku téfara Yufurata igucnec baec tetcgiawac séc galengé énécmimac. ⁹ Baec zéléñaiguc kecanzu imi eneñ iwac wésiaiguc sicgémigic hazéchéra eneñ seitotoñ ezelañ ginanéñ bézéma nemu. ¹⁰ Tarasisi zéma kondun baec komoc komoc imuac ic kewu ieneñ takis haimimu. Arabia zéma Ediopia* ic kewunéñ sese eeyaguc mema hamu. ¹¹ Ic kewu momac yanda wésiaiguc sicgémigic baera baera i welenqemimu.

¹² Inéñ ic embac iwawai niñac osiqosi kecanzu imi eneñ qacgic metecgé énécmima maqeqeya héipuc ichécgina qahac imi metecgé énécmianzac. ¹³ Inéñ maqeqeya zéma météqététañ kecec ionac ewa biric wañ énécmima iwawai niñac hochoc ai mema kecanzu imi humuc igucnec metecgé énécmianzac. ¹⁴ Inéñ ic embac helanzi énécmianzu ionac murunec zéma kaiziliweñ ic ionac murunec sacginawac niñu eeyaguc wañu kecec uñagina añgégina tiénécmianzac.

¹⁵ Inéñ kekecyaguc keru Sebawac goli mema hama iwac muru haimimu niñac wanzua. Wañu ic embac ieneñ iwac niñac wamma nalé séc zéwelecma kaiwe herec legic héimimu niñac wanzua. ¹⁶ Baec séc padinéñ sécgéma hemimac. Baec boña qahaiguc acguc padi heyu luhucnéñ mihilañgéyu Lebanonac ic hésa ésécnec hirima nammac. Ama areña yandaiguc imi ic embac eneñ imi baec kisiaguc zéléñ ésécnec kucginaguc saima kemmu. ¹⁷ Qara imi hémbéñaña, kaiwe ésécnec hehe seli hemac. Ic embac ionac imi iwac niñac wamma mériañ énécmiyu

memu. Baera baera ic embac ieneñ iwac mia mériañaguc zémimu.

¹⁸ Momacguc eñeyanec wawañ meme welic welicgia wañanzac Israelac Anutu, Yawe mepésimimu.

¹⁹ Qara zézé bipiyaguc imi hémbéñaña mepésimimu. Baec séc iwac edamuyanéñ sécgéma hemac, hélacnec, hélacnec!

²⁰ Yesiac naña Dawidiac zéwelec méñnéñ you hama tecgézac.

Kiwi 3

73

(Legic 73–89)

Hélanzi énécmianzu ionac méra igucnec hulac énécmimac niñ zéwelerec.

¹ (Asafeac legic.) Anutunéñ Israel ionac sugginaiguc ewa qerigina lalac lalac kecanzu ionac muru hia wañ énécmianzac. ²⁻³ Néñ ni imi kaiziliweñ ic ionac kecec mériañaguc imi hémma séwi eneñ ic ionac nimbupuc wañi imuac niñac hénana tisuqisurac wamma manumañ zé wañec. Wañu nanañnawac qambaña imi keñ sañgimañ zé wañec. ⁴ Ieneñ imi humucac naléiguc acguc hafi geriwa qahac kucginaguc kecma humuanzu. ⁵ Tosara ionac ésécnec zérabéra ménda mihicñima yéwéri ménda mihicñianzu.

⁶ Imuac séwi eñeñginanéñ sorongina wañu kaiziliweñ ginanéñ ionac séwi usu wañanzac.

⁷ Ieneñ haléginaguc wañu kicgina qégélianzac. Wañu iwawai ewa siñginawac séc ogicma késa keczu.

⁸ Ieneñ zédesi wañ énécmima zébiri qébiri wañ énécmima séwi eñeñginaiguc tericgé énécmima helanzi énécmianzu. ⁹ Kuagina imi kurumeñac séc emma keczac. Wañu ezelañgina imi baec séc lelegéanzac.

¹⁰ Imuac ic embac ieneñ lilingéma keñ toroqe énécmima dokugina kuaya qeqeya moczoñ qécgéanzu.

* **72:10:** Hebiraio aciguc; Shewa zéma Sewa.

¹¹ Anutunéj dimuhuc niŋtegićmac? Eneŋa miŋina imi niniŋaguc wambacnec zéanžu. ¹² Inictegićgic. Ieneŋ imi ic biria ionac héniagina imi ewa éréhéc ménda wamma kecma hinacgina meyandianžu. ¹³ Ni ewa qerina galeŋgé kecba lalac lalac waŋu mérana zuacma kápésicna qahac zéma kecaŋi imi héla qahac wanzac. ¹⁴ Ni kaiwe herec zérabéra mihicŋima siŋunec séc zéqindiŋi waŋnéŋu kecaŋi. ¹⁵ Ni imuhuc zéaumaŋ zé zéwinec miŋ kewuac nambérac héra ikoc waŋ énécmiwinec

¹⁶ Dimuhuc hénia imi niŋasarimaŋ zéma batucgéma nimba sécna ogicma yéwéria waŋec. ¹⁷ Waŋu Anutuac ocmuŋ qeriaiguc keremma nimmaguc kekecginaŋwac tetecgia imi niŋasariyi. ¹⁸ Hélaćnec geŋ mia ic biria ini baec susuraciguc onopocma humucac buŋa gili énécmianzaŋ. ¹⁹ Ieneŋ dimuhuc éléŋnec birianžu? Tericgé énécmina aurigic, usuŋénécmina qahac waŋanžu. ²⁰ Ic neŋaŋ gau igucnec yacma gau héniŋ imuac ninni eŋomia waŋanzac ésécnec gi yabésémaŋ nalé imuaru ionac niŋna eŋomia wandacmac.

²¹ Ewa biric wamba wéiwécnaiguc néyu ²² ni sicsaoc niniŋna qahac kecba kicganéŋ néna wéségaiguc haséŋ yaŋ ésécnec waŋi. ²³ Waŋu geŋ mia nuac méra héinaiguc késana ni nalé séc giguc kecaŋzua. ²⁴ Geŋ pakeŋ acganéŋ zéqindiŋi némma biaŋ kecma edamugaiguc nuagicma kembésémaŋ. ²⁵ Gi qahac waŋu mérénéŋ kurumeŋiguc kecnéŋzac? Gi qahac waŋu, baeciguc méŋac méŋ niŋkumuma kecaŋzac séc qahac. ²⁶ Séwi qerina imi qasima kenzac, néŋ Anutu gi imi ewa qerinawac kuha* zéma buŋana hémbénaŋa wanzaŋ.

²⁷ Anutu héŋacya mema lakec keczu imi eneŋ moczoŋ biri-dacmu. Gi waigemma keŋgic séc

mebiri énécmianzaŋ. ²⁸ Anutuac hosuraiguc kekec iminéŋ nuac mériaŋna wanzac. Gi imi nuac saŋgi saŋgina imuhuc zéma nimma wawaŋ memega moczoŋ zéau énécmimaŋ.

74

Héŋgaleŋ ama areŋ yandaginawac zéwelecgic.

¹ (Asafeac legic zéra.) O Anutu gi némac niŋac hémbénaŋa wai nénécmizaŋ? Dimuhuc ramahécga galeŋgé nénécmianzaŋ ionac qeri biricac hofac qéfaccgé nénécmizaŋ? ² Hénaoriŋ héccga ionac kisic areŋ tuŋa tuŋa becarunec aŋgéŋ tima metecgé énécminec imi niŋqeli énécmima guac baec boŋa téréya Zion imi momacnec niŋqeliwésémaŋ. ³ Hémbénaŋa mebiri mimia imuaru hénaga liliŋgéma hana, hazéchécga eneŋ ocmuŋga téréyaiguc kaižiliweŋ hénia hénia wamma keczu.

⁴ Hazéchécga eneŋ imi geŋ mi-hicŋi nénécminec ama areŋa yanda imuaru hériaŋ héima filacgina imuaru kumugic nanzac. ⁵ Ieneŋ imi naka meyacma ic zuŋ héianžu ésécnec waŋ nénécmima keczu. ⁶ Deguc ieneŋ imi naka zéma aiŋ hamanéŋ ocmuŋac méra kiwi imi héiqéséŋ wamma ⁷ ocmuŋga geric higic zeyu guac qacga heyec imi zapi qema hezac. ⁸ Qeriginanéŋ imi qéséŋni qahac wandacmac zéma Anutuac azoazoro amaya amaya baec yomuaru naŋgic imi moczoŋ kumugic zedarec. ⁹ Kiwi mérera méŋ ménda héziŋ Anutuac tiliŋtiliŋ ic muŋguc ménda keczac. Nalé dahecac séc imuhuc mehorugima kecmac imi sucninaiguc méŋnéŋ méŋ ménda ninzac.

¹⁰ Nalé dahecac séc hazécganéŋ zédesi waŋgémmac? Inéŋ hémbénaŋa gi zébiri gémmac? ¹¹ Némac niŋac méraga, guac méra héiga imi aŋgétima žikima keczaŋ? Méraga

* 73:26: Hebiraić aciguc; zamanziŋ.

imi tétécga igucnec hulacma méra némbésémañ.

¹² Anutu gi imi becarunec nuac ic kewu kecneac keczañ. Wañu ic embac sugcinaiguc aňgér tinénéc mimiawac ai imi meañnec. ¹³ Gi imi kucganér kondur doku qerigna éréhéc wañec. Doku qeriaiguc mokoleñ yandawac oruha qésérnec. ¹⁴ Oawac oruha* hézérngéma imi zélér yañ baec kéra kérésiaiguc kecanzu ionac nene buña énécminec. ¹⁵ Baña zéna téyu doku yanda mayec. Doku téfara hémbénaña kenkeña imi zéna zigédarec. ¹⁶ Siñi kaiwe imi moczoñ guac. Geñ mia maso† zéma kaiwe zéna hicñiyoc. ¹⁷ Baecac suc sére mihicñima kaiwe nalé zéma kia nalé zéhicñinec.

¹⁸ Hazéc héccganér zébiri gémma ic embac niniñgina qahac ieneñ guac qacga zébiri qébiri wammizu imi niñ asariwésémañ. ¹⁹ Kembo neiac kekec uña‡ imi hasér yañ ménda énécmina, guac ic maqeqeya ionac kekec imi hémbénaña eluñ ménda gumac. ²⁰ Baec tosara siñidérngézac imuaru kaižiliweñ ic ionac bañec sécgéma hezu. Imuac niñac sisipac acga imi niñqeliwésémañ. ²¹ Helanzi énécmimia ieneñ gamuginaguc andé andé ménda kemmu niñac wañ énécmina. Maqeqeya zéma iwawai niñac osiqosi kecanzu imi eneñ mepésigémmu niñac wañ énécmina. ²² Anutu yacma zé solañanina. Ic témpina imuhucyanér kaiwe herec zébiri qébiri wañgénzu imi niñqeliwésémañ. ²³ Hazéchécga ionac ewa hétér imuac eluñ ménda gumac. Yacma hazéc wañgénzu imi onac qeweloñ acginanér nalé séc guac muru haanzac.

75

Anutuac haka welic welicgiawac ewa hia ac wammigic.

* **74:14:** Izipte ic ionac zézéya. † **74:16:** Kiwi tosaraiguc; asac mararañ ooyawac hezac. ‡ **74:19:** Mété qététañ icac kekec uña. * **76:2:** Becnec Melkisedec naléiguc imi Yerusalem baecac Salem zéañgic. Zion imi acguc Yerusalem baec boña imuac qara. Dawidinér zéyu imuaru Anutuac hena acac katapa imi huama hagic.

¹ (Legic galenawac; Ménda mebiri nénécmina. Asafeac legic zéra.) Ewa hia ac gézéziñ, o Anutu nini ewa hia ac gézéziñ. Guac qacga qacni hosucninaiguc kecma meleñ nénécmianzañ. Ic eneñ guac wawañ meme welic welicgiawac zéaugic guac qacga gezac ninaiguc heyu niñanzñ.

² Gi yomuhuc zézañ; Naléya imi mewa hezac, ni hena aciguc dindiñanec zégési énécmimañ. ³ Baec zéma imuac tacyachéra imi hir-imu, néñ neñ imi baecac tandéya késaseligima kecza. ⁴ Séwi eneñ ic ionac séwi eneñ ménda wañgic zéma kaižiliweñ ic ionac ilicgina ménda meyacgic enu zézua. ⁵ Ini ilicgina meyacgic ou ménda emmac. Wañu séwi eneñac déménçinanér ac ménda zému.

⁶ Meyac énécmimia imi baec wañgoña Is me Wes me Saut igucnec hahaya qahac. ⁷ Zégésigési miñina Anutunina Yawenér méñac meyacmima méñac memamianzac. ⁸ Yaweac mériaiguc sokoc taru waiñ hénia hénia lelecgégéya imuac sépéc sépéra qéitima érezac. Waiñ imi inér qocgéyu mazac. Mayu waiñ imi imuac gocya momacnec baeciguc ic biria ieneñ nedacmu. ⁹ Ni imi Yakoboac Anutu imi hémbénaña zéau énécmima mepésimimañ.

¹⁰ Wañu kaižiliweñ ic ionac ilicgina imi moczoñ mericdacma ic solaña ionac ilicgina meyac énécmimañ.

76

Zégésigési miñina Israelac Anutu.

¹ (Legic galenawac; Gita kuleleginaguc, Asafeac legic zéra marayaguc.) Anutu imi Yuda baeciguc niñmimia. Wañu qara imi Israel sugcinaiguc niñgic kuneñ yanda wañanzac. ² Haliya imi Salem héngaleñ ama areñaiguc, tacyacwac ama duña imi

Zioniguc hezac.* 3 Imuaru inén yaréac iwawai zakon gericyaguc zéma saiwa zéma sou imi qéséñu qahac wandarec. (Ohec)

4 Gi imi baec boña yaré qema on-agicna saocga wañec imuaru edamugaguc wanzañ. 5 Ic kawali imi unuyu mama hezu. Mérñéñ mén méragina meyacmac ac séc qahac wanzac. 6 Yakoboac Anutu gi ac wañ énécmína yaréac karisi zéma becosic imi moczoñ gau yanda hezu.

7 Gi momacguc sac bac yandi yandi wañgéñgéñawac buña keczañ. Geñ qeri biric wanna mérénéñ guac wéségaiguc hia nañselimac? 8 Gi kumeneñguc zétecgéna baecnéñ zénéñ hirihiri wamma néñ qema hezac. 9 Imi mia, o Anutu geñ baeciguc gum bénzénzén ic añgéñgina timañ zé yacnec nalé imuaru imuhuc hicñiyec. (Ohec) 10 Gi biriawac qeri biric wanna ic embac ieneñ mepési génzu. Qeri biricga saméña hegénzac imi rikunj ésécnec zikiamuna hezac.

11 Ini imi Yawe Anutugina sisipac ac memima ac imi meselima melen mimu. Lelec lelec keczu ini acguc moczoñnec eeya héimimiawac hezac iwac mia sese haimimu. 12 Inén kawali wéségina makikia wésé qoñqoñ mihicñi énécmiyu ic kewu momac yanda bac yandi yandi wammizu.

77

Anutuac haka silic kuhaguc imi niñqeliyec.

1 (Legic galeñawac; Asafeac legic zéra Yédudun ewaiguc héihéiya.) Ni nuac ewananéñ Anutuac muru qacmañ. Inén gezac qenémmac. 2 Nuac zérabéra naléiguc ni Anutuac hochoc wamma siñiyaiguc mérana meyacma ménda memayi. Nuac kekec uñananéñ ic onac héibélaç qéibélaç imuac héñara meyec. 3 Anutuac nimma ewa goro wamma niñyéwériwa nuac qerinanéñ birima

kemma qiritic numañac zé wañ nénzac. (Ohec)

4 Kicna héménzalimañ zéwa ménda wainénna niñyéwériwa acna zémañac séc qahac wañec. 5 Becnecac naléna niñqelima 6 legic mén siñi méñu héiyi imuac nimba qerinanéñ hiñgaru kekecac héniawac hocma zéyi; 7 Miñ Kewunéñ hémbéñaña wai nénécmimac me? Ewa hia muñguc ménda wañ nénécmimac? 8 Iwac goi héihéianéñ hémbéñaña tecgézac me? Inén hémbéñaña ménda niñnéncmimac me? 9 Eluñ qeyu ewa hiawac ménda wañ nénécmianzac me? Qeri biricnéñ goi héihéiya hézicgézac me? (Ohec) 10 Wañu muñguc yomuhuc zéyi; Ewana mayu nimba birizac. Ni eñeña miñinawac méra héiyawac nalé* imuac niñqelimañ.

11 Ni Yaweac, wawañ memeya becnec wañec imi niñqelima haka wañec imi zéaumañ. 12 Imuacnec toroqema ai menec imi moczoñ nimba hiñgaru guac wawañ memega imi hiñgac hiñgarawac nimmañ. 13 Yawe guac hena imi téréya yanda. Anutu mén gi éséc kunéñ yanda mén ménda keczac. 14 Gi imi Anutu haka welic welicgia wawaña. Imuac hicñisaiya baeciguc keczu imi onac kucga imi énézéna hémmu. 15 Guac kucganéñ guac ic embachéçga Yakobo zéma Yosefeac qelihéra boñhére meénéc minec. (Ohec)

16 Anutu doku yanda yandanéñ gi géñgic. Gémma bac yandi yandi wamma doku dumuñanéñ hiriyec. 17 Hosusunéñ kia qocgéyu mayu sawanéñ buñ parandañ héiyu piliticga acguc zakon ésécnec néwéc néwéc mayec. 18 Luhuc neñgocya qeriaiguc guac parandañ qaru pilitic asahanéñ baec séc qetagaliyu baecnéñ hirima keñha wañec.

19 Guac hena duñganéñ kondun doku yandaiguc heyec. Wañu hena

* 77:10: Anutunéñ méra héiyawac kuha mewininima Israel ic Izipte baec igucnec énépésima hayec imuac naléya.

tawégawac unyaya imi hocanzij. ²⁰ Ic embachécga rama tunj ésécnec Mose zéma Aron iorac méragiranénj onag-icma hayoc.

78

Israel ic enej Anutuac hiaya ménda nimmigic.

¹ (Asafeac Masikil legic zéra.) Ic embachécna ac pakejna nimma gezacgina kuanaiguc haigic. ² Kuana anjéma qeqaij aciguc héima ac saja becarunec imi zéau énécmimanj. ³ Imi yanda hécninanénj nénézégic gezacninanénj nimma ninjegicma kecziñ imi mia. ⁴ Nini imi qelihécgina ionac ménda musanjé énécmima Yaweac qac buña zéma kuha zéma haka welic welicgia imi hicñisai hahaya ionac énézeni hema kecmac.

⁵ Héna ac imi Yawenénj Yakoboac nijac kumuyu nanzac. Zézé seli ac imi Israel onac énézéyec. Wañu yanda hécninanénj héna ac imi qeli hécgina ku énécmimu nijac énézéyec. ⁶ Imi mia qelihécgina bianjuc hicñi saima kecmu imi onac énézégic nimma ienenj acguc imuhucyanec wañgic hema kecmac nijac imuhuc énézéyec. ⁷ Wañu qelihécgina ienenj Anutuac ninjcumuma Anutuac wawanj meme imuac eluj ménda unuyu héna ac imi ninjtohoma kecmu. ⁸ Yandahécgina ewa seli wamma ac qeqe wamma ewa qeriginanénj enej mama wañu keñhéi hahéi wamma Anutu solanjanec ménda welenj qemigic ionac ésécnec ménda wamma kecmu nijac imuhuc wañ énécmiyec.

⁹ Eferaim* qelihéra imi tewigina zéma yaréac iwawai tosara késa kecgic, néj yaré hicñi énécmiyu

andé andé kendacgic. ¹⁰ Ienenj Anutuac sisipac ac ménda ninjtohoma héna acwac héjara mema ménda méndacma keñgic. ¹¹ Imuhuc wamma haka welic welicgia Yawenénj wañec zéma énézéyu héngic imuac eluj unudarec. ¹² Becnec Anutunénj Izipte baec yanda Soan baec kondonajugac haka welic welicgia yandahécgina kicginaiguc wañec.

¹³ Inénj kondunj qeriru dokunénj néwéc néwéc qauqau emma nanu onagiru sucnéj suc keñgic. ¹⁴ Wañu kaiweiguc imi hosusunénj, sinji herec imi geric bélanjanénj walac andu wañ énécmiyec.† ¹⁵ Baec kéra kérésiaiguc imi baña qeriru dokunénj doku hogocya hinjac hinjaraiguc éréanzac ésécnec éréyu doku sécgina gumu énécmiyec. ¹⁶ Wañu doku imi baña imuacnec éréma doku téfara ésécnec wamma keñec.

¹⁷ Wañu kilenj ienenj imi toroqemanec kápésic wamma baec kéra kérésiaiguc enejna minjina andé qegic. ¹⁸ Ienenj ionac séwias sinj méndacma nene yaka ninj qesima ewa qeriginanénj Anutu manam batuc wammigic. ¹⁹ Imuacnec toroqema, Anutuac hazéc wammima ac zéma Anutunénj baec kéra kérésiaiguc neneac tatak imi hia hai nénécmimacac séc? zégic. ²⁰ Inénj Moseac mérianénj baña qema doku mihicñi énécmiyu doku téfara ésécnec luma keñec, néj ienenj munjuc Anutu zégicsin megicsinj zémima inénj saménj zéma yaj busia hia mihicñi nénécmimac ac séc? zégic.

²¹ Wañu Yawenénj nimma qeri biric wamma Yakoboac qeri biric geriwaguc wammima Israel onac hazéc enejna wañ énécmiyec.‡ ²² Imi

* **78:9:** Yakobonénj walac Ruben mihicñima imuac andiaiguc Eferaim mihicñiyec. Wañu mérianj ac méréc meracwac buña imi Ruben waima Eferaimac mozocgéma ézéyec. † **78:14:** Hosusu imi hazéchéra hénagina nezicgé énécmima Israel ic amia mihicñi énécmima kaiwe geriwa imi nezicgé énécmima néma naléiguc waima kemmu me zikima namu imuac énézéma qindinj énécmiyec. Geric bélanja imi sinji tunumanj measari énécmima sinjac sanjenja igucnec mehocñi énécmiyec. ‡ **78:21:** Israel imi Yakoboac qara méj Anutunénj qacmimia, wañu kiwi yomuaru imi qeli hécginaiguc imuhuc qacénécmizac.

mia Anutu ménda ninzénégmima iwac anjén titi ai imuac ménda héima nanjic imuac mia imuhuc wañ énécmiyec.

²³ Wañu néwécgeñaiguc inén ou sawa ézéma kurumeñac nagu auma ²⁴ ionac muru Mana§ imi kia éséc nec haiyu mayec. Mayu kurumeña nene haima gumu énécmiyec. ²⁵ Baec icnéñ kuc miñina ionac** samén negic. Anutunén nene énécmiyu sécgé énécmianec.

²⁶ Inén zéyu baec wañgoña Is igucnec luhucnéñ yacma hayec. Wañu iwac kuhanén baec wañgoña Saut igucnec luhuc wagicma hayec. ²⁷ Imuhuc wamma ionac yañ busia imi seitotoñ éséc nec haiyu mayec. Nei putitima kenkenanén mama konduj sakasac éséc nec sécgéma hayec. ²⁸ Tacyac wawaña imuaru mama sel haligina lelegéma hayec.

²⁹ Wañu ienen negic sécgé énécmiyec. Anutunén séwiac siñgina séc hai énécmiyec. ³⁰ Wañu ienen séwiac siñ imuac héñacya ménda mema kenjic kuaginaiguc nene he énécmiyunec, ³¹ Anutunén ionac hazéc wañ énécmima sugina igucnec haléginaguc†† imi unuyu Israelac sacqeli ienen tendinéma mama humudacgic.

³² Imuhuc wañ énécmiyec, nén ienen néwéc kápésic susucnec wamma kilen haka welic welicgia imi ménda ninzénégic. ³³ Anutunén kekecac nalégina en mesoho énécmima wañ énécmiyu zénén hiri-hiri waizalaniguc nanjicnec yawuña yawuña hama kenec. ³⁴ Anutunén tosara unuhumuyec nalé imuaru tosara ienen zéwelecmima lilingéma hama Anutuac hochoc wammigic. ³⁵ Imuhuc wamma Anutunén eñañ zamanziñ hilaneñ keczac imi zéma anjén titi miñina keczac imi niñqeligic. ³⁶ Néñ ienen kuaginanén haléc ac wammima ezelañ ginanén

ikoc ac wammigic. ³⁷ Ewa qerigina Anutuac muru heyec iminén kenhéi hahéi wañu sisipac acyaiguc hélacnec ménda héima nanjic.

³⁸ Wañu kilen Anutunén ewa biric wañ énécmima kápésicgina wai énécmima moczoñ ménda unu humudacma hatac sasala qeri biria imi waima qeri geric moczoñ nec ménda pocgé énécmiyec. ³⁹ Ienen imi baec ic kecma luhuc éséc nec kemma muñguc ménda hamu imi niñqelima imuhuc wañ énécmiyec.

⁴⁰ Baec kéra kérasiaiguc ienen yei hatac dahec acqege wamma ewa biric mihicñi migic? ⁴¹ Ienen muñguc muñguc Anutu manam batuc wammima Israelac téréya miñina qeri biric mihicñi migic. ⁴² Ienen iwac kuha ménda niñqelima hazéc hécgina ionac murunec metecgé énécmiyec imuac naléya acguc ménda niñqelima kecgic.

⁴³ Nalé imuaru Anutunén Izipte baec Soan baec kendoñaiguc haka welic welicgia imi mihicñi énécmima ⁴⁴ doku téfara yanda me komora melenju sac wañu hima nemuac séc qahac wandarec. ⁴⁵ Sék tuñaguc méli énécmiyu hama awéénécmima inigic taña méli énécmiyu hama mebiri énécmigic.

⁴⁶ Wañu padi imi kambin onac buña qeyec. Wañu aiiguc hicñima hayec imi zikon onac buña qeyec. ⁴⁷ Wañu wain ic imi kombocnéñ, sañsañ ic imi siñunecac doku sañgeñanén unuyec. ⁴⁸ Wañu ama yañhécgina imi kombocac buña, rama yañhéra imi piliticac buña onoporec.

⁴⁹ Qeri biric geriwaguc zéma qeri geric, zérabéra, tasé kukuac kua meme uñahéra imuhucya méli énécmiyec. ⁵⁰ Inén qeri biric imi mewininiman zé hénaya arengéma méndarec. Wañu humucnéñ qizizingéma kemmu niñac ménda wamma kekecgina imi wizi selia

§ 78:24: Nene mén kurumeñiguc mayec imuac qara, qac imuac hénia imi Imi némac? ** 78:25: Kiwi tosaraiguc; Anutuac kua meme uñahéra ogic hezac. †† 78:31: Kiwi tosaraiguc; kucginaguc.

kuhaiguc onoporec. ⁵¹ Izipte bae-ciguc méréc merac, kucginawac hénihénia wawaña, Ham wac^{‡‡} ama hali séc kecgic imi moczon unuhumudarec.

⁵² Imuhuc wamma eneya ic embachéra imi rama ésécnec énépésima hama baec kéra kérésiaiguc rama tuñ ésécnec qindiñi énécmiyec.

⁵³ Bénzérnec walac andu wañ énécmiyu zénén hirihiri qahac kecgic, nén hazéc hécgina ienen imi konduniguc dokunén téngé énécmiyec.

⁵⁴ Wañu baec téréya eneya méra héiyawac kuhanén onagirec baec boña yomuaru ic embachéra imi onagicma hayec. ⁵⁵ Wañu baera baera imuac miñina imi wéséginaiguc nesi énécmiyu kenjic baec buñagina ic suñ qema méndén énécmima Israel arena arena ama hali imuaru onoporu tacyac wañgic.

⁵⁶ Nén kilen imi enen eneya miñina Anutu batucgéma acqeqe wamma hena acya imi ménda niñtoho wañgic. ⁵⁷ Yandahécgina ésécnec andé qeqe wamma haka biria wañgic. Tewi merawa qarinq qarinqia muigic qelu qeluluma sigima kenanzac ésécnec andé qema kenjic. ⁵⁸ Kemma baec boña eneya eneya séc ocmuñ meyacgéma méraginanén banarawac ireha meyacgéma haima qeri biric mihicñi migic.

⁵⁹ Wañu Anutunén nimma qeri biric wamma Israel hazéc kunen yanda wañ énécmiyec. ⁶⁰ Wañu Siloac ama hali téréya baec ic onac sugcinaiguc hésicgéyec imi hénara mema ⁶¹ eneya kuha zéma eneya edamu asahawac buña hena acac katapa imi hazéc hécgina ionac méraginaiguc haiyu mema kenjic.

⁶² Wañu souac buña onopocma eneya buña ionac qeri geric wañ énécmiyec. ⁶³ Qapé wilingina yaréac gericnén onoyu humugic

imuac niñac seraña ionac muru zammaréñac legic hétéña imi qahac wandarec. ⁶⁴ Ionac hofac oo ic imi sou zéraiguc onoporu humudacgic. Wañu neuñ héiénécmiyu embac maléhécgina zésiac mén ménda wañgic.*

⁶⁵ Wañu nalé imuaru Miñ Kewunén gau igucnec yacanzu ésécnec yacma ic kawali wain doku selianén wammiyu qacanzu ésécnec

⁶⁶ hazéchéra ununesi wañ énécmima gamu qeqe hémbénaña mihicñi énécmiyec. ⁶⁷ Yosefeac ama hali imuac mézétiti wamma Eferaim

arena imi ménda énépésima ⁶⁸ Yuda arena zéma hénsoroc wammimia Zion baec boñanec sac énépésima

⁶⁹ eneya ocmuñ téréya imi baec boña eneya ésécnec, baec hémbénaña hemac niñ haiyec ésécnec meyacgéyec.

⁷⁰ Wañu eneya welen qeqe icya Dawidi gésimiman zé rama demin qeriaiguc késayec. ⁷¹ Wañu rama namu nene imuac galeña imi wagicma

eneya ai buña Yakoboac qelihéra Israel gumu énécmimac niñac oporec. ⁷² Wañu Dawidi inén qeri hélanéñ

hénqalen wañ énécmima méria welic welicgianén galengé énécmiyec.

79

Yerusalem ewa biric wammimac niñ welerec.

¹ Anutu, baera baera ienen guac buñaiguc haréma ocmuñga téréya imi mezapi qema Yerusalem mebiridacgic. ² Ienen welen qeqehécgina ionac qamoc imi sawa nei onac neniawac énécmima météré

ichécgina ionac séwigina imi yan onac énécmigic neanzu. ³ Sacgina imi Yerusalem leleclelec doku ésécnec qocgéyic mayec. Wañu qamocgina

téngémuac icya mén ménda kerec. ⁴ Ama yanda lelec lelec imuac miñina ionac zébiri qébiri imuac buña

^{‡‡} **78:51:** Ham imi Noawac méréc merac Sem wac bawaguc hicñihicñiya. Izipte ic embac ienen imi Hamwac qelihéra wanzu. * **78:64:** 1Sa 4:19-22

keczij. Ienej zédesi wañ nénécmima isocfagociguc nonopocanzu.

⁵ Yawe nalé dahecac séc? Hémbénaña qeri biric wañ nénécmiwésémañ? Qeri biricganéñ geric bélañ éséc nec nonomac me?

⁶⁻⁷ Ienej Yakoboac ama baecya imi mebirianzu imuac niñac Héngalen amaya amaya gi ménda niñgézanzu imi onac zéma baera baera guac qacga ménda guruanzu ionac mia qeri biricga qocgé énécmiwésémañ.

⁸ Yanda hécninawac késpedescina niñqelima nonac muru ménda melen nénécmiwésémañ. Nini maqeqeya gamu qeçeninaguc wamma keczij. Ewa biric wañ nénécmima tétécgé nénécmima. ⁹ Anjéñ titi miñina Anutu, guac qac buñagawac niñac méra nénécmima, guac qac buñaga niñac wamma metecgé nénécmima késpedescina waina.

¹⁰ Dimuhuciguc wai énécmima baera baera ienej Anutugina imi dimia zénénzu? Welen qeçehécga sac naec nénécmigic imuac bakia kicninaiguc baera baera meénécmima gi tasé kuku miñina kecanzañ imi niñtegicmu.

¹¹ Waina hésa ic ionac zésilacgina imi guac wéségaiguc hia harémac. Humucac buña qeénécmimia imi kucga yandanéñ anjé tiénécmima kecmu. ¹² Baera baera ic embac lelec lelec keczu zébiri qébiri wañgézanzu ionac imi taségina hatac 7ac séc meyandima melen énécmima. ¹³ Imuhuc wanna ic embachécga rama héngalen wañ énécmimia nini hémbénaña ewa hia ac gézéma guac qac buñaga hicñisaiya hicñisaiya énézéní hema emma kecmac.

80

Israel meqeli énécmimac niñac welerec.

¹ (Legic galeñawac; Asafeac legic zéra, Legic 'Ewa momacac baorac' imuac ewaiguc.) Yosefeac qelihéra rama tuñ éséc nec héngalen wañ énécmianzañ, Israelac rama

galeñ gi, gezac qema niñnécmima. Kua meme uña Kerubim iorac sugiraiguc kecanzañ gi, asac mararaña qetagali nénécmima. ² Eferaim zéma Benzamin zéma Manase ionac wéséginaiguc kucga meqelima mehiaru nénécmimañ zé hawésémañ. ³ Anutu acnina melen nénécmima, guac kic tanecga asahagucnéñ ninicna, anjéñ titi guac murunec hahaya mihicñiwiñ.

⁴ Kurumeñac téngij ic tausenja tausenja ionac Anutu Yawe, ic embachécga ionac zéwelecgina ménda niñnécmima nalé dahecac séc qeri biric niñnécmiwésémañ? ⁵ Geñ imi kic masigina imi nene éséc nec gumu énécmima kic masi sasala gumu énécmianzañ. ⁶ Baera baera ic embac lelec lelec keczu ionac muru tohaliac buña nonopocna hazéc hécnina ienej eñawu tacma desi nénécmianzu. ⁷ Kurumeñac téngij ic tausenja tausenja ionac Anutu, acnina melen nénécmima guac kic tanecga asahagucnéñ ninicna anjéñnina tinénécmimia wammac.

⁸ Geñ waiñ ic momacguc Izipte baec igucnec mema hama baera baera ic embac imi nesina kenjic baec imuaru himicnec. ⁹ Geñ walac zéréñqéréñ wandacnec imuac niñac zalianéñ emu hiñgacma baec késama sécgéyec. ¹⁰ Imuac amiyanéñ baec boña hoturu énécmima imuac hawaya hawaya imi Anutuac yéménzéc ic tanec wanzac. ¹¹ Hawa imi suluma kemma konduj késazac. Imuac hésia imi doku téfara Yufurataac séc kerenzac.

¹² Némac niñ gi demija imi hézénjena henaiguc kenja wanzu imi enej imuac héla gocmia metecgéanzu? ¹³ Wañu haséñ bericnéñ mebirigic haséñ yañ enej neanzu.

¹⁴ Kurumeñac téngij ic tausenja tausenja ionac Anutu, zéwelecgenziñ. Liliñgéma kurumeñ igucnec kic hina mayu hémma waiñ ic imi héngalen wammiwésémañ. ¹⁵ Wariha imi méra héiganéñ himicnec. Wañu

imi mia guac niñac wamma meseli mimia wañec.

¹⁶ Imi mia deguc qericma gericiguc ooya wanzac. Geñgaoc ac wañ nénécmína ic embachéca imi biridaczu. ¹⁷ Guac méra héigaiguc tacyac wawaña, guac niñac wamma meyacna nanzac ic iwac qahaiguc méraga haimina. ¹⁸ Imuhuc wanna nini imi guac murunec ménda waima kembiñ. Meqeli nénécmína nini qacga qacbiñ.

¹⁹ Kurumeñac téngiñ ic tausenja tausenja ionac Anutu Yawe, melen nénécmíma guac kic tanecga asahagucnéñ ninicna, nini añgéñnina tinénécmímia wammac.

81

Israel ic ewa seli ménda wañgic.

¹ (Legic galeñawac; Gitit wañgoñguc héimu. Asafeac legic zéra.) Kucnina Anutu imi ségiségi wamma kucnec qacma legic héimiwiñ. Yakoboac Anutu ségiségi wamma hériañ héimiwiñ. ² Legic zéra zéauma tambariñ qema gita kulele momacnec hiabianec qemu. ³ Maso qeliawac témuñ qemu. Maso bakianéñ yandima howia wañu kendonj aria naléiguc imuhuc wammu. ⁴ Imi mia Israelac zézé seli ac, Yakoboac Anutu iwac héna wanzac. ⁵ Anutunéñ Izipte baec unumañ zé keñec nalé imuaru Yosefeac arenj ionac sugcinaiguc zézé seli ac imi kumuyu nañec.

Ni imuaru ac mérera ménjomuhuc niñi; ⁶ Ni huaya igucnec hinac hetecgéma wagicmañ. Méria igucnec kodoc wagicba efima kecmac. ⁷ Gi zéra béraiguc qac héhélinea metecgé gémma parandañ hétéñaguc acga melenj gémma Meriba doku giñgiñaguc batucgé géñi. (Ohec)

⁸ Ic embachéca gezac qema niñgic neñ gorogina qema énézézua. Israel ini acna nimmu niñac wanzua. ⁹ Sugcinaiguc anutu tosara ménda onopocgic kecmu. Baera baera ionac anutuhécgina ménda sicgé énécmigic. ¹⁰ Ni imi ini Izipte baec

igucnec énépésima hayi onac Anutu Yawe wanzua. Kuagina kunerñec añgéñgic kuaya qeénécmimañ.

¹¹ Nuac ic embachéca ieneñ acna ménda niñnémmu. Israel imi nuac niñ ménda efimu. ¹² Imuac ni ewa qerigina selia imi hezac séc wai énécmiwa hakagina siñginawac sic-saoc wammu.

¹³ Ic embachéca imi eneñ ni niñtoho wañ némmu niñac wanzua. Israel eneñ nuac héna wamma memu niñac wanzua. ¹⁴ Imuhuc wañgic ni focdac hazéc hécgina helanzi énécmíma mérana melemma hazéc hécgina unumañ. ¹⁵ Yaweac mézétiti wañanzu imi eneñ ikoc wamma sicgémimu, néñ taségina hémbénaña he énécmimac. ¹⁶ Wañu onac imi padi hiabia gumu énécmíma morombazecac dokuya gumu énécmiwa niñgic sécgémac.

82

Héna ac dindiñanec hicñitegicmac niñac zéwelerec.

¹ (Asafeac legic zéra.) Anutu imi nemu ionac sugcinaiguc nammac. Wañu anutu tosara sugcinaiguc namma zégési énécmimac. ² Ini héna solañanec ménda zégési énécmíma nalé dahecac séc ic biria ionac muru keñhéi hahéi wammu? (Ohec) ³ Maqeqeya zéma gupañ merac onac niñac wamma zégési wammu. Yéwériginaguc zéma iwawai niñac osiqosi wamma kecanzu imi onac héna solañanec zégési énécmimu. ⁴ Maqeqeya zéma mété qététañ kecanzu imi añgéñgina tima kaiziliweñ ic ionac murunec metecgé énécmimu.

⁵ Ic biria imi eneñ niñtegic qinñtegicgina qahac kecmu siñi qeriguc keñha wañgic baec qambaña moczoñ hirima keczac.

⁶ Ni énézéma ini moczoñ anutu, eñeña miñinawac nañhéra zéyi, ⁷ néñ ini ic eñomia ésécnec humuma baec galeñ tosara ésécnec maunudacmac.

⁸ Anutu yacma baec séc ic embac imi zégési énécmína baera baera ic embac imi moczoᅇ guac buᅇa wandacmu.

83

Israelac hazéchéra zégési énécmimac niᅇac zéwelerec.

¹ (Legic. Asafeac legic zéra.) Anutu, ac qahac ménda kecbésémaᅇ. Acga ménda qaimac; ménda néᅇ gemac. ² Guac hazéchécga ieneᅇ hériaᅇ haizu. Hazéchécga ieneᅇ orucgina meyacma keczu. ³ Ieneᅇ ic embachécga unuwiᅇ zé imuac héná humumia niᅇareᅇgéma geᅇ musaᅇgé énécmína keczu imi unuwiᅇ zé eᅇawu eminimma keczu. ⁴ Waᅇu yomuhuc zéanzu; Mebiri énécmiᅇ ionac héᅇgaleᅇ ama areᅇa yanda imi muᅇguc ménda meyacgému. Israelac qara imi eluᅇ unudacmac.

⁵ Ieneᅇ ewa momac wamma eminimma gi hazéc waᅇgémma acgina zikizu. ⁶ Ieneᅇ imi Edomac ama hali zéma Isimael ic zéma Moap zéma Hagiri ic ⁷ zéma Gebal zéma Ammon zéma Amalek zéma Tirowac tacyachéra, ⁸ waᅇu Asiria acguc iniguc toroqema Lot iwac qelihéra méra énécmizu. (Ohec)

⁹ Gi imi Midian ic waᅇ énécminec ésécnec, waᅇu Kison doku téfaraiguc Sisera zéma Yabin onac waᅇ énécminec ésécnec ionac acguc imuhuc waᅇ énécmína. ¹⁰ Ieneᅇ imi Endoroiguc maunuyu baecac sézéᅇ wandacgic. ¹¹ Ionac ic eᅇeᅇa imi waᅇ énécmína, Orep zéma Zeep ésécnec wammu. Galeᅇhécgina imi Zeba zéma Zalmunna ésécnec wandacmu. ¹² Ieneᅇ yomuhuc zéanzu; Nini Anutuac rama baec imi onagicni nonac buᅇa wammac.

¹³ Anutuna waᅇ énécmína ieneᅇ imi luhuc neᅇgocyanéᅇ seitotoᅇ meyaru melenᅇ qeleᅇ waᅇanzac ésécnec wammu. ¹⁴ Gericnéᅇ ic

zuᅇ zeanzac ésécnec, waᅇu geric bélaᅇa baec boᅇa zeanzac ésécnec ¹⁵ guac luhuc selianéᅇ nesi énécmimma guac luhuc humumianéᅇ tericgé énécmína. ¹⁶ Yawe, waᅇ énécmína gamunéᅇ kic tanecginaiguc sécgé énécmimac. Imuhuc waᅇ énécmína ieneᅇ guac qacgawac hoc hoc wammu. ¹⁷ Waᅇénécmína gamuginaguc wamma aurima hémbénaᅇa humu qai wammu. ¹⁸ Qacga imi Yawe wanzac imi zéma gi sac baec séc ionac eᅇeᅇa miᅇina kecanzaᅇ imi niᅇtegidacmu.

84

Ama téréyaiguc mepé qepési ai imi ségiségyaguc.

¹ (Legic galeᅇawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Kurumeᅇac téᅇgiᅇ ic tausenᅇa tausenᅇac Yawe, yei guac ama haliga imi héᅇsorocya yanda. ² Nuac kekec uᅇananéᅇ guac ama yanda deminaguc imuac niᅇkumuma kecha séwi qerina momacnec kuc qahac waᅇu kic qeli kecanzac Anutu guac guru héhéli wanzua.

³ Nuac ic kewu, nuac Anutu, kurumeᅇac téᅇgiᅇ ic tausenᅇa tausenᅇac Yawe, guac ocmuᅇiguc rezorezo nei acguc haecgina mihicᅇiaᅇgic zipilalec acguc haecgina mihicᅇianzu.

⁴ Guac amaiguc tacyac waᅇanzu imi eneᅇ zézé ségiségi ginaguc. Ieneᅇ imi nalé séc gi mepési gémma kecanzu. ⁵ Guac murunec kuc mema ewa qerigina meefigic Zionac héná yanda béréᅇgé énécmiyu kecanzu imi eneᅇ ségiségi ginaguc. ⁶ Ieneᅇ imi baec wocwocya qara Baka* imuacnec keremmu nalé imuaru doku hogocya sasala mihicᅇianzu. Waᅇu kia nalé ménda ducᅇiyunec hahaya imi acguc doku zékéᅇa mihicᅇi énécmianzac. ⁷ Ieneᅇ imi kuc mema toroqema ogicma mema eᅇac eᅇac keremma guac baec

* **84:6:** Baka imi baec wocwocya méᅇ Palesitainiguc hezac imuac qara. Waᅇu qac imuac héná imi 'zésiác wawaᅇa'.

boŋa Zioniguc, Anutuac wésiaiguc wininima nammu.

⁸ Kurumenjac téngiŋ ic tausenja tausenjac Yawe, zéwelečna niŋnéna. Yakoboac Anutu, gezac qema niŋna. (Ohec) ⁹ Saiwanina Anutu, gi halécnéŋ météré mimia iwac kic tanera imi hémma nimbésémaŋ.

¹⁰ Guac ama yandagaiguc ai meme momacguc kekera iminéŋ ama tosaraiguc ai meme tausenja kekec imi qeyu mazac. Ic biria ionac ama yandaiguc kekec imuac nimba omaya wanzac, néŋ guac amagawac saŋgulaŋ imuac galeŋdac wamma kekec imuac nimba eeyaguc wanzac.

¹¹ Yawe Anutu imi kaiwe zéma saiwanina waŋanzac. Yawenéŋ ewa hia waŋ nénécmima kekec eeyaguc mihicŋi nénécmianzac. Ikoc qahac kecanzu ionac iwawai hiabia ménda aŋgé tiénécmianzac.

¹² Kurumenjac téngiŋ ic tausenja tausenjac Yawe, guac héima naŋanzu imi eneŋ zézé ségiségi ginaguc.

Anutunéŋ muŋguc ewa hia waŋ énécmimac niŋ zéwelerec.

85

¹ (Legic galeŋawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Yawe, gi baecga yomuac ewa hia wammima Yakoboac areŋ hésa ic keczu imi onagicna liliŋgéma hagic. ² Ic embachécga késpedescina imi wai énécmima késpedescina moczoŋ oso énécminec. (Ohec) ³ Qeri biricga imi moczoŋ waina keŋu, kimbeŋga imi qiziziŋgéna keŋu.

⁴ Aŋgéŋ titiac Anutu, acnina melen nénécmima. Qeri biricga nonac muru hahaya imi waina qahac waŋu. ⁵ Geŋ imi hémbénaŋa qeri biric waŋ nénécmima hazéc waŋ nénécmi wésémaŋ me? ⁶ Meqeli nénécmima ic embachécga guac niŋ wamma ségiségi wambiŋ. ⁷ Yawe goi héihéiga mewininina hémbiŋ. Waŋu aŋgéŋnina tina.

⁸ Inéŋ ic embachéra eŋeya météré ichéra luae qénécmimac. Imuhuc

wamma ieneŋ muŋguc késpedes wambiŋ zé ménda liliŋgému niŋac meseli énécmimac. Imuac niŋac ac imuac me imuac Yawe Anutunéŋ zémaŋ zé wanzac imi ni moczoŋ niŋtoho wammaŋ. ⁹ Hélaecnec iwac aŋgéŋ titi ai imi eeya héimianzu ionac muru hosuru hezac. Imuac niŋac odamuyanéŋ neŋaŋ baeciguc hemac.

¹⁰ Goi héihéi hémbénaŋa zéma haka héla iminéŋ aŋanzaoc. Haka solaŋa zéma luaenéŋ kiricne amuzaoc. ¹¹ Ac héla imi baeciguc doku éréanzac ésécnecc érézac. Haka solaŋa miŋinanéŋ kurumenjiguc kicya hiyu maanzac.

¹² Yawenéŋ iwawai hiabia nénécmiyu baecninanéŋ imuac héla gocmia haimac. ¹³ Haka solaŋanéŋ wéséyaiguc kemmac. Kemma iwac keŋkeŋ hahayawac héna hémindinŋi wammac.

86

Hazéchéra ionac méra igucnec metecgé mimac niŋac zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe, ni kucna qahac, maqeqeya keczua. Gezac qema niŋnéna. ² Eega héima kekera nuac qeri uŋana galeŋgé néna. Miŋ Kewu Anutuna guac muru héima naŋanzua. Welen qeqe icga ni aŋgéŋna tina. ³ Ni kaiwe herec guac guru héhélizua, imuac wamma goina héina. ⁴ Miŋ Kewu, kekec uŋanawac kiwanéŋ hiwa éreyu génzua. Welen qeqe icga qeri uŋana ségiségi mihicŋi néna. ⁵ Gi imi hiabia, ségiségi wamma késpedes wai énécmianzaŋ. Waŋu guac guru héhélizua kecanzu ionac goigina héianzaŋ imuac niŋac imuhuc zéweleczua. ⁶ Yawe, nuac zéwelecaiguc gezac qema niŋna. Zéwelečna selia niŋsima gézézua imi niŋnéna. ⁷ Nuac zérabéra naléiguc ni guac guru héhélizua. Gi nuac niŋnémbésémaŋ zéma niŋzénégézua.

⁸ Miŋ Kewu Anutu nemu ionac suginaiguc guac séc méné ménda keczac. Ménénéŋ méné wawaŋ

memega imuac séc méné ménda wammac. ⁹ Héngalen ama arenja arenja geñ zéna hicñima hezac moczoñ wéségaiguc hama odamuga mepési gémmu. ¹⁰ Gi imi kunen yanda imuac kiwi welic welicgia meanzan. Gi sac Anutu keczan.

¹¹ Yawe guac héná nézéná niñarenjéman, ni guac ac héná méndacma kemman. Ewana momacguc wanu qacga eeya héigémman niñac méra néna. ¹² Nuac Anutu, ni ewa moczoñnec legic héigémma hémbénanja guac qacga mepési gémmán. ¹³ Imi mia goi héihéiga nuac hezac imi kunen yanda wanu kekec unana humucac déc igucnec metecgé nénec imuac niñac mia imuhuc wanjémman.

¹⁴ Anutu, séwi enen ic enen yacma ni nuwiñ zé wanzu. Kaiziliwen ic tunagucnéñ qeri unanawac hochoc ai megic. Wanu ienen guac niñac niñ éréhéc ménda wanzu. ¹⁵ Wanu gi imi goi héihéiac Anutu, qeri biric focdac ménda wamma goi héihéi zéna haka héná iminéñ guac muru sécgéma hezac. ¹⁶ Nuac lilingéma hama welen qe qe icga ni meseli némma guac welen qe qe embacgawac nana ni imi humuc igucnec metecgé néna. ¹⁷ Ewa hiagawac asé kiwiya imi mewininina hémba. Imuhuc wan néna hazéc wan nénzu imi enen gamugina nimmu. Yawe gi imi méra némma mebélacgé nénanzan.

87

Zioniguc tacyac wawana imi ségiségyaguc.

¹ (Korawac sac taséhéra ionac legic zéra.) Inén baec boña téréyaiguc tacyac wananzac. ² Yawenén Yakoboac tacyacac buña tosara onogicma Zionac nagu imuac siña niñanzac. ³ Anutuac ama arenja yanda, guac zéna edamugaguc zéanzu. (Ohec)

* **87:4:** Izipteac qara méné. Qac yomi yan kunen yanda konduniguc kekera imuac qara.

⁴ Ni niñnéñanzu ionac sucginaiguc Rahab* zéna Babilon hezaoc zéman. Filisitia, Turo zéna Kusi imi acguc imuhucyanec Zion igucnec hicñihicñiya zéénécmiman.

⁵ Eñeña miñina eneyaoc Zion imi meyacgémac imuac niñac Zionac yomuhuc zému; Ic yomi me imi imuacnec hicñi hicñiya. ⁶ Yawenén ic embac qacgina oma zanjégina olomma ic yomi acguc imuacnec zémac. (Ohec)

⁷ Legic héima hirianzu imi enen yomuhuc zému; Doku kiwana imi moczoñ guac muru hezac.

88

Qeri mamaiguc méra mimiawac zéwelerec.

¹ (Legic galenawac; Korawac sac taséhéra ionac legic zéra, Kunaguc.) Yawe, nuac anjén titiac Anutu, ni siñi kaiwe wéségaiguc guru héhélianlua. ² Nuac zéwelecnanén guac wéségaiguc érémac niñ wanzua. Guru héhéliwa gezac qema niñnéna.

³ Kekec unana imi yéwérinéñ sécgé néñu, kekecna imi humucac déciguc hezac. ⁴ Nuac niñgic ic kic suañiguc hiñgac hiñgarawac tanec kuc mama wanzac. ⁵ Ni imi humuc ic ionac sucginaiguc gilinénéña ésécnec. Nuhumugic kic suañ qeriaiguc heheya ésécnec. Humuc ic imi guac méra igucnec elicgé énécmimia, imuac niñac gi imi ionac ménda niñqeli énécmianzan.

⁶ Gi imi ni baec sésén horua dumuc sira tunumaniguc nopocnec. ⁷ Guac qeri biricganén ni réwérianec helanzi nénzac. Doku tembonjanén nuagicken nuagicha wan nénzan. ⁸ Ni niñnéñanzu imi moczoñ énézéná lakec kendacgic. Wainénna kekecnawac niñgic qaorac qeqeya wanzac. Ni imi nagu

héinénéja waŋu, néngacma kem-
maŋac séc qahac wanzac. ⁹ Niŋ
yéwérima kecba kicna mugu mizac.

Yawe ni naléya naléya guac guru
héhélima kecma méra éréhécna
meyacma kecanzua. ¹⁰ Gi imi
dimuhuc humuc ic ionac kiwi welic
welicgia waŋ énécmima hia hémmu?
Uŋaginanéŋ yacma gi hia mepési
gémme me? ¹¹ Guac goi héihéiga imi
kic suaŋ qeriaiguc, waŋu guac haka
héla imi humuc ic ionac sugcinaiguc
hia zéau énécmimia wammac me?
¹² Tunumaŋ qeriaiguc guac haka
welic welicgia, waŋu baec eluŋ
unuunuyaiguc guac haka solaŋa imi
hia nimmu me?

¹³ Yawe ni guacnec sac guru héhéli
génzua. Siŋunec nuac zéwelecnanéŋ
guac muru éremac. ¹⁴ Yawe némac
niŋac nuac qeri uŋana imi waizaŋ?
Némac niŋac guac kic tanecga
musaŋgé nénzana? ¹⁵ Ni komocna
igucnec yéwéri mihicŋima hakecma
deguc humucac déciguc keczua.
Bac yandi yandi mihicŋi néŋna
niŋkinzénna imi héla qahac wanzac.

¹⁶ Guac qeri biricnéŋ hoturu
nénzac. Guac nimba zénéŋ hirihiri-
nanéŋ bacna mésénzac. ¹⁷ Haka
imuhucya imuhucyanéŋ doku
ésécnec kaiwe herec lelecgé némma
momacnec hoturu nénzau. ¹⁸ Geŋ
imi ala sorochécna nuac murunec
elicgé énécmima lakec kendaczu.
Tunumaŋnéŋ nuac ala sorochécna
ésécnec niguc qéqéhéréŋ kecanzac.

89

Sésépac ac Anutunéŋ Dawidiguc memeya.

¹ (Ezera ic qara Etanac Masikil
legic.) Ni Yaweac goi héihéiya imi
nalé tetcgia qahac legic héigémmaŋ.
Guac haka héla imi kuananéŋ
énézéwa hicŋisaiya hicŋisaiya hema
emma kecmac. ² Ni yomuhuc zéau
énécmimaŋ; Goi héihéiga hémbénaŋa
seligima naŋanaŋac. Hakaga héla

imi kurumenŋiguc kumuna seligima
naŋanaŋac.

³ Waŋu geŋ yomuhuc zéneŋ; Ni
nuac gésimimia i guc sisipac ac
memaŋ. Welenqeŋe icna Dawidiac
sipacgéma yomuhuc zéyi; ⁴ Neŋ
qelihécga meseli énécmima guac ic
kewu tatacga edamuyaguc imi ku-
muwa hicŋisaiya hicŋisaiya hema
emma kecmac. (Ohec)

⁵ Yawe guac haka welic welicgia
imi kurumenŋ eneŋ mepésimu. Waŋu
hakaga héla imi météré énécmimia
ieneŋ kurumenŋac hénaoriŋ sugci-
naiguc mepésimu.

⁶ Sawaiguc mérénéŋ Yaweac séc
wammac? Uŋa kucŋinaguc ionac
sugcinaiguc mérénéŋ Yaweac séc
wammac? ⁷ Anutunéŋ kurumenŋac
météré ic ionac azoazoroiguc
eeyaguc yanda waŋu lelecgé mimia
moczoŋ onogicma bac yandi yandi
wammiwiŋac hezac. ⁸ Yawe, ku-
rumenŋac téŋgiŋ ic tausenŋa tausenŋa
ionac Anutu, mérénéŋ gi éséc
kuhaguc wammac? Haka hélanéŋ
lelecgé gémma hezac. ⁹ Geŋ mia
konduŋ temboŋaguc galeŋgéanaŋa.
Temboŋ yaru geŋ zéna néŋ qeanaŋac.
¹⁰ Gi Rahab* imi qegic bec humuma
hayec ésécnec efefianec qéséŋnec.
Hazéchécga imi méragawac kuhanéŋ
héndéŋ énécmineŋ. ¹¹ Kurumenŋ imi
guac, baec imi acguc guac. Baec
kurumenŋ zéma imuac qeriaiguc
iwawai sécgéma hezac imi moczoŋ
geŋ zéna hicŋidarec. ¹² Baec
waŋgoŋa Not zéma Saut imi geŋ
zéna hicŋiyec. Saut baec boŋa
Taboro zéma Not baec boŋa Hel-
mon imi qacgawac niŋac ségiségi
wanzaoc. ¹³ Guac méraga imi
kuha yanda, guac méraga imi
selia, waŋu méra héiga imi eneŋa.
¹⁴ Hakaga solaŋa zéma zégésigésiga
solaŋanéŋ tatacga edamuyaguc
imuac qambaŋa wanzac. Goi
héihéiga hémbénaŋa zéma hakaga
héla iminéŋ wéségaiguc heanzac.

* **89:10:** Izipteac qara mén imi kondunŋ yaŋ yanda ménac waséya mema Rahap zéanzu.

15 O, Yawe hériañ héigemma imuac hénia niñtegicanzu imi eneñ ségiségi ginaguc. Ieneñ imi kic tanecga asahaiguc keñha wanzu. 16 Imuhuc wamma kaiwe herec qacgawac zézé ségiségi wanzu. Wañu imi eneñ imi hakaga solaña niñac meyac énécmimia wanzac. 17 Gi imi ionac kucginawac edamuya wanzañ imuac niñac imuhuc wañanzu. Ilicninanéñ† ewa hiaga niñac yandima enanzac. 18 Saiwanina imi Yaweac muru hezac. Ic kewunina imi Israelac téreya miñina iwac buña wanzac.

19 Becnec qeri uñawac haka mén hicñi énécmiyu héngic imuacnec météré ichécga yomuhuc énézénec; Ni méra énécmiawac kuha ic kawali méñac mima i ic embachéra ionac sugginaiguc meyacba eñec. 20 Ni welen qeçe icna Dawidi mihicñima haléc téreya qocgémiyi. 21 Mérananéñ iguc zéngé toroya qahac hemac. Huananéñ meseli mimac.

22 Ic imi hazécya méñnéñ mén eneya méra bawaiguc opocmacac séc qahac. Ic biria méñnéñ mén helanzi mimacac séc qahac. 23 Ni wésiaiguc hazéchéra mebiri énécmima hazéchéra unudacmañ. 24 Hakana héla zéma goi héihéinanéñ i guc momacnec hemac. Qacnawac niñac ilihanéñ yandimac. 25 Ni méria meyacba kondur qaha zéma doku téfara séc qahaiguc hemac. 26 Imuhuc wammiwa inéñ nuac nézéma zémac; Gi imi nuac mañgocna, nuac Anutu, añgég titiac zamanziña.

27 Ni imi i méréc meracna kumuwa inéñ baec séc ic kewu ionac orucgina wammac. 28 Iwac niñ wamma goi héihéi wammima kecmañ. Sisipac ac ic imiguc memeya imi selianec meseliwiwa hekecmac.

29 Wañu qelihéra wañ énécmiwa hémbénaña hicñisai wamma kecmu.

Wañu ic kewu tatacya naléya mehorugiwa kurumeña kurumeñanéñ nalé horua heanzac ésécnec horua hemac. 30 Qelihéra ieneñ hénia acna waima zézé seli acnawac séc niñtoho ménda wamma 31 hénia acna mesohoma zézé seli acna ménda niñtoho wammuiguc imi 32 qarucnanéñ kápésic ginawac unumindiñi énécmima hihilocnéñ haka biriagina unumindiñi énécmimañ. 33 Wañu kileñ goi héihéina moczoñ ménda wagicma hakana héla wammima ikoc ménda wammimañ.

34 Sisipac acna ménda auma ac kuananéñ zéhicñiyi imi ménda melemmañ. 35 Hakana téreyanéñ hatac momacguc zéseliwa heyecac hezac. Dawidi ac ikoc ménda wammimañ. 36 Qelihéra imi eneñ hémbénaña hicñisai wamma kecmu. Ic kewu tatacyanéñ kaiwe ésécnec wésénaiguc nalé tetcgia qahac hema kecmac. 37 Wañu sawawac héipuc ic‡ qekeñ qehaya qahac nanaña maso ésécnec hémbénaña seligima nammac. (Ohec)

38 Néñ gi kileñ halécnéñ météré mimia imi qeri biric kuneñ yanda wamma zésure wammima héjara menec. 39 Welen qeçe icgawac sisipac ac imuac mézégga tiyu ic kewu opocya imi baeciguc gilina qaurac qezac. 40 Wañu demaña imi hézén gédacma neñ kiropo selia imi mebiridaczan. 41 Imuac hénia keñkeñ haha wañanzu imi eneñ kisikiyoñ qemigic ama lelec lelec ieneñ imi isocfagociguc opocanzu.

42 Geñ imi hazéchéra ionac méra héigina imi meyac énécmiwa enu hazéc eneñ moczoñ ségiségi wanzu. 43 Wañu iwac souya mebirina zéra qahac wañu yaréiguc kemmacac séc qahac wanzac. 44 Edamuya auna tecgéyu ic kewu tatacya imi meleña baeciguc mazac. 45 Iwac sac qeli naléya imi meducñima gamunéñ qacyaiguc haina enzac. (Ohec)

† 89:17: Ic kewugina kuha iwac niñac zézéya. imuac niñac héipuc ic zézac.

‡ 89:37: Maso imi tunumañ qeriaiguc ninicanzac

⁴⁶ Yawe nalé dahecac séc me? Geŋgaoc hémbénaŋa musaŋgé amuwésémaŋ? Nalé dahecac séc qeri biricga geric bélaŋa téma zeanzac éséc nec waŋ némbésémaŋ?

⁴⁷ Yei naléna hotoŋa dac wanzac imi niŋqeliwésémaŋ. Gi imi baec ic moczoŋ mihicŋi énécmima imuhuc wai énécmima kekecgina yei gorosoŋa éséc nec wanzac.

⁴⁸ Mérénéŋ kecma humuc ménda mihicŋima hémma eŋeya qeri uŋaya humucac kuha igucnec hia metecgé amumac? (Ohec)

⁴⁹ Miŋ Kewu hakaga héla iminéŋ Dawidi sisipac ac wamminec. Waŋu imuac goi héihéi bec nec heaŋec imi dimuaru keŋ saŋgizac?

⁵⁰ Welenŋ qeŋe ichécga zébiri qébiri wammianzu imi niŋqelina, kucginaguc hicŋi saima keczu momac yanda ionac zébiri qébiriginanéŋ nuac wésénaiguc hezac.

⁵¹ Yawe zébiri qébiri imi mia hazéc hécganéŋ guac halécnéŋ météré wammimia inéŋ tima keŋec hena imuac mia zébiri qébiri wammizu.

⁵² Yawe, hémbénaŋa mepésimini, hélacnec! hélacnec!

Kiwi 4

90

(Legic 90–106)

Kecec hémbénaŋa imi Anutuac muru hezac.

¹ (Anutuac icya Moseac zéwelec welec.) Miŋ Kewu, guac niŋni gi imi hicŋisaiya hicŋisaiya nonac tacyacninawac ama ocmuŋ wanzaŋ.

² Baec boŋa ménda hicŋigicnec, baec kurumeŋ ménda zéna hicŋiyunec hémbénaŋa igucnec hémbénaŋa gi imi Anutu kecanzaŋ.

³ Geŋ zéna ic embac eneŋ lilingéma seitotoŋ waŋanzu. Geŋ mia baec ic ini lilingéma kemmu zé nec.

⁴ Kicgaiguc yawuŋ tausenŋa imi oraŋ éséc nec hotoŋa waŋu siŋi bakia tanec wanzac.

⁵ Geŋ mia doku qaon éséc nec luma usuŋénécmima keŋanzaŋ. Ieneŋ imi gau héhéŋ éséc nec, zariŋ siŋunec

zuria qeanzac éséc nec wanzu.

⁶ Zariŋ imi siŋunec zuria qema heyu kaiwenéŋ qeyu mariyaiguc sélécgéanzac.

⁷ Nini imi guac qeri gericnéŋ nonoyu zema qahac wanziŋ. Waŋu guac qeri gericnéŋ hoturu nénécmizac.

⁸ Geŋ mia késpedesicnina wéségaiguc haima, hakanina biria saŋa imi kic tanecgawac asahaiguc haianzaŋ.

⁹ Nalénina moczoŋ imi qeri biricgawac qeriaiguc qahac waŋanzac. Kekecnina howianéŋ wésénina éséc nec tecgéanzac.

¹⁰ Yawuŋnina imi 70, waŋu tosara kucginaguc imi 80 wanzac. Waŋu imuac surucya imi bisi qatéŋ zéma zési ac.

Waŋu imi focdac keŋu nini putitima keŋ humuanziŋ.

¹¹ Mérénéŋ qeri gericgawac kuha hia niŋtegitmac? Mérénéŋ héniaga séha niŋtegitma

bac yandi yandi wammac?

¹² Ku nénécmima nalénina hia olomma niŋtegit qinŋtegit ewa qerininanéŋ doŋgéma kecbiŋ.

¹³ Yawe, némac naléiguc hawésémaŋ?

Focdac lilingéma hana. Welenŋqeŋe ichécga goi héihéi waŋ nénécmima.

¹⁴ Siŋunec guac goi héihéiganéŋ mesécgé nénécmima kekecninawac nalé howia séc zézé ségiségi wamma kecbiŋ.

¹⁵ Yéwéri mihicŋi nénécminec imuac naléya moczoŋ zéma qeri biric waŋ nénécminec imuac yawuŋ moczoŋ toroqema imuac séc zézé ségiségi mihicŋi nénécmiwésémaŋ.

¹⁶ Wawaŋ memega welenŋ qeŋe ichécga ionac muru mewinini énécmima guac edamuga imi qelihécgina ionac muru mewinini énécmima.

¹⁷ Miŋ Kewu Anutuninawac ewa hia imi neŋaŋ muru haina mayu. Méraninanéŋ wamma meanziŋ imi meseligina nammac. O, méraninanéŋ wamma meanziŋ imi meseligina nammac.

91

Anutunéŋ saiwa wammimac zéma ninzéŋgéyec.

¹ Eneña mininanén hoturumiyu saŋgima kecanzac imi wandac wandac mininawac amiaiguc kecmac. ² Ni Yaweac yomuhuc zéanzua; Inén saŋgi saŋgina, zéma neuŋ kiropo selina; Anutu iwac muru mia héima nananzua.

³ Imuac mia inén nei késakésa ic ionac ufc igucnec zéma yanhafi warihaguc humumia imuacnec metecgé gémmac. ⁴ Inén gi kuruc nenjocya ésécnec qeŋgaŋ zucyanén hoturugénu qeŋgaŋa bawaiguc kemma saŋgiwésémaŋ. Imuhucyanec iwac haka héla iminén saiwaga zéma asamaŋga ésécnec hézicgé gémmac.

⁵ Gi imi siŋiyawac zéra imuac bac yandi yandi zéma kaiweac zakon muigic hahaya imuac zénén hirihiri ménda wambésémaŋ. ⁶ Yanhafi wariha tunumaniguc hahaya zéma kisi kiyon kaiweiguc hicŋi hicŋiya imuhucyawac bac yandi yandi ménda wambésémaŋ.

⁷ Tauseŋ me 10 tauseŋnén wésé andégaiguc mama humuwu, nén gi imi saec imuhucyanén ménda hosucgé gémmac. ⁸ Gi imi kaiziliwen ic ienen bakia megic kicganén inicbésémaŋ. ⁹ Gi imi Yawe aŋgétina saŋgi saŋgigawac buŋa wanzac. Eneña minina aŋgétina tacyacgawac ama ocmuŋa wanzac. ¹⁰ Imuac niŋac zérabéra guac muru ménda haréma yan hafinén ama haliga hosuraiguc ménda hosucgémac.

¹¹ Inén guac wamma kua meme uŋahéra énézéyu hena kenken haha wananzan imuaru galenagé gémmu.

¹² Ienen méragananén gépésigic hénaga imi hocnén ménda héimac.

¹³ Gi imi laion zéma qaté mokolen tidacgéwésémaŋ. laion sacqeli zéma mokolen hénaga bawaiguc tidacgé énécmiwésémaŋ.

¹⁴ Anutunén yomuhuc zézac; Inén goina héianzac imuac aŋgéna timaŋ. Inén qacna niŋnéhanzac imuac i meyacmimaŋ. ¹⁵ Inén zéwelecnénu acya melen mimaŋ.

Zérabéra naléiguc i guc momacnec kecmac metecgé mima méra miwa eebipiyaguc wammac. ¹⁶ Yawuŋa mehorugiwa niŋu sécgémac. Wanu aŋgén titiac ai ézéwa hémmac.

92

Héipuc wammiyu ewa hia ac ézéyec.

¹ (Legic zéra, Sabata naléiguc héihéiyawac legic.) Eneña minina Yawe, ewa hia ac gézéma guac qacga kikicmelon legiciguc héigéngéna imi hiabia. ² Siŋunec goi héihéiga zéauma siŋiyaiguc hakaga héla imuac zéauauya imi hiabia. ³ Gita kulele zéma wanŋon qema mepési géngéna imi hiabia soroc. ⁴ Yawe, wawaŋ memeganén ségiségi mihicŋi nénzan. Ni méragawac haka silic niŋac ewana meyacma mepési génzua.

⁵ Yawe, wawaŋ memega imi yei kunen yanda. Guac niniŋa imi yei kunen yanda wanzac. ⁶ Ic diwi qiwiliŋa imi ménda niŋasarianzac. Ic sicsaocya imi ménda niŋtegicanzac. ⁷ Ic biria imi qézézac ésécnec saigic. Kaiziliwen ic enen kindindiŋ ginaguc wanzu, nén kecmac hémbénaŋa birima qahac wandacmu. ⁸ Yawe, gi imi hémbénaŋa eneña minina wanzaŋ. ⁹ Niŋzan? Hazéchécga, O, Yawe, hazéchécga ienen kilen biridacmu. Képésic meme ic imi héndén qéndén waŋ énécmimia wammac. Imuac mia imuhuc zézua.

¹⁰ Wanu geŋ imi ilicna hasén burumakao ésécnec meyac néhanzan. Haléc hiabia orucnaiguc qocgé nénzan.* ¹¹ Hazéchécna haka biriawac bakia megic kicnanén inicanzua. Yacma nuanzu imi tasia biria mezu zégic gezacnanén niŋanzua.

¹² Ic solaŋa imi yéménzéc ic ésécnec lonŋo biacbiac wamma Lebanonac sida ic ésécnec yandimu.

* **92:10:** Halécnen météré mima kuc buŋa qemima Israelac ic kewu kumu mimiaiwac zézéya.

13 Yaweac ama, Anutuninawac ama yandaiguc himicgic lonjo biacbiac wamma nanzu. 14 Waņu ic yanda wammaguc kilenj héla haianzu. Dokugina ménda zicgéyu ténginj ténginj waņanzu. 15 Yawe hakaga dindiņa imi mewininina. Yawe imi nuac zamanziņ. Iwaru imi késpedesic ménda hezac.

93

Anutuac héngalenj ai imi edamuyaguc

1 Yawenėj héngalenj wamma eneyaoc héngalenj aiac kuha héiamuyu eeyaguc wanzac. Yawe imi kuhanėj séwi usuya zéma rikunja héiamuzac. Imuac baec kurumenj kumuyu qekenj qehaya qahac seligima nammac. 2 Gi imi nalé hémbénaņa igucnec kecneccac keczaņ. Ic kewu tatacga imi becarunec héitumuna seligima taczac.

3 Yawe doku yandanėj luma yaczac. Doku yandanėj luma hétēja meyaczac. Doku yandanėj luma géréréc mericzac. 4 Ou eņeņa tacanzaņ, Yawe guac kucga imi doku qara zéma kondunj temboņ yanda ogicma kunej yanda wanzac. 5 Yawe, ackuazécga imi héla téngéņ. Téréyaganėj amaga mezericna sécya waņu hémbénaņa hema kecmac.

94

Anutunėj ic solanja ionac hazéc hécgina bakia melenj énécmimac.

1 Yawe, tasé kuku miņina Anutu, bakia melenj melenj miņina Anutu, geņ asac mararaņ qetagaliwésémaņ.

2 Yacna, baec yandawac zégésigési miņina gi. Yacma séwi eņeņ ic tasé ku énécmina. 3 Yawe, ic biria eneņ nalé dahecac séc hériaņ haimu? Némac naléiguc haka imi tecgémac?

4 Ieneņ séwi eņeņ wamma zébiri qébiri waņanzu. Biria meme ieneņ moczoņ séwi eņeņ wamma keczu.

5 Yawe, ieneņ ic embachécga qézéņgé unuma guac buņa imi helanzi énécmianza. 6 Embac malé zéma, ic kianj unuhumuma, gupaņ merac

unuhumuanzu. 7 Imuhuc wamma yomuhuc zéanzu; Yawe imi ninicmacac séc qahac. Yakoboac Anutu imi niniņa qahac.

8 Ic embac sugginaiguc ic qe-laņa keczu ini qeriginanéņ niņgic. Niniņgina qahac ini, némac naléiguc niņtegic qinjegic ginaguc wammu?

9 Gezacnina meyacgé nénécmiyec inėj acnina hia ménda nimmac me? Kicnina meyacgé nénécmiyec inėj hakanina hia ménda hémmac me?

10 Baera baera bakia meénécmima ic pakeņ ac ku nénécmianzac inėj niniņa qahac zéma ninzu me?

11 Yawenėj ic onac niniņgina nindaczac. Niniņgina imi gorosonja wanzac imi nindaczac.

12 Yawe, gi zéqindiņi mianzaņ ic imi zézé ségiségiyaguc. Héna acganėj pakeņ ac wammianzaņ ic imi ségiségiyaguc. 13 Ic imi zérabéra naléiguc metecgé mima luaeiguc opocna kerunec, ic biria ionac imi baec séséņ éséénécmimia wammac.

14 Yawenėj ic embachéra ménda wai énécmianzac. Waņu eneya buņa hénacgina ménda meanzac.

15 Zégésigési imi haka solanjaiguc liliņgéma hamac. Hayu ewa qerigina solanjanec kecanzu imi eneņ moczoņ qeriginanéņ méndacmimu.

16 Mérénėj nuac niņ yacma biria meme ic unumac? 17 Yawenėj ménda méra némbacnec kekec uņananėj bec humuma néņ qema kecbacnec.

18 Yawe, hénana tisuracgéyi nalé imuaru goi héihéiganėj ni népésinec.

19 Qerinaiguc niniņ sasala hicjinérju guac mebélac qebélac ainėj kekec uņanaguc ségiségi mihicņi néņanzaņ.

20 Héna aciguc koroma haka biria waņanzac gésigési ic kiwa biria imuhucyanėj dimuhuc giguc ala kekec wammac?

21 Ieneņ tocgéma ic solanjawac kekecya qewiņ zé wamma ic késpedesicya qahac imi késpedesiraguc zéma zétecgéma sac naecmianza.

22 Yawe imi neuņ kiropo selia baec boņaiguc nanaņa. Nuac Anutu

imi zamanziñ selia, réwéri igucnec néngacma imuaru sanjianziñ. ²³ Képésicgina melenj énécmína ionac muru lilingéma kemmac. Haka biriagina niñac mebiri énécmína qahac wandacmu. Yawe Anutunanénj mebiri énécmimac.

95

Mepésimima niñtoho wammiwiñ zé nunuruzac.

¹ Hagic nini Yawe legic héimima, neñañ anjénj titiac zamanziñ ségiségi wamma legic héimiwiñ. ² Ewa hia ac ézéma wésiaiguc kemmac legic zéra zéni iwac muru kemmac.

³ Yawe imi Anutu kunenj yanda, anutu moczoñ ionac qacginaiguc eneña keczac. ⁴ Baec hiñgac hiñgara imi mériaiguc hezac. Baec boña eneña acguc iwac buña wanzac. ⁵ Konduñ imi iwac, inénj zéyu hicñiyec. Wañu baec acguc mérianénj meyec.

⁶ Hagic nini sicgéma mepésimima, kekecnina mihicñi nénécmiyec Yawe iwac muru simiñ héimiwiñ. ⁷ I imi Anutunina, nini imi ic embachéra, rama tuña mériaiguc ono onopora.

Ini nalé yomuaru ewaya nimbiñ zé wanzuiguc imi; ⁸ Meriba zéma baec kérékérasia Masa imuac nalé ésécnec ewa qerigina seliseli ménda wammu. ⁹ Nalé imuaru yandahécgina ni batucgé némma awinémma wawañ memena imi héngic. ¹⁰ Ni yawuñ 40 séc hicñisai imuac niñyéwécnaguc wamma zéyi; Ienenj imi ic embac ewagina soho sohoya, nuac héná imi ménda ninzu. ¹¹ Imuac ni qeri biric wamma zéselima zéyi. Ienenj nuac tac hiahiaaruiguc harémuac séc qahac.

96

Zégési nénécmimañ zé hahaya Anutu i mepésimini.

¹ Legic qelia Yawe héimigic. Baec séc ic embac Yawe legic héimigic.

² Yawe legic héimima qara mepési migic.

Anjénj titi ai imuac naléya naléya zéau énécmigic. ³ Edamuya imi baera baera ionac. Wañu kiwi welic welicgia imi ic embac momac yanda ionac zéau énécmigic. ⁴ Yawe imi kunenj yanda, imuac niñac hélacnec mepésimimu. Anutu tosara moczoñ onogicma eeya héimimu. ⁵ Anutu baera baera keczu imi moczoñ enomia. Tosara qahac, nénj Yawe inénj mia kurumenj zéyu hicñiyec imuac mia imuhuc zézua. ⁶ Eeya eneña zéma ic kewuac qarucnéñ iwaru hezac. Kuha zéma héñsorocyanénj iwac ocmuñ téréyaiguc hezac.

⁷ Yawe zézé ségiségi wammigic. Baera baerawac ic embac hénia hénia ini, edamuya zéma kuha imuac Yawe zézé ségiségi wammigic. ⁸ Yaweac qara eeyaguc imuac séciguc edamuyawac zézé ségiségi wammigic. Sesegina mema iwac ama yandaiguc keremmu. ⁹ Héñsorocya* zéma téréya niñac wamma Yawe mepési mimu. Baera baera iwac wésiaiguc zénénj hirihiri wammu.

¹⁰ Baera baera sucginaiguc ini yomuhuc zému; Yawenénj héñgaleñ wanzac imuac baec momac yandanénj seligima qekenj qeha ménda wammu. Inénj ic embac momac yanda héná ac hezac séc dindiñanec zégési énécmimac.

¹¹ Kurumenj imi ségiségi wañu baec imi zézé ségiségi wañu konduñ zéma iwawai imuac qeriaiguc sécgéma hezac imi hériañ haimimu. ¹² Nene ai lépaya lépaya zéma iwawai imuaru hezac imi moczoñ ségiségi wammu. Imuhuc wañgic zuñiguc ic hésa acguc Yaweac wésiaiguc ségiségi wamma legic héimu. ¹³ Inénj hamac. Baec zégési énécmimañ zé hamac. Inénj solañanénj baec yanda zégési énécmima ikoc qahac,

* **96:9:** Ic kewunénj zuri zambayaguc nañu héñsoroc wammiañgic ésécnec.

něj héalacnec ic embachéra zégési énécmimac.

97

Anutuac hénngalen ai imuac edamuya.

¹Yaweněj hénngalen waŋ énécmimac. Imuac baecněj ségiségi waŋu konduniguc baec komoc komoc imi acguc zézé ségiségi wammu. ²Hosusu zéma tunumaŋnėj lelecgémizac. Haka solaŋa zéma zégésigési solaŋa iminėj ic kewu tat-acyawac qambaŋa wanzac. ³Geric bélaŋanėj wésia igucnec hicŋima hazéchéra yanda lelec lelec keczu onodacmac. ⁴Iwac piliticnėj baec séc keŋ qetagaliyu baecněj hémma zénēja hirizac. ⁵Baec boŋaya boŋaya iminėj Yawe baec yanda miŋina iwac wésiaiguc kufaŋ ésécnec pépélima mazac.

⁶Kurumeŋnėj iwac solaŋ dindiŋa zéauyu ic embac moczoŋ edamuya héŋanzu.* ⁷Anutu méraginanėj seima memeya welen qemima iwawai eŋomia niŋac séwi eŋeŋ waŋanzu imi eneŋ moczoŋ gamuginaguc wammu. Anutu sasala ini Yawe mepésimigic.

⁸Yawe guac zégésigési imi Zionac hénariŋ eneŋ nimma ségiségi wanzu. Yudawac ama arenja kunen kunen séc* ieneŋ imuac wamma zézé ségiségi wanzu. ⁹Yawe gi imi baec séc eŋeŋa keczaŋ. Anutu momac yanda qacginaiguc onogicma keczaŋ.

¹⁰Yawe siŋniŋ wammianzu ini, biriawac mézégina tiyu. Ineŋ hénariŋ héra galenǵé énécmima ic biria ionac méragina igucnec metecǵé énécmianzac. ¹¹Ic solaŋa onac asac mararaŋ zilaloŋa qesa énécmima qerigina dindiŋa kecanzu ionac ségiségiac gocmia qesa énécmianzac. ¹²Ic solaŋa ini Yaweac niŋac ségiségi wamma qara téréyawac ewa hia ac zémigic.

* 97:6: Rom 1:20

* 97:8: Hebiraiio aciguc; bérachéra.

98

Baec zégési mimiawac mepésimigic.

¹(Legic zéra.) Yaweněj haka welic welicgia waŋec imuac niŋac legic qelianėj mepési migic. Iwac méra héiya zéma hua héiya téréyanėj onogicma kawali waŋec. ²Yawenėj aŋǵeŋ titi ai imi énézéyu hénǵic. Waŋu iwac solaŋ dindiŋa imi baera baera ionac kicginaiguc kawé qema mewininiyec. ³Ineŋ goi héihéiya zéma haka héra imi Israel héra géséhéra ionac niŋac wamma sisi-pac acya niŋqelima imuhuc waŋec. Waŋu baec zéǵéria séc Anutuac aŋǵeŋ titi ai imi hénǵacǵic.

⁴Baera baera ini ségiségi wamma Yawe hétén héimigic. Ewagina meyacma ségiségi wamma legic héima mepési migic. ⁵Gitanėj Yawe mepésigic. Gita zéma ewaginanėj mepési migic. ⁶Tomuŋ mimisuleac héténanėj ic kewu Yaweac wésiaiguc ségiségi wamma hérian haimu.

⁷Konduŋ zéma iwawai imuaru séǵéma hezac imi zéma baec zéma imuaru tacyac waŋanzu imi moczoŋ hérian haimimu. ⁸Yaweac wésiaiguc dokunėj luma méra qeǵe waŋǵic baec boŋanėj momacnec ségiségi wamma legic héimigic. ⁹Ineŋ mia baec zégési énécmimaŋ zé hamac. Ineŋ solaŋ dindiŋayanėj baec zégési énécmima, keŋkésa hakésaya qahac ic embachéra zégési énécmimac. Hénia imuac niŋac mia imuhuc mepé qepési wammigic.

99

Anutuac hénia téréya imuac wamma mepésimigic.

¹Yaweněj hénngalen waŋ énécmizac, ic embac momac yanda zénėj hirihiri waŋǵic. Yawenėj Kerubim kua meme uŋa qacginaiguc taczac. Baecnėj hiriyu. ²Yawenėj Zioniguc kunen keczac. Icembac hénia hénia ionac qacginaiguc meyac mimiawac kecanzac. ³Énézéna ieneŋ qacǵa

yanda welic welicgia imi mepésimu. Inéj téréya wanzac! ⁴ Ic kewunina imi kuhaguc. Inéj zégésigési dindiñawac sinja niñanzac. Inéj haka kenkésa hakésaya qahac imi kumuyec. Yakoboac ichéra ionac suginaiguc héna aciguc nanañ seli zéma haka solaña kumuyec. ⁵ Ini Yawe Anutunina meyacmima iwac héniaiguc mepésimu. Inéj téréya wanzac.

⁶ Hofac oo ichéra ionarunec imi Mose zéma Aron, wañu Anutuac qara qacanzu ionarunec imi Samuel, ic imuhucyanéñ ewagina moczoñnec Yawe zéwelecmigic acgina niñénécmiyec. ⁷ Yawenéñ hosusu tandéyaiguc namma ionac énézéyu héna ac zéma zézé seli ac imi niñtoho wañgic.

⁸ Yawe, Anutunina, gi imi acgina niñénécminec. Nalé tosiaiguc bakia melené énécminec, néñ gi imi képésic waiwaiac Anutu kecanzañ. ⁹ Ini Yawe Anutunina meyacmima baec boña téréya imuaru i mepési mimu. Yawe Anutunina imi téréya wanzac.

Baera baera Anutu mepésimimu niñac unuruyec.

100

¹ (Ewa hia zémimiawac legic zéra.) Baera baera momac yanda, ségiségi wamma Yawe onhériañ haimigic. ² Ségiségi wamma Yawe welené gemima legic héima iwac wésiaiguc kereñgic.

³ Yawe imi Anutunina wanzac imi ini niñasarigic. Inéj zéyu nini hicñjima kecziñ. Wañu nini imi iwac buña. Iwac ic embachéra zéma rama inéñ ninicgaleñ wañ nénécmiyu kekera.

⁴ Ewa hia ac ézéma sañgulañaguc keremmu. Legic héimima ama yandayaiguc keremmu. Keremma ewa hia ac wammima legic héima qara meyac mimu. ⁵ Yawe imi hiabia. Goi héihéiya hémbénaña imi nalé tetecgia qahac heanzac. Hakaya héla imi hicñjsaiya hicñjsaiya ionac muru hema emma kecmac.

101

Ic kewu zéma sisipac acya.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Ni goi héihéiga zéma zégési gésigawac legic héimañ. Yawe, ni gi gita kulele qehéi wañgémmañ. ² Ni héna solañawac ewama kecmañ. Néma naléiguc nuac hanémbésémañ? Ni amanaiguc ewa solañanec hakana wamma kecmañ.

³ Iwawai biria imi imuac me imuac kicnaiguc ménda haiwa hemac. Héna ac andé qema kecanzu ionac mézétiti wamma kecba haka iminéñ ménda qéqéhéréñ wañnémmac.

⁴ Ewa qerigina qaríñ qaríngia ienené nuac murunec lakec kemma kecmu. Ni haka biria héñara mema kecmañ.

⁵ Méñnéñ méñ alahéra sasañgiaiguc zébiri qébiri wañ énécmianzac imi mebiri énécmiwa qahac wandacmu. Ségéra herec zéma séwi eñeñ imi bisiqatéñ ménda wañ énécmimañ.

⁶ Kicna hima baec yomuaru ic héla imuhucya mihicñi énécmima énézéwa niguc momacnec kecmu. Héna solaña tima keñanzu imi kumu énécmiwa welené qenémmu.

⁷ Ikoc ic imi méñnéñ méñ amanaiguc ménda kecmac. Ikoc ac zéanzu imi eneñ kicnaiguc ménda wai énécmiwa nammu. ⁸ Siñunec séc ni baec yomuaru ic biria moczoñ mebiri énécmiwa qahac wandacmu. Biria meme ienené Miñ Kewuac ama areña yandaiguc qahac wandacmu.

102

Méra mimac niñac zéwelecmia Ic kewu hémbénaña ézéyec.

¹ (Yéwéri mihicñjima ewa biric wamma niñyéwécya imi Yawe ézéma zéwelerec.) Yawe, zéwelecmiwa niñnéna. Waina guru héhéliwa qaqacnanéñ guac muru haréyu.

² Helanzi nénéñawac kecba nalé imuaru kic tanecga ménda musañgé némbésémañ. Guru héhélimañ imuaru gezac qema focdac acna kitiwa melené némbésémañ.

3 Kekecnawac naléya imi ho-
fac ésécnec emma sohoanzac.
Sicnanéñ geric lokora ésécnec
zeanzac. 4 Ni eluñ nuyu nene
ménda neanzua. Ewa qerina
imi baec kékérasiawac qézézac
ésécnec zicgézac. 5 Zésilacna niñac
séwinanéñ sicnaiguc qékétazac. 6 Ni
imi baec kéra kériasiaguc guae nei
ésécnec, baec kisiaiguc kouterañ nei
ésécnec wanzua. 7 Sinjiiguc kic qeli
kecha ama bauyaiguc maualalac nei
ésécnec wanzua.

8 Hazéchécna eneñ kaiwe herec
zébiri qébiri wañ némma meenqesac
memaqesac wañ némma sésécac
wammac niñac qacna imi saeciguc
haianzu. 9 Sigic* newa nenena
ésécnec wañu doku newa kic masina
mayu momacnec neanzua. 10 Hénia
imi yomuhuc; Guac qeri biric zéma
qeri geric niñac imuhuc wanzua.
Gi ni népési yacmaguc duña gilina
nuanzac. 11 Naléna imi tecgémanñ zé
mariawac amia ésécnec melemma
mazac. Qézézac ésécnec zañgéma
kenzua.

12 Néñ Yawe gi imi hémbénaña
kecanzañ. Qacga imi niñqelagic
hicñisaiya hicñisaiya hema emma
kecmac. 13 (13a) Deguc imi Zion
wéséniniñ wañmimiawac naléya.
Nalé niñna hezac imi ducñizac.
14 Wañu welen qeqe ichécga nini
Zionac hoc banec niñac ségiségi
wanziñ. Wañu imuac seitotoñadac
imuhucya acguc siña nimmianziñ.
(13b) Imuac niñac geñ yacma Zion
ewa hia wammiwésémañ.

15 baera baera ic embac imi
Yawe guac qacga nimma bac
yandi yandi wammu. Baec séc ic
kewuhéra ieneñ edamugawac eeya
héimu. 16 Yawenéñ Zion miyacgéma
eneña edamuya qeriaiguc wininiyu
imuhuc wammu. 17 Yawenéñ
maqeçeya inic sosoli wañ énécmima
zéwelecgina mematiti ménda wañu
imuhuc wammu.

18 Haka imi bianac hicñisai
ionac ogic heyu ic embac bian
hicñimu imi eneñ Yawe mepési
mimu. 19-22 (21) Wañu hésa ic ionac
zésilacgina nimma humucac buña
qeénécmimia hulac énécmiyu. (22) Ic
embac hénia hénia zéma héñgaleñ
ama areña yanda Yawe mepésimiwiñ
zé tocgému nalé imuaru, (21) Yaweac
qara imi Zioniguc, wañu qac buñaya
imi Yerusalemiguc zéau énécmimu
niñac (19) Yawenéñ ocmuñ téréya
eneña imuaru kic hiyu mayu nini-
canzac. Inéñ kurumeñ igucnec baec
héñgaleñ wañanzac.

23 Inéñ kekec hénanawac suraiguc
nuac kucna memama kekecnawac
nalé imi mehotoñiyec. 24 Wañu ni
yomuhuc zéyi; Anutuna, Anutuna,
naléna kembrañ ménda nuagicna.
Guac yawuñga imi hicñisai lépaya
lépaya hema emma kecmac.

25 Geñ mia becnecc baec qam-
baña hainec. Kurumeñ acguc
méraganéñ mihicñinecc. 26 Baec
kurumeñ imi hia qahac wammac,
néñ gi imi hémbénaña kecanzañ.
Iwawai imuhucya imi séwi usu
ésécnec méiméiya wamma tegi-
canzac. Wañu séwi usu ésécnec
hainetec wañanzañ. 27 Gi imi
ménda melemma imuhucyanec
kecanzañ. Yawuñga imi tectecgia
qahac. 28 Welen qeqehécga ionac
qelihécgina imi nalé séc kecmu.
Qelihécgina imi wéségaiguc seligima
nammu.

103

Anutuac hiyawac niñac ewa hia ac wammiyec.

1 (Dawidiac legic zéra.) Kekec
uñana, Yawe zéhiaru mina. Qeri-
naiguc heheya ini moczoñ qara
téréya zéhiaru migic. 2 Kekec uñana,
Yawe zéhiaru mima, ewa hiawac
buña iwarunec hahaya moczoñ
imuac eluñ ménda gumac.

3 Inéñ kápésicga moczoñ augémma
yañhafiça moczoñ mehiaruma

* 102:9: Ewa biric mihicñima sigic naecanjic.

4 kekecga imi humuc igucnec metecgé gémma goi héihéia zéma wésé niniñanén ic kewu opoc héigémmac. 5 Wañu iwawai hiabi-anén ewa siñga mesécgé gémmac. Wañu séwigawac sac qeli imi meqeligéñu kunta nei ésécnec kucgaguc wambésémañ.

6 Yawenén haka solañ wamma mema helanzi énécmimia ionac niñac wamma hazéc hécgina hena acac séhaiguc zétecgé énécmianzac. 7 Imuhuc wamma hakaya Moseac muru, wañu wawañ memeya imi Israel qelihéra énézéyu niñgic.

8 Yawe imi wésé niniñ wañ énécmima ewa hia wañ énécmima qeri biric focdac ménda niñénécmima goi héihéi kuaya qeqeya wañ énécmianzac. 9 Inén késpedesicninawac nalé séc tualefic ac ménda wañanzac. Wañu qeri biric nalé horua ménda doñgéanzac. 10 Késpedesic ninawac séc ménda melen nénécmima, haka biriawac bakia howiacnec ménda melen nénécmianzac.

11 Hénia imi yomuhuc; Kurumenén baec igucnec ou eñeña hezac ésécnec, goi héihéiya imi eeya héimianzu ionac muru kuneñ yanda he énécmianzac. 12 Baec wañgoña Is nén Wes igucnec lakec hezac ésécnec, inén ac qeqe wawañanina imi qetecgéyu lakec keñec.

13 Mañgocnéñ nambérac héra ionac wésé niniñ wañ énécmianzac ésécnec, Yawe imi eeya héimianzu imi onac wésé niniñ wañ énécmianzac. 14 Inén séwininawac hénia nimma, nini imi seitotoñ wañziñ imi niñqelima imuhuc wañ nénécmianzac. 15 Baec ic kekecninawac nalé imi qézézac ésécnec. Edamunina imi baec kisiawac zariñ zuria ésécnec. 16 Imuhucya imi luhuc geriwigucnéñ qacginaiguc qeyu qahac wañu, baec kisiánén zariña hocanzac.

17 Nén Yaweac goi héihéianén eeya héimianzu ionac hémbénañaiguc

hémbénaña hema emma kecmac. Solañ dindiñaya imi qelihécgina lépaya lépaya he énécmima kecmac. 18 Imi mia sisipac acya niñtoho wamma hena acya niñqelima wamma meanzu ionac mia imuhuc wañ énécmianzac.

19 Yawenén ic kewu tatacya kurumeniguc meyacgéma, héngalen kuhanén kekec momac yanda galengé énécmianzac. 20 Kucginaguc wamma Yaweac ackuazéc meselima, ac ewaya niñtohoanzu kua meme uña ini Yawe zéhiaru migic. 21 Yawe weleñ qemima iwac ewa siñ wamma meanzu kua meme uña ini Yawe zéhiaru migic. 22 Yawenén zéhicñi énécmiyu baec imuaru me imuaru inén héngalen wañanzac séc kecnazu ini moczoñ Yawe zéhiaru migic. Kekec uñana Yawe zéhiaru mina.

104

Baec kurumen miñina Anutunén héngalen wañ nénécmianzac.

1 Kekec uñana, Yawe zéhiaru mina. Yawe Anutuna, gi imi kuneñ yanda, eega eñeña zéma edamuga imi maleku ésécnec héima kecanañ. 2 Inén asac mararaña imi séwi usu ésécnec héima, kurumen imi sel hali ésécnec hérétéñ haiyu hezac. 3 Dokuiguc amayawac nanduñ kumuma hosusu ézéyu kareya wañu luhuc ézéyu qeñgaña wañu keñha wañanzac. 4 Luhuc oporu eñeya weleñ qeqe icya wañu, geric oporu eñeya ai icya wanzac.

5 Baec imi qambaña qahaiguc haimiyu hémbénaña qekeñ qeña ménda wanzac. 6 Geñ baec imi kondun doku yandanén séwi usu ésécnec hoturuna baec boña qahaiguc nañec. 7 Wañu geñ mia ac wammína dokunén néngacma keñec. Parandaña qaru foc foc keñec. 8 Keñu baec boñanén eñu baec wéñwéngianén hiñgacma imuac me imuac zéminec séc mekemma hezac. 9 Wañu dokunén

munɣuc ménda hama hoturumu niɲ ménda logimu zéma qaɲaɲ silic hai énécminec.

¹⁰ Yawenéh zéyu doku hogocyanéh baec boɲa wéɲwéɲgia séc hicɲima éréma baec boɲa namuɲ ginaiguc téfara wamma keɲanzu. ¹¹ Kemma baec kisiaiguc haséh yaɲ sécgina séc gumu énécmiyu haséh becosic eneh acɣuc negic déméɲgina qaɲgararaɲa imi méwécgéyu hiaruanzac. ¹² Sawa nei acɣuc imuac ɲiɲɲiɲaiguc aségina haima ic hawaiguc tacma ewa hétéh waɲanzu. ¹³ Inéh ou ai amayaiguc tacma baec boɲa séc doku haiyu aiyawac héla imi baeciguc sécgéma hezac. ¹⁴ Inéh waɲu ama yaɲ onac qézézac zéma ic neɲaɲ niɲac zuazua yandianzac. Waɲu inéh zéyu baeciguc nene yaka hicɲianzac. ¹⁵ Icac ewa qeriaiguc zézé ségiségi mihicɲi mimia waiɲ zéma icac kic tanera measari mimia haléc zéma icac ewa qeriaiguc kuha mihicɲi mimia nene yaka imi inéh zéyu hicɲidarec.

¹⁶ Yaweac ic hésa dokunéh sécgé énécmiyu hezac. Lebanonɲac yéménzéc ic imi inéh himiru hezac. ¹⁷ Nei eneh imuaru haegina haianzu. Zanɲaɲ nei eneh imi kumbu* iciguc amia mihicɲianzu. ¹⁸ Baec boɲa eɲeɲa imi haséh noniɲ ionac buɲa, waɲu hoc baɲec imi nehec qérandeh ionac saɲgi saɲgiac buɲa wanzac.

¹⁹ Inéh maso haiyu baec ai memeyawac naléya zéanzac. Waɲu kaiwe imi naléya nimma hiɲgacanzac. ²⁰ Geɲ mia tunumaɲ mihicɲina ama siɲiyu haséh yaɲ hénia hénia mama keɲha waɲanzu. ²¹ Laion sac qelinéh neneyawac buɲa nesima qacma neneyawac Anutu guru héhélima kecanzu. ²² Kaiwe éréyu kemma teɲɲinaiguc heanzu. ²³ Duɲa ic eneh mama kuc qema ai mema keɲɲic ama siɲianzac.

²⁴ Yawe ai geɲ menec imi yei sasala yanda wanzac! Geɲ mia niɲteɲic qɲiɲteɲicɲanéh kekec imi moczoɲ mihicɲina mériaɲɲanéh baec séc

sécgéma hezac. ²⁵ Eri konduɲ hilaneɲ kuneɲ yanda hezac. Waɲu imuac qeriaiguc imi, iwawai bacɲinanéh héima keɲha waɲanzu zéma doku yaɲ kuneɲ komora hénia hénia zaɲgéɲina ménda oloɲ oloɲawac séc hezac. ²⁶ Zéicnéɲ imuac qahaiguc keɲha waɲɲic geɲ zéhicɲi mimia konduɲ yaɲ oa gazugazu eneh doku imuac qeriaiguc lelecgéanzu.

²⁷ Imuhucya ieneɲ moczoɲ naléɲina séc méndacma geɲ nene gumu énécmiwésémaɲ niɲac guac kichihim wamma kecanzu. ²⁸ Gumu énécmia neanzu. Méraɲa auna iwawai hiabia sécgé énécmianzac. ²⁹ Kic tanecɲa musaɲgéna ieneɲ zénéɲ hirihiri wamma kecanzu. Waɲu geɲ wéséɲina onagicna humuma baec igucnec hicɲigicac imuac munɣuc liliɲgéma keɲanzu. ³⁰ Waɲu geɲ uɲaga téréya mélina hama kekec hezac séc mihicɲi énécmiyec. Waɲu inéh baec séwiya imi munɣuc meqelianzac.

³¹ Yaweac edamuya imi hémbénaɲa hema emma kemmac. Yawenéh eɲeya ai niɲac zézé ségiségi wammac. ³² Inéh baec héɲu baecnéh hirianzac. Waɲu baec boɲa osiyu hofacnéɲ yacanzac. ³³ Kekecnawac séc Yawe legic héimimaɲ. Kic qeli kecmah imuac sura séc Anutuna gita kulele qemimaɲ. ³⁴ Zézé niniɲɲanéh ségiségi mihicɲi mimac niɲac wanzua. Ni imi Yaweac niɲac zézé ségiségi wammaɲ.

³⁵ Zéna képésic ic baeciguc humuc qai waɲɲic, kaiziliweɲ ic imuaru munɣuc ménda kecmu. Kekec uɲana, Yawe mepé qepési wammina, haleluya ohec wahec!

105

Miɲ kewunina imi hakaya hélanéh galeɲgé nénécmianzac.

¹ Yawe ewa hia ac ézéma qara qacma ézégic. Ic embac momac yanda sucɲinaiguc wawaɲ memeya imi zéau énécmimu. ² Legic héimima

* **104:17:** Me yéménzéc.

i mepésigic. Haka welic welicgia wañec imi moczon zéau énécmigic. ³ Qara téréya mepésigic. Yawe hochoc wañanzu imi ewa qeriginaiguc ségiségi he énécmimac.

⁴ Yawe zéma kuhawac niñkewu wañgic. Kic tanecyawac nalé séc niñkewu wañgic. ⁵⁻⁶ Welen qeqeya Abarahamac qelihéra, Yakoboac qelihéra, gési énécmimia ini haka welic welicgia zéma kiwi méréra zéma kuayaiguc zégésigési ac inéñ wamma meyec imuac niñqeligic.

⁷ I imi Yawe Anutunina wanzac. Iwac zégésigésinéñ baec séc sécgéma hezac. ⁸ Inéñ sisipac ac hicñisai lépaya tauseña imuac buña qeénécmima zéselima zéyec imi hémbénaña niñqelima kecanzac. ⁹ Imi mia sisipac ac Abarahamac zémiyec imi zéma zézé seli Isaka wammiyec imi mia. ¹⁰ Wañu inéñ Yakoboac muru imi hena acwac buña meseligiyu Israelac sisipac ac hémbénaña wañecac hezac. ¹¹ Zéyecnéñ; Ni Kanaan baec imi ic suc qema gémba mératécgina wammac.

¹² Wañu nalé imuaru imi zañgégina sasala qahac efefia komodia dac téngén ic kian wamma kecgic. ¹³ Kecma hicñisai méñac murunec méñac muru, héngalen ama areña yanda méñac murunec méñac muru kian wamma lelecgégic. ¹⁴ Néñ ic eneñ mebiri énécmimu niñac ménda wai énécmiyec, hélanec ionac niñac wamma ic kewuya ic kewuya ac geriwaguc wañ énécmima yomuhuc zéyec; ¹⁵ Nuac haléc qocgémimia imi ménda osigic, nuac tilin tilin ic imi ménda mebirigic.

¹⁶ Inéñ baec imuaru béti zéhicñi énécmima saméñ padi imuac ura imi moczon hézéngeyu qahac wañec. ¹⁷ Béti igucnec añgégina timañ zé ic méñ méliyu walacgina mema keñec. Qara imi Yosefe, welen qeqe buña

qeyu, mambon mema wagicma keñgic. ¹⁸ Hénaya imi iwawai sou zérágucnéñ kima heyec. Séwiya* imi senj hésanéñ dérécgé migic heyec.

¹⁹ Yaweac ackuazécnéñ hélaguc wandacmac nalé imuac sura séc, Yaweac ackuazécnéñ† Yosefe manam batuc wañ mimanec kerec. ²⁰ Keru baec imuac ic kewunéñ icya mélimima hulacmiyec. Baera baera ic embac ionac ic kewunéñ imuhuc wammiyec. ²¹⁻²² Ic kewu inéñ eñeya ewa siña méndacma galen ichéra dérécgé énécmima hésa amaiguc onopocma ic yanda niñtegic qindegic ku énécmimac zéma Yosefe oporu héngalen ama areña yanda imuac galen wamma iwawaiya moczon galen géyec.

²³ Nalé imuaru Israelnéñ‡ Izipte baeciguc kereñec. Yakobonéñ§ Ham baeciguc** ic kian kerec. ²⁴ Yawenéñ Israelac ic embachéra imi kuneñ yanda mesai énécmiyu kucgina imi hazéc hécgina ionac kucgina ogirec. ²⁵ Wañu Anutunéñ hazéc hécgina ionac ewa qerigina melen énécmiyu ic embachéra ionac mézétiti wañ énécmigic. Anutuac welen qeqe ichéra diwi qiwilin wañ énécmigic. ²⁶ Wañu welen qeqe icya Mose zéma ic gésimimia Aron méli érécmiyec. ²⁷ Ieren imi ic embac ionac sugcinaiguc asé kiwiyawac haka énézéyic héngic. Ham baeciguc haka welicwelicgia wañoc. ²⁸ Yawenéñ tunumañ méliyu sinjindéngeyec. Wañu ieren ara qema niñtohoic ²⁹ Anutunéñ doku melemma sac mihicñima lambéc unuhumudarec. ³⁰ Wañu baec imuaru tañanéñ sasala saima sécgéma kecgic. Ic kewuhécgina ionac ama qeriaiguc acguc sécgéma kecgic. ³¹ Yawenéñ zéyu sék tunagucnéñ hagic. Wañu baec yanda imuac qeria séc imin sasala sécgéma kecgic.

* **105:18:** Hebiraió aciguc; Kekec uñaya. † **105:19:** Ackuazéc inéñ gauiguc hémma niñec imi manam batuciguc ménda waima niñzéngeyec. ‡ **105:23:** Yosefeac mañgoc. § **105:23:** Israelac qara wahala. ** **105:23:** Izipte ic ienen Hamac qelihéra hénia imuac niñac Iziptec baecac qacma Ham baec zéañgic. (Hén 10:6)

³² Kiawac melemma komboc luhuc hai énécmiyu mayec. Wañu buñ parandañ geric bélañagucnéñ baecgina séc qocgé énécmiyec.

³³ Qocgéma ionac waiñ ic hésa zéma fik ic qeyu humudarec. Wañu ic hésa lelec lelec imi héiyu madarec.

³⁴ Yawenéñ zéyu gaoc zéma kambij eney gelec malec qahac harégic.

³⁵ Haréma baec imuac zuazua moczoñ nedacma aiiguc héla gocmia heyec imi nedacgic.

³⁶ Yawenéñ baec imuac méréc merac moczoñ unuyu humudacgic. Ieneñ imi ionac séwiginawac kucya imuac hénihénia.

³⁷ Wañu ic embachéra énézéyu siliwa goli medacgic onagiru érégic. Wañu areña areña séc méñnéñ méñ météqététañ méñ ménda wañgic.

³⁸ Izipte ic eney ionac zénéñ hirihiri wañgic imuac niñac waima hagic ségiségi wañgic. ³⁹ Yawenéñ hosusu imi kaiweiguc amiaginawac, wañu geric bélaña imi siñiiguc asahaginawac lémbéc énécmiyec.††

⁴⁰ Wañu ieneñ zéwelecgic zéyu koneñ nei hagic. Wañu kurumeñ nene mayu negic sécgé énécmiyec.

⁴¹ Wañu baña kuaya auyu doku mama baec kéra kérésiaiguc doku téfara ésécnec hama keñec. ⁴² Imi mia eneya ackuazéc téréya zéma welen qeqeya Abaraham niñqelima imuhuc wañ énécmiyec.

⁴³ Ic embachéra wañ énécmiyu ségiségi wamma mama hagic. Gési énécmimia ieneñ legic héima mama hagic.

⁴⁴ Héngalen ama areña yanda yanda imuac baec imi onagicma énécmiyec. Baera baera ic embac ieneñ ai yanda mema mihicñigic imi moczoñ ionac buña qeénécmiyec.

⁴⁵ Imi mia ieneñ héna ac imi niñtohoma zézé seli ac imi méndacmu niñac imuhuc wañ énécmiyec. Haleluya ohec wahec!

106

Israelac késpedesic.

†† **105:39:** Hebiraió aciguc; Hoturu énécmiyec.

¹ Haleluya, Yawe imi hiabia. Wañu goi héihéiya imi hémbénaña. Imuac niñac ewa hia ac ézégic. ² Méréñéñ Yaweac wawañ meme kuhaguc imi hia énézéma qac buñaya moczoñ hia zéau énécmimac? ³ Héngalen wawañawac héna ac tohodacma nalé séc haka solaña wañanzu imi eney ségiségi ginaguc.

⁴ Yawe, ic embachéçga ewa hia wañ énécmiwésémañ nalé imuaru ni niñqeli néna. Anğéngina tiwésémañ nalé imuaru nuac hanémbésémañ.

⁵ Wainénna guac gési énécmimia ieneñ mériañginaguc kecgic inicmañ. Inicma héngalen ama areña yandagawac mératéc buña niñac ségiségi wamma mératécgawac zézé ségiségi wammañ.

⁶ Nini yanda hécnina wañgic éséc haka biria wamma kaižiliwen wamma késpedesic mihicñiyiñ. ⁷ Yanda hécninanéñ Izipte baeciguc hakaga welic welicgia imuac hénia ménda niñtegicma goi héihéiga yanda imi ménda niñqelima konduñ, konduñ pésia imuaru ac qeqe haka wañgic.

⁸ Wañu Yawenéñ eneya qac buñaya niñac wamma anğéngina tiénécmiyec. Imi mia kuha yanda imi énézéyu héñtegicmu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

⁹ Imuhuc nimma konduñ pésia imi ac wammiyu focdac zicgéyu ic embachéra onagiru konduñ dumuc sira imi baec kérékérésia ésécnec tima hagic.

¹⁰ Imuhuc wamma hazéc héçgina ionac méragina igucnec anğéngina tiénécmima ununesi wañ énécmigic ionac méragina igucnec boñhére meénécmiyec.

¹¹ Wañu hazéc héçgina imi mia dokunéñ hoturu énécmiyu moczoñ humuqaigic méñnéñ méñ ménda kerec. ¹² Imuacnec ieneñ ackuazéc imi niñzégéma legicya héimigic.

¹³ Wañu ieneñ nalé sosola ménda wañunec haka imi eluñ unuyu iwac zéareñ areñgiawac ménda mambéc wañgic. ¹⁴ Imuhuc

wamma baec kéra kérésiaiguc hémbaoc kunen yanda wamma baec sakasacya imuaru Anutu batucgégic. ¹⁵ Yawenén zéwelecgic séc énécmiyec, nén kekec unaginawac imi hafi mihicnji énécmiyu zangéma kejec.

¹⁶ Ienen baec mén tacyac wanjic imuaru Mose zéma Yaweac météré ic Aron iorac nimbupuc wanjic.

¹⁷ Imuhuc wanjic baecnén téma Datan qécgé mima Abiramac tohotoho ichéra imi hoturu énécmiyec.

¹⁸ Wanu geric bélananén tohotoho ic tun imi késama onodarec.

¹⁹ Ienen Horep baec bonajiguc burumakao merawa ireha meycgégic. Goli opépélima qocgéma memeya baniara imi mepésimigic.

²⁰ Imuhuc wamma Anutuac asac mararan imi melenjic qézézac nema kekera burumakao tanec wanec.

²¹ Izipte baeciguc haka kunen yanda wanec anjén titi minjina Anutu imi elun unuyec. ²² Inén Ham baeciguc kiwi méréra zéma konduj pésiaiguc haka welic welicgia wanec imi mia.

²³ Imuac Yawenén unuhumuman zéyec, nén gésimimia Mosenén Anutu zéma icembac héra téamuma nanjic imuac sugginaiguc Anutuac wésiaiguc namma ménda unumac ninjac qeri biria mebélacgéyec.

²⁴ Wanu ienen ackuazécya ménda ninzénngéma baec hiabia imi mematiti wammigic. ²⁵ Haliginaiguc zébiri qébiri wamma Yaweac ackuazéc imi ménda ninjohogic.

²⁶ Imuhuc wanjic inén zéselima zéyec; Nej wan énécmiwa baec kéra kérésiaiguc maunudacmac. ²⁷ Wanu qelihécgina imi héndén énécmiwa baera baera ic embac ionac sugginaiguc kemma maunudacmac.

²⁸ Ienen Peol baec bonawac Baal iwac muru toroqema baniara kekacya qahac imuac wamma nene samén ohai wammigic imi mema negic. ²⁹ Imuhuc wamma wawan meme iminén Minj Kewu qeri biric

yanda mihicnji migic wan hafi humumianén saima énépésiyec. ³⁰ Nalé imuaru Pinehasinén yacma Anutuac ewa sinja méndacma acqege ic imi bakia melen énécmiyu saec buja imi tecgéyec. ³¹ Imuhuc wanu Anutunén iwac ninu ic solana wanec imi hémbénaña ninjacgéwinjac hezac.

³² Wanu ienen imi Meriba dokuiguc Yawe qeri biric mihicnji migic haka imuac ninjac wamma yéwéri mén Moseac muru hicnjimiyec. ³³ Imi mia ienen Anutuac unawac ac qege wammigic Mose imi kua tasanén ac sicsaocya zéyec imuac ninjac imuhuc hicnjyec.

³⁴ Wanu ienen Yaweac zézé seli imi ménda tohoma ic enia ménda unugic. ³⁵ Imuhuc wamma iniguc momacnec tacyac wamma hakagina biria imi ninjarenngéma késagic.

³⁶ Késama banjarawac ireha imi mepésigic iminén ionac muru bétac ésécnec wanec. ³⁷ Ienen nambérac hécgina banjarawac mulu buja hai énécmigic.

³⁸ Sac solana kápésicya qahac, nambérac héra ionac sac imi qocgéma Kanaan ic ionac banjarawac mulu buja hai énécmigic baec imi sac iminén mezapi qeyec.

³⁹ Ienen imi wawan meme iminén mezapi qeamuma kaiseroac haka wanjic.

⁴⁰ Hénia imuac ninjac Yawenén eneya ic embachéra qeri biric kunen yanda ninénémima eneya buja mézétiti wan énécmiyec. ⁴¹ Imuhuc nimma baera baera ic embac ionac méraginaiguc onoporu mézétiti wan énécmianzu imi onac méra bacginaiguc kecgic.

⁴² Hazéchécgina ienen helanzi énécmigic ionac méra bacginaiguc welen qege ic kecgic. ⁴³ Yawenén hatac sasala mehiaru énécmiyec, nén ninjina qarinqarinqia méndacma andé qegic.

Wanu enan kápésic ninjac memaénéc mimia wanec.

⁴⁴ Wanu Yawenén ionac qachéhéli imi ninénémiyec nalé imuaru zénañgé énécmiyec. ⁴⁵ Wanu

ionac niḡac wamma sisipac ac imi niḡqelima goi héihéiya zékéḡaguc imi méndacma ewaya melenḡec. ⁴⁶ Melemma ionac waḡ énécmiyu hésa ic énépésigic ienenḡ moczoḡ ewa biric waḡ énécmigic.

⁴⁷ Yawe Anutunina aḡḡéḡnina tima baera baera igucnec tocgé nénécmima qacga téréyawac ewa hia nimma qac buḡaga mepési gémḡiḡ.

⁴⁸ Yawe Israelac Anutu hémbénaḡa igucnec hémbénaḡa mepésimigic. Ic embac momac yandanéḡ 'Hélaḡnec!' zému. Haleluya ohec wahec!

Kiwi 5

107

(Legic 107-150)

Aḡḡéḡgina tiyu ewa hia ac zégic.

¹ Yawe imi hiabia, waḡu goi héihéiya imi hémbénaḡa imuac niḡac i ewa hia ac zémigic. ² Yawenéḡ boḡhére meénécmiyu keczu imi enenḡ imuhuc zému. Ini Yawenéḡ hazéc hécgina ionac méragina igucnec mulu meénécmiyec. ³ Baec waḡḡoḡa Is, Wes, Saut zéma Not igucnec tocgé énécmiyec.

⁴ Baec kéra kérésiaiguc rouc wamma tacyacwac tauḡa ménḡ ménda mihicḡima ⁵ nene doku niḡac humugic déméḡgina kérékérésia waḡec. Waḡu imuac niḡac kekec uḡaginanéḡ kuc mama wandacḡic. ⁶ Imuac ienenḡ qeri yéwéc nimma Yawe qachéhéligic yéwéri igucnec metecgé énécmiyec. ⁷ Waḡu hena dindiḡa mihicḡi énécmina tacyacwac tauḡa ménḡiguc kemma onoporec. ⁸ Yaweac goi héihéi zéma baec ic onac niḡac wamma haka welic welicḡia inéḡ waḡec imuac niḡac i mepésimigic. ⁹ Inéḡ doku niḡ humuanzu imi mesécgé énécmina yaka niḡac humuanzu imi iwawai hiabia gumu énécmanzac.

¹⁰ Tunumaḡ zéma humucac amiaiguc tacḡic yéwéri zéma seḡ hésanéḡ dérécgé énécmiyu keczu imi ¹¹ Anutuac ackuazéc andé qema eneḡa miḡinawac ewa siḡ

imi mematiti waḡḡic imuac mia imuhuc hicḡi énécmiyec. ¹² Imuac zérabéra yéwéria mihicḡi énécmiyu maunuyec, néḡ ménḡnéḡ ménḡ méra ménda énécmigic. ¹³ Imuaru ienenḡ yéwéc qeriaiguc Yawe qachéhéligic, inéḡ zérabéra igucnec aḡḡéḡgina tiyec. ¹⁴ Inéḡ tunumaḡ zéma humucac amia igucnec énépésima hésa dérécgé énécmina heyec imi qéséḡu bororoḡanec madarec.

¹⁵ (15a) Yaweac goi héihéi zéma haka welic welicḡia baec ic onac waḡec imi zéma ¹⁶ inéḡ nagu aiḡnéḡ memeya imi qéséma aiḡ wétéya imi kuyec imuac wamma (15b) i ewa hia ac zémigic.

¹⁷ Tosara imi acqeḡe wamma ic diwi qiwiḡina wamma kecḡic. Kecma késpedescina niḡac zérabéra mihicḡigic. ¹⁸ Ienenḡ imi nene yaka moczoḡ héḡacya mema kecma humucac saḡḡulaḡiguc hosucgéḡic. ¹⁹ Nalé imuaru ienenḡ yéwérigina niḡac Yawe qachéhéli wammigic. Waḡu inéḡ helanzi énécmiyec yéwéri imuacnec aḡḡéḡgina tiénécmiyec. ²⁰ Inéḡ ackuazécya mélima humucac déc igucnec metecgé énécmiyec.

²¹ Yaweac goi héihéiya imuac ewa hia ac zémigic. Haka welic welicḡia ic onac waḡec imuac ewa hia ac zémigic. ²² Ewa hiawac mulu haimima zézé ségiségiac legic héima wawaḡ meme Yawenéḡ waḡec imi ic embac momac yanda énézégic.

²³ Tosara zéiciguc kemma konduḡ yandaiguc nénnagémba ai meanzu imi enenḡ ²⁴ Yaweac wawaḡ meme zéma haka welic welicḡia konduḡ hiḡac hiḡaraiguc héḡic. ²⁵ Yawenéḡ zéyu luhuc selianéḡ yacma konduḡ temboḡa meyarec. ²⁶ Yaru ienenḡ ou kurumeḡiguc emmaguc duḡa emu dumuc siraiguc hiḡacḡic. Waḡu haka iminéḡ tericgé énécmiyu ewa qerigina imi pépéliḡa mayec. ²⁷ Waḡu ienenḡ tendiḡ tendiḡ kemma qekenḡ qeha wamma duḡa waiḡ dokunéḡ waḡ énécmiyu waḡanzu ésécnec

sicsaoc qasiken qasiha wanġic niġtegic qinġtegicgina aulanġéyec. ²⁸ Waġu ienen niġ yéwérima Yawe qachéhéligic yéwéri helanzi énécmimia imuacnec metecgé énécmiyec. ²⁹ Waġu luhuc selia imi ézéyu nēġ qema qahac waġu kondun temboġa ézéyu nēġ qeyec. ³⁰ Nēġ qeyu ienen bēnzēġ kekec imuac ségiségi wanġic Yawenēġ zéic ala imuaru me imuaru kembiġ zé niġkumuma kecgic imuaru onagicma kenanzac.

³¹ Yaweac goi héihéi zéma haka welicwelicgia ic onac wanġec imuac ewa hia ac zémigic. ³² Ic embac azoazoroiguc i mepési mima galeġ ionac azoazoroiguc legic héimigic.

³³ Yawenēġ doku téfara melemma baec kérékérasia mihicġianzac. Waġu doku hogocya melemma baec témbaġa mihicġianzac. ³⁴ Tacyachéra ionac biria niġac baec halécya melemma baec kérékérasia mihicġianzac.

³⁵ Waġu baec kérékérasia melemma doku zékēġ mihicġima baec témbaġa melemma doku hogocya mihicġianzac. ³⁶ Waġu maqeqeya imi imuaru onoporu tacyacwac taunġina meanzu. ³⁷ Waġu aiiguc iwawai gocmia qesama waiġ ai galeġgéma héla mihicġianzu. ³⁸ Waġu mériaġ mihicġi énécmiyu zanġégina saima sasala wananzu. Waġu ama yanġhéġcina zanġégina imi ménda maanzac.

³⁹ Waġu duġa munġuc yéwéri helanzi énécmimia zéma zérabéra zéma yanġhafinéġ wanġ énécmiyu zanġégina maanzac. ⁴⁰ Yawenēġ galeġ ionac qacġinaiguc gamu qolacgé énécmima baec kérékérasia héna qahac imuhucġen onoporu rouc wananzu. ⁴¹ Waġu nēwéc maqeqeya imi météqététaġ igucnec meyac énécmima sac taséhéra rama tuġ ésécnec mesai énécmianzac. ⁴² Ic dindiġa imi haka imi hémma zézé ségiségi wananzu, nēġ ic biria

momac yanda enēġ eġaġ kuagina wézéc qema ac qahac kecgic.

⁴³ Eġaġ niġac niġic niġtegic qinġtegic ġinaguc wanzuiguc Yaweac haka imuhucyawac héġsosolima iwac goi héihéi imi niġtegicġic.

108

Méra mimac niġac Anutu ewa hia ac zéma zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Anutu, ewa qerina imi keġqe haqeya qahac, qeri uġana moczoġnec legic héima mepési gémmaġ. ² Gita kulele zéma wanġoġna, ini yacġic. Ni ġianġiaġa imi mindiwa yacmac. ³ Yawe ni ic embac momac yanda ionac sucġinaiguc ewa hia ac gézéma baera baera ionac sucġinaiguc ġi mepési gémmaġ. ⁴ Guac goi héihéiġa ou kurumenġiguc kunēġ yanda wanzac. Waġu guac haka héla iminéġ ou hosusu igucġen sécgéma hezac.

⁵ Anutu, ou kurumenġiguc meyac ġéġġéġa wammac. Asac mararaġa imi baec séc ic embac ionac qacġinaiguc meyac yara wammac. ⁶ Méra héiġanéġ aġġéġna tima zéweleġna niġna. Goi héihéi wanġ énécmianzaġ ionac muru aġġéġ titi hicġimac.

⁷ Anutunēġ ocmuġ téryaiguc zézac. Ni téġgéma téġgéma aria memaġ. Sekem méndemma Sukot baec wēġwēġgia imuac qétéya memaġ. ⁸ Gileate imi nuac, Manase imi acġuc nuac, Eferaim imi nuac orucnawac opoc selia. Yuda imi héġgaleġ ainawac qarucya wanzac. ⁹ Moap imi nuac doku naec pakeya wanzac. Edomiguc nuac héna usuna ġiliwa hemac waġu Filisitia qahaiguc ni hériaġ haimaġ.

¹⁰ Mérénéġ nuagicma ama neuġ kiropo seliaġuc imuaru keremmac? Mérénéġ Edomac héna nēzéyu hémmaġ? ¹¹ Anutu ġi imi wai nénécmizaġ me? Anutu ġi imi némac niġac téġġiġ icnina iniguc momacnec ménda kenanzaġ? ¹² Méra nénécmima hazéchéġcna unuwiġ. Baec icnéġ méra nénécmigic

gorosona wañanzac. ¹³ Nini Anutu-
aru héima namma bac yandi yandi
qahac kembiñ. Inéñ hazéchécnina
tidacgé énécmimac.

109

*3ésolañanima hazéchéra bakia
zéráguc meénécmimac niñac zéwelerec.*

¹ (Legic galeñawac; Dawidiac legic
zéra.) Nuac mepé qepésiac Anutu,
acga ménda qaiyu. ² Ieneñ imi
kua biria zéma kua ikora añgéma ni
zébiri nénzu. Ezelañgina ikoranéñ
ac wañnéñanzu. ³ Wañu mézétiti
ac wamma helanzi némma hénia
qahaciguc zébiri qébiri wannénzu.
⁴ Ni imi ala wañ énécmianzua néñ
ieneñ imi nécwéc hazéc wannénzu
imuac ni zéwelec sac wañanzua.
⁵ Ieneñ haka birianéñ hakana hi-
awac bakia melen nénzu. Wañu
nuac ala siñawac bakiawac mézétiti
wañ nénzu.

⁶ Ieneñ yomuhuc zégic; Kaiziliweñ
icac mériaiguc opocna helanzi mi-
mac. Hazécya mihicñi mina méra
héiyaiguc namma aciguc opocmac.
⁷ Aciguc emmac nalé imuaru waina
képésicyaguc zémimia wammac.
Waina zéwelecya acguc melemma
képésicya wammac. ⁸ Kekecyawac
yawuñ imi meducñima ai buñaya
imi wagicma ic tosara énécmina.
⁹ Waiénécmina nambérac héra ieneñ
gupañ merac wandacmu. Iniña imi
malé wammac. ¹⁰ Nambérac héra
eneñ lelecgéma yaka niñac zéqesi
énécmima kecmu. Amagina kisiya
wañu waima météqététañ wamma
kecmu.

¹¹ Soukiwa kosia meme icnéñ
iwawaiya moczoñ wagicmu. Iwawai
inéñ kuc qema mihicñiyec imi
ic tosanéñ medacmu. ¹² Ic
ménéñ mén iwac ewa hiawac
susucnec ménda wammimac. Gu-
pañ merachéra ionac ménéñ mén
ewa biric ménda wañ énécmimac.
¹³ Qelihéra humuqai wandacmu.
Kecma qacgina imi moczoñ eluñ
unudacmac.

¹⁴ Yawe imi yandahéra ionac
képésic imi nimmanec kecmac.
Neñgocginawac képésic imi ménda
auna. ¹⁵ Képésicgina imi nalé séc
Yaweac wésiaiguc waina hemac. Qac
buñaya imi auna baeciguc qahac
wammac. ¹⁶ Imi mia inéñ goi héihéi
wañénec mimiawac haka imuac niñ
érehéc ménda wamma maqeqeya
zéma mété qététaña zéma ewa biric
mihicñima kecanzu imi ununesi
wamma unuhumumañ zé wañec
imuac mia imuhuc zéziñ.

¹⁷ Inéñ siña nimma saec ac
énézéyec. Wañu iminéñ eñeya muru
lilingéyec. Mériañ ac zémañ zé
mézétiti wañec imuac mériañnéñ
héñacya mema lakec keñec. ¹⁸ Inéñ
séwi usu héianzac éséc saec ac wañ
énécmiyec. Wañu saecnéñ doku
ésécnec qeriaiguc hiñgaru haléc
ésécnec sira mézécgéma késayec.
¹⁹ Wammina saecnéñ séwi usu zéma
rikuña ésécnec nalé séc héi ziki wañu
hemimac.

²⁰ Qeri uñana hazéc wammima
zébiri qébiri imuhuc wammianzu
ionac imi Yawenéñ bakia imuhucyanec
melen énécmimac niñac wanzua.
²¹ Yawe qacga niñac wamma goina
hiabianec héina. Guac goi héihéiga
hiabia imuac niñac wamma metecgé
néna.

²² Ni imi maqeqeya météqététañ
wamma kecha ewa qerinanéñ
birizac imuac mia. ²³ Kekecna
imi mariyawac amia ésécnec
melemma mazac. Wañu gaoc dac
imuhucya luhucnéñ mihilañgéyu
kenzu ésécnec efefianec kenzac.
²⁴ Nene sigi kecha simiña kuha
qahac séwina mazac. ²⁵ Ni imi ionac
zébiri qébiriac buña wanzua. Ieneñ
ni némma oruc gilianzu.

²⁶ Yawe Anutuna, méra néñna
goi héihéigawac niñac ni metecgé
néna. ²⁷ Imuhuc wanna ieneñ haka
iminéñ guac méraga wanzac imi
héñtegicmu. Yawe geñ imuhuc wañ
nénnec imi niñtegicmu. ²⁸ Ieneñ
saecnec sac zénémmu, néñ geñ mia
mériañ mihicñi némbésémañ. Ieneñ

hazéc waŋ némma yacmu imuaru gamugina mihicŋimu, néŋ guac wleŋ qeŋega imi ségiségi wammaŋ. ²⁹ Waŋénécmiŋa hazéchécna ieneŋ zébiri qébiri séwi usu ésécnec héima kecmu. Gamugina imi saŋgeŋa maleku ésécnec he énécmimac.

³⁰ Ni kuananéŋ Yawe ewa hia kunéŋ yanda zémima ic embac tuŋaguc ionac suginaiguc legic héimimaŋ. ³¹ Inéŋ maŋeŋe icyawac méra héiyaiguc nammac. Namma iwac qeri uŋayawac képésiraguc zéwiŋ zé wanzu ionac méragina igucnec aŋgeŋa timac.

110

Anutuac hofac oo ic hélanéŋ, ic kewu waŋ énécmimac.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawenéŋ Miŋ Kewuna yomuhuc ézéyec; Gi mérana héiyaiguc tacnanec ni hazéchécga hénagaiguc hena titigawac buŋa onopocmaŋ.

² Yawe geŋ Zion igucnec ic kewu qarucga kuhaguc imi méranna kemmac. Miŋ Kewu gi hazéchécga suginaiguc inicgaleŋ wambésémaŋ.

³ Héngaleŋ kucgawac naléiguc henaoriŋ hécgga séwi usu météré mimiaguc ségiségi wamma welen qema kecgic. Gianŋ gianŋawac héri igucnec sac qelihécga séŋéréc ésécnec hicŋima guac muru hamu.

⁴ Yawenéŋ zéselima ménzézé ménzéya ménda waŋanzac. Inéŋ mia yomuhuc zéyec; Gi Melikisedekac* areŋ méndacma hofac oo ic hémbénaŋa wambésémaŋ.

⁵ Miŋ Kewuna guac méra héigaiguc keczac inéŋ qeri geric nimmac nalé imuaru ic kewu momac yanda unuyu wizi kukuginaguc wandacmu. ⁶ Baera baeraiguc zégési énécmiyu qamocnéŋ ionacmuru sécgéma hemac. Orucgina qésemma unudacmac. ⁷ Unudacmaguc hena giŋgiŋaiguc doku téfara nema usuŋa meqelima oruha meyacmac.

* 110:4: Hén 14:18, Heb 7:3

111

Anutuac ai welic welicgiawac mepésimiyec.

¹ Haleluya, ni ic solaŋ dindiŋa ionac azoazoroiguc zéma henaoriŋ ionac azoazoroiguc ewa qerina moczoŋnec Yawe ewa hia ac ézémaŋ.

² Yaweac wawaŋ meme imi kunéŋ yanda, imuac ségiségi waŋanzu imi eneŋ moczoŋ hénia imuac niŋareŋ géanzu. ³ Wawaŋ memeya imi eeya eŋeŋa, héngaleŋ kuc buŋayaguc. Waŋu solaŋ dindiŋanéŋ hémbénaŋa heanzac.

⁴ Haka welic welicgia imi ic embac waŋ énécmiyu niŋqelimanec keczu. Yawe imi ewa hia waŋ nénécmima goi héihéi waŋ nénécmianzac. ⁵ Yawe imi eeya héimianzu ionac nene yaka gumu énécmima sisipac acya hémbénaŋa nimmanec kecmac. ⁶ Inéŋ baera baera imi ic embachéra énécmima wawaŋ memeyawac kuha énézéyu héngic.

⁷ Mériawac wawaŋ meme imi héla zéma gésigési aiya imi solaŋa. Hena acya imi niŋkinzégaguc. ⁸ Imi mia hémbénaŋawac buŋa qemimia, waŋu ewa héla zéma solaŋ dindiŋanec wamma memeya. ⁹ Yawenéŋ ic embachéra boŋhére meénécmima sisipac ac hémbénaŋawac buŋa kumu énécmiyec. Imuac niŋac qara imi téreya zéma welic welicgiaguc.

¹⁰ Yaweac bac yandi yandi wawaŋa imi niŋteŋic qinŋteŋicac hénihénia wanzac. Hena acya niŋtoho waŋanzu imi eneŋ moczoŋ niŋteŋic qinŋteŋic ginaguc. Yawe mepé qepésiac haka imi ionac muru hémbénaŋa heanzac.

112

Ic solaŋ dindiŋawac muru ségiségi hemimac.

¹ Haleluya, Yawe eeya héimima hena acyawac ségiségi kunéŋ yanda waŋanzac inéŋ zézé ségiségiyaguc.

2 Qelihéra ienen baeciguc kucginaguc kecmu. Ic solañ dindiņa ionac qelihécgina ienen zézé ségiségi ginaguc. ³ Amayaiguc mériaņ hemimac. Hakaya solañ dindiņanén hémbénaņa hemimac. ⁴ Ic solañ dindiņa ionac imi tunumaņ qeraiğuc asac mararaņnén éréanzac. Asacmararaņ iminén ewa hia zéma ewa biric zéma haka solañ dindiņa waņ énécmianzac.

⁵ Ewa hia waņ énécmima iwawaiyanén ic tosara méra énécmianzac imi hiaruanzac. Inén ai memañ zé hena ac séciguc dindiņanec meanzac. ⁶ Inén qeken qehaya qahac. Ic solaña imi hémbénaņa niņqeli mimia wammac. ⁷ Inén gezac qézén ac biriawac bac yandi yandi ménda waņanzac. Ewa qeria imi Yaweac héima naņ waizalaņa qahac. ⁸ Ewa qerianén seligima heyu zénén hirihiri ménda wammanec keru Hazéchera bakia megic inicmac. ⁹ Inén iwawaiya méndemma mageqeya ionac énécmiyec. Haka solaña imi hémbénaņa heyu iliha imi zézé bipiyaguc meyac mimia wammac. ¹⁰ Kaižiliweņ ic imi haka imi hémma aric aric kima pépélima qahac wammac. Kaižiliweņ ic ionac ewa siņgina imi gorosolja wandacmac.

113

Anutunén météqétetaņ wamma kecanzu i méra énécmianzac.

¹ Haleluya, Yaweac welen qe-qehéra, Yaweac qara mepésigic!

² Degucmuacnec hémbénaņa Yaweac qara mepésigic. ³ Baec waņgoņa Is igucnec Wes ac séc Yaweac qara mepési mimia wammac. ⁴ Yawe imi baera baera moczoņ yanda imuac qacginaiguc eneņa keczac. Edamuya imi eneņa ou kurumeniguc hezac.

* **114:1:** Israel imi Yakoboac qara qelia Anutunén zémimia. Ic embac acgina mén zéanžu imi Izipte ic ionac imuhuc zézac. Kembaņa 2 iguc Yakoboac qelihéra qacgina qacma Yuda zéma muņguc melemma Israel zézac. Yakobonén Yudawac mériaņ ac sasala zéma aren imuacnec ic kewu sasala hicijimac zéyec imi niņqelimu.

⁵ Mérénen Yawe Anutunina éséc? Inén ou eneņa keczac.

⁶ Waņu eneyaoc memaamuma kiwa hiyu mayu baec kurumen héņanzac. ⁷ Hémma mageqeya seitotoņ igucnec meyac énécmima météqétetaņ ic muņguc senduruņ igucnec meyac énécmianzac. ⁸ Waņu onoporu ic kiwa, ic embac ionac galenhécgina iniguc momacnec naņanzu. ⁹ Waņu embac héfiņa mehiaru miyu amaiguc bénzén kecma nambérac héra mihicņima neņgoc waņ énécmima ségiségi wamma kecanzu. Haleluya, Yawe mepésigic.

114

Anutuac haka welic welicgia.

¹ Israel, Yakobo zémimia iwac ic embachéra ienen Izipte baeciguc acgina mén zéanğic ionac murunec éréğic.* ² Nalé imuaru Yuda imi Yaweac ocmuņ téréya waņec. Israel imi iwac ama baera waņec.

³ Konduņ imi hémma néngacma keņec. Waņu Yodan doku acguc héréma andé andé keņec. ⁴ Baec boņa imi eneņ rama iwa ésécnec técgéma aria megic. Baec boņa komoc komoc imi rama merawa ésécnec imuhuc waņgic.

⁵ Konduņ doku gi némac niņac néngacma keņec? Yodan doku gi némac niņac héréma andé andé keņec? ⁶ Baec boņa ini némac niņac rama iwa ésécnec técgéma aria megic? Baec boņa komoc komoc ini némac niņac rama merawa ésécnec técgéma aria megic?

⁷ Baec ini imi miņ kewuninawac kiwaiguc, Yakoboac Anutu iwac wésiaiguc zénén hirihiri wammu. ⁸ Inén baņa hilaneņ melemma doku zékén mihicņima hoc selia melemma doku hogocya mihicņianzac.

115

Anutu imi kuney yanda.

¹ Yawe, goi héihéiga zéma hak-aga héra imuac niñac guac qac-gaiguc edamu yanda hemac. Nonac muru qahac, nonac muru qahac, guac muru hegémmac. ² Némac niñac baera baera ic embac ienen Anutugina dimia zéma zédesi wañ nénécmianzu?

³ Anutunina imi kurumeniguc kecma imuac me imuac siña hemizac séc wañanzac. ⁴ Néñ ionac* baniara imi siliwa zéma goli mema ic onac méraginanéñ memeya. ⁵ Kuaginaguc, néñ ac zézégina qahac, kicginagucnéñ kic hihigina qahac. ⁶ Gezacginaguc, néñ ac nimmuac séc qahac. Sungurun ginaguc, néñ wéréña nimmuac séc qahac. ⁷ Méraginaguc, néñ késa nimmuac séc qahac. Hénaginaguc, néñ kenha wammucac séc qahac. Wañu déménginaguc, néñ ewa hétéñ wammucac séc qahac. ⁸ Baniara meyacgéanzu imi eney zéma imuaru héima nañanzu imi eney moczon imuhucyanec.

⁹ Israel, Yaweac muru héima nammu. Inéñ méra énécmima saiwa wañ énécmianzac. ¹⁰ Aronac ama momachéra ini, Yaweac muru héima nammu. Inéñ méra énécmima saiwa wañ énécmianzac. ¹¹ Yawe eeya héimianzu ini, Yaweac muru héima nammu. Inéñ méra énécmima saiwa wañ énécmianzac.

¹² Yawenéñ niñnéncmima mérian mihicñi nénécmianzac; Israelac ama imuhucyanec, Aronac ama imuhucyanec. ¹³ Kuney komora momacnec Yaweac muru héima nañanzu imi onac mérian mihicñi énécmimac.

¹⁴ Yawenéñ ini zéma qelihécgina séc méñ meemma mesai énécmimac niñac wanza. ¹⁵ Ini imi baec kurumen zéyu hicñiyec Yawenéñ mérian mihicñi énécmimac niñac wanza.

¹⁶ Kurumen imi Yaweac buña. Wañu baec imi ic neñañ buña qenéncmiyec. ¹⁷ Humuc icnéñ Yawe mepési mimuac séc qahac. Mérenéñ hiñgacma néñ qema hema hia mepési mimac. ¹⁸ Nini imi deguc muacnec hémbénaña Yawe mepési miwiñ.

116

Hafiya hiaruyu ewa hia ac ézéyec.

¹ Yawenéñ ac ewana zéma zéwelecna selia niñnéñanzac imuac ni siña niñanzua. ² Gezac qema niñnéñec imuac kekecnawac séc zéwelec wammiman. ³ Humucac hésanéñ dérécgé néñu kicsuanac zéra béranéñ nuac muru hayu zérabéra zéma ewa biric mihicñiyi. ⁴ Wañu ni Yaweac qaraiguc yomuhuc zéweleri; Yawe zéwelec génzua qeri uñana metecgé néna.

⁵ Yawe imi ewa hia zéma solañ dindiñayaguc. Anutu imi goi héihéiyaguc. ⁶ Yawe imi ic ewa éréhéc ménda wawaña galengé énécmianzac. Ni mematiti wañ nénéñawac kecha añgéhna tiyec. ⁷ Kekec uñana, liliñgéma hama bénzén kecbésémañ. Yawenéñ goihéihéi wañgénzac.

⁸ Inéñ kekec uñana imi humuc igucnec zéma kicna imi kic masi igucnec, wañu hénana imi qonzonton igucnec metecgé néñec. ⁹ Kekecninaguc kecanziñ baec yomuaru ni imi Yaweac wésiaiguc kenha wammañ. ¹⁰ Ni yéwéri kuney yanda mihicñizua imuhuc zéma keru nalé imuaru ninzénagéma keru. ¹¹ Focdac nimba ménda sécgéyu ic momac yanda imi ikoc ic zéyi.

¹² Ewa hiawac buña Yawenéñ néñec imi némac iwawainéñ bakia melenmiman? ¹³ Ni kekecna añgéh tinénéñawac sokoc mema Yaweac qara qacma ¹⁴ Yaweac ic embachéra momac yanda ionac wéséginaiguc zézé selinawac tasia imi Yawe melen miman. ¹⁵ Météré ic méñnéñ

* **115:4:** Izipte ic ionac.

humuyu Yawenén ninu eeyaguc wañanzac.

¹⁶ Yawe ni hélacnec welen qeque icga wanzua. Guac welen qeque embacgawac nana guac welen qeque ic wanzua. Geñ mia dérécgá nénéña imi hulac nénec. ¹⁷ Ni guac muru ewa hiawac mulu haigemma Yawe guac qacga qacmañ. ¹⁸ Ni Yaweac ic embachéra momac yanda ionac wéséginaguc zézé seli acnawac tasia Yawe guac muru melen gémmañ. ¹⁹ O Yerusalem, tacyachéga ionac sugginaiguc, Yaweac ocmuñ téréyaguc taséna melen miñ, haleluya!

Baec séc tacyachéra, Anutu mepésigic.

117

¹ Baera baera icembac ini Yawe mepésimigic. Ic embac momac yanda ini zéhiaru migic. ² Anutuac goi héihéi imi nonac muru kunen yanda he nénécmizac. Wañu Yaweac haka héla imi hehe seli nañselimac, haleluya!

118

Yawe mepé qepési mimiawac legic.

¹ Yawe ewa hia ac zémigic. Inén hiabia wañu goi héihéiya imi hémbénaña heanzac.

² Israel ini goi héihéianén hémbénaña zéma zémimu. ³ Aronac ama ini goi héihéianén hémbénaña zéma zémimu. ⁴ Yawe eeya héimianzu ini goi héihéianén hémbénaña zéma zémimu.

⁵ Ni qenzen manzeniguc Yawe qachéhéli miwa Yawenén acna melen némma ni baec kondoña yandaiguc hulac néjec. ⁶ Yawe imi niguc keczac. Ni bac yandi yandi ménda wanzua. Baec ic mérénen némac wañnémmac? ⁷ Yawenén niguc keczac. Méra néñanzu ionac sugginaiguc keczac. Imuac hazéc wañ nénzu imi bakia melen énécmiyu hémmañ. ⁸ Yaweac muru héima nanan imi ic onac héima

nanan ogiczac. ⁹ Néngacma Yaweac muru kenkenña imi galen ionac ninkinzén wawaña imi ogiczac.

¹⁰ Baera baera icembac ienen ni lelecgé nénzu, néñ ni Yaweac qaraiguc qeric énécmimañ. ¹¹ Ienen ni lelecgéma wésé andu lelecgé nénzu imuac ni Yaweac qaraiguc qeric énécmimañ. ¹² Ienen morombazec ésécnec ni lelecgé nénzu, néñ sécmañ imuac geric bélaña ésécnec focdac zedacmu. Ni Yaweac qaraiguc qeric énécmimañ. ¹³ Néfacgé néngic manumañ zé wañec, néñ Yawenén méra néjec. ¹⁴ Yawe imi nuac kucna zéma mepé qepésina. Wañu inén nuac aḡgén titina wanzac.

¹⁵ Ic solañawac haliiguc zézé ségiségi, aḡgén titiac hériañ hicñima hezac. Yaweac méra héiyanén kuc yanda mihicñima ¹⁶ Yaweac méra héiya imi ou meyac mimiawac hezac. Yaweac méra héiyanén kuc mihicñi nénzac.

¹⁷ Ni ménda humuma kicqeli kecma Yaweac wawañ meme imi zéau énécmimañ. ¹⁸ Yawenén yéwéria humumia mihicñi némma mindi qindiñi néjec, néñ humucac buña ménda noporec.

¹⁹ Haka solañawac naguya naguya audacgic, ni keremma Yawe ewa hia ac zémimañ.

²⁰ Nagu imi Yaweac saḡgulañ, ic solañanén imuacnec keremmu.

²¹ Inén acna melen némma nuac aḡgén titina wañec. Imuac ni miñ kewu mepésimimañ. ²² Mericqé ic ienen hoc mén héñara mema gilicic kenkenña iminén ama wañgoñaiguc ama imuac hoc oruha wañec.

²³ Haka imi Yawenén wañec. Wañu hénni kicninaiguc haka welic welicgia wanzac. ²⁴ Nalé yomi Yawenén meyu heyec. Nalé imuaru nini zézé ségiségi wammanec ségiségi wambiñ. ²⁵ Yawe zéwelec génziñ; Aḡgérnina tina. Nini zéwelecgénziñ; Mehiaru nénécmina.

26 Yaweac qaraiguc hahaya imi mérianaguc. Nini Yaweac ocmuñ téréyaiguc mérian ac wanğénziñ.

27 Yawe imi Anutu, neñañ muru qetagali nénécmiyec. Ic hésa haréña mema ségiségiac areñiguc toroqema nañgic, zaki téréya ilihaiguc kerembiñ.*

28 Gi imi Anutuna, ewa hia ac zégémman. Gi imi Anutuna, ni meyac gémman.

29 Yawe ewa hia ac ézégic! Goi héihéiya imi hémbénaña heanzac.

119

Héna ac edamuyaguc Anutuac murunec hahaya.

1 Wawañ mema solañanec Yaweac héna ac méndacma wamma meanzu imi eneñ ségiségi ginaguc. 2 Yaweac héna ac niñtohoma ewa qeri moczoñnec Yaweac ewama kecañzu imi eneñ ségiségi ginaguc. 3 Ieneñ haka biria ménda wamma iwac héna acya wamma meanzu. 4 Geñ héna ac zéseli nénécmima imi niñtohodacbiñ niñac nénézénec. 5 Kekecac hénananéñ imuhucyanec hemac niñac wanzua. Héna acga keñhéi hahéi qahac niñtohomañ niñac wanzua. 6 Guac héna acga moczoñ nimma héiqelima kecmañ imi gamunaguc ménda wammañ. 7 Zégésigési aiga solaña niñareñgemañ imuaru ewa qeri solañanec mepési gémman. 8 Ni guac zézé seliga wamma medacmañ. Ni moczoñ ménda wainémbésémañ.

9 Sac qeli méñnéñ némacnéñ eneya wawañ memeya lalac lalac galeñgema kecmac? Imi mia ackuazécga méndacma kecma imuhuc wammac. 10 Ni ewa qeri moczoñnec guac hochoc ai meanzua. Méra néna guac héna acga ménda waima kemman. 11 Ni guac muru késpedes ménda wammañ niñac ackuazécga ewa qerinaiguc haiwa

hezac. 12 Yawe, gi imi zéhiaru géñgéña wanzac. guac héna ac imi ku néna. 13 Kuagawac zézé seli ac moczoñ kuananéñ zéauanzua. 14 Ni baecac iwawai niñac ségiségi wananzua ésécnec guac héna acgawac ségiségi wananzua. 15 Ni héna acga nimba hiñgaru héna acga héñ sosolianzua. 16 Ni guac zézé seli acga moczoñ imuac me imuac ségiségi wamma ackuazécgawac eluñ ménda numac.

17 Welen qeque icga hiabia wañ néna kecmañ. Imuhuc wañ néna ackuazécga niñtohomañ. 18 Uñanawac kiwa mebéréñgéna héna acgawac héna welic welicgia imi héñtegicmañ. 19 Baeciguc ic kian wamma keczua, héna acga imi ménda musañgé néna. 20 Héna acgawac nalé séc niñkumuma kecha kekec uñananéñ kuha qahac wanzac. 21 Séwi eneñ ic saecginaguc héna ac waima keñanžu imuhucya ac geriwaguc wañ énécmianzañ. 22 Ni guac ackuazéc niñtohoanzua. Imuac zébiri qébirigina zéma mema titigina imi nuac murunec nesina keñu. 23 Galen eneñ acguc tacma zébiri qébiri wannéñgic, néñ welen qeque icga ni imi héna acga nimma héiqeliyi. 24 Guac héñgaleñ héna ac imi ségiségina zéma zéqindiñi icna wanzac.

25 Qeri uñananéñ gizoñiguc héima hezac, ackuazécga méndacma ni meqeli némbésémañ. 26 Wawañ memena gézéwa acna meleñ nénénc. Imuac guac héna ac imi ku néna. 27 Méra néna zézé seli acgawac héna niñtegicmañ. Imuhuc wañ néna guac haka welic welicgia imi nimma héiqelimañ. 28 Kekec uñana imi helanzi mimia wañu pépélima mazac. Ackuazécga méndacma ni meyac néna. 29 Haka ikora, wawañ memena ikora metecgéna keñu. Héna acga imi ewa hiawac

* **118:27:** Ac iliha yomi Yesuac asé kiwiya wanzac. Késpedesnina niñac hofac oo ic eneñ méragina merawa saciguc tinduñgema zaki téréya imuac ilihaiguc zuacgic ésécnec Yesunéñ neñañ niñac wamma sacya qocgema késpedesnina zuac nénécmiyec.

bénzérnec ku néna. ³⁰ Ni héna héla méndacma héna acga wésénaiguc haianzua. ³¹ Ni guac héngalenj héna ac imuaru qéqéhéréj kecanzua. Yawe ménda wainénna gamunaguc wambi niñac. ³² Ewa qerina meyan-dina hilañej yanda wañu zézépañ acgawac hénaiguc usuñnec kemmañ.

³³ Yawe guac zézé seli acgawac héna imi ni ku néna niñtohomanec kemma kecma humumañ. ³⁴ Méra néna niñtegitcma héna acga niñtohoma ewa qerina moczoñnec wamma memañ. ³⁵ Héna acga hezac imuac héna nézéna hémma tima kemmañ. Ni imuac ségiségi wañanzua imuac mia imuhuc zézua. ³⁶ Ewa qerina meleña hémbaoc qahac, néj héna acgawac niñkumu wammañ. ³⁷ Kicna melenj néna iwawai gorosoñawac kic hihi ménda wammañ. Kekecna imi ackuazécga méndacma galenjegé néna. ³⁸ Eega héianzu ionac guac sisipac acga zéselinec imi welenj qeque icga nuac muru meselina. ³⁹ Guac héna acga imi hiabia imuac niñac ionac mema titigina zénéj hirihiri mihicñi nénéña imi nesina kenju. ⁴⁰ Pakenj acgawac niñkumuma kecanzua. Solañ dindinaganéñ ni héiqeli néña.

⁴¹ Ackuazécgawac séciguc goi héihéiga imi zéma anjénj titiga imi hainémbésémañ. ⁴² Imuhuc wañ néna zébiri qébiri wañ néñanzu ionac ac bakia mihicñima énézémañ. Ni ackuazécga imuaru héima nañanzua imuac mia imuhuc zézua. ⁴³ Ni héna acgawac niñkumuma kecanzua, imuac mia nañgé néna ac hélanéñ kuana igucnec komodia mér ménda waima kemmac. ⁴⁴ Ni héna acga nalé séc hémbénaña niñtoho wammañ. ⁴⁵ Ni héna acgawac zéwelecanzua imuac solañanima kenja wammañ. ⁴⁶ Wañu ic kewu momac yanda ionac wéséginaiguc guac héna ac zémañ nalé imuaru gamunaguc ménda wammañ. ⁴⁷ Ni guac zézé seli acgawac niñsiñsiñ wañanzua imuac niñac imuaru

ségiségi mihicñianzua. ⁴⁸ Zézé seli acga héna héna niñsiñsiñ wañanzua. Imuac mérana meyacma mepési génzua. Ni héna ac imi nimma héiqelianzua.

⁴⁹ Ackuazéc welenj qeque icgawac zénec imuac niñqeliwésémañ. Geñ ac imi zéma ewa qerinaiguc niñkumu kumuna mihicñi nénénc. ⁵⁰ Iminéñ yéwéri qeriaiguc ewana mehiaruanzac. Ackuazécganéñ kekec wésé polañaguc mihicñi nénzac. ⁵¹ Tétéc qeque ic enej gelec malec qahac zédesi néngic, néñ ni guac héna ac imi ménda waiyi. ⁵² Yawe ni héna ac wahala imi niñqelima ni nenaoc mehiaru amuyi. ⁵³ Ic biria héna acga andé qegic ionac niñac qeri geric kunéñ yandanéñ népésizac. ⁵⁴ Ama méñu ic kianj wamma tacba héna acganéñ legic zéra héna héna wañu héianzua. ⁵⁵ Yawe, ni siñyaiguc qacga niñqelizua. Héna acga imi niñtoho wamma kemmañ. ⁵⁶ Héna acga niñtohowa kekec iminéñ nuac mérianña wanzac.

⁵⁷ Yawe, gi imi nuac buñana ni ackuazécga imi niñtohomañ. ⁵⁸ Ni ewa qerina moczoñnec kic tanecgawac zéwelecza. Ackuazécga zénec séc ewa hia niñnéna. ⁵⁹ Ni wawañ memena niñgésima hénana melemma héna acgaiguc hazua. ⁶⁰ Nalé ménda mehorugima héna acga focdac niñtohomañ. ⁶¹ Kaiziliwenj ic ionac hésanéñ ni qaté néñec, néñ ni héna acgawac eluj ménda nuyec. ⁶² Guac héna ac solaña niñac siñyaiguc yacma ewa hia ac gézémañ. ⁶³ Ni imi bac yandi yandi wañgémma guac héna acga niñtohoanzu ionac alagina wanzua. ⁶⁴ Yawe, goi héihéiganéñ baeciguc sécgéma hezac. Héna acganéñ ni ku néna.

⁶⁵ Yawe, ackuazécga zénec séc welenj qeque icga ni hiabia wañ néna. ⁶⁶ Ni héna acga niñzénjegzua. Niñtegitc qintegic zéma niniñ ku néna. ⁶⁷ Zérabéra qahac keru

imuaru imi ni sicsaoc wamma keru, néj deguc imi ackuazécga tohoma wamma meanzua. ⁶⁸ Gi imi hiabia imuac wawanj meme hiabia wanjanjan. Héna acga nézéma ku néna. ⁶⁹ Tétéc qeque ic enej ikoc mihicjima mebiri némbij zé wanjanzu, néj ni imi ewa qeri moczoj nec héna acga ninjtoho wanjanzua. ⁷⁰ Ionac ewa qerigina imi haléc dépanj yanda éséc nec,* néj ni imi héna acgawac ségiségi wanjanzua. ⁷¹ Zérabéra imuac nimba méra nénéja wanzac. Iminéj wanjénu ni héna acga ninjarengéyi ⁷² Kuagawac héna acnéj siliwa goli sasala ogiczac.

⁷³ Méraganéj ni mihicjima kumu néné nec. Imuac méra néna ninjtegicma héna acga ninjarengéma. ⁷⁴ Ac kua zécgawac ninjac ninjcumuma kecba eega héigéjanzu imi enej ni némma ségiségi wanjanzu. ⁷⁵ Yawe, ni zégésigésiga imi solanja wanzac imi zéma hakaga héla imuaru héima namma yéwéri mihicji néné nec imi ninzua. ⁷⁶ Zéwelec génzua, welenj qeque icga sisipac ac wanj néné nec séc méndacma wanj néna goi héihéiganéj ewana mehiarumac. ⁷⁷ Guac ewa biric wawanjawac hakanéj wannéma humuc iguc nec meqeli néna. Héna acga imi nuac zézé ségiségina wanzac imuac mia imuhuc zézua. ⁷⁸ Tétéc qeque ic enej héniana qahaciguc yéwéri mihicji nénzu. Gamugina mihicji énécmina. Ni imi héna acga zénimma kecmanj. ⁷⁹ Eega héigéjanzu imi wanj énécmina nuac lilingéma hamu. Imuhuc wanna ienenj héipuc acga imi ninjasarimu. ⁸⁰ Ewa qerina mehiaruna héna acgawac séc késpedesna qahac wanj gamunaguc ménda wammanj.

⁸¹ Kecec unjananéj anjéj titigawac nalé herec ninjumu wamma kecma qiritic qezac, néj ni héna acgawac ninjumu wammanec kecmanj. ⁸² Kicna imi sisipac ac imuac hélawac

mambéc kecma kucmama wanzac. Qesigénzua, gi némac naléiguc ewa qerina mehiaru némbésémaj? ⁸³ Tanecna imi kirunj yanj séwélanéj memeya imi hofac qeriaiguc zapi qeyec éséc nec wanzac, néj guac héna acga imi elunj ménda nuanzac. ⁸⁴ Welenj qeque icgawac naléya imi dahec hezac? Nunesi wanjnéjanzu imi némac naléiguc ac geriwaguc wanj énécmiwésémaj? ⁸⁵ Tétéc qeque ic héna acga ménda tohoanzu. Imi enej mebiri némbij zé baec séséj ésézu. ⁸⁶ Ienenj héniana qahaciguc ni nunesi wanj nénzu, Méra némbésémaj. Guac héna ac imi moczoj hélac nec! ⁸⁷ Ienenj imi baec iguc nec metecgé némbij zé humumia nugic, néj ni guac héna acga ménda waiyi. ⁸⁸ Goi héihéiga ninjac wamma meqeli néna. Imuhuc wanj néna kuagawac héipuc ac imi ninjtoho wammanj.

⁸⁹ Yawe, guac ackuazécga kurumenjiguc hémbénaja seligima hezac. ⁹⁰ hakaga héla iminéj hicjisaiya hicjisaiya hema emma kecmac. Baec imi genj hainecac nalé séc seligima heanzac. ⁹¹ Iwawai imi moczoj méra bacgaiguc hezac imuac mia baec kurumenjnéj kuaga tohoma heyecac hezac. ⁹² Héna acganéj ségiségi ménda mihicji némbac nec qenzenj manzenj qeriaiguc bec humuwinec. ⁹³ Gi héna acnéj kececna galengéna kecanzua imuac ni héna acgawac hémbénaja elunj ménda numac. ⁹⁴ Ni imi guac buja. Imuac mehiaru néna. Ni héna acgawac hochoc wamma kecanzua. ⁹⁵ Kaiziliwenj ic ienenj nuhumuwinj zé néjsosolima kecanzu, néj ni guac héna ac nimma kecmanj. ⁹⁶ Nejj hémba iwawai solanja zézéya imi moczoj qétégina olombinjac séc, néj héna acga imi hilanenj yanda qétéya olombinjac séc qahac.

⁹⁷ Yei ni héna acga kunenj yanda ninjsinjinj wanjanzua. Ni kaiwe

* **119:70:** Anutuac ackuazéc técy ménda ninjanzu ionac zézéya.

herec imuac nimma héiqelianzua. ⁹⁸ Héna acganéj nalé séc niguc hema méra néju hazéchécna onogicma ninjegic qinjegicna kunéj yanda wanzac. ⁹⁹ Ni héna acga nimma héiqeliwa kiwi ichécna moczoj onogicma ninjegic qinjegicna kunéj yanda henézac. ¹⁰⁰ Héna acga nintohowa ic yanda moczoj onogicma ninjegic qinjegicna kunéj yanda henézac. ¹⁰¹ Ni ackuazécga nintoho wammaj zé hénana neuj héima héna biria hénia hénia ménda kereji. ¹⁰² Gej héna ac ku nénéec imuac ninjac ni héna ac ménda waianzua. ¹⁰³ Ackuazécga imi yei sija kunéj yanda, kuanaiguc morombazecac dokuya ogiczac. ¹⁰⁴ Héna acgawac ninjac ninjegic qinjegicnaguc wanzua. Imuac haka ikora hénia hénia imuac mézéna tianzac.

¹⁰⁵ Ackuazécganéj hénanawac kifa wamma baec hénawac asaha wanzac. ¹⁰⁶ Héna acga solaja imi nintohomaj zé zéselima acna selianec zikizua. ¹⁰⁷ Qenzen manzejna imi gelec malec qahac imuac ackuazécgawac séc galengé néna kekecnaguc kecmanj. ¹⁰⁸ Yawe, zéwelec génzua. Mepé qepésiac legic kuana igucnec imi anjétima héna acganéj ni ku néna. ¹⁰⁹ Kekecna imi nalé séc humucac déciguc hezac, néj guac héna ac imi eluj ménda nuanzac. ¹¹⁰ Kaiziliwenj ic ienej mebiri némbij zé bétac haigic hezac, néj ni héna acga ménda waizua. ¹¹¹ Héna acga imi hémbénaja mératécnawac buja opocba hezac. Iminéj ewa qerinauwac zézé ségiségi wananzac. ¹¹² Ni héna acga tetecgia qahac nintohomaj zé ewa qerinanéj dongéma kecanzua.

¹¹³ Ni ewa éréhéc wananzu ionac mézé titi wamma héna acga imuac sija ninanzua. ¹¹⁴ Gi imi nuac sanji sanjina, nuac saiwa, ni ackuazécgawac ninjumu wamma kecanzua.

¹¹⁵ Biria meme ini wainemma kenjic. Ni imi Anutunawac héna ac nintoho wammaj.

¹¹⁶ Ackuazécgawac séc ni népésima meqeli néna kecmanj. Galengé néna ninjmunanéj gamuyaguc ménda wammac. ¹¹⁷ Népésima anjéjna tina héna acgawac nalé séc kic hihi wamma kecmanj. ¹¹⁸ Héna acga waima kenzu imi gi elicgé énécmianzanj. Imi mia hakagina ikora imi gorosona wananzac imuac mia imuhuc wanj énécmianzanj. ¹¹⁹ Gi imi baeciguc ic biria imi nenesic ésécnec gilina kenanzac. Imuac ni héna acga sija ninanzua. ¹²⁰ Séwinanéj guac bac yandi yandi wamba hirizac. Ni zégési gésigawac bac yandi yandi wananzua.

¹²¹ Ni haka solaja wamma héna acac séc wamma kecanzua. Helanzi nénanzu ionac méraginaiguc ménda nopocna. ¹²² Meseli néna mériañnaguc kecba, tétéc qeje ic enej ni hia ménda helanzi némmu. ¹²³ Guac anjéj titi zéma guac ackuazéc solanawac kic hihi wamma kecba kicananéj birizac. ¹²⁴ Goi héihéiga méndacma welenj qejege ni hia wanj némma héna acga ku néna. ¹²⁵ Ni imi guac welenj qeje icga. Ninjegic qinjegic mihicni néna héna acga ninjasarimanj. ¹²⁶ Ic embac enej héna acga qegic madaczac. Deguc imi guac ai memegawac nalé wanzac. ¹²⁷ Imuac ni imi héna acga goli, goli solaja ogicma eeya héianzua. ¹²⁸ Imuac ni wawanj memenawac séc héna acac nimba dindiña wanu haka ikora moczoj imuac nimba mézétityaguc wananzac.

¹²⁹ Héna acga imi welic welicgia imuac kekec unananéj nintoho wananzua. ¹³⁰ Ic diwi qiwiljanéj ackuazéc auma oloju qetagalimiyu ninjegic qinjegicyaguc wananzac. ¹³¹ Kazunéj doku ninjac ezelaña tacgéyu kuaya anjéma wésésé kucnec héianzac ésécnec ni héna acgawac ninjumu

imuhuc wañanzua. ¹³² Qacga eeya héianzu ionac haka wañ énécmianzanj ésécnec nuac lilingéma ewa biric wañ néna. ¹³³ Hénana ackuazécgaiguc meseligima késpedes méra bacyaiguc ménda nopocna. ¹³⁴ Ic embac helanzi nénécmianzu ionac murunec ni metecgé néna, ni héna acga hia niñtoho wammañ. ¹³⁵ Kic tanecga asahagucnéñ ni némma héna acganéñ ni ku néna. ¹³⁶ Ic embac eneñ héna acga ménda niñtohoanzu imuac kic masinanéñ doku téfara ésécnec maanzac.

¹³⁷ Yawe, gi imi solaña, guac zégésigésiga imi hélanc. ¹³⁸ Héna acga zéselinec imi solaña zéma héla téngéñ. ¹³⁹ Hazéc hécnanéñ ackuazécga eluñ unuyu ni guac ackuazécgawac niñkewu wamba geric bélanj ésécnec nozac. ¹⁴⁰ Ackuazécga imi solaña imuac guac welenj qeque icganéñ imuac niñsiñsiñ wañanzac. ¹⁴¹ Ni ic mamaya kecba mema titi wañ nénzú. Néñ héna acga imuac eluñ ménda nuanzac. ¹⁴² Dindiñaga imi dindiña hehe selia, wañu héna acga imi héla. ¹⁴³ Nunesi zéma niñyéwécnanéñ népésizac, néñ kilenj zézé seli acganéñ ségiségi mihicñi néñanzac. ¹⁴⁴ Guac zéauauganéñ hehe seli solañanec hema kecmac. Niñtegittegit mihicñi néna kekecnaguc kecmañ.

¹⁴⁵ Ni qeri howiacnec guru héhélizua, O Miñ Kewu niñnéna ni héna acga imi niñtohomañ. ¹⁴⁶ Ni Miñ Kewu gi guru héhélizua ni metecgé néna zéauau acga imi wamma mema kecmañ. ¹⁴⁷ Ni ama ménda gianjiyunec yacma guruanzua, guruma acgawac mambéc kecanzua. ¹⁴⁸ Guac ackuazécga imi hiñgac hiñgarawac nimmañ zé siñi ménda horugiyunec kic qeli yacanzua. ¹⁴⁹ Goi héihéigawac wamma ewa hétéñna niñna. O Miñ Kewu zéqindiñigawac séciguc kekecna héñgalenj wanna. ¹⁵⁰ Haka biria méndacma wañanzu imi eneñ hosucnu nesinéñzu. Ieneñ imi

héna acga andé qema kecanzu. ¹⁵¹ Miñ Kewu gi mia hosucgé némma keczanj. Wañu héna acga imi moczoñ hélanc. ¹⁵² Zéauau acga imi becarunec niñareñgéyi. Guac ac imi hehe seli hemac niñ hainec.

¹⁵³ Zéna waizalañna hémma metecgé néñna, ni héna acgawac ménda eluñ nuanzac. ¹⁵⁴ Nuac héipuc ac énézéma boñhéré menémbésémañ wañu zézé seli acgawac séciguc kekec qelia hainémbésémañ. ¹⁵⁵ Kaiziliwenj ic ieneñ ac seligawac hochoc ai ménda meanzu. Imuac niñac ionac imi anjéñ titiganéñ ménda hosucgé énécmianzac. ¹⁵⁶ O Miñ Kewu, gi qeri bénzénja yéwéria imuac zémindi mindiñigawac séciguc kekecna meqeli néna. ¹⁵⁷ Sasalanéñ ganesi wamma hazéc wañnéñanzu. Wañu ni mia zéauau acga ménda waianzua. ¹⁵⁸ Ni acqeque ic inicba Ieneñ héna acga ménda tohoanzu imuac niñac lommañ zé wanzua. ¹⁵⁹ Ni héna acga dimuhuc niñsiñsiñ wammianzua imi kicga hina mayu héna. Yawe, goi héihéiga séciguc kekecna meqeli néna. ¹⁶⁰ Acga moczoñ héla wanzac. Wañu zégésigésiga dindiña moczoñ hehe seli hema emma kecmac.

¹⁶¹ Galenj eneña ieneñ téñésima nunesi wanzu. Néñ qerinanéñ ackuazécgawac eeya héimianzac. ¹⁶² Ni imi hinac yanda onagicma ségiségi wañanzu ésécnec ni zézé seli acgawac ségiségi wanzua. ¹⁶³ Ni ikocwac mézéna tiyu ewa lolonj wañ néñanzac, néñ héna acgawac siña imi niñiac niñanzua. ¹⁶⁴ Gésigési acga imi dindiña, imuac niñ kaiwe séc hatac 7 mepési géñanzua. ¹⁶⁵ Héna acgawac siña niñanzu ieneñ luae kuneñ yanda mihicñianzu. Ionac muru imi iwawai qonzontongé énécmimia ménj ménda hezac. ¹⁶⁶ Yawe, ni guac anjéñ titiac kic hihi wamma guac héna acga tohoanzua. ¹⁶⁷ Kekec uñananéñ zéauau acga méndacanzac. Ni imuac siña kilenj

yanda niñanzua. ¹⁶⁸ Hénana imi moczon kicgaiguc hedaczac, imuac ni guac hénac acga zéma zéauau acga tohoanzua.

¹⁶⁹ O Yawe qac héhélinané wéségaiguc érémac niñac wanzua. Wañu acgawac séciguc niñtegic qinñtegic hainénna. ¹⁷⁰ Welec welecnané wéségaiguc érémac. Ackuazécgawac séciguc metecgé némbésémañ. ¹⁷¹ Geñ hénac acga ku néñanzañ imuac niñ kua taséna igucnec zézé ségiségi dunduñaguc maanzac. ¹⁷² Zézépañ acga imi moczon solañanec. Imuac eze-lañnanéñ ackuazécgawac zézé ségiségi wammac. ¹⁷³ Ni hénac acga añgétiyi imuac niñ méraganéñ méra némmac. ¹⁷⁴ O Yawe, ni añgétitigawac qerina héñgeñ héñgeñ wañ néñanzac. Wañu hénac acgawac ewa hia niñanzua. ¹⁷⁵ Qeri uñana meqeli néñna zéhiaru gémmac. Hénac acganéñ méra némmac. ¹⁷⁶ Ni rama soho sohoya ésécnec rouc wamma kecua. Néñ ni hénac acgawac eluñ ménda nuanzac imuac welen qe qe icga ni mihicñi némbésémañ.

120

Añgéta timac niñac zéwelerec.

¹ (Ocmuñ téréyaiguc eñeñawac legic.) Ni zérabéra qeriaiguc kecma kewu yomuhuc welecniwa niñnéñec; ² O, Miñ Kewu ic kua taséya ikora zéma ezelaña ikora igucnec metecgé némbésémañ.

³ Ezelañ ikoraguc gi, Anutunéñ némac wañgémmac? Némac toroqema wañgémmac? ⁴ Ic kawaliac tewi merawa zéraguc zéma zunipa ic geric wenñeñagucnéñ bakia melen gémmac.

⁵ Ewa biric, Meseke baeciguc kekera nidac imuhucya, ewa biric Kedarawac haliiguc kekera nidac imuhucya.* ⁶ Ni nalé horua luaeac mézégina tianzac ic imuhucya iniguc

* **120:5:** Kiwi oo icyawac hazéchéra ionac areñginawac qara. Méñ imi Not iguc méñ imi Saut iguc hezac. (Hén 10:2, 25:13) * **121:6:** Kaiweac geriwa me masoac sanjeña. * **122:1:** Sel hali téréya hénac acac katapa téréya heyec imuac zézéya.

kecanzua. ⁷ Ni luaeac wamma ac zéwa ieneñ yaré qewiñ zé wanzu.

121

Anutuac añgétititiguc nanañ selia.

¹ (Ocmuñ téréyaiguc eñeñawac legic.) Ni kicna hiwa baec boñaguc enzac. Méra néñéña imi dimuarunec hamac? ² Méra néñéña imi baec kurumen mihicñiyec Yawe iwarunec hamac.

³ Inéñ niñu hénaga ménda tisurac géwésémañ. Galenja iminéñ gau niñac sigéturuc ménda wammac. ⁴ Israel héngalen wammianzac inéñ sigéturuc me gau yanda ménda hemac.

⁵ Yawe imi galenja kecanzac. Yawe imi amiaga, héigaiguc nanaña.

⁶ Imuac kaiweiguc kaiwenéñ ménda mebiri gémmac. Wañu siñiiguc masonéñ acguc ménda mebiri gémmac.*

⁷ Yawenéñ galenje gémma zérabéra moczon yanda imuacnec añgétitigéñanzac. Wañu kekec uñaga imi galenjeanzac. ⁸ Yawenéñ kenkeñ hahaga imi deguc muacnec hénima hémbénaña galenjemac.

122

Mepé qepési zéma zéwelec ac Yerusalem niñac wawaña.

¹ (Ocmuñ téréyaiguc eñeñawac legic, Dawidinéñ oyec.) Ic eneñ Yaweac ocmuñiguc* enni zéma nézégic nimma ségiségi wañi. ² O Yerusalem! Hénaninanéñ guac demin qeriaiguc tima nanziñ.

³ O Yerusalem, tanecga imi héiqelima megic amaya amaya toroqema qin héima taczac ésécnec.

⁴ Ama areñ yanda imuaru mia Yaweac qara mepési miwiñ zé Miñ Kewuac hénariñ Israel énézéyec imuac séciguc enzu. ⁵ Hénia imi yomuhuc; Imuaru mia zégésigésiac tatic eeyaguc imi sasala haiyecac

tacma kenzac. Imi mia tatic eeyaguc Dawidiac ama imuac buña qemimia.

⁶ Yerusalemwac luae niñac zéweleccgic. Yerusalem guac siñga niñanzu imi eneñ ewa déñ wamma kecmu. ⁷ Deminga qeriaiguc luae hema kecmac. Ama areñga demin seliaguc imuac qeriaiguc mériañ hema kecmac. ⁸ Ala sac taséhéna ionac niñac wamma zéman; Deminga qeriaiguc luae hekecmac. ⁹ Anutunina Yaweac ocmuñ niñac wamma Yerusalem gi mériañgaguc wambésémañ niñac wanzua.

123

Zé siac ac goi héhéiya niñac zézéya.

¹ (Ama téréyaiguc eñeñawac legic.) Kurumeniguc tacyac wañanzañ Miñ Kewu guac mia ni kicna hiwa érézac. ² Ninzañ, welen qe qe merac eneñ miñginawac méraiguc kic hianzu éséc nec, wañu welen qe qe embac eneñ embac kunenjinawac méraiguc kic hianzu éséc kicnina imi Miñ Kewu Anutuninawac himanec kecni ewa hia wañ nénécmimac.

³ Yawe ewa hia wañ nénécmima. Mematiti humumianéñ kuaya qe qeya sécgé nénécmizac. ⁴ Yéwéri qahac bénzéh nec kecanzu ieneñ zédesi nénécmima mema titi wañ nénécmigic kekec uñaninaiguc sécgéma hezac.

124

Ewa hia ac Israelac anjén titi niñac zézéya.

¹ (Dawidiac ocmuñiguc eñeñawac legic.) Nonac muru kec nénécmianec imi Yawe qahac zéma ninzaniguc, Israel imi yomuhuc hia zémac; ² Ic ieneñ hazéc wañ nénécmima yacgic nalé imuaru Miñ Kewunéñ nonac muru ménda kecnénécmiyec iguc, ³ ionac qeri biricginawac bélañanéñ zeyec nalé imuaru nini qeliqeli kerih nec focdac qécgé nénécmiwunec. ⁴ Wañu imuaru

doku qaonanéñ qacninaiguc hoturu nénécmima nénépésima kerembac nec. Wañu doku dunduñanéñ qeri uñanina hoturu nénécmiyu hiñgacbiñ nec. ⁵ Wañu doku dunduñanéñ tétéc qeamuma hoturu nénécmiwac nec.

⁶ Zécginaiguc nini neneginawac buña ménda hai nénécmiyec Miñ Kewu imi mepésiwiñ. ⁷ Neinéñ zuñ meme ic ionac bétac iguc nec néngacanzac éséc nec bétac imi te giru néngacdacziñ.

⁸ Méra nénécmimia imi baec kurumenéñ zéyu hicñiyec Yawe iwac qaraiguc hezac.

Anutuac hénaoriñ héra imi ménda hirima qin héima kecmu.

125

¹ (Ocmuñiguc eñeñawac legic.) Yaweac héima nañanzu imi eneñ Zion boñanéñ Yerusalem lelecgémima ménda hirima hémbénaña qin héima tacselizac éséc nec wammu. ² Baec boña imuac sia yandanéñ Yerusalem lelecgéma nanzac éséc nec Yawenéñ hénaoriñ héra deguc muac nec hémbénaña lelecgé énécmima kecmac. ³ Ic solaña ieneñ képésic wambiñ zé méragina suluwu niñac Anutunéñ imuhuc wañ énécmianzac. Ic biria ionac ic kewuac qarucnéñ ic solaña ionac buña qe énécmimia baec imuaru ménda galeñgé énécmima kecmac. ⁴ Yawe gi ic hiabia zéma ic qeri solañ kecanzu ionac mia hiabia wañ énécmima.

⁵ Eñañ héna qarinh qarinhgiawac lilingéma keñanzu imi onac imi Yawenéñ wañ énécmiyu biria meme ic iniguc momac nec kemmu, néñ Israel ionac muru imi luae hema kecmac niñac wanzua.

126

Ai yawuñiguc metocgo metocgoac ségiségi.

¹ (Ama téréyaiguc eñeñawac legic zéra.) Yawenénj hésa ic imi onag-icma amagina Zioniguc lilingéma hayec nalé imuaru nini haka imi hénni gau tanec wañec. ² Nalé imuaru imi kuanina imi zédesi yandanénj sécgéyec. Ezelañnina imi legicnénj sécgéyec. Wañu baera baera ic embac ieneñ Yawenénj ionac niñac wamma haka kunenñ yanda meénécmizac zéma zégic. ³ Yawenénj nonac niñ wamma haka kunenñ yanda wañec imuac nini ségiségi wañanzinñ.

⁴ O Yawe, hésa ichécnina melen nénécmína, kia hayu baec wañgoña Saut iguc doku téfaranénj luma keñanzac ésécnec focdac hadacmu. ⁵ Iwawai gocmia siacma himicanzu imi enenñ ségiségi legicya héima imuac héra metocgé wammu. ⁶ Siacma gocmia eeyaguc qesamanñ zé mema kenzac imi kilenñ imuac héra déréc dérécgiaguc ségiségi wamma huama hamac.

127

Anutuac mérianñ amaiguc hicñihicñiya.

¹ (Solomonac legic, ama tétéyaiguc eñeñawac legic.) Yawenénj ama ménda memaciguc imi ama meme ic ionac ai imi eñomia wammac. Yawenénj ama areñ yanda imuac deminña ménda galeñ gémaciguc imi galeñ meme ic ionac kicqeli wamma kekec imi eñomia wammac. ² Sinunec yanda yacma ai mema kecma gau nalé ogicma hema qenzenñ manzenñ qema héra mi-hicñima neanzu imi eñomia wanzac. Hénia imuac mia Yawenénj ala wañ énécmimia ionac imi gaugina sinaguc énécmianzac.

³ Ninzu, nanhécgina imi Yawenénj onac buña énécmimia. Héri qeriiguc hicñima keczac imi bakia hiabia iwarunec hahaya. ⁴ Kucginaguc kecma merachécgina mihicñi énécmigic merachécgina ieneñ imi ic kawali ionac méraiguc tewi merawa

ésécnec wammu. ⁵ Ic ménj tewi zakonñénj hénéñaguc sécgéma hezac ésécnec nanhéra keczu imi zézé ségi ségiyaguc. Imuac niñac hazéchéra iniguc ac gésigési ic ionac* kemma ac wammu nalé imuaru gamuyaguc ménda wammac.

128

Ic hélawac héra géséhéra imi ségiségi ginaguc.

¹ (Ama téréyaiguc eñeñawac legic zéra.) Yawe eeya héimima iwac héra acwac wamma meanzac inénj ségiségiyaguc. ² Méraganénj ai mena imuac héra hicñigénju newésémañ. Ai ménjac ménj meanzanñ séc hiarudaru ségiségigaguc wammac. ³ Amaga qeriaiguc ininña imi wainñ ic héra mérianaguc ésécnec wañu, nambérac hécgá zaega lelecgéma tacma kenzu imi enenñ olivanñ ic séra qeqeya ésécnec wammu. ⁴ Ninzu, Yaweac eeya héimianzac imi hélacnec imuhuc mérianaguc wañanzac.

⁵ Yawenénj Zioniguc kecma mérianñ haigémmac. Wañu Yerusalemac mérianñ imi kic qeli kecbésémañ nalé imuac suraiguc séc hémbésémañ. ⁶ Esahécgá hicñigic inicbésémañ. Israel héra géségaiguc luae hemac.

Israelac hazéc hécgina ménda nanñseligimu niñac zéwelecgic.

129

¹ (Ama téréyaiguc eñeñawac legic.) Israel imi deguc yomuhuc hía zémac; Ieneñ komocna igucnec haisisiric eñeña wañ néñangic. ² Ieneñ komocna igucnec haisisiric wañ néñangic wañu kilenñ ménda nogicgic. ³ Ieneñ baec aiiguc takarenñ éséanzu ésécnec gemacnaiguc wizi horua mihicñi néngic.

⁴ Wañu Yawe imi solaña keczac imuac niñ kaiziliwenñ ic ieneñ qaté nénécmigic heyec hésa imi héricma hulac nénécmiyec. ⁵ Zionac mézé titi wañanzu imi gamu qeqe

* 127:5: Hebraio aciguc; sanñulanñiguc.

mihicni énécmiyu moczoŋ yanda andé andé kemma baecginaiguc lilingéma kendacmu. ⁶ Ieneŋ imi ama qahaiguc qézézac hicŋima ménda yandimanec qasianzac ésécnec wammu. ⁷ Qinziŋ imuhucya imi komocdiadac imuac niŋac dérécgézac iwac tétéyaiguc me qericanzac iwac mériaiguc hia ménda sécgémac. ⁸ Ic imuhucya ionac imi ic kian keŋha waŋanzu imi eneŋ acguc inictegicma mériaŋ ac yomuhuc ménda énézéanzu; “Yaweac mériaŋnéŋ onac muru hema kecmac!” “Yaweac qaraiguc mériaŋ ac waŋ énécmiziŋ!”

130

Anutuac boŋhéré ai niŋac mambécma kecmu.

¹ (Ama téréyaiguc eŋeŋawac legic.) Yawe, ni yéwérinawac dumuc sir-aiguc gi guruzua. ² Miŋ Kewu, ewa hétéŋna niŋna. Zéwelecna hélacnec imuac gezac haina.

³ Yawe, gi kápésicnina héŋsosoli wambaŋnec méréneŋ hia naŋseliwacnec. ⁴ Kápésic waiwai imi guaru hezac, imuac mia nini eega héigéŋanziŋ.

⁵ Ni, kekec uŋananéŋ Yaweac mambéc kecanzua. Iwac ackuazéc niŋac niŋhéhélima kecanzua. ⁶ Siŋi galeŋ eneŋ giaŋ giaŋawac mambécanzu imuac séha ogicma kekec uŋananéŋ Miŋ Kewuac mambéc kecanzac. Hélacnec siŋi galeŋnéŋ giaŋgiaŋawac mambéc kecanzu imuac séha ogiczac.

⁷ Israel ini Yaweac mambéc waŋgic. Iwaru imi gum bénzénzén zéma boŋhéré hakanéŋ sécgéma hezac. ⁸ Inéŋ mia Israel hénagé sé kápésicgina moczoŋ yanda imuacnec metecgé énécmimac.

Waizalaŋ ménda wamma Anutuac niŋkumuyec.

131

¹ (Dawidiac legic zéra, ocmuŋ téréyaiguc eŋeŋawac legic.) Yawe,

* **131:2:** Kekec uŋana.

ni qeri eŋeŋ ménda kecanzua. Waŋu iwawai méŋac méŋ sécna ogicma hezac imuac kic hihhi ménda waŋanzua. Ni ai qac buŋayaguc me ai tosara nuac séc ogiczac imuac mia nimbupuc ménda waŋanzua. ² Hélacnec ni qerina* kuma mama mebélacgéwa kokoc namu nema sécgémiyu neŋgocyawac tawéiguc heanzac imuac séc qerinanéŋ néŋ qema hezac.

³ Israel ini degucmuacnec hémbénaŋa Yaweac niŋkumu wammu.

132

Anutunéŋ Zioniguc hémbénaŋa kecmac.

¹ (Ocmuŋ téréyaiguc eŋeŋawac legic.) Yawe, Dawidiac niŋac wamma inéŋ yéwéri hénia hénia bisiqatéŋ waŋec imi niŋqeliwésémaŋ. ² Inéŋ Yawe zépaŋgé mima Yakoboac wandac wandac miŋina zéseli mima yomuhuc zéyec; ³ Ni hélacnec amanaiguc ménda emmaŋ. Hehe dŋŋnaiguc ménda emma hemaŋ.

⁴ Waŋu kicna galeŋgéwa gau niŋ ménda wammac, waŋu kicna amia ménda waiwa mamac. ⁵ Imuhuc wammanec kecmac ama geric méŋ Yawe guac buŋa mewa tecgémac. Yakoboac wandac wandac miŋina, ama méŋ guac buŋa mewa tecgéyuguc mia kicna waiwa gauya hemac.

⁶ Nini Efarata amaiguc tacma sisipac acgawac katapa imuac zégic niŋiŋ. Waŋu Yarim baec kisiaiguc mihicniyiŋ. ⁷ Hagic iwac tacyac wawaŋawac amaya imuaru kerenni, keremma hénia titiya imuac wésiaiguc sicgémini.

⁸ O Miŋ Kewu gi yacma tacniniŋ amagaiguc hama embésémaŋ. Gi zéma sisipac acgawac katapa kuh-aguc imi momacnec. ⁹ Waŋénécmina héfac oo ichécga ieneŋ haka solaŋanéŋ séwi usugina ésécnec héigic hiŋgacmac. Waŋu ichécga téréya ieneŋ ségiségi wamma

qacmu. ¹⁰ Welen qeçe icga Dawidiac niñmiwésemañ. Guac haléc naecmimiaga imi ménda nesimina keñu. ¹¹ Yawenéh Dawidiac ac héla yomuhuc zépañgémíyec. Inéh imi ménda andé qema kemmac; Guac sac igucnec hicñimu ionarunec méñ tatacga edamuyaguc imuaru opocba tacmac. ¹² Nañhécga eneh zikiziki ac zéma héipuc acna ku énécmimañ imi tohoma wammuiguc imi nañhécgina ieneñ imuhucyanec tatacga edamuyaguc imuaru tetecgia qahac tacmu.

¹³ Yawenéh Zioniguc* tacyac wammañ zé ama imi megésima yomuhuc zéyec; ¹⁴ Yomi mia nuac tac niníñ wawañawac buña hémbénaña wanzac. Ni imuac wañi imuac mia yomuaru tacyac wammañ. ¹⁵ Ni imuac nene yaka kindindiña mesaima imuac ic embachéra maqeqeya gumu énécmiwa sécgé énécmimac. ¹⁶ Wañu hofac oo ichéra añgéh titina imi maleku ésécnec héiéncmimañ. Ocmuñ imuac téré ichéra ieneñ ségiségi wamma hémbénaña legic héima kecmu. ¹⁷ Neñ zéwa ama imuaru Dawidiac niñac wamma iliha méñ† éréma yandimac. Wañu ni nenaoc halécnéñ météré mimia iwac niñ wamma kifa mézézéngéwa héñtegitmu. ¹⁸ Neñ iwac hazéchéra ionac imi gamu qeçenéh séwi usugina ésécnec héiéncmiwa hiñgacmac, néñ iwac imi ic kewuac opoc haimiwa asari-mac.

133

Ala siñ wañamuma kekec imi mériañaguc.

¹ (Ocmuñ téréyaiguc eñeñawac legic.) Niñzu, dacmuna momac yanda azoroma ewa momac wamma kekera imuac hiabiaya zéma inic-soroc sorocya imi yei dimuhucya wanzac! ² Tanera imi mia haléc Aronac orucyaiguc qocgégic ewa

zucya igucnec mama malekuya horua imi mézécgéma mama zécgériaiguc momacnec naecmiyec ésécnec. ³ Wañu Herimon baec boñawac tutulucnéñ* Zion baec boñaya boñayaiguc mama mebélac géanzac ésécnec. Imuac hénia imi yomuhuc; Baec imuaru Yawenéh mériañ ac zéyec. Imi mia keckec hehe seliawac mériañ ac.

134

Siñi qeriaiguc mepé qepési wammimu.

¹ (Ocmuñ téréyaiguc eñeñawac legic.) Siñiaiguc Yaweac amaiguc welen qema nañanzu Yaweac welenqeçe ichéra ini moczoñ Yawe mepésimu. ² Méragina meyacgic ocmuñ téréyaigucgeñ kendaru Yawe mepésigic.

³ Baec kurumenéñ zéyu hicñiyec Yawe inéh mia Zion igucnec mériañ ac gézémac.

Anutuac kuha zéma hiaya niñac mepésimigic.

135

¹ Haleluya, Yaweac qara mepésigic, Yaweac welen qeçe ichéra ini i mepésigic. ² Yaweac ocmuñ, Anutuninawac ocmuñ imuac sombeniguc nanzu ini ³ Yawe mepésigic. Yawe imi hiabia, wañu qara imi niñsoroc sorocya, imuac niñac qara imi mepésigic. ⁴ Yawenéh eñeya niñac wamma Yakobo, qara méñ Israel i añgétiyu iwac buña wañec.

⁵ Ni niñzua, Yawe imi kuneñ yanda, wañu nemu momac yanda onogiczac. ⁶ Yawe imi haka niñu sécgéyu séc wañanzac. Kurumeniguc zéma baeciguc, wañu konduniguc zéma zékéh hiñgac hiñgara horu-aiguc. ⁷ Inéh zéyu baec zécgériaiguc hosusu yacanzac. Wañu kia mi-hicñimañ zé pilitic mihiñianzac.

* **132:13:** Yerusalem taczac baec boña imuac qara. † **132:17:** Ac iliha imuac hénia imi kuc yanda, wañu yomuaru imi ic kewu méñ hicñimac niñ zézéya. * **133:3:** Kiwi tosarraiguc; séñjérec.

Waņu luhuc ézéyu hofiya igucnec éréma haanzac.

⁸ Inén mia Izipte baeciguc méréc merachécgina ic zéma yanhécgina momacnec unudarec. ⁹ Izipte baec, guaru mia Yawenéh haka sésécyaguc zéma haka welicwelicgia méliyu Farao zéma ichéra momac yanda ionac hayec. ¹⁰ Inén baera baera sasala unuma ic kewu kucginaguc unuhumuyec. ¹¹ Qacgina imi Amori ic ionac ic kewu Sihon zéma, Basan ic kewu Ok zéma, Kanaan baecac ic kewuya ic kewuya momac yanda. ¹² Waņu baecgina imi Israel ic embachéra ionac buņa qema énécmiyec.

¹³ Yawe, guac qacga imi hémbénaņa hema kecmac. Yawe, guac qacga imi hémbénaņa niņqeli mimia wammac. ¹⁴ Yawenéh eneya ic embachéra zénaņgé énécmimac. Waņu welen qeqe ichéra ewa biric niņénécmimac.

¹⁵ Baera baera imuac nemu imi siliwa zéma goli, ic méranéh memeya. ¹⁶ Kua ginagucnéh ac ménda zéanzu, kicginagucnéh kic hihigina qahac. ¹⁷ Gezac ginagucnéh ac ménda niņanzu. Waņu kua ginaigucnéh wéséségina qahac. ¹⁸ Imuhucya meanzu ini zéma imuaru héima naņanzu ini imi moczoņ imuhucyanec wamma kecmu.

¹⁹ Israel hena gésé ini, Yawe mepésigic. Aronac hena gésé ini Yawe mepésigic. ²⁰ Lewi hena gésé ini Yawe mepésigic. Yawe eeya héimianzu ini Yawe mepésigic. ²¹ Yerusalemiguc tacyac waņanzac Yawe imi Zioniguc mepésimimia wammac. Haleluya!

136

Goi héihéiya niņac Anutu ewa hia ac ézégic.

¹ Yawe imi hiabia, waņu goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac i ewa hia ac ézégic. ² Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac

imuac niņac nemu momac yanda onogicma Anutu keczac i ewa hia ac ézégic. ³ Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac miņ kewu momac yanda onogicma Miņ Kewu kecanzac i ewa hia ac ézégic.

⁴ Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac eneyaocnec kiwi welic welicgia kuneh yanda meanzac i ewa hia ac ézégic. ⁵ Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac niņtegic qintegicyanéh kurumeņa kurumeņa zéyu hicnidarec i ewa hia ac ézégic. ⁶ Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac doku qahaiguc baec lémbécma haiyec i ewa hia ac ézégic. ⁷ Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac asac mararaņ kuneh kuneh zéyu hicnidarec i ewa hia ac ézégic. ⁸ Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac kaiwenéh kaiwe séc galeņ nammac niņac zéyu hicniyec i ewa hia ac ézégic. ⁹ Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac maso zéma ménni sikilunéh siņi galeņ nammuc niņ zéyu hicnidarec i ewa hia ac ézégic.

¹⁰ Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac Izipte baeciguc méréc merachécgina unuyec i ewa hia ac ézégic. ¹¹ Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac Izipte ic ionac suggina igucnec Israel hena gésé onagicma hayec i ewa hia ac ézégic. ¹² Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac méraya kuhagucnéh suluma naņgé nénécmima nonagicma hayec i ewa hia ac ézégic. ¹³ Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac konduņ pésia qeriru néwéc néwéc naņoc i ewa hia ac ézégic.

¹⁴ Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac Israel henaorin goigina héima konduņ namuņaiguc onagicma hayec i ewa hia ac ézégic. ¹⁵ Goi héihéiya imi hémbénaņa heanzac imuac niņac Farao zéma téngin ichéra konduņ

pésia imuaru hoturu énécmiyu melemma hiŋgacgic i ewa hia ac ézégic. ¹⁶ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac ic embachéra onagicma baec kéra kériasia qericma keŋec i ewa hia ac ézégic. ¹⁷ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac ic kewu kuneŋ kuneŋ unuyec i ewa hia ac ézégic. ¹⁸ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac ic kewu qac buŋaginaguc unuhumuyec i ewa hia ac ézégic. ¹⁹ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac Amori ic ionac ic kewu Sihon qehumuyec i ewa hia ac ézégic. ²⁰ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac Basanac ic kewu Ogo qehumuyec i ewa hia ac ézégic. ²¹ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac baecgina onagicma ic embachéra ionac buŋa qeénécmiyec i ewa hia ac ézégic. ²² Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac welen qeŋe ichéra Israel ionac wamma baec iwawai buŋa qeénécmiyec i ewa hia ac ézégic. ²³ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac maŋeŋeŋa kecní niŋnécmiyec i ewa hia ac ézégic. ²⁴ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac hazéchécnina ionac méragina igucnec metecgé nénécmiyec i ewa hia ac ézégic. ²⁵ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac séwiginaguc kecanzu ionac nene yaka gumu énécmianzac i ewa hia ac ézégic.

²⁶ Goi héihéiya imi hémbénaŋa heanzac imuac niŋac kurumeŋac Anutu ewa hia ac ézégic.

137

Yerusalemiguc kisikiyoŋ hicŋiyu zésiac waŋgic.

* **138:1:** Hénia imi eflianec niŋsariwiŋac séc qahac. Néŋ niniŋ ic tosara imi yomuhuc héniawa zéanzu; Nemu tosara ménda mepési énécmima guacnec sac mepésigénzua. † **138:2:** Yerusalem ocmuŋ imi ménda megic heyec. Imuac niŋ yomi imi sel hali héna acac katapa haigic heyec imuac zézéya.

¹ Nini Babilon baecac doku téfara zécgériaiguc tacma Zion niŋqelima siariŋ. ² Imuaru suruŋ ic naŋu hawaiguc gita kulelenina koroni naŋec. ³ Hénia imi yomuhuc; Hésa icac nénépésigic ieneŋ imuaru legic héiwiŋ niŋac nénézégic imuhuc waŋiŋ. Amanina kisikiyoŋ qenénécmigic imi eneŋ Zionac legic méŋ héigic nimma ségiségi wanni zégic imuhuc waŋiŋ.

⁴ Nini dimuhuciguc Yaweac legic imi baec méreraiguc kecma héiwiŋ? ⁵ Yerusalem ni guac eluŋ numaciguc imi méra héina imi gita qeŋeac héniawac eluŋ qemac. ⁶ Guac eluŋ numaciguc, waŋu Yerusalemac nimba ségiségina tosara onagicma eŋeŋa ménda wammaciguc imi legic ménda héimaŋ niŋac ezelaŋnanéŋ owuruŋnaiguc mékétamac.

⁷ Yawe gi Yerusalem imi zérabéra mihicŋiyec nalé imuac niŋqelima Edomac qelihéra ununa. Hénia imi ieneŋ imi yomuhuc zégic; Héndéŋ qéndéŋgic, ama wotuŋa momacnec hérédacma kisikiyoŋ qegic.

⁸ Kisikiyoŋac buŋa embac biria, Babilon baec gi, méŋnéŋ méŋ geŋ waŋ nénécminecac séc imuhucyanec waŋgémmac imi ségiségiyaguc wammac. ⁹ Méŋnéŋ méŋ kokochécga hociguc qéséŋ énécmimac imi ségi ségiyaguc wammac.

138

Dawidiac ewa hia ac zéma mepé qepési ac.

¹ Ni qeri howiacnec ewa hia ac gézézua. Nemu ionac kicginaiguc gi mepésigénzua.* ² Ni ocmuŋa téréyawac† sicgégémba hazac. Waŋu goi héihéiga zéma hakaga héla imuac niŋ guac qacgawac ewa hia ac gézémaŋ. Imi mia gi qacga zéma zézé seli acga meyacna iwawai moczoŋ qehoturuma onagicma eŋec imuac

mia imuhuc wanğenzua. ³ Ni guruyi nalé imuaru acna melenec, waņu kekec uņanawac kuha meyandi nénec.

⁴ Baecac ic kewu moczoņ ienen kuaga igucnec acga niņgic imuac niņac ienen Miņ Kewu gi zéhiaru gémmu. ⁵ Yaweac edamuya imi eņeņa yanda imuac ienen Yaweac hakayawac mepésimimu. ⁶ Yawe imi eņeņa. néņ mamaya hia inicgaleņ waņ énécmianzac, waņu tétéc qeqe ic imi acguc lakec kecma hia inictegicanzac.

⁷ Ni zéra waiya qeriaiguc keņha wamba gi kekecna héngaleņ waņanzaņ. Waņu hazéchécna ionac qeri gericgina igucnec méraga suluma méra héiganéņ metecgé néņanzaņ.

⁸ Yawenéņ nuac wamma eņeya ewa siņ hezac séc wandacmac. Yawe guac goi héihéiganéņ hehe seli hema kecmac. Ai méraganéņ memeya imi ménda waiwésémaņ.

139

Anutuac kiwa igucnec néņgacbiņac séc qahac.

¹ (Legic galeņawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe gi ésé hindihindi wannémma niņtegic néņanzaņ. ² Tacyacna nimma lakec kecma niniņna niņtegicanzaņ.

³ Héna kekecna zéma hehena héngaleņ wamma wawaņ memena imi moczoņ niņtegnecac niņtegicanzaņ.

⁴ Ac mén ezelaņaiguc ménda hicņi tegirunec Yawe geņ bec howiacnec niņtegicanzaņ. ⁵ Gi wésé andu lelcgé némma méraga nuac qacnaiguc hainéņanzaņ. ⁶ Niniņ imuhucya imi eebipiya séc mén eņeņa waņu nimmaņ zéma nimbipizua.

⁷ Ni uņaga waima dimia mén hia kemmaņ? Kic ségéraga néņgacmima dimuaru mén saņgiwinec? ⁸ Kurumeniguc

Humuc amaiguc hiņgacma hehe

tatacna lémbécbinec imi imuaru acguc gi keczaņ.

⁹ Siņunec imi asoņ héiyu geņgaņnaguc putitima kemma konduņ tetcgiaiguc keremma tacbinec ¹⁰ imuaru acguc méraganéņ nuagicma méra héiganéņ selianec népésiwésémaņ. ¹¹ Siņi panamaņnéņ hoturunéņu asac mararaņ lelcgé némma hezac imi siņidéņgédaru zéwinec, ¹² guaru imi siņi zéma kaiwe imi héniagira momacguc wanzac imuac niņac guac kicgaiguc imi siņinéņ iwawai mén ménda musaņgémac. Waņu siņi imi kaiwe ésécnec asahaguc wammac.

¹³ Geņ mia séwinawac qeriaiguc séwi taséna momac momac mihicņidacnec. Neņgocnawac héri qeriaiguc geņgaoc mia séwina toro toroya moczoņ areņgéma mihicņi nénec. ¹⁴ Ni imi hiabianec welic welicgianec mihicņi nénec imuac niņ ewa hia ac gézézua. Wawaņ memega imi welic welicgiaguc imi qeri uņana acguc héņtegnicanzac.

¹⁵ Sasaņgiaiguc menémma baec dumuc siraiguc welic welicgianec menénec nalé imuaru nuac séwi busuac iwawai imi guac kicga igucnec ménda saņgima heyec. ¹⁶ Séwinawac tanera ménda hicņi tegirunec qérawa imi kicganéņ bec hénec naléna ménda ducņiyunec bec séwinawac tasia hicņima keņec séc kiwigiaiguc ona hedaczac.

¹⁷ O Anutu niniņga imi nimba eebipiyaguc eņeņa wanzac. Qétéya imi acguc yei eņeņa wanzac.

¹⁸ Némacnanéņ olombinec, qétégina imi sakasac ogiczac. Ni gau igucnec yacmaņ imuaru acguc giguc kecmaņ.

¹⁹ O Anutu kaiziliweņ ic unuwaņnec, sac nene ienen wainémma kembunec. ²⁰ Ienen guac zébiri qébiri waņgéņanzu. Hazéchécga ienen kicgaiguc iwawai eņomiawac séwi eņeņ waņanzaņ. ²¹ O Miņ Kewu

guac mézégina tianzac imi onac ni acguc mézéna tianzac. Waņu gi zébiri géņanzaņ ionac imi ewa loloņ

wañ néñanzac. ²² Ienen hazéchécna wanzu imuac ionac niniñ biric hélacnec késa keczua.

²³ O Anutu néñsosolima batucgé némma qerinauwac héna niñna. Batucgé némma niniñna niñtegicna. ²⁴ Néñgésina nuaru wawañ meme biria mén hezaciguc qindiñi némma héna hémbéñañawac buña imuaru nuagicna.

140

Hazéchéra ionac murunec metecgé mimac niñ zéwelerec.

¹ (Legic galenawac; Dawidiac legic zéra.) Yawe ic biria ionarunec metecgé néna. Kaiziliweñ ic ionac murunec saiwa menénna. ² Ienen qerigananéñ haka biria niñareñ mema nalé séc yaré mihicñianzu. ³ Ienen mokoleñ ésécnec ezelañgina qericgic zéraguc wañanzac. Wañu ezelañgina bawaiguc imi qaté mokoleñac kua doku zéraguc he ésécmizac. (Ohec)

⁴ O Yawe galengé néna. Kaiziliweñ ic méraginaiguc embi niñac. Yaré qeque ic ionarunec hetecgé néna. Ienen imi néfacgé némbiñ zé wanzu. ⁵ Séwi eneñ ic ienen mebiri némbiñ zé bétac hainénna hésanéñ ufc mema héna ewiaiguc haima baec séséñna éségic hezac. (Ohec)

⁶ Ni Yawe yomuhuc zéma gézézua; Gi Anutuna, O Yawe, guru héhélinawac gezac haina. ⁷ Nuac añgéh titi Miñ Kewu Yawe, gi yaré naléiguc orucnawac saiwa menénec.

⁸ Yawe kaiziliweñ icac ewa siñ imi ménda nimmina. Manambatucac niniñ biria imi muñguc ménda seligimac. Qahac wañu séwi eneñ wambu niñac. (Ohec) ⁹ Lelegé néñanzu imi eneñ orucgina meyacgic, zéna enañ ezelañginawac zéranéñ lilingéma enañ hoturu ésécmimac. ¹⁰ Geric lokocnéñ ionac mama hoturu ésécmimac niñ wanzua. Gericiguc

néfacgé énecmina baec séséñ imuaru hingaema muñguc ménda érému.

¹¹ Zébiri qébiri ic ienen baeciguc ménda seligima nammu. Yaré qeque ic imi birianéñ méndacmima kemma inimac.

¹² Ni niñzua Yawenéñ zérabéra mihicñima keczu ionac acgina goiya héianzac. Wañu maqeqeya ienen aciguc ençic zédiñi ésécmianzac. ¹³ Hélacnec ic solañna ienen guac qacgawac ewa hia ac zému. Ic dindiñna ienen kicgaiguc tacyac wammu.

141

Kaiziliweñ igucnec añgéhna timac niñac zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic zéra.) Yawe ni guru héhélizua, focdac hanéñna. Guruwa ewa hétéñnawac gezac haina. ² Zéwelecnawac niñna hofac héméñna hiabia ésécnec wammac. Méraña meyaeba iminéñ siñiyawac mulu ai ésécnec wammac.

³ Yawe kuanawac galenñ meme ai ic mén opocna nañu. Kua tasénawac naguya galengéma kecbésémañ. ⁴ Imuhuc wañ néna qerigananéñ haka biriawac ménda qasima mamac. Képésic meme ic iniguc momacnec haka biria ménda wammañ. Wañu ionac nene halécyaguc imi ménda nemañ.

⁵ Wañu ic solañanéñ orucnaiguc numindiñi néñu nimba goi héihéiya ésécnec wammac. Wañu qindiñi néñu nimba orucnawac météré haléc ésécnec wañu orucnanéñ imuac héñacya ménda memac. Ionac haka biria imuac niñac kilenñ ni zéwelec ai memañ. ⁶ Wañu galenhéçgina* hocnéñ unugic mama unuyu, ic embac ienen ackuazécna† imi siñaguc wanzac imi niñtegicmu. ⁷ Wañu ienen ackuazéc yomi niñqelimu; Ai icnéñ baec patoma hoc sira gilic hezac ésécnec sicnina imi kicsuañ kuayaiguc héndéñ qéndéñgiawac hezac.*

* **141:6:** Saulo zéma ichéra. † **141:6:** Anutuac ackuazéc Dawidinéñ zéauyec imuac zézéya.

☆ **141:7:** Yes 26:19

8 Miñ Kewu Yawe kicna hiwa guaru hayu néngacma guac hazua. Qeri uñana imi katanec ménda waimina nammac.‡ 9 Ni galenjë némma biria meme ic ienené népésimañ zé bétac haigic imuacnec zéma ionac baec séséñ igucnec metecgé néña. 10 Ic biria ienené wai énécmína eñañ bétacginaiguc momacnec hiñgacgic inimac, néñ ni imi técgéma ogicmañ.

142

Zérabéra igucnec metecgé mimac niñ zéwelerec.

1 (Dawidiac Masikil tanera legic. Bañec méñac qeriaiguc sanjima zéwelec ac yomi zéyec.) Ni Yaweac qachéhélizua. Ni Yaweac qacma zéwelecmizua. 2 Ni ewa gorona wésiaiguc qocgéwa mazac. Wañu nuac zéra waiya imi zéhicñi mizua. 3 Qerinaiguc qeri uñananéñ kic gili gili wañec séc, geñ mia hénana bétacya qahac imi niñdacma mihicñi nénec.

Ni héna agalenj keriiguc ienené sanjima bétac hainéngic. 4 Nuac hénaiguc hima hénna, méñnéñ méñ héniana ménda niñnéñu hoczua. Hainezic méñ ménda hayu hoczua. Méñnéñ méñ qeri uñana ménda galenjë néñu hoczua.

5 O Yawe ni zésiác wañgemma zézua. Miñ Kewu geñgaoc imi hainezicna zéma kicqeli kekec baec yomuaru gi imi nuac buña wanzañ.

6 Zésiácna niñna, ni maqeqeya wamma kecanzua, nunesi wañnéñanzu ionac méra igucnec metecgé néña, ienené kucgina eñeña nuac séc qahac. 7 Qeri uñana imi hésa ama igucnec hulac néña, qacgawac ewa hia ac zémañ. Goi héihéi wañ néña, ic solañ ienené lelecgé némma nammu.

143

Hazéchéra méragina igucnec metecgé mimac niñ zéwelerec.

1 (Dawidiac legic.) Yawe gi zéwelecna niñna. Guru héhélinawac gezac haina. Héniaga héla zéma héniaga solañawac séciguc acna niñna. 2 Guac kicgaiguc imi baec ic méñnéñ méñ kápésic solañ ménda keczac. Imuac niñac welenj qeqe icga niguc ac ai ménda mena. 3 Hazécnanéñ qeri uñanawac zuñ mezac. Kekecna qéziyu baeciguc maqezac. Siñi tunumañ qeriaiguc noporu becaru humugic ionac séc wanzua. 4 Imuac qerinaiguc qeri uñananéñ kic gili gili wañ néñu wésé bacna imi témañ zé wanzac.

5 Ni nalé wahalawac nimba kenzac. Ai menec imi qerinanéñ nimma taczua. Wañu iwawai méraganéñ wamma menec imi nimma 6 mérana guac murugeñ suluzua. Baec irec irecgianéñ doku niñ humuanzac imuac séc kekec uñananéñ guac wammizac. (Ohec)

7 Yawe gi acna foc niñnéña. Qeri uñana kuha mazac. Kic tanecga ménda musañgé néña. Baec séséñiguc hiñgacanzu ionac séc wambi niñac. 8 Niñkinzéñna imi guaru hezac imuac niñ siñunec goi héihéigawac ackuazéc nézéna nimba. Kekec uñana guaru nañgéwa érezac imuac mia héna kecmañ niñ ninzañ imi ku néña.

9 Yawe hazéchécna ionac méragina igucnec metecgé néña, ni guac méraga bawaiguc sanjizua. 10 Gi nuac Anutu keczañ, imuac niñac ku néña guac ewa siñga méndacma wammañ. Uñaga imi hiabia, imuac héna kondonjaiguc nuagicma kembésémañ.

11 Yawe qacgawac wamma kekecna meqeli néña. Solañ dindiñagawac séciguc zéra waiya igucnec népésina éréwa. 12 Wañu goi héihéiga nuac hezac imuac séciguc

‡ 141:8: Ac yomuac hénia imi; Ménda wainéñna kec humuwi niñac.

hazéchéčna qeric énécmína qahac waŋgic. Neŋ guac welen qeŋe icga kecŋua. Imuac niŋ qeri uŋana yéwéri mihicŋi mianzu imi moczoŋ auénécmína qahac wandacmu.

144

Baec yanda imi aŋgéŋa timac niŋac zéwelerec.

¹ (Dawidiac legic.) Yawe hainezicac zamanziŋna i zézé ségiségi wammimaŋ. Inéŋ mérana yaréac meefima mérana merawa yaré qeŋeac hénia kumiyec. ² Yawe imi goi héihéina, zamanziŋna zéma baŋecna, inéŋ neuŋ kiropo selina zéma metec metecna zéma saiwana, ni imi ic embac héčna méra bacnaiguc onopocanzac iwaru mia héiselianzua.

³ Yawe, gi ic imi némac hiaya niŋac eeya héianzaŋ? Miŋ Kewu gi baec icac ninna némaria waŋu niŋmianzaŋ? ⁴ Ic imi kua wésésé ésécnec hotoŋadac kecma qahac wammac, waŋu kekec naléyanéŋ amia timima keŋanzac ésécnec focdac hama kemmac.

⁵ Miŋ Kewu gi kurumeŋ misicgéma tima mana. Baec boŋa séc onosina hofac téma yacmac. ⁶ Hazéchécga pilitic giliénécmima héndéŋ énécmína. *Ʒakoŋga** muima héndéŋ énécmína keŋgic. ⁷ Ounec méraga suluma népésina éréwa. Doku qaŋŋ kuhaguc imuacnec zéma ic méréra ionac méragina igucnec metecgé néna. ⁸ Ieneŋ kua taséginanéŋ ikoc ac zéma méra héiginanéŋ manam batuc ai meanzu.

⁹ O Anutu ni legic qelia héima gita hésia 10 imi qema legic héigénzua. ¹⁰ Geŋ meseli énécmína ic kewuya ic kewuya yaréginaguc onogicanzu. Welen qeŋe icga Dawidi sou zéra igucnec metecgé néŋanzaŋ guac mia legic héigénzua. ¹¹ Ic enia ionac méragina igucnec ni metecgé néŋna. Ieneŋ kua taséginanéŋ ikoc ac zéma

méra héiginanéŋ manam batuc ai meanzu.

¹² Naŋ hécnina imi ic hésa komoranéŋ kecma séha séc yandianzac ésécnec wammu. Waŋu bérac hécnina ieneŋ ic kewuac ama yanda meanzu imuac hénia méndacma méra kiwi héimimia ama kewuac wotuŋa hocnéŋ memeya imuhucya ésécnec wammu. ¹³ Hofi amaninaiguc nene mérinaŋ kuaya qeyu rama hécnina ieneŋ baec kisi-aiguc saigic zaŋgégina imi tausenja tausenja zéma 10 tausenja 10 tausenja wammu. ¹⁴ Burumakao hécnina iwa ieneŋ haléginaguc réwéria wammu. Nununesi ménda hicŋiyu ama sombeŋnina iguc zésiac ménŋ ménda hicŋimac.

¹⁵ Ic embac areŋ imuhucya imi zézé ségiségi ginaguc. Ic embac Yawenéŋ Anutu kecénécmimia imi zézé ségiségi ginaguc.

145

Anutuac hiaya zéma kewuya.

¹ (Dawidiac mepé qepési ac.) Ic kewu Anutuna, ni zézé ségiségi waŋgémma qacga nalé tetcgia qahac mepési gémmaŋ. ² Ni kaiweya kaiweya zézé ségiségi waŋgémmaŋ. Waŋu qacga tetcgia qahac mepési gémmaŋ. ³ Yawe imi kuneŋ yanda imuac kuneŋ yanda mepésimimia wammac. Kuneŋ yandayawac séha imi qétéya olombiŋac séc qahac. ⁴ Hicŋisaia hicŋisaia emma kemma guac wawaŋ memega imi mepésima haka silicga kuhaguc imi zéau énécmimu. ⁵ Qac buŋaga eebipiyaguc zéma edamugaguc imi zéma guac haka welic welicgia imi qerinanéŋ zénimma kecmaŋ. ⁶ Hakaga welic welicgia imuac kuha imi zéau énécmimia wammac. Ni acguc héniaŋa kuneŋ yanda imi zéau énécmimaŋ. ⁷ Ieneŋ guac sese kuneŋ yanda imuac buŋa zéma guac héniaŋa solaŋa imuac legic héimu.

* **144:6:** Ʒakoŋ imi piliticac séséc ac waŋzac.

⁸ Yawe imi ewa hiawac wañ énécmima ewa biric wañ énécmima qeri geric foc foc ménda wamma goi héihéi kuneñ yanda wañ énécmianzac. ⁹ Yawe imi kekec momac yanda hiabia wañ énécmima zéyu hicñima keczu séc goi héihéi wañ énécmianzac.

¹⁰ Yawe geñ zéna hicñima keczu imi moczoñ guac ewa hia ac zému. Guac muru météré amuma kekec ieneñ gi mepésigémmu. ¹¹ Ieneñ guac héngalen ama areña yanda imuac edamuya zéauma guac kucga zéeminiñ wammu. ¹² Guac ai kuhaguc imi zéma héngalen ama areña yandagawac qac buñayawac edamuya imi ic onac qelihécgina énézégic nimmu. ¹³ Guac héngalen ama areña yanda imi héngalen ama areña yanda hémbénaña. Wañu héngalen aiga imi hicñisai lépaya lépaya hema emma kecmac. Miñ kewu imi zéyu hicñima keczu imi moczoñ goigina héima ménzé ménzéya qahac zikiziki acya moczoñ méndacanzac. ¹⁴ Yawe imi tendiñgéwiñ zé wañanzu ionac nangé énécmianzac. Wañu mema titi wañ énécmimia imi meyac énécmianzac. ¹⁵ Kekec momac yandanéñ guaru kic hianzu. Geñ nalé zézéya méndacma nene yaka gumu énécmianzan. ¹⁶ Wañu méraga suluma iwawai kekecginaguc imi moczoñ galeñgé énécmima sécgé énécmianzac.

¹⁷ Yawe imi wawañ memeya moczoñ solañ dindiña wañanzac. Haka silicya moczoñ ewa hiawac wañanzac. ¹⁸ Yawe imi zéwelec wammima hélacnec zéwelecianzu séc hosucgé énécmianzac. ¹⁹ Inéñ mia eeya héimianzu séc ewa siñginawac sécgé énécmianzac. Wañu ionac qac héhéligina imi nimma añgéngina tianzac. ²⁰ Yawe imi goi héihéi wammianzu séc héngalen wañ énécmianzac, néñ kaižiliweñ ic imi moczoñ mebiri énécmianzac.

²¹ Kuananéñ Yaweac qac buñaya

zéaumañ. Wañu séwiginaguc momac yanda ieneñ qara téréya imi tetecgia qahac mepésimu.

146

Anutunéñ méra miyu mepésimiyec.

¹ Haleluya, kekec uñana Yawe mepésina. ² Ni kecmac emma kecmac séc Yawe mepésimañ. Kecma emma kecmac séc Anutuna legic héimimañ.

³ Ini ic eneña ionaru ménda laheñgému. Baec ic ieneñ méra énécmimuac kuc ménda he énécmizac. ⁴ Ieneñ imi uñagina wai énécmiyu baeciguc liliñgéma kemmu. Kenjic kaiwe imuaru mia ionac niñareñ areñgia imi moczoñ qahac wandacmac.

⁵ Yakoboac Anutunéñ méra mimac imi ségi ségiyaguc. Wañu Yawe Anutuyawac niñkumuma kecanzac imi zézé ségi ségiyaguc. ⁶ Yawe imi baec kurumeñ zéma iwawai imuaru sécgéma hezac imi moczoñ zéyu hicñidacgic. Wañu hémbénaña qeri héla késa kecanzac. ⁷ Inéñ hédacgé énécmiawac kecanzu imi hena acac séc zédiñi énécmima yaka niñ humuanzu séc nene yaka gumu énécmianzac.

Wañu Yawenéñ qaté énécmimia imi hulac énécmianzac. ⁸ Yawenéñ kic hilic onac kic hihé meénécmianzac. Yawe imi mema titi wañ énécmimia imi meyac énécmianzac. Wañu Yawe imi ic solañ goi héihéi wañ énécmianzac. ⁹ Yawe imi ic kianja héngalen wañ énécmianzac. Wañu qawéc gupañ énépésima nangé énécmianzac. Wañu kaižiliweñ ic ionac hénagina imi mebiri énécmianzac.

¹⁰ Zion ama areña yanda, Yawe guac Anutunéñ hicñisai lépaya lépaya hémbénaña héngalen wañgémmac. Haleluya!

Anutunéñ Yerusalem héngalen wammianzac, mepésimini.

147

¹ Anutunina legic héimimia imi hiabia. Wañu imi niñsorocya zéma niñu sécgémac. Imuac niñac Yawe mepésini, haleluya! ² Yawenéh Yerusalem meyacgéanzac. Inéh mia Israel héndéh qéndéh wañ énécmigic keczu imi qutulañgé énécmianzac. ³ Inéh ewa biric wamma keczu séc mehiaru énécmima wizigina oso énécmianzac. ⁴ Inéh ménni sikilu qétégina oloñ énécmima qacgina qacénécmianzac. ⁵ Miñ Kewunina imi kuneñ yanda, kuc yandayaguc. Wañu niñtegic qinñtegicya séha imi olombiñac séc qahac. ⁶ Yawenéh memaamuma kecanzu imi énépésima nañgé énécmianzac. Wañu kaiñiliweñ ic imi giliyu baeciguc maunudacmac.

⁷ Saiwop zémima Yawe legic héimimu. Gita kulele qema Anutu legic héimigic. ⁸ Inéh hosusu haima kurumeñ osoanzac. Wañu baecac wamma kia imi hofiaiguc haiyu heanzac. Wañu kia haiyu baec boñaiguc qézézac éréma yandianzac. ⁹ Inéh haséh yañ zéma koeckoec nei merawanéh qacma kecgic nenegina mihicñi énécmianzac. ¹⁰ Yawe imi becosiac kuhawac niñkumuma kenzu ionac siñgina ménda niñanzac. Wañu ic méñ eneya héná kuhawac niñkumuma keñanzac imuac ménda héñsorocanzac. ¹¹ Inéh eeya héimima goi héihéiyawac kic hihi wañanzu ionac mia ewa hia niñanzac.

¹² Yerusalem gi Yawe legic héimina. Zion gi Anutuga legic héimina. ¹³ Inéh amagawac nagu wétéya imi meseligianzac. Wañu ama imuac qerigaiguc merachéca mériañ mihicñi énécmianzac. ¹⁴ Inéh baecgawac suc séré yanda imuac qeriaiguc luae qegéñu heanzac. Wañu nene héla gocmia hiabianéh gumu géñu sécgéanzac.

¹⁵ Inéh zézé seli acya baeciguc méliyu ackuazéc iminéñ foc foc keñanzac. ¹⁶ Inéh komboc rama

zucya imuhucya ésécnec giliyu maanzac. Wañu komboc bororoña baeciguc hicñi hicñiya imi qesayu bucgazeñ ésécnec heanzac. ¹⁷ Inéh saméh bororoña ésécnec komboc giliyu maanzac. Mérenéh sanjeña imi ogicma hia ménda tétéñgarimac? ¹⁸ Wañu inéh zéyu komboc imuhucya imi pépélíma doku wañanzac. Inéh luhuc ézéyu qeanzac. Wañu doku ézéyu keñanzac.

¹⁹ Inéh ackuazécya Yakobo zéhicñi miyec. Wañu héná acya zéma pakeñ acya imi Israelac zéhicñi miyec. ²⁰ Baec méñac ic areñ tosia ionaru imi imuhuc méñ ménda wañ énécmiyec. Imuac ieneñ Anutuac héná ac imi ménda niñzu. Haleluya!*

Anutuac edamuya imi baec kurumeñ sécgéma hezac.

148

¹ Haleluya, kurumeñiguc keczu ini Yawe mepésigic. Yawe mepésigic, ou enjeñaiguc keczu ini i mepésigic. ² Kua meme unahéra ini moczoñ i mepésigic. Kawali areñhéra ini i mepésigic.

³ Maso kaiwe iri i mepésiyic. Sikilu asarianzu ini moczoñ i mepésigic. ⁴ Kurumeñac kurumeñ ini acguc i mepésigic. Sawaiguc doku hedaczac ini acguc i mepésigic.

⁵ Momac yanda inéh zéyu hicñjima hezu imi wai énécmigic Yaweac qara mepésimu. ⁶ Inéh méñnéñ méñ ménda logimac niñ qañañ silic hai énécmima imuhucya imuhucya hémbénaña kumu énécmiyu nanzu.

⁷ Baec igucnec Yawe mepésigic, kondunac mokoleñ yanda zéma kondun zékéña zékéña ini momacnec.

⁸ Geric zéma komboc zéma komboc boboroña zéma hosusu dépañ zéma luhuc kuaya tohoanzu ini acguc imuhucyanec.

⁹ Baec boña zéma baec qindiñ qindiña moczoñ, ic gocmiaguc zéma yéménzéc ic moczoñ imuhucyanec,

* **147:20:** Hebraio ac yomuac hénia imi; Yawe mepésigic!

10 hasén yan moczon yanda zéma ama yan moczon zéma gisic zéma nei qeŋgaŋginaguc moczon imuhucyanec.

11 Baera baera ic kewu moczon zéma ic embac arena arena moczon zéma ic eŋeŋa zéma baecac zétegittegic ic moczon imuhucyanec, 12 ic qapé, embac seraŋa, ic embac yanda zéma nambérac moczon imuhucyanec.

13 Iwac qara momacgucnec sac eŋeŋa yanda wanzac. Waŋu edamuya imi baec kurumeŋiguc keczu imi moczon onogicma eŋeŋa wanzac, imuac niŋac momac yanda ini Yaweac qara mepésimu.

14 Inéŋ mia héna géséhéra ilicgina meyac énécmiyec imuac niŋac i imi qéhéréŋgé mima kecanzu météré énécmimia Israel ic ionac mepé qepésiac buŋa wanzac. Haleluya!

Anutuac haka hiabia ic embachéra ionac muru hezac.

149

1 Haleluya, legic qelianéŋ Yawe mepésigic. Météré ichéra* ionac azoazoroiguc legic héimigic. 2 Israel imi eŋeya mihicŋi miyec iwac niŋac wamma ségiségi wammac. Zionac naŋhéra ieneŋ eŋaŋ ic kewu niŋac wamma ségiségi wammu. 3 Legic hirima qara mepésigic. Waŋgoŋ zéma gita qema legic héimigic. 4 Yawenéŋ eŋeya ic embachéra niŋac ségiségi waŋanzac. Waŋu ic embac memaama kecanzu séc aŋgéŋgina tima kiwi méréra hénsoroc sorocya meénécmianzac. 5 Météré énécmimia ieneŋ imi edamuya qeriaiguc ségiségi wamma eŋaŋ hehe tataciguc legic héimimu. 6 Kuaginaiguc imi Anutuac mepé qepési acnéŋ hemac. Waŋu méraginaiguc sou bawa andia zéracuc imi he énécmimac. 7 Waŋu iminéŋ mia baera baera ic bakia melen énécmima ic embac arena arena tasé ku énécmimu.

* 149:1: Hénaoriŋ Anutu niŋzéŋgéanzu momac yanda ionac qacgina.

8 Waŋu ic kewuhécgina imi seŋ hésanéŋ, ic eŋeŋa hécgina imi aiŋ bétacnéŋ hénagina helanzi énécmimu. 9 Zétegit tegic ac ooyawac hezac imuac séciguc imuhuc waŋ énécmimu. Ai eeyaguc imuhucya imi météré énécmimia ionac méraginaiguc hai énécmiyu hezac. Haleluya!

Kewunina yanda Anutu.

150

1 Haleluya, ocmuŋaiguc Anutu legic héimigic. Kuha héima hezac kurumeŋ imuaru legic héimigic.

2 Wawaŋ memeya kuhaguc imuac niŋac legic héimigic. Héniaya, kuneŋ yanda edamuyaguc imuac niŋac wamma legic héimigic.

3 Tomuŋ qema legic héimigic. Kulele zéma gita qema legic héimigic.

4 Tambariŋ qema legic hirima mepésigic. Kuŋa zéma gitanéŋ legic héimigic. 5 Aiŋ hilaŋa qara kuneŋ yanda imuhucya qema mepésigic. Aiŋ hilaŋa hétéŋ ou eŋeŋawac qema mepésigic. 6 Kua wésésé héima kecanzu séc Yawe legic héimigic. Haleluya!

Mataio

Yesuac esaŋ ambéchéra ionac qacgina.

¹ Abaraham zéma Dawidiac qeli, Kristo Yesuac sac kitichéra.*

² Abarahamnén Isaka mihicŋiyec. Isakanén Yakop mihicŋiyec. Yakobonén Yuda zéma iwac dac munahéra mihicŋi énécmiyec.†

³ Yudanén Tamari iwarunec Feresi zéma Zara mihicŋi érécmiyec. Feresinén Hesiron mihicŋiyec. Hesironnén Aram mihicŋiyec.

⁴ Aramnén Aminadap mihicŋiyec. Aminadapnén Nason mihicŋiyec. Nasonnén Salmon mihicŋiyec.

⁵ Salmonnén Rahap iwarunec Boasi mihicŋiyec. Boasinén Rut iwarunec Yobedi mihicŋiyec. Yobedinén Yesi mihicŋiyec.

⁶ Yesinén ic kewu Dawidi mihicŋiyec.

Waŋu Dawidinén Uriawac inŋa iwarunec Solomon mihicŋiyec.

⁷ Solomonnén Rehoboam mihicŋiyec. Rehoboamnén Abia mihicŋiyec. Abiyanén Asafe‡ mihicŋiyec.

⁸ Asafenén Yosafat mihicŋiyec. Yosafatnén Yoram mihicŋiyec. Yoramnén Uzia mihicŋiyec.

⁹ Uzianén Yotam mihicŋiyec. Yotamnén Ahazi mihicŋiyec. Ahazinén Hezekia mihicŋiyec.

¹⁰ Hezekianén Manase mihicŋiyec. Manasenén Amosi§ mihicŋiyec. Amosinén Yosia mihicŋiyec.

¹¹ Waŋu Babilon baeciguc onagicma keŋkeŋa nalé imuaru Yosianén Yekonia zéma dac munahéra mihicŋi énécmiyec.

¹² Waŋu Babilon baeciguc onagicma keŋgicguc Yekonianén Salatiel

mihicŋiyec. Salatielnén Zorobabel

mihicŋiyec. ¹³ Zorobabelnén Abiut

mihicŋiyec. Abiutnén Eliakim

mihicŋiyec. Eliakimnén Azori

mihicŋiyec. ¹⁴ Azorinén Sadok

mihicŋiyec. Sadoknén Akim mi-

hicŋiyec. Akimnén Eliut mi-

hicŋiyec. ¹⁵ Eliutnén Eleazari

mihicŋiyec. Eleazarinén Matan

mihicŋiyec. Matannén Yakop mi-

hicŋiyec. ¹⁶ Yakopnén Mariawac

euya Yosefe mihicŋiyec. Waŋu Maria

iwarunec mia Yesu Kristo** zémimia

imi hicŋiyec.

¹⁷ Imuac Abaraham igucnec

éréma Dawidiguc hayu hicŋisaiac

qétégina imi 14 wanzac. Waŋu

Dawidi igucnec éréma Babiloniguc

onagicma keŋkeŋawac naléiguc

hayu hicŋisaiac qétégina imi 14

wanzac. Waŋu Babiloniguc onag-

icma keŋkeŋawac nalé imuarunec

éréma Kristoac naléiguc hayu

hicŋisaiac qétégina imi 14 wanzac.

Halécnén météré mimia Yesuac hicŋihicŋiya imuac suruc.

¹⁸ Waŋu Kristo Yesuac hicŋihicŋiya imi yomuhuc; Iwac neŋgocya Maria imi Yosefeac buŋa wammac niŋ zéérécmimia waŋec, néŋ ekawu momacnec ménda kericnec Uŋa Téréyanén kiwi meyu hériyaguc waŋu héŋec.

¹⁹ Waŋu iwac eu buŋa Yosefe imi ic dindiŋa kerec. Imuac niŋ, ara zéauyu kicginaiguc gamuyaguc wambac niŋac, éléŋnec waimiyu kem-

mac zé nimma niŋareŋgéyec. ²⁰ Imuhuc nimma keru Miŋ Kewuac kua meme uŋa ménénéŋ gauiguc hicŋimima yomuhuc ézéyec; Daw-

idiac qeli Yosefe, iniŋ buŋaga Maria wagicmaŋ zé zénéŋga ménda hiriyu, tomenaiiguc taczac imi

* **1:1:** Ac oruha yomi imi kiwi Mataioac ac oruha qahac, néŋ kemaŋa 1:2-17 imuac ac oruha wanzac. Kiwi téréya yomuaru ic embac onac qacgina sasala hezac imi owiŋ zé 3ipilalec ac me Nei ac qahac, néŋ Girik ic me Hebraio ic ewagina méndacma ooyawac hezac. † **1:2:** Yudawac dachéra imi 3, munahéra imi 8, néŋ tosara waima iwac qara ooyawac hezac imuac hénia imi Hén 49:10 imuaru hezac.

‡ **1:7:** Kiwi méranén ooya tosaraiguc Asafeac qara ménŋ imi Asa. § **1:10:** Kiwi méranén ooya tosaraiguc Amosiac qara ménŋ imi Amon. ** **1:16:** Hebraio aciguc; Mesia imuac hénia imi halécnén météré mimia.

Uña Téréyawac murunec. ²¹ Inéj nañawac mihicñimac. Mihicñiyu inéj kecma eñeya ic embachéra kápésicgina igucnec añgégina timac, imuac niñac qara Yesu zéwésémañ. ²² Haka hicñiyec imi Miñ Kewuninanéj kua meme icya kuaya mema ac yomuhuc zéyec imi moczoñ meselimañ zé imuhuc hicñiyec; * ²³ Ninzu, embac serañanéj héri haima naña meyu iwac qara Immanuel zému (Hénia imi Anutunéj neñanguc kezcac). ²⁴ Imuhuc zéyu Yosefenéj gau igucnec yacma Miñ Kewuac kua meme uñanéj zéyec séc wamma iniñ buñaya wagicma hayec. ²⁵ Wañu inéj i guc momacnec heyac ménda wamma kerunec embac imi méréc merac naña mihicñiyec. Mihicñiyu Yosefenéj qara Yesu zéyec.

2

Niniñ ic ieneñ Yesu hémbiñ zé hagic.

¹ Ic kewu Herodeac héngalen naléiguc Yesunéj Yuda baec Betelehem ama areña yandaiguc hicñiyec. Gezac qema niñgic, hicñiyu Is igucnec niniñ ic tosara Yerusalem hama yomuhuc zégic; ² Merac Yuda ic onac ic kewu buña hicñiyec imi dimia? Nini Is iguc iwac widi mén hémma mepésimiwiñ zé haziñ. ³ Imuhuc zégic ic kewu Herodenéj ac imi niñu ewayaiguc niñkéndéñaguc wañec. Imi mia inéñec qahac, Yerusalem miñina i guc kegcic ieneñ moczoñ imuhuc wañgic. ⁴ Wañu inéj hofac oo ic kiwahécgina zéma hénaiorij ionac hénia acac kiwi ic unuruma Kristo* dimuaru hicñima kezcac imuac qesiénécmiyec. ⁵ Qesiénécmiyu yomuhuc ézégic; Yuda baec Betelehemiguc. Imi mia Anutuac tiliñ tiliñ ic méñnéj yomuhuc oyecac hezac hénia yomuhuc niñac imuhuc zégic; ⁶ Betelehem ama areña, guac

murunec galen méñnéj hama nuac hénaiorij Israel imi rama galen ésécnec galenagé énécmimac. Imuac niñ gi imi Yuda baeciguc ama areña yanda kunen kunen hema kenzac imuac sugcinaiguc komodia ménda wanñañ.

⁷ Imuhuc zégic nimma Herodenéj niniñ ic éléñec unuruyu hagic eñacnec tacma widi hicñiyec imuac naléya dindiñanec qesiénécimima niñec. ⁸ Qesiniñu tecgéyu Betelehem ama areña yandaiguc méli énécmima yomuhuc énézéyec; Kemma merac imuac dindiñanec qesinimma. Wañu mihicñimuiguc liliñgéma hama nézégic, ni acguc kemma mepési mimañ. ⁹ Ic kewunéj imuhuc zéyu niñgic tecgéyu, hénagina méñgucnec toroqema keñgic. Wañu gezac qema niñgic, widi Is imuaru héngic iminéj muñguc hicñi énécmima walac walac kemma moczoñ merac heyec ama imuaru kemma héiselima tarec. ¹⁰ Wañu ieneñ widi imi muñguc hémma ségiségi kunen yanda wañgic. ¹¹ Wañu ama imuaru haréma merac imi neñgocya Mariaguc momacnec iricma simiñ héima mepési migic. Imuhuc wamma géségina auma sese mema hagic goli, libanosi ic tutuha héméñaguc zéma sacmasi haléc héméñaguc imi sécgina séc haimigic. ¹² Wañu gauiguc Herodeac muru ménda kemmu niñ énézéyec. Énézéyu nimma hénia mén igucnec ama baecginaiguc liliñgéma keñgic.

Yosefe iniñ meracyaguc Izipte baeciguc néngacma keñgic.

¹³ Liliñgéma keñgic, ninzu, Anutuac kua meme uñanéj gauiguc Yosefe hicñimima yomuhuc ézéyec; Herodenéj merac yomi qemañ zé hochoc ai mezac, imuac gi yacma merac zéma neñgocya oragicma Izipte† baeciguc néngacma kemma kecna muñguc gézémañ. ¹⁴ Imuhuc zéyu Yosefenéj sinjiyaiguc yacma

* **1:22:** Yes 7:14 * **2:4:** Hebiraio aciguc; Mesia imuac hénia imi halécnéj météré mimia. † **2:13:** Girik aciguc; Aigiptos.

merac zéma nenjocya oragicma Izipte baeciguc keñec. ¹⁵ Kemma imuaru kerunec Herode humuyec. Imi mia Miñ Kewuninanén ejeya kua meme ic ménjac kuaya mema zéma yomuhuc zéyec ac yominén héla héimac niñ imuhuc hicñiyec; Izipte baec igucnec nañna qac hérémizua.*

Yesu qewiñ zé wamma namu nene tosara unuhumugic.

¹⁶ Wañu Herode imi niniñ ic ienen ikoc wammigic imi niñtegicma qeri biric kunenñ yanda wañec. Wañu yaré ic méli énécmiyu kemma Betelehem ama areña yanda zéma ama areñ yanda yanda hosuraiguc tacma keñec imuac qeriaiguc merac kecgic imi niniñ ic qesiéncmima naléya niñec imi méndacma yawuñgina éréhéc zéma bawaiguc moczoñ unugic humudacgic. ¹⁷ Imuhuc wañgic kua meme ic Yeremianén yomuhuc zéyec ac imi héla héiyec; ¹⁸ Ewa héténj méñ Rama ama areña yandaiguc hicñiyu niñgic. Ewa biric yanda zéma zésiác yandanén hicñiyu niñgic. Rahelnén merachéra ionac niñ siaczac. Merachéra qahac wandaczu imuac niñ mebélac gémuac séc qahac wañec.

Izipte baec igucnec lilingéma hagic.

¹⁹ Wañu Herode humuyu, ninzu, Miñ Kewuac kua meme uña ménénj Izipte baeciguc Yosefe gauiguc hicñimima yomuhuc ézéyec; ²⁰ Meracac kekecyá qewiñ zé hocgic ienenñ humudaczu, imuac gi yacma merac imi zéma nenjocya oragicma Israel baeciguc lilingéma kenna. ²¹ Imuhuc zéyu Yosefenén yacma merac nenjocyaqac oragicma Israel baeciguc keñec. ²² Néñ Akelaonén manjocya Herodeac tatic késama Yuda baec galenjézac imuhuc zégic nimma imuaru kemmanñ zé zénéña hiriyec. Wañu gauiguc kua meme uñanénj ézéyu nimma Galilaia

baeciguc keñec. ²³ Kemma taun ménj Nazarete zéanžu imuaru kerec. Haka imi mia kua meme ichéra kuagina mema ac yomuhuc zéyec imi hélaguc wammac niñ imuhuc hicñiyec; Nazarete ic zémimu.

3

Yohaneac héipuc ac.

¹ Nalé imuaru doku naec haka ic Yohanenénj hama Yuda baec kisiaiguc yomuhuc zéauyec; ² Kurumenjac héngalenj ama areña yandanén hosucninu hazac, imuac niñ ewa qerigina melenjic. ³ Wañu ic iwac mia kua meme ic Yesaiawac kuaya mema yomuhuc zéyec; Ic ménj baec kisiaiguc qaczac, iwac ewa imi yomuhuc; Miñninawac hénaya zéréñ qéréñ wamma megic, iwac hénaya héimindiñgic dindiña wañu. ⁴ Yohane i imi maleku kamele zuanénj memeya imi héima rikuña yañ séwélanénj memeya imi kembañaguc zikima kerec. Wañu iwac neneya imi gaoc zéma hasénj morombazecac dokuya. ⁵ Wañu imuhuc zéauyu Yerusalem zéma Yuda baec séc zéma Yodan doku néwéc néwéc ic embac moczoñ iwac muru kendacgic. ⁶ Kemma késpedesgina zéaugic Yodan Dokuiguc doku naec énécmiyec.

⁷ Wañu doku naec énécmiyec imuaru Farisaio ic zéma Sadukaio ic sasala hagic inicma yomuhuc énézéyec; Qaté mokolenjac qelihéra qeri geric hahaya imuacnec néngacmu niñac mérénenj goro ac énézéyec? ⁸ Ewa melenj melenjac séciguc héla mihicñigic. ⁹ Wañu enañ qeriginanénj Abaraham imi neñañ yandanina imuhuc ménda zéma nimmu. Ni énézéwa niñgic, Anutunénj hoc yomi hia énézéyu yacma Abarahamac qelihéra wandacmu. ¹⁰ Ic hésa sasala imuac héniaiguc naka bec haiyu hedaczac. Héla hiabia ménda haianzac séc héiyu mayu gericiguc giliyu hiñgacdacmac. ¹¹ Ni imi qerigina

* 2:15: Hos 11:1

melemmu niñac dokunéh naec énécmianzua, néh nuac andénaiguc hakeczac inéh kuc yandayaguc ni nogiczac. Nidac imuhucyanéh hena usuya metecgéma késamañac séc qahac. Inéh Uña Téréya zéma geric bélañanéh naec énécmimac. ¹² Iwac méraiguc sarac yanda iminéh héla gocmia imi tocgéma hofiiguc haimac, néh gorosona imi héiusuñ wamma geric bélañ tectecgia qahac imuaru giliyu zamac.

Yesu doku naec haka wammiyec.

¹³ Wañu nalé imuaru Yesunéh Galilaia baec igucnec Yodan dokuiguc hama Yohanenéh doku naecmimac niñ ézéyec. ¹⁴ Ézéyu Yohanenéh getalimima yomuhuc zéyec; Geñ ni doku naec némbésémañ niñac wañzua, néh geñ nuac muru hazañ? ¹⁵ Yesunéh melemma zéyec; Deguc imi acna niñnéna imuhuc wamma nekañ haka solañ moczon meseliwic, imuhuc zéyu ara nimmiyec. ¹⁶ Nimmima doku naecmiyu Yesu imi doku igucnec éréyec. Éréyu kurumené angéyu Anutuac Uña Téréya kembo nei ésécnec mama hama iwac orucyaiguc nañu héñec. ¹⁷ Wañu kurumené igucnec ewa mén yomuhuc hicñiyec; Yomi imi nuac Nañna. Iwac siñ kuney yanda niñanzua. Iwac niñ ewa qerinanéh ségiségi yanda wañanzac.

4

Yesu manam batuc wammiyec.

¹ Wañu Yesu Biria miñinawac ala batuciguc emmac niñ Uña Téréyanéh wagiru baec kisiaiguc keñec. ² Kemma siñi kaiwe 40 imuac séc nene zikima zéwelecma kecma andiaiguc yaka niñ humuyec. ³ Ara batuc miñinanéh Yesuac muru hama yomuhuc zéyec; Gi Anutuac Nañna wanzañiguc zéna hoc sasala yominéh melemma saméh wammac. ⁴ Imuhuc zéyu Yesunéh melemma zéyec; Yomuhuc mia ooyawac

hezac; Icnéh saméh sac qahac, néh ackuazéc Anutuac kuaya igucnec haanzac imi moczon nimma kekecyaguc kecmac. ⁵ Imuhuc zéyu Biria miñinanéh Yesu wagicma Yerusalem kiropoc téréyaiguc emma ama téréya imuac witiyaiguc oporu nañec. ⁶ Nañu yomuhuc ézéyec; Inéh guac wamma kua meme uñahéra énézéyu ieneñ méraginanéh gi gépésima osogéngic hocnéh hénaga ménda nézégémac. Imuhuc ooyawac hezac, imuac mia gi Anutuac Nañna wanzañiguc yomuacnec luma emu hiñgacna. ⁷ Zéyu Yesunéh muñguc yomuhuc ézéyec; Yomuhuc ogic hezac; Néh Miñ Anutuga ménda batucgé miwésémañ. ⁸ Imuhuc zéyu Biria miñinanéh wagicma baec boña eñeña yandaiguc emma héngalené ama areña yanda sasala baec séc hema keñkeña imi zéma imuac edamuya ézéyu héndarec. ⁹ Héñu yomuhuc ézéyec; Gi simiñ héima mepési némbésémañiguc iwawai imi moczon guac géndacmañ. ¹⁰ Imuhuc zéyu Yesunéh melemma zéyec; Biria miñina,* gi néngacna! Yomuhuc mia ogic hezac; Miñ Anutuga simiñga héimima mepési miwésémañ, wañu iwacnec sac welené qemiwésémañ. ¹¹ Imuhuc zéyu Biria miñinanéh Yesu waimima keñec. Keñu kua meme uña eney haréma Yesu welené qemigic.

Yesunéh Galilaia baeciguc aiya hénima meyec.

¹² Wañu Yesunéh Yohane hésa amaiguc opocgic imuac buña suruc nimma Galilaia baeciguc keñec. ¹³ Wañu Nazarete ama waima Kafanaum amaiguc kemma kerec. Ama imi Zabulon zéma Naftali baec suciguc zékéh yanda hezac imuac giñgiñaguc taczac. ¹⁴ Imi mia Anutuac tiliñtiliñ ic Yesaiawac kuaya mema ac yomuhuc zéyec imuac héla héimac niñac imuhuc hicñiyec; ¹⁵ Zabulon baec, Naftali baec, Yodan doku néwécgeñ konduné giñgiñawac

* **4:10:** Girik aciguc; Satana.

héna zéma ic enia ionac baec Galilaia imuaru, ¹⁶ ic embac tunumañiguc taczu eneñ asac mararañ yanda hicñiyu héngic. Wañu humucac tunumañiguc kecgic ionac muru asac mararañ qetagali énécmizac.

¹⁷ Wañu nalé imuaru mia Yesunéñ aiya hénima yomuhuc zéauma énézéyec; Anutuac héngalen ama areña yanda hosucginu hazac, imuac mia ewa qerigina melençic.

Yesunéñ hénima tohotoho ichéra unuruma énépésiyec.

¹⁸ Wañu Yesunéñ Galilaia kondun giñgiñiguc keñkecma héñu Simon, Petero zémimia imi zéma iwac munaya Anderea iereñ konduniguc ufigira gilimanec nañoc. Wañu iereñ imi lambéc héréhéré ic keroc. ¹⁹ Wañu iricma yomuhuc érézéyec; Hama ni méndacnéñic, neñ ai mén érécmiwa iri ic embac héréhéré ic wammaoc. ²⁰ Imuhuc zéyu focnec ufigira waiyic taru Yesu méndaroc. ²¹ Wañu imuacnec keñkecma héñu dac muna éréhéc Zebedaioc nañ hérera, Yokobo zéma iwac munia Yohane iereñ mañgocgira Zebedeguc eñawu zéiciguc ufigina qotoma tacgic mihicñi érécmima ururuyec. ²² Ururuyu focnec zéic zéma mañgocgira imi waima Yesu méndacmiyoc.

Yesunéñ ic embac tunaguc ackuazéc ku énécmiyec.

²³ Wañu Yesunéñ Galilaia baec séc kereñ haré wamma tocgotocgo amaginaiguc Anutuac héngalen ama areña yandawac buña suruc hiabia imi zéauma ku énécmima ic embac sugginaiguc ic embac tosara hafi zepaginaguc hénia hénia imi moczoñ mehiaru énécmiyec. ²⁴ Imuhuc wañu iwac qac buñaya imi Siria baec séc saima kendarec. Kendaru ic embac ieneñ hafi ic hénia hénia; hafi zepaginaguc, uña biriaginaguc, humuc turucginaguc, zéma héna méragina séléc sélécgia imi onagicma hagic mehiaru énécmiyec. ²⁵ Wañu Galilaia,

Dekapoli, Yerusalem, Yuda, zéma Yodan doku néwéc igucnec ic embac tuña tuña hama méndacmigic.

5

Ic zézé ségiségyaguc.

¹ Wañu Yesunéñ ic embac tuña tuña imi inicma baec bonaiguc emma tarec. Taru tohotoho ichéra ieneñ iwac muru hagic. ² Wañu kuaya auma ku énécmima zéyec; ³ Uña qerigina mageqeya kecanzu imi eneñ ségiségi ginaguc, kurumeñac héngalen ama areña yanda imi ionac buña wanzac. ⁴ Zé siac wamma kecanzu imi eneñ ségiségi ginaguc, Anutunéñ ewa hia qeénécmimac. ⁵ Gumbénzénzén kecanzu imi eneñ ségiségi ginaguc, baec yanda baec imi mératéc énécmiyu késamu. ⁶ Yaka zéma doku niñ humuanzu éséc haka solañawac wañanzu imi eneñ ségiségi ginaguc, sécgé énécmimia wammac. ⁷ Goi héihéi wañ énécmianzu imi eneñ ségiségi ginaguc, Anutunéñ goigina héimac. ⁸ Ewa qerigina qala qala imi eneñ ségiségi ginaguc, ieneñ Anutu hémmu. ⁹ Luae qeçe ic imi eneñ ségiségi ginaguc, Anutuac nambérac héra zéénécmimu. ¹⁰ Haka solañawac unuhéi wañ énécmigic birizu imi eneñ ségiségi ginaguc, kurumeñac héngalen ama areña yanda imi ionac buña wammac. ¹¹ Nuac niñac zéma zébiri qébiri wañ énécmima unuhéi wañ énécmima ikoc wamma ac biria hénia hénia onac séwiginaiguc haimu imi ségiségi ginaguc, ¹² Anutuac kua meme ic walac hama kecgic imi imuhucyanec unuhéi wañ énécmigic. Imuac niñac ewa hia nimma ségiségi wammu. Imuac kitiwa kurumeñiguc heheya imi kuneñ yanda imuac niñac imuhuc zézua.

Sei zéma asac mararañ.

¹³ Ini imi baec ic ionac sei keczu. Wañu seinéñ siña qahac wammaciguc némacyanéñ iwawai mén hésiyyu siñaguc wammac? Qahacgucnec, iwawai omayá wamma

iwawai méné ménda mehiarumac, néné momacguc wanmimiawac séc imi giligic ic embac enen tizizam. ¹⁴ Wanu ini imi baec ic ionac asac mararan, ama areña yanda méné baec boñaiguc imi musangémacac séc qahac. ¹⁵ Kifa imi acguc otorima kewuc guandiaiguc ménda haianzu, qahac, imi mia tatarraiguc haigic taru asahanéné ama qerraiguc ic embac asari énécmianzac. ¹⁶ Imuac onac asac mararan ginané imuhucyanec ic onac kicginaiguc measari énécmimac. Wanu ienen onac wawan meme hiabia imi héngic hiaruyu Manogcina kurumeniguc keczac imi mepési mimu.

Héna ac zéma Anutuac tilinṭilin ic.

¹⁷ Niṅgic ni héna ac zéma kua meme ic ionac ac imi mesohoman zé mazua tanec ménda wammac. Ni imi mesohoman zé ménda mayi, néné meseligiman niṅac mayi. ¹⁸ Ni hélacnec énézézua, héna ac igucnec ac kiwi siliha me bororoṅadac méné en hema ménda qahac wammac, néné moczoṅ hélagucnec wandaruguc mia baec kurumen imi hia qahac wammac. ¹⁹ Imuac ic méné méné héna ac imuarunec komocdiadac méné logima tosara imuhucnec wammu niṅ ku énécmimac imi, kurumenac héngalen amaiguc ic mamaya zémimac. Wanu méné méné wawan memeyaiguc haima héna ac imi imuhucyanec tosara ku énécmimac imi, kurumenac héngalen amaiguc ic eneña zémimac. ²⁰ Imuac énézézua niṅgic, onac haka solanéné héna acac* kiwi ic zéma Farisaio ic ionac hakagina ménda ogicmac imi, kurumenac héngalen amaiguc keremmuac séc qahac.

Qeri geric hakawac goro ac.

²¹ Yandahécgina yomuhuc énéc énézézua; Ic ménda qehumuwésémaṅ, wanu méné méné ic qehumumac imi acac buña wammacac hezac, ac imi ini niṅgicac nindaczu. ²² Néné neṅ

yomuhuc énézézua; Méné méné méné héna qahac alaya qeri biric niṅmizac imi acac buña wammac. Méné méné méné imi alayawac niṅac, ic qelana† zémizac imi kua meme ic ionac kaunsol iguc onopocmu. Méné méné méné alayawac moroc zémizac imi geric siawac buña wammac. ²³ Imuac gi zaki téréyawac sese mema hama alaganéné guac niṅac hazéc ac méné késa keczac imi niṅqelizaniguc ²⁴ sesega imi zaki téréya wésiaiguc haina taru walac alagawac kenna luae qegéjuguc bec liliṅéma hama sesega imi haimiwésémaṅ. ²⁵ Gi hazécgaguc hénaiguc kemmanec focdac ewa momac wammaoc. Imuhuc ménda wanna hazécgané gésigési icac muru goporu gésigési ic iminéṅ téngiṅ ic kunéṅinawac mériaiguc waigénu hésa amaiguc gopocmac. ²⁶ Goporu, ni hélacnec gézéwa niṅna, alagawac kitic imi moczoṅ ménda kudacma imuarunec mawésémaṅac séc qahac wammac.

Kaisero haka.

²⁷ Yandahécgina yomuhuc énéc énézézua; Kaisero ai ménda mewésémaṅ, ac imi niṅgicac nindaczu. ²⁸ Néné ni yomuhuc énézézua; Ic méné méné embac méné hémma ewayaiguc hémbaoc wammizac imi mia ewa qerianéné bec kaisero wanzac. ²⁹ Kicga héiigucnéṅ biriawac simbaiguc goporu, imi néfindiṅéma gilina kemmac. Séwi taséga momacguc qahac wanu séwiga yanda imi geric siaiguc ménda giliyu hiṅgacbésemaṅ iminéṅ hia wammac. ³⁰ Méraga héiigucnéṅ biriawac simbaiguc goporu, imi hericma gilina kemmac. Séwi taséga momacguc qahac wanu séwiga yanda geric siaiguc ménda giliyu hiṅgacbésemaṅ iminéṅ hia wammac.

Eu iniṅ waiwai haka.

³¹ Zézéya méné imi yomuhuc; Ic méné méné méné iniṅna waimimac imi wai amuamuac kiwi oma mimac.

* 5:20: Moseac héna ac. † 5:22: Girik aciguc; Raka.

32 Nén ni yomuhuc énézézua; Ic méjnénj méné iniña kaiseroac qahac, nén yéwéri tosara niñac waimizac imi, inénj embac imi kaiseroiguc opoczac. Wañu ic méjnénj embac waimimia imi mezac imi, i acguc kaisero wanzac.

3ézépañ ac.

33 Wañu muñguc, yandahécgina yomuhuc énéc énézéya; Gi Anutuac kiwaiguc acga eñ ménda zéseliwésémañ, nén guac zézépañ acga imi kewuac kiwaiguc wandacbésemañ. 34 Wañu ni yomuhuc énézézua; Anutuac kiwaiguc ac méné méndagucnec zéselimu. Kuruménj qacma ménda zéselimu. Kuruménj imi Iwac ic kewu tatac wanzac. 35 Wañu baec acguc ménda qacma zéselimu. Baec imi Anutuac héná titiya wanzac. Wañu Yerusalem acguc ménda qacma zéselimu. Imi ic kewu eneñawac ama areña yanda wanzac. 36 Wañu orucgaiguc acguc ménda koroma zéseliwésémañ. Imi mia gi oruc zucga meleña méñac méné lalac me zapéla wammacac séc qahac imuac niñac imuhuc zézua. 37 Imuac bénezéñ dac, hélacnecac imi hélacnec, qahacwac imi qahac sac zému. Ac toroqeqeya imi Biria miñinawac murunec hahaya.

Bakia melej énécmimiawac haka.

38 Ac zézéya méné yomuhuc niñanzu; Kiwawac kitiwa imi kiwa, zécyawac kitiwa imi zécya. 39 Wañu neñ yomuhuc énézézua; Haka biria kétik imuac nuna guwa ménda wammu. Méjnénj hulunğa otomac imi, néwécgeña hia meleñ mina qemac. 40 Wañu méjnénj geña maleku niñac aciguc guagicma keñu sañgeña malekuga imi momacnec wai miwésémañ. 41 Méjnénj héná hosuru guagicma kemmanac zéyu horua méndacmima kembésémañ. 42 Méjnénj iwawaiga méné guagicman zé me lagulawac késamañ niñac welecgeñu enđac ménda mélina kemmac.

Hazéc onac goigina héimu.

43 Alaga siñ nimmima hazécga mézétiti wammiwésémañ ac zézéya méné imuhuc niñanzu, 44 nén neñ mia yomuhuc énézézua; hazéc hécgina siñgina niñénécmimu. Wañu ununesi wañ énécmianzu ionac niñac wamma zéwelec wammigic goigina héimac. 45 Imuhuc wamma kuruménj Mañgoc ginawac nambérac wamma kecmu. Kuruménj Mañgocginanéñ kaiwe zéyu ic hia biria momacnec asari énécmianzac. Wañu kiaya imuhucyanec ic hia biria momacnec énécmianzac. 46 Siñ niñénécmianzu ionacnec sac goigina héiénécmimu imi, némac kitiwa hiabia he énécmimac? Takis meme ic acguc haka imuhucya hia ménda wañanzu me? 47 Wañu alahécgina ionacnec sac ac qacguc wañ énécmimu imi, némac iwawai kunen yanda wanzu wammac? Ic enia enen haka imuhucya hia ménda wañanzu me? 48 Imuac mia kuruménj Mañgocgina imi solaña kezcac séc ini imuhucnec solaña kecmu.

6

Méra énécmimiawac haka.

1 Técgina nimma kecmu. Haka solaña imi ic ienenj hémmu niñac zéma kicginaiguc wambu niñac. Imuhuc wammuiguc kuruménj Mañgoc ginanéñ bakia hiabia ménda meleñ énécmimac.

2 Kicac welenj qeqe imi ienenj tocgotocgo amaiguc zéma héná yanda séc kemma icnéñ mepési énécmimu niñac témun hianzu. Nénj hélacnec zéwa niñgic; Ic imi enenj baec icnéñ mepési énécmigic bakiagina bec medaczu. Gi imi geña wéségaiguc imuhuc ménda wambésémañ. 3 Nénj maqeqeya iwawai méné énécmiwésémañ nalé imuaru méra héiganénj némac haka wanzac imi méra kanaganénj ménda nimmac. 4 Imuac niñ haleñ haihaiga imi sasangiaiguc wambésémañ. Wañu Mañgocga

sasaŋgiaiguc géŋanzac inéŋ imuac bakia melengémmac.

3éwelec ai.

⁵ Waŋu zéwelec wambésémaŋ imuaru ninzén ninzén ic ikora ieneŋ waŋanzu éséc nec ménda wambésémaŋ. Ieneŋ mia inicmu niŋac tocgotocgo amaiguc zéma héna yanda séc namma zéwelec wawaŋa imuac siŋa niŋanzu. Ni hélac nec énézézua; Ieneŋ imi boŋa bec késagic tecgézac. ⁶ Gi zéwelec bésémaŋ imuaru amaiguc emma naguga héima maŋgocga sasaŋgiaiguc kecaŋzac iwac muru zéwelec wambésémaŋ. Waŋu maŋgocga sasaŋgiaiguc hémma niŋanzac inéŋ bakia imi melengémmac. ⁷ Ini zéwelec biŋ zé ic enia éséc nec ac héla qahac sasala ménda olommu. Ieneŋ mia ac sasala zéniguc niŋnéncmimac imuhuc zéma niŋanzu. ⁸ Maŋgocgina imi zéwelec ménda waŋgic nec iwawai hocanzu imi bec nindaczac. Imuac ini ionac séc ménda wammu. ⁹ Imuac ini yomuhuc zéma zéwelec wammu; Kurumeŋ Maŋgocnina guac qacga mepésini téréya hemac. ¹⁰ Guac héngalen ama areŋa yanda mama hamac; Kurumeŋiguc hezac éséc nec baeciguc guac ewa siŋga wandac wandara wammac. ¹¹ Gi deguc kaiwe yomuac nene sécnina nénécmina. ¹² Nini ic ionac késpedesigina wai énécmiziŋ, imuhucyanec késpedesicnina wai nénécmina. ¹³ Nini ménda wai nénécmina ala batuciguc kerembiŋ niŋac. Néŋ Biriá miŋinawac murunec metecgé nénécmina. ¹⁴ Ini ic ionac késpedesic waimuiguc kurumeŋ Maŋgocginanéŋ onac késpedesic imuhucyanec waimac. ¹⁵ Waŋu ini ic onac késpedesic ménda waimuiguc maŋgoc ginanéŋ késpedesigina imuhucyanec ménda waimac.

Nene zikima zéwelec wawaŋa.

¹⁶ Waŋu nene zikima zéwelec wammuiguc ninzén ninzén ic ikora

ieneŋ waŋanzu éséc nec ewa biric tanec ménda wammu. Némac niŋ ieneŋ imi tanecgina wininiyu inictegitmu niŋac imuhuc waŋanzu. Hélac nec énézézua; Ieneŋ imi bakiagina séha imi bec megic tecgézac. ¹⁷ Geŋ mia nene zikima zéwelec bésémaŋ imuaru orucga haléc naec mima kic tanecga zuac bésémaŋ. ¹⁸ Waŋu nene zikima zéwelecma keczaŋ imi ic ionac muru qahac, néŋ Maŋgocga sasaŋgiaiguc kecaŋzac iwac muru sac wininiyu géŋtegitmac. Waŋu Maŋgocga sasaŋgiaiguc iwawai hicŋiyu héŋanzac inéŋ bakia melen gémmac.

Iwawai eeyaguc kurumeŋiguc haigic emmac.

¹⁹ Ini hinac iwawaigina eeyaguc imi baeciguc ménda tocgégic emmac. Imuaru mia gureŋ zéma hufeŋanéŋ mebiriwac niŋac. Waŋu imuaru imi kowu nene ieneŋ hézénégéma hiŋgacma kowu memu. ²⁰ Néŋ hinac iwawaigina eeyaguc imi kurumeŋiguc qutulaŋgégic emmac. Imuaru imi gureŋ zéma hufeŋanéŋ ménda mebirimac. Waŋu imuaru kowu nene ieneŋ ménda hézénégéma hiŋgacma kowu memu. ²¹ Hinac iwawaiga eeyaguc hemac imuaru mia ewa qeriga acguc hemac imuac niŋac imuhuc zézua.

Kifanina asahaguc me qahac?

²² Kicga imi séwigawac kifaya. Kicga hiabia hezaciguc asahanéŋ séwiga moczoŋ yanda sécgémac. ²³ Néŋ kicga birizaciguc imi tunumaŋnéŋ séwiga moczoŋ yanda sécgémac. Waŋu asac mararaŋ ewa qerigaiguc hezac iminéŋ siŋindéŋgézaciguc siŋi tunumaŋ dimuhucyanéŋ hicŋigémmac?

Anutu iwac nec sac welen qemimu.

²⁴ Ic momacgucnéŋ ic kewu éréhéç welen qeérécmimacac séc qahac. Méŋac mézétiti wammima méŋac siŋ nimmimac, me méŋac eeya héima méŋac niŋméimac. Ini Anutu

zéma soukiwa momacnec welen qeqe waŋ érécmiuac séc qahac.

Nene me séwi usuginawac ewa goro ménda wammu.

²⁵ Imuac bec énézéwa; Némac dokuac me neneac newiŋ zéma kekecginawac qeri yéwéri ménda wammu. Séwiginawac némac iwawai héiwiŋ zéma qeri réwéri ménda wammu. Kekecganéŋ nenega ogicma eeyaguc ménda wanzac me? Séwiganéŋ malekuga ogicma eeyaguc ménda wanzac me? ²⁶ Ini sawaiguc nei inicgic. Ieneŋ héihimic ménda waŋanzu. Waŋu nene mequtulaŋ me hofiiguc haihai ménda waŋanzu. Waŋu onac kurumeŋ Maŋgocnéŋ gumu énécmianzac. Waŋu ini nei onogicma eeginaguc ménda wanzu me? ²⁷ Waŋu onarunec méréneŋ qeri réwéri wamma kekecginawac naléya komora mén hia mehorugimac? ²⁸ Waŋu ini némac niŋac malekugina niŋac qeri réwéri waŋanzu? Sombenac baorac zurigina inicgic dimuhuc éréma yandianzu? Ieneŋ malekugina niŋac hésadac mén taraŋ ménda héianzu. ²⁹ Waŋu énézéwa niŋgic; Solomonnéŋ edamuyaguc mezeric amuma kerec, néŋ zuria yomi ionarunec mén ménda ogirec. ³⁰ Anutunéŋ baec kisiawac qézézac deguc you heyu oraŋguc gericiguc giligic hiŋgacmacac hezac zariŋdac imuhucya imi imuhuc haioso meénécmianzac iguc, yei ninzéŋ ninzéŋgina komodia ini, Anutunéŋ ini imi zuriadac imuhucya onogicma ménda haioso meénécmimac me? ³¹ Imuac mia, némac neneac me dokuac newiŋ me némac iwawai héiwiŋ zéma qeri réwéri ménda wammu. ³² Imi mia ic enia eneŋ imuac waŋanzu. Waŋu kurumeŋ Maŋgocginanéŋ iwawai imuhucyawac hocanzu imi nindaczac. ³³ Imuac bec walac imi Anutuac héngalenŋ ama areŋa yanda

zéma iwac haka solaŋa* niŋac wamma zéwelecmu. Iwawai tosara imi moczoŋ momacnec toroqe énécmidacmac. ³⁴ Imuac ini oraŋac qeri réwéri ménda wammu. Oraŋac qeri réwéri imi oraŋ eŋeya buŋa. Ai meme eŋac eŋac imi eŋeya réwéria sécyá hemizac.

7

Niŋgési énécmiawac haka.

¹ Ménda gési énécmimu imi, ini acguc imuhucyanec ménda gési énécmimia wammac. ² Imi mia gési énécmianzaŋ imuhucyanec gésigéŋgéŋa wammac. Waŋu ac waŋ énécmianzaŋ imuhucyanec ac waŋgéŋgéŋa wammac, hénia imuac niŋac imuhuc zézua. ³ Gi némac niŋac alagawac kiwaiguc gocya hémma geŋga kicgaiguc ic zékalaŋa imuac mia ménda niŋtegicanzaŋ? ⁴ Geŋgac kicgaiguc ic zékalaŋa heyunec, gi alagawac dimuhuc waina kicgaiguc gocya imi mewa mayu zéma hia ézévésémaŋ? ⁵ Ninzéŋ ninzéŋ ic ikora gi, walac ic zékalaŋa geŋga kicgaiguc imi mena mayuguc alagawac kiwaiguc gocya imi hiabianec hémma auwésémaŋ. ⁶ Ini iwawai téréya imi kazu ménda énécmimu. Waŋu décnaŋ boŋa eŋeŋaguc imi beric onac ménda gilimu. Imuhuc wammuiguc imi iwawai imi hénaginanéŋ tizizama liliŋgéma eŋaŋ kiricqiric waŋ énécmiwu niŋac.

Zéqesi ai, hochoc ai, zéma nagu qeqe ai.

⁷ Zéwelec waŋgic énécmimac. Hochoc ai mema mihicŋimu. Qoŋqoŋ qegic nagu auénécmimac. ⁸ Méréneŋ mén zéwelec waŋanzac séc, énécmiyu meanzac. Méréneŋ mén hochoc ai meanzac séc, mihicŋianzac. Waŋu méréneŋ mén qoŋqoŋ qeanzac séc, nagu aumimia wammac. ⁹ Onarunec ménéŋeŋ naŋa saméŋ niŋac weleru hoc hia

* **6:33:** Anutunéŋ ewa qerigina maŋgoc waŋ énécmiyu iguc qéhéréŋgéma kecmu niŋac.

mema mimac me? ¹⁰ Lambéc niñac weleru qaté mokoleñ hia mema mimac me? ¹¹ Ini imi ic birianéñ iwawai hiabia nambérac hécgina énécmimiawac hénia nindaczu. Wañu Mañgocgina kurumeñiguc keczac inéñ welecmanzu ionac iwawai hiabia sécgina ogicma ménda énécmimac me? ¹² Némac haka wañgémму niñ niñanzañ séc ionac muru imuhucyanec wañ énécmia. Ac iminéñ hénia ac zéma kua meme ic ionac ac imi moczoñ dérécgédacma hezac.

Nagu komora.

¹³ Ini nagu géngéña imuaru keremma kemmu. Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc zézua; Nagu onagicma kisikiyoñiguc keñkeña imi kunéñ yanda. Wañu hénaya imi lanhahala yanda, imuac mia imuaru ic embac kileñnéñ kereñanzu. ¹⁴ Nagu zéma hénia kekeciguc nonagicma kenzac imi komora zéma géngéña. Imuac niñac ic embac éréhécdacnéñ imi mihicñianzu.

Ic hésa zéma imuac gocmia.

¹⁵ Kuameme ic ikora ionac galeñ mema kecmu. Ieneñ imi rama séwi hamu, néñ qerigina imi haséñ kazu yaréya. ¹⁶ Héla gocmiagina hémma héniaquina inictegicmu. Ini imi hésa waiyagucnéñ waiñ gocmia haiyu meanzu me? Wañu qézézacnéñ fik ic gocmia haiyu meanzu me? ¹⁷ Qahacgucnec, imuac mia ic hésa hiabianéñ héla hiabia haianzac, néñ ic hésa birianéñ héla biria haianzac. ¹⁸ Ic hésa hiabianéñ héla biria ménda haianzac. Wañu ic hésa birianéñ héla hiabia ménda haianzac. ¹⁹ Imuac ic hésa héla hiabia ménda haianzac imi qericma geric qeriaiguc gilianzac. ²⁰ Imuac niñ hélagina hémma héniaquina inictegicmu.

Ikoc wañamuma kekec.

²¹ Nuac niñac Miñ Kewuna, Miñ Kewuna zénéñanzu séc moczoñ

kurumeñac héngaleñ ama areña yandaiguc kereñdacmuac ménda hezac. Mañgocna kurumeñiguc kecanzac iwac ewa siñ tohoanzac inéñ sac keremmac. ²² Ic sasalanéñ nalé yandaiguc yomuhuc zému; Miñ Kewuna, nini guac qacgaiguc biançac ara ménda énézéyiñ me? Guac qacgaiguc tilinñtiliñ biria ménda nesi énécmiyiñ me? Guac qacgaiguc kiwi méréra yanda sasala ménda meyiñ me? ²³ Imuhuc zégic ni yomuhuc zéasariman; Ni méndagucnec niñénécmiyi, hénia ac logima ai meanzu ini nuac muru néngacgic!

Gezacnéñ sac niniña zéma niñ tohotoho haka.

²⁴ Imuac mérénéñ mén nuac acna yomi nimma tohoma wañanzac imi, niñtegit qinñtegit icnéñ amaya zamanziñ qahaiguc meyec tanec wanzac. ²⁵ Kia kiyu doku luyu luhuc qema ama lukunziyec, néñ ménda hucgéyec. Ama sérañ qambaña imi zamanziñ qahaiguc ésékumuyec imuac niñac imuhuc wañec. ²⁶ Wañu mérénéñ mén nuac acna yomi nimma ménda tohoma wañanzac imi ic niñtegit qinñtegitcya qahac. Inéñ amaya sakasac qahaiguc meyec tanec wanzac. ²⁷ Kia mayu doku luyu luhucnéñ qema ama qeyu kunéñ yandanec hézén qézéñgéma mayec.

²⁸ (28a) Yesunéñ ac imuhuc zédaru tegéyu ic embac tuñ yanda imi eney niñgic ²⁹ hénia acac kiwi ic ésécnec qahac, néñ ic kuc buñaguc ésécnec ku énécmiyec imuac niñac (28b) ku énécmima zézéya imuac welicgégic.

8

Yesunéñ lepra wizi selia mehiaruyec.

¹ Yesunéñ baec boña igucnec mayu ic embac tuñ sasala yandanéñ méndacmigic. ² Wañu ic mén wizi seliayagucnéñ* hama sicgémima yomuhuc ézéyec; Miñ kewuna gi mehiaru némmañ zé wanzañiguc

* 8:2: Girik aciguc; lepra imi lepra wizi selia zéma wizi selia tosara mutulanéma zéañgic.

imuhuc hia wambésémaṅac séc.
³ Imuhuc zéyu Yesunéh méria suluma séwélaiguc haima zéyec; Ni siṅna imuac wanṅac, hiaruna. Imuhuc zéyu imuarunec mia wizi seliaya imi solañaniyec. ⁴ Waṅu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Ic méṅac méṅ ménda énézéwésémaṅ, néṅ kemma hofac oo ic ézéna séwiga héṅu, Mosenéh énézéyec séc sese haina kicginaiguc héipuc acga ésécnec waṅu hémma niṅtegicmu.

Yesunéh yaré ic 100 ionac orucgina méṅac welen qeṅe icya mehiaruyec.

⁵ Waṅu Yesunéh Kafanaum ama areṅa yandaiguc kereṅu yaré ic 100 ionac orucgina méṅnéṅ iwac muru hama méra mimac niṅac zéwelec wammima yomuhuc zéyec; ⁶ Miṅ kewuna, welen qeṅena méṅ imi séwiya humudaru amaiguc qeṅzeṅ manzeṅ réwéria qema hezac. ⁷ Zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Neṅ kemma mehiaru mimañ. ⁸ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galenṅinanéh ac yomuhuc melemma zéyec; Miṅ kewuna gi hana nidac imuhucya nuac ama baenṅanéṅ logigémmacac séc qahac, imuac acnec sac zéna, nuac welen qeṅena imi hiarumac. ⁹ Ni acguc eṅeṅa hécna ionac méra bawu kecba, nena ewa bacnaiguc yaré ichécna keczu. Waṅu méṅac niṅ kenna zéwa keṅanzac. Waṅu méṅac niṅ hana zéwa haanzac. Waṅu welen qeṅena méṅac yomi wanna zéwa waṅanzac. ¹⁰ Yesunéh ac imi nimma welicgéyec. Waṅu méndacmima kecgic ionac yomuhuc énézéyec; Ni hélacnec énézézua. Israel ic sugginaiguc ic ninzéh ninzéh kuneṅ yanda imuhucyaguc méṅ ménda mihicṅiji. ¹¹ Ni énézézua, Is igucnec zéma Wes igucnec ic embac sasalanéh haréma kurumeṅac héṅgaleṅ ama areṅa yandaiguc Abaraham, Isaka zéma Yakop iniguc tacma momacnec nezéléléh wammu. ¹² Néṅ becarunec kurumeṅac héṅgaleṅ ama areṅa yanda imuac

buṅa kecanzu ieneṅ imi séṅṅaṅen siṅi tunumaṅiguc giliénécmiyu hiṅgacdacmu. Hiṅgacma imuaru mia zésiác yanda wamma zécgina aric aric kimu. ¹³ Waṅu Yesunéh yaré ic galenṅina yomuhuc ézéyec; Amagaiguc kenna, ninzéhṅézaṅ imuac séc hicṅigémmac. Waṅu welen qeṅe imi nalé imuarunec mia hiaruyec.

Yesunéh Peteroac amaiguc ic embac sasala mehiaru énécmiyec.

¹⁴ Yesunéh Peteroac amaiguc emma héṅu Peteroac howuhaya imi séwi geric yanda wamma duṅaiguc hekerec. ¹⁵ Hekeru mériaiguc késayu hafiya waimiyu embac imi yacma Yesu welen qemiyec. ¹⁶ Ama mari waṅu uṅa birianéh énéc énépésia sasala onagicma iwac muru hagic uṅa biria imi acyanéh zéma nesi énécmima hafiginaguc moczoṅ mehiaru énécmiyec. ¹⁷ Imuhuc waṅu kua meme ic Yesaianéh ac méṅ yomuhuc zéyec imi héla héiyec; Inéh kucmama qeka mekanina nonagirec. Waṅu yanṅhafinina bisima keṅec.

Yesuac tohotoho ichéra wamma kekec.

¹⁸ Yesu imi ic tuṅagucnéṅ lelecgémigic inicma tohotoho ichéra zékéh yanda néwécgeṅaiguc kemmu niṅac énézéyec. ¹⁹ Waṅu héna acac kiwi ic méṅnéṅ iwac muru hama zéyec; Kiwi ic, dimia dimia kembésémaṅ imi ni méndac gémmaṅ. ²⁰ Zéyu Yesunéh ac yomuhuc ézéyec; Haséh kazu imi teṅginaguc sawaiguc nei imuhucnec haecginaguc, néṅ Icac Naṅa imi oruha haihaiyawac ama duṅa méṅ ménda hemizac. ²¹ Waṅu tohotoho icya méṅnéṅ yomuhuc ézéyec; Miṅ kewuna, waina walac kemma maṅgocna téṅgémaguc hawa. ²² Zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Gi waima méndacnéna, humuc ic eṅaocnec humuc ichécgina téṅgé énécmimu.

Yesunéh zéyu luhuc yandanéh niŋtoho wammiyec.

²³ Imuhuc zéma zéiciguc enu tohotoho ichéra méndacma emma kenjic. ²⁴ Kenjic nalé sosola qahac luhuc yandanéh qeyu temboŋ yanda yacma zéic hoturumaŋ zé waŋec. Waŋu Yesu imi gau hekerec. ²⁵ Waŋu tohotoho ichéra eneŋ kemma mindima ézégic; Miŋ kewunina, aŋgéhina tina, nini humuwiŋ zé wanziŋ. ²⁶ Zégic acgina melemma zéyec; Ini ninzéh ninzéhina komocdiadac. Némac niŋac bacgina yandizac? Imuhuc zéma yacma luhuc zéma temboŋa ac waŋ érécmiyu moczoŋ néh qeyoc. ²⁷ Waŋu ic eneŋ welicgéma yomuhuc eminiŋic; Imi némac ic mén imuhucya? Luhuc zéma kondun acguc ara tohozaoc?

Yesunéh ic mén mehiaruma kuwi nesiyu kenjic.

²⁸ Yesu zéma tohotoho ichéra ieneŋ zékéh qericma néwécgeŋ Gadara baeciguc kereŋic ic éréhéc uŋa birianéh érec érépésiya imi kicsuan igucnec hama Yesu mihiŋiyoc. Ic éréhéc imi qeri yarégira eneŋa, imuac niŋac ménéh imuacnec kemmuac séc qahac waŋec. ²⁹ Waŋu iereŋ kucnec qacma yomuhuc zéyoc; Guac némac mén norac muru heyu hazan? Anutuac naŋa, nalé ménda ducŋiyunec zéra waiya nérécmimaŋ zé hazan? ³⁰ Waŋu baec imuaru mia lakec ésécdac kemma beric tuŋginaguc gumu énécmigic naŋic. ³¹ Imuac uŋa biria ieneŋ Yesu welecmima zégic; Nesi nénécmimaŋac zé méli nénécmima beric ionac qeriginaiguc hiŋgacbiŋ. ³² Zégic yomuhuc zéyec; Kenjic! Waŋu Yesunéh imuhuc énézéyu uŋa biria imi mama kemma beric ionac qeriginaiguc hiŋgacdacgic. Waŋu, ninzu, beric imi moczoŋ yanda siaiguc gindindiŋgéma kemma zékéŋiguc hiŋgacma humudacgic. ³³ Beric galenŋgé énécmigic imi eneŋ usuŋnec néŋgacma tauŋiguc

keremma suruc imi moczoŋ zéma ic uŋa birianéh érec érépésia iorac suruc momacnec waŋ énécmidacgic. ³⁴ Waŋu tauŋ imuac ic embac moczoŋ imi Yesu mihiŋiwiŋ zé hadacgic. Hama hémmaguc baec imi waima kemmac niŋac welecmigic.

9

Yesunéh ic hena méria séléc sélécgia mén mehiaruyec.

¹ Waŋu Yesunéh zéiciguc emma kondun qericma eneŋa tauŋiguc hayec. ² Haréyu ic mén hena méria humumia sasaŋiguc haima huama iwac muru hagic. Waŋu Yesunéh ninzéh ninzéhina hémma ic hena méria humumia yomuhuc ézéyec; Naŋ, ewa qeriga déŋ, Képésicga waigéndac géndara wanzac. ³ Imuhuc zéyu, hena acac kiwi ic tosia ieneŋ qeriginaiguc yomuhuc niŋic; Ic yomi Anutu zébiri qébiri wammizac. ⁴ Waŋu Yesunéh qerigina niŋtegcima yomuhuc zéyec; Ini némac niŋac ewa qeriginaiguc niniŋ biria imuhucya niŋkeczu? ⁵ Ac diminéh efefia wanzac? Képésicga waigéndac géndara iminéŋ me Yacma kenna imi? ⁶ Waŋu Icac Naŋa imi baeciguc késpedes waiwaiyawac kuc buŋa hemizac imi hémma niŋtegcimu. Imuhuc zéma ic hénia humumia yomuhuc zéma ézéyec; Yacma sasaŋa mema amagaiguc kenna. ⁷ Imuhuc zéyu ic imi yacma amayaiguc kenjic. ⁸ Waŋu ic tuŋginaguc ieneŋ haka imi hémma welicgéic. Waŋu kuc buŋa imuhucya baec ic énécmiyec imuac niŋac Anutu mepési migic.

Takis meme ic Mataio ézéyu méndacmiyec.

⁹ Waŋu Yesunéh imuacnec kemma héŋu ic mén qara Mataio imi takis meme amaiguc taru hémma ézéma zéyec; Gi hama méndacnéna. Imuhuc zéyu yacma méndacmiyec. ¹⁰ Méndacmiyu iwac amayaiguc emma nene nema tarec. Taru takis meme zéma biria meme

sasalanéñ hama Yesu zéma tohotoho ichéra iniguc momacnec tacma nene negic.* ¹¹ Imuhuc wañgic Farisaio ic ieneñ inicma tohotoho ichéra yomuhuc énézégic; Némac niñac kiwi icgina imi takis meme ic zéma biria meme ic iniguc nene nezac? ¹² Imuhuc zégic, Yesunéñ nimma yomuhuc zéyec; Yañ hafigina qahac ieneñ mehiaharu ic ionac niñ ménda wañanzu, néñ hafiginaguc ieneñ mia ionac niñ wañanzu. ¹³ Kemma ac yomuhuc hezac imuac hénia dimuhuc imi niñarengému; Ni imi mulu meme imuac qahac, néñ goi héihéi imuac wañanzua. Imuac ni ic embac solañ unuruman zé ménda mayi, néñ képésic ic unuruman zé mayi.

Nene waima zéwelec wamma kekec imuac tualefic ac hicñiyec.

¹⁴ Nalé imuaru Yohaneac tohotoho ichéra ieneñ Yesuac muru hama yomuhuc qesigic; Nini zéma Farisaio ic nalé séc nene zikima zéwelecanziñ. Wañu guac tohotoho ichécga imi eneñ némac niñac nene zikima zéwelecwelec ai imi ménda wañanzu? ¹⁵ Zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Zammareñ ic buñawac méñac ic qañ ieneñ dimuhuc ic imi iniguc kerunec ewa biric wammu? Naléya hayu ic buña onagicma kenjicguc nene zikima zéwelecmu. ¹⁶ Ic méñnéñ méñ séwi usu walaha bobogélaiguc qelia dépañ ménda nékétama qotomac. Imuhuc wañu nékétatara iminéñ icgéma wahala imi héré muzucgéyu kunenec tegicmac. ¹⁷ Waiñ qelia imi gésé wahalaiguc ménda tianzu. Imuhuc wammuiguc imi luhucyanéñ itiracgéyu téyu waiñ imi qocgéma madacmac. Wañu gésé acguc biridacmac. Imuac niñ waiñ qelia imi gésé qeliaiguc kisigic hiñgacanzac. Imuhuc wañu waiñ zéma gésé imi momacnec hiabianec hemaoc.

Embac serañ zéma embac nenña méñ iorac hafigira mehiaruyec.

¹⁸ Yesu ac imi énézémanec nañu qeriawac galen méñnéñ iwaru hama héniaiguc sicgémima zéyec; Béracna degucdacmi humuzac, néñ gi hama méraga qahaiguc haimina qelima kecmac. ¹⁹ Imuhuc zéyu Yesu yacma iguc kenoc. Kenjic tohotoho ichéra imuhucyanec wañgic. ²⁰ Kenkecma kecgic embac méñ yawuñ 12 séc embac hafi wamma kecañec imi Yesuac andiaiguc hama malekuya susuria osiyec. ²¹ Imuhuc wamma ewayanéñ yomuhuc niñec; Malekuya sac osiwa mehiaru némmac. ²² Wañu Yesunéñ lilingéma hémma zéyec; Bérac, ewaga déñ. Ninzén ninzénnganéñ mehiaru génzac. Imuhuc zéyu imuarunec mia embac imi hiaruyec. ²³ Wañu Yesu imi qeriawac galen imuac amayaiguc kemma héñu kuña hihi ic zéma ic tunjinaguc eneñ héisiac wamma hétén yanda wamma tacgic. ²⁴ Wañu énézéyec; Ini yacma hiñgacdacgic embac komoc imi ménda humuzac, néñ eñ gau hezac. Wañu imuhuc zéyu desimigic. ²⁵ Desimima hiñgacdacgic ama qeriaiguc emma embac komoc imi mériaiguc késayu yarec. ²⁶ Wañu imuac buña surucya imi baera baera saima kendarec.

Kic hilic éréhéc mehiaru érécmiyec.

²⁷ Wañu Yesu imi baec imi waima kenju ic kic hilic éréhéc iereñ méndacmima kucnec yanda qacma zéyoc; Dawidiac qeli, gi norac ewa biric wanna. ²⁸ Wañu Yesu imi ama qeriaiguc enju kic hilic ic éréhéc imi iwac muru hayic qesiércmiyec; Qesiércmima yomuhuc érézéyec; Iri imi neñ ai imi hia memañ niñac ninzénngézaoc? Zéyu iereñ melemma zéyoc; Oo, Miñ kewunira. ²⁹ Imuhuc zéyic, kicgiraiguc osima zéyec; Ninzénngézaoc séc hicñi érécmiyu. ³⁰ Imuhuc zéyu kicgira hiaruyec. Wañu Yesunéñ zéseli érécmima

* **9:10:** Yuda ic hakagina imi maréñginanéñ héima hema nene neañgic.

z'éyec; Ninzaoc, yomuac suruc imi ic méñac méñ ménda z'éyc nimmu. ³¹ Wañu ieren kemma kilen suruc imi zésaiyic baec imuaru sécgédarec.

Ic méñ ac z'ézeya qahac imi mehiaruyec.

³² Wañu ic éréhéc imi sénganjen kenjic duña ic méñ uña birianén késayu ac ménda zéañec imi wag-icma Yesuac érégic. ³³ Wañu uña biria imi nesiyu néngaru ic ara qahac imi ac z'éyec. ³⁴ Zéyu ic embac tunjinaguc hémma nanjic imi enen welicgéma zégic; Haka imuhucya méñ Israel baeciguc ménda hicñiyu héñij. ³⁵ Wañu Farisaio ic ienen Yesuac yomuhuc zégic; Imi uña biria ionac kunenjanén kuc buña miyu uña biria nesi énécmizac.†

Ai sasala hezac, néñ ai ic sasala qahac.

³⁵ Yesu imuhuc imuhuc wamma ama areña yanda yanda zéma komoc komoc séc kendacma tocgotocgo amaginaiguc emma héngalen ama areña yanda imuac buña suruc hiabia imi zéau énécmima ku énécmiyec. Imuhuc wamma wizi kukuginaguc zéma yan hafiginaguc imi moczon mehiaru énécmiyec. ³⁶ Wañu ic embac tunjinaguc imi iniru rama galengina qahac kecanzu éséc nec kucgina qahac tuima kecgic ewa biric wañ énécmiyec. ³⁷ Imuhuc inictegicmaguc tohotoho ichéra yomuhuc énéz'éyec; Ai yawuñ imuac héla imi sasala, wañu imuac ai ic imi efiadac. ³⁸ Imuac niñ ai ic méli énécmiyu aiyaguc kemmu niñac metocgo tocgoac ai yawuñ miñina zéwelec wammigic.

10

Yesuac tohotoho ichéra 12.

¹ Yesu imi tohotoho ichéra 12 eneya muru unuruyu hagic uña biria nesi énécmima wizikuku zéma yan hafi moczon mehiaru énécmimu

niñ imuac kuc buña énécmiyec. ² Yesuac Méliméli ic 12 ionac qacgina imi yomuhuc; Walac Simon Petero zémimia, iwac munia Anderea, zéma Zebedaioac naña Yakobo zéma munia Yohane. ³ Wañu Filipino zéma Batolomaio, Toma zéma takis meme ic Mataio, Alfaioac naña Yakobo, wañu Tadaio,* ⁴ Kanaan ic Simon* zéma Yuda Karioto, wañu inén mia kecma Yesu andé qemiyec.

12 ionac ai buñagina qénécmiyec.

⁵ Yesu tohotoho ichéra 12 imi méli énécmima paken ac yomuhuc énéz'éyec; Ic enia ionac ménda kemmu. Wañu Samaria ic ionac tauñ imi imuaru me imuaru méñ ménda keremmu. ⁶ Rama roucya Israel ic ionac sac kemmu. ⁷ Kenkecma imuac séc yomuhuc zéma zéaumu; Kurumenac héngalen ama areña yanda imi hosucgé énécmizac. ⁸ Wañu yan hafi ginaguc imi mehiaru énécmimu. Humuc igucnec meqeli énécmimu. Wizi seliginaguc imi mesolanani énécmimu. Wañu tiliñtiliñ biria nesi énécmimu. Wañu boña qahac en késazu imuac en énécmimu. ⁹ Owo géséginaiguc soukiwa haréña zéma gocmia lalaha me pésia méñ ménda tima kemmu. ¹⁰ Hénawac gésé me maleku saméña me hena usu me tacgina imi ménda mema kemmu. Ai ic imi nene yaka boña qahac énécmimuac hezac. ¹¹ Ama areña yanda me ama areña hocma keremma ama miñina méñac niñic sécgéyu iwac ama igucnec sac heyac wamma opocma kemmu. ¹² Wañu ama imuac emma yomuhuc énézému; Luae onac muru hemac. ¹³ Anutunén ama imuac miñinawac niñu sécgéyu luae qe qe acginawac héla imi ionac muru hama hemac. Néñ ménda sécgéyu luae qe qe acginawac hélanén enañ muru liliñgémac. ¹⁴ Méñnéñ méñ ménda héihéré énécmimac me acgina

† **9:34:** Kiwi méraginanén ooya tosaraiguc kemaña 34 yomi ménda hezac. * **10:3:** Kiwi méranén ooya tosaraiguc; Lebaeus me Lebaeus Tadaio zémimia. ✨ **10:4:** Luk 6:15, Mél 1:13

ménda nimmaciguc imi ama me tauñ imi hénaginaiguc seitotoñ qesagic mayu waima kemmu. ¹⁵ Ni hélacnec énézéwa, gésigési nalé yandaiguc Sodom Gomora baec ic ionac taségina imi tauñ yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu huahuayawac séc wammac.

Qacna niñac ununesi wañ énécmimu.

¹⁶ Ninzu, ni ini haséñ kazu sugcinaiguc rama ésécnec méli énécmizua. Imuac ninjegic qinjegicgina mokoleñac séc kecma kembo neiac séc késpedesic solañ kecmu. ¹⁷ Ic ionac niñ, galeñgina mema kecmu. Ieneñ mia ac gésigési ic ionac muru onopocgic, tocgotocgo amaiguc kocbiñnéñ unumu. ¹⁸ Wañ nuac niñac wamma ini baec galeñ zéma ic kewu wéséginaiguc onagicma kemmu. Kenjic ionac muru zéma ic enia ionac muru nuac héipuc ic wamma nammu. ¹⁹ Néñ énépésimu imuaru némac ac zéwiñ me dimuhuc zéwiñ imuac ewa goro ménda wammu. Nalé imuaru némac ac zému imi énécmimia wammac. ²⁰ Ac zézé ic imi eneñ qahac, néñ Mañgoc ginawac Uñanéñ ac imi kuaginaiguc hai énécmiyu zému. ²¹ Wañ dac muna ekaocnec andé qeamuma méñnéñ méñ késama humuciguc opocmac. Wañ mañgoc méñnéñ nañ imuhucyanec wammimac. Wañ nambérac eneñ hénac ac topec qema neñgoc mañgoc hécgina humuciguc onopocmu. ²² Nuac niñac ic embac moczoñ yanda ieneñ ini mézétiti wañ énécmimu, néñ méréneñ méñ deguc muacnec hénima emma nalé tetcgia hamac imuac séc nañseligima kecmac imi késayu kekec hémbénañ kecmac. ²³ Wañ unuhéi wañ énécmigic tauñ imuarunec néñgacma baec méñiguc kemmu. Ni hélacnec énézézua. Israel ama areña kuneñ kuneñ séc ménda kendacgicnec Icac Nañ hamac.

²⁴ Kiwi merac méñnéñ kiwi icya ménda ogiczac. Wañ welen qe qe ic méñnéñ imuhucyanec miñina ménda ogiczac. ²⁵ Kiwi meracnéñ kiwi icya ésécnec wañ sécgémac. Wañ welen qe qe icnéñ miñina séc wañ sécgémac. Amawac galeña imi Beelzebul* zémigiciguc tohotoho ichéra dimuhuc ogicma zébiri énécmimu?

Mérac téñgég bac yandi yandi wamma kecbiñ?

²⁶ Imuac ionac niñac bacgina ménda yandimac. Iwawai méñ musañ musañgia imi auyu winiñ ménda hemacac séc méñ ménda hezac.† ²⁷ Tunumanjiguc zézua ac imi kaiwe asahaiguc zému. Wañ gezacginaiguc zéwa ninzu ac imi ama bauyaiguc namma zéaudacmu. ²⁸ Séwigina qehumumu, néñ qeri uñagina hia ménda qemuac séc wanzu ionac niñac bac yandi yandi ménda wammu. Néñ uña zéma séwi momacnec geric siaiguc hia mebirimac iwac niñ mia bac yandi yandi wammu. ²⁹ Sirikic nei dac éréhéc imi soukiwa momacgucnéñ boñ ménda meanzu me? Wañ Mañgocginanéñ ménda niñuguc baeciguc méñ ménda mama qemac. ³⁰ Onac imi oruc zucginawac qétéya acguc oloñ nindac nindara wanzac. ³¹ Imuac ini bac yandi yandi ménda wammu. Ini imi sirikic nei sasala onogicma eebipiñaguc wanzu.

Luae qahac, néñ sou zéra mi-hicñimuac hezac.

³² Méñ ic onac kicginaiguc nimmizua zéma zéaunéñu ni acguc kurumeñ Mañgocnawac kiwaiguc nimmizua zéma zéaumimanñ. ³³ Néñ méñnéñ méñ ic onac kicginaiguc ni qaecgé néñu ni acguc kurumeñ Mañgocnawac kiwaiguc i qaecgé mimañ. ³⁴ Nuac niñ baeciguc luae qemañ zé mayec gezañ imuhuc ménda zéma nimmu. Luae qahac, néñ sou énécmimanñ zé mayi. ³⁵ Ni imi nañ

* 10:25: Mat 12:24 † 10:26: Hénia imi; moczoñ wininidacmac.

mén eneya maṅgocyawac murunec, bérara mén eneya neṅgocyawac murunec, waṅu eraṅiya mén eneya eraṅiya wac murunec héric énécmiwa téamumu niṅac mayi. ³⁶ Waṅu ic ménac sac taséhéranén eneya hazéchéra wammu. ³⁷ Ménénén mén neṅgocyawac me maṅgocyawac mia sécna ogicma ewa siṅa eṅeṅa niṅércmimac imi nuac ai ic buṅawac séc qahac. Waṅu ménénén mén naṅawac me bérarawac niṅ sécna ogicma ewa siṅa eṅeṅa nimmimac imi acguc nuac ai ic buṅawac séc qahac. ³⁸ Waṅu ménénén mén imi eneya ic héṅgeṅa wéndara ménda huama méndac némmac imi imuhucyanec nuac ai ic buṅawac séc qahac. ³⁹ Ménénén mén eneya kekecy aṅgétiyu kekecy imi sohomac. Waṅu ménénén mén nuac niṅac wamma kekecy waimac imi kekecy mihicṅimac.

Bakia hiabia.

⁴⁰ Ic ménénén ini héihéré énécmimac imi ni héihéré nézác wammac. Waṅu ni héihéré némmac imi méli néjec i héihéré mizác wammac. ⁴¹ Ménénén mén kua meme ic mén kua meme ic kezcac imuac niṅac héihéré mimac imi kua meme icac séciguc bakia memac. Waṅu ménénén mén ic solaṅa mén ic solaṅa kezcac imuac niṅ héihéré mimac imi ic solaṅawac séciguc bakia memac. ⁴² Waṅu hélacnec énézéwa niṅic. Ménénén mén ic mamaya youmi ionarunec mén nuac tohotoho ic kezcac imuac niṅ doku dac saṅgeṅa mén himimac imi boṅteṅic mén ménda heselimac.

11

¹ Yesunén tohotoho ichéra ¹² pakeṅ ac imuhuc énézéyu tecgéyec. Tecgéyu Galilaia baec ama areṅa yanda yandaiguc ackuazéc zéau énécmima ku énécmimaṅ zé imuacnec waima keṅec.

Doku naec haka ic Yohanenén ac haiyu hayec.

² Waṅu Yohane imi hésa amaiguc tacma Yesunén ai meyec imuac buṅa nimma tohotoho ichéra méli énécmiyu keṅic. ³ Kemma yomuhuc zéma qesimigic; Hanénécmimac niṅac zézéya imi gi mia me ménac mambéc kecbiṅ? ⁴ Imuhuc zégic Yesunén yomuhuc énézéyec; Ini liliṅéma kemma iwawai hémma ninzu imuac buṅa surucya wamma Yohane yomuhuc ézému; ⁵ Kic hilicnéṅ kicgina hima hénzu. Héna méragina humumianén héna kenzu. Wizi seliginaguc ienené séwigina solaṅa wanzu. Gezacgina héhéṅgianén ac ninzu. Humuc icnéṅ qelima keczu. Waṅu maqeqeya ionac buṅa suruc hiabia énéc énézéya wanzac. ⁶ Ic mén nuac niṅ nimma ménda maqeanzac imi ségiségiyaguc. ⁷ Waṅu Yohaneac tohotoho ichéra ienené liliṅéma keṅic imuaru Yesunén Yohaneac niṅ ic embac yomuhuc hénima énézéyec; Ini baec kisiaiguc némac hémbiṅ zéma keṅic? Uṅ téfara luhucnéṅ mihi-laṅgéyu keṅha wamma hezu imuac hémbiṅ zéma keṅic? ⁸ Qahaciguc, némac iwawai hémbiṅ zéma keṅic? Ic mén séwi usuya hiabia hima naṅu imuac hémbiṅ zéma keṅic? Séwi usugina hiabia hianzu imi eneṅ ama kewuyaiguc tacyac waṅanzu. ⁹ Waṅu némac iwawai hémbiṅ zéma keṅic? Anutuac tiliṅ tiliṅ ic ménac me? Im-inéné mia héla wanzac! Ni énézéwa, ic imi kua meme ic tosara onogicma séc mén wanzac. ¹⁰ Iwac niṅac mia yomuhuc ogic hezac; Ninzaṅ, ni kua meme icna mén méliwa wéségaiguc walac kemmac, kemma inéné mia guac hénaga héimindiṅi wamma zéréṅqéréṅ wammac. ¹¹ Ni hélacnec énézéwa, embac igucnec hicṅihicṅiya ionarunec ménénén mén doku naec haka ic Yohane ménda ogiczac. Néṅ kurumenac héṅgaleṅ ama areṅ yandawac qeriaiguc imi ic mamaya ginanén i hia ogiczac. ¹² Doku naec haka ic Yohane iwac nalé igucnec érékecma deguc ku-

rumeñac héngalen ama areña yanda imi seliseliiguc kereñagiac keremanec nanzu. Wañu seliseli wamma kereñanzu ieneñ imi aņgétianzu. ¹³ Anutuac tilin tilin ic moczon zéma Moseac héna ac moczon yanda białac ara zéañgic imi Yohaneac muru hama tecgédarec. ¹⁴ Wañu ac yomi késawin zé qeriginanéñ wanzaciguc zéwa niñgic; Elia hamac niñ zézéya imi Yohane ic yomi mia wanzac. ¹⁵ Imuac gezawagucnéñ ac imi nimmac.

¹⁶ Nalé yomuac hicñisai imi némaciguc séc héiénécmiman? Yomi eneñ imi mia nambérac eneñ nénnagémba sombeñguc tacma alahécgina unuruanzu ésécneç; ¹⁷ Nini onac kuña hihi wanni ini ménda hirizu. Ewa biric legic héini ini zésiac ménda wanzu. ¹⁸ Séséc imuhucyanec Yohaneñ hama nene me doku ménda nema zéwelec wamma keru hémma uña biriayaguc zémigic. ¹⁹ Wañu Icac Naña mama nene doku neyu hémma zucnuñguñ zéma miñgoñ ic, wañu takis meme zéma késpedesic ic ionac alagina zémianzu. Wañu nintegic qinintegic ac imi imuac wawañ memeyanéñ* mesolanani mimac.

Ama areñ yanda ewa melen ménda wawaña imi saecyaguc.

²⁰ Wañu kiwi mérera sasala ama areñ tosara onogicma meyec ama areña yanda yanda imuac miñina ieneñ ewagina ménda melenjic. Imuac Yesunéñ ionac yomuhuc ac wañ énécmiyec; ²¹ Korasin zéma Betsaida miñina ini imi saecginaguc. Kiwi mérera icnéñ ménda memeya sasala onac muru meénécmimia imi Tiro zéma Sidoniguc mewa hicñiwacnec, ieneñ becarunec ewa biricac toma héigic qacginu eñu siacma ewa biri wamma ewagina melembunec. ²² Énézéwa niñgic, gésigési nalé yandaiguc, Tiro zéma Sidon baec ic ionac taségina imi ama areñ yomuac ic ionac

taségina ogicma meefiyu bisiqatéñ hia wammuac séc wammac. ²³ Wañu Kefanaum ama areña geñ meen amuma kurumeñguc embésémañ me? Qahacgucnec, gi humumia ionac baec dumuñaguc hiñgacbésémañ.

Kiwi mérera guaru hicñiyec iminéñ Sodom ama areñguc hicñiwacnec ama areñ imi ménda qahac wamma deguc youmi tacbacnec. ²⁴ Imuac zéwa niñgic, gésigési nalé yandaiguc Sodom baec miñina ionac taségina imi ama areñ yomuac ic ionac taségina ogicma meefiyu bisiqatéñ hia wammuac séc wammac.

Yesunéñ Mañgocya ewa hia ac ézéyec.

²⁵ Wañu nalé imuaru Yesunéñ yomuhuc zéyec; Baec kurumeñ miñina, gi ackuazéçga imi niñtegic qinintegic ic zéma niniñ ic ionac muru musañgé énécmianzan, néñ nambérac komoc komoc ionac mia énézéna héñanzu. Mañgoc, imuac mia gi mepésigénzua. ²⁶ Oo, Mañgoc, yominéñ ewa siñga heyec imi mia wanzac. ²⁷ Mañgocnanéñ iwawai moczon méranaiguc haidarec. Ic mén Naña ménda niñmizac, néñ Mañgocyanéñ sac niñmizac. Wañu méñnéñ mén Mañgoc ménda niñmizac, néñ Naña zéma Nañanéñ énézéyu hémmu imi eneñ sac nimizu. ²⁸ Qekameka zéma iwawai réwéria bisiqatéñ wamma keczu imi moczon nuac muru hadacgic. Neñ tac niniñ mihicñi énécmiman. ²⁹ Ni imi ewa qerinanéñ gum bénzénzéra zéma memaamu kekeru, imuac nuac muru hagic. Hama boñ zurana mema qacginu haima nuac murunec niñareñ wañgic. Kekec uñaginanéñ tacniniñ mihicñimac. ³⁰ Nuac boñ zurana imi hañ qeçeya wañu nuac hinana imi efefia.

12

Yesu imi Sabata imuac miñina.

* **11:19:** Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc; iwac nambérac héranéñ.

1 Nalé imuaru Yesunéj Sabata naléiguc wit ai qericma keñec. Keñu tohotoho ichéra ienen yaka niñ humuma wit héla tosara kuma negic. 2 Negic Farisaio ic enej inicma Yesu ézéma zégic; Inicna! Tohotoho ichécga enej Sabataiguc haka ménda wawañawac wanžu. 3 Zégic yomuhuc énézýec; Dawidi zéma méndacmimia ienen yaka niñac humuma némac haka wañgic imi ini méñ ménda oloñanžu? 4 Inéj Anutuac ocmuñ qeriaiguc emma méndacmimia iniguc saméñ téréya imi negic. Haka hofac oo ic ienen sac wawañawac séc imi wañgic. 5 Me Sabata séc hofac oo ic ienen ocmuñ téréyaiguc hena ac logima ai mema kendoñ qesaulianžu, néñ késpedes solañ kecžu imi ini hena aciguc ménda oloñanžu? 6 Neñ imuac énézéwa niñgic, ocmuñ téréya ogicma eñeña wanzac imi youmi nanzua. 7 Ac kiwi méñ yomuhuc hezac; Ni mulumanañ qahac, néñ wésé niniñac ewa siña heanzac. Ini ac imuac hénia nimbunec késpedes ginaguc ménda zéénécmiwunec. 8 Imi mia Icac Naña imi Sabata kendoñ imuac miñina keczac imuac niñac imuhuc zézua.

Ic méria séléc sélécgia.

9 Imuhuc zéma baec imuacnec kemma tocgotocgo amaginaiguc eñec. 10 Wañu imuaru ic méñ méria séléc sélécgia tarec. Taru ic embac enej Yesu aciguc opochiñ zé hena hocma qesimigic; Sabata kendoñiguc hafi mehiaru énécmimiawac hezac me? 11 Zégic Yesunéj yomuhuc énézýec; Onac murunec méñnéñ rama momacguc késakeru Sabata kendoñiguc baec séséñiguc hiñgaru ménda késahéréyu érémac me? 12 Icnéñ rama ogicma kuneynec eeyaguc wanzac, imuac Sabata kendoñiguc goi héihéi ai imi hia wammacac hezac. 13 Imuhuc zéma ic imuac, Méraga suluna, zéyu méria suluyu moczoñ kekec tataru wamma néwécyawac séc wañec.

14 Imuhuc wañu Farisaio ic ienen hiñgacma Yesu dimuhuc qewiñ zéma sasañgiaiguc zéareñ wañgic.

Anutuac welenqege ic.

15 Wañu Yesu imi niñtegicma ama baec imi waima baec méñu keñec. Keñu ic embac sasalanéñ méndacmigic. Wañu yañ hafiginaguc imi moczoñ mehiaru énécmidarec. 16 Mehiaru énécmima eñeya hénia ménda zéaumu niñac neuñ héiénécmiyec. 17 Imi mia Anutunéj Yesaiawac murunec bianac ara yomuhuc zéyec imi héla héimac niñac imuhuc wañec; 18 Youmi imi welen qeçena, neñ i gésimiyi. Nuac qeri uñanéñ iwac siñ nimmima ségiségi yanda wanzua. Ni Uñana iwac muru haimiwa inéñ ic enia kekec solaña zéau énécmimac. 19 Wañu inéñ tohalicya qahac, qac silacya qahac. Méñnéñ méñ hena yandaiguc ac ewaya ménda nimmac. 20 Uñ kétéñaguc imi ménda kumac. Kifa zéra bouc bouc wanzac imi ménda hiwécgémac. Imuhuc wammanec kekec solaña qindiñima keñu ogicogira wandacmac. 21 Wañu ic enia ienen ewagina kewugina Yesuac qaraiguc korodacmu.

Yesu zéma Beelzebul.

22 Wañu nalé imuaru ic méñ tiliñtiliñ birianéñ késayu kic hilic wañu ara qahac kerec imi Yesuac muru wagic keñgic. Wañu Yesunéj mehiaru miyu ac zéma kiwa hima keñec. 23 Wañu ic embac moczoñ welicgéma zégic; Youmi Dawidiac qeli me deic? 24 Zégic Farisaio ic enej ac imi nimma yomuhuc zégic; Uña biria ionac kuneygina Beelzebul iminéñ kuc ménda miyu uña biria nesimacac séc qahac. 25 Wañu Yesunéj niniñgina niñtegicma yomuhuc énézéma zéyec; Héñgaleñ ama areña yanda méñac ic embachéranéñ eñaocnec héndéñ amugic héñgaleñ ama areña yanda imi kisi wammac. Wañu ama areña yanda me ama méñac ic embachéranéñ

enaocnec héndéj amuma hia ménda nañselimu. ²⁶ Biria miñinanéj Biria miñina elicgézaciguc ekaocnec téamuzaoc. Imuhuc wañu iwac héngaleñ ama areña yanda imi dimuhuc nañselimac? ²⁷ Wañu ni Beelzebulnéj kuha néñu uña biria elicgé énécmianzuaiguc, nañhécginanéj mérac kuhaiguc nesi énécmianzu? Imuac bec enaoc niñgésigési wammucac hezac. ²⁸ Wañu Anutuac Uñanéj kuha néñu uña biria nesi énécmianzuaiguc, Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi bec onac muru ha énécmizac. ²⁹ Méñnéj méñ walac ama miñina selia ménda késa qatémaguc dimuhuc amayaiguc emma iwac iwawaiya wagicma kemmac? ³⁰ Ic méñ niguc ménda kecancac imi andianéj nuanzac. Ic méñ niguc mequtulañ ménda wañanzac imi héndéj qéndéñanzac. ³¹ Imuac énézéwa niñgic, késpedesic hénia hénia zéma Anutu zébiri qébiri wammimia imi waiwaiyawac séc wammac, néñ Uña Téréya zébiri qébiri wammimia imi waiwaiyawac séc qahac. ³² Méñ Icac Naña zébiri mimaciguc késpedesic imi waiwaiyawac séc. Wañu méñ Uña Téréya zésure wammimac imi késpedesic imi deguc baeciguc me baec biançguc hahaya imuaru momacnec ménda waiwaiyawac séc.

Ic hésa zéma imuac héla gocmia.

³³ Ini ic hésa méñac hiabia zéma hélaya niñac imuhucyanec hiabia zému. Wañu ic hésa méñac biria zéma hélaya niñac imuhucyanec biria zému. Ic hésawac hénia imi imuac hélanéj zéauanzac. ³⁴ Qerigina igucnec qesalecgéma mayu kuaginanéj zéanzu imuac niñac qaté mokoleñac qelihécgina ini némaciguc ac hiabia méñ hia zému? ³⁵ Ic hiabianéj qeriawac hofia igucnec iwawai hiabia wiriru éréanzac. Wañu ic birianéj qeriawac hofiyaiguc iwawai biriawac wiriru éréanzac. ³⁶ Zéwa niñgic

gésigési nalé yandaiguc ac sicsao-cya zéanzu imuac hénia moczoñ zéasaridacmu. ³⁷ Imuac niñac geñga acganéñnec mesolanani géñgéña wammac. Imuhucyanec geñga acganéñnec késpedesicgaguc zégéñgéña wammac.

Yonawac séséc.

³⁸ Imuhuc zéyu, Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic tosara ieneñ ac yomuhuc meleñmigic; Kiwi ic nini guac murunec séséc mérera méñ hémbiñ zé wanziñ. ³⁹ Imuhuc zégic melemma énézéyec; Hicñisai biria téñgéñ zéma kaiseroac buña yominéñ séséc mérerawac hémbiñ zé zéwelec wanzu. Wañu asé kiwiac séséc tosara qahac, néñ kua meme ic Yonawac sésécya sac mihicñi énécmimia wammac. ⁴⁰ Yona imi siñi kaiwe haréwéc kondun yañ tomeña qeriaiguc heyec, imuhucyanec icac naña imi siñi kaiwe haréwéc baec omoñgaguc hemac. ⁴¹ Niniwe ic embac ieneñ Yonawac ackuazéc nimma ewagina meleñgic, néñ méñ Yona ogicma eñeña wanzac imi youmi namba ewagina ménda melenzu. Imuac niñac gésigési naléiguc Niniwe ic embac ieneñ hicñisai yomi iniguc namma hicñisai yomuac késpedesic ginaguc zéénécmimu. ⁴² Baec wançoña Saut imuac embac garatanéñ Solomonac niñteçic qinçteçic ac nimman zé baec tetecgia igucnec hayec, néñ méñ Solomon ogiczac imi youmi namba gezacgina ménda qeanzu. Imuac niñac gésigési naléiguc embac garata iminéñ hicñisai yomi iniguc namma késpedesic ginaguc zéénécmimac.

Uña biria lilingéma hahaya.

⁴³ Uña birianéñ ic méñac qeria igucnec éréma tachiarumañ zé baec kisiaiguc lelecgéma kemma hocbipiyec. ⁴⁴ Imuhuc wamma yomuhuc zéyec; Ama waima hayi imuhucgeñ lilingéma kemman. Imuhuc zéma lilingéma kemma héñu ama imi miñina qahac qeusun wamma mezeriru eñ nañec.

⁴⁵ Imuhuc hémma kemma unja biria 7 eneya ogicma moczon biriqiria wanzu imi onagiru hama ama imuaru hingacma tacyac wanjic. Imuhuc wanjic ic imuac kekecyawac tetecgia imi kekecy walac kerec imi ogicma moczon biridaczac. Haka silic imuhucyanec hicnisi biria yomi onac muru hicni énécmimac.

Yesuac sac taséhéra héla.

⁴⁶ Yesunéj ac imi ic embac tunjinaguc énézémanec nanju nenjoc munahéra ienenj ac ézéwiñ zé hama sénganjen nankecgic. ⁴⁷ Imuhuc wankecgic ic méjnénj ézéma zéyec; Ninzanj, nenjoc munahécga ienenj giguc ac zéwiñ zé sénganjen nanzu. ⁴⁸ Imuhuc zéyu Yesunéj yomuhuc énézéyec; Méré méré enenj nuac nenjoc munahécna wanzu? ⁴⁹ Imuhuc zéma méria suluyu tohotoho ichéra ionac muru kenju zéyec; Inicgic, nuac nenjoc dac munahécna imi youmi taczu. ⁵⁰ Méjnénj ménj Kuruménj Manjocna iwac ewa sinj tohoma wamma mezac imi mia nuac nenjoc naujna zéma dac muna wanzu.

13

Iwawai gocmia qesaanzu imuac qelumbec ac.

¹ Ai meme imuaru Yesu ama igucnec mama zékénj zécgériaiguc kemma tarec. ² Tackeru tocgégic imi enenj tunj yanda imuac ninj Yesu eneyaoc imi zéiciguc emma tarec, néj ic embac tunjinaguc imi moczon zékénj ginjina sakasaciguc nanjic. ³ Nankecgic inénj qeqainj aciguc ackuazéc sasala énézéma zéyec; Gezac haigic! Héihimic ic méjnénj iwawai gocmia qesamanj zé aiguc kenec. ⁴ Qesamanec kenju tosara imi hena ginjinaiguc mayec. Mayu nei enenj hama héima qécgédacgic. ⁵ Wanju tosara imi hoc sisic, baera hanjeqeya imuaru mama héiyec. Wanju baec dépanja imi komora wanju qérawia imi focdac nézénjéma éréyec. ⁶ Néj zaligina ménda

hingac yacgéyu kaiwenénj éréma qeyu uririma humudarec. ⁷ Wanju tosara imi héféréréc qeriaiguc mama héiyu héférérécnéj yandima hédacgéyec ⁸ Wanju tosara imi baec hiabiaiguc mama héima ura méjnénj 100, méjnénj 60, méjnénj 30 imuac séc héla sasala haidacgic. ⁹ Méj gezawagucnéj ac yomi nimmac.

Qelumbec ac imuac hénia.

¹⁰ Wanju tohotoho ichéra enenj hosuraiguc kemma qesimigic; Némac ninjac ac qeqainjiguc haima énézékeczanj? ¹¹ Zégic melemma énézéyec; Kuruménjac hénjgalej amawac nininj sanja imi onac muru énécmimia wanec, néj ionac muru imi qahac. ¹² Ic mérénéj hemizac imi toroqema miyu ogicma hemimac. Wanju ic mérénéj ménda hemizaciguc imi iwawai éréhécdac hemizac imi acguc momacnec wagiru qahac wandacmac. ¹³ Ienenj kicgina hibipima hénjanju, néj ménda hénjtegicanju. Wanju gezacginanéj ac ninjanju, néj ménda ninjtegicanju. Hénia imuac ninj qeqainj aciguc énézéanzua. ¹⁴ Yesaianénj bianjac ara zéyec imuac héla imi ionac muru héizac. Zéyecnéj; Gezacginanéj nimmu, néj méndadac ninjtegicmu. Kic hima hémmu, néj méndadac hénjtegicmu. ¹⁵ Ic embac yomi onac ewa qerigina imi mehénjgé énécmimia wanju, gezacginanéj ninjipima kicgina héménjzagic. Imi mia kicginanéj hénjtegicma gezacginanéj ninjtegicma ewa qeriginanéj ninjasarima lilingégic mehiaru énécmiwi ninjac imuhuc wanjic. ¹⁶ Enenj imi kicginanéj hénjtegicma gezacginanéj ninjtegicanju imuac kic gezacgina imi mérianaguc. ¹⁷ Ni hélacnec énézéwa ninjic; Kuameme ic zéma ic embac solanja sasalanénj ini hénju imuac hémbinj zé mambéc kecanjic, néj ménda hénjic. Wanju ini ninju imuac nimbinj zé mambéc kecanjic, néj ménda ninjic.

Gocmia qesaqesa imuac hénia.

18 Imuac bec héihimic icac muru qeqainj ac imuac hénia zéwa niņasarimu. 19 Méjnénj méné hénjgalej ama areña yanda imuac ackuazéc nimmaguc ménda niņasariyu iwac ewa qeriaiguc qesayu hezac imi Biria miñinanénj hama paktak wagicma kemmac. Ic imuhucya imi iwawai gocmia hénia giñgiñaijguc mama héianzac éséc nec.

20 Wañu gocmia hoc siraiguc qesayu mama héiyec ic imuhucyanénj ackuazéc nimma ségiségi wamma ewa qeriaiguc focdac késama kecanzac. 21 Wañu ewa qeriaiguc gétéya ménda késayacgéyu nalé hotoñanec nañselimac, néj ackuazéc imuac niñac zérabéra me ununesi hicñiyu focdac maqeanzac. 22 Wañu qesayu héféreréc qeriaiguc héiyec ic imuhucyanénj ackuazéc niñanzac, néj baecac ewa goro zéma hinawac ikocnéj hézicgéyu gorosona wañanzac. 23 Wañu qesayu baec halécyaiguc mayec ic imuhucyanénj ackuazéc nimma hénia niņasariyu méñac héra 100, méñac 60, wañu méñac 30 imuhuc haianzac.

Qézézac wit suginaiguc hicñihicñiya imuac hénia.

24 Wañu Yesunénj qeqainj ac méné yomuhuc énézéc; Kuruménj hénjgalej ama areña yanda imi ic méjnénj aiyaguc iwawai gocmia hiabia qesayec éséc nec. 25 Wañu ic embac héra moczonj gaugina hedacgic hazéranénj hama neneac gocmia qeriaiguc qézézac gocmia qesama néñgacma keñec. 26 Wañu gocmia imi yandima héra haiyu duna qézézac imi acguc wininiyec. 27 Wañu ama miñinawac welenj qeqehéra enej imi hémma miñgina ézéma zégic; Miñ Kewunina gi aigaiguc gocmia hiabiawac qesanec, néj qézézac imi dimuac nec? 28 Qesimigic melemma énézéc; Hazécna méjnénj imuhuc wañec. Wañu welenj qeqehéra ienenj qesima zégic; Nini kemma qézima

mutulangéwinj niñac wañgénezac? 29 Zégic, qahac zéma zéyec; Imuhuc wañkecma padi imi momacnec hérégic éréwac niñac. 30 Imuac niñac ini waigic momacnec yandima yacmu. Wañu héra meme naléyaiguc héra meme ic énézéwa hama walac qézézac imi qézima gericiguc omu niñac dérécgému. Wañu neneya imi tocgéma hama hofinaiguc haidacmu.

Gocmia komodia imuac qelumbec ac.

31 Wañu qeqainj ac méné yomuhuc énézéma zéyec; Kuruménj hénjgalej ama areña yanda imi ic méjnénj saiwa gocmia méné mema aiyaguc himirec éséc nec. 32 Imi iwawai gocmia ionac komoragina téngénj. Wañu yandimac imuaru aiguc ichésa tosara onogicma kunenj yanda wañanzac. Wañu sawawac nei enej hama hawaiguc haecgina haima kecanzu.

Yis imuac qelumbec ac.

33 Wañu qeqainj ac méné muñgucnec énézéma zéyec. Kuruménj hénjgalej ama areña yanda imi yis embac méjnénj mema padi uha sasala imuac qeriaiguc haima lelecgéyu tackecma moczonj sécgédaru yandianzac éséc nec.

Qelumbec aciguc zéanzac imuac hénia.

34 Yesunénj ackuazéc imi moczonj qeqainj acguc qemanec ic embac tuñaguc énézédarec. Qeqainj ac qahac méné ménda énézéc. 35 Imuhuc wañu Anutunénj kua meme icyawac* murunec ac méné yomuhuc zéyec imi, héra héiyec; Ni kuana auma qeqainj ac zémanj. Baec kuruménj zéyu hicñiyec imuarunec sasangiaiguc hema éréyec imuac mia zéaumanj.

Yesunénj qézézac imuac hénia zéasariyec.

36 Wañu Yesunénj ic embac tuñaguc imi méli énécmima ama qeriaiguc enec. Enu tohotoho ichéra ienenj iwac muru hama zégic; Qézézac

* 13:35: Asafe (Leg 78:2).

aiiguc éréyec qeqaiñ ac imuac hénia zéasarina ninni. ³⁷ Zégic melemma énézéyec; Iwawai gocmia hiabia qesayec imi Icac Naña. ³⁸ Ai imi baera baera. Ic gocmia hiabia imi kurumenjac héngalen ama arena yanda imuac nanhéra. Wañu qézézac imi Biria miñinawac nanhéra. ³⁹ Wañu iwawai biria qesayec imi Biria miñina imi mia. Hélawac ai yawuñ imi mia baec yomuac nalé tetcgia. Wañu héla meme ic imi kua meme uña eneñ. ⁴⁰ Wañu qézézac mutulangéma gericiguc oanzu éséc nec baec yomuac nalé tetcgiaiguc haka imuhucya hicñimac. ⁴¹ Icac Nañanén kua meme uñahéra méli énécmiyu hama héngalen ama arena yanda igucnec iwawai késpedes mihicñianzu imi zéma ic hénia ac logianzu imi moczon gési énécmidacmu. ⁴² Gési énécmidacma geric yanda qeriaiguc giligic hingacdacmu. Hingacma imuaru zésiac wamma zécgina aric aric kimu. ⁴³ Wañu ic solañanén Mangoc ginawac héngalen ama arena yandaiguc kaiwe éséc nec asarima kecmac. Ic gezawagucnén, ac yomi nimmac.

Qelumbec ac haréwéc.

⁴⁴ Kurumenjac héngalen ama arena yanda imi iwawai eeyaguc ai qeriaiguc sanjima heyu ic ménén mihicñima muñguc musañgéma ségiségi wamma kemma iwawai hemimia imi moczon haidacma soukiwa mihicñima baec imi boña meyec éséc nec.

⁴⁵ Wañu muñguc mén imi yomuhuc; Kurumenjac héngalen ama arena yanda imi nénnagémba ic ménén hoc welic welicgiawac hohoc ai meanzac éséc nec. ⁴⁶ Keñkecma mén boña eneña sécya mihicñiyec imuaru kemma iwawai hemiyec séc moczon haidacma soukiwa mihicñima iwawai imi boñ meyec.

⁴⁷ Wañu muñguc mén imi yomuhuc; Kurumenjac héngalen ama arena yanda imi ufc konduniguc

giligic hingacma lambéc hénia hénia énépésiyec éséc nec. ⁴⁸ Wañu ufc imi kuaya qeyu hérégic kondun élélahu enu mama tacma hiabia imi nenjeniguc tigid hingarec, néñ biria imi giligic keñec éséc nec. ⁴⁹ Baec yomuac nalé tetcgiaiguc haka silic imuhucyanén hicñimac. Kua meme uña ieneñ hama biria meme ic imi ic solaña ionac sugcina igucnec gési énécmimu. ⁵⁰ Gésiénécmima geric yandaiguc giligic hingacma imuaru mia zésiac wamma zécgina aric aric kimu.

Iwawai eeyaguc wahala zéma qelia.

⁵¹ Imuhuc zéma qesiénécmiyec; Ini ac imi moczon niñasaridaczu? Zéyu zégic; Oo Miñ Kewunina. ⁵² Wañu énézéma zéyec; Imuac bec hénia acac kiwi icya icya kurumen amawac hénia ku énécmiyu tohotoho ic héla wamma keczu imi ama miñina mén iwawai eeyaguc hénia hénia qelia zéma wahala momacnec hofi amaya igucnec mema maanzac éséc nec.

Nazarete ama arena yanda imuac miñina eneñ Yesuac héñacya megiç.

⁵³ Yesunén qeqaiñ ac imuhuc zédaru tecgéyu imuacnec waima keñec. ⁵⁴ Wañu eneña tauniguc hama tocgotocgo amaginaiguc ackuazéc hénima ku énécmiyec. Kuénécmiyu welicgéma qesiamuma zégic; Ic imi niñtegiç qinçtegiç zéma kuc imuhucya yomi dimuacnec meyec? ⁵⁵ Wañu ic yomuac hénia hiadac nindacziñ. Imi kamundawac naña, nençocyawac qara Maria, wañu munahéra, Yakobo, Yosefe, Simon zéma Yuda. ⁵⁶ Nañhéra imi neñañguc ménda kecancziñ? Wañu ic yomi niniñ zéma kuc imuhucya dimuacnec meyec? ⁵⁷ Wañu niniñ imuhucyanén batucgé énécmiyu ninzénge mimuac séc qahac wañec. Wañu Yesunén yomuhuc zéma énézéyec; Anutuac tiliñ tiliñ ic ménén eneña ama arenaiguc zéma taséhéra sugcinaiguc sac imi eebipiyaguc ménda wañanzac. ⁵⁸ Wañu

ninzéñ ninzéñgina qahac imuac niñac ama areñ imuaru kiwi méréra kuhaguc sasala ménda meénécmiyec.

14

Doku naec ic Yohane humuc suruc.

¹ Nalé imuaru baec galeñ Herodenéñ Yesuac buña suruc imi niñec. ² Nimma welen qeqhéra énézéma zéyec; Ic imi doku naec haka ic Yohane. Inéñ mia humuc igucnec qelima yaczac! Imuac niñac kuha sasala imuhucyanéñ iwac muru ai mezac. ³ Becnec Herodenéñ munaya Filipoac iniña qawéra Herodiawac niñac wamma Yohane késa qatéma hésa amaiguc oporu tarec. ⁴ Hénia imi Yohanenéñ, Gi embac qawécga menec imi hénia qahac, imuhuc zéma ac zémianec imuac niñac imuhuc wammiyec. ⁵ Nalé imuaru Herodenéñ Yohane qehumuman zé wañec, néñ ic embac enéñ iwac niñac Anutuac kua meme ic wañu ionac niñac niñyéwérima waiyec. ⁶ Wañu Herodeac hicñhicñj naléya hayu nezélélén aria mekecgic Herodiawac béraranéñ sugcinaiguc legic hiriyu Herodenéñ hémma ségiségi wañec. ⁷ Ségiségi wamma némac iwawai niñac qesiyu hia midacman zéma zéseliyec. ⁸ Wañu nengocyanéñ zéqindinj wammiyu yomuhuc ézéyec; Doku naec haka ic Yohaneac orucya youmi zéiciguc haima néna. ⁹ Imuhuc zéyu ic kewu imi nimma ewa biric wañec. Wañu ic embac i guc momacnec tacgic ionac zéma ac zéselima zéyec imuac wamma qesiyec séc wammimu niñac énézéyec. ¹⁰ Énézéma ichéra méli énécmiyu Yohane hésa amaiguc taru déménja qericgic. ¹¹ Qericma oruha imi zéiciguc haima mehama embac serañ iwac migic duña nengocyawac meken miyec. ¹² Wañu Yohaneac tohotoho ichéra enéñ hama qamora meken téngéma kemma Yesu ézégic.

Ic 5,000 nene gumu énécmiyec.

¹³ Zéicic nimma eneyanec zéiciguc emma baec kisiaiguc kenec. Wañu ic embac tuñagucnéñ imuhuc nimma tauñ igucnec séc méndacmima baec hénia kenec. ¹⁴ Wañu Yesunéñ hama ic embac tuñaguc imi inicma ionac niñ ewa biric wamma yañ hafiginaguc imi méhiaru énécmiyec. ¹⁵ Ama mari wañu tohotoho ichéra ieneñ hama zéicic; Yomi imi baec kisia, wañu nalé bec tecgézac. Imuac ic embac méli énécmima ama areñiguc kemma enaoc nenegina boñ memu. ¹⁶ Imuhuc zéicic énézéyec; Kemmu niñac ménda ninzua. Enaoc énécmigic negic. ¹⁷ Imuhuc énézéyu ézégic; Nini you imi saméñ méra mén zéma lambéc éréhéc sac he nénécmizac. ¹⁸ Imuhuc zéicic zéyec; Imi mema you nuac muru hagic. ¹⁹ Wañu ic embac imi qézézaciguc mama tacmu niñ énézéyec. Wañu saméñ méra mén imi zéma lambéc éréhéc imi mema kiwa kurumeniguc hiyu enu mériañ ac zéyec. Zéyu tecgéyu saméñ imi mésémma tohotoho ichéra énécmiyu duña ieneñ mema ic embac énécmigic. ²⁰ Wañu ic embac moczoñ yanda negic sécgé énécmidarec. Wañu Yesuac tohotoho ichéra ieneñ saméñ bororoña waigic heyec imi tocgégic nenéñ 12 kuagina qedarec. ²¹ Saméñ negic imi embac zéma nambérac imi ménda olomma ic sac olongic zañgégina 5,000 zézéya séc wañec.

Yesu imi kondun doku qahaiguc tima kenec.

²² Imuhuc wañgic tecgéyu nalé imuarunec focdac Yesunéñ ic embac onopocma nañunec tohotoho ichéra zéiciguc emma walac walac zékén néwéc kemmu niñac énézéyec. ²³ Wañu inéñ ic embac onoporu kendacgicguc zéwelec wamman zé eneyanec baec boñayaiguc enec. Emma keru ama sinjiyu i eneyanec sac imuaru kerec. ²⁴ Wañu zéicic imi bec baec zécgéria waima lakec kemma zékén namuñaguc kenkeru luhucnéñ wéségina igucnec hayu

kondun tembona yaru ai yanda mekecgic. ²⁵ Ama ewia 3 kilok zéma 6 kilok sura imuaru Yesu imi zékén qahaiguc tima tima ionac muru hayec. ²⁶ Hayu tohotoho ichéra ienené hénigic bacgina zazagiyu zénéngina hiriyu kucnec qacma zégic; Kuwic erimi! ²⁷ Qacgic Yesu focnec énézéma zéyec; Bacgina ménda yandiyu! Yomi nenaoc, zénéngina ménda hiriyu. ²⁸ Zéyu Peteroné melemma zéyec; Miñ kewuna geñgaoc wanzañiguc zéna doku zékén qahaiguc guac hawa. ²⁹ Imuhuc qesiyu hia hana zéyec. Zéyu Peteroné zéicigunec mama doku qahaiguc tima tima Yesuac murugené keñec. ³⁰ Keñu luhuc yandané hayu hémma bawa yandiyu hénima hiñgacma qarec; Miñ kewuna hama népésina! ³¹ Zéyu Yesuné focnec méria suluma késayu éréyu zéyec; Ninzén ninzénga komocdiadac! Némac niñac ewa éréhéc wanzañ? ³² Imuhuc zéma késayu ekawu zéiciguc enic luhuc imi néñ qeyec. ³³ Wañu zéiciguc tacgic enéñ sicgémima zégic; Gi hélacnec Anutuac Naña.

Genesarete ama areñiguc hafi ic mehiaru énécmiyec.

³⁴ Wañu zékén handi handi qer-icma Genesarete baeciguc keremma zéic igucnec magic. ³⁵ Magic ama areñ imuac miñina enéñ Yesu héñtegicma ac haigic ama areñ lelec lelec tacgic séc kendaru ic embac enéñ tosara yañ hafiñaguc imi moczon onagicma iwac muru hagic. ³⁶ Hama Yesuné niñénécmiyu yañhafi ginaguc enéñ iwac malekuya susuriadac imi enñdac osimu niñac zéwelec wammigic. Wañu késagic séc hiarudacgic.

15

Yanda onac haka silic.

¹ Wañu duña Yerusalemnec Fari-saio ic zéma hénna acac kiwi ic enéñ Yesuac muru hama yomuhuc

qesimigic; ² Némac niñac tohotoho ichécga enéñ yanda hécnina ionac haka silic imi logima méragina ménda zuacma nene nezu? ³ Zégic Yesuné melemma énézéyec; Wañu ini acguc némac niñac enéñ haka silic niñac wamma Anutuac hénna ac logianzu? ⁴ Anutunéñ yomuhuc zéyec;* Neñgoc mañgocga eegira héiwésémañ. Wañu mérénéñ mén neñgoc me mañgocyawac zébirimimac imi humucac buña wammac. ⁵ Néñ ini yomuhuc zéanzu; Méñnéñ mén neñgoc me mañgocya ézéma iwawai hezac imi guac gémbinec nañgé gémbacnec, néñ imi Anutuac buña qemimia, imuhuc zémuiguc ⁶ iwawai iminéñ neñgoc mañgocya eegira efima ménda héiyu hia wammac zéma enéñ haka silic imuac mia wamma Anutuac ackuazéc† imi qizizíñgégic zécgériaiguc keñanzac. ⁷ Ini ic ikora! Yesaianéñ onac biañac ara yomuhuc zéyec imi hélacnec; ⁸ Ic embac youmi kua taséginanéñ sac mepési néñanzu. Wañu qeriginanéñ néñgac némma lakec hezac. ⁹ Ic enéñ pakeñ ac zéma hénna ac ku énécmima ni imi hénna qahac enéñ mepési néñanzu.

Iwawai mebirí hélacnec énécmimia.

¹⁰ Wañu Yesuné ic embac un-uruyu hosuru hagic énézéma zéyec; Gezaccinanéñ nimma niñasarigic. ¹¹ Iwawai ic méñac kuaya igucnec hiñgacanzac iminéñ ménda mezapi qemianzac, néñ iwawai kuaya igucnec maanzac iminéñ mezapi qemianzac. ¹² Wañu tohotoho ichéra ienené hosuru hama qesimigic; Acganéñ Farisaio ic qeri yéwéc mihicñi énécmizac imi nintegiczan? ¹³ Imuhuc zégic acgina melemma zéyec; Ic hénna kurumén Mañgocnanéñ ménda himirec imi moczon gété zaliginaguc qézidacmac. ¹⁴ Waigic siñginawac wañgic. Ic imuhucya imi galén kicgina hilic hilicgia. Ic mén kiwa

* **14:30:** Girik aciguc; añgéhna tina! * **15:4:** Me zéseliyec. † **15:6:** Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc; hénna ac.

hilic hilicgianéñ kichilic ménac galengéma wagiru kemmaoc imi, ekawu momacnec baec séséñguc hingacmaoc. ¹⁵ Wañu Peteronéñ ara melemma zéyec; Qeqaiñ ac imi nonac zéasari nénécmína ninni. ¹⁶ Zéyu Yesunéñ yomuhuc zéyec; Ini niñtegic qñtegicgina qahacnec keczu? ¹⁷ Iwawai ic kua igucnec tomeniguc hingacanzac imi moczon munçuc hénaya igucnec maanzac imi ini ménda héñtegiczu? ¹⁸ Wañu iwawai kua igucnec éréanzac imi ewa qeria igucnec éréanzac. Wañu iminéñ mia ic imi mezapi qemianzac. ¹⁹ Ewa qerigina igucnec éréanzac imi yomuhuc; Niniñ biria, ic qeqe, kaisero, kaisero ewa ewa, senkowu, héipuc ac ikora, zébiri qébiri. ²⁰ Iwawai imuhucyanéñ ic imi mezapi qemianzac. Wañu méra ménda zuacma nene nenia iminéñ ic imi ménda mezapi qemianzac.

Kanaan embac iwac ninzén ninzéña.

²¹ Wañu Yesunéñ baec imi waima Tiro zéma Sidon baeciguc keñec. ²² Gezac haigic, Kanaanec embac ménac baec suc imuaru kecañec inéñ Yesuac muru hama qacma yomuhuc zéyec; Miñ Kewu, Dawidiac naña, nuac niñ ewa biric wanna. Béracna imi uña birianéñ gelec malec qahac lafengé mianzac. ²³ Imuhuc zéyu, Yesunéñ nimma ac ménac ménda melenec. Imuac tohotoho ichéra ieneñ iwac hama hinocgémima zégic; Embac imi andéninaiguc qacmanec hazac imuac mélina keñu. ²⁴ Zégic melemma zéyec; Ni imi Israel amawac rama sohogic ionac sac méli néñu hayi. ²⁵ Imuhuc zéyu embac imi haréma wésiaiguc sicgémima zéyec; Miñ Kewu, méra nénna. ²⁶ Wañu Yesunéñ ara melemma zéyec; Nambérac ionac saméñ mema kazu énécmimia imi hiabia qahac. ²⁷ Imuhuc zéyu embac iminéñ yomuhuc zéyec; Oo, Miñ Kewu imi hélacnec, néñ kazu acguc nene bororoña miñhécgina

ionac zae igucnec mayu neanzu. ²⁸ Imuhuc zéyu, Yesunéñ ézéma zéyec; Owec embac, gi ninzén ninzénnga kunéñ yanda. Zéwelec wanzañ séc hicñigémac. Imuhuc zéyu nalé imuarunec dindiña bérara imi hiaruyec.

Yesunéñ ic embac sasala hafigina mehiaru énécmiyec.

²⁹ Yesunéñ baec imi waima Galilaia zékéñ giñginanec kemma baec bonaya méniguc emma tarec. ³⁰ Taru ic embac tuña tuñanéñ zeke puriña, kic hilic, acgina qahac, hénac méragina biria, zéma tosara kileñ onagicma haréma Yesuac wésiaiguc onopocgic hegic. Wañu inéñ mehiaru énécmiyec. ³¹ Ic acgina qahac imi ac zégic. Zeke puriña imi hiarugic. Hénagina biria imi hiaruma keñha wañgic. Kic hilic imi kicgina hima héñgic. Wañu ic embac tuñaguc enéñ haka imuhuc hémma welicgéma Israelac Anutu mepésigic.

Ic 4,000 nene gumu énécmiyec.

³² Yesunéñ tohotoho ichéra un-uruyu hosuru hagic énézéma zéyec; Ni ic embac tuñ yomi onac ewa biric wanzua. Ieneñ niguc toroqema kecgcic bec ai meme haréwéc wañu iwawai neniawac ménac ménda he énécmizac. Imuac yaka niñac humugicguc eñec méli énécmiwa kemmu niñac ménda wanzua. Keñkecma hénaciguc qiritic unuwac niñac. ³³ Zéyu tohotoho ichéra ieneñ ara melemma zégic; Baec kisia yomuhucgeñ saméñ sasala imuhucya dimuacnec mihicñima ic embac tuñ yanda yomuhucya hia gumu énécmiwiñ? ³⁴ Zégic qe-siénécmima zéyec; Onac muru saméñ dahec he énécmizac? Zéyu melemma zégic; Saméñ 7 zéma lambéc éréhécdac sac he nénécmizac. ³⁵ Imuhuc zégic ic embac tuña imi baeciguc mama tacmu niñac énézéyec. ³⁶ Imuhuc énézéma saméñ 7 imi zéma lambéc imi mema ewa hia ac zéyu tecgéyu kuma tohotoho ichéra énécmiyu duña ieneñ mema

ic embac énécmigic. ³⁷ Ic embac moczoŋ negic sécgé énécmidarec. Waŋu nene bororoŋa waigic tarec imi tocgégic neŋgeŋ yanda 7 kuagina qedarec. ³⁸ Ic nene negic ionac zaŋgégina imi 4,000. Embac zéma nambérac imi ménda oloŋ énécmigic. ³⁹ Yesunéŋ ic embac méli énécmiyu kendacgic zéiciguc emma Magadan baeciguc keŋec.

16

Sésécac kiwi méréra ménŋ hémbiŋ zé welecmigic.

¹ Farisaio ic zéma Sadukaio ic ieneŋ hama Yesunéŋ séséc kurumeŋ igucnec hahaya ménŋ meyu hémbiŋ zé batucgéma qesimigic. ² Qesigic melemma zéyec; Ama mari waŋu kurumeŋ pésigiyu hémma kurumeŋ pésigizac imuac oraŋguc kaiwe qemac zéanžu. ³ Waŋu siŋunec yacma héŋgic kurumeŋ pésic pésic wamma hosusunéŋ nezícgéyu, kia kamac zéanžu. Kaiwe kiwa imuhuc héŋtegitcma hélacnec zétecgéanžu, néŋ nalé yomuac séséc imi hia ménda niŋtegitcmanžu? ⁴ Hicŋisai biria zéma kaiseroya imuhucyanéŋ séséc icnéŋ ménda memeya imuhucyawac hémbiŋ zé waŋanžu. Waŋu ionac séséc imi tosara qahac, néŋ Anutuac tiliŋ tiliŋ ic Yonawac séséc imi sac meyu hémmu. Yesu imi imuhuc zéma wai énécmima keŋec.

Farisaio zéma Sadukaio ionac yis imuac goro ac.

⁵ Kemma tohotoho ichéra iniguc zékéŋ nówéc keŋgic. Waŋu tohotoho ichéra ieneŋ eluŋ unuyu saméŋ ménŋ ménda mema keŋgic. ⁶ Waŋu Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Ini Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac yis niŋac técgina nimma galeŋ memu. ⁷ Imuhuc zéyu sucginaiguc yomuhuc niŋgésima eminiŋgic; Saméŋ ménda mema haziŋ imuac niŋ imuhuc zézac. ⁸ Yesunéŋ hénia niŋasarima yomuhuc zéma énézéyec; Ninzéŋ

ninzéŋgina komocdiadac, saméŋ ménda mema hazu imuac némac niŋac zé eminiŋ waŋkeczu? ⁹ Saméŋ 5 imi ic 5,000 sécgé énécmiyuguc nene bororoŋa tocgégic neŋgeŋ dahec kuagina qedarec imi ini méndagucnec niŋasarizu? Waŋu némac niŋac méndadac niŋqelizu? ¹⁰ Waŋu saméŋ 7 imi ic 4,000 sécgé énécmiyuguc neŋgeŋ dahec metocgégic? ¹¹ Saméŋ niŋ ménda zézua, néŋ Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac yis niŋac galeŋ memu niŋac zézua imi némac niŋ ménda niŋasarizu? ¹² Imuhuc zéyu yis saméŋiguc haianžu imuac galeŋ memu niŋ ménda zéyec, néŋ Farisaio ic zéma Sadukaio ic ionac pakeŋ ac niŋac imuhuc zéyec imi niŋasarigic.

Petero Yesuac héniaŋa ninzéŋgéma zéauyec.

¹³ Yesu Kaisarea Filipi baec tasiaiguc haréma tohotoho ichéra qesiénécmima zéyec; Ic embac ieneŋ Icac Naŋawac méré zéanžu? ¹⁴ Qesiénécmiyu melemma zégic; Tosara imi doku naec haka ic Yohane zéanžu, tosara imi Elia, Tosaranéŋ Yeremia me Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ionarunec ménŋ zéanžu. ¹⁵ Imuhuc zégic qesiénécmima zéyec; Waŋu eŋaoc, nuac niŋac méré zénéŋanžu? ¹⁶ Imuhuc qesiénécmiyu Simon Peteronéŋ zéyec; Gi imi Kristo, Anutu kekecyaguc iwac Naŋa. ¹⁷ Imuhuc zéyu Yesunéŋ melemma zéyec; Yohaneac naŋa* Simon, gi imi mériaŋgaguc! Zézaŋ imi séwi zéma sac igucnec hahaya qahac, néŋ kurumeŋ Maŋgocnanéŋ zéhicŋi géŋzac. ¹⁸ Imuac gézéwa niŋna, gi imi Petero† waŋu zamanziŋ imuac qahaiguc héniaoriŋna meyacgémaŋ. Waŋu humumia ionac baec dumuŋa imuac kuhanéŋ méndagucnec onogicmac. ¹⁹ Waŋu ni kurumeŋac héŋgaleŋ amawac nagu auauyawac kuha imi gi gémmaŋ. Némac iwawai baeciguc zikina kurumeŋiguc momacnec zikizikia wammac. Waŋu

* **16:17:** Girik aciguc; Bayohane. † **16:18:** Neŋaŋ aciguc zamanziŋ.

némac iwawai baeciguc hulacna kurumeniguc momacnec hulachulara wammac. ²⁰ Imuhuc zéma eneyaoc Kristo‡ wanzac imi ménjac ménj ménda énézému ninjac tohotoho ichéra zéseli énécmiyec.

Yesunénj eneya humuc zéma humuc igucnec yacyac imuac bian ac zéyec.

²¹ Nalé imuaru hénima i Yerusalem kenju ic kunenj zéma hofac oo ic kiwahécgina zéma hénac acac kiwi ic ionac méraiguc emma qenzen manzenj sasala mihicniyu qegic humuyu ai meme haréwéc wanju humuc igucnec qelima yacmacac hezac imi tohotoho ichéra zéasari énécmiyec. ²² Imuhuc énézéyu Peteronénj wagicma qizizinjéma kemma ac yomuhuc zémiyec; Minj kewuna, goiga héina, haka imuhucya méndagucnec hicnjigémmac. ²³ Imuhuc zéyu Yesu imi lilingéma Petero ézéyec; Biri minjina, andénaiguc kemma nanna. Gi imi tisuqisurac qaménj, nuac hénana hézicgé nénzanj; Gi imi Anutuac ewa sinj ménda méndacma ic onac ewa sinj méndaczanj.

²⁴ Imuhuc zéma duŋa tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ic ménjnéj ni méndac némmanj zé eneya qaecgé amuma eneya ic héngeŋa wéndaraya huama méndac némmac. ²⁵ Ic ménj kekecyac anjétiyu sohomac, néj nuac ninj wamma kekecyac waimac imi mihicnimac. ²⁶ Ic ménjnéj baecac iwawai momac yanda anjétiyuguc duŋa kekecyac sohomac imi némacnéj iwac muru hiabia wammac? Me némacnéj kekecyawac kitiwa hia kumacac séc wammac? ²⁷ Icac Naŋa imi Manjocyawac edamuiguc kua meme uŋahéra iniguc hama wawanj memeginawac séc kitic ku énécmimac. ²⁸ Imuac hélacnec énézéwua, yomi nanzu onac murunec tosara enenj ménda humugicnec Icac Naŋa imi Ic Kewu qac buŋayaguc hamac.

17

Yesuac kic tanera imi melemma tanera ménj wanjec.

¹ Ai meme 6 tecgéyu Yesunénj Petero, Yakobo zéma Yakoboac munia Yohane onagiru baec boŋaiguc enjacnec enjic. ² Wanju kicginaiguc tanera ménj wanjec. Kic ségéria imi kaiwe ésécnec asariyu, séwi usuya imi asac mararanj yanda ésécnec wanjec. ³ Wanju ninzu, Mose zéma Elia hicni énécmima Yesuguc ac wanjic. ⁴ Peteronénj haka imi hémma Yesu yomuhuc ézéyec; Minj Kewunina, neŋan you kecziŋ imi nimba hiabia wanzac. Sinjanénj imuac wanju hali haréwéc meni, mén guac, ménj Moseac, ménj Eliawac wammac. ⁵ Imuhuc zémanec nanju, ninzu, hosusu asahagucnéj hoturu énécmiyec. Wanju ninzu, ewa ménj hosusu igucnec yomuhuc zéyec; Youmi imi nena Naŋ sorocna. Iwac ninj ségiségi yanda wanzua. Imuac ara ninjtoho wammu. ⁶ Tohotoho ichéra ienenj imuhuc nimma bacgina kunenj yanda yandiyu baeciguc mama sicgéma kicgina musanjéma hegic. ⁷ Wanju Yesunénj hosucginu hama onosima zéyec; Yacgic, bacgina ménda yandiyu. ⁸ Imuhuc zéyu kicgina hima meyacma hénjic ménj qahac, néj Yesunénj sac nanju hénjic.

⁹ Boŋa igucnec mawinj zé mama Yesunénj zéseli énécmima zéyec; Haka deguc hénzu imi ménda énézégicnec kenjkecma Icac Naŋa humuc igucnec yacmac. ¹⁰ Zéyu tohotoho ichéra ienenj qesimima zégic; Imuhuc wanju némac ninjac hénac acac kiwi ic ienenj Elianénj walac hamacac hezac zéanzu? ¹¹ Yesunénj acgina melemma zéyec; Imi hélacnec, Elia hama iwawai moczonj héiqeli wammac. ¹² Wanju énézéwua ninjic Elia imi bec hayec. Wanju ienenj ménda hénjtegicma sinjinawac iwawai hénia hénia wammigic. Imuhuyanec Icac Naŋa imi acguc méraginaiguc emma

‡ 16:20: Me Hebiraio aciguc; Mesia.

qenzen manzen nimmac. ¹³ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienen doku naec haka ic Yohaneac zéyec imi ninasarigic.

Yesunéh merac méj uja biriaguc mehiarumiyec.

¹⁴ Wañu ic embac tun ionac muru kenjic ic méjnéh Yesuac muru hama wésiaiguc simin héimiyec.

¹⁵ Wañu yomuhuc zéyec; Min Kewu, nuac nanawac nin ewaga biriyu, humuc turucya gelec malec qahac wammiyu naléya naléya gericiguc me dokuiguc hinjacanzac.

¹⁶ Tohotoho ichéca ionac muru wagicma hawa ienen mehiaru mimuac séc qahac wanec. ¹⁷ Imuhuc zéyu Yesunéh melemma zéyec; Oh! hicñisai yomi ninzéh ninzéhina qahac, kaiziliwen ginaguc imi, nalé dahecac séc kechoruma ini bisiqatéh wan énécmiman?

Ic merac imi you nuac muru wagicma hagic. ¹⁸ Imuhuc zéyu wagicma hagic Yesunéh uja biria ac geriwaguc wammiyu ic merac iwac murunec éréma hama kenec. Wañu imuarunec mia merac imi hiaruyec.

¹⁹ Wañu tohotoho ichéra ienen Yesu eneyacneciguc éléh nec hicñimima qesimigic; Némac ninac nini uja biria nesimiwinac séc ménda wanec?

²⁰ Qesimigic melemma zéyec; Ini ninzéh ninzéhina moczon komocdiadac imuac ninac nesimuac séc qahac wanec. Ac hélawac zéwa ninjic, ini ninzéh ninzéhina komocdiadac saiwa gocmia séc késa kecmu imi baec boña yomuac mia yomuacnec yacma eri kenna zégic hia yacma kemmac. Onac muru iwawai méj osiosiya ménda wammac.

²¹ Wañu imuhucya imi nene zikima zéwelec ménda wammuiguc imi waima kemmacac séc qahac.

Yesu imi eneya humuc zéma humuc igucnec yacyac imuac muñguc bian ac zéyec.

²² Wañu Galilaia baeciguc enawu haréma imuaru Yesunéh yomuhuc énézéyec; Icac Naña imi andé gemigic ic ionac méraiguc emmac.

²³ Enu qegic humumac. Wañu ai meme haréwéc wañu humuc igucnec meyac mimia wammac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienen ewa biri kunen yanda wanjic.

Yesu zéma ocmuñ téreyawac takis.

²⁴ Yesu zéma tohotoho ichéra enen Kafanaum ama areña yandaiguc harégic ocmuñ téreyawac ai yawuñac takis meme ic ienen Peteroac muru hama qesimigic. Kiwi icgina imi ocmuñ téreyawac takis* ménda haianzac me? ²⁵ Zéyu, Peteronéh haianzac zéma ama qerigaiguc éreyu Yesunéh bec ninjegicma yomuhuc qesimiyec. Simon, gi dimuhuc ninzan? Mérac murunec baecac ic kewu ienen takis meanzu? Nanhécgina ionac murunec me tosara ionac murunec? ²⁶ Qesiyu Peteronéh melemma zéyec; Tosara ionac murunec. Imuhuc zéyu Yesunéh zéyec; Imuhuc wañu nanhécgina ienen en kecmu. ²⁷ Wañu imuhuc wanninjinjic biriwac ninac, imuac zékénjiguc kemma hawic gilina lambéc méj walac kimac imi héréna éreyu kuaya mesacgéma hénna qeriaiguc soukiwa gocmia momacguc† heyu mema kemma genja zéma nuac buña haina hinjaru.

18

Ic eneña héla.

¹ Nalé imuaru tohotoho ic enen Yesuac hosucgéma zégic; Mérénéh kurumenjac héngalen ama areña

* **17:24:** 2 Dirakima; Ic méjac ai meme momacgucac ai boña imi 1 Dirakima, wañu Yuda ic imi min séc ocmuñac takis yawuñ séc 2 Dirakima haiangic. Imi mia Izipte baec igucnec éréma Sainai baec boñaiguc zangégina olongic nalé imuarunec hénima kekecgina angéh tiénécmiyec Anutuac muru kekecinawac boña zéma haiangic. † **17:27:** Girik aciguc; Statira imi soukiwa golinéh memeya. Wañu 4 Dirakimawac séc wañu ic éréhéac ocmuñ takis imuac séha wanzac.

yandaiguc kunengina wanzac?
² Imuhuc zégic merac komoc mên qarû hayu oporu sugcinaiguc nanec. ³ Nanu yomuhuc zéyec; Ni hélacnec énézêzua, ini qerigina melemma nambérac ionac séciguc ménda wammu imi, kuruménac héngalen amaiguc ménda keremmu. ⁴ Imuac bec mérénén merac komoc yomuhucya éséc memaamuma kecmac iminén mia kurumén amaiguc kunengina wammac. ⁵ Wanu mérénén mên nambérac komoc yomuhucya nuac qacnaiguc héihéré mizac imi mia ni héihéré nénzac.

Képésicac ewa ewa.

⁶ Wanu mérénén mên merac komoc komoc ni ninzénge nénzu ionac sugcina igucnec mên hinocgémiyu késpedesic wammaciguc ic hinocgémiyec imi mia déménhaiguc hoc yandanén qatémima konduniguc giligic dumunhaiguc hingacmac imi bakia efefia wanzac. ⁷ Yei ewa biric yandanén manam batuc ai niñac baeciguc heanzac! Manambatuc imi hamacac hezac, nén mênén mên manam batuc wan énécmimac iwac muru imi saec hemimac. ⁸ Imuac méraganén me hénaganén manam batuc wan génu hericma gilina kenju. Wanu purinén kecec seliguc kerembésémañ iminén niñna efefia wammac, nén hena méraga éréhécnec geric hémbénañhaiguc giligic hingacbésémañ iminén niñna réwéria wammac. ⁹ Imuac kicganén manam batuc wan génu késpedesic wananzañiguc kicga néfindingéma gilina kemmac. Kicga momacgucnén kecec hémbénañhaiguc kerembésémañ iminén guac hia wammac. Wanu kicga éréhécnec geric siaiguc giligic hingacbésémañ iminén niñna réwéria wammac.

Rama rouc wawanawac qelumbecac.

¹⁰ Técgina nimma kecgic, nambérac komoc komoc yomuhucyawac niñgic mamaya wambac niñac. Zéwa niñgic, ionac kua meme unagina

imi kuruméniguc nalé séc kurumén Manqocnawac kic ségéria hémma kecanzu. ¹¹ Icac Nananén rouc wamma kecec késpedesicgina igucnec metecgé énécmiman zé hayec. ¹² Deic ninzu? Ic mên ramaya 100 hemizac zéwin. Wanu sugcinaiguc mênén sohoma kemmaciguc ramaya 99 imi onoporu nanigic baec boñhaiguc kemma rama sohojec imi ménda mihicñiman? ¹³ Ni hélacnec énézêzua sohojec imi mihicñizaciguc imuac niñ mia 99 ménda sohogic ionac niñac ségiségi wanzac imuac séha ogicqogic wamma ségiségi yanda wammac. ¹⁴ Imuhucyanec Manqocgina kuruméniguc keczac iwac kiwaiguc komoc komoc yomi ionarunec mênén mên birima qahac wammac niñac ewa siña ménda hemizac.

Ic mênac késpedesic zégési mimia.

¹⁵ Hénarini ionarunec alaga mênén késpedesic wan gémmaciguc kemma ekacneciguc késpedesicya imi ézéna hémmac. Wanu acga ninzaciguc imi alaga biria igucnec munquc wagiczan wanzac. ¹⁶ Wanu acga ménda ninzaciguc, ic momacguc me éréhéc oragicna enawu kemma héipuc ic éréhéc iorac kuagiranén alagawac ara momacguc momacguc meseligic ménda qaecgémac. ¹⁷ Wanu ewa seli wamma acgina ménda nimmaciguc hénarini énézégic nimmu. Wanu hénarini ionac ac imuhucyanec ménda nimmaciguc, ic enia me takis meme ionac wan énécmiwu ésécnec wammimu.

¹⁸ Ni hélacnec énézêzua, némac iwawai ini baeciguc zikimu imi kuruméniguc zikizikia wammac. Wanu némac iwawai baeciguc hulacmu imi kuruméniguc hulachulara wammac. ¹⁹ Wanu munquc énézéwa niñgic, baeciguc onarunec éréhécnéñ iwawai mên niñac ewa momac wamma qesimaoc imi Manqocna kuruméniguc keczac inén niñu moczon orac muru wandac wandara wammac. ²⁰ Wanu

érehécnéj me haréwécnéj nuac qacnaiguc tocgézu imi ni acguc imuaru sugginaiguc kecdua.

Képésic waiwaiyawac haka.

²¹ Wañu Peteronéj Yesuac hama yomuhuc qesiyec; Miñna, alananéj biria wañnéju hatac dahec kápésicya waimimañ? Keñkecma hatac 7 imuac séc waimimañ? ²² Qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Gézéwa niñna, hatac 7 sac qahac, néj tuñ 70 imi arec 7 imuac séc waimiwésémañac zézua. ²³ Imuac kurumeñac héngalenj ama areña yanda imi ic kewu ménj welenj qeqehéra iniguc taségina héimindiñi wammañ zé wañec ésécnec. ²⁴ Ic kewu imi héimindiñi ai imi héniyec. Héniyu ic ménj iwac muru taséya 10 tausenj Talanti* hemiyec imi wagicma éréjic. ²⁵ Wañu ic iwaru soukiwa ménj ménda hemiyu kumacac séc qahac wañec. Imuac niñac ic kewunéj ic imi eneyya zéma iniñ merachéra zéma iwawaiya hemiyec imi moczoñ haigic boñ megic soukiwa iminéj tasé imi kumac niñ zéyec. ²⁶ Imuhuc zéyu welenj qeqe ic imi wésiaiguc mama sigémima welecma zéyec; Bénzénj mambéc wañnéna ni taséna moczoñ kugémmañ. ²⁷ Imuhuc zéyu welenj qeqe ic iwac miñinanéj ewa biric wamma tasé imi audacma waimiyu keñec. ²⁸ Wañu ic iminéj mama kemma ai ic momacya ménj taséya 100 Denarion† hemiyec imi mihicñima déméñaiguc késama melanzima zéyec; Guac tasé nuac muru hegénzac imi kuma néna. ²⁹ Wañu ai momacya imi ic iwac héniaiguc mama simiñ héimima welecma zéyec; Bénzénj mambéc wañnéna kugémmañ. ³⁰ Wañu imuac ménda wamma taséya kudacmaguc mamac niñac hésa amaiguc oporec. ³¹ Wañu ai ic tosara ienenj haka hicñiyec imi hémma niñgic biri

qiria wañu kemma haka hicñiyec imi moczoñ miñgina ézédacgic. ³² Imuhuc zégic miñginanéj ic imi qaru enj yomuhuc ézéyec; Gi welenj qeqe biria kétik téngénj! Welec néna guac tasé imi moczoñ audari. ³³ Neñ guac wañi ésécnec gi acguc ai momacga goiya héimiwésémañac ménda heyec me? ³⁴ Imuhuc zéma hazéc yanda wamma taséya imi kudaru hulacmimu niñac hésa ama galenj ionac méraginaiguc oporec. ³⁵ Imuac niñac ménénj ménj alaginanawac kápésic imi ewa qeriginanéj ménda waimimuiguc kurumeñ Mañgocnanéj imuhucyanec mia wañ énécmimac.

19

Eu iniñac hénia dindiña.

¹ Yesu ac imi zéyu tecgéyu Galilaia baec waima Yodan doku néwéc Yuða baec suciguc keñec. ² Keñu ic embac tuñ yandanéj méndacmima keñgic baec imuaru hafginaguc imi mehiaru énécmiyec.

³ Wañu Farisaio ic ienenj hama batucgéma qesigic; Ic ménénj hénia imuac me imuac iniña hia waimimacac hénia ménj hezac me?

⁴ Zégic melemma zéyec; Mihicñi mihicñi miñinanéj hénihéniaiguc ic momacguc zéma embac momacguc meércmima ac yomuhuc zéyec imi ini ménda oloñniñanzu?

⁵ Hénia imuac niñac icnéj neñgoc mañgocya wai ércmima kemma iniñawac muru qékétayu érehécnéj momacguc wammaoc. ⁶ Imuac ierenj imi érehéc qahac, néj séwi momacguc, imuac Anutunéj toroqe ércmiyec imi icnéj ménda méndénj ércmimu. ⁷ Imuhuc énézéyu ienenj yomuhuc zégic; Wañu hénia némac niñac Mosenéj héric amuamuyawac kiwi omima mélina keñu zéyec?

⁸ Imuhuc zégic, Yesunéj melemma

* **18:24:** 1 Talanti imi soukiwa golinéj memeya, ic ménac ai meme momacgucac ai boña 1 Denarion imuac 6,000 ogicma eeyaguc wañec. † **18:28:** 1 Denarion imi ic ménac ai meme momacgucac ai boña imuac séha.

énézéyec; Mosenéj ewa qerig-ina selia imuac niñ wamma wai énécmiyec, néj hénihénia igucnec imi imuhuc qahac. ⁹ Ni énézézua, mérénéj ménj iniña sanjima haka biria ménda wanjeciguc hénia tosara niñac waimima embac ménj memac imi kaisero wanzac.* ¹⁰ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienej yomuhuc ézégic; Ic ménjnéj iniñaguc hénia ac imuhucya tohomacac hezaciguc embac ménda mema kecmac iminéj hia wammac. ¹¹ Zégic Yesunéj melemma zéyec; Ac imi ic momac yandanéj niñtohomuac séc qahac, néj imuhuc meénécmimia sac imuhuc wammu. ¹² Ic tosia ienej neñgoc héri igucnec héfiñ wamma hicñianzu. Wañu ménj imi icnéj wañ énécmigic héfiñ wamma kecanzu. Wañu tosia ienej kurumeñac héngalenj ama niñac eñaoc héfiñ ic ésécnec wamma kecanzu. Ac imi tohomuac séc imi enej hia tohomu.

Yesunéj nambérac komoc komoc zéhiaru énécmiyec.

¹³ Wañu Yesunéj méria orucginaiguc haima zéwelec énécmimac niñ ic embac tosara ienej nambérac komoc komoc onagicma hagic tohotoho ichéra ienej qetali énécmimac ac wañ énécmigic. ¹⁴ Imuhuc wañgic Yesunéj yomuhuc zéyec; Nambérac komoc komoc imi wai énécmigic nuac hagic, neuñ ménda héiénécmigic. Kurumeñac héngalenj ama imi komoc komoc imuhucya ionac buña wanzac. ¹⁵ Imuhuc zéma méria ionac orucginaiguc hai énécmimaguc baec imi waima keñec.

Sac qeli sokiwa yandayaguc.

¹⁶ Wañu ninzu? Ic ménjnéj iwac muru hosuru hama yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic, ni némac haka hiabia wamma kekec hémbénaña imi memañ. ¹⁷ Zéyu Yesunéj yomuhuc zéyec; Némac niñ haka hiabiawac qesinéñzanj? Hiabia wanzac imi momacguc sac keczac.

Wañu gi kekec hémbénañaiguc keremmanj zé wanzañiguc imi hénia ac tohowésémañ. ¹⁸ Imuhuc zéyu zéyec; Némac hénia ac niñac zézanj? Zéyu Yesunéj melemma zéyec; Ic ménda qehumuwsémañ. Kaisero ménda wambésémañ. Kowu ménda mewésémañ. Héipuc ac ikora ménda zéwésémañ. ¹⁹ Neñgoc mañgocga eegira héiwésémañ. Wañu geñga siñ niñamuanzanj ésécnec alaga siñ nimmiwésémañ. ²⁰ Zéyu zéyec; Ni imi moczonj tohodacma kecanzua, imuac némacnéj ménj nuac muru ménda sécgézac? ²¹ Imuhuc zéyu Yesunéj ézéma zéyec; Gi solañanimañ zé kemma hinac iwawaiga imi haina boña megic soukiwa iminéj maqeqeya énécmiwésémañ. Imuhuc wanna kurumeñiguc iwawai eeyaguc hegémmac. Wañu geñga imi hama ni méndac némbésémañ. ²² Imuhuc zéyu ac imi nimma ic merac imi hinac zéma soukiwaya yanda hemiyec imuac niñ ewaya biriyu keñec.

²³ Keñu Yesunéj tohotoho ichéra énézéma zéyec; Ni hélacnec énézézua, ic hinac yanda ginaguc ienej kurumeñac héngalenj amaiguc kerembiñ zé osimu. ²⁴ Ni muñguc énézézua, kamele yañnéj qodu kifañaiguc kereñkereña imi bénzénadac, néj ic hinac yanda ginagucnéj Anutuac héngalenj amaiguc kereñkereña imi osiosiya. ²⁵ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienej nimma bacgina kunerñec yandiyu zégic; Imuhuc wañu mérénéj añgénéj timimiawac séc wammac? ²⁶ Zégic Yesunéj inicma énézéyec; Imi ic enej memuac séc qahac, néj Anutuguc imi iwawai moczonj yanda medac medara. ²⁷ Imuhuc zéyu Peteronéj melemma zéyec; Ninzanj, nini méndac gémbiñ zé iwawai moczonj waidariñ, imuac némac iwawai késawiñ? ²⁸ Qesiyu Yesunéj

* **19:9:** Kiwi méranéj ooya tosaraiguc; Kaiseroiguc opoczac tanec wanzac.

énézézec; Hélaec nec énézézua, baec yomuac hainetec wawaŋa naléiguc Icac Naŋa imi eŋeya edamuya imuac ic kewu tataraiŋuc tacmac imuaru méndac néŋanzu ini imi momacnec tatac 12 imuaru tacma Israelac kisic 12 imi niŋgésima galenŋé énécmimu. ²⁹ Waŋu mérénéŋ mén nuac qacnawac wamma amaya me dara munia me nauŋa me neŋgoc maŋgocya me merachéra me baec aiya waizaciguc imuhucya imi 100 imuac séc ogicma mema kekec hémbénaŋa imi mératéc memu. ³⁰ Néŋ walac wanŋu ionarunec sasalanéŋ andia wammu. Waŋu andia wanŋu ionarunec sasalanéŋ walac wammu.

20

Waiŋ aiiguc ai meme imuac qeqaiŋ ac.

¹ Kurumeŋac héngalen ama areŋa yanda imi ai miŋina mérnéŋ waiŋ aiyaiguc ai memu niŋac ai ic énépésimaŋ zé siŋunec yanda yacma keŋec ésécnec. ² Kemma ai meme momacguc imuac boŋa Denarion* momacguc eŋac eŋac énécmimaŋ zéyu ewa momac waŋgic méli énécmiyu waiŋ aiyaiguc kereŋgic. ³ Waŋu siŋunec 9 kilok séc waŋu nénnagémba sombenŋiguc kemma ic tosara iniru eŋ naŋgic ⁴ yomuhuc énézézec; Ini acguc nuac waiŋ aiiguc kemma ai megic boŋa séhaiguc énécmimaŋ zéyu nimma kereŋgic. ⁵ Waŋu 12 kilok zéma maria 3 kilok imuac séc imuaru muŋguc kemma imuhucyanec waŋec. ⁶ Waŋu maria 5 kilok séc waŋu kemma iniru ic tosara muŋguc ai qahac eŋ naŋgic yomuhuc énézézec; Némac niŋac kaiwe herec ai ménda mema eŋ nanŋu? ⁷ Zéyu melemma zégic; Mérnéŋ mén ai icac ménda nénépésizac. Zégic ini acguc nuac waiŋ aiiguc kereŋgic zéma énézéyu kereŋdacgic. ⁸ Ama siŋima hayu ai miŋinanéŋ hama galenŋina

ézéma zéyec; Ai ic unuruna tete-giaiguc hazu ionac murunec hénima ai boŋa énécmina keŋkecma walac hazu ionac énécmina tecgémac. ⁹ Zéyec séc waŋu maria 5 kilok imuaru hagic ieneŋ hama Denarion momacguc momacguc késagic. ¹⁰ Késagic walac walac hagic ieneŋ hama hémma boŋgina meemma nénécmiyu késawiŋ zéma niŋgic, néŋ ini imuhucyanec Denarion momacguc sac eŋac eŋac énécmiyu késagic. ¹¹ Imuhuc késama ai miŋinawac ŋindic ŋunduc ac zéma ac yomuhuc zémigic; ¹² Anduguc hagic ieneŋ kaiwe kiwa 1 aua sac ai mezu. Waŋu neneŋ mia ai yéwéria ai meme momacgucac séc kaiwe geriwaiguc namma meziŋ, néŋ ionac aigina boŋa imi nonac séc énécmizaŋ. ¹³ Imuhuc zégic ai miŋinanéŋ ionarunec mén yomuhuc ézézec; Ala Denarion momacguc niŋac acnira ménda zikizic me? Ni kápésic mén ménda waŋgénzua. ¹⁴ Imuac boŋgawac mema kenna, andu hagic ionac aigina boŋa onac séciguc énécmimaŋ iminéŋ ewa siŋna wanŋac. ¹⁵ Nena iwawainanéŋ ewa siŋnawac wammaŋac hena ménda hezac me? Hakana hiabia imi kicginanéŋ hémma nimbupuc wanŋu? ¹⁶ Suruc imuac séc andianéŋ walac wammu, waŋu walacnéŋ andia wammu.†

Humuc igucnec yacyacwac zéyu hatac haréwéc waŋec.

¹⁷ Waŋu Yesu imi Yerusalem kemmaŋ zé kemma henaiguc toho-toho ichéra 12 eŋacnec énépésima yomuhuc énézéma zéyec; ¹⁸ Ninzu, neŋaŋ Yerusalem enziŋ. Imuaru Icac Naŋa imi hofac oo ichécgina zéma hena acac kiwi ic ionac méraginaiguc opocgic ieneŋ humucac buŋawac zétecgé mimu. ¹⁹ Waŋu zédesi wammima hihilocnéŋ qer-icma qema ic héŋgeŋa wéndaraiguc qegic humumac niŋ ic enia ionac

* **20:2:** Romawac soukiwa; ic mérŋac ai meme momacgucac ai boŋa imuac séha. † **20:16:** Kiwi méranéŋ ooya tosaraiguc; Sasala unuruyec, néŋ éréhécnéŋ mén aŋgé tiénécmiyec.

murū melenḡmigic kemmac. Waṅu ai meme haréwéc waṅu humuc igucnec yacmac.

Sebedeac iniṅanéṅ naṅhérérawac niṅac Yesu zéwelecmiyec.

²⁰ Nalé imuaru zebedaioac iniṅanéṅ naṅhéréra iriguc hama Yesuac murū sicgémima iwawai mén niṅac welecmiyec. ²¹ Welecmiyu ézéma zéyec; Gi némac iwawai niṅac wanṅaṅ? Zéyu embac iminéṅ yomuhuc zéyec; Nuac naṅhérécna yomi niṅérécmina guac héṅgaleṅ ama areṅ yandaiguc ménṅéṅ héigaiguc ménṅéṅ kanagaiguc tacmaoc. ²² Imuhuc zéyu Yesunéṅ melemma zéyec; Ini hénia ménda nimma imuhuc qesinéṅzu. Ni doku howuraguc nemaṅ zé wanṅua imi iri hia nemaoc?‡ Zéyu zéyoc; Imi sécnira. ²³ Zéyic Yesunéṅ zéyec; Imi hélacnec, iri doku howuraguc nemaṅ imi nemaoc, néṅ héinaiguc zéma kananaiguc tatara imi neṅ niṅéréc mimiawac ménda henénzac. Tatac imi mérac méré maṅgocnanéṅ mézézéṅgé érécmiyec iorac buṅa wammac. ²⁴ Imuhuc waṅgic tohotoho ichéra 10 ieneṅ ac imi nimma dara munia iorac niṅgic biriyec. ²⁵ Waṅu Yesunéṅ unuruyu hagic énézézéyec; Ic enia ionac galeṅhécgina ieneṅ siṅginawac galeṅgé énécmianzu. Waṅu ic kuneṅ hécgina ieneṅ ic kewu waṅ énécmianzu imi ini hia ninzu. ²⁶ Néṅ sugcinaiguc imi imuhuc qahac, néṅ onarunec ménṅéṅ mén kuneṅgina wammaṅ zéma sugcinaiguc welenḡ qeḡe kecmac. ²⁷ Waṅu mérénéṅ mén walac wammaṅ zé wanṅaciguc welenḡ qeḡe icgina wammac. ²⁸ Icac Naṅa imi welenḡ qemimu niṅac ménda mayec, néṅ welenḡ qeénécmimaṅ zé mayec. Waṅu eneya kekecyā ic embac sasala ionac énécmima doegina memaṅ zé mayec.

Kic hilic éréhéc mehiaru érécmiyec.

‡ 20:22: Kiwi méranéṅ ooya tosaraiḡuc; Doku naec haka waṅ némmu imi waṅ énécmigic hia naecmu?

²⁹ Waṅu ieneṅ Yeriko ama areṅa yanda waima keṅgic imuaru tuṅ yanda Yesu méndacmima keṅgic. ³⁰ Keṅgic, ninzu, kichilic ic éréhécnéṅ hénā giṅgiṅaiguc tacma niṅic Yesu imi hama orogicma keṅu qacma zéyoc; Miṅ Kewunira Dawidiac qeli, wéséga niṅ nérécmina. ³¹ Imuhuc qaric, ic tuṅ ieneṅ ac geriwaguc waṅ érécmima qetali érécmima acgira qaimac niṅac ac waṅérémgic, néṅ iereṅ muṅguc yanda qacma zéyoc; Miṅ Kewunira, Dawidiac qeli, wéséga niṅnérécmina! ³² Qaric Yesu tilanzima namma ururuma zéyec; Iri némacac waṅ érécmimaṅ niṅac wanṅaoc? ³³ Qesi érécmiyu zéyoc; Miṅnira, niri kicnira hima hémbi niṅac wanṅic. ³⁴ Imuhuc zéyic Yesunéṅ ewa biric waṅ érécmima kicgira osiyu imuarunec kicgira hima Yesu méndaroc.

21

Yesu Yerusalem enu hériaṅ memigic.

¹ Yesu zéma tohotoho ichéra ieneṅ Yerusalem hosuraiguc keṅgic nalé imuaru, Oliwa boṅaiguc Betfage ama areṅa taru imuaru keremma Yesunéṅ tohotoho ichéréra éréhéc méli érécmima yomuhuc zéyec; ² Iri eri wéségiraiguc ama areṅa taczac imuaru kemma nalé idacmuarunec doṅki ménḡ merawaguc qatégic naṅic iricmaoc. Iricma imi hulacma oragicma nuac murū hamaoc. ³ Waṅu ménṅéṅ ara ménḡ érézémuiguc Miṅ Kewunéṅ imuac niṅac wanṅac imuhuc zéyic imuarunec doṅki éréhéc imi méli érécmimac. ⁴ Waṅu imi moczoṅ kua meme ic ménḡac ackuazéc yomuhuc zéyec imi hélaguc wammac niṅac imuhuc hicṅiyec; ⁵ Béracna Zion yomuhuc ézégic; Hénnā! Ic kewuganéṅ guac hazac. Inéṅ gum bénzénzéṅ wamma doṅki qahaiguc tacma hazac, doṅki merawa qahaiguc. ⁶ Waṅu tohotoho ic éréhéc iereṅ kemma Yesunéṅ

érezéyec séc waṅoc. ⁷ Wamma donki zéma merawa imi oragicma hayic séwi usugina imi iorac qacgiraiguc lémbécgic Yesu imuac qacgiraiguc tarec. ⁸ Waṅu ic embac tuṅ yandanéṅ malekugina hetecgéma hénaiṅuc lémbécgic keṅec. Waṅu tosanéṅ ic hawa haréṅaguc imi kuma hénaiṅuc témbécgic. ⁹ Waṅu ic tuṅ yanda walac andu wammima keṅgic imi eneṅ yomuhuc zéma hériaṅ haimigic; Ohec wahec! Dawidiac qelia! Ohec wahec! Mériaṅaguc, Miṅ Kewuninawac qaraiguc ha-haya! Ohec wahec, kurumeṅ ouac ouyaguc! ¹⁰ Waṅu hama Yerusalem kereṅu ama miṅina momac yanda ieneṅ aurima welicgéma qesima zégic; Ic yomi mérénéṅ? ¹¹ Qesigic ic tuṅ yandanéṅ énézéma zégic; Yomi kua meme ic Yesu, Galilaia baec Nazarete ama areṅa igucnec.

Yesunéṅ ocmuṅiguc haka biria waṅgic nesi énécmiyu madacgic.

¹² Yesunéṅ ocmuṅ téréyaiguc emma imuac sombeniguc iwawai nénnagémba wamma naṅgic imi nesi énécmima soukiwa meamugic ionac zae zéma kembo nei haigic ionac tatak imi melenṅu madarec. ¹³ Imuhuc wamma yomuhuc énézéyec; Ac kiwi yomuhuc oyecac hezac; Nuac amana imi zéwelec welecac ama zému zéyec, néṅ ini imuhuc waṅgic kowu nene ionac baṅec ésécnec wanzac.

¹⁴ Waṅu kic hilic zéma ic puriṅa ieneṅ ocmuṅ téréyaiguc iwaru hagic mehiaru énécmiyec. ¹⁵ Waṅu hofac oo ic kiwahécgina zéma hénac acac kiwi ic ieneṅ haka welic welicgia Yesunéṅ waṅec imi zéma nambérac ieneṅ ocmuṅ téréyaiguc qacma, Ohec wahec, Dawidiac qeli! zégic inicgic qerigina biriyec. ¹⁶ Waṅu qesima zégic; Gi nambérac ieneṅ némac ac zézu imi hia ninzaṅ? Imuhuc zégic, Ninzua zéma énézéyec; Ini imi ac yomuhuc hezac imi méṅ ménda oloṅgic? Nambérac zéma namu nene ionac kuaginaiguc mepé qepési

hai énécminec. ¹⁷ Imuhuc zémaguc wai énécmima ama areṅa yanda deminaguc imuacnec mama kemma Betania ama areṅaiguc kemma sinjiya imuaru kerec.

Yesunéṅ fik ic saec ac wammiyu humuyec.

¹⁸ Sinṅunec ama areṅa yanda imuaru lilingéma kemmanṅ zé kemma hénaiṅuc nene niṅac waṅec. ¹⁹ Imuhuc wamma héṅu hénaiṅuc ginṅinaiguc fik ic méṅ naṅu imuaru kemma hocma hénaiṅuc méṅ qahac, néṅ haréṅa sac hémma fik ic imuac zéyec; Nalé tetecgia qahac guarunec hénaiṅuc méṅ ménda hicṅimac. Imuhuc zéyu fik ic imi nalé imuarunec humuyec. ²⁰ Tohotoho ichéra ieneṅ haka imi hémma welicgéma zégic; Fik ic yomi dimuhuciguc focdac humuzac? ²¹ Zégic Yesunéṅ acgina melemma énézéyec; Ni hélacnec énézézua, ini ewa éréhéc ménda wamma ninzénégmu imi haka fik ic imiguc hicṅiyec imuhucya sac qahac, néṅ baec boṅa yomuac niṅ yacma kemma konduniguc hiṅgacna zégic imi acguc hia hicṅi énécmimac. ²² Ini zéwelec aiiguc iwawai imuac me imuac ninzénégma zéwelecgic imi moczoṅ ninénécmiyu medacmu.

²³ Waṅu keṅkecma Yesunéṅ ocmuṅ téréyaiguc emma ackuazéc ku énécmima keru hofac oo ic kiwa hécgina zéma galeṅ ieneṅ iwaru kemma yomuhuc zéma qesimigic; Gi némac kuc buṅanéṅ ai imi meanzaṅ? Mérénéṅ kuc buṅa imi géṅec? ²⁴ Zégic Yesunéṅ ac yomuhuc zéma meṅ énécmiyec; Ni acguc ac momacguc qesi énécmiwa nézégic nimmaguc neṅ imuhucyanec némac kuc buṅaguc ai yomi meanzua imi énézémaṅ. ²⁵ Yohaneac doku naec haka imi dimuacnec hayec? Kurumeṅ igunec me ic igucnec? Imuhuc zéma qesiyu ieneṅ eṅawu ac yomuhuc eminiṅgic; Kurumeṅ igunec hayec zéni némac niṅac ménda ninzénég migic zémac. ²⁶ Waṅu ic embac

ienenj Yohaneac Anutuac kua meme ic zéma ninzéhégéanzu imuac niñ ic igucnec hayec zéwiñ zéni ionac niñac zénéñnina hirizac. ²⁷ Imuhuc zéma Yesu yomuhuc ézégic; Ménda ninziñ. Imuhuc zégic duña Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ni imuhucyanec némac kuc buñaguc iwawai yomi wañanzua imi ménda énézémanj.

Niñ tohotoho hakawac qeqaiñ ac zéyec.

²⁸ Ini dimuhuc ninzu? Ic ménénj nañhéréra kerac, naña walac iwac kemma ézéyec; Nañna gi erac kemma waiñ ai mena. ²⁹ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Ménda kemmanj. Imuhuc zémaguc duña ewaya melemma keñec. ³⁰ Wañu mañgoc imi naña ménac muru kemma imuhucyanec ézéyec. Zéyu melemma zéyec; Mañgocna hia kemmanj. Wañu inéñ imuhuc zémaguc ménda keñec. ³¹ Sucgiraiguc mérénéñ mañgocac ewa siñ méndacma wañec? Zéyu melemma zégic naña walac. Zégic Yesunéñ énézéyec; Ni hélacnec énézézua, takis meme ic zéma héna yanda embac enej ini onogicma walac Anutuac héngalenj amaiguc keremmu. ³² Yohananéñ haka solañawac héna énézémanj zé hayec. Wañu ini ménda ninzéhégic, néñ takis meme zéma héna yanda embac enej ninzéhégic. Wañu ini haka imi hémmaguc kilendac ewagina ménda melemma ménda ninzéhégic.

Soukiwa ai ic biria

³³ Qeqaiñ ac ménj zéwa niñgic; Ai miñina ménénj baec méniguc waiñ ai medacma demin meyu lelecgéyec. Wañu waiñ héla dokuya memeyawac hogoc mén meyacgéma imuaru galenj meme ama héngenja lesu herec mén megic enec. Imuhuc wamma boñ meme ai ic ionac méraginaiguc haima baec méñu keñec. ³⁴ Kemma keru héla metocgémuac naléya ducñiyu

welenj qeqe ichéra ienenj héla memu niñac boña meme ai ic ionac muru méli énécmiyu keñgic. ³⁵ Boña meme ai ic ienenj welenj qeqe ic énépésima ménj humumia qegic, ménj qehumugic, ménac hocnéñ héigic. ³⁶ Imuhuc wañgic muñguc welenj qeqe ichéra zañgégina walac keñgic imi ogicma méli énécmiyu keñgic. Wañu séc imuhucyanec wañ énécmigic. ³⁷ Wañu tetecgiaiguc naña mélima yomuhuc zéyec; Ienenj nañna imi eeya héimimu. ³⁸ Wañu boña meme ai ic ienenj naña hémma yomuhuc zéma eminiñ wañgic; Ic yomi kecma ai yomuac mératéc meme ic wammac imuac hagic qeni humuyu mératéc aiya yomi neñaoc mewin. ³⁹ Imuhuc zéma waiñ ai igucnec késama héréma sénganjenj hiñgacma qehumugic. ⁴⁰ Imuac nalé ménac waiñ ai miñinanéñ lilingéma hamac imi boña meme ai ic imi dimuhuc wañ énécmimac? ⁴¹ Imuhuc zéyu melemma zégic; Ai ic biria imi humuc zérabéra mihicñi énécmima waiñ ai imi ai ic qacguc ai yawuñ nalé séc héla hianec haimimuac séc ionac méraginaiguc soukiwa niñac ai imi hai énécmimac. ⁴² Yesunéñ muñguc toroqema zéyec; Ini kiwi téréyaiguc ac ménj yomuhuc hezac imi ménda oloñanzu? Mericqé ic enej hoc ménj héñara mema gilicic keñkenja iminéñ ama imuac hoc oruha wañec. Haka imi Miñ Kewuac murunec hicñiyu kicninanéñ hénni welic welicgiaguc wanzac. ⁴³ Imuac niñac ni énézézua, Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi méragina igucnec onagicma baera ménac ic embac héla mihicñimu ionac méraginaiguc hai énécmiyu memu. ⁴⁴ Ic ménénj ménj hoc imuac qahaiguc mayu zéñgédacmac. Wañu hoc iminéñ ic ménac qahaiguc mayu qéséñu bororoña wammac.*

⁴⁵ Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ienenj qeqaiñ ac imi enañ niñ imuhuc zéyec imi

* **21:44:** Kiwi méranéñ ooya tosaraiguc kembraña 44 yomi ménda hezac.

niñtegicgic. ⁴⁶ Wañu ienenj imi héná ménéj mihicñjima Yesu késawinj zé hochoc ai megic. Wañu ic embac ienenj Yesu imi kua meme ic zéma nimigic imuac niñac zénéñgina hiriyec.

22

Zammaréñ meméac qeqaiñ ac.

¹ Yesunéñ acgina melemma muñguc qeqaiñ ac wamma yomuhuc énézéyec; ² Kurumeñac héngalenj ama areña yanda imi ic kewu ménéñ nañawac zammaréñ aria wammizac ésécneç. ³ Zammaréñ ariacwac hamu niñac kiwi oénécmiyec imi onac unurugic hamu niñac welenj qeqehéra méli énécmiyu kemma énézégic, néñ ienenj hawinj zé ménda wañgic. ⁴ Wañu welenj qeqe tosara muñguc méli énécmima yomuhuc énézéyec; Héihéré énécmiyi imi onac yomuhuc énézému; Ninzu! Ni mariawac nene yanda oma nuac burumakao zéma beric yañ haléc yandaguc qe oma iwawai moczonj zéréñqéréñ wamma haidaczua imuac zammaréñ ariaciguc hagic. ⁵ Zéyu kemma énézégic, néñ gezac qeqe ménda wamma ménéñ aiyaguc keñu, ménéñ nénnagémba ai niñac keñec. ⁶ Wañu tosara enej ic kewuac welenj qeqehéra imi énépésima zédesi énécmima unuhumugic. ⁷ Imuhuc wañgic ic kewu iminéñ qeri biric nimma yaré ic tuña méné méli énécmiyu kemma sac nene ic imi unudacma ama areñgina kumugic zedarec. ⁸ Wañu welenj qeqehéra énézéma zéyec; Zammaréñ aria imi bec mézézéñgéwa hezac, néñ ic unuruyi imi enej eeginaguc ménda wañzu. ⁹ Imuac héná séraiguc kemma ic embac mihicñjimu séc unurugic zammaréñ ariacwac hamu. ¹⁰ Imuhuc zéyu welenj qeqe ic enej hénaguc séc kemma ic embac hia me biria mihicñj énécmigic séc onagicgic hagic. Hama tacma

kenjic zammaréñ aria ama imi kuaya qeyec. ¹¹ Wañu ic kewunéñ ic embac hama tacgic imi inicmañ zé éréma héñu ic ménéñéñ owo malekuya séha ménda haima hama tarec. ¹² Taru ézéyec; Ala gi némac niñac zammaréñ ariacwac maleku ménda héima hazañ? Imuhuc qesimiyu ic imi ac méné zémañ zé osiyec. ¹³ Wañu ic kewu iminéñ welenj qeqe ic yomuhuc énézéyec; Héná méria déréçgéma séñganenj sinji tunumañguc giligic, imuaru siacma zéra kima tacmac. ¹⁴ Sasala unurugic, néñ gési énécmima énépésimacac séha imi éréhécdac.

Takis haihaiyawac qesiqesi ac.

¹⁵ Yesunéñ imuhuc zéyu tecgéyu Farisaio ic ienenj amaginaiguc kemma azoroma acnéñ simba ménéñ dimuhuc meni kimac zéma niñareñgéçic. ¹⁶ Niñarenj géma eñañ tohotoho ichéçgina zéma Herodeac ichéra tosara momacneç méli énécmigic Yesuac hama zégic; Kiwi ic, gi imi ic héla, Anutuac haka imi hélacneç ku nénécmianzañ. Gi ic inicmañ zé séwiginawac ménda héñanzañ imuac ic eñeña me mamaya ionac kicginaiguc ewa éréhéç ménda wañanzañ. ¹⁷ Imuac efima zéna ninni. Geñ niñna Kisawac* takis haianzañ imi héná ac logizac me qahac? ¹⁸ Zégic Yesunéñ ionac qeri biric imi niñtegicma zéyec; Ikoc ic ini némac niñac acnéñ simba menénzu? ¹⁹ Takis buñawac soukiwa méné nézéna hémba zéyec. Zéyu Denarion momacguc mema hagic. ²⁰ Wañu yomuhuc qesi énécmiyec; Yomi mérac ireha zéma némac kiwi ogic hezac? ²¹ Zéyu zégic; Kaisawac, imuhuc zégic énézéyec; Imuac Sisawac buña imi Sisa mima, Anutuac buña imi Anutu mimu. ²² Imuhuc zéyu ienenj welicgéma waima kenjic.

Humuc igucnec yacyac imuac qesiqesi ac.

* **22:17:** Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu. Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu.

23 Ai meme imuaru Sadukaio ic humuc igucnec yacyac ménda hezac zéanzu imi enej Yesuac muru hama yomuhuc qesimigic; 24 Kiwi ic, Mosenéj yomuhuc nénézéyec; Ic méj nambéracya qahac humumac imi munianéj qawéra mema darawac buja qeli mihicnimac. 25 Wañu sucninaiguc dac muna 7 kecgic dacginanéj embac mema nambéracya qahac kecma humuyu, iwac iniña muniawac mériaiguc opocma keñec. 26 Andia zéma andiawac andia imuhucyanec wangic keñu 7 moczoñ imuhuc wandacgic. 27 Imuac tetecgiaiguc embac imi acguc imuhucyanec humuyec. 28 Wañu ienenéj momac yanda embac imi megic imuac niñ embac imi humuc igucnec yacyarawac naléyaiguc 7 ionac murunec mérac iniña wammac? 29 Zégic Yesunéj yomuhuc melemma énézéyec; Ini kiwi téréya me Anutuac kuha imi ménda niñasarima dindiñanec ménda niñyacgézu. 30 Humuc igucnec yacyarawac naléiguc imi ic me embac ménda meamumu. Imuaru imi zammaréñac buja qeénécmimia imi ménda hemac, néj kurumeñac Anutuac kua meme uña ésécnec kecmu. 31 Wañu enej humuc igucnec yacyarawac Anutunéj ac yomuhuc énézéyec imi ménda oloñgic? 32 Ni Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu zéyec imi ménda oloñ héñanzu? Anutu imi humuc ic ionac Anutu qahac, néj kic qeli ic ionac Anutu keczac. 33 Ic tuñ yanda ienenéj Yesunéj imuhuc ku énécmiyu nimma welicgéjic.

Héna ac eneña.

34 Yesunéj acnéj Sadukaio ic menéñqe énécmiyu ara melemmuac séc qahac wañec. Wañu imuac surucya imi Farisaio ic ienenéj nimma azorogic. 35 Azoroma ionarunec héna acac kiwi ic méñnéj Yesu batucgé mima yomuhuc zéyec;

36 Kiwi ic, héna ac sugginaiguc némac acnéj eneña wanzac? 37 Zéyu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Gi ewa qeriga moczoñnec qeri uñaga moczoñnec zéma niñña moczoñnec Miñ Kewu Anutuga siña nimmiwésémañ. 38 Héna ac iminéj walac walac wanzac. 39 Séha imuhucyanec méj hezac imi yomuhuc; Gi genñac niñac siñniñ wañamuanzañ séc alagawac siñniñ wammiwésémañ. 40 Héna ac éréhéc imuaru mia héna ac tosara moczoñ zéma kua meme ic ionac ac moczoñ imi koro koroyawac nanzac.

Dawidiac naña imuac qesiqesi ac.

41 Farisaio ic azoroma kecgic Yesunéj yomuhuc qesi énécmiyec; 42 Ini Kristoac† dimuhuc niñanzu? Mérac qelia? Zéyu zégic; Dawidiac qelia. 43 Zégic Yesunéj énézéyec; Imuhuc wañu Dawidi i Uñanéj ézéyu dimuhuc niñac Kristoac, Miñ Kewuna zémima yomuhuc zéyec? 44 Miñ Kewunéñ‡ nuac Miñ Kewuna ézéyec; Guac hazéchécga hénañgawac duandiaiguc tocgo énécmidacba tecgémac nalé sura imuac séc gi hama héinaiguc tacbésémañ. 45 Dawidinéj Kristoac Miñ Kewuna zémiyeciguc némaciguc iwac qelia wammac? 46 Imuhuc zéyu ic méj ara méj ménda melenec. Wañu nalé imuarunec éréma emma méñnéj méj ac méj efima ménda qesimigic.

23

Yesunéj Moseac héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic aciguc onoporec.

1 Wañu Yesunéj ic tuñ zéma tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; 2 Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic imi Moseac tataciguc tacanzu. 3 Imuac niñ ac zéanzu imi moczoñ nimma tohodacmu, néj wawañ memegina imi ménda méndacma wammu. Héña imi yomuhuc; Ienenéj ackuazéc imi kuanéñ sac zéma ménda tohoanzu. 4 Wañu ienenéj

† 22:42: Mesiawac. ‡ 22:44: Hebiriaio aciguc; Yawenéj.

hinac réwéria bisiqatén wawañawac séc qahac imuhucya dérécgéma ic onac huaginaiguc haimaguc enjaoc imi iwawai imuhucya meyacbiñ zé méragina merawa ménj ménda haianzu. ⁵ Iwawai wañanzu imi moczoñ icnéñ inicsoromu niñac sac wañanzu. Pakaginaiguc kiwi téréyawac katapaya meyandima zéwelecac niniñ héiqeli qeliac susuria imi maleku ginaiguc horuacnec meyandima haianzu. ⁶ Wañu ariaciguc azoroma tatak ou walac taczac imuac siña nimma tocgotocgo amaiguc ic kiwawac tatak imuaru tachiñ zé wañanzu. ⁷ Nénnagémba sombeniguc méra qeçe wañ énécmima kiwi ic zéénécmimu niñac wañanzu. ⁸ Wañu ini imi kiwi ic zéénéc mimuac ménda wammu. Kiwi icgina imi momacguc sac keczac. Ini imi moczoñ dacmuna wanzu. ⁹ Wañu baeciguc ic ménjac niñ mañgoc ménda zémimu. Onac mañgocgina imi momacguc sac kurumeniguc keczzac. ¹⁰ Wañu galeñ zéénécmimu niñ ménda wammu. Galeñ momacguc sac keczac imi mia Kristo. ¹¹ Onarunec kunenjanénj tosara ionac welenj qeçe ic wammu. ¹² Ménjnéñ ménj enjeya niñac niñu enju imi memamimac. Ménjnéñ ménj enjeya niñac niñu mamac imi meemmimac.

¹³ Saecginaguc, ini héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini ikoc ic. Ic embac ionac kicginaiguc ini kurumenjac héngaleñ ama areña yandawac naguya imi hézicgéma namma enjañ ménda keremma ic tosara kerembiñ zé wanzu imi imuhucyanec ménda wai énécmigic kereñanzu. ¹⁴ (Ménda hezac.)*

¹⁵ Saecginaguc, ini héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini ikoc ic. Ini ewa qeri melenj melenj ic momacguc mihicñiwiniñ zé baec zéma kondunj tiriema keñanzu, néñ ménjnéñ

ewaya melenj wagicma mebirigic sécgina onogicma geric siawac buña wañanzac. ¹⁶ Saecginaguc, ini ic kiwa, kicgina hilichilicgia! Ini yomuhuc zéanzu; Ocmuñiguc koroma zéselimuiguc héla qahac wammac, néñ soukiwa goli ocmuñiguc hezac imuaru koroma zéselimuiguc imi ac iminéñ sipacgé énécmimac. ¹⁷ Ic qelaña zéma kic hilic ini! Némac iwawainénj kunenj wanzac? Goli me goli météré mianzac ocmuñ imi mia?

¹⁸ Wañu ménj yomuhuc zéanzu; Zaki téréyaiguc koroma zézé seli ac zéyu héla qahac wammac, néñ zaki téréya qahaiguc haihaiya sese imuac koroma zéseliyu ac iminéñ sipacgémmimac. ¹⁹ Kic hilic ini, némac iwawainénj kunenj wanzac? Sese me sese météré mianzac zaki téréya imi mia?

²⁰ Imuac ménjnéñ zaki téréyaiguc koroma zéselimaciguc zaki téréya zéma iwawai moczoñ imuac qahaiguc hezac imuac momacnec koroma zéselizac wammac. ²¹ Wañu ménjnéñ ocmuñiguc koroma zéseliyec imi ocmuñ zéma ménj ocmuñiguc keczzac iorac muru koroma zéseliyec wanzac. ²² Wañu ménjnéñ ménj kurumeniguc koroma zéselimac imi Anutuac tatak zéma imuac qahaiguc tacanzac i acguc momacnec koroma zéselizac tanec wanzac. ²³ Saecginaguc, ikoc ic ini, héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini miñsupe zéma zuazua hénia hénia imi méndéngic méra éréhéc wañu imuacnec momacguc Miñ Kewuac buña haianzu. Wañu néwécgeña héna acac héla yéwéria tosara, kecec solaña zéma goi héihéi zéma ninzénj ninzénj imi waidacgic. Wañu ménj néwécgeñawac tohoma ménj néwécgeñawac héñacya ménda memuac heyec. ²⁴ Ic kiwa, kicgina hilichilicgia! Ini gisic iwawai kaiwe momacguc kecma humumia

* **23:14:** Kiwi méranénj ooya tosaraiguc yomuhuc ooyawac hezac; 23:14 Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic, kic welenj wawaña ini! Ini malé ionac ama gericgina qécgéma kic welenj wamma zéwelecgina mehorugima zéanzu. Imuac niñac ini saecginaguc! Képésic ginawac bakia kunenj yanda melenj énécmimac.

imuhucya imi Anutuac gésima giligic kenanzu, nérj kamele yan kunerj yanda imuhucya imi enjaoc hémbaoc wamma qécgé énécmianzu. ²⁵ Saecginaguc ikoc ic, héná acac kiwi ic zéma Farisaio ic ini! Ini zéic sokoc séwéla sac zuacma imuac qeriaiguc imi hémbaoc zéma séwíac sinj imi tígic kuaya qeanzac. ²⁶ Farisaio ic, kicgina hilichiligia! Ini sokoc zéma zéic imuac qeria imi walac zuacsorocgéna séwéla imuhucyanec lalacnec wammac. ²⁷ Saecginaguc ikoc ic, héná acac kiwi ic zéma Farisaio ic ini! Ini imi kic suanj mandéc ooya ésécnec séwéla imi hénsoroc sorocgia, nérj qeriginaiguc ic humumia ionac sicgina zéma iwawai gizonj bazonj hénia hénianérj kuaya qema hezac. ²⁸ Ini imuhucyanec séwiginanérj ic kicginaiguc solanjanima keczu, nérj qerigina imi ikoc zéma héná ac logilogi imi koya qema hezac. ²⁹ Saecginaguc ikoc ic ini, héná acac kiwi ic zéma Farisaio ic! Ini kua meme ic ionac kic suanj meyacgéma ic solanja ninjqli énécmiawac iwawai imi hiabianec mezericma kumugic nananzac. ³⁰ Imuhuc wamma ini yomuhuc zéanzu; Yanda hécnina kecgcic nalé imuaru kecbinj nec ienenj kua meme ic unugic toroqema méranina ménda énécmiwinj nec. ³¹ Ini haka imuhuc wamma enjaoc kua meme ic unuanjgic ionac qelihécgina keczu imuac hénia imi kawéya qema zéasari amuzu. ³² Yanda hécgina kápésic wanjgic imuac séciguc wanjgic kuaya qeyu! ³³ Mokolenj, qaté mokolenj imuac qeli ini, dimuhuc geric siawac buña zétecgé énécmimia imuacnec qizizinjgéma ogicma kemmu? ³⁴ Imuac mia ni nenaoc onac muru kua meme ic zéma ninjtegic qinjtegic ic zéma héná acac kiwi ic imi méli énécmiwa hagic ionarunec tosara unuhumugic tosara iciguc unuhumugic tosara tocgotocgo amaginajgic kémbinjnérj unuma tauj ménj

igucnec tauj ménj ununesi wanj énécmima kemmu. ³⁵ Imuac ninjac ic solanja Abelac sac igucnec hénima éréma ocmunj téréya zéma zaki téréya sugiraiguc qegic humuyec Bakaraiawac nanja Zarakiawac sac mayec nalé imuac suraiguc baeciguc sac solanja madarec imuac kitiwa moczonj onac muru lilingéma hamac. ³⁶ Ni hélacnec téngénj énézéwa, haka imuac bakia moczonj hicnjisai youmi onac muru lilingéma hamac. ³⁷ Yerusalem, Yerusalem, kua meme ic unuhumuma, méli énécmiyu hahaya imi hocnérj énérianzanj. Kuruc nenjianérj merachéra qenjananérj tizozó énécmianzac ésécnec nenj hatac dahec guac qelihécgá tocgé énécmimanj zé wanj? Wanj ini imuac ewa sinjsinj ménda wanjanjgic. ³⁸ Héngic imuac ninj amagina imi kisia wandaczac. ³⁹ Zéwa ninjgic, ini hocnémma kenkecma kenkecgic naléya ducnjyu némma yomuhuc zému; Ohec wahec, Minjinawac qaraiguc hahaya!

24

Ocmunj téréya imi kisi kiyonj wandacmac zéyec.

¹ Yesunérj ocmunj téréya igucnec mama kenj tohotoho ichéra ienenj ocmunj téréya ézégic hémmac ninjac iwaru hagic. ² Imuhuc wanjgic inérj ac yomuhuc melemma énézéyec; Hélacnec énézéwa ninjgic; Ini iwawai imi moczonj hia hénzu? Wanj kecma imi moczonj hézéngégic madaru hoc ménjnérj hoc ménjac qahajguc ménda hemac.

Nalé tetecgiawac asé kiwiya.

³ Wanj Yesunérj Oliwa ic baec bonajguc emma taru tohotoho ichéra enjacnec élérj nec hama zégic; Zéna ninni. Némac naléiguc haka imi hicnjimac. Wanj guac hahagawac zéma baec yomuac nalé tetecgiawac séséc imi dimuhuc hicnjyu hémbinj? ⁴ Imuhuc zégic Yesunérj yomuhuc énézéyec; Kecma ménjnérj ikoc ménda wanj énécmimu ninjac

galeñ memu. ⁵ Ic sasalanéñ nuac qacnaiguc hama Ni Kristo* mianéñ zéma ic embac sasala ikoc wañ énécmimu. ⁶ Wañu yaré hélawac suruc zéma imuac luhuc ac momacnec nimmu. Wañu auriwu niñac galeñ mema kecmu. Iwawai imuhucya kilendac hicñimacac hezac, néñ imi tetcgia qahacnec. ⁷ Baec méñac ic embac ieneñ yacma baec méñac ic embac hazéc wañ énécmimu. Héngaleñ ama méñac ic embac ieneñ yacma héngaleñ ama méñac ic embac hazéc wañ énécmimu. Wañu baera baeraiguc béti hicñiyu nañ memac. ⁸ Wañu haka imi moczoñ azi kikiyawac hénihénia. ⁹ Wañu nalé imuaru ic embac eneñ ini zérabéraiguc onopocma unuhumumu. Wañu ini nuac qacna niñac wamma baec séc ic embac eneñ hazéc wañ énécmimu. ¹⁰ Wañu nalé imuaru ic embac sasalanéñ manam batuciguc mama unumac. Wañu enaoc hésa amaiguc opocamuma hazéc wañamumu. ¹¹ Wañu kua meme ic ikora sasala hicñima ic embac sasala ikoc wañ énécmimu. ¹² Wañu hénac ac logilogi haka imi saiyu ic embac sasala ionac goi héihéigina iminéñ sanjeñ qedacmac. ¹³ Wañu méñnéñ méñ nañseligiyu tetcgia hayu késayu kekec hémbénaña kecmac. ¹⁴ Wañu kurumeñac héngaleñ amawac buña suruc hiabia iminéñ baec séc ic embac ionac muru zésaiguc kendacmaguc imuaru mia nalé tetcgia hamac.

Anutu zébiri qébiri wammimia.

¹⁵ Imuac niñ ini kua meme ic Danielnéñ zéyec séc Biria miñina iwawai mebirianzac iminéñ ocmuñ téryaiguc nañu hémma niñtegicmu. (Olonzu ini hénia imi niñ asarimu.) ¹⁶ Nalé imuaru Yuda baeciguc kecmu imi eneñ baec boñaiguc néngacdacmu. ¹⁷ Méñnéñ méñ ama qahaiguc nañkecmac imi iwawai

ama qeriaiguc hezac imi memañ zé ménda mama emmac. ¹⁸ Wañu méñnéñ méñ aiiguc kecmac imi maleku andiaiguc hezac imi memañ zéma ménda lilingémac. ¹⁹ Nalé imuaru imi embac hérginaguc zéma namu gumu énécmianzu ionac muru yéwéri yanda hicñi énécmima hemac. ²⁰ Ini zéwelecmigic, kia naléya me Sabata naléiguc haka imi hicñiwac niñac. ²¹ Némac niñ nalé imuaru réwéri kuneñ yanda hicñimac. Réwéri imuhucya imi baec kurumeñ zéyu hicñiyec imuarunec éréma deguc méñ ménda hicñiyec. Wañu imuac andiaiguc kecmac muñguc méñ imuhucya ménda hicñimac. ²² Wañu nalé imi ménda mehotoñiwacnec séwiguc ic moczoñ humudacnec. Wañu gési énécmimia ionac niñ wamma nalé imi meducñimac. ²³ Wañu nalé imuaru méñnéñ méñ énézéma Héngic, Kristo† i you, me Kristo i erimi zégic, ménda ninzéngeñu. ²⁴ Kristo ikora zéma kua meme ic ikora sasala hicñima séséc kuneñ yanda zéma haka mérera memu. Wañu wammuc séc wañu gési énécmimia momacnec mesoho énécmiwiñ zé batucgé énécmimu. ²⁵ Ninzu ni haka imi ménda hicñiyunec walac énézézua. ²⁶ Imuac mia baec kisiaiguc Kristo hicñima nanzac zémuiguc ménda kemmu. Wañu Kristo imi ama méñac qeriiguc taczac zégic imi acguc ménda ninzéngeñu. ²⁷ Piliticnéñ néwéc Is iguc kerezac ésécnec Icac Nañawac hama hicñi énécmimia imi tanec imuhucyanec wammac. ²⁸ Qamoc hezac imuaru kunta nei eneñ tocgému.

Icac Nañawac hahaya.

²⁹ Qenzeñ manzeñ yanda imi tecgémac nalé idacmuaru imi kaiwe siñidéngéyu maso acguc asaha qahac wammac. Wañu méñni

* 24:5: Hebraio aciguc; Mesia imi halécnéñ météré mimia. † 24:23: Mesia.

sikilu kurumeñ igucnec tegéma madacgic kurumeñac kuhanéñ hirimac. ³⁰ Nalé imuaru Icac Nañawac sésécnéñ kurumeñiguc wininiyu hémmu. Nalé imuaru baera baera ic embac eneñ siacma qacma namma Icac Nañanéñ kuc yanda zéma kiwi asahaguc hosusuiguc mayu héndacmu. ³¹ Inéñ témuñ hétéñ yandaguc kua meme uñahéra méli énécmiyu hamu. Hama gési énécmimia imi kurumeñ nówéc nówéc baec wañgoña kemboñ qahac igucnec moczoñ tocgé énécmimu.

Fik icac pakenj ac.

³² Fik icac séséc imi niñareñgému. Hawanéñ dokuyaguc bébélacgia wañu haréña hicñiyu nalé geriwaguc ducñizac imi niñasarianziñ. ³³ Imuhucyanec ini haka imuhucya imi hicñiyu héndacma Icac Naña hosucginu hama naguiguc nanzac imi niñtegicmu. ³⁴ Ni hélacnec énézézua. Hicñisai youmi ménda qahac wandacmunec haka imi moczoñ hicñidacmac. ³⁵ Baec kurumeñ qahac wammac, néñ nuac ackuazéc imi ménda qahac wammac.

Técnina nimma kecbiñac hezac.

³⁶ Wañu imuac ai memeya zéma kaiwe kiwa imi ic ménéñ ménda ninzac. Kurumeñac kua meme uña me Naña acguc ménda ninzac, néñ Mañgoc eñeyanec sac ninzac. ³⁷ Icac Nañawac hahaya imi Noawac naléiguc hicñiyec ésécnec hicñimac. ³⁸ Ic embac eneñ nene zéma waiñ doku nezéléléñ wamma ic embac meamumanec kecgic doku qaonñ hicñiyu Noanéñ zéiciguc eñec. ³⁹ Ic embac eneñ ménda niñasarimanec kecgic doku qaonñ luma kisanéncmima keñec. Icac Nañawac hahaya imi acguc imuac séciguc hicñimac. ⁴⁰ Nalé imuaru ic éréhéc aiiguc keríc ménéñ wagicma ménéñ waiyu tacmac. ⁴¹ Embac éréhéc hoc hilañanéñ héla qéséma taric ménéñ wagicma ménéñ waiyu

tacmac. ⁴² Miñ Kewuginanéñ némac naléiguc‡ hamac imi ini ménda ninzu imuac ini zenzeñ qeli qeli kecmu. ⁴³ Ini hénia yomuhuc niñanzu; Ama ménac miñinanéñ némac naléiguc kowu nene eneñ hamu imi nimbacnec zenzeñ qeli qeli keru ama imi ménda hézénégwunec. ⁴⁴ Wañu ini acguc zéréñ qéréñ wamma kecmu. Ini ménda nimmanec kecgic Icac Nañanéñ hamac.

Welenj qeque ic héla zéma ikora.

⁴⁵ Méréneñ welenj qeque solaña zéma niñtegic qindegicyaguc wañu gésimiyu miñinawac murunec amayawac hénia géséhéra énépésima naléya méndacma nene yaka méndéñ énécmimac? ⁴⁶ Miñinanéñ hama welenj qeque ic imi haka imuhuc wamma keru hémmaciguc welenj qeque iwac muru mériañ hemimac. ⁴⁷ Ni hélacnec énézézua, imuhuc wañu miñinanéñ iwawaiya moczoñ welenj qeque iwac mériaiguc haimidacmac. ⁴⁸ Néñ welenj qeque biria kecma qerianéñ miñna imi focdac ménda hamac zéma, ⁴⁹ ai momachéra unuhéi wamma alahéra iniguc doku seli nema kecmac imi ⁵⁰ nalé ménéñ ménda nimma kekera imuaru, wañu kaiwe kiwa ménéñ ménda niñtegirec imuaru welenj qeque iwac miñinanéñ hamac. ⁵¹ Hama elicgémima§ ikoc ic ionac séciguc bakia melenj miyu imuaru ewa biric wamma siacma zéra aric aric kima kecmac.

25

Embac buña qeénécmimia.

¹ Kurumeñac héngalenj ama imi embac seraña méra éréhécnéñ eu buñagina mihicñiwij zé kifagina késama keñgic ésécnec. ² Wañu ionac murunec embac seraña méra ménéñ imi qelaña, wañu embac seraña méra ménéñ imi niñtegic qindegic ginaguc. ³ Qelaña ieneñ kifagina megic, néñ dokuya ménda

‡ 24:42: Me nalé kiwaiguc. § 24:51: Kiwi tosaraiguc; Heriru éréhéc wammac.

mema kenjic. ⁴ Wañu embac ninjegic qinjegic ginaguc ienen imi kirunjuguc dokuya tima kifaginaguc momacnec késama kenjic. ⁵ Wañu eu buñagina imi naléya mehorugima éséj éséj hayu embac enej moczon gaunéj qéléléngé énécmiyu mama hegic. ⁶ Hegic sinj namunajuguc qac ménj yomuhuc hicnyec; Héngic, eu buñagina hazac! Focdac mama hama héihéremigic. ⁷ Imuhuc zégic embac serañ enej moczon qelima yacma zéréj qéréj wamma kifagina mindinjugic. ⁸ Wañu qelana ienen ninjegic qinjegic ginaguc ionac yomuhuc énézégic; Kifanina imi békemañ zé wanzac imuac dokugina kisima méndéj nénécmigic. ⁹ Imuhuc zégic embac ninjegic qinjegic ginaguc enej yomuhuc melemma énézégic; Méndemma haini ménda sécgé nénécmiyu neñañ moczon osiwij niñac. Imuac ini qisicnec amaiguc kemma sécgina boñ megic. ¹⁰ Imuhuc zégic ienen kifa dokuya boñ mewij zéma kemma kecgicnec suraiguc eu buña imi haréyu embac serañ zéréj qéréj wamma kecgic ienen eu buñaginaguc momacnec zammaréj ariaciguc kereñgic naguya héigic. ¹¹ Imuac andiaiguc embac serañ tosara hama zégic; Miñ Kewunina Miñ Kewunina nagu imi aunénécmi. ¹² Zégic zéyec; Hélacnec énézéwa niñgic neñ ini ménda niñénécmizua. ¹³ Hénia imuac niñ ini zenzen qeli qeli kecmu. Ini imi némac naléiguc icac nañ hamac imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa ménda ninzu.

Ai memeac sese Anutunéj ewa hiawac nénécmiyec.

¹⁴ Imi mia ic ménnéj baec méñu kemmañ zé welen qeque ichéra unuruma iwawaiya hai énécmiyec ésécnec. ¹⁵ Ai memeac sécginawac énécmima ménac imi goli soukiwa méra ménj, ménac imi éréhéc, ménac imi momacguc énécmima keñec. ¹⁶ Méra ménj meyec inéj focdac

kemma soukiwa iminéj iwawai boñ mema nénagémba ai mema méra ménac séc mesaiyec. ¹⁷ Éréhéc meyec i acguc imuhucyanec wamma éréhécac séc mesaiyec. ¹⁸ Wañu momacguc meyec inéj kemma baec éséma miñinawac soukiwa imi musañgéyu heyec. ¹⁹ Nalé horua tecgéyu welen qeque ionac miñinanéj lilingéma hama iniguc momacnec tacma aigina dimuhuc megic imuac hénia zé qesiniñ wañec. ²⁰ Méra ménj meyec inéj méra ménac séc mesaima mema hama yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu gi nuaru goli soukiwa méra ménj nénécmi, hénna neñ méra ménj muñguc mesaima mezua. ²¹ Imuhuc zéyu miñinanéj zéyec; Hiabia wañnec, welen qeque hiabia zéma ic héla, gi ai komora imi hiabianec menec, imuac ni iwawai sasala haigémba guac miñga nuac ségiségiiguc toroqe néna. ²² Soukiwa éréhéc meyec i acguc hama zéyec miñna nuaru éréhéc nénécmi, hénna you muñguc éréhécac séc mesaizua. ²³ Zéyu miñinanéj zéyec; Hiabianec wañnec welen qeque hiabia zéma ic héla, gi ai komora hiabianec menec imuac neñ iwawai sasala haigémba guac miñga nuac ségiségiiguc toroqe néna. ²⁴ Wañu momacguc meyec inéj hama yomuhuc zéyec; Miñna gi imi ic selia, ménda himicma mema, ménda méndéj énécmima tocgoanzañ imi ni niñasariyi. ²⁵ Imuac zénéj hiri wamma kemma guac soukiwa imi baec qeriaiguc musañgéwa heyec. Guac iwawaiga yomi hénna. ²⁶ Imuhuc zéyu miñinanéj melemma zéyec; Welen qeque biria mézé titigaguc, gi nuac ninna ménda himicma mema, ménda méndéj énécmima tocgoanzua tanec wañec? ²⁷ Imuhuc ninnegic gi nuac soukiwa imi kilendac hofi amaiguc haiwañnec ni lilingéma hama soukiwa neñgocya zéma sisia momacnec mewinec. ²⁸ Imuhuc

zéyu tecgéyu ai ic kiwa yomuhuc ézézec; Momacguc iwarunec wag-icma méra éréhéc kesa keczac iwac mina. ²⁹ Iwawai hemimia inéj méjác késayu kindindiña wammac. Wañu ménda hemimia inéj komodia hemiyec imi acguc wagiru qahac wandacmac. ³⁰ Welenj qeçe enomia yomi sénganjenj sinj tunumanjguc nesigic hiñgacma imuaru ewa biric wamma siacma zéra aric aric kima kecmac.

Baera baera zégési énécmimac.

³¹ Icac Naña eneya kiwi asahaguc kua meme uña moczonj iniguc lilingéma hama eneya tatac asahaguc imuaru tacmac. ³² Tacma baera baera ic embac hénia hénia eneya kic ségériaiguc tocgé énécmima rama galejnénj rama zéma noninj gési énécmianzu éséc nec gési énécmiyu enjac enjac nammu. ³³ Gési énécmima rama imi héiyaiguc noninj imi kanayaiguc onopocmac. ³⁴ Nalé imuaru ic kewunénj héiyaiguc nanzu ionac yomuhuc énézémac; Nuac Mañgocnawac mérianj énécmimia ini haréma héngalenj ama arenja yanda baec kurumenj zéyu hicniyec nalé imuaru bec onac niñ wamma walac meyecac hezac imi mératéc késamu. ³⁵ Neñ yaka niñ humuwa gumu néngic. Wañu doku niñ humuwa doku hima néngic neyi. Wañu ic kianj kecha héihéré néngic. ³⁶ Maleku niñac hocba maleku héinéngic. Hafi niyu néngalenj wannéngic. Hésa amaiguc kecha hama néngic. ³⁷ Imuhuc zéyu ic embac solaña enenj zégic; Miñ Kewu nini némac naléiguc gi yaka niñ humuna gémma gumugéninj? Némac naléiguc gi doku niñ humuna gémma doku hima géniñ. ³⁸ Némac naléiguc gi ic kianj kecha gémma héihéré géniñ? Némac naléiguc gi maleku niñac hocba gémma maleku héigéninj? ³⁹ Némac naléiguc hafi giyec me hésa amaiguc tacna hagéninj? ⁴⁰ Imuhuc zégic ic kewunénj melemma zémac; Ni hélacnec énézéwa niñgic, ini ninzénj

ninzénj dacmuna hécna you nanzu ionarunec mamayagina méjác iwawai wammigic imi nuac wañgic tanec wanzac.

⁴¹ Wañu inéj kanayaiguc nanjic ionac yomuhuc énézémac; Saecginaguc, ini wainémma Biria miñina zéma iwac kua meme uñahéra ionac niñac geric hémbénaña walac meyu heyecac hezac imuaru hiñgacgic. ⁴² Ni yaka niñ humuwa ini yaka méj ménda gumu néngic. Doku niñ humuwa ini doku méj ménda hima néngic. ⁴³ Ic kianj kecha ménda héihéré néngic. Maleku niñac hocba maleku méj ménda héinéngic. Hafi niyec me hésa amaiguc tacba ménda hama néngic. ⁴⁴ Wañu ienenj imuhucyanec melemma zému; Miñ Kewu némac naléiguc géniñ yaka niñ humunec me doku niñ wannec me ic kianj wamma hanec me séwi usu niñac wannec me yañ hafi giyec me hésa amaiguc tacna méra ménda géniñ? ⁴⁵ Imuhuc zégic Ic kewunénj yomuhuc melemma zémac; Ni hélacnec énézéwa, mamaya yomi ionarunec momacguc yomuac iwawai ménda wammigic imi mia nuac niñ ménda wañgic wanzac. ⁴⁶ Ini zérabéra tetecgia qahaciguc kereñgic, ic solaña yomi enenj kecec hémbénañaiguc keremmu.

26

Yesu qehumuwiñ zé sasañgiaiguc eminimma niñarenjégic.

¹ Yesunénj ac imi moczonj zédaru tecgéyu tohotoho ichéra yomuhuc énézézec; ² Ini ninzu éséc nec ai meme éréhéc hama kenju nagu sacyaguc ogicma kenkenja imuac kendonj wammac. Wañu Icac Naña ic héngenja wéndaraiguc qemu niñac wamma wai énécmimu. ³ Wañu nalé imuaru hofac oo ic enenja zéma ic embac ionac galeñ hécgina ienenj hofac oo ic kiwagina Kayafawac ama kewuyaiguc togégic. ⁴ Tocgéma ikoc wammima Yesu imi élénj nec késama

gewiñ zéma sasangiaiguc eminiñgic.
⁵ Eminimma yomuhuc zégic; Kendon yandaiguc imuhuc ménda wambiñ, ic embac ieneñ qewelon qema qetali nénécmiwu niñac.

Yesu Betania amaiguc halécnéñ naecmimia wañec.

⁶ Wañu Yesunéñ Betania ama areñaiguc séwi wizi ic zémimia Simonac amaiguc tarec. ⁷ Tacma nene neyu embac mérnéñ iwac muru kemma haléc héméña hiabia, boña yanda imi iwac oruhaiguc qocgéma naecmiyec. ⁸ Imuhuc wañu tohotoho ichéra ieneñ héngic qerigina biriyu zégic; Némac niñac imi eñ audaczac? ⁹ Iminéñ boña eñeña mema ic maqeqeya énécmimacac séc wambacnec. ¹⁰ Imuhuc zégic Yesunéñ bec niñtegicma yomuhuc énézéyec; Ini némac niñac embac zéhési wammizu? Embac imi iwawai hiabia wañ nénzac. ¹¹ Ic maqeqeya imi nalé séc iniguc kecmu, néñ ni mia nalé séc iniguc ménda kecmañ. ¹² Embac imi haléc héméña hiabia séwinaiguc qocgé némma humuwa téngénémmu imuac mia zéréñ qéréñ wañ nénzac. ¹³ Ni hélacnec énézézua, baecac qahaiguc imuac me imuac buña suruc hiabia yomi zéauma kemmu séc haka embac yominéñ wanzac imi acguc énézégic niñqelimimu.

Yudanéñ Yesu méraginaiguc opocmañ zé ewa momac wañec.

¹⁴ Nalé imuaru tohotoho ichéra 12 ionarunec méñ qara Yuda Kariot inéñ hofac oo ic kiwa ionac muru kemma qesima énézéyec; ¹⁵ Ni Yesu méraginaiguc opocba némac iwawai némmu. Imuhuc énézéyu ieneñ soukiwa siliwa 30 migic. ¹⁶ Wañu ic imi nalé imuarunec Yesu méraginaiguc opocmañ zé naléyawac horec.

Nagu sacyaguc ogicma kenkeña imuac kendoniguc momacnec tacgic.

¹⁷ Saméñ yisya qahac imuac kendon ducñiyu tohotoho ichéra

eneñ Seiyaiguc Yesu qesimima zégic; Nini deguc ama dimuaru nagu sacyaguc ogicma kenkeña kendon imuac yaka omézézéñ wañgémbeñ? ¹⁸ Imuhuc zégic yomuhuc énézéyec; Ini ama areñ yandaiguc keremma ic méñac yomuhuc ézému; Kiwi icninanéñ yomuhuc zézac; Naléna ducñizac imuac niñ tohotoho ichéna iniguc nagu sacyaguc ogicma kenkeña imuac kendon imi guac amaiguc tacmañ. ¹⁹ Wañu tohotoho ichéra eneñ Yesu zéyec séc nagu sacyaguc ogicma kenkeñawac kendon imuac nene imi memézézéñ wañgic. ²⁰ Ama siniyu Yesu imi tohotoho ichéra 12 iniguc momacnec nene newiñ zé tacgic. ²¹ Nene nema tacma yomuhuc énézéyec; Ni hélacnec énézézua, onac murunec mérnéñ andé numac. ²² Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ ewa biric kuneñ yanda wamma eñac eñac qesimima kemma yomuhuc zégic; Miñ Kewu, hélacnec ni qahac, imi ni me? ²³ Wañu inéñ yomuhuc énézéyec; Niguc momacnec zéiciguc yaka tindungézic inéñ mia andé numac. ²⁴ Icac Naña imi kiwi téréyaiguc ooyawac hezac séc kemmac, néñ Icac Naña andé qemac inéñ saecyaguc wammac. Ic imi ménda hicñiwacnec hia wambacnec. ²⁵ Imuhuc zéyu Yuda kecma Yesu andé qeyec inéñ yomuhuc melemma zéyec; Kiwi ic, hélacnec ni qahac, imi ni me? Imuhuc zéyu yomuhuc zéyec; Geñgaoc imuhuc zézañ.

Miñ Kewuac saméñ zéyu héniyec.

²⁶ Wañu yaka nema tacgic Yesu saméñ mema mozoc ac zéma méndemma tohotoho ichéra énécmima zéyec; Mema negic, yomi imi nuac séwi busuna. ²⁷ Imuhuc wammaguc sokoc mema ewa hia ac zéma énécmima zéyec; Ini moczoñ yomi negic. ²⁸ Yomi sisipac acac sacna. Képésic wai énécmimañ zé ic embac sasala onac niñac pocgé énécmimia. ²⁹ Zéwa niñgic, ni deguc muarunec wain

ic hésawac gocmia yomi munꝓuc ménda nema kecma nalé imuhucgen Maꝓgocnawac héꝓgaleꝓ ama areꝓa yandaiguc iniguc waiꝓ qeliawac nemaꝓ. ³⁰ Waꝓu mepé qepési legic méꝓ héigic tecgéyu yacma Oliwa baec boꝓaiguc keꝓgic.

Yesunéh Petero bianꝓac ara ézéma goro ac wammiyec.

³¹ Waꝓu imuaru kemmanec Yesunéh yomuhuc énézéyec; Ac méꝓ yomuhuc ooyawac hezac; Ni rama galeꝓgina imi qewa rama tuꝓa imi qeqelalaꝓ qedacmu. Imuac niꝓ deguc siꝓiya ini moczoꝓ wainéma kendacmu. ³² Waꝓu humuc igucnec yacmaguc neꝓ mia kiwa meénécꝓmima Galilaia baeciguc walac kemmaꝓ. ³³ Imuhuc zéyu Petoronéh ara melemma zéyec; Tosara eneꝓ moczoꝓ waigémbu, néꝓ ni méndagucnec waigémmaꝓ. ³⁴ Imuhuc zéyu Yesunéh zéyec; Ni hélacnec gézézua, siꝓi yomuaru kuruc ménda qarunec gi hatac haréwéc qaecgé némbésémaꝓ. ³⁵ Imuhuc zéyu Petoronéh zéyec; Giguc humuwic zé hia humuwic, ni ménda qaecgé gémmaꝓ. Inéh imuhuc zéyu tohotoho ichéra tosia moczoꝓ imuhuyanec zédacgic.

Yesunéh Gesemane baec boꝓaiguc zéwelerec.

³⁶ Imuhuc zéma kemma kisi méꝓ qara Gesemane imuaru keremma Yesunéh tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ni eri kemma zéwelec wamma kecbanec ini yomuaru tackecmu. ³⁷ Imuhuc zéma Petero zéma Zebedaioac naꝓhéréra énépésima keꝓec. Kemma niꝓyéwérima ewa biric waꝓec. ³⁸ Waꝓu énézéma zéyec; Ewa qerinanéh humucac déciguc hosuc gémacac séc ewa biric kuneꝓ yanda wanzac. Imuac ini you niguc kic qeli tacmu. ³⁹ Imuhuc zéma eꝓeyaoc komodia méꝓ kemma mama sicgéyu kic ségéria baeciguc mayu yomuhuc zéma zéwelerec; Maꝓgocna, hia wawaꝓawac séc

waꝓu qenzeꝓ manzeꝓ sokoc yomi ni nogicma kemmac. Waꝓu nuac siꝓnawac qahac, néꝓ geꝓga siꝓgawac séc wambésémaꝓ. ⁴⁰ Waꝓu imuacnec liliꝓgéma tohotoho ichéra ionac hama iniru gau hekecgic Petoro qesimima zéyec; Ini niguc kaiwe kiwa momacgucac séc zenzeꝓ qeli qeli kecmuac séc qahac waꝓec? ⁴¹ Manambatuciguc maunuwac niꝓac, kic qeli kecma zéwelec waꝓgic. Ewa qeriginanéꝓ efizac, néꝓ séwiginanéh kuha qahac wanzac. ⁴² Imuhuc zémaguc munꝓuc kemma yomuhuc zéweleru hatac éréhéc waꝓec; Maꝓgocna, qenzeꝓ manzeꝓac sokoc yomi ménda newaguc ménda nogicmacac hezaciguc, guac ewa siꝓga seligimac. ⁴³ Waꝓu liliꝓgéma iniru kicgina yéwéria yanda waꝓu gaugina hekecgic. ⁴⁴ Imuhuc inicma onopocma munꝓuc kemma ac imuacnec zéma welerec. Weleru hatac haréwéc waꝓec. ⁴⁵ Weleru tecgéyu liliꝓgéma tohotoho ichéra ionac hama énézéyec; Ini gaugina hezunec? Héꝓgic nalé bec ducꝓiyu Icac Naꝓa imi andé qema kápésic ic ionac méraginaiguc oporu emmac. ⁴⁶ Yacgic kenni! Andé qeꝓe icna you hazac.

Andé qemiyu Yesu késagic.

⁴⁷ Ac imuhuc énézémanec naꝓu, tohotoho ichéra 12 ionarunec méꝓ, Yuda imi hayec. Waꝓu i guc momacnec ic tuꝓ yanda, hofac oo ic kiwa zéma galeꝓ ieneꝓ méli énécmigic tewi luacginaguc hagic. ⁴⁸ Waꝓu andé qeꝓe ic iminéꝓ séséc areꝓ mindiꝓidacma bec yomuhuc énézéyu nimma hagic; Ic méꝓ kiric nemiwa imi mia zéma késamu. ⁴⁹ Waꝓu ic imi focdac Yesuac muru hama Ohec wahec! Kiwi icna zéma kiric nemiyec. ⁵⁰ Imuhuc waꝓu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Ala, néma haka wammaꝓ zé hazaꝓ haka imuac mia wambésémaꝓ. Imuhuc zéyu ic hagic imi eneꝓ hama Yesu késagic. ⁵¹ Imuhuc waꝓgic

Yesuguc nanjic ionarunec méjnéj méramma souya kupenja igucnec héréma hofac oo ic kunejác welen qeqeya méjác gezawa qeriru mayec. ⁵² Imuhuc wanju Yesunéj zéyec; Souga kupenjaiguc haina hingar. Méjnéj méj sougina hérému imi sou zéraiguc humudacmu. ⁵³ Ini ninjic nej Manjocna ézéwa degucdacmi kua meme unjáhéra tunj yanda 12 ogicma méli némmacac séc qahac wanzac me? ⁵⁴ Wanju nej imuhuc wambinec, ackuazéc téréyanéj imuhuc hicnjimac zézac iminéj dimuhuc héla héiwacnec? ⁵⁵ Imuhuc zéma ic tunj ionac yomuhuc énézéyec; Ini némac ninjác sac nene énépésianzu ésécnec legic tewiginaguc hama népésiwinj zé wanzu? Ni kaiweya kaiweya ocmunj téréyaiguc tacma ic embac ku énécmianj, wanju ini ménda népésigic. ⁵⁶ Wanju haka yomi kua meme ic ionac kiwi imi héla héimac ninjác yomuhuc hicnjizac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienej moczon Yesu waimima néngacdacgic.

Yesu hofac oo ic enenjaginawac wésiaiguc nanjic.

⁵⁷ Yesu késagic ienej héréma hofac oo ic kunejgina Kayafawac ama kewuyaiguc kenjic. Wanju imuaru mia héné acac kiwi ic zéma galen enej tocgéma tacgic. ⁵⁸ Wanju Peteronéj andéginu Yesu lakec méndacmima hofac oo ic kunejgina iwac deminj qeriaiguc kerejec. Keremma deminj galen ionac sucginaiguc tetcgiaiguc dimuhuc wammimu imi hémmanj zé tarec. ⁵⁹ Wanju hofac oo ic kiwahécgina zéma ic kiwa moczon Yesu qehumuwinj zé ikoc ac tosara gemuac séc méj mihicjiwinj zé hochoc ai megic. ⁶⁰ Wanju héipuc ic ikora sasala wéséginaguc hama nanjic, néj ara méj ménda mihicjigic. Wanju imuac andiaiguc ic éréhéc wéséginaguc hama nanjoc. ⁶¹ Namma yomuhuc zéyoc; Ic

yominéj yomuhuc zéyec; Ni Anutuac ocmunj téréya héwuratima ai meme haréwéc imuac qeriaiguc munjuc memizicgémanjác séc. ⁶² Imuhuc zéyic nimma hofac oo ic kunej imi yacma Yesu qesimima zéyec; Ac bakia méj ménda zéwésémanj? Hazéc wanjémma zézaoc ac imi némac ac? ⁶³ Qesiyu Yesu imi ara qaiyu nanju hofac oo ic kunejginanéj ézéma zéyec; Anutu kerecac kezcac iwac qaciguc hélacnec zéselimaguc zéna ninni, Gi imi Anutuac Nanja Kristo me qahac? ⁶⁴ Qesiyu Yesunéj melemma zéyec; Genj mia bec zézanj, wanju zéwa ninjic andiaiguc Icac Nanja ni imi Kuc bunjaguc iwac méra héi igucnec tacma kurumejác hosusu qahaiguc namma hawa néndacmu. ⁶⁵ Imuhuc zéyu hofac oo ic kunejginanéj malekuya muzuracgéma zéyec; Ic yomi Anutu zébiri mizac, imuac némac ninjác munjuc héipuc ic tosara mihicjiwinj zé wambinj? Ninju, enjyaoc mia Anutu zébiri miyu nindaczu. ⁶⁶ Imuac ini dimuhuc ninju? Qesiyu ienej zégicnéj; Ic yomi humucac bunja. ⁶⁷ Wanju Yesuac kic ségériaiguc sépécgé héima méragina misicgéma qegic. Wanju tosanéj nekanjaiguc otoma zégic; ⁶⁸ Gi Kristo wanzanjiguc zéhicjina, mérenéj guzac?

Peteronéj Yesu qaecgé miyec.

⁶⁹ Nalé imuaru Petero imi deminj qeriaiguc tarec. Taru welen qeqe embac méjnéj iwac muru hama zéyec; Gi acguc Galilaia ic Yesuguc kecnec. ⁷⁰ Wanju inéj tacgic moczon yanda ionac kicginaiguc qaecgéma zéyec; Gi némac arawac zézanj imi ni ménda ninjácgézua. ⁷¹ Imuhuc zéma sanjulanjaiguc kenju embac méjnéj hémma ic embac imuaru nanjic imi énézéma zéyec; Ic yomi Nazarete ic Yesuguc kecanjic. ⁷² Imuhuc zéyu Peteronéj munjuc zéselima zéyec; Ni ic imi ménda ninjua. ⁷³ Imuhuc zémaguc komora méj nanju tosara imuaru nanjic ienej hosuru kemma

Petero ézégic; Hélawac gi ionac arenj igucnec, némac niñ acgawac taneranénj zéhicnji génzac. ⁷⁴ Imuhuc zégic inénj hénima saecgé amuma zéselima zéyec; Ni ic imi ménda nimmizua. Imuhuc zétecgéyu nalé idacmuaru kuruc qarec. ⁷⁵ Qaru Petero imi Yesunénj ac yomuhuc ézéyec imi niñqeliyec; Kuruc ménda qarunec hatac haréwécac séc ni qaecgé némbésémañ. Imuhuc niñqelima sénganjenj hiñgacma siac howuc siac siarec.

27

Yesu Pilatoac muru wagicma kenjic.

¹ Ama ewiaiguc hofac oo ic kiwahécgina zéma galeñ enenj ewa momac wamma Yesu humuciguc opocbiñ zé tocgéma eminiñgic.

² Wañu zétecgémaguc dérécgéma héréma kemma baec galeñ Pilatoac méraiguc opocgic.

³ Nalé imuaru Yuda, Yesu andé qeyec inénj héñu Yesu imi késpedesraguc zéma zétecgégic niñu ewaya liliñgéyu nimbiri amuma siliwa soukiwa 30 imi hofac oo ic kiwahécgina zéma galeñ ionac muru mema kenjec. ⁴ Kemma yomuhuc énézéyec; Ni ic késpedesic qahac iwac sac haima boña mema késpedesic wañi. Imuhuc zéyu ienenj imi nonac ai qahac geñgaoc mindiñina zégic.

⁵ Imuhuc zégic siliwa soukiwa imi giliyu ocmuñ téryaiguc enj kemma enjeya ewa sac neyec. ⁶ Wañu hofac oo ic kiwa ienenj soukiwa imi medacma zégic; Soukiwa yomi imi sac boña, sokociguc haiwiñ imi hénac ac sigimac. ⁷ Imuhuc zéma ewa momac wamma soukiwa iminénj kewuc meme ic méñac baec méñ ic kianj ionac kicsuañ buñawac boñ megic.

⁸ Hénia imuac niñac nalé imuacnec éréma hama deguc baec imuac Sac Baera zéanzu. ⁹ Haka imuhuc hicñiyu kua meme ic Yeremianénj zéyec ac yominénj hélaguc wañec;✠

Israel ic enenj boñawac zéyec siliwa soukiwa 30 imi mema ¹⁰ Miñnanénj nézéyec ésécnec kewuc meme ic méñac baec boña niñac haimigic.

Pilatonénj Yesu qesimiyec.

¹¹ Wañu Yesu imi Pilatoac kiwaiguc nañu qesimima zéyec; Gi ta Yuda ic ionac ic kewu me? Imuhuc zéyu Yesunénj melemma zéyec; Geñgaoc zézanj. ¹² Wañu hofac oo ichécgina zéma galeñ ienenj ac séwélaiguc haima zégic acgina ménda melenjec. ¹³ Wañu Pilatonénj qesimima zéyec; Gi hazéc wañgémma héipuc ac sasala zézu imi ménda niñzanj? ¹⁴ Zéyu ara méñac méñ, ac bakia méñ ménda zéyec. Imuhuc wañu baec galeñ imi kilenj welicgéyec.

Baraba me Yesu?

¹⁵ Kendonj séc baec galeñ iminénj ic embac ionac ewa siñ tohoma hésa ic méñ hulacmiyu hiñgacañec.

¹⁶ Wañu nalé imuaru hésa ic méñ qara kenkenja kerec, iwac qara imi Baraba. ¹⁷ Wañu ic tocgodacma nañgic Pilatonénj qesiénécmiyec; Mérac hulac énécmimanj niñac wanzu, Baraba me Yesu Kristo zéanzu imi mia? ¹⁸ Ic imi Yuda ic ienenj Yesu enj nimbupuc wamma iwac muru opocgic imi niñtegicma imuhuc qesiénécmiyec. ¹⁹ Wañu Pilato imi zégési tatacyaiguc tacmanec keru iniñanénj ac haima zéyec; Gi ic solañja iwac mia haka méñ ménda wammiwésémañ, ni deguc siñja gau hémma iwac niñac niñyéwéri kunenj yanda mihicñizua. ²⁰ Wañu hofac oo ic kiwahécgina zéma galeñ ienenj Baraba hulac énécmima Yesu qegic humumac niñac ic embac tuñaguc zéqafeñ wañ énécmima zégic.

²¹ Wañu baec galeñénj muñguc qesiénécmima zéyec; Sucgira igucnec mérac mia onac niñ wamma hulacmimanj zé wanzu? Zéyu zégic; Baraba! ²² Zégic Pilatonénj énézéyec; Wañu Yesu Kristo zémianzu i deic wammimanj? Imuhuc zéyu moczonj

zégic; Imi iciguc biriñnéñ qegic. ²³ Imuhuc zégic baec galeñnéñ munğuc qesiéncmiyec; Némac kápésic niñ? Imuhuc zéyu ienen munğuc yanda qac gigilañgéma zégic; Iciguc qegic! ²⁴ Imuhuc wañgic Pilatonéñ mebélacgé énécmimanñ zé osiyec, néñ nówécgeñ qeweloñnéñ hénima yacmañ zé wañu ic embac kicginaiguc dokuguc méria zuacma zéyec; Iwac sac kitiwa imi eñaoc huamu. ²⁵ Imuhuc zéyu, ic embac moczoñ yanda melemma zégic; Iwac sac kitiwa imi meleña neñañ zéma qelihécnina qacninaiguc eñu. ²⁶ Imuhuc wañgic Baraba imi ionac niñ wamma hulacmima Yesu likuñ zéracucnéñ qegic iciguc qemu niñac téñgic ic ionac méraginaiguc oporec.

Téñgic ic eneñ Yesu zédesi wammigic.

²⁷ Imuhuc wañu baec galeñac téñgic ichéra ienen Yesu wagicma baec galeñac ama kewuya imuac demin qeriaiguc emma zégic téñgic ic moczoñ iwac muru hama lelecgéma nañgic. ²⁸ Wañu séwi usuya moczoñ hetecgéma maleku pésiyec méñ héimigic hiñgarec. ²⁹ Hiñgaru hésa waiyaguc imi misicgéma oruhaiguc haigic hiñgarec. Wañu uñ qaulalea méñ miyu méra héiyanéñ késama nañec. Imuhuc wammima wésiaiguc siminñ héima zédesi wammima zégic; Ohec, Yuda ic ionac ic kewu! ³⁰ Imuhuc wamma sépéccgé héimima uñ qaulalea imi wagicma iminéñ oruhaiguc qegic. ³¹ Qema zédesi wammigic tecgéyu maleku pésiha imi hetecgéma eñeya séwi usu imi héimima iciguc qewinñ zé wagicma keñgic.

Yesu ic héñgeña wéndaraiguc qegic.

³² Wagicma kemma héniaiguc ic méñ mihicñgic qara Simon Kirene ama areñ igucnec imi seliseli wammigic Yesuac ic héñgeña wéndara wagicma huayec. ³³ Wañu kemma baec méñ qara Golgota

(Neñañ aciguc oruc sic) imuaru keñgic. ³⁴ Kemma imuaru wain doku selia howuraguc mesohoma Yesu gumuwinñ zégic nenimma waiyec. ³⁵ Wañu iciguc biriñnéñ qegic nañu malekuya imi sumbic néma méndémma késagic. ³⁶ Wañu mama tacma galeñ memima kegcic. ³⁷ Wañu oruha hanecgeñ héniaña yomuhuc ogic heyec; Yomi Yesu Yuda ic ionac ic kewu. ³⁸ Wañu Kowu nene ic éréhéc imi Yesuguc momacnec iciguc uruma méñ imi ic héñgeña wéndara méria héiigucgeñ, méñ imi ic héñgeña wéndara méria kanaiguc geñ urugic nañoc. ³⁹ Wañu ic embac hénia imuaru keñha wañgic imi eneñ orucgina gilima zébiri migic. ⁴⁰ Geñ mia Anutuac ocmuñ téreña hénuratima munğuc ai meme haréwécac qeriaiguc memizicgémañ zéyec. Gi Anutuac Naña wanzaniguc metecgé amuma ic igucnec mana. ⁴¹ Wañu hofac oo ichéccgina ienen acguc hénia acac kiwi ic zéma qeria galeñ iniguc momacnec imuhuyanec zébiri mima zégic. ⁴² Ic imi ic tosara añgéngina tiénécmiañec, néñ eñeya añgéña tiamumacac séc qahac wanzac. Inéñ mia Israel ionac Ic Kewu wanzac, imuac ic igucnec mayu hémma ninzénge miwinñ. ⁴³ Inéñ Anutuac muru héima namma ni Anutuac Naña zéañec imuac waini inéñ iwac ségiségi wanzaciguc metecgé mimac. ⁴⁴ Wañu duña kowu ic éréhéc Yesuguc momacnec biriñnéñ iciguc urugic imi ereñ imuhuyanec zébiri miyoc.

Yesu humuyec.

⁴⁵ Wañu gau komoc wañu baec yanda baec sinidéngeña keñkecma maria haréwéc wañec. ⁴⁶ Wañu kaiwe kiwa haréwéc imuaru Yesunéñ kucnec qacma zéyec; Eli Eli lama sabaktani. Hénia imi Anutuna Anutuna némac niñ wainénzanñ? ⁴⁷ Wañu imuaru nañgic ionarunec tosanéñ nimma zégic; Ic yomi Eliawac qaczac. ⁴⁸ Wañu ionarunec méñnéñ nimma usuñec

kemma kondun kagali mén mema wain howuraiguc tindungéma un tasiaiguc haima Yesu gumuyec. ⁴⁹ Gumuyu tosanén zégic waina Elianén hama metecgémac me qahac imi hénni. ⁵⁰ Wanu Yesu munuc kucnec qarun unaya waimiyec. ⁵¹ Waimiyu ocmuniguc maleku nezic nezicgia yanda imi ounec zuracgéma mama emu tecgéyu éréhécnec wanoc. Wanu nan meyu baec hiriyu hocnéh téma mayec. ⁵² Wanu kic suañ hema keñec imi kuaya angéyu ic téréya becneq humugic ionarunec sasalanén qelima yacgic. ⁵³ Wanu Yesu imi humuc igucnec yaruguc ienen kicsuañ igucnec éréma ama areña yanda téréyaiguc keremma ic sasala hicñi énécmigic. ⁵⁴ Ténjin ic galengina zéma ichécgina Yesuac galen nanjic ienen imi nan meyec imi zéma haka hicñiyec imi hémma namma zénéngina kunen yanda hiriyu zégic; Ic yomi hélacnec Anutuac nanja kerec. ⁵⁵ Wanu embac sasalanén Galilaianec Yesu welen qemima méndacmima hagic imi enen lakecaru hémma nanjic. ⁵⁶ Sugcinaiguc imi Maria Makdalanec zéma Maria mén Yakobo Yosefe iorac neñgocgira zéma embac mén Zebedaioac nanhérera iorac neñgocgira momacnec kecgic.

Yesu kic suañiguc haigic.

⁵⁷ Ama mari wanu Arimataia ama igucnec ic mén Yosefe zémimia hayec. Ic imi soukiwa zéma hinac yandayaguc, wanu i acguc Yesuac tohotoho icya kerec. Qara imi Yosefe. ⁵⁸ Inén hama Pilatoac kemma Yesuac qamoc imi néna zéma qesimiyu Pilatonén mimuac niñ énézéyec. ⁵⁹ Wanu Yosefenén qamoc imi mema kemma maleku lalaha qelianén osoyec. ⁶⁰ Osoma eneya kic suaña qelia hociguc kifaña mihicñima mézézéngéyu heyec imuaru haima hoc yanda mén qililingéyu kic suañ kuaya nezicgéyu waima keñec. ⁶¹ Wanu Maria Makdalanec zéma Maria mén ieren kic suañ imuaru

kemma imuac néwécgeñaiguc tacma héñoc.

Kic suañ imi awima nanjic.

⁶² Sabata naléyawac zéréñqéréñ naléya imi sinjima gianjiyu ai meme mén wanec. Nalé imuaru hofac oo ichécgina zéma Farisaio ic azoroma Pilatoaru keñgic. ⁶³ Kemma zégic; Min Kewu, ic ikora imi qeli qeli kerec nalé imuaru yomuhuc zéyec imi niñqelima ninziñ; Ai meme haréwéc imuac andiaiguc humuc igucnec qelima yacmañ. ⁶⁴ Imuac zéna, kic suañ imuac ai meme haréwéc séc galen memu. Tohotoho ichéra ienen kemma qamoc imi kowu mema kemma inén humuc igucnec qelima yarec zéma ic embac énézémuiguc imi manam batuc andiaiguc hicñimac iminén becneq hicñiyec imi ogicbac niñac. ⁶⁵ Imuhuc zégic Pilatonén melemma zéyec; Onac muru galen meme ic keczu imuac kemma kucginawac séc galen mema nammu. ⁶⁶ Imuhuc zéyu ienen enañ galen meme icgina iniguc kemma hoc hilaña asé kiwi haima galengégic.

28

Yesu imi humuc igucnec qelima yarec.

¹ Sabata kendon tecgéyu Sondaiguc ama gianjimañ zé wanu Maria Makdalanec zéma Maria mén ieren kicsuañ hémbic zéma keñoc. ² Keñic nan yanda, nan geriwaguc meyu Min Kewuninawac kua meme unanén kurumen igucnec mama kicsuañiguc hoc yanda imi qililingéyu keñu imuac qahaiguc emma tarec. ³ Tanera imi qilitik asaha ésécnec, malekuya imi komboc ésécnec lalac lalac wanec. ⁴ Wanu galen meme ic galen mema nanjic imi zénéngina hiriyu awacwalima ic humumia éséc wandacgic. ⁵ Wanu kua meme unanén embac érézéma zéyec; Iri imi bacgira ménda yandiyu, Yesu iciguc qegic iwac mia hocma hazaoc imi ni ninzua. ⁶ I you qahac, énézéyec séc

bec yaczac. Hama duña heyec imi héjic. ⁷ Hémma foc tohotoho ichéra ionac kemma yomuhuc énézéma zémaoc; Yesu humuc igucnec yacma bec Galilaia baeciguc walac kenzac, imuaru kemma mihicji mimu. Gezac qézéj ac imuac mia érézéwa ninzaoc. ⁸ Imuhuc zéyu embac éréhéc imi zénéngira hirima heyunec ségiséginéj sécgé érécmiyu tohotoho ichéra énézéwic zé usujnec kejoc. ⁹ Imuhuc wamma kejkeric Yesu enjyaoc hicji érécmiyec. Luae orac muru zéma érézéyu ierenj iwac muru kemma hénia selianec késama sicgémima mepési miyoc. ¹⁰ Imuhuc wajic Yesunéj érézéma zéyec; Bacgira ménda yandiyu. Kemma dac munahécna Galilaia baeciguc kemmu nij énézémaoc. Imuaru mia ni némmu.

Galej meme ic enej suruc waj énécmigic.

¹¹ Embac éréhéc imi héniaiguc kejcicnec galej meme ic tosaranej ama areja yandaiguc keremma haka hicjiyec imi moczoj hofac oo ic kiwa éréhécgina érézédacgic. ¹² Héfac oo ic kiwa ierenj galej iniguc tocgéma eminimma galej meme ic soukiwa enjéja énécmima yomuhuc zégic; ¹³ Ini yomuhuc mia zému; Sinjiya gau heni tohotoho ichéra ienenj hama i kowu huama kejgic. ¹⁴ Waju ac suruc iminéj baec galejac muru keju nimmaciguc imi nenenj ewaya meni nij sécgémac. Imuac mia ini ewa goro ménda wammu. ¹⁵ Imuhuc zégic galej meme ic imi soukiwa imi mema zéqindiñi waj énécmigic séc zégic éréma deguc ac iminéj Yuda ic ionac muru saima hezacnec.

Tohotoho ichéra ai memu nijac méli énécmiyec.

¹⁶ Waju tohotoho ichéra 11 imi Galilaia baeciguc kemma baec boja ménj Yesunéj énézéyec imuaru enjic. ¹⁷ Emma Yesu hémma mepésimigic, néj tosara imi nij éréhéc wajic. ¹⁸ Waju Yesu

hosucginaiguc hama zéyec; Baec kurumenj imuac kuc buja imi moczoj néndac néndara wanzac. ¹⁹ Imuac ini kemma baera baera ic embac Manjoc zéma Nanja zéma Uja téréya qacninaiguc doku naec énécmima ²⁰ ackuazéc énézéyi imi moczoj ku énécmigic imuac séciguc kecma tohotoho ic wandacmu. Ninzu, ni iniguc nalé séc kecba nalé tetecgia hamac.

Mareko

Doku naec ic Yohanenéh Yesuac hénaya meyec.

¹ Anutuac Naŋa, Kristo Yesuac buŋa suruc hiabia imuac hénihéniya.

² Anutuac tiliŋ tiliŋ ic Yesaianéh yomuhuc oyec hezac; Ninna, neŋ ac welenŋ qeqena méliwa, walac hama guac héná memac. ³ Ic mén baec kisiyaiguc qaczac iwac ewa imi yomuhuc; Iwac hénaya megic, iwac hénaya héimindiŋigic kondonŋa waŋu.

⁴ Oyec hezac imuac séc, Yohanenéh baec kisiyaiguc wininiyec. Wininima Anutunéh ic embac késpedesigina wai énécmimac niŋac ewa qerí melenŋ melenŋac ara zéau énécmima doku naec énécmiyec. ⁵ Waŋu Yuda baec séc zéma Yerusalemiguc tuŋ yanda kecgic ienenŋ moczonŋ iwaru kemma késpedesigina zéaugic Yodan dokuiguc doku naec énécmiyec. ⁶ Yohane i maleku kamele yaŋ zuacnénnec meyacgégic imi héima rikunŋa yaŋ séwéla néŋnec meyacgégic imi kembanŋaiguc zikima gaoc zéma morombazecac dokuya nema kecaŋec. ⁷ Waŋu inéh yomuhuc zéma zéauyec; Andénaiguc hamac iwac kucyanéh ni nogiczac. Waŋu nidac imuhucyanéh sicgéma iwac héná usuyawac hésaya hulacmaŋac séc qahac. ⁸ Ni dokunéh naec énécmizua waŋu inéh hama Uŋa Téréyanéh naec énécmimac.

Yohanenéh Yesu doku naecmiyu Anutuac murunec héipuc ac mén mayec.

⁹ Waŋu nalé mén suraiguc Yesu Galilaia Nazarete ama arenŋa waima hayu, Yohanenéh Yodan dokuiguc doku naecmiyec. ¹⁰ Waŋu doku igucnec éréyu imuarunec kurumenŋ aŋgéyu Uŋa imi kembo nei ésécnec wamma iwaru mayu héŋec. ¹¹ Waŋu kurumenŋ igucnec ac mén yomuhuc mayec; Gi nuac Naŋa, guac muru ewana kunenŋ yanda hezac. Guac

niŋ ewa qerinanéh ségiségi yanda wanzac.

Biria miŋinanéh Yesu batucgéyec.

¹² Waŋu nalé imuaru Uŋanéh Yesu wagiru baec kisiyaiguc keŋec. ¹³ Waŋu baec kisiyaiguc siŋi kaiwe 40 keru Biria miŋinanéh batucgéyec. Waŋu haséh yaŋ iniguc keru kua meme uŋa enenŋ galenŋgé migic kerec.

Yesunéh aiya hénima tohotoho ichéra hénima énépésiyec.

¹⁴ Waŋu Yohane hésa amaiguc opocgic kerec. Imuac andiaiguc Yesunéh Anutuac buŋa suruc hiabia zéauma zéauma Galilaia baeciguc keŋec. ¹⁵ Waŋu inéh yomuhuc zéyec; Nalé imi ducŋiyu Anutuac héŋgalenŋ ama arenŋa yanda hosucginu hazac imuac ewa qerigina melemma buŋa suruc hiabia imi ninzéŋgéigic.

¹⁶ Kecma Yesunéh Galilaia doku kondunŋ giŋgiŋa wagicma keŋec. Keŋu Simon zéma iwac munia Anderea ierenŋ ufigiria kondunŋiguc gilima nanŋic irirec. Ic éréhéc dac muna imi lambéc héréhéré ic, imuac niŋac ai imi mema keroc. ¹⁷ Waŋu Yesunéh yomuhuc érezéma zéyec; Hama ni méndacnéŋic ic embac héréhéré ai érécmiwa. ¹⁸ Zéyu imuarunec ierenŋ ufigira waima méndacmiyoc. ¹⁹ Waŋu baec imuarunec komora mén kemma Zebedaioc nanhéréra, Yakobo zéma munia Yohane iriru, ierenŋ zéiciguc ufigira qalícgéma taroc. ²⁰ Taric nalé sosola qahac ururuyu, maŋgocgira Zebedaioc zéma ai ic tosara énépésigic imi zéiciguc wai énécmima méndacmiyoc.

Yesunéh uŋa biria mén nesiyec.

²¹ Waŋu ienenŋ Kafanaum ama arenŋa yandaiguc keŋgic. Kemma Yesunéh Sabata nalé téréya bec hayu tocgotocgo amaiguc emma ackuazéc ku énécmiyec. ²² Kuénécmiyu niŋgic tanera imi héná acac kiwi ic ésécnec qahac, néŋ ic kuc buŋa yandayaguc ésécnec ku énécmiyec. Imuac niŋ ic embac ienenŋ ac zézéyawac niŋac

welicgégic. ²³ Waṅu nalé imuaru tocgotocgo amagina qeriaiguc ic uṅa biriaguc mén kerec. Waṅu inéṅ yomuhuc zéma qarec; ²⁴ Yesu Nazarete ama areṅa igucnec, gi niniguc némac wammaṅ zé wanzaṅ? Gi nini mebiri nécnécmimaṅ zé hazanṅ? Ni ninzua gi méré, gi Anutuac ic téréya imi mia. ²⁵ Imuhuc zéyu Yesunéṅ ac geriwaguc zémima zéyec; Acga qaiyu ic iwarunec éréma kenna. ²⁶ Imuhuc zéyu uṅa birianéṅ ic hérékeṅ héréha wammima qac birichiric qacma éréma keṅec. ²⁷ Éréma keṅu ic embac ieneṅ welicgéma eminiṅ qeminiṅ wamma zégic. Haka imi némac haka? Ku nénécmiyu ninni tanera mén wanzac. Imi sac qahac, kuha eṅeṅa, ic imi kuc buṅa yandayaguc. Uṅa biria ac énézéyu ieneṅ kuaya tohoanzu. ²⁸ Waṅu iwac ac surucya imi Galilaia ama baec séc focdac sécgédarec.

Yesunéṅ ic embac sasala hénima mehiaru énécmiyec.

²⁹ Waṅu tocgotocgo amagina waima kemma Yakobo zéma Yohane iriguc Simon zéma Anderea iorac amaiguc eṅgic. ³⁰ Waṅu Simon howuhaya séwi geric wammiyu heyec. Waṅu Yesu amaiguc eṅu foc ézégic. ³¹ Ézégic iwaru kemma mériaiguc késama méra miyu, séwi geric imi waimiyu yacma nene gumu énécmiyec. ³² Waṅu kaiwe kiwa sima hiṅgaru ama siṅiyec. Siṅiyu ic hafiginaguc zéma ic uṅa biriaginaguc moczoṅ onagicma iwaru hagic. ³³ Waṅu ama areṅa yanda imuac hénariṅ moczoṅ nagu kuayaiguc tocgédacgic. ³⁴ Waṅu inéṅ ic sasala hafi hénia héniaiguc mehiaru énécmiyec. Énécmima uṅa biria sasala momacnec nesi énécmiyu mama keṅgic. Waṅu uṅa biria ieneṅ héniaya niṅgic, imuac niṅ héniaya ménda zéaumu niṅac neuṅ héiéncmiyec.

Yesunéṅ baec kisiaiguc welerec.

³⁵ Siṅunec yanda siṅi bakia tarunec, Yesu imi yacma hiṅgacma baec kisiaiguc kemma welerec. ³⁶ Weleru Simon zéma ic tosara i guc kecgic ieneṅ Yesu hocma keṅgic. ³⁷ Kemma mihicṅima yomuhuc ézégic; Ic embac moczoṅnec guac hocgémma keczu. ³⁸ Imuhuc zégic énézéma zéyec; Neṅaṅ baec ménu kenni. Kemma tauṅ tosara hosuc hosuc hezac séc lelecgéwiṅ. Lelecgéma imuaru momacnec neṅ ackuazéc zéaumaṅ. Ni imuac mia mayi. ³⁹ Waṅu inéṅ Galilaia ama séc lelecgéma tocgotocgo amaya amayaiguc ackuazéc énézéma ic embac tosara uṅa biriagina nesi énécmiyu mama keṅgic.

Ic mén wizi seliaguc mehiaruyec.

⁴⁰ Waṅu ic mén wizi seliagucnéṅ* iwaru hama simiṅa héima welecma yomuhuc ézéyec; Ninna hia waṅu, hia mehiaru némbésémaṅ. ⁴¹ Imuhuc zéyu Yesunéṅ wésia kileṅ waṅu méria suluma ic imi osima yomuhuc ézéyec; Ni imuac wanzua, hiaruna. ⁴² Imuhuc zéyu imuarunec lepra wizi selia imi waimiyu séwiya hia waṅec. ⁴³ Waṅu imuarunec Yesunéṅ ic imi mélima ac zézé selia yomuhuc wammima zéyec; ⁴⁴ Ninzaṅ, gi imuac ac suruc ic mén ménda énézézésémaṅ. Gi deguc hofac oo ic iwac muru kemma ézéna hémmac. Waṅu Mosenéṅ ackuazéc zéyec hezac ésécnec sese haimiyu Anutu héfac omiyu hémma ic eneṅ hafiga hiaruyec imi niṅtegicmu. ⁴⁵ Waṅu ic inéṅ kemma efefianec zéauyu suruc imi sécgédacma keṅec. Waṅu hénia imuac niṅ Yesu imi tauṅ séc winiṅu ménda kemma kecma sénganṅeṅ baec kisiaiguc kerec. Keru kileṅdac ic embac ieneṅ nénéwéc nénéwécnec iwac muru hagic.

2

Yesunéṅ puriṅ ic mén mehiaruyec.

* 1:40: Kiwi tosaraiguc; lepra wizi.

1 Waṅu ai meme tosara tecgéyu Yesunéṅ muṅguc Kafanaum ama areṅa yandaiguc kemma ama méṅiguc emma taru surucya saima keṅec. 2 Waṅu sasalanéṅ tocgéma ama kuaya qema naguya momacnec hézicgégic titiṅa qahac waṅec. Waṅu inéṅ ackuazéc énézéyec. 3 Waṅu ic kemboṅ qahac ieneṅ ic héna méria humumia méṅ huama iwaru hagic. 4 Waṅu ic embac sasalanéṅ hézicgégic hosuraiguc kemmuac séc qahac waṅec. Imuac ama qahaiguc emma Yesu oruha igucnec ama bauya augic kifaṅa hicṅiyu, imuacnec hehe duṅa ic héna méria humumia heyec imi haigic hiṅgarec. 5 Hiṅgaru Yesunéṅ ninzéṅ ninzéṅgina hémma ic héna méria humumia yomuhuc ézéyec; Naṅ, késpedesca waigénzua. 6 Imuhuc zéyu héna acac kiwi ic tosara imuaru tacgic ieneṅ qeriginanéṅ yomuhuc niṅgic; 7 Ic imi dimuhuc niṅac ac imuhuc zézac? Miṅ Kewu zébiri qébiri wammizac! Anutu qahac waṅu, ic méréneṅ mia késpedescina hia waiwacnec? 8 Imuhuc eminimma kecgic Yesunéṅ qeri uṅayaiguc focdac niṅtegitma zéyec; Némac niṅ qeriginaiguc ac imuhucya zéniṅzu? 9 Ic héna méria humumia ézéman zéma, némac acnéṅ efefia wammac? Késpedesca waigénzua ac iminéṅ efefia wammac me, Yacma hehega mema kenna, ac iminéṅ efefia wammac? 10 Icac Naṅa i baeciguc késpedescina waimac niṅac kuc buṅaya yanda hemizac imi héṅtegitmu! Imuhuc zéma ic héna méria humumia yomuhuc ézéyec; 11 Ni gézézua, yacma hehe duṅa mema amagaiguc kenna. 12 Imuhuc zéyu i imuarunec kicgicnaiguc yacma hehe duṅa mema keṅu ic ieneṅ welicgéma Anutu mepé qepési wammima zégic; Nini haka imuhucya ménda héṅaṅiṅ.

Yesunéṅ soukiwa meme ic Lewi héihéré wammiyec.

13 Waṅu Yesunéṅ méṅgucnec konduṅ giṅṅiṅanec kemma keṅec.

Keṅu ic embac tuṅagucnéṅ iwaru hagic ackuazéc ku énécmiyec. 14 Waṅu inéṅ imuacnec kemma Alfaioac naṅa Lewi soukiwa meme amaiguc taru hémma ézéyec; Hama méndacnéna imuhuc zéyu, inéṅ yacma méndacmima keṅec. 15 Waṅu Yesunéṅ Lewiac amaiguc emma tarec. Waṅu soukiwa meme zéma biria meme sasalanéṅ Yesu méndacmima keṅgic imuac niṅ ieneṅ Yesu zéma tohotoho ichéra iniguc momacnec tacma nene negic. 16 Waṅu Farisaio ic ionac héna acac kiwi ic tosara ieneṅ Yesu imi soukiwa meme zéma biria meme iniguc tacma nene neyu hémma tohotoho ichéra yomuhuc énézégic; Némac niṅac ic imi soukiwa meme zéma biria meme iniguc tacma nene nezac? 17 Imuhuc zégic nimma Yesunéṅ yomuhuc zéma énézéyec; Ic hafigina qahac ieneṅ mehiahiauru ic niṅac ménda waṅaṅzu, néṅ hafiginaguc ieneṅ mia imuac waṅaṅzu. Ni ic hiabia unurumaṅ zéma ménda mayi, néṅ késpedesic ic unurumaṅ zéma mayi.

Yesuguc kecgic ieneṅ nene waima siacma welecmuac séc qahac.

18 Yohaneac tohotoho ichéra zéma Farisaio ic ieneṅ nene zikima zéwelecma kecgic. Waṅu ic tosara ieneṅ Yesuaru hama yomuhuc qesimigic; Yohaneac tohotoho ichéra zéma Farisaio ic ionac tohotoho ichécgina ieneṅ nene zikima Anutuaru welecma keczu. Waṅu hénia némac niṅac guac tohotoho ichécgina ini imuhuc ménda wanzu? 19 Zégic Yesunéṅ yomuhuc énézéyec; Ic qaṅ tosara ic méṅ embac memaṅ zé wanzac ic imiguc keczu ieneṅ dimuhuc nene zikima zéwelec wammu? Ieneṅ i guc momacnec keczunec nene zikima zéwelec wammuc séc qahac. 20 Kecma ic embac mezac i késama kemmu nalé imuaru ieneṅ nene zikima zéwelec wammu. 21 Méṅnéṅ méṅ maleku walaha tegictegiraiguc maleku

susuria qelia ménda haianzac. Imuhuc wambacnec maleku susuria qelianéñ wahala héréyu tegicma titiña yanda hicñimac. ²² Wañu mérñéñ mén waiñ doku qelia yañ séwélanéñ gésé memeya wahalaiguc ménda tianzac. Imuhuc wambacnec waiñnéñ gésé imi hézuracgéyu waiñ zéma gésé momacnec birimaoc. Imuac waiñ qelia imi gésé qeliaiguc tianzac.

Sabata nalé téréyawac Miñina Yesu.

²³ Sabata nalé téréya mérñiguc Yesu zéma tohotoho ichéra ieneñ wit ai namuñaguc héna komora mén heyu imuacnec méndacma kenjic. Kemma tohotoho ichéra ieneñ héla momac momac méruginanéñ mericgic. ²⁴ Imuhuc wañgic Farisaio ic ieneñ Yesu yomuhuc ézégic; Inicna, némac niñ Sabata nalé téréyaiguc héna ac logizu? ²⁵ Imuhuc zégic Yesunéñ melemma yomuhuc énézéyec; Dawidi zéma ichéra ieneñ nene niñ humuma imuaru haka wañgic imi ini ménda olomma niñanzu? ²⁶ Inéñ hofac oo ic ionac eñeñagina Abiata iwac ai meme naléyaiguc Anutuac ama qeriaiguc emma saméñ téréya Anutuac buña haihaiya imi mema neyec. Saméñ imi hofac oo ic ieneñ sac nemuac niñ zéénécmimia. Wañu inéñ ichéra momacnec énécmiyu negic. ²⁷ Wañu muñguc énézéyec; Sabata nalé téréya imi ic embac onac niñ wamma zéyu hicñiyec. Wañu Sabata nalé téréya niñac wamma ic embac ménda mihicñi énécmiyec. ²⁸ Imuac niñ Icac Naña imi Sabata imuac Miñina keczac.

3

Yesunéñ Sabata nalé téréyaiguc ic mérñ mehiaruyec.

¹ Wañu inéñ muñguc tocgotocgo ama qeriaiguc eñec. Eñu imuaru ic méria séléc sélécgia mén tarec. ² Wañu ic tosanéñ Yesu aciguc

opochiñ zé késpedesira hocma kecañgic imuac niñac Sabata nalé téréyaiguc ic imi mehiarumac me imuhuc zéma hosuraiguc galeñ mema kecgic. ³ Kecgic inéñ ic méria sélécgéyec i yomuhuc ézéyec; Yacma sugginaiguc nanna. ⁴ Imuhuc zéma qesiénécmiyec; Némacnéñ héna ac séciguc? Sabata nalé téréyaiguc iwawai hiabia wambiñ me iwawai biria wambiñ? Kecec imi mehiaruwiñ me qehumuwiñ? Imuhuc zéyu acgina qaiyec. ⁵ Acgina qaiyu inéñ qeria biriyyu hima iniru qeri seligina niñac ewaya birima goro wañu muñguc ic imuac ézéyec; Méraga suluna. Wañu suluyu méria hiaruyec. ⁶ Wañu Farisaio ic ieneñ sénganğen hiñgacma imuaru Herodeac ichéra iniguc tocgéma dimuhuc wamma qehumuwiñ zéma sasañgiaiguc emiñgic.

Ic tuñ yanda Yesu méndacmigic.

⁷ Imuhuc emiñgic Yesunéñ tohotoho ichéra iniguc waima konduniguc kenjic. Wañu Galilaia baec igucnec ic tuñ yanda hama méndac énécmigic. ⁸ Wañu Yuda, Yerusalem, Idumea, zéma Yodan néwéc igucnec, wañu Tiro zéma Sidon giñgiñgira igucnec ic tuñ yanda ieneñ Yesu kiwi memeyawac buña nimma iwaru harégic. ⁹ Wañu ic tuñ yandanéñ haréma épépéngéma elicgémiwu niñac tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Zéic komoc mén hosucnaiguc mambéc tacmac. ¹⁰ Imi mia inéñ ic sasala mehiaru énécmiyu hafi wiziginagucnéñ héfacgé amuma méragina suluma osiwiñ zé wañgic imuac niñ imuhuc zéyec. ¹¹ Wañu uña biriaginaguc ieneñ i héngic séc hénayaiguc mama hema kucnec qacma yomuhuc zéañgic; Gi Anutuac Naña. ¹² Wañu inéñ héniaya ménda zéaumu niñac qetali énécmianğec.

Yesunéñ tohotoho ichéra 12 énépésiyec.

¹³ Waṅu baec buṅa méngiguc emma ichéra qerianéṅ énépésiaṅec ionac énézéyu iwaru hagic. ¹⁴ Hagic ic zaṅgégina 12 énépésima ai buṅa qeénécmiyec. Imi mia i guc nalé séc kecgic méliénémiyu ackuazéc zéaumu niṅac énépésiyec. ¹⁵ Waṅu kuc buṅa qeénécmiyu mema kuwi nesi énécmimu niṅac énépésiyec. ¹⁶ Ic 12 énépésiyec imi yomuhuc; Simon (Qara qelia Petero zémiyec), ¹⁷ Zebedaioac naṅa Yakobo, Yakoboac munaya Yohane, (Iorac qacgira Boanege zéyec; Hénia imi parandaṅ naṅ héréra.) ¹⁸ waṅu Anderea, Filipino, Batolomaio, Mataio, Toma, Alfaioac naṅa Yakobo, Tadaio, Kanaan ic Simon,* ¹⁹ zéma Yuda Karioto, waṅu inéṅ kecma Yesu andé qeyec.

Kuha yanda imi dimuacnec?

²⁰ Waṅu Yesunéṅ hama ama méṅac qeriaiguc enu ic tuṅ yandanéṅ méngucnec tocgégic. Imuac niṅac Yesu zéma tohotoho ichéra enacnec nene méṅ nemuac séc qahac waṅec. ²¹ Waṅu ic tosara ieneṅ Qeria sicsaoc wanzac imuhuc zégic sac taséhéra ieneṅ imi nimma késawiṅ zéma keṅgic. ²² Waṅu héna acac kiwi ic Yerusalemnec mama hagic ieneṅ iwac niṅ yomuhuc zégic; Kuwic ionac kuneṅgina Beelzebulnéṅ iwac qahaiguc enu iwac kucyanéṅ kuwic nesi énécmianzac. ²³ Imuhuc zégic Yesunéṅ unuruma qelumbec ac yomuhuc zéma énézéyec; Biria miṅinanéṅ dimuhuc Biria miṅina nesimimac? ²⁴ Ic kewu méṅac héngalen ama areṅa yanda imi, imuac ichéranéṅ héndéṅ héndéṅ waṅ amuanzuiguc iwac héngalen ama areṅa yanda imi hia ménda naṅselimac. ²⁵ Waṅu ama méṅ imi imuac ic zéma iniṅ merahéra ieneṅ héndéṅ amuanzuiguc ama imi hia ménda naṅselimac. ²⁶ Waṅu Biria miṅinanéṅ yacma hazéc waṅamuma héndéṅ amuanzuiguc

hia ménda naṅselimu, néṅ bec qahac wammu. ²⁷ Waṅu ic méṅnéṅ walac ic kawali ménda ziki mimaguc amayaiguc emma hinaya wag-icmacac séc qahac. Walac ic kawali imi zikimimaguc hinaya wagicma memac. ²⁸ Ni hélacnec énézéwa, ic onaru kápésicgina zéma ac biria imi hia waiwaiya hezac. ²⁹ Waṅu ic méṅnéṅ Uṅa Téréyawac zésure mimaciguc iwac kápésic imi waiwaiyawac séc ménda hezac. Kápésicya imi tetecgiya qahac hemacac hema kecmac. ³⁰ Imi mia Yesuac niṅ, Inéṅ Qeriaiguc kuwic biria késa keczac, imuhuc zémigic ac imuhuc melemma énézéyec.

Yesuac neṅgoc munahéra.

³¹ Waṅu neṅgoc munahéra harédacma ama sombeniguc namma ic méṅ méligic emma qarec. ³² Qaru ic tuṅ yanda lelecgémima tacgic ieneṅ yomuhuc ézégic; Ninzaṅ, guac neṅgocga zéma munahécga ieneṅ gi gémbiṅ zé wanzu. ³³ Imuhuc zégic inéṅ melemma yomuhuc énézéyec; Mérenéṅ nuac neṅgoc munahécna wanzu? ³⁴ Imuhuc zéma ic lelecgéma tacgic ionaru kic hima zéyec; Inicgic, nuac neṅgoc dac munahécna youmi taczu. ³⁵ Méṅnéṅ méṅ Anutuac ackuazéc tohoanzu imi eneṅ mia nuac nauṅ munana zéma neṅgocna wanzu.

4

Anutuac héngalen ama areṅa yanda imuac qelumbec ac.

¹ Waṅu Yesunéṅ kondunṅ giṅgiṅaiguc muṅguc ackuazéc ku énécmimanṅ zé hénima zéyec. Zéyu ic tuṅ yanda iwaru haréma tocgégic. Imuac niṅ inéṅ zéic méngiguc emma kondunṅiguc tarec. Taru ic tuṅ yanda ieneṅ moczoṅ baeciguc tacgic. ² Waṅu inéṅ qelumbec ac zéma iwawai sasala ku énécmiyec. Waṅu ku énécmima yomuhuc zéyec; ³ Énézéwa niṅgic, ai ic méṅnéṅ iwawai gocmia himicmanṅ

* **3:18:** Qara méṅ imi Simon Zelote; Zeloteac hénia imi seliseli.

zé aiguc kenec. ⁴ Kemma qesayu, gocmia tosanenê henaiguc mama héiyu nei enenê haréma nedacgic. ⁵ Wañu gocmia tosanenê hoc sira baec komocdia dac heheya imuaru héiyu qerawia focdac qema éréyec. Wañu imuaru baec sasala ménda heyec. ⁶ Imuac niñac zalianên baec ménda késayacgéyu kaiwenên éréma qeyu humuyec. ⁷ Wañu gocmia tosanenê ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc héiyu hasênên yandima nezicgéyu héla ménda haiyec. ⁸ Wañu gocmia tosanenê baec halécyaguc imuaru héiyu qerawia éréma nézênégema héla haiyu yandiyec. Yandiyu ménac 30, ménac 60, zéma ménac 100 mesaiyec. ⁹ Wañu inên toroqema zéyec; Ic mén gezawagucnên ac imi niñasarimac.

¹⁰ Wañu ic embac opocma kendacgic eneyanec taru tohotoho ichéra zéma tosara lelecgémima tacgic ienenê qelumbec ac imuac hénia qesimigic. ¹¹ Qesimigic inên énézéyec; Onac imi Anutuac héngeleñ ama areña yanda imuac ac saña zéasari énécmianzua. Wañu ic embac deminê sénganjenaguc keczu ionac imi iwawai moczon qelumbec aciguc énézéanzua. ¹² Imuhuc wamba, hémmu wañu hia ménda héntegicmu. Nimmu wañu hia ménda niñtegicmu. Qahac wañu ienenê ewa qerigina melengic Anutunên késpedesigina wai énécmiwacnec.

¹³ Wañu Yesunên yomuhuc zéma énézéyec; Qelumbec ac zézua imuac hénia ménda ninziguc qelumbec ac sasala dimuhuc hia niñtegicmu? ¹⁴ Ai icnên gocmia qesazac imi Anutuac ackuazéc. ¹⁵ Gocmia tosara henaiguc héiyec sécyu imi yomuhuc; Ackuazéc niñgic Biriya minjanenê foc haréma qerigina igucnec mema néngacanzac. ¹⁶ Wañu gocmia tosara hoc siraiguc héiyec imuac sécyu imi yomuhuc; Ackuazéc nimma ségiségi wamma focdac késanzu. ¹⁷ Wañu qeriginaiguc zalia ménda

hingac késa yacgéyu nalé hotonja dac mema kecma ackuazéc imuac niñac manam batuc me hazéc mihicnima focdac bélagéma waianzu. ¹⁸ Wañu gocmia ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc héiyec imuhucyanên ackuazéc ninzu, ¹⁹ nêñ baecac niñyéwécya, hinawac iwawai ikora zéma iwawai hénia héniaiwac sinjanenê qeriginaiguc hingacma ackuazéc imi héihumuyu héla ménda haianzac. ²⁰ Wañu gocmia baec halécyaguc héiyec imuhucyanên ackuazéc nimma késama héla 30, 60, zéma 100 imuhuc mesaima haianzu.

²¹ Inên muñguc énézéma zéyec; Kifa imi kuzi me tatac duandiaiguc haiwiñ zé mema haanzu? Imi zae qahaiguc ménda haianzu me? ²² Iwawai sasanjaiguc hezac imi augic wininimacac musanagéyec. Wañu iwawai sasanjaiguc hezac imi augic hémmuac musanagéyec. ²³ Ic mén gezawagucnên ac imi niñasarimac.

²⁴ Wañu inên ac toroqema yomuhuc zéyec; Ini ac niñanzu imi niñgésimu. Enaoc ic embac ac néndéngé énécmima zéanzu imuac bakia sécyu lilingéyu nimmu. Wañu imi sac qahac muñguc toroqema énécmimac. ²⁵ Mén iwawai hemizac inên mén muñguc memac. Wañu mén ménda hemizaciguc imi komocdia dac hemizac imi wagiru qahac wammac.

²⁶ Inên muñguc toroqema zéyec; Anutuac héngeleñ ama areña yanda imi yomuhuc; Ic ménênê baec aiguc iwawai gocmia qesanzac. ²⁷ Qesama sinji kaiwe heyac wañu gocmia imi nézênégema éréanzac. Wañu imuac hénia imi ménda niñanzac. ²⁸ Baec i eneyaocnec héla mihicnanzac. Wañu walac qerawia, andiaiguc merawa, andiaiguc héla haianzac. ²⁹ Wañu kecma héla waziyu imuarunec kuma héla meanzac. Imi mia héla memeyawac naléya ducniyu imuhuc wañanzac.

³⁰ Wañu muñguc toroqema zéyec;

Anutuac hénngalen ama areña yanda imi dimuhuc éséc zéwa sécgémac? Zéasariman zé qelumbec ac dimuhucya zéman? ³¹ Anutuac hénngalen ama areña yanda imi saiwa ic gocmia imuhucya ésécnec. Baeciguc himicanzu imi komodia soroc. Ic gocmia tosara ionac mamayagina. ³² Wañu baeciguc haini, hicji yandima icya icya hezu imi moczon onogicma ic yanda wammac. Wañu nei sawaiguc keczu ienen haréma ic imuac amiaiguc haecgina hia haimu.

³³ Yesunéh hia niñasarimuac sécyawac qelumbec ac sasala zéma ackuazéc énézéyec. ³⁴ Wañu inéh ic embac ackuazéc énézéman zé qelumbec aciguc sac zéma énézéanec. Wañu tohotoho ichéra iniguc sac enacnec kecma qelumbec ac imuac héniaya moczon zéasari énécmianec.

Luhuc yandanéh Yesuac kuaya tohoyec.

³⁵ Wañu kaiwe imuarunec ama mari wañu, tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Neñañ kondun néwécgeniguc kerenni. ³⁶ Imuhuc zéyu, tohotoho ichéra ienen ic tun yanda ini méli énécmigic, Yesu bec zéiciguc emma taru, emma wagicma kenjic. Kenjic zéic tosara momacnec i guc kenjic. ³⁷ Kenkecgic, luhuc kunen yanda méjnéh haréma qeyu, sirinéh zéic qeriaiguc hingacma kuaya qeman zé wañec. ³⁸ Wañu Yesu eneya imi zéic andiaiguc gau heyec. Wañu tohotoho ichéra ienen mindima yomuhuc ézégic; Kiwi ic nini humuwiñ zé wanziñ imuac gi ewa éréhéc ménda wanzan? ³⁹ Imuhuc zégic inéh yacma luhuc ac zémima kondun yomuhuc ézéyec; Gi néh qema hena. Imuhuc zéyu luhucnéh tegéyu sirinéh néh qeyec. ⁴⁰ Wañu inéh tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ini némac niñac zénéngina imuhuc hirizac? Ini ninzéh ninzéhina

méh ménda késa keczu? ⁴¹ Wañu ienen zénéngina kilen hiriyu eminiñ qeminiñ wamma yomuhuc zégic; Ic imi némac ic wañu luhuc zéma kondun ieren kuaya tohozaoc?

5

Yesunéh ic uña biriayaguc méñ mehiaruyec.

¹ Wañu ienen kondun qer-icma néwécgen Gerasa* baeciguc kerengic. ² Keremma Yesunéh zéic igucnec mayu, imuaru ic méñ uña biriayagucnéh kic suañ namuñ a igucnec haréyu mihicñiyec. ³ Ic iminéh kic suañ namuñ a igucnec heyac wamma kecañec. Wañu méjnéh méñ zikimimacac séc ménda wañec. Wañu inéh señ hésa momacnec kilendac metecgéanec. ⁴ Hatac sasala señ hésanéh dérécgéma iwawai yéwéria hena mériaiguc zikigic qeriañec. Wañu méjnéh hia meselimiya bénzéh tacmacac séc qahac wañanec. ⁵ Wañu siñi kaiwe séc kic suañ namuñ a iguc me baec tewac tewaraiguc kecma qacma hocnéh héricamuñ añec. ⁶ Wañu ic inéh Yesu lakecnec hémma usunec hama wéséyaiguc simiñ héimiyec. ⁷ Imuhuc wamma inéh selianec qacma zéyec; Anutu, Eñeña yandawac Naña Yesu, gi zéma ni imi nekac nekac, Anutuac qaraiguc meseli gémba ménda mebiri némbésémañ. ⁸ Imi mia Yesunéh bec, Uña biria, gi ic iwarunec éréma kenna, imuhuc ézéma zéyec imuac niñac imuhuc welerec. ⁹ Weleru qesimiyec, Qacga méré? Qesiyu melemma zéyec; Nini sasalanéh kecziñ imuac niñac qacna imi yaré ic tun a zéanzua. ¹⁰ Imuhuc zéma seli seli wamma baec imuarunec ménda nesi énécmiyu kemmu niñ zéwelerec.

¹¹ Wañu tewac tewara maréñaiguc beric sasala yanda hosuru kecgc.

¹² Wañu kuwic ienen seli seli wamma Yesu welec migic, Beric

* 5:1: Qara méñ; Gadara (Mat 8:28)

ionaru méli nénécmína kembiñ, wai nénécmína kemma ionac qeriginaiguc hiñgacbiñ. ¹³ Zégic inéñ hia zéma wai énécmiyu uña biria ieneñ ic iwarunec éréma kemma beric qeriginaiguc hiñgacgic. Hiñgacgic beric ieneñ usujñec kemma siaiguc hiñgacma konduj qeriaiguc hiñgacdagic. Beric tunaguc qétégina 2,000 ieneñ konduj dokunéñ hoturu énécmiyu wésésé unudarec. ¹⁴ Unudaru beric galeñ ieneñ néngacma kemma ic tosara ama areña yanda me ama areña komoraiguc kecgic ionac suruc wañ énécmigic ic ieneñ haka hicñiyec imi hémbiñ zéma hagic. ¹⁵ Hama Yesuac muru harédacma ic yaré ic tunanéñ késa kerec imi héngic hiaruma malekuya héima taru zénéngina hiriyec. ¹⁶ Wañu haka héngic ieneñ ic uña biriayaguc kerec iwaru haka imi dimuhuc hicñiyec imuac ac suruc énézéma bericac ac suruc imi momacnec énézégic. ¹⁷ Zégic ic eneñ Yesu baecgina waima kemmac niñac hénima welec migic. ¹⁸ Welec migic Yesu zéiciguc enu ic uña biriayaguc kerec inéñ méndacmima kemman zé welec miyec. ¹⁹ Weleru inéñ qetali mima yomuhuc ézéyec; Gi sac taséhécga ionac niñac wamma amagaiguc kemma Anutu Eñeñanéñ goi héihéi dimuhuc wañgemma némac ai megénzac imuac ac suruc énézézéwésémañ. ²⁰ Imuhuc zéyu ic imi waima kemma Yesunéñ dimuhuc wammiyec imuac ac suruc Dekapoli ama komoc komoc séc zéauma zéauma kenju nimma welicgégic.

Embac ménéñ ninzénégma Yesuac malekuya késama hiaruyec.

²¹ Wañu Yesu imi zéic komoraiguc konduj qericma muñguc néwéciguc kemma doku giñgiñaguc taru ic sasalanéñ iwaru tocgégic. ²² Wañu tocgotocgo ama galeñ mén qara Yairo inéñ hama i hémma héniaiguc sicgémiyec. ²³ Sicgémima seli seli wamma welec mima zéyec; Nuac béracna komora imi humuman

zé wanzac. Hama méraga iwac qahaiguc haina hafiya hiaruyu kecmac. ²⁴ Imuhuc weleru Yesunéñ i guc kenjic ic sasala yanda ieneñ méndacma hofac hofac amuma kemma osigic. ²⁵ Wañu embac mén sacya mayecac mama keru hafiyawac yawuña imi 12 wañec. ²⁶ Wañu mehiahiaaru ic sasalanéñ mebipigic qenzen manzen qema kecañec. Keru imuac boñawac iwawai iwaru hemiyec imi moczoñ énécmiyu qahac wandarec. Wañu hafiya ménda efiyec, néñ muñguc yéwériyec. ²⁷ Wañu embac inéñ Yesuac suruc nimma imuarunec sugginaiguc haréma iwac andia igucnec malekuya osiyec. ²⁸ Osima yomuhuc zéma niñec; Malekuya sac késawa hia hiaru némmac. ²⁹ Imuhuc wañu imuarunec sacya focdac zicgéyu iwac qeriaiguc hafi biria heyec imi hiaruyu niñec. ³⁰ Wañu Yesunéñ kuhanéñ ai meyu ewa qerianéñ focdac nimma suggina igucnec liliñgéma zéyec; Mérénéñ malekuna osizac? ³¹ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra eneñ yomuhuc ézégic; Ic sasala yanda eneñ lelecgé gémma nanjic hénzan, wañu némac niñac Mérénéñ nosizac zézan? ³² Wañu Yesunéñ ic mén haka imuhuc wañec i hémmañ zé kic hiyu kenja wañunec nanjic. ³³ Imuhuc qesimanec nanju embac imi séwiyaguc haka hicñiyec imi nimma zénéña hiriyu iwaru hama héniaiguc sicgéma ac suruc moczoñ hélacnec zéauyec. ³⁴ Zéauyu inéñ yomuhuc ézéyec; Bérac, ninzén ninzén ganéñ mehiaru génzac. Ewa bénzén nimma kenna, qenzen manzen ga igucnec hulacgénzua.

Yesunéñ embac komoc mén humuc igucnec meqeliyec.

³⁵ Embac ac imuhuc ézéma nanunec tocgotocgo ama galeñ iwac ama igucnec ic tosara hama zégic; Béracga bec humuzac. Némac niñ kiwi ic yéwéri muñguc mikecbésémañ? ³⁶ Zégic Yesunéñ acgina gezacnec sac en nimma

tocgotocgo ama galenŋ yomuhuc ézéyec; Zénéŋga ménda hiriyu, eŋ ninzéŋgéna. ³⁷ Imuhuc zéma tosara ménda méndacmimu niŋac neun héiéncmima Petero, Yakobo, zéma Yakoboac munaya Yohane sac onagiru keŋgic. ³⁸ Kemma tocgotocgo ama galenŋac amayaiguc emma iniru ic embac ienenŋ qewelonŋ yanda wamma zésiŋac wamma kecgic. ³⁹ Siacma kecgic suginaiguc kemma énézéyec; Ini némac niŋ zésiŋac yanda waŋkeczu? Embac merac imi ménda humuzac, néŋ gauya hezac. ⁴⁰ Imuhuc zéyu ienenŋ desimigic. Waŋu énézéyu hiŋgadacgic neŋgoc maŋgocya zéma tosara i guc kecgic imi onagiru embac merac heyec imuaru kereŋgic. ⁴¹ Keremma embac merac iwac méria késama zéyec; Talita koun. (Neŋaŋ aciguc hénia imi yomuhuc; Embac merac gézézua, yacna.) ⁴² Zéyu imuarunec embac merac yacma keŋkeŋ haha waŋec. (Embac merac iwac yawuŋa imi 12 waŋec.) Waŋu ienenŋ kilenŋ yanda welicgéŋgic. ⁴³ Welicgéŋgic Yesunéŋ ic ménda énézému niŋac neun héiéncmiyec. Waŋu embac merac nene miŋgic nemacac niŋac énézéyec.

6

Nazarete ic embac ienenŋ Yesu eeya ménda héigic.

¹ Waŋu inéŋ baec imi waima eŋeya tauŋaiguc keŋec. Waŋu tohotoho ichéra i méndacmima keŋgic. ² Kemma keru Sabata nalé téréya waŋu tocgotocgo amaiguc emma ac hénima ku énécmiyec. Waŋu ic sasala ienenŋ iwac ackuazéc nimma welicgéma zéŋgic; Niniŋ imi dimuacnec meyec? Niniŋ hemizac imi némac niniŋ? Waŋu mérianéŋ haka méréra icnéŋ ménda memeya momacnec meanzac imi némac haka? ³ Ic imi mericqe ic, Mariawac naŋa, Yakobo, Yose, Yuda zéma Simon ionac dacgina, imi hélacnec qahac me? Waŋu iwac nauŋhéra you

neŋaŋguc ménda kecziŋ? Imuhuc zéma niŋgic biriyc. ⁴ Imuhuc zéŋgic Yesunéŋ yomuhuc énézéyec; Anutuac tilinŋ tilinŋ ic ménŋ imi eŋeya tauŋ ichéra zéma sac taséhéra zéma ama momachéra sac mianéŋ ménda mepési mianzu. ⁵ Waŋu imuaru haka icnéŋ ménda memeya ménŋ ménda meyec, néŋ ic hafiginaguc éréhécdac sac mérayanéŋ haima mehiaru énécmiyec. ⁶ Waŋu ionac ninzéŋ ninzéŋgina qahac imuac niŋac welicgéyec.

Yesunéŋ tohotoho ichéra 12 méli énécmiyec.

Welicgéma ama séc lelecgéma ku énécmiyec. ⁷ Yesunéŋ tohotoho ichéra 12 unuruma éréhécc méli énécmima uŋa biria nesi énécmimu niŋac kuc buŋa énécmiyec. ⁸ Waŋu Yesunéŋ zézé seli ac selianec énézéma zéyec; Keŋha wambiŋ zéma tacgina sac mema kemmu. Héna mauŋ me gésé me kononŋguc soukiwa imi ménda mema kemmu. ⁹ Waŋu héna usugina imi hia haima zikimu. Waŋu maleku saméŋa ménŋ ménda mema kemmu. ¹⁰ Imuhuc zéma énézéyec; Baec ménŋguc keremma ama geric ménŋguc emmuiguc imuaru tacyac waŋkecmu, waŋu baec ménŋ kambiŋ zémaguc ama geric imi waimu. ¹¹ Ama ménŋ ala ménda waŋ énécmima acgina ménda nimmuiguc, héna usugina tawéyaiguc seitotonŋ tacmac imi qegic mayu kemmu. Waŋu ienenŋ onac hakagina imi hémma niŋasarimu. ¹² Zéyu tecgéyu ienenŋ kemma ic embac qerigina melemmu niŋac ackuazéc zéau énécmigic. ¹³ Waŋu ienenŋ uŋa biria sasala nesi énécmima ic embac hafiginaguc sasala haléc naec énécmima mehiaru énécmigic.

Yesunéŋ kuha yandaguc ai meyu surucya saima keŋec.

¹⁴ Yesuac qac buŋa imi saima keŋkecma ic kewu Herodearu haréyu niŋec. Waŋu ic tosananéŋ yomuhuc zéŋgic; Yohane doku naec

énécmiyec i Anutunéh humuc igucnec meqelimiyu yarec imuac niñ i Kuha yandanéh ai imuhucya meanzac. ¹⁵ Ic tosanánéh zégic; Ic imi Elia. Wañu tosanánéh yomuhuc zégic; Imi Anutuac kua meme ic bec nec kecgc imuhucya. ¹⁶ Wañu Herodenéh nimma yomuhuc zéyec; Yohane déméña qeriri i humuc igucnec meqelimiyu yacma keczac. ¹⁷ (17a) Bec nec Herodenéh munaya Filipino iwac iniña Herodia wagirec. ¹⁸ Wagiru Yohanenéh Herode yomuhuc ézéyec; Gi munagawac iniña menec imi hénac ac logi logiya wanzac. (17b) Imuhuc zéyu Herode eneyac embac iwac niñac wamma téngiñ ichéra énézéyu Yohane késama dérécgéma hésa amaiguc opocgc. ¹⁹ Opocgc Herodianéh Yohaneac qeri biric nimma qehumumanñ zéma zéniñec, néñ osiyec. ²⁰ Imi mia Herodenéh Yohaneac ic solañ, ic téréya imuhuc zéma zénéña hiriyu galenñé mianñec. Wañu kuaya igucnec ac niñu qeria imi yéwériñec. Wañu iwac ackuazécya imi siña nimma niñañec hénia imuac niñac osiyec. ²¹ Wañu kecma nalé hia ménñ hayec. Herode inéh eneya hicñi hicñi naléya hayu ic kewuhéra zéma yaré ic ionac galenñéra zéma Galilaia baec igucnec ic eneyñ qutulañgé énécmidaru welenñ qeqe ichéra eneyñ nene doku oma gumu énécmigic. ²² Énécmiyu Herodiawac béracyanéh ionac muru emma wéséginaguc legic hiriyec. Hiriyu Herode zéma ichéra ienenñ hémma ségiségi wañgic. Wañu Herodenéh embac meracwac yomuhuc zéma ézéyec; Singawac iwawai ménñ niñac zéma qesina neñ hia gémmanñ. ²³ Imuhuc zéma ac selianec zikima ézéyec; Iwawai ménñac ménñ qesina nuac hénñalenñ ama arenñ yanda imi suc igucnec hia méndémma gémmanñac séc. ²⁴ Imuhuc zéyu inéh kemma neñgocya qesimiyec; Ni némac iwawai niñac qesimimanñ? Zéyu neñgocyanéh ézéyec; Doku

naec ic Yohaneac oruha niñac ézéna. ²⁵ Imuhuc zéyu embac merac inéh ara mema focdac ic kewuac muru kemma zéyec; Gi degucmi doku naec haka ic Yohaneac orucya zéiciguc haima nénnac. ²⁶ Imuhuc zéyu ic kewu imi qeria munñguc yanda yéwériyec. Wañu eneya zézé seliseliawac zéma ichéra i guc momacnec tacgc ionac niñac qahac zémañ zé osiyec. ²⁷ Wañu inéh focdac yaré ic ménñ keñ Yohaneac oruha mehamac niñac ézéna méliyu inéh kemma hésa ama qeriaiguc Yohaneac déméña qerirec. ²⁸ Qericma orucya zéiciguc haima mema hama embac merac miyu embac meracnéñ neñgocya miyec. ²⁹ Wañu Yohaneac tohotoho ichéra suruc imi nimma hama qamocya mema kemma hoc kifañaguc haigic.

Yesunéh ic zañgégina 5,000 nene gumu énécmiyec.

³⁰ Wañu Yesuac Méliméli ic ienenñ lilingéma hama Yesuaru tocgéma wawañ memegina zéma ackuazéc ku énécmigic imuac surucya ézégic. ³¹ Wañu ic embac sasalanéh keñha wañgic nene nemuac séc qahac wañec imuac niñ inéh tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ini enacnec élénñ hagic baec kisiaiguc kenni, kemma bénzénñ tachiarugic. ³² Wañu enacnec élénñ zéiciguc emma baec kisiaiguc keñgic. ³³ Keñgic sasalanéh inictegicma ama arenñ kuneyñ kuneyñ séc unuruma baec hénac usunec kemma imuaru walac kereñdacgc. ³⁴ Kereñdacgc Yesunéh hama ic embac sasala yanda iniru rama galenñina qahac tanec kecgc ewa biric wamma iwawai sasala ku énécmiyec. ³⁵ Kuénécmiyu bec kaiwe kiwa sima hiñgacmañ zé wañec. Wañu tohotoho ichéra ienenñ iwaru kemma zégic; Baec yomi baec kisiaiguc lakec kecni kaiwe kiwa bec sima hiñgacmañ zé wanzac. ³⁶ Imuac méli énécmina ama komoc komociguc me ama lelec lelec taczac imuaru kemma enac nenequina

mihicnima boña mema nemu. ³⁷ Zégic yomuhuc énézéyec; Eñaoc gumu énécmigic nemu. Imuhuc énézéyu zégic; Nini kemma samén 200 Denarionac* sécyá boña mema hama gumu énécmiwiñ niñac zézan? ³⁸ Zégic inéñ énézéyec; Samén dahec késa keczu imuac keñ héngic. Zéyu ieneñ keñ hémma ézégic; Samén méra mén zéma kondun yañ éréhéc he nénécmizac. ³⁹ Zégic Yesunéñ luluc téngiñ téngiñaguc tuña tuña tacmu niñac arengé énécmiyec. ⁴⁰ Arengé énécmiyu tuñ mén 100, tuñ mén 50 imuhuc imuhuc tacma keñgic. ⁴¹ Wañu samén méra mén zéma lambéc éréhéc mema kurumeniguc hiyu enu Anutuac mériañ niñac welerec. Welecma samén kuma tohotoho ichéra énécmiyu ieneñ méndémma énécmigic. Wañu imuhucyanec kondun yañ momacnec méndémma énécmigic. ⁴² Énécmigic ieneñ moczoñ negic sécgé énécmiyec. ⁴³ Wañu samén bororoña zéma kondun yañ tasia tac keñec imi mema neñgeñ yanda 12iguc tигic kuagina qedarec. ⁴⁴ Wañu samén negic imi ic ionacnec sac qétégina oloñgic 5,000 wañec.

Yesunéñ kondun qahaiguc tima tima keñec.

⁴⁵ Wañu Yesunéñ tohotoho ichéra zéiciguc emma néwécgeñ Betsaida baec kisiaiguc walac hénima kemmu niñac focdac wai énécmiyu kemma kecgic eñeya imi ic embac onopocma nañkerec. ⁴⁶ Nañkecma onopodaru kendacgic inéñ zéwelecmañ zé baec boñaiguc eñeyanec eñec. ⁴⁷ Wañu ama hénima siñiyu zéic imi kondun doku namuñaguc kereñu i eñeyanec baeciguc kerec. ⁴⁸ Wañu luhuc yandanéñ qeyu Yesu tohotoho ichéra ieneñ zéic puli qema ai yanda mema tacgic niñtegiyec. Wañu ama gianimañ zé wañu Yesunéñ doku qahaiguc tima tima keñkecma

ic hosucgé énécmima onogicmañ zé wañec. ⁴⁹ Wañu doku qahaiguc keñu ieneñ hémma Kuwic mia imuhuc zéma qac sambigégic. ⁵⁰ (Ieneñ momac yanda i hémma zénéngina hiriyec imuac niñac imuhuc wañgic.) Qacgic inéñ focdac ac hénima énézéyec; Qerigina bénzén heyu, yomi neñ mia. Zénéngina ménda hiriyu. ⁵¹ Imuhuc zéma zéic qeriaiguc ionac muru enu luhucnéñ néñ qema qahac wañec. Wañu ieneñ kileñ yanda aurima welicégic. ⁵² Imi mia nene gumu énécmiyec imuac hénia ménda niñasarigic ewa qerigina sipacgémanc heyu imuhuc aurigic.

⁵³ Wañu kondun qericma ogicdacma Genesarete baeciguc harédacma zéic zikigic tarec. ⁵⁴ Taru zéic igucnec magic ic embac ieneñ focdac Yesu héntegicgic. ⁵⁵ Héntegicma ama séc usuñec kemma ic hafiginaguc tataciguc haima hua énécmima imuaru me imuaru kereciguc qesinimma keñgic. ⁵⁶ Wañu inéñ ama areña yanda me ama areña yandaiguc kereñdaru ic hafiginaguc nénnagémba sombeñiguc haigic hegic, malekuya susuria késamu niñac qesimigic. Wañu késagic séc hiarudacgic.

7

Iwawai hiabia zéma iwawai biria.

¹ Wañu Farisaio zéma hénia acac kiwi ic tosara Yerusalemnec harégic ieneñ Yesuaru tocgégic. ² Tocgéma iwac tohotoho ichéra tosara ieneñ méragina ménda zuacma samén negic inicgic. ³ (Farisaio ic zéma Yuda ic ieneñ moczoñ yandahécgina ionac haka silic tohoma méragina ménda zuacmaguc nene ménda neañgic. ⁴ Wañu nénnagémba sombeñ igucnec lilingéma hama méragina ménda zuacmaguc nene

* **6:37:** Denarion momacguc imi ic ménac ai meme momacgucac ai boña, imuac maso 8 imuac ai boña sécyá wañzac.

ménda neanġic. Waṅu yandahécgina ionac haka tosara momacnec késakecma méndacaṅġic imi yomuhuc; Sokoc, kasonġ, kewuc nomuġ, zéic, zéma hehe tatak me zae zuaczuara.)⁵ Waṅu Farisaio ic zéma héna acac kiwi ic ieneṅ Yesu yomuhuc qesimigic; Némac niṅ tohotoho ichécgá ieneṅ yanda hécnina ionac haka silic imi ménda tohoma méragina ménda zuacma saméṅ imi nezu?⁶ Zéġic inéṅ yomuhuc énézéyec; Yesaianéṅ ikoc ic onac niṅ mia ac sécyá imi yomuhuc andiawac zéyec; Héna oriṅ yomi kua taséginanéṅ sac mepési néṅaṅzu, néṅ qeriginanéṅ lakec heanġac.⁷ Waṅu ic eṅaṅ héna acac kuamuma ni imi eṅ mepési néṅaṅzu.⁸ Ini Anutuac héna ac waigic mayu ic eṅaṅ haka silic késakecanġu.⁹ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Eṅaṅ haka silicgina imi tohoma kecmu niṅac Anutuac héna ac imi hiabianec andé qeanġu.¹⁰ Mosenéṅ ac yomuhuc zéyec; Gi neṅgoc maṅgoc éréhécgá eegira héiwésémaṅ. Waṅu méṅ i neṅgoc maṅgoc éréhécyá zébiri érécmimac imi qegic humumac.¹¹ Waṅu ini yomuhuc zéanġu; Ic méṅ neṅgoc maṅgocya iorac iwawai méṅ érécmimaṅ zé osizaciguc Anutuac buṅa zéma érézémac.¹² Waṅu ac imi meselima neṅgoc maṅgoc haleṅ hai érécmimia imuac neuṅ héiéncmianġu.¹³ Imuhuc wamma yanda ionac haka silic imi tétécgéma Anutuac ackuazéc héfacgéanġu. Waṅu ini haka imuhucya sasala waṅaṅzu.

¹⁴ Imuhuc zéma muṅguc ic embac tuṅginaguc imi unuruma énézéyec; Ini moczoṅ énézéwa niṅġic. Nimma ac yomi niṅteġicmu.¹⁵ Iwawai méṅ negic hiṅgacanzac iminéṅ ménda mebirí énécmianġac, néṅ qerigina igucnec iwawai éréanzac iminéṅ mebirí énécmianġac.¹⁶ Méṅnéṅ méṅ gezacginaguc eneṅ ac imi niṅteġicmu.¹⁷ Waṅu inéṅ ic embac wai énécmima imuac andiaiguc ama méṅġic eṅec. Eṅu tohotoho ichéra

ieneṅ qelumbec ac imuac qesimigic.¹⁸ Qesimigic énézéyec; Ini momacnec ménda niṅasarizu? Iwawai negic tomeṅginaiguc hiṅgacanzac iminéṅ ic hia ménda mebirianġac hénia imi ini ménda niṅasarizu?¹⁹ Waṅu iminéṅ ewa qeriginaiguc ménda hiṅgacanzac, néṅ tomeṅginaiguc hiṅgaru gésiyu maanzac. Imuhuc zéma Yesunéṅ nene hénia hénia imi moczoṅ hia newiṅac séc zéma héniya imi zéseliyec.²⁰ Waṅu méṅ yomuhuc toroqema zéyec; Qerigina igucnec iwawai éréanzac iminéṅ mebirí énécmianġac.²¹ Ic qerigina igucnec niniṅ biria éréanzac imi yomuhuc; Kaisero ai, kowu nene, euqeqe,²² embac mewai, hémbaoc, qeri biric, ikoc, siṅ biria, kic séséc, andé ac, séwi eṅeṅ, kaiziliweṅ.²³ Iwawai biria imi moczoṅ ic qerigina igucnec éréma ic mebirí énécmianġac.

Siropoinikia embac iwac ninzéṅ ninzéṅa.

²⁴ Waṅu inéṅ yacma ama baec imi waima Tiro ama areṅa yandaiguc kemma ama méṅac qeriaiguc eṅec. Emma imuhucgeṅ taczac imi ic méṅnéṅ méṅ ménda nimmacac niṅec, néṅ sasaṅgia kekerawac séc ménda waṅec.²⁵ Eṅu imuarunec embac méṅ bérara uṅa birianéṅ késayec iminéṅ surucya nimma focdac haréma iwac muru simiṅ héimiyec.²⁶ Embac imi Girik embac, Sirofoinikia ic ionac sac kiticgina. Waṅu bérara uṅa biria nesimimac niṅac welecmiyec.²⁷ Welecmiyu yomuhuc ézéyec; Waina nambérac hécna ieneṅ walac negic sécgémac. Ionac nene imi onagicma kazu ionac gilimaṅ iminéṅ hiabia qahac.²⁸ Imuhuc zéyu melemma ézéyec; Miṅ Kewuna, imi hélacnec! Waṅu kazu ieneṅ acguc zae duandiaiguc nambérac ieneṅ nene negic boro-roṅa mayu neanġu.²⁹ Imuhuc zéyu Yesunéṅ yomuhuc ézéyec; Ac imuhuc zézanṅ imuac niṅ hia liliṅéma kenna, uṅa birianéṅ béracga bec waimizac.³⁰ Zéyu

embac imi lilingéma kemma hénu uña birianéñ bec waimiyu béracya imi heheyaiguc bénzén heyec.

Ic gezac héhéña mén mehiaruyec.

³¹ Wañu Yesu i Tiro ama arenja yanda imi waima Sidon ama arenja yanda namujanec qericma kemma Dekapoli baec qericma Galilaia konduniguc keñec. ³² Imuaru kereñu ic tosara ieneñ ic mén gezawa héhéñgia zéma ara hia ménda zéañec imi Yesuac muru wagicma hama mérianéñ haimimac niñac welec migic. ³³ Welec migic ic imi wagicma wai énécmima ekacnec sura ménu kemma méria merawanéñ gezawaiguc néwéc néwéc haimaguc sépécgéma ezelaña osiyec. ³⁴ Osima kurumeniguc hiyu eñu wéséséya héima, Efata! zéma ézéyec, ac imuac hénia imi 'Bérengéna!'. ³⁵ Zéyu gezawa bérengéyec, wañu ezelaña hularu ac didiñanec zéyec. ³⁶ Wañu Yesunéñ suruc imi ménda zéaumu niñac neun héiénécmiyec. Wañu muñguc muñguc qetalí énécmiyec, néñ ieneñ muñguc muñguc kilenjac zéau énécmigic keñec. ³⁷ Ieneñ kilen welicgéma yomuhuc zégic; Iwawai moczoñ yanda hia mehiaruanzac. Gezac héhéñ meyu ac niñanzu, wañu acgina qahac meyu ac zéanzu.

8

Yesunéñ ic 4,000 nene gumu énécmiyec.

¹ Nalé imuaru muñguc ic tuñ yanda iwaru tocgéma nene qahac kecgic. Yesunéñ tohotoho ichéra unuruma énézéyec; ² Ic embac ieneñ ai meme haréwéc niguc keczu. Wañu nene mén ménda he énécmizac. Imuac niñ ni ic ionac wéséna wanzac. ³ Wañu tosara ieneñ lakecnec hagic imuac niñ yaka niñ humugicguc eñ amaginaiguc méli énécmiwa héniaiguc kemma qiritic unuwac niñac. ⁴ Imuhuc zéyu tohotoho

ichéra ieneñ melemma zégic; Baec kisia yomuaru mérénéñ dimuacnec nene saméñ sécgina hia mihicñjima gumu énécmimac? ⁵ Imuhuc zégic qesiénécmima zéyec; Onaru hénia maun dahec he énécmizac? Zéyu melemma 7 zégic. ⁶ Zégic nimma arenjé énécmiyu baeciguc mama tacgic maun qétéya 7 mema ewa hia ac ézémaguc énécmimu niñac kuma tohotoho ichéra énécmiyu tohotoho ichéra ieneñ welen qema énécmigic. ⁷ Wañu lambéc komoc komoc taru imuhucyanec Anutuac mériañ niñac welec maguc méndemma énécmimu niñac énézéyec. ⁸ Wañu ic embac ieneñ nene imi negic sécgé énécmidarec. Wañu nene bakia waigic tarec imi mutulanjéma nenjen yanda 7iguc tигic kuagina qedarec. ⁹ Wañu ic imuaru kecgic ionac qétégina imi 4,000. Wañu inéñ méli énécmiyu kendacgic. ¹⁰ Kendacgic imuarunec tohotoho ichéra iniguc zéiciguc emma keñkecma Dalmanuta baeciguc* kereñgic.

¹¹ Kereñgic Farisaio ic ieneñ Yesuguc eminimbiñ zé haréma séséc kurumeñ igucnec mén meyu hémmu niñac wamma batucgé migic. ¹² Batucgé migic qeriaiguc wésésé héima zéyec; Némac niñ ic embac nalé yomuarunec imi kiwi méréra hémbiñ zé hocanzu? Ni hélacnec énézéwa niñgic; Onaru kiwi mén ménda mewa hémmuac séc. ¹³ Imuhuc zéma wai énécmima tohotoho ichéra onagiru muñguc zéiciguc emma kondun néwécgeñaguc kereñgic.

Farisaio zéma Herode ic ionac ikoc ac.

¹⁴ Wañu tohotoho ichéra ieneñ elun unuyu hénia maun sécgina ménda mema hagic. Wañu zéic qeriaiguc momacguc sac he énécmiyec. ¹⁵ Wañu Yesunéñ yomuhuc selianec énézéyec; Ini Farisaio ic zéma

* **8:10:** Romawac héngalen baec yanda imuac distrik ménac qara, Aderia kondun imuac Is iguc taczac; 2Ti 4:10.

Herode ic ionac yis niñac hénhalen qacguc wammu. ¹⁶ Énézéyu enaocnec eminiñ wamma zégic; Imi nini héna mauñ qahac imuac niñ nénézézac gezañ. ¹⁷ Zégic inéñ niñasarima énézéyec; Héna mauñ ménda he énécmizac imuac niñ némac niñ eminiñ qeminiñ wañkeczu? Ini méndagucnec niñtegiczu me wañu méndagucnec niñasarizu? Qeriginanéñ seligizac me? ¹⁸ Ini kic ginagucnéñ iwawai imi ménda hénanzu? Ini gezac ginagucnéñ kileñdac ac ménda ninzu me? Wañu ini ménda niñqelizu me? ¹⁹ Ni mauñ méra méné méndemma ic qétégina 5,000 gumu énécmiwa bororoña neñgeñ yanda dahecac séc hiñgacma kuagina qeyu megic? Imuhuc qesiéncmiyu, neñgeñ 12, zégic. ²⁰ Wañu mauñ 7 imi méndemma ic qétégina 4,000 gumu énécmiwa bororoña heyu neñgeñ yanda dahecac séc kuagina qeyu megic? Imuhuc zéyu, 7, zégic. ²¹ Zégic énézéyec; Ini kileñdac ménda niñasarizu?

Yesunéñ kic hilic méné mehiaruyec.

²² Wañu keñkecma Betsaida ama arena yandaiguc† kerengic ic ieneñ ic kic hilic méné Yesuaru wagicma hama mérianéñ haimimac niñac welecgic. ²³ Welecgic ic kic hilic imi mériaiguc késama ama yanda waima sénganjeniguc hiñgacma kiwaiguc sépécgéma méria iwac qahaguc haima yomuhuc qesimiyec; Iwawai méné hénzan? ²⁴ Qesimiyu kic hilic inéñ hima yacma zéyec; Ni ic embac inicba ic hésa tanec wamma keñha wanzu. ²⁵ Zéyu inéñ muñguc mérianéñ kiwaiguc haiyu ic imi kic selianec hima héñu hiaruyu iwawai moczoñ dindiñanec héñtegicdarec. ²⁶ Wañu Yesunéñ amayaiguc mélimima yomuhuc ézéyec; Gi ama yandaiguc ménda lelecgéma kembésémañ.

Peteroac ninzén ninzén ac.

²⁷ Yesu i tohotoho ichéra énépésiyu Kaisarea Filipi baeciguc ama arena yanda yanda séc kembiñ zéma keñgic. Keñkecma hénaiguc tohotoho ichéra qesiéncmima zéyec; Ic embac ieneñ nuac niñ méré zéanzu? ²⁸ Qesiyu zégic; Ic embac tosara ieneñ doku naec haka ic Yohane imi mia imuhuc zéanzu, wañu tosara ieneñ Elia, tosara ieneñ mia Anutuac kua meme ic ionarunec méné zéanzu.☆ ²⁹ Zégic muñguc qesiéncmiyec; Wañu enaoc nuac niñ méré zéanzu? Zéyu Peteronéñ yomuhuc ézéyec; Gi Kristo.‡ ³⁰ Imuhuc zéyu inéñ ic tosara ménda énézému niñac neuñ héiéncmiyec.

Yesunéñ dimuhuc humuma yacmac imuac ara énézéyec.

³¹ Wañu inéñ yomuhuc hénima ku énécmiyec; Héna imi yomuhuc hezac; Icac Naña imi kecma qenzeñ manzeñ kileñ nimmac. Niñu ic galen zéma hofac oo ic kuneñ éréhécgina zéma héna acac kiwi ic ieneñ andé qemigic qegic humumac. Humuyu kaiwe haréwéc wañu humuc igucnec qelima yacmac. ³² Inéñ ac imuhuc zéauyu Peteronéñ Yesu késama qetalimima ac wammiyec. ³³ Wañu inéñ melemma merac ionac muru kiwa hima Petero qetali mima ézéyec; Biria miñina gi hocma andénaiguc nanna, gi Anutuac ackuazéc niñac ménda wamma ic onac iwawai niñac wamma keczañ. ³⁴ Wañu Yesunéñ ic tuñ yanda kecgic imi zéma tohotoho ichéra momacnec unuruma yomuhuc énézéyec; Ic ménéñ ni méndac némmañ zémaciguc andé qeamuma eneya ic héngeña wéndara huama méndac némmac. ³⁵ Ic ménéñ méné kekecyá angé timañ zé wañu kekecyá imi sohomac. Wañu ic ménéñ méné nuac zéma buña suruc hiabia imuac niñ wamma kekecyá waiyu kekecyá imi ménda

† 8:22: Yodan doku imuac Is iguc geñ taczac. ☆ 8:28: Mrk 6:14,15 ‡ 8:29: Halécnéñ météré mimia; Hofac oo ic me ic kewu kumu énécmiwiñ zé imuhuc wañgic. Yesu imi neñañ hofac oo ic yanda zéma ic kewunina oporec.

sohomac. ³⁶ Ic méhñéñ baecac iwawai moczoñ késama keru uñaya waimiyu iwawai iminéñ dimuhuc nanjé mimac? ³⁷ Ic méhñéñ némac iwawaiyanéñ uñayaguc amuwagic wañu sécgémac? ³⁸ Ic méhñéñ qeli yackumu kaiseroya zéma kápésic ginaguc ionac ségéra ginaiguc ni zéma acna niñac gamuya ninzaciguc imuhucyanec Icac Naña iminéñ Mañgocyawac edamuyaiguc kua meme uñahéráguc lilingéma hamac nalé imuaru iwac niñ gamuya nimmac.

9

Anutuac edamuya Yesuac muru mama hoturumiyc.

¹ Wañu inéñ yomuhuc énézéyec; Ni hélanec énézéwa niñgic; You nanzu onarunec tosara ini humucnéñ ménda énépésiyunec Anutuac héngalen ama areña yanda imi kuhaguc hayu hémmu.

² Wañu ai meme 6 tecgéyu Yesunéñ Petero zéma Yakobo zéma Yohane onagiru baec boña yandaiguc enjic. Emma imuaru enacnec kecgic. Wañu inéñ imuaru kicginaiguc melemma tanera méñ wañec. ³ Wañu iwac malekuya imi lalac koñac koñac wañec. Baeciguc ic méñ iwawai méhñéñ zuaru imuhucya wammacac séc qahac. ⁴ Wañu baec imuaru Mose zéma Elia ieren ionac kicginaiguc wininima Yesuguc acac wañgic. ⁵ Imuhuc wañgic Peteronéñ Yesu ézéyec; Kiwi ic you keczin imi hiabia soroc. Nénézéna hali haréwéc meénécmiñi méñ guac, méñ Moseac, méñ Eliawac wammac. ⁶ Merac ienen bacgina yandiyec imuac niñac Peteronéñ némac ac zémañ zéma hocma imuhuc zéyec. ⁷ Wañu hosusunéñ mama oso énécmiyu imuac qeria igucnec ac méñ yomuhuc mayec; Yomi imi naña, héñsorocanzua, iwac ara nimmu. ⁸ Wañu lilingéma héngic élanzanec aulanjéyic Yesunéñ sac wañec.

⁹ Wañu boña igucnec mama hama Yesunéñ ac yomuhuc énézéma zéseliyec; Iwawai hénzu imuac ac suruc imi méñ ménda énézému, kecma bian Icac Naña humuc igucnec yaruguc. ¹⁰ Imuhuc énézéyu merac ienen ac imi qeriginaiguc haima humuc igucnec yacyac imuac hénia hocma enaocnec eminiñ qeminiñ wañgic. ¹¹ Wañu ienen Yesu yomuhuc qesimima zégic; Némac niñ hénia acac kiwi ic ienen Elia walac hamac imuhuc zéanzu? ¹² Imuhuc qesimigic énézéyec; “Hélañc nec Elia i walac hama iwawai moczoñ meqeliyuguc. Wañu némac niñ Icac Naña i andé qemigic qenzen manzen kilen nimmac imuhuc ogic hezac me? ¹³ Wañu énézéwa niñgic; Elia i hélacnec hama keru iwawai iwac niñ kiwiiguc ogic hezac imuac sécya ienen ewa siñginawac wammigic.”

Yesunéñ merac méñ uña biriayaguc mehiaruyec.

¹⁴ Wañu merac tosara wai énécmigic kecgic ionac muru haréma inicgic ic embac sasala oso énécmima nañgic hénia acac kiwi ic tosara merac iniguc tualefic emigic. ¹⁵ Wañu ic embac ienen nalé qahacgucnec Yesu hémma kilen welicgéma usuñec kemma ewa hia ac zémigic. ¹⁶ Zémigic inéñ qesiénécmiyec; Ini némac niñac tualefic emikeczu? ¹⁷ Zéyu suggina igucnec méhñéñ melemma ézéyec; Kiwi ic meracna uña birianéñ késayu ara qahac kecanzac imuac niñac wagicba guaru hazic. ¹⁸ Merac imi dimucgen dimucgen uña birianéñ késama héréken héréha wamma baeciguc giliyu kua hololoña mayu zéra aric aric kiyu hénia méria séréñgézac. Wañu tohotoho ichécga ienen nesimu niñac énézéwa nesimuac séc qahac wañec. ¹⁹ Zéyu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; O! Nalé yomuac hicñisaiya ini ninzén ninzégina qahac. Ni iniguc nalé dahecac séc kecanñ? Nalé dahecac séc

ini bisiqatén wañ énécmiman? Merac imi nuaru wagicma hagic. ²⁰ Imuhuc zéyu merac iwaru wagicma hagic uña biria inén Yesu hémma merac hérékeñ héréha yanda wammiyu téténgéma baeciguc mama héima heyu kua hololoña mayec. ²¹ Wañ Yesunén merac mañgocya qesimima zéyec; Iwawai imi némac naléiguc hicñimiyecac kecanzac? Zéyu zéyec; Imi kokocya igucnec hicñimiyecac kecanzac. ²² Inén merac imi nalé momac momac mebiriman zéma geric bélañaiguc me dokuiguc gilianzac. Iwawai mén wambésémañac séciguc ewa biric wamma méra nérécmína. ²³ Imuhuc zéyu Yesunén ac yomuhuc melemma ézézec; Hénia némac niñac wambésémañac séciguc imuhuc zézan? Ic mén ninzén ninzénagucnéñ iwawai moczoñ hia wandacmac. ²⁴ Zéyu imuarunec mia merac mañgocyanén ac qacma yomuhuc zéyec; Ni ninzéngezua, geñgaoc ninzén ninzénna bébélaçgia imi meseli néna. ²⁵ Wañ ic embac ienen usunec toçgéma hagic inicma uña biriawac yomuhuc ézézec; Ac qahac kekerawac uñaya zéma gezac héhéñac uñaya, ni gézézua, iwarunec éréma imuaru muñguc ménda hiñgacbésemañ. ²⁶ Zéyu uña birianén qacsilacma selianec héréma qéfacgé mima éréma keñu merac imi hélanec humumia tanec heyec. Heyu ic embac sasalanén hémma, Humuzac, zégic. ²⁷ Wañ Yesunén iwac mériaiguc késama héréyu yacma nañec. ²⁸ Wañ Yesu imi ama qeriaiguc eñu tohotoho ichéra ienen sasañgiaiguc qesima zégic; Nini némac niñac nesiwiñac séc qahac wañec? ²⁹ Imuhuc zégic melemma énézézec; Imuhucya imi iwawai tosara ménén nesi énécmiwiñac séc qahac, néñ zéwelecginanéñ* sac hia nesi énécmimu.

Yesunén humuma yacmac imuac suruc zéyu hatac éréhéc wañec.

* **9:29:** Kiwi wahala qac buñaginaguc tosaraiguc; Nene zikima zéwelec wawañaiguc.

³⁰ (30a) Wañu ienen ama imi waima kemma Galilaia baec qericma keñgic. ³¹ (31a) Wañu Yesunén tohotoho ichéra ku énécmiman zéma (30b) i zéma tohotoho ichéra dimuaru keczu imi ménén mén ménda nimmu niñac wañec. (31b) Wañu yomuhuc ku énécmiyec; Icac Naña i ic ionac méraiguc eñu qegic humumac. Humuma ai meme haréwéc wañu yacmac. ³² Wañu ac imuac hénia ménda niñasarima qesimiwiñ zé niñgic yéwériyec.

Yesunén ic kiwa kekerawac héna ac énézézec.

³³ Wañu keñkeçma Kafanaum ama areña yandaiguc haréma ama mén qeriaiguc emma tacma imuaru tohotoho ichéra qesiénécmiyec; Hénaiguc némac iwawai niñac tualefic emikeczu? ³⁴ Imuhuc qesiénécmiyu ienen neñañ murunec mérénén kiwanina keczac imuhuc zéma tualefic emizu imuac niñac ara hia ménda melençic. ³⁵ Wañu mama tacma 12 ini unuruma énézézec; Mén i kiwagina keçmañ zémaciguc, tosara ionac mamayagina keçma weleñ qeçegina wammac. ³⁶ Imuhuc zéma merac komora mén wagicma sugcinaiguc haiyu nañu tétéçgé mima énézézec; ³⁷ Ménén merac yomuhucya nuac qacnaiguc ewa hia wammizac imi ni ewa hia wannénzac wanzac. Ménén ni ewa hia wannénzac imi nuac qahac, néñ méli néñec i ewa hia wammizac wanzac.

Ic mén neñañ hazéc ménda wanzac imi neñañ alanina.

³⁸ Wañu Yohanenén yomuhuc ézézec; Kiwi ic, nini ic ménén guac qacga qacma uña biria nesi énécmiyu ménda méndac nénécmianzac imuac niñ neñu héimiwiñ. ³⁹ Zéyu Yesunén yomuhuc énézézec; Ménda qetali mimu. Mén i nuac qacna qacma ai kucyaguc mezac imuhucyanén nalé hotoña imuac qeriaiguc efima

zébiri némmacac séc qahac. ⁴⁰ Némac niñac? Měj neñañ andé ménda nunuanzac iminéñ hazécnina qahac. ⁴¹ Ni hélacnec énézéwa; Ic méjnén ini Kristoac ichéra keczu imuac niñ nuac qacnaiguc doku měj hima gumu énécmimac imi iwac boña imi kilendac ménda qahac wammac.

Biriawac ala batuc.

⁴² Wañu méjnén nambérac komoc komoc ni ninzénge néñanzu ionarunec měj manam batuc wammiyu biria memac imi hoc yanda ic iwac déméñaiguc zikimima konduniguc nañgégic hiñgacmac iminéñ hia wammac. ⁴³ Wañu méraganén biriaiguc goporu méraga imi héricbésémañ. Gi méra éréhécgaguc geric sia tetcgia qahaciguc hiñgacbañ niñac, puriñ wamma kekec hémbénañaiguc kerembésémañ iminéñ hia. ⁴⁴ (Ménda hezac.) ⁴⁵ Wañu hénaganén biriaiguc goporu héricbésémañ. Héna éréhécgaguc kecma geric siaiguc giligic hiñgacbañ niñac, puriñ wamma kekec hémbénañaiguc kerembésémañ iminéñ hia. ⁴⁶ (Ménda hezac.) ⁴⁷ Wañu kicganén biriaiguc goporu kicga imi metecgéna. Gi kic éréhécgaguc geric siaiguc giligic hiñgacbañ niñac, kicga momacguc kecma Miñ Kewuac héngaleñ ama areña yandaiguc kerembésémañ iminéñ hia. ⁴⁸ Imuaru ionac nanecgina imi ménda humumac, wañu geric bélaña imi ménda békémac. ⁴⁹ Mulu memeac buña mesolañaniwiñ zé sei hésianzu imuhucyanec ic momac yanda geric bélañanéñ mezeric énécmimac. ⁵⁰ Sei imi qacguc, néñ siña qahac wañu némacnéñ mindiñigic siñaguc wammac. Sucgnaiguc sei hésigic luae heyu eñawu kecmu.

10

Eu iniñ waiwai imuac ara.

¹ Yesunén imuarunec yacma Yodan nówécgeñ Yuda baeciguc

haréyu ic sasala yandanén muñguc iwaru tocgégic. Wañu wañañec imuhucyanec muñguc ackuazéc ku énécmiyec. ² Wañu Farisaio ic ieneñ hosuru haréma manam batuc wammima qesimigic; Ic méjnén iniña waimimac imi héna acac sécy me qahac? ³ Zégic melemma énézéyec; Mosenén deic zéma énézéyec? ⁴ Énézéyu zégic; Mosenén yomuhuc oaec zénéncmiyec; Embac waimañ zéma waia muamuac kiwi omima waimimac. ⁵ Imuhuc zégic Yesunén énézéyec; Mose i ewa seligina niñac wamma héna ac imi oma énécmiyec. ⁶ Néñ hénihéñaiguc imi Anutunén ic zéma embac meérecmiyec. ⁷ Imuac niñac ic méjnén neñgoc zéma mañgocya wai érecmima iniñawac muru héiselimac. ⁸ Héiseliyu éréhécnén séwi momacguc wammaoc, wañu bec iereñ éréhec qahac, néñ momacguc. ⁹ Imuac niñac iwawai měj Anutunén dérecgéyec imi ic méjnén ménda méndén érecmimac. ¹⁰ Wañu ama qeriaiguc emma tohotoho ichéra ieneñ ac imuac niñac muñguc qesimigic. ¹¹ Qesimigic inén melemma énézéyec; Ic méjnén iniña waima měj memaciguc imi mia iniña kaisero wammizac tanec wammac. ¹² Wañu embac méjnén euya waimima ic měj memac imi imuhucyanec kaisero wanzac wammac.

Yesunén nambérac ionac mériañ ac énézéyec.

¹³ Wañu ic embac ieneñ Yesunén mérianén osiéncmimac niñac nambérac hécgina onagicma iwac muru hagic. Wañu tohotoho ichéra ieneñ ac zééncmima zéqeqetali wañ énécmigic. ¹⁴ Wañu Yesunén héñu qeria biriyu énézéyec; Waigic nambérac nuaru hagic. Zéqeqetali ménda wañ énécmigic. Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi nambérac imuhucya ionac buña. ¹⁵ Hélacnec énézéwa; Mějnéñ Anutuac héngaleñ ama areña yanda

qeriaiguc emmanj zé nambérac ésécnec ménda wammaciguc inéj imuac qeriaiguc kilendac ménda keremmac. ¹⁶ Imuhuc zéma tétécgé énécmima méria ionac qacginaiguc haima mériañ ac zéma énézéyec.

Ic hina yandayaguc.

¹⁷ Wañu Yesunéj hénaiiguc kemma keru ic méñnéj usuñnec iwaru hama iwac muru simiñ héimima qesimima zéyec; Kiwi ic hiabia, ni dimuhuc wamma kekec hémbénaña imi késamañ. ¹⁸ Zéyu Yesunéj ézéyec; Némac niñ ic hiabia zénénzanj? Ic méñnéj hiabia qahac. Anutu momacguc sac hiabia. ¹⁹ Gi hénac yomuhuc niñanzanj; Kaisero ménda wambésémañ. Eu qeçe ménda wambésémañ. Kowu ménda newésémañ. Héipuc ac zémañ zé ikoc ac ménda zéwésémañ. Ikoc wañ énécmima iwawai méñ ménda onagibésémañ. Neñgoc mañgoc éréhécgá eegira héiwésémañ. ²⁰ Zéyu melemma yomuhuc ézéyec; Kiwi ic ni imi moczoñ komocna igucnec tohoma keriác kecdua. ²¹ Wañu Yesunéj hémma iwac siñ nimmima yomuhuc zéma ézéyec; Haka hiabia momacgucnéj guaru ménda hegénzac. Kemma iwawai hegénzac imi haina boña géñgic, mema ic maqeqeya énécmima, kurumeniguc héra hegémmac. Wañu hama ic héñgeña wéndara imi huama ni méndac némbésémañ. ²² Wañu soukiwa zéma iwawai yéwéria hemiyec. Imuac niñ, niñ yéwériyu tanera méñ wañu waima keñec.

²³ Keñu Yesunéj kiwa hiyu lelecgéyu tohotoho ichéra yomuhuc zéma énézéyec; Ic soukiwa zéma hina yanda ginagucnéj Anutuac héñgaleñ ama areña yanda qeriaiguc kerembiñ zégic yéwériyu hia ménda efima keremmu. ²⁴ Wañu tohotoho ichéra ara imi nimma welicgégic. Wañu inéj muñguc toroqema énézéyec; Merachécna, Anutuac héñgaleñ ama areña yandaiguc eñeña imi yéwéria yanda. ²⁵ Yañ

yanda kamelenéj qodu kifaña komoraiguc keremmac imi efefia, néj soukiwa yanda zéma iwawai yanda ginagucnéj Anutuac héñgaleñ ama areña yandaiguc keremmac iminéj yéwéria yanda. ²⁶ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ nimma kilen yanda aurima eñaoc eminiñ qeminiñ wañamuma zégic; Imuhuc wañu, mérac késayu kekec hémbénaña hia memac? ²⁷ Yesunéj inicma zéyec; Ic eneñ imi meselimuac séc qahac, wañu Anutunéj hia, Anutunéj iwawai moczoñ imi hia memac. ²⁸ Zéyu, Peteronéj hénima ézéyec; Ninna, nini iwawainina moczoñ waima gi méndac géñanzij. ²⁹ Zéyu, Yesunéj melemma zéyec; Ni hélacnec énézéwa, méñnéj nuac niñ zéma buña suruc hiabia niñac wamma ama geric me dac muna me neñgoc mañgoc me naña me bérara me baec ai imi waimac imi, ³⁰ you baeciguc ama geric, dac munahéra, neñgoc mañgochéra, nambérac héra, zéma baec aiya sasala yanda imi qété 100 imuac séc ogicma memac. Wañu hazéc ac me yaré momacnec mihicñimac. Wañu bianguc kurumeñ amaiguc kekec seli memac. ³¹ Wañu walac walac ionac murunec sasalanéj andia wammu. Wañu andia ionac murunec sasalanéj walac walac wammu.

Yesunéj humuma yacmac imuac ara zéyu hatac haréwéc wañec.

³² Kecma Yerusalem ekemma kecma Yesunéj walac walac kemma keru tohotoho ichéra ieneñ bacgina yandiyec. Wañu nesi énécmigic ieneñ zénéngina hiriyec. Wañu Yesunéj tohotoho ichéra 12 qutulagé énécmima iwawai hicñimimac imuac ac énézéma zéyec; ³³ Héñgic, neñañ Yerusalem enziñ. Enni imuaru Icac Naña imi andé qemiyu hofac oo ic kiwa zéma hénac acac kiwi ic ionac méraginaiguc eñu, kápésiraguc zéma humucac buña zétecgéma ic enia ionac muru haimu. ³⁴ Haigic ieneñ zébiri mima

sépéccgé mima rikuj zérágucnéñ héimaguc qehumumu. Wañu kaiwe haréwéc wañu, inéñ humuc igucnec qelima yacmac.

Yakobo zéma Yohane iorac welec welec.

³⁵ Zéyu Zebedaioac nañhéréra Yakobo zéma Yohane ierenj Yesuac muru hosuru hama zéyoc; Kiwi ic, niri iwawai imuac me imuac niñac wamma qesigémbic imi geñ hia menérc miwésémañ niñac zéma ninzic. ³⁶ Zéyic érézéyec; Néma iwawai meércmimañ niñac wanzaoc? ³⁷ Wañu ierenj zéyoc; Gi edamuga winini géñu, nururuna, ménj héigaiguc ménj kanagaiguc tacbic. ³⁸ Zéyic Yesunéñ érézéyec; Iri hénia ménda niñasarima imuhuc weleczaoc. Ni sokoc mema nemañ imi iri hia mema nemaoc? Wañu doku naecnémmu imuac iri hia naecmaoc? ³⁹ Zéyu, ierenj zéyoc; Oo, imi hia wambic. Zéyic, Yesunéñ yomuhuc érézéyec; Ni sokoc mema nemañ imi iri hélacnec nemaoc. Wañu doku naecnémmu imi iri naecmaoc. ⁴⁰ Wañu nuac héinaiguc me kananaiguc tatara imi énécmimia imi nuac ai qahac. Imi ménjac ménj zéénécmiyec ionac énécmiyu késama tacmu. ⁴¹ Tohotoho ichéra 10 ienenj ac imi nimma Yakobo zéma Yohane iorac niñgic ewagina biriyec. ⁴² Wañu Yesunéñ unuruma énézéyec; Ic enia ionac ic kewu ienenj ic embac énépésigic, ic embac ienenj welenj qeénécmianzu. Wañu eneña ienenj mamaya méra bacginaiguc onopocma ic kewu wañ énécmianzu imi ini ninzu. ⁴³ Wañu onaru imi hénia imuhuc ménda hezac. Onarunec méñnéñ kunéñgina wammañ zéma alahéra ionac welenj qeçe kecmac. ⁴⁴ Onarunec méñnéñ walac walac kecmañ zéma alahéra ionac ai merac kecmac. ⁴⁵ Icac Naña i welenj qemimu niñac ménda mayec. I eneyaoc welenj qeçe ai mema ic sasala onac niñ mulu memeac iwawai ésécnec kekecyá énécmimañ zé mayec.

Yesunéñ kic hilic ménj mehiaruyec.

⁴⁶ Wañu ienenj hakecma Yeriko tañgic harégic. Wañu inéñ tohotoho ichéra zéma ic sasala yanda iniguc ama areña yanda imi waima kenkecgic, ic kic hilic ménj qara Batimaio, Timaiuac naña inéñ hénia giñgijaiguc iwawai niñac welecma tarec. ⁴⁷ Wañu inéñ ic imi Yesu Nazarete ama areña igucnec imuhuc zégic nimma hénima qarec; Dawidiac qeli Yesu, gi nuac niñ ewa biric wañ néna! ⁴⁸ Zéyu ic sasalanéñ ac waima tacmac niñac zéqeqetali wammigic. Wañu inéñ seli seli wamma selianec qacsilarec; Dawidiac naña, gi nuac niñ ewa biric wañ néna! ⁴⁹ Qac keru, Yesunéñ héniaiguc namma zéyec; Héihéré migic. Imuhuc zéyu, ic ienenj kic hilic ézégic; Efima yacma hana! Inéñ héihéré géñzac. ⁵⁰ Wañu kic hilicnéñ malekuya gilima técgéma yacma Yesuac muru hayec. ⁵¹ Wañu, Yesunéñ ac bakia zéma qesimiyec; Némac wañgémmañ niñac wanzañ? Zéyu, kic hilicnéñ ézéyec; Kiwi ic, ni kicna hima hémmañ niñac wanzua. ⁵² Zéyu, Yesunéñ ézéyec; Gi kenna, ninzénj ninzénnganéñ mehiaru géñzac. Imuhuc zéyu, imuarunec kiwa béréñgéyu hima héñec. Wañu héniaiguc Yesu méndac mima kenec.

11

Yesunéñ donki qahaiguc tacma Yerusalem enec.

¹ Wañu Yerusalem hosuraiguc hama Oliwa baec bonaiguc Betfage ama areña yanda zéma Betania ama areña taroc imuaru dodowigic. Dodowima Yesunéñ tohotoho ichéréra méli érécmiyec. ² Wañu méli érécmima yomuhuc érézéyec; Ama wéségiraiguc taczac imuaru kenjic, donki merawa ménj icnéñ qahaiguc ménda tacanzu imi qatégic nañu focdac mihicñjimaoc. Mihicñjima imi hulacma késama hamaoc. ³ Hularic ic méñnéñ, Némac niñ imuhuc wanzaoc?

Imuhuc zéyuguc, yomuhuc ézémaoc; Miñ Kewuniranéñ imuac wanzac. Imuhuc zéic focdac haiyu yomuaru hamac. ⁴ Zéyu tecgéyu, ierenéñ kemma donki merawa ama deminawac sangulanéñ sénganénéñ hénaiuguc qatégic nanu mihicnima hularoc. ⁵ Hularic ic nanjic ionarunec tosananéñ yomuhuc érézégic; Iri donki merawa imi némac ninjac hulaczaoc? ⁶ Imuhuc zéyu Yesu ac érézéyec imuhucyanec melemma énézéyoc. Énézéyic wai érécmigic hayoc. ⁷ Wanu ierenéñ Yesuaru donki wagicma hayoc. Hama qahaiguc malekugina haigic inénéñ emma tarec. ⁸ Wanu ic sasalanéñ malekugina hénaiuguc témbécgic. Wanu tosananéñ ai igucnec ic hawa haréña zéma zuriaguc mericma hénaiuguc lémbécgic. ⁹ Wanu ic tun yanda ienenéñ walac andu wamma qacgic; Hosanna, ohec wahec!* Miñ Kewuac qac bunaguc hazac ic imi zézé bipiyaguc. ¹⁰ Ambéc sakonina Dawidiac héngalenéñ ama arenja yanda imi Miñ Kewuac qac bunaguc hazac imi zézé bipiyaguc. Hosanna, ohec wahec! Anutu ou kurumeniguc enéña keczac. ¹¹ Wanu Yesunéñ Yerusalem keremma ocmunéñ téréyaiguc enec. Emma iwawai moczonéñ lelecgéma hénu, bec ama mari mari wanu, tohotoho ichéra 12 iniguc Betania ama arenjaiguc kenjic.

Yesunéñ fik ic ménéñ zébiri miyec.

¹² Ama gianjiyu ienenéñ Betania ama arenja waima kenjic. Kenkecma Yesu nene ninjac wanec. ¹³ Wanu fik ic ménéñ harénaguc lakec nanu hémma héla taczac me deic imuhuc zéma kemma horec. Wanu fik ic imuac naléya qahac imuac ninjac harénanec nanec. ¹⁴ Wanu hémma fik ic imi yomuhuc zéma ézéyec; Deguc muacnec hénima hélaga ic ménéñéñ munjuc ménda nemac. Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienenéñ ac imi ninjic.

Yesunéñ ocmunéñ téréya mehiaruyec.

¹⁵ Wanu Yerusalem kerengic, Yesunéñ ocmunéñ téréyaiguc emma ic embac imuaru iwawai nénna gémba zéma nanjic, imi nesi énécmima ic tosara zae haima tacma soukiwa gocmianéñ soukiwa haréña amuanzu ionac zae zéma kembo haima imuac bonja meanzu ionac tatic imi melenéñ daru hingarec. ¹⁶ Wanu ocmunéñ téréya qeriaiguc iwawai imuhucya ménda késa kenja wammu ninjac qegetali ac wan énécmiyec. ¹⁷ Wanu yomuhuc ku énécmima zéyec; Amanawac ninjac baec séc ic embac onac zéwelec welec ama zému. Imuhuc kiwiiguc ménda ogic hezac me? Wanu ini imuhuc wanjic kowu nene ionac banec tanec wanzac. ¹⁸ Imuhuc zéyu hofac oo ic kiwahécgina zéma hénac acac kiwi ic ienenéñ ninjic. Wanu ic embac sasalanéñ ackuazécyac ninjac welicgémigic enéña wanec. Imuac ninjac zénéngina hiriyu dimuhuc wamma qeni zéma hénac hocgic. ¹⁹ Wanu ama mari wanu Yesu zéma ichéra ienenéñ ama arenja yanda imi waima kenjic.

Fik ic imi humuyec.

²⁰ Wanu ama munjuc gianjiyu ienenéñ munjuc yacma kenjic. Kenkecma fik ic imi héngic hénac igucnec humuma nanec. ²¹ Wanu Peteronéñ ninqelima ézéyec; Kiwi ic, hénna, fik ic zébiri minec, imi humuma nanzac. ²² Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma énézéyec; Anutu ninzénégic. ²³ Héla nec énézéwa, ménéñ i bonja youmi bacgéma konduniguc hingacna zéma qeriaiguc ewa éréhéc ménda wamma ara zézac imuac héla hicnimac zéma ninzénégéyu imi hicnimac. ²⁴ Imuac ninjac énézéwa ninjic, ini iwawai imuac me imuac ninjac welecmu imi bec meziñ zéma ninzénégému. Imuhuc wanjic zézu imuac sécyac hicni énécmimac. ²⁵ Wanu yacma welecmu nalé

* **11:9:** Ac yomuac hénia imi; Anjénina tina!

imuaru ic méñac niniñ biria méñ késa keczuiguc késpedesira imi waimimu. Imuhuc wanñic Mañgocgina kurumeñiguc keczac inéñ imuhucyanec onac késpedesigina wai énécmimac. ²⁶ (Wañu ini késpedesicya imi ménda waimimuiguc onac Mañgocgina kurumeñiguc keczac inéñ imuhucyanec onac késpedesigina ménda wai énécmimac.)†

Yesu imi qac buñaya dimuacnec meyec?

²⁷ Wañu ieneñ muñguc Yerusalem lilingéma hagic. Hama Yesunéñ ocmuñ téréyaiguc emma lelecgéma keru hofac oo ic kiwa zéma hena acac kiwi ic zéma ic kiwa meme ieneñ iwac muru hagic. ²⁸ Hama yomuhuc qesimima zégic; Néma qac buñagaguc ai imi meanzañ? Mérénéñ gézéyu ai imi meanzañ? ²⁹ Imuhuc zégic Yesunéñ melemma énézéyec; Ni imuhucyanec ac méñ yomi qesiénécmiwa melemmu. Meleñgicguc neñ néma qac buñanaguc ai imi meanzua imi zéaumañ. ³⁰ Imuhuc zéma yomuhuc qesiénécmiyec; Melemma zégic nimba, Yohaneac doku naec ai imi kurumeñ igucnec me ic onarunec? ³¹ Imuhuc énézéyu eñaocnec eminiñ qeminiñ wamma zégic; Neñaoc kurumeñ igucnec zéni, Némac niñ i ménda ninzéñgémigic? Imuhuc zémac. ³² Wañu ic igucnec zéwiñ zéma niñgic, ic embac moczoñ Yohaneac niñac ic imi Anutuac kua meme ic héla imuhuc zéma nimmigic, imuac niñac ic embac ionac niñ bacgina yandiyec. ³³ Imuhuc zénimma Yesu ézégic; Nini ménda ninziñ. Imuhuc zégic Yesunéñ énézéyec; Imuhucyanec néma qac buñanaguc ai imi meanzua imi ménda énézémañ.

12

Ai ic biria.

¹ Yesunéñ hénima qelumbec ac méñ yomuhuc énézéyec; Ic méñnéñ baec

méñiguc waiñ ic himicma lelecgéma imuac deminça meyec. Mema waiñ gocmiawac dokuya gésiwiñac zéma baec éséma kifañç yanda meyec. Mema imuaru galeñ meme ama lesu herec méñ meyu eñec. Eñu ai imi ai ic ionac méraginaiguc haima baec méñiguc keñec. ² Kemma keru yawuñça ducñiyu héla memac niñac welen qeçe ic méñ mélimiyec. ³ Mélimiyu, i késama qema nesigic eñec lilingéyec. ⁴ Lilingéyu miñinanéñ welen qeçe merac méñ muñguc méliyu keñec. Keñu oruha hocnéñ qésémma gamu qeçe wammima nesigic keñec. ⁵ Wañu méñ méngucnec mélimiyu keñu ic imi qegic humuyec. Wañu imuhucyanec welen qeçe ic sasala méli énécmiyu ai ic ieneñ tosara zépé unugic tosara humumia unugic. ⁶ Wañu momacguc kecmiyec imi eñeya nañ sorocya ewayanéñ añgé tima kerec imi. Teteçgiaiguc i imuhucyanec mélimima yomuhuc zéyec; Nuac nañna imi eeya héimu. ⁷ Wañu ai ic ieneñ eñaoc yomuhuc eminiñgic; Inéñ mia kecma ai imuac mératéc icya wammac imuac niñ neñañ qeni humuyu ai youmi neñañ buñça wammac. ⁸ Imuhuc zéma késama qegic humuyu ai imuac deminç séñgañgicgilic. ⁹ Wañu ai miñina imi dimuhuc wammac me? I hama ai ic imi unudacma aiya imi ai ic méñ énécmimac. ¹⁰ Ini kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ooyawac heyu ménda oloñanzu? Mericçe ic ieneñ hoc méñ héñara mema gilic keñkeña iminéñ ama wañgoñaguc ama imuac hoc oruha wañec. ¹¹ Iwawai imi Miñ Kewunéñ wañu imuhuc hicñiyu, kicninanéñ haka imi hénni, hiabia soroc wanzac.

¹² Imuhuc zéyu ieneñ qelumbec ac imi ionac niñ zéyec imi niñasarima késawiñac zéma hénaya hocgic. Wañu ic tuñ yanda ionac niñac bacgina yandiyu waimima keñgic.

† 11:26: Kiwi tosaraiguc kemaña yomi ménda hezac.

Takis haimiwiñ me qahac zéma Yesu batucgé migic.

¹³ Kemma ieneñ Yesunéñ ac zébiriyu hémmu niñac Farisaio ic tosara zéma Herodeac hénarorñ héra méli énécmigic hagic. ¹⁴ Ieneñ Yesuac muru hama yomuhuc ézégic; Kiwi ic, gi ic héla imi nini ninziñ séwi tanecginawac ménda héñanzañ, imuac niñ ic méñac niñac bacga ménda yandianzac. Wañu Anutuac ac hélacnec ku énécmianzañ. Wañu Kaisawac soukiwa mimia imi hénac ac séciguc me qahac? ¹⁵ Nini iwac miwiñ me ménda miwiñ? Zégic Yesunéñ ikocgina hoturu amuma kecgic imi niñasarima yomuhuc énézéyec; Némac niñ ni batucgé nénzu? Soukiwa gocmia méñ mema hagic hémba. ¹⁶ Yesunéñ zéyu mema hama ézégic hérjec. Hémma yomuhuc qesiéncmima zéyec; Irec zéma kiwi yomi mérac? Imuhuc zéyu melemma Kaisawac zégic. ¹⁷ Imuhuc zégic énézéyec; Kaisawac buña imi Sisa mimu. Wañu Anutuac buña imi Anutu mimu imuhuc zéyu welicégic.

Humuc igucnec yacyarawac hénia zéasariyec.

¹⁸ Wañu Sadukaio ic humuc igucnec yayac imi ménda hezac zéangic ieneñ Yesuaru hama yomuhuc zégic; ¹⁹ Kiwi ic, Mosenéñ nonac niñ wamma yomuhuc oyec; Ic méñnéñ embac mema qeli ménda mihicñima humuyu munayanéñ qawéra imi mema qeli mihicñiyu darawac qac mema yacma kecmac. ²⁰ Wañu nalé méñu dac muna 7 kecgic, dac walacginanéñ embac mema qeli qahac kecma humuyec. ²¹ Humuyu andianéñ qawéra imi mema imuhucyanec qeli qahac kecma humuyu andia méñnéñ imuhucnec wanjec. ²² Imuhucnéñ imuhuc dac muna 7 ieneñ embac

imi mema qeli qahac kecma humudacgic. Humudacgic tetcgiaiguc embac malé imi momacnec humuyec. ²³ Wañu ic 7 ieneñ momac yanda embac imi medacgic, imuac niñ yacyarawac naléyaiguc embac imi mérac iniña wammac? ²⁴ Zégic Yesunéñ melemma énézéyec; Ini kiwi téréya me Anutuac kucya imi ménda niñacgézu imuac niñac ini sic saoc nimma zéanzu. ²⁵ Kecma humuc igucnec yacmu nalé imuaru imi ic me embac ménda memu. Wañu ieneñ kua meme uña kurumeniguc kecanzu imuhucya wamma kecmu. ²⁶ Wañu humuc igucnec yacyarawac zéwa niñgic. Moseac kiwiiguc Anutunéñ ic waiyaguc imuac bélaña qeriaiguc, Ni Abaraham zéma Isaka zéma Yakop ionac Anutu, imuhuc ézéyec. Ini ac imi ménda oloñanzu? ²⁷ Inéñ ic humumia ionac Anutu qahac, kic qeli kekec ionac Anutu.* Ini imi ac hénia hia ménda niñasarizu.

Héna Ac walac walac.

²⁸ Imuhuc eminiñ qeminiñ wamma kecgic, hénac acac kiwi ic onarunec méñnéñ hama nimma Yesunéñ ac bakia hiabianec melemma zéyec imi niñasarima yomuhuc qesimiyec; Némac hénac acnéñ walac walac wanzac? ²⁹ Imuhuc qesiyu Yesunéñ melemma ézéyec; Oo, Israel! Ini niñgic, Héna ac walac walac imi yomuhuc hezac; Miñ Kewu Anutunina imi Miñ Kewu Momacguc. ³⁰ Imuac ewa qeriga moczoñnec, qeri uñaga moczoñnec, niniña moczoñnec, kucga moczoñnec Miñ Kewu Anutugawac siñ niñmiwésémañ. ³¹ Héna ac éréhéc imi yomuhuc; Gi genğa siñ niñamuanzañ imuac séciguc alagawac siñ niñmiwésémañ. Héna ac méñnéñ ac zézua imi orogicmacac séc qahac. ³² Zéyu hénac acac kiwi ic inéñ yomuhuc ézéyec; Anutu imi momacguc, wañu méñ ménda keczac.

* **12:27:** Yesu ac zéyec imuac hénia imi yomuhuc; Kic qeli ionac Anutunéñ Ni Abaraham zéma Isaka zéma Yakoboac Anutu zéyec. Imuac niñac imi eneñ humuc igucnec yacma Anutuguc kic qeli keczu.

Imuac niñ, kiwi ic, acga zézan imi hélacnec wanzac. ³³ Ewa qeriga moczoñnec, niniñga moczoñnec zéma kucga moczoñnec Miñ Kewugawac siñ niñmiwésémañ imi zéma geñga siñ niñamuanzañ imuac séciguc alagawac siñ niñmiwésémañ iminén hofac oo ai me mulu meme ai tosara imi onogiczaoc. ³⁴ Ic imi imuhuc niñasarima zéyu Yesunén nimma yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac héngaleñ ama areña yanda lakeciguc ménda keczañ. Imuhuc zéyu qesiqesi muñguc mén ménda qesimigic.

Ic kewu Dawidiac Miñ Kewu Yesu.

³⁵ Wañu Yesunén ocmuñ téréya qeriaiguc ac ku énécmima yomuhuc qesiyec; Némac niñ héna acac kiwi ic ieneñ Kristo i Dawidiac qeli imuhuc zéanzu? ³⁶ Dawidi i eneyaoc Uña Téréyanén hinocgémiyu yomuhuc zéyec;† Miñ Kewunanén nuac Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec; Gi nuac hénaiguc tacnanec hazéchécga hénagawac duandiaiguc qutulanjé énécmimañ. ³⁷ Dawidi inén Kristoac niñac Miñ Kewuna zémiyec imuac niñ Kristo inén dimuhuc wamma iwac qeli wammac? Imuhuc ku énécmiyu ic embac ieneñ siña nimma niñgic.

Héna acac kiwi ic ionac hakagina.

³⁸ Wañu Yesunén toroqema ac ku énécmima yomuhuc zéyec; Ini héna acac kiwi ic ionac técgina nimma kecmu. Ieneñ maleku horua héma kenha wambiñ zé wañanzu. Wañu nénnagémba sombenjiguc inicma mepési énécmimu niñac wañanzu. ³⁹ Wañu tocgotocgo amaiguc me nezélélén aria amaiguc ic kuney tataciguc tacmu niñac wañanzu. ⁴⁰ Ic imuhucya ieneñ embac malé ionac ama igucnec iwawai onagicma hémbaoc wamma neanzu. Wañu ikocgina hoturuma zéwelec welec horua wañanzu. Wañu ieneñ kecma kitiwagina yéwéria memu.

Embac malé méñac hakaya hiabia.

⁴¹ Yesu inén soukiwa haihai imuac hosuraiguc tacma iniru ic embac ieneñ soukiwa haigic hiñgarec. Wañu ic soukiwa yanda ginaguc ieneñ soukiwa yéwéria haigic hiñgarec. ⁴² Wañu embac malé maqeqeya méñnéñ hama soukiwa pésia éréhécdac haiyu hiñgarec. ⁴³ Wañu Yesunén tohotoho ichéra unuruma énézéyec; Ni hélacnec énézéwa, embac malé yominén soukiwa haizac imi tosia ionac qeyu mazac. ⁴⁴ Tosia ieneñ héla yanda he énécmiyu imuarunec mema haizu wañu embac malé inén qahac igucnec kekecyawac komodia késakeczac imi moczoñ haidaru qahac wanzac.

13

Yesunén nalé teteçgiawac séséc zéasariyec.

¹ Wañu Yesunén ocmuñ téréya igucnec mama kenju tohotoho ichéra ionarunec méñnéñ ocmuñ imi hémma yomuhuc ézéyec; Héna, hoc yanda yanda imi dimuhucya, ama kuney kuney imi dimuhucya! ² Zéyu Yesunén melemma yomuhuc ézéyec; Gi ama kuney kuney imi hénzan? Hoc imi moczoñ netec qetecgéic madaru hoc méñnéñ hoc méñac qahaiguc ménda hemac.

³ Wañu Yesu ocmuñ téréya néwécgeñ Oliwa bonajiguc emma taru Petero, Yakobo, Yohane zéma Anderea ieneñ enawunec qesimigic. ⁴ Nénézéna, haka imuhucya imuhucya imi némac naléiguc hicñimac? Wañu ac imi seligimañ zéyu haka dimuhucya dimuhucyanén hicñimac? ⁵ Wañu Yesunén yomuhuc énézéyec; Técgina nimmaguc kecmu. Ewa qerigina mesoho wañ énécmiwu niñac. ⁶ Ic sasalanén nuac qacnaiguc hama ikoc wamma ni imi mia zéma ic embac sasala ionac ewa qerigina mesohomu. ⁷ Wañu yaré héla me

† 12:36: Hebiraio aciguc; Yawenén Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec.

imuac luhuc acya zégic nimma bacgina ménda yandimac; Iwawai imuhucya imuhucya imi kilendac hicnimac. Wañu imi nalé tetcgia qahacnec. ⁸ Baera baera ic embac ienen euqac wañamuwiñ zé yacmu. Baec tosanéné baec tosara unuwiñ zé yacmu. Wañu baera baera nañ memac. Wañu béti saec hicnimac. Wañu imi azi kiki imuac hénihéniya. ⁹ Ini enaocnec héngalen wañamuma kecmu. Ienen ini aciguc onopocmu. Wañu tocgotocgo amaiguc hihilocnéñ unumu. Wañu imi sac qahac, onagicma kenjic baec galen tosara zéma ic kewu tosara ionac kicginaiguc namma nuac héipuc ac énézému. ¹⁰ Wañu walac imi buña suruc hiabia zéaugic baec séc ic embac nindacmu. ¹¹ Wañu onagicma aciguc haigic ac dimuhuc zéwiñ zéma walac ménda niñyéwérimu. Nalé imuaru qeriginaiguc ac haimac imi sac zému. Zézé ic imi ini qahac, néñ Uña Téréya. ¹² Dac muna ekaocnec hazéc wañamuma humumacac zétecgé amumaoc. Wañu mañgocnéñ naña imuhucnec wammimac. Wañu nambérac ienen neñgoc mañgoc hécgina hazéc wañ énécmima humumu niñac onopocmu. ¹³ Wañu nuac qacna niñac ic moczoñ yanda hazéc wañ énécmimu. Wañu méñnéñ selima nañkeru tetcgia wañu Miñ Kewunéñ késama kekec hémbénañaguc opocmac.

3ébiri qébiri icnéñ hama kisikiyoñ mihicnimac.

¹⁴ Kecma Biri minjina iwawai mebirianzac iminéñ ocmuñ téréyaiguc nañu, (Olonzu ini ac imuac hénia niñasarimu.) hémma Yuda baec igucnec ic embac ienen néngacma baec boñaguc kemmu. ¹⁵ Wañu ic méñ ama qahaiguc taczac inéñ mama iwawai méñ ama qeriaiguc hezac imi memañ zé ménda mama emmac. ¹⁶ Ic méñ aiiguc keczac inéñ malekuya andiaiguc hezac imi memañ zéma ménda lilingémac.

¹⁷ Nalé imuaru embac tosara hérginaguc zéma neñgoc tosara merac namu gumu énécmianzu ienen qenzen manzen yanda mi-hicnimu! ¹⁸ Yéwéri imi kia naléyaiguc ménda hicnimac niñac welecmimu. ¹⁹ Nalé imuaru qenzen manzen méréra méñ hicnimac imuac niñac imuhuc zézua. Qenzéñ manzen imuhucya imi Anutunéñ baec kurumen zéyu hicniyecac hezac imuac suraiguc méñ ménda hicniyec. Wañu kecmu imuac andiaiguc imuhucya imi muñguc ménda hicnimac. ²⁰ Nalé imi becnec Miñ Kewunéñ focdac ménda metecgéwacnec imi ic méñnéñ selima nañkeru késamacac séc qahac wambacnec. Ichéra gési énécmiyec ionac niñac wamma nalé imi meducniyu hotoña wañec. ²¹ Wañu nalé imuaru méñnéñ Kristo you nonac muru hicniyac me Kristo eri ionac muru hicniyac imuhuc zéyu ménda ninzénngému. ²² Imi mia Kristo ikora zéma kua meme ic ikora hicnima hia wammucac séc wañu gési énécmimia imi ikoc wañ énécmiwiñ zé séséc zéma haka méréra baec ic enen memucac séc qahac imuhucya memu imuac niñac imuhuc zézua. ²³ Ac imi walac walac énézézua imuac héngalen wamma kecmu.

²⁴ Wañu nalé imuaru, qenzen manzen yanda imuac andiaiguc kaiwe asac mararaña békema sinjidéngéyu maso asaha qahac wammac. ²⁵ Wañu méñni sikiluc imi kurumen igucnec madaru kuc yanda yanda kurumeniguc hezac iminéñ hirimac. ²⁶ Wañu duña Icac Naña hosusu qahaiguc kuc yandayaguc zéma edamu yandayaguc hayu ic embac ienen héndacmu. ²⁷ Wañu nalé imuaru inéñ kua meme uñahéra méli énécmima ic embac gési énécmimia ini baec zécgéria kemboñ qahac igucnec zéma baec kurumen néwéc néwéc igucnec qutulañgé énécmimac.

²⁸ Fik ic imi hémma qelumbec ac hénia imi yomuhuc niñaren gému; Imuac hawa bébélacgia éréma

imuarunec séra qeyu hémma kaiwe naléya hosuru wanzac imuhuc zéanzij. ²⁹ Ini imuhucyanec iwawai imuhucya imuhucya hicñiyu hémma inéj hosucgé nénécmima nagu andiaiguc nanzac imuhuc ninjegicmu. ³⁰ Ni hélacnec énézéwa baeciguc hicñisaiya keczu ini ménda qahac wanjicnec ac imuac héla hicñidacmac. ³¹ Baec kurumeñ imi qahac wammac, néj nuac acna imi ménda qahac wammac.

Zégésigési yanda imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa imi ic méjnéj ménda ninzac.

³² Wañu imuac kaiweya zéma kaiwe kiwa imi ic méjnéj ménda ninzac. Kurumeñac kua meme uña imi enéj ménda ninzu. Naña acguc ménda ninzac. Mañgoc eneyanec téngéj ninzac. ³³ Nalé ménda ninzu imuac niñ técgina nimma kecmu. ³⁴ Ic méjnéj amaya waima baec horu kemmac niñac welenj qeqehéra iwawai galeñgému niñac énézéma aigina méndéj énécmima nagu galeña i kawaliya mema kecmac niñac ai buña énécmiyec ésécnec. ³⁵ Ama miñina imi némac naléyaiguc hamac? Mariya me siñi yanda me kuruc qacanzac imuaru me siñunec imi ini ménda ninzu. Imuac niñ ini técgina nimma kecmu. ³⁶ Wañu gau yanda hekecgic élanzañnec hama inicbac niñac. ³⁷ Ewa qeli qelinec kecmu. Ac zézua imi onac sac qahac, ic embac tosara ini momacnec.

14

Yesu qewiñ zéma hénaya hocgic.

¹ Nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac tac ninij zéma saméñ yisya qahac imuac tacniniñ imi ai meme éréhéc heyu bec hamac. Nalé imuaru hofac oo ic ionac kiwa zéma hénac acac kiwi ic ienenj Yesu dimuhuc ikoc wammima késama gemu niñac hochoc ai megic. ² Mema yomuhuc zégic; Tac ninij

naléyaiguc qahac, ic tosara ienenj qewelonj qewu niñac.

Embac méjnéj Yesu haléc naecmiyec.

³ Wañu Yesunéj Betania ama areñaiguc kemma ic méj qara Simon becnec wizi seliayaguc* kerec iwac amaiguc emma nene nema tarec. Taru embac méjnéj nadaac halécya héméña hiabia boña eñeña imi kiruñaguc mema hama qésémma orucya qahaiguc moczoñ qocgémiyec. ⁴ Qocgémiyu ic tosara tacgic ienenj niñgic biriyu eñaocnec eminiñ wamma yomuhuc zégic; Némac niñ haléc imi eñdac audaczac? ⁵ Iminéj kiriru soukiwa ic méñac yawuñac ai boña ogicmacac séc imi mema ic maqeqeya énécmiwacnec! Imuhuc zéma embac imi ac zémigic. ⁶ Wañu Yesunéj yomuhuc énézéyec; Ini embac imi waigic taru. Ini némac niñ embac imi yéwéri mizu? Embac imi ai hiabia menénzac. ⁷ Ic maqeqeya imi nalé séc iniguc kecgic méra énécmiwiñ zéma nalé tosia hia méra énécmimu. Wañu ni mia iniguc nalé séc ménda kecmanj. ⁸ Embac imi kucyawac séciguc wanzac. Ni humuwa téngé némmu imuac wamma haléc héméñagucnéj walac naecnénzac. ⁹ Ni hélacnec énézéwa, ini baec séc baec imuaru me imuaru buña suruc hiabia imi zéau énécmiuiuguc embac yomi niñqeli mima haka wañec imuac surucya imi momacnec zéau énécmimu.

Yudanéj Yesu hofac oo ic ionac méraginaiguc opocmanj zé ac zikiyec.

¹⁰ Wañu tohotoho ic ionarunec méj, Yuda Karioto, inéj Yesu ic onac méraginaiguc opocmanj zéma hofac oo ic kuaya ionac muru keñec. ¹¹ Kemma zéyu nimma ségiségi wamma soukiwa gémbiñ zéma zéseligic. Wañu inéj Yesu méraginaiguc opocmanj zéma imuac naléyawac mambéc wañec.

* **14:3:** Kiwi tosaraiguc; lepra wizi.

Nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendorj hayec.

¹² Samén yisya qahac imuac kendorj hénihéniaiguc nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendorj niñac rama unuanjic. Imuac naléyaiguc tohotoho ichéra ienen Yesu qesimima zégic; Siñga dimuaru hezac? Ama dimuaru kemma nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendorj niñac rama imi oma haigénni newésémañ? ¹³ Imuhuc zégic merac éréhéc méli érécmima zéyec; Iri ama arenja yandaiguc kenjic ic ménj kewuciguc doku hima huama kenju mihicñima méndac mimaoc. ¹⁴ Méndac miyic ama ménjiguc eñu imuaru emma ama miñina yomuhuc ézémaoc; Kiwi icnéñ yomuhuc zézac; Ama qeria dimuaru tohotoho ichécna iniguc nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendorj niñac rama imi newiñ? ¹⁵ Imuhuc ézéyic ama qeria kunen yanda ménj qacyaiguc hezac imuaru oragicma kenju duñ tatac iwawai imi lémbécma arenjégic heyu hémma imuaru nonac iwawai imi mindiñimaoc. ¹⁶ Imuhuc zéyu merac éréhéc ierenj ama arenja yandaiguc keremma Yesu zéyec séc imi mihicñima nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendorj niñac iwawai mézézéñgégoc. ¹⁷ Wañu maria wañu kaiwe kiwa hiñgaru Yesu tohotoho ichéra 12 iniguc harégic. ¹⁸ Wañu nene nema tacma Yesunénj yomuhuc énézéyec; Ni hélacnec énézéwa, onarunec ménj niguc nene nema taczac iminéñ andé numac. ¹⁹ Imuhuc zéyu ienenj ewagina goro wañu eñac eñac qesimima yomuhuc ézégic; Hélacnec, ni qahac! Gi nuac zézanj? ²⁰ Zégic yomuhuc énézéyec; Tohotoho ic 12 onarunec ménj niguc zéic momacguciguc saménj quduñgéma nezac imi mia. ²¹ Icac Naña i iwac niñ ogic hezac imuhucnec kemmac. Wañu ic ménj andé qemimac iminéñ bakia yéwéria memac! Ic imi neñgoc héri qeri igucnec ménda hicñiwacnec iminéñ

hia wambacnec.

Yesunénj sisipac ac qelia zénénécmiyec.

²² Wañu nene nema tacma Yesunénj saménj mema ewa hia ac ézéma kuma énécmima zéyec; Megic yomi nuac séwi busuna. ²³ Imuhuc zéma waiñ sokoc mema ewa hia ac ézéma énécmiyu i moczonj nedacgic. ²⁴ Negic énézéyec; Sac yomi nuac zikiziki ac qelia imuac sacya, imi ic embac sasala onac niñ wamma qocgéyi. ²⁵ Ni hélacnec énézéwa, Ni waiñ ménj muñguc ménda nema kecma Anutuac héngalenj ama arenja yanda qeriaiguc ménj qeliawac nemanj. ²⁶ Wañu ienenj legic ménj héima ama imi waima Oliwa baec bonjaiguc eñgic.

Peteronénj Yesu dimuhuc qaecgémimac imuac ara zéauyec.

²⁷ Wañu Yesunénj yomuhuc énézéyec; Ni rama galenj qehumuwa rama héndémma kenja wammu.

Ac imi ackuazéciguc oyec hezac. Imuac niñ deguc siñiya ini momac yanda wainémma néngacdacmu. ²⁸ Wañu humuc igucnec yacma Galilaia baeciguc onac miha mema kemmanj. ²⁹ Imuhuc zéyu Peteronénj yomuhuc ézéyec; I momac yanda waigémmu gezanj. Wañu ni qahac. ³⁰ Zéyu Yesunénj yomuhuc ézéyec; Ni hélacnec gézéwa, deguc siñiya kurucnéñ hatac éréhéc ménda qarunec gi hatac haréwéc qaecgé némbésémañ. ³¹ Zéyu Peteronénj seli seli wamma zéyec; Ni ménda waigémmanj. Giguc humumanj zé humumanj. Wañu kileñdac ménda qaecgé gémmanj. Imuhuc zéyu tosara moczonj imuhucnec zédacgic.

Yesunénj Gesemane baec bonjaiguc zéwelerec.

³² Wañu ienenj baec ménj qara Gesemane imuaru hagic. Hama Yesunénj tohotoho ichéra énézéyec; Ini yomuaru tacgic ni kemma zéwelecba. ³³ Imuhuc zéma Petero, Yakobo zéma Yohane onagiru kenjic qeria yéwériyu ewaya goro wañec.

³⁴ Waṅu énézéma zéyec; Ni humu-maṅac séc ewananéṅ ewa biric yanda wanzua, imuac ini yomuaru gau ménda hema zenzenṅ qeli qeli kecmu. ³⁵ Imuhuc zéma komora mén kemma baeciguc mama sicgéma nalé yéwéria imi hia ogicmimacac niṅ zéwelerec. ³⁶ Waṅu yomuhuc zéyec; Aba Maṅocna, gi iwawai moczoṅ hia medacanzaṅ. Nuac sokoc yomi nuarunec nuagicna, waṅu nuac siṅna qahac guac siṅganéṅ seligimac. ³⁷ Waṅu inéṅ liliṅgéma hama iniru gau hegic Petero yomuhuc ézéyec; Simon, gau hezaṅ? Nalédac hotoṅa imi zenzenṅ qeli qeli hia ménda keczaṅ? ³⁸ Kic qeli kecma zéwelecgic, qahac waṅu manam batuciguc mama unuwac niṅac. Qeriginanéṅ imuac wanzac, néṅ séwiginanéṅ bébélacgia. ³⁹ Imuhuc énézéma muṅguc liliṅgéma walac zéyec ésécnec zéma zéwelerec. ⁴⁰ Méṅguc liliṅgéma hama iniru gaunec hegic. Waṅu ieneṅ gau igucnec yacgic, néṅ kicgina yéwéria waṅec. Waṅu néma ac zéwiṅ zéma osigic. ⁴¹ Waṅu muṅguc liliṅgéma hayu hatac haréwéc waṅu énézéyec; Ini gaugina hemanec keczu? Imi sécgezac, nalé imi ducṅizac. Héṅgic Icac Naṅa andé qemima oporu biria meme ionac méraginaiguc enzac. ⁴² Yacgic kenni. Héṅgic, andé qeṅe icnéṅ hosucninu hazac.

Hazéc ieneṅ Yesu késagic.

⁴³ Imuhuc énézémanec naṅu tohoto ichéra ionarunec mén, Yudanéṅ wininiyec. Waṅu inéṅ sac qahac, hofac oo ic kuaya zéma hena acac kiwi ic zéma galenṅ ieneṅ ic tuṅ mén méli énécmigic sou legicginaguc hagic. ⁴⁴ Andé qeṅe ic inéṅ bec yaré ic iniguc séséc imi yomuhuc énézéma areṅgéyec; Mérac kiric nemiwa hémma imi mia zéma késama galenṅgéma kemmu. ⁴⁵ Waṅu inéṅ haréma focnec iwaru kemma, Kiwi icna! zéma kiric nemiyec. ⁴⁶ Nemiyu méragina suluma késagic. ⁴⁷ Késagic maréṅaiguc naṅgic ionac murunec

méṅnéṅ souya héréma hofac oo ic kiwawac welenṅ qeṅe ic ménac gezawa qeriru mayec. ⁴⁸ Waṅu Yesunéṅ yomuhuc énézéyec; Nuac niṅgic kowu nene ic waṅu népésiwiṅ zéma sou legicginaguc hazu? ⁴⁹ Ni kaiweya kaiweya iniguc kecma ocmuṅ téréyaiguc ku énécmiwa ménda népésigic. Waṅu ackuazéc kiwi téréyaiguc hezac imuac héla héimac. ⁵⁰ Waṅu tohotoho ichéra moczoṅ waimima néṅgacgic.

⁵¹ Waṅu sac qeli mén gau hehe maleku sac aturuma Yesu méndaru késagic ⁵² gau hehe maleku imi hetecgé gilima katanec néṅgarec.

Yesu kua meme ic ionac méraginaiguc opocgic.

⁵³ Waṅu ieneṅ Yesu késama hofac oo ic kiwawac amaiguc keṅgic. Waṅu ama imuaru hofac oo ic kiwa moczoṅ zéma galenṅhécgina zéma hena acac kiwi ic ieneṅ tocgégic. ⁵⁴ Waṅu Petero i lakec lakec méndacmima kemma hofac oo ic kiwawac ama deminṅ qerigaiguc keremma welenṅ qeṅe ionac sugcinaiguc geric zonemma tarec. ⁵⁵ (55a) Waṅu hofac oo ic kiwa moczoṅ zéma kua meme ic ieneṅ Yesu opocgic qemu niṅac héipuc ac niṅac hocgic. ⁵⁶ Waṅu ic sasalanéṅ ac ikoc sasala zégicac imi tanera momacguc ménda waṅu (55b) mén ménda mihicṅgic. ⁵⁷ Tosaranéṅ namma ac ikoc yomuhuc zégic; ⁵⁸ Nini ninni, yomuhuc zéyec; Ni ocmuṅ téréya méranéṅ memeya yomi héndemma kaiwe haréwécac qeriaiguc mén memaṅ. Waṅu imi méranéṅ memeya qahac. ⁵⁹ Waṅu ac imi zégic imi acguc acgina momacguc ménda waṅec. ⁶⁰ Waṅu hofac oo ic eṅeṅagananéṅ sugcina igucnec yacma Yesu qesimima zéyec; Gi ac bakia ménda zéwésémaṅ? Ic eneṅ héipuc waṅamuma guac ac zézu. Imi némac ac? ⁶¹ Waṅu inéṅ eṅ namma ac mén ménda zéyu hofac oo ic eṅeṅanéṅ muṅguc qesimima zéyec; Gi mia mepésianziṅ iwac

Nañã Kristo me qahac? ⁶² Wañu Yesunéñ zéyec; Ni imi mia, wañu ini Icac Nañã i Kuc Miñina iwac héiyaiguc tackecma kuruménac hosusuiguc hayu hémmu. ⁶³ Imuhuc zéyu hofac oo ic enenaginanéñ eneya malekuya muzuracgéma énézéyec; Némac niñac héipuc ic ménñ niñac hoc kecbin? ⁶⁴ I Anutu zébiri qébiri wammima ac imi zéyu nindaczin. Wañu dimuhuc ninzu? Imuhuc qesiéncmiyu ic enen kua séc zétecgégic humucac buña wañec. ⁶⁵ Imuhuc zéma tosara ienenéñ sépécgéma kiwa osoma méragina kuma qema zégic; Gi kua meme ic keczañiguc mérénén guzac imi zéna. Wañu welen qeque ienenéñ méra tawé tawénén otogic.

Peteronéñ Yesu zéqac wammiyec.

⁶⁶ Wañu Petero i emu sombeniguc keru hofac oo ic enenaginawac welen qeque embac ménénñ hosuru hayec. ⁶⁷ Hama Petero geric zonemma taru hémma ézéyec; Gi Yesu Nazaretenecc i guc momacnec kecnecc. ⁶⁸ Zéyu Peteronéñ qaecgéma yomuhuc zéyec; Némac acac zézañ imi ni ménda ninzua. Wañu imuac hénia imi ménda niñasarizua. Imuhuc zéma néngacma somben ménñ ama kuaya hosuraiguc heyec imuaru hiñgarec. ⁶⁹ Wañu welen qeque embac inénñ imuaru i muñguc hémma ic embac lelecgéma nañgic ini yomuhuc énézéyec; Ic yomi imi ionarunec. ⁷⁰ Wañu inénñ muñguc qaecgéyec. Wañu nalé ménda horugiyu ic embac hosuru nañgic ienenéñ muñguc Petero ézégic; Gi hélacnec ionarunec, gi Galilaia ic. ⁷¹ Zégic i eneyaoc zébiri amuma zéselima zéyec; Ic mérac niñ zézu imi ni ménda ninzua. ⁷² Zéyu imuarunec kuruc qaru hatac éréhéc wañec. Wañu Yesunéñ Kurucnéñ hatac éréhéc ménda qaru geñ haréwéc qaecgé némbésémañ imuhuc ézéyec imi Peteronéñ niñqelima siarec.

15

Yesu Pilatoac muru wagicma kenjic.

¹ Ama gianiyu imucgennecc hofac oo ic kiwahéccgina ienenéñ galenñ tosara zéma héna acac kiwi ic tosara zéma kua meme ic moczoñ iniguc focdac tocgéma ewa momacguc wamma zéarenéñ wandacma Yesu déréccgéma wagicma kemma Pilato iwac muru opocgic. ² Opocgic Pilatonéñ qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu me? Zéyu inénñ melemma zéyec; Genjaoc zézañ. ³ Wañu hofac oo ic kiwa ienenéñ késpedesira sasala zémigic. ⁴ Pilatonéñ muñguc qesimima zéyec; Ninzañ? Ienenéñ guac késpedesic sasala zézu. Némac niñac kitiwa ménñ ménda zézañ? ⁵ Zéyu Yesunéñ ac ménñ muñguc ménda melenñu Pilatonéñ welicgéyec.

⁶ Nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac Kendonñ séc Yuda ic ienenéñ hésa ama ic ménñac qara qacma hulacmimac niñac Pilato welecmigic inénñ ionac niñ wamma ménñ hulacmianec. ⁷ Wañu nalé imuaru ic tosara ic embac onac qeri kumu wamma yaré meyacma wawañ meme imuac suraiguc ic ménñ qehumugic énépésima hésa amaiguc onopocgic kecgic, ionac sugginaiguc ic ménñ kerec, iwac qara imi Baraba. ⁸ Wañu ic embac tunñ yanda ienenéñ haréma Pilatonéñ haka wañañec séciguc muñguc wañ énécmimacac niñac qesimigic. ⁹ Qesimigic Pilatonéñ melemma zéyec; Yuda ic onac ic kewu imi wai énécmimañ niñac wanzu? ¹⁰ Inénñ hofac oo ic kiwa ienenéñ Yesu enñ nimbupuc nimmima iwaru haigic imi niñasaridarec. Imuac imuhuc qesiéncmiyec. ¹¹ Wañu hofac oo ic kiwa ienenéñ ic embac qeri kumu wañ énécmigic ienenéñ yomuhuc qacma zégic; Yesu waina taru Baraba hulacna mayu! ¹² Wañu Pilatonéñ muñguc qesiéncmiyec; Imuhuc zézuiguc Yuda ic onac ic kewu zémianzu i dimuhuc wammimañ?

13 Zéyu ienen munḡuc qacma zégic; Ic imi ic héngēḡa wéndaraiguc qena! 14 Zégic Pilatonéḡ melemma énézéyec; Némac niḡac? Némac kápésicac waḡec? Imuhuc zéyu selianec qacma zégic; Ic héngēḡa wéndaraiguc qena! 15 Waḡu Pila-tonéḡ ic embac niḡic sécgémac niḡac Baraba hulac énécmima Yesu i mia hihilocnéḡ qema ic héngēḡa wéndaraiguc qemu niḡac yaré ic onac méraginaiguc haiyec.

Yaré ic ienen Yesu zédesi wammigic.

16 Waḡu yaré ic ienen Yesu wag-icma baec galeḡac ama kewuya imuac demīḡ qeriaiguc keremma yaré ic tuḡ mén énézégic moczoḡ hama qutulaḡgégic. 17 Waḡu yaréac maleku qouc qoucḡia Yesu héimima hésa waiyagucnéḡ ic kewuac opoc mén mizima orucyaiguc héimigic. 18 Héimima mepésima zégic; Ohec Yuda ic ionac ic kewu! 19 Imuhuc zéma uḡ qaulaleanéḡ orucyaiguc qema sépécgé mima simiḡ héima tacma sicgémigic. 20 Zézerec wammidacma yaréac maleku qouc qoucḡia imi hetecgéma eḡeya malekuya héigic hiḡgacmiyu ic héngēḡa wéndaraiguc qemu niḡac wagicma séḡgaḡeḡ mama keḡic.

Yesu ic héngēḡa wéndaraiguc qegic.

21 Kemma hénaiḡic ic mén ama areḡa mén komora igucnec haréyu mihicḡigic. Iwac qara imi Simon, Kirene taḡu igucnec, Aleksande zéma Rufu iorac maḡgocgira. Waḡu yaré ic eneḡ ic héngēḡa wéndara Yesuarunec wagicma seli seli wamma migic huayec. 22 Huayu Yesu wagicma baec mén qara Golgota (Neḡaḡ aciguc; Oruc sic) imuaru kereḡic. 23 Waḡu baec imuaru waiḡ dokuiguc sacmasi qara mér imi haima lelecgéma Yesu migic inéḡ waiyec. 24 Waḡu ienen i ic héngēḡa wéndaraiguc qedacma malekuya mérénéḡ méré késamu imi

hémma nimbiḡ zéma sumbic néma sécgina méndémma késagic. 25 Waḡu kaiwe kiwa 9 kilok waḡu qegic. 26 Qema ou iwac oruha hanecgeḡa iguc ic kitiwa emma naḡu imuaru ac wammigic sécyā yomuhuc oma qegic naḡec, Yomi Yuda ic ionac ic kewu. 27 Waḡu kowu nene ic éréchéc momacnec ic héngēḡa wéndaraiguc urugic mén héiyaiguc mén kanayaiguc naḡoc. 28 Waḡu kiwi téréyaiguc ackuazéc heyu héla héiyec iminéḡ yomuhuc; Biria meme ic qétégina olonḡic imuaru i momacnec olommigic. 29 Waḡu ic embac baec imi ogicma keḡha waḡic ienen orucgina gilima yomuhuc zébiri mima zégic; Aaha, gi ocmuḡ téréya héndémma kaiwe haréwéc imuac qeriaiguc mekiḡicgémaḡ zéanḡaḡ imi mia. 30 Deguc geḡgaocnec ic héngēḡa wéndara igucnec metecgé amuma mana! 31 Waḡu hofac oo ic kiwa zéma hénā acac kiwi ic ienen imuhucnec zédesi wammima eḡawunec eminimma zégic; Ic tosara aḡgēḡina tiénécmiyec, néḡ eḡeya aḡgēḡa hia ménda tiamuzac. 32 Kristo Israel ic onac ic kewu inéḡ ic héngēḡa wéndara igucnec mayu hémmaguc ninzēḡgēwiḡ. Ic urugic iguc momacnec naḡic ieren imuhucnec ac imuhuc zéma zébiri miyoc.

Yesu uḡaya waimiyec.

33 Kecma kaiwe kiwa 12 kilok waḡu siḡinéḡ baec sécgéma heyu keḡkecma maria 3 kilok waḡu tecgéyec. 34 Mariya 3 kilok imuaru Yesunéḡ selianec qacma zéyec; Eloi eloi lama sabaktani? Ac imuac hénā imi yomuhuc; Anutuna Anutuna némac niḡac wainéḡzaḡ? 35 Waḡu ic hosuru naḡic ionarunec tosananéḡ nimma zégic; Niḡic, Elia héihéré mizac. 36 Waḡu ic ménnéḡ foc kemma kondūḡ kagalic mén doku howura winigaiguc qunduḡéma ic suḡ susuriaiguc zikima Yesu gumuma zéyec; Waigic mambéc hénni, Elianéḡ hama wagicma

mamac me qahac. ³⁷ Waņu Yesu i muᅅguc kucnec qaru uᅅaya waimiyec. ³⁸ Waimiyu maleku horua yanda zaki téréya nezicgéma naᅅaᅅec imi namuᅅa igucnec ou nec zuracgéma emu héniaiguc tecgéyu éréhéc waᅅec. ³⁹ Waņu yaré ic qété 100 ionac galeᅅgina mén Yesuac wésiaiguc namma héᅅu humuyu yomuhuc zéyec; Hélaꅅnec, ic yomi Anutuac Naᅅa kerec. ⁴⁰ Embac tosara eneᅅ momacnec lakec namma héᅅgic. Waņu ionac suginaiguc Maria Makdalanec* zéma Yakobo komora zéma Yose iorac neᅅgocgira Maria zéma Salome i momacnec naᅅgic. ⁴¹ Ieneᅅ Galilaia baeciguc Yesu méndacmima welen qemima kecaᅅgic. Waņu embac sasala tosara Yesuguc Yerusalem éréma hagic ieneᅅ momacnec imuaru naᅅgic.

Yesu hoc kifaᅅaiguc haigic.

⁴² Oraᅅ imi Sabata tac ninieᅅ, deguc imi imuac zéréᅅ qéréᅅ naléya, imuac nieᅅ ama siᅅimanᅅ zé waᅅu, ⁴³ ic mén qara Yosefe Arimataia ama areᅅa yanda igucnec inéᅅ bawa ménda yandiyu Pilatoaru kemma Yesu qamocya nieᅅac qesiyec. Waᅅu ic imi kua meme tuᅅ ionac kiwa eneᅅa keꅅma Anutuac héᅅgaleᅅ ama areᅅa yanda imuac mambéc kecaᅅec. ⁴⁴ Waᅅu Pilatonéᅅ Hélaꅅnec bec humuzac? Imuhuc zéma nimma yaré ic qétégina 100 ionac galeᅅgina zéyu hayu yomuhuc zéma qesimiyec; Ic imi bec humuzac? ⁴⁵ Imuhuc qesimiyu yaré ic qétégina 100 ionac galeᅅginanéᅅ ézéyu nieᅅasarima Yosefenéᅅ qamoc imi hia mema kemmac nieᅅac zéyec. ⁴⁶ Waᅅu Yosefenéᅅ kemma maleku qara linen imi boᅅa mema Yesu qamora imi metecgéma maleku iminéᅅ osoma mema kemma kic suaᅅ hoc yanda qésémma kifaᅅa yanda meyacgéᅅgic imuaru haima hoc mén qililieᅅgéyu kemma kuaya nézicgéyec. ⁴⁷ Nézicgéyu

Maria, Makdalanec zéma Maria, Yoseac neᅅgocya iereᅅ Yesu qamora dimucgeᅅ haigic heyec imi hima héᅅoc.

16

Yesu humuc igucnec qelima yarec.

¹ Sabata nalé téréya tecgéyu, Maria, Makdalanec zéma Maria, Yakobo neᅅgocya zéma Salome i Yesu qamora naecmimu nieᅅac haléc hémeᅅaguc boᅅa medacgic. ² Waᅅu Sondaiguc ama gianeᅅma kaiwe kiwa éréyu kic suaᅅguc kereᅅgic. ³ Waᅅu keᅅkeꅅma yomuhuc emineᅅgic; Kicsuaᅅ kuaya igucnec mérénéᅅ hoc imi qililieᅅgé néneꅅmimac? ⁴ Imuhuc zéma kic hima héᅅgic hoc imi qililieᅅ gégéyawac heyec, waᅅu hoc imi kuneᅅ yanda. ⁵ Waᅅu kic suaᅅ qeriaiguc keremma héiginaiguc geᅅ ic merac mén maleku horua lalac lalacyaguc taru hémma aurigic. ⁶ Waᅅu inéᅅ énézéyec; Zéneᅅgina ménda hiriyu. Ini Yesu Nazareteneꅅ, ic héᅅgeᅅa wéndaraiguc qegic i hémbieᅅac zéma hazu imi ni nieᅅzua. Inéᅅ bec qelima yarec. Yomuaru ménda hezac. Hehe duᅅa haigic yomi héᅅgic. ⁷ Ini kemma toho-toho ichéra zéma Petero yomuhuc énézému; Inéᅅ énézéyec séc walac Galilaia baeciguc kenzac. Imuaru kemma hémmu. ⁸ Zéyu embac ieneᅅ zéneᅅgina hiriyu welicgéma kic suaᅅ qeria igucnec focdac mama néᅅgacma keᅅgic. Waᅅu bacgina yandiyu ac imi ic mén ménda énézéᅅgic.

Yesunéᅅ hicᅅi énéꅅmima ai memu nieᅅac meseli énéꅅmiyec.

⁹ Yesunéᅅ Sonda gianeᅅ gianeꅅnec qelima yacma Maria Makdalanec, becneꅅ uᅅa biria 7 nesi énéꅅmiyec embac imi walac hicᅅimiyec. ¹⁰ Hicᅅimiyu kemma ic tosara Yesuguc kecaᅅgic ieneᅅ siacma keꅅgic suruc waᅅ énéꅅmiyec. ¹¹ Waᅅu ieneᅅ Yesu qelima yacma

* **15:40:** Aram ac Migdala; Neᅅaᅅ aciguc neunᅅ kiroꅅo ama lesu hereꅅ eneᅅa.

embac hicñimiyec suruc imi nimma ménda ninzénégic.

¹² Wañu imuac andiaiguc ionarunec ic éréhéc ama méniguc kenoc. Hénaiguc Yesunéh kic tanera melemma hicñi érécmiyec. ¹³ Hicñi érécmiyu kemma tosara énézéyic imi imuhucnec ménda ninzénégic.

¹⁴ Imuac andiaiguc tohotoho ichéra 11 tocgéma nene nema tacgic hicñi énécmiyec. Wañu Yesu qelima yaru héngic ieneñ imuac ac suruc énézégic. Wañu qerigina seligiyu ménda ninzénégic niñu ménda sécgéyu ac wañ énécmiyec. ¹⁵ Wañu toroqema yomuhuc énézéyec; Ini baera baera kemma ic keczu séc buña suruc hiabia imi énézému. ¹⁶ Ninzénégéma doku naecmac imi Anutunéh késayu kekec hémbénaña kecmac. Wañu ménda ninzénégému imi késpedesgina niñac zétecgé énécmimac. ¹⁷ Ninzénégému i haka icnéñ ménda memeya yomuhucya méndac énécmimac; Nuac qacnaiguc uña biria nesi énécmimu, wañu ac mérera zému. ¹⁸ Mokoleñ késama doku kumiñaguc negic ménda mebiri énécmimac, ic hafiginaguc ionac orucginaiguc méragina haigic hafigina qahac wammac.

Anutunéh Yesu wagicma eñec.

¹⁹ Miñ Kewu Yesunéh ac énézédaru Anutunéh i wagiru kurumeniguc emma Anutuac héiyaiguc tarec. ²⁰ Wañu tohotoho ichéra ieneñ kemma ama baec séc ackuazéc imi zéaugic Miñ Kewunéh iniguc momacnec ai meyu haka icnéñ ménda memeyanéñ hicñi énécmima ackuazéc imi meseliyec. ²¹ (Ménda hezac)* ²² (Ménda hezac)

* **16:21:** Kiwi tosaraiguc kiwi yomuac tetecgiaiguc yomuhuc ooyawac hezac; Embac imi fodac Petero zéma iwac alahéra haka hicñiyec imi énézéyec. Imuac andiaiguc, Yesunéh ic embac dimuhuc añgéh tiénécmimac buña suruc téréya zéma hémbénaña imi énézému niñac tohotoho ichéra méli énécmiyu baec nówéc nówéc kenjic.

Luka

Yesuac suruc yomi Lukanén Tiofiluac oma miyec.

¹ Neñañ sucninaiguc haka hélacnec hicñi nénécmiyec imuac ac suruc imi areñgéma owiñ zé sasalanén batucgéma aigina hénigic. ² Imi mia hénihéniya igucnec kicginanén hémma ackuazéc imuac héipuc ic zéma ai ic kecgic ienen nénézégic séc dindiñanec ogic. ³ Ni acguc haka imi moczoñ hénihéniya igucnec dindiñanec niñgésima hicñi hicñima éréyec séc areñgéma oma ic kewu eñeñana Tiofilus guac haiwa hamac iminén hia wammac zéma niñi. ⁴ Imuac mia kiwi yomi olomma ackuazéc gézégic imi hélacnec zéma nimbésémañ.

⁵ Herodenén Yuda baec imuac ic kewu kerec nalé imuaru ic mén kerec, qara imi Zakaraia. Inén hofac ooic mén qara Abiya iwac ai areñ igucnec. Wañu Zakaraiawac iniña imi Aronac sac kitic igucnec. Wañu iwac qara imi Elisabete. ⁶ Ieren imi Anutuac kiwaiguc solañanec kecañoc. Kecma Miñ Kewuac zézé seli zéma hena ac moczoñ késpedes qahac tohoma kecañoc. ⁷ Wañu Elisabete imi héfiñac kecañec imuac niñ ieren qeligira qahac kecma ic embac yanda wañoc. ⁸ Nalé sura méñu Zakaraiánén eñeya ai ic tuña ionac ai nalégina ducñiyu hofac oo ai imuac galeñ wamma Anutuac wésiaiguc ai mema kerec. ⁹ Wañu hofac oo ic eñañ hakagina tohoma sumbic négic Zakaraiawac ai buña wañu Miñ Kewuac ama téréyaiguc emma héfac héméñaguc héimiyec. ¹⁰ Héimiyu hofac oo ai imuac suraiguc ic embac moczoñ yanda ienen séñgañgeñiguc zéwelec welec ai mema nañgic. ¹¹ Wañu Miñ Kewuac kua meme uña méñnéñ iwaru wininima hofac oo zaki téréya imuac héiyaiguc nañec. ¹² Nañu Zakarianén héñu

qeri yéwéc wammiyu bac yandi yandinén sécgémiyec. ¹³ Imuhuc wañu kua meme uñanén yomuhuc ézéyec; Zakaraia, bac yandi yandi ménda wanna, zéwelec welecga imi niñgégéña wañec. Imuac iniña Elisabetenén héri haima merac mén megémmac. Megéñu iwac qara Yohane zéwésémañ. ¹⁴ Wañu guaru ségiségi yanda hicñimac. Hicñiyu ic embac sasala ienen iwac hicñi hicñiya niñac ségiségi wammu. ¹⁵ Ségiségi wammu imi hénia yomuhuc niñac; Inén Miñ Kewuac kiwaiguc kunéñgina wamma kecmac. Wañu inén waiñ zéma doku selia imuhucya méndagucnec nemac, néñ neñgocyawac héri qeriguc heyunec Uña Téréyanén ewa qeria sécgémima hemac. ¹⁶ Sécgémiyu Israelac qelihéra sasala melen énécmiyu Miñ Kewugina Anutuac muru liliñgéma hamu. ¹⁷ Qeri uña zéma kuhanén Eliawac séc hemiyu, Miñ Kewu ménda hayunec miha mema hama mañgoc ionac qerigina melen nambérac ionac liliñgémac. Ewa seli ic melen énécmiyu ic solaña ionac niniñ areñ imuac wamma liliñgému. Imuhuc wamma Miñ Kewuac henaorin sécy zémindiñi énécmiyu iwac mambéc kecmu. ¹⁸ Kua meme uñanén imuhuc ézéyu nimma Zakaraiánén ac kitiwa yomuhuc melenec; Ni imi ic yanda, wañu iniña acguc yawuña sasala yanda, imuac dimuhuc acga imi niñasarimañ? ¹⁹ Zéyu kua meme uñanén yomuhuc ézéyec; Ni qacna Gabiriel, Anutuac kiwaiguc nanaña imi mia. Anutunén buña suruc hiabia yomi gézéma zéau gémmañ zé méli néñu mazua. ²⁰ Ninzañ, acna zéwa ménda ninzégézañ, imuac niñ degucmuacnec gi ac zéwésémañac séc qahac wamma ac qahac kecnanec haka imi hicñimac. Naléya ducñiyu acna imuac héla hicñimac.

²¹ Wañu Zakaraiánén Anutuac ocmuñ téréya qeriaiguc nalé ogicma

keru, ic embac ienen iwac mambéc kecma welicgégic. ²² Imuhuc wankecgic inén ionac muru mayec. Wañu ac zémacac séc qahac wañec. Wañu ic embac ienen imi inén ocmuñ téréya qeriaiguc iwawai tanec mén héñec imi niñtegicgic. Wañu inén méranén séséc sac wañ énécmima ara qahacnec kerec. ²³ Wañu welen qeqeyawac ai meme sasala imi welen qeyu tecgédaru amayaiguc lilingéma keñec. ²⁴ Kemma keru ai meme tosara hama keñu iniña Elisabetenén hériyaguc wamma maso méra mén sanjima kerec. ²⁵ Kecma yomuhuc zéyec; Sura yomuac Miñ Kewunén nuac wannémma ic embac sugc-naiguc gamuna qahac wammac niñac haka imuhuc wannéñec.

Kua meme uñanéñ Maria hicñimiyec.

²⁶ Maso 6 wañu Anutunén kua meme uña Gabiriel Galilaia baec Nazarete tañiguc mélimiyec. ²⁷ Mélimiyu embac serañá mén qara Maria iwac muru keñec. Wañu embac imi ic mén qara Yosefe Dawidiac hicñisai areña imuarunec iwac iniñ buña qemigic kerec. ²⁸ Wañu hosucgé mima yomuhuc ézéyec; Ohec wahec! Anutuac héñsorocya, Miñ Kewunén giguc keczac. ²⁹ Imuhuc zéyu Marianén kuneñ yandanec niñbipima yomuhuc niñec; Némac niñ imuhuc yai zézéna zézac? ³⁰ Wañu kua meme uñanéñ yomuhuc zéyec; Maria, Anutunén ewa hia wañgéñu hénzanñ imuac niñ gi bacga ménda yandiyu. ³¹ Ninzanñ, gi héri haima nañga mewésémañ. Wañu qara imi Yesu zéwésémañ. ³² Inén Miñ Kewu wamma keru, iwac qara imi Eñeña miñinawac Naña zémimu. Wañu Miñ Kewu Anutunén iwac sakoña Dawidiac tatic edamuyaguc imi iwac miyu tacmac. ³³ Wañu Yakopac qelihéra ionac ama séc ic kewu wañ énécmima keru, iwac

héngalenñ ama areña yanda imi nalé hémbénaña tetcgia qahac hema emma kecmaç. ³⁴ Imuhuc zéma zéyu, Marianén kua meme uña yomuhuc ézéyec; Ni ic hénia ménda nimmanec serañá keczua, imuac niñac haka imuhucyanén dimuhuc hicñi némmac? ³⁵ Zéyu kua meme uñanéñ ac kitiwa yomuhuc melemma ézéyec; Uña Téréyanén guaru mayu Eñeña miñinawac kuhanén hoturu gémmac. Imuac niñac merac mewésémañ imi téréya. Wañu iwac mia Anutuac Naña zémimu.* ³⁶ Ninzanñ, sac kiticga Elisabete héfiña zémimianén yawuña sasala yanda wammaguc merac mén héri haima keru, bec maso 6 wanzac. ³⁷ Némac niñ, Anutuaru imi haka osiosiya ménñén mén ménda hezac. ³⁸ Imuhuc zéyu, Marianén yomuhuc ézéyec; Ni Miñ Kewuac welen qeqe embac, imuac zézanñ imuac séc hia hicñi némmac. Imuhuc zéyu kua meme uña iminéñ waima keñec.

Marianén Elisabeteac kemma ara niñec.

³⁹ Keñu sura mén imuaru, Marianén yacma kemma Yuda baec boña ménu Yuda tañiguc focdac ekeñec. ⁴⁰ Ekemma Zakaraiawac amaiguc emma Elisabete yaizézé ac wammiyec. ⁴¹ Wammiyu Elisabetenén Mariawac yaizézé ac niñec imuarunec, merac qeriaiguc heyec iminéñ qitic qeyec. Wañu Uña téréyanén Elisabeteac ewa qeriaiguc sécgé miyec. ⁴² Sécgé miyu ewaya meyu eñu kucnec qacma yomuhuc zéyec; Embac, gi embac tosara sucn-inaiguc guagiru mériañ yandagaguc wanzanñ. Wañu héri qerigawac héra gocmia imi acguc mériañ yandagaguc wanzac. ⁴³ Miñ Kewunawac neñgocyanén nuaru hazac. Haka yomi némac hiana niñac wamma hicñinénzac me? ⁴⁴ Zéwa ninna, yaizézéganén gezacnaiguc hiñgaru, kokocnanén qerinaiguc qitic qema

* **1:35:** Me Merac mewésémañ. Wañu iwac mia Téréya, Anutuac naña zémimu.

ségiségi wanzac. ⁴⁵ Ackuazéc ézéyec imi hélaguc wandacmacac hezac hénia imuac niñac ninzénjéyec embac imi mérianaguc.

Mariawac mepé qepésiac legic.

⁴⁶ (46a) Wañu Marianénj yomuhuc zéyec; (48a) Inénj eneya welenj qeqe embac nidac imuhucyawac kiwa hinéyec. (46b) Imuac niñ qeri uñananénj Miñ Kewu mepésizac. ⁴⁷ Qeri uñananénj Anutu nuac añgénj titi miñina iwac niñ wamma ségiségi wanzac. ⁴⁸ (48b) Zéwa niñgic, tetcgia qahac emma kemma ic embac hicñisaiya moczonj yanda imi nuac niñ mérianaguc zénémnu. ⁴⁹ Kuc miñinanénj nuaru kiwi yanda mezac, wañu iwac qara imi Téréya! ⁵⁰ Anutu sicgémimia ionac muru Anutuac goi héihéi yandanénj qeli yackumu emma emma he énécmimac. ⁵¹ Inénj méria suluma wawañj meme kuhaguc yanda wañanzac. Inénj ewa niniñginaiguc séwi enenj niñanzu ic imuhucya héndénj énécmianzac. ⁵² Inénj ic kewu tatak igucnec ic kuc buñaginaguc imi memaénéc mianzac, qeri memaamuma kekec imi meyac énécmianzac. ⁵³ Ic yaka niñ humuanzu ionac imi iwawai hia bia tiénémianzac, néñ iwawaigina sasala he énécmimia imi méragina héla qahac nesi énécmiyu enj keñanzu. ⁵⁴ (54a) Inénj eneya wésé niniña niñqelima ⁵⁵ (55a) yanda hécnina zikiziki ac énézéyec séc (54b) welenj qeqe ichéra Israel imi méra énécmiyec. (55b) Wañu Abaraham zéma iwac qelihéra ionac imi tetcgia qahac wañ énécmianzac.

⁵⁶ Wañu Maria imi Elisabeteguc keric, maso haréwéc tecgéyu, liliñgéma amayaiguc keñec.

Yohane hicñiyec.

⁵⁷ Wañu bec Elisabetenénj naléya hayu naña meyec. ⁵⁸ Wañu ama momachéra zéma eneya sac kitichéra ienenj Miñ Kewunénj goiya kunenj yanda héimiyec imi nimma iguc

momacnec ségiségi wañgic. ⁵⁹ Ai meme 8 wañu meracac séwi taséya hericbiñj zé hama mañgocyawac qac imi mema Zakaraia zéwiñj zé wañgic. ⁶⁰ Wañu neñgocyanénj qetali énécmima zéyec; Qahac, qara imi Yohane zéwiñj. ⁶¹ Zéyu zégic; Ee, sac kitichécgina sucginaiguc qac imuhuc zémimia ménj ménda keczac. ⁶² Zégic ménda sécgéyu mañgocyanénj méré zémimia wammac zé ninzac? Imuhuc zéma nimma qesinimbiñj zé, méranénj séséc wammigic. ⁶³ Imuhuc wañgic inénj hilañenj zéma zékalaña niñac wañec. Wañu keñ mehama migic, qara imi Yohane imuhuc oyu, hémma welicgégic. ⁶⁴ Wañu duña kuaya zéma ezelaña momacnec hulacmimia wañu, acac wamma Anutu mepési miyec. ⁶⁵ Wañu ic ama lelec lelec kecgic imi enenj ac imi nimma zénéngina hiriyec. Wañu Yuda baec boña séc haka imuac eminimma kecgic. ⁶⁶ Wañu Miñ Kewuac mérianénj iwaru imuhuc heyec imuac niñac, suruc imi niñgic séc ac imi qeriginaiguc késa kecma yomuhuc zéañgic; Merac imuhucyanénj yandima ic dimuhucya wammac me?

Zakarianénj bianjac ara zéma Miñ Kewu mepésiyec.

⁶⁷ Wañu mañgocya Zakarianénj Uña téréyanénj qeria sécgéyu bianjac ara yomuhuc zéyec; ⁶⁸ Anutu i mama hama ic embachéra neñañj doenina meyec. Mepé qepésinina imi neñañj Miñ Kewunina Israelac Anutuac muru hemac. ⁶⁹ Wañu nonac niñ wamma welenj qeqeya Dawidi iwac ama arenhéra neñañj muru añgénj titiac ilicya† meyac kumu nénécmiyec. ⁷⁰ Imi mia baec yomuac nalé hama keñec sura imuaru eneya ichéra téréya Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac kuagina mema ackuazéc nénézéyec séciguc ⁷¹ hazécnina ionac murunec zéma nimbiri wañ nénécmianzu

† 1:69: Hénia imi kucya.

ionac méragina igucnec metecgé nénécmima anǵérnina tiyec. ⁷² Inéñ yanda hécnina goi héihéi wañ énécmimañ zé iniguc sisipac ac téréya zéseliyec imi mia niñqeliyec. ⁷³ Imi mia sisipac ac yandanina Abaraham zéselimiyec imi mia. ⁷⁴ Bac yandi ménda wamma eneya mepésimiwiñ niñac hazéc hécnina ionac méragina igucnec metecgé nénécmiyu, ⁷⁵ Miñ Kewuac wésiaiguc kecma météré amuma késpedes solarñ kecma kekecnina séc welenñ qemiwiñ niñac zéseliyec. ⁷⁶ Merac gi Eneña yandawac kua meme ic zégéñgéña wammac. Miñ Kewuac wésiaiguc miha mema kemma iwac hena mézézéñ géwésémañ. ⁷⁷ Imuhuc wamma anǵérñ titiac niniña késpedes waiwai igucnec hahaya imi Miñ Kewuac ic embachéra énézéña niñasarimu. ⁷⁸ Anutuninawac wésé niniñ imi bénezéña, imuac niñac ou kurumeñ igucnec kaiwe éséc nec neñañ muru éréma ha nénécmimac. ⁷⁹ Mama hama siñi zéma humucac tunumañiguc tatara neñañ measari nénécmima hénanina luaeac henaiguc qindiñi nénécmimac. (Zakaraianéñ imuhuc zéyu tecgéyec.) ⁸⁰ Wañu merac imi séwiya yandiyu ewa qeria momacnec meseli mimia wañec. Wañu baec kisiaiguc kerecac Israel ic onacmuru wininiyec.

2

Yesuac hicñihicñiya.

¹ Nalé imuaru Roma ic* eneñagina Kaisa Augusitonéñ ic embachéra ionac qacgina mema odacmu niñac zézé seli ac oma haiyu eneya héngalenñ baera séc kendarec. ² Wañu ic kewu Kirinionéñ méra bawu kecma Siria baec yanda imi galenǵéyec. Wañu nalé imuac suraiguc ic embac qac arengina megic hatac momacguc wañec. ³ Wañu ic embac ieneñ moczoñ qacgina zégic oénécmimu niñac enañ taungina séc liliñgéma kendacgic.

* **2:1:** Girik aciguc; Kaisa.

⁴ Yosefe imi Dawidiac sac kitic igucnec imuac niñ, i acguc imuhucyanec Galilaia baec Nazarete taunñ imi waima Yuda baeciguc Dawidiac ama areña yanda qara Betelehem imuaru ⁵ eneya qara zéyu omimu niñac iniñ buña qemimia Maria hériyaguc imi wagiru ekawu ekeñoc. ⁶ Ekemma kerac Maria merac meme naléya imi wañec. ⁷ Wañu embac iminéñ naña méréc merac meyec. Wañu ic kianñ amaiguc iorac ama duñ méñ ménda he érécmiyu, merac imi malekunéñ osoma burumakao wedeyaiguc haiyu heyec.

Rama galenǵhéra zéma Anutuac kua meme uñahéra.

⁸ Wañu nalé imuhucgeñ baec imuhucgeñ rama galenñ tosara baec kisia lulucyaguc imuaru tacyac wamma siñi imuaru ramahécgina héngalenñ wamma kecgic. ⁹ Wañu Miñ Kewuac kua meme uña méñnéñ wininima hosucginu nañu Miñ Kewuac edamuyanéñ asac mararañ éséc nec hoturu énécmiyu bac yandi yandi kuneñ yanda wañgic. ¹⁰ Wañu kua meme uñanéñ yomuhuc énézéyec; Bacgina ménda yandiyu. Ninzu, ni ségiségiac buña suruc hiabia onac muru zéau énécmizua. Wañu ac yomi baec séc ic embac moczoñ enañ buña wammac. ¹¹ Erac Dawidiac ama areña yandaiguc anǵérñ titi miñina hicñi énécmizac. Imi mia Miñ Kewu Kristo. ¹² Ini kemma burumakao wedeyaiguc merac saccac méñ malekunéñ oso osoya hezac imi mihicñimu. Wañu haka iminéñ ac imuac asé kiwiya wañ énécmimac. ¹³ Imuhuc zéyu imuaru kurumeñ miñina kua meme uña tuñ yandanéñ kua meme uña iwac muru élanzañ nec wininima Miñ Kewu mepésima yomuhuc zégic; ¹⁴ Ou kurumeñiguc Miñ Kewuac muru mepé qepési hezac. Wañu you baeciguc, ic embac Anutunéñ inicsoroc wanzac ionac muru luae hezac.

¹⁵ Imuhuc zémaguc kua meme uña ienen wai énécmima kurumeniguc enjic. Wañu nalé imuaru rama galeñ ienen enjoc yomuhuc emi-ningic; Betelehem ama arenajiguc haka méñ hicñiyu Miñ Kewunén zéau nénécmizac, kemma hénni. ¹⁶ Imuhuc zéma foc foc kemma Maria, Yosefe zéma merac sac burumakao wedeiguc heyec imi mihicñi énécmigic. ¹⁷ Wañu inicma ackuazéc merac iwac niñac zéyu niñgic imi zésaigic kenju nindacgic. ¹⁸ Wañu ic embac suruc imi niñgic séc haka rama galeñnéñ énézégic imuac nimma welicgégic. ¹⁹ Wañu Maria enjoc imi haka imi moczoñ qerianén dongé nimma kerec. ²⁰ Rama galeñ ienen ac zéyu niñgic imuac séc hicñi énécmiyu héla hémma niñgic imuac niñac Anutu mepésima edamuyawac zéhiarumima lilingéma kenjic.

Yesu wagicma ocmuñ téréyaguc enjoc.

²¹ Wañu séwi tasé hericheric memeac naléya ai meme 8 hahéiyu qara Yesu zémiyoc. Wañu qac imi merac imuac hériyaguc ménda wañunec kua meme uñanén zémiyec imi mia.

²² Wañu Moseac héna ac heyec séciguc météré amuma kecgic naléya sécgéyu, ieren merac imi wagicma Miñ Kewuac buña qemiwic zéma Yerusalem ekenjoc. ²³ Imi mia Miñ Kewuac héna aciguc yomuhuc ooyawac heyec imi tohoma imuhuc wañoc; Embac méñnéñ héri haima merac ic méréc mérérawac memac séc, Miñ Kewuac buña téréya qemimu.✱ ²⁴ Wañu Miñ Kewuac héna aciguc zézéya heyecac hezac imuac séc kembo susuc éréhéc me kembo nei sac qelia éréhéc✱ mulu manañ omiwic zéma ekenjoc.

²⁵ Wañu Yerusalem imuhucgenj ic méñ kerec, qara imi Simeon. Ic imi ic solañ wañu Anutuac ewa siñsiñ wammanec kecañec. Wañu

Israel ionac héibélaç qéibélaç niñac mambéc keru, Uña Téréyanén i guc kecañec. ²⁶ Wañu Uña téréyanén i ménda humuyunec Miñ Kewuac Kristo hicñiyu hémmac zéma zéauyu niñec. ²⁷ Wañu ic imi Uñanén tilingémiyu ocmuñ téréyaguc enjoc. Enju imuaru mia merac Yesu iwac nenjoc manjocya ieren merac imuac niñac wamma héna acac haka tohoma éréyoc. ²⁸ Éréyic Simeonnén merac imi wagicma tétécgéma namma yomuhuc zéma Miñ Kewu mepésiyec; ²⁹ (29a) Miñ Kewuna, gi deguc welen qeçe icga ni ackuazécga nézénec séciguc ³⁰ nena kic éréhécnanén anjén titiga hénzua, (29b) imuac niñac, deguc hia waina luaeiguc guac hamañ. ³¹ Anjén titiga imi baec séc ic embac neñañ kic-inaiguc nénézéna hénziñ. ³² Merac yominén ic enia ionac muru héniaga zéau énécmiawac asacmararaña wanzac. Wañu guac Israel nonac edamunina wanzac. ³³ Imuhuc zéyu Yosefe zéma nenjocya ieren merac iwac niñac zézéya wañec ac imuac mia welicgégoc. ³⁴ Wañu Simeonnén mozoc ac zéénécmima nenjocya yomuhuc ézégic; Héna, merac yomi Israel sucninaiguc ic embac sasalanén yacmu me mama unumac niñac Anutunén kumuyu asé kiwi éséc nec nañu, hazéc ac wammimuac niñu hezac. ³⁵ (Imuhuc wañgic sounén genja ewa qeriga nézénégmac tanec wammac.) Wañu inén ic embac sasala ionac ewa qeriginaiguc niniñgina hezac imi usuya auyu hémma nindacmu.

³⁶ Wañu ama yanda imuaru Anutuac kua meme embac méñnéñ embac yanda wamma kerec. Qara imi Ana. Inén Banuelac bérara, wañu Aseriac areñ igucnec. Inén icya mema yawuñ 7 imuac séc euyaguc keroc. ³⁷ Wañu euya humuyu malé wamma keru yawuñ 84 wañec.† Inén nalé séc ocmuñ

✱ 2:23: Mmh 13:2, 12 ✱ 2:24: Lew 12:8 † 2:37: Kiwi tosaraiguc; yawuñ 84 imuac séc malé wamma kerec.

téréya ménda waima sinji kaiwe séc nene zikima zéwelec wamma Anutu mepésima kecañec. ³⁸ Wañu nalé imuaru embac iminéñ éréma Anutuac ewa hia ac ézéyec. Ézéma ic embac tosara Anutunéñ Yerusalem ic embac doegina memac niñac mambécma kecgic imi onac muru merac iwac hénia zéasari énécmiyu nindacgic.

Yesuguc Nazarete ama arenjaiguc lilingéma keñgic.

³⁹ Yosefe zéma Maria ierenñ Miñ Kewuac hénia ac tohoma ai imi moczoñ meyc tecgédaru, Galilaia baeciguc lilingéma mekemma ekan taungina Nazarete keñoc. ⁴⁰ Wañu Merac imi séwiya yandiyu meseli mimia wañu niñtegic qinñtegicyanéñ sécgémiyec. Wañu Anutuac goi héihéianéñ iwaru hemiyec.

Merac Yesu ocmuñ qeriaiguc eñec.

⁴¹ Wañu Yesuac neñgoc mañgocya ierenñ imi yawuñ séc nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoña ducñiyu, Yerusalem ekeñaçoc. ⁴² Wañu keñkecma Yesuac yawuña 12 wañec nalé imuaru imuhucyanec kendoñ imuac hakaya tohoma Yerusalem ekeñgic. ⁴³ Ekemma ai meme sécyac kecgic tecgédaru lilingéma ama arenja yandagiraiguc mekeñoc. Wañu merac Yesu inéñ Yerusalemiguc waima kerec. Wañu Yosefe zéma neñgocya ierenñ imi ménda niñtegiroc. ⁴⁴ Imuac niñ ic kianñ sugginaiguc kenzac zéma nimma hénia imi ai meme momacgucac séc kemma sac taséhécgira zéma alahécgira ionac sugginaiguc horoc. ⁴⁵ Wañu ménda mihicñima mihicñiwi zé hocmanec Yerusalem ekeñoc. ⁴⁶ Imuhuc hocma kerac ai meme haréwéc tecgéyuguc ocmuñ téréyaiguc emma imuaru mia mihicñiyoc. Mihicñima héñic hénia acac kiwi ic ionac sugginaiguc tacma acgina nimma qesiéncmima tarec. ⁴⁷ Wañu iwac ara niñgic séc niñ asac asaria niñac zéma zéqesiyesi ginawac héra énézéyu

nimma welicgéigic. ⁴⁸ Wañu neñgoc mañgocya ierenñ imi hémma auriyoc. Wañu neñgocyanéñ yomuhuc ézéyec; Nañna, gi némac niñac haka imuhucya wañ nérécmizañ? Niricna, mañgocga zéma ni nekawu kuneñ yanda niñyéwérima hocgémma kecgic. ⁴⁹ Imuhuc zéyu Yesunéñ ac bakia yomuhuc melenñ érécmiyec; Iri némac niñac ni hoc néñzaoc? Ni Mañgocnawac amaiguc kecmañac hezac hénia imi ménda niñtegiroc? ⁵⁰ Imuhuc zéyec, néñ ierenñ ac érézéyec imuac hénia imi ménda niñasariyoc. ⁵¹ Wañu Yesunéñ yacma iriguc mekemma Nazarete ama arenjaiguc hagic. Hama imuaru acgira tohoma kerec. Wañu neñgocyanéñ Yesuac ara imi moczoñ qerianéñ eeya héima késakerec. ⁵² Yesu imi niniña zéma séwiya yandiyu, Anutu zéma ic embac ienenñ hémma héñsorocgic.

3

Yesuac hénia meme ic Yohane.

¹ Ic kewu eñeñagina Kaisa Tiberionéñ Roma galéngéma keru yawuñ 15 wañec. Wañu nalé imuaru Pontio Pilatonéñ Yuda baec galeñ keru, Herodenéñ Galilaia baec galeñ kerec. Wañu munia Filiponéñ Iturea zéma Trakoniti baec galeñ kerec. Wañu Lisanianéñ Abilene baec galeñ kerec. ² Wañu nalé imuaru Hanasi zéma Kayafa ierenñ hofac oo ic kiwa keroc. Wañu nalé imuaru Anutuac ackuazéc méñnéñ baec zéléñaiguc Zakariawac naña Yohane iwac muru mayec. ³ Mayu Yohanenéñ Yodan doku téfara néwéc néwéc ama séc hama képésicgina qahac wammacac niñ ewa qeri melenñ melenjac doku naec imuac hénia zéau énécmiyec. ⁴ Anutuac tilinñ tilinñ ic Yesaiawac kiwiiguc yomuhuc oyecac hezac; Baec zéléñaiguc ic méñnéñ qarú ac ewayac yomuhuc hicñizac; Miñ Kewuac hénia héimindiñi wañgicguc. Iwac niñ wamma hénaya mindinñigic didiña wañu. ⁵ Baec wéñwéñgia

séc tilogi érédaru. Baec boŋa zéma baec héŋgeŋ héŋgeŋa imi moczoŋ madaru. Waŋu héna kuken kuha imi didiŋa wandaru, waŋu héna eneŋ mamaya imi solaŋa wandaru. ⁶ Waŋu baec ic embac momac yanda Anutuac aŋgéŋ titi imi hémmu.✧

⁷ Yohanenén ic embac tuŋ yandanén doku naec énécmimac niŋac harégic, inicma yomuhuc énézéyec; Qaté mokoleŋ ionac qelihécgina Anutuac qeri geric hahaya imuacnec néŋgacmu niŋac mérénén goro ac waŋ énécmiyec? ⁸ Néŋgacmuac séc qahac imuac, ewa qerigina melemma héla imuac séc haimu. Imuhuc ménda wamma ewa qeriginanén Abaraham imi neŋaŋ yandana imuhuc ménda zému. Ni énézéwa niŋic, Anutunén hoc yomuac zéyu melen dacma Abarahamac qelihéra hia wandacmu. ⁹ Bec ic héniaiguc naka haiyu hezac. Imuac ic ménac mén héla hiabia ménda haihaiya imi, héima geric bélaŋiguc giliyu hiŋgacdacmac. ¹⁰ Imuhuc zéyu, ic tuŋ eneŋ qesima zégic; Imuhuc zéna duŋa neneŋ dimuhuc waŋniguc sécgémac? ¹¹ Zégic yomuhuc melemma énézéyec; Ic mén malekuya éréhéc késama keczac inén méndemma ic mén malekuya qahac keczac iwac mén mimac. Waŋu neneyagucnéŋ imuhucyanec waŋ énécmimac. ¹² Takis meme eneŋ acguc doku naec énécmimac niŋac hama zégic; Kiwi ic nini dimuhuc wambiŋ? ¹³ Zégic zéyec; Ini soukiwa, qété zézéya imi ménda ogicma memu. ¹⁴ Téŋgiŋ ic eneŋ imuhucyanec haréma zégic; Waŋu nini dimuhuc wambiŋ? Zégic yomuhuc énézéyec; Ini ic ménda tericgé énécmima iwawaigina ménda onogicma héipuc ac ikora ménda zéma maso séc ai boŋgina imuac niŋic sécgémac.

¹⁵ Waŋu icya icya Kristoac mambéc kecma ewa qeriginanén Yohaneac nimma ic imi Kristo*

gezaŋ zéma niŋgumbi niŋguŋ waŋaŋic. ¹⁶ Waŋu Yohanenén acgina kitiwa melemma ic embac momac yanda yomuhuc énézéyec; Ni dokunén naec énécmianzua, néŋ ic mén ni nogicma kuc yanda késa keczac iminén hamac. Nidac imuhucyanén iwac héna usuyawac hésiya imi hulacmaŋac séc qahac. Inén mia Uŋa Téréya zéma geric bélaŋanén képésicgina zuac énécmimac. ¹⁷ Inén mériaiguc sarac yanda késama keczac. Waŋu sombeŋa imi moczoŋ usuŋ héréracgéma héla gocmia imi qutulagéma hofiyaiguc haidacmac. Imuhuc wamma inén gorosona imi geric bélaŋa méwécgéwiŋac séc qahac imuaru giliyu zemac. ¹⁸ Inén toroqema ac sasala imuhucya imuhucya énézéma qerigina meseli énécmima buŋa suruc hiabia imi ic embac zéau énécmiyec. ¹⁹ Waŋu nalé imuaru baec galeŋ Herodenén muniawac iniŋa Herodia meyec. Waŋu imi sac qahac, haka biria hénia hénia momacnec waŋec. Imuac niŋac, Yohanenén ac geriwaguc zémiyu niŋec. ²⁰ Nimma toroqema haka biria mén wamma Yohane késama hésa amaiguc oporec.

Yohanenén Yesu doku naec haka wammiyec.

²¹ Hésa amaiguc ménda kerec nec Yohanenén ic embac moczoŋ doku naec énécmiyec, Yesu imuhucyanec iwac muru hayu, doku naecmiyec. Naecmiyu zéwelecma naŋu imuarunec kurumeŋ naguya aŋgéyec. ²² Aŋgéyu Uŋa Téréyanén kembo nei éséc nec héiyaguc mama iwac qahu mayu kurumeŋ igucnec ewa mén yomuhuc mayec; Gi nena naŋ sorocna ni guac niŋ ségiségi waŋanzua.

²³ Waŋu Yesunén yawuŋa 30 imuac séc waŋu aiya hénima meyec. Waŋu ic embac ieneŋ iwac niŋic Yosefeac naŋa waŋec. Waŋu Yosefeac maŋgocya imi Eli.

✧ 3:6: Yes 40:3-5 * 3:15: Me Mesia.

²⁴ Eliac mangocya Matata, Matataac mangocya Lewi, Lewiac mangocya Melki, Melkiac mangocya Yannai, Yannaiac mangocya Yosefe, ²⁵ Yosefeac mangocya Matadia, Matatiawac mangocya Amosi, Amosiac mangocya Nahum, Nahumac mangocya Esili, Esiliac mangocya Nangai, ²⁶ Nangaiac mangocya Maati, Maatiac mangocya Matadia, Matatiawac mangocya Semein, Semeinac mangocya Yosek, Yosekac mangocya Yoda, ²⁷ Yodawac mangocya Yoanan, Yoananac mangocya Resa, Resawac mangocya Zorobabel, Zorobabelac mangocya Salatiel, Salatielac mangocya Neri, ²⁸ Neriac mangocya Melki, Melkiac mangocya Adi, Adiac mangocya Kosam, Kosamac mangocya Elmadam, Elmadamac mangocya Eri, ²⁹ Eriac mangocya Yesua,† Yesuawac mangocya Eliezere, Eliezereac mangocya Yorim, Yorimac mangocya Matata, Matatawac mangocya Lewi. ³⁰ Lewiac mangocya Simeon, Simeonac mangocya Yuda, Yudawac mangocya Yosefe, Yosefeac mangocya Yonam, Yonamac mangocya Eliakim, ³¹ Eliakimac mangocya Melea, Meleawac mangocya Menna, Mennawac mangocya Matata, Matadawac mangocya Natan, Natanac mangocya Dawidi, ³² Dawidiac mangocya Yesi, Yesiac mangocya Obedi, Obedac mangocya Boasi, Boasiac mangocya Salmon, Salmonac mangocya Nason, ³³ Nasonac mangocya Aminadap, Aminadapac mangocya Adimin, Adiminac mangocya Arini, Ariniac mangocya Hesiron, Hesironac mangocya Feresi, Feresiac mangocya Yuda, ³⁴ Yudawac mangocya Yakobo, Yakopac mangocya Isaka, Isakawac mangocya Abaraham, Abarahamac mangocya Tara, Tarawac mangocya Nahori, ³⁵ Nahoriac mangocya Serugu, Serukac mangocya Ra-

gau, Ragauac mangocya Pelek, Pelek iwac mangocya Eberi, Eberiac mangocya Sala, ³⁶ Selawac mangocya Kainan, Kainanwac mangocya Arafaksat, Arafaksatac mangocya Sem, Sem wac mangocya Noa, Noawac mangocya Lamek, ³⁷ Lamekac mangocya Metusela, Metuselalac mangocya Enoko, Enokoac mangocya Yaret, Yaretac mangocya Mahalale, Mahalaleac mangocya Kainan, ³⁸ Kainamac mangocya Enosi, Enosiac mangocya Set, Setac mangocya Adam, Adamwac mangocya Anutu,

4

Yesu manam batuc wammiyec.

¹ Wañu Uña Téréyanén Yesu sécgémiyu, Yodan doku igucnec lilingéma hama baec kisiaiguc siñi kaiwe 40 keru, Uña Téréyanén wagiru kenha wañoc. ² Wañu ai meme 40 imuac séc Biria miñinanén ala batuc wammiyec. Wañu iwawai méñ ménda nema keru nalé imi moczoñ tecgéyu yaka niñ humuyec. ³ Yaka niñac humuma keru, Biria miñinanén hama ézéyec; Gi Anutuac Naña wanzañiguc zéna hoc yominén melemma nene wañu. ⁴ Zéyu melemma zéyec; Kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac; Ic méñnéñ séwíac nene sac nema ménda kecanczac.✱ ⁵ Imuhuc melenju Biria miñinanén Yesu wagicma ou emma héngalen ama areña yanda baec séc hema kenzac imi moczoñ focnec ézéyu héndarec. ⁶ Wañu ézéma yomuhuc zéyec; Iwawai moczoñ yanda imuac kuc buña yanda zéma edamuya imi neñ guac waigemmañ zé wanzua. Imi mia nuac méranaiguc haihaiya imuac neñ méñac méñ mimañ zé hia mimañac séc. ⁷ Imuac gi simiñ héima mepési némbésémañiguc iwawai imi moczoñ guac buña wandacmac.

† **3:29:** Sisipac ac wahalaiguc Yesua zéma sisipac ac qeliaiguc Yesu imi Hebiraio ac zéma Girik aciguc momacguc, néñ Nei ac me Zipilalec ac méndacma ooyawac heyu ekac ekac wanzac. ✱ **4:4:** Hén 8:3

⁸ Imuhuc zéyu Yesunéh melemma zéyec; Yomuhuc mia ooyawac hezac; Miñ Kewu Anutuga mepésima iwacnec sac welen qemiwésémañ.✧

⁹ Imuhuc zéyu Biria miñinanéh i muñguc wagicma Yerusalem keñoc. Kemma ama téréya

imuac witiyaiguc ou oporu nañu yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac Naña wanzañiguc yomuarunec luma emu hiñgacbésémañ. ¹⁰ Zéyu zéyec;

Ac méñ yomuhuc ooyawac hezac; Anutunéh guac wamma galeñgé gémmu niñac kua meme uñahéra énézémac. ¹¹ Wañu kua meme uña

eneñ gi ménda mama gumac niñac méraginaneñ lolongéma gépésigic hénaga hocnéñ ménda héimac.✧

¹² Imuhuc zéyu Yesunéh muñguc melemma zéyec; Yomuhuc ooyawac hezac; Miñ Kewu guac Anutuga ménda batucgé miwésémañ.✧

¹³ Imuhuc zéyu Biria miñinanéh manam batuc ai imi metecgéma waimima kemma nalé méñac mambéc kerec.

Yesunéh Galilaia baeciguc welen qeénécmima ai hénima meyec.

¹⁴ Wañu Yesunéh Uña Téréyawac kuciguc Galilaia baeciguc lilingéma keñu iwac surucya imi ama lelec lelec tacma keñec séc saima kendarec. ¹⁵ Wañu Yesu eñeyaoc tocgotocgo amaya amaya emma ackuazéc ku énécmiyu ic embac momac yanda ieneñ mepésimigic.

¹⁶ Wañu Yesunéh Nazarete ama areñaiguc kereñec. Inéh ama areña yanda imuaru mia yandiyec. Wañu Sabata nalé méñu haka wañañec ésécnec tocgotocgo amaiguc emma kiwi téréya olommañ zé nañec.

¹⁷ Anutuac tilin tilin ic Yesaiawac kiwi limbi limbiña miyu hutuma kiwi ooya yomuhuc mihicñiyec; ¹⁸ Ic mageqeya ionac buña suruc hiabia imi énézémañ niñac Anutuac Uña téréyanéh ni halécnéh naecnéma météré néñec. Wañu hésa ic ionac ziki sipacgina metecgé énécmima

kichilic ionac kichihi meénécmima welen qeñe ic ionac yéwérigina metecgé énécmimañ niñac inéh ni méli néñec. ¹⁹ Wañu Miñ Kewuac goi héihéi yanda imuac yawuña hazac zéma zéau énécmimañ niñac méli néñec.✧

²⁰ Imuhuc olommaguc kiwi imi limbima imuac galeña mima mama tarec. Taru tosara tocgotocgo ama imuac qeriaiguc tacgic ieneñ héñsosoligic. ²¹ Wañu Yesunéh hénima ac yomuhuc énézéyec; Deguc kiwi ooya olomba gezacginaneñ niñgic imi hélaguc wanzac. ²² Ieneñ moczoñ héipuc ac zémima kuaya igucnec ackuazéc hiabia zéhicñiyu nimma welicgéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yosefeac naña ménda wanzac?

²³ Wañu Yesunéh énézéyec; Niñtegic qindegic ac méñ yomuhuc hezac; Mehiahiaru ic gi geñgac séwiga mehiaruna. Ini imi ac imi mema tinduc yomuhuc nézému; Kafanaum amaiguc kiwi mena surucga zégic niññ. Wañu haka imuhucya you geñga tañgaiguc mena hénni.

²⁴ Imuhuc zéma toroqema yomuhuc zéyec; Hélacnec énézéwa niñgic, Anutuac tilin tilin ic méñac méñ eñeya tañgaiguc imi zézé ségiségi wammimia méñ ménda hezac. ²⁵ Hélacnec énézéwa niñgic, Elia kerec imuaru yawuñ haréwéc zéma maso 6 séc kurumeñ zikiyu, baec séc béti yanda hicñiyec. Wañu nalé imuaru Israel baec yandaiguc embac malé sasala kecgic. ²⁶ Wañu Anutunéh Elia imi méñac méñ ménda mélimiyec, néñ Sidon baec Sarepta ama areña yandaiguc embac malé méñ kerec iwac sac mélimiyu keñec. ²⁷ Wañu Anutuac tilin tilin ic Elisa kerec nalé imuaru Israel baec yandaiguc ic wizi warihaguc sasala kecgic, néñ suginaiguc méñac méñ ménda mehiaruyec, néñ Siria ic Naman sac mehiaruyec. ²⁸ Imuhuc zéyu tocgotocgo amaiguc tuñaguc tacgic eneñ ac imi niñgic qeri biricnéñ sécgé énécmiyec. ²⁹ Wañu ieneñ

yacma taun heyec baec imuac tetcgiaiguc sia yanda nanec imuaru Yesu nanégic hinggacmac niñ nesimima taun imuac sénganjeniguc héréma kenjic. ³⁰ Wañu inéñ sugcinaiguc qeric énécmima kenjec.

Yesunéñ Kuwic mén nesiyu éréma kenjec.

³¹ Wañu Yesunéñ Galilaia baec Kafanaum ama areña yandaiguc mama hama imuaru Sabata naléiguc ackuazéc ku énécmima kerec. ³² Wañu niñgic ara imi qac bunayaguc wañu welicgégic. ³³ Wañu tocgotocgo ama imuaru ic mén kuwic zapi qeqeyaguc* ménén tacma qac gengelanéma qarec. ³⁴ Aa, Nazarete Yesu gi zéma nini imi neñac neñac. Wañu gi mebiri nénécmiman zé hazañ? Ni ninzua gi méré, gi imi Anutu arunec Téréya. ³⁵ Imuhuc zéyu Yesunéñ qetalimima zéyec; Acga qaiyu ic iwarunec éréma mana. Imuhuc zéyu kuwic iminén ic imi ic tuñ imuac sugcinaiguc hérékeñ héréha wammima éréyu ic iminén mama qeyec, néñ séwiya mén ménda biriyec. ³⁶ Wañu haka imi hémma ic embac moczoñ welicgéma eminimma zégic; Ackuazéc imi dimuhucya! Kuc buña zéma kuc yandayaguc! Kuwic zapi qeqeya ézéyu ara tohoma érezac! ³⁷ Wañu Yesuac surucya imi ama areñ lelec lelec hezac séc saima kendarec.

Yesunéñ ic embac hafiginaguc sasala mehiaru énécmiyec.

³⁸ Wañu Yesunéñ yacma tocgotocgo ama imuacnec mama kemma Simonac amaiguc eñec. Eñu Simonac howuhaya imi séwi geric yandanéñ késayu heyu, ic embac eneñ iwac niñ wamma Yesu welecmic. ³⁹ Welecgic Yesunéñ hosuraiguc namma séwi geric imi qetalimima zéyec. Zéyu hafi imi waimiyu embac iminén nalé sosola

qahac yacma welen qeénécmiyec. ⁴⁰ Kaiwe hinggacmañ zé wañu ic embac ieneñ ic tosara hafigina hénia hénia zéma zepaginaguc imi onagicma harégic. Wañu harégic séc Yesunéñ méria hai énécmima mehiaru énécmiyec. ⁴¹ Wañu uña birianéñ momacnec ic embac sasala ionarunec éréma qacma zégic; Gi imi Anutuac Naña. Imuhuc zégic uña biria ieneñ Yesu imi Kristo wanzac hénia imi niñgic imuac niñac Yesunéñ qetali énécmima ac ménda zému niñac neun héiénécmiyec.

⁴² Wañu ama gianiyu Yesunéñ sénganjen mama baec kisia mén hétéña qahac imuaru kemma tackeru, ic tuñ eneñ hocma mi-hicñima ménda wai énécmima kemmac niñac zéqetali wammigic. ⁴³ Imuhuc wañgic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ama yanda tosara imuac ic embac ionac imuhucyanec Anutuac héngalen ama areña yandawac buña suruc hiabia imi énézémanac hezac. Ni imi ai imuac mia méli nénu mayi. ⁴⁴ Imuhuc zéma kemma Yuda baeciguc† tocgotocgo amaya amayaiguc ackuazéc énézéyec.

5

Yesunéñ hénima ai ichéra énépésiyec.

¹ Yesunéñ Genesarete zékén yanda* giñgijaiguc nankeru tuñ yandanéñ Anutuac ackuazéc nimbin zé héfacgé amuma hosuraiguc lelecgé migic. ² Wañu Yesunéñ hénu zékén giñgija imuaru zéic komora éréhéc taroc. Taric lambéc héréhéré ic ieneñ imuacnec mama ufigina zuacma kegcic. ³ Wañu Yesunéñ zéic méniguc eñec. Wañu zéic imi ic mén qara Simon iwac zéic. Yesunéñ Simon ézéyu zéic imi nangéyu élélahunec† komora dokuguc mekemma taru

* **4:33:** Girik ic ionac niniñginaiguc uña imuhucya imi ewa soho, hafi tosara, zéma ziki sipac ai imuhucya mihicñi énécmima ic mebiri énécmianec. Kembaña 36 imuaru acguc ac imi hezac. † **4:44:** Yuda ic ionac baec; kiwi méranéñ ooya tosaraiguc Galilaia. * **5:1:** Imi mia, Galilaia kondun. † **5:3:** Baec igucnec.

imuaru tacma tun yanda imi ku énécmiyec. ⁴ Kuénécmiyu tecgéyu Simon yomuhuc ézéyec; Gi doku hingac hingaraiguc kemma ufiga haima lambéc héréna. ⁵ Zéyu Simonnéj melemma zéyec; Kiwi ic nini sinjyaiguc ai yanda meni ama gianzic, néj méj ménda mihicnijin. Wañu zézan imuac wamma ufiga moczon muñguc haiwa hingacdacmu. ⁶ Imuhuc zéma Yesu zéyec séc wamma lambéc sasala yanda héréyu ufigina hénima tegirec. ⁷ Wañu alahécgina zéic méjiguc kecgic enej hama méra énécmimu ninjac méra kaec ku énécmima welec énécmigic. Wañu ienej hama zéic éréhécnec tигic kuagira qeyu zéic éréhécnec imi doku qeriaiguc hingacbi zé wañoc. ⁸ Wañu Simon Peteronéj haka imi hémma Yesuac siminja igucgeñ sigéma yomuhuc zéyec; Miñ Kewu ni imi késpedesic ic, imuac wainémma kembésémañ. ⁹ Imi mia eneya zéma ic tosara í guc kecgic enej moczon lambéc hérégic imi hémma welicgégic hénia imuac nin imuhuc zéyec. ¹⁰ Wañu Zebedaioac nañhéréra Simonac ai momac Yakobo zéma Yohane imuhucyanec welicgéyoc.

Wañu Yesunéj Simon yomuhuc ézéyec; Zénénga ménda hiriyu, kecma gi ic embac énépésiwésémañ. ¹¹ Wañu ienej zéic héréma élélahu‡ haima iwawai moczon imuaru waidacma Yesu méndacma keñgic.

Yesunéj ic méj wizi selia warih-aguc mehiaruyec.

¹² Yesunéj ama areña yanda méjiguc kerec. Keru ic méj wizi seli séwiya§ sécgémiyu kerec inéj Yesu hémma sigéma welecma zéyec; Miñ Kewu, nuac ewa sinja hegéñu ni hia mesolañi némbésémañac séc. ¹³ Zéyu Yesunéj méria suluma osimima yomuhuc zéyec; Ni imuac wanzua, solaña wanna. Imuhuc

zéyu wiziya imi bec qahac wañec. ¹⁴ Wañu Yesunéj ic imi neñu héimima yomuhuc ézéyec; Ic méñac méñ ménda zéwésémañ, néñ kemma hofac oo ic séwiga ézéna hémma solaña wanzañ imi héñu Mosenéj zéyec séc Anutuac buña haina ogéñu haka iminéñ héipuc wañ énécmiyu ninzéngeñmu. ¹⁵ Wañu Yesuac qac buñanéñ muñguc yanda saima keñu ackuazécya nimma hafigina mehiaru énécmimac nin ic embac tunaguc sasala tocgéma hamaneñ hagic. ¹⁶ Wañu Yesunéj elingé amuma eneyanec baec kisiaiguc kemma zéwelerec.

Yesunéj ic purin méj mehiarumiyec.

¹⁷ Kaiwe méñu Yesunéj ic embac ac ku énécmimanec nañu Galilaia ama areña areña zéma Yuda baec zéma Yerusalemnec Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic enej hama momacnec tacgic, Anutuac hafi mehiahiaruac kuhanéñ iwaru hemiyec. ¹⁸ Wañu ic tosananéñ ic purin méñ sasaniguc huama hama Yesuac wésiaiguc haiwin zé wagicma embin zé wañgic. ¹⁹ Néñ tun yanda tacma hénaya hézicgégic titin qahac wañec. Imuac ama qahaiguc emma ama bauya augic kifaña hicñiyu ic purin imi sasanaguc ic embac sugcinaiguc Yesuac wésiaiguc haigic hingarec. ²⁰ Yesunéj ionac ninzén ninzéngina imi hémma yomuhuc ézéyec; Ic ala guac késpedesicga waiwaiya wanzac. ²¹ Imuhuc zéyu hénia acac kiwi ic zéma Farisaio ic enej qeriginanéñ yomuhuc ninigic; Ic yomi mérénéñ Anutu zébiri qébiri wammima imuhuc zézac? Baec ic méñnéñ méñ neñañ késpedesicnina aumacac séc qahac! Imi mia Anutunéñ sac wammacac séc. ²² Imuhuc eminiginic Yesunéj imi nintegicma melemma zéyec; Ini qeriginaiguc némac ac emininzu? ²³ Ic hénia méria humumia ézéémañ zéma ac diminéñ

‡ 5:11: Girik aciguc; baeciguc. § 5:12: Girik aciguc séwi wizi hénia hénia imuac lepra zéañgic.

efefia wammac? Képésicga waizua iminéñ efefia me yacma hehega mema kembésémañ imi? ²⁴ Icac Naña ni imi baeciguc kápésicgina wai énéc mimiawac kuc bujana henénzac imi héñtegicmu. Imuhuc zéma ic héna méria humumia i yomuhuc ézéyec; Ni gézézua, yacma sasanga mema amagaiguc kembésémañ. ²⁵ Imuhuc zéyu ic imi zélandac kicginaiguc yacma iwawai heañec imi mema Anutu mepésima eneya amaiguc lilingéma keñec. ²⁶ Keñu ic embac moczoñ kilen yanda welicgéma Anutu mepésigic. Wañu zénéñgina hiriyu zégic; Deguc nini haka méréra hénziñ.

Yesunéñ Lewi qaru méndacmiyec.

²⁷ Imuac andiaiguc Yeusunéñ hiñgacma kemma héñu takis meme ic ménñ qara Lewi** inéñ ai amayaiguc taru hama ni méndac néna zéma ézéyec. ²⁸ Zéyu inéñ yacma iwawai moczoñ andé qedacma méndac miyec. ²⁹ Lewinéñ Yesuac eeya héima amayaiguc aria yanda wañu takis meme ic tosara zéma ic embac sasala tosara momacnec hama nene newiñ zé tacgic. ³⁰ Wañu Farisaio ic zéma ionac kiwi oo ic enéñ Yesuac tohotoho ichéra ñdic ñduc ac wañ énécmima zégic; Ini dimuhuc takis meme ic zéma kápésic ic iniguc nene doku nema taczu? ³¹ Zégic Yesunéñ melemma zéyec; Ic hafigina qahac ienen dokta niñac ménda wañanzu, néñ hafiginaguc ienen mia imuac wañanzu. ³² Ni mia ic solaña unurumañ zéma ménda mayi, néñ biria meme ic ewa qerigina melemmu niñac unurumañ zé mayi.

Nene waima zéwelecwelec imuac ara.

³³ Imuhuc zéyu ienen Yesu yomuhuc ézégic; Yohaneac tohotoho ichéra ienen hatac sasala nene zikima zéwelecanzu. Wañu Farisaio ic ionac tohotoho ichécgina imi

imuhucyanec wañanzu. Wañu guac tohotoho ichécgina imi enéñ nalé séc nene doku neanzu. ³⁴ Zégic Yesunéñ melemma énézéyec; Ic qañ tosara ic ménñ embac memañ zé wanzac i guc kecziuguc nene zikima zéwelec ai memu niñac hia énézémuac séc me? ³⁵ Imi qahac, néñ kecma nalé imi ducñiyu euya imi wagicma keñgic qahac wañuguc nalé imuaru mia nene zikima zéwelecmu.

³⁶ Imuhuc zéma toro qema séséc ac yomuhuc zéma énézéyec; Ménñéñ ménñ maleku qelia mericma maleku wahalaiguc ménda qotoanzac. Imuhuc wammaciguc maleku qelia imi mebirimac, néñ susuria qelia imi maleku wahalaiguc haimac imi, séc ménda héimac. ³⁷ Wañu ménñéñ ménñ waiñ doku qelia yañ séwélanéñ gésé memeya wahalaiguc ménda tianzac. Imuhuc wammaciguc waiñ qelianéñ melemma waiñ selia wammañ zé wéséséya mihicñima gésé imi épépéñgéyu tegiru waiñ imi mama biriyu, gésé imi momacnec biridacmac. ³⁸ Imuac waiñ doku qelia imi gésé qeliaiguc timacac hezac. ³⁹ Waiñ imi nalé horua heheyawac waiñ qacguc zéanzac imuac niñac ménñéñ waiñ wahala kuhaguc imi nemaguc waiñ qelia kuha qahac ménñ niñac ménda wañanzac.

6

Sabata nalé miñina Yesu.

¹ Sabata nalé ménñu Yesunéñ padi ai namuñgina igucnec qericma keñec. Keñu tohotoho ichéra ienen méndacma kemma padi héla momac momac kuma mema méraginanéñ asasañgéma negic. ² Imuhuc wañgic Farisaio ic tosara enéñ yomuhuc zégic; Némac niñ haka Sabata naléyaiguc ménda wawaña imuhucya wanzu? ³ Zégic Yesunéñ acgina melemma zéyec; Ini Dawidi zéma ichéra ienen yaka niñ humugic

** 5:27: Mataio zémimia. * 6:2: Niñgic ai tanec wañu imuhuc zégic.

nalé imuaru, néma haka wañec imi ménda oloñ niñanžu? ⁴ Inéñ Anutuac ama qeriaiguc emma saméñ haimimia, tosara qahac, néñ hofac oo ic ieneñ sac nemuac héna aciguc hezac imi mema neyec. Nema ichéra i guc kecgic imi acguc énécmiyu nedacgic. ⁵ Yesunéñ imuhuc zéma ac yomuhuc toroqema zéyec; Icac Naña imi Sabata naléyawac miñina wanzac.

⁶ Wañu Sabata nalé méñu Yesunéñ togotoggo amaiguc emma ackuazéc ku énécmiyec. Wañu imuaru ic méñ tarec. Wañu iwac méra héiya imi séléc sélécgia. ⁷ Héna acac kiwi ic zéma Farisaio ic ieneñ Yesu aciguc opochiñ zé késpedesira méñ mihicñiwñ zéma Sabataiguc hafi ic mehiarumac me qahac zéma awima kecgic. ⁸ Wañu Yesunéñ ewa qerigina niñtegicma ic méraya séléc sélécgia ézéma zéyec; Yacma sucninaiguc nanna. Zéyu inéñ yacma nañec. ⁹ Nañu Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Qesiénécmizua. Diminéñ héna acwac séciguc? Sabata naléiguc haka hiabia wambiñ me haka biria wambiñ? Kekec imi mehiaruwiñ me qehumuwiñ? ¹⁰ Imuhuc zéma hénaoriñ lelecgéma inicmaguc ic iwac mia yomuhuc ézéma zéyec; Méraga suluna. Imuhuc zéyu méria suluyu hiaruyec. ¹¹ Imuhuc wañu ieneñ qerigina geric bélañanéñ sécgé énécmiyu, Yesu dimuhuc wammiwiñ zéma eminiñgic.

Yesuac Méliméli ic 12.

¹² Wañu nalé imuaru Yesunéñ zéwelec wammañ zéma baec boñaiguc keremma siñi herec séc tacma Anutu zéwelecmiyec. ¹³ Wañu ama gianjiyu tohotoho ichéra unuruma sugcinaiguc ¹² énépésima qacgina Yesuac Méliméli ic zéénécmiyec. ¹⁴ Yesuac Méliméli ic ionac qacgina imi Simon (Petero zémimia, héna imi zamanziñ.) zéma iwac munia Anderea, wañu Yakobo, Yohane, Filipino, Batolomaio, ¹⁵ Mataio (qara méñ Lewi), zéma

Toma, Alfaioac naña Yakobo, Simon Zelote zémimia, ¹⁶ Wañu Yakoboac naña Yuda, zéma Yuda Karioto, wañu ic yominéñ mia kecma Yesu andé qeyec.

Mozoc ac zéma saec ac.

¹⁷ Wañu Yesunéñ tohotoho ichéra iniguc baec boña igucnec mama baec kondonaguc nañec. Nañu tohotoho ic tosara tunaguc zéma ic tun kuneñ yandanéñ Yuda baec ama lelec lelec zéma Yerusalem zéma Tiro zéma Sidon zékéñ yanda giñgiña igucnec ¹⁸ ackuazéc nimbiñ zé me hafigina mehiaru énécmimac niñac hagic. Wañu Yesunéñ ic tosara uña zapi qeqeyanéñ mehiri énécmiyu qenzeñ manzeñ qegic imi momacnec mehiaru énécmiyec. ¹⁹ Wañu Yesuarunec kuc yandanéñ éréma icya icya moczon mehiaru énécmidarec. Wañu imuac niñ ic embac moczon méraginanéñ Yesu osiwiñ zé wañgic.

²⁰ Yesunéñ kiwa hima tohotoho ichéra inicma yomuhuc zéyec; Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi ic maqeqeya onac buña, imuac niñ, ic maqeqeya ini imi ségiségi ginaguc. ²¹ Sécgé énécmimac, imuac niñ deguc yaka niñ humuzu ini imi ségiségi ginaguc. Ségiségi wamma desimu, imuac niñ deguc siacma keczu ini imi ségiségi ginaguc. ²² Icac Naña iwac niñac ic embac ieneñ hazéc wañ énécmima elicgé énécmima zébiri énécmima onac qac buña imi biria zéma wai énécmimu nalé imuaru ini ségiségi ginaguc.

²³ Nalé imuaru imi ini ségiségi wamma ewa hia nimma legicgina hirimu. Héngic! Kurumeñ amaiguc onaru bakia hiabia imi kuneñ yanda he énécmimac. Haka biria imuhucya imi yandahécgina eneñ Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac acguc imuhuc wañ énécmiañgic héna imuac niñac ini imuhuc wammuac hezac. ²⁴ Saecginaguc, iwawai saméña heénécmimia ini. Ini imi bec zézé ségiségi he énécmidaru tecgezac.

25 Saecginaguc, deguc tomenġina qeanzac ini. Ini imi Kecma yaka niġ humumu. Saecginaguc, deguc desi yanda waŋanġu ini. Ini imi kecma ewa biric yanda wamma siacmu. 26 Ic embac moczoŋ ieneŋ onac zézé ségiségi waŋ énécmianġu iguc, ini imi saecginaguc. Yanda hécgina ieneŋ Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ikora ionac mia imuhuc waŋ énécmianġic.

Hazéchécgina goigina héimu.

27 Waŋu gezacgina haima ninġu onac zézua; Hazécgina ala waŋ énécmigic. Waŋu ic tosara nimbiri énécmianġu ionac haka hiabia waŋ énécmimu. 28 Saecgé énécmianġu imi onac mia mozocgé énécmimu. Waŋu gamu qeġe ac waŋ énécmianġu ionac niġac wamma zéwelec wammu. 29 Méŋnéŋ nekaŋga qeyu nekaŋga néwécgeŋa imi imuhucnec melenġa qemac. Méŋnéŋ guac saŋgeŋa malekuga guagiru maleku qer-aiguc héihéiya imi acguc waimina. 30 Méŋnéŋ méŋ iwawai méŋ niġac welec géŋu hia miwésémaŋ. Méŋnéŋ guac iwawaiga mema keŋu melenġa néŋna ménda zéwésémaŋ. 31 Waŋu haka hiabia méŋac méŋ alahécginanéŋ waŋ énécmimuac wanġuiguc haka imuhucya imi eŋaoc walac waŋ énécmimu. 32 Ini ic tosara ala waŋ énécmianġu ionac sac ala waŋ énécmianġu iguc imi némac hiabianéŋ he énécmiwacnec? Képésic ic ieneŋ acguc ic tosara ala siŋ waŋ énécmianġu ionac ala siŋ waŋ énécmianġu. 33 Ic méŋnéŋ méŋ haka hiabia waŋ énécmianġu ionac mia haka hiabia waŋ énécmianġu iguc imi némac hiabianéŋ he énécmiwacnec? Képésic ic eneŋ acguc imuhuc waŋanġu. 34 Ini bakia mewinġ zé iwawai méŋ alahécgina méra miġuiguc imi némac hiabianéŋ he énécmiwacnec? Képésic ic ieneŋ acguc bakia séha mewinġ zé niŋkumuma képésic ic méŋac méŋ méra énécmianġu. 35 Imuac ini hazéc hécgina ala waŋ énécmima goi héihéi waŋ énécmiwiŋ

zé bakia niġac ménda wamma eŋdac méra énécmimu. Imuhuc waŋanġuiguc imi bakia héla yanda he énécmiyu, Eneŋa miŋinawac nambérac héra wammu. Inéŋ mia ewa hiawac énécmimia imi ménda niŋteġicanġu ionac zéma kaiġiliweŋ ic ionac imi, séc imuhucyanec goi héihéi waŋ énécmianġac. 36 Onac kurumeŋ Maŋgocnéŋ wéséséya niŋénécmianġac imuac séciguc ini imuhucyanec wéséġina niŋénécmimu.

Niŋ gésigésiac haka.

37 Ménda zégési énécmigic, ménda zégési énécmimia wammac. Képésicginaguc ménda zéénécmigic, képésic ginaguc ménda zéénécmimia wammac. Waŋu alahécgina ionac képésicgina wai énécmigic, eŋaŋ képésicgina imuhucyanec wai énécmimia wammac. 38 Eŋ énécmigic, eŋ énécmimia wammac. Iwawai géséġinaiguc tiyu, hiŋgacma kuaya qeyu, hélanzima tima méndérġu keŋha waŋu hiŋgaru, muŋguc tiyu kuaya qema mayu, onac énécmiyu tétécġéma memu. Eneŋ géséġina tima énécmigic imuac sécyaiguc tima melenġa énécmiyu memu. 39 Waŋu inéŋ muŋguc séséc ac wamma yomuhuc zéyec; Kic hilicnéŋ kic hilic méŋ hia hérémimac me? Imuhuc wammaciguc imi, éréhéc ekawu baec séséŋiguc ménda hiŋgacmaoc me? 40 Tohotoho icnéŋ kiwi icya ménda ogicma keczac, néŋ méŋac méŋ kiwi icyanéŋ niniŋa moczoŋ didiŋanec kumiyu niŋareŋ gédacmaciguc, inéŋ mia kiwi icya éséc dac wamma kecmac. 41 Némac niġac alagawa kiwaiguc goc héŋteġicma geŋgac kicġaiguc ic kembraŋa hezac imi ménda niŋteġicanġaŋ me? 42 Gi imi guac kicġa qeriaiguc ic kembraŋa hezac imi ménda héŋteġicma dimuhuc guac alagawac zéma Alana wainénna neŋ guac kicġa qeriaiguc goc hezac imi memaŋ zéwésémaŋ me? Ic ikora

gi walac guac kicga qeriaiguc ic kembang hezac imi memaguc iwawai guac alagawac kiwa qeriaiguc hezac imi hiabianec hémma mewéséman.

⁴³ Némac niñ? Ic hésa hiabia méñnéñ héla gocmia biria haimacac séc qahac. Wañu ic hésa biria méñnéñ héla gocmia hiabia haimacac séc qahac, imuac mia imuhuc zézua. ⁴⁴ Ic hésa imi imuac héla gocmia hémma hénia héntegicanziñ. Ic hésa waiyaguc imuarunec fik ic gocmia ménda mihicñianziñ. Wañu sanñaniguc waiñ gocmia ménda mihicñianziñ. ⁴⁵ Ic embac eneñ iwawai ewa qeriginaiguc qauqau haigic hezac imuacnec mema kuaginanéñ ac zéanzu, imuac niñac ic hiabianéñ ewa qeriaiguc niniñ hiabia qauqau haigic hezac imuacnec mema ac hiabia zéhicñianzac. Wañu ic birianéñ niniñ biria ewa qeriaiguc kuaya qema hezac imuacnec mema ac bira zéhicñianzac.

⁴⁶ Ini imi nuac niñ Miñ Kewu, Miñ Kewu zénémmanec dimuhuc ac zéanzua imi ménda tohoma wañanzu? ⁴⁷ Méñnéñ mén nuaru hama nuac acna nimma tohoanzu ieneñ ic dimuhucya wanzu imi séséc ac zéma énézéwa hémmu. ⁴⁸ Ic imuhucya imi ama memañ zé baec hiñgac hiñgarawac éséma bañ mihicñima imuac qahaiguc simen haima mezac ésécnec. Doku yanda luma ama imi qeyec, néñ hiabianec seligima nañec imuac niñ ménda mehiriyeç. ⁴⁹ Wañu nimma ménda tohoanzac inéñ baec bébélacgia bañ qahac imuaru amaya meyec ésécnec. Doku yandanéñ luma qeyu ama imi focdac zéñgéma kunen yanda biriyeç.

7

Téñgiñ ic galeñ méñac ninzén ninzénja.

¹ Yesunéñ ackuazéc imuhuc moczoñ énézéyu gezacginanéñ niñgic tecgéyu, Kafanaum ama

areña yandaiguc kereñec. ² Imuaru téñgiñ ic 100 ionac galeñgina méñac welen qeçe ic héñ soroc wammimia méñnéñ hafi kiyu humuman zé wañec. ³ Wañu galeñ iminéñ Yesuac suruc nimma Yesunéñ hama welen qeçe icya imi mehiaru mimac niñ qesimimu niñac Yuda ic ionac galeñ tosara méli énécmiyeç. ⁴ Méli énécmiyu kemma Yesuaru qeriginanéñ moczoñ yomuhuc welecmigic; Galeñ imi ara niñmiwésémanac séc ic héla kecanzac. ⁵ Inéñ Yuda ic nonac ala siñ wañ nénécmima tocgotocgo amanina menénécmiyeç. ⁶ Imuhuc zégic Yesunéñ iniguc momacnec keñec. Kemma ama imi lakeç qahac zézéyawac séc keñkeru, téñgiñ ic 100 ionac galeñginanéñ alahéra Yesuaru méli énécmima ac yomuhuc haiyeç; Miñ Kewu, gi ai yanda ménda mewéséman. Ni dac imuhucya nuac ama bañanéñ logi gémmacac séc qahac. ⁷ Ni nena niñ nimba ménda sécgéyu guaru hamañ zé osizua. Imuac niñ gi imuaru kecma en zéna welen qeçe icna imi hiarumac. ⁸ Ni ic eneñana ionac méra bacginaiguc kecanzua. Wañu nuac bacnaiguc imuhucyanec téñgiñ ic hécna kecanzu. Wañu neñ méñac kenna zéwa keñu, méñac hana zéwa haanzac. Wañu welen qeçe icnawac, ai yomi mena zéwa meanzac. ⁹ Ara imuhuc zégic nimma Yesunéñ welicgéma ic tuñ méndacmigic ionac muru liliñgéma yomuhuc énézéyeç; Ni énézéwa niñgic, Israel ic onarunec ninzén ninzén séha imuhucya mén ménda mihicñiyi. ¹⁰ Wañu méli énécmiyu hagic ieneñ liliñgéma amaiguc kemma héngic welen qeçe ic inéñ hiaruma séwiya hia kereç.

Yesunéñ embac malé méñac nañja humuc igucnec meqelimiyec.

¹¹ Kecma Yesunéñ tauñ mén qara Nain imuaru keñu tohotoho ichéra zéma ic tuñ yandanéñ méndacmima keñgic. ¹² Wañu tauñ imuac sanñulaña hosuraiguc kereñu qamoc

mén huama magic. Wañu humuyec imi embac malé ménac naña. Naña imi momacguc sac kerec. Wañu tañu imuac ic embac sasalanén embac malé i guc momacnec magic. ¹³ Wañu Miñ Kewunén embac malé imi hémma ewaya biriyu zéyec; Ménda siacna. ¹⁴ Imuhuc zéma hosuru kemma katapa osiyu ic wagicma keñkecgic ienené bénzén zikima nañgic yomuhuc zéyec; Merac ni gézézua, yacna. ¹⁵ Imuhuc ézéyu humuc ic iminéñ yacma acac hénima zéyec. Wañu Yesunén i neñgocya miyec. ¹⁶ Wañu ic enen moczon imi hémma zénéñgina hiriyu Anutu mepésima yomuhuc zégic; Anutuac tilin tilin ic kunen yanda méñnéñ sucninaiguc hicñiyecac keczac. Tosara enen zégic; Anutunén ichéra niñnéncmima hazac. ¹⁷ Wañu Yesuac surucya iminéñ Yuda baec séc zéma baec néwéc néwéc saima kendarec.

Yesunén Yohaneac hénia zéyec.

¹⁸ Yohanenén hésa amaiguc tackeru iwac tohotoho ichéra enen haka hicñiyec imi moczon ézédacgic. Wañu ac imi nimma tohotoho ic éréhéc héihéré érécmima ¹⁹ Miñ Kewu yomuhuc zéma qesimimaoc niñ méli érécmiyec; Ha nénéncmimac niñ zézéya imi gi mia me ménac mambéc kecbiñ? ²⁰ Wañu ieren Yesuaru kemma zéyoc; Doku naec haka ic Yohane yomuhuc zéma méli nérécmizac; Hanénéncmimac niñ zézéya imi gi mia me ménac mambéc kecbiñ? ²¹ Wañu nalé idacmuaru Yesu imi ic hafi zepaginaguc zéma ic uña biriaguc imi sasala mehiaru énécmima kic hilic sasala imi kichihí meénécmiyec. ²² Wañu imuhuc qesiyic yomuhuc melemma érézéyec; Iri kemma iwawai hémma niñanzaoc imuac suruc Yohane wammima yomuhuc ézémaoc; Kic hilicnéñ kicgina hima héñanza, puriñ enen hénia kenzu, wizi seliginaguc imi solañanima keczu,

gezacgina héhéñgia ienené gezacginanéñ ninzu, humuc ic enen qelima yaczu, wañu mageqeya ionac bunja suruc hiabia imi énézézac. ²³ Wañu méñnéñ mén nuac niñ niñ éréhécguc ménda qonzon tongezac imi ségiségiyaguc. ²⁴ Imuhuc zéyu Yohaneac kua meme ichééra ieren lilingéma keñoc. Keñic Yesunén Yohaneac zéma yomuhuc énézéyec; Ini baec kisiaiguc némac iwawai hémbiñ zé keñgic? Uñ mén luhucnéñ qeyu hirima nañu hémmu niñac keñgic? ²⁵ Imi qahac wañu némac iwawai hémbiñ zé keñgic? Ic mén malekuya hiabia héima keczac imuac hémbiñ zé keñgic? Qahac, ic maleku hiabia héima iwawaigina hiabia sasala késa kecanzu imi enen ama kewuyaiguc kecanzu. ²⁶ Wañu imi qahac wañu, némac iwawai hémbiñ zé keñgic? Anutuac tilin tilin ic ménac me? O, imi hélacnec! Énézéwa niñgic; Ic imi kua meme ic onogicdacma séc mén wanzac. ²⁷ Iwac mia ac kiwi mén yomuhuc oyec hezac; Héñgic, ni kua meme icna mén méliwa walac kemma hénaga mindiñimac. ²⁸ Énézéwa niñgic; Embac igucnec hicñihicñiya tosara yanda ionarunec méñnéñ mén Yohane ménda ogiczac, néñ Anutuac héñgaleñ ama areña yanda qeriaiguc mamayagina méñnéñ Yohane i hia ogiczac. ²⁹ Ic momac yanda zéma takis meme ic ienené Yohaneac doku naecgic imuac niñac ackuazéc imi nimma Anutu imi solaña zéma zéaugic. ³⁰ Wañu Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic ienené sac Yohaneac doku ménda naecma Anutuac ewa siñ enañ niñac heyec imuac héñara megic.

³¹ Yesunén toroqema zéyec; Nalé yomuac hicñisai imi iwawai némaciguc séc héimañ? Ienené dimuhucya ésécnec zémañ? ³² Imi nambérac tosara nénagémba sombeniguc aria meanzu ésécnec. Nambérac ienené sombení imuaru tacma ac yomuhuc zékeñ zéha

wananzu. Nini onac niñac kuña héiénécmi ini legic ménda hirizu, nini sonjonac legic héini ini ménda zésiác wanzu! ³³ Héniá imi yomuhuc; Doku naec haka ic Yohanenéh hama nene ménda nema zéwelecma waiñ doku ménda neyu, eneh hémma uña birianéh késazac zégic. ³⁴ Wañu Icac Nañanéh hama nene nema waiñ doku neyu, eneh yomuhuc zéanzu; Héngic inéh hémbaoc wamma nene nema doku selia siña nimma nema takis meme ic zéma biria meme ic ionac alagina keczac. ³⁵ Wañu niñtegic qindegic imi imuac nambérac héra ienené méndacma wamma héniá solaña mewininianzu.

Embac méñnéñ siacma Yesuac héniya halécnéh naecmiyec.

³⁶ Farisaio ic méñnéñ eneyaguc nene nemac niñac Yesu héihéré miyu Yesunéh iwac amaiguc emma nene nema tarec. ³⁷ Tackeru ama areña yanda imuaru biria meme embac mén kerec inéh Yesunéh Farisaio ic iwac amaiguc emma tarec imi nimma alabasita kiruñ halécycaguc imi mema hama éréyec. ³⁸ Éréma Yesu hénaya suluma tackeru iwac qéhéréñaguc hénaya haiyec imuhucgeñ namma siarec. Siacma tacma eneya kic masinéñ hénaya naecmima oruc zucyanéh kereñ meyu zicgéyu kuayanéh hénaya kiricne mima haléc héméña hiabia imi imuac qahaiguc qocgémiyec. ³⁹ Qocgéyu Farisaio ic Yesu héihéré miyec inéh hémma qerianéh yomuhuc niñec; Ic yominéh Anutuac tiliñ tiliñ ic kecbacnec eneya héniá osizac embac imi biria meme embac imuac niñ embac imi méréñéh me dimuhucya imi niñ tegicbacnec. ⁴⁰ Imuhuc niñu, Yesunéh imi niñtegicma yomuhuc melemma zéyec; Simon, neñ ac mén zémañac niñzua. Zéyu zéyec; Kiwi ic, hia zéna nimba. ⁴¹ Zéyu Yesunéh yomuhuc zéyec; Ic éréhécnéh soukiwa ic méñac murunec soukiwa

meyic méñac muru tasia yawuñ momacguc zéma maso éréhéc imuac ai boña séc hemiyu, méñac muru tasia maso éréhéc imuac ai boña séc hemiyec. ⁴² Wañu ic éréhéc ekaoc taségira melej mimaocac séc qahac wañu soukiwa ic iminéñ tasé iorac muru hezac imi moczoñ auérécmiyec. Wañu sucgiraiguc méréñéh iwac siñ kunehñec ogicma nimmimac? ⁴³ Imuhuc qesiyu Simonéh melemma yomuhuc zéyec; Neñ nimba taséya kunehñec aumimia wanec inéh mia siñ kunehñec nimmimac. Zéyu zéyec; Gi dindiñanec niñgésizañ. ⁴⁴ Imuhuc zéma embacac muru lilingéma Simon yomuhuc ézéyec; Embac yomi hénzañ? Neñ amagaiguc éréwa geñ hénana zuacmañac doku mén ménda nénzañ. Néñ embac yominéh eneya kic masinéñ hénana naecnémma oruc zucyanéh kereñ menénzac. ⁴⁵ Geñ ménda kiricne menénzañ, néñ embac yominéh éréwa imuarunec hénima hénana kiric nemanec keczac. ⁴⁶ Geñ orucnaiguc oliwa halécdac mén ménda naecnénzañ, néñ embac yominéh haléc héméñaguc alabasitanéh hénanaiguc naecnénzac. ⁴⁷ Héniá imuac niñ neñ gézéwa ninna; Embac yominéh siñ kunehñ yanda hemizac imuac niñ kápésicya kunehñ yanda aumimia wanzac, néñ kápésic komodia dac aumimia wanzac inéh siñ komodia hemizac. ⁴⁸ Imuhuc zéma embac imi yomuhuc ézéyec; Embac, kápésicga waigéñgéña wanzac. ⁴⁹ Imuhuc zéyu ic momacnec nene nema tacgic eneh qeriginaiguc yomuhuc niñgic; Yomi némac icnéñ kápésicya waizac? ⁵⁰ Wañu Yesunéh embac yomuhuc ézéyec; Niñzéh niñzéh guac muru hezac iminéñ gi añgéña tigénzac imuac luaeiguc kembésémañ.

8

Gocmiawac séséc ac.

1 Imuac andiaiguc Yesunéh ama arenj yanda yanda zéma ama arenj arena lelecgéma Anutuac héngalen ama arenj yandawac buñj suruc hiabia imi zéau énécmiyu tohotoho ichéra 12 ienenj momacnec kenjic. 2 (2a) Wañu embac tosara Yesunéh uñj biria nesi énécmima hafigina mehiaru énécmiyec 3 (3a) imi enenj iniguc momacnec kemma enenj iwawaigina mema welenj qeénécmigic. (2b) Qacgina imi yomuhuc; Makdala embac Maria, Yesunéh becnecc iwac murunec uñj biria 7 nesi énécmiyec imi zéma (3b) Herodeac soukiwa galenj ic Kuza iwac iniñj Yoana zéma Susana zéma embac tosara sasala.

4 Ama arenj yanda igucnec séc ic embac enenj tocgéma Yesuac muru hagic tuñj yanda wañu, Yesunéh séséc ac yomuhuc énézéyec; 5 Ai ic ménénj iwawai gocmia qesamanj zé kenjic. Kemma qesayu gocmia tosara imi hénja zécgériaiguc mama héiyec. Héiyu tosara ic embac ienenj tigid biriyec. Tosara nei ienenj hama nedacgid 6 Tosaranénj bañj qahaiguc mama héiyec. Héiyu qérawia éreyec, néñ dokuya qahac wañu sélécgédarec. 7 Wañu gocmia tosanénj hénja waiyaguc sasala imuac qeriaiguc mama héiyec. Héiyu hénja waiyagucnénj momacnec yandima hézicgégic. 8 Wañu gocmia tosanénj baec halécyaguc imuaru mama héiyec. Héiyu qérawia éréma 100 mesaiyec. Yesunéh ac imi zémaguc qacma yomuhuc zéyec; Gezaccinaguc ienenj nimmu.

9 Tohotoho ichéra enenj sésécac imuac hénja imi dimuhuc wammac zéma qesimigic. 10 Qesimigic zéyec; Onac imi wai énécmiyu Anutuac héngalenj ama arenj yandawac hénja sasangia imi hia niñasarimuac hezac. Wañu tosara ionac imi imuhuc qahac; Hémmu, néñ hia ménda héntegicmu. Wañu nimmu, néñ hia ménda niñtegicmuac niñ qeqainj aciguc énézéanzua.☆

☆ 8:10: Yes 6:9

Yesunéh séséc acwac hénja zéasari énécmiyec.

11 Séséc ac imuac hénja imi yomuhuc; Gocmia imi Anutuac ackuazéc. 12 Gocmia hénja zécgériaiguc mama héiyec imi ic embac tosara ackuazéc niñgid Biria miñinanénj hama ic imi enenj niñzégégic anjénj tiénécmiwac niñac ackuazéc imi qerigina igucnec onagicanzac imuac sécyá. 13 Gocmia tosara bañj qahaiguc héizac imi ic embac tosara ackuazéc imi nimma ségiségi wamma késagic. Wañu zalia ménda hiñgac késayacgéyu nalé dahacac séc niñzégégéma kecgic manam batuciguc onoporu waima kenjanzu imuac sécyá. 14 Gocmia tosara hénja waiyaguc imuac qeriaiguc mama héiyec imuhucyanénj ackuazéc niñzu wañu baecac niñyéwéria me hinac yanda me séwac siñjanénj hézicgéyu niñzénj niñzéggina séha ménda yandianzac imuac sécyá. 15 Wañu gocmia tosara baec halécyaguc imuaru héiyec imi ic embac tosara ewa hénja zéma ewa hiabia kecma ackuazéc nimma selianec késama seliseli wamma hénja haianzu imuac sécyá.

Lambe zae qahaiguc haihaiya.

16 Ménénj ménj lambe otorima kewucnénj ménda hoturumac me duñj tatak bawu ménda haimac, néñ ic embac ama qeriaiguc érému enenj asaha imi hémmuac wamma zae qahaiguc haianzac. 17 Iwawai sanja imi moczonj auyu hémmacac séc wañu iwawai sasangiaiguc hezac imi moczonj meyu wininimacac séc. 18 Imuac ini gezaccinánj dimuhuc niñjanzu haka imuac héngésimu. Ménénj ménj ackuazéc késakeczac imi toroqemimia wammac. Wañu ménénj ménj ackuazéc ménda késakeczac imi iwawai henénzac zéma niñzac imi momacnec wagiru qahac wandacmac.

Yesuac sac kitichéra hénja.

¹⁹ Yesuac neṅgoc munahéra ienen hagic. Waṅu ic embac tuṅ yanda niṅac hosuraiguc kembinjac séc qahac waṅec. ²⁰ Waṅu ic méṅnéṅ Yesu yomuhuc ézéyec; Guac neṅgoc munahécga ienenṅ gémbinṅ zé hama séṅganṅenṅ nanzu. ²¹ Zéyu Yesunéṅ melemma zéyec; Anutuac ackuazéc nimma tohoma séciguc kecanzu youmi enenṅ mia nuac neṅgoc muna hécna wanžu.

Yesunéṅ luhuc yanda ézéyu néṅ qeyec.

²² Kaiwe méṅu Yesunéṅ tohotoho ichéra iniguc zéiciguc emma yomuhuc énézéyec; Doku zékén néwécgeṅac kenni. Zéyu ienenṅ enawu zéic nesima hénima keṅgic. ²³ Kemma kecgic Yesu gauya heyec. Heyu nalé imuaru luhuc yandanéṅ kondunṅ imuaru mama qeyu doku tembonṅnéṅ éréma zéic qeriaiguc hiṅgaru zéicnéṅ kondunṅiguc hiṅgacmaṅ zé waṅec. ²⁴ Yesuac tohotoho ic tosanéṅ Yesuac muru kemma yomuhuc zéma mindigic; Galeṅnina, galeṅnina, nini humuqai wambinṅ niṅac.

Zéic Yesunéṅ gau igucnec yacma luhuc zéma kondunṅ tembonṅ zéqetali érécmiyu néṅ qema heyoc. ²⁵ Heyic tohotoho ichéra ionac yomuhuc énézéyec; Ninzéṅ ninzéhina dimia?

Imuhuc zéyu zénéhina hiriyu welicgéma eṅaocnec eminimma zéic; Ic yomi méré waṅu, luhuc zéma doku ac érézéyu ara tohozaoc?

Yesunéṅ uṅa biria nesi énécmiyu beric qeriginaiguc hiṅgacdacgic.

²⁶ Ienenṅ nesima kemma Galilaia doku qericma néwécgeṅaciguc Gerasa baeciguc kereṅgic. ²⁷ Keremma Yesunéṅ imuacnec mama élélahu* enu ama areṅa yanda imuac miṅjina ic kuwiraguc méṅnéṅ hama Yesu mihicṅiyec. Waṅu ic iminéṅ nalé horua owo maleku ménda héima ama gericiguc ménda kecma kic suaṅ sucginaiguc heaṅec. ²⁸ Inéṅ

Yesu hémma qacma iwac wésiaiguc mama sicgéma kucnec qacma yomuhuc zéyec; Eṅeṅa miṅjina Anutuac Naṅa Yesu, gi zéma ni nekac nekac, welecgéznua, yéwéri ménda menémbésémaṅ. ²⁹ Ac imi mia Yesunéṅ i hémma uṅa birianéṅ iwarunec éréma kemmac niṅac bec ézéyu nimma ara imuhuc melemma zéyec. Ic imi uṅa zapi qeṅeyanéṅ hatac sasala késayu seṅ hésanéṅ hénia qatémima galeṅgéic, néṅ qericma uṅa birianéṅ hérémigic séc baec kisiaiguc kemma lelecgéaṅec. ³⁰ Imuhuc zéyu Yesunéṅ qesimima zéyec; Gi qacga méré? Qesimiyu zéyec; Tuṅ yanda.

Imi mia iwac qeriaiguc uṅa biria sasalanéṅ hiṅgacma kecgic imuac niṅ imuhuc zéyec. ³¹ Imuhuc zéma Yesunéṅ uṅa biria ionac baec dumuṅaiguc ménda nesi énécmiyu hiṅgacmu niṅac welecmigic.

³² Waṅu baec boṅa imuaru beric sasalanéṅ gété kulumma kecgic uṅa biria enenṅ wai énécmiyu beric ionac qeriginaiguc hiṅgacmu niṅac welecmigic niṅénécmiyec.

³³ Niṅénécmiyu uṅa biria ienenṅ ic iwarunec éréma kemma beric qeriginaiguc hiṅgacgic beric tuṅ yanda ienenṅ usuṅnec kemma sia yanda igucnec hiṅgacma dokuiguc hiṅgacgic dokunéṅ hoturu énécmiyec. ³⁴ Ic tosara beric galeṅgéma kecgic ienenṅ haka hicṅiyec imi hémma focdac néṅgacma ama areṅa yanda zéma ai ama leleclelec heyec imuaru kemma ac suruc imi énézégic.

³⁵ Zéic nimma ic embac ienenṅ haka hicṅiyec imi hémbinṅ zéma Yesuac muru hagic. Hama héṅgic ic uṅa biria ienenṅ éréma kendacgic ic iminéṅ Yesuac héniaiguc malekuya héima solanṅanec wamma bézéṅ tackeru zénéhina hiriyec. ³⁶ Ic uṅa biriaguc kerec iminéṅ dimuhuc hiaruyec imi héṅgic imi enenṅ tosara suruc énézégic niṅgic. ³⁷ Énézégic

* 8:27: Girik aciguc; baeciguc.

nimma Gerasa baec imuac miñina ieneñ zénéngina kunen yanda hiriyu wai énécmima kemmac niñac Yesu welecniyic. Inén zéiciguc emma baec imi waima keñec. ³⁸ Wañu ic uña biria waimima keñec inén Yesuguc kecman zé welecniyec, nén Yesu imi yomuhuc ézéma mélimiyec; ³⁹ Gi amagaiguc lilingéma kemma Anutunén guac muru haka kunen yanda dimuhucya wañgézac imuac suruc imi énézézésémañ. Imuhuc zéyu ic iminén waima kemma Yesunén némac iwawai wammiyec imuac suruc imi ama areña yanda séc lelecgéma énézédarec.

Yesunén embac seraña ménj humuc igucnec meqeliyec.

⁴⁰ Wañu Yesunén doku néwéc lilingéma hayu ic embac tuñ yandanén Yesuac mambéc kecgic imuac niñac zézé ségiségi wammima hérémigic. ⁴¹ (41a) Wañu héngic, ic ménj qara Yairo zémimia inén hayec. Ic imi mia tocgotocgo ama ménjac galeñ kerec. ⁴² (42a) Wañu iwac muru bérara embac seraña momacguc sac kerec. Embac imi yawuña 12 wañec. Wañu inén hafi kiyu humumañ zé wañec. ^(41b) Imuac niñac ic iminén hama Yesuac héniaiguc sicgémima eñeya amaiguc hamañ niñac welecniyec. ^(42b) Weleru Yesunén amayaiguc keñu ic embac tuñ yandanén lelecgémima momacnec keñgic.

Hafi embac ménjénj ninzénngéma Yesuac malekuya késama hiaruyec.

⁴³ Keñkecgic suginaiguc embac ménj kerec inén yawuñ 12 imuac séc sacya mayu hafi wamma kecañec. Wañu inén soukiwa iwawaiya késakerec imi moczoñ séwi galeñ ic énécmima audarec, nén ménjénj mén mehiaru mimacac séc qahac wañec. ⁴⁴ Wañu inén Yesuac andiaiguc hosuru kemma malekuya susuriaiguc osiyec. Osiyu imuarunec sac maañec imi zicgéyec. ⁴⁵ Wañu Yesunén qesima mérénénj nosizac zéma zéyec.

Wañu moczoñ qaecgéic, Peteronénj yomuhuc ézéyec; Miñ Kewunina, tuñ yandanén lelecgéma qéfacgé génzu. ⁴⁶ Zégic Yesunénj melemma zéyec; Ménjénj nosiyu kucnanénj éréma ai meyu ninzua. ⁴⁷ Imuhuc zéyu embacnénj qaecgémacac séc qahac wañec imi niñasarima bac yandi yandi wamma hama mama sicgéma hénia némac niñ osiyec imi zéauma, osiyu hafiya imuarunec bec tecgéyec imi ic embac moczoñ kicginaiguc ézédarec. ⁴⁸ Imuhuc zéyu Yesunénj ézéyec; Béracna, geñga ninzénj ninzénnganénj mehiaru génzac. Imuac gi ewaga luae wañu bénzénj kembésémañ.

⁴⁹ Imuhuc zémanec nañu tocgotocgo amawac galeñ iwac amaya igucnec ic ménjénj hama Yairo yomuhuc ézéyec; Guac béracga bec humuzac imuac niñ kiwi ic yéwéri ménda miwésémañ. ⁵⁰ Imuhuc zéyu Yesunénj nimma yomuhuc ézéyec; Zénéngma ménda hirimac. Wañu ninzénngéma béracga imi hiarumac. ⁵¹ Imuhuc zéma iwac amaiguc kemma ic embac tosara qetali énécmima Petero, Yohane, Yákoobo zéma embac seraña iwac neñgoc mañgocya sac onagiru eñgic. ⁵² Eñgic ic embac ieneñ embac merac iwac niñ wamma zésiac yanda wamma qeweloñ wañgic Yesunénj énézézéyec; Ménda siacgic embac merac yomi ménda humuzac, nén gauya hezac. ⁵³ Imuhuc zéyu bec humuzac imi niñtecgicic imuac niñ zédesi wammigic. ⁵⁴ Wañu Yesunénj embac merac iwac mériaiguc késama qacma zéyec; Meracna yacma nanna. ⁵⁵ Imuhuc zéyu uñayanénj lilingéyu imuarunec yacma nañec. Nañu nene mimu niñac énézézéyec. ⁵⁶ Wañu neñgoc mañgocyanénj hémma welicgéyoc. Welicgéyic Yesunénj haka hicñiyec imi ménj ménj ménda zému niñac neñj héiérecniyec.

Yesunéh tohotoho ichéra 12 ai memuac méli énécmiyec.

1 Yesunéh tohotoho ichéra 12 unuruma unja biria moczon nesi énécmima hafi mehiaru énécmimu niñac kuc buña zéma qac buña énécmiyec. 2 Anutuac héngalen ama areña yanda imuac énézéma hafi zepa wanju imi mehiaru énécmimu niñac méli énécmiyec. 3 Wanju méli énécmima yomuhuc énézéyec; Ini kenha wambin zéma iwawai yomuhucya mén ménda mema endac kemmu, tac me gésé me héná maun me soukiwa me maleku saméña imuhucya. 4 Kemma ama geric ménjiguc emmuiguc imuaru tacyac wankecmu, wanju baec ménu kembin zémaguc ama geric imi waimu. 5 Ic embac enej ménda héihéré énécmimuiguc tauñ imi waima kemmu. Wanju waima kembin zé imuaru héná usuginaiguc seitotoñ tacmac imi qegic mamac. Wanju ieneñ hakagina imi hémma imuac hénia imi niñasarimu. 6 Imuhuc zéyu tohotoho ic ieneñ kemma ama areñ yanda yanda lelecgéma ama areñ séc buña suruc hiabia imi énézéma hafi ic embac mehiaru énécmigic.

Herodenéh Yesuac hénia niñasariman zé wanjec.

7 Wanju haka méréra imi hémma ic embac tosanenéh Yohanenéh humuc igucnec qelima yarec, imuac niñ kuha imuhucya wininizac zégic. Imuac niñ Perea baec galeñ Herodenéh iwawai imi moczon nimma nimbipiyec. 8 Wanju tosara imi Elianéh muñguc wininima keczac zégic, néñ tosara imi Anutuac tilin tilin ic walaha ionarunec ménénéh humuc igucnec qelima yarec imuhuc zégic. 9 Herodenéh zéyec; Yohane imi becnec neñ déméña qeriri. Wanju suruc imuhucya imuhucya imi mérac niñac zéma imuhuc zéanzu? Imuhuc zéma Yesu imi hémmañ zé wanjec.

Yesunéh ic zanégina 5,000 nene gumu énécmiyec.

10 Wanju Yesuac Méliméli ic ieneñ lilingéma hama ai megic imuac suruc moczon Yesu ézégic. Yesunéh suruc imi nimma onagicma enawu baec imi waima Betsaida ama areña yandaiguc kenjic. 11 Wanju ic embac ieneñ niñtegicma méndac énécmima hagic. Hagic Yesunéh unuruma Anutuac héngalen ama areña yandawac ackuazéc énézéyec. Wanju hafigina qahac wammac niñac wanjic mehiaru énécmiyec. 12 Kaiwe kiwa hiñgacmañ zé wanju Yesuac Méliméli ic 12 ieneñ Yesuac muru hama ézégic; Nini you baec kisiaiguc kecziñ imuac niñ ic embac méli énécmima ama areña me ama komoc komoc lelec lelec hezac imuaru kemma nenegina zéma hehe duñ tatacgina mihicñimu. 13 Imuhuc zégic acgina yomuhuc melemma zéyec; Enaoc nene gumu énécmigic nemu. Zéyu zégic; Nini kemma ic embac ionac nene boñ ménda mewiniguc nonaru imi samén méra mén zéma lambéc éréhéc sac he nénécmizac. 14 Imi mia sugginaiguc ic ionacnec zanégina olongic 5,000 imuac séc wanjec imuac niñ imuhuc zégic. Wanju Yesunéh 50 imuac séc tuña tuña nene newin zé tacmu niñac tohotoho ichéra énézéyec. 15 Énézéyu zéyec séc wanjic ic embac moczon nene newin zé tacdacgic. 16 Wanju Yesunéh samén méra mén zéma lambéc éréhéc imi mema kiwa hiyu enu mozoc ac zéma mésémma ic embac ionac wéséginaiguc hai énécmimu niñac tohotoho ichéra énécmiyec. 17 Wanju hai énécmigic moczon negic sécgé énécmiyec. Wanju tohotoho ic ieneñ bororóna waigic heyec imi tocgégic nenjen yanda 12 kuagina qedarec.

Peteronéh Yesu niñac Kristo zéma ninzén ninzén zéauyec.

18 Nalé ménjiguc Yesunéh sasangiaiguc kecma zéwelec wanju tohotoho ichéra i guc momacnec kecgc.

Waņu inéj yomuhuc qesiénécmiyec; Ic embac ienen nuac niñ méré zéanzu? ¹⁹ Zéyu melemma zégic; Tosaranéj doku naec haka ic Yohane zéanzu, waņu tosanéj Elia zéanzu, waņu tosanéj Anutuac tilin tilin ic wahala becnec kecgic sugcina igucnec méjnén lilingéma hicñizac imuhuc zéanzu. ²⁰ Zégic zéyec; Waņu enaoc imi nuac niñ méré zéanzu? Zéyu Peteronéj ara melemma zéyec; Anutuac Kristo.*

Yesunéj humuma yacmac imuac ara zéyec.

²¹ Imuhuc zéyu ac imi ic méjac méné ménda énézému niñac neuj héiéncmiyec. ²² Waņu toroqema zéyec; Icac Nañanéj qenzen manzen sasala nimma qeriawac galen zéma hofac oo ic kiwa hécgina zéma hena acac kiwi ic ienen waimigic qegic humumac. Waņu ai meme haréwéc waņu tinduc qelima yacmacac hezac. ²³ Imuhuc zémaguc Yesunéj ic embac moczoñ ionac yomuhuc énézéyec; Ic méjnén ni méndac némmañ zémaciguc eneya memaamuma naléya naléya eneya ic héngena wéndara imi huama méndac némmac. ²⁴ Ic méjnén méné kekecy añgé timañ zé waņu kekecy imi sohomac. Waņu ic méjnén méné nuac niñ wamma kekecy waimaciguc kekecy añgé timac. ²⁵ Ic méjnén baec imi moczoñ añgé timaguc eneya kekecy sohomac me wagiru qahac waņu, iwawai iminéj dimuhuc nañgémimac? ²⁶ Méjnén méné ni zéma nuac ackuazécna niñac gamuya nimmaciguc Icac Naña imi Mañgoc zéma kua meme uñahéra téréya zéma eneya edamuyaiguc lilingéma hamac nalé imuaru imuhucyanec ic iwac niñ mia gamuya nimmac. ²⁷ Ni hélacnec énézéwa niñgic, you nanzu onarunec tosara ini humucnéj ménda énépésiyu Anutuac héngalen ama areña yanda imi hémmu.

Yesuac séwiyanéj melemma tanera méné wañec.

²⁸ Ac imi zéyec imuac andiaiguc ai meme 8 waņu Yesunéj Petero zéma Yohane zéma Yakobo onagicma zéwelecmañ zé baec boñaguc enec. ²⁹ Inéj zéwelecma kerunec séwiyanéj melemma tanera méné waņu waņu malekuya melemma pilitic asaha ésécnec asariyec. ³⁰ Imuaru mia ic éréhécnén Yesuguc ac eminimma nañgic. Imi mia Mose zéma Elia. ³¹ Asac mararañguc hicñiyic enawu kecma Yesunéj Yerusalemiguc humumac imuac ara eminiñgic. ³² Waņu Petero zéma i guc momacnec kecgic ienen gau réwéria niñ qeka meka wamma tacgicac moczoñnec yacma Yesuac edamuya zéma ic éréhécnén i guc nañgic imi inicgic. ³³ Waņu ic éréhécnén waima keñic Peteronéj Yesu ézéyec; Kiwi ic nini you kecziñ imi hiabia soroc. Imuac nini hali haréwéc meénécmi, méné Miñ Kewu guac, méné Moseac, méné Eliawac wammac. Waņu ac imi némac ac zékerec imuac hénia ménda niñasarima imuhuc zéyec. ³⁴ Waņu ac imi zémanec nañu hosusunéj mama hoturu énécmiyec. Hoturu énécmiyu hosusu qeriaiguc kecgic zénéngina hiriyec. ³⁵ Waņu hosusu qeriaiguc ewa méné hicñima yomuhuc zéyec; Ic yomi nena naña imi nenaoc gésimiyi. Ini iwac ackuazéc imi niñtohomu. ³⁶ Ac imi zéyu tecgéyu héngic Yesu eneyanec nañec. Waņu tohotoho ic ienen iwawai héngic imi nalé imuac suraiguc méjac méné ménda énézégic.

Yesunéj uña biria nesima merac méné mehiaruyec.

³⁷ Ama gianjiyu Yesunéj baec boña imuarunec mama hayu ic embac tuñ yandanéj miñicñi migic. ³⁸ Tuñ imuac sugcinaiguc ic méjnén qacma yomuhuc zéyec; Kiwi ic, ni welecgénzua nuac nañnawac hama henna. Imi mia

* 9:20: Me Mesia.

nuac merac momacguc téngén.
³⁹ Wañu uña birianén élanzañ nec késayu imuarunec qacma qeme qeyu kua hololoña mayu séwiya mebiri qebiri wammima waimañ zé waibipianzac. ⁴⁰ Wañu nesigic kemmac niñ tohotoho ichécga welec énécmiwa ienené batucgégic ménda sécgéyec. ⁴¹ Imuhuc zéyu Yesunén melemma zéyec; Yai hicñisai ninzén ninzén gina qahac qariñ qariñgia yomi. Nalé dahecac séc iniguc kecma bisiqatén wañ énécmimañ? Guac nañga you wagicma hana. ⁴² Wañu merac imi wagicma hamaneñ nañu imuarunec uña birianén mema baeciguc giliyu hiñgacma qeme qeyec. Qeyu Yesunén uña zapi qeqeya imi qetalimima merac imi mehiaruma melemma mañgocya miyec. ⁴³ Wañu ic embac moczoñ Anutuac kuha niñac welicgégic.

Ienené moczoñ iwawai Yesunén mema wañec imuac welicgéma nañgic Yesunén tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ⁴⁴ Ac yomi zémané imi gezac haima hiabi-anec nimmu. Icac Nañga imi kecma ic ionac méraginaiguc opocopora wammac. ⁴⁵ Wañu ienené ac imuhuc zéyu nimma hénia ménda niñtegicgic. Imi mia hénia ménda niñtegicmu niñac musañgé énécmiyec imuac niñ hénia ménda niñsarigic. Wañu bac yandi yandi wamma hénia ménda qesimigic.

Yesunén ic kiwa kekerawac hénia ac énézéyec.

⁴⁶ Wañu tohotoho ic ionac sugcinaiguc mérénéné kunéngina wanzac me zéma tualefic hénima emigic. ⁴⁷ Emigic Yesunén qerianéné niníngina niñtegicma merac komoc méné wagicma qéhéréñgic haiyu nañec. ⁴⁸ Nañu yomuhuc énézéyec; Méñnéñ méné qacnaiguc merac komoc yomi héihéré mizac imi ni

héihéré néncac wanzac. Méñnéñ méné ni héihéré néncac imi méli néñec i héihéré mizac wanzac. Sugcinaiguc mamayagina keczac iminéné mia enéñagina wammac.

Méñnéñ méné hazéc ménda wañ énécmizac iminéné alagina wanzac.

⁴⁹ Wañu Yohanenéné yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, nini ic méñnéñ guac qacga qacma uña biria nesi énécmiyu hénma ménda méndac néncmianzac imuac niñ neuné héimiyiñ. ⁵⁰ Imuhuc zéyu Yesunén yomuhuc zéyec; Ménda qetalimimu méñnéñ méné hazéc ménda wañ néncmizac inéné nonac wamma keczac.

Samaria ic ienené qeqetali wammigic.

⁵¹ Yesunéné enéyaoc kuruméniguc emmac imuac naléya hosuru ducñiyu Yerusalem emmañ zé niñseliyec. ⁵² Nimma kua memé ichéra walac méli énécmiyu kenñgic. Kemma iwawai mézézéné géwiñ zé Samaria ic ionac ama arené komora méniguc kerénñgic. ⁵³ Néñé Yesunéné Yerusalem kemmañ zé wañec hénia imuac niñ ama miñina enéñ ménda héihéré énécmigic. ⁵⁴ Imuhuc wañgic tohotoho ic Yakobo zéma Yohane ierené haka imi hénma yomuhuc zéyoc; Miñé Kewu nini geric bélaña kuruméné igucnec mama onomac niñ zéwelecbiñ niñac wanzañ me qahac?† ⁵⁵ Imuhuc zéyic Yesunéné liliñgéma iricma ac geriwiguc wañ érécmiyec. ⁵⁶ ‡ Wañu ienené ama arené méniguc kenñgic.

Yesunéné tohotoho ic ionac pakené ac énézéyec.

⁵⁷ Hénia kenñkecgic ic méñnéñé Yesuac yomuhuc ézéyec; Gi dimia me dimia kembésémañ imi ni kiléné méndac gémma kemmañ. ⁵⁸ Imuhuc zéyu Yesunéné melemma zéyec;

† 9:54: Kiwi méranéné ooya tosaraiguc; Elia wañec ésécnec. ‡ 9:56: Kiwi méranéné ooya tosaraiguc, inéné zéyec; Icac Nañga imi ic onac kekecgina mebirimañ zé qahac, néñé mehiaru énécmimañ zé mayi. Imuac nimba, ini Uña dimuhucyawac murunec hahaya imi ménda niñtegiczu.

Haséj kazu ienej tenjinaguc. Sawa nei ienej haecginaguc, néj Icac Naŋa imi oruc qeheheac ama duŋa méj ménda hemizac. ⁵⁹ Waŋu Yesunéj ic méŋac yomuhuc zéyec; Gi hama méndac néna. Waŋu inéj ara yomuhuc melemma zéyec; Waina ni walac kemma maŋgocna téngémaguc. ⁶⁰ Imuhuc zéyu Yesunéj melemma zéyec; Waina humumia ienej qamocgina imi téngégic, néj gej imi kemma Anutuac héngalenj ama areŋa yandawac énézézésémaŋ. ⁶¹ Waŋu ic méjnéj muŋguc ézéyec; Miŋ Kewu, neŋ gi méndac gémma kemmaŋ, néj waina walac lilingéma kemma sac kitichéna ewa gezacgina énézézégaguc hawa. ⁶² Imuhuc zéyu Yesunéj énézézec; Méjnéj méj baec méséj méséŋac kinonŋ mériaiguc késama kemma lilingéma andiaiguc hénzac imuhucyanéj Anutuac héngalenj ama areŋa yandawac ai méj memacac séc qahac.

10

Yesunéj tohotoho ic 70 buŋa suruc hiabia énézému niŋac méli énécmiyec.

¹ Imuac andiaiguc Miŋ Kewunéj tohotoho ic tosara 70* kumu énécmima baera baera, ama areŋa kunej kunej séc eŋeyaoc kemmaŋac niŋec imuaru éréhéc éréhéc méli énécmiyec. ² Méli énécmima yomuhuc énézézec; Héla memeyawac séc imi sasala wazima hezac, néj ai ic sasala qahac imuac ini ai miŋina Anutunéj ai ic méli énécmimac niŋac zéwelec wammimu. ³ Zéwa niŋgic, neŋ ini méli énécmima nimba rama komoc komoc haséj kazu sucginaiguc méli énécmimiawac tanec wanzac. Bec yacma keŋgic. ⁴ Ini soukiwa konoŋ me gésé me hena usu imi ménda mema kemmu. Kemma henaiguc ic embac mihicŋi énécmimuiguc yaizézé ac ménda wamma kemmu.

⁵ Kemma ama méjiguc emmuiguc walac yomuhuc énézému; Ama yomuaru luae hemac. ⁶ Imuaru luae ic méj keczaciguc luae qeénécmizu imi iwac muru hemac. Waŋu qahac waŋu onac muru lilingéma hamac. ⁷ Waŋu ama imuaru tacyac waŋgic iwawai gumu énécmigic efima nemu. Ai icnéj ai boŋa memuac hezac. Waŋu ama arej méŋac qeriaiguc amaya amaya lelegéma tacyac ménda wammu. ⁸ Ama areŋa yanda méjiguc kerengic héihéré énécmimuiguc wéséginaiguc nene haigic hemac imi efima nemu. ⁹ Nema bec hafi ic mehiaru énécmima Anutuac héngalenj ama areŋa yanda hosucginu hazac imuhuc énézému. ¹⁰ Ama areŋa yanda méjiguc kerengic ménda héihéré énécmimuiguc imuac hena yanda séc keremma yomuhuc énézému; ¹¹ Onac tauŋiguc sei totonj nonac henaiguc hezac imi qeni onac muru mazac. Waŋu ini Anutuac héngalenj ama areŋa yanda imi hosucginu hazac imi niŋasarimu. ¹² Neŋ énézéwa niŋgic; Nalé tetcgiaiguc ama areŋa imi bakia yéwéria yanda Sodom tauŋ meyec imi ogicma memu.

Ewa qerigina ménda melemmu ionac muru yéwéri yanda he énécmimac.

¹³ O, ewa biric! Korasin ama areŋa miŋina. O, ewa biric! Bet-saida tauŋ yanda miŋina, onac-muru kuc yanda baec icnéj ménda memeya measariyi imi moczonj Tiro zéma Sidon ama areŋa yandaiguc wambinec imuac ama miŋina ienej becneŋ sonjoŋac maleku héima toma qahaiguc tacma siacma ewagina bec melembunec. ¹⁴ Gésigési naléiguc Tiro zéma Sidon ama areŋa yanda miŋinanéj onogicma kápésic ginawac bakia efefia memu. ¹⁵ Kafanaum ama areŋa yanda miŋina ini eŋaŋac niŋgic emma

§ 9:62: Yuda ic enej kinonj imi burumakaoiguc qatégic héréyu méraginanéj kesa nesima baec patoangic. * 10:1: Kiwi tosaraiguc; 72.

kurumenj késamanj zé wanzac me? Anutunénj memaénéc miyu humumia ionac baec dumunjaiguc emu hingacmu. ¹⁶ Tohotoho ichécna zéwa ninjic; Méjnénj ménj onac ackuazéc ninzac imi nuac ackuazéc ninzac wanzac. Wañu méjnénj ménj onac andé unuzac imi ni andé nuzac wanzac. Wañu méjnénj ménj andé nuzac imi méli nérjec i andé qezac wanzac.

Tohotoho ic 70 ienenj lilingéma hagic.

¹⁷ Tohotoho ic 70[†] ienenj ségiségi wamma lilingéma hama yomuhuc ézégic; Miñ Kewu, guac qacgaiguc uña biria enenj acnina tohogic. ¹⁸ Imuhuc zégic acgina melemma zéyec; Neñ hémba Biria miñinanénj kurumenj igucnec pilitic ésécnec baeciguc mama qeyec. ¹⁹ Neñ ini mokolenj zéma girisonañ tima hazéc ionac kucgina moczonj onogicmu niñac qac buña énécmizua. Iwawai méjnénj ménj hia ménda mebiri énécmimac. ²⁰ Néñ uña biria ienenj acgina tohozu, imuac niñ ségiségi ménda wammu, néñ qacgina kurumenjiguc oyu hezac imuac niñ mia ségiségi wammu.

Yesunénj ségiségi wamma Anutu mepésiyec.

²¹ Nalé imuarunec Yesunénj Uña Téréyaguc ségiségi wamma yomuhuc zéyec; Mañgoc, baec kurumenjac miñina, iwawai imi musañgéna nininj zéma niñtegic qinjegicac kuha ginaguc enenj ménda hénzu, néñ nambérac ionac auénécmina héñanzu imuac ewa hia ac gézézua. Oaec, Mañgoc, guac ewa siñganénj imuac mia heyec. ²² Mañgocna genjaoc mia iwawai moczonj nuac nénec. Wañu gi qahac wañu, méjnénj ménj mérénenj Nañga wanzac imi ménda ninzac. Wañu méjnénj ménj qahac, néñ Nañganénj enjeya ewa siñjiguc auénécmiyu hénzu ienenj sac Mañgoc gi méré imi ninzu.

²³ Imuhuc zémaguc tohotoho ichéra ionac muru lilingéma inicma ionacnec sac ewaya meyu mayu yomuhuc énézéyec; Iwawai ini hénzu imi momacnec hénzu ionac kicginanénj mérianjaguc wanzac. ²⁴ Énézéwa ninjic; Kuameme ic sasala zéma ic kewu ienenj iwawai ini hénzu imi hémbiñ zé wañgic, néñ ménda héngic. Wañu iwawai ini ninzu imi nimbiñ zé wañgic, néñ ménda ninjic.

Dac muna héla ionac ala kekec.

²⁵ Héna acac kiwi ic méjnénj yacma Yesu batucgéma yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic, ni némac iwawai wamma kekec hémbénaña imi mihicñimanj? ²⁶ Zéyu Yesunénj ara yomuhuc melemma qesimiyec; Héna aciguc néma ac heyu gi dimuhuc oloñ niñanzañ? ²⁷ Zéyu zéyec; Ewa qeriga moczonj nec, kekecga moczonj nec, kucga moczonj nec zéma ewa siñga moczonj nec Miñ Kewu guac Anutu goi héihéi wammiwésémanj. Wañu gi genja siñ niñamuanzañ ésécnec alagawac siñ nimmiwésémanj.*

²⁸ Imuhuc zéyu Yesunénj ara melemma zéyec; Ac bakia melenzañ imi dindiña. Imuhuc tohoma kekec hémbénaña mewésémanj. ²⁹ Imuhuc zéyu ic imi Yesunénj iwac niñ niñu hiarumac niñac yomuhuc qesimiyec; Wañu, mérénenj nuac alana wanzac? ³⁰ Imuhuc zéyu Yesunénj séséc ac ménj yomuhuc zéyec; Ic ménj Yerusalemnec yacma Yeriko kemmanj zé hingarec. Hingacma hénaiguc kowu nene ic mihicñi énécmiyu kowu nene ic ienenj malekuya hetecgéma humumianec qema waima kenjic. ³¹ Nalé imuhucgenj hofac oo ic méjnénj héna imuacnec hingacma ic imi hémma héna néwécgenjacnec qizizinj géma kenjic. ³² Wañu Lewi ic méjnénj imuhucyanec imuaru haréma ic imi hémma héna néwécgenjacnec qizizinj géma ogicma kenjic. ³³ Wañu

† 10:17: 10:1 Imuac héngic. * 10:27: Hén 6:5, Lew 19:18

Samaria ic méjnéj ic kian wamma kemma imuaru keremma ic imi hémma wéséniniñ wammiyec. ³⁴ Wañu hosuraiguc kemma haléc zéma doku selia wiziyaiguc qocgéma naecmima osomiyec. Osomima donkiya qahaiguc haima ic kian ama méjiguc wagicma kemma galenjë miyec. ³⁵ Ama gianjiyu Romawac soukiwa Denarion‡ éréhéc ic kian ama imuac miñina mima yomuhuc zéyec; Ic yomi galenjë miwésémañ. Imuac me imuac wammimañ zé soukiwa imi ogicma kiriwésémañ imi lilingéma hamañ imuaru taséga melenjë gémmañ. ³⁶ Imuhuc suruc wandacma Yesunéj yomuhuc qesimiyec; Geñ ninna ic haréwéc ionac sugcinaiguc mérénéj mia kowu nene méraginaiguc eñec iwac ala wanzac me? ³⁷ Zéyu ara melemma zéyec; Ic goi héihéi wammiyec imi mia. Imuhuc zéyu Yesunéj yomuhuc ézéyec; Gi kemma imuhuc wambésémañ.

Yesunéj Mata zéma Maria iorac amaiguc keñec.

³⁸ Héna keñkecma Yesunéj ama areñ komora méjiguc kereñec. Kereñu embac méñ qara Matanéj héihéré miyu iwac amaiguc eñec. ³⁹ Wañu iwaru munia kerec, qara imi Maria. Inéj Yesuac héniaiguc tacma iwac ackuazéc niñec. ⁴⁰ Wañu Mata imi ai yanda meyu ai yandanéj ewaya mesohoyec. Wañu Yesuac muru hama yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu nuac munananéj wainéñu ni nenacnec ai mema nanzua. Wañu gi imuac ewa biric ménda wañ nénzan? Ézéna hama méra némmac. ⁴¹ Zéyu Miñ Kewunéj ara melemma zéyec; Mata, Mata, gi iwawai hénia hénia niñac niñyéwéri wanna ewaga goro wanzac. ⁴² Néñ éréhéc dac sac mewésémañ, qahac wañu momacdac imi sécgémac. Marianéj hénia hiabia gésima anjétiyac imuac imi iwarunec wagicmañac séc qahac wanzac.

11

Yesunéj zéwelec welecac hénia ku énécmiyec.

¹ Yesunéj baec méjiguc zéwelerec. Zéweleru tecgéyu tohotoho ichéra ionarunec méjnéj yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu doku naec ic Yohanenéj tohotoho ichéra dimuhuc zéwelecmu imuac hénia ku énécmiyec. Gi imuhucyanec zéwelec welecac hénia ku nénécmiña. ² Zéyu zéyec; Ini zéwelecbiñ zéma yomuhuc zéwelecmu; Mañgocnina, guac qacga mepésini téréya hemac. Guac héngalen ama areña yanda imi mama hamac. ³ Gi kaiweya kaiweya imuac nene sécnina nénécmiwésémañ. ⁴ Nini ic tosara biria wañ nénécmigic séc késpedesgina wai énécmiziñ, imuac gi imuhucyanec késpedesnina wai nénécmiña. Wañu manam batuciguc ménda nonopobésémañ.

⁵ Imuhuc zéma inéj yomuhuc toroqema zéyec; Sugcina igucnec méjnéj alayaguc wañu alaya iminéj siñi yandaiguc iwac muru kemma yomuhuc welecmimac; Alana, saméñ haréwéc néna bianguc melemmañ. ⁶ Ic kian alana méjnéj nuaru hazac. Wañu nene méñ gumu mimañ zéma hoczua.

⁷ Imuhuc zéyu alayanéj ama qeria igucnec yomuhuc melemma zémac; Gi gau qeli qeli nunuzañ, ni ama naguya bec héima nambérac hécna iniguc gau niñac wamma heziñ imuac niñ yacma yaka gémmañac séc qahac. ⁸ Wañu zéwa niñgic, ama miñinanéj ic imi alaya wanzac imuac wamma ménda yacma nimimac, néñ ic imi seliseli wamma welecma nañu imuac niñac mia yacma iwawai méñ niñac wawaña imuac sécya mimac.

⁹⁻¹⁰ Méjnéj méñ weleru miyu meanzac. Wañu méjnéj méñ hochoc ai mema mihicñianzac. Wañu méjnéj méñ nagu qeyu aumimia wañanzac. Imuac niñac zéwa niñgic;

‡ 10:35: 1 Denarion imi ic méñac ai meme méñac ai bonja.

Welecgic énécmimac. Hochoc ai mema mihicñimu. Naguya qegic auénécmimac. ¹¹ Guac nanğanéñ lambéc niñac qesigéñu mañgoc onac sugcina igucnec mérénéñ lambécac tasia qaté mokoleñ mimac? ¹² Wañu kuruc gocmia niñac welecgéñu mérénéñ tasia girisonañ mimac? ¹³ Ini ic biria, néñ kiléñ iwawai hiabia nambérac hécgina gumu énécmianzuiguc onac kurumeñ Mañgocginanéñ welecmianzu onac Uña Téréya séc ogicqogicma dimuhucya énécmimac?

Yesu zéma Beelsebul.

¹⁴ Wañu Yesunéñ uña biria ara qahac imi nesimiyu éréma keñu merac imi ac zéyec. Zéyu ic embac tuñ ieneñ imi hémma welicgégic. ¹⁵ Wañu sugcinaiguc tosananéñ yomuhuc zégic; Inéñ kuwic ionac ic kewugina Beelzebulac kuha mema uña biria nesi énécmianzac. ¹⁶ Wañu ic tosananéñ Yesu batucgémima séséc baec icnéñ ménda memeya kurumeñ igucnec mamaya méñac meyu hémbiñ niñac welecmigic. ¹⁷ Welecmigic Yesunéñ ionac niniñgina niñtegitma yomuhuc zéyec; Héñgaleñ ama yandawac miñinanéñ eñaocnec euhéndéñ wañamuzu séc kisi wañanzac. Wañu ama méñac miñinanéñ eñaocnec euhési wañamuanzu imi mama birianzac. ¹⁸ Neñ Beelzebulac kuha mema uña biria nesi énécmianzua imuhuc zénénzu, néñ Biria miñinanéñ eñaocnec héndéñ amuanzuiguc ionac héñgaleñ ama areña yandanéñ dimuhuc nañselimac? ¹⁹ Neñ Beelzebulac kuha mema uña biria nesi énécmizuaiguc imi nañhécgina ieneñ mérac kuha mema uña biria nesi énécmianzu? Imuac nañhécgina eñaoc mia zégési énécmimu. ²⁰ Néñ neñ Anutuac méria merawanéñ uña biria nesi énécmianzuaiguc Anutuac héñgaleñ ama areña yandanéñ bec onacmuru mama hazac. ²¹ Ic kawalinéñ tewi maleku séha meyu

kiyunec amaya galenagéyu ama imi luaeiguc hia heanzac. ²² Wañu ic kawali kuha eñeña méñnéñ hama ic imi ogiczaciguc tewi maleku selia niñkumuma mekeczac imi moczoñ wagicma iwac hinacya momacnec wagicma sécgina méndemma énécmianzac. ²³ Méñnéñ méñ niguc ménda keczac inéñ andé nuzac. Wañu iwawaina niguc ménda tocgézac inéñ iwawaina héndénzac.

²⁴ Uña biria méñnéñ ic méñac murunec éréma kemma baec kisiaiguc keñha wamma tachiarumañ zé wañu ménda sécgézac. Ménda sécgéyu inéñ yomuhuc zézac; Ni amana éréma hazua imuaru lilingémañ. ²⁵ Imuhuc zéma lilingéma hama héñu ama imi usuñma mindiñiyecac hiabia hezac. ²⁶ Heyu kemma uña biria kawalihéra 7 onagiru hama hiñgacma kecgic walac birima kerec imi muñguc yanda ogicqogic wamma kuneñec birima keczac.

²⁷ Ac imuhuc zémanec nañu tuñ yanda imuac sugcina igucnec embac méñnéñ qacma zéyec; Gi héri haima megemma namu gumugéñec neñgoc iminéñ ségiségiyaguc! ²⁸ Imuhuc zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Ic méñ Anutuac ackuazéc nimma tohoanzac iminéñ mia ségiségiyaguc wanzac.

Séséc ac Yonawac muru héiyec imuac hénia.

²⁹ Ic tuñ muñguc yanda toroqe énécmima nañgic Yesunéñ héñima yomuhuc énézéyec; Nalé yomuac hicñisai imi hicñisai biria, séséc mérérawac hémbiñ zé wañanzu, néñ séséc méñ qahac, néñ Yonawac muru haka hicñiyec imi sac hicñi énécmimac. ³⁰ Yonanéñ Niniwe ama areña yanda imuac miñhéra ionac muru séséc wañec ésécnec, Icac Naña imuhucyanec nalé yomuac hicñisai onac muru imuhuc wammac. ³¹ Héñgaleñ ama yanda méñ baec wañgoña Saut iguc hezac imuac embac garata méñnéñ Solomonac niñtegit qinñtegitac kuha

nimmanj zé baec tetcgia igucnec hayec, néj nalé yomuac hicñisai enej Solomonac Kuneja neñ you kecma énézéwa ménda niñnézsu. Imuac zégésigési naléya ducñiyu embac garata iminéñ ini zégési énécmimac. ³² Niniwe ic enej Yonawac ackuazéc nimma ewagina melenjic, néj nalé yomuac hicñisai enej Yonawac Kuneja neñ you kecma énézéwa ménda niñnézsu imuac niñ zégésigési naléyaiguc Niniwe ic ienenj ini zégési énécmimu.

Séwiac lambe.

³³ Ménéñ ménéj lambegina otorima sasanjaiguc me kewuc bawaiguc ménda haianzu, néj qémbéñ qahaiguc haianzu. Imi mia ic embac ama qeriaiguc érému enej asaha hémmu niñac imuhuc wañanzu. ³⁴ Wañu néwécgeñac zéwa niñjic; Guac kicganéñ séwigawac lambe wanzac. Kicganéñ hia keczaciguc séwiga moczoñ asahanéñ sécgémimia wanzac. Wañu kicganéñ birizaciguc séwiga moczoñ siñinéñ sécgémimia wanzac. ³⁵ Imuac ewa qerigaiguc asac mararañ hezac imi ménda siñidéñgézac me qahac imi niñgésina. ³⁶ Imuac guac séwiga asaha sécgégéñu siñi méné ménda hegéñu lambeac asahanéñ asarigéñanzac ésécnec kekecgac moczoñ asahaguc wammac.

Saec 6.

³⁷ Yesunéñ ac imuhuc zémanec nañu Farisaio ic ménéñ eneyaguc momacnec tacma nene nemac niñac Yesu welecmyu emma tarec. ³⁸ Néj nene nemañ zé wamma méria ménda zuaru Farisaio ic iminéñ hémma ewa éréhéc wañec. ³⁹ Wañu Yesunéñ yomuhuc zéyec; Farisaio ic ini sokoc zéma zéic séwéla imi hiabianec zuacanzu, néj ewa qerigina imi hémbaoc haka zéma kaiziliwenj hakanéñ kuaya qema hezac. ⁴⁰ Niniñgina qahac ini, séwéla mihicñiyec inéñ qeria momacnec mihicñiyec imi ménda niñtegcizu? ⁴¹ Wañu qerigaiguc hegénzac séciguc

halenj énécmina iwawai moczoñ solaña wañgémmac. ⁴² Néj saecginaguc ini Farisaio ic, ini miñsupe zéma zuazua héméña hiabia tosara imi méndéngic méra éréhéc wañu momacguc mema Anutuac buña haianzu. Néj haka dindiña zéma goi héihéi Anutuac buña haihaiya imi giligic qahac wanzac. Méné ménda waima imuac me imuac momacnec wandacmu iminéñ hia wammac. ⁴³ Saecginaguc ini Farisaio ic, ini tocgotocgo amaiguc tatic ou eñeña hezac imuaru tachñ niñac wañanzu. Wañu nénnagémba sombenjiguc zézé ségiségi wañ énécmimu niñac wañanzu. ⁴⁴ Saecginaguc ini imi kicsuañ suaña qahac kondonja heheya ésécnec wañu, ic embac ienenj imuac qahaiguc tíma namma héniaquina ménda niñtegcicanzu.

⁴⁵ Imuhuc zéyu hénac acac kiwi ic ménéñ Yesu yomuhuc melemma zéyec; Kiwi ic gi imuhuc zéma nini momacnec mutulanjéma zébirini néncmizañ. ⁴⁶ Saecginaguc hénac acac kiwi ic ini, iwawai yéwéria yanda sécgina ogicogicya imi ic tosara ionac hai énécmigic bisianzu, néj ini eñaoc imi méragina merawa méné ménda suluma osianzu. ⁴⁷ Saecginaguc ini, enej Anutuac tilin tilin ic becnecc yanda hécgina ienenj unugic ionac kicsuañ imi meyacgéanzu, néj ackuazéc imi ménda tohoanzu. ⁴⁸ Yandahécgina Ienenj Anutuac tilin tilin ic unugic Farisaio ic enej imi kua meme ic ionac kicsuañ meyacgézu. Imuhuc wamma ini yanda héccginawac ai imuac ewa momac wanzu imuac héipuc ac zéauzu. ⁴⁹ Imuac niñ Anutunéñ niñtegcic qinñtegcicac kuhaiguc yomuhuc zéyec; Neñ ionac muru walac zézé ichécna zéma méliméli ic méli énécmimanj, wañu ionarunec tosara unuhumumu, wañu tosara ununesi wañ énécmimu. ⁵⁰ Baec kurumenj zéyu hicñiyec imuarunec hénima éréma kecma deguc imuac suraiguc Anutuac tilin tilin ic unugic

sacgina mayec imuac bakia moczon nalé yomuac hicnjsai ionac qacginaiguc emmac. ⁵¹ Imi mia Abelac sac igucnec hénima éréma kecma zaki téréya sombenjuc nanec imi zéma ama téréya imuac géngénaiguc qegic humuyec Zakaraia iwac sacya imuac bakia moczon nalé yomuac hicnjsai enen mia bisidacmu. ⁵² Saecginaguc hénac acac kiwi ic ini, ini imi ninjac nagu wétéya késa kecma enaoc ménda emma imuhucyanec naguya hézicgéma nanjic ic embac embin zé wanzu imi enen momacnec emmuac séc qahac wanzac. ⁵³ Imuhuc zémaguc Yesu ama imi waima kemman zé mayu Farisaio ic zéma hénac acac kiwi ic ienen hénima hazéc geriwaguc wammima acgina melemmac nijac selianec hinocgemima zéqesiqesi sasala wammigic. ⁵⁴ Imuhuc wamma ac késpedesira mén zéyu késawin zéma galen megic.

12

Yesunén qeqain ac zéma meme seli ac énézéyec.

¹ Suraiguc ic embac tun yanda tausera tausera tocgéma hénagina tiloc paloc tima nanjic. Yesunén walac tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Farisaio ic qeri ikocginaguc ionac yis imuac galen memu. ² Iwawai ménén mén, usuyaguc hezac imi ménda auyu hemacac séc qahac, sasangiaiguc hezac imi ménda ninmimiawac séc qahac. ³ Imuac nin iwawai sinjiiguc zégic imi moczon kaiweac asahaiguc zéaugic nindacmu. Wañu iwawai ama qeriaiguc zégic imi moczon ama bauyaiguc namma zéaugic nindacmu.

Anutu momacgucac sac zénéngina hirimac.

⁴ Alahéna onac énézézua, séwigina sac unuhumuma imuac andiaiguc iwawai mén toroqema wañ énécmimuac séc qahac ionac

nin zénéngina ménda hirimac. ⁵ Mérac kilen zénéngina hirimac imi zéasariwa ninjic. Unuhumuma imuac andiaiguc geric siaiguc gili énécmimacac kuc bunaya hemizac iwac mia zénéngina hirimac. Owec, énézézua, iwac mia zénéngina hirimac. ⁶ Sirikic méra ménac boña soukiwa Toya* éréhécdac ménda haianzu? Wañu Anutuac kiwaiguc sirikic nei ionac murunec ménac nin elun ménda qeanzac. ⁷ Ini imi Anutunén oruc zucgina zangéya acguc moczon oloñ nindaczac, imuac zénéngina ménda hirimac. Enac enac kekecgina imi sirikic nei sasala onogicma enen wanzac.

⁸ Wañu ni énézéwa ninjic; Ménén mén ic embac kicginaiguc zéauma ni ninzénge némmaciguc ni imuhucyanec Anutuac kua meme unja kicginaiguc zéauma i ninzénge mimañ. ⁹ Ic embac kicginaiguc ni qaecgé nézác imi ni Anutuac kua meme unjéhéra kicginaiguc qaecgemimañ. ¹⁰ Ménén mén Icac Naña zébiri mizaciguc késpedes imi waimimacac hezac, nén Unja Téréyawac zébiri wammizaciguc késpedes imi ménda waimimac. ¹¹ Ic embac tosanén ini tocgotocgo amaiguc me galen zéma ic kewu tosara qac bunaginaguc ionac muru onagicma kenjic ac bakia dimuhuc melemma ac dimuhucya zéwin zéma ewa goro ménda wammu. ¹² Nalé imuaru mia Unja Téréyanén némac ac zému imi ku énécmimac.

¹³ Wañu tun imuarunec ic ménén yomuhuc zéyec; Kiwi ic nuac dacna ac ézéna manjoc niranén iwawai mératéc wainérécmiyec imi niguc méndemma mewic. ¹⁴ Zéyu Yesunén ézéyec; Ic mérénén ni iwawaigira méndén érécmimañ nijac zégésigési ai icgirawac kumunénec? ¹⁵ Imuhuc zémaguc inén ic embac yomuhuc énézéyec; Iwawai ménac mén hémbaoc ménda wamma ninin biria imuac galen memu. Ic ménac

* **12:6:** Girik aciguc; Asarion.

kekecya imi iwac iwawaiya sasala imuaru ménda hezac. ¹⁶ Imuhuc zéma inéj qelumbec ac méné yomuhuc énézéyec; Soukiwa ic méné kerec. Keru iwac aiiguc héla gocmia kindindiña hicñimiyec. ¹⁷ Hicñimiyu ewa qeriaiguc yomuhuc niñec; Nuaru héla gocmia imi haihaiyawac titiña méné ménda hezac. Imuac dimuhuc wammañ? ¹⁸ Imuhuc zéma zéyec; Ni yomuhuc wammañ, nuac hofi ama komora imi hericma kunéj yanda qelia méné meyacgéma nuac ai yawuñac héla zéma iwawai hiabia imi moczoñ imuaru haiwa hemac. ¹⁹ Imuhuc wamma nuac uñanawac yomuhuc zémañ; Nuac qeri uñana, iwawai ai yawuñ sasalawac sécya qolacgéma haiwa hezac. Imuac gi bénzén tacnimma nene kulúñ nema ségiségi wamma kecbésémañ. ²⁰ Néñ Anutunéñ yomuhuc ézémac; Ic, gi imi niñtegic qinñtegicga qahac, deguc siñiya guac qeri uñaga guagicba iwawai qutulangéma haina hezac imi moczoñ mérac wammac me? ²¹ Ic imuhucya imi eneyawac iwawai sasala tiloyu emma hezac, néñ Anutuac muru imi saméñ bipyaguc ménda hemiyu keczac.

Ewa goro ménda wambésémañ.

²² Imuhuc zéma tohotoho ichéra énézéyec; Imuac néwécgeñac yomuhuc énézéwa niñgic; Kekecgina niñac némac iwawai nemu, séwigina niñac némac iwawai héimu imuac ewa goro ménda wammu. ²³ Kecec imi nene ogiczac. Wañu séwigina imi malekugina ogiczac. ²⁴ Koeckoec nei imuac niñgic, iwawai méné ménda héihimic wamma meanzu. Wañu ama saméña me hofi amaya méné ménda he énécmizac, néñ kiléñ Anutunéñ gumu énécmianzac. Ini imi nei kunéñ yanda ogicma eeginaguc wanzu. ²⁵ Sucginaiguc mérénéñ ewa goro wamma kekecya† komodia méné mehorugimacac séc wanzac me? ²⁶ Iwawai komodia méné imuhucya hia mindiníwésémañac séc qahac

† 12:25: Séwiga witiya.

wañu dimuhuc ménéñac méné ewa goro wambésémañ? ²⁷ Baorac zariñac niñgic, imi dimuhuc yandianzu? Ieneñ ai ménda meanzu wañu hésa méné ménda meyacgéanžu wañu énézéwa niñgic, Ic kewu Solomonnéñ maleku héiyec imuac edamuya moczoñ imi zariñ ménéñac asaha ogicmacac séc qahac wañec. ²⁸ Deguc keru oranguc qema oanžu zariñdac imuhucyawac Anutunéñ imuhuc hiabianec héi énécmianzac. Imuhucya imuhuc wañ énécmianzac iguc onac imi ogicqogic wamma ménda héiéncmimac me? O! ic embac, niñzén niñzén gina imi komocdia dac. ²⁹ Ini némac iwawai newiñ zéma ewa goro ménda wammu, wañu imuac ménda zéwelecmu. ³⁰ Baecac ic enia ieneñ mia iwawai moczoñ imuhucya niñac wamma welecanžu. Onac Mañgocginanéñ ini iwawai imuac me imuac osizu imi bec niñdacazac. ³¹ Ini mia iwac héngalen ama areña yanda imuac hochoc wammu. Imuhuc wañgic iwawai tosara imi toroqema énécmimac. ³² Ic tuñ komora ini zénéngina ménda hiriyu, Mañgocnéñ héngalen ama areña yanda imi énécmimanž zé ewa hia niñzac. ³³ Iwawaigina haima soukiwa mihicñima maqeqeya ionac énécmigic. Gésé tegictegira qahac kurumeñac buña mihicñima imuaru mia iwawai boña eñeña imi tigic hemac. Imuaru imi kowu nene hosuru kenkenawac séc qahac, wañu gisic zinañgoc nemuac séc qahac. ³⁴ Iwawaigina boña eñeña hezac imuaru onac ewa siñgina heanzac imuac niñac imuhuc zézua.

Técgina nimma kecmu.

³⁵ Kembrañ ginaiguc rikunçina zikima kifagina otorigic zeyunec nañkecmu. ³⁶ Ini imi ic tosara miñginanéñ zammaréñ meme ariac igucnec liliñgéma hama nagu qeyu focdac yacma nagu auwiñ zé mambéc kecanžu ésécnec wamma kecmu. ³⁷ Miñginanéñ hama kic

hihi kecgic inicmaciguc welen qegehéra imuhucya imi ségiségi ginaguc wammu. Hélañec énézéwa niñgic, miñginanéñ rikuña zikima namma énézéyu tacgic hosucginu hama welen qeéñcmimac. ³⁸ Inéñ sinjyawac 12 kilok me 3 kilok imuaru hama iniru imuhuc wamma kecmuiguc imi ségiségi ginaguc wammu. ³⁹ Ini ninzu ésécñec ama miñinanéñ némac naléiguc kowu nene hamu imi niñañeciguc awima taru amaya imi ménda hésemma embunec. ⁴⁰ Imuac niñ ini acguc técgina nimma kecmu. Ménda nimma kecmu nalé imuaru Icac Naña imi hamac.

⁴¹ Imuhuc zéyu Peteronéñ yomuhuc qesimiyec; Gi séséc ac imi nonac niñ sac zézan me nini moczoñ niñac zézan? ⁴² Zéyu Miñ Kewunéñ melemma zéyec; Wañu méréñéñ ai ic niñkumu mimia zéma niñtegic qinjegicyaguc wamma miñinawac welenqege ichéra galenagé éñécmima naléya ducñiyu séc nene yakaginawac buña méndéñ éñécmiammac? ⁴³ Wañu miñinanéñ hama héñu imuhuc wamma keru, welen qege imuhucya imi ségiségiyaguc wammac. ⁴⁴ Ni hélañec énézéwa niñgic; Miñinanéñ ic imuhucya imi iwawaiya moczoñ galenagémac niñac opocmac. ⁴⁵ Wañu welen qege icnéñ imuhuc ménda wamma ewa qeriaiguc eñeya miñinanéñ bénzén bénzén hamac zéma iwawai hémbaoc wamma nema doku selia nema niñgoñ wamma welen qege ichéra zéma embachéra hénima unumac imi ⁴⁶ nalé méñ kic hihi ménda wamma kecmac imuaru, wañu kaiwe kiwa méñ ménda nimma kecmac imuaru mia miñinanéñ hama bakia réwéria melen mima ic ninzén ninzéngina qahac iniguc momacñec onopocmac. ⁴⁷ Miñinawac ewa siñ imi dimuhuc hezac imi niñtegicmaguc kilen técyá ménda nimma iwac ewa siña toho-

toho ménda wammac imi sasalanec qemac. ⁴⁸ Ménda niñtegicma haka biria wanzac imi efefia qemac. Iwawai sasala meyec iwac muru sasala memañ zé hocmac. Wañu ai buña sasala késayec iwac muru imi iwawai sasala mihicñimañ zé qesimimac.

⁴⁹ Ni baeciguc geric zéc gilimañ zé mayi. Wañu bec zezaciguc némac iwawai méñ niñac wammañ? ⁵⁰ Ni météré naec aiñ méñ wañ némmuac hezac. Qeri yéwéri dimuhucyanéñ kilanzi némma keñkeruguc yéwéri imi moczoñ tecgénémmac! ⁵¹ Ini niñgic ni baeciguc luae qeéñécmimañ zé hayi tanec wanzac me? Énézéwa niñgic; Imi qahac, méndéñ éñécmimañ zé hayi. ⁵² Kecma ama momacgucac qeria igucñec ic embac méra méñ kecma haréwéñéñ éréhéc hazéc wañ érécmigic éréhécñéñ haréwéc hazéc wañ éñécmiyic méndéñ amuma kecmu. ⁵³ Mañgocnéñ nañaguc, nañanéñ mañgocyaguc, neñgocnéñ béraraguc, béraranéñ neñgocyaguc, erañyanéñ erañiyaguc héndéñ amuma añañ qacgé amumu.

⁵⁴ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Ini hosusunéñ kondun igucñec hayu hémma kia focdac hamac zégic imuhuc wañanzac. ⁵⁵ Wañu Saut baec kisia igucñec luhucnéñ éréyu hémma geriwiguc wammac zégic imuhuc wañanzac. ⁵⁶ Ic ikocginaguc ini baec kurumeñac tanera imi héñtegicma dimuhuc nalé yomuac hakaginawac tanera imi ménda niñtegicanzu?

⁵⁷ Wañu némac niñac némac hakanéñ solaña wanzac imi moacñec ménda niñgésianzu? ⁵⁸ Gi ic hazécgaguc zégésigési icac muru kemmaoc imuaru hénaguc ara mindinimañ zé meefima luae ac zémaoc. Imuhuc ménda wanna, inéñ gésigési ic iwac muru hérégemma keñu gésigési icnéñ téñgin ic ionac méraginaiguc goporu téñgin ic ieneñ

‡ 12:50: Météré naec ai; Ic héñgeña wéndaraiguc qeyu humumac imuac séséc ac wanzac.

hésa amaiguc giligemma gopochu niñac. ⁵⁹ Gézéwa ninna, kitiwa melemma ToyaŞ tetecgiawac méné acguc moczoñ ménda melenña tecgéyu hia ménda mama hawan niñac.

13

Ewa qerigina melemmu me humumu?

¹ Nalé imuaru tosanéné Yesuac muru hama Pilatoné Galilaia ic embac tosara unuhumugic sacginané mama ionac zucmanañ ginawac saguc momacnec sicsaoc wamma keñec.* ² Zégic Yesuné acgina melemma zéyec; Ini imi Galilaia ic ieney haka imuhucya miñicigic inicma niñic ieney Galilaia ic tosara onogicma kápésic yanda wañgic éséc nec wanzac me? ³ Ni énézéwa niñic, imi qahac, ewa qerigina ménda melemmuiguc moczoñ yanda ini acguc imuhucyanec qahac wandacmu. ⁴ Wañu ic embac 18 Siloam ama arenñaguc awiawi ama héñgeña horua herec imi mama qeyu imuac bawaiguc humugic. Wañu eney ionac niñic kápésicgina imi Yerusalem imuac miñhéra tosara ionac kápésicgina ogiczac éséc nec wanzac me? ⁵ Ni énézéwa niñic, imi qahac, moczoñ yanda ini acguc ewa qerigina ménda melenñic imuhucyanec humuma qahac wandacmu.

⁶ Imuhuc zéma séséc ac méné yomuhuc zéyec; Ic méñnéñ waiñ aiiguc fik ic méné himiru heyu hama imuac gocmia niñac horec, néñ méné ménda miñicñiyec. ⁷ Wañu inéñ imuac ai ic yomuhuc ézéyec; Ni ai yawuñ haréwéc hama fik ic yomuac gocmia niñac hocma héla ménda miñicñianzua. Imuac ic hésa imi héina qahac wammac. Némac niñac baec imi enñac késama nammac? ⁸ Zéyu zéyec; Miñ kewuna waina ai

yawuñ momacguc méné nañu neñ giñgiñaguc baec imi éséma guwec haima héwiña héimañ. ⁹ Héiwa kecma bianñguc héla haimac niñac, kilenñac héla ménda haimaciguc nalé imuhucgeñ zéna héiwa qahac wammac.

¹⁰ Wañu Yesuné Sabata naléiguc tocgotocgo ama méñiguc emma ackuazéc ku énécmima nañec. ¹¹ Wañu ninzu, embac méné yawuñ 18 imuac séc hafi uñanéñ késayu gemara momacnec licgémiyecac dindiñanec nammacac séc qahac kecañec. ¹² Wañu Yesuné hémma zéyu hama kicginaiguc nañu ézéyec; Embac gi hafi zepaga igucnec hulacgé géñgéña wanzac. ¹³ Imuhuc zéma méria haimima zéweleru embac iminéñ imuarunec gemara mindiñima dindiñanec namma Anutu mepésiyec. ¹⁴ Tocgotocgo amawac galeñnéñ Yesuné Sabataiguc hafi mehiaru énécmiyu hémma qeri biric nimma ic tuñ yomuhuc énézéyec; Ai meme 6 hezac, imuac niñ imuac suraiguc hagic mehiaru énécmimac, néñ Sabataiguc imi qahac. ¹⁵ Imuhuc zéyu Miñ Kewuné melemma zéyec; Ic onac kiciguc welen qe qe ic ini sugcina igucnec méñnéñ méné Sabata naléiguc eneya burumakao me donki héréma kemma doku ménda gumuanzac me? ¹⁶ Abarahamac bérara embac yomi Biria miñinanéñ késayu yawuñ 18 ziki sipacyaguc kecañec. Wañu Sabata naléiguc ziki sipacya imi hulac mimiawac ménda hezac? ¹⁷ Yesuné imuhuc zéyu ic embac hazéc wammigic imi eney moczoñ niñic gamuginaguc wañec, néñ ic tuñ yanda tosanéné haka moczoñ kuc buñayaguc imi meyu hémma ségiségi wañgic.

Héngalen ama yandawac séséc ac.

¹⁸ Anutuac héngalen ama arenña yanda imi némac iwawai éséc nec wanzac? Neñ dimuhuciguc séc

§ 12:59: Girik aciguc; Lepton. * 13:1: Galilaia ic ieney mulu ai mema nañgic Pilatoac téñgiñ ichéra ieney hama unuhumugic ic zéma mulu yañac sacginanéñ momacnec sicsaoc wamma keñec.

héima zéman? ¹⁹ Imi mia, ic hésa méné qara zunzuan imuac gocmia ésécnec, ic ménéné gocmia imi momacguc mema kemma aiiguc himiru yandima ic yanda wamma nanu nei sawaiguc kecanzu imi enen imuaru haecgina haigic.

²⁰ Inén munqema zéyec; Ni Anutuac héngalen ama arenja yanda imi némac iwawaiiguc séc héiman?

²¹ Imi mia embac ménéné samén oman zéma fulawa uha sasala† imuac qeriaiguc yis haiyu moczon sécgémiyec ésécnec.

²² Wañu Yesunén Yerusalem kemman zé kemma henaiguc ama arenja arenja, ama arenja kunen kunen séc lelegéma ackuazéc ku énécmimanec kejec. ²³ Wañu ic ménéné yomuhuc qesimiyec; Miñ Kewu, ic embac efefia dac humucac buña igucnec anqén tiénécmimac me?

Imuhuc zéyu melemma zéyec; ²⁴ Énézéwa niñgic, embiñ zé wañgic ionac murunec sasalanén meselimuac séc qahac wammac, imuac niñac nagu komoraiguc embiñ zé seliseli wammu. ²⁵ Ama miñinanén yacma nagu héiyuguc ini sénganqen namma nagu imi qema Miñ Kewu nagu aunéncmina zégic, inén melemma yomuhuc énézémac; Ini dimuacnec imi ni ménda niñénécmizua. ²⁶ Imuhuc zéyu ini yomuhuc hénima zému; Nini wéségaiguc nene zéma kulun neyiñ. Wañu gi nonac ama aren imuac hena yandaiguc ackuazéc ku nénécminec. ²⁷ Zégic inén yomuhuc énézémac; Ni imi ini dimuacnec imi ménda niñénécmizua. Biria meme ic ini moczon néngacgic. ²⁸ Yesunén toroqema zéyec; Abaraham, Isaka, Yakop zéma Anutuac tilin tilin ic moczon Anutuac héngalen ama arenja yanda imuaru kecgic inicmu, inicma duña lilingéma héngic ini enaoc imi nesi énécmimia wañu sénganqen hiñgacma imuaru zésiác

yanda wamma zécgina aric aric kima tacmu. ²⁹ Wañu ic embac enen baec wañgoña kembon qahac imuacnec hama Anutuac héngalen ama arenja yandaiguc tacma nene nemu. ³⁰ Ninzu, andu tosanén walac wammu, wañu walac tosanén andu wammu.

³¹ Wañu nalé imuaru Farisaio ic tosanén hama Yesu ézégic; Hiñgacma ama aren yomi waima kembésémañ. Herodenén gi gumanac zé wanzac. ³² Imuhuc zégic melemma zéyec; Kemma hasén kazu imi yomuhuc ézégic; Ni deguc zéma oran uña biria nesi énécmima hafigina mehiaru énécmimaguc weruguc‡ imi aina moczon metecgéman.

³³ Nén Anutuac tilin tilin icnén Yerusalem imuac sénganqeniguc humumacac séc qahac. Imuac ni deguc, oran zéma weru imi hénana zénéjec imi kilendac tima kemmanac hezac.

³⁴ Yerusalem, Yerusalem, Anutuac tilin tilin ic unuma onac muru méli énécmimia hocnén unuanzañ. Kuruc neñgocyanén qeñgaña bawaiguc eneya merachéra tizozo énécmianzac ésécnec ni guac nambérac hécga tocgé énécmiman zé aina mewa hatac dahec wanzac? Nén ini imuac ménda wañanqic. ³⁵ Héngic amagina imi kisi wammac. Énézéwa niñgic, ini ni ménda némma kecgicnec nalé mén hayu ini yomuhuc zéma legic héinémmu; Miñ Kewuac qaraiguc hahaya imi mérianqaguc.✧

14

Yesunén Farisaio ic ménac amaiguc emma tarec.

¹ Yesunén Sabata ménjiguc Farisaio ic galenqina ménac amayaiguc nene nemañ zéma enec. Enu tosanén Yesuac awima nanqic. ² Wañu ninzu, imuaru iwac wésiaiguc ic mén nénémeriñ hicñimimia mén tarec.

³ Yesunén Farisaio ic qesiéncmima zéyec; Sabataiguc hafi mehiaru

† 13:21: Girik aciguc; Sata haréwéc imi 22 lita zézéya. ‡ 13:32: Ac yomuac hénia mén imi nalé ménda horugiyu. ✧ 13:35: Leg 118:26

énécmimia imi niŋgic hia wanzac me qahac? ⁴ Imuhuc zéyu ienen acgina qaiyu tackecgic, Yesunéŋ ic imi késa osimima mehiaruma méliyu keŋec. ⁵ Keŋu Yesunéŋ ac bakia melemma yomuhuc zéyec; Sucginaiguc méŋnéŋ Sabataiguc naŋa me burumakaoyanéŋ baec séséŋiguc hiŋgaczaciguc ménda héréyu érémac me? ⁶ Imuhuc qesiyu ienen ac bakia melemmuac séc qahac waŋec.

⁷ Héihéré énécmimia enen tatak eŋeŋa késa tacgic inicma séséc ac yomuhuc énézéyec; ⁸ Méŋnéŋ zammaréŋac ségiségiiguc héihéré énécmiyu kemmuiguc tatak eŋeŋaiguc ménda tacmu. Ic kunen gi gogiczac mén héihéré miyu hawac niŋac. ⁹ Hamaŋiguc miŋina gi zéma i héihéré érécmiyec iminéŋ hama tacaŋa imi ic yomuac wai miwésémaŋ zéma gézéyu imuaru gi gamuga nimma tatak tetcgia hezac imuaru kemma tacbaŋ niŋac. ¹⁰ Imuac héihéré géŋu kemma tatak tetcgiaiguc hezac imuaru tacbésémaŋ. Imuhuc wanna ic héihéré géŋec iminéŋ hama guac zéma alana eri emma tacna zéyu momacnec tacgic ionac kicginaiguc eebipigaguc wambésémaŋ. ¹¹ Méŋnéŋ mén eŋeyaoc mepési amuyu memamimac. Waŋu méŋnéŋ mén eŋeyaoc memaamuyu meemmimac. ¹² Waŋu miŋina Yesu héihéré miyec iwac yomuhuc ézéyec; Gi gau komoc me mariaiguc nene gumu énécmimaŋ zé alahécga, dac munahécga, sac kitichécga, zéma soukiwa ic ménda héihéré énécmiwésémaŋ. Imuhuc wambaŋnec ienen imuhucyanec héihéré géŋgic bakia guac liliŋgéyu késawaŋ niŋac. ¹³ Imuac ségiségi hai énécmimaŋ zé maqeqeya, hena méria séléc sélécgia, puriŋ zéma kichilic ionac héihéré énécmiwésémaŋ. ¹⁴ Imuhuc wambésémaŋiguc ienen bakia melen gémmuac séc qahac wammac. Imuac niŋ gi zézé ségiségiigaguc wambésémaŋ. Waŋu kecma ic solaŋa ionac ya-

cyac naléiguc bakia melengéŋu mewésémaŋ.

Ségiségi ariacwac séséc ac.

¹⁵ Imuhuc zéyu momacnec tacgic sucgina igucnec méŋnéŋ ac imi nimma yomuhuc zéyec; Anutuac héŋgaleŋ ama areŋa yandaiguc nene nemu imi enen ségiségi mihicŋi énécmimia wammac. ¹⁶ Imuhuc zéyu Yesunéŋ yomuhuc zéyec; Ic méŋnéŋ nene yanda gumu énécmimaŋ zé ic embac sasala héihéré énécmiyec. ¹⁷ Waŋu imuac naléya ducŋiyu héihéré énécmimia ionac muru welen qeqe icya mélimiyu kemma yomuhuc énézéyec; Hagic iwawai moczoŋ mézézéŋ gédacziŋ. ¹⁸ Waŋu ic embac moczoŋ yomuhucyanec hénima héikenzé héihazé wandacgic. Ic walac walacnéŋ yomuhuc zéyec; Ni erac héihimic baec mén boŋ mezua. Zéwelec énécmizua, waina kemma ai imi hémmaŋ zé wanzua. ¹⁹ Waŋu méŋnéŋ yomuhuc zéyec; Ni imi ai memeac burumakao iwa 10 boŋ mezua. Imuac kemma ai hia mezu me qahac batucgé énécmimaŋ zé wanzua. Imuac bénezŋdac niŋnéna. ²⁰ Waŋu ic méŋnéŋ yomuhuc zéyec; Ni embacna degucmi mezua imuac hamaŋac séc qahac wanzac. ²¹ Imuhuc zégic welen qeqe icnéŋ liliŋgéma hama miŋina ézéma hicŋiyec séc ézéyu nimma qeri biric nimma welen qeqe icya yomuhuc ézéyec; Focdac tauŋ imuac hena yanda zéma hena komora séc kemma ic maqeqeya zéma hena méragina séléc sélécgia zéma kichilic zéma puriŋ keczu séc onagicma hamu. ²² Waŋu welen qeqe ic inéŋ zéyec séc wandacma yomuhuc ézéyec; Miŋna zézaŋ éséc wandaczua waŋu tatak imi sasala hezacnec. ²³ Zéyu ézéyec; Hena séra tosara zéma demin giŋgiŋa séc kemma ic embac qeriganéŋ moczoŋ héihéré énécmima amana imi kuaya qemu. ²⁴ Ni gézéwa ninna, becne héihéré énécmiyi ionarunec méŋnéŋ

mén nuac oхайaina imi mén ménda batucgéma nemac.

Yesuac tohotoho ic ionac haka sil-icgina.

²⁵ Ic tun yandanén Yesu méndacmima kenjic Yesunén ionac lilingéma yomuhuc énézéc; ²⁶ Ménénén mén nuac muru hama imi eneya nenjoc manjocya, iniñ merachéra, dac munahéra, naunhéra zéma eneya kekec imi momacnec hazéc ménda wañ énécmimac iguc imi nuac tohotoho ic wammacac séc qahac. ²⁷ Ménénén mén eneya ic héngenja wéndara imi ménda huama méndac némmac imi nuac tohotoho ic wammacac séc qahac. ²⁸ Onarunec ménénén galenj meme ama héngenja horua mén memañac zé ninjaciguc inén iwawai késakeczac iminén ai imi moczonj metecgémacac sécy wanzac me qahac imi ninjésimanj zé walac soukiwa ménda tacma oloñnimmac me? ²⁹ Imuhuc ninjési ménda wamma hénia sac meycagéma metecgémacac séc qahac wañu ic embac enenj hémma yomuhuc zédesi wammiwu niñac; ³⁰ Ic yomi amaya meycagémanj zé aiya héniyec, nén metecgémacac séc qahac wañec. ³¹ Wañu ic kewu ménénén ic kewu mén qemanj zé yaréiguc kemmanj zéma walac tacma yaré ichéra 10 tausenj iminén hazécya yaré ichéra 20 tausenjaguc hazac imi hia qemanjac séc me qahac zéma ménda ninjésimac me? ³² Wañu niñu ménda sécgéyu hazécya lakec hamanecc nanu kua meme ic mélimima luae qemaoc niñac welecmimac. ³³ Imuhucyanec onarunec ménénén iwawaiya moczonj ménda waimaciguc nuac tohotoho ic wammac ac séc qahac.

³⁴ Sei imi iwawai qacguc, nén siñ qahac wañu némacnéñ mindinijic siñaguc wammac? ³⁵ Imi mia baec aiiguc me guwec qahaiguc haimuac

séc qahac wañu giligic kendacmac. Gezacginaguc ienenj ac imi nimmu.

15

Rama sohosohoya imuac qepain acya.

¹ Takis meme ic zéma biria meme ic enenj moczonj ackuazéc nimbinj zéma hosucgémigic. ² Wañu Farisaio ic zéma hénia acac kiwi ic enenj andé lukuc qema yomuhuc zégic; Biria meme ic héihéré énécmima iniguc momacnec nene nezac. ³ Zégic Yesunén qepainj ac yomuhuc énézéc; ⁴ Onarunec mérénén rama 100 késa keru sugcina igucnec ménénén sohozaciguc, 99 imi qézézac baeciguc wai énécmima momacguc sohozac imuac mihicjimacac séc ménda kemma hocmac me? ⁵ Wañu mihicjimaciguc ségiségi wamma huama hamac. ⁶ Wañu amaiguc hama alahéra zéma ama arenj momachéra héihéré énécmima yomuhuc zémac; Ramana mén sohoju mihicjizua. Imuac niguc ségiségi wannu. ⁷ Énézéwa niñgic, imuhucyanec biria meme ic ménénén ewaya melenju kurumenjiguc ségiségi kunenj yanda hicjimac. Wañu ségiségi iminén ic solañ 99 ewa qerigina melemmuac ménda hezac ionac niñ ségiségi wañanzu imi ogicmac.

⁸ Embac ménac muru soukiwa 10* hemiyu sugcina igucnec mén sohozaciguc mihicjimanj zéma kifa otorima ama usunja ménda hocma kecmac me? Imuhuc wamma kenjkecma mihicjimaguc hochoc ai imi waimac. ⁹ Mihicjizaciguc alahéra zéma ama arenj momachéra héihéré énécmima, Niguc ségiségi wannu, ni siliwa soukiwa momacguc sohoju hocma mihicjizua, zéma énézémac. ¹⁰ Énézéwa niñgic, hénia imuhucyanec biria meme ic ménénén ewaya melenju Anutuac kua meme

* **15:8:** Girik aciguc; 10 Dirakima, 1 Dirakima imi ic ménac ai meme ménac ai boñawac séha, nén ic ménénén embacya memañac zé 10 Dirakima hésaiguc qererema manjic. Imuac soukiwa yomi imi soukiwa enomia qahac.

uŋa ionaru ségiségi yanda hicŋi énécmimac.

¹¹ Imuhuc zéma Yesunéŋ muŋguc toroqema zéyec; Ic méŋaru naŋhéréra keroc. ¹² Keric muni-anéŋ maŋgocya yomuhuc ézéyec; Maŋgoc, guac iwawaiga imuarunec nuac buŋa hezac imi néna. Imuhuc zéyu maŋgocyanéŋ iwawai imi méndemma érécmiyec. ¹³ Waŋu ai meme sasala ménda keŋu munayanéŋ iwawai moczoŋ haima soukiwaya mema baec méŋiguc lakec kemma imuaru kaiziliweŋ wamma iwawaiya imi moczoŋ eŋdac sicsaoc gilidarec. ¹⁴ Gilidaru qahac waŋu baec imuaru béti yanda hicŋiyec. Hicŋiyu inéŋ maqeqeya wamma iwawai niŋac wamma horec. ¹⁵ Hocma ama areŋa yanda imuac miŋina ionarunec méŋac muru qékétama keru inéŋ ic imi beric galeŋgé énécmimac niŋac baec kisiaiguc mélimiyu keŋec. ¹⁶ Kemma nene beric eneŋ neaŋgi† imi neyu tomeŋa hélaguc wammac niŋac niŋec. Waŋu méŋnéŋ méŋ iwawai méŋ ménda miyec. ¹⁷ Imuac ewaya melemma yomuhuc niŋec; Maŋgocnawac ai ichéra imi daheac séc sasala kecma nene negic sécgé énécmiyu saméŋaguc heanzac, waŋu ni you béti wamma humumaŋ zé wanzua. ¹⁸ Ni yacma maŋgocnawac kemma yomuhuc ézémaŋ; Maŋgoc ni kurumeŋ‡ zéma guac kicgaiguc haka biria waŋi. ¹⁹ Degucmuacnec hénima guac naŋga zénémmuac séc ménda wanzua, imuac nuac niŋ ninna soukiwa ai icga wammaŋ. ²⁰ Imuhuc zéma nimma inéŋ yacma maŋgocyawac muru lilingéma keŋec. Kemma lakec hama naŋunec maŋgocyanéŋ i héŋtegiema wéséniniŋ wamma usuŋnec kemma ewayaiguc giliyu meyu tétécgéma kiric nemiyec. ²¹ Kiric nemiyu naŋanéŋ yomuhuc Maŋgoc ézéyec; Ni kurumeŋ zéma maŋgocna guac

muru képésic mihicŋiyi. Deguc muacnec nuac niŋ guac naŋga zénémbésémaŋac séc ménda wanzac. ²² Imuhuc ac zéyec. Waŋu maŋgocyanéŋ welen qeŋe ichéra yomuhuc énézéyec; Maleku hiabia mema hama héimima méria merawaiguc bineŋ haimima héná usuya héimigic. ²³ Waŋu kemma burumakao merawa halécyaguc méŋ héréma hama qegic oma nema ségiségi wanni. ²⁴ Naŋna yomi humuyec, néŋ qelizac, waŋu sohoyec, néŋ hicŋinénzac imuhuc zéyu, nimma ségiségi waŋgic.

²⁵ Waŋu méréc merac naŋanéŋ aiiguc kecma lilingéma hama hosuraiguc hama legic hirigic imuac hétéŋa niŋec. ²⁶ Nimma welen qeŋe ic méŋac qaru hayu qesimiyec; Haka wanzu imi némac niŋ? ²⁷ Qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Guac munaganéŋ yaŋ hafi qahac, néŋ hia lilingéma hayu maŋgocyanéŋ burumakao merawa halécyaguc méŋ qezac. ²⁸ Imuhuc zéyu inéŋ qeri biric wamma ménda emmaŋ zé waŋu maŋgocyanéŋ mama zéwelecmiyec. ²⁹ Waŋu inéŋ melemma maŋgocya yomuhuc ézéyec; Ni yawuŋ sasala welen qegemma guac kuaga tohoma kecanzua, néŋ nuac imi ala hécna iniguc aria mewiŋ niŋac noniŋ merawa méŋ méndadac nénec. ³⁰ Waŋu naŋga yomi guac iwawaiga mema kemma héná yanda embac iniguc nedacma lilingéyu iwac niŋ wamma burumakao merawa halécyaguc méŋ qezaŋ. ³¹ Imuhuc zéyu maŋgocyanéŋ yomuhuc zéyec; Gi imi nalé séc niguc kecanzaŋ imuac nuac iwawai imi moczoŋ guac wanzac. ³² Waŋu guac munaga yominéŋ humuyec, néŋ qelizac. Sohoyec, néŋ hicŋi nénzac. Imuac neŋaŋ zézé ségiségi wamma ariac wambiŋac hezac.

16

† 15:16: Zípilalec aciguc; Carob icac gocmia neyec.

‡ 15:18: Anutu kurumeŋiguc kecanzac iwac

mia imuhuc zéanzu.

Ama galeñ biriawac qepainj acya.

1 Yesunéñ tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Ic soukiwa yandayaguc méñac ama galeña méñ kerec. Wañu ai ic iminéñ miñinawac iwawaiya eñ auanzac zégic miñinanéñ niñec. 2 Nimma miñinanéñ ic imi héihéré mima ézéyec; Guac ac zégic ninzua imi némac ac? Ama galeñ ai imi muñguc ménda mewésémañ, imuac ai dimuhuc galeñ menec imuac hénia imi oma néña. 3 Imuhuc zéyu ama galeña imi qerianéñ yomuhuc niñec; Miñnanéñ ama galeñ ai imi nuagiru dimuhuc wammañ? Usuñna qahac imuac baec ésémañac séc qahac. Wañu iwawai niñac welecmañ zé gamuna ninzua. 4 Owec! Némacac wammañ imi niñasarizua. Imuhuc wamba aina nuagicmac imuac andiaiguc ieneñ eñañ amaginaiguc ni héihéré némmu. 5 Inéñ imuhuc zéma ic embac miñinawac taséya hé énécmizac séc unuruyu ic méñ walac hayu yomuhuc qesimiyec; Guac muru miñnawac taséya dahec hegénzac me? 6 Qesiyu zéyec; Oliwa hénéñ baña yanda 100* meyi. Imuhuc zéyu zéyec; Focdac tacma you guac tasé kiwiga yomi mema 50 imi sac ona heyu. 7 Zéyu tecgéyu ic méñac qesimiyec; Gi guac muru tasé dahec hezac? Qesiyu zéyec; Wit padi gésé yanda 100 meyi. Imuhuc zéyu zéyec; Gi tasé kiwiga yomi mema imuaru 800 sac ona hemac. 8 Miñinanéñ ama galeñ biria iminéñ ai imi imuhuc niñtegic qinñtegicyaguc meyu mepésimiyec. Imuac, baec yomuac nambérac héra eneñ baec yomuac asac mararañac nambérac héra onogicma eñañ hicñisai sugginaiguc niñtegic qinñtegic ginaguc ai meanzu. 9 Imuac yomuhuc zéwa niñgic; Baecac soukiwa iminéñ alahécgina méra énécmigic baecac iwawai imi qahac wammac nalé imuaru kekec hémbénaña ama imuaru héihéré

énécmimu. 10 Méñnéñ méñ ai komodiawac hélanec meanzac iminéñ ai kuney yandawac imuhucyanec hélanec memac. Ai komodiawac ikoc ikoc wañanzac iminéñ ai kuney yandawac imuhucyanec ikoc ikoc wammac. 11 Ini baecac iwawai méraginaiguc haigic hélanec ménda galeñ géanzuiguc mérenéñ iwawai héra méraginaiguc hai énécmimac? 12 Ini ic tosara ionac iwawai hélanec ménda galeñ géanzuiguc mérenéñ eñañ buña énécmimac. 13 Welenqeqe momacnéñ miñ kewu éréhéc welen qeérécmimacac séc qahac. Imuhuc wammaciguc méñac hazéc wammima méñac eeya héimimac. Wañu méñac niñu eñaña wañu méñac niñu mamaya wammac. Imuac ini baecac iwawai zéma Anutu momacnec mepési érécmimuc séc qahac.

14 Farisaio ic, soukiwa niñac hémbaoc wawaña, ieneñ imi moczon nindacma desimigic. 15 Desimigic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Ini eñaoc ic embac kicginaiguc mepési amuanzu. Wañu Anutunéñ ewa qerigina ninzac. Wañu ic embac sugginaiguc mepési énécmiyu eñaña wanzu, néñ Anutuac kiwaiguc imi ewa lolonaguc wammac. 16 Héna ac zéma Anutuac tilinñ tilinñ ic ionac naléya imi éréma Yohane hicñiyu tecgéyec. Imuac andiaiguc éréma deguc Anutuac héngaleñ ama areña yandawac buña suruc hiabia énézégic icya embacya imuaru seliseli wamma kereñanzu. 17 Baec kurumeñ imi hia aulanémac, néñ héna ac imi kiwi kiticya méñ ménda qahac wamma hélaguc wandacmac. 18 Mérenéñ iniña waima embac méñ mezac imi kaisero wanzac. Mérenéñ embac waimimia imi mezac imi imuhucyanec kaisero wanzac.

19 Baec méñu soukiwa ic méñ kerec. Inéñ maleku qouc qoucgia zéma maleku qara lineñ hiabia imi héima naléya naléya kekec qaqla kecañec. 20 Wañu soukiwa

* 16:6: 800 galonj (3,000 lita) imuac séc.

ic iwac deminac nagu andiaiguc welec welec ic mén kerec. Qara imi Lazaro. Wañu inén wizi selianén kima hoturumiyu imuaru heañec. ²¹ hema soukiwa ic iwac zae igucnec nene boporona mayu nemañ zé wamma heañec. Imuacnec sac qahac, kazu enej acguc hama wiziya bézəangic. ²² Wañu kenkecma welec welec ic imi humuyu kua meme uña enej wagicma emma Abarahamac qéhérəñaiguc opogic taru soukiwa ic imuhucyanec humuyu téngegic. ²³ Inén humumia ionac baec dumuñaguc qenzen manzen nimma kiwa hima héñu ou lakec nec Abaraham taru iwac qéhérəñaiguc Lazaro taru irirec. ²⁴ Iricma yomuhuc zéyec; Manğocna Abaraham wéséga niñnémma Lazaro mélina méria susurianén dokuiguc tindungéma hama ezelañaguc héiyu sanğen qeyu. Ni you geric bélañ qeriaiguc qenzen manzen yanda qezua. ²⁵ Imuhuc zéyu Abarahamnén ézəyec; Merac, gi imi baeciguc kec nec imuaru iwawai hiabia géñu késa kecna, Lazaronén qenzen manzen qeriaiguc kerec imi niñyacgəwésémañ. Deguc ic yomi ewaya mehiaru miyu taru gi imuaru imuhucyanec qenzen manzen qema keczañ. ²⁶ Imi sac qahac, nini zéma ini sucninaiguc sia yanda haiyu hezac. Imuac niñac yomuacnec imuaru kembiñ zé wanzu enej kemmuac séc qahac. Wañu imuacnec you hawiñ zé wanzu ieneñ acguc hamuac séc qahac. ²⁷ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Imuhuc wañu manğoc welecgéma niñnéna, Lazaro mélimina nena manğocnawac amaiguc kemmac. ²⁸ Ni dacmuna hécna méra mén keczu imi énézəmac. Qahac wañu kecma qenzen manzenac geric sia yomuaru ieneñ acguc hawu niñac. ²⁹ Imuhuc zéyu Abarahamnén zéyec; Ionac muru Moseac héna ac zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac kiwi téréya he énécmizac, waina imuac oloñgic nimmu. ³⁰ Zéyu

ara melemma zéyec; Imi qahac, manğoc Abaraham, humuc ic ionarunec ménén lilingéma kemma énézəmaciguc kilədac nimma ewagina melemmu. ³¹ Imuhuc zéyu melemma zéyec; Mose zéma kua meme ic ionac kuagina ménda tohozuiguc humuc ic ionac murunec ménén qelima kemma hinocgé énécmimaciguc ménda ninzəngému.

17

Haka birianén ainina mebirianzac.

¹ Imuhuc zémaguc Yesunén tohotoho ichéra yomuhuc énézəyec; Manambatuc imi qahac wammacac séc qahac. Wañu ménén mén manam batuc mihicñi énécmianzac imi saecyaguc. ² Nambérac komoc komoc yomuhucya sugcina igucnec mén manam batuc wammima mebirimacac hezaciguc imuac bakia ménda mema hoc yanda déməñaiguc zikimima nanğémigic konduniguc hiñgacmac iminén séc mén efefia wammac. ³ Imuac eñaoc galeñ meamumu. Guac ninzén ninzén dac munahécga ionarunec ménén kəpésic wañu ac zémimu. Wañu ewaya melemmaciguc kəpésicya imi waiwésémañ. ⁴ Kaiwe momacgucac qeriaiguc hatac 7 haka biria wamma guaru hatac 7 muñguc muñguc hama ewa qerina melenzua zéyu kilədac kəpésicya imi waidacbésemañ.

⁵ Wañu Yesunén imuhuc zéyu, Yesuac Méliméli ic ieneñ Miñ Kewu yomuhuc ézəgic; Ninzén ninzəñnina meyandi nénécmiwésémañ. ⁶ Imuhuc zəgic melemma zéyec; Ninzén ninzəngina imi delañ gocmiawac sécy komodia he énécmiyu, sanğañ ic yomuac héréma kemma konduniguc hiñgacma nañna zéna iminén guac ac imuhuc bec tohowacnec.

⁷ Welen qeqe icga mén kinonén baec ai éséanzac me rama galəngéanzac imuhucya késa keczuiguc onarunec mérénén ic imi ai igucnec lilingéma hayu hama

hosucnu tacma nene newéséman zéma ézémac me? ⁸ Qahac, imuhuc ménda zéma néwécgeṇac yomuhuc ézémac; Rikuṅga zíkima nenena ohaima welenṇ qenénna. Gi imi ni newa tecgéyuguc newéséman. ⁹ Waṅu welenṇ qeṇe icnéṇ zézac séc tohoma waṅu, miṅinanéṇ ewa hia ac wammimac me? Qahac imuhuc ménda wammac. ¹⁰ Imuhucyanec ini acguc ai zéénécmimia imi moczoṇ wandacmuiguc yomuhuc zédacmu; Nini imi welenṇ qeṇe eṇomia. Nonac ai buṅa mewinṇac zézéya hezac imi mia meziṅ.

¹¹ Yesunéṇ Yerusalem kemmanṇ zé Galilaia zéma Samaria baec sugiraiguc keṇec. ¹² Keṅkecma ama areṇ komora méniguc kereṅu wizi selia warihaguc ic méra éréhécnéṇ Yesu mihicṇima lakec naṅgic. ¹³ Namma ewagina megic eṅu yomuhuc qacma zégic; Kiwi ic Yesu, nonac niṅ wéséga waṅu! ¹⁴ Zégic inicma énézéyec; Ini kemma séwigina hofac oo ic énézégic hémmu. Imuhuc zéyu nimma kemma hénaiguc solaṅa wandacgic. ¹⁵ Waṅu ionarunec méṅnéṇ hiaruyec imi hémma liliṅéma ewaya kunéṇ yandanec meyacma Anutu mepé qepési waṅ mimanec hayec. ¹⁶ Hama Yesuac hénayaiguc mama sicgéma pakaya baeciguc héima ewa hia ac ézéyec. Waṅu ic imi Samaria ic. ¹⁷ Waṅu Yesunéṇ qesimima zéyec; Ic 10 moczoṇ hiaruzu, néṇ ic 9 imi dimia? ¹⁸ Ic enia yomi qahac waṅu Anutu mepésimanṇ zé méṅnéṇ mén ménda hayu hénzua. ¹⁹ Imuhuc zéma ic imi yomuhuc ézéyec; Yacma kenna, guac ninzéṇ ninzéṅganéṇ aṅgéṅga tizac.

²⁰ Farisaio ic tosanéṇ Anutuac héngalenṇ ama areṅa yanda imi némac naléiguc hamac niṅac Yesu qesimigic, inéṇ yomuhuc melemma zéyec; Anutuac héngalenṇ ama areṅa yanda imi héhéṇac séc ménda hamac. ²¹ Imuac you taczac me

eri taczac imuhuc zéwinṇac séc qahac. Anutuac héngalenṇ ama areṅa yanda imi suginaiguc* taczac. ²² Imuhuc zéma torogema tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; Nalé ménṇ hayu ini Icac Naṅa iwac naléya momacgucdac hémbiṅ zé ewa ewa wammu, waṅu ménda hémmu. ²³ Nalé imuaru ic embac enéṇ, Héngic you taczac. Héngic, eri taczac zému, néṇ ini ménda keṇ inicmu me ménda méndac énécmimu. ²⁴ Piliticnéṇ asariyu kurumeṇac bawaiguc néwécnec néwéc moczoṇ asarianzac ésécnec Icac Naṅanéṇ naléyaiguc† imuhucyanec hayu héndacmu. ²⁵ Waṅu inéṇ walac walac qenzeṇ manzeṇ sasala hicṇimiyu niṅu nalé yomuac hicṇisainéṇ andé qemimu. ²⁶ Icac Naṅa iwac naléya hayu haka Noawac naléyaiguc hicṇiyec imuhucyanéṇ hicṇimac. ²⁷ Ic embac ieneṇ nene zéma doku selia siṅa nimma nema icnéṇ embac meyu embacnéṇ ic mema kecgic Noanéṇ zéic yanda qeriaiguc eṇec. Eṅu doku luma unuma hoturu énécmidarec. ²⁸ Waṅu nalé imi imuhucyanec Lotac naléya ésécnec wammac. Lot kerec imuaru ic embac enéṇ nene zéma doku seli nema nénnagémba wamma iwawai himicma amagina megic. ²⁹ Imuhuc memanec naṅgic, Lot inéṇ Sodom ama areṅa imi waima keṇec kaiwe imuaru, kurumeṇ igucnec geric zéma salfanéṇ kia yanda ésécnec mama unuyu qahac wandacgic. ³⁰ Icac Naṅa hicṇimac nalé imuaru haka imuhucya hicṇimac. ³¹ Nalé imuaru ic méṅnéṇ ama qahaiguc nammaciguc iwawai ama qeriaiguc hezac imi memaṇ zé ménda mama emmac. Ic ménṇ aiiguc nanzac imi acguc iwawai mén niṅac ménda liliṅéma kemmac. ³² Ini haka Lot iniṅawac muru hicṇiyec imi niṅyacgému. ³³ Méṅnéṇ mén eṇeya kekecy aṅgé timaṇ zé waṅu kekecy imi sohomac, néṇ méṅnéṇ

* **17:21:** Me; qeriginaiguc. † **17:24:** Kiwi méranéṇ ooya tosaraiguc; naléyaiguc imi ménda hezac.

kekecya waimac iminéj kekecya angé timac. ³⁴ Énézéwa ninjic, sinji imuaru ic éréhéc ekawu gau heyic ménj késama ménj waimac. ³⁵ Embac éréhécnénj hoc hilañanénj wit gocmia hézézama taric ménj késama ménj waimac. ³⁶ Ic éréhécnénj baec aiiguc kerac ménj késama ménj waimac. ³⁷ Imuhuc zéyu qesimigic; Miñ Kewunina, imi baec dimuaru hicñimac? Wañu Yesunénj melemma zéyec; Qamoc hemac imuhucgenj mia kunta tocgému.

18

Zéwelecac qepañ ac.

¹ Nalé séc zéwelecma kucmama ménda wammu ninjac Yesunénj qepañ ac yomuhuc zéma énézéyec; ² Ama areña yanda ménjiguc zégésigési ic ménj kerec. Inénj Anutu ehéihéi ménda wammianec. Wañu ic embac ionac imuhucyanec eegina ménda héianec. ³ Wañu ama areña yanda imuaru embac malé ménj kerec. Inénj hatac sasala gésigési ic iwac muru kemma yomuhuc zéma welecmianec; Héna aciguc zésolañima nuac hazécna kitiwa wammiwésémañ. ⁴ Imuhuc weleru suraiguc inénj ara nimmimañ ninj ménda wañec, néj imuac tetecgiaiguc i eneyaoc yomuhuc zéma ninjec; Hélacnec, ni Anutuac ninjac zénéñna ménda hirianzac. Wañu ic embac ionac ehéihéi ménda wañ énécmianzua. ⁵ Néj embac malé yomi zézé meme wañ néñanzac imuac hazécyawac kitiwa memiwa muñguc ménda hama pipinémmac. ⁶ Séséc ac imuhuc zéma Miñ Kewunénj énézéyec; Gésigési ic birianénj ac zézac imuac gezac qema ninjic. ⁷ Wañu Anutunina hiabianénj eneya gési énécmimia enej sinjiya sinjiya kaiweya kaiweya qacma welecmigic ménda ninjénécmimac me? Inénj seli seli wamma hia qegetali wañ énécmimac me? ⁸ Énézéwa ninjic, inénj acgina focdac ninjénécmimac. Wañu Icac

Nañu hamac imuaru inénj baeciguc ninzénj ninzénj komodia ménj he énécmiyu hia inicmac me?

⁹ Wañu ic embac enañ haka ninjac nimma dindiña zéma ninzénjgéma ic embac tosara memaénéc mianzu ionac ninj Yesunénj séséc ac yomuhuc énézéyec; ¹⁰ Ic éréhécnénj zéwelecbic zé ocmuñ téréyaiguc enoc. Iorarunec ménjnéj Farisaio ic, wañu ménjnéj takis meme ic. ¹¹ Farisaio ic iminéj namma eneyawac yomuhuc zéma zéwelerec; Anutu, ni imi ic tosara ikoc wañ énécmima iwawai onagicanzu imuhucya, me biria meme ic, me kaisero ic, me takis meme ic yomuhucya ésécnec qahac imuac ninj guac ewa hia ac gézézua. ¹² Ni imi Sonda séc ai meme éréhéc nene zikima zéwelecanzua. Wañu imi sac qahac iwawai mema méndémba 10 wañu sugginaiguc momacguc imi guac buña zéma haigénanzua. ¹³ Wañu takis meme ic iminéj lakecnec namma kiwa hima Anutu hémmañ zé osima eneya tétécya qema yomuhuc zéyec; Anutu wéséniniñ wañ néna ni imi kápésic ic. ¹⁴ Zéwa ninjic, ménj eneyawac mema enj Anutunénj memamimac. Wañu ménj eneyawac mema mayu Anutunénj meemmimac. Héna imuac ninj Farisaio ic qahac, néj takis meme ic iwac mia Anutunénj wésia nimmima solaña zéyu nimma liliñgéma keñec.

¹⁵ Ic embac enej Yesunénj mérianénj osiéncmimac ninjac merac komoc komoc onagicma hagic tohotoho ichéra enej zéqetali wañ énécmigic. ¹⁶ Wañu Yesunénj merac komoc komoc imi unuruyu hosuru hagic yomuhuc énézéyec; Waigic nambérac nuac muru hamu, ménda qetali énécmimu. Anutuac héngalenj ama areña yanda imi imuhucya ionac buña wanzac. ¹⁷ Ni hélacnec énézéwa ninjic, ménjnéj Anutuac héngalenj ama areña yanda imi merac komocac séciguc ménda tétécgémaciguc imuaru emmacac séc qahac.

18 Imuhuc zéyu galeñ méñnéñ yomuhuc qesimiyec; Kiwi ic hiabia, ni néma haka wamma kekec hémbénaña imi mératéc késamañ? 19 Zéyu zéyec; Gi dimuhuc nuac niñ hiabia zénénzañ? Tosara qahac, néñ Anutu momacgucnéñ sac hiabia wanzac. 20 Gi hénac ac imi ninzañ, kaisero ménda wambésémañ, ic kekecy ménda qehumuwsémañ, kowu ménda mewésémañ, héipuc ac zémañ zé ikoc ac ménda zéwésémañ, neñgoc mañgocga eegira héiwésémañ. ✱ Imuhuc hezac. 21 Imuhuc zéyu ara melemma zéyec; Imi mia ni komocna igucnec tohoanzua. 22 Imuhuc zéyu nimma Yesunéñ yomuhuc zéyec; Haka hiabia momacgucnéñ guaru ménda hezac. Kemma iwawai hegénzac imi moczoñ haina boña géñgic mema ic maqeqeya méndéñ énécmína. Imuhuc wanna kurumeñ amaiguc guac muru iwawai héla hiabia hegémmac. Imuhuc wammaguc hama ni méndacnéna. 23 Wañu ic imi soukiwa zéma iwawai yéwéria hemiyu ackuazéc imi nimma ewa biric eneña wañec.

24 Imuhuc wañu Yesunéñ hémma ewa biric yanda wamma yomuhuc zéyec; Ic soukiwa zéma hinac yanda ginaguc eneñ Anutuac héngaleñ ama areña yandaiguc kerembiñ zé niñyéwéria osimu. 25 Yañ yanda kamelenéñ qodu kifañaiguc ogicma kemmac imuac nimba bénzéria wanzac. Wañu ic soukiwa yandayagucnéñ Anutuac ama yandaiguc keremmac imuac nimba séc méñ ogicma yéwéria wanzac. 26 Wañu ac imi niñgic eneñ yomuhuc melemma zégic; Imuhuc wañu mérac késayu añgéh titi hia mihiñimac? 27 Zégic zéyec; Haihaka ic eneñ wamma memuac séc qahac imi Anutunéñ hia wamma memacac séc. 28 Imuhuc zéyu Peteronéñ yomuhuc melemma zéyec; Ninicna, nini iwawainina imi moczoñ waima Miñ Kewu gi méndac

géñanzíñ. 29 Imuhuc zéyu melemma zéyec; Ni hélacnec énézéwa niñgic; Anutuac héngaleñ ama areña yanda niñac ama geric, me iniña, me dac muna, me neñgoc mañgocya, me nambérac héra wai énécmiyec imi 30 Baec yomuac naléyaiguc sasala mesaima miyu memac. Wañu kecma ama baec hémbénaña hahaya imuaru kekec hémbénaña imi késamac.

31 Yesunéñ tohotoho ic 12 onagicma yomuhuc énézéyec; Ninzu, nini Yerusalem kembiñ. Kenni iwawai Anutuac tiliñ tiliñ ic eneñ Icac Naña niñac ogic hezac imi moczoñ hélaguc wandacmac. 32 Icac Naña ic enia ionac méraginaiguc opocgic gamu qeqe wammima zébirimima sépécgémimu. 33 Imuhuc wamma hihilocnéñ qemaguc qehumugic ai meme haréwéc wañu humuc igucnec qelima yacmac. 34 Imuhuc zéyu niñgic, néñ tohotoho ichéra eneñ ac imuac hénia imi komodia méñ ménda niñasarigic. Imi mia musañgé énécmimia wañu ac zéyec imi ménda niñasarigic.

35 Yesunéñ Yeriko ama hósuraiguc hayu kic hilic méñnéñ héniaiguc iwawai niñac welecma tarec. 36 Inéñ ic tuñ méñ ogicma keñgic hétéñ nimma hénia qesiénécmiyec. 37 Qesiyu Nazarete Yesunéñ hama kenzac imuhuc zégic niñec. 38 Imuhuc zégic kic hilicnéñ qacma zéyec; Dawidiac qeli Yesu, gi nuac niñ ewa biric wanna. 39 Imuhuc wañu, ic tosara walac walac keñgic eneñ ic imi qetalimima ac waima tacmac niñac ézégic. Wañu inéñ muñguc yanda qacma, Dawidiac qeli, gi nuac niñ ewa biric wanna! zéyec. 40 Qaru Yesunéñ namma wagicma hamu niñac énézéyec. Wañu inéñ hósuraiguc hayu qesimiyec. 41 Némac iwawai wañgémmañ niñac wanzañ? Zéyu zéyec; Miñ Kewu ni kicna hima hémmañ zé wanzua. 42 Zéyu

✱ 18:20: Mmh 20:12, Hén 5:16-20

Yesunéh ézéyec; Hénna, guac ninzén ninzén ganéh gi mehiaru génzac. ⁴³ Imuhuc zéyu focnec kiwa hima héyec. Hémma Anutu mepésima Yesu méndacmiyu ic embac moczoñ haka imi hémma Anutu mepésimigic.

19

Takis meme ic Zakaio.

¹ Yesunéh Yeriko ama arenja keremma ogicma keñec. ² Wañu imuaru ic ménj kerec, qara imi Zakaio. Ic imi takis meme ic kiwagina kerec. Wañu ic imi hinac yandayaguc. ³ Inéh Yesu imi méré zéma kic tanera hémmañ zé wañec. Wañu ic imi ic hotonadac, imuac niñac ic embac sasala nanjic hémmacac séc qahac wañec. ⁴ Wañu inéh hémmañ zéma usuñec kemma hénna Yesu hama kemmac imuaru sanjan ic ménj nanu imuac qahaiguc eñec. ⁵ Eñu Yesunéh imuaru hama kiwa hiyu eñu hémma ézéyec; Zakaio, focdac mama hana ni deguc guac amagaiguc giguc tabcic. ⁶ Imuhuc zéyu inéh focdac mama hama ségiségi wamma wagiru keñoc. ⁷ Ic embac tosanéh iricma andéluku ac yomuhuc zégic; Inéh biria meme ic iwac amaiguc tachiaruman zé enzac. ⁸ Wañu Zakaionéh namma Minj Kewu yomuhuc ézéyec; Minj Kewu ninzan, nuac iwawaina imi sura igucnec hésemma bakia imi ic maqeqeya énécmiman. Ni méñac muru iwawai ménj ikoc wañ énécmima wagiriiguc iwawai wagicma késayi imuac sécy kember qahac mesaima melenj miman. ⁹ Zéyu nimma Yesunéh yomuhuc zéyec; Ic yomi acguc Abarahamac qeli wanzac imuac niñ deguc anjénj tiénécmimia imi ama yomuaru hicñizac. ¹⁰ Icac Nanja imi ic soho sohoya hocma mihicñima mehiaruman zé hayi.

¹¹ Ic embac ienenj ac imi nimma yomuhuc zéma niñgic; Yesu imi Yerusalem hazac imuac Anutuac héngalenj ama arenja yanda deguc mihicñi nénécmimac. Wañu imuhuc

niñgic, séséc ac yomuhuc toroqema énézéyec; ¹² Ic enenja méñnéñ ic kewuac qac buña mema haman zéma buña memec baec lakec heyec imuaru keñec. ¹³ Nalé imuaru welenj qeqe ichéra méra éréhéc unuruma siliwa soukiwa 10 énécmima yomuhuc zéyec; Soukiwa yominéh nénagémba ai galenjéma memanec kecgic ni lilingéma haman. ¹⁴ Wañu ic embachéra ienenj hazéc wammima kua meme ic ménj mélimigic andiaiguc méndacmima kemma yomuhuc ézéyec; Nini imi ic yominéh ic kewu wañ nénécmimac niñac ménda wanzin. ¹⁵ Wañu tinduc ic enenja imi ic kewu kumumigic kuc buña mema lilingéma hama siliwa énécmiyu késagic imi enenj mesaisai ai dimuhuc megic imi hémmañ zéma unuruyec. ¹⁶ Héihéré énécmiyu ic ménj walac hayec iminéh yomuhuc zéyec; Minj Kewu guac siliwa momacguc iminéh mesaiwa 10 wanzac. ¹⁷ Zéyu minjanéh zéyec; Hia wannec! Welenj qeqe hiabia, genj ai komodia imi ewaga hélanéh menec imuac ai memec qac buñaga gémba ama arenja yanda 10 galenjéwéséman. ¹⁸ Zéyu tecgéyu andunéh hama zéyec; Minj Kewu guac siliwa momacgucnéh mesaiwa 5 wanzac. ¹⁹ Imuhuc zéyu minjanéh iwac imuhucyanec, Ama arenja yanda 5 galenjéna zéma ézéyec. ²⁰ Wañu ic méñnéñ hama yomuhuc zéyec; Minj Kewu, guac siliwa momacguc imi you, ni usunéh osowa heyec. ²¹ Imi mia gi ic qeri gericgaguc imuac niñ ni zénénna hiriyu imuhuc wañi. Gi imi ménda hainecac meanzan. Wañu ménda himicnecac metocgo wañanjan. ²² Imuhuc zéyu minjanéh zéyec; Welenj qeqe biria ni genja acga iminéh nec ac wañgémman. Gi imi nuac ninna neñ ménda haima mema ménda himicma metocgoanzua me? ²³ Imuhuc ninneciguc némac niñac nuac siliwa imi hofi amaiguc ménda hainec? Gi imuhuc wambañec

ni hama siliwa imi imuac héla kosiaguc mewinec. ²⁴ Imuhuc zéma ic tosara iwac qéhéréñaiguc nanjic ionac yomuhuc énézéyec; Siliwa momacguc imi wagicma ic siliwa 10 késa keczac iwac migic késamac. ²⁵ Imuhuc zéyu melemma zégic; Miñ Kewu, iwac muru imi bec siliwa 10 hezac. ²⁶ Ni énézéwa niñgic, iwawai késa keczac iwac imi muñguc yanda miyu késamac. Wañu iwawai ménda késa keczac iwac imi komocdia késa keczac imi acguc wagiru qahac wammac. ²⁷ Imuhuc zéma énézéyec; Wañu hazéchécna ni ic kewuac buña memañ niñac ménda wañgic imi onagicma you hama kicnaiguc unuhumugic.

Yesunéñ donkiiguc Yerusalem ekeñec.

²⁸ Yesunéñ ac imuhuc zéyu tecgéyu Yerusalem kemmanjac zé walac mema ekeñec. ²⁹ Yesunéñ baec boña qara Oliwa imuaru Betfage zéma Betania ama hosucgiraiguc kemma tohotoho ichéra sugcinaiguc éréhéc méli érécmima yomuhuc érézéyec; ³⁰ Ama areñ wéségiraiguc taczac imuaru kenjic. Kemma kereñic donki merawa ic méñnéñ qahaiguc ménda emma tarec imi qatégic nañu hémmaoc. Hémma imi hulacma wagicma hamaoc. ³¹ Ic méñnéñ némac niñ hulaczaoc zéma qesi érécmimaciguc yomuhuc melemmaoc; Miñ Kewunéñ imuac wanzac. ³² Wañu méli érécmimia ieren kemma zéyec séc mihicñiyoc. ³³ Mihicñima donki merawa imi hularic imuac miñhéra ienen zégic; Némac niñ donki merawa imi hulaczaoc? ³⁴ Zégic melemma zéyoc; Miñ Kewunéñ imuac niñ wanzac. ³⁵ Imuhuc zéma donki imi héréma hama malekugira imuac qahaiguc haima Yesu ézéyic emma tarec. ³⁶ Tacma kenju tohotoho ichéra enen

walac andu kemma malekugina hetecgéma héna yandaiguc lémbécgic kenjec.

³⁷ Oliwa boñaiguc haréma héna hiñgac hiñgara imuac hosuraiguc kenju tohotoho ichéra ienen moczoñ kiwi baec icnéñ ménda memeya sasala meyu héngic imuac niñac ségiségi wamma qacma Anutu mepésimigic. ³⁸ Mepésima yomuhuc zégic; Miñ Kewuac qac buña mema hazac, ✧ ic kewu imi ségiségiyaguc. Ou kurumenjiguc luae hezac, ou eñeñaiguc edamuya hezac. ³⁹ Imuhuc zégic tuñ ionarunec Farisaio ic tosanéñ Yesu yomuhuc ézégic; Kiwi ic guac tohotoho ichécga qetali énécmima. ⁴⁰ Zégic melemma zéyec; Ic embac imi enen acgina qaiyu kecgcic, hoc sasala yominéñ imuhuc qacmu.

⁴¹ Wañu Yesunéñ Yerusalem hosuru hama ama areña yanda imi hémma siarec. ⁴² Siacma yomuhuc zéyec; Gi nalé yomuac luaeac iwawai héñ tegicbañec hia wambacnec, kicga hilicgéyu musañgé géñgéñawac hezac. ⁴³ Nalé ducñiyu guac hazéchécga ienen hama demin mema lelecgé géngic imuac me imuac séc kembiñ zé osimu. ⁴⁴ Deguc gi Anutu hahayawac nalé imi ménda niñtegiczañ, imuac gi zéma guac nambérac hécga deminnga qeriaiguc keczu imi gilicic mama unuyu hoc méñnéñ hoc méñac qahaiguc ménda waigic tacmac.

Yesunéñ ocmuñ téréyawac hénia zéau énécmiyec.

⁴⁵ Yesunéñ ocmuñ téréyaiguc emma nénnagémba ic imi moczoñ nesi énécmiyec. ⁴⁶ Nesi énécmima yomuhuc énézéyec; Ac méñ yomuhuc ooyawac hezac; Nuac amana imi zéwelecac amaya wammac. ✧ *

⁴⁷ Yesunéñ kaiweya kaiweya ocmuñ téréyaiguc ackuazéc ku énécmiyu, hofac oo ic kiwagina ienen

✧ 19:38: Leg 118:26 ✧ 19:46: Yes 56:7 * 19:46: Yer 7:11 Wañu ini imuhuc wañgic kowu nene ionac bañec ésécnec wanzac.

zéma héna acac kiwi ic ienen zéma ic embac ionac galen hécgina ienen Yesu imi qehumuwiñ zé héna niñac hohoc ai megic. ⁴⁸ Wañu ic embac moczon lelecgémima gezacgina haima niñgic imuac niñ héna mén ménda mihicñima osigic.

20

Yesuac qac buñaya imi dimuacnec zéma qesimigic.

¹ Kaiwe méniguc Yesunéñ ocmuñ téréyaiguc ic embac buña suruc hi-
abia imi zéau énécmima ku énécmiyu hofac oo ic ionac kiwagina zéma héna acac kiwi ic ienen qeriawac galen iniguc hosuru hagic. ² Hama yomuhuc zégic; Nénézéna ninni, gi haka imi némac qac buñaiguc meanzan? Mérénéñ qac buña imi géñec? ³ Zégic melemma zéyec; Ni acguc qesiçesi mén qesiwa ini walac melenéñgicguc. ⁴ Yohaneac doku naec haka imi dimuacnec hayec? Kurumenéñ igucnec me baec ic ionarunec? ⁵ Zéyu ienen eñaocnec eminimma zégic; Kurumenéñ igucnec zéwiñiguc yomuhuc zémac; Imuhuc wañu némac niñ ic imi ménda ninzéñgé migic? ⁶ Ic embac moczon Yohaneac niñ Anutuac kua meme ic zéma ninzéñgézu imuac doku naec haka imi ic ionarunec zéwiñiguc ienen hocnéñ nénérimu. ⁷ Imuhuc eminimma yomuhuc melemma zégic; Dimuarunec hayec imi nini ménda ninziñ. ⁸ Imuhuc zégic Yesunéñ yomuhuc zéyec; Ni acguc néma qac buñaiguc ai imuhucya meanzua imi ménda énézéman.

Ai miñina zéma soukiwa ai ic.

⁹ Imuhuc zéma ic embac séséc ac yomuhuc énézéyec; Ic méñnéñ waiñ ai mema ai ic tosara soukiwa ai memu niñac ac zikima ai buña qeénécmima baec méniguc kemma nalé horua kerec. ¹⁰ Nalé ducñiyu waiñ ai imuac héla bakia migic memac niñac welen qeçe icya ai ic ionac muru mélimiyec. Wañu ai

ic enen welen qeçe ic imi yéwéria qema en mélimigic liliñgéyec. ¹¹ Liliñgéyu muñguc welen qeçe mén mélimiyu ic imi imuhucyanec yéwéria qema gamu qeçe wammima en mélimigic liliñgéyec. ¹² Liliñgéyu muñguc welen qeçe mén mélimiyu hatac haréwéc wañec. Wañu ic imi imuhucyanec qema séwiya mebirima séñganen nesigic kenec. ¹³ Imuhuc wañgic waiñ ai miñinanéñ yomuhuc zéma niñec; Dimuhuc wamman? Nuac nañ sorocna yomi méliman. Ic yomi mia ehéihéi wammimu gezan. ¹⁴ Wañu ai ic ienen ic imi hémma eñacnec eminimma yomuhuc zégic; Ic yominéñ mia kecma ai yomuac mératéc ic wammac imuac qehumuni iwac mératécya imi neñan mératécna wammac. ¹⁵ Imuhuc zéma nesimigic waiñ ai imuac séñganeniguc kenju imuaru qegic humuyec. Wañu waiñ ai imuac miñinanéñ dimuhuc wañ énécmimac me? ¹⁶ Inéñ hama ai ic imi moczon unuhumuma waiñ ai imi ai ic mén énécmimac. Imuhuc zéyu ic embac ienen nimma yomuhuc zégic; Haka imuhucya ménda hicñiyu. ¹⁷ Yesunéñ ic embac inicma yomuhuc zéyec; Imuhuc wañu kiwi ooya yomuac hénia imi némac? Mericçe ic ienen hoc mén héñara mema gilic kenkenja iminéñ ama wañgoñaguc ama imuac hoc oruha wañec. ¹⁸ Méñnéñ mén hoc imuac qahaiguc maqeyu zéñgédacmac. Wañu hoc iminéñ ic méñac qahaiguc mamac imi qototoriyu toma ésécnec wandacmac. ¹⁹ Imuhuc zéyu héna acac kiwi ic zéma hofac oo ic kiwa enen ac imi eñan niñac zéyec imi niñasarima focdac késawiñ zé wañgic, néñ ic embac ionac niñac zénéñgina hiriyu waigic.

Takis haihaiyawac manam batuc.

²⁰ Imuac ienen hosuraiguc galen mema baec galenénéñ galenégemac niñac iwac méra bawaiguc Yesu

opocbiñ zéma kic galenj meme ic méli énécmigic kemma ac késpedesiraguc ménj zéyu mihicñiwijn zéma ic héla ésécnec ikocgina hoturuma galenj megic. ²¹ Imuhuc wamma qesimima zégic; Kiwi ic, nini ninni, gi ic héla, ic séwi tanecginawac ménda héñanzan, wanu Anutuac ac hélacnec ku énécmianzan. ²² Nini Kaisawac takis mimia imi hia wawanawac séc me qahac? ²³ Imuhuc zégic Yesunéñ diwi qiwilingina imi niñtegicma yomuhuc zéyec; ²⁴ Soukiwa momacguc nézégic hémba, mérac irec ogic hezac? Zéyu zégic; Kaisawac. ²⁵ Zégic zéyec; Kaisawac buña imi Kaisawac mimu. Anutuac buña imi Anutuac haimimu. ²⁶ Imuhuc zéyu ienenj ic embac kicginaiguc iwac késpedesira ménj mihicñimuac séc qahac wanec. Wanu iwac ac bakia niñac acgina qaiyu welicgégic.

Humuc igucnec qelima yacbiñ.

²⁷ Sadukaio ic ienenj humuc igucnec yayac imi ménda hezac zéma ninzéhj géangic. Wanu ionarunec tosraneñ Yesuaru hagic. ²⁸ Hama yomuhuc qesimigic; Kiwi ic Mosenéñ kiwi yomuhuc oma nénécmiyec; Ic méñac daranéñ embac mema qeli qahac kecma humuyu ic iminéñ* iwac qawéra† imi mema merac ic ménj mihicñiyu darawac buña wammac. ²⁹ Wanu ama areña méñiguc dac muna 7 kecgic. Kecma walacginanéñ embac ménj mema qeli qahac kecma humuyec. ³⁰ Humuyu iwac andia zéma ³¹ andiawac andianéñ embac imi meyec. Wanu imuhucyanec wamma dac muna 7 imi moczonj qeligina qahac kecma humudacgic. ³² Wanu imuac andiaiguc embac imi acguc humuyec. ³³ Imuac 7 imi moczonj embac imi megic imuac yacyacwac naléiguc embac imi sugcina igucnec mérac iniña wammac? ³⁴ Imuhuc zégic Yesunéñ zéyec; Baecac hicñisai enenj ic embac meamuanzu. ³⁵ Wanu ic embac ama baec

hémbénaña hahayawac buñahéra zéma humumia sugcina igucnec yacyawac buña qeénécmimia ienenj imi ic embac ménda meamumu. ³⁶ Ienenj imi yacyarawac buña wamma Anutuac nambérac wamma kua meme unja ésécnec kecmu imuac muñguc humumuac séc qahac. ³⁷ Mose acguc ic hésa waiyaguc imuac suruc oma Miñ Kewuninawac zéma Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu imuhuc zéma humuc igucnec yacyac hezac imi nénézéyec.* ³⁸ Héña imi yomuhuc; Ic embac Anutuac muru keczu imi moczonj kekecginaguc. Imuac niñ Anutu imi ic humumia ionac Anutu qahac, néñ ic embac kekecginaguc ionac Anutu kecanzac. ³⁹ Héña acac kiwi ic ionarunec tosraneñ yomuhuc zégic; Kiwi ic, ac zézanj imi hélacnec! ⁴⁰ Wanu ienenj iwawai méñac ménj muñguc qesimiwiñ zé niñyéwérigic.

⁴¹ Wanu Yesunéñ ionac yomuhuc énézéyec; Dimuhuc ic embac enenj Kristoac niñac Dawidiac qeli zéanzu? ⁴² Legiciguc Dawidi eneyaoc yomuhuc zéyec; Miñ Kewunéñ nuac Miñ Kewuna yomuhuc ézéyec; ⁴³ Gi nuac héñaiguc tacnanec hazéchécga héñagawac duandiaiguc qutulangé énécmiwa guac héña titiya wammu.* ⁴⁴ Dawidinéñ Kristoac niñ Miñ Kewuna zéyec imuac dimuhuc iwac qelihéra wammac?

⁴⁵ Imuhuc zémaguc ic embac moczonj nimma kecgic kicginaiguc Yesunéñ tohotoho ichéra yomuhuc énézéyec; ⁴⁶ Héña acac kiwi ic ionac niñ técgina nimma kecmu. Ienenj imi maleku horua héima kenña wammu niñac wananzu. Wanu nénngémba sombenjiguc yaizézé ac wanj énécmigic nimmu niñac wananzu. Wanu tocgotocgo amaiguc zéma ségiségi ariaciguc tatac eneñaiguc tacmu niñac wananzu. ⁴⁷ Ienenj embac malé ionac iwawai imi onagicma qécgéma ikocgina ho-

* 20:28: Munianéñ. † 20:28: Embac malé. ☆ 20:37: Mmh 3:6 ☆ 20:43: Leg 110:1

turu amuma zéwelecma ac horuanec zéanzu imuac niñ bakiagina yéwéria énécmimac.

21

Embac malé méñac seseyawac ara zéyec.

¹ Yesunéñ kic hima héñu soukiwa sasala he énécmimia ieneñ hama sese sokociguc sesegina haigic hiñgarec. ² Wañu imuhucyanec embac malé maqeqeya méñnéñ hama soukiwa pésiha éréhéc haiyu hiñgaru héñec. ³ Hémma yomuhuc énézýec; Hélacnec énézéwa niñgic, Embac malé maqeqeya yominéñ ic tosara onogicma kunéñ yanda haizac. ⁴ Tosia ieneñ imi iwawai yanda he énécmiyu imuarunec mema haizu, néñ embac malé yominéñ mia kekecyawac komodia hemizac imi moczoñ mema hama haidaczac.

Ocmuñ téréyawac ara.

⁵ Ic tosanéñ ocmuñ téréya imi hémma baña howi howia kunéñ yanda hiabia imi zéma iwawai mezeric zerira Anutuac buñawac haigic imuac welicgéma zégic. ⁶ Wañu Yesunéñ nimma yomuhuc zéyec; Nalé méñ ducñiyu ocmuñ téréya hénzu imi moczoñ netec qetecgéñic hoc méñnéñ hoc méñac qahaiguc ménda hemac.

Yéwéri hahaya imuac ara.

⁷ Imuhuc zéyu qesimigic; Kiwi ic, imuhuc zézañ duña némac naléiguc haka imuhucya hicñimac? Wañu haka imuhucya hicñimañ zé néma séséc walac hicñiyu hémma niñtegicbiñ? ⁸ Zégic zéyec; Ini manam batuciguc ménda keremmu niñac técgina nimma kecmu. Ic sasalanéñ nuac qaciguc hama, Ni imi mia, nalé imi bec hosuru hazac, imuhuc zému, néñ ménda tohomu. ⁹ Yaré me qewelon yanda hicñizac zéma suruc zégic nimma zénéñgina ménda hirimac. Haka imuhucya

walac hicñimacac hezac, néñ nalé tetecgia imi focdac ménda hamac. ¹⁰ Imuhuc zéma toroqema zéyec; Baec yanda méñac ic embacnéñ baec yanda méñac ic embac ionac, héñgaleñ ama areña yanda méñac ic embacnéñ héñgaleñ ama areña yanda méñac ic embac ionac unuwíñ zéma yacmu. ¹¹ Baera baera nañ yanda zéma nene béti yanda zéma hafi zepa warihaguc hicñimac. Wañu haka tosara zénéñ hirihiriya zéma séséc yanda kurumeniguc hicñimac. ¹² Iwawai imi moczoñ ménda hicñiyunec nuac qacna niñac méraginanéñ énépésima yéwéri énécmima tocgotocgo amaiguc zéma hésa amaiguc onopocgic onagicma kemma ic kewu zéma baec galeñ ionac muru onopocgic nammu. ¹³ Wañu haka imi mia niñzéñ niñzéñgina zéau énécmimu niñac hicñi énécmimac. ¹⁴ Imuac ini némac acnéñ nezicgé amuwíñ zéma ewa qeriginanéñ walac ménda niñareñgému. ¹⁵ Hénia imi mia neñ kuaginaiguc ac hai énécmima niñtegic qñtegic mihicñi énécmiwa onac hazécgina moczoñ ac melen énécmima iniguc tualefic wammucac. ¹⁶ Wañu neñgoc mañgocgina zéma dac mu-nahécgina zéma sac kitichécgina zéma alahécgina ieneñ ini hazéc ionac méraginaiguc onopocgic onarunec tosara unuhumumu. ¹⁷ Wañu ic embac moczoñ ieneñ nuac qacna niñac hazéc wañ énécmimu. ¹⁸ Wañu onac oruc zucgina méñ ménda birimac.* ¹⁹ Wañu nañselimanec kecma kekec uñagina memu.

Yerusalem kisi wawañawac ara.

²⁰ Wañu yaré ic ieneñ Yerusalem lelecgémigic hémmu imuaru ama areña yanda kisikiyon qemu imuac nalé imi hosuru hazac imi niñtegicmu. ²¹ Nalé imuaru ic embac Yuda baeciguc kecanzu imi eneñ baec boñaiguc néñgacdacmu.

* **21:18:** Hénia imi; Ewa goro ménda wammu.

Ic embac ama areña yandaiguc kecanzu imi eneñ waima kemmu. Ama areñ komoraiguc kecanzu imi eneñ ama imuaru ménda keremmu. ²² Imi mia tasé kukuac naléya, imuac niñ ogic hezac imi moczoñ nalé imuaru hélaguc wandacmac. ²³ Nalé imuaru baeciguc qenzen manzen yanda hicñimac. Wañu ic embac yomi ionac muru Anutuac hazéc yanda hicñi énécmimac, imuac embac héri haihaiya zéma namu gumu énécmimu ionac muru yéwéri kuneñ yanda hicñi énécmimac. ²⁴ Imi sou zéranéñ unugic humumu. Wañu énépésima kemma baera baera séc onopocgic welen qeénécmimu. Wañu Yerusalem imi ic enia ieneñ tizizama kecgic ic enia ionac nalé zézéya imi wañuguc tecgedacmac.

Icac Naña hamac.

²⁵ Wañu kecma kaiwe, maso zéma ménisikilu imuaru séséc hicñimac. Wañu baeciguc imi ic enia ieneñ konduçac eneñ mamaya zéma imuac temboñanéñ qaru aurima sicsaoc wammu. ²⁶ Kurumeñac kuhanéñ hirimac,† imuac niñ ic ieneñ iwawai baeciguc hicñimac imi walac niñtegicgic qiritic unumac. ²⁷ Nalé imuaru mia Icac Nañanéñ kuha zéma edamuya yandaguc hosusuiguc mama hayu hémmu. ²⁸ Haka imuhucyanéñ hénima hicñiyu onac aṅgénéñ tiénécmimiawac nalé imi bec hosuru ducñizac imuac niñ yacma orucgina hima yacma nammu.

Fik icac séséc ac.

²⁹ Imuhuc zéma Yesunéñ séséc ac yomuhuc zéyec; Fik ic zéma ic hésa tosara hémmu. ³⁰ Imuac hawa bébelacgia bec éréma séra qeyu hémma kaiwe naléya bec ducñizac imi niñtegicanzu. ³¹ Imuhucyanec haka imuhucya imuhucya hicñima keñu hémmuiguc Anutuac héngalen ama areña yanda imi hosuru hazac imi niñtegicmu. ³² Ni hélacnec

énézéwa niñgic; Nalé yomuac hicñisai imi ménda qahac wañgicnec iwawai imi moczoñ hélaguc wandacmac. ³³ Baec kurumeñ imi aulangéma qahac wammac. Wañu nuac ackuazécna imi ménda qahac wammac.

³⁴ Ini eñaoc técgina nimma kecmu. Qahac wañu iwawaigina sicsaoc gilima doku seli nema kecgic kekecac ewa goronéñ hélanzi énécmiyu ménda nimmanec kecgic nalé imi élanzañnec haénécmimac. ³⁵ Nalé imi mia baec séc ic embac moczoñ yanda ionac muru bétac ésécnec ménda niñgicnec ha énépésimac. ³⁶ Imuac ini imi haka focdac hicñi énécmimac moczoñ yanda imuarunec efefianec qizizíngéma kemma Icac Naña iwac kiwaiguc nammuac séc nalé séc zéwelecma zenzen qeli qeli kecmu.

³⁷ Wañu Yesunéñ kaiwe séc ocmuñ téreyaguc emma ackuazéc ku énécmima siñiya séc Oliwa baec boñaiguc emma kecañec. ³⁸ Imuhuc wañu ic embac moczoñ yanda ackuazécya nimbiñ zé siñunec focdac ocmuñ téreyaguc emma iwac muru haréañgic.

22

Yudanéñ Yesu qehumuwiñ zé ac saña zéyec.

¹ Saméñ yisya qahac imuac kendoñ, qara ménéñ nagu sacyaguc ogicogira imuac kendoñ zéanzu imi hosuru hayec. ² Hofac oo ic kiwa éréhécgina* zéma hénac acac kiwi ic ieneñ ic embac ionac zénéngina hiriyec imuac hénac dimuhuciguc Yesu qewiñ zéma eminiñgic. ³ Wañu Biriá miñinanéñ tohotoho ic 12 ionarunec ménéñ qara Yuda Karioto iwac qeriaiguc hiñgarec. ⁴ Hiñgaru Yudanéñ hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma ocmuñ téreyawac awiawi ic ionac kiwa hécgina ionac muru kemma dimuhuciguc méraginaiguc Yesu opocmañ zéma eminiñgic.

† **21:26:** Becnec ic embac eneñ ménisikilu imi uñaginaguc zéma niñzégégic. * **22:2:** Ménéñ imi Roma ic kewunéñ zéyu nañu, ménéñ imi hofac oo ic eneñ hakagina méndacma sumbic néma kumugic nañec.

5 Wañu ienen ségiségi wamma soukiwa mimu niñac acgina zikigic. 6 Zikigic Yudanéñ ewa momac wamma ic embac Yesuguc ménda kecmu imuaru Yesu méraginaiguc opocmañ zé nalé hiawac mambéc kerec.

Yesunéñ tohotoho ichéra iniguc tacma nene negic.

7 Wañu saméñ yisya qahac imuac kendonñ hayec. Hayu kendonñ imuaru nagu sacyaguc ogicogira imuac kendonñ niñac rama qemuac heyec. 8 Yesunéñ Petero zéma Yohane méli érécmima yomuhuc érézéc; Kemma neñañ niñ nagu sacyaguc ogicogira kendonñ imuac nene ohaihai wañic newiñ. 9 Zéyu qesimiyoc; Ama dimuaru ohaihai wambicac ninzañ? 10 Qesiyic zéyec; Ninzaoc, iri ama areña yanda kereñic ic méñnéñ kewuciguc doku hima huama hamac. Hayu iguc ewagic amuma méndacmima kemma ama i emmac imuaru emmaoc. 11 Emma ama miñina yomuhuc ézémaoc; Kiwi icnéñ guac yomuhuc zézac; Ni tohotoho ic hécna iniguc ama qeria dimuaru nagu sacyaguc ogicogira imuac nene newiñ? 12 Imuhuc zéyic inéñ ama qeria kunéñ yanda méñ qacyaiguc tatara imi lémbécma areñgégic hezac imi érézéc yu hémma imuaru ohaihai wammaoc. 13 Imuhuc zéyu ierenñ waima kemma zéyec séc mihicñima nagu sacyaguc ogicogira kendonñ imuac nene ohaihai wañoc.

Miñ Kewuac saméñ téréya.

14 Nalé wañu Yesu imi imuaru emma nene newiñ zé taru Yesuac Méliméli ic 12 ienenñ i guc momacnec tacgic. 15 Tacgic Yesunéñ yomuhuc énézéc; Ni qenzenñ manzenñ imi ménda mihicñimanec nagu sacyaguc ogicogirawac kendonñ yomuac nene iniguc momacnec nemañ zé imuac ewa ewa wamma keré. 16 Zéwa niñgic; Ni nene yomi muñguc ménda nemanec nagu sacyaguc ogicogira imuac kendonñ

imi ou Anutuac héngalenñ ama areña yandaiguc hélaguc wammac. 17 Imuhuc zéma sokoc mema ewa hia ac zéma énézéc; Sokoc yomi mema momacnec amuma negic. 18 Ni énézécwa niñgic; Degucmuacnec ni iwawai wañic ic imuarunec hicñihicñiya imi muñguc ménda nemanec kecba Anutuac héngalenñ ama areña yanda imi hamac. 19 Imuhuc zéma muñguc saméñ mema ewa hia ac zéma méndemma énécmima yomuhuc énézéc; Yomi nuac séwi busuna, onac wai énécmimia, ini ni niñqeli némma haka yomi wammu. 20 Saméñ imi nemaguc imuac andiaiguc inéñ sokoc imi imuhucyanec mema yomuhuc zéyec; Sokoc yomi sisipac ac qelia nuac sacnéñ memeya, onac qocgé énécmimia. 21 Wañu héngic, ni andé numac iwac méria imi niguc momacnec zae yomuac qahaiguc haiyu hezac. 22 Icac Naña imi héna zétecgéyec séc kemmac, néñ ni andé numac ic imi saecyaguc. 23 Imuhuc zéyu ienenñ eñaocnec qesiamugic; Méréñéñ haka imuhucya wammac?

Séwi eneñac tualefic ac.

24 Ac imuhuc zéma suggina igucnec méréñéñ kunéñgina keczac zéma tualefic emigic. 25 Imuhuc wañgic Yesunéñ zéyec; Ic enia ionac ic kewu ienenñ ic embac hécgina énépésima kewu wañ énécmianzu. Wañu ic tosara ai memeac qac buña ginagucnéñ siñginawac galengé énécmima eñañ méra énécmimiawac ic zéamuanzu. 26 Wañu ini imi imuhuc qahac. Kunéñ ginanéñ ai merac ésécnec kecmu. Galenginanéñ welenñ qe qe ic ésécnec wamma kecmu. 27 Méréñéñ kunéñ wanzac? Tacma nene nezac imi me namma welenñ qe énécmizac imi? Tacma nezac iminéñ kunéñ wanzac. Néñ ni you sugginaiguc nammanec welenñ qe énécmizua. 28 Ini imi ala batuc naléna imuaru nalé séc ménda wainemma niguc kecanzu. 29 Nuac Manñocnanéñ héngalenñ ama areña

yanda imi nuac muru wainéjec ésécnec ni imuhucyanec onac muru imi wai énécmizua. ³⁰ Nuac héngalen ama areña yandaiguc kecma nuac zaeiguc lelecgéma tacma nene nema tatac edamuyaguc imuaru tacma Israelac kisic arenhéra 12 imi héngalen wañ énécmimu niñac imi onac wai énécmizua.

Yesuac tohotoho ichéra ienen manam batuciguc emmuac heyec.

³¹ Simon, Simon, Biria minjanén padi gorosona ésécnec ini hitacgé énécmimañ zé qesinéñzac. ³² Wañu ni guac niñ wamma guac ninzén ninzénnga imi ménda sélécgémac niñac Anutu zéwelec mizua. Imuac ewaga melemma hawésémañ nalé imuaru guac ninzén ninzén dac mu-nahéçga imi meseli énécmiwésémañ. ³³ Imuhuc zéyu inén yomuhuc melemma zéyec; Miñ Kewuna, hésa ama zéma humuciguc kenna giguc momacnec kemmañ zé efizua. ³⁴ Zéyu zéyec; Petero gézéwa ninna, deguc kuruc ménda qarunec gi niñnéñzañ imi hatac haréwéc qaecgéwésémañ.

Soukiwa gésé zéma gésé yanda zéma sou.

³⁵ Imuhuc zéma yomuhuc énézéyec; Ni becneç ini soukiwa gésé zéma gésé yanda zéma héna usu qahac méli énécmiwa keñangic. Wañu nalé imuaru iwawai mén niñac hocma météqététañ wañgic me qahac? Imuhuc qesiyu, Qahac! zégic. ³⁶ Wañu degucmuacnec soukiwa gésé imi mema kemmu, gésé yanda imi momacnec, wañu sougina qahac imi enen malekugina haima soukiwaya mema sou boñ memu.† ³⁷ Ni énézéwa niñgic, ac tosara nuac niñ ogic hezac imi naléya bec hama héizac imuac niñac mén yomuhuc ogic hezac imi nuac kekeçnaiguc deguc héla

héimacac hezac; Biria meme ic qétégina oloñgic imuaru i momacnec olommigic. ³⁸ Imuhuc zéyu ienen yomuhuc zégic; Miñ Kewunina, you sou éréhéc hezac. Imuhuc zégic, Yesunén, Imi hia, séçgézac, zéyec.

Yesu zéwelec ai meyec.

³⁹ Yesunén hiñgacma wañañec ésécnec oliwa ic boñaguc keñu tohotoho ichéra enen acguc méndacmigic. ⁴⁰ Imuaru kereñdacma inén yomuhuc énézéyec; Ini manam batuciguc ménda keremmu niñac zéweleçmu. ⁴¹ Imuhuc zéma wai énécmima hoc giligic kembac imuac séc lakeç zézé kemma simiñ héima zéwelerec. ⁴² Zéweleçma yomuhuc zéyec; Mañgoc, guac ewa siñ hezaciguc, sokoc yomi nuagicna kemmac.‡ Wañu nuac siña qahac, néñ guac siña selimac. ⁴³ Imuhuc zéweleru kua meme uñanéñ kurumén igucnec iwac muru wininima meselimiyeç. ⁴⁴ Yesunén qeri yéwéc kunen yanda mihicñima ewaya moczoñnec zéweleru néñgéçya imi sacnéñ baeciguc téngac téngac mazac tanec wañec.§ ⁴⁵ Wañu inén zéwelec igucnec yacma tohotoho ichéra ionac muru kemma iniru ienen imi ewa biricgina niñac gaugina heçic. ⁴⁶ Wañu Yesunén énézéyec; Dimuhuc niñac gaugina hezu? Manambatuciguc ménda keremmu niñac yacma zéweleçmu.

Yesu késa déréçgéma wagicma keñgic.

⁴⁷ Imuhuc zémanec nañu ic tuñ mén hagic. Wañu 12 ionac suçgina igucnec mén qara Yuda inén wéséginaiguc walac walac hayu tosara méndacma hagic. Wañu Yudanén Yesu kiric nemimañ zé hosuru hayec. ⁴⁸ Hayu Yesunén yomuhuc ézéyec; Yuda, gi kiric nenémma andé nuzañ? ⁴⁹ Wañu

† 22:36: Soukiwa gésé, zéma gésé yanda zéma sou; Imuhucya imi yéwéri mihicñiwu niñac késama keñha wañangic. Yesunén yéwéri hahayawac téçgina nimma keñha wammu niñac imuhuc ac wañ énécmiyeç. ‡ 22:42: Sokoc yomi qenzen manzenaç sokoc. § 22:44: Kembaña 43,44 imi kiwi méranén ooya tosaraiguc ménda hezac.

tosara Yesuac maréñaiguc néwéc néwéc nanġic imi eneñ néma haka hicñimac imi héntegicma Yesu qesimigic; Miñ Kewunina nini sounéñ unuwiñ? ⁵⁰ Imuhuc zéma sugcina igucnec méñnéñ hofac oo ic kiwa méñac welen qeçe ic méñ sounéñ qema gezawa héiyaiguc imi qeriru mayec. ⁵¹ Mayu Yesunéñ énézýec; Waigic, haka imi muñguc ménda wammu. Imuhuc zéma gezawa mérianéñ osima mehiarumiyec. ⁵² Imuhuc wamma Yesunéñ hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma ocmuñ téréyawac awiawi ic ionac galeñgina zéma galeñ tosara eneña késawiñ zé hagic ionac yomuhuc énézýec; Ini kaiziliwen ic méñac késaanzu ésécnec sou qarucginaguc hazu? ⁵³ Ni naléya naléya iniguc ocmuñ téréyaiguc keru nalé imuaru ini méragina ménda suluma nosigic. Wañu deguc imi siñi tunumañac miñina zéma onac nalé wanzac.

Peteronéñ ménda ninzua zéma Yesu qaecgé miyec.

⁵⁴ Wañu ieneñ Yesu késama wagicma hofac oo ic eneñawac amaiguc kereñgic. Wañu Peteronéñ lakecnec méndac énécmima keñec. ⁵⁵ Wañu ic embac eneñ somben demuñaguc imuac namuñaguc geric higic zeyu lelecgéma tacgic Petero imuhucyanec sugcinaiguc tarec. ⁵⁶ Taru welen qeçe embac seraña méñnéñ Peteronéñ geric bélaña hémma taru héñsosolima ézýec; Ic yomi acguc i guc momacnec kecañec. ⁵⁷ Imuhuc zéyu Peteronéñ qaecgéma zéyec; Embac, ni ic imi ménda nimmizua. ⁵⁸ Nalé ménda horuyu ic méñnéñ ic imi hémma zéyec; Gi imi imuhucyanec tuñ imuarunec. Imuhuc zéyu Peteronéñ melemma zéyec; Ic ala, ni qahac! ⁵⁹ Wañu kaiwe kiwa momacguc éséc keñu, ic méñnéñ ewa éréhéc ménda wamma zéseliyec; Ic yomi Galilaia ic, imuac niñ yominéñ hélacnec i guc kecañec. ⁶⁰ Imuhuc zéyu Peteronéñ yomuhuc zéyec; Ic ala,

néma ac zézan? Ni imi acga ménda niñacgézua. Imuhuc zémanec nanu nalé imuaru kuruc qarec. ⁶¹ Qaru Yesunéñ liliñgéma héñu Petero imi Miñ Kewunéñ, Kuruc ménda qarunec gi ni hatac haréwéc qaecgé némbésémañ, zéma zéyec Miñ Kewuac ara imi niñqeliyec. ⁶² Wañu inéñ séñganñeñiguc hiñgacma siac howuc howuc siarec.

⁶³ Wañu galeñ mema kecgic ieneñ Yesu zédesimima qegic. ⁶⁴ Qema iwac kiwa osoma yomuhuc qesimigic; Gi Anutuac tiliñ tiliñ ic keczañiguc mérenéñ guzac imi zéhicñina. ⁶⁵ Wañu imi sac qahac, ac tosara sasala zéma zébirimigic.

Qeriawac galeñ ieneñ Yesuac ara zégésima qesimigic.

⁶⁶ Ama gianjiyu ic embac ionac qeriawac galeñ, hofac oo ic kiwa éréhéc zéma hena acac kiwi ic ieneñ azoroma énézégic Yesu wagicma kaunsol ionac muru emma opocgic nañec. ⁶⁷ Nañu qesimima zégic; Gi Kristo wanzañiguc nénézéna ninni. Imuhuc zégic melemma zéyec; Zéwa ménda ninzéngeñu. ⁶⁸ Wañu neñ qesiéncmiwa ini kileñ ménda melemma zému. ⁶⁹ Wañu degucmuacnec Icac Naña iminéñ Kuc miñina Anutuac héiyaiguc tacmac. ⁷⁰ Imuhuc zéyu moczoñ qesimima zégic; Imuhuc wañu gi imi Anutuac Naña? Zégic zéyec; Eneñ mia ni imi mia zézu. ⁷¹ Imuhuc zéyu ieneñ yomuhuc zégic; Némac niñ nini héipuc ac méñ niñac hochoc ai mewin? Nini neñaoc kuaya igucnec nindaczin.

23

Ic kewu Pilatonéñ Yesuac hénia nimmanñ zé zégesi wammiyec.

¹ Imuhuc zéma ic embac moczoñ yacma Pilatoac muru Yesu wagicma keñgic. ² Kemma késpedesira zéhicñimima yomuhuc zégic; Nini ic yomi hénni, nonac ic embac ikoc wañ énécmima Kaisawac takis ménda miwiñ niñac qetali nénécmima

eneya niḡac ic kewu Kristo zéanzac. ³ Imuhuc zégic Pilatonéḡ Yesu yomuhuc qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu wanzaḡ? Imuhuc qesiyu yomuhuc melemma zéyec; Geḡgaoc zézaḡ. ⁴ Pilatonéḡ Hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma tuḡ imi énézéyec; Ni hémba ic yomi képésira qahac wanzaḡ. ⁵ Imuhuc zéyu tuḡ ieneḡ muḡuc yanda seliseli wamma zégic; Inéḡ Yuda baec séc ac imi ku énécmima ic embac qerigina netuanzac. Imuhuc wamma Galilaia baeciguc hénima hama hama you hazac.

Yesu wagicma ic kewu Herodeac muru keḡic.

⁶ Imuhuc zégic nimma Pilatonéḡ Ic imi Galilaia ic me qahac imuac qesiniḡec. ⁷ Qesinimma Yesu imi Herodeac héḡgaleḡ baec igucnec imi niḡasarima Herodeac* muru méliyec. Waḡu nalé imuaru Herodenéḡ Yerusalem hama tarec. ⁸ Herodenéḡ iwac buḡa nimma nalé horua ic imi hémma haka baec icnéḡ ménda memeya méḡ meyu hémmaḡ zé ic imi mihicḡimaḡ zé waḡaḡec. Imuac niḡ Yesu hémma ségiségi yanda waḡec. ⁹ Waḡu qesiqesi sasala wammiyec. Néḡ Yesunéḡ ac méḡ ménda meleḡmiyec. ¹⁰ Waḡu hofac oo ic kiwa éréhécgina zéma hénac acac kiwi ic ieneḡ namma ac geriwaguc zéma acnéḡ qatémigic. ¹¹ Herodenéḡ eneya yaré ic iniguc Yesu memamima zédesi wammima maleku hiabia asac asaria héimima Pilatoac muru melemma mélimiyu keḡec. ¹² Herode zéma Pilato iereḡ becneḡ hazéc waḡamuma ekac ekac kecaḡoc. Waḡu nalé imuaru ai imuhuc naḡgé amuma mema ala waḡoc.

Yesu zétecgégic humucac buḡa waḡec.

¹³ Waḡu Pilatonéḡ ic embac ionac hofac oo ic kiwa éréhécgina

zéma galeḡ hécgina zéma ic embac tocgé énécmiyec. ¹⁴ Tocgo énécmima yomuhuc zéyec; Ini ic yomuac niḡac ic embac qerigina netuanzac zéma wagicma hagic. Ni kicginaiguc qesinimma niḡésima képésic méḡ ara imuac sécya ménda mihicḡizua. ¹⁵ Qahac téḡgéḡ, Herode imuhucyanec ara nimma muḡuc mélimiyu wagicma hagic. Niḡu haka inéḡ waḡec imi humucac sécya qahac. ¹⁶ Imuac qemindiḡi wammima hulacmiwa mama kemmac. ¹⁷ (Kendoḡ séc hésa ic méḡ hulac énécmimacac heyec imuac mia imuhuc zéyec.) ¹⁸ Imuhuc zéyu tuḡ eneḡ momacnec qacma yomuhuc zégic; Ic imi qahac wammac. Waḡu iwac tasia Baraba hulacmina nonac muru mayu. ¹⁹ Baraba imi becneḡ ama areḡa yanda imuaru gawaḡaḡ hazéc wammima yaré yanda mihicḡigic imuac suraiguc ic méḡ humuyec imuac niḡac késama hésa amaiguc haigic tarec. ²⁰ Waḡu Pilatonéḡ Yesu hulacmimaḡ zé ac muḡuc énézéyec. ²¹ Waḡu ieneḡ qacmanec namma yomuhuc zégic; Ic héḡgeḡa wéndaraiguc qena humuyu! Ic héḡgeḡa wéndaraiguc qena humuyu! ²² Waḡu Pilatonéḡ muḡuc yomuhuc zéyu hatac haréwéc waḡec; Ic yomi néma képésic waḡec? Ni imi képésic humucac sécya méḡ ménda mihicḡizua. Imuac qemindiḡi wammima hulacmiwa mama kemmac. ²³ Imuhuc zéyu ieneḡ muḡuc yanda kucnec qacma ic héḡgeḡa wéndaraiguc qemu niḡac hinocgéma selianec welecma zéseligic. ²⁴ Imuhuc waḡic Pilatonéḡ zéqaqacfeḡ acgina imi niḡénécmimu niḡac zétecgéyec. ²⁵ Waḡu ic embac ieneḡ ic méḡ becneḡ ic embac hinocgé énécmima ac qegetali wamma ic méḡ qehumuyu hésa amaiguc opocgic tarec imuac welecgic imuac niḡ Pilatonéḡ ewa siḡgina tohoma ic imi hulacmiyec.

Yesu ic héḡgeḡa wéndaraiguc

* **23:7:** Herode Antipasi, Ic Kewu Yanda Herodeac naḡa.

birinñeñ qegic.

²⁶ Wañu Roma ic ieneñ Yesu wagicma keñgic. Kemma hénaiguc ic méñ qara Simon Kirene[†] imi ama areñ méñunec haréyu mi-hicñima késama ic héñgeña wéndara huayaiguc haigic huama Yesu méndacma keñec. ²⁷ Wañu ic embac tuñ yanda méndacma keñgic. Wañu sucginaiguc embac sasala ieneñ Yesuac niñac zésiac wamma méndacma keñgic. ²⁸ Wañu Yesunéñ ionac muru lilingéma énézéyec; Yerusalemac bérachéra ini nuac niñ qahac, néñ eñañ niñac zéma eñañ nambérac hécgina ionac niñac wamma siacmu. ²⁹ Héngic, nalé biria hayu ic embac ieneñ yomuhuc zému; Embac héfiña zéma embac merac ménda memeya, merac namu ménda gumugumuya ieneñ efima ségiségi wammu. ³⁰ Wañu nalé imuaru ic embac ieneñ baec boña hémma nonac qacninaiguc bacgéma mana zému. Wañu baec héñgeñ héñgeña hémma mama nini hoturu nénécmína zému. ³¹ Ic hésa téngiñ téngiña nuac haka imuhucya wañ nénzuiguc ic hésa humumia onac imi haka dimuhucya hicñimac?

³² Wañu nalé imuaru biria meme ic éréhéc humucac buña zétecgé érécmigic Yesuguc momacnec on-agicma keñgic. ³³ Wañu baec qara méñ Orucsic imuaru keremma imuaru Yesu ic héñgeña wéndaraiguc birinñeñ qema biria meme ic éréhéc imuhucyanec birinñeñ urugic méñ Yesuac héiyaiguc méñ kanayaiguc nañoc. ³⁴ Wañu Yesunéñ yomuhuc zéma zéwelerec; Mañgoc, ieneñ imi eñaoc néma haka wanzu imi ménda niñtegitczu imuac késpedesgina waina. Wañu téngiñ ic ieneñ sumbic néma Yesuac malekuya imi méndemma késagic. ³⁵ Wañu ic embac ieneñ hémma nañgic. Wañu Yuda ic galengina ieneñ acguc imi Yesu zédesi wammima yomuhuc zégic; Ic imi ic tosara anjéñ

tiénécmiyec, wañu ic imi Anutuac buña qemimia Kristo wanzaciguc eñeyaoc anjéñ tiamuma mawacnec. ³⁶ Wañu yaré ic ieneñ imuhucyanec kemma yomuhuc zédesimima wain howuraguc migic; ³⁷ Gi Yuda ic ionac ic kewu keczañiguc gi kekecga anjéñ tima mana. ³⁸ Wañu iwac orucya hanecgeña iguc ou kiwi méñ yomuhuc oma qegic nañec; Yuda ic ionac ic kewu.

³⁹ Wañu biria meme ic urugic nañoc iorarunec méñnéñ yomuhuc zéma Yesu ac geriwaguc zémiyec; Gi Kristo qahac me? Geñga zéma norac kekecnina imi anjéñ tinénécmína. ⁴⁰ Wañu biria meme méñnéñ qe-talimima yomuhuc ac zémiyec; Gi imi humucac buña bakia séc momacguc imuhucya zétecgé géngic. Wañu Anutuac zénéñga ménda hirizac? ⁴¹ Wañu niri imi haka wañic imuac bakia sécnira mezic, imuac sécgézac néñ ic yominéñ haka biria méñ ménda wañec. ⁴² Inéñ imuhuc zéma Yesu yomuhuc ézéyec; Yesu, gi guac héngalen ama areña yandaiguc kemma nidac imuhucya niñnémbésémañ. ⁴³ Imuhuc zéyu Yesunéñ yomuhuc melemma zéyec; Ni hélacnec gézéwa ninna, deguc gi niguc baec hafi zepaya qahac imuaru kemma kecbic.

⁴⁴ Wañu kaiwe kiwa imi gau komoc wañec, néñ kaiwe imi siñi déñgéyec. Wañu baec séc siñinéñ hoturumanec keru maria 3 kilok wañu tecgéyec. ⁴⁵ Wañu ocmuñ téréya qeriaiguc maleku horua nañec imi namuña igucnec zuracgéyec. ⁴⁶ Yesunéñ kucnec qacma yomuhuc zéyec; Mañgoc nuac uñana guac méragaiguc haizua. Wañu imuhuc zéyu uñaya waimiyec. ⁴⁷ Wañu yaré ic 100 ionac galengina iminéñ haka imi hémma Anutu mepésimima yomuhuc zéyec; Ic yomi hélacnec ic solaña kerec. ⁴⁸ Ic embac héipuc wamma hémbiñ zé hagic ieneñ imuhucyanec haka imuhuc hicñiyu hémma ewa biric wamma

† 23:26: Kirene ic Simon.

tétécgina qema lilingéma kenjic. ⁴⁹ Ic tosara Yesuac niñénécmimia zéma embac tosara Galilainec Yesu méndacma hagic imi momacnec lakecnec namma haka imi héndacgic.

Yesu kicsuanjiguc haigic.

⁵⁰ Wañu luae ic solaña ménj qara Yosefe[‡] kerec. Inéj Yuda ic ionac ac gésigési ic kaunsol ionarunec. ⁵¹ (Wañu ic iminéj Yesuac ara zégic nalé imuaru oaec ménda zéénécmiyec.) Inéj mia Yuda baec Arimataia ama areñ yanda imuac miñina. Wañu Anutuac héngalenj ama areña yandawac mambéc kecañec. ⁵² Wañu inéj Pilatoac muru kemma Yesuac qamoc memañ zé welerec. ⁵³ Wañu kemma qamora metecgéma maleku qara linéj iminéj osoma mema kemma baña kifaña ésé oraragic qamoc ménj ménda haigic qelianec heyec imuaru haiyec. ⁵⁴ Wañu nalé imi Nenjoc, Sabatawac zéréñqéréñ naléya, Wañu Sabata imi bec hénimañ zé wañec. [§] ⁵⁵ Wañu embac tosara Galilaia baec igucnec Yesuguc momacnec hagic ienej méndacma kemma kifaña imi zéma qamocya dimuhuc haiyec imi héngic. ⁵⁶ Hémma lilingéma kemma haléc héméña hiabia zéma iwawai héméña hiabia imi mehahai wandacmaguc hena ac tohoma Sabatawac tac niñjic.

24

Yesu humuc igucnec qelima yarec.

¹ Sabata nalé tecgéyu ama sijima gianjiyu Sonda wañec. Wañu embac enej gianjiaña igucgenj séwi haléc héméñaguc hiabia bec mutulañgégic heyec imi mema kic suanjiguc kenjic. ² Kemma héngic hoc yanda imi kifaña igucnec qiliqililij géyawac heyec. ³ Heyu emma héngic Miñ Kewu Yesuac qamoc imi ménda heyu hocgic.

⁴ Hocma ewa goro wammanec nanjic. Wañu ninzu, ic éréhécnéñ maleku lalacalac edamuyaguc héima qéhéréñginaiguc élanzañnec nanjic iricgic. ⁵ Iricma embac enej zénéñgina hiriyu sicgé érécmima musugina baeciguc mema magic. Wañu ic éréhéc iereñ yomuhuc zéyoc; Némac niñ ic kekecyaguc imi ic humumia ionac sugginaiguc mihicñiwij zé wanzu? ⁶ Inéj you qahac, néñ humuc igucnec meqelimiyu yaczac. Inéj Galilaia baeciguc kerec nalé imuaru dimuhuc énézéyec imi niñyacgému. ⁷ Inéj mia yomuhuc énézéyec; Icac Naña imi biria meme ic ionac méraginaiguc opocgic ic héñgeña wéndaraiguc qegic ai meme haréwéc wañu kilen muñguc yacmacac hezac. ⁸ Imuhuc zéyu ieneñ Yesuac ackuazéc imi niñqeligic. ⁹ Niñqelima kicsuanj imi waima lilingéma kemma iwawai imi moczoñ Yesuac Méliméli ic 11 zéma ic embac tosara énézédacgic. ¹⁰ Wañu Yesuac Méliméli ic ac imi énézégic embac ionac qacgina imi yomuhuc; Makdala Maria, Yoana, Yakoboac neñgocya Maria zéma embac tosara. ¹¹ Imuhuc zégic Yesuac Méliméli ic ieneñ niñgic ac ewa sohoya ésécnec wañu ménda niñzéngegic. ¹² Wañu Peteronéñ yacma kicsuanjiguc usuñnec kemma lolocgéma kifañaiguc kiwa hima héñu linéñ maleku sac heyec. Wañu iwawai hicñiyec imuac qerianéñ niñgumbi niñgunj wamma lilingéma kenjic.

¹³ Wañu ninzu, tohotoho ic ionarunec éréhécnéñ Emmausi ama areñ komoraiguc kembicac zé kenjoc. Wañu ama imi Yerusalemnec 11 kilomitawac séc. ¹⁴ Wañu iereñ imi haka hicñiyec imuac ac suruc imi moczoñ wammanec wamma kenjoc. ¹⁵ Imuhuc ac suruc eminiñ wammanec kenjic Yesunéñ hosucgiraiguc kenju momac-

[‡] 23:50: Yosefe, Arimataia ama igucnec. [§] 23:54: Sabata imi Nenjociguc kaiwe hiñgacmañ zé wañu hénima Sondagie maria wañu tecgéanzac.

nec keṅgic. ¹⁶ Waṅu kicgira imi ménda béréngéyu ménda héntegiroc. ¹⁷ Waṅu Yesunéṅ yomuhuc qe-siércmiyec; Iri héná kemma ekawu suruc zékeṅ zéha wanzaoc imi némac surucyawac wanzaoc? Imuhuc zéyu iereṅ ewa biric kicic wamma naṅoc. ¹⁸ Namma iorarunec ménṅ qara Keleopa inéṅ melemma yomuhuc zéyec; Yerusalem kecma suraiguc haka hicṅiyec imi ic enia gi momacguc sac ménda ninzaṅ? ¹⁹ Zéyu zéyec; Imi némac haka? Zéyu melemma zéyec; Nazarete ic Yesuac suruc mia, inéṅ Anutuac kiwaiguc zéma ic embac ionac kicginaiguc kua meme ic kerec. Waṅu zézéya zéma wawaṅa imi kuha yandaguc waṅec. ²⁰ Neṅaṅ hofac oo ic kiwa éréhécnina zéma galeṅ hécnina ieneṅ humucac buṅa opocgic ic héṅgeṅa wéndaraiguc qegic humuyec. ²¹ Nini imi ic im-inéṅ Israel doenina menénécmimac niṅac mambéc kerinṅ. Imi sac qahac, haka imi hicṅiyecac deguc ai meme haréwéc wanzac. ²² Waṅu sucninaiguc embac tosara ieneṅ meauri nénécmigic. Ieneṅ siṅunec yanda kicsuaniguc keṅgic. ²³ Kemma iwac qamora imi ménda mihicṅima hocma hama zégicnéṅ; Kua meme uṅanéṅ hicṅi énécmiyic iricgic. ²⁴ Imi sac qahac alahécnina tosanéṅ kicsuaniguc kemma embac enéṅ zégic éséc nec heyu héṅgic, néṅ Yesu ménda mihicṅigic. ²⁵ Imuhuc zéyic nimma Yesunéṅ yomuhuc zéyec; Ewagira qahac, qerigira makikia waṅu iri Anutuac tilinṅ tilinṅ ic ionac zézéya imi ninzéhégwic zé ewa qerigiranéṅ éséṅ éséṅ wanzac. ²⁶ Kristonéṅ eṅeya edamuyaiguc keremmac niṅ qenzeṅ manzeṅ imuhucya mihicṅimacac hezac imi iri ménda ninzaoc? ²⁷ Imuhuc zéma Moseac kiwi igucnec hénima Anutuac tilinṅ tilinṅ ic ionac kiwi moczoṅ mema eṅeya niṅac kiwi téréyaiguc ogic heyec imi moczoṅ zéasari érécmiyec.

²⁸ Waṅu ama areṅa imuac wamma keṅoc imuaru kendaric Yesunéṅ ama areṅa imi ogicma kemmaṅ zé waṅec. ²⁹ Waṅu iereṅ seliseli wamma yomuhuc qesimiyoc; Kaiwe sima hiṅgaru ama bec siṅimaṅ zé wanzac imuac niriguc momacnec tacbiṅ. Imuhuc zéyic momacnec tacbiṅ zé iriguc eṅec. ³⁰ Waṅu ic iriguc momacnec nene nemaṅ zé tacma saméṅ ménṅ mema ewa hia ac zéma mésémma érécmiyec. ³¹ Érécmiyu kicgira béréngéyu Yesu imi héntegiroc. Héṅtegicma héṅyic aulanṅéyec. ³² Aulanṅéyu iereṅ yomuhuc zéyoc; Hénaiguc ackuazéc nérézéma kiwi téréya zéasari nérécmiyu ewa qerinira zeyec. ³³ Imuhuc zéma nalé sosola qahac yacma muṅguc Yerusalem liliṅéma keṅoc. Kemma iniric Yesuac Méliméli ic 11 zéma ic embac tosara iniguc tocgéma tackecgic. ³⁴ Tacma yomuhuc zégic; Imi hélacnec! Miṅ Kewuninanéṅ qelima yacma Simon mihicṅi miyec. ³⁵ Imuhuc zégic ic éréhécc iereṅ hénaiguc iwawai hicṅi érécmiyec imuac suruc zéma Yesu saméṅ qésémma érécmiyu dimuhuc héntegiroc imuac suruc énézéyoc.

³⁶ Ieneṅ ac imi zémanec tacgic Yesu eṅeyaoc sugcinaiguc hicṅima namma zéyec; Onac muru luae hemac. ³⁷ Imuhuc zéyu ieneṅ aurigic zénéṅgina hiriyu uṅa ménṅ hénziṅ zéma niṅgic. ³⁸ Waṅu Yesunéṅ énézéyec; Némac niṅ zénéṅgina hiriyu, ewa qeriginanéṅ ewa éréhécc wanzu? ³⁹ Nuac mérana zéma hénana hémma néṅtegicgic. Méraginanéṅ ni nosinimma néṅgic, uṅa imi séwi busu zéma sira qahac, néṅ ni iminaguc. ⁴⁰ Ac imuhuc zéma méria zéma hénaya énézéyu héndacgic. ⁴¹ Hémma ségiségi kilenṅ yanda waṅgic. Waṅu ségiséginéṅ sécgé énécmiyu méṅgucnec ewa éréhécc waṅgic. Imuhuc waṅgic Yesunéṅ nene tosara taczac me qahac zéma qesiénécmiyec. ⁴² Imuhuc zéyu lambéc kemaṅa ménṅ zezeya

momacguc migic. ⁴³ Waṅu mima hémma naṅgicnec kicginaiguc mema neyec.

⁴⁴ Nema toroqema yomuhuc zéyec; Ac yominéṅ mia ni iniguc keri nalé imuaru énézéyi ac imi mia; Moseac kiwi zéma kua meme ic ionac kiwi zéma Legiciguc nuac niṅ ogic hezac imi moczoṅ héla wammacac hezac. ⁴⁵ Imuhuc zéma ewa qerigina naguya auénécmima kiwi téréya ku énécmiyu niṅasarigic.

⁴⁶ Waṅu inéṅ toroqema zéyec; Méṅ imi yomuhuc ooyawac hezac; Imuhucyanec Kristonéṅ qenzen manzenṅ nimma ai meme haréwéc waṅu humuc igucnec yacmacac hezac. ⁴⁷ Waṅu Yesuac qaraiguc ewa qerigina melenṅic képésicgina zuac énécmimac imuac buṅa suruc hiabia imi Yerusalem igucnec hénima baera baera zésai énécmigic nimmu imi moczoṅ ogic hezac. ⁴⁸ Waṅu ini imi haka moczoṅ yanda imuac héipuc ic wanzu. ⁴⁹ Héṅgic, ni Maṅgocnanéṅ ac ziki énécmiyec imi* onac mélimaṅ. Imuac ini kuc yanda ounec mama hoturu énécmimac nalé sura imuac séc ama areṅa yanda yomuaru kecgic.

⁵⁰ Yesunéṅ énépésima Betania baeciguc kemma méria meyu eṅu mozoc ac énézéyec. ⁵¹ Mozoc ac zémanec naṅu sugina igucnec wagicma kurumeṅiguc eṅec. ⁵² Waṅu ieneṅ i mepésima ségiségi yanda wamma Yerusalem liliṅéma keṅgic.

⁵³ Kemma nalé séc ocmuṅ téréyaiguc kecma Anutu mepésimigic.

* **24:49:** Uṅa téréyawac imuhuc zéyec.

Yohane

Ackuazécyanén séwi busuguc hicñiyec.

¹ Nalé Hénihéniaiguc ackuazéc iminén kerec. Wañu ackuazéc iminén Anutuguc kerec. Wañu ackuazéc iminén Anutu. ² Inén nalé hénihéniaiguc Anutuguc kerec. ³ Iwawai momac yanda imi iwarunec hicñidarec. Wañu iwawai hicñidarec imi moczoñ i qahaciguc méné ménda hicñiyec. ⁴ Iwac qeriaiguc kekec imi heyec. Wañu kekec iminén ic embac ionac asac mararañ kerec. ⁵ Wañu asac mararañ imi siñj qeriaiguc asarianzac. Wañu siñjinén ménda héntegirec.

⁶ Ic mén Anutunén méliyu iwarunec hayec. Iwac qara imi Yohane. ⁷ Inén eneya héipuc ac niñac ic momac yanda asac mararañ imi ninzéngeñu niñac asac mararañac héipucya wammañ zé héipuc ic wamma hayec. ⁸ I eneya imi asac mararañ imi qahac. Wañu i asac mararañ imuac héipucya wammañ zé hayec. ⁹ Asac mararañ héla ic embac momac momac asari nénécmianzac imi baeciguc hamanecc kerec. ¹⁰ Wañu inén baec kurumén yomuac qeriaiguc kerec. Wañu baec kurumén imi iwac murunec hicñiyec. Wañu baec ic ienen i ménda héntegicgic. ¹¹ Inén eneyaoc medarec imuaru mayec. Wañu ic embachéra ienen i ménda héihéré wammigic. ¹² Nén héihéré wammima ninzéngegic séc Anutuac nambérac wammu niñac qac buña énécmiyec. ¹³ Ic imuhucya imi ic sac busu igucnec qahac, séwias siñ igucnec qahac, wañu ic ménac ewa siñ igucnec qahac, nén Anutu arunec hicñigic.

¹⁴ Wañu ackuazéc imi mia séwi busuguc hicñima sucninaiguc kerec. Keru neñañ iwac edamuya imi

hénni, Naña téngén momacguc kurumén Mañgocarunec hahaya iwac tanec wañec. Wañu ewa hiawac buña zéma ac hélanén iwac muru kuaya qema heyec. ¹⁵ Yohanenén iwac héipucya wamma yomuhuc qacma zéauyec; Ic yomuac zéma yomuhuc zéyi; Andénaiguc hazac imi ni ménda hicñiwa becnecc kerec. Imuac niñ inén ni nogiczac. ¹⁶⁻¹⁷ Héna ac imi Moseac muru nénécmiyec, nén ewa hiawac buña zéma ac héla imi Yesu Kristoac murunec hicñiyec imuac niñac neñañ momac yanda iwac ewa hia imi qauqaunec meyiñac meanziñ. ¹⁸ Anutu imi ic ménénén mén ménda héñañec, nén Anutu hicñi hicñiya momacguc Mañgocyawac qéhéréñaiguc kecanzac iminén i nénézéyu héñiñ.

¹⁹ Wañu Yohaneac, Gi méré zéma qesimimu niñ Yuda ic Yerusalemm igucnec ienen hofac oo ic zéma Lewi ic méli énécmigic hagic inén héipuc ac yomuhuc énézéyec; ²⁰ Ni Kristo qahac. Inén imuhuc zéma ac ménda qaecgéma zéauyec. ²¹ Zéyu ienen qesimigic; Wañu gi némac ic, gi Elia me? Wañu melemma zéyec; Ni i qahac. Zéyu muñguc zégic; Gi Anutuac tilin tilin ic hamac zéyec* imi mia me? Zégic zéyec, Qahac. ²² Imuhuc zéyu muñguc qesimigic; Wañu gi méré? Méli nénécmigic hazin, imuac kemma ac bakia dimuhuc énézéwiñ? Gi genña niñ dimuhuc zéanzañ? ²³ Zégic Yohanenén yomuhuc zéyec; Ni imi Anutuac tilin tilin ic Yesaianén zéyec ésécnec ic mén baec kisiaiguc qacma Min Kewuac héna mindinigic dindiña wañu zézac ewa hétén imi mia. ²⁴ Wañu méli énécmigic hagic imi Farisaio ic. ²⁵ Wañu ienen qesimima zégic; Gi Kristo qahac, Elia qahac, Anutuac tilin tilin ic imi qahac, wañu némac niñ ic doku naec énécmianzan? ²⁶ Zégic Yohanenén yomuhuc énézéyec; Ni dokunén naec

* 1:21: Hén 18:15

énécmianzua. Wañu sugginaiguc ic méñ nañu ini ménda héñtegiczu. ²⁷ Inéñ andénaiguc hama* keczac. Wañu ni mamaya imuhucyanéñ iwac héna usu hésaya lolacmañac séc qahac. ²⁸ Wañu haka imi Yodan doku néwéc Yohanenéñ doku naec énécmima kerec, Betania ama areña imuaru hicñiyec.

Anutuac Rama, Yesu.

²⁹ Ama sinjima gianjiyu Yohanenéñ héñu Yesu iwac murugeñ hayu yomuhuc zéyec; Héñgic, Anutuac rama baec séc ic embac ionac kápésicgina metecgéma kenkeña imi erimi. ³⁰ Iwac mia nimma yomuhuc zéyi; Andénaiguc hazac imi ni ménda hicñiwa becnecc kerec imuac niñ inéñ ni nogiczac. ³¹ Ni nenaoc i ménda niñyacgé miyi, wañu Israel ic ionac winiñginaiguc iwac kawéya qewa hémmuac niñ hama doku naec énécmianzua. ³² Wañu Yohanenéñ yomuhuc héipuc wamma zéyec; Ni Uña Téréya imi kembo nei tanec wamma kurumeñ igucnec mama iwac orucya hanecgeña iguc putitima nañu héñi. ³³ Ni ménda niñyacgé miyi, néñ ni doku naec énécmimanñ niñac méli néñec iminéñ yomuhuc nézéyec; Ic méñ orucya qahaiguc Uñanéñ mama nammac, ic iminéñ Uña Téréyanéñ naec énécmimac. ³⁴ Ni imuac mia héñi, hémma Ic yomi Anutuac Naña zéma héipuc wammiyi.

Yesuac tohotoho ic méréchéra.

³⁵ Ama sinjima gianjiyu, Yohanenéñ ai ic éréhéra iriguc muñguc baec imuarunec nañgic. ³⁶ Wañu Yesu imuaru hama keñu, hémma yomuhuc zéyec; Héñgic, Anutuac rama erimi. ³⁷ Zéyu merac éréhéra ierenñ ac imi nimma Yesuac andiaiguc méndacma keñoc. ³⁸ Kenjic Yesunéñ liliñgéma iriru méndacma hayic qesiérecmiyec; Iri némac niñ wanzaoc? Wañu ierenñ zéyoc;

Rabi, (Neñañ aciguc kiwi ic) gi dimuaru kecañañ? ³⁹ Zéyic, Hama héñic zéma érézéyec. Zéyu ierenñ méndacma kemma ama kecañec imi hémma kaiwe imuaru momacnec tacgic maria 4 kilok wañec. ⁴⁰ Ic éréhécc Yohaneac ac nimma Yesu méndaroc iorarunec ic méñac qara imi Anderea, Simon Peteroac munaya. ⁴¹ Inéñ walac dara Simon hocmima yomuhuc ézéyec; Niri Mesia mihicñizic. (Mesia imi Hebraio ac, Girik aciguc Kristo†) ⁴² Imuhuc zéma wagiru Yesuaru keñoc. Wañu Yesunéñ hémma zéyec; Gi Simon, Yohaneac naña, kecmaguac Kefa zégémmu. (Kefa imi Girik aciguc melemma zéni Petero.)‡

⁴³ Ama sinjima gianjiyu, Yesu Galilaia baeciguc kemmanñ zé wamma Filipino mihicñima ézéyec; Hama méndac némma. ⁴⁴ Filipino imi Anderea zéma Petero iorac ama areña yanda Betsaida imuacnec. ⁴⁵ Wañu Filiponéñ Natanael mihicñima yomuhuc ézéyec; Mosenéñ ic méñac héna aciguc oyec, wañu kua meme ic ienenñ momacnec iwac ogic, ic imi mia nini mihicñizij. Imi Yesu, Yosefeac naña, Nazarete tauñ igucnec. ⁴⁶ Zéyu Natanael inéñ yomuhuc qesimiyec; Nazarete tauñ igucnec iwawai hiabia méñ hia hicñimacac séc qahac. Zéyu Filiponéñ yomuhuc zéyec; Hama hémma. ⁴⁷ Wañu Yesunéñ héñu Natanael iwac muru hama nañu yomuhuc ézéyec; Héñgic, ic yomi Israel ic héla, qeriaiguc ikoc méñ ménda hezac. ⁴⁸ Imuhuc zéyu, Natanael inéñ qesimima zéyec; Dimuhuc niñnéñañ? Wañu Yesunéñ zéyec, Filiponéñ ménda héihéré géñunec fik ic héniaiguc tackecna géñzua. ⁴⁹ Zéyu Natanael inéñ yomuhuc ézéyec; Kiwi ic, gi Anutuac Naña Israel ic nonac Ic kewu. ⁵⁰ Zéyu, Yesunéñ zéyec; Fik ic héniaiguc tacna géñzua, imuhuc

* **1:27:** Héna imi hicñima keczac. Kembaña 30 imuac héñgic. † **1:41:** Wañu neñañ neñañ aciguc Halécnéñ météré mimia. ‡ **1:42:** Neñañ aciguc melemma zéni Zamanñij.

gézéwa ninzénge nénzan? Kecma haka méréra ogicqogira kunen kunen hémbéséman. ⁵¹ Imuhuc zéma énézéyec; Ni ac héla gézéwa ninjic; Ini kurumen angye Anutuac kua meme unahéra ienen Icac Nanawac muru ou kurumen igucnec enen mama wanjic inicmu.

2

Yesunén zéyu dokunén wain wanjec.

¹ Ai meme haréwéc wanu Galilaia baec Kana ama areñaiguc zammarén ai meérécmiwin zéma azorogic. Wanu Yesuac neñgocya imuaru momacnec kerec. ² Yesu zéma tohotoho ichéra acguc momacnec imuaru héihéré énécmigic. ³ Wanu wain qahac wanu neñgocyanén Yesu ézéma zéyec; Waingina qahac wanzac. ⁴ Zéyu Yesunén yomuhuc ézéyec; Neñgoc, imi guac me nuac mazac qahac, naléna ménda hazacnec. ⁵ Wanu Yesuac neñgocyanén ai merac yomuhuc énézéyec; Ac méñac méñ énézéyu tohoma wandacmu. ⁶ Wanu ama imuaru doku nomuñ hocnéñ memeya 6 tarec. Imi Yuda ic ienen haka silicgina tohoma méragina zuacmu ninjac haigic tarec. Wanu doku nomuñ imi hénéñ banja 90 sécyá wanjec.* ⁷ Wanu Yesunén ai merac yomuhuc énézéyec; Nomuñ séc doku qocgéjic kuagina qemac zéyu ienen nomuñ séc doku qocgéjic kuaya qedarec. ⁸ Wanu Yesunén Degucguc doku kitiwa hima aria galeñaru mema keñgic zéma énézéyu mema keñgic. ⁹ Wanu aria galeñnéñ dokunén wain wanjec imi nema siña nimma wain imi dimuacnec hazac imi ménda ninjasariyec. Wanu ai merac doku mema hagic ienen sac ninjic. Wanu aria galeñnéñ ic embac meyec i héihéré miyec. ¹⁰ Héihéré mima inén yomuhuc ézéyec; Ic embac tosanén walac wain hiabia gumu énécmiyu nekecgic qerigina sicsaoc

wanu andiaiguc wain biria gumu énécmianzu. Wanu guaru imi wain hiabia soroc imi angyé tina heyu deguc gumu nénécmizan. ¹¹ Yesu i Galilaia baec Kana ama areñaiguc kiwi méréra walacgina imi wamma edamuya mewininiyu tohotoho ichéra ienen hémma ninzénge migic.

Yesunén ocmuñ téréya meso-lanijec.

¹² Imuac andiaiguc Yesunén neñgoc muna zéma tohotoho ichéra momacnec Kafanaum ama areña yandaiguc hinjacma imuaru ai meme éréhécdac kecgic.

¹³ Yuda ic ionac Nagu sacyaguc ogicma keñkeña imuac kendon hosuru ducñiyu Yesunén Yerusalem ekenec. ¹⁴ Ekemma iniru ic embac ocmuñ téréya demin qeriaiguc rama, burumakao zéma kembo nei nénnagémba wanjic. Wanu soukiwa meamu ic enen taticiguc tackecgic. ¹⁵ Imuhuc wanjic Yesunén lewakan miziyu zikaya wanu iminéñ rama zéma burumakao moczon nesi énécmiyu hinjacdacgic. Wanu soukiwa amukecgic ionac soukiwagina imi héndén qéndemma zaegina melenjic. ¹⁶ Imuhuc wamma ic kembo nei haigic ionac yomuhuc énézéyec; Ini yomi mema yomuaru néngacgic. Manjocnawac ama ménda mebirigic nénnagémba ama éséc wambac ninjac. ¹⁷ Wanu tohotoho ichéra i enen kiwi téréyaiguc ac yomuhuc hezac imi ninjeligic; Guac ama nin wamba wésé polañnanén zericznénzac. ¹⁸ Wanu Yuda ic ienen yomuhuc melemma ézégic; Gi haka imuhucya wanzan imuac némac asé kiwi méréra méñ séha mena hémbin? ¹⁹ Zégic Yesunén melemma yomuhuc énézéyec; Ama téréya yomi héricgic, ai meme haréwéciguc neñ mewa yacmac. ²⁰ Zéyu Yuda ic enen yomuhuc zégic; Ama téréya yomi yawuñ 46 kecma mizicgéjic. Wanu geñ ai meme haréwéciguc hia mena yacmac? ²¹ Wanu Yesunén ocmuñ

* 2:6: 100 lita zézéya.

téréya zéyec imi eneya séwiya niñ zéyec. ²² Kecma humuc igucnec meqelimiyu yaru, tohotoho ichéra ieneñ Yesuac ac imi niñqelima kiwi téréya zéma ara zéyec imi ninzégégic.

²³ Yesu i nagu sacyaguc ogicma kenjic imuac kendonjiguc Yerusalem kecma kiwi méréra hénia hénia meyu ic sasalanéñ hémma iwac qara ninzégégic. ²⁴ Wañu Yesunéñ ic inictegicdarec imuac niñ ionac muru ménda héiyec. ²⁵ Inéñ ic onac ewa qeriginaiguc iwawai hezac imi niñtegicdarec imuac ic méñac héniaña nimmañ zé ic onac héipuc ac niñac ménda wañec.

3

Yesunéñ Nikodemo ac kumiyec.

¹ Farisaio ic sugcinaiguc ic méñ kerec, qara imi Nikodemo. Ic imi Yuda ic ionac galeñgina méñ. ² Inéñ siñiyaiguc Yesuaru hama zéyec; Kiwi ic, gi kiwi ic méñ Anutu arunec manec imi nini ninziñ. Némac niñ, séséc méréra hénia hénia meanzañ imi Anutu momacnec ménda kecbacnec ic méñnéñ imuhuc memacac séc qahac. ³ Yesunéñ melemma zéyec; Ni ac héla gézéwa niña, méñ ménda qelima hicñimaciguc imi Anutuac héngaleñ ama areña yanda imi hia ménda hémmac. ⁴ Zéyu Nikodemonéñ ézéyec; Ic méñnéñ ic yanda wammaguc dimuhuc qelima hicñimac? Dimuhuciguc neñgocyawac héri qeriaiguc muñguc hiñgaru memac? ⁵ Zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Ni hélacnec téngéñ gézéwa, méñ i doku zéma Uñaiguc qelia ménda hicñima Anutuac héngaleñ ama areña yandaiguc hia ménda keremmac. ⁶ Séwiiguc hicñizac imi séwi, Uñaiguc hicñizac imi uña. ⁷ Ini kileñdac qelima hicñimu zézua imuac ménda auriwésémañ. ⁸ Luhucnéñ eneya siñawac kenja wañanzac. Urumeñac niñanzañ wañu dimuacnec hama dimuaru

kenanzac imi ménda niñanzañ. Uña igucnec hicñizac imi imuhucyanec. ⁹ Zéyu Nikodemonéñ ara melemma yomuhuc ézéyec; Haka imuhucya imi dimuhuc hia hicñimac? ¹⁰ Zéyu Yesunéñ ara melemma ézéyec; Gi Israel ic ionac kiwi icnéñ iwawai imi ménda niñasarizañ? ¹¹ Ni hélacnec téngéñ gézéwa, nini iwawai niñanzañ imuac énézéma iwawai héñanzañ imuac héipucya wañanzañ, néñ ini héipuc acnina imi kileñ ménda késaanzu. ¹² Ni baecac iwawai énézéwa ini ménda ninzéñ géanzaiguc kurumeñac iwawai énézémanjiguc dimuhuc ninzégému? ¹³ Icac Naña kurumeñ igucnec mayec i qahac wañu ic méñnéñ méñ kurumeñiguc ménda enecac enzac. ¹⁴ Mosenéñ baec kisiaiguc mokoleñ sésécya iciguc hesañgéma meyaru nañec imuhucyanec Icac Naña meyacgic nammac. ¹⁵ Imi mia ninzégému ieneñ kekec hémbénaña memuac niñ imuhuc hicñimac.

¹⁶ Anutu i baec ic embac neñañ séha imuhuc goinina héima Naña momacguc téngéñ nénécmiyec. Imi mia méñ i ninzégézac inéñ ménda humuma kekec hémbénaña memac niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ¹⁷ Anutunéñ Naña ic neñañ késpedesicnina zétecgé nénécmimac niñac ménda méliyu mayec, néñ baec ic embac neñañ késpedesicnina igucnec añgéhina timac niñac méliyu mayec. ¹⁸ Méñ Naña ninzégéanzac i késpedesicyaguc ménda zémimac. Wañu méñ i naña ménda ninzégéanzac iwac imi inéñ Anutu naña momacguc téngéñ iwac qara ménda ninzégéanzac hénia imuac niñac késpedesicyaguc bec zémizac. ¹⁹ Asac mararañnéñ baec ic embac sugcinaiguc hazac, néñ wawañ memegina biria imuac niñac asac mararañ imuac mézétiti wamma siñiac wamma kecgic haka iminéñ mia késpedesicyaguc zézéya imuac hénia wanzac. ²⁰ Méñ i haka biria

wananzac imi asac mararanj imuac mézétiti wamma wawanj memeya hicnjiasariwac nijac asac mararanj imuac ménda haanzac. ²¹ Méné i ac héla tohoanzac inéj wawanj memeya Anutuac qaraiguc wananzac imi asariyu hémmu nijac asac mararanj imuac haanzac.

Doku naec ai ic Yohanenéh Yesuac héipucya wamma zéyec.

²² Wañu kecma Yesu zéma tohotoho ichéra ienenj Yuda baeciguc kemma kecgic. Imuaru inéj iniguc kecma ic embac doku naec énécmiyec. ²³ Salim hosuru Aion baeciguc doku sasala heyu Yohane imuhucyanec imuaru doku naec énécmiyu ic embac ienenj torogema hagic doku naec énécmiyec. ²⁴ Imi mia Yohane hésa amaiguc ménda opocgic nalé imuaru hicnijec. ²⁵ Wañu Yuda ic ménénéj Yohane tohotoho ichéra iniguc doku naec naec imuac haka nijac zéeminiñ wanjic. ²⁶ Wañu merac ienenj Yohane earu kemma yomuhuc ézégic; Kiwi ic gi Yodan néwécgeñaciguc kecna ic ménj giguc keru héniaja zéasarima nénézénec. Wañu ninzanj, inéj mia doku naec haka wanj énécmiyu ic embac moczonj iwac muru kemmanec kenzu. ²⁷ Zégic Yohanenéh yomuhuc acgina melemma zéyec; Kuc buña imi kurumenj igucnec ménda miyu ic ménénéj memacac séc qahac. ²⁸ Ni Kristo qahac, néj méli néñu iwac miha mema hayi imuhuc énézéyi. Acna imuac ini enaocnec héipuc wammu. ²⁹ Embac buña qeénécmimia imi eu buñayawac wanzac. Alaya ménj méra mizac inéj iwac nij mambéc wamma gezac qeqe wanzac. Wañu eu buñawac ewaya nimma ségiségi yanda wanzac. Imuac nuac ségiségi imi deguc sécgéma hezac. ³⁰ Iwac buñanéh yandi saima kemmac, néj nuac buñanéh héréma mamac. ³¹ Ounec mazac inéj iwawai moczonj onogicma eneña keczac. Méné i baecarunec hicnjizac inéj baecac buña

ésécnec zéanzac. Wañu kurumenj igucnec mazac inéj iwawai moczonj onogicma eneña keczac.

³² Inéj iwawai hémma nijanec imuac héipucya wamma zéanzac. Wañu ic ienenj iwac héipuc ac ménda anjénj tianzu. ³³⁻³⁴ Anutunéh méliyec inéj Anutunéh Uña imi qétéya qahac waimiyu Anutuac ackuazéc sac zéanzac. Mérénéj ménj iwac héipuc ac anjénj tizac iminéh Anutu imi héla wanzac imuac oaec zémizac. ³⁵ Manjoc imi Nanawac nij wamma iwawai momac yanda imi iwac mériaiguc haidarec. ³⁶ Méné i Naña ninzénjézac i kekec hémbénaña mezac. Wañu ménj i Naña andé qezac imi kekec imi ménda mihicnjimac. Wañu Anutuac qeri gericnéj iwac qacyaguc hezac.

4

Yesunéh Samaria embac ménjac héniaja zéauyec.

¹ Tohotoho ichéra Yesunéh énépésima doku naec énécmianzac imi Yohaneac tohotoho ichéra ionac zanjégina onogiczac zégic Fari-saio ic ienenj ningic imi Yesunéh nijasariyec. ² Héla téngénj imi Yesu eneyaoc doku ménda naec énécmiyec, néj iwac tohotoho ichéra ienenj naec énécmigic. ³ Wañu Inéh imuhuc nijasarima Yuda baec waima Galilaia baeciguc munjuc lilingéma keñec. ⁴ Wañu Samaria baec hénia tima huanjénj imuaru kemmanj zé nijec. ⁵ Kemma Samariawac ama areña yanda ménj qara Sika imuaru kereñec. Ama imi Yakopnéj eneya naña Yosefe baec waimiyec imuac hosuraiguc tarec. ⁶ Wañu imuaru Yakopac doku hogocya heyec. Heyu Yesunéh hénia hakerec imuac nij kucya qahac wañu baec doku hogocya imuac hosuraiguc mama tarec. Taru bec nalé imi gumpiti ésécnec wanec.

⁷⁻⁸ Wañu tohotoho ichéra ienenj nene boña mewinj zéma ama areña yandaiguc kemma ménda

hagicnec Samaria embac méjnén doku himañ zé hayu Yesunén yomuhuc ézéyec; Gi doku hia gumu némbésémañ? ⁹ Wañu Yuda ic zéma Samaria icnén ménda ala wañamuma enac enac kecañgic imuac niñ embac inén yomuhuc zéyec; Gi Yuda icnén dimuhuc Samaria embac nuaru doku niñ qesinéanzañ? ¹⁰ Wañu Yesunén yomuhuc ézéyec; Gi Anutuac sese zéma doku niñac gézézac iwac hénia momacnec niñtegicbañnec welec mina kekec hémbénañawac doku gémbacnec. ¹¹ Zéyu embacnén yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu, gi doku hihiga qahac wañu doku hogocya imi hiñgac hiñgara imuac niñ kekec hémbénañawac doku imi dimuacnec hiwésémañ? ¹² Gi yandanina Yakop imi ogiczañ? Inén doku hogocya yomi nénécmiyec. I eneyaoc zéma nañhéra zéma ama yañhéra momacnec imuarunec hima nema kecañgic. ¹³ Zéyu Yesunén ara melemma yomuhuc zéyec; Méjnén doku yomi nemaciguc muñguc doku niñac wammac. ¹⁴ Wañu méjnén doku mén neñ miwa nemaciguc tetcgia qahac doku niñ ménda wammac. Wañu doku iminén iwac qeriaiguc nalé tetcgia qahac éréma hemimac. ¹⁵ Zéyu embacnén ézéyec; Doku imuhucya néna nema doku niñac muñguc ménda wammañ. Wañu doku himañ zé yomuaru muñguc ménda hamañ.

¹⁶ Zéyu Yesunén yomuhuc ézéyec; Kemma guac euga wagicna hamaoc. ¹⁷ Embac imi ara melemma Euna qahac imuhuc ézéyec. Wañu Yesunén yomuhuc ézéyec; Euna qahac zézañ imi hélacnec. ¹⁸ Gi ic tosara bec mema waidacnec. Wañu ic mén degucmi mema keczañ imi guac euga qahac, imuac niñ ac zézañ imi hélacnec. ¹⁹ Zéyu embac iminén zéyec; Miñ Kewu, gi imi Anutuac tiliñ tiliñ ic mén imi ni niñasarizua. ²⁰ Yanda hécnina ienen boña yomuac qahaiguc Anutu mepésigic. Wañu

Yuda ic ienen yomuhuc zéselianzu; Anutu mepésimimia imuac ama téréya imi Yerusalem iguc hezac. ²¹ Zéyu Yesunén ézéyec, Embac zéwa niñzéngeña. Nalé mén hayu baec boña youmi me Yerusalem qahac, nén baec tosaraiguc Mañgocac mepé qepési wammu. ²² Ini iwawai ménda ninzu imuac mepésianzu. Wañu késpedesic igucnec añgéné titi imi Yuda ic nonarunec. Imuac niñ nini iwawai niñasariziñ imuac mepésianziñ. ²³ Nalé mén hamac imi mia deguc, imuaru mepé qepési ic héla ienen Uña Téréya zéma ac hélanéñnec Mañgoc mepésimu. Mañgocnén imuhuc mepési mianzu ionac niñac kic hih wañanzac imuac mia imuhuc zézua. ²⁴ Anutu imi Uña, imuac i mepésianzu ienen uña zéma ac hélanéñnec mepésimu. ²⁵ Zéyu embacnén ézéyec; Mesia, Kristo zéanzu, iminén hamac imi ni ninzua. Inén hama iwawai moczoñ zéasari nénécmimac. ²⁶ Wañu Yesunén ézéyec; Ac gézézua ni imi mia.

Yesuac tohotoho ichéra ienen ama areña igucnec lilingéma hagic.

²⁷ Imuhuc zéma keru tohotoho ichéra ienen lilingéma hagic. Hama Yesunén embac ménguc ac wañu hémma welicgégic. Wañu némac iwawai niñ wanzañ me némac hénia niñac i guc ac zézañ zéma méjnén hia ménda qesimiyec. ²⁸ Wañu embac iminén yacma doku nomuña waima ama areña yandaiguc lilingéma kemma yomuhuc énézéyec. ²⁹ Hagic! Hama ic mén haka ni meani imi moczoñ zédaczac imi héngic. Iminén Kristo wanzac me deic? ³⁰ Zéyu ienen ama areña yanda waima Yesuaru hagic.

³¹ Suraiguc tohotoho ichéra enen yomuhuc zéma welec migic; Kiwi ic, nene nena. ³² Wañu inén yomuhuc énézéyec; Nene mén ini ménda ninzu imi henénzac. ³³ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ienen enaocnec zégic; Ic méjnén nene mén mehama mizac me? ³⁴ Wañu Yesunén yomuhuc

énézéyec; Mélinéjéc iwac ewa siña tohoma iwac aiya metecgéman iminéj nenena wanzac. ³⁵ Eñaoc maso 4 tecgéyu nene héla hicjamac imuhuc ménda zéanzu? Kicgina hima ai sasala imi héngic bec qaoc qaoc wañu memeyawac séc wanzac. ³⁶ Metocgotocgo miñinanén ai héla metocgoanzac imi bojaya bec késama ai héla imi mutulangéma kekec hémbénañaguc onopozac. Imuhuc wañu himichimic ic zéma tocgotocgo ic imi momacnec ségiségi wammu. ³⁷ Imuac niñ, Méñnéñ himiru méñnéñ mema tocgézac, zéanzu ac iminéj héla wanzac. ³⁸ Neñ eñaoc ai yanda ménda megic imuac ai héla imi memu niñac méli énécmizua. Ini méñnéñ ai mema qenzen manzen niñgic imuaru toroqema héla mema tocgézu.

Samaria ic sasala Yesu ninzénégic.

³⁹ Wañu embac iminéj ic imi haka ni wañañi imi moczon zédaczac imuhuc zéyu Samaria ama areña yanda igucnec ic sasala ieneñ Yesu ninzénégic. ⁴⁰ Imuac niñ Samaria ic ieneñ Yesuaru kemma iniguc kecmac niñac welecmigic inéñ kaiwe éréhéc i iniguc kerec. ⁴¹ Wañu iwac ackuazéc niñac ic embac sasalanén ninzén ninzén ic wañgic. ⁴² Wañu ieneñ embac yomuhuc ézégic; Deguc imi nini guac suruc niñac sac qahac, néñ neñaoc ackuazéc kuaya igucnec nimma ninzénégizñ. Hélacnec! Inéñ Kristo, baec séc ic neñañ añgéhñ titi ic wanzac.

Yesunéñ baec galen eñeñawac naña mén mehiaruyec.

⁴³ Kaiwe éréhéc tecgéyu inéñ Galilaia baeciguc keñec. ⁴⁴ Kemma Yesu eñeyaoc yomuhuc zéauyec; Anutuac tilññ tilññ ic mén eñeya ama baeciguc keru ménda mepési mianzu. ⁴⁵ Wañu Galilaia ic imi enéñ becñec nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendorjiguc Yerusalem momacnec kemma Yesunéñ ai meyec imi moczon héngic imuac niñac

inéñ Galilaia baeciguc hayu héihéré migic.

⁴⁶ Wañu inéñ muñguc Galilaia baec Kana ama areñaiguc keñec. Baec imuaru becñec doku meñeñ wain wañec. Wañu ama imuaru baec galen eñeñ mén kerec. Wañu iwac naña mén hafi kiyu Kafanaum ama areña yandaiguc hekeréc. ⁴⁷ Merac imi humumañ zé wañec imuac niñ ic imi Yesu lilingéma Yuda baec igucnec Galilaia hazac imuhuc zégic nimma iwaru kemma hama naña mehiarumac niñac welecmiyec. ⁴⁸ Wañu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Ini séséc méréc mérera zéma kic méréc mérera ménda hémmuiguc kilenñdac ménda ninzénégimu. ⁴⁹ Wañu baec galen eñeñanéñ zéyec. Miñ Kewu nañna ménda humuyunec focdac mama hawéséna. ⁵⁰ Zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Kenna, nañga imi hiaruzac. Wañu ic imi ac Yesunéñ zéyec imi ninzénégima waima keñec. ⁵¹ Mekemma keru welen qeqhéra hama henaiguc mihicñima yomuhuc ézéma zégic; Nañga imi hiaruma keczac. ⁵² Wañu néma naléiguc hiaruyec imuac qesi énécmiyu, Orañ kaiwe kiwa momacguc wañu hafi geriwa imi békéyec zéma ézégic. ⁵³ Wañu mañgoc imi nalé imuaru Yesunéñ mélimima, Nañga imi hiaruzac zéyec imi niñasarima eñeya zéma taséhéra momacnec Yesu ninzénégic. ⁵⁴ Yesunéñ Yudanec Galilaia lilingéma hama kiwi mérera imi meyu hatac éréhéc wañec.

5

Betsaida zékéñguc Yesunéñ ic mén mehiaruyec.

¹ Andiaiguc Yuda ic onac kendorj mén ducñiyu Yesunéñ Yerusalem ekeñec. ² Wañu Yerusalemiguc nagu mén nañec, qara imi Rama nagu, wañu imuac hosuraiguc zékéñ mén heyu Hebiraiio aciguc Bezada zéañgic. Wañu zékéñ imuac giñgñaguc hali méra mén lelecgéma tacgic. ³ Hali imuac qeriaiguc

hafi ic sasala; kic hilic, ic hena méragina biria zéma ic puriña enej heañgic. ⁴ (Ménda hezac.) ⁵ Wañu ic ménj sugginaiguc heyec imi puriñ keru yawuñ 38 wañec. ⁶ Wañu Yesunénj ic hekerec imi hémma nalé horua heañec imi niñyacgéma qesimiyec; Gi hiarumañac zé wañzanj? ⁷ Zéyu hafi ic iminénj melemma zéyec; Kuneñ, doku temboña yaru nalé imuaru ic ménj ménda nañgé nézjac. Imuac niñac nenaoc hiñgacmañ zéwa méñnéj nogicma walac hiñgacanzac. ⁸ Zéyu Yesunénj ézéyec, Yacna! yacma hehega mema kenna. ⁹ Zéyu hafiya nalé imuarunec hiaruyu inénj heheya mema keñec.

Wañu nalé imi mia Sabata. ¹⁰ Imuac niñ Yuda ic enej ic hiaruyec iwac yomuhuc ézégic; Deguc imi Sabata, hehega mema kenñan imi hena ac logilogiya. ¹¹ Wañu inénj yomuhuc melemma énézéyec; Mehiaru nézjac inénj hehega mema kenna imuhuc nézézac. ¹² Zéyu qesimigic; Mérénénj hehega mema kenna zéma gézézac? ¹³ Wañu ic sasala kecgic sugginaiguc Yesu bec waima keñu ic hiaruyec inénj hocma mérénénj imi mia zéma nimma nibipiyec. ¹⁴ Imuac andiaiguc Yesunénj ocmuñ téreyaiñguc ic imi mihicñima ézéyec, Ninñan, gi séwiga hiaruzac. Képésic ménda wambésémang, kecma iwawai biria ogicqogira méñnéj hicñigémbac niñac. ¹⁵ Wañu ic imi kemma Yuda ic yomuhuc énézéyec; Ic mehiaru nézjac iwac qara imi Yesu. ¹⁶ Yesunénj Sabataiguc ai imuhucya imuhucya meañec imuac niñ Yuda ic ieneñ hazéc wammigic. ¹⁷ Wañu Yesunénj yomuhuc énézéyec; Mañgocna imi nalé séc ai meyu érékecma deguc. Wañu ni acguc imuhucyanec ai mekeczua. ¹⁸ Yesunénj Sabata hena ac logima Anutuac niñ Mañgocna zéma iwac séciguc wañec, imuac niñ Yuda ic ieneñ muñguc méñgucnec gehumuwiñ zé wañgic.

¹⁹ Imuhuc wañgic Yesunénj ac

bakia yomuhuc énézéyec; Ni ac hélacnec énézézua, némac iwawai Mañgocnéj meanzac imuac séc Nañanéj imuhucyanec meanzac. Imuac niñ Naña imi eneyaoc ai ménj ménda meanzac. Mañgocnéj meyu hémma imi sac meanzac. ²⁰ Mañgoc imi Naña héñsorocanzac. Imuac niñ aiya meanzac imi moczoñ ézéyu héñanzac. Anutunénj kiwi mérera sasala mema Naña ézéyu hémmac, wañu kiwi iminénj iwawai héñanzu imi ogicdaru ini hémma aurimu. ²¹ Mañgoc imi ic humumia meqeli énécmima kekec énécmianzac. Imuhucyanec Naña imi ic méñac ewa hia nimma kekec imi mimañ zé hia mimac. ²² Mañgoc imi ic ménj ménda gésianzac. Wañu imuac ai imi moczoñ Naña midarec. ²³ Imi mia ic embac moczoñ Mañgoc ehéihéi wammianzu imuhucyanec Naña imi ehéihéi wammimu niñac imuhuc wammiyec. Méñnéj Naña ehéihéi ménda wammianzac iminénj Mañgoc i méliyec imi ehéihéi ménda wammianzac. ²⁴ Ni hélacnec téñgég énézézua, méñnéj acna nimma méli néñec i ninzégégzac iminénj bec kekec hémbénaña mezac. Wañu késpedesiraguc ménda zémimac. Inénj bec humuc igucnec qericma kekeciguc kerezjac. ²⁵ Hélacnec téñgég énézézua, nalé ménj hamaneñ hazac wañu imi mia deguc. Imuaru humumia ieneñ Anutuac Nañawac ewaya nimmu. Wañu nimma tohomu imi enej moczoñ qelima kecmu. ²⁶ Mañgoc eneya muru kekec hezac, wañu inénj Naña kekec imi miyu iwac muru imuhucyanec hemizac. ²⁷ Wañu inénj Icac Naña keczac, imuac niñ ic gési énécmimiawac qac buña miyec. ²⁸ Ac yomuac ménda aurimu. Nalé ménj ducñiyu kicsuañiguc heanzu ieneñ moczoñ iwac ewaya nimmu. ²⁹ Nimma haka hiabia wañañgic ieneñ kekecyaguc yacyarawac yacma érégic, haka biria wañañgic ieneñ zégési énécmimiawac yacma érému.

30 Ni nenanec iwawai méné hia ménda memañ. Gezac-nanéñ niñanzua séciguc zégési énécmianzua. Nenac ewa siñ niñac qahac, néñ méli néñec iwac ewa siñ méndacma wañanzua. Imuac niñ nuac gésigési ac imi solañ wañanzac.

Yesuac héniaya.

31 Ni nenaoc nuac héipuc ac zéwa héipuc acna imi héla qahac wammac. 32 Héicpuc ic méné keczac imi mia nuac niñ wamma héipuc acna zézac. Wañu iwac héipuc ac imi héla wanzac imi ni ninzua. 33 Ini Yohaneac muru ic tosara méli énécmigic keñgic inéñ ac hélawac héipuc wamma énézéyec. 34 Wañu ic méñjarunec nuac héipuc ac memañac zéma ménda zézua. Wañu ini kekec hémbénaña memi niñac imuhuc énézézua. 35 Yohane imi kifa wamma zema asari énécmiyu ini nalé hotoña iwac asahaiguc ewa hia nimma kecgitic. 36 Wañu nuaru héipuc ac méné Yohaneac héipuc ac ogicogira henénzac. Mañgocnanéñ néñu metecgémañ zéma ai meanzua iminéñ Mañgocnéñ méli néñec imi héipuc wañ nénzac. 37 Wañu méli néñec Mañgoc i eñeyaoc mia nuac héipuc wañ nénzac. Wañu ini ewaya zéma tanera komoradac méné ménda hémma niñgic. 38 Ini méliyu hayec i ménda ninzégézu imuac niñac iwac ackuazéc imi qeriginaiguc hia ménda haigic heanzac. 39 Ini kiwi téréya igucnec kekec hémbénaña meanziñ imuhuc nimma kiwi téréya imi oloñ nimma kuamuanzu. Wañu kiwi iminéñ mia nuac héipucna wañ nénzac.

40 Wañu kekec hémbénaña késamu niñ nuac muru hawiñ niñac ménda wanzu. 41 Ni ic ieneñ mepési némmu niñ ménda wañanzua. 42 Wañu qeriginaiguc Anutuac siña ménda heanzac imi ni ninzua. 43 Ni Mañgocnawac qaraiguc hazua wañu ini ménda héihéré néñgic. Wañu ic

ménéñeñ eñeya qaraiguc hamaciguc imi ini kileñdac héihéré mimu. 44 Ini eñyaocnec mepési amuanzu. Wañu Anutunéñ hiabia zéénécmiyu nimmu niñac ménda wañanzu. Imuac niñ dimuhuc ni ninzégé némmu? 45 Wañu nuac niñ inéñ Mañgocac wésiaiguc aciguc nonopocmac imuhuc ménda zému. Ewa qerigina haimianzu Mose inéñ mia aciguc ini onopocanzac. 46 Wañu Mosenéñ kiwi oyec imi nuac oyec. Imuac niñ ini Mose ninzégé miwunec imi ni ninzégé némbunec. 47 Wañu ac kiwi inéñ oyec imi ménda ninzégézu imuac niñ acna zézua imi dimuhuc ninzégému?

6

Yesunéñ ic 5,000 nene gumu énécmiyec.

1 Nalé imuac andiaiguc Yesunéñ Galilaia kondun, qara méné Tiberia kondun imi qericma néwécgeñ kereñec. 2 Wañu hafi ic mehiaru énécmima kiwi méréra hénia hénia meyu héñangic imuac niñ ic embac sasalanéñ méndac migic. 3 Wañu Yesunéñ baec boñaguc emma toho-toho ichéra iniguc tacgitic. 4 Wañu nalé imuaru Yuda ic onac kendoñ méné nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñnéñ hosuru hayec. 5 Wañu Yesunéñ kiwa hima héñu ic embac sasala iwac muru éréma kecgitic Filipoac qesimiyec; Nene dimuacnec boña mema ic tuñ yanda imi gumu énécmiñ nemu? 6 Wañu Yesunéñ eñeyaoc némac haka memac imi niñasarima i batucgémañ zé imuhuc qesimiyec. 7 Zéyu Filiponéñ melemma zéyec; Ai ic méñac maso 8 imuac ai boñawac* sécyá saméñ boña mewihñec imi komoc komoc nemuac séc qahac wambacnec. 8 Zéyu tohotoho ichéra sugcina igucnec méné Simon Peteroac munaya Andereanéñ yomuhuc zéyec; 9 Merac komoc méné youmi imi neneyaguc iwaru balí saméñ

* 6:7: Girik aciguc 200 Denarion.

méra mén zéma lambéc éréhéc hemizac, Wañu imuhucyanéñ tuñ yanda imi onac dimuhuc sécgé énécmimac? ¹⁰ Zéyu Yesunéñ zéyec; Énézégic tacmu. Wañu imuaru luluc sasala heyu tacgic ic zañgégina 5,000 imuhuc éséc wañec. ¹¹ Wañu Yesunéñ saméñ imi mema ewa hia ac ézémaguc méndemma ic tacgic sécgina énécmiyec. Wañu lambéc imuhucyanec wamma énécmiyec. ¹² Negic sécgé énécmiyu inéñ tohotoho ichéra énézéyec; Nene tosara waigic taczac imi moczoñ tocgému, komora mén ménda waimu. ¹³ Zéyu bali saméñ méra mén imi negic bororoña taru tocgégic sasac 12 kuaya qeqeya wandarec. ¹⁴ Wañu ic embac ieneñ asé kiwi méréra imi hémma yomuhuc zégic; Hélañec ic yomi Anutuac tiliñ tiliñ ic baeciguc hamac zégic imi mia. ¹⁵ Wañu Yesunéñ ic ieneñ hama wagicma seliseli wamma eñañ ic kewugina kumuwiñ zé wañgic inictegicma wai énécmima eñeyanec boña méniguc muñguc eñec.

Yesunéñ kondun qahaiguc tima keñec.

¹⁶ Ama mari wañu tohotoho ichéra kondun giñgiñaguc hiñgacgic. ¹⁷ Hiñgacma imuacnec kondun néwécgeñ Kafanaum ama areña yandaiguc kembiñ zéma zéiciguc eñgic ama siñiyec. Wañu Yesunéñ ionac muru ménda hayunec eñacnec keñgic. ¹⁸ Wañu luhuc yandanéñ qeyu kondun temboña yarec. ¹⁹ Yaru 5 me 6 kilomita puli qema keñgic Yesunéñ doku qahaiguc tima tima zéic hosuraiguc hayu héngic zénéngina hiriyec. ²⁰ Wañu Inéñ énézéyec; Ni mia, zénéngina ménda hirimac. ²¹ Zéyu ieneñ ewa hia nimma zéiciguc wagicbiñ zégic, zéicnéñ baec kembiñ zé wañgic imuaru bec kendarec.

²² Ama gianiyu ic embac sasala néwécgeñ kondun giñgiñaguc

nañgic ieneñ yomuhuc niñsarigic; Orañ mariya zéic tosara qahac, néñ momacguc sac keru Yesunéñ tohotoho ichéra iniguc zéiciguc ménda eñunec eñacnec emma keñgic. ²³ (Wañu Yesu ewa hiawac ac zéma saméñ gumu énécmiyu negic imuac hosuraiguc Tiberianec zéic tosara hagic.) ²⁴ Wañu imuaru Yesu me tohotoho ichéra ieneñ ménda tacgic imi niñsarima Yesu hocbiñ zéma zéiciguc emma Kafanaum amaiguc keñgic. ²⁵ Wañu ieneñ kondun néwéciguc Yesu mihiñima yomuhuc qesimigic; Kiwi ic némac naléiguc you hazañ? ²⁶ Zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Hélañec téngéñ énézézua, ini nuac niñ wañanzu imi asé kiwi méréra wamba héngic imuac niñ qahac, néñ nene gumu énécmiwa negic sécgé énécmiyec imuac niñ nuac hochoc ai mezu. ²⁷ Nene houanzac imuac aiya ménda memu. Wañu kekec hémbénañawac nene imuac aiya memu. Anutu Mañgocnéñ niñu sécgéyu Icac Naña iwac mia eñeya qara oyu hezac imuac niñac kekec hémbénañawac nene imuhucya imi Icac Nañanéñ énécmimac. ²⁸ Imuhuc zéyu ieneñ qesimigic, Anutuac aiya mewin zéma némac ai mewin? ²⁹ Zégic zéyec; Anutunéñ méli miyu hayec iwac ninzéngeñu iminéñ Anutuac ai wanzac. ³⁰ Zéyu yomuhuc qesimigic; Némac asé kiwi méréra mén mena hémma gi ninzénge gémbiñac hezac me? Gi némac ai meanzañ? ³¹ Mosenéñ[†] kurumeñ igucnec saméñ gumu énécmiyu negic[☆] imuhuc ogic hezac imuhucyanec neñañ Yanda hécninanéñ baec kisiaiguc saméñ qara mana imi negic. ³² Zégic Yesunéñ énézéyec; Hélañec téngéñ zézua, kurumeñ igucnec saméñ gumu énécmiyec imi Mose qahac, wañu kurumeñ igucnec saméñ héla gumu énécmianzac imi nuac Mañgocna imi mia. ³³ Imi mia ic kurumeñ igucnec hama baec

[†] 6:31: Girik aciguc; Inéñ. [☆] 6:31: Mmh 16:4, Neh 9:15, Leg 78:24, 25

séc ic embac kekec énécmianzac inéj mia Anutuac saméj wanzac imuac niñac imuhuc zézua. ³⁴ Zéyu ienej zégic, Miñ Kewu, saméj imi nalé séc gumu nénécmiña. ³⁵ Zégic zéyec; Ni kekecac saméj. Méné nuaru hamac inéj saméj niñ ménda humumac. Wañu mén ni ninzéhégé nénzac inéj doku niñ ménda humumac. ³⁶ Wañu ni yomuhuc énézéyi; Ini néñanzu wañu ménda ninzéhégé néñanzu. ³⁷ Wañu ic embac Mañgocnéj néjec ienej moczoñ nuaru hadacmu. Wañu ménéj mén nuaru hamac imi ni méndagucnec nesimiwa kemmac. ³⁸ Imi mia Kurumén igucnec mayi imi nena siña méndacmañ niñ qahac, méli néjec iwac siña méndacmañ niñ mayi imuac niñac imuhuc zézua. ³⁹ Iwac siña imi yomuhuc mia hezac; Ic embac néjec sugginaiguc ménac mén ménda méwétécgémañ. Nalé tetcgiya ducñiyu meqeli énécmiwa yacmu. ⁴⁰ Imi mia Mañgocnawac siña imi ménéj mén Naña hémma ninzéhégémac imi kekec hémbénaña memacac niñ heyu nalé tetcgia ducñiyu neñ humuc igucnec meqeli miwa yacmac imuac niñac imuhuc zézua.

⁴¹ Wañu, Ni saméj kurumén igucnec mayi imi mia imuhuc zéyec imuac niñ Yuda ic ienej ac diric doroc zégic. ⁴² Zéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yosefeac Naña Yesu. Wañu neñgoc mañgocya nini niñércmiziñ. Wañu dimuhuciguc, Ni kurumén igucnec mayi zézac? ⁴³ Wañu Yesunéj yomuhuc énézéyec; Ini ñindic ñunduc ac imi waigic! ⁴⁴ Mañgoc méli néjec inéj ménda hérémiyu, ménéj nuaru hamacac séc qahac. Wañu ic mén nuaru hamac imi nalé tetcgiaiguc meqeliwa yacmac. ⁴⁵ Anutuac tilin ic ionac kiwiiguc yomuhuc ogic hezac; Ic embac moczoñ Anutunéj ku énécmiyu nimmu.✧ Ménéj mén Mañgoc arunec ara nimma

niñarengé amumac imi nuaru hamac. ⁴⁶ Ic ménéj Mañgoc ménda héjec, néj Anutu arunec mayec inéj sac héjec. ⁴⁷ Ac héla énézézua; Ménéj mén ninzéhégézac inéj kekec hémbénaña késa keczac. ⁴⁸ Ni imi kekecac saméj imi mia. ⁴⁹ Yanda hécginanéj baec kisiaiguc mana negic, wañu nema humudacgic. ⁵⁰ Wañu ni imi saméj mén kurumén igucnec mama hahaya imi mia, ménéj nemac imi ménda humumac. ⁵¹ Ni imi saméj kekecyaguc kurumén igucnec mama hahaya. Ménéj saméj imi nemaciguc inéj nalé tetcgia qahac kecmac. Wañu saméj imi nuac séwi busuna, neñ baec séc ic embac kekec hémbénaña énécmimañ zé wai énécmimañ imi mia.

⁵² Imuhuc zéyu Yuda ic ienej sugginaiguc eñawunec tualefic geriwaguc wamma yomuhuc zégic; Ic youmi séwi busia dimuhuc nénécmiyu newiñ? ⁵³ Yesunéj énézéyec; Ac héla énézézua, ini Icac Nañawac séwi busia zéma sacya ménda nemu imi qeriginaiguc kekec ménda késa kecmu. ⁵⁴ Ménéj mén nuac sac busuna neanzac imi kekec hémbénañayaguc. Wañu neñ nalé tetcgiaiguc meqeli miwa yacmac. ⁵⁵ Nuac séwi busuna iminéj nene héla. Wañu nuac sacna iminéj doku héla wanzac. ⁵⁶ Ménéj mén nuac sac busuna neanzac iminéj nuac qerinaiguc keru neñ iwac qeriaiguc kecanzua. ⁵⁷ Kekec miñina Mañgocnéj méli néñu ni iwac kuhaiguc kecanzua imuhucyanec ménéj séwi busuna neanzac iminéj nuac kucnaiguc kecmac. ⁵⁸ Saméj imi kurumén igucnec mayec imi mia. Yanda hécginanéj mana negic, wañu humudacgic. Néj ménéj saméj nuarunec imi neanzac iminéj tetcgia qahac kecmac. ⁵⁹ Ac imi mia Yesunéj Kafanaum tocgotocgo amaiguc ku énécmima énézéyec.

Tohotoho ichéra sasalanéj Yesu

✧ 6:45: Yes 54:13

andé qema kenjic.

⁶⁰ Imuhuc zéyu nimma tohotoho ichéra sasalanén yomuhuc zégic; Ac imi niñni yéwéria yanda, mérénén hia anjétimac? ⁶¹ Yesunén tohotoho ichéra ienen diric doroc ac zégic imi niñsarima yomuhuc énézéyec; Ac iminén meyéwéri énécmizac? ⁶² Icac Naña imi lilingéma bec kerec imuaru eñu hémmuiguc dimuhuc zému? ⁶³ Uña téréya iminén kekec énécmimac, wañu séwi imi ménda méra énécmimac. Ackuazéc énézéanzua iminén Uña zéma kekec wanzac. ⁶⁴ Wañu Yesunén mérénén ménda ninzénngégic imi zéma mérénén andé qemimac imi hénihéniya igucnec moczon nindarec imuac niñ yomuhuc énézéyec; Sugcina igucnec tosara ini ménda ninzénngézu. ⁶⁵ Wañu toroqema zéyec; Ni imuac niñ, méñac méñ Mañgocnéñ ménda niñmiyu nuaru hamacac séc qahac imuhuc bec énézézua.

⁶⁶ Nalé imuarunec tohotoho ichéra sasalanén andé qema kemma Yesu muñguc ménda méndacgic. ⁶⁷ Kenjic Yesunén tohotoho ichéra 12 yomuhuc qesiéncmiyec. Ini momacnec wainemma kembiñ zé wanzu? ⁶⁸ Zéyu Simon Peteronén melemma zéyec; Miñ Kewu guaru kekec hémbénañawac ac héla hegénzac, imuac nini mérac muru hia kembiñnec? ⁶⁹ Nini yomuhuc niñsarima ninzénngéziñ; Gi imi Anutuac ic téréya Momacguc. ⁷⁰ Wañu Yesunén zéyec; Neñ ini 12 ménda énépési yi me? Wañu sugcinaiguc momacguc imi ic biria wanzac. ⁷¹ (Ac imi Simon Karioto iwac naña Yudawac niñ imuhuc zéyec. Inén 12 sugcina igucnec, wañu kecma Yesu andé qemimacac heyec.)

7

Yesunén Hali kendonj niñac Yerusalem ekenjic.

¹ Imuac andiaiguc, Yuda ic ienen Yesu qehumuwiñ zé wañgic, imuac niñac Yesunén Yuda baeciguc ménda kenha wammañ zéma nimma Galilaia baeciguc lelecgéyec. ² Wañu Yuda ic ionac kendonj méñ qara Sel hali kendonj* imi hosuru hayec. ³ Hayu Yesuac munahéra ienen yomuhuc ézégic; Gi baec yomi waima Yuda baeciguc kenna imuaru guac tohotoho ichécgá ienen kiwi méréra meanzan imi hémmu. ⁴ Méñnéñ hicñi tegicmañ zéma sasañgiaiguc ai ménda meanzac. Gi ai imuhucya meanzan, imuac niñac baec séc ic embac guac hénia énézéna hémmu. ⁵ Munahéra imi momacnec i ménda ninzénngégic imuac niñac imuhuc ézégic. ⁶ Zégic Yesunén yomuhuc énézéyec; Nuac nalé imi ménda hazac, wañu onac nalé imi nalé séc hama heanzac. ⁷ Baec ic ienen onac hazéc wañ énécmimuac séc qahac. Wañu ni imi wawañ memegina imi biria zéma héipuc ac zéanzua imuac niñ hazéc wañ nénzu. ⁸ Ini kendonj imuac ekenjic, nuac naléna dindiña imi ménda ducñizac imuac niñ ni ménda ekemman. ⁹ Imuhuc zéma inén Galilaia baeciguc waima tarec.

¹⁰ Wañu munahéra kendonjac kendacgic andéginaiguc i acguc momacnec ekenjic, wañu winiñu qahac eñeyacnec sañgima ekenjic. ¹¹ Wañu kendonjiguc Yuda ic ienen iwac wamma yomuhuc qesiamugic, ic imi dimia taczac? ¹² Wañu ic tuñ yanda sugcinaiguc iwac ac sañec sasala zégic. Wañu tosanenén ic imi ic hiabia zégic, wañu tosanenén zéqetali wamma zégic; Qahac, ic iminén ic embac ikoc wañ énécmianzac. ¹³ Wañu Yuda ic ionac niñac bacgina yandiñu méñnéñ méñ winiñu iwac ac méñ ménda zéauyec.

Yesunén kendonjiguc ackuazéc ku énécmiyec.

* **7:2:** Baec kéra kérésiaiguc sel haliginaiguc kecgc Anutunén galeñgé énécmima gumu énécmiyec imi niñqelima tacniñ kecangic.

14 Wañu kendonj imi namuñja éséc kenju degucguc Yesunéñ ocmuñ téréyaiguc emma ku énécmiyec. 15 Kuénécmiyu Yuda ic ieneñ welicgéma yomuhuc zégic; Inéñ kiwi amaiguc ménda kerec, néñ ninij imi dimuhuc késa keczac? 16 Yesunéñ melemma yomuhuc zéyec; Kuénécmianzua imi nena qahac, néñ méli néñec iwarunec. 17 Méñnéñ Anutuac ewa siñawac wammañ zé wanzac iminéñ ackuazécna zézua imi Anutu arunec me nuarunec imi niñasarimac. 18 Méñ eñeya ninij tohoma zéanzac imi eñeya séwiya mepésimimu niñac imuhuc wañanzac. Wañu méñ mélimiyec imi mepésimimañ zé ai meanzac imi mia ic héla. Iwaru késpedesira méñ ménda hezac. 19 Mosenéñ héna ac imi ménda énécmiyec me? Wañu kileñ sugcnaiguc méñnéñ méñ héna ac imi ménda tohoanzac. Ini némac niñ nuwiñ zé wanzu? 20 Zéyu ac bakia melemma zégic; Gi uña biria méñ késakeczañ, méréñéñ gumañ zé wanzac? 21 Yesunéñ énézéyec; Ni kiwi méréra momacguc sac wamba ini moczonj aurizu. 22 Mosenéñ séwi heric haka imi zéénécmiyu ini Sabataiguc ic méñac séwiya hericanzu. Wañu haka imi Mosearunec qahac, imi yanda onarunec. 23 Moseac héna ac ménda logimuac Sabataiguc séwi heric haka imi wañanzu. Imuhuc wamma némac niñ Sabataiguc ic méñac séwiya moczonj mehiaru miyi imuac hazéc wañ nénzu? 24 Iwawai winiñu hezac imuac sac hémma ac ménda zétecgégic. Néñ zétecgictegic ac imi dindiñanec zégic.

Yesu imi Anutu arunec mayec.

25 Wañu Yerusalem miñina tosanéñ yomuhuc zéma qesiamugic; Qewiñ zé wanzu imi ic yomi me? 26 Ic imi ac winiñu zéma you nanzac. Wañu ieneñ ara ménda zézu. Galeñ hécnina ieneñ ic yomi

Kristo zéma hélacnec nimmizu me? 27 Kristo hayu dimuacnec hazac imi ic méñnéñ ménda nimmac. Wañu ic yomi dimuacnec imi nini ninziñ. 28 Yesunéñ ocmuñ téréya qeriaiguc ku énécmima selianec zéyec; Ini ni zéma ni dimuacnec hayi imi ninzu, néñ ni nena siñ niñac ménda mayi. Méñ méli néñec iminéñ héla. Wañu ini ménda nimmizu. 29 Wañu ni imi inéñ méli néñu iwarunec mayi imuac niñ ni imi i nimmizua. 30 Imuhuc zéyu ieneñ késawiñ zé wañgic. Wañu naléya ménda ducñiyu méñnéñ méñ méraginanéñ méñ ménda osigic. 31 Wañu sugcina igucnec sasalanéñ i ninzéggéma yomuhuc zégic; Kristo hawacnec imi ic yominéñ kiwi méréra meanzac imi ogicma kiwi méréra sasala hia mewacnec?

32 Imuhuc zéma Yesuac ac sañec imuhucya imuhucya zégic Farisaio ic ieneñ nimma hofac oo ic kiwahécgina iniguc Yesu késamuac niñ ocmuñac galeñ meme ai ic tosara méli énécmigic. 33 Wañu Yesunéñ zéyec; Ni nalé hotoñadac iniguc kecmaguc méli néñec iwac muru kemmañ. 34 Ini hocnémmu wañu ménda mihicñi némmu. Ni kecmañ imuhucgeñ ini hamuac séc qahac. 35 Zéyu Yuda ic ieneñ yomuhuc zéma eminiñ wañgic; Ic yomi dimuaru kenju hocbiñ? Alahécnina Girik ic sugcinaiguc héndémma keczu ionaru kemma Girik ic ku énécmimañ zé imuhuc zézac me? 36 Hocnémmu wañu ménda mihicñi némmu. Ni kecmañ imuhucgeñ hamuac séc qahac zézac ac imuac hénia imi némac?

37 Kendonj kunuha, nalé yandaiguc Yesunéñ namma selianec zéauyec; Méñnéñ méñ doku niñac humuzaciguc nuaru hama nemac. 38 Kiwi téréyaiguc[☆] yomuhuc ogic hezac; Méñ ni ninzéggé némmac imi qeria igucnec doku kekecyaguc iminéñ éréma luma kemmac. 39 Imuhuc Zéyec imi méñnéñ méñ i ninzéggémac imi kecma Uña

☆ 7:38: Yes 43:20, 44:3, 55:1, 58:1, Ezk 47:1-12, Yoe 3:18

késamac, imuac niñac Uñawac niñ imuhuc zéyec. Nalé imuhucgen Yesunéñ kurumenjiguc ménda emma edamuyaguc ménda wañec imuac niñ Uña ménda méliyu mayecnec.

⁴⁰ Ac imi nimma ic tosara ienen yomuhuc zégic; Hélañec ic yomi Anutuac tiliñ tiliñ ic imi mia. ⁴¹ Tosaranéñ Ic imi Kristo wanzac imuhuc zégic. Wañu tosanarénéñ yomuhuc zémanec qesigic; Kristonéñ Galilaia baec ama mén igucnec hia hicñimacac séc? Imi qahacgucnec. ⁴² Kristo imi Betelehem ama areña yanda Dawidi kerec imuarunec iwac qeli onac sugcina igucnec hicñimac imuhuc imi kiwi téréyaiguc ménda hezac me? ⁴³ Imuhuc zéma ic ienen Yesuac niñ méndéñ amugic. ⁴⁴ Ic tosanarénéñ késawiñ zé wañgic wañu méñnéñ mérianéñ i ménda osiyec.

Yuda ic onac galeñhécgina tosara Yesu ménda ninzénégic.

⁴⁵ Ai merac ienen liliñgéma hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ionaru hagic yomuhuc qesiéncmigic; Némac niñac Yesu ménda késama eñ hazu? ⁴⁶ Zégic ocmuñac galeñ meme ai ic ienen melemma zégic; Ac imuhucya méñnéñ mén ménda zéauyu niñañ. ⁴⁷ Zégic Farisaio ic ienen yomuhuc énézégic; Ini acguc ikoc wañ énécmizac? ⁴⁸ Galeñ zéma Farisaio ic nonarunec méñnéñ i ninzénégé mizac me qahac? ⁴⁹ Ic eñomia hénac ac ménda niñacgézu ini saecginaguc. ⁵⁰ Wañu sugcinaiguc mén becnec Yesuaru keñec qara Nikodemo inéñ yomuhuc qesiéncmiyec; ⁵¹ Hénac acninanéñ ic méñac ara me hakaya meyec imi walac ménda nimmagucnec késpedesiraguc zéanzac me qahac? ⁵² Zéyu zégic; Gi momacnec Galilaia baec igucnec me? Kiwi oloñ hénna. Hémma Galilaia baec igucnec Anutuac tiliñ tiliñ ic mén ménda hicñimac imi niñ asariwésémañ.

⁵³ Imuhuc zégic tecgéyu eñac eñac amaginaiguc kendacgic.

8

Héna yanda embac mén Yesuaru wagicma hagic.

¹ Yesunéñ Oliwa bonjaiguc eñec. ² Wañu ama gianjiyu inéñ ocmuñ téréyaiguc muñguc eñec. Eñu ic embac moczoñ iwac muru hagic tacma ku énécmiyec. ³ Wañu hénac acac kiwi ic zéma Farisaio ic ienen embac mén kaisero wammanec keru késagic imi wagicma hama sugcinaiguc haigic nañec. ⁴ Nañu Yesu ézégic; Kiwi ic, embac yomi kaisero wamma keru imuhucgen késagic. ⁵ Mosenéñ hénac aciguc embac imuhucya imi hocnéñ héihumuwiñ niñac zéseli nénécmiyec. Wañu geñ mia dimuhuc zéwésémañ? ⁶ Wañu ac imi batucgéma késpedesira mihicñima aciguc opochiñ zéma imuhuc qesimigic. Wañu Yesunéñ sicgéma baeciguc mérianéñ kiwi oma tarec. ⁷ Imuhuc taru ienen qesima qesi wañgic inéñ dindiñanec namma yomuhuc énézéyec; Onarunec méñnéñ késpedesic qahac kecanzaciguc inéñ walac hénima hocnéñ héiyuguc. ⁸ Imuhuc zéma muñguc sicgéma baeciguc kiwi oyec. ⁹ Oyu ienen ac imi nimma ic yanda mén hénima keñu, gi mén ni mén wai érécmima kendacgic Yesu zéma embac sugcinaiguc nañec ieren ekacnec nañoc. ¹⁰ Yesunéñ dindiñanec namma héñu kendacgic embac imi momacguc eñeyanec nañu yomuhuc qesimiyec; Embac, ic moczoñ imi dimia? Késpedesicgaguc zégénzac mén ménda nanzac me? ¹¹ Zéyu zéyec; Qahac, Miñ Kewu. Zéyu Yesunéñ ézéyec; Ni acguc késpedesicgaguc ménda zégénzua. Kemma deguc muacnec késpedesic muñguc ménda wambésémañ.

Yesuac héipuc ac imi hélaguc.

¹² Yesunéñ muñguc ac yomuhuc énézéyec; Ni baec séc ic embac onac asac mararañ. Mén ni méndac némmac imi siñi qeriaiguc muñguc ménda keremmac. Wañu kekecac asaha késakecmac. ¹³ Imuhuc zéyu Farisaio ic ienen yomuhuc ézégic; Geñgacnec guac héipuc

wanamuanzan imuac niñ guac héipuc ac imi héla qahac. ¹⁴ Zégic Yesunéñ yomuhuc melemma zéyec; Ni imi dimuacnec hama dimuaru kemman imi ni ninzua, imuac niñac ni nenaoc nuac héipuc acna wanamuma zézua, néñ imi hélacnec wanzac. Wanu ini imi ni dimuacnec hama dimuaru kemman imi ménda ninzu. ¹⁵ Eneñ ic onac ninñ igucnec niñgésianzu. Wanu neñ imi ic méñac ménda niñgési mianzua. ¹⁶ Ni nenacnec qahac, Manjoc méli néñec i guc momacnec niñgésianzic, imuac niñ ni niñgésimanñ iguc, nuac niñgésigésina imi hélacnec wammac. ¹⁷ Héna acginaiguc yomuhuc hezac; Ic éréhécnéñ héipuc ac zéyic imi héla wammac. ¹⁸ Méñ imi ni nenawac héipuc wanamuanzua, wanu héipuc icna méñ imi Manjoc méli néñec imi mia. ¹⁹ Imuhuc zéyu ieneñ qesimigic; Guac manjocga imi dimia? Zégic Yesunéñ melemma énézéyec; Ini ni me Manjocna ménda niñnércmizu. Ni niñnémbunec imi Manjoc imuhucnec nimmiwunec. ²⁰ Ac imi ocmuñ téryaiguc soukiwa haimimiawac katapa tarec imuaru ku énécmima zéyec. Wanu naléya ménda ducñiyec imuac niñac méñnéñ méñ i ménda késayec.

²¹ Wanu inéñ muñguc énézéma zéyec; Ni kema ini hocnémma késpedes ginaguc humumu. Wanu kemma kecmanñ imuhucgeñ ini hamuac séc qahac. ²² Imuhuc zéyu Yuda ic ieneñ eminiñ wanñic; Ni kemmanñ imuhucgeñ ini hamuac séc qahac imuhuc zézac. Héna imi némac? Eñeyaoc euma humumac me? ²³ Zégic inéñ énézéyec; Ini younec, wanu ni imi ou kurumeñ igucnec. Ini baec igucnec, wanu ni imi imuarunec qahac. ²⁴ Imuac niñac ini késpedesgina qeriaiguc humumu imuhuc zézua. Ni imi i wanzua imi ménda ninzén gézuiguc késpedes ginawac qeriaiguc humumu. ²⁵ Imuhuc zéyu ieneñ yomuhuc

qesi migic; Gi méré? Wanu Yesunéñ énézéyec; Ni héniana nalé séc énézéanzua. ²⁶ Ni onac ac sasala zéma zégésigési ac sasala késakeczua, néñ méli néñec imi héla miñina, imuac niñac inéñ nézéyec imi sac baec ic embac énézéanzua. ²⁷ Inéñ Manjocyawac imuhuc zéma énézéyec. Wanu ieneñ imi ménda niñtegicic. ²⁸ Imuac niñ Yesunéñ yomuhuc zéyec; Ini Icac Naña imi meyacmu nalé imuaru ni imi mia i* zéma niñasarimu. Wanu ni nena ewa siñnawac iwawai méñ ménda meanzua, néñ Manjocnéñ iwawai ku néñec imi sac énézéanzua imi niñtegicmu. ²⁹ Mélinéñec imi niguc kecanzac. Ni nalé séc ai tosara Anutunéñ héñu sécgéanzac ai imuhucya sac meanzua. Imuac niñ inéñ nenacnec ménda wainéñanzac. ³⁰ Imuhuc zéyu bec sasalanéñ ninzénégimigic.

Abarahamac qelihéra.

³¹ Wanu Yuda ic ninzéngezu ionac yomuhuc énézéyec; Ini nuac ackuazéc qeriaiguc hémbénaña kecmuiguc hélacnec nuac tohotoho ichéna wammu. ³² Wanu ini ac héla niñacgéic ac héla iminéñ ziki sipacgina hulac énécmimac. ³³ Zéyu ac yomuhuc melenñic; Nini Abarahamac qeli, méñnéñ ziki sipac ménda wanñ nénécmigic. Wanu némac niñ ziki sipacgina hulac énécmimac zézanñ? ³⁴ Yesunéñ melemma énézéyec; Hélacnec téngéñ énézézua, méñnéñ méñ késpedes wananzac imi imuac welenñ qeque ic wanzac. ³⁵ Wanu welenñ qeque icnéñ miñinawac amaiguc nalé séc ménda kecmac, néñ nañanéñ tetcgia qahac kecmac. ³⁶ Imuac niñ Nañanéñ hulac énécmiyu ini hélacnec ziki sipacgina qahac kecmu. ³⁷ Ini Abarahamac qeli imi ni ninzua. Wanu qeriginaiguc nuac ackuazécnawac tatacya méñ ménda he énécmizac. ³⁸ Ni Manjocnawac wésiaiguc héñi

* **8:28:** Ni imi mia Kristo zéma niñasarimu.

imuac énézéanzua. Waņu ini mia maņgocgina iwarunec niņgic imuac waņanzu.

³⁹ Zéyu zégic, Nonac maņgoc imi Abaraham. Waņu Yesunéj melemma énézéyec; Abarahamac qeli wambunec haka Abaraham waņec imuhucya wambunec.

⁴⁰ Ni Anutu arunec nimma ac héla énézéwa nuhumuwiņ zé wanzu. Waņu Abaraham inéj haka imuhucya ménda waņec.

⁴¹ Ini eņaņ maņgocgina iwac haka imi waņanzu, imuhuc zéyu ienej melemma zégic; Nini kaisero haka igucnec ménda hicņiyiņ. Nonac maņgoc imi momacguc sac keczac imi Anutu.

⁴² Yesunéj yomuhuc zéyec; Ni Anutu arunec hicņima mayi. Ni mayi imi nena ewana niņ qahac, inéj méli néju mayi, imuac niņ Anutu imi onac maņgoc wambacnec imi ala waņ némbunec.

⁴³ Dimuhuciguc nuac ackuazéc imi ménda niņasarizu? Imi mia acna gezacginanéj nimmuac séc qahac imuac niņac ménda niņasarizu.

⁴⁴ Ini maņgocgina Biria miņina iwarunec hicņigic, imuac niņ iwac ewa siņa tohowiņ zé wanzu. Inéj nalé hénia igucnec euqaqac ic kerecac keczac. Waņu iwac qeriaiguc ac héla méj ménda hemiyu ac hélaiguc ménda naņanzac. Inéj mia ic ikora waņu ikoc acwac maņgocya keczac, imuac niņ ikoc ac zémaņ zé eņeya niniņ késama zéanzac.

⁴⁵ Waņu ni ac héla zéanzua imuac niņ ini ménda ninzéhé nézū. ⁴⁶ Onarunec méjnéj nuac késpedesna méj hia mihicņimac? Ac héla énézézuaiguc némac niņ ménda ninzéhé nézū?

⁴⁷ Méj Anutuac buņa keczac imi Anutuac ac ninzac. Waņu ini Anutuac buņa ménda keczu, hénia imuac niņ ini ménda niņtohoanzu.

Yesunéj eņeya héipuc ac zéyec.

⁴⁸ Zéyu Yuda ic ienej yomuhuc melemma zégic; Nini guac yomuhuc zéma niņanzin; Gi Samaria ic dac, uņa biria késa keczaņ. Zéziņ

imi hélacnec me qahac? ⁴⁹ Waņu Yesunéj melemma zéyec; Ni uņa biria méj ménda késakeczua. Waņu ni Maņgocna eeya héianzua waņu ini ni mematiti waņ nézū.

⁵⁰ Ni nenaoc nuac eena héinémmuac niņ ménda waņanzua, néj méjnéj imuac niņ wamma gésima keczac.

⁵¹ Héla nec téngéj énézézua, Méjnéj méj nuac ackuazéc tohoma kecmaciguc inéj ménda humumac.

⁵² Imuhuc zéyu bec Yuda ic ienej zégic; Gi uņa biria késakeczan imi deguc niņasariziņ. Abaraham zéma Anutuac tiliņ tiliņ ic ienej moczoņ humudacgic, néj geņ mia méjnéj méj guac ackuazéc tohoma kecmaciguc inéj kilendac ménda humumac zékeczan me?

⁵³ Gi maņgocnina Abaraham humuyec i ogiczan me? Anutuac tiliņ tiliņ ic ienej acguc humudacgic. Waņu gi geņa niņ niņna méré wanzac me?

⁵⁴ Yesunéj melemma zéyec; Ni nenawac eena héiwa nuac eena imi héla qahac wammac. Neņaņ Anutu zéanzu Maņgocna iminéj eena héianzac.

⁵⁵ Ini i ménda nimmizu, waņu neņ i nimmizua. I ménda nimmizua zéwinec imi ini ésécnec ic ikora wambinec. Waņu ni i nimmima iwac ackuazéc tohoanzua.

⁵⁶ Onac maņgoc Abaraham inéj naléna hémmaņ zé ewa hia nimma kecma hémmaguc ségiségi waņec.

⁵⁷ Imuhuc zéyu Yuda ic ienej zégic; Gi yawuņa 50 ménda késazaņ. Waņu Abaraham bec héj nec?

⁵⁸ Zégic zéyec; Héla nec téngéj énézézua, Abaraham ménda hicņiyec nalé imuarunec keriac kecua.

⁵⁹ Imuhuc zéyu ienej qewiņ zéma hoc megic. Waņu Yesunéj saņgima ocmuņ téréya imi waima hiņgacma keņec.

9

Ic méj kic hilicyaguc hicņiyec imi mehiaruyec.

¹ Yesunéj héniaiguc kemma ic méj kic hilicyaguc hicņima kerec imi héj nec. ² Waņu tohotoho ichéra ienej

qesima zégic; Kiwi ic, ic méréneñ kápésic wañu inéñ kic hilicyaguc hicñiyec? I eñeyaoc me neñgoc mañgocya iereñ? ³ Zégic Yesunéñ yomuhuc énézéyec; Eñeyaoc me neñgoc mañgocyanéñ kápésic ménda wañic. Wañu Anutuac ai méñ imi iwac kekeciguc wininiyu hémmu niñac imi hicñimiyec. ⁴ Mélinéñec iwac ai imi kaiwe nanzac imuac séciguc mewiñ. Wañu siñiya hayu méñnéñ méñ ai memacac séc qahac. ⁵ Ni baeciguc kecanzuanec baecac asac mararañ wanzua. ⁶ Imuhuc zémaguc, baeciguc sépécgéma sépécnéñ gizon meyacgéma iwac kiwaiguc haiyec. ⁷ Haima yomuhuc ézéyec; Siloam zékéñiguc kemma zuacna. (Siloam imuac hénia imi; Mélimiyec.) Zéyu inéñ kemma zuaru kiwa hiaruyu hémma amayaiguc lilingéma keñec. ⁸ Wañu ic ama momachéra zéma ic tosara ic imi zéwelec énécmiyu héñangic ieneñ yomuhuc qesigic; Ic yomi henaiguc tacma iwawai niñac qesinéncmianec iminéñ me qahac? ⁹ Tosaranéñ inéñ mia zégic. Wañu tosananeñ qahac, i ésécnec zégic. Wañu i eñeyaoc yomuhuc selima zéyec; Ni ic imi mia. ¹⁰ Zéyu ieneñ qesimima zégic; Kicga dimuhuc hiaruzac? ¹¹ Zégic zéyec; Ic méñ Yesu zémianzu inéñ gizon meyacgéma nuac kicnaiguc haima Siloam zékéñiguc kemma zuacna zéyu kemma zuacba hiaruyu héñanzua. ¹² Zéyu ézégic; Ic imi dimuaru keczac? Wañu melemma zéyec; Ni ménda ninzua.

Farisaio ic ieneñ kic hilic mehiaruyec imuac ara zégic.

¹³ Wañu ic becneñ kic hilic kerec imi wagicma Farisaio ic ionaru keñgic. ¹⁴ Wañu Yesunéñ gizon meyacgéma kiwa mehiaruyec imuac naléya imi Sabata. ¹⁵ Imuac niñ Farisaio ic ieneñ imuhucyanec iwac kiwa dimuhuc hiaruyec zéma qesimigic. Wañu ic imi yomuhuc melemma zéyec; Inéñ gizon nuac

kicnaiguc haiyu zuacba hiaruyu héñanzua. ¹⁶ Farisaio ic tosananeñ zégic; Ic imi Sabata logianzac imuac niñ Anutu arunec qahac. Wañu tosananeñ kápésic ic méñnéñ dimuhuc kiwi méréra imuhucya mewacnec imuhuc zéma méndéñ amugic. ¹⁷ Wañu kic hilic imi muñguc qesimigic; Ic iminéñ kicga mewéréñgézac, geñ iwac niñ némac ac zéwésémañ? Zégic zéyec; Ic imi Anutuac tiliñ tiliñ ic.

¹⁸ Wañu Yuda ic ieneñ ic imi kic hilic kerec igucnec hiaruyec imi ménda ninzéñgéma iwac neñgoc mañgocya héihéré érécmigic. ¹⁹ Érécmima yomuhuc zéma qesiércmigic; Ic yomi orac meracgira me? Wañu ic yomuac kic hilicyaguc hicñiyec zézaoc? Wañu deguc imi dimuhuc héñanzac? ²⁰ Zégic neñgoc mañgocya iereñ yomuhuc melemma zéyoc; Ic yomi norac nañnira imi zéma kic hilicyaguc hicñiyec imi niri ninzic. ²¹ Wañu dimuhuciguc kiwa hiaruzac imi zéma méréneñ iwac kiwa mewéréñgéyec imi niri ménda ninzic. Wañu i imi yawuñ sasala imuac niñ qesimigic eñeyaoc eñeya surucya énézémac. ²² Yuda ic ieneñ méñnéñ Yesu imi Kristo zéma ninzéñgémac imi Anutuac henaorin sucnina igucnec nesimiwiñ imuhuc zéma bec ewa momac wañgic imuac niñ iereñ ionac niñac bacgira yandiyu imuhuc zéyoc. ²³ Imuac niñac iwac neñgoc mañgocyanéñ; I komora qahac, qesimigic, imuhuc énézéyoc.

²⁴ Wañu muñguc ic kic hilic kerec imi héihéréma ézégic; Anutuac eeya héiwéséna. Ic imi kápésiraguc imi nini ninziñ. ²⁵ Zégic inéñ melemma zéyec; Ic imi kápésiraguc me qahac imi ni ménda ninzua. Momacguc ninzua imi yomuhuc; Becneñ ni kic hilic kerí, néñ deguc imi héñanzua. ²⁶ Zéyu zégic; Dimuhuc wañgéñec? Inéñ dimuhuc kicga mewéréñgéyec? ²⁷ Inéñ melemma énézéyec; Ni bec zédaczua, néñ gezacginanéñ ménda

nimma némac niñac muñguc nimbiñ zé wanžu? Ini momacnec iwac tohotoho ichéra wambiñ zé wanžu? ²⁸ Imuhuc zéyu hahali mima zégic; Gi imi iwac tohotoho icya. Wañu nini imi Moseac tohotoho ichéra. ²⁹ Anutunéñ Mose ac ézéyec imi nini ninziñ. Wañu ic imi dimuarunec imi nini ménda ninziñ. ³⁰ Zégic ic iminéñ yomuhuc énézéyec; Ic imi kicna mehiaruyec wañu dimuacnec hayec imi ini ménda niñasarimanec keczu. Imuac mia ni welicgé énécmizua. ³¹ Nini yomuhuc niñanziñ; Anutunéñ késpedesic ic ionac gezac ménda haianzac, néñ ic solañ Anutuac ackuazéc tohoanzac iwac mia gezac haianzac. ³² Ic méñ kic hilicyaguc hicñiyecac keru kiwa mébéreñgéyec ac suruc imuhucya imi nalé hicñima hama éréyec imuac suraiguc méñ ménda zégic niñiñ. ³³ Ic imi Anutu arunec ménda mawacnec ai imuhucya méñ hia ménda mewacnec. ³⁴ Zéyu zégic; Gi késpedesic qeriaiguc téngéñ hicñinec, néñ ac ku nénécmizañ? Imuhuc zéma nesigic keñec.

Ninzéñ ninzéhina qahac imi kic hilic ésécnec.

³⁵ Ic imi néfacgéxic mayec imi Yesunéñ niñec. Nimma ic imi mi-hicñima qesi miyec; Gi Icac Nañá imi ninzéhézan? ³⁶ Wañu ic iminéñ zéyec; Miñ Kewu, ic zézan imi méré? Nézéna ic imi ninzéhéwa. ³⁷ Yesunéñ zéyec; Geñ deguc hémma nanzañ. Giguc ac zézac iminéñ ic imi mia. ³⁸ Wañu ic iminéñ Miñ Kewu ni ninzéhézua zéma mepési miyec. ³⁹ Wañu Yesunéñ yomuhuc zéyec; Ni niñgési énécmimañ zé baeciguc mayi. Imuac wañ énécmiwa kic hilicnéñ hémmu, néñ kicginagucnéñ kic hilic wammu.

⁴⁰ Farisaio ic tosara momacnec kegcic ieneñ imuhuc zéyu nimma zégic; Nini momacnec kic hilic me? ⁴¹ Wañu Yesunéñ énézéyec; Ini kic hilic kecwunec imi késpedesicgina ménda he énécmiwacnec. Wañu

deguc héñanziñ zézu, imuac niñ késpedesicgina he énécmizacnec.

10

Rama zéma rama galeñ.

¹ Ni hélacnec téngéñ zézua, méñ rama onac demin qeriaiguc emmañ zéma nagu igucnec ménda emma hena méñunec logimac imi kowu nene zéma kaiziliweñ ic. ² Méñ nagu igucnec emmac iminéñ ramawac galeña. ³ Awiawi icnéñ iwac niñac naguya auanzac. Wañu rama ieneñ ara hia niñyaccgégic inéñ ramahéra qacgina unuruma onagiru séñgañgeñ mamu. ⁴ Rama ieneñ ara hia niñyaccgézu imuac niñ on-agiru madacgic eñeya walac keñu méndacmima keñanzu. ⁵ Wañu ic enia méñac ara imi ieneñ ménda niñtegicanzu. Imuac niñ waima héñqaccgéma kemmu. ⁶ Yesunéñ séséc ac imi énézéyu niñgic, néñ ac hénia imi ménda niñasarigic.

⁷ Imuac niñ Yesunéñ muñguc énézéyec; Hélacnec téngéñ énézézua; Ni rama ionac nagu. ⁸ Ni ménda hawa walac hagic imi eneñ moczoñ kowu nene zéma kaiziliweñ ic. Imuac niñac rama ieneñ acgina ménda niñgic. ⁹ Ni nagu mianéñ, méñnéñ nuac muru keremmac imi añgéña tiwa, nagu imuacnec eñeñ mama wamma nene mihiçñimac. ¹⁰ Kowu nene imi eñ ménda hamac, néñ rama sasançiaiguc énépésima kemma mebirima unuhumumac niñac sac haanzac. Ni mia rama ieneñ kekec imi sécgina mema kuaya qeqe memu niñac hayi. ¹¹ Ni imi rama galeñ hiabia. Galeñ hiabianéñ rama ionac niñ kekeçya hia wai énécmianzac. ¹² Wañu galeñ soukiwa niñac ai meanzac iminéñ galeñ héla qahac. Wañu rama imi eñeya qahac, imuac niñ haséñ kazu hayu hémma rama wai énécmima néngaru haséñ kazunéñ inima néndéñ énécmianzac. ¹³ Ic imi soukiwa niñac ai meanzac imuac niñ néngacanzac. Wañu inéñ rama niñac ewa éréhéc ménda

wanjanzac. ¹⁴ Ni rama galej hiabia. Ramahécna ninjénécmiwa ninjénzsu. ¹⁵ Imi mia Manjocnéj ni ninjénju nej Manjoc nimmianzua imuhuc ésécnec. Imuac ninj ni rama ionac ninjac kekecna waizua. ¹⁶ Nuaru ramahécna méj keczu imi deminj yomuacnec qahac. Wañu ini momacnec onagicma éréwa nuac ewana nimmu. Ninjic rama tuñ momacguc kecgic galej momacguc kecénécmmimac. ¹⁷ Kekecna muñguc memañ zéma waizua imuac ninj Manjocnéj nuac goina héianzac. ¹⁸ Kekecna imi méjnénj ménda nuagicmac. Wañu ni nenaoc waizua. Kekecna gilimañ me muñguc memañ imuac kuc buña imi nuaru henénzac. Zézé seli imi Manjocna iwac murunec hayu késayi.

¹⁹ Ac imuac ninj Yuda ic ienej muñguc héndéj amugic. ²⁰ Wañu sugginaiguc sasalanéj yomuhuc zégic; Inéj uña biria késayu qeria sicsaoc wanzac. Némac ninj ara ninzu? ²¹ Wañu tosanénéj yomuhuc zégic; Ac imi ic méj uña biriayaguc imuhucyawac ac qahac. Uña birianéj ic kic hilic méñac kiwa hia mehiarumac me?

Yuda ic ienej Yesu ménda ninjénégmigi.

²² Yerusalemiguc ocmuñ téréyawac naguya augic imuac yawuñ* imi sanjeña naléyaiguc ducñiyec. ²³ Yesunéj ocmuñ téréya deminj qeriaiguc luhuc ama yanda méj qara Solomon taru imuac qeriaiguc lelecgéma nanec. ²⁴ Wañu Yuda ic ienej lelecgémima yomuhuc zéma ézégic; Némac nalé ducñiyuguc ewa éréhéc ménda wanjémbinj? Gi Kristo keczanjiguc zéasarima nénézéna. ²⁵ Zégic Yesunéj yomuhuc énézéyec; Ni énézéyi, néj ménda ninjénjéanzu. Kiwi méréra nuac Manjocnawac qaraiguc meanzua iminéj nuac héipuc ac zéénécmmizac. ²⁶ Wañu ini imi nuac

ramahécna qahac imuac ninj acna ménda ninjénjézu. ²⁷ Ramahécna imi ewana ninjanzu. Wañu ni ionac ninjénécmiwa ienej méndac néjanzu. ²⁸ Neñ kekec hémbénaña imi énécmiwa méndagucnec humumu. Méjnénj méj nuac méréra igucnec ramahécna nuagicmacac séc qahac. ²⁹ Nuac hainéjéc Manjocna inéj momac yanda onogicdacma kunéjgina keczac, imuac ninj méjnénj Manjocnawac méria igucnec iwawai méj paktak wagicmacac séc qahac. ³⁰ Ni zéma Manjoc niri momacguc.

³¹ Imuhuc zéyu muñguc Yuda ic ienej héiwiñ zéma hoc megic. ³² Yesunéj yomuhuc énézéyec; Kiwi méréra icnéj ménda memeya imi hénia hénia Manjocna iwarunec mema énézéwa hénzu. Wañu imuac sugginaiguc némac iwawai méj ninjac hocnéj nuwiñ zé wanzu?

³³ Zéyu Yuda ic ienej melemma zégic; Iwawai imuac me imuac ninj qahac, gi baec ic kecma Anutu wanzua zéma Anutu zébiri qébiri wammianzan ac haka imuac mia hocnéj guwiñ zé wanzin. ³⁴ Yesunéj melemma énézéyec; Héna acginaiguc, Neñ ini anutu zéénécmmizua* imuhuc ménda ogic hezac me?

³⁵ Kiwi téréya imi augic qahac wammacac séc qahac. Anutunéj ic tosara ara zéhicñi énécmianec ionac ninj anutu zéénécmmiyec.

³⁶ Méj Manjocnéj kekecyá météré wammima baeciguc mélimiyec iminéj Ni Anutuac Naña zéyu, némac ninj, Téréya zébiri qébiri wammizac, zénénzu? ³⁷ Manjocnawac ai ménda meanzuaiguc ménda ninjénjé némmu. ³⁸ Néj aiya meanzuaiguc imi, ni qahac, néj kiwi méréra imi miadac kileñ ninjénjému. Imuhuc wammuiguc Manjocnéj nuac qerinaiguc keru ni iwac qeriaiguc kecanzua imi hia ninjasarimu. ³⁹ Ienej muñguc késawiñ zé wanjic, wañu inéj méragina igucnec néjgacma

* **10:22:** Kendonj imuac, Hanukah zéanzu. ✧ **10:34:** Leg 82:6

keñec.

⁴⁰ Wañu Yesunéh Yodan doku néwécgeñ becnec Yohanenéh doku naec énécmiyec imuaru kemma kerec. ⁴¹ Wañu ic embac sasalanéh imuaru hama zégic; Yohanenéh bec kiwi méréra ménj ménda meyec, néh ic yomuac ac sasala zéyec iminéh moczoñ héla wanzac. ⁴² Wañu baec imuaru sasalanéh Yesu ninzéhégic.

11

Yesunéh Lazaro humuc igucnec meqelimiyc.

¹ Ic ménj hafi kiyu heyec. Qara imi Lazaro. Inéh Maria zéma iwac embac dara Mata iorac ama arenja Betania igucnec. ² Maria yomi Miñ Kewuac qahaiguc haléc héméña hiabia pocgéma eneya oruc zucyanéh hénaya naecmiyec imi mia. Wañu Lazaro hafi heyec iminéh mia Maria iwac nauñ dara. ³ Wañu nauñhéréra ieren Yesuaru ac yomuhuc haiyic keñec; Miñ Kewu, ic siña niñmianzan imi hafi kiyu hezac. ⁴ Wañu Yesunéh suruc imi nimma yomuhuc zéyec; Hafi imuac tetecgia imi humuc qahac. Imi mia Anutu mepé qepési mihicñi mimuac niñac hicñizac. Wañu imuarunec Anutuac Naña acguc mepésimimu. ⁵ Yesunéh Mata zéma iwac embac munaya zéma Lazaro ionac siñgina niñañec. ⁶ Wañu Lazaro hafi hezac zégic nimmaguc kerec imuaru waimanec keru ai meme éréhéc keñec. ⁷ Keñu tohotoho ichéra énézéma zéyec; Neñañ liliñgéma Yuda baeciguc kembin. ⁸ Zéyu ienen zégic; Kiwi ic, Yuda ic ienen hocnéñ guwiñ zé wañgic imi ai meme sasala ménda tecgézac. Wañu imuaru muñguc kembésémañ? ⁹ Yesunéh melemma zéyec; Kaiwe éréma hiñgacanzac imuac naléya 12 ac séc ménda hezac me? Ménjnéñ kaiweiguc keñha wammaciguc baec kurumeñac asac mararañguc hémma ménda qonzontoj gémac. ¹⁰ Ménjnéñ siñjiiguc keñha wañu iwac qeriaiguc

asac mararañ qahac wañu mama qemac. ¹¹ Imuhuc zémaguc andiaiguc yomuhuc énézéyec; Neñañ alanina Lazaro gauya hezacnec. Ni kemma mindiwa yacmac. ¹² Wañu iwac tohotoho ichéra ienen zégic; Miñ Kewu, gau hezaciguc hiarumac. ¹³ Yesunéh iwac humuc niñac imuhuc zéyec, néh iwac tohotoho ichéra ienen gau hehe niñac imuhuc zézac zéma niñgic. ¹⁴ Wañu Yesunéh zéasarima zéyec; Lazaro imi humuyec. ¹⁵ Onac niñ wamma nimba imuaru ménda keru iminéh hia wañu ségiségi wanzua. Imuhuc wamba ini ninzéhégimu. Neñañ iwac muru kenni. ¹⁶ Wañu ic ménj Toma, Didimo (Héi séwi séwi) zémianzu, inéh tohotoho ic tosara yomuhuc énézéyec; Neñañ momacnec kemma i guc humuwiñ zé humuwiñ.

Yesu imi humuc igucnec yacyac imuac miñina.

¹⁷ Yesunéh ama imuaru hayu Lazaro imi téngégic kicsuañ qeriaiguc heyu ai meme kemboñ qahac wanzac zégic niñec. ¹⁸ Betania ama arenja imi Yerusalem hosuraiguc taru hénaya imi 3 kilomitawac séc wañec. ¹⁹ Wañu Yuda ic sasalanéh nauñgirawac soñgoñ iricma soñgoñ ac wañ érécmiwiñ zé Mata zéma Maria iorac muru hagic. ²⁰ Wañu Yesu hazac zégic nimma Matanéh i hémmañ zé keñec. Wañu Marianéh amaiguc tarec. ²¹ Miñ Kewu! Matanéh ézéyec; Gi you kecbañnec nauñ dacnira imi ménda humuwacnec. ²² Wañu ninzua, deguc acguc némac iwawai niñac Anutu welec mina Anutunéh hia niñgémmac. ²³ Zéyu Yesunéh yomuhuc ézéyec; Guac nauñ dacga imi muñguc yacmac. ²⁴ Zéyu Matanéh melemma zéyec; Nalé tetecgia wañu, humuc igucnec yacyac hicñiyu muñguc yacmac imi ni ninzua. ²⁵ Zéyu Yesunéh ézéyec, Ni imi humuc igucnec yacyac zéma kekec imuac miñina, ménjnéñ ménj ni ninzéhégé nénzac imi kekecyaguc kecmac. Wañu

humumaciguc kilendac kekecyaguc kecmac. ²⁶ Wañu mên qeliqeli kecmac ni ninzêngé nênzac imi kilendac humucya qahac kecmac. Gi imi ninzêngézan me qahac? ²⁷ Zéyu embacnéz zéyec; Oo, Miñ Kewu, ni ninzêngézu. Gi Kristo, Anutuac Naña baeciguc hahaya.

²⁸ Imuhuc zémaguc lilingéma kemma embac munaya Maria qaru hayu iwacnec ézéyec; Kiwi ic imi hama guac guruzac. ²⁹ Zéyu Marianéñ nimma focdac yacma iwac muru keñec. ³⁰ Wañu Yesu imi ama areña yanda qeriaiguc ménda hayec, néñ Mataguc azoroyoc imuhucgeñ nañecnec. ³¹ Wañu Marianéñ geriwaguc yacma keñu, Yuda ic amaiguc i guc tacgic ieneñ hémma siacmañ zé kic suañiguc kenzac gezan imuhuc zéma i méndacmigic. ³² Wañu Marianéñ Yesu nañec imuaru hama hémma iwac hénayaiguc mama sicgéma ézéyec; Miñ Kewu, gi you tacbañnec nauñ dacnira ménda humuwacnec. ³³ Imuhuc zéma siaru Yuda ic i guc hagic momacnec siacgic Yesunéñ iniru qeri uñaya yéwériyu wésia témañ zé wañec. ³⁴ Wañu, Dimucgeñ haigic zéma qesiyu, Miñ Kewu, hama hénna zégic. ³⁵ Wañu Yesu kic masiya mayec. ³⁶ Wañu Yuda ic ieneñ hémma zégic; Héngic, Lazaro iwac siña dimuhuc nimmiañec! ³⁷ Ic tosanaréñ yomuhuc zégic; Kic hilic imi mehiaruyec. Wañu ic yomi ménda humumac niñ méra mimacac séc qahac wañec me?

Yesunéñ Lazaro humuc igucnec meqeliyec.

³⁸ Wañu Yesunéñ wésia muñguc yanda wamma kicsuañiguc keñec. Wañu kicsuañ imi hoc kifaña, kuaya imi hocnéñ hézicgégic heyec. ³⁹ Yesunéñ zéyec; Hoc imi qililingégic keñu. Zéyu ic humuyec iwac embac nauña Matanéñ yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu, ai meme kembon qahac wanzac, imi bec héméñaguc wanzac. ⁴⁰ Zéyu Yesunéñ ézéyec;

Gi ninzêngéma Anutuac edamuya hémbésemañ imuhuc ménda gézézua me? ⁴¹ Wañu hoc qililingégic keñu Yesunéñ kiwa hima hémma zéyec; Mañgoc gi acna ninzan imuac niñac ewa hia ac gézézua. ⁴² Gi nalé séc nuac niñanzañ imi niñi. Wañu zézua imi ic you nanzu ieneñ geñ ni méli nênnec imi ninzêngému niñac ionac niñ wamma imuhuc gézézua. ⁴³ Imuhuc zéma Yesunéñ kucnec qarec; Lazaro, mama hana! ⁴⁴ Zéyu ic humumia iminéñ mama hayec. Wañu hénna méria imi lineñ malekunéñ osogic heyu musuya imi kereñnéñ osogic heyec.

Yesunéñ énézéyec; Hulacmigic keñha wañu.

Farisaio ic eneñ Yesu qewiñ zéma ac sañec wañgic.

⁴⁵ Imuac niñac Yuda ic sasala Maria iwac hagic ieneñ ai Yesunéñ meyec imi hémma ninzêngégic. ⁴⁶ Wañu tosanaréñ Farisaio ic ionac muru kemma ai Yesu meyec imuac ac suruc wañ énécmigic. ⁴⁷ Hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneñ kaunsol tocgo énécmima yomuhuc énézégic; Neñañ dimuhuc wañkeczin? Ic imi kiwi méréra hénna hénna yanda wañanzac. ⁴⁸ Neñañ i imuhuc waimini, ic embac moczon ninzêngé mimu. Ninzêngé migic Roma ic ieneñ hama baec yandanina zéma ic embac hécnina imi nonagicmu. ⁴⁹ Zégic suggina igucnec hofac oo ic mên qara Kayafa yawuñ imuaru eñeñagina kerec iminéñ yomuhuc énézéyec; Ini niningina qahac téngéñ! ⁵⁰ Ic méñnéñ ic embachéra moczon ionac niñ wamma humuyu ic embachéranéñ ménda humumu iminéñ onac muru hia wammac imi ménda niñyacgézu? ⁵¹ Ac imi eñeyawac ewaya niñac ménda zéyec. Inéñ yawuñ imuac eñeñagina kerec imuac niñ Yesu imi Yuda ic onac humumacac niñ andiawac ara imuhuc zéyec. ⁵² Baec yandagina imuac sac qahac Anutuac nambérac héra baec séc tuima keczu

imi momacnec tocgé énécmiyu tuṅ momacguc wammac niṅac imuhuc zéyec. ⁵³ Waṅu nalé imuarunec Yesu gemu niṅac ac saṅec waṅcic.

⁵⁴ Imuac niṅac Yesunéṅ Yuda ic sugcinaiguc winiṅu muṅguc ménda lelecgéyec. Waṅu zélén baec hosuraiguc taṅ méné qara Eferaim taru, tohotoho ichéra iniguc imuhucgeṅ kemma kecgic.

⁵⁵ Yuda ic ionac nagu sacyaguc ogicma keṅcic imuac kendoṅ ho-suru hayu ic embac sasalanéṅ kendoṅ imi ménda hayunec imuac météré haka wambiṅ niṅac amaya amaya igucnec yacma Yerusalem ekeṅcic. ⁵⁶ Waṅu ieneṅ ocmuṅ téréya sombeniguc namma Yesuac kic hihi wamma yomuhuc qesia-mugic; Ini dimuhuc ninzu? Kendoṅ niṅac ic imi hélacnec ménda hamac me? ⁵⁷ Waṅu hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneṅ bec yomuhuc zéseli waṅ énécmigic; Ménéṅ Yesu dimuaru keru ninzaciguc kilendac nénézéyu késawiṅ.

12

Marianéṅ Yesu haléc naecmiyec.

¹ Ai meme 6 tecgéyu nagu sacyaguc ogicma keṅcic imuac kendoṅ imi hamac. Yesu Betania ama areṅa bec-nec Lazaro meqelimiyu humuc igucnec yacma kecaṅec imuaru hayec. ² Imuaru Matanéṅ Yesuac eeya héima nene oma gumu énécmiyec. Waṅu ic tosaraneṅ lelecgéma tacgic Lazaro inéṅ sugcinaiguc Yesuguc momacnec tarec. ³ Tacgic Marianéṅ haléc soroc héméṅaguc boṅa eṅeṅa yanda qara nada imi hénéṅ baṅa 5 séc mema hama Yesuac hena qahaiguc qocgéma oruc zucyanéṅ kereṅ memiyec. Waṅu haléc imuac héméṅanéṅ ama qeriaiguc sécgédarec. ⁴ Waṅu tohotoho ichéra sugcinaiguc kecma Yesu andé qemacac heyec Yuda Kariotonéṅ yomuhuc zéyec; ⁵ Haléc héméṅaguc imi maso haréwécac ai boṅa haiyu boṅ megic soukiwa imi mema ic

maqeṅeya énécmimac iminéṅ hia wambacnec, némac niṅ imuhuc ménda waṅec? ⁶ Waṅu inéṅ ic maqeṅeya ionac niṅac wamma imuhuc ménda zéyec. Ic imi kowu nene, gésé késakeru soukiwa haigic éléṅ meanṅec imuac niṅac imuhuc zéyec. ⁷ Waṅu Yesunéṅ zéyec; Waina taru. Inéṅ téngénémmu imuac nalé niṅac wamma haléc héméṅaguc imi haiyu tarecac taczac. ⁸ Ic maqeṅeya ieneṅ iniguc nalé séc kecmu, waṅu ni imi iniguc nalé séc ménda kecmaṅ.

⁹ Waṅu imuaru tackecgic Yuda ic sasalanéṅ Yesu imuaru taczac imi niṅtegcicma hagic. Waṅu Yesuac niṅac sac qahac, néṅ Lazaro inéṅ meqeliyu yarec imi acguc hémbiṅ zé hagic. ¹⁰⁻¹¹ Waṅu Lazaro niṅac Yuda ic sasalanéṅ Yesuaru kemma ninzégégic imuac niṅ hofac oo ic kiwahécgina ieneṅ Lazaro imi momacnec qehumuwiṅ zé imuac ac saṅec zégic.

Yesunéṅ doṅki qahaiguc Yerusalem ekeṅec.

¹² Ama gianṅiyu ic sasala kendoṅac hagic ieneṅ Yesu Yerusalem hamaṅ zé henaiguc hazacnec zégic nimma ¹³ ewaṅ ic haréṅa mema i hémmbiṅ zé kemma yomuhuc qacgic; Ohec wahec! Zéhiaru mimia! Miṅ Kewuac qaraiguc hahaya! Zéhiaru mimia! Israel neṅaṅ Ic Kewu. ¹⁴ Yesu imi doṅki merawa méné mihicṅima imuac qahaiguc tarec. Imi mia kiwi téréyaiguc ogic hezac ésécnec; ¹⁵ O, béracna Zion, bacga ménda yandimac. Héna, guac Ic Kewuga hazac. Doṅki merawa qahaiguc taczac. ¹⁶ Waṅu nalé imuaru iwac tohotoho ichéra ieneṅ haka imuac hénia imi ménda niṅasarigic. Waṅu kecma Yesunéṅ edamuyaiguc eṅuguc ac imi iwac ogic heyec imuac niṅ ieneṅ haka imuhuc wammigic imi niṅqeligic. ¹⁷ Ic tuṅ Yesuguc kecma Lazaro kicsuaṅ igucnec qacma humuc igucnec meqeli miyu yaru héṅcic imi eneṅ ac suruc muṅguc muṅguc zésaigic keṅec.

¹⁸ Wañu ic embac sasalanéñ asé kiwi icnéñ ménda memeya imi meyec imuac surucya nindacgic imuac niñ tuñ yandanéñ i hémmbiñ zé mama keñgic. ¹⁹ Wañu Farisaio ic ieneñ eñacnec yomuhuc eminiñgic; Ninzu, ai yanda meni héla qahac wanzac. Baec séc ic embac moczoñ iwaru méndacmima kendaczu.

Girik ic ieneñ Yesuac qac buña nimma hagic.

²⁰ Wañu Anutu mepésiwiñ zé kendoñ niñac érégic imi onac suginaiguc Girik ic tosara kecgic. ²¹ Ieneñ ic mén Galilaiawac ama areña yanda mén Betsaidanec hahaya Filipino iwac muru kemma yomuhuc qesimigic; Ic kuneñ, nini Yesu hémmbiñ zé wanzñ. ²² Zégic Filiponéñ hama Anderea ézéyu Anderea zéma Filipino iereñ hama Yesu ézéyoc. ²³ Ézéyic Yesunéñ nimma yomuhuc zéyec; Icac Naña mepési mimu imuac naléya hazac. ²⁴ Ni hélacnec téngéñ énézewa, iwawai gocmia méñnéñ baeciguc ménda mama humumaciguc gocmia momacguc imi imuhucyanec hemac. Wañu humumaciguc imi héla sasala haimac. ²⁵ Mén kekecyawac añgéñ timaciguc kekecyia imi sohomac. Mén baec yomuac qeraiaguc kekecyawac waizalañ wañ mimaciguc kekec hémbénaña imi kesa kecmac. ²⁶ Méñnéñ mén welen qenéñanzaciguc ni kileñ méndac némmac. Wañu ni keczua imuhucgeñ nuac welen qeque ic imi momacnec kecmac. Wañu Mañgocnéñ méñnéñ mén welen qenéñanzac iwac eeya héimimac.

²⁷ Degucmi qerina* yéwérizac. Wañu imuac dimuhuc zéman? Mañgoc gi nalé yomi nogicmac niñac añgéña tina zéman me? Qahac, ni imuac niñ nalé yomuac hayi. ²⁸ Mañgoc guac qac buñaga edamuyaguc wammac. Imuhuc zéyu kurumenñ igucnec ewa mén yomuhuc

mayec; Qacnawac edamuya mi-hicñiyi, wañu muñguc edamuya mihicñimañ. ²⁹ Ic tuñ momacnec namma niñgic ionarunec tosanéñ, Parandañ héizac, zégic. Wañu tosanéñ, Kua meme uñanéñ ac ézézac zégic. ³⁰ Yesunéñ énézéyec; Imi nuac niñac qahac, onac méra énécmimañ zé hicñizac. ³¹ Deguc imi baec ic embac ionac gésigési naléya. Baecac kuc miñina imi nesimiyu kemmac. ³² Ni baeciguc meyac néngic emma baec séc ic embac moczoñ nuaru héihéré énécmimañ. ³³ Ac imi mia inéñ dimuhuc humumac imi énéczéyu hémmu niñac imuhuc zéyec. ³⁴ Wañu ic tuñ yandanéñ yomuhuc zégic; Héna ac igucnec yomuhuc zégic niñanzñ; Kristo imi tetecgia qahac kecmac. Wañu gi dimuhuc Icac Naña meyacgic emmac zézan? Icac Naña imi méré? ³⁵ Wañu Yesunéñ zéyec; Asac mararañ imi iniguc nalé hotoñadac sac he énécmimac. Siñinéñ ménda hoturu énécmiyunec, asac mararañ he énécmiyunec keñha wañgic. Ic méñnéñ siñi qeriaiguc keñha wanzac imi dimuaru kenzac imi ménda ninzac. ³⁶ Asac mararañ he énécmiyunec asac mararañ imi kileñ ninzégégic. Ninzégéma asac mararañac nambérac héra wammu. Yesunéñ imuhuc zémaguc wai énécmima sañgiyec. ³⁷ Kiwi méréra hénia hénia sasala kicginaiguc meañec. Wañu ieneñ i méndagucnec ninzégégic. ³⁸ Imuhuc wañgic Anutuac tiliñ tiliñ ic Yesaiawac ac youminéñ héla wañec; Miñ Kewu, ackuazécnina imi méréneñ nimma ninzégézac? Miñ Kewuac méra imi méréac muru winiñu hicñi mizac? ³⁹ Hénia imuac niñac ninzégémuac séc qahac wañec. Imi mia Yesaianéñ ac mén yomuhuc zéyu imuhuc zézu; ⁴⁰ Kicginanéñ héñtegicbu niñac, qeriginanéñ niñtegicbu niñac, wañu qerigina melemma hagic mehiaru énécmiwac niñac inéñ ini kic hilic

* 12:27: Kekec uñana.

zéma qeri seli meénécmiyec. ⁴¹ Imi mia Yesaianéñ Yesuac kiwi asaha hémma iwac niñac imuhuc zéyec. ⁴² Wañu Galeñ yanda suggina igucnec sasalanéñ i ninzénégic. Wañu Farisaio ic ieneñ Anutuac hénariñ suggina igucnec nesi énécmiwu niñac ninzén ninzénngina imi ménda zéaugic. ⁴³ Imi mia ieneñ niñgic ic ionac mepé qepési imi eñeña wañu, Anutuac mepé qepési imi mamaya wañeñec imuac niñ imuhuc wañgic.

⁴⁴ Wañu Yesunéñ kucnec zéauyec; Ic mén ni ninzénégé nénzac imi ni sac qahac méli néñec i momacnec ninzénégé mizac wanzac. ⁴⁵ Mérénéñ mén ni nénzac imi méli néñec i hénzac. ⁴⁶ Ni baeciguc asac mararañ wamma mayi imuac niñac ménac mén ni ninzénégé nénzac imi siñi qeriaiguc ménda kecanzac. ⁴⁷ Ni baec ic ini zégési énécmimañ zé ménda mayi, néñ añgénngina timañ zé mayi. Imuac niñac ménéñ acna nimma imi ménda tohozaciguc imi ni i ménda niñgési mimañ. ⁴⁸ Ic mén ni andé numa acna ménda késazaciguc ackuazéc énézéyi iminéñ niñgésigési icya wamma nalé tetcgiaiguc kápésiraguc zémimac. ⁴⁹ Ni ac imi nena ewa siñnawac ménda zézua. Mañgoc méli néñec inéñ némac ac dimuhuc zémanñ imi nézéyec. ⁵⁰ Iwac hénac ac imi kekec hémbénañawac buña wanzac imi ni ninzua. Imuac niñac ac ménac mén zéanzua imi Mañgocnéñ nézéyec imuhucyanec zéanzua.

13

Yesunéñ tohotoho ichéra hénagina zuacénécmiyec.

¹ Ai meme momacguc tecgéyu bec nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ imi hamac. Yesunéñ baec yomi waima Mañgocarú keñkeñawac naléya hosucgéma hayu niñtegiacma hénariñ héra baeciguc keczu ionac goigina héimanec keru eñeya nalé tetcgia hayec. ² Ama mari wañu nene gumu énécmigic Biria

miñinanéñ bec Simon Kariotoac naña Yudawac qeriaiguc Yesu andé qemimac niñac niniñ biria haiyec. ³ Wañu Yesu imi Mañgocnéñ iwawai moczoñ iwac kucya bawaiguc haidaczac imi zéma Anutu arunec hayecac bec liliñgéma Anutuaru kemmac imi niñec. ⁴ Imuhuc nimma nene waiyu taru yacma malekuya mén metecgéma kereñéñ eñeya kembrañaguc zikiyec. ⁵ Zikimaguc doku zéiciguc qeyu hiñgaru tohotoho ichéra hénagina hénima zuacma kereñ zikiyu heyec iminéñ hénagina kereñ meénécmiyec. ⁶ Zuacma keñkecma Simon Petero iwaru kereñu Peteronéñ yomuhuc ézéyec; Miñ Kewu geñ nuac hénana zuacbésémañ? ⁷ Zéyu Yesunéñ zéyec; Haka wanzua imuac hénia imi gi deguc ménda niñasarizañ, wañu bianguc niñ asariwésémañ. ⁸ Zéyu Peteronéñ ézéyec; Gi nuac hénana méndagucnec zuacbésémañ. Zéyu Yesunéñ yomuhuc ézéyec; Neñ hénaga ménda zuacmañiguc gi amunec qamunec ménda wambésémañ. ⁹ Zéyu Simon Peteronéñ zéyec; Miñ Kewu hénana sac qahac, néñ orucna zéma mérana momacnec zuacnéna. ¹⁰ Zéyu Yesunéñ melemma zéyec; Ménéñ doku bec naeczac imi hénaya sac zuaru moczoñnec qala qala wammac. Ini qala qala wanzu, néñ ini moczoñ niñac imuhuc ménda zézua. ¹¹ Yesunéñ ic mérénéñ andé qemimac imi bec niñsariyec imuac niñac eñañ moczoñ qala qala wanzu ménda zémanñ zéyec.

¹² Hénagina zuacdacma yacma malekuya mema héima tatacyaiguc liliñgéma kemma yomuhuc zéyec; Ini haka wañ énécmizua imi hia niñasarizu? ¹³ Ini nuac niñac Miñ Kewu, kiwi ic zéanzu. Imi hélacnec, ni imuhuc kecza. ¹⁴ Ni onac kiwi ic zéma Miñ Kewunéñ mia hénagina zuac énécmizua. Imuac ini acguc hénagina kileñ zuacamumu. ¹⁵ Ini momacnec haka onac wañ

énécmizua imuhucyanec wammu niñac neñ onaru séséc wamba hénzu. ¹⁶ Ni hélacnec téngén énézéwa, welen qe qe ic méjnén mén kewuya ménda ogiczac. Mén mélimiyu hayec imi acguc mélimiyec imi ménda ogiczac. ¹⁷ Imi niñasarima sécginaiguc wammuiguc ségiségi ginaguc wammu. ¹⁸ Ni qutulángé énécmima ménda zézua. Ic énépésiyi imi moczon niñtegic énécmizua. Wañu imi mia kiwi téréya youmi héra wammac niñac zéyec; Ic mén nuarunec nene mema nezac iminéñ hénaya meyacma nuyec. ¹⁹ Kecma imi hicñiyu imuaru ni imi i nalé tetcgia qahac keczac imi mia zéma ninzéngé némmu niñac haka imi ménda hicñiyunec walac énézézua. ²⁰ Ni hélacnec téngén énézéwa, ménac mén mélimiwa hayu héihéremizac imi ni héihéré néncac wanzac. Wañu ménén mén ni héihéré néncac imi méli néncac i héihéré mizac wanzac.

²¹ Yesunén ac imi zéyu qeri uñaya yéwériyu héipuc wamma zéyec; Ni hélacnec téngén zéwa niñgic, onac sugina igucnec ménén ni andé numac. ²² Imuhuc zéyu tohotoho ichéra ieneñ añamma mérac niñ zéyec imi hia ménda niñyaccgégic. ²³ Tohotoho ichéra sugina igucnec mén Yesunén siña nimmianec iminéñ iwac tétéyaiguc héima tarec. ²⁴ Taru Simon Petero orucyanén séséc wamma ézéyec; Mérac niñac zézac imuac qesimina. ²⁵ Wañu tohotoho icya imi Yesuaru héima tacma qesiyec; Miñ Kewu, mérénén imi mia? ²⁶ Wañu Yesunén yomuhuc zéyec; Samén yomi tindungéma mimañ, ic imi mia. Imuhuc zéma samén mema zéiciguc tindungéma Simon Kariotoac naña Yuda Karioto miyec. ²⁷ Miyu samén Yesuac méra igucnec wagiru imuaru Biria miñinanén qeriaiguc hiñgarec. Wañu Yesunén ézéma zéyec; Ai memañ zé wanzañ imi focdac mewésémañ. ²⁸ Zéyu lelecgéma

tacgic ieneñ moczon hénia némac niñ Yesu ac imi zéyec imi ménda niñtegicgic. ²⁹ Yudanén soukiwa galen kerec imuac niñ tosanén kendon yanda niñac me mageqeya énécmimañ zé iwawai mén boñ memac niñac ézézac imuhuc zéma niñgic. ³⁰ Yudanén samén bakia imi mema focdac waima keñec. Wañu ama bec siñiyec.

Yesunén Petero dimuhuc wammac imi niñasarima zéyec.

³¹ Keñu Yesunén zéyec; Degucmi Icac Naña imi edamuyaguc wanzac. Wañu Anutu imuhucyanec Nañawac hia niñac edamuyaguc wanzac. ³² Anutunén iwac muru edamuya mihicñizaciguc inén eñeya muru Naña edamuya mihicñi mimac. Wañu degucdacmi edamuya mihicñi mimac. ³³ Nambérac hécna ni iniguc nalé hotoñadac kecmañ. Yuda ic énézéyi ésécnec deguc énézéwa niñgic, ini nuac wammu, wañu ni kemm añ imuhucgen ini hamuac séc qahac. ³⁴ Youmi héra ac qelia énécmizua; Goigina héiamumu. Neñ onac goigina héiéncmianzua imuhucyanec ini goigina héiamumu. ³⁵ Ini eñacnec goigina héiamugic ic embac moczon inicma ini nuac tohotoho ichécna wanzu imi niñasarimu.

³⁶ Zéyu Simon Peteronén qesiyec; Miñ Kewu, gi dimucgen kembésémañ? Yesunén melemma zéyec; Gi ni kemm añ imuhucgen deguc ménda méndac némbésémañ, néñ bianguc méndac némbésémañ. ³⁷ Zéyu Peteronén yomuhuc qesiyec; Miñ Kewu némac niñac gi hia méndac gémmañ ac séc qahac wanzac? Ni guac niñac kekecna waizua. ³⁸ Yesunén melemma ézéyec; Gi hélacnec nuac niñac kekecga waiwésémañ? Hélacnec téngén gézéwa niñna; Kuruc ménda qarunec hatac haréwéc nuac niñ ménda nimmizua zéwésémañ.

14

Yesunéj tohotoho ichéra meseli énécmiyec.

¹ Ewa biri ménda wammu. Anutu ninzéhégéma ni momacnec ninzéhégé némmu. ² Nuac Maṅgocnawac amaiguc ama qeria sasala hezac. Qahac wambacnec bec énézéwinec. Ni amagina mindiṅimaṅ zé kemmaṅ. ³ Kemma onac ama duṅgina mézézéhégéma liliṅgéma hama onag-icba kemma ni kecanzua imuhucgeṅ niguc kecbiṅ. ⁴ Ini héna ni kenzua imi hia ninzu. ⁵ Imuhuc zéyu Tomanéṅ qesimiyec; Miṅ Kewu, gi dimuaru kembésémaṅ imi ménda ninziṅ imuac dimuhuciguc héna imi nimbiṅ? ⁶ Yesunéṅ melemma zéyec; Ni héna imi zéma ac héla imi zéma kekec imi wanzua. Imuac nuarunec qahaciguc méṅnéṅ méṅ Maṅgocnawac hia ménda hamac. ⁷ Ni niṅnéṅanzuiguc imi nuac Maṅgocna momacnec nim-mimu. Degucmuacnec ini nimmima héndaczu. ⁸ Waṅu Filiponéṅ zéyec; Miṅ Kewu, Maṅgoc nénézéna hénni iminéṅ sécgé nénécmimac. ⁹ Yesunéṅ melemma zéyec; Filipino, ni sucg-naiguc nalé horua sécya kecanzua, waṅu ni ménda niṅnézṅaṅ? Méṅ ni néṅeciguc Maṅgocna momacnec héṅec. Waṅu dimuhuciguc Maṅgoc nénézéna hénni zézaṅ? ¹⁰ Ni iwac qeriaiguc i nuac qerinaiguc keczac imi gi ménda ninzéhégézaṅ? Ac énézéanzaṅ imi nuac ewa siṅna iguc-nec qahac imi Maṅgoc nuac qerinaiguc kecma eṅeya aiya meanzac iwarunec. ¹¹ Ni Maṅgocac qeriaiguc kecba Maṅgocnéṅ nuac qerinaiguc keczac zéwa ninzéhégé néṅgic. Niṅgic ménda sécgéyu, aina niṅac kileṅ ninzéhégé néṅgic. ¹² Hélaacnec téṅgéṅ énézéwa niṅgic, ni Maṅgocnawac kemmaṅ imuac niṅ méṅnéṅ méṅ ni ninzéhégé nézṅac imi acguc ai meanzua imuhucya hia memac. Waṅu inéṅ iwawai ni meanzua imi ogicma memac. ¹³ Nuac qaciguc némac iwawai niṅac qesigic

wamma meénécmimaṅ. Imuhuc wamba Naṅawac qaraiguc Anutu mepésimu. ¹⁴ Nuac qaciguc némac iwawai niṅac ni qesinéṅgic wamma meénécmimaṅ.

¹⁵ Ini nuac goina héinéṅzuiguc nuac héna ac imi méndacmu. ¹⁶ Ni Maṅgoc qesimiwa onac Héipuc ic méṅ méli énécmiyu hama iniguc tetecgia qahac kecmac. ¹⁷ Imi mia ac hélawac Uṅa, baecnéṅ i nimmac me hémmacac séc qahac imuac niṅ baec icnéṅ i ménda késamacac séc. Waṅu i iniguc kecamma qerinaiguc kecanzac imuac niṅ ini i nimmizu. ¹⁸ Ni ini gupaṅ merac ésécnec ménda wai énécmimaṅ. Ni onaru hamaṅ. ¹⁹ Waṅu nalé hotoṅadac tecgéyu baec icnéṅ ni méndagucnec némmu. Waṅu ni kekecnaguc kecanzua. Ini acguc kekecginaguc kecmu imuac niṅac ini ni némmu. ²⁰ Nalé imuhucgeṅ eneṅ ni Maṅgocnawac qeriaiguc kecba ini nuac qerinaiguc kecgic neṅ onac qerinaiguc keczua imi niṅasarimu. ²¹ Méṅnéṅ méṅ nuac héna ac aṅgéṅ tima tohozac iminéṅ nuac goina héizac. Waṅu méṅnéṅ méṅ goina héinéṅzac imi Maṅgocnanéṅ iwac goiya héimimac. Waṅu ni imuhucyanec iwac goiya héimima nena ézéwa némmac. ²² Yudanéṅ (Yuda Karioto qahac) ézéyec; Miṅ Kewu némac niṅac baec ic ionac qahac, néṅ nonacnec sac nénézéna hémmbiṅ? ²³ Yesunéṅ melemma ézéyec; Méṅnéṅ méṅ nuac goina héizaciguc imi inéṅ nuac ac tohoyu Maṅgocnanéṅ iwac goiya héimiyu niri iwaru hama iwac qeriaiguc amanira mema i guc kecbiṅ. ²⁴ Méṅnéṅ méṅ nuac goina ménda héizac iminéṅ nuac ackuazéc imi ménda tohomac. Waṅu nuac ackuazéc ini niṅanzu imi nena qahac, néṅ méli néṅec Maṅgocna iwac ackuazéc wanzac.

²⁵ Iniguc tacmanec ac yomi énézézua. ²⁶ Waṅu Maṅgocnéṅ nuac qaciguc Héipuc icgina, Uṅa Téréya méliyu mamac. Inéṅ hama iwawai moczoṅ ku énécmima ac énézézua

imi moczoŋ héiqeli énécmimac. ²⁷ Luae onac muru wai énécmiwa iniguc he énécmimac. Nena luae énécmizua. Ni énécmizua imi baecnéŋ énécmianzac imuhucya qahac. Imuac niŋac ewa qeriginanéŋ ménda yéwérimac. Waŋu zénéŋgina ménda hirimac. ²⁸ Bec yomuhuc énézéwa ninzu; Ni kemmaguc onaru liliŋgéma hamaŋ. Nuac Maŋgocnawac kuha imi nuac kucna ogiczac imuac niŋac ini goina héinéŋzuiguc ni Maŋgocnawac muru kemmaŋ imuac ségiségi wambunec. ²⁹ Kecma andiaiguc hičŋiyu ninzénŋgé némmu niŋac deguc haka imi ménda hičŋiyunec énézézua. ³⁰ Baecac kuc miŋinanéŋ hazac imuac niŋ ni iniguc nalé horua ac ménda zémaŋ. Waŋu iwac kucya imi nuac kucna ogimacac séc qahac. ³¹ Waŋu baec icnéŋ ni Maŋgocna goiya héimianzua imi niŋtegicmu niŋac ni Maŋgocnanéŋ nézéyec séciguc iwawai waŋanzua. Hagic waima kenni.

15

Waiŋ ic zéma hawa.

¹ Ni waiŋ ic héla, waŋu nuac Maŋgocna imi ai ic wanzac. ² Inéŋ hawana méŋac méŋ héla ménda haianzac imi moczoŋ qericanzac, waŋu hawana méŋnéŋ méŋ héla haianzac imi séc méŋ sasala haimacac niŋ taŋhéréréŋ memianzac. ³ Ini imi ackuazéc énézézua iminéŋ bec taŋhéréréŋ meénécmizac. ⁴ Nuac qerinaiguc kecgic onac qeriginaiguc kecmaŋ. Hawa méŋnéŋ waiŋ ic uraiguc ménda mékétamaciguc eneyanec héla haimacac séc qahac. Imuhucyanec nuac qerinaiguc ménda kecmuiguc ini acguc héla haimuac séc qahac. ⁵ Ni imi waiŋ ic ura ini imi hawahécna. Méŋnéŋ méŋ nuac qerinaiguc keru ni iwac qeriaiguc kecba imi héla sasala haimac. Waŋu ini ni qahaciguc iwawai méŋ wammuac séc qahac. ⁶ Méŋnéŋ méŋ nuac qerinaiguc ménda keczaciguc ic

hawa éséc metecgéma giliyu dokuya zicgémac. Waŋu ic hawa imuhucya imi tocgéma gericiguc giliyu zemac. ⁷ Ini nuac qerinaiguc kecgic nuac ackuazéc qeriginaiguc hezaciguc imi iwawai méŋ niŋac wamma zéwelecgic imi niŋénécmiwa memu. ⁸ Ini héla sasala haimu iminéŋ nuac Maŋgocna edamuya mihicŋi mimac. Waŋu ini nuac tohotoho ichécna wammu. ⁹ Maŋgocnéŋ nuac goina héinéŋanzac imuhucyanec neŋ onac goigina héianzua, imuac niŋ nuac goi héihéi imuac qeriaiguc kecmu. ¹⁰ Neŋ Maŋgocnawac héna ac méndacma iwac goi héihéiya qeriaiguc kecanzua imuhucyanec ini nuac héna ac méndacmuiguc nuac goi héihéina qeriaiguc kecmu.

¹¹ Nuac ségiségi imi qeriginaiguc heyu onac ségiségi imi kuaya qesalecgémac niŋac ac imi énézézua. ¹² Nuac héna ac imi yomi mia; Neŋ onac goigina héiénécmianzua imuhucyanec ini enaocnec goigina héiamumu. ¹³ Ic méŋnéŋ alahéra méra énécmimaŋ zé efima humumac imi iwac goi héihéiya imi eneŋa yanda. Goi héihéi méŋnéŋ imi ogimacac séc qahac. ¹⁴ Héna ac énézézua imi tohoma wammuiguc ini nuac alahécna téŋgéŋ wammu. ¹⁵ Welenŋ qeŋenéŋ iwac miŋina némac ai meanzac imi ménda zéyu niŋanzac imuac niŋ ni onac niŋac welenŋ qeŋe hécna ménda zéma imuhuc ménda unurumaŋ. Ni iwawai Maŋgocnawac murunec niŋi imi moczoŋ énézéwa nindacgic imuac niŋac onac niŋ alahécna zéma unuruzua. ¹⁶ Eneŋ ni ménda népésigic, néŋ neŋ ini énépésiyi. Imi mia ini héla hémbénaŋa heheya haima nuac qaciguc Maŋgoc imuac me imuac qesigic énécmiyu késamu niŋac kumu énécmiyi. ¹⁷ Héna ac youmi énécmizua; Enaocnec goigina héiamumu.

Yesu hazéc wammigicac tohotoho ichéra momacnec hazéc waŋ énécmimu.

18 Baec icnéj hazéc wañ énécmimui guc walac ni hazéc wañ néngic imi niñtegicmu. 19 Ini baecac buña wambunec imi baec icnéj ionac buña wañgic goigina héi énécmiwunec, wañu ini ionac buña qahac. Wañu ini baecarunec gési énécmiyi imuac niñac baec icnéj hazéc wañ énécmianzu. 20 Ac zézua yomi nimma nimma kecmu; Welen qe qe ic méjnénj miñina ménda ogicmac. Ni hazéc wañ néngiciguc ini imuhucyanec wañ énécmimu. Wañu nuac ackuazéc nimma tohogiciguc onac ackuazéc imuhucyanec nimma tohomu. 21 Mérénénj méli néjec imi ménda niñzu imuac niñac ienenj nuac qacna niñac iwawai imi moczonj wañ énécmimu. 22 Neñ ionaru ménda mama zéauwinec imi ienenj késpedesgina qahac kecwunec. Wañu deguc késpedesgina niñac acgina zésolanjimuac séc qahac. 23 Méjnénj ménj ni hazéc wañ nénzac imi Manjocna momacnec hazéc wammizac wammac. 24 Ni sugcinaiguc iwawai ic tosaraneñ ménda memeyawac séc imi ménda mewinec imi ienenj késpedesgina qahac kecwunec. Wañu ienenj Manjocna zéma ni momacnec niricma hazéc wañ nérécmizu. 25 Ienenj hénia qahaciguc ni eñ hazéc wañ nénzú, imuhuc hénia aciguc ogic hezac imi héla wammacac niñ imuhuc wanzu.

26 Onac Héipuc ic ménj Manjoc arunec mélimiwa hamac. Imi mia ac hélawac Uña Anutu arunec mama haanzac iminénj héipucna wañ némmac. 27 Ini hénihénia igucnec niguc kecgicac keczu imuac niñ ini acguc nuac héipucna wañ némmu.

16

Baec icnéj hazéc wañ énécmimu.

1 Ini ménda qonzon toñgému niñac imuhuc énézéyiac énézézua. 2 Ienenj Anutuac héniorin sugcina igucnec nesi énécmigic mamu. Nalé ménj

hayu imuaru ienenj ini unuma Anutuac welenj qe qe ai mezinj imuhuc zéma nimmu. 3 Ni me Manjoc ménda niñnércmizu imuac niñac haka silic imuhucya wañ énécmimu. 4 Naléya hayu, O Miñ Kewunénj youmi nénézéyu niñin zéma niñyacgému niñac ac imi énézézua. Iniguc keru imuac niñac hénihéniaiguc ac yomi ménda énézéyi. 5 Degucmi ni méli néjec iwac muru lilingéma kemmanj zéwa onarunec méjnénj ménj; Dimucgenj kembésémañ, zéma ni ménda qesinéñzu. 6 Wañu ac imuhucya imuhucya énézéwa qeriginaiguc ewa biricnéj sécgézac. 7 Wañu ac héla zéwa niñgic; Ni ménda kembinec imi onac muru Héipuc ic ménda hawacnec. Wañu ni kemmanjiguc nenaoc onac muru i méliwa hamac. Imuac niñac ni wai énécmima kemmanj imi onac hiagina niñac. 8 Inénj hamac nalé imuaru késpedes zéma haka solanja zéma gésigési imuac mia baec séc icembac zéqindiñi ac wañ énécmimac. 9 Késpedesgina niñac zéma ni ménda niñzénjé néñzu imuac ara zéénécmimac. 10 Haka dindiña niñac zéma ni Manjocnawac emba ini muñguc ménda némmu imuac énézémac. 11 Wañu gésigési niñac zéma baec yomuac kuc miñina saecyaguc zémiyec imuac énézémac.

12 Ni iwawai sasalawac ara henénzac, wañu deguc énézédacba hia bisiqaténj wammucac séc qahac wammac. 13 Ac hélawac Uña téréyanénj hamac nalé imuaru inénj ac hélaiguc ini héihéré énécmimac. Inénj eñeya ewa siñiguc ménda zémac, néñ ac niñanzac imi zéma iwawai andiaiguc hahaya imuacnec sac énézémac. 14 Inénj ackuazéc nuarunec imi mema énézémac imuac niñ inénj edamuna miñicñi némmac. 15 Iwawai Manjocar u hezac imi moczonj nuac, imuac niñ Uña Téréyanénj ackuazéc nuarunec imi mema énézémac imuhuc zézua.

16 Ini nalé hotonjadac tacma ni ménda némmu duña nalé herec

ménda keñu munɣuc ni némmu. ¹⁷ Imuhuc zéyu tohotoho ichéra tosara ieneñ eñaocnec qesiamugic; Ni Maṅgocnawac kemmañ imuac ni nalé hotoṅadac tacma ménda némmu, nēñ duña nalé herec ménda keñu munɣuc némmu imuhuc nénézézac ac imuac hénia imi dimuhuc? ¹⁸ Imuac ieneñ zégic; Nalé hotoṅadac zézac imuac hénia imi némac? Nini ac zézac imi ménda niṅsariñ. ¹⁹ Yesunéñ ieneñ qesimiwiñ zé wanzu imi nimma énézéyec; Ini nalé hotoṅadac ménda némmu, nēñ duña nalé herec ménda keñu munɣuc némmu zéwa ac imuac mia eñaocnec qesiamuma keczu? ²⁰ Hélañec téngéñ énézéwa niñgic; Ini siacma ewa biric wammu, nēñ baec séc ic embac ieneñ ségiségi wammu. Ini ewa biric wammu, nēñ ewa biricgina nēñ melenju ségiségigina wammac. ²¹ Merac memeyawac naléya ducñiyu embacnéñ qenzeñ manzeñ qemac, nēñ merac imi hicñiyu merac qelia mén baeciguc hicñizac imuac ségiségi niñac qenzeñ manzeñ imi eluñ qemac. ²² Imuhucyanec deguc ewa biric imi onaru hezac, nēñ munɣuc inicba ewagina ségiségi wañu ségiségi imi ménéñ mén onagicmacac séc qahac wammac. ²³ Nalé imuaru ini iwawai mén niñac ménda qesinémmu. Hélañec téngéñ énézéwa niñgic; Iwawai imuac me imuac nuac qaciguc qesigic Maṅgocnéñ énécmimac. ²⁴ Éréma kecma nuac qaciguc iwawai mén niñac ménda welecanzu. Nēñ welecgic énécmiyu onac ségiségi imi sécgémac.

²⁵ Séséc aciguc ac youmi énézézua, nēñ nalé mén hamac imuaru Maṅgocac zémañ zé séséc ac ménda zéma bénzénanec zéasari énécmimañ. ²⁶ Nalé imuaru nuac qaciguc welecmu. Ni onac niñ wamma Maṅgocaruru welecanju imuhuc ménda énézézua. ²⁷ Imi mia yomuac niñac, ini nuac goina héinéma ni Anutu arunec hayi

imi ninzénégic imuac niñ Maṅgoc eñeyaoc onac goigina héiénécmimac. ²⁸ Ni Maṅgocarunec mama baec yomuhucgeñ hayiac munɣuc baec yomi waima Maṅgocaruru kemmañ. ²⁹ Zéyu tohotoho ichéra ieneñ zégic; Degucmi séséc ac ménda zéma bénzénanec zéasarizañ. ³⁰ Gi iwawai moczoñ niñsariañzañ imuac niñ ménéñ mén ménda qesigéñunec ac bakia zéanzañ imi deguc niñtecgicma gi Anutu arunec hanec imi ninzénégé génziñ. ³¹ Ini degucdacmi ninzénégé nénzu imuhuc zéma Yesunéñ melemma zéyec. ³² Wañu naléya hayu ini wainéma tuima kendacgic ni momacguc kecmañ. Wañu nalé imi bec hazac. Wañu nenacnec qahac, Maṅgocnéñ niguc kecmac. ³³ Nuac qerinaiguc ini ewa bénzéniginaguc kecmuac niñ ac imuhucya imuhucya énézézua. Wañu baec yomuac qeriaiguc zérabéra nimmu. Wañu ewa bénzén kecmu, ni baecac kuha imi ogicdaczua.

17

Yesunéñ eñeya niñac welerec.

¹ Yesu ac imi zétecgéma kicya kurumeñiguc hima yomuhuc welerec; Maṅgoc, nalé imi bec hazac. Nanga edamuya mihicñi mina, Nangañéñ gi edamuga mihicñigémmac. ² Ic embac geñgaoc minec imi moczoñ yanda kekec hémbénaña énécmimac niñac baec séc ic embac moczoñ galengé énécmimiawac qac buña imi minec. ³ Anutu héla momacguc gi zéma guac mélimimia Yesu Kristo niñérec mimia iminéñ kekec hémbénaña wanzac. ⁴ Ni ai memañac zé nénec imi bec metecgedacma baeciguc gi edamuga mihicñigénzua. ⁵ Maṅgoc, baec kurumeñ ménda hicñiyecnec giguc edamuna késa keru imi degucmi kicgaiguc némma edamuna mihicñi néna.

Yesunéñ tohotoho ichéra ionac niñ welerec.

⁶ Baecarunec ic embac nénec ionaru ni qac buṅaga zéau énécmizua. Ieneṅ imi guac buṅa, waṅu ni nénec. Waṅu ieneṅ guac ackuazécga imi tohoanzu. ⁷ Waṅu ieneṅ iwawai moczoṅ gi ni nénec imi guac murunec hayec imi deguc ninzu. ⁸ Ackuazéc nénec imi énécmidacba késadaczu. Imuac ni guarunec hayi imi hélacnec niṅasarima geṅ méli nénec imi ninzégézu. ⁹ Ni ionac niṅ welecza, waṅu baec séc ic ionac niṅ qahac, néṅ ic embac nénec ionac niṅ welecza. Imi mia yomuac niṅ, ini imi guac buṅa. ¹⁰ Ic embac nuaru hezac imi moczoṅ guac. Waṅu ic embac guaru hezac imi moczoṅ nuac. Waṅu ionarunec edamuna hanéṅu mezua. ¹¹ Ni baeciguc nalé komodia ménṅ ménda kecmaṅ. Waṅu ieneṅ imuarunec kecgic ni guaru hamaṅ. Maṅgoc Téréya, Nekaṅ momacguc keczic ésécnec ieneṅ momacguc wammu niṅ qacga nénec iminéṅ aṅgég tiénécmiwésémaṅ. ¹² Ni iniguc kecma guac qacga nénec iminéṅ aṅgég tiénécmiyi. Waṅu suggina igucnec ménṅénṅ ménṅ kisikiyoṅ ménda mihicṅigic, néṅ hénac ac hénac wammacac niṅ ménṅ kisikiyoṅac buṅa waṅec inéṅnec sac kisikiyoṅ mihicṅiyec. ¹³ Waṅu degucmi ni guac hazua. Nuac ségiségina iminéṅ ionac qeriginaiguc sécgémac niṅ ac youmi baec yomuhucgeṅ gézézua. ¹⁴ Ni guac ackuazéc imi énécmiwa, ni baec séc ic ionaru ménda toroqe énécmima kecaṅzua ésécnec ieneṅ acguc ionaru ménda toroqe énécmima kecgic baec séc ic eneṅ hazéc waṅ énécmizu. ¹⁵ Baec yomuhuc geṅnec énépésiwésémaṅac niṅ ménda welecgézua, néṅ biria igucnec aṅgég tiénécmiwésémaṅ niṅac gézézua. ¹⁶ Ni baec yomuac buṅa qahac ésécnec ieneṅ baec yomuac buṅa qahac. ¹⁷ Guac ackuazécga iminéṅ ac hénac wanzac. Ac hénac iminéṅ météré énécmiwa. ¹⁸ Geṅ ni baec ic sugginaiguc méli

nénec ésécnec neṅ i baec ic sugginaiguc méli énécmizua. ¹⁹ Ac hélanéṅ météré énécmimacac niṅ ionac niṅ wamma ni nena météré amuzua.

Yesunéṅ ninzégé ninzégé ic ionac niṅac welerec.

²⁰ Ni ionac niṅac sac ménda welecza, néṅ ackuazéc énézégic nimma ninzégégé némmu ionac niṅac momacnec welecgézua. ²¹ Maṅgoc gi nuac qerinaiguc keca ni guac qerigaiguc keczua imuhucyanec ieneṅ momacguc wamma nekaṅ qerinaiguc kecgic baec séc ic ieneṅ gi ni méli nénec imi ninzégému. ²² Niri momac keczic imuhucyanec ini momacguc wammu niṅac ni edamuna nénec imi ionac énécmizua. ²³ Ieneṅ momacguc téngégé wamma kecmu niṅac neṅ ionac qeriginaiguc keca geṅ nuac qerinaiguc keca. Imuhuc wanzic baec séc ic embac ieneṅ geṅ ni méli néna hayi imi zéa nuac goina héinéṅanzaṅ ésécnec ionac goigina héi énécmianzaṅ imi héṅtecgicmu. ²⁴ Maṅgoc, ic embac geṅ nénec ieneṅ ni dimucgeṅ keca imuhucgeṅ niguc momacnec kecmuac niṅ wanzua. Imuhucgeṅ baec kurumeṅ ménda heyunec nuac siṅ niṅanzaṅ imuac niṅ edamuna mihicṅi nénec imi momacnec hémmu. ²⁵ Maṅgoc, nuac solana miṅina, baec séc ic embac ieneṅ ménda niṅgézua. Waṅu neṅ gi niṅgémba tohotoho ichénac ieneṅ geṅ ni méli nénec imi ninzu. ²⁶ Neṅ guac qac buṅaga measari énécmiwa niṅgézua. Ai imi memaṅac toroqema mewa guac siṅga nuac muru hezac iminéṅ ionac muru hemac. Waṅu ni acguc ionac qeriginaiguc momacnec kecaṅ.

18

Oliwa aiiguc Yesu késagic.

¹ Zéweleru tegéyu tohotoho ichéra iniguc baec imi waima Kidoron doku qericma keṅgic. Névécgeṅa

imuaru oliwa ai heyu Yesunéh tohotoho ichéra iniguc imuac qeriaiguc kereñgic. ² Yesunéh ai imuhucgen tohotoho ichéra iniguc tocgéañgic imuac niñ Yuda Isikarioto Yesu andé qemiyec inéh ai imi niñec. ³ Imuac hofac oo ic kiwahécgina zéma Farisaio ic ieneñ ai ichéra tosara méli énécmigic Yudanéh ai ichéra imi zéma yaré ic tuñ onagicma ionac héná meénécmiyu ieneñ kifa zéma lambe zéma yaréac iwawai késama imuaru hagic. ⁴ Yesunéh iwawai hicñimimac imi bec moczoñ nindacma ionaru kemma qesiénécmiyec; Ini mérac hoczu? ⁵ Ieneñ melemma zégic; Yesu Nazareteneç iwac. Yesunéh melemma zéyec; Ni imi mia. Wañu andé qeçe ic Yuda Iskarioto i acguc iniguc momacnec nañgic. ⁶ Wañu Yesunéh, Ni imi mia, zéyu ieneñ andé andé kemma baeciguc mama unuyec. ⁷ Yesunéh muñguc qesiénécmiyec; Ini mérac hoczu? Zéyu zégic; Yesu Nazareteneç iwac. ⁸ Yesunéh melemma énézéyec; Ni imi mia zéma bec énézézua. Imuac ini ni hocnézñuiguc ic tosara youmi waigic kemmu. ⁹ Imi mia, Gi nénnec imuacnec méñ ménda méwétécgéwa sohozac, zéyec ac imi héla wammacac niñac imuhuc zéyec. ¹⁰ Simon Petero souyagucnéñ sou imi héréma hofac oo ic eñeñawac ai merac méñ qema gezawa héyaiguc heriru mayec. (Ic iwac qara imi Malko.) ¹¹ Yesunéh Petero ézéyec; Souga usuyaiguc tina. Sokoc Mañgocnéñ néñec imi ni ménda nemañac zé ninzañ?

Yesu wagicma Anasi iwac keñgic.

¹² Yaré ic tuñ onac taséhécgina zéma ionac galeñgina zéma Yuda ic ionac ai ic ieneñ Yesu késama dérécgégic. ¹³ Dércégéma wagicma walac Hanasi iwaru keñgic. Wañu Anasi imi Kayafa yawuñ imuhucgen hofac oo ic eñeñagina kerec iwac yéféya. ¹⁴ Kayafa iminéñ mia becnec yomuhuc zéma Yuda ic zémindiñ

énécmiyec; Ic momacgucnéñ ic embac sasala onac niñ humumac iminéñ hia wambacnec.

Peteronéh Yesu qaecgé miyec.

¹⁵ Simon Petero zéma Yesuac tohotoho icya méñ Yesu méndaroc. Tohotoho ic méñ imi hofac oo ic eñeñanéñ nimmiañec imuac niñ kemma moczoñ Yesuguc iwac sombeñiguc eñoc. ¹⁶ Wañu Peteronéh demin séñgangeñ nagu kuayaiguc nañec. Nañu duña ai merac méñ hofac oo ic eñeñanéñ nimmiyec inéh kemma awiawi embac méñ naguiguc nañec imi ézéma Petero wagiru demin qeriaiguc éreyoc. ¹⁷ Awiawi embac naguiguc nañec iminéñ Petero qesima zéyec; Gi ic imuac tohotoho icya méñ me qahac? Zéyu Peteronéh zéyec; Ni qahac. ¹⁸ Ama sañgeñ qeyu welen qeçe ic tosara zéma ai ic ieneñ geric higic zeyu lelecgéma zonemma nañgic Petero i acguc iniguc momacnec geric zonemma nañec.

Hofa oo ic eñeñanéñ hénia nimmañ zé Yesu qesimiyec.

¹⁹ Hofac oo ic eñeñanéñ iwac tohotoho ichéra ionac zéma ac ku énécmiyec imuac Yesu qesiyec. ²⁰ Yesunéh yomuhuc melemma zéyec; Ni baec séc ic onac winiñu énézéañi. Ni nalé séc azoazoro amaiguc me ocmuñ téréyaiguc zéwa Yuda ic acguc moczoñ haañgic. Ni sasañgiaiguc ac méñ ménda zéyi. ²¹ Imuac némac niñac qesinéñzañ? Ic embac gezac qema niñañgic imi onac muru acna qesiénécmina. Némac ac zéañi imi ieneñ ninzu. ²² Ac imuhuc zéyu ai ic méñ hosuraiguc nañec iminéñ méra tawéyanéh otoma zéyec; Héná imuhuc mia hofac oo ic eñeña ara melemma zézañ? ²³ Wañu Yesunéh zéyec; Ac méñ késpedesiraguc zézuaiguc késpedesira imuac zéauna. Wañu ni ac héla zézuaiguc némac niñac nuzañ? ²⁴ Imuac Hanasinéh Yesu qatéma hésayaguc méliyu hofac oo ic eñeña Kayafa iwac muru keñgic.

Peteronéj munꝓuc munꝓuc Yesu qaecgé miyec.

²⁵ Simon Peteronéj gericiguc zonemma nanu tosanénéj qesima zégic; Gi acguc ic imuac tohotoho ic mén me qahac? Waꝓu Peteronéj Ni qahac zéma héla qaecgéyec. ²⁶ Waꝓu hofac oo ic eneꝓawac ai merac mén, Petero gezawa herirec iwac sac tasia méꝓnéj Petero yomuhuc zéyec; Gi eri aiiguc i guc keric ni ménda iriczua me? ²⁷ Waꝓu Petero munꝓuc, Qahac! zéma héla qaecgéyu nalé sosola ménda waꝓu kuruc qarec.

Yesu Pilato wésiaiguc nanꝓec.

²⁸ Ama gianꝓianꝓac Yesu wagicma Kayafawac ama kewuya imuac demin qeriaiguc kereꝓic. Waꝓu Yuda ic ieneꝓ ménda mezapi qea-muma nagu sacyaguc ogicma keꝓic imuac kendoné nene téreya imi efima newin zéma baec galenꝓac ai amaiguc ménda enꝓic. ²⁹ Imuhuc waꝓic Pilatonéj yacma séꝓgaꝓen ic embac ionac muru hiꝓgacma qesiénécmiyec; Ic youmi némac hénia ninꝓac késama hazu? ³⁰ Zéyu zégic, I biria ménda wambacnec imi guaru ménda wagicma hawiꝓnec. ³¹ Zégic Pilatonéj énézéyec; Enꝓac wagicma kemma enꝓac hénia aciguc gésimigic. Zéyu Yuda ic ieneꝓ zégic; Nini ic mén qehumuwiꝓac kuc buꝓa ménda késa kecziꝓ. ³² Haka imuhucya imi Yesunéj enꝓeꝓac dimuhuc humumac imuac ara zéyec imi héla wammac ninꝓac hicꝓiyec. ³³ Pilatonéj munꝓuc baec galenꝓac ama kewuya imuac qeriaiguc emma Yesu qaru enꝓ qesimiyec; Gi Yuda ic ionac ic kewu me? ³⁴ Waꝓu Yesunéj duꝓa qesimiyec; Qesiqesi imi geꝓgacarunec me méꝓnéj nuac ninꝓac gézézu? ³⁵ Zéyu Pilatonéj melemma zéyec; Ni Yuda ic me? Guagicma nuac muru hazu imi geꝓga hénariꝓ hécga zéma hofac oo ic kiwahécga imi eneꝓ. Gi némac haka waꝓnec? ³⁶ Waꝓu Yesunéj yomuhuc zéyec; Nuac héꝓgaleꝓ ama areꝓa yandana imi baec yomuacnec

qahac. Nuac héꝓgaleꝓ ama areꝓa yanda imi yomuacnec wambacnec imi nuac welen qeꝓe hécnanéj anꝓéj tinéma yaré qegic Yuda ic ieneꝓ ménda népésiwunec. Waꝓu deguc nuac héꝓgaleꝓ ama areꝓa yanda imi baec yomuacnec qahac. ³⁷ Imuhuc waꝓu gi ic kewu qahac me? Imuhuc zéma Pilatonéj qesimiyu Yesunéj zéyec; Gi nuac ninꝓac Ic Kewu zézaꝓ imi hélacnec. Ni imuac ninꝓac baec yomuaru hicꝓiyi. Ac hélawac héiꝓuc wammaꝓ zéma mayi. Imuac ic mén ac hélawac buꝓa keczaciguc imi nuac ewana nimmac. ³⁸ Zéyu Pilatonéj qesiyec; Ac héla imi némac? Imuhuc qesimaguc munꝓuc séꝓgaꝓen Yuda ic ionac muru hiꝓgacma yomuhuc énézéyec; Iwaru késpedes mén ménda mihicꝓizua. ³⁹ Naguc sacyaguc ogicma keꝓic imuac kendoné séc hésa ic momacguc hulac énécmianꝓi imi onac hakagina. Imuac Yuda ic onac ic kewu imi hulacmiwa hama ninꝓac wanzu me qahac? ⁴⁰ Zéyu munꝓuc qacma zégic; Qahac! Ic imi qahac! Barabawac wanzin! Waꝓu Baraba imi mia kaiziliwen ic zéma kowu nene.

19

Pilatonéj Yesu iciguc qemuac zéteccgéyec.

¹ Waꝓu Pilatonéj Yesu wagicma hihilocnéj qeyec. ² Waꝓu yaré ic ieneꝓ hésa waiyagucnéj ic kewuac opoc mén mizima orucyaiguc héimima yaréac maleku qouc qoucꝓia héimigic. ³ Héimigic tecgéyu wésiaiguc hama zégic; Ohec wahec, Yuda ic onac ic kewu. Imuhuc zéma méra tawéginanéj otogic. ⁴ Waꝓu Pilatonéj méꝓgucnec séꝓgaꝓen hiꝓgacma zéyec; Ninzu, ni késpedes mén ménda mihicꝓizua imi nimmu ninꝓac ic imi onac muru wagicma mazua. ⁵ Yesu maleku qouc qoucꝓia zéma opoc waiyaguc mama nanu Pilatonéj énézéyec; Héꝓic, ic youmi. ⁶ Zéyu hofac oo ic kiwahécgina zéma ai ic ieneꝓ i hémma

qacma, Ic héngeña wéndaraiguc qena! Ic héngeña wéndaraiguc qena! zégic. Zégic Pilatonén zéyec; Ni késpedesya mén ménda mihicñizua imuac enaoc wagicma kemma ic héngeña wéndaraiguc qegic. ⁷ Wañu Yuda ic ieneñ melemma zégic; Nonac muru hénac ac he nénécmizac. Inén, Ni Anutuac Naña zéyec imuac niñ hénac acnina tohoma wammimi ic humucac buña wanzac.

⁸ Pilatonén ac imi nimma zénéña muñguc yanda hiriyec. ⁹ Pilatonén muñguc baec galeñac ama kewuya imuac qeriaiguc emma ézéyec; Gi dimuacnec? Zéyu Yesu ac kitiwa mén ménda zéyec. ¹⁰ Wañu Pilatonén muñguc qesimiyec; Gi nuac ac bakia ménda melembésémañ? Ni hulacgémmañ zé hia hulacgémmañ wañu Ic héngeña wéndaraiguc gumañ zé hia gumañac séc kuc buñana imi henénzac imi gi ménda niñasarizañ? ¹¹ Zéyu Yesunén melemma zéyec; Ounec ménda génuiguc kuc buñaganén ménda nogicmac. Imuac niñ ic mén népésima guac muru haiyec iwac késpedesya imi guac késpedesga ogicma kuneñ yanda wanzac. ¹² Ac imi zéyu nimma Pilatonén Yesu dimuhuc hulacmiyu kemmac imuac hénaya horec. Wañu Yuda ic ieneñ yomuhuc zéma qacmanec nañgic; Gi ic imi waina mama hamaciguc gi Kaisawac alaya qahac. Mérñén mén eneya niñac Ni ic kewu zémac imi Kaisawac hazécya wammac.

¹³ Pilatonén ac imi nimma Yesu wagiru sombeñ hocnéñ haigic hoturuyec imuhucgeñ hiñgacma gésigési tataciguc tarec. Séngageñ sombeñ imuac qara imi Hebraio aciguc Gabata. ¹⁴ Orañ imi nagu sacyaguc ogicma keñgic imuac kendoñ wammac, deguc imi imuac zéréñqéréñ naléya, wañu kaiwe kiwa bec gumpiti wañu Pilatonén Yuda ic yomuhuc énézéyec; Héngic, onac ic kewu. ¹⁵ Zéyu qacgic; Wagicma kenna, wagicma kenna. Ic héngeña

wéndaraiguc qena. Zégic Pilatonén qesiénécmiyec; Ni ic kewugina ic héngeña wéndaraiguc qemañ? Zéyu hofac oo ic kiwahécgina ieneñ zégic; Ic kewunina imi Kaisa, mén ménda keczac. ¹⁶ Tetcgiaiguc Pilatonén ic héngeña wéndaraiguc qemu niñac oporec.

Yesu ic héngeña wéndaraiguc qegic.

Oporu yaré ic eneñ Yesu wagicgic. ¹⁷ Yesunén eneyaoc ic héngeña wéndara huama baec boña mén qara Orucsic (Hebraio aciguc Golgota.) imuhucgeñ keñec. ¹⁸ Imuhucgeñ Yesu ic héngeña wéndaraiguc qegic. Wañu i guc ic éréhéc momacnec uruma néwéc néwéc hai érécmigic nañic Yesu imi sugiraiguc nañec. ¹⁹ Pilatonén kiwi mén oma ic héngeña wéndara qahaiguc qeyu heyec. Wañu yomuhuc ooyawac heyu olongic; Yesu Nazareteneç, Yuda ic onac ic kewu. ²⁰ Baec Yesu qegic nañec imi ama areña yanda hosuraiguc heyec imuac niñ Yuda ic sasalanén kiwi imi olongic. Wañu kiwi imi Hebraio ac zéma Latin ac zéma Girik aciguc ogic heyec. ²¹ Wañu Yuda ic ionac hofac oo ic kiwahécgina ieneñ hama Pilato qetalimima zégic; Yuda ic ionac ic kewu imuhuc ménda oma, Ic yomi zézacnéñ; Ni Yuda ic onac ic kewu, imuhuc owéséna. ²² Zégic Pilatonén melemma zéyec; Némac ac ozua imi neñ imuhuc ozua.

²³ Yaré ic eneñ Yesu ic héngeña wéndaraiguc qegic nañu malekuya mema méndéngic kembeñ qahac wañu sécgina momac momac késagic. Maleku qeria mén heyec imi toroya qahac. Ounec hénima héigic emu hiñgacma tecgéyu usuya momacguc wañec. ²⁴ Imuac niñ ieneñ enaoc yomuhuc emineñgic; Yomi ménda muzuracgéni taru mérac wammac imi sumbic néma hénni. Haka youmi kiwi téreyaiguc ac yomuhuc ogic hezac imi hénla wammacac niñ hicñiyec; Ieneñ

malekuna sugcinaiguc méndemma késagic. Wañu nuac malekuna késawin zéma sumbic négic. Yaré ic ienené wañgic imi, imi mia. ²⁵ Wañu Yesuac ic héngena wéndara hosuraiguc neñgocya zéma neñgoc komocya zéma Klopawac iniña Maria zéma Makdala Maria enené nañgic. ²⁶ Yesunéné neñgocya zéma tohotoho icya méné siné nimmianec imi hosuraiguc nañic iricma eñeya neñgocya ézéyec; Embac hénna guac nañga imi. ²⁷ Wañu iwac tohotoho icya ézéyec; Hénna, guac neñgocga imi. (Nalé imuhuc geñec tohotoho icya iminéné Yesuac neñgocya wag-icma iwac amaiguc kemma keroc.)

Yesu humuyec.

²⁸ Imuhuc zéma Yesunéné iwawai moczoné sécgédarec imi nimma kiwi téréyaiguc ac hezac imi héla wammac niñac, Owuruña qañgararané qezac, zéyec. ²⁹ Wañu imuaru kiruñ méné wainé howuragucnéñ kuaya qeyu tarec. Taru ienené konduné kagalic qundungéma zoroc susuriaiguc koroma Yesuac kuayaiguc nañgégic eñec. ³⁰ Yesu imi nema yomuhuc zéyec; Tecgézac. Imuhuc zéyuguc orucya sicgéma mayu unaya waimiyec.

³¹ Ai meme imi Sabata imuac mambéc naléya, wañu orané imi Sabata kendoné yandayaguc, imuac niñac qamoc imi ic héngena wéndaraiguc imuhuc ménda nammu niñac Yuda ic ienené Pilato yomuhuc qesimigic; Hénagina sira kuma qamocgina metecgégic mamu. ³² Wañu yaré ic ienené hama ic éréhéc Yesuguc momacnec urugic nañoc walac ménac hénaya sira kumaguc andiaiguc ménac imuhucyanec kugic. ³³ Yesuac hama héngic inéné bec humuyu hénaya sira ménda kugic. ³⁴ Wañu yaré ic ménéné luacyanéñ iwac maréña nézéngeyu nalé imuarunec sacya zéma dokuya mayec. ³⁵ Méné kiwanéné imi héñec inéné héipucya wamma zézac. Wañu iwac ac imi hélacnec. Wañu ac

héla zézac imi eñeyaoc ninzac. Imi mia ini momacnec ninzéngeyu niñac héipucya wanzac. ³⁶ Imi mia kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac imi héla wammac niñac hicñiyec; Sira méné ménda kugic zéngeyac. ³⁷ Wañu kiwi téréya méné imi yomuhuc ogic hezac; Ienené i nézéngeyic iwac kicgina hima hémmu.

Yesu téngégic.

³⁸ Yesuac tohotoho ic méné Yosefe Arimataia ama areñ yanda igucnec imi Yuda ic ionac bawa yandiyu sañgima ninzéngeyec. Inéné Yesuac qamora memac niñac Pilato qesiyu Pilatonéné oaec zémiyu kemma Yesuac qamora mema keñec. ³⁹ Wañu becñec sinéyaiguc Yesuac muru hayec Nikodemo i acguc haléc mér zéma aloe imi 30 kiloac séc mutulanéma lelecgéma mema hayec. ⁴⁰ Wañu Yesuac qamora mema Yuda ic ienené qamoc téngéañgic imuac haka méndacma haléc héméñaguc imi héima héima malekunéné osoyoc. ⁴¹ Wañu Yesu qegic imuaru kisi méné heyec. Wañu imuac qeriaiguc bañec méné qelia ésé oraragic heyec. Imuhucgeñ qamoc méné ménda haigicnec heyec. ⁴² Wañu Yuda ic onac Sabatawac zérénqéréné naléya imuac niñ bañec hosuru heyec imuhucgeñ Yesuac qamora haiyoc.

20

Yesu humuc igucnec yarec.

¹ Sonda sinéñec ama ewiawac Maria Makdala inéné kic suañ bañeciguc kemma héñu hoc yanda imi kuaya igucnec qililíngeyic añgéma nañec. ² Wañu Simon Petero zéma tohotoho icya méné Yesunéné siné nimmianec iorac muru usunéñec hama yomuhuc érézéyec; Miné Kewuac qamocya imi kic suañ igucnec mema keñgic. Wañu dimucgeñ haizu imi ménda ninziñ. ³ Zéyu Petero zéma tohotoho ic méné ekaocnec yacma kic suañ bañeciguc keñoc. ⁴ Wañu ekawu

usuñec kenjic tohotoho ic méné imi Petero ogicma focdac kemma bec walac eri kicsuañ banjeciguc kendarec. ⁵ Kemma sicgéma qeria héñu lineñ maleku heyu héñec wañu qeriaiguc ménda kereñec. ⁶ Simon Peteronéñ méndacma hama banjec qeriaiguc kemma héñu malekunec heyec. ⁷ Wañu kereñ orucya osogic imi momacnec kuma lakec haigic maleku qara lineñ imiguc ekac ekac heyoc. ⁸ Wañu tohotoho ic méné kic suañiguc walac hayec iminéñ degucguc keremma hémma ara ninzéngeyec. ⁹ (Wañu kiwi téréyaiguc humuc igucnec qelima yacmac imuhuc ogic hezac imi ménda niñasariyocnec.) ¹⁰ Wañu muñguc liliñgéma amagiraiguc kenjoc.

Maria Makdala inéñ Yesu mi-hicñiyec.

¹¹ Wañu Maria kic suañ banjec kuayaiguc siacmanec nañec. Namma siacma kiwa hiyu ou banjec qeriaiguc eñec. ¹² Hima héñu kua meme uña éréhéc malekugira lalac lalacnec qamoc heyec imuaru méñnéñ héñiaiguc méñnéñ orucyaiguc taroc. ¹³ Wañu qesimiyoc; Embac némac niñac siaczan? Qesiyic zéyec; Ieneñ Miñ Kewuna mema kenjic. Wañu dimucgeñ haizu imi ménda ninzua. ¹⁴ Imuhuc zéma liliñgéma héñu Yesu imuhucgeñ nañec. Wañu embac inéñ i imi Yesu imi ménda héñtegiyec. ¹⁵ Wañu Yesunéñ yomuhuc qesimiyec; Embac némac niñac siaczan? Gi mérac hoc keczan? Wañu embac inéñ niñu ai miñina ésécnec wañu qesimiyec; Ic kuney* geñ iwac qamora mema kenzañiguc i dimucgeñ haizan imi nézéna kemma mewa. ¹⁶ Zéyu Yesunéñ zéyec; Maria. Zéyu nimma muñguc liliñgéma Hebiraio aciguc Raboni! zéyec. (Neñan aciguc kiwi ic.) ¹⁷ Wañu Yesunéñ zéyec; Ménda nosina

ni Mañgocnawac muru ménda enzuanec. Dac munahécna ionac muru kemma yomuhuc énézéna; Mañgocna, onac Mañgocgina momacnec, Anutuna, onac Anutugina momacnec wawaña iwac muru emmañ. ¹⁸ Zéyu Maria Makdala inéñ ac suruc imi mema tohotoho ichéra ionac muru kenjic. Kemma ni hélacnec Miñ Kewu hénzua Miñ Kewunéñ yomuhuc nézézac zéma ac suruc wañ énécmiyec.

Yesunéñ tohotoho ichéra ionac muru hicñi énécmiyec.

¹⁹ Sonda maria kaiwe hiñgaru tohotoho ichéra Yuda ic ionac niñac bacgina yandiyu nagu héima tacgic Yesu wininima sugcnaiguc namma zéyec; Luaenéñ iniguc heyu. ²⁰ Ac imuhuc zéma méria zéma maréña imi énézéyu héñgic. Tohotoho ichéra ieneñ Miñ Kewugina héñtegiema ségiségi yanda wañgic. ²¹ Wañu Yesu muñguc énézéma zéyec; Luaenéñ iniguc heyu. Mañgocnéñ ni méli nézác ésécnec neñ ini méli énécmizua. ²² Ac imuhuc zémaguc kua wéséséya ionaru hi-hima énézéyec; Uña Téréya megic. ²³ Ini méñac méné késpedesgina wai énécmizuiguc késpedesgina imi qahac wanzac. Ini késpedesgina ménda wai énécmizuiguc késpedesgina imi hezac.

Yesunéñ Tomawac muru hicñimiyec.

²⁴ Yesuac tohotoho ichéra 12 sugcna igucnec méné qara Toma (Didimo† zémiañgic) iminéñ Yesu hayec nalé imuaru iniguc ménda tarec. ²⁵ Tohotoho ichéra tosaraneñ, Nini Miñ Kewu hénziñ, zéma ézégic Tomanéñ yomuhuc zéyec; Mériaiguc birin lépécya imi ménda hémma mérana merawanéñ birin hiñgarec imi ménda osima mérananeñ iwac maréñaiguc ménda osinimmañiguc imi ni ménda ninzéngeñañ. ²⁶ Ai meme 8 tecgéyu Yesuac tohotoho ichéra muñguc ama imuac qeriaiguc tacgic nalé imuhucgeñ Tomanéñ

* **20:15:** Girik aciguc; Miñ kewu. † **20:24:** Didimo imi; Neñan aciguc Héi séwi séwi.

i iniguc momacnec tacgic. Nagu imi héima wété sulugic heyec, wañu Yesunéñ haréma sugginaiguc namma zéyec; Luaenéñ iniguc heyu. ²⁷ Imuhuc zéma Tomawac niñ zéyec; Méragawac merawanéñ yomuhucgeñ suluma mérana osima hémma maréñnaiguc méraga haina hiñgaru osima niñna. Wañu ewa éréhéc ménda wamma ninzéngeña. ²⁸ Tomanéñ melemma zéyec; Nuac Miñ Kewuna zéma nuac Anutuna! ²⁹ Zéyu Yesunéñ ézéyec; Gi kicganéñ némmaguc ninzéngeñ nénzan? Wañu méñnéñ mén ménda némmanc ninzéngeñ némmu imi eneñ ségiségi ginaguc wammac.

³⁰ Yesunéñ tohotoho ichéra ionac kicginaiguc asé kiwi icnéñ ménda memeya sasala mén acguc meyec, néñ imi moczon kiwi yomuac qerai-iguc ménda odacba hezac. ³¹ Ini Yesu imi Kristo Anutuac Naña keczac imi ninzéngeña iwac qaraiguc kekec késa kecmuac niñ kiwi youmi ozua.

21

Tohotoho ichéra ieneñ Yesuac ara tohoma kondunñ lambéc sasala hérégic.

¹ Imuac andiaiguc Yesunéñ muñguc Tiberia kondunñguc tohotoho ichéra ionac muru wininiyec. Haka imi yomuhuc hicniyec; ² Simon Petero zéma Toma (Didimo* zémianñgic) zéma Natanael Galilaia baec Kana imuacnec zéma Zebedaio nañhéréra zéma Yesuac tohotoho ic éréhéc mén ieneñ momacnec kecgic. ³ Wañu Simon Peteronéñ énézéyec; Ni kondunñ lambéc késamañ zé kondunñguc kemmanñ. Zéyu ieneñ Nini imuhucyanec giguc kembinñ zégic. Wañu hiñgacma kemma zéiciguc emma keñgic. Wañu siñi imuaru iwawai mén ménda késagic. ⁴ Kaiwe kiwa deniñ deniñ éréyu Yesu doku giñgiña sakasaciguc nañec. Wañu tohotoho ichéra ieneñ Yesu nañec imi ménda héñtegicgic. ⁵ Wañu

Yesunéñ énézéyec; Merachécna, kondunñ lambéc mén késazu me qahac? Zéyu, Qahac, zégic. ⁶ Wañu énézéma zéyec; Uficiña héiginaigucgeñ gilima tosara késamu. Zéyu imuac séc wañgic kondunñ lambéc sasala kuaya qeyec. Imuac niñac hérémuac séc qahac wañec. ⁷ Wañu tohotoho ic mén Yesunéñ siñ nimmianñec iminéñ Petero ézéyec; Imi Miñ Kewu! Wañu Simon Peteronéñ, Imi Miñ Kewu zéyec imi nimma malekuya ménda héima kerec imuac niñac malekuya focdac kembrañaguc zikima kondunñguc luma hiñgarec. ⁸ Kondunñ giñgiña igucnec kemma nañgic baec igucnec 100 mita imuac séha ménda wañec. Imuac niñac tohotoho ichéra tosara ieneñ zéiciguc ufiç kondunñ lambéc kuaya qeqeyaguc imi héréma hagic. ⁹ Baeciguc éréma héngic geric zema nañu imuac qahaiguc kondunñ lambéc tosara zéma saméñ tosara tarec. ¹⁰ Wañu Yesunéñ énézéyec; Kondunñ lambéc degucmi késazu imi tosara mema hagic. ¹¹ Imuhuc zéyu Simon Peteronéñ zéic qahaiguc emma ufiç héréma sénganñgic haiyec. Wañu kondunñ yañ kuneñ kuneñ kuaya qegic qétéya 153 imuac séc wañec. Kondunñ yañ sasala imuhucyanec, néñ ufiç imi ménda tegirec. ¹² Wañu Yesu unuruma zéyec; Hama nene negic. Wañu ieneñ ic imi Miñ Kewugina imi nindacgic imuac niñ méñnéñ mén, Gi méré? zéma ménda qesimiyec. ¹³ Wañu Yesu hama saméñ mema énécmima lambéc imuhucnec énécmiyec. ¹⁴ Yesunéñ humuc igucnec yacma tohotoho ichéra winini énécmiyu yomi bec hatac haréwéc wañec.

Yesunéñ Petero ai buña qemiyec.

¹⁵ Nene nedacgic Yesunéñ Simon Petero qesimiyec; Simon Petero, Yohaneac naña, gi iwawai youmi onogicma nuac siñna niñanzañ? Zéyu Simon Peteronéñ melemma zéyec; O, Miñ Kewu, neñ guac

* **21:2:** Didimo imi; Neñañ aciguc Héi séwi séwi.

siŋga niŋanzua imi gi ninzaŋ. 3éyu Yesunéŋ zéyec; Nuac rama komoc komoc hécna imi gumu énécmiwésémaŋ. ¹⁶ Waŋu Yesunéŋ muŋguc ézéyec; Simon Yohaneac naŋa, gi nuac siŋna niŋanzaŋ? 3éyu inéŋ melemma zéyec; O, Miŋ Kewu ni guac siŋga niŋanzua imi gi ninzaŋ. 3éyu Yesunéŋ ézéyec; Nuac rama imi galengé énécmiwésémaŋ. ¹⁷ Waŋu hatac haréwéc muŋguc qesimiyec; Simon, Yohaneac naŋa, gi nuac siŋna niŋanzaŋ? Waŋu, Gi nuac siŋna niŋanzaŋ, zéma hatac haréwéc qesimiyu Peteronéŋ niŋ yéwérima zéyec; Miŋ Kewu gi iwawai moczoŋ nindaczaŋ ni guac siŋga niŋanzua imi gi ninzaŋ. 3éyu Yesunéŋ zéyec; Nuac rama imi gumu énécmiwésémaŋ. ¹⁸ Ni hélacnec téngéŋ gézéwa, gi sac qeli kecnciguc gengacnec rikunŋa zikima siŋga tohoma kenŋa waŋaŋnec. Waŋu ic yanda wambésémaŋ imuaru imi gi méraga suluna ic méŋnéŋ rikunŋanéŋ kembangaguc zikima baec méŋac ménda kemmanŋ zé ninzaŋ imuaru guagicma kemmac. ¹⁹ Ac imi zéyec imi Peteronéŋ dimuhuc humuma Anutu mepésimimac imuac séciguc héima zéyec. Imuhuc zémaguc, Ni méndacnéna zéyec.

²⁰ Waŋu Peteronéŋ lilingéma andiaiguc héŋu merac méŋ Yesunéŋ siŋ nimmiaŋec iminéŋ méndac érécmima hayec. Inéŋ siŋiya méŋiguc nene nema tacgic imuaru Yesuac tétécyaguc lapingéma héima tacma, Miŋ Kewu mérénéŋ andé gumac? zéyec imi mia. ²¹ Peteronéŋ ic imi hémma Yesu qesiyec; Miŋ Kewu, ic yominéŋ dimuhuc wammac? ²² Yesunéŋ ézéyec; Lilingéma hamaŋ nalé sura imuac séc kecmac niŋ wambinec imi guac ai wammac me? Geŋ imi, méndac néna! ²³ Waŋu suruc iminéŋ dac muna hécnina ionac gezacginaiguc hiŋgacdaru yomuhuc zésaigic; Merac youmi ménda humumac. Waŋu Yesunéŋ

Inéŋ ménda humumac imuhuc ménda zéyec, néŋ lilingéma hamaŋ nalé sura imuac séc kecmac niŋ wambinec imi guac ai wammac me? imuhuc zéyec.

²⁴ Yesuac tohotoho icya iminéŋ mia iwawai yomuac héipuya wamma kiwi yomi oyec. Waŋu héipucya wamma zéyec imi hélacnec wanzac imi nini ninziŋ.

²⁵ Waŋu Yesu haka tosara mén sasala yanda waŋec. Imi moczoŋ owacnec baec kurumeniguc kiwi imi moczoŋ hia ménda haihaiyawac séc wambacnec.

Mélíméli icac ai

Anutunéh Yesu wagicma eñec.

¹ Tiofilus, nuac kiwina walac ogéñi imuaru, Yesunéh aiya hénima haka wamma ackuazéc ku énécmima keñkecma naléya hayu ² Mélíméli ic énépésiyec ionac niñ wamma Uña Téréya méliyu hama énézéma meseli énécmiyu Anutunéh i wagicma eñec, imuac suraiguc haka hicñiyec imuac suruc imi moczon odari. ³ Qenzen manzen qema humuyec imuac andiaiguc inéh ai meme 40 imuac suraiguc winini énécmiyec. Wañu qelima kerec imuac héipuc wamma ninzéh ninzéh mihicñi énécmimacac séc sasala hicñi énécmima Anutuac héngalen ama areña yandawac énézéyec. ⁴ Wañu ic iniguc momacnec kerec nalé imuaru yomuhuc zéseli énécmiyec; Yerusalem ménda waima kemmu. Wañu Anutuac sisipac ac énézéwa niñgic imuac héla niñac mambéc kecmu. ⁵ Yohanenéh dokunéh naec énécmiyec, néñ ini imi ai meme sasala ménda keñunec Anutuac Uña Téréyanéh ewa qeriginaiguc naec énécmimac.

⁶ Imuhuc zéyu ienen tocgéma Yesu qesimigic; Miñ Kewu, gi némac naléiguc héngalen ama areña yanda imi Israel ic embac neñañ muru meqeli nénécmiwésémañ? ⁷ Zégic inéh melemma énézéyec; Ai meme zéma naléya imi, eneh nimmuac séc qahac. Nalé imi Mañgoc eñeya kucyaiguc meyu hezac. ⁸ Wañu Uña Téréya onac muru mamac nalé imuaru ini kuc mema Yerusalem zéma Yuda zéma Samaria zéma baec teteçgia séciguc kemma nuac héipuc ic hécna wammu. ⁹ Ac imi zéyu tegéyu hémmanc nañgic Anutunéh wagiru ou eñec. Eñu

hosusunéh i osoma musañgéyu kicginanéh hémmuac séc qahac wañec. ¹⁰ Imuhuc eñu ienen kurumeniguc kicgina hima héñ sosolimanec nañgic ic éréhéc malekugira lalacnec ieren hosucginu wininima nañoc. ¹¹ Namma yomuhuc zéyoc; Galilaia ic! Ini némac niñ kurumeniguc kicgina himanec nanzu? Yesu onac murunec wagiru kurumeniguc enzac. I kurumeniguc eñu héñzu imuhucyanec lilingéma mamac.

Matia kumugic Yudawac tatac késayec.

¹² Imuhuc zéyu ienen baec boña méh Oliwa zéañgic imuarunec lilingéma Yerusalem hagic. Baec boña imi mia Sabata naléiguc keñkeñawac séc Yerusalem hosuraiguc tarec.* ¹³ Taru hama ama qeria méh qacyaiguc heyu tacyac wañañgic imuhucgen eñgic. Wañu imuaru tocgégic ionac qacgina imi yomuhuc; Petero, Yohane, Yakobo zéma Anderea, Filipo zéma Toma, Batolomaio zéma Mataio, Alfaioac naña Yakobo zéma Simon Zelote,† wañu Yakoboac naña Yuda, imuhuc. ¹⁴ Ic imi eneh ewa momacguc wamma zéwelec ai imi ai meme sasala toroqema memanec keçgic. Wañu embac tosara zéma Yesuac neñgocya Maria zéma Yesuac munahéra ienen acguc momacnec toroqema keçgic.

¹⁵ (Ic embac tocgégic ionac zañgégina imi 120 imuac séc wañec.) Nalé imuhucgen Peteronéh sugcnaiguc yacma yomuhuc zéyec; ¹⁶ Dac munahécna, becneç Uña Téréyanéh Dawidiac kuaya mema Yudawac niñ zéyec ac iminéh héla wammacac niñ heyec. Yuda imi ic tosara Yesu késagic ionac héna meyec ic imi mia. ¹⁷ Wañu ic imi 12 sucninaiguc keçma Miñ Kewuac ai yomuac bakia meanec. ¹⁸ (Wañu ic iminéh hakaya biriawac boñanéh baec

* **1:12:** Yuda ic ienen Sabataiguc héna horua niñgic ai tanec wawaña imuhucya ménda keñha wañañgic. † **1:13:** Girik ac yomuac hénia imi seliseli wawaña, imi mia Yuda ic ionac tuñ méñac qara, ienen Roma gawamañ imuac mézétiti wamma seliseli wamma euqac wañañgic.

mén boñ meyec, imuac andiaiguc orucyanén melemma hingacma qeyu tomena qésérú kera tomena madaru humuyec. ¹⁹ Wañu haka imi zésaigic keñu ic embac Yerusalem kegcic ienen moczoñ nindacma baec imuac Akeldama zéangic. Wañu ac imuac hénia imi Sac baera.) ²⁰ Imuac mia kiwi Legiciguc yomuhuc oyec hezac; Iwac baec imi kisi wañu méñnéñ mén imuhucgeñ ménda kecmac. Wañu ic méñnéñ iwac ai buña imi késamac. ²¹ Imuac niñ Yohanenén Yesu doku naecmiyec imuhuc geñec érékecma Anutunén Yesu sucninaiguc wagicma eñec nalé imuac suraiguc ic tosara Yesunén sucninaiguc tacyac wañañec imuac séc ²² niniguc kegcic ionarunec mén kumuni niniguc Yesuac yacyarawac héipuc ic wambiñ. ²³ Imuhuc zéyu ic éréhéc mihicñi érécmigic. Qacgira imi Yosefe zéma Matia. Wañu Yosefe iwac Basaba me Yusito zémiançgic. ²⁴ (24a) Wañu ienen yomuhuc zéma zéwelecgic; Miñ Kewunina, gi ic embac neñañ qeri héhéñnina keczañ. ²⁵ (25a) Yudanén ai buñaya imi waima eñeya hénayaiguc keñec. (24b) Imuac ic éréhéc youmi iorac muru mérac késana (25b) tatacyac mema welen qeçe ai zéma Mélíméli icac ai memac imi nénézéna hénni. ²⁶ Imuhuc zéma sumbic néma héñgic Matia iwac muru héiyu inén Mélíméli ic 11 ionac muru toroqeyec.

2

Ai meme 50 imuac kendoñaguc Uña Téréya mayec.

¹ Ai meme 50 imuac kendoña* ducñiyu ienen moczoñ ama méñu momacnec tocgégic. ² Wañu kurumenç igucnec hétén yanda mén élanzañnec luhuc selia qeanzac ésécnec mama ama tacgic imuac qeria séc sécgédarec. ³ Wañu iwawai mén tanera geric bélaña ésécnec

imuhucyanén tuima ic embac tacgic orucgina séc mama héiyec. ⁴ Wañu ic embac ienen moczoñ Uña Téréyanén qeriginaiguc sécgéma ac méréra hénia hénia énécmiyec séc hénima zégic.

⁵ Nalé imuaru kurumenç bawaiguc baera baera heyec imuhucgeñ Yuda ic Anutu méndacma kecañgic ienen Yerusalem hama tacyac wañgic. ⁶ Hétén imi hicñiyu tuñ yanda imuaru tocgéma niñgic acgina séc zégic imuac niñac niñingina sicsaoc wañu témpinç wañgic. ⁷ Wañu ienen kilenç yanda welicgéma zégic; Ic embac ac zézu yomi Galilaia baec miñina zéma ninziñ. ⁸ Wañu dimuhuciguc ienen zégic neñañ acninaiguc séc ninziñ? ⁹ Neñañ youmi Pada ic, Mede ic, Elam ic, Mesopotamia miñina, Yuda ic zéma Kapadokia ic, Ponto ic zéma Asia ic,† ¹⁰ Firigia ic, Pamfilia ic, Izipte ic, ic tosara Kirene hosura Libia baec yandaiguc baec bakia bakia hezac imuacnec, ic kianç tosara Romanec, (Imi mia Yuda ic zéma ic tosara Yuda ic ionac ninzén ninzén ginaiguc toroqegic imi mia.) ¹¹ Krete ic zéma Arabia ic, neñañ imuhucyanén kiwi hénia hénia Anutunén meyec imi zéaugic acninaiguc séc ninziñ. ¹² Ienen moczoñ welicgéçic ewagina sicsaoc wañec. Wañu eñaocnec qesiamuma zégic; Imuac hénia imi dimuhuc? ¹³ Wañu ic tosara eneñ zézerec wañ énécmima zégic; Ic youmi doku seli siñaguc imuac kuhanén qerigina sécgézac.

Peteronén kiwi baec icnéñ ménda memeya imuac hénia énézéyec.

¹⁴ Imuhuc zégic Peteronén Yesuac Mélíméli ic 11 iniguc namma ewaya mema yacma yomuhuc énézéyec; Yuda ic alahécna zéma ic embac Yerusalem kecançu ini moczoñ, neñ hénia zéasari énécmima ac zémañ imuac gezacgina haima niñgic.

* **2:1:** Pentikost imi Yuda ic ionac kendoñ mén; Nagu sacyaguc ogicma kekeña imuac kendoña tecgéyuguc éréma ai meme 50 wañu Yuda ic ienen kendoñ tacañgic, wañu nalé imuaru mia Uña téréya mayec. † **2:9:** Asia komora zéanzinç imi deguc Téki taczac baec imuac qara.

15 Ini ninzu éséc nec qahac. Ic youmi doku selinéj ménda mesoho énécmizac. Kaiwe kiwa imi sinjunc 9 kilok sac wanzac. 16 Qahac, iwawai imi Anutuac tilij tilij ic Yoelnéj zéyec éséc nec hicjizac. 17 Miñ Kewunéj yomuhuc zézac; Kecma nalé tetcgiaiguc ni Ujana ic embac momac yanda séc pocgé énécmiwa nambérac hécgina ienej iwawai kecma hicjimac imuac ara zéaumu. Wañu sac qeli enej Anutuac tilij tilijiguc séséc hicji énécmiyu hémmu. Wañu ic embac yanda ienej gau hémmu. 18 Wañu nalé imuaru ni Ujana imi welen qeje ic me embachéna pocgé énécmiwa ienej iwawai kecma andiaiguc hicjimac imuac ara zému. 19 Wañu énézéwa ou kurumenjiguc kiwi welic welicgia, emu baeciguc asé kiwiac haka héniya héniya hémmu. Imi mia sac zéma geric bélanj zéma hofac konduj wéséséya. 20 Kaiwe kiwanéj melemma sinj wañu maso kiwa imi sac sac wañuguc Miñ Kewuac nalé yanda asahaguc imi hamac. 21 Wañu méñnéj méñ Miñ Kewuac qara qacanzuiguc kápésic iguc nec anjéñgina tiénécmimanj.

22 Israel ic embac, ac youmi ninjic; Ini ninzu éséc nec, Anutunéj sucginaiguc haka kuc yandayaguc zéma kiwi méréra héniya héniya zéma asé kiwiac haka héniya héniya imi Yesuac muru mema Yesu Nazaretene i héipucya wammiyec. 23 Ic imi mia, Anutunéj haka imi ménda hicjijec nec nimma ewaya dérécgéyu heyec séc onac muru oporu enej ic Moseac héna ac ménda ninjic ionac méraginaiguc haigic biriñnéj qegic humuyec. 24 Wañu humucnéj i késamacac séc qahac wañu Anutunéj humucac zéra iguc nec hulacmima meqeli miyec. 25 Dawidinéj iwac niñac yomuhuc zéyec; Ni hémba Miñ Kewunéj nalé séc wésénaiguc kecanzac. Wañu inéj nuac héinaiguc

nañu ni qeka meka ménda wammanj. 26 Imuac niñ ewana ségiségi wañu ezelanñanéj mepési miyu séwina imuhucyanec yacyarawac mambéc kecmac. 27 Héniya imi yomuhuc; Gi ni humumia ionac baec dumuñaguc ménda waina hemanj. Wañu guac Icga Téréya ménda waimina houmac. 28 Geñ nézéna, keckecac hénaya héni. Geñ wéségaiguc ségiségi imi nuac qerinaiguc haina sécgémac.

29 Dac munahéna ni ac yomi efima hia énézémanjac séc; Yandanina Dawidinéj humuyu téngégic iwac kic suaña imi sucninaiguc heyecac érékecma deguc hezac nec. 30 Wañu i imi Anutuac tilij tilij ic kerec imuac niñ Anutunéj iwac qelihéra sucnina iguc nec méñ kumuyu iwac ic kewu taticiguc tacmac niñac ac selianec zikima ézéyu niñec. 31 Iwawai hicjimac imi héñtegitma Kristoac yacyacwac niñac yomuhuc zéyec; I humumia ionac baec dumuñaguc ménda waimiyu heyec. Iwac séwianéj ménda houyec. 32 Anutunéj Yesu imi meqeliyu yarec. Wañu neñañ moczoñ haka imuac héipuc ichéra wamma kecziñ. 33 Anutunéj meyacmiyu inéj iwac héiyaiguc emma ac ziki nénécmiyec séc Mañgocac murunec Uña Téréya mema pocgé nénécmiyu iwawai imi mia hémma ninzu. 34 Dawidi inéj kurumenjiguc ménda enec. Wañu inéj yomuhuc zéyec; Miñ Kewunanéj[‡] nuac Miñ Kewuna[§] yomuhuc ézéyec; Nuac héinaiguc tacna. 35 Tacnanec neñ guac hazéchéca onopocba guac hénagawac héna titiga wammu. 36 Imuac niñ Israel ama séc ic embac moczoñ yomuhuc niñ yacgému; Ini Yesu ic héñgeña wéndaraiguc qegic Anutunéj i Miñ Kewu zéma Kristo kumuyec.

37 Imuhuc zéyu ic embac ienej ac imi ninjic qerigina néyu Petero

‡ 2:34: Hebiraio aciguc; Yawe. § 2:34: Hebiraio aciguc; Adonai.

zéma Yesuac Mélíméli ic tosara ionac énézéma zégic; Dac mu-nahécnina, nini dimuhuc wambin? ³⁸ Imuhuc zégic Peteronéj melemma zéyec; Ini moczon yanda, ewa qerigina melenjic kápésicgina wai énécmimacac niñ Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énécmi ewa hiawac Uña Téréya énécmiyu memu. ³⁹ Sésépac ac imi, ini zéma qelihécgina zéma ic embac lakec keczu séc Miñ Kewu Anu-tuninanéj héihéré énécmimac ionac buña wammac. ⁴⁰ Imuhuc zéma inéj ac sasala ménj toroqema héipuc wamma meseli énécmima zéyec; Enej hicñisai biria yomi onarunec anjéngina tiénécmiyu érému! ⁴¹ Imuhuc zéyu ic embac tosara iwac ara késagic séc doku naec énécmigic nalé imuhucgen zanjégina 3,000 imuhuc éséc nec tunjinaiguc toroqe énécmigic. ⁴² Wañu Yesuac Mélíméli ic ienen ku énécmigic imuac séciguc selianec nammanec ala wañamuma saméj kuma nema zéwelec ai imuac opocamuma kecgic.

⁴³ Wañu ic embac moczon zénéngina hiriyec. Wañu Yesuac Mélíméli ic ienen kiwi méréra hénia hénia zéma asé kiwiac haka méréra sasala megic hicñiyec. ⁴⁴ Wañu ninzéh ninzéh ic ienen momac nec tacyac wamma iwawaigina imi nuaru qahac guaru qahac momac nec mema kecgic. ⁴⁵ Kecma ménénéj ménj iwawai ménj niñac osigiciguc aigina me iwawaigina haima soukiwaya mema sécgina énécmianjic. ⁴⁶ Wañu nalé séc ewa momacguc wamma ocmuñ téréyaiguc tocgéanjic. Wañu amagina séc ewa hia zéma ewa héla nimma saméj kuma amunec qamunec wamma neanjic. ⁴⁷ Haka imuhuc wamma Anutu mepésigic ic embac ienen eegina héiénécmigic kecgic anjéj tiénécmimia ionac zanjégina imi Miñ Kewunéj toroqe énécmiyu enec.

3

Peteronéj ic puriñ ménj mehiaruyec.

¹ Zéwelecac kaiwe kiwa maria 3 kilok imuhucgen Petero zéma Yohane ieren ocmuñ téréyaiguc enoc. ² Wañu ic ménj nenjocyawac qeria igucnec puriñ hicñima kekera imi ic tosanéj duñaguc huama hagic. Ic imi mia ic tosara ocmuñ téréyaiguc enej mama wañjic iwawai ménj niñac qesiénécmimac niñ kaiweya kaiweya nagu ménj Naguc soroc zéanjic imuaru haigic tacanjic. ³ Ic iminéj Petero zéma Yohane ieren ocmuñ téréyaiguc embiñ zé wañjic iricma iwawai niñac welec érécmiyec. ⁴ Weleru Peteronéj Yohaneguc héñsosolima yomuhuc ézéyec; Niri niricna. ⁵ Zéyu inéj iorarunec iwawai ménj memañ zé mambécma iricsosoliyec. ⁶ Iri ru Peteronéj yomuhuc zéyec; Siliwa zéma goli imi ni ménda késa keczaa, wañu iwawai késakeczua imi gémmañ. Nazarete ic Yesu Kristoac qaraiguc yacma kenna. ⁷ Imuhuc zéma méra héiyaiguc késama méra miyu imuhuc genec hénia tawéya zéma hénayawac giniña imi kuhaguc wañec. ⁸ Imuhuc wamma seligiyu técgéma yacma hénima kemma iriguc ocmuñ téréyaiguc emma tima kemma técgéma kemma Anutu mepésiyec. ⁹ Wañu inéj tima kemma Anutu mepésiyu ic embac moczon yanda ienen i héngic. ¹⁰ Hémma ic iminéj Nagu sorociguc tacma iwawai niñac welec énécmianjic ic imi mia zéma héntegicma haka hicñimiyec imuac munjuc yanda welicgéma aurigic.

Peteronéj welicgéma tocgégic imi onac ac énézéyec.

¹¹ Ic iminéj Petero zéma Yohane érépésima keñu ic embac ienen aurima Solomonac luhuc ama yanda imuaru usuñec hama ionac muru tocgégic. ¹² Wañu Peteronéj inicma énézéyec; Israel ic embac, némac niñac haka imuac aurizu? Ini niñjic neren norac kucnira zéma hakanira

hia bianéñ ic yomi mehiaruzic esécnec wañu niric sosolima nanzu? ¹³ Imi nerenñ qahac, néñ Yesu enenñ Pilatoac mériaiguc opocgic Pilatonénñ hulacmimañ zéma ewaya zikiyec. Wañu ini iwac kic ségériaiguc Yesu qaecgémigic. Wañu yanda hécnina Abaraham zéma Isaka zéma Yakop ionac Anutunénñ eñeya welenñ qeçe ic Yesuac qac buña meyarec; ¹⁴ Eneñ ic solaña zéma téréya ménda nimmima sac naec ic ménñ hulacmimac niñac zéwelec migic. ¹⁵ Eneñ kekec miñina qehumugic. Wañu Anutunénñ ic humumia sugcina igucnec i meqeli miyec. Wañu neñañ imuac héipuc ic wanziñ. ¹⁶ Ic youmi hémma nimmizu, iminéñ Yesuac qara ninzéhégéyu ninzéhñ ninzéhña iminéñ séwiya meselimizac. Yesuac qara zéma ninzéhñ ninzéhñ iwac murunec hicñimizac iminéñ ic youmi ini moczoñ yanda kicginaiguc séwiya solaña mihicñi mizac. ¹⁷ Wañu deguc ni yomuhuc ninzua; Ini ménda niñasarima imuhuc wañgic. Wañu galenéhécgina ieneñ imuhucyanec. ¹⁸ Wañu Anutunénñ eñeya kua meme ic ionac kuagina mema eñeya Kristonénñ qenzenñ manzenñ nimmac imi ménda hicñiyunec zédarec ac imi imuhuc meseliyec. ¹⁹ Imuac ewa qerigina melemma Anutuac muru hagic onac kápésicgina zuac énécmiyu. ²⁰ Imuhuc wañgic Miñ Kewuac murunec tac hiahariuac naléya hamac. Hayu inénñ Yesu Kristo becnec kumuyec i acguc onac méli énécmimac. ²¹ Anutunénñ baec yomuac naléya hama keñec imuac suraiguc eñeya kua meme ic téréya ionac kuagina mema zéyec séc kurumenéññ Yesu tétécgéma heyunec iwawai moczoñ meqelimalac. ²² Mosenénñ yomuhuc zéyec; Miñ Kewu Anutuginanéñ onac niñac dac munahécgina ionac sugcina igucnec kua meme ic ménñ ni ésécnec kumuyu nammac. Wañu inénñ ac imuhucya me imuhucya énézéyu imi moczoñ niñtohodacmu. ²³ Ménénñ ménñ

Anutuac kuaya meme ic iwac ara ménda niñtohomac imi ic embac sugcina igucnec elicgéyu qahac wandacmac. ²⁴ Anutuac tiliñ tiliñ ic Samuel igucnec namma éréma kua meme ic tosara ai imuac areniguc namma zégic imi enenñ moczoñ nalé sura yomuac niñac walacnec zégic. ²⁵ Eneñ imi Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac qelihécgina zéma Anutunénñ yanda hécginaguc ac zikiyec zikizki ac imuac qelihéra. Anutunénñ Abaraham yomuhuc ézéyec; Baec séc ic embac tuña tuña moczoñ guac qeliga iwac murunec mériañ memu. ²⁶ Eñac eñac kápésicgina igucnec meleñ énécmima mériañ qeénécmimañ zéma Anutu eñeya welenñ qeçe icya kumuma walac onac muru méliyec.

4

Petero zéma Yohane hésa amaiguc oropocgic.

¹ Petero zéma Yohane ierenñ ic embac ac énézéma nañic hofac oo ic zéma ocmuñ téréyawac deminñ galenñ kunéngina zéma Sadukaio ic ieneñ iorac muru hagic. ² Ierenñ ic embac ku énécmima Yesuac muru humuc igucnec yacyac hezac zéma zéauyic qerigina biriyec. ³ Biriyu érépésigic ama bec siñiyec imuac niñ hésa amaiguc oropocgic heyicnec ama gianiyec. ⁴ Wañu acgira niñgic ionac sugcina igucnec sasalanénñ ninzéhégic ic embac zañgégina 5,000 éséc wañec.

⁵ Ai meme imuhucgeñ séwiac galenñ zéma qeriac galenñ zéma hénña acac kiwi ic tosara Yerusalem amaiguc tocgégic. ⁶ Héfac oo ic kunéngina Hanasi, zéma Kayafa, Yohane, Aleksande zéma hofac oo ic kunéngina iwac sac kitichéra ieneñ momacnec kecgic. ⁷ Ieneñ Petero zéma Yohane sugcinaiguc oropocgic nañyic yomuhuc qesiércmigic; Némac kuc zéma mérac qaciguc ai imi mezaoc? ⁸ Qesigic Petero imi Uña Téréyanénñ qeriaiguc kuaya qeyu

yomuhuc énézéc; Hénaorin neñan séwiac galeñ zéma Israel neñan qeriac galeñ hécnina, ⁹ Ic puriña imi haka hiabia wammiyic imuac némaciguc mehiaruyoc zéma niri deguc aciguc gési néréc Mizuiguc, ¹⁰ Ini zéma Israel ic embac moczon yomuhuc niñasarimu; Ini Yesu Kristo Nazaretenec i ic héñgeña wéndaraiguc qehumugic Anutunén humuc igucnec meqelimiyeç. Wañu iwac qaraiguc mia ic youmi hiabia soroc wamma kicginaiguc nanzac. ¹¹ Yesu imi meriqe ic eñaoc hoc mén héñara mema giligic kenkeña iminén mia ama wañgoñaiguc ama imuac hoc oruha wañec. ¹² Képésic igucnec añgén titi imi ménaru mén ménda hezac. Kurumenñ bawaiguc ic neñan muru añgén tinénécmimacac qac mén ménda nénécmiyu hezac. ¹³ Petero zéma Yohane ierenñ imi ic omaya, kiwi amaiguc ménda eñoc imuhuc zéma niñgic. Wañu efima kucnec zéyic nimma aurigic. Wañu becneç Yesuguc keroc imi iricteçigic. ¹⁴ Wañu ic hiaruyec iminén iriguc momacnec nañu hémma zéqetali wañ érécmiwiñ zéma osigic. ¹⁵ Wañu érézégic gésigési ic ionac murunec waima hiñgaric eñacnec yomuhuc eminimma zégic; ¹⁶ Neñanñ ic éréhéç imi dimuhuc wañ érécmiwiñ? Kiwi mérera eñeña wañic ic embac Yerusalem keczu ieneñ moczon buña imi nindacgic. Wañu neñanñ imuac qaecgéwiñac séc qahac wanzac. ¹⁷ Ic embac ionac sugginaiguc iwawai imi ménda saima kemmac niñac Yesuac qaraiguc ic ménac mén, ac mén muñguc ménda zémaoc niñac zétericgé érécmima zéseli érécmiwiñ. ¹⁸ Imuhuc zémaguc muñguc héihéré érécmima Yesuac qaraiguc méndagucnec zéma ku énécmimaoc niñac zéseli érécmigic. ¹⁹ Zégic Petero zéma Yohane ierenñ yomuhuc melemma zéyoc; Anutuac kic ségériaiguc Anutuac ara waima onac acgina méndacbic

iminén hia me qahac imi eñaoc niñgésigic. ²⁰ Niri imi iwawai hémma niñic imi ménda zéauwicac séc qahac. ²¹⁻²² Mehiahiaruac asé kiwiya hicñimiyec ic iwac yawuña imi 40 ogirec imuac niñac ic embac moczon haka hicñiyec imuac Anutu mepésigic. Imuac dimuhuc yéwéri érécmiwiñ zé osima muñguc zétericgé érécmima wai érécmigic kenoc.

Ninznéñ ninznéñ ic ieneñ zéwelec wañgic.

²³ Kemma Petero zéma Yohane ierenñ ekanñ ic embac ionac muru lilingéma kemma hofac oo ic kiwa zéma qeriawac galeñ ieneñ ac érézégic imi moczon énézédaroc. ²⁴ Zéyic ieneñ nimma momac yanda ewa maracgina meyacma Anutu welecmima zégic; Miñ Kewu yanda, Anutu! Geñ baec kurumenñ zéma kondunñ zéma iwawai moczon yanda imuac qeriaiguc hezac imi zéna hicñiyec. ²⁵ Geñ Uñaga Téréya mélimima welenñ qeqega Dawidi, neñanñ yandanina iwac kuaya mema yomuhuc zéneç; Némac niñac baera baera i hazéc wammizu? Wañu imuac ic embac ieneñ aigina héla qahac imuhucya mewinñ zé sasañgiaiguc ac zézu? ²⁶ Anutu zéma iwac halécnén météré mimia iorac hazéc wañ érécmiwiñ zéma baecac ic kewuhéra ieneñ yacma nanzu, wañu séwiac galeñ eneñ momacnec tocgézu. ²⁷ Hélaçnec, imuac séciguc ama areña yanda yomuhucgeñ Herode zéma Pilato ierenñ baec ménunec ménunec ic embac zéma Israel ic embac iniguc guac welenñ qeqe icga téréya Yesu halécnén météréminec i hazéc wammima tocgégic. ²⁸ Imi eneñ geñgaoc iwawai ménñ hicñimacac zéma guac ewa siñga zéma méraga kuhanén becneç niñareñgéneç imuac mia wambinñ zéma tocgégic. ²⁹ Miñ Kewu deguc zéteric tericgina imi hémma guac welenñ qeqehécga nañgé nénécmima zénéñnina ménda hiriyu ackuazécga

imi zéauwiñ. ³⁰ Wañu méraga suluma hafi mehiaruma waina kiwi méréra zéma asé kiwiac haka hénia hénia guac welen qeçe icga téréya Yesuac qaraiguc hicñimac. ³¹ Imuhuc zéma welecgic tecgéyu ama tocgéma tacgic iminéñ hiriyu ieneñ moczoñ Uña Téréyanéñ qerigina kuaya qeyu zénéñgina ménda hiriyu Anutuac ackuazéc zéaugic.

Ninzéñ ninzéñ ic ieneñ ewa momac wamma kecgic.

³² Ic tuñ ninzéñgégic ieneñ ewa qeri momacguc wamma ménéñ mén iwawaigina mén niñac guaru qahac nuaru qahac ménda zéma momacnec mema kecañgic. ³³ Wañu Méliméli ic ieneñ kucgina seliaguc Miñ Kewu Yesuac yacyarawac héipucya wamma toroqema zéaugic Anutuac ewa hianéñ qacginu heyec. ³⁴ (34a) Heyu naléya naléya ic embac baec me ama gericginaguc ieneñ iwawai imi haigic megic soukiwaya mema haañgic. ³⁵ Hama Yesuac Méliméli ic ionac hénaginu haigic méndemma ic tosara iwawai mén niñac osigic séc énécmigic, (34b) sugcinaiguc ménéñ mén iwawai mén niñac ménda osigic. ³⁶ Wañu Rewi ic mén qara Yosefe, Kipuro baec zékéña igucnec keru Méliméli ic ieneñ iwac Banaba zémiañgic. (Imuac hénia imi ewa qeri meme seli wañ énécmimiawac naña.) ³⁷ Inéñ ai mén késa kerec imi haiyu megic soukiwaya mema hama Méliméli ic ionac hénaginaiguc haiyec.

5

Anania zéma iniña Safira.

¹ Wañu ic mén qara Anania inéñ iniña Safira i guc iwawaigira haima sokiwa meyoc. ² Wañu inéñ boña bakia musañgéyu heyu, iniñanéñ momacnec niñec. Wañu bakianec mema hama Méliméli ic ionac hénaginaiguc haiyec. ³ Haiyu Peteronéñ zéyec; Anania, némac niñac Biria miñinanéñ qeriga sécgéyu Uña

Téréya ikoc wammima baecgawac boña bakia musañgézañ? ⁴ Iwawai hegéñec imi geñga buña ménda heyec me? Wañu haima soukiwa menec imi geñga buña ménda heyec me? Imi moczoñ geñga, néñ némac niñac haka imuhucya guac qerigaiguc niñarenégema kecnec? Ic ionac qahac, néñ gi Anutu ikoc wammizañ. ⁵ Imuhuc zéyu Ananianéñ nimma humuma mama qeyec. Wañu haka hicñiyec imi niñgic séc zénéñgina kunéñ yanda hiriyec. ⁶ Humuyu sac qeli merac enéñ hama qamocya osoma huama kemma téngégic.

⁷ Kaiwe kiwa 3 kilok keñu iwac iniñanéñ haka hicñiyec imi ménda niñtegicma hama éréyec. ⁸ Éréyu Peteronéñ qesimiyec; Nézéna youmi gi zéma Anania baec imi wai énécmima boña meyoc imuac sécya wanzac me? Zéyu inéñ zéyec; Oo imi sécya wanzac. ⁹ Zéyu Peteronéñ ézéyec; Dimuhuc Miñ Kewuac Uña Téréya batucgéwic zéma ewa momac wañoc? Inicna, ic tosara euga téngéma liliñgéma hama naguiguc nanzu. Wañu ieneñ gi momacnec huagemma kemmu. ¹⁰ Zéyu imuhuc geñnec i acguc humuma iwac hénayaiguc mama qeyec. Wañu sac qeli merac ieneñ éréma héngic qamoc mén hicñima heyu hémma huama mama kemma iwac euyawac qéhéréñaiguc téngégic. ¹¹ Hénaroiñ zéma ic embac haka imuac surucya niñgic séc zénéñgina kunéñ yanda hiriyec.

Méliméli ic enéñ ic embac hafiginaguc sasala mehiaru énécmigic.

¹² Méliméli ic ieneñ méragina suluma ic embac sugcinaiguc asé kiwiac haka zéma kiwi méréra hénia hénia megic hicñiyu ic embac sasala ewa momac wamma Solomonac luhuc ama yandaiguc tocgéañgic. ¹³ Wañu tosanéñ ionac muru ménda efima toroqegic. Wañu ic embac ieneñ Méliméli ic ionac niñgic eñeña wañec. ¹⁴ Wañu ic

zéma embac momacnec tuᅇa tuᅇa muᅇguc yanda ninzéhégéma Miᅇ Kewuac muru toroqegic. ¹⁵ Imuac niᅇ Peteronéh hama keᅇu irecyanéh osiéncmimacac niᅇ ic embac hafiginaguc onagicma hama héna yandaiguc hehe duᅇgina me aturu heheginaiguc onopocgic hegic. ¹⁶ Waᅇu ic embac sasala ama areᅇa kuneh kuneh séc Yerusalem lelec lelec tacma keᅇec imuacnec ieneᅇ imuhucyanec ic embac hafiginaguc zéma tosara uᅇa birianéh waᅇu qenzen maᅇzen qeangic imi onagicma hagic. Waᅇu hagic séc moczoᅇ hiarudacgic.

Kua meme uᅇanéh Yesuac Méliméli ic hésa ama igucnec hulac énécmiyu magic.

¹⁷ Waᅇu hofac oo ic eᅇeᅇa zéma tosachéra Sadukaio tuᅇaguc kecgic imi eneh qeri biric nimma yacgic. ¹⁸ Yacma Yesuac Méliméli ic énépésima ic embac kicginaiguc hésa amaiguc onopocgic. ¹⁹ Waᅇu siᅇiyaiguc Miᅇ Kewuac kua meme uᅇanéh hésa amawac naguya naguya auma onagicma mama yomuhuc énézéhéc; ²⁰ Kemma ocmuᅇ téréyaiguc namma kekecac ackuazéc imi moczoᅇ ic embac énézédacmu. ²¹ Imuhuc zéyu ama gianaᅇ gianaᅇiguc ocmuᅇ téréyaiguc emma ackuazéc ku énécmigic. Waᅇu hofac oo ic eᅇeᅇa zéma tosachéra hama Sanhederin kaunsol zéma Israel qeriawac galeᅇ moczoᅇ énézégic tocgégic. Waᅇu Yesuac Méliméli ic onagicma hamu niᅇac ic tosara hésa amaiguc méli énécmigic. ²² Waᅇu ocmuᅇ téréyawac galeᅇ meme ic ieneᅇ kemma hésa amaiguc ménda mihicᅇi énécmima lilingéma hama énézégic. ²³ Énézéma yomuhuc zégic; Kemma hénni hésa ama imi naguya zikigic taczacnec. Waᅇu awiawi ic ieneᅇ nagu séc naᅇgic. Waᅇu qeri séwélawac naguya naguya auma qeriaiguc ic méᅇ ménda mihicᅇziᅇ. ²⁴ Ama ocmuᅇ téréyawac demih galeᅇ kunehgina zéma hofac oo ic

kiwa hécgina ieneᅇ acgina nimma haka imi yandima némac tanec wammac zéma niᅇgic sicsaoc waᅇec. ²⁵ Waᅇu ic méᅇnéh hama énézéma zéhéc; Ninzu, ic tosara hésa amaiguc onopocgic imi eneh ama téréyaiguc namma ic embac ackuazéc ku énécmizu. ²⁶ Zéyu galeᅇ iminéᅇ ai ichéra iniguc kemma onagicma hagic. Waᅇu ic embac ieneᅇ hocnéᅇ nunuwu niᅇac zéma bacgina yandiyu bénezéhéc onagicma hagic.

²⁷ Hama onopocgic kaunsol kicginaiguc naᅇgic hofac oo ic eᅇeᅇaginanéh qesiéncmima zéhéc; ²⁸ Ic iwac qaraiguc ic embac ackuazéc ménda ku énécmimu niᅇac selianec zéseli énécmiyiᅇ. Waᅇu ini héna acgina imi ku énécmigic Yerusalem ama séc sécgédaczac. Waᅇu ic iwac sacya niᅇac Anutunéh imuac bakia melenᅇ nénécmiyu neᅇaoc bisiwiᅇ niᅇ wanzu? ²⁹ Zégic Petero zéma Yesuac Méliméli ic tosara ieneᅇ yomuhuc melemma zégic; Ic onac ackuazéc tohowiᅇ zé Anutuac ackuazéc waiwiᅇac séc qahac. ³⁰ Eneh Yesu ic héᅇgeᅇa wéndaraiguc qehumugic. Waᅇu imi mia yanda hécnina ionac Anutunéh meqeliyu yarec. ³¹ Israel ic embac ewa qerigina melenᅇgic kápésicgina wai énécmimacac niᅇ Anutunéh méra héiyanéh i wagicma emma ic kewu zéma aᅇgéh titi icninawac kumuyec. ³² Nini haka imuac héipuc ic wanzih. Waᅇu Anutunéh méᅇnéh méᅇ ara tohogic ionac Uᅇa téréya énécmiyu Uᅇa Téréya iminéᅇ imuhucyanec héipuc wanzac.

³³ Imuhuc zégic niᅇgic qerigina kileᅇ yanda biriyu unuhumuwiᅇ zé waᅇgic. ³⁴ Imuhuc waᅇgic méᅇnéh sugina igucnec yarec. Ic imi Farisaio ic, qara Gamaliel, Héna acac kiwi ic, waᅇu ic embac moczoᅇ yanda eeya héiaᅇgic. Inéh Yesuac Méliméli ic onagicma komora méᅇ séᅇgaᅇgeᅇ kemma nammu niᅇac énézéhéc. ³⁵ Imuhuc wammaguc yomuhuc énézéhéc; Israel ic, ic

imi onac iwawai méñac méñ wañ énécmiwiñ zé haka imuac hiabianec niñgésimu. ³⁶ Hénia zéwa niñgic, becñec Teuda hicñima eñeya niñ méñac séciguc séwiya meemma zéyu iwac muru ic zañgégina 400 imuac séc toroqegic. Wañu qegic humuyu ic méndacmigic séc héndéñ amuma kendacgic, héla qahac wañec. ³⁷ Imuac andiaiguc qac meme naléyaiguc Galilaia ic Yudanéñ hicñima ic tuñ yanda héihéré énécmiyu méndacmigic. Wañu i imuhucyanec humuyu méndacmigic ieneñ héndéñ amuma kendacgic. ³⁸ Imuac ni degucguc énézézua, ic ionac murunec lakec namma wai énécmigic kecgic. Niniñ areñgia zéma aigina iminéñ ic ionac murunec hicñizaciguc birima maqemac. ³⁹ Wañu Anutuac murunec hazaciguc eneñ mebirimuac séc qahac wammac, néñ Anutuguc eumu tanec wambac niñac. ⁴⁰ Imuhuc énézézua ara tohoma Yesuac Mélíméli ic unurugic érégic kémbiñnéñ unuma Yesuac qaraiguc ac méñ ménda zému niñac zéselima wai énécmigic keñgic. ⁴¹ Wañu Yesuac Mélíméli ic eneñ Sanhederin kaunsol wai énécmima kemma Anutunéñ niñu nini Yesuac qara niñac mema titi wañ nénécmiwu éséc wañzac zéma nimma ségiségi wañgic. ⁴² Wañu ieneñ méndagucñec waigic, néñ kaiweya kaiweya ocmuñ téreya me amagina séciguc Yesu imi Kristo zéma zéauma buña suruc hiabia ku énécmiañgic.

6

Yesuac Mélíméli ic ieneñ ai ic 7 kumu énécmigic.

¹ Wañu nalé imuhucgeñ Yesuac tohotoho ichéra zañgégina toroqema eñec. Eñu Yuda ic tosara Hebiraio ac zéañgic ieneñ naléya naléya maqeqeya galeñgé énécmima Yuda ic tosara Girik ac zéañgic ionac maléhécgina méragina ménda

énécmigic. Wañu Yuda ic Girik ac zéañgic ieneñ eñacñec ewa hétéñgina memama haka imuac Hebiraio ic zéberi énécmigic. ² Imuhuc wañgic Mélíméli ic ieneñ tohotoho ichéra tocgé énécmima zégic; Nini Anutuac ackuazéc ménda zéauma nene yaka méndéñ énécmimanec kecbiñ imi haka hiabia qahac. ³ Dac munahécnina sugcinaiguc ic 7 Uña Téreya zéma niñtegic qñtegic sécgé énécmiyu eegina héiéénécmianzu imi mihicñi énécmigic neneñ ai imuac kumu énécmiwiñ. ⁴ Wañu neneñ imi zéwelec ai zéma ac téreyawac ai sac toroqema mema kecbiñ. ⁵ Zégic ac iminéñ henaoriñ moczoñ yanda ionac ewagina mehiaru énécmiyu ieneñ ic youmi mihicñi énécmigic; Ninzéñ ninzéñ zéma Uña téreya sécgémimia Stefano imi zéma Filipino, Porokoro, Nikano, Timon, Pamena, zéma Antiokia ic Nikolao, wañu Nikolao inéñ becaru melemma Yuda henaiguc toroqema kekera. ⁶ Wañu ic imi Yesuac Mélíméli ic ionac kic ségéra ginaiguc hai énécmigic nañgic walac zéwelecmaguc méragina orucginaiguc hai énécmima mozocgé énécmigic.

⁷ Wañu Anutuac ackuazécnéñ saima keñu Yesuac tohotoho ichéra ionac zañgéginanéñ Yerusalemiguc kuneñ yanda toroqema eñec. Wañu hofac oo ic sasalanéñ ninzéñ ninzéñ imi tohagic.

Stefano késama aciguc haigic.

⁸ Ewa hia zéma kuc sécgémimia Stefano inéñ ic embac sugcinaiguc kiwi welicwelicgia zéma asé kiwiac haka icnéñ ménda memeya imi sasala meyec. ⁹ Wañu tocgotocgo ama méñac henaoriñ qacgina Ic hulac énécmimia* ionac murunec tosara Kirene, Aleksandria, Kilikia, zéma Asia baec igucñec hagic ieneñ momacñec yacma Stefanoguc zééñ zéma wamma ac zégic. ¹⁰ Wañu

* 6:9: Yuda ic tuñ méñ Roma baec yandaiguc ziki sipacgina qahac kekera.

Stefanonéŋ Uŋa Téréyaguc ac hiabi-
anec niŋarenŋ wamma zéyu ienenŋ
ara melemmuac séc qahac waŋec.
¹¹ Waŋu ienenŋ ic tosara zénaŋgé
énécmigic yomuhuc zégic; Nini hénni
Stefanonéŋ Mose zéma Anutu zébiri
éércmizac. ¹² Imuhuc zéma ic
embac zéma qeriawac galeŋ zéma
héna acac kiwi ic ionac qerigina
éségic iwac muru hama késama
kaunsol onac muru wagicma keŋgic.
¹³ Kemma héipuc ic ikora onopogic
namma yomuhuc zégic; Ic youmi
imi ocmuŋ téréya zéma héna ac
imuc nalé séc zébirianzac. ¹⁴ Nini
imi inéŋ Yesu Nazareteneŋ iminéŋ
ama youmi hézégéma haka silic
Mosenéŋ mema mama nénécmiyec
imi melenŋ qelia wammac imuhuc
zéyu niŋanzinŋ. ¹⁵ Zégic kaunsol
moczoŋ yanda imuaru tacgic imi
enenŋ Stefanoac hémma héŋ waŋgic
iwac kic tanera imi kua meme uŋa
ionac kic tanec ésécneŋ waŋec.

7

Stefanonéŋ Yesuac hénia zéasariyec.

¹ Waŋu mulu memec icya ionac
eŋeŋaginaneŋ qesimima zéyec; Ac
imi hélacneŋ me? ² Zéyu Stefanonéŋ
yomuhuc zéyec; Dac munahéna
zéma maŋgoc héna acna zéwa
niŋgic; Yandanina Abaraham Haran
baeciguc ménda kemma kecma
Mesopotamia baeciguc kerunec
Anutu odamuyagucnéŋ hicŋimiyec.
³ Hicŋimima yomuhuc ézéyec; Gi
ama baecga zéma areŋhécga wai
énécmima neŋ baec méŋ gézéwa
hébésémaŋ imuaru kembésémaŋ.
⁴ Imuhuc ézéyu inéŋ Kaldia ic ionac
baec imi waima Haran baeciguc
kemma kerec. Keru maŋgocya
humuyuguc Anutunéŋ enenŋ deguc
keczu baec yomuaru wagicma
hayec. ⁵ Hama inéŋ baec yomuaru
iwawai méŋ ménda waimima baec
titiŋa méŋ ménda miyec. Waŋu
Anutunéŋ Abaraham meracya méŋ
qahac kerunec eŋeya zéma andi-
aiguc qelihéra ienenŋ baec yomi

késamu niŋac ac zikimiyec. ⁶ Waŋu
ac Anutunéŋ ézéyec imi yomuhuc;
Iwac qelihéra ienenŋ ic méréra ionac
baeciguc ic kianŋ kemma kecmu.
Kecgic baec miŋina ienenŋ welenŋ
qeénécmimuac niŋ énépésima yawuŋ
400 séc ziki sipacgé énécmimu.
⁷ Waŋu welenŋ qemuac niŋ énépésimu
ionac baec yanda imuc ic embac
imi niŋgési énécmima bakia melenŋ
énécmimaŋ. Waŋu imuc andiaiguc
qelihéra ienenŋ baec imi waima hama
baec yomuaru ni welenŋ qenémmu.
⁸ Waŋu Inéŋ Abaraham séwi tasé
hericheric imuc sisipac ac imi
zémiyec. Waŋu naŋa Isaka héri
haima mema keru kaiweya 8 waŋu
séwi taséya hericheric imuc haka
waŋec. Waŋu Isakanéŋ Yakop
mihicŋiyec. Waŋu Yakobonéŋ yanda
hécnina 12 mihicŋi énécmiyec.

⁹ Waŋu yanda hécnina ienenŋ Yose-
feac nimbupuc wammima soukiwa
niŋac waimigic késama Izipte bae-
ciguc keŋgic Anutunéŋ i guc kerec.
¹⁰ Kecma zéra béra moczoŋ imuc
qaha igucneŋ metecgéma ewa hia
nimmima niŋteŋgic qinŋteŋgicac kuha
miyu Izipte ic kewu Faraonéŋ héŋu
hiaruyu Izipte héŋgaleŋ ama areŋa
yanda zéma eŋeya ama séc héŋgaleŋ
wammac niŋac kumuyec. ¹¹ Nalé
imuaru Izipte zéma Kanaan baec
séc béti hicŋiyu qenzeŋ manzeŋ
he énécmiyu yanda hécnina imi
nenegina qahac kecgic. ¹² Waŋu
Yakopnéŋ Izipte baeciguc nene
hezac imuhuc zégic nimma yanda
hécnina méli énécmiyu keŋgic.
¹³ Waŋu muŋguc keŋgic Yosefenéŋ
eŋeya héniaya zéasari énécmiyu dac
munahéra ienenŋ héniaya niŋgic.
Waŋu Farao ézéyu inéŋ Yosefeac
areŋhéra héniagina wininiyu inicma
niŋec. ¹⁴ Waŋu Yosefenéŋ dac
munahéra tosara méli énécmiyu
maŋgocya Yakop zéma sac kitichéra
moczoŋ ic embac 75 onagicgic.
¹⁵ Waŋu Yakopnéŋ Izipte baeciguc
mekemma kecma humuyu yanda
hécnina imuhucneŋ humudacgic.

16 Kecma qamoc hécgina Sekemiguc mema hama baec méné Abarahamné becnecc Sekem baeciguc Hamoroac qelihéra ionarunec kic-suanjac buña soukiwa énécmima meyec imuaru ténggé énécmigic.

17 Wañu Anutunéné Abaraham ac zikimiyec imi seligimac imuac naléya ducniyu Izipte baeciguc arenhécnina ionac zanngéina imi munjuc yanda saima enec. 18 Wañu kecma ic kewu méréra méné Yosefeac hénia ménda nininanéné Izipte baecac galen wañec. 19 Wañu ic kewu inén mia aren hécnina tiwiqiwilin wañ énécmima zéra béraiguc onoporec. Wañu yanda hécnina zéseli énécmiyu qelihécgina kokoc humumu niñac demin sénganjeniguc wai énécmianjic. 20 Nalé imuaru mia Mose hicñiyec. Wañu Anutunéné hénu sécgéyec. Sécgéyu manjocyawac amaiguc namu gumuyu maso haréwéc wañec. 21 Wañu kecma winiñu waigic Farao béracyanéñ wagicma galenagéyu iwac naña wañec. 22 Wañu Mose imi Izipte ic ionac niniñgina imi moczon kumigic ara zéma wawañ memeya imi kucyaguc wañec.

23 Kecma yawuña 40 imuac séc wañu kemma Israelac qeli, dac munahécnina inicman zéma qerianéné niñec. 24 Kemma Izipte ic ménéñ Israel ic méné en qeyu iricma ic méné yéwériyaguc iwac saiwa wammima Izipte ic imi bakia melenmima qehumuyec. 25 Wañu inén dac munahécnina ienen Anutunéné mérananéñ yéwérigina igucnec metecgé énécmimac imi niñasarimu imuhuc zéma niñec, néñ ienen imi ménda niñteggic. 26 Wañu ama siñima gianiyu Israel ic éréhéc euyic munjuc winini érécmima ieren ewa momacguc wammaoc niñac yomuhuc érézéyec; Ic éréhéc iri dara munia, wañu némac niñac mebiri amuzaoc? 27 Zéyu ic alaya en qeyec iminéñ Mose qéfacgé mima yomuhuc zéyec; Mérénenéñ

gi nonac galen zéma gésigési ic kumugéñec? 28 Orañ Izipte ic qehumunec imuhucyanec ni numañ zéma wanzañ? 29 Zéyu ac imuac niñac Mosenéñ néngacma Midian baeciguc ic kian wamma kecma baec imuhucgen nanhérerañ wañec.

30 Wañu yawuñ 40 imuac tetecgia wañu, Sinai baec boña imuac hosuraiguc baec kéra kérésiaiguc Miñ Kewuac kua meme uña ménéñ ic hésa waiyaguc imuac geric bélaña qeriaiguc iwac muru wininiyec. 31 Wininiyu Mosenéñ hémma kiwi imuac welicgéyec. Nimma hén sosoliman zéma hosuraiguc kenju Miñ Kewuac ac ewaya yomuhuc mayec; 32 Ni yanda hécga ionac Anutu; Abarahamac Anutu, Isakawac Anutu, Yakopac Anutu. Imuhuc zéyu Mosenéñ bac yandi yandi wamma zénéña hiriyu efima hémmacac séc qahac wañec. 33 Wañu Miñ Kewunéñ yomuhuc ézéyec; Baec tima nanzañ imi baec téréya imuac hén usuga imi hénaga igucnec hetecgéna. 34 Ic embachécnina Izipte baeciguc kecgic mematiti wañ énécmigic hémma hénanzua. Wañu ionac zésiaccinanénéñ nuruyu nimma hulac énécmiman zéma mazua. Deguc hana nen gi Izipte baeciguc méligémba. 35 Imi mia ienen Moseac mérénenéñ gi galen zéma gésigési ic kumugéñec imuhuc zéma waimigic. Néñ Anutunénéñ ic imi mia ionac galen zéma anjén titi icgina wammac niñac kua meme uña méliyu ic hésa waiyaguc imuac qeriaiguc hicñimima Mose méliyec. 36 Méliyu ic iminéñ kemma Izipte baeciguc zéma Konduñ pésiaiguc zéma baec kéra kérésiaiguc haka welic welicgia zéma asé kiwi haka hénia hénia imi yawuñ 40 imuac séc meyu hénjic onagicma hayec. 37 Wañu Mosenéñ mia Israelac qelihéra yomuhuc énézéyec; Anutugina Miñ Kewu iminéñ dac munahécgina ionac suc igucnec kua meme ic méné ni éséc imuhucya meyacmimac. 38 Mose

inén baec kéra kérésiaiguc azorogic sugcinaiguc yanda hécnina zéma kua meme uña mén Sinai baec boñaiguc ac ézéyec imi iniguc momacnec kerec. Wañu inén mia ac kekecyaguc imi nénécmiman zé meyec. ³⁹ Yandahécnina ieneñ acya ménda tohoma qéfaccgéma sugcina igucnec elicgégic ewa qeriginanéñ Izipte baeciguc lilingéyec. ⁴⁰ Wañu Aron yomuhuc ézégic; Gi anutuac irecya mén mena iminéñ walac walac kenju méndacbiñ. Mose Izipte baec igucnec nonagicma hayec imi youmi iwac muru némac iwawai hicñiyec imi nini ménda ninziñ. ⁴¹ Imuhuc zéma sura imuhucgeñ burumakao merawa imuac baniaraya mema iwac muru yañ qema héfac héimigic. Wañu méraginanéñ megic iwawai imuac ségiségi wañgic. ⁴² Imuhuc wañgic Anutunéñ andé unuma wai énécmiyu ieneñ kurumeñac iwawai* mepési énécmigic. Imuac mia kua meme ic ionac kiwiiguc ac yomuhuc hezac; Israel ama miñina eneñ yawuñ ⁴⁰ imuac séc baec kéra kérésiaiguc kecma yañ mén qema lémbañ mén onéñgic me qahac? ⁴³ Ini Molok imuac[☆] ocmuñ zéma baniara Refan imuac ménni sikilu zéma irec tosara mepési énécmimu niñac mesorocgéma megic imi mepési énécmiañgic, imuac ni Babilon baec emañgeñ ini nesi énécmiman.

⁴⁴ Yandahécnina ieneñ baec kéra kérésiaiguc héipuc ac haliginaguc kecañgic. Hali imi Anutunéñ imuac tanera Mose ézéyec séc megic. ⁴⁵ Wañu hali imi mia yanda hécninanéñ bisima kenkecma kecgic. Wañu Anutunéñ kicginaiguc ic enia nesi énécmiyu ionac baec késagic nalé imuhucgeñ yanda hécnina Yesua méra bawaguc kecgic imi eneñ iwawai imi bisima hagic tac énécmiyunec Dawidi galenjë énécmiyec imuac naléya hayec. ⁴⁶ Wañu Dawidi inéñ Anutuac ewa hia iwac muru hemiyu Yakopac

qelihéra onac niñ wamma Anutuac amaya memac niñ welerec. ⁴⁷ Wañu i qahac, néñ Solomonnéñ iwac ocmuñ téréya meyec. ⁴⁸ Wañu Eñeña yanda iminéñ amaya amaya ic méranéñ megic imuaru ménda kecanzac. Imuac mia kua meme icnéñ yomuhuc zéyec; ⁴⁹ Kurumen imi nuac ic kewu tatacna, wañu baec imi nuac hena titina. Imuac niñac ini ama dimuhucya hia menémmu? Wañu baec dimuhucyanéñ nuac tac niniñac sécya hia wammac me? ⁵⁰ Wañu iwawai momac yanda imi mérananéñ ménda mihicñiyi me?

⁵¹ Ini imi ewagina selia, qeri gezagina ménda hericgic béréñgégic. Eneñ yanda hécgina wañañgic ésécnec nalé séc Uña Téréya andé qeque wammianzu. ⁵² Némac kua meme ic ménac onac yanda eneñ ménda qehéi wañgic kerec? Ic solaña mén hamac zégic séc unudacgic. Deguc ini imi ic solaña imi mia andé qema qehumugic. ⁵³ Wañu kua meme uña eñeyaoc hama hena ac imi énécmiyec, néñ kilenđac ménda tohoanzu.

Stefano qegic humuyec.

⁵⁴ Ac imuhucya zéyu niñgic qerigina yaru iwac niñ zécgina kizéñgégic. ⁵⁵ Stefano imi Uña téréyanéñ qeriaiguc kuaya qeyu kurumeñgic hiyu Anutuac kiwi asaha zéma Yesu Anutu méra héiyaiguc nañu hémma ⁵⁶ yomuhuc zéyec; Niñzu, ni kurumeñ añgéyu Icac Naña Anutu méra héiyaiguc nañu hénzua. ⁵⁷ Imuhuc zéyu ac qewelon yanda qema gezacgina hézicgéma momac yanda yacma iwac muru usuñnec kemma qéfaccgéma ⁵⁸ ama areñ yanda demin seliaguc imuac séñgañgeñgic wagicma kemma hocnéñ héigic héipuc ic tosanéñ malekugina hetecgéma sac qeli mén qara Saulo iwac héniaiguc haigic. ⁵⁹ Wañu hocnéñ héima kecgic Stefanonéñ welecma ac yomuhuc

* **7:42:** Kembaña 43 iguc hénia imi ooyawac hezac. ☆ **7:43:** 2Ki 23:10

zéyec; O! Miñ Kewu Yesu, gi qeri uñana késana. ⁶⁰ Imuhuc zémaguc simiñ héima kucnec yanda qacma zéyec; Miñ Kewu gi késpedesigina ionac qacginu ménda haina eñu, imuhuc zémaguc gau seli heyec.

8

Yesuac hénaoriñ hazéc mihicñima néngacma keñha wañgic.

¹ Stefano humuyu Saulonéñ qe-humugic imuac ewa momac wañec. Wañu nalé imuaru Yesuac hénaoriñ Yerusalem kegcic ieneñ hazéc yanda mihicñima Yuda zéma Samaria baec séc néngacma kendacgic. Kéngic Yesuac Mélíméli ic enacnec ménda néngacma Yerusalemiguc kegcic. ² Wañu Anutu ee héihéi wammianzu ieneñ Stefano héisiac yanda wammima téngégic. ³ Saulo inéñ amaya amaya emma ic zéma embac momacnec énépésima qatéhéré wañ énécmima hénaoriñ mebiri énécmima hésa amaiguc onoporec.

Filiponéñ Samaria ama areña areña séc ackuazéc énézézec.

⁴ Héndéñ énécmimia imi eneñ baera baera kemma ackuazéc imi zéau énécmigic. ⁵ Imuhuc wañgic Filiponéñ Samaria ama areña yandaiguc hiñgacma Kristoac héniaaya zéau énécmiyec. ⁶ Wañu Filiponéñ kiwi hénia hénia mema ackuazéc énézéyu tuñ yanda ieneñ ewa momac wamma hémma nimma acyawac wamma gezacgina haigic. ⁷ Hénia imi yomuhuc; Inéñ zéyu kuwic biria sasalanéñ ic tosara sipacgé énécmima kegcic ionac murunec qewelon yanda qema érégic. Wañu puriñ zéma hénia méragina biria sasala mehiaru énécmiyec. ⁸ Wañu ama areña yanda imuaru ségiségi kunen yanda hicñiyec.

Séwi galeñ ic Simonnéñ Uña Téréya boñ memañ zé wañec.

⁹ Wañu ama areña yanda imuaru séwi galeñ méñ kerec. Iwac qara

imi Simon. Inéñ kuwi kuhanéñ ai ikora meyu Samaria ic embac ieneñ hémma welicgégic eñeya niñac ic kunen zéamuma kecañec. ¹⁰ Wañu eñeña mamaya momacnec iwac gezacgina haima, Ic youmi Anutuac kuc kunen yanda késakeczac zéañgic. ¹¹ Wañu nalé horua yanda gété manira ai iminéñ ewagina mesoho énécmiyu méndac miangic. ¹² Wañu Filiponéñ Anutuac héngaleñ ama areña yanda zéma Yesu Kristoac qac buña zéau énécmiyu ninzénégic ic embac momacnec doku naec énécmiyec. ¹³ Imuhuc wañu Simon imuhucnec ackuazéc ninzénégéyu doku naecmiyu Filipo méndacmiyu Filiponéñ séséc hénia hénia zéma kuc yanda mewininiyu hémma welicgégic.

¹⁴ Yesuac Mélíméli ic Yerusalem kegcic ieneñ imi Samaria ic tuñ ieneñ Anutuac ackuazéc késaniñ wañgic zégic nimma Petero zéma Yohane ionac muru méli énécmigic keñoc. ¹⁵⁻¹⁶ (Wañu imuaru hénaoriñ imi hakecma méñac méñ Uña téréyanéñ ménda mayecnec, ieneñ Yesuac qaraiguc dokunec sac naecgic,) imuac niñ iereñ mekemma Uña téréyaguc wammu niñac zéweleroc. ¹⁷ Wañu Yesuac méliméli ic éréhéc iereñ méragira orucginaiguc haiyic Uña Téréya megic. ¹⁸ Simon imi Yesuac méliméli ic iereñ méragira orucginaiguc haiyic Uña Téréya énécmiyu hémma soukiwa érécmiyec. ¹⁹ Érécmima yomuhuc érézézec; Kuc buña imuhucya ni momacnec néñic ic embac méñac méñ orucginaiguc mérana haiwa Uña téréyaguc wammac. ²⁰ Imuhuc zéyu Peteronéñ yomuhuc ézézec; Gi Anutuac sese imi soukiwanéñ boña hia memañac zéma ninzan, imuac soukiwaga imi giguc momacnec biridacmaoc. ²¹ Guac ewa qeriga imi Anutuac kiwaiguc dindiña qahac. Imuac hénia ac yominéñ guac iwawai me ai buñaaga ménda wammac. ²² Qeri biricga imi melemma

Minj Kewu welec mina qerigaiguc niniñ imuhucya késakeczan imuac kápésicga waigémmac gezan. ²³ Gémba biriawac houhouyanén qeriga sécgéyu kápésicganén pipigemma hezac. ²⁴ Zéyu Simonnéñ melemma zéyec; Iri ekaoc nuac niñ wamma Minj Kewu welecniyic iwawai zézaoc imi nuaru mén ménda hicñi némmac.

²⁵ Wañu Yesuac Mélíméli ic ieren Minj Kewuac ackuazéc imi héipuc wamma selima zéau énécmimaguc Samaria baec komoc komoc sasalaiguc buña suruc hiabia imi zéau énécmima zéau énécmima hama Yerusalem lilingéma keñoc.

Filiponénj Etiopia ic ménj Yesuac hénac ac ézéyec.

²⁶ Minj Kewuac kua meme uñanén Filipino yomuhuc ézéyec; Gi yacma emañgeñgeñ baec wañgoña Saut iguc hiñgacma hénac ménj Yerusalem-nec hénima Gaza amaiguc hiñgaczac imuaru kembésémañ. Wañu hénac imi baec kéra kérésiaiguc heyec. ²⁷ Imuhuc zéyu Filiponénj yacma keñu Etiopia héngalenj ama areña yandawac Embac garata Kandake iwac welenj qeque icnéñ Yerusalemiguc Anutuac mepésimañ zé enec igucnec mayec. Wañu ic imi héngalenj ama areña yanda imuac sou kiwa moczon galengémac niñac kuc yanda hemiyec. ²⁸ Wañu inénj lilingéma eneya karisi yanda imuac qacyaiguc tacma Anutuac tiliñ tiliñ ic Yesaiawac kiwi imi olomma kerec. ²⁹ Wañu Uña téréyanén Filipino yomuhuc ézéyec; Karisi imuac hosuraiguc kemma kenna. ³⁰ Zéyu Filiponénj usuñnec kemma kua meme ic Yesaia iwac kiwi imi olonju nimma qesimiyec; Ac olonzanj imuac hénac niñzanj? ³¹ Wañu inénj zéyec; Ménñénj hénac ménda meyu nimma dimuhuc niñasarimañ? Imuhuc zémaguc éréma tacmacac niñ Filipino héihéré miyec. ³² Embac kewuac welenj qeque iminénj ac kiwi

olonjec imi yomuhuc; Rama merawa ménj qehéric wammu niñ héréma keñanzu ésécnec hérémigic keñec. Wañu rama ménj zucya héric héric ic ménjac wésiaiguc héténj qahac wamma taczac imi ésécnec kuaya ménj ménda añgéyec. ³³ Wañu mamaya wañu didiñanec ménda zétecgé migic. Wañu baec igucnec kekecyac wagicgic qahac wañec imuac mérénénj iwac qelihéracug wammac hia zéwacnec?

³⁴ Wañu garatawac welenj qeque icnéñ melemma Filipino ézéyec; Qesigémba nézéna. Anutuac tiliñ tiliñ icnéñ mérac niñ imuhuc zézac, eneya niñac me ic ménj niñac?

³⁵ Qesiyu Filiponénj kuaya añgémac ac imuaru toroqema Yesuac hénac ézéyec. ³⁶ Wañu hénac keñkecma doku ménjiguc kereñic garatawac welenj qeque icnéñ zéyec; Doku you hezac imuac némacnéñ ziki néñu doku ménda naec némbésémañ?

³⁷ (Ménda hezac.) ³⁸ Imuhuc zémac nesinesi ic énézéyu karisi yanda imi zikigic nañu Filipino zémac garatawac welenj qeque ic ierenj ekawu dokuiguc mekeñic Filiponénj doku naecmiyec.

³⁹ Wañu doku igucnec éréyic Minj Kewuac Uñanénj Filipino wagicma keñu welenj qeque ic iminénj i muñguc ménda hémma ségiségi wamma hénac méndacma keñec. ⁴⁰ Wañu Filipino inénj Azoto* tañjiguc wininima lelecgéma ama areña kuneñ kuneñ séc séc buña suruc hiabia énézémac hama Kaisarea† hadarec.

9

Minj Kewunénj Sauloac hicñimiyec.

¹ Saulo imi Minj Kewuac ai ichéra tericgé énécmima unuhéi wañ énécmimacac niñ qeria geriwaguc wañu wéséséya héiyu érémanec nañu hofac oo ic eneña iwac muru keñec. ² Kemma ménñénj ménj hénac qelia imi méndacma keczuiguc mihicñi énécmima ic me

* 8:40: Qara ménj; Asidot. † 8:40: Ama areña yanda ménj zéic alayaguc.

embac moczoŋ méragina dérécgéma Yerusalem érémaŋ zé Damasiko ama areŋa yanda imuac tocgotocgo ama séc keŋkeŋawac oaec kiwi niŋac welecmiyec. ³ Welecmiyu omiyu mema keŋkecma Damasiko ama areŋa yanda hosuraiguc keŋec. Nalé imuhucgeŋ kurumeŋ igucnec asac mararaŋ méhénéŋ élanzaŋnec mama qetagalima lelecgémiyec. ⁴ Lelecgémiyu baeciguc tendiŋgéma maqeyu hema ac ewa méŋ yomuhuc zéyu niŋec; Saulo, Saulo, gi némac niŋac nunesi wannéma kecazaŋ? ⁵ Zéyu Saulonéŋ qesimima zéyec; Miŋ Kewu, gi méré? Zéyu zéyec; Ni Yesu geŋ qenesi wammima kecazaŋ imi mia. ⁶ Gi yacma ama areŋa yandaiguc kerenna, imuaru némac ai kiléŋ mewésémaŋ imuac ara gézéyu nimbésémaŋ. ⁷ Zéyu ic i guc keŋgic ieneŋ hétéŋ imi niŋgic, néŋ ic méŋ ménda héŋgic imuac niŋ acgina qahac naŋgic. ⁸ Waŋu Saulonéŋ baec igucnec yacma kiwa himanec naŋec, néŋ iwawai méŋ hémmacac séc qahac waŋu ichéra ieneŋ mériaiguc késama wagicgic Damasiko ama areŋa yandaiguc kereŋgic. ⁹ Waŋu ai meme haréwéc kiwa hilicgémanec taru nene me doku méŋ ménda neyec.

Ananianéŋ Saulo doku naecmiyec.

¹⁰ Damasiko ama areŋa yandaiguc Yesuac ai ic méŋ kerec. Qara imi Anania. Waŋu Miŋ Kewunéŋ tilin tiliniguc hicŋimima ézéyec; Anania! Zéyu melemma zéyec; Oo, Miŋ Kewu. ¹¹ Zéyu Miŋ Kewunéŋ ézéyec; Niŋzaŋ, ic méhénéŋ welecma taczac, imuac niŋ gi yacma héra qara Héra Dindiŋa imuaru kemma Yudawac amaiguc emma ic méŋ qara Saulo, Taso ama areŋa yanda igucnec iwac hocma mihicŋiwésémaŋ. ¹² Inéŋ irec méŋ tilin tiliniguc hicŋimiyu ic méŋ qara Ananianéŋ eŋeya muru hama méria qacyaiguc haiyu muŋguc kic hihiyaguc waŋec imi hénzac. ¹³ Zéyu Ananianéŋ melemma zéyec; Miŋ Kewu, ic embac sasalanéŋ

iwac niŋ zéma Yerusalemiguc guac héraoriŋ hécgá haka biria hatac dahec waŋ énécmiyec imuac suruc zégic niŋanzua. ¹⁴ Waŋu yomuaru imuhucnec guac qacga guruanziŋ nini moczoŋ méranina dérécgé nénécmimac niŋac hofac oo eŋeŋagina iwac murunec kuc buŋa imi mema hayec. ¹⁵ Imuhuc zéyec, néŋ Miŋ Kewunéŋ yomuhuc ézéyec; Gi tinduc kenna, baera baera ic embac zéma ic kewu zéma Israelac nambérac héra ionac muru nuac qac buŋana wagicma kemmacac niŋ késawa ic imi nuac ai ic wanzac. ¹⁶ Qac buŋanawac wamma zéra béra yéwéria dimuhucya mihicŋimac imi ézéwa hémmac. ¹⁷ Waŋu Ananianéŋ kemma ama imuaru emma Sauloac oruhaiguc méria haima zéyec; Saulo, munana, gi muŋguc kic hihi wamma Uŋa Téréya sécgégéŋu kecbésémaŋ niŋac Miŋ Kewu Yesu héraiguc hicŋigéŋec inéŋ mia méli néŋu hazua. ¹⁸ Zéyu nalé sosola qahac kiwa igucnec iwawai sekec sekec ésécnecnéŋ taima mayu kicya muŋguc hima hémma yacma naŋu doku naecmiyec. ¹⁹ Waŋu nene nema kuhaguc waŋec. Inéŋ Yesuac ai ichéra Damasiko ama areŋa yandaiguc kecgic iniguc ai meme tosara kecgic.

Saulonéŋ hénima buŋa suruc hiabia zéauyu zéra béra qahaiguc opocgic.

²⁰ Kecma nalé sosola qahac Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc emma Yesu imi Anutuac Naŋa keczac zéma zéau énécmiyec. ²¹ Énézéyu niŋgic imi eneŋ moczoŋ welicgéma yomuhuc zégic; Ic yomi Yerusalem imuaru qac imi qacaŋgic ini mebiré énécmianec imi qahac me? Waŋu ic embac imuhucya qaté énécmima hofac oo ic ionac muru énépésima kemmanéŋ zé hayec. ²² Waŋu Saulo inéŋ muŋguc yanda kuhaguc wamma Yesu imi Kristo téŋgéŋ wanzac imi héipuc wamma Damasiko ama areŋa

yandaiguc Yuda ic kecgic énézéyu niŋgic sicsaoc waŋec.

²³ Imuhuc wamma keru ai meme sasala keŋu Yuda ic eneŋ Saulo qewiŋ zéma zéeminiŋ waŋgic. ²⁴ Waŋu ac saŋa hazéra imi Saulo gezawanéŋ niŋec. Waŋu ieneŋ Saulo qehumuwiŋ zé siŋi kaiwe séc nagu yanda séc awima naŋgic. ²⁵ Imuhuc waŋgic iwac tohotoho ichéra ieneŋ siŋiyaiguc neŋgeŋguc Saulo tima hésanéŋ neŋgeŋ qatéma deminŋ yanda andia luhuc memeac kifaŋaiguc naŋgégic hiŋgacma néŋgarec.

²⁶ Kemma Yerusalem keremma Yesuac ai ichéra ionaru toro-qemac niŋ batucgé énécmiyec, néŋ ieneŋ moczoŋ Yesuac ai ic wanzac imi ménda ninzénngégic imuac iwac zénéŋgina hiriyec. ²⁷ Waŋu Banabanéŋ Yesuac Mélíméli ic ionaru wagicma kemma Saulonéŋ hénaiŋguc Miŋ Kewu dimuhuc héŋu Miŋ Kewunéŋ dimuhuc ac ézéyu Damasiko ama areŋa yandaiguc inéŋ Yesuac qaraiguc kucnec zéma dimuhuc zéauyec imuac ac suruc waŋ énécmiyec. ²⁸ Waŋu inéŋ iniguc momacnec kecma Yerusalem eneŋ mama wamma Miŋ Kewu Yesuac qaraiguc ackuazéc selianec zéauyec. ²⁹ Waŋu Yuda ic tosara Girik ac zéaŋgic iniguc ac waŋgic acŋinanéŋ eneŋ mama waŋec. Waŋu ic ieneŋ Paulo qewiŋ zé waŋgic. ³⁰ Waŋu ai momachéra ieneŋ nimma Kaisarea ama areŋa yanda zéic alayaguc imuaru wagicma hiŋgacma kemma méligic Taso ama areŋa yandaiguc keŋec.

³¹ Imuac niŋ Yesuac hénaoŋiŋ Yuda, Galilaia zéma Samaria baeciguc kecgic ionaru luae he énécmiyu nanaŋ seli mihicŋi énécmimia waŋu Miŋ Kewuac ehéihéi wammima Uŋa Téréyanéŋ ewa qeriginaguc dongé énécmiyu zaŋgégina saima keŋec.

Peteronéŋ ic ménŋ mehiaruyec.

³² Peteronéŋ baec séc lelecgéma kecma Yesuac hénaoŋiŋ Lida ama

areŋa yandaiguc kecgic ionac muru keŋec. ³³ Waŋu imuaru ic ménŋ mihicŋiyec, qara imi Ainea, inéŋ puriŋ wamma hehe taticiguc hema keru yawuŋ 8 waŋec. ³⁴ Waŋu Peteronéŋ yomuhuc ézéyec; Ainea Yesu Kristonéŋ mehiaru génzac imuac niŋ yacma hehe taticga imi geŋgaoc mindiŋina zéyu nalé imuarunec yarec. ³⁵ Yaru Lida zéma Saron ama areŋa yanda igucnecnéŋ i hémma ewagina melemma Miŋ Kewuac hagic.

Peteronéŋ Tabita humuc igucnec meqeliyec.

³⁶ Yope ama areŋa yandaiguc Yesuac tohotoho embac ménŋ kerec, qara imi Tabita, neŋaŋ aciguc Noniŋ, waŋu inéŋ ai hiabia sasala mema ic embac maqeqeya méra énécmiaŋec. ³⁷ Waŋu nalé imuhucgeŋ Tabita i hafi hicŋimiyu humuyu qamocya naecmima ama qeria ménŋ qacyaiguc heyec imuaru haigic heyec. ³⁸ Lida ama areŋa yanda imi Yope ama areŋa yanda hosuru tarec. Waŋu Yesuac ai ic embac ieneŋ Peteronéŋ imuaru taczac zégic nimma ic éréhéc iwaru méli érécmigic iereŋ kemma nalé sosola qahacnec foc hamacac niŋ qesimiyoc. ³⁹ Zéyic Peteronéŋ yacma iriguc momacnec keŋgic. Kemma kendacgic iereŋ ama qeria ménŋ qacyaiguc heyec imuaru i wagiric eŋgic. Eŋgic embac malé sasala ieneŋ ic iwac maréŋaiguc namma siacma zari maleku Tabitanéŋ iniguc kecma meyacgéyec imi ézégic héŋec. ⁴⁰ Waŋu Peteronéŋ énézéyu hiŋgacdacgic simiŋ héima zéwelerec. Zéweleru tecgéyu qamocac muru melemma namma yomuhuc ézéyec; Tabita gi yacna zéyu kiwa héitegicma Petero hémma yacma tarec. ⁴¹ Taru Peteronéŋ mériaiguc késama héréyu yacma naŋec. Naŋu Yesuac hénaoŋiŋ zéma embac malé unuruyu eŋgic Tabita qelizac imi énézéyu héŋgic. ⁴² Waŋu Yope ama areŋa yanda imuac miŋina ieneŋ haka imi zésaigic nimma

sasala ieneŋ Miŋ Kewu ninzégégic. ⁴³ Waŋu Peteronéŋ Yopeiguc ic mén qara Simon yaŋ séwéla meme iwac amaiguc ai meme sasala kerec.

10

Kua meme uŋa méŋnéŋ Konelio hicŋimiyec.

¹ Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc ic mén kerec, qara Konelio. Inéŋ yaré ic 100 ionac galeŋ kerec. Waŋu inéŋ tuŋ mén Italia yaré ic tuŋa zéaŋgic imuacnec. ² Waŋu inéŋ eŋeya ama taséhéra iniguc Anutuac wamma nalégina zéma usuŋgina qemima ee héihéi wammima kecma ic embac maqeqeya ionac ewa biric waŋ énécmima haleŋ sasala hai énécmima Anutu zéwelec wammima kecaŋgic. ³ Kaiwe mén maria 3 kilok imuaru inéŋ héŋu Anutuac kua meme uŋa méŋnéŋ tiliŋ tiliŋiguc hicŋimima Konelio, zéma qarec. ⁴ Waŋu inéŋ héŋsosomalima zénéŋa hiriyu zéyec; Miŋ Kewu, hénia némac niŋ? Zéyu zéyec; Haleŋga ic embac maqeqeya ionac haianzaŋ imi zéma zéwelecca iminéŋ Anutuac muru haréyu haihakaga imi niŋqelima niŋgénzac. ⁵ Imuac deguc gi Yope ama areŋa yandaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic mén qara Simon Petero zémimia i héihéré mimu. ⁶ Ic imi yaŋ séwéla meme ic, Simonac amaiguc tacyac waŋanzaŋ. Waŋu ama imi konduŋ giŋgiŋaiguc taczac. ⁷ Kua meme uŋanéŋ ac imuhuc ézéma keŋu welen qeŋe ic éréhéc zéma yaré ic sugina igucnec mén Konelio eŋeya méndacmima Anutu ee héihéi wammianzac i momacnec unuruyec. ⁸ Unuruma ac suruc imi waŋ énécmidacma Yope amaiguc méli énécmiyu keŋgic.

Miŋ Kewunéŋ Petero tiliŋ tiliŋiguc ézéyu héŋec.

⁹ Ama siŋima giŋgiŋu kaiweya mén keŋkecma gau komoc waŋu ieneŋ keŋkecma ama imuac hosuraiguc

kerenŋgic. Waŋu nalé imuaru Peteronéŋ zéwelec wammaŋ zé ama qacyaiguc eŋec. ¹⁰ Waŋu inéŋ yaka niŋ humuma nene nemaŋ zé wamma énézéyu otocgo wammanec kecgic Uŋanéŋ qéléléŋgé miyec. ¹¹ Miyu héŋu kurumeŋ aŋgéyu gésé mén maleku ésécnec waŋgoŋa kemboŋ qahac imi zikima naŋgégic baec qahaiguc mayu héŋec. ¹² Héŋu qeriaiguc yaŋ hénagina kemboŋ qahac hénia hénia zéma gisic zinaŋgoc, zini mokoleŋ, zéma nei hénia hénia heyec. ¹³ Waŋu ac mén yomuhuc mayec; Petero, yacma unuma nena. ¹⁴ Waŋu Peteronéŋ zéyec; Miŋ Kewu, qahac téŋgéŋ! Ni ménda neneya sic saocya zéma iwawai biria méndagucnec neanza. ¹⁵ Zéyu ac mén yomuhuc hicŋiyu hatac éréhéc waŋec; Iwawai Anutunéŋ zézuaczac imuac geŋ qakolayaguc ménda zéna. ¹⁶ Haka imi muŋguc hicŋiyu hatac haréwéc waŋu imuacnec gésé imi hérégic kurumeŋiguc eŋec.

¹⁷ Waŋu Petero iwawai héŋec imuac hénia imi dimuhuc zéma eŋeya ewayanéŋ nimma niŋ éréhéc waŋec. Waŋu ic tosara Konelionéŋ méli énécmiyec ieneŋ naguyaiguc namma Simonac ama niŋac qesigic. ¹⁸ Qesima qacma yomuhuc zégic; Simon Petero zémimia imi yomuaru taczac me? ¹⁹ Waŋu Petero i iwawai héŋec imuac hénia niŋ areŋgémanec keru Uŋa téréyanéŋ yomuhuc ézéyec; Ninzaŋ, ic haréwéc haréma gi hocgénzu. ²⁰ I ini neŋ méli énécmiwa hazu. Imuac gi yacma hiŋgacma ewa éréhéc ménda wamma iniguc kembésémaŋ. ²¹ Zéyu Peteronéŋ ionac muru hiŋgacma zéyec; Ic hocma hazu imi ni yomi mia. Hénia némac niŋ you hazu? ²² Zéyu zégic, Yaré ic 100 ionac galeŋgina Konelionéŋ ic solaŋa kecma Anutu ee héihéi wammianzu Yuda ic ieneŋ ee héihéi wammianzu. Kua meme uŋa téréya méŋnéŋ gi iwac amaiguc héihéré gémma guac murunec ac nimmac niŋ ézéyec.

23 Imuhuc zéyu Peteronéj onagiru ama tacyac waŋaŋec imuaru emma hegic ama gĩaŋiyu yacma iniguc keŋgic. Waŋu Yope amaiguc ninzén ninzén dacmuna tosara ieneŋ acguc i guc momacnec keŋgic.

Peteronéj ic enia Konelioac amaiguc keŋec.

24 Ieneŋ hénaiguc siŋi ménj hema keŋkecma Kaisarea zéic alawac ama areŋa yandaiguc kereŋgic. Waŋu Konelionéj sac kitichéra zéma ala hiabia kecgic tosara unuruyu tocgéma mambéc kecgic. 25 Peteronéj amaiguc eŋu Konelionéj iwac muru hama iwac hénayaguc mama sicgéma mepésimiyec. 26 Mepésimiyu Peteronéj mema yacma yomuhuc ézéyec; Yacna, ni acguc ic kecza. 27 Yaru i guc ac wamma ama qeriaiguc emma iniru ic embac sasala tocgéma tacgic. 28 Waŋu inén ac yomuhuc hénima énézéyec; Ini nindaczu ésécnec Yuda ic ménjén ic enia ménj ala wammima momacnec azorogic zézé seli ac logizac wammac. Waŋu Anutunéj ic ménjác ménj qakola me zapi qeqeya ménda zémaŋac zé nézéyec. 29 Imuac niŋ héihéré néŋgic acna waima hazua. Waŋu qesiénécmiwa, ini hénia némac niŋ héihéré nénzú? 30 Zéyu Konelionéj yomuhuc ézéyec; Haka yomi hicŋiyuguc bec ai meme kemboŋ qahac tecgézac. Maria yomuhucgeŋ, maria 3 kilok imuaru amanaiguc tacma zéwelecba ic ménj malekuya lalacnéj kic ségéranaiguc wininima naŋec. 31 Namma yomuhuc zéyec; Konelio, welecwelecga zéma haleŋga ic embac maqeqeya ionac haianzaŋ iminén Anutuaru haréyu haihakaga imi niŋqelima niŋgénzac. 32 Waŋu gi Yope amaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic ménj qara Simon Petero zéanzu i héihéré mimu. Ic imi yaŋ séwéla meme ic Simonac amaiguc tacyac waŋanzac. Waŋu ama imi konduŋ giŋgiŋaiguc taczac. 33 Imuhuc zéyu nalé sosola qahac ic tosara méli énécmiyi. Hazan imi

hiabia! Nini moczoŋ youmi Miŋ Kewunéj ac gézéyec imi moczoŋ nimbiŋ niŋac Anutuac kiwaiguc tocgéma tacziŋ.

Peteronéj Konelioac héna géséhéra ackuažéc énézéyec.

34 Zéyu Peteronéj kuaya auma énézéyec; Deguc ni héla ménj niŋasarizua. Anutunéj ic neŋaŋ séwinina igucgeŋ ménda ninicma nénépésianzac. 35 Ic embac baera baera keczu sugina igucnec ménjén ménj Anutu ee héihéi wammima haihaka solaŋa waŋanzu imi hia énépésimacac séha wanzu. 36 Anutunéj luaeac ackuažéc imi Yesuac murunec Israelac qelihéra onac énécmiyec. Waŋu Yesu iminén iwawai momac yandawac Miŋ Kewu wanzac. 37 Yohanenénj doku naec hakawac zéauyuguc imuac andiaiguc Galilaia baec igucnec hénima Yuda baec séc néma iwawai hicŋiyec imi ini ninzu. 38 Anutunéj Yesu Nazarete ama areŋa igucnec i Uŋa Téréya zéma kuc buŋa imi haléc ésécnec pocgémima i guc momacnec kerec, Imuac niŋ inén lelecgéma haka hiabia wamma ic embac tosara uŋa birianénj helanzi énécmima yéwéri énécmimia imi mehiaru énécmiyec. 39 Nini imi inén Yuda ic nonac baec yanda zéma Yerusalemiguc haka waŋec imi moczoŋ kicninanénj hémma héipuc wanzin. I imi ic héŋgeŋa wéndaraiguc qegic humuyec. 40 Waŋu ai meme haréwéc waŋu Anutunéj meqeliyu wininiyu héŋin. 41 Waŋu ic embac moczoŋ yanda ionaru qahac, néj humuc igucnec yaruguc héipuc ic wambiŋ zé Anutunéj bec nec gési nénécmiyu i guc nene doku neyiŋ nonac muru sac wininiyec. 42 Anutunéj ic embac kic qeli zéma ic embac humumia zéteccgé nénécmimacac niŋ ic ménj kumuyec imi Yesu imi mia zéma imuac héipuc wamma ic embac ackuažéc zéau énécmiwiŋ niŋac Yesunéj nénézéyec. 43 Waŋu Anutuac tiliŋ tiliŋ ic ieneŋ

acguc iwac héipuc wamma yomuhuc zégic; Ic embac i ninzéhégému moczoŋ iwac qara niŋac kápésicgina zuac énécmimac.

Uŋa Téréyanéh ic enia ionac muru mayec.

⁴⁴ Peteronéh ac imuhuc zémanec naŋu Uŋa Téréyanéh ic embac moczoŋ ara nimma tacgic séc qacginaiguc mayec. ⁴⁵ (45a) Mayu ninzéh ninzéh ic tosara séwi tasé hericheric ginaguc Peteroguc keŋgic ieneŋ Anutunéh ic enia ionac Uŋa Téréya qocgé énécmiyu ⁴⁶ eŋaŋ ac waima ac méréraiguc zéma Anutu mepésigic nimma (45b) kiléh yanda aurigic. ⁴⁷ Waŋu Peteronéh zéyec; Neŋaŋ meyiŋ éséc nec ic youmi ieneŋ Uŋa Téréya mezu imuac méréneh doku ménda naec énécmiwiŋ niŋac neŋ héinénc mimacac séc wammac? ⁴⁸ Imuhuc zéma Peteronéh Yesu Kristoac qaraiguc doku naec énécmimu niŋac énézéyec. Waŋu ic embac ieneŋ ai meme tosara mén iniguc tacyac wammu niŋac Petero welecmigic.

11

Peteronéh ai meyec imuac surucya zéasari énécmima Yuda ic énézéyec.

¹ Yesuac Mélíméli ic tosara zéma ninzéh ninzéh dacmuna Yuda baec séc kecgic ieneŋ ic enia ieneŋ Anutuac ackuazéc aŋgéh tигic imuac suruc niŋgic. ² Imuac Peteronéh Yerusalem lilingéma eŋu séwi tasé hericheric ginaguc ieneŋ Petero mematiti wammigic. ³ Wammima yomuhuc ézégic; Gi némac niŋac ic enia ionac amaiguc emma iniguc momacnec nene nenec? ⁴ Zégic Peteronéh areŋgéma yomuhuc zéasari énécmiyec; ⁵ Ni Yope ama yandaiguc zéwelecmac kecba Anutunéh tiliŋtiliŋiguc nézéyu yomuhuc héŋi; Gésé mén maleku yanda éséc nec kitiwa kemboŋ qahac imuaru zikima kurumen igucnec naŋgégic ségéranaiguc mayec. ⁶ Mayu qeriaiguc héŋ sosoliwa baec

yaŋ hénagina kemboŋ qahacginaguc hénia hénia zéma haséh yaŋ zéma gisic zinaŋgoc, zini mokolen zéma sawawac nei hegic iniri. ⁷ Inicma ewa mén nimba yomuhuc nézéyec, Petero, yacma unuma nena. ⁸ Zéyu neŋ zéyi, Miŋ Kewu, qahac téŋgéh! Ni iwawai qakolayaguc zéma iwawai zapi qeqeya imuhucya mén kuanaiguc méndagucnec haiwa hiŋgarec. ⁹ Imuhuc zéwa kurumen igucnec ewa mén yomuhuc melenu hatac éréhécnec mayec; Iwawai Anutunéh zézuaczac imuac geŋ iwawai zapi qeqeya ménda zéna. ¹⁰ Iwawai imi hiŋjiyu hatac haréwéc waŋuguc imuacnec iwawai imi moczoŋ hérégic kurumeniguc eŋec. ¹¹ Waŋu nalé sosola qahac ic haréwécnéŋ ama hema kecaŋi imuaru hama naguyaiguc naŋgic. Imi mia Kaisarea zéic alawac ama areŋa yanda imuarunec nuac muru méli énécmiyu hagic. ¹² Hagic Uŋa Téréyanéh yomuhuc nézéyec; Gi ewa éréhéc ménda wamma iniguc kembésémaŋ. Imuhuc zéyu ni zéma ic 6 yomi neŋawu kemma méli énécmiyec iwac amaiguc eŋiŋ. ¹³ Enni inéh haka dimuhuc hiŋjimiyec imuac surucya zéma yomuhuc nénézéyec; Kua meme uŋa ménéh nuac amaiguc wininima namma yomuhuc nézéyu niŋi; Gi Yope amaiguc ic tosara méli énécmima kemma ic mén qara Simon, Petero zémimia i héihéré mimu. ¹⁴ Inéh hama ackuazéc énézéyu ackuazéc iminéŋ gi zéma hena géséhécga moczoŋ kápésicgina igucnec aŋgéhgina timac. ¹⁵ Imuhuc zéyu ni ackuazéc imi hénima énézéwa Uŋa Téréya neŋaŋ muru mayec imuhucyanéh ionac muru mayec. ¹⁶ Mayu hémma Miŋ Kewunéh ac yomuhuc zéyec imi niŋ qeliyi; Yohanenéh dokunéh naec énécmiyec, néŋ ini mia Uŋa Téréyanéh naec énécmimac. ¹⁷ Anutunéh neŋaŋ Miŋ Kewu Yesu Kristo ninzéhégéiŋ nalé imuaru sese nénécmiyec.

Waņu inéj sese imuhucyanec ionac énécmiyec. Imuac ni dac imuhucyanéj némaciguc Anutu neuj héimiwinec. ¹⁸ Imuhuc zéyu ienej ac imi nimma ac héténgina waima Anutu mepésima yomuhuc zégic; Ic enia ionac muru kekec memuac ewa qeri melenj melenjac buņa énécmiyec.

Antiokia ama arenja yandaiguc Yesuac hénarinj hicnijec.

¹⁹ Stefano niņac ununesi hicnijyu ic embac tosara ienej héndéj héndéj amuma Foinike zéma Kipuro zéma Antiokia ama séc kemma ic tosara qahac, néj Yuda ic embac ionac sac ackuazéc énézégic. ²⁰ Waņu suginaiguc tosara Kipuro baec zéma Kirene baec igucnecnéj Antiokia ama arenja yandaiguc keremma Girik ic ionac muru acguc Miņ Kewu Yesuac buņa suruc hiabia énézégic. ²¹ Waņu Miņ Kewuac mérayanéj iniguc heyu ic embac sasalanéj ninzéhégéma Miņ Kewuac muru lilingéma hagic. ²² Waņu Yerusalemiguc hénarinj kecgic ienej imuac suruc nimma Banaba méligic Antiokia ama arenja yanda imuaru keņec. ²³ Kemma Anutuac ewa hia he énécmiyu hémma ségiségi waņec. Waņu ewa siņgina yandaguc Anutuaru qékétama kecmu niņac ic embac moczoņ acnéj meseli énécmiyec. ²⁴ Banaba imi ic hiabia, waņu Uņa Téréya zéma ninzéhéj ninzéhéj yanda sécgémima heyec. Imuac niņac ic embac tuņ yandanéj Miņ Kewuac muru toroqegic. ²⁵ Waņu Banabanéj Saulo mihicņimaņ zé Taso ama arenja yandaiguc keņec. ²⁶ Kemma mihicņima wagiru Antiokia ama arenja yandaiguc hayoc. Hama yawuņ momacguc ekawu kecma Yesuac hénarinj mihicņi énécmima ic embac sasala ackuazéc ku énécmiyic Antiokia ama arenja yanda imuaru mia walac walac Yesuac hénarinj ionac qacma Kristoac ic zéénécmigic.

Yesuac hénarinj Yuda baeciguc ionaru soukiwa haigic keņec.

²⁷ Nalé imuaru Anutuac tilin tilin ic tosara Yerusalemnec Antiokia ama arenja yandaiguc hagic. ²⁸ Waņu ionarunec ménj qara Agabonéj Uņa Téréyanéj tilingémiyu baec séc béti yanda hicņimac niņ andiawac ara énézéyec. Waņu béti yanda imi ic kewu yanda Klaudio kerec nalé imuaru hicnijec. ²⁹ Hicnijyu Yesuac hénarinj ienej kucgina he énécmiyec séc iwawai qutulangéma Yuda baeciguc ninzéhéj ninzéhéj dacmuna hécgina kecgic ionaru haleņgina haigic kemmac niņ zétecgégic. ³⁰ Zétecgégic imuhucyanec haleņ imi Banaba zéma Saulo iorac méragiraiguc haima, ninzéhéj ninzéhéj dacmuna hécgina ionac muru haigic keņec.

12

Herodenéj Yakobo qehumuma Petero hésa amaiguc oporec.

¹ Nalé imuaru ic kewu Herodenéj hénarinj tosara ununesi énécmimaņ zé méra meyacma énézéyec. ² Inéj Yohaneac dara Yakobo késama sounéj héiyu humuyec. ³ Imuhuc waņu Yuda ic ienej haka imuac ségiségi waņgic inictegicma Petero acguc késamaņ zé waņec. (Waņu haka imi saméhéj yisya qahac imuac kendoniguc hicnijec.) ⁴ Waņu nagu sacyaguc ogicma keņgic imuac kendon teggyu hérémima ic embac kicginaiguc haiyu naņu ara zétecgémacac niņ hésa amaiguc oporu tarec. Taru yaré ic 16 imi tuņhéra 4 méndéhéj amuma galengému niņac ionac méraginaiguc oporec. ⁵ Petero hésa amaiguc galengégic heyu hénarinj ienej iwac niņ wamma ewa qerigina hélacnéj Anutu welecmigic.

Kua meme uņa méņnéj Petero hulacmiyec.

⁶ Herodenéj i wagicma hamuac niņec imuac naléya imi ama gianjiyu ducņimac. Waņu ménda

gianiyunec sinji imuaru Petero seŋ hésa éréhécnéŋ qatégic téŋgiŋ ic éréhé c iorac sucgiraiguc gauya hekerec. Keru galen meme ic tosara nagu séŋgaŋgeŋiguc galen mema naŋgic. ⁷ Waŋu héŋgic Miŋ Kewuac kua meme uŋa ménéŋ wininiyu hésa ama imuac qeriaiguc asac mararaŋ ménéŋ asariyec. Waŋu kua meme uŋanéŋ Petero maréŋaiguc qema mindima zéyec; Fodac yacna. Zéyu nalé imuarunec Petero méria igucnec seŋ hésanéŋ loloma madarec. ⁸ Waŋu kua meme uŋanéŋ ézéyec; Rikuŋga zikima héna usuga héina hiŋgaru. Imuhuc zéyu inéŋ imuhuc waŋec. Waŋu kua meme uŋanéŋ muŋguc ézéyec; Séwi usuga horua imi héina hiŋgaruguc méndac némma hana. ⁹ Zéyu Peteronéŋ méndacmima keŋec. Waŋu kua meme uŋanéŋ iwawai hélacnec wammiyec, néŋ ménda niŋasarima gau hénzua imuhuc zéma niŋec. ¹⁰ Waŋu ieren galen meme ic nagu séŋgaŋgeŋiguc naŋoc imi walac nanaŋa zéma andu nanaŋa orogicma keremma demin yandawac ain naguya ama areŋa yanda wésiaiguc nanaŋa imuaru hayoc. Hayic nagu imi eŋeyaocnec aŋgé érécmiyu mama héna yandaiguc keŋoc. Keŋic kua meme uŋa iminéŋ élanzaŋnec waimima eŋec. ¹¹ Eŋu Peteronéŋ niniŋa béréŋgéyu yomuhuc zéyec; Deguc ni ninzua. Haka yomi hélacnec téŋgéŋ. Miŋ Kewunéŋ kua meme uŋaya mélima Herodeac méria zéma ai areŋ Yuda ic ionac ewa qeriginaiguc hezac imuarunec nuagicma hazac. ¹² Imuhuc niŋtegicma Yohane, Mareko zémimia iwac neŋgocya Mariawac amaiguc keŋec. Waŋu imuaru ic embac sasalanéŋ tocgéma zéwelec wamma tacgic. ¹³ Kemma Peteronéŋ naguguc qeyu welen qeŋe embac mén qara Rodenéŋ ewaya nimmaŋ zé hosuru hayec. ¹⁴ Hama Peteroac ewaya niŋasariyec. Waŋu ségiségi yandanéŋ ewa soho wammiyu nagu

ménda auma eŋ usuŋnec ama qeri-aiguc emma Petero naguiguc hama nanzac imuhuc qacma énézéyec. ¹⁵ Énézéyu ienen nimma zégic; Gi ewaga sohozac. Waŋu inéŋ imuhuc seli qema zémanec naŋu ienen zégic; Imi iwac kua meme uŋaya gezaŋ. ¹⁶ Waŋu Peteronéŋ nagu imi qemanec naŋu ienen nagu auma i hémma aurigic. ¹⁷ Waŋu acgina qaimac niŋ méranéŋ séséc waŋ énécmima Miŋ Kewunéŋ hésa ama igucnec wagiru mama éréyec imuac ac suruc waŋ énécmidacma ac suruc imi Yakobo zéma ninzéŋ ninzéŋac dac munahéra énézémuac niŋ énézéma ama imi waima baec méniguc keŋec.

Miŋ Kewunéŋ Herode bakia meŋeŋ miyu humuyec.

¹⁸ Ama gianiyu yaré ic ienen Petero hocma iwawai dimuhuc hicŋimizac imi ménda niŋasarima qewelon yanda waŋgic. ¹⁹ Waŋu Herodenéŋ hocma ménda mihicŋima awiawi ichéra zéqesi waŋ énécmimaguc humuciguc onopocmu niŋac énézéyec. Waŋu Herodenéŋ Yuda baec waima Kaisarea baeciguc hiŋgacma imuaru kerec.

²⁰ Herodenéŋ Tiro zéma Sidon ama miŋina hazéc yanda waŋ énécmiyec. Waŋu ama imuac miŋina ienen nene yaka ic kewu iwac murunec hicŋianzac imi mema kecaŋgic imuac niŋ ewa momac wamma ic kewu iwac muru haréma Bilasito ic kewu imuac hehe tatacya mindiŋima welen qemiaŋec i mebélacgé mima luae niŋac welec migic. ²¹ Waŋu Herodenéŋ nalé meyec imi ducŋiyu ic kewuac maleku héima tatic edamuyaguc imuaru mama tacma ic embac ac énézéyec. ²² Ic momac yanda ienen hériŋ haima yomuhuc zégic; Ewa imi icac ewa qahac, néŋ Anutuac ewaya. ²³ Waŋu Herodenéŋ mepé qepési ac imi Anutuac muru ménda meŋeŋ eŋec, imuac niŋ Miŋ Kewuac kua meme uŋanéŋ qeyu

nanecnéj kigic nalé sosola qahac humuma qahac wañec.

²⁴ Wañu Anutuac ackuazécnéj muñguc yanda yandi saima keñec. ²⁵ Wañu Banaba zéma Saulo ieren Yerusalemiguc haleñ énécmiawac ai imi metecgéma Yohane, Mareko zémimia i wagiric Yerusaleme waima lilingéma keñgic.

13

Buñá zéauau ai niñac Banaba zéma Saulo méli érécmigic.

¹ Antiokia hénarorij sugginaiguc Anutuac tiliñ tiliñ ic zéma qerawac kiwi ic yomuhuc kecgic; Banaba, Simeon qara ménj Nigere, Lukio Kirene ama igucnec, Manaen (Ic kewu Herode i guc namu momacnec nema yandiyoc), zéma Saulo. ² Wañu kaiwe ménjiguc nene zikima zéwelec wamma Miñ Kewu mepésima kecgic Uña Téréyanénj ac yomuhuc zéyec; Banaba zéma Saulo iri ai tosara memaoc niñ ururuyi imuac niñ iri ai imuac gésiérecmigic. ³ Zéyu imuac nene zikima zéwelecmañguc méragina qacgiraiguc hai érecmima méli érecmigic.

⁴ Ic éréhéc imi Uña Téréyanénj méli érecmiyu Silukia amaiguc mekemma imuarunec zéiciguc Kipuro amaiguc keñoc. ⁵ Kemma Salami ama areña yandaiguc haréma Yuda ic ionac togotocgo amaiguc Anutuac ackuazéc énézéc. Wañu Yohanenénj iriguc kecma méra érecmiyec. ⁶ Konduñ baec komoc komoc sugginaiguc qericma kemma Pafo amaiguc keremma imuaru Yuda ic séwi galeñ Bayesu mihicñigic. Wañu ic imi Anutuac kua meme ic ikora. ⁷ Wañu inénj Baec galeñ ménj Serigio Paulo i guc keroc. Serigio Paulo inénj ninñaguc. Wañu inénj Banaba zéma Saulo ururuma Anutuac ackuazéc nimmañ zé wañec. ⁸ Wañu Elima zé mimia (Imuac hénia imi séwi galeñ.) inénj hazéc wañ énécmima baec galeñ imi ninzénj ninzénj andé qema kemmac niñ seliseli wamma

ézéyec. ⁹ Wañu Saulo qara ménj Paulo inénj Uña Téréyanénj qeria sécgémiyu Elima imi hénj sosolima yomuhuc zéyec; ¹⁰ Gi imi uña biriawac merac, iwawai dindiña moczoñ yanda imuac hazécya. Icoc zéma manam batuc hénia hénia imi qerigaiguc kuaya qema hezac. Miñ Kewuac hénia dindiña imi meqariñ géanzañ. Haka biria imi ménda waiwésémañ me? ¹¹ Imuac degucguc Miñ Kewuac mérianénj guyu gi kic hilic wamma nalé sura imuhucgeñ gi kaiwe ménda hémhésémañ. Imuhuc zéyu nalé imuarunec doku wéséséya zéma siñi yandanénj hoturumiyu mérayanénj mezañ qezañ wamma keñha wamma méraya mema méra mimuac niñ wañec. ¹² Wañu baec galeñ nénj iwawai hicñiyec imi hémma ninzénjéyec. Wañu Miñ Kewunénj imuhuc hénia kumiyu auriyec.

Paulonénj Pisidia Antiokia ama areña yandaiguc Yuda ic buñá suruc hiabia énézéc.

¹³ Paulo zéma ichéra i guc momacnec keñha wañgic ienenj Pafo ama areña waima zéiciguc emma Pamfilia baec Perege amaiguc kereñgic. Wañu baec imuaru Yohanenénj wai énécmima Yerusaleme amaiguc lilingéma keñec. ¹⁴ Keñu ienenj Perege ama igucnec keñkecma Pisidia baec Antiokia ama areña yandaiguc kemma kecgic Sabata ducñiyu togotocgo amaiguc emma tacgic. ¹⁵ Wañu ienenj Moseac hénia ac zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac kiwi téréya imi oloñgic ama imuac galeñhéra ienenj ic tosara méli énécmima yomuhuc qesi énécmigic; Dacmuna hécnina, meseli nénécmimu zé ackuazéc ménj nimma kecziuguc zégic niñni. ¹⁶ Wañu Paulonénj yacma méranénj séséc wamma yomuhuc énézéc;

Israel ic zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianzu ini ackuazéc zéwa niñgic. ¹⁷ Israel ic neñañ Anutunénj esañambéc hécnina gési

énécmiyec. Ieneñ Izipte baeciguc ic kian kecgic, néné Anutunéné eegina héima kuha yandanéné onagicma hayec. ¹⁸ Zélén baeciguc yawuñ 40 imuac séc hakagina biria hémma bisiqatén wañ énécmima kecañec. ¹⁹ Wañu Kanaan baeciguc kisic aren yanda 7 unuhumuma ionac baec imi onac buña zéma wai énécmiyec. ²⁰ (Moczon toroqema zéwa yawuñ 450 séc ic kian kecgic.) Imi tecgéyu zémindiñ mindiñi ic énécmiyu keñ kecma Anutuac tiliñ tiliñ ic Samuelac naléya hayec. ²¹ Wañu ic kewu niñac welecgic Anutunéné Benzaminac qelihéra ionarunec Kisiac naña Saulo énécmiyu inén yawuñ 40 imuac séc galeñgé énécmiyec. ²² Wañu i auma Dawidi ic kewugina kumu énécmima iwac ac yomuhuc zéyec; Ni Yesi naña Dawidi mihicñiwa ewana kunen yanda hemizac. Inén mia ewa siña tohoma iwawai moczon meselimac. ²³ Wañu Anutunéné ac zikiyec séc Dawidi iwac qelihéra ionarunec Israel ic neñañaru angén titi ic Yesu méliyu hayec. ²⁴ Wañu Yesunéné sucninaiguc hiñi asarimacac niñ walac Yohanenéné ewa melenac doku naec haka imi Israel ic embac momac yanda zéau nénécmiyec. ²⁵ Yohane i hena zémiyec séc titecgéma ic embac yomuhuc énézéyec; Ini nuac méré zéma ninzu? Ni Kristo qahac, néné andénaiguc hama keczac iminén imi mia wanzac. Nidac imuhucyanéné hena usuyawac hésaya hulacmañac séc qahac.

²⁶ Dac munahéna, Abarahamac qelihéra zéma ic embac Anutu ee héihéi wammianzu ini ac yomuac niñgic; Angén titiac gezac qézén ac yomi nonac muru haiyu hayec. ²⁷ Yerusalem imuac ic embachéra zéma ionac galeñ hécgina enen Yesu zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac ackuazéc Sabata nalé séc oloñ niñanzu imuac hénia imi ménda niñasarigic. Hénia imuac niñac Yesuac zéma késpedesiraguc zétecgégic Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac ackuazéc imi hélaguc wañec. ²⁸ Ieneñ késpedesira

humucac sécyá ménda mihicñigic, néné tinduc qehumumac niñac Pilato welecmigic. ²⁹ Imuhuc wamma kiwi téréyaiguc iwac niñ ogic hezac imi moczon wammidacgic. Imuac andéyaiguc ic igucnec metecgéma hoc kifañaguc haigic. ³⁰ Wañu Anutunéné humumia suggina igucnec i meqeliyec. ³¹ Meqeliyu inén ic embac sasala Galilaia baec igucnec Yerusalem keñgic ionac muru ai meme sasala hiñi énécmiyec. Hiñi énécmiyu ieneñ ic embac ionac muru iwac héipuc ic wamma keczu. ³² Nini acguc zikiziki ac esañambéc hécnina énécmiyec imuac zéau énécmiziñ. ³³ Imi mia Anutunéné Yesu meyaru sisipac ac iminén qelihécgina neñañaru hélaguc wanzac. Imuac mia kiwi téréya Legic lépaya éréhéc imuaru ac yomuhuc ogic hezac; Gi imi nuac Naña. Neñ degucmi mihicñigéñi. ³⁴ Wañu Anutunéné Yesu meqeliyu yaru andiaiguc muñguc ménda houmacac niñ imuac ara yomuhuc zéyec; Ni sisipac ac téréya Dawidiac muru meyi imi meseli énécmimañ. ³⁵ Imuac Legic lépaya méniguc ac yomuhuc hezac; Gi icga téréya ménda waina houmac. ³⁶ Wañu Dawidinéné naléyaiguc Anutuac ewa siñ tohoma ai metecgéma gau seli heyu esañambéc héra ionac muru toroqema haigic houyec. ³⁷ Wañu mén Anutunéné meqeliyec iminén ménda houyec. ³⁸ Imuac niñac iwac murunec késpedesic waiwaiac buñ suruc hiabia imi zéauénécmiyu ninzu imi niñasarimu. ³⁹ Moseac hena acnéñ késpedesic momac yanda imuarunec ménda mesolañi énécmiyec. Wañu Yesuac niñ wamma ninzéngegic séc yéwéria moczon yanda igucnec metecgé énécmima késpedesicina qahac zéénécmimac. ⁴⁰ Imuac niñ Anutuac tiliñ tiliñ ic ionac ackuazéc zéráguc yomuhucyanéné onaru hélaguc ménda wammacac niñ galeñ memu. ⁴¹ Ni onac naléginaiguc iwawai mén memañ.

Waŋu iwawai imi hémma énézégic ninzéhémuc séc qahac imuhucya. O! zédesi ic ini hénqacgéma humuqai wammu.

⁴² Zéyu tecgéyu Paulo zéma Banaba tocgotocgo ama igucnec mamaneŋ naŋu ic eneŋ Sabata oumuac acguc ackuazéc imi nénézému zéma zégic.

⁴³ Waŋu hénarín imi héndén amuma madacgic kecma Yuda ic sasala zéma ic embac tosara Anutu ee héihéi wammima Yuda ic ionac hénaguc toroqegic ieneŋ sasala Paulo zéma Banaba méndac érécmigic iniguc ac zéma Anutuac ewa hiaiguc kecmu niŋ meseli énécmiyoc.

⁴⁴ Waŋu Sabata muŋguc ducŋiyu ama imuac miŋina moczoŋ yanda Anutuac ackuazéc imi nimbiŋ zéma hadacgic. ⁴⁵ Hagic Yuda ic ieneŋ inigic nimbupuc kuaya qeénécmiyu Paulo ac mematiti wammima zébirimigic. ⁴⁶ Imuhuc waŋgic Paulo zéma Banaba iereŋ kicginaiguc zénéŋgira ménda hiriyu yomuhuc énézéyoc; Anutuac ackuazéc imi walac Yuda ic onac muru énéc énézéyawac hezac, néŋ eŋaoc niŋgic ini kekec hémbénaŋa imuac buŋa wammuc séc qahac waŋu waizu. Imuac niŋ wai énécmima baera baera ic embac ionaru kembic. ⁴⁷ Imuac mia Miŋ Kewunéŋ yomuhuc zénércmiyec; Neŋ baec tetcgia séc ic embac ionac aŋgéné titi niŋac iri ic enia ionac asacmararaŋ kumu érécmizua.

⁴⁸ Imuhuc zéyic ic enia ieneŋ moczoŋ ac imi nimma ségiségi wamma Miŋ Kewuac ackuazéc ee héihéi wammigic. Waŋu kekec tetcgia qahac imuac buŋa wammu niŋ gési énécmiyec séc ninzégégic. ⁴⁹ Waŋu Miŋ Kewuac ackuazécnéŋ baec imuhucgeŋ saima keŋec. ⁵⁰ Waŋu Yuda ic ieneŋ Paulo zéma Banaba urunesi waŋ érécmimu niŋac embac eŋeŋagina tosara Anutu ee héihéi wammiaŋgic ini zéma ama imuac ic kunéŋ ini hinocgé énécmigic baec imuacnec nesi érécmigic keŋoc.

⁵¹ Kemma ic iereŋ hémma hénia niŋ

asarimu niŋ sésécya wamma hénia titigiraiguc seitotoŋa qeyic mayuguc Ikonion ama areŋa yandaiguc keŋoc.

⁵² Keŋic Yesuac ai ic embac baec imuaru hicŋigic ieneŋ ewa hia zéma Uŋa Téréyanéŋ sécgé énécmiyec.

14

Ikonion ama areŋa yandaiguc ackuazéc zéyoc.

¹ Waŋu Ikonion ama areŋa yandaiguc Yuda ic onac tocgotocgo amaiguc emma ackuazéc imuhucyanec zéyic Yuda ic zéma Girik ic sasalanéŋ Yesu ninzéhégic.

² Waŋu Yuda ic tosara ackuazéc ménda tohogic ieneŋ ic enia tosara néndéŋ énécmigic ninzéhéŋ ninzéhac dacmuna nimbiri énécmigic. ³ Imuac niŋ nalé horua tocgotocgo ama imuaru kecma Miŋ Kewuaru héima ackuazéc zénéŋgira ménda hiriyu zéauyoc. ³éauic Miŋ Kewunéŋ séséc baec icnéŋ ménda memeya zéma kiwi welic welicgia hénia hénia méragiranéŋ memaoc niŋ naŋgé érécmima ackuazéc eŋeya ewa hiawac nénécmimia imi measariyec.

⁴ Waŋu ama yanda imuac ic embac ieneŋ méndéŋ amuma tosara Yuda ic iniguc, tosara Yesuac Mélíméli ic iniguc kecgic. ⁵ Waŋu ic enia zéma Yuda ic ieneŋ galeŋ héccinaguc zébirimigic. ⁶ Harégic niŋtecgicma néŋgacma Likaonia baec Listera ama areŋa yanda yanda zéma Debe ama areŋa yanda zéma ama areŋa tosara leleggéma heyec imuaru keŋoc.

⁷ Kemma imuaru buŋa suruc hiabia énézéyoc.

Listera ama areŋa yandaiguc Paulo zéma Banaba iorac niŋ Anutu zéérécmigic.

⁸ Waŋu Listera ama areŋa yandaiguc ic ménéŋ neŋgocac héri qeria igucnec hénia éréhécyá séléc sélécgyia hicŋjima hénia keŋhaya qahac tacaŋec. ⁹ Waŋu Paulonéŋ ackuazéc zéyu nimma taru

hénso solima iwaru ninzén ninzén hafiya mehiaru mimacac séc hemizac imi nintegirec. ¹⁰ Nintegicma ac kucnec zéma yomuhuc ézéyec; Gi hénaganén tima héngeñec yacma nanna. Imuhuc zéyu inén técgéma yacma kenha wañec. ¹¹ Wañu ic tuñ yanda ieneñ Paulonén ai meyec imi hémma kuagina séc Likonia acginaiguc yomuhuc zégic; Anutu iereñ ic séwiguc wamma sucninaiguc mama hazaoc. ¹² Wañu ieneñ Banaba i Zeusi zémima Paulo i ac galen kerec imuac niñ Hereme zémigic. ¹³ Wañu ama yanda imuac sénganjeniguc anutu Zeusiac ocmuñ tarec. Taru imuac hofac oo icnéñ burumakao zéma iwawai zuria mema ama areñ yandawac nagu yandaiguc hama ic embac iniguc lémbañ owiñ zé wañgic. ¹⁴ Wañu Yesuac Mélíméli ic éréhéc Banaba zéma Paulo iereñ nimma malekugira muzurac gémaguc tuñ yanda suginaiguc usuñec kemma qacma yomuhuc énézéc; ¹⁵ Ic mandac, ini némac niñ haka imuhucya wanzu? Niri imi ini éséc icnec. Nereñ imi ini iwawai héla qahac imuhucya waima Anutu baec kurumeñ zéma iwawai moczoñ imuac qerigiraiguc hezac imi zéyu hicñiyec i imi hénihéniaya zéma teteçgiaya qahac kecanzac iwac muru lilingéma hamuac niñ ackuazéc imi énézéc. ¹⁶ Anutunén becneç baec séc ic embac wai énécmiyu eñañ hénagina méndacma kenha wañgic. ¹⁷ Wañu eñeya hénia imi ménda zéauyu asariyec me? Qahacgucnec. Hélacnec zéasari énécmiyec. Inén kia kaiwe énécmima héla memeyawac naléya meénécmima, goi héihéi énéczéyu héñgic. Wañu nene yaka sasala mihicñi énécmima ségiségi yanda ewa qeriginaiguc tiénécmiyec. ¹⁸ Iereñ ac imuhuc zéma ai yanda mema qetali énécmiyic lémbañ oérécmimiawac ai imi waigic.

Paulo hocnéñ héigic.

¹⁹ Imuhuc wamma keric Antiokia ama areña yanda zéma Ikonion ama areña yanda imuacnec Yuda ic ieneñ haréma ic embac énépésima Paulo hocnéñ héigic. Héima niñgic humuyec ésécnec wañu ama yanda sénganjeniguc héréma kemma giligic. ²⁰ Wañu Yesuac ai ic ieneñ keremma lelecgéma nañgic imuarunec inén yacma muñguc ama yandaiguc keremma heyec. Heyu ama gianjiyu Banaba i guc Debe ama yandaiguc kenoc.

²¹ Ama yanda imuaru buña suruc hiabia imi zéyic ic sasalanén Yesuac tohotoho ic wañgic. Wañu imuarunec muñguc lilingéma Lisit-era zéma Ikonion zéma Antiokia ama areña yandaiguc kenoc. ²² Yesuac hénarioñ ninzén ninzén niñselima kecmu zéma meseli énécmima yomuhuc zéyoc; Anutuac héngalen ama areña yandaiguc kerembiñ zé neñañ zéra béra kileñ yanda mihicñiwiñ. ²³ Zéyu tegéyu hénarioñ tuña tuña séc galenhéçgina mihicñi énécmima nene zikima zéwelecma ninzén ninzén miñina Miñ Kewuac muru onoporoc. ²⁴ Wañu Pisidia baec qericma kenkeçma Pamflia baeciguc kereñoc. ²⁵ Keremma Perege amaiguc buña suruc énézéma Atalia amaiguc hiñgaroc. ²⁶ Imuarunec zéiciguc emma kenkeçma Antiokia ama areña yandaiguc kereñoc. Ama imuaru mia becneç doku naec ieneñ Anutuac ewa hiaiguc ai ic éréhéc imi oropocgic. ²⁷ Keremma hénarioñ tocgo énécmima Anutunén nañgé érécmiyu ai meyc ic enia ionac nagu auénécmiyec imuac ac surucya moczoñ wañ énécmiyoc. ²⁸ Wañu imuaru Yesuac hénarioñ iniguc nalé horua keroc.

15

Paulo zéma Banaba iereñ ac emi-nimbiñ zé Yerusalem eñoc.

¹ Yuda baec igucnec ic tosara Antiokia ama areña yandaiguc

mama hama ackuazéc ku énécmima yomuhuc zégic; Ini Moseac haka tohoma séwi taségina ménda hericmuiguc anjéngina ménda timac. ² Imuhuc zégic Paulo zéma Banaba ieren iniguc zéen zéma wamma qegetali yanda wanjic. Wankecma yomuhuc acgina zikima zégic; Paulo zéma Banaba ieren ic tosara ionarunec iniguc enawu Yesuac Mélíméli ic zéma galeñ tosara Yerusalem keczu ionac muru zézé qesiqesi ac imi mema kemmu. ³ Imuhuc zéma henaorin ienen méli énécmigic kenjic. Kemma Foinike zéma Samaria baec qericma kemma ic enia sasalanén ewa qerigina melenjic imuac suruc ninzén ninzén dacmuna énézégic. Zégic ninjic ionaru ewa hia kunen yanda hicñiyec. ⁴ Wanu kenkecma Yerusalem kerengic henaorin héra zéma Yesuac Mélíméli ic zéma galeñhéra ienen zézé ségiségi wan énécmigic. Wanu Anutunén iniguc ai meyec imuac ac suruc moczon wan énécmigic. ⁵ Wanu ninzén ninzén dac muna tosara Farisaio tun ionarunecnén yomuhuc ninzénge ma zégic; Ic enia ionac séwi taségina hericma Moseac hena ac tohomuac nin ku énécmiwanjic hezac.

Peteronén ac énézéyec.

⁶ Zégic Yesuac Mélíméli ic zéma galeñ ienen imuac ara zéwiñ zéma enacnec tocgegic. ⁷ Tocgéma ac sasala zézé qesiqesi wankecgicguc Peteronén yacma yomuhuc énézéyec; Dac munahécna ini ninzu ésécnec Anutunén ic enia ienen nuac kuana igucnec ackuazéc imi nimma ninzénge mu ninjac becarunec sucnina igucnec ni gésinéyec. ⁸ Wanu qeri héhéñ Anutunén Yuda neñan nin wan nénécmiyec ésécnec ic enia ionac acguc Unja Téréya énécmima énépésiyec imi measari nénécmiyec. ⁹ Inén ninzén ninzénjinanén qerigina zuacénécmiyu ini zéma nini neñac neñac qahac wanzac.

¹⁰ Imuac ini némac ninjac iwawai réwéria esañambéc hécnina zéma neñac huabipianzñ imi Yesuac henaorin ionac qacginaiguc haima Anutu batocgéwiñ zé wanzu? ¹¹ Nini zéma ic enia ini momacnec Minj Kewu Yesuac ewa hiawac anjéñnina tiyu kecziñ imi ni ninzénge zua.

¹² Wanu tocgegic ienen acgina qaima en tacma Banaba zéma Paulo ieren Anutunén nanjé érécmima ic enia ionac sugginaiguc séséc ai zéma iwawai welic welicgia meyec imuac suruc wan énécmiyic nindacgic.

¹³ Énézéyic tecgéyu Yakobonén ac yomuhuc énézéyec; Dac munahécna acna zéwa ninjic, ¹⁴ Walac Anutunén ic enia eneya bunahéra wammu ninjac dimuhuc winini énécmiyec imi Simeonnén nénézéyec. ¹⁵ Anutuac tilin tilin ic ionac ackuazécnéñ ai imi yomuhuc zéma nanjézac; ¹⁶⁻¹⁷ Ic munduñ tosara, ic enia nuac qac bunanaguc zéénécmimia imi moczon Minj Kewu qac hoc wammimuac nin neñ bianjuc lilingéma hama Dawidiac ama zénzénjia, ama sauha munjuc meyacgéma héi qelimanj. ¹⁸ Minj Kewu iwawai imuhucya moczon nénézéyu baec yomuac naléya hama kenec imuac suraiguc baec ic neñan héngicac héñanzñ inén mia ac imuhuc zézac; ¹⁹ Imuac nin ni yomuhuc ninjésima zé zua; Ic enia Anutuac muru lilingéma hahaya ionac iwawai réwéria ménda énécmiwanj. ²⁰⁻²¹ Moseac hena ac imi becarunec ama yanda séc zéaugic ninanzu. Wanu Sabata séc tocgotocgo amaya amayaiguc olonjic ninanzu imuac nin ienen nemu me imuac irehawac bunja haihaiya imi zéma kaisero ai zéma yan déménja mizicgéma qehumugic imi zéma sac imi waima lakec kecmu imuac sac kiwi oma énécmiwanj iminén hia wammac.

Yerusalemnec kiwi haigic baec séc kenjic.

²² Wanu Yesuac Mélíméli ic zéma galeñ zéma henaorin momac yanda

ieneŋ sugina igucnec ic éréhéc Paulo zéma Banaba iriguc Antiokia ama areŋa yandaiguc méli énécmigic kemmu niŋ acgina zikima ninzén ninzén dacmuna ionac galeŋ Yuda Basaba zémimia imi zéma Sila gésiércmigic. ²³ Waŋu kiwi imi yomuhuc oma méraginaiguc haigic; Dac muna hécgina kecziŋ Yesuac Mélíméli ic zéma galeŋ tosara nini ninzén ninzén dacmuna hécnina baec ménŋ Antiokia ama areŋa yanda zéma Siria ama yanda zéma Kilikia baeciguc keczu baec ménjunec dacmuna ini zézé ségiségi waŋ énécmima kiwi yomi hai énécmiziŋ. ²⁴ Sucnina igucnec ic tosanenŋ acnina ménda mema eŋ onaru hama ac énézéma qeri yéwéri meénécmigic imuhuc zégic niŋiŋ. ²⁵ (25a) Waŋu nini ic éréhéc imi gési ércmima ala téngén éréhécnina Banaba zéma Paulo, ²⁶ Miŋ Kewunina Yesu Kristo iwac niŋ wamma kekecgira waiyoc (25b) iriguc momacnec méli énécmiwiŋ zé ewa momac wanziŋ. ²⁷ Hénia imuac niŋ nini Yuda zéma Sila méli ércmini hama kuagiranenŋ kiwi yomuac héipuc wamma énézémaoc. ²⁸ Uŋa Téréya zéma nini iwawai tosara qahac, néŋ iwawai kileŋdac memeyawac séc yomi sac hai énécmiwiŋ niŋac ewa momac wanziŋ. ²⁹ Nemu me imuac irehawac buŋa haihaiya imi zéma sac zéma kaisero zéma yaŋ déméŋa mižicgéma qehumugic imi waima imuacnec lakec kecmu. Ini iwawai imuacnec hia lakec kecmuac séc zéma ninzénngéziŋ. Yaizézé waŋ énécmima imdacmi sac oénécmiziŋ.

³⁰ Haigic ieneŋ kiwi imi mema wai énécmima mekemma Antiokia ama areŋa yandaiguc keremma henaoriŋ tocgo énécmima kiwi imi énécmigic. ³¹ Énécmigic meme seli ac oma énécmigic imuac oloŋ niŋ wamma ségiségi waŋgic. ³² Waŋu Yuda zéma Sila ieneŋ acguc Anutuac tiliŋ tiliŋ ic keroc imuac niŋ ac sasala zéma meseli énécmiyoc. ³³ Waŋu

ieneŋ nalé tosara iniguc keriguc ninzén ninzén dac muna ieneŋ luac ac érézéma oropocgic keŋoc. Kemma méli ércmigic ionaru liliŋgéma keŋoc. ³⁴ (Ménda hezac.)

Paulo zéma Banaba ieneŋ méndén amuyoc.

³⁵ Paulo zéma Banaba ieneŋ Antiokia ama areŋa yandaiguc toroqema kecma ic tosara iniguc momacnec Miŋ Kewuac ackuazéc ku énécmima zéaugic. ³⁶ Ai meme tosara hama keŋu Paulonén Banaba yomuhuc ézéyec; Nekaoc ama yanda tosara becneŋ Miŋ Kewuac ackuazéc zéauyic imuaru muŋguc liliŋgéma kemma ninzén ninzén dacmuna hécnina inicma dimuhuc keczu imi hémbiŋ. ³⁷ Zéyu Banabanén Yohane Mareko zémimia i wagiric eŋawu momacnec kemmu niŋ waŋec. ³⁸ Waŋu Marekonén becneŋ Pamflia baeciguc wai ércmima ménda toroqema ai meyec. Imuac niŋ Paulonén wagicma kemmac niŋ niŋu ménda sécgéyec. ³⁹ Waŋu Banabaguc zéqeqetali yanda waŋkecma méndén amuyoc. Méndemma Banabanén Mareko wagicma zéic késama Kipuro amaiguc keŋoc. ⁴⁰ Waŋu Paulonén Sila megésiyu ninzén ninzén dacmuna ieneŋ mériaŋ ac ézéma Miŋ Kewuac ewa hiaiguc oropocgic keŋoc. ⁴¹ Kemma Siria zéma Kilikia baec qericma kemma Yesuac henaoriŋ meseli énécmiyec.

16

Timoteonén Paulo zéma Sila ioraru toroqeyec.

¹ Paulonén keŋkecma Debe zéma Lisitera ama areŋa yandaiguc kereŋec. Waŋu Lisitera ama areŋa yanda imuaru Yesuac tohotoho ic ménŋ kerec qara imi Timoteo. I neŋgocya imi Yuda embac, néŋ ninzén ninzén embac waŋec. Waŋu maŋgocya imi Girik ic. ² Lisitera zéma Ikonion ama areŋa yanda igucnec ninzén ninzén dac muna ieneŋ Timoteoac eeya héigic. ³ Waŋu

imuaru Yuda ic kemma kecgic ienen iwac maŋgocya imi Girik ic imi nindacgic. Imuac niŋ Paulonéŋ i wagicma kemmanŋ zé wamma iwac séwélaiguc séwi tasé hericheric haka wammiyec. ⁴ Waŋu ama areŋa kunenŋ kunenŋ séc lelecgéma Yesuac Mélíméli ic zéma galeŋ enenŋ Yerusalemiguc ac zikima héna ac mema ogic imi tohomu niŋac énécmiyoc. ⁵ Imuhuc wamma ai meyc hénaorinŋ ienenŋ ninzénŋ ninzénŋgina seligiya kucgina mema kaiweya kaiweya zaŋgégina toroqema keŋec.

Paulonéŋ Makedonia ic méŋnéŋ tilinŋ tilinŋiguc wininiyu héŋec.

⁶ Waŋu Uŋa Téréyanéŋ Asia baeciguc ackuazéc ménda zéaumuac niŋ énézéyu Firigia zéma Galatia baec orogicma keŋgic. ⁷ Keŋkecma Misia baec giŋgiŋaiguc keremma Bitinia baeciguc kerembiŋ zégic Yesuac Uŋanéŋ imuhucyanec oaec ménda zéénécmiyec. ⁸ Imuac ienenŋ Misia baec giŋgiŋanec keŋkecma Troa amaiguc mekeŋgic. ⁹ Siŋiyaiguc Paulonéŋ tilinŋ tilinŋiguc héŋu Makedonia ic méŋnéŋ iwaru wininima namma welecma yomuhuc zéyec; Gi doku qericma kondunŋ néwécgeŋ Makedonia baeciguc hama méra nénécmiwésémaŋ. ¹⁰ Paulonéŋ tilinŋtilinŋiguc séséc hémma zéyu, Anutunéŋ ionac buŋa suruc hiabia énézéwiŋ niŋ nénézézac zéma ninzénŋgéma nalé sosola qahac kondunŋ qericma Makedonia kembiŋ niŋac zéréŋ qéréŋ waŋiŋ.

Maleku meme embac Lidia.

¹¹ Zéiciguc emma Troa ama areŋa yanda imi waima qericma didiŋanec kemma Samotera kondunŋ baec komociguc kereŋiŋ. Ama gianŋiyu imuacnec keŋkecma Neapoli ama areŋa yandaiguc kereŋiŋ. ¹² Imuaru zéic igucnec mama keŋkecma Filipai ama areŋa yandaiguc kereŋiŋ. Filipai imi Makedonia imuac ama areŋa yanda tosara onogicma kunenŋgina wawaŋa. Roma ic enenŋ ama areŋa

yanda imi anŋéŋ tima galeŋgéma kecgic. Waŋu ama areŋa yanda imuaru ai meme tosara keriŋ. ¹³ Sabata ducŋiyu ama areŋ imuac nagu yanda séŋgaŋgeŋiguc doku ménŋ heyec imuaru zéwelec welecac tatarawac séc ménŋ hezac me qahac imi hémbiŋ zéma keŋiŋ. Kemma imuaru tacma embac tocgoma tacgic ionac ackuazéc énézéiŋ. ¹⁴ Waŋu niŋgic ionac sugina igucnec embac ménŋ qara Lidia kerec. I imi maleku qouc qoucŋia meme embac. Waŋu Tiatira ama yanda igucnec. Inéŋ Anutu ehéihéi wammianec. Waŋu Miŋ Kewunéŋ qeria meberéŋgéyu ackuazéc Paulonéŋ zéyec imuac wamma niŋec. ¹⁵ Waŋu eŋeya zéma héna géséhéra moczoŋ doku naec énécmiŋi nalé imuaru inéŋ amayaiguc héihéré nénécmima yomuhuc zéyec; Eneŋ mia nuac niŋgic ninzénŋ ninzénŋ embac wamma Miŋ Kewuac qeriaiguc keczuaiguc hama nuac amaiguc tacyac wammu.

Paulo zéma Sila hésa amaiguc oropocgic.

¹⁶ Nalé méŋu zéwelec welecac kawéiguc kembiŋ zé keŋkecni welenŋ qeŋe embac ménŋ kuwicyagucnéŋ mihiŋi nénécmiyec. Embac imi bianŋac ac zéénécmima miŋhéra ionac soukiwa sasala mihiŋi énécmianec. ¹⁷ Waŋu inéŋ mia Paulo zéma nini méndac nénécmima ac qacma yomuhuc zéyec; Ic yominéŋ Anutu eŋeŋa yanda iwac welenŋ qeŋehéra kecma anŋéŋ titiac héna zéau énécmianzu. ¹⁸ Kaiweya kaiweya imuhuc waŋ nénécmima keru ai meme sasala tecgéyec. Paulonéŋ niŋu aiya kilenŋ yanda héricmiyu liliŋgéma kuwic yomuhuc ézéyec; Ni Yesu Kristoac qaraiguc gézézua, embac iwac qeria igucnec éréma kenna. Imuhuc zéyu imuarunec éréma keŋec. ¹⁹ Waŋu welenŋ qeŋe embac iwac miŋhéra ienenŋ soukiwa hia mihiŋimuac séc qahac waŋec imi héŋteŋgicma Paulo zéma Sila érépésima galeŋ mihiŋi énécmiwiŋ

zé nénagémba sombeniguc héré érécmima kenjic. ²⁰ Galen ionacmuru héré érécmima yomuhuc zégic; Ieren Yuda icnéj amaninaiguc hama mebiri nénécmiyic qewelon yanda mihicniziñ. ²¹ Wañu haka mérera Roma ic neñañ ménda wamma mema kekera imuac mia nénézézaoc. ²² Wañu ic tuñ yanda nañgic ienen nañgé amuma momacnec hazéc ac wañ érécmigic galen ienen séwi usugira hetec qetecgéma hihilocnéj urumu niñac énézégic. ²³ Zégic ienen hihilocnéj kilen yanda urumaguc hésa amaiguc oropocma nagu meselima hiabianec awima nammac niñ galen meme ic ézégic. ²⁴ Ézégic nimma hésa ama qeria mén suraiguc taczac imuaru oropocma hénagira ic kemaña dépañ yanda éréhéc imuac namuñaguc qatéyu kilanziyu heyoc.

Hésa ama galen meme ic doku naec miyec.

²⁵ Sinjiya namuñaguc Paulo zéma Sila ieren Anutu legic héima zéwelec welec wammiyic hésa ic tosanenñ imi niñgic. ²⁶ Wañu élanzanec nañ yanda geriwagucnéj mema hésa amawac hénia mehiriyu hésa amawac naguya moczon añgédarec. Wañu ic momac yanda señ hésagina loloma madarec. ²⁷ Wañu galen meme icnéj gau igucnec niñqelima héñu nagu añgéma nandaru hésa ic néngacdaczu imuhuc zéma nimma souya héréma eumañ zé wañec. ²⁸ Imuhuc wammañ zéyu Paulonéj qacma zéyec; Séwiga ménda mebirina nini moczon you tacziñ. ²⁹ Wañu galen meme icnéj kifa niñac qacma emma zénéña hiriyu Paulo zéma Sila iorac wéségiraiguc sicgé érécmiyec. ³⁰ Wañu oragicma éréma qesiéércmima zéyec; Ic kewu éréhécna ni dimuhuc wamba Anutunéj añgénna timac? ³¹ Zéyu ieren yomuhuc ézégic; Miñ Kewu Yesu ninzégéna gi zéma hén géséhécga añgénna timac. ³² Wañu ieren i zéma hén géséhéra Miñ Kewuac

ackuazéc énézégic. ³³ Énézégic galen meme icnéj siñi imuaru nalé sosola qahac oragicma wizigira hicñiyec imi zuac érécmiyec. Wañu nalé sosola qahac eñeya zéma hén géséhéra doku naec énécmiyoc. ³⁴ Wañu i eñeyaoc ama qeriaiguc oropocma nene hai érécmiyec. Wañu i zéma hénagéséhéra moczon hama Anutu ninzégégic imuac niñ ségiségi yanda wañec.

³⁵ Ama gianjiyu galen ienen ai ic tosara méli énécmigic hama yomuhuc ézégic; Ic éréhéc imi hulac érécmima. ³⁶ Zégic galen meme icnéj nimma Paulo yomuhuc ézégic; Galen éréhécna ienen ai ic tosara méli énécmigic hama hulac érécmima zézu imuac iri ewa bénzén nimma kemmac. ³⁷ Zéyu Paulonéj yomuhuc ézégic; Niri Roma ic kecziñ wañu képésicnina ménda zétecgéma ic tuñ yanda kicginaiguc eñ nuruma hésa amaiguc noropocgic. Wañu deguc élén méli nérécmiwiñ zé wanzu? Imuhuc qahac, eñeoc hama noragicgic kembñ. ³⁸ Wañu ai ic ienen lilingéma kemma galen énézégic. Énézégic ienen ic éréhéc imi Roma ic wanzaoc imi niñasarima aurigic. ³⁹ Aurima ic éréhéc mebélacgé érécmiwiñ zé iorac muru hama hésa ama igucnec oragicma éréma ama areña yanda imi waima kemmac niñ érézégic. ⁴⁰ Wañu ieren hésa ama igucnec éréma duña Lidia iwac amaiguc kemma imuaru Yesuac ninzén ninzén dac muna inicma meseli énécmimaguc ama yanda imi waima kenjoc.

17

Paulo zéma Sila ieren Tesalonika ama areña yandaiguc kenjoc.

¹ Wañu Paulo zéma Sila ieren Amfipoli zéma Apolonia ama areña yanda orogicma Tesalonika ama areña yandaiguc kereñoc. Wañu imuaru Yuda ic onac tocgotocgo ama mén tarec. ² Wañu Paulonéj hakaya méndacma tocgotocgo amaiguc

emma Sabata haréwéc séc iniguc kiwi téréya olomma eminiᅅgic. ³ Imuhuc wamma hénia zéasarima héipuc wamma yomuhuc zéyec; Kristo i qenzen manzen qema humuma humuc igucnec yacmac niᅅac kiwi téréyaiguc ogic hezac. Waᅅu ni énézézanzua Yesu iminéᅅ Kristo wanzac. ⁴ Zéyu sugcinaiguc tosara zéma Girik ic tuᅅ yanda Anutu ehéihéi wammianᅅgic imi eneᅅ zéma embac eneᅅa éréhécdac qahac, néᅅ sasala momacnec ninzéhᅅéma Paulo zéma Sila iorac muru toroqegic. ⁵ Waᅅu Yuda ic eneᅅ nimbupuc niᅅ érécmima nénnagémba sombeniguc kemma kaiziliweᅅ ic tosara onagicma tuᅅginaguc wamma hénima ama areᅅa yanda qeriaiguc qewelon yanda waᅅgic. Waᅅu Paulo zéma Sila mihicᅅi érécmima ic embac sugcinaiguc héréma kemma oropocbiᅅ zé Yasonac amaiguc usuᅅnec keᅅgic. ⁶ Waᅅu ménda mihicᅅi érécmigic. Imuac niᅅ Yason zéma ninzéh ninzéh dacmuna tosara énépésima unuruma ama galeᅅ ionac wéséginaiguc kemma qacma zégic; Baera baera ic embac ionac qerigina mesoho énécmianzaoc imi ereᅅ mia nonac muru hayoc. ⁷ Hayic Yasonnéᅅ héihéré érécmiyecac érécmima keczac. Ieneᅅ Roma ic kewuac ac logima Ic kewu mén keczac, imi mia Yesu zéanzaoc. ⁸ Zéyic ama areᅅa yanda ichéra zéma galeᅅ ieneᅅ ac imi nimma qewelon yanda waᅅgic. ⁹ Waᅅu galeᅅ eneᅅ Yason zéma alahéra ionac murunec soukiwa mema oropocᅅgic keᅅoc.

Paulo i Berea ama areᅅa yandaiguc ackuazéc énézéyec.

¹⁰ Waᅅu siᅅiyaiguc ninzéh ninzéh dac muna ieneᅅ Paulo zéma Sila méli érécmigic Berea taᅅiguc kemma Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc eᅅoc. ¹¹ Waᅅu Berea ama areᅅa yanda miᅅina ionac hakagina imi Tesalonika ama areᅅa yanda miᅅina ionac hakagina ogicma bénzéᅅa

waᅅec. Imuac ackuazéc imi siᅅa nimma késama aᅅgéh tigic. Aᅅgéh tima acgira imi hélacnec me deic zéma kaiweya kaiweya kiwi téréya imi olomma niᅅgésiᅅgic. ¹² Imuhuc wamma ionarunec sasalanéh ninzéhégic. Waᅅu Girik embac eneᅅa zéma Girik ic embac efefia qahac, néᅅ sasala ninzéhégic. ¹³ Yuda ic Tesalonika ama areᅅa yanda igucnec ieneᅅ Paulonéh Berea ama areᅅa yandaiguc acguc Anutuac ackuazéc zéauyec imi nimma Berea ama areᅅ yandaiguc hama imuac miᅅina qeriginaiguc netu énécmima aigira qeri qaoᅅ qeénécmima yéwéri mihicᅅi énécmigic. ¹⁴ Imuhuc waᅅgic ninzéh ninzéh dac muna ieneᅅ Paulo kondun heyec imuhucgeᅅ lakec kemma kecmac niᅅac mélimigic. Waᅅu Sila zéma Timoteo iereᅅ imuaru* waima keroc. ¹⁵ Waᅅu ic tosara ieneᅅ Paulo wagicma Aten ama areᅅa yanda tarec imuhucgeᅅ lakec keᅅgic. Waᅅu Paulonéh Sila zéma Timoteo eneᅅa muru foc méli érécmigic hamaoc niᅅ énézéyu gezac qézéh ac imi mema liliᅅéma keᅅgic.

Paulonéh Aten ama areᅅa yanda yandaiguc buᅅa suruc hiabia énézéyec.

¹⁶ Waᅅu Paulo i Aten ama areᅅa yandaiguc iorac mambéc tac kecmama ama areᅅa yanda imuac qeriaiguc baniara sasala naᅅgic hémma qeri geric waᅅec. ¹⁷ Waᅅu Yuda ic onac tocgotocgo amaiguc Yuda ic zéma Girik ic tosara Anutu ehéihéi wammianzu ionac ackuazéc énézéyec. Waᅅu nénnagémba sombeniguc kaiweya kaiweya ic mihicᅅi énécmiyec séc imuhuc waᅅ énécmiyec. ¹⁸ Waᅅu Epikue niniᅅ ic zéma Stoike niniᅅ ic ieneᅅ acguc i guc ac eminiᅅgic. Waᅅu Paulonéh Yesu zéma humuc igucnec yacyac imuac ac zéyec. Imuac niᅅ tosanéh Pauloac niᅅ kua doku ic yominéh néma ac zémaᅅ zé wanzac me imuhuc zégic. Waᅅu

* **17:14:** Berea ama areᅅa yandaiguc.

tosaranéj ic yomi mia baec méjác nemu mérérawac suruc zézac gezan imuhuc zégic. ¹⁹ Imuhuc zéma Areopago kaunsol sombenjiguc wagicma kemma zégic; Iwawai qelia zézan imi nini hia niñarej géwiñac séc wanzac me? ²⁰ Geñ ackuazéc méréra zéna ninziñ imuac héniaya nimbiñ zé wanzñ. ²¹ Imi mia Aten ic zéma ic kian imuaru kecgic ieneñ ac méréra nimma ac imuacnec zéma zé wamma nalégina auañgic imuac niñ imuhuc qesimigic.

Minj Kewu mérérawac hénia énézéyec.

²² Wañu Paulo imi Areopago kaunsol sombenj yanda namuñaguc namma ic yomuhuc énézéyec; Aten ic mandac, ni yomuhuc hémma ninzua, Ini mepé qepési ic keczu. Iwawai moczoñ yanda mepési énécmianzu. ²³ Ni ama areña yandagina imi lelecgéma kicna hima onac mepé qepésiac iwawai inicba zaki téréya méñiguc kiwi yomuhuc heyu olonzua; Nemu méréra ménda ninziñ iwac zaki téréya. Deguc ni nemu méréra ménda nimma mepésimianzu, i énézéwa niñtecgicmu. ²⁴ Anutu baec kurumeñ zéma imuac qeriaiguc iwawai momac yanda hezac imi zéyu hicñidarec inéñ mia baec kurumeñ imuac miñina keczac imuac niñ inéñ ocmuñ téréya méraninanéñ memeya imuac qeriaiguc ménda kecanzac. ²⁵ Wañu I eneyaoc ic embac moczoñ yanda kekec zéma wésésé zéma iwawai moczoñ yanda nénécmianzac imuac niñ iwawai méñ niñac wañu méraninanéñ haimiwiñac séc qahac. ²⁶ Inéñ ic momacguc mihicñima iwarunec ic tuña tuña hicñima kemma baec séc kecmuac niñ ézéyec. Wañu nalénina zéma kekecac qañañ sililicnina zénénécmiyec. ²⁷ Imi mia ic neñañ iwac niñ wamma qerininanéñ mété qététañ wamma kemma Anutu eneya mihicñiwiñ niñac nimma

imuhuc wañec. Wañu inéñ ic momac momac neñañ murunec lakec ménda kecanzac.

²⁸ Neñaoc iwac kuhaiguc kekec wamma kenha wañanzñ. Onac legic zéra meme ic tosaraneñ yomuhuc zégic; Neñañ Anutuac qelihéra. ²⁹ Imuhucyanec Anutuac qelihéra keczñ imuac niñ Anutuac ninni goli me siliwa me hocnéñ ninijnina tohoma irec ooya méndacma meyacgéanzñ séc ménda wammac. ³⁰ Anutunéñ ménda nimma kekecac naléyaiguc ménda ninicma tuambuam wañec. Wañu deguc mia baec séc ic momac yanda qeriniña melembiñ niñac nénézézac. ³¹ Anutunéñ baec ic embac solañanec gési nénécmiman zé naléya meyecac heyu ic méñ ai imi mia memac niñac kumuyec. Wañu ic imi mia humuc igucnec meqelima héipuc yanda baec ic moczoñ ninzégémuc sécyá nénécmiyec.

³² Paulonéñ imuhuc zéyu ic tosaraneñ humuc igucnec yacyac imuac zédesi wañgic. Wañu tosaraneñ nalé méjác ac suruc imuac muñguc zéna nimbiñ imuhuc zégic. ³³ Imuhuc wañgic Paulonéñ wai énécmima keñec. ³⁴ Ic sasala qahac, néñ tosara Paulo ala wammima ninzégégic. Ionarunec éréhéc imi Areopagoac gésigési ic Dionisio zéma embac Damari, wañu tosara méñ kecgic.

18

Paulo inéñ Korinti ama areña yandaiguc ackuazéc ai meyec.

¹ Imuac andiaiguc Paulonéñ Aten ama areña yanda waima Korinti ama areña yandaiguc keñec. ² Imuaru Yuda ic méñ mihicñiyec, qara imi Akila. I Ponto baeciguc hicñiyec. Ic kewu Klaudionéñ Yuda ic imi Roma ama areña yanda waima kemmu niñac énézéyec. Imuac niñ inéñ iniña Priskilaguc* Italia baec igucnec Korinti ama

* 18:2: Me Priska.

areña yandaiguc qelia hayoc. Wañu Paulonéñ iricmañ zé keñec. ³ Ieren imi aigira momacguc imuac niñ momacnec kecma ai meyoç. Wañu ieren yañ séwélanéñ sel meyacgéyu boñ meançoc. ⁴ Wañu Paulo i Sabata nalé séc Yuda ic ionac toçgotocgo amaiguc emma Yuda ic zéma Girik ic iniguc ac eminimma meme seli ac wañ énécmiançec.

⁵ Wañu Sila zéma Timoteo ieren Makedonia waima hayoc. Nalé imuaru ackuazécnéñ Paulo késayu ewa moczoñnec Yesu imi Kristo téngéñ zéma imuac héipuc wamma Yuda ic zéasari énécmiyec. ⁶ Wañu Yuda ic ienen hazéc wammima zébiri migic séséc wamma séwi usuya mimiñzaliyu seitotoña mayu yomuhuc énézéyec; Onac sacnéñ onac orucginaiguc lilingéma hamac, néñ ni aina mema solañaniwa késpedesna qahac wanzac.✧ Degucmuacnec ni ic enia ionac muru kemman. ⁷ Wañu toçgotocgo ama imi waima ic mén Anutu mepésianzac qara Titio Yusito iwac amaiguc emma tacyac wañec. Amaya imi toçgotocgo ama imuac maréñaiçuc tarec. ⁸ Wañu toçgotocgo amawac galeñ qara Krispo zéma hena géséhéra ienen ackuazéç nimma Miñ Kewu ninzégégic. Wañu Korinti ic ionarunec sasalanéñ acguc Pauloac ara nimma ninzéngéma doku naecgic. ⁹ Wañu siñi méñiguc Miñ Kewunéñ Paulo tilin tilinçiguc hicñimima yomuhuc ézéyec; Gi zénénga ménda hiriyu ac imi ménda waima zéwésémañ. ¹⁰ Ni giguc kecanzua imuac niñ ic méñnéñ méñ gumbiri ménda wañgémmac. Ama areña kuney yanda yomuaru nuac ic embac sasala keczu. ¹¹ Imuhuc ézéyu Paulonéñ ama imuaru toroqema kecma Anutuac ackuazéç ku énécmima keru yawuñ momacguc zéma emma maso 6 mahayec.

¹² Wañu Galionéñ Akaia baeciguc baec galeñ yanda wañec. Nalé

✧ 18:6: Ezk 3:18

imuaru Yuda ic ienen zikiamuma Paulo hazéc wammima baec galeñac muru wagicma keñgic. ¹³ Kemma yomuhuc zégic; Ic yomi hena acnina logima hena méréraiguc tima ic embac Anutu mepésimimu niñac zéhinocgé énécmianzac. ¹⁴ Wañu Paulonéñ ac zémañ zé wañu Galionéñ Yuda ic yomuhuc énézéyec; Ini Yuda ic, kaiçiliwen me haka biria niñac zézuiguc neñ acgina niñénécmimañac hezac. ¹⁵ Néñ eñañ ackuazéç me qac mén me hena ac imuhucyawac ara wanzuiguc eñaoc zémindiñimu. Ni iwawai imuhucyawac niñésimañ zé wammañac ménda ninzua. ¹⁶ Imuhuc zéma nesi énécmiyu magic. ¹⁷ Wañu ienen momac yanda toçgotocgo amawac galeñ Sositene wagicma baec galeñac kiwaiguc qehéi wammigic. Wañu baec galeñ Galionéñ inicma ewa éréhéç ménda wañec.

Paulonéñ Antiokia ama areña yandaiguc lilingéma hayec.

¹⁸ Paulonéñ Korinti ama areña yandaiguc ai meme sasala mén kecmaguc ninzéñ ninzéñ dac muna wai énécmima zéiciguc Siria baeciguc keñec. Wañu Priskila zéma Akila ieren i guc momacnec keñgic. Wañu zézé selia niñac zéiciguc embiñ zéma Korinti ama areña yanda Keñkereaiguc oruc zucya merirec. ¹⁹ Wañu Efeso ama areña yandaiguc keremma Paulo ic tosara momacnec keñgic ini imuaru wai énécmimañ zé eñeyaoc Yuda ic ionac toçgotocgo amaiguc emma iniguc ackuazéç eminiñ wañgic. ²⁰ Wañu ic sasalanéñ eñañguc nalé horua mén kecmac niñac weleçgic, néñ ménda niñénécmiyec. ²¹ Wañu Anutuac ewa siñ imuac heyu onaru muñguc lilingémañ imuhuc zéma zéiciguc emma Efeso ama areña yanda imi waima keñec. ²² Keñkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc kereñec. Imuaru élélahaiçuc

ekemma Yesuac hénáorin héra yaizéé ac wañ énécmima Antiokia ama areña yandaiguc keñec.

²³ Imuaru komora kecmaguc muñguc waima Galatia zéma Firigia baec orocgicma Yesuac héihéré énécmimia momac yanda meseli énécmima keñec.

Apolonén Efeso ama areña yandaiguc ackuazéc énézéyec.

²⁴ Wañu Efeso ama areña yandaiguc Yuda ic mén hayec, qara imi Apolo. Imi Aleksandria ama areña yandaiguc hicñiyec. Ic imi ninin yandayaguc, kiwi téréya hia niñareñ gédarec. ²⁵ Inén Min Kewuac héná ac zégic niñareñgéma ewa moczoñec Yesuac ac suruc dindinanc ku énécmianec. Néñ ic imi Yohaneac doku naec haka sac niñec. ²⁶ Inén Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc ackuazéc zénéña ménda hiriyu hénima zéyec. Zéyu Priskila zéma Akila ieren zézéya nimmaguc i amagiraiguc héihéré mima Anutuac héná muñguc yanda zéasarimiyoc. ²⁷ (27a) Wañu Apolonén Akaia baeciguc kemman zé wañu ninzén ninzén dac muna ienen meme seli ac wammima ninzén ninzén dacmuna imuaru keczu ienen Apolo hérémimuac niñac énézéwiñ zé ionac muru kiwi oma migic késama keñec. ²⁸ Kemma Korinti ama areña yandaiguc keremma kiwi téréya héiqelima Yesu imi Kristo wanzac imuac héipuc wamma ic embac ionac kicginaiguc kuhaguc zéauma Yuda ic ionac ac memamiyec. (27b) Imuac niñ ic embac Anutuac ewa hia niñac ninzénégic ionac ménguc yanda méra énécmiyec.

19

Paulonén Efeso ama areña yandaiguc Yohane mihicñiyec.

¹ Apolonén i Korinti ama areña yandaiguc kerunec Paulonén huanen baec wañgoña Saut iguc keñkecma Efeso ama areña

yandaiguc keremma Yesuac toho-toho ic tosara mihicñi énécmiyec.

² Wañu inén yomuhuc qesiéncmiyec, Ini ninzénégic nalé imuaru Uña Téréyaguc wañgic me qahac? Zéyu zégic, Qahac, Uña Téréya keczac imuac buña mén méndagucnec niñin. ³ Imuhuc zégic muñguc qesiéncmiyec; Ini némac doku naecgic? Zéyu zégic; Yohaneac doku.

⁴ Zégic Paulonén yomuhuc énézéyec; Yohaneenén ewa melen melenac doku naec énécmima ic embac yomuhuc énézéyec; Andénaiguc hama keczac i ninzénégimu. Wañu ac imi Yesuac niñ mia imuhuc zéyec. ⁵ Ic enen ac imi nimma Min Kewu Yesuac qaraiguc doku naecgic.

⁶ Wañu Paulonén orucginaiguc méria haiyec nalé imuaru Uña Téréyanén ionaru mayu ac méréra zéma andiawac ac momacnec zégic. ⁷ Wañu ic zañgégina imi 12 ésécnec wañec.

⁸ Wañu Paulonén Yuda ic ionac tocgotocgo amaiguc nalé séc emma, ackuazéc zénéña ménda hiriyu énézéma, maso haréwéc séc Anutuac héngalen ama areña yandayawac énézéma, meseli énécmima kerec.

⁹ Wañu ic tosara enen ewa seli wamma ménda tohoma ic embac kicginaiguc héná imi zébirigic. Wañu Paulonén wai énécmima tohotoho ic tosara onagicma kemma Tirano kiwi téréyawac amaiguc kaiweya kaiweya ackuazéc ku énécmiyec. ¹⁰ Ai yawuñ éréhéc imuhuc wamma keru Yuda ic zéma Girik ic Asia baeciguc keczu ienen moczoñ Min Kewuac ackuazéc nindacgic.

¹¹ Wañu Anutunén Paulo nanémima iwarunec kiwi baec icnéñ ménda memeya ogicqogicma sasala meyec.

¹² Wañu ic enen séwi kereñ tosara zéma ai memeyawac séwi usu tosara mema hama Pauloac séwiyaguc osima mema kemma hafi ic ionac qacginu haigic hiarugic. Wañu kuwic acguc wai énécmima néngacgic. ¹³ Wañu Yuda ic tosara baec séc lelecgéma méra kiwi meañgic ienen batucgéma Yesuac

qaraiguc kuwicginaguc yomuhuc énézégic; Paulo zéanzac Yesu iwac qaraiguc énézézua, éréma kenjic. ¹⁴ Yuda ic hofac oo ic kiwa mén qara Sikewa iwac nanhéra 7 ienen imuhuc mia wanjic. ¹⁵ Wanju kuwicznéj ac yomuhuc melen énécmiyec; Yesu ninzua, wanju Paulo i ninzua, wanju ini méré ic? ¹⁶ Imuhuc zéma kuwicyagucnéj merac éréhéc momacnec qacgiraiguc técgéma emma uruqéfac qéfac wanj érécmiyu wiziginaguc wamma katanec ama qeria igucnec mama néngacgic. ¹⁷ Wanju haka imuac buña Efeso ama areña yandaiguc Yuda ic zéma Girik ic ienen nindacma zénéngina hiriyu Minj Kewu Yesuac qara ehéihéi wammigic. ¹⁸ Wanju ninzénngégic ienen sasala haréma wawanj memegina biria zéaudacgic. ¹⁹ Wanju ic tosara méra kiwi meanjic ienen imuac kiwi papia mutulanjéma mema hama ic embac kicginaiguc gericiguc haigic zedarec. Wanju kiwi imuac buña toroqegic siliwa gocmia* 50,000 ogirec. ²⁰ Imuhuc wanjic Minj Kewuac ackuazécnéj kuhaguc yacma saiyec.

Paulonéj Yerusalem kemmac niñac zéréñqéréñ wanjic.

²¹ Héla imuhuc hicñidaruguc Paulonéj Makedonia zéma Akaia baec orogicma Yerusalem kemmanj zé ewayanéj niñselima yomuhuc zéyec; Ni Yerusalem keremmaguc bianjuc Roma ama areña yanda acguc hémmañ zé wanzua. ²² Wanju ic méra migic ionarunec éréhéc Timoteo zéma Erasito ierenj Makedonia baeciguc kemmac niñac méli érécmiyec. Wanju i eneya Asia baeciguc nalé komodia ménj toroqema kerec.

Efeso ama areña yandaiguc qewelonj yanda hicñiyec.

²³ Wanju nalé imuaru Efeso ama areña yandaiguc héna ac imuac niñ héténj efefia qahac, néñ héténj yanda hicñiyec. ²⁴ Surucya imi yomuhuc; Ic ménj siliwanéj iwawai meyacgéma kerec, qara imi Demetirio. Ic inéñ nemu Atemiac† ocmuñ imi siliwanéj meyacgéma soukiwa efefia qahac, néñ kunéñ yanda ai momachéra mihicñi énécmianjic. ²⁵ Wanju inéñ ai ichéra zéma ai momachéra tocgo énécmima yomuhuc énézéyec; Ic mandac, ini ainina iminéñ mia soukiwa yanda mihicñi nénécmianzac imi ninzu. ²⁶ Wanju Paulonéj Efeso ama areña yanda zéma Asia baec tosara igucnec ic embac zénañgé énécmima yomuhuc zéanzac; Iwawai ic méranéñ memeya imi Anutu héla qahac. ²⁷ Imuhuc wanjkeru nénnagémba aininawac qara imi qahac wambac niñac. Imi sac qahac, embac nemu yandanina Atemi iwac ocmuñ imi mamaya wanju, Asia baec igucnec zéma baec tosia igucnec ic momac yanda ehéihéi wammianzu imi imuhucyanec qahac wambac niñac.

²⁸ Demetirionéj ac imuhuc énézéyu nimma qeriginaiguc héribiric kuaya qeyu kucnec qacma yomuhuc zégic; Efeso ic neñañ Atemi i eneya yanda! ²⁹ Imuhuc zégic nalé sosola qahac wanju ama areña yanda séc héténj yanda imi sécgéma kendarec. Wanju Makedonia ic éréhéc Gaio zéma Aristako Pauloguc momacnec kenja wanjanjic i iri imi érépésima héré érécmima moczoñ yanda séséc memeac azoazoro ama kunéñ yandaiguc usuñec kenjic. ³⁰ Wanju Paulonéj nimma sugginaiguc kemmanj zéyu tohotoho ic ienen neñj héimigic. ³¹ Imi sac qahac Asia baec yanda imuac ai ic eneya tosara Pauloac alahéra kecgic ienenj azoazoroiguc ménda kemmac niñac kiwi oma haigic iwaru

* **19:19:** Siliwa gocmia momacguc imi ai ic ménjic ai meme momacgucac ai buña wanzac. † **19:24:** Anutu embara Daianawac qara.

kenec. ³² Wañu azoazoroiguc ic enen ewagina meemma ac imuhucya imuhucya zéma qewelon yanda wañgic acgina sohodaru ic sasala yanda imi némac niñ tocgégic hénia imi ménda niñsarigic. ³³ Wañu Yuda ic ienen alagina mén qara Aleksande nañgémigic ou wéséginaiguc emma namma Paulo imi Yuda ic, nén hazécnina wanžac zéma yéwéri imi zémindiñimañ zé acgina qaimac niñac méranén séséc wañ énécmiyec.† ³⁴ Wañu ic ienen ic imi Yuda ic wanžac imi héntegicma kuagina séc qacma kaiwe kiwa 2 aua séc yomuhuc zéma nañgic; Efeso ic neñañ Atemi i eñañ yanda! ³⁵ Imuhuc wañkecgic tañ imuac kiwi oo ic inén ic melanzi énécmima yomuhuc énézéyec; Efeso ic mandac, Efeso ama areña yanda miñinanén Atemi yanda ninawac ocmuñ zéma baniara kurumeñ igucnec mamaya imuac awiawi ic kecanziñ imi baec séc ic embac moczoñ nindaczu. ³⁶ Iwawai imi qaecgé mimiawac séc qahac. Imuac niñ ini qerigina kugic mayu haka sicsaocya mén ménda wammu. ³⁷ Ic énépésima hazu yomi enen embac nemuninawac ocmuñ igucnec iwawai mén kowu ménda megic. Wañu nonac embac nemu ménda zébirimigic. ³⁸ Wañu Demetirio zéma ai ichéra ienen ic ménac ara késa keczuiguc kápésic zézé naléya zéma baec galengina he énécmizaoc imuac niñ imuac gésigési amaiguc aciguc opocamumu. ³⁹ Wañu ac tosara mén hezaciguc kua meme ic azoazoroiguc mema kemma zétecgému. ⁴⁰ Nini azoazoro yanda hénia qahac yomuac niñac yéwéri mihicñiziñ. Ic kewu yandanén nimma hétén yanda niñac ac zé nénécmiwac niñac. Qesi nénécmimaciguc nini azoazoro hénia ac logilogiya yomuac ac bakia mén owiñac séc qahac wammac. ⁴¹ Imuhuc zéyu tecgéyu

méli énécmiyu kendacgic.

20

Paulo i Makedonia zéma Akaia baeciguc kenec.

¹ Ac hétén yanda imi qahac wañu Paulonén tohotoho ic unuruma meme seli ac énézéma wai énécmima Makedonia baeciguc kenec. ² Baec imi ogicma tohotoho ic ac sasala énézéma meseli énécmima kenkecma Girik baeciguc kereñec. ³ Imuaru maso haréwéc kecma zéic késama Siria amaiguc kemmañ zé wañu Yuda ic ienen Paulo qewiñ zéma ac sañec zégic niñtegicma Makedonia baeciguc muñguc lilingéma kemmañ zé niñseliyec. ⁴ Wañu ic tosara i guc momacnec Asia baeciguc kenjic imi yomuhuc; Berea ic Piroac naña Sopatero, Desalonika ic Aristako zéma Sekundo, Debe ic Gaio, wañu Timoteo, wañu Asia ic Tikiko zéma Tirofimo. ⁵ Ic imi ienen walac kemma Troa ama areña yandaiguc keremma mambéc nénécmima tacgic. ⁶ Nini samén yisya qahac imuac kendoñ tecgéyu Filipi ama areña yanda waima zéiciguc kaiwe méra mén kenkecma Troa ama areña yanda miñina ionac muru keremma imuaru ai meme 7 kerin.

Paulo i Troa ama areña yandaiguc merac mén mehiaruyec.

⁷ Sabata tecgéyu Sondaiguc samén newiñ zéma tocgéin. Wañu Paulonén ama gianjiyu kemmañ zéma ackuazéc zémanec nañu siñi namuñ wañec. ⁸ Ama qeria qacyaiguc tariñ imuaru kifa sasala zema nañec. ⁹ Wañu merac mén qara Yutiko inén luhuc memeac kifaña igucnec tackecma gau niñac qeka meka qema tarec. Wañu Paulonén ackuazéc zéyu horugiyu gauac kuhanén qéléléngéyu tendiñéma hiñgacma baeciguc qeyu heyu mema yachéngic humuyec. ¹⁰ Wañu Paulonén hiñgacma eñañac

† 19:33: Yuda ic enen Paulo zéma Kristoac héniaorin niñac hazéc mihicñiwiñ niñac zénéngina hiriyu Pauloguc ewa momac ménda wanžu hénia imi zéasari énécmiwiñ zé imuhuc batucgégic.

merac qacyaiguc héima tétécgéma yomuhuc énézéyec; Zénéngina ménda hirimac, kekecyá hemizac. ¹¹ Imuhuc zéma ama qeria qacyaiguc heyec imuaru emma saméñ nema ic iniguc ac eminiñ wamma nalé horua tacgic ama gianiyec. Ama gianiyu wai énécmima keñec. ¹² Ic ieneñ merac qeliyu amayaiguc wagicma keñgic ewagina hiaruyu ségiségi yanda wañgic.

Paulonéñ Milete ama areña yandaiguc keñec.

¹³ Paulonéñ eñeyanec baec hena kemman zé ai areña zénénécmiyec imuac niñ nini walac zéiciguc emma Paulo wagicbiñ zéma Aso amaiguc keñij. ¹⁴ Wañu Paulonéñ Aso amaiguc mihicñi nénécmiyu zéiciguc wagicma Mitilene ama areña yandaiguc kereñij. ¹⁵ Imuacnec keñkecma Zintaiguc Kio kondun baec komociguc kereñij. Imuacnec keñkecma Mitiwoiguc Samo kondun baec komociguc kereñij. Wañu imuacnec keñkecma Seiyaiguc Milete ama areña yandaiguc kereñij. ¹⁶ Paulonéñ ai meme 50 imuac kendonjiguc Yerusalem kemman zé wañec. Imuac Asia baeciguc keru nalé ogicbac niñac Efeso ménda kemma qericma moczoñ Milete ama areña yandaiguc keñec.

Efeso ama areña yandaiguc kua meme ic ac énézéyec.

¹⁷ Kemma Milete imuarunec inéñ Yesuac henaoriñ héra ionac galenñ hécgina onagicma hamu niñac ic tosara méli énécmiyu Efeso ama areña yandaiguc keñgic. ¹⁸ Onagicma hagic Paulonéñ ac yomuhuc énézéyec; Ni Asia baeciguc hama iniguc kecma ai memena hénia igucnec hénima kaiweya kaiweya wawañ memena dimuhuc wamma kecañi imi hémma nindacgic. ¹⁹ Séwi memama hakanaguc zéma kic masinaguc wamma manam batuc sasala Yuda ic eneñ menéngic zéra béra hénia hénia imuac qahaguc kecma Miñ Kewu mepési. ²⁰

²⁰ Wañu iwawai méra énécmimia méñnéñ méñ henéñu henaoriñ kicginaiguc me amaya amayaiguc ménda niñyéwéri ma moczoñ énézé ma ku énécmiyi. ²¹ Imuhuc wamma Yuda ic zéma Girik ic momacnec ewagina melemma Anutuac muru képésicgina zéauma Miñ Kewunina Yesu Kristo ninzénge mu niñac énézéyi. ²² Wañu ninzu? Uñanéñ qerina qatéma héréyu Yerusalem kenzua. Wañu ou kemma haka dimuhucya méñ mihicñimañ imi ni ménda ninzua. ²³ Momacgucdac ninzua imi yomuhuc; Ama séc keremma kecha imuaru Uña Téréyanéñ hésa ama zéma zérabéranéñ mambéc néncac imi néncac. ²⁴ Hena menéñec imi usuñnec kemma Anutunéñ ewa hiawac ackuazéc imi héipuc wamma énézé mañ niñac ai buña qenéñec imi metecgé mañ zéma neñ nena kekecnawac nimba eeyaguc ménda wanzac.

²⁵ Ninzu, ni sugcinaiguc keñha wamma héngalenñ ama areña yandawac buña énézé daczua. Wañu ini moczoñ kic ségérana munguc ménda hémmu imi ni ninzua. ²⁶⁻²⁷ Ni ménda osima Anutuac ewa siñ moczoñ énézé dari. Imuac niñ, zésolañiwa niñgic, sugcinaiguc méñnéñ méñ birigic ionac sac kitiwa imi nuac muru ménda hemac. ²⁸ Eñaoc galenñgé amuma rama tunhécgina imuhucyanec galenñgé énécmimu. Uña Téréyanéñ ini ionac galenñ gési énécmiyec imuac niñ Miñ Kewuac henaoriñ héra, eñeya sawanéñ boñhére énécmiyec ionac inicgalenñ wamma kecmu. ²⁹ Ni wai énécmima kemba haséñ kazu zéracucnéñ onaru haréma rama goigina ménda héimu. ³⁰ Wañu eñañ sugcinaiguc ic tosara hicñima tohotoho ic hérégic méndac énécmimu niñac ac qariñ qariñgia zému. ³¹ Imuac galenñgina mema kecmu! Wañu yawuñ haréwéc séc siñi kaiwe ménda waima kic masinaguc eñac eñac énézé añi imi

niñqelima kecmu. ³² Deguc ni Anutu zéma iwac ewa hiawac ackuazéciguc ini onopoczua. Ac kuazéc iminén mia hia meseli énécmiyu yacma météré ichéra suginaiguc ai buña mihicñimu. ³³ Ni ic ménac goli me siliwa me séwi usuya niñac hémbaoc ménda wañi. ³⁴ Ini ninzu éséc nec, ni méra éréhécnanén ai mema ni zéma ichéna nonac iwawainina mihicñianzua. ³⁵ Imuhuc wamma haka séséc héiénécmiwa héndacgic. Ini imuhucyanec ai kunen mema ic kucgina qahac méra énécmimu. Wañu Miñ Kewu Yesunén ac yomuhuc zéyec imi niñqelima kecmu; Haleñ énécmimia ionac ségiségigina imi haleñ késakésa ic ionac ségiségigina imi ogicanzac.

³⁶ Paulo i ac imuhuc zétecgéma moczoñ yanda iniguc simiñ héima zéwelerec. ³⁷ Zéweleru ienen moczoñ zési ac yanda wamma Pauloac ewayaguc gilic hingar kiricne qiricne wammigic. ³⁸ Ini kic ségérana muñguc ménda némmu zéyec; Ac imi nimma ewa biric kunen yanda wamma wagicma zéiciguc kemma opocgic.

21

Paulonén Yerusalem kemman zé zéiciguc enec.

¹ Wañu nini wai énécmima kenkecma kondun baec komoc Ko baec komociguc kereñiñ. Ama gianiyu kenkecma Rodo kondun baec komociguc keremma kenkecma Patara ama areña yandaiguc kereñiñ. ² Imuaru zéic mén Foinike kondun baec komoraiguc kemman zé wañu mihicñima imuaru emma kenñiñ. ³ Kenkecma Kipuro kondun baec komoc kanaigucgen taru hémma ogicma Siria baecigucgen kenkecma Tiroiguc kerenni imuaru zéicnéñ hinaya haihulac wamman zé wañu élélahaguc enñiñ. ⁴ Emma tohotoho ic tosara mihicñi énécmima imuaru iniguc kaiwe 7 kereñiñ. Wañu Uñanéñ hinocgé énécmiyu nimma

Paulo Yerusalem ménda kemmac niñac welec migic. ⁵ Nalé imi tecgéyu ic embac waima kenni ienen iniñ merachécgina moczoñ yanda iniguc nonagicgic ama areña yanda imuac élélahaguc hingatma sakasaciguc simiñ héima Miñ Kewunina zéwelec miyiñ. ⁶ Zéwelecni tecgéyu waia-muma zéiciguc enni ienen amaiguc lilingégic.

Anutuac tiliñ tiliñ ic Agabonén Pauloac andiawac ara zéyec.

⁷ Wañu Tiro ama areña yanda igucnec kenkecma doku héna méndacma Tolemá zéic ala ama areña yandaiguc keremma imuaru ninzén ninzén dacmuna yaizézé ac wañ énécmima ai meme momacguc iniguc kereñiñ. ⁸ Ama gianiyu waima kenkecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc keremma Filipino mihicñiyiñ. Filipino imi ai ic 7 gési énécmigic ionac sugina igucnec. Iwac amaiguc mia emma kereñiñ. ⁹ Iwaru bérachéra imi kembon qahac kegic. Wañu ienen moczoñ embac serañ. Wañu andiawac ara zéañgic. ¹⁰ Wañu imuaru ai meme sasala kecni Yuda baec igucnec Anutuac tiliñ tiliñ ic mén qara Agabo i nonaru mama hayec. ¹¹ Haréma Pauloac rikun mema iminén eneya héna méria zikima yomuhuc zéyec; Uña Téréyanén yomuhuc zézac; Yerusalemiguc Yuda ic ienen rikun yomuac miñina yomuhuc mia zikimima ic enia ionac méraginaiguc haimu. ¹² Ac imuhuc zéyu nini ama imuac miñina iniguc Paulo Yerusalem ménda emmac niñ Anutu zéwelec miyiñ. ¹³ Wañu Paulonén yomuhuc zéyec; Némac niñ siacma ewa howuc nénzu? Zikinémmu sac qahac, Miñ Kewu Yesuac qara niñac Yerusalemiguc humuman niñac efidaczua. ¹⁴ Wañu ac ézén ménda niñu waima yomuhuc zéyiñ; Miñ Kewuac ewa siñnéñ selimac.

Paulo Yerusalem kenec.

¹⁵ Ai meme tosara imi tecgéyu zéréñ qéréñ wandacma Yerusalem

enij. ¹⁶ Wañu Kaisarea zéic alawac ama areña yanda igucnec tohotoho ic tosara ieneñ niniguc momacnec kemma Kipururu ic méñ qara Nason tohotoho ic kerecac kerec iwac amaiguc kecbij zé ic imi wagicma kenij.

¹⁷ Wañu kenkecma Yerusalem kerenni imuaru ninzéh ninzéh dacmuna ieneñ goihéihéi wañ nénécmima nénépésigic. ¹⁸ Wañu ama gianiyu Paulonéh Yakoboac amaiguc nonagicma enu inicni galeñ moczoñ imuaru hama kecgic. ¹⁹ Wañu Paulonéh yaizézé ac wañénéc midacmaguc inéh welen qemiyu Anutunéh ic enia ionaru ai meyec imi momacguc momacguc bénzéh bénzéh énézédarec. ²⁰ Énézéyu ieneñ nindacma Anutu mepési migic. Mepési migic tecgéyu Paulo yomuhuc ézégic; Ninzañ, Yuda ic sucninaiguc ninzéh ninzéh ic tausenja tausenja hicñigic. Wañu ieneñ moczoñ Moseac héna ac seliseli wamma nanjáanzu. ²¹ Wañu ieneñ imi geñ Yuda ic tosara ic enia ionac sugcinaiguc keczu ieneñ Mose andé qema merachécgina ionac séwiginaguc séwi hericheric ménda wamma yanda ionac haka waimu niñ énézéanzañ imi nindacgic. ²² Gi Yerusalem hazañ imuac suruc tinduc nindacmu. Imuac niñ dimuhuc wambij? ²³ Imuac nini ac méñ gézéní imuac séc wambésémañ. Nonaruiguc ic kemboñ qahac Anutuguc ac zikima nalé hotonadac oruc zucgina ménda mericma kecanzu. ²⁴ Wañu geñ ic imi onagicma kemma météré meme haka wamma olémbañ boña meénécmina oma orucgina mericmu. Gi imuhuc wanna gémma guac ac hayu niñgic imi héla qahac zéma gi héna ac tohoma kecanzañ imi héntegicmu. ²⁵ Wañu ic enia Yesu ninzéhégéma kecanzu ionac imi haka imuhucya ménda niñtohomu, néñ baniarawac ireha zéma imuac olémbaña zéma sac zéma yañ hésaiguc korogic

humugic imi zéma kaiseroac haka imuacnec sac elingé amuma lakec kecmu niñac zétecgéma oma hai énécmiyiñ. ²⁶ Wañu ama siñima gianiyu Paulonéh ic kemboñ qahac imi onagicma iniguc météré meme haka wamma enañ météré meme naléya tecgéyu enac enac lémbañ oo naléya wañec imi énézéwiñ niñac ama téréyaiguc enec.

Paulo ocmuñiguc keru késagic.

²⁷ Ai meme 7 séc lémbañ oo ai mema kecgic imuac naléya tecgéman zé wañu Paulonéh ocmuñ téréyaiguc nanjeru Yuda ic tosara Asia baec igucnec ieneñ i hémma ic momac yanda qerigina acginanéñ netu énécmima Paulo késagic. ²⁸ Késama qacma zégic; Ohec Israel ic mandac, hama méra nénécmigic! Ic yomi baec séc kemma Yuda ic neñañ hazéc wañ nénécmima héna acnina zéma ocmuñ téréyanina yomi zébirima ic embac momac yanda ku énécmianzac imi mia. Imi sac qahac ocmuñ téréyaiguc Girik ic onagicma éréma ama téréya yomi mezapi qezac. ²⁹ (Imi mia ic méñ Efeso ama areña yanda igucnec qara Tirofimo inéh Pauloguc ama areña yanda imuaru kenkenj haha wañu hémma inéh ic imi wagicma ama téréyaiguc éréyec gezañ imuhuc zéma niñgic.) ³⁰ Imuhuc wammigic ama ic momac yanda qerigina yaru usuñnec hadacma Paulo késama ama téréya igucnec héréma magic nalé imuarunec naguya héidacgic.

Yaré ic galeñginanéñ Paulo méragina igucnec metecgéyec.

³¹ Ic eneñ Paulo qehumuwiñ zé wañgic Yerusalem imi hétéh yandayaguc wañec imuac surucya yaré ic 1,000 galeñgina iwaru hayu niñec. ³² Ac imuhuc nimma imuarunec yaré ic tunhéra zéma yaré ic 100 imuac galeñhéra énépésima usuñnec mekenjgic. Wañu hétéh meme ieneñ yaré ic 1,000 imuac galeñ zéma yaré ichéra inicma Paulo qema nanjic imi waima enñ nanjic. ³³ Wañu yaré ic

1,000 ionac galeŋgina iminéŋ kemma Paulo wagicma seŋ hésanéŋ zikigic zéma énézéma Paulo qara zéma iwawai waŋec imuac qesiénécmiyec. ³⁴ Qesiénécmiyu ic tuŋ sugcina igucnec méŋnéŋ méŋac, méŋnéŋ méŋac qacma zégic qeweloŋ niŋac hénia niŋtegicmacac séc qahac waŋu ai ama qeriaiguc wagicma kemmu niŋac énézéyec. ³⁵ Waŋu Paulonéŋ déc hénaiŋuc emmaŋ zé waŋu ic eneŋ kaiziliweŋ yanda wammigic yaré ic ieneŋ Paulo eliŋgémima hua naŋgémima eŋgic. ³⁶ Imi mia ic tuŋ yanda ieneŋ nesi énécmima, Ic imi qegic qahac wammac! Imuhuc qacma zégic imuac niŋ imuhuc waŋgic.

Paulonéŋ saiwa ac waŋamuyec.

³⁷ Waŋu Paulo ai ama qeriaiguc mema embiŋ zé waŋgic Paulonéŋ yaré ic 1,000 imuac galeŋ ézéyec; Ninna ni ac méŋ hia gézemaŋac séc? Zéyu zéyec; Girik ac ninzaŋ? ³⁸ Imuhuc waŋu gi becnec yaré qema yaré ic 4,000 énépésima baec kéra kérasiaiguc keŋec Izipte ic imi mia me? ³⁹ Qesimiyu Paulonéŋ yomuhuc ézéyec; Ni Yuda ic, Taso baec Kilikia ama areŋa yanda imuacnec. Kilikia imi ama areŋa yanda eŋomia qahac. Gi niŋnéna ac komora énézéwa. ⁴⁰ Waŋu inéŋ nimmiyu Paulo i déc hénia imuac boŋaiguc namma ic méranéŋ séséc waŋ énécmiyu acgina qaiyu nandacgic Hebraio aciguc yomuhuc énézéyec;

22

Paulonéŋ Yerusalemiguc Yuda ic ac énézéyec.

¹ Maŋgoc dacmuna hécna hénia imi zéasariwa niŋgic. ² Paulonéŋ Hebraio aciguc ac zéyec. Hénia imuac niŋac némbéŋ yanda qema naŋgic. ³ Waŋu toroqema énézéyec; Ni Yuda ic, Kilikia baec Taso ama areŋa yandaiguc hicŋiyi. Waŋu ama yanda Yerusalem yomuaru kecma yandima ic Gamaliel iwac méra bawaguc kecba yanda hécninawac

hénia ac selianec ku néŋu niŋareŋ gédari. Waŋu ini moczoŋ yanda deguc waŋaŋzu ésécnec Anutuac niŋ wamma geriwaŋguc ai meani. ⁴ Waŋu hénia qelia yomi mebirima tohotoho ic humuac séc unuma hazéc waŋ énécmima ic embac momacnec qaté énécmima hésa amaiguc onopocaŋi. ⁵ Héfac oo ic eneŋa zéma galeŋ ieneŋ imi haka imuac héipuc ic wanzu. Waŋu ionarunec dacmuna hécna Damasiko ama areŋa yandaiguc kecaŋgic ionac kiwi mema ama imuac ninzéŋ ninzéŋ ic imuhucyanec qaté énécmima Yerusalemiguc énépésima hawa kitiwa memuac niŋ keŋi.

⁶ Keŋkecma Damasiko ama areŋa yandaiguc hosuru kemma gau komoc ésécnec waŋec. Waŋu imuaru kurumeŋ igucnec asac mararaŋ yandanéŋ élanzaŋnec mama hoturunéŋec. ⁷ Hoturunéŋu ni baeciguc mama nuyu hema nimba ewa méŋ yomuhuc mayec; Saulo, Saulo, gi némac niŋ nunesi waŋ némma keczaŋ? ⁸ Zéyu zéyi; Miŋ Kewu gi méré? Zéwa yomuhuc nézéyec; Nunesi waŋ néŋaŋzaŋ Yesu Nazarete ama areŋa igucnec ni imi mia. ⁹ Ic niguc kecgic ieneŋ asac mararaŋ sac héŋgic, néŋ i nézéyec iwac ewaya imi ménda niŋgic. ¹⁰ Ni qesima zéyi; Miŋ Kewu ni némac wammaŋ niŋac wanzaŋ? Zéwa Miŋ Kewunéŋ yomuhuc nézéyec; Gi yacma Damasiko ama areŋa yandaiguc kenna ic méŋnéŋ guac ai buŋa qegénzua imi moczoŋ gézémac. ¹¹ Waŋu ni imi asac mararaŋa niŋac kicnanéŋ hémmaŋac séc qahac waŋec imuac niŋ ic tosara niguc kecgic ieneŋ méranaiguc népésima hérénéŋgic Damasiko ama areŋa yandaiguc keŋi.

¹² Ama areŋa kuneŋ yanda imuac ic méŋ qara Anania inéŋ hénia ac séciguc keru Yuda ic ama areŋa yanda imuaru kecgic imi eneŋ momac yanda iwac ehéihéi wammiaŋgic. ¹³ Ic iminéŋ mia hama nuac wésénaiguc

namma zéma; Ninzéh ninzéh ic munana Saulo, kicga muṅguc hima hémbésémaṅ. Imuhuc zéyu imuarunec ni kicna hima ic imi héji. ¹⁴ Waṅu ac yomuhuc nézéyec; Yandahécina ionac Anutunéh enjeya ewa siṅ imuac gézéyu niṅasarima Solaṅa miṅina imi hémma ewaya kuaya igucnec nimbésémaṅ niṅac gésigéyec. ¹⁵ Imuac gi iwac niṅ wamma ic embac momac yanda ionac kicginaiguc iwawai hémma niṅnec imuac héipuc wamma énézézésémaṅ. ¹⁶ Waṅu némac niṅ mambéc kecna horumac? Gi yacna doku naecgémba Yesuac qara qacna kápésicga zuacgémmac.

Paulo ic enia ionac mélimigic.

¹⁷ Waṅu Yerusalem lilingéma hama ocmuṅ téréyaiguc emma zéwelecma tilih tilihiguc Yesu héji. ¹⁸ Hémba Miṅ Kewunéh yomuhuc nézéyec; Gi nuac héipuc ac zéna Yerusalem yomuac ic embac ieneṅ ac imi ménda niṅ tohomu, imuac gi focdac ama areṅa yanda yomi waima kembésémaṅ. ¹⁹ Zéyu ni ac yomuhuc melemma zéyi; Miṅ Kewu, ni ic embac gi ninzéhégé géngic ini énépésima hésa amaiguc onopocmaṅ zéma tocgotocgo amaya amaya keṅi imi ic youmi eneṅ nindaczu. ²⁰ Waṅu buṅa zézé icga Stefano qegic sacya mayec nalé imuaru ni imuaru namma héipuc waṅ énécmima i qegic ionac malekugina galeṅgéyi. ²¹ Imuhuc zéwa Miṅ Kewunéh yomuhuc nézéyec; Keṅna, neṅ ic enia baera baera keczu ionac muru méligénzua.

²² Bénzéh nimmanec kecgic, néṅ ac yomi zéyu nimmaguc ewagina meyacma qacma zégic; Ic imuhucyanéh baec igucnec qahac wammac. Kekerawac séc qahac. ²³ Imuhuc qacma séwi usugina hetecgéma seitotoṅ héigic enec. ²⁴ Waṅu yaré ic 1,000 ionac galeṅginanéh Paulo ai ama qeriaiguc wagicma emma ic eneṅ némac niṅac qacmizu imuac hénia zéyu nimmu niṅac

qesimima hihilocnéṅ qemu zéma yaré ic énézéyec. ²⁵ Waṅu hésa yaṅ séwélanéṅnec meyacgéigic iminéṅ qatégic Paulonéh yaré ic 100 ionac galeṅ mén hosuraiguc naṅu ézéyec; Ini Roma ic ara ménda zétecgéma hihilocnéṅ hia qemuac séc? ²⁶ Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galeṅginanéh nimma 1,000 ionac galeṅ iwaru kemma ézéma zéyec; Dimuac wammaṅ zé wanzāṅ? Ic imi Roma ic. ²⁷ Zéyu yaré ic 1,000 ionac galeṅginanéh Pauloac muru kemma yomuhuc ézéyec; Nézéna, gi Roma ic me? Waṅu Paulonéh zéyec; Oo, ni Roma ic. ²⁸ Zéyu yaré ic 1,000 ionac galeṅginanéh zéyec; Ni imi soukiwa yanda haima Roma ic qac buṅa meyi. Waṅu Paulonéh zéyec; Ni imi hicṅi hicṅihicṅina igucnec éréma deguc Roma ic kecanzua. ²⁹ Waṅu imuarunec Paulo iwawai qesimiwiṅ zégic imi eneṅ waima kendacgic. Yaré ic 1,000 galeṅginanéh acguc Paulo i Roma ic imi niṅ asarima hésanéṅ qatémiyec kápésic imuac niṅac auriyec.

³⁰ Ama gianiyu yaré ic 1,000 ionac galeṅginanéh Yuda ic eneṅ Paulo némac niṅac hazéc wammigic imuac hénia nimmac niṅac hésaya hulacmima hofac oo ic tosara zéma gésigési ic tuṅ eneṅ Sanhederin tocgé énécmima Paulo wagicma hiṅgacma wéséginaiguc oporu naṅec.

23

Paulo i ic kiwa ionac azoazoroiguc namma ac énézéyec.

¹ Paulonéh gésigési ic inicosolima ac yomuhuc énézéyec; Dacmuna hécna ni becarunec érékecma deguc ewa qerina solaṅanec Anutuac kiwaiguc kecanzua. ² Imuhuc zéyu hofac oo ic eneṅ Ananianéh Pauloac hosuraiguc naṅgic ionac yomuhuc énézéyec; Ini kuayaiguc qegic. ³ Zéyu Paulonéh yomuhuc ézéyec; Gi biriawac demih lalac Anutunéh gumac. Gi hénia aciguc niṅgési némmaṅ zé

tacma hénac ac imi logima ni numu niñac énézézan? ⁴ Imuhuc zéyu ic hosuraiguc nanjic ienen yomuhuc ézégic; Gi Anutuac hofac oo ic eñeña efima zébirimizan? ⁵ Zégic Paulonéñ yomuhuc zéyec; Dacmuna hécnac, inéñ hofac oo ic eñeñagina keczac imi ménda nimma ac zézua. Kiwi téréyaiguc ac yomuhuc ogic hezac; Gi guac hénac ionéñ hécnac ionac galéñgina ménda zébiri miwéséman.

⁶ Wañu gésigési ic tosara imi Sadukaio ic, wañu tosara imi Farisaio ic kecgcic imi Paulonéñ niñasarima gésigési ic inicma qacma énézéyec; Dacmuna hécnac ni imi Farisaio ic, esañ ambéchécnac ienen Farisaio ic kecgcic. Imuac ni niñkumuma humuc igucnec yacyac imuac nanjéma zéwa aciguc nopoczú. ⁷⁻⁸ Sadukaio ic enéñ humuc igucnec yacyac zéma kua meme uña zéma qeri uña iwawai imuhucya imi ménda keczu zéma ménda ninzéhégic, néñ Farisaio ic enéñ iwawai imuhucya imuhucya imi moczonéñ keczu zéma ninzéhégic. Imuac niñ ac imuhuc zéyu Farisaio ic zéma Sadukaio ic sugcinaiguc hazéc ac hicñiyu méndéñ amugic. ⁹ Wañu imuaru tohalic yanda hicñiyec. Wañu Farisaio ic ionarunec hénac acac kiwi ic tosara yacma ac geriwaguc eminimma yomuhuc zégic; Nini ic yomuac niñni késpedesira qahac wanzac. Uña méñ me Kua meme uña méñnéñ ézégiciguc dimuhuc zéwiñ? ¹⁰ Wañu hazéc ac imi kunéñ yanda wañu yaré ic 1,000 ionac galéñginanéñ Paulo késahérégic séwéla tegicbac niñ zénéña hiriyu, yaré ic ienen haréma ic sugcina igucnec Paulo onagicma ai amagina qeriaiguc wagicma kemmuac niñ énézéyec.

¹¹ Wañu Miñ Kewunéñ siñi imuaru Paulo hosuraiguc namma yomuhuc ézégic; Gi meseli amuna you Yerusalemiguc nuac héipuc wamma énézézan imuhucyanec Roma ama areña yandaiguc acguc héipuc ac

wañ némbéséman.

Yuda ic tosia enéñ Paulo qewiñac zéma ara zégic.

¹² Ama gianjiyu Yuda ic ienen tunjinaguc wamma nene ziki kecma Paulo ménda qehumuwiñiguc yakanina ménda newiñ zéma zéseligic. ¹³ Ic enéñ qeriginanéñ zikiamuma sisipac ac wamma imuhuc zégic imi zanjégina 40 ogirec. ¹⁴ Ic enéñ mia hofa oo eñeña zéma galéñ ionaru kemma yomuhuc zégic; Nini Paulo ménda qewiñiguc yaka ménda newiñ. ¹⁵ Imuac enéñ kaunsol ic iniguc yaré ic 1,000 ionac galéñgina iwaru ac yomuhuc haigic kemmac; Gi Paulo nonac kaunsol iguc mélina hayu iwac ara muñguc nimma didiñanec zétecgéwiñ. Mélimiyu hosucginu ménda hayunec hénaciguc qehumuwiñ zé ninziñ.

Paulo ac sañec imi niñec.

¹⁶ Wañu Paulo deuyanéñ ac sañec imi nimma yaré ic ionac amaiguc keremma oná Paulo ézégic. ¹⁷ Ézégic Paulonéñ yaré ic 100 ionac galéñgina méñ uruma yomuhuc ézégic; Gi merac yomi wagicma yaré ic 1,000 ionac galéñgina iwaru wagicma kenna ac méñ késakeczac imi ézémac. ¹⁸ Zéyu merac wagicma yaré ic 1,000 ionac galéñgina iwaru kemma yomuhuc ézégic; Merac yominéñ ac méñ késakeczac imuac niñ hésa ic Paulonéñ nuruma merac yomi wagicma guaru hamañ niñac qesinéñzac. ¹⁹ Imuhuc ézégic yaré ic 1,000 ionac galéñginanéñ merac mériaiguc késama sasañgiaiguc wagicma kemma éléñ qesimiyec; Némac ac nézéman zé wanzan? ²⁰ Zéyu zéyec; Yuda ic ienen Pauloac ara muñguc didiñanec nimbiñ zéma hénac ionéñ hécnac ionaru Paulo wagicma hamu niñac qesigémbiñ zé ewa momac wamma ac sañec zézu. ²¹ Wañu gi acgina ménda niñ énécmiwéséman. Ic zanjégina 40 ogicogiranéñ Paulo qehumuwiñ

zéma sanjima mambéc taczu. Ienen imi i ménda qewinjuguc nene ménda newin zéma acgina zikigic. Wañu ienen zéréñ qéréñ wandacma zéwelec welegina imuac ac bakia niñac mambéc keczu. ²² Yaré ic 1,000 ionac galenrina inéñ merac mélimima zézé seli ac yomuhuc ézéyec; Gi ac nézézan imi ic mén ménda ézézésémañ.

Kawali ienen Paulo Kaisarea zéic alawac ama arena yandaiguc késama kenjic.

²³ Wañu yaré ic 100 galenrina éréhéc ururuma ac yomuhuc érézéyec; Baec hena kenken yaré ic 200 zéma becosic yaré ic 70 zéma luac kesa kesa yaré ic 200 énézéyic zéréñ qéréñ wamma kecgic sinjia 9 kilok wañu Kaisarea zéic alawac ama arena yandaiguc keremmu. ²⁴ Wañu Paulo bénzén baec galen Feliki iwaru wagicma kemmuac niñ becosic mén héitatac héimima mambéc nammu. ²⁵ Wañu inéñ kiwi mén yomuhuc oyec; ²⁶ Klaudio Lisia, neñ kewuna baec galen Feliki guac yaizézé ac wañgénzua. ²⁷ Yuda ic ienen ic imi qehumuwin zé wañgic. Wañu ic imi Roma ic imi nimma yaré ichécna iniguc kemma méragina igucnec metecgéyi. ²⁸ Wañu aciguc opocgic imuac hénia nimmañ zéma Yuda ic ionac gésigési ic ionac muru wagicma kenji. ²⁹ Ara zégic imi moczon hena acgina imuac ara wañec, néñ iwawai wañec ménén mén qehumumu me hésanéñ ziki mimiawac séc ménda wañec imi mihicniyi. ³⁰ Wañu ic tosanéñ ic yomi qewin zéma ac sañec zégic ic ménén nimma nézéyu duña guac muru méliwa hazac. Wañu ara zézu ic imi enen imuhucnec guaru kemma ara gézému niñac énézézua.

³¹ Wañu baec hena yaré ic ienen énézéyec séc Paulo sinjiaiguc wagicma kenkecma Antipatri ama arena yandaiguc kereñgic. ³² Imuaru ama gianjiyu becosic yaré ic ienen Paulo wagicma kenkecma Kaisarea

zéic alawac ama arena yandaiguc kemmuac niñ ionac muru opocma baec hena kenken yaré ic ienen yaré ic ionac amaiguc lilingéma hagic. ³³ Becosic yaré ic ienen Kaisarea zéic alawac ama arena yandaiguc keremma baec galen yanda kiwi mima Paulo imuhucnec mériaiguc opocgic. ³⁴ Baec galenén kiwi olomma Paulo qesimima Kilikia baec igucnec imi niñasariyec. ³⁵ Wañu inéñ Aciguc gopoczú ic imi enen hama harégic guac ac nimmañ imuhuc zéma yaré ic enen Herodeac ama kewuya imuac qeriaiguc galenégic tacmac niñ énézéyec.

24

Paulonéñ Kaisareaiguc Felikiac wésiaiguc nañec.

¹ Kaiwe ai meme méra mén tecgéyu hofac oo ic enen Ananianéñ qeriawac galen tosara zéma hena acac zézé ic mén qara Teatulo iniguc Kaisarea zéic alawac ama arena yandaiguc hiñgacma Paulo aciguc opocbiñ zé baec galenac kiwaiguc nañgic. ² Wañu Paulo ézéma wagicgic hayuguc Teatulonéñ baec galen ac yomuhuc hénima ézéyec; Ic kewunina Feliki, gen hia galen gé nénécmiña luaeiguc kecanziñ. Wañu bian héhéñawac niniñ yandaga niñac baec yomuaru hai netec ai sasala hicñianzac. ³ Ic kewuna Feliki, iwawai imuhuc hicniyu imuac me imuac amanina séc ewa hia yanda niñgénanziñ. ⁴ Wañu yéwéri ménda gémbiñ zé ac hotonadac gézén gi ewa bénzénigaiguc niñnécmiña. ⁵ Nini ic yomuac ninni hafi warihaguc ésécnec wañanzac. Yuda ic baec séc kemma keczu ionac suginaiguc qewelon yanda mihicni énécmianzac. Inéñ mia hena ikorawac miñina Nazareteneñ iwac tohotoho ichéra ionac galenrina. ⁶ Wañu inéñ ocmuñ téréyanina mezapi qemañ zéyu késayiñ. ⁷ (Ménda hezac.) ⁸ Imuac gi

genḡaoc zéqesi wammima acnéḡ qatémiziḡ imuac hénia imi moczoḡ niḡ asariwésémaḡ. ⁹ Ac imuhuc zéyu Yuda ic ieneḡ, Ac imi héla, zéma méra migic.

Paulonéḡ baec galeḡac kiwaiguc ac bakia méleḡec.

¹⁰ Waḡu baec galeḡ yandanéḡ Paulo orucnéḡ séséc wammiyu ac yomuhuc zéyec; Gi baec yomuaru yawuḡ sasala gésigési ic eḡeḡa kecanzaḡ imi nimma saiwa acna efima gézémaḡ. ¹¹ Niḡteḡiczaḡ éséc nec, ni Yerusalemiguc Anutu mepésimaḡ zé emma kecha ai meme ¹² ménda ogirec. ¹² Waḡu ieneḡ ni ocmuḡ téréya qeriaiguc ic méḡguc ac méḡ ménda zéwa néḡgic. Waḡu tocgotocgo amaiguc me ama areḡa yanda imuac héniaiguc ic embac qeriiguc ésé ésé méḡ ménda waḡ énécmiwa néḡgic. ¹³ Ic yomi eneḡ aciguc nopocma gézézu imuac héipuc ac méḡ gézémuac séc qahac. ¹⁴ Waḡu ac yomi mia héla wanzac, Ni hénia qelia méḡ ieneḡ hénia ikora zébirianzu imi méndacma yanda hécninawac Anutu mepésianza. Waḡu ni Anutuac tilinḡ tilinḡ ic ieneḡ ogic hezac imi moczoḡ zéma iwawai hénia ac séciguc hezac imi moczoḡ ninzéhḡéanzua. ¹⁵ Waḡu ic yomi eneḡ iwawai méḡac Anutu ninzéhḡéma mambéc keczu imi ni momacnec késakecma mambécanza, waḡu imi mia yomuhuc; Ic solaḡa zéma ic biria momacnec humuc igucnec qelima yacmu. ¹⁶ Imuac niḡac Anutuac kiwaiguc zéma ic kicginaiguc ewa solaḡa kecmaḡ zéma nalé séc seliseli wamma kecanza. ¹⁷ Waḡu yawuḡ sasala baec lakeciguc kecaḡi, waḡu degucdacmi ic embac yéwérigina mihicḡizu ionac énécmiwiḡ zéma haleḡ zéma Anutuac buḡa haihaiya mema hayi. ¹⁸ Waḡu Anutuac buḡa imi haimaḡ zé météré amuma ocmuḡ téréyaiguc eḡi. Waḡu tocgotocgo me hétéḡ méḡ ménda wamma eḡdac kecha mihicḡi néḡgic. ¹⁹ Waḡu Yuda ic tosara Asia baeciguc kecgic ieneḡ

mia nuac képésic méḡ héḡgiciguc guaru tinduc haréma zéasarimuac hezac. ²⁰ Imi qahac waḡu ic yomi eneḡ ni Sanhederin kaunsol ionac kicginaiguc naḡi imuaru nuac képésic méḡ mihicḡigiciguc gézému.

²¹ Ionac sugcinaiguc namma acna momacguc sac kucnec qacma zéyi imi yomuhuc; Humuc igucnec yayac imuac naḡéma zéwa deguc aciguc nopocgic kicginaiguc nanzua. Ac imi qahaciguc ac méḡ zémuac séc qahac.

²² Felikinéḡ hénia imuac buḡa niḡhumuyec imuac niḡ Pauloac ac imi ménda zétecgéma yomuhuc énézéyec; Yaré ic 1,000 ionac galeḡ Lisia mayuguc acgina zétecgémaḡ.

²³ Waḡu yaré ic 100 ionac galeḡgina méḡac yomuhuc ézéyec; Ini Paulo ménda zikimigic eḡ keru galeḡgému. Alahéra méḡnéḡ méḡ haréma goi héihéi wammiiwiḡ zégic ménda qetalimu.

Paulo yawuḡ éréhéc hésa amaiguc taru baec galeḡnéḡ waima keḡec.

²⁴ Ai meme tosara kecma Felikinéḡ iniḡa Yuda embac Durusila i guc momacnec hama Paulo qaru emma Kristo Yesuac ninzéhḡ ninzéhḡ imuac hénia imi érézéyu niḡoc.

²⁵ Waḡu haka dindiḡa zéma séwi siḡac sigi kekec zéma gésigési yanda imuac ara érézéyu Felikinéḡ aurima Paulo yomuhuc ézéyec; Degucac imi sécgézac, yacma kenna kecma andiaiguc sura méḡu titiḡa hicḡiyu muḡguc héihéré gémmaḡ. ²⁶ Waḡu inéḡ ara sac nimmac niḡac ménda waḡec, Paulonéḡ soukiwa mimac niḡac mambéc wamma hatac sasala héihéré mima ac waḡoc.

²⁷ Waḡu yawuḡ éréhéc tecgéyu baec galeḡ qara Porikio Fesito inéḡ Felikiac tatac késayec. Waḡu Felikinéḡ Yuda ic ewa hia waḡ énécmimaḡ zé Paulo hésa amaiguc waiyu tacmanec kerec.

25

Yuda ic ieneḡ Fesito iwaru keremma Pauloac ikoc ac zégic.

¹ Fesitonéj baec galej wamma ai meme haréwéc kecma Kaisarea zéic alawac ama areña yanda igucnec Yerusalem enec. ² Enj hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic galeñhécgina ienej iwaru keremma Paulo acnéj qatéma ézégic. ³ Wañu ienej hénaiguc sañgima Paulo qehumuwiñ zéma acgina nimma Fesitonéj niñénécmima Paulo méliyu Yerusalem hamac niñac welecmigic. ⁴ Zégic Fesitonéj yomuhuc énézéyec; Paulo i Kaisarea hésa amaiguc taczac. Wañu ni imuaru muñguc liliñgéma hiñgacmañ. ⁵ Pauloac kápésic ménj hemizaciguc onarunec kiwahécgina tosara niguc momacnec hiñgacma zému.

⁶ Imuhuc zéma ai meme ⁸ me ¹⁰ Yerusalem kecma Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc mekenec. Ama siñjima gianjiyu gésigési tataciguc tacma Paulo késama érému niñac énézéyec. ⁷ Inéj haréyu Yuda ic Yerusalemnec magic ienej lelecgé mima hazéc ac réwéria sasala zégic. Wañu acgina héipuc wammucac séc qahac wañec. ⁸ Zégic Paulonéj kawalia mema yomuhuc zéyec; Ni Yuda ic neñañ héna ac me ocmuñ téréya me Roma ic kewu Kaisawac kápésic ménj ménda wañi. ⁹ Wañu Fesitonéj Yuda ic enej niñgic hiarumac niñac Paulo yomuhuc qesimima zéyec; Gi guagicma Yerusalem kemma imuaru acga zétecgémañac wanzañ? ¹⁰ Qesimiyu Paulonéj yomuhuc ézéyec; Ni Roma ic kewu Kaisawac gésigési amaiguc nankeczua, imuac nuac ac yomuaru zétecgémuac hezac. Geñgaoc ninzañ ésécnec ni Yuda ic. Wañu iwawai biria ménj ménda wañ énécmiyi. ¹¹ Ni héna ac logima kápésic ménj mewa nuwiñ zézuiguc humumañ zé ewa éréhéc ménda wambinec. Ac zénénzu imi moczoñ héla qahac wanzaciguc ménjénj ménj ni méraginaiguc nopocmacac séc qahac. Imuac Roma ic kewu

Kaisanéj acna zétecgémac niñac wanzua. ¹² Imuhuc zéyu Fesito ichéra iniguc eminiñ wamma Paulo yomuhuc ézéyec; Gi Kaisa* iwaru acga haizañ imuac Kaisawac muru kembésémañ.

*Ic kewu Agripanéj Fesito
hicñimima Pauloac niñac ézéyec.*

¹³ Ai meme tosara tecgéyu ic kewu Agripa zéma nauña Beanike iereñ Kaisarea zéic alawac ama areña yandaiguc hiñgacma Fesito zézé ségiségi ac wammiwi zéma hayoc. ¹⁴ Wañu iereñ ai meme sasala imuaru tacyac wañic Fesitonéj Pauloac ac suruc wammima ic kewu yomuhuc ézéyec; Felikinéj hésa ama ic ménj waima keñu tacma keczac. ¹⁵ Wañu ni Yerusalem eni nalé imuaru hofac oo ic kiwahécgina zéma Yuda ic ionac galeñ ienej iwac hazéc ac zéma kápésiraguc zéma zétecgémañ niñac welecnéjgic. ¹⁶ Wañu ni ac bakia yomuhuc énézéyi; Ic ménj aciguc enzac imi ac zézé ic iniguc ménda anamma tacma arawac kawalia ménda mema zéyu niñgicnec waimiwiñ imi Roma ic nonac haka silicnina qahac. ¹⁷ Imuhuc énézéwa Yuda ic ieneñ niguc yomuaru hagic nalé sosola qahac ama gianjiyu gésigési tataciguc tacma énézéwa ic imi wagicma érégic. ¹⁸ Wañu ac wammigic ieneñ ac zégic, néj kápésira ménj nimmañ zé mambéc keri imi ménda mihicñiyi. ¹⁹ Wañu enañ hénagina zéma ic ménj qara Yesu iwac niñ Paulonéj humuc igucnec qelima yarec zéyec ac imuac niñ zéénj zéma wañgic. ²⁰ Wañu ni ac imuhucya dimuhuc zémindiñimañ zéma hocma Paulonéj Yerusalem kemma ac gésigési amaiguc ac imuac nambésémañac wanzañ? zéma imuhuc qesimiyi. ²¹ Wañu Paulonéj Roma ic kewunéj acya zétecgémac niñ galeñgé mimañac welecnéjgic. Wañu keñkeñ naléya ducñiyu méliwa

* **25:12:** Romawac ic kewu yanda niñac Kaisa zéañgic. † **25:21:** Qac imuac hénia imi; Romawac ic kewu.

Kaisa† iwacmuru kemmac niñ ézéwa hésa amaiguc taczac. ²² Imuhuc ézéyu Agripanéñ Fesito ézéyec; Ni acguc nenaoc iwac ara nimman zé wanzua. Zéyu Fesitonéñ zéyec; Hia orançuc nimbésémañ.

Paulo i ic kewu Agripa iwac ki-waiguc nañec.

²³ Ama gianjiyu Agripa zéma Beanike ierenéñ ehéihéi wañ érécmima hénagira megic haréma yaré ic 1,000 ionac galenéñ tosara zéma ama yanda imuac ic kunenéñ iniguc gésigési amaiguc emma tacgic Fesitonéñ énézéyu Paulo késama ençic. ²⁴ Ençic Fesitonéñ ac yomuhuc zéyec; Ic kewu Agripa zéma ichécna tosara ac énézéwa niñgic. Ic nanzac yomi iwac niñ Yuda ic ienenéñ kucnec qacma, Ic yomi Kekecac séc qahac! zéma Yerusalem zéma ama yomuaru welecnéñgic. ²⁵ Wañu ni niñgésiwa haka humucac séc ménéñ ménda wañec. Wañu i ençyaoc Roma ic kewuac wamma zéyec imuac niñ iwaru mélimimanéñ zé wanzua. ²⁶ Wañu ic kewu ençenawac ac hélé ménéñ omançac séc qahac wanzac. Imuac mia zéqesi mima ac hélé ménéñ mihicniwiñ zé ic yomi onaru zéma sucninaiguc ic kewu Agripa guac muru opocba nanzac. ²⁷ Ni hésa ic ménéñ kápésicyawac ara ménéñ ménda oma Roma ama arença yandaiguc en méliwa kemmacac séc qahac.

26

Paulonéñ Agripa zéma Fesito iorac kicçiraiguc ac zéyec.

¹ Wañu Agripanéñ Paulo yomuhuc ézéyec; Geñgaoc ac zéna guac niñgénni. Zéyu Paulonéñ méranéñ séséc wamma yomuhuc zéyec; ² Ic kewu Agripa, Yuda ic enenéñ ac wañ nénzu imuac bakia degucmi guac kicçraiguc zémañ zéwa ewana hiaruzac. ³ Imi mia gi Yuda ic nonac haka silic hénia hénia zéma zéqesinina imi nindaczanéñ imuac niñ imuhuc wanzua. Imuac ewa bénzénçraiguc acna zéwa

niñnémbésémañ. ⁴ Ni komocna igucnec hénima Yerusalem zéma nena baec yanda qeriaiguc dimuhuc kecma yandiyi imi Yuda ic ienenéñ moczonéñ nindaczu. ⁵ Ienenéñ becarunec nalé horua néngicac néñanzu imuac niñ héipuc wañ némmuac siñgina hewacnec ni Farisaio ic Yuda ic ionac tuñ ménéñ hénia ac dindinanc méndacanzu ionarunec zéma héniana momacnec hia zédacbnec. ⁶ Wañu ni Anutunéñ yanda hécnina ac ziki énécmiyec imuac mambéc keczua. Wañu hénia imuac niñ ni deguc ac gésigési amaiguc nanzua. ⁷ Wañu zikiziki ac imuac hélé imi késawin zéma Israelac qelihéra kisic arençhéra 12 neñanéñ siñji kaiwe séc Anutu mepési mianzinéñ. Ic kewuna, buñça imuac mia mambéc wamma ai mewa Yuda ic ienenéñ aciguc nopoczú. ⁸ Anutunéñ humumia meçeli énécmiançac, hélé imi ini némac niñ niñgic ménda wawañac ésécnec wañanzac? ⁹ Wañu ni acguc Yesu Nazarete ama arença igucnec iwac qac buñça mesoho wammimanéñ zé iwawai moczonéñ tinduc wammañ imuhuc zéma niñji. ¹⁰ Yerusalem imuaru ai imuhucya mia meyi. Wañu hofac oo ic kuaya ionaru kuc buñça mema météré ic sasala hésa amaiguc onopocma keré. Wañu unuhumuwiñ zé zéteçgéçic ewa momac wamma oaec zéénécmiyi. ¹¹ Bakia énécmimanéñ zé Yuda ic ionac toçgotocgo amaya amaya kemma Yesuac qac zébirimu niñac tericgé énécmiyi. Wañu qerina geriwaguc wañu meçiri énécmimanéñ zé ama arença yanda yanda Yuda baec séñgañenéñ hezac imuaru enç acguc kenji.

¹² Ai imuhucya memañ zé hofac oo ic kuaya ionac oaec kiwi qacçinaguc imi mema Damasiko ama arença yandaiguc kemmanéñ zéma kenji. ¹³ O, ic kewuna, kençkeçba gau komoc wañu, kurumeñunec asac mararanéñ kaiwe kiwa asac mararanéñ ogicogira imuhucyanéñ mama ni

zéma ichécna hoturu nénécmima qetagali nénécmiyec. ¹⁴ Wañu nini moczoñ baeciguc tendiñgé nunuyu hema ewa ménñ Hebraio aciguc yomuhuc niñi; Saulo, Saulo, gi némac niñ nunesi wañ néñanzañ? Gi zeraiguc hénaganéñ qena guyu siñga hia nimbésémañ? ¹⁵ Imuhuc zéyu ni yomuhuc zéyi; Miñ Kewu, gi méré? Zéwa Miñ Kewunéñ yomuhuc nézéyec; Nunesi wañ néñanzañ Yesu ni mia. ¹⁶ Gi yacma hénaganéñ tima nanna, ni imi gi iwawai hénzañ imi zéma kecma gézéwa hémbésémañ imuac buña zézé ic wamma nuac welen qeque icna wambésémañac gésigémman zé hicñigéñzua. ¹⁷⁻¹⁸ Geñ kicgina méwéréñgé énécmima siñi igucnec asac mararañ igucgeñ, Biriá miñinawac kuc igucnec Anutuac murugeñ liliñgéma hagic biriagina zuac énécmiwa ni ninzéñgé némma météré ic sugginaiguc ai buña késamu niñac neñ geñga ic embac Yuda ic zéma ic enia ionac suggina igucnec gésigémma muñguc ionac muru méligémman.

Buña suruc énézéyec imi muñguc zéma Agripa ézéyec.

¹⁹ Ic kewuna Agripa, hénia imuac niñ ni iwawai kurumeñunec nézéyu héñi imi ménda qetalima ²⁰ walac imi Damasiko ama areña yanda miñina, wañu keñkecma Yerusalem miñina zéma Yuda baec séc ic embac zéma ic enia momac yanda ewagina melemma Anutuaru liliñgéma hama haka hiabia, qeri meñ meñac séha wammu niñ ackuazéc énézéma kerí. ²¹ Wañu imuac niñ Yuda ic eneñ ocmuñ téreyaiñguc népésima nuwiñ zé wañgic. ²² Wañu Anutunéñ nañgéñeñu érékecma deguc ic eneña mamaya momac yanda ionac kicginaiguc namma ackuazéc énézéañiac énézéañzua. Wañu zéañzua imi ac méréra qahac. Anutuac tiliñ tiliñ ic zéma Mosenéñ iwawai kileñ

hicñimac zégic imi sac énézéañzua. ²³ Kristonéñ qenzeñ manzeñ qema humuma humumia ionarunec walac yacma Yuda ic zéma ic enia asac mararañac zéau énécmimac imuhuc zégic ac imi mia neñ zéñañgéañzua.

²⁴ Paulonéñ zédiñjima ac imuhuc énézéyu Fesitonéñ ac kucnec zéma ézéyec; Paulo, gi ewaga sohozac. Niñiñ yandaganéñ qeriga mesoho géñzac. ²⁵ Zéyu Paulonéñ ac yomuhuc meñ miyec; Ic kewuna Fesito, ni ewana ménda sohozac, néñ ac héla niñareñgéma zézua.

²⁶ Ic kewu, geñgaoc iwawai hicñiyec imi moczoñ nindaczañ imuac niñ ni efima gézézua. Iwawai imi baec wañgoñaiñguc ménda hicñiyec. Imuac haka méñac méñ guac kicga igucnec musañ gégéyawac méñ ménda hezac imi ni ninzéñgéñzua. ²⁷ Ic kewu, Agripa gi Anutuac kua meme ic ionac acgina imi ninzéñgéañzañ? Gi ninzéñgéañzañ imi ni ninzua. ²⁸ Imuhuc zéyu Agripanéñ Paulo yomuhuc ézéyec; Ac hotoñadac zéma Kristoac ic wammañ niñ meseli néñzañ me?

²⁹ Wañu Paulonéñ zéyec; Ac hotoña me ménda horua, gi momacguc sac qahac, néñ tosara deguc acna ninzu ini moczoñ señ hésana yomuac sac ménda mihicñjima nena ésécnec téñgéñ wammu niñac wanzua.

³⁰ Imuhuc zéyu ic kewu zéma baec galeñ zéma Beanike zéma ic tosara iniguc tacgic ieneñ moczoñ yacma keñgic. ³¹ Kemma emiñiñ wamma eñawu yomuhuc zégic; Ic yomi haka méñ humumia me hésa amawac buña wawaña séc méñ ménda wañec. ³² Wañu Agripanéñ Fesito yomuhuc ézéyec; Ic imi Kaisanéñ* acya zétecgémac niñ ménda welec miwacnec geñ hia hualac miwawñec.

27

Paulo Romaiguc wagicma kemmu niñac zéiciguc opocgic.

* 26:32: Qac yomuac hénia imi; Romawac ic kewunéñ

1 Italia baeciguc zéiciguc kembiñac niñ baec galeñnéñ zétecgéma Romawac ic kewu Kaisawac yaré ic 100 ionac galeñgina ménj qara Yulio iwac mériaiguc Paulo zéma hésa ic tosara onoporec. 2 Zéic ménj Adramiten ama areña yanda igucnecnéñ Asia baeciguc ama areña yanda tosara kondunñ giñgiñaguc tacma keñec imuaru kemmanñ zé taru eniñ. Wañu Makedonia ic ménj qara Aristako, Tesalonika ama areña yanda igucnec imi momacnec keñiñ. 3 Ama gianjiyu zéicnéñ Sidon ama areña yandaiguc kereñ héiyu Yulionéñ Paulo goi héihéi wammima alahéra iniru méra mimuac niñ ézéyec. 4 Ama imuarunec muñguc hénima kenni Luhuc kembiñ zé wañiñ imuhuc geñec hayec imuac niñ Kipuro baec komoc imuac héiya igucnec luhuc qiziziñgéma keñiñ. 5 Wañu Kilikia kondunñ zéma Pamfilia kondunñ qericma keñkecma Likia baec Mira ama areña yandaiguc kereñiñ. 6 Imuaru zéic Aleksandria ama areña yanda igucnec ménjnéñ Italia baeciguc kemmanñ zéyu yaré ic 100 galeñginanéñ nonagiru imuaru eniñ. 7 Wañu zéic iminéñ bénzén bénzén keñkeru ai meme sasala tecgéyu Kinido kondunñ baec komoc wésiaiguc kereñiñ. Wañu luhucnéñ ménda wai nénécmiyu Salmone sia yanda andé qema Krete kondunñ baec komoc kanaya igucnec keñiñ. 8 Baec komora imuac giñgiñaguc méndacma qenzen manzen qema kemma Lasea ama areña yanda hosuraiguc zéic ala ménj qara Zéic Asia Soroc imuaru kereñiñ.

Pauloac ac ménda nimma héná méñu kemma yéwéri mihicñigic.

9 Kondunñiguc nalé horua kemma kecni nene zikima zéwelec wawaña imuac kendonñ tecgéyu luhuc naléya hayec. Hayu bec kondunñnéñ biriyyu keñkeñawac séc ménda wañec. Imuac Paulonéñ gorogina zéma yomuhuc énézéyec; 10 Ic mandac, ni hémba héná yominéñ hina zéma

zéic sacnec qahac, néñ ic neñañ kekecnina acguc nonagicmacac séc wanzac. 11 Imuhuc zéyu yaré ic 100 ionac galeñginanéñ Pauloac ac niñbipima zéic galeñ zéma zéic miñina iorac ac nimma tohoyec. 12 Wañu kondunñ imi zéicnéñ sanjeña naléyaiguc hia tatarawac séc ménda wañec. Imuac sasalanéñ kondunñ imi kileñ waima Krete baec komoc imuac ama ménj Foiniksi imuaru keremma tacni sanjeña naléya tecgémac niñ zéic. Ama baec imuac sunğuruña bakianéñ Is zéma imuac héiya suggira hémma heyec. wañu baec bakia ménjnéñ Is zéma imuac kanaya suggiraiguc hémma heyec.

Kondunñiguc hiñgacbiñ zé wañiñ.

13 Wañu luhucnéñ Is imuac héiya igucnec bénzén éréyu nanğé nénécmizac imuhuc zéma nimma anğa hérégic éréyu Krete kondunñ baec komoc giñgiña méndacma keñgic. 14 Keñgic nalé ménda horugiyu kondunñ baec komoc imuac qaha igucnec qeuqewañ luhuc ménj qara Is igucnec iminéñ mama qeyec. 15 Qema zéic qéfagéyu luhuc hayecgeñ kemmacac séc qahac wañu mebiñpima waigic luhucnéñ zéic wagicma héná méñu keñec. 16 Keñkecma baec komoc ménj qara Kauda imuac giñgiña igucnec kenni zéic gomba qatéma héréma keñiñ imi galeñgéwiñac séc qahac wañec. 17 Wañu ai yanda mekecma héréni zéic qahaiguc éréyec. Wañu zéic téwac niñac rewakañnéñ bawa igucnec wagic emma zikiyiñ. Wañu sakasac éré éréya ménj qara Siriti imuaru emmac niñac hésaya hérégic maleku mayu luhucnéñ nanğé nénécmiyu keñiñ. 18 Wañu luhuc niñac qenzen manzen nimma kerinñ. Imuac niñ ama gianjiyu hina tosara kondunñiguc gilic hiñgarec. 19 Wañu ama muñguc siñjima gianjiyu zéicac iwawai tosara imuhucyanec gilic hiñgarec. 20 Wañu ai meme sasala kaiwe me ménisikilu ménj ménda hicñiyu héñiñ. Wañu luhuc yanda

qemanec nañu ewa qerinaiguc kekecac niñkumu méné ménda he nénécmiyec.

²¹ Wañu ic sasalanéñ nalé horua nene newiñac séc qahac wañu eñ kecgicguc Paulonéñ kemma sucginaiguc namma yomuhuc énézéyec; Ic mandac, ini acna tohoma Krete konduj baec komoc ménda waiwunec réwéri imuhucya ménda mihicñima hinagina imi ménda giliwunec. ²² Deguc meme seli ac wañ énécmiwa niñgic. ³ Zéic imi qahac wammac, néñ ic méñnéñ méné ménda humumac, imuac ewagina déñ wañu. ²³ Deguc siñiyaiguc miñña Anutunéñ eñeya buña kecañzua nuac muru kua meme uñaya méné méliyu mama hama maréññaiguc nanzac. ²⁴ Namma yomuhuc nézézac; Paulo gi bacga ménda yandimac. Gi Kaisawac wésiaiguc tinduc nambésémañ. Wañu Anutunéñ ic giguc zéiciguc keczu imi moczoñ ewa hiawac géñu guac buña wandacmu. ²⁵ Imuac alahécna ini ewagina déñ wañu, ni Anutu ninzéhégzua. Ac nézézac imi hélaguc wammac. ²⁶ Zéicnéñ konduj baec komora méñiguc eñu nini imuaru osiwiñ.

²⁷ Héna sicsaoc kecgic ai meme 14 wañec. Wañu Adria kondujiguc lelecgémanec kerin. Siñi namuñña igucgeñ zéicac ai ic ieneñ niñgic baec hosuru hazin ésec wañec. ²⁸ Imuhuc nimma hésa qétéyaguc waigic hiñgaru 37 mita wañec. Komora méné kemma hésa qétéyaguc muñguc haigic hiñgaru 28 mita wañec. ²⁹ Wañu haroññaiguc emma qewin niñac bacgina yandiyu zéic andiaiguc aña 4 haigic hiñgaru ama gianimac niñ welecma tacgic. ³⁰ Wañu zéic ai ic eneñ zéic waima néñgacbiñ zé nimma gomba haigic hiñgaru ikoc wamma yomuhuc zégic; Nini zéic sunñuruññaiguc aña méné haini hiñgacmac. ³¹ Imuhuc wañgic Paulonéñ yaré ic 100 ionac galeñ zéma ichéra yomuhuc

énézéyec; ³ Zéic ic ieneñ zéiciguc ménda kecmuiguc ini kekecginaiguc kecmuac séc qahac wammac. ³² Zéyu yaré ic ieneñ gombawac hésaya hericgic kondujiguc hiñgarec.

³³ Wañu ama gianimañ zé wañu Paulonéñ ic momac yanda nene nemu niñ yomuhuc énézéyec; Ini qeri séwigina héñgeñ héñgeñ wammanec kecma nene ménda nema eñ mambéc kecgic kaiwe ai meme 14 wanzac. ³⁴ Imuac nene nemu niñac welec énécmizua. Ménda humuwiñ zé wanzuiguc nene nema selimu. Oruc zucgina méné ménda mama sanñimac. ³⁵ Imuhuc zéma saméñ mema hama Anutu ewa hia ac ézéma kuma neyec. ³⁶ Neyu hémma qerigina efiyu imuhucnec nedacgic. ³⁷ Ic zéiciguc kerin zañgénina imi 276. ³⁸ Nene negic tomeñgina qeyu zéic qeria igucnec wit gocmia gésé imi kondujiguc gilic hiñgacdaru zéic imi efima éréyec.

Zéicnéñ konduj baec komora sunñuruññaiguc emma zéñgéyec.

³⁹ Ama gianidaru baec imi héñtegicbiñ zé hibipigic. Wañu konduj bakiaiguc sakasac séñgangeñ heyu zéicnéñ imuaru keremma emmac niñac zéma niñgic. ⁴⁰ Ic tosara eneñ aña hésaya qericma kondujiguc gilic keñu tosanéñ maleku hésaya zikigic heyec imi hulacma hérégic malekunéñ eñu zéic imi luhuc mema sakasac igucgeñ keñec. ⁴¹ Keñu doku néwéc néwécnec hahayanéñ euanzaoc imuaru sakasac heyu zéic imuaru eñec. Wañu zéic sunñuruñña kiselima tacma seli qeyu temboñ yandanéñ zéic andia kuyu zéic andia imi zéñgéyec. ⁴² Wañu hésa ama ic eneñ fifia mema kemma néñgacbu niñac yaré ic eneñ unuhumuwiñ zé ac zégic. ⁴³ Wañu yaré ic 100 ionac galeñginanéñ Pauloac kekecy añañña timañ zé wamma qetali énécmima fifia meme ic énézéyu walac kondujiguc luma hiñgacma

fifia mema baeciguc enġic. ⁴⁴ Waṅu tosara eneṅ palaṅ me zéic bakia qahaiguc emma keṅġic. Imuhucnéṅ imuhuc wamma moczoṅ élélaḥaiguc endacma méṅ ménda humugic.

28

Ic ieneṅ susunec Melite konduṅ baec komociguc endacġic.

¹ Élélahaiguc bénzéhnecc emmaguc baec komoc qara Melite imi zéic niṅiṅ. ² Waṅu baec komoc imuac miṅina ieneṅ ala goi héihéi sasala waṅ nénécmiġic. Waṅu kia hayu ama saṅgeṅ qeyu geric yanda haigic zeyu héihéré nénécmiġic. ³ Waṅu Paulonéṅ geric tosara mutulaṅgéma haiyu hiṅgarec waṅu imuac qeria igucnec mokoleṅ méṅnéṅ séwéla geric waṅu éréma iwac mériaiguc pipima naṅec. ⁴ Waṅu baec miṅina ieneṅ mériaiguc mokoleṅ naṅu hémma eminiṅ wamma zéic; Ic yomi ic tosara unuyec gezaṅ. Konduṅiguc ménda humuyec, néṅ solaṅa miṅinanéṅ ménda waimiyu kecma. ⁵ Waṅu Paulonéṅ mokoleṅ qetecgéyu gericiguc hiṅgaru yéwéri ménda mihicṅiyec. ⁶ Imuhuc wamma naṅu ieneṅ sisiwiṅ hicṅimimac me élanzaṅnec tendiṅgéma humumac zéma mambéc naṅġic. Waṅu nalé horua haka méréra méṅ ménda hicṅimiyu hémma zéic; Ic yomi anutu.

Paulonéṅ haḥi ic tosara mehiaru énécmiyec.

⁷ Nini kerin imuac hosuraiguc ic kewugina qara Popilio iwac ama baec heyec. Waṅu ic inéṅ mia héihéré nénécmima ai meme haréwéc séc goi héihéi waṅ nénécmiyec. ⁸ Waṅu Popilio maṅgocya haḥi hicṅimima séwi geric zéma kera huruc wamma heyu Paulonéṅ nimma amayaiguc emma zéwelecmaguc méria oruhaiguc haima mehiaruyec. ⁹ Imuhuc waṅu ama areṅ komoc imuaru ic tosara

haḥi zepaginaguc ieneṅ haréic imuhucnec mehiaru énécmiyec. ¹⁰ Waṅu ic ieneṅ eenina kuneṅ yanda héigic. Waṅu kembin zé enni hénaiguc hocbinac hezac héna maṅ iwawai tosara zéiciguc hai nénécmiġic.

Paulonéṅ zéic méṅiguc keṅkecma Roma ama areṅa yandaiguc kereṅec.

¹¹ Baec komoc imuaru mia kecni maso haréwéc tecgéyu zéic méṅ Aleksandria imuaru saṅgeṅa naléya ogiru kemmac niṅ mambéc tarec, qara imi Diosguro.* Waṅu imuaru emma waima keṅiṅ. ¹² Waṅu Surakusai ama areṅa yandaiguc haréma imuaru ai meme haréwéc kerin. ¹³ Imuacnec lelecgéma Legium ama areṅa yandaiguc keremma imuaru ai meme momacguc kecni luhucnéṅ baec waṅgoṅa Saut igucnec hayu kenni ama muṅguc siṅima ġianiyu Puteoli ama areṅa yandaiguc kereṅiṅ. ¹⁴ Kenni ama areṅa yanda imuac ninzéh ninzéh dac muna ieneṅ héihéré nénécmiġic kaiwe 7 iniguc tacyac wammaguc Roma ama areṅa yandaiguc kereṅiṅ. ¹⁵ Waṅu ama areṅa yanda imuac ninzéh ninzéh dac muna hécnina ieneṅ nonac buṅa nimma haḥecma Roma ic Apioac ama sombeṅaiguc mihicṅi nénécmiġic. Tosianéṅ ama baec qara méṅ Qisicnec Ama Haréwéc imuaru hama mihicṅi nénécmiġic. Waṅu Paulonéṅ inicma Anutu ewa hia ac ézéma kuha meyec.

Paulo i Yuda ic héihéré énécmima ac énézéc.

¹⁶ Roma ama areṅa yandaiguc kerenni baec galeṅnéṅ zéyu Paulonéṅ yaré ic méṅnéṅ galeṅgé miyu ama saméṅa méṅiguc tacyac waṅec. ¹⁷ Kecma keru ai meme haréwéc waṅu Yuda ic ionac sugina igucnec ic kuneṅ tosara héihéré énécmiyu haréic ac yomuhuc énézéc; Dac munahéna ni Yuda ic

* **28:11:** Neṅaṅ aciguc qara imuac héna imi; Nemu héi séwi séwi - Kasito zéma Palukis.

embac me yanda hécnina ionac haka silic imuac hazéc ac méj ménda zéyi, néj Yerusalemiguc népésima Roma ic ionac méraginaiguc nopocgic. ¹⁸ Wañu Roma ic ienej qesinémma késpedesna méj humucac sécyá ménda mihicñima hulac némmu niñac zégic. ¹⁹ Wañu Yuda ic ienej selianec qetaligic, héna méj qahac wañu, Kaisanéj acna zétecgémac niñ wañi. Imuac mia nuac dac munahécna Yuda ic zébiri énécmimañ zéma you ménda hayi. ²⁰ Wañu ni hénia imuac niñ mia inicma iniguc zéeminiñ wambiñ zé héihéré énécmiyi. Ni imi Israel ic neñañ ninzégéma mambécanziñ imuac wamma hésa ic wamma kecanzua. ²¹ Imuhuc zéma énézéyu zégic; Nini ou Yuda baeciguc kecanzu ionarunec guac niñ kiwi méj ménda haigic hayu héñiñ. Wañu dac munahécnina ionaru méñnéj hama guac késpedesca me hazéc ac méj ménda zéyu niñiñ. ²² Baec séc ic embac ienej héna qelia imuac hazéc ac wamma zéanžu imi nini ninziñ. Imuac gi dimuhuc ninzégézan imi geñgaoc zéna nimbiñac wanziñ.

²³ Ienej imuhuc zéma nalé megic. Wañu nalé imi ducñiyu Yuda ic sasalanéj Paulo tackerec ama imuaru tocgégic. Wañu Paulonéj Anutuac héngalen ama areña yandawac ac suruc imi suñgeñnec hénima énézéma keru ama siñiyec. Wañu Moseac héna ac zéma kua meme ic ienej kiwi ogic hezac iminéj meselima Yesuac suruc zéma meseli énécmimañ zé wañec. ²⁴ Wañu ic tosananéj ac zéyec imi ninzégégic. Wañu ic tosananéj ménda ninzégégic. ²⁵ Wañu acgina zéma zéqeqetali wañamugic. Imuhuc wamma waima kembñ zé wañgic. Wañu Paulonéj ac momacguc yomuhuc énézéyec; Uña Téréyanéj Anutuac tiliñ tiliñ ic Yesaiawac kuaya mema yanda hécnina ac yomuhuc énézéyec; Ac iminéj héla wanzac; ²⁶ Gi kemma

ic tuñ yomuhuc énézéna; Ninzu wañu ménda niñasarizu hénzu wañu ménda héñtegcizu. ²⁷ Ic tuñ yomi ienej qerigina seli qeyu ienej gezacginanéj nimma niñyéwérigic. Niñyéwérima kicgina héménzaligic. Imuhuc qahac wañu kicginanéj héñtegcima gezacginanéj nimma qeriginanéj niñtegcima lilingéma hagic neñ mehiaru énécmiwinec. ²⁸ Imuac ni énézéwa yomuhuc niñ asarimu; Anutunéj angéñ titi buña imi ic enia ionac muru méliyu hazac. Ienej imi kileñ niñtohomu. ²⁹ (Ménda hezac.)

³⁰ Wañu Paulonéj yawuñ éréhéc téngéñ ama geric méj lagulawac boñ mema imuaru kecma ic embac iwaru hagic séc héihéré énécmiyec.

³¹ Héihéré énécmima Anutuac héngalen ama areña yandawac surucya zésai énécmima Miñ Kewu Yesu Kristoac héna ac imi bac yandi yandi qahac efima ku énécmima kerec. Keru méñnéj ménda qetali miyec.

Roma

Pauloac yaizézé ac.

¹ Kristo Yesuac welen qe qe icya,* ni Paulo imi, Anutuac buña suruc hiabiawac méliméli ic wammañ niñac nuruma gésinéñec. ² Buña suruc hiabia imi, Anutunéñ kua meme ichéra kuagina mema eñeya naña niñac i ménda hicñiyecñec kiwi téréyaiguc sisipac ac wañ nénécmiyec imuac héla wanzac. ³ Naña imi mia baec séwiiguc Dawidiac qeli wamma hicñiyec. ⁴ Wañu téré Uñayaiguc† imi humuc ic sugina igucñec muñguc qelima yarec. Yaru imuac kuhanéñ énézéyu hémma Anutuac naña wanzac imi ninzénge migic. Imi mia Kristo Yesu. ⁵ Iwac murunec neñañ goi héihéi zéma Yesuac Méliméli icac ai buña mema iwac qac buña niñac ic enia ionac suginaiguc ai meni ninzénge ma ninñtoho wañanzu. ⁶ Ini acguc ionac sugina igucñec Yesuac buñawac unuru énécmimia.

⁷ Roma ama areña yandaiguc Anutuac niñsoroc héra, héihéré énécmimia, zéma météré énécmimia, moczoñ yanda onac muru; Anutu Mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac murunec ewa hia zéma luaenéñ he énécmimac.

Paulonéñ Roma ama areña yandaiguc kemmanac zé niñec.

⁸ Walac imi ninzén ninzén ginawac surucyanéñ baec séc saima kenzac imuac buña nimma Yesu Kristoac qaraiguc ni Anutuna ewa hia ac ézézua. ⁹ Nañawac buña suruc hiabia imuac qeriaiguc qeri uñananéñ welen qemianzua Anutu inéñ mia acna yomuac héipuc wanzac. Ni zéwelec wañanzua séc ménda misimanec onac qacgina olomma zéanzua. ¹⁰ Wañu deguc tetecgiaiguc

Anutuac ewa siñ heyu onac muru hahayawac hénia imi méñac méñ méwéréngé némmac niñac nalé séc zéwelecanzua. ¹¹ Inicmañ niñ wañanzua imuac hénia imi qeri uñawac sese téréya méñ ewa hiawac énécmima ewa qerigina meseli énécmimañ niñac imuhuc wañanzua. ¹² Imuhuc wamma suginaiguc kecma neñañ ninzén ninzén ninanéñ meseli amuwiñ niñac. ¹³ Dacmuna hécna, ni hatac sasala onac muru hamañ zé wañi imi ini ménda nimmanec kecmu niñac ménda wanzua. Imi mia ic enia ionac suginaiguc hicñianzac ésécñec onac suginaiguc imuhucyanec héla mihicñimañ niñac wañanzua hénia imuac mia. Wañu suraiguc hénia méñ ménda béréngé néñanzac. ¹⁴ Ni imi Girik ac zézé ic zéma tosara, niniñginaguc zéma niniñgina qahac momac yanda, buña suruc hiabia énézémanac taséna henénzac. ¹⁵ Hénia imuac niñac ni Roma baeciguc keczu onac muru acguc buña suruc hiabia zéau énécmimañ niñac siña kunéñ yanda henénzac.

Buña suruc hiabia imi Miñ Kewuac kuha.

¹⁶ Buña suruc hiabia imi mia Anutuac kuha, ninzén ninzén ic añgéñ tiénécmimiawac buña. Walac imi Yuda ic ionac, duña imuhucyanec Girik ic ionac, imuac niñ ni imuac gamuna ménda niñanzua, ¹⁷ Ic solaña imi ninzén ninzénanéñ kekecyaguc kecanzac kiwi imuhuc ooyawac hezac séc,* buña suruc hiabiaiguc imi Anutuac haka solañanéñ winiñu hicñima hezac. Hénia méñ igucñec qahac néñ ninzén ninzén igucñec hénima kemma ninzén ninzéniguc kenkecni solaña zénénécmimac.

Ic embac ieneñ Anutugina andé qema siñi yanda qeriaiguc kereñgic.

* **1:1:** Girik aciguc; dulos, ic imi miñjananéñ boña meyu eñeya kuc buña méñ ménda késa kecma miñjanawac ara sac tohoma kecañec. † **1:4:** Uña Téréya. ✱ **1:17:** Hab 2:4

18 Haka birianéj ackuazéc héla hédacgéanzu ionac haka eeya qahac hénia hénia zéma haka biria hénia hénia niñac Anutuac qeri gericnéj kurumeñ igucnec wininiazac. 19 Anutunéj eñeya hénia mewinini énécmiyec imuac niñac Anutuac hénia hénia hia nimmuac séc wanzac imi winiñu hezac. 20 Baec kurumeñ hicñiyecnec Anutuac kuha hémbénaña zéma iwac hénia saña iminéj iwawai zéyu hicñiyec imuaru solañanec wininiyu hémma niñasariwiñac séc, imuac niñac ic embac imi enej héikenjé héihazé wammuc séc qahac. 21 Anutuac hénia niñtegicmaguc kilen eeya ménda héimima ewa hia ac ménda zémima néwécgeña niniñinanéj nimma nimbipigic héla qahac wañu, siñi tunumañnéj ewa qerigina sécgé énécmiyec. 22 Wañu eñacnec niñtegic qindegic ninaguc zégic, néj ewa soho ic wañgic. 23 Imuhuc wamma Anutuac edamuya ménda houhouya imi melemma méraginanéj megic, ic me, yañ qesi me, nei me, mokolen houhouya ionac irecgina tanec wañec.

Ic ienej Anutu andé qema haka ménda wawaña imi wañgic.

24 Imuac niñac Anutunéj kaiseroac siñ biria zéma kaiseroac siñsiñiguc wai énécmiyu eñacnec séwigina mebiri amudacgic. 25 Imi mia ienej Anutuac ackuazéc héla imi melenjic ikora wandaru, kekec Miñina imi andé qemima iwawai zéyu hicñigic imuac mia sicgé énécmima mepési énécmigic. Néj kekec miñina iwac muru mepé qepési hehe seli hema emma hemac, hélacnec! 26 Hénia imuac niñac Anutunéj wai énécmiyu ewa siñsiñ gamuyaguc imuaru kecanzu. Imi mia embac hécgina ienej acguc eu iniñac haka hezac imi sigima ménda wawañaiguc kereñdacgic. 27 Ichécgina imuhucyanec ewa siñsiñ birianéj geric bélaña ésécnec

onoyu embac hécginawac hénia imi waima ic eñacnec haihaka gamuyaguc wamma tasia wawañ meme biria imuac sécyu melenj énécmiyu séwiginaiguc medacgic. 28 Wañu ienej niniñginaiguc Anutu añañéj tiwiñ niñac ménda wañgic. Imuac niñac Anutunéj ewa sohoginawac wai énécmiyu haka ménda wawaña imi wañgic. 29 Imi mia késpedes wawañ biriqiria yomuhucya; kaiziliwenj, hémbaoc, ewa siñ biria, nimbupuc, unuhumuc, zéej zéma, ikoc, manam batuc, kuakisañ biria, 30 andélukuc ac, Anutuac niñ mézétiti, mema titi, tétéc qeque, séwi eñej, haka biria niñareñ wawaña, neñgoc mañgocac ac qeque, 31 niñ sohosoñoya, méñjé méñjéya, wésé niniñ qahac, goi héihéigina qahac. 32 Anutunéj wawañ meme imuhucya wanzu imi humucac buña qeénécmiyec imi niñtegicmaguc kilen eñacnec sac ménda wamma imuacnec toroqema alahécgina tosia areñ imuhucya wañgic inicma imi hia zéma héipuc wañ énécmianzu.

2

Anutuac gésigési ai imi solañ dindiña.

1 Gi acguc haka imuhucya wañanzañ imuac niñac ic méñac niñgési mima zézañ gésigési acga iminéj mia geñgac késpedesca zétecgézac. Hénia imuac niñac zégési niñgési ic gi imi geñga késpedesca musañgémañ zé héikenjé héihazé wambésémañac séc qahac. 2 Haka imuhucya wañanzu ionac muru Anutuac gésigési ai imi ackuazéc héla méndacma wañ énécmianzac imi neñañ ninziñ. 3 Ic embac tosara haka imuhucya wañanzu imi zégési énécmimaguc geñga acguc haka imuhucya wañanzañ. O, baec ic gi, geñ ninna Anutuac gésigési ai imuac hia qiziziñgéma kembésémañac

tanec wanzac me? ⁴ Imi qahac wanzaciguc, Miñ Kewunéh gi ewa qeriga melembéséman niñac goi héihéi kuaya qeqeya wañgemma qindiñi géñanzac imi ménda niñtegicma goi héihéiya zéma gum bénzénzénja zéma mambéc kekecyá iminéñ sécgégéñu hémma zédesi wammizan gezan? ⁵ Ewa seliga zéma ewa qeriga ménda melen melenja imi méndacma Anutuac gésigési ai solañja zéma qerigericya wininimac nalé imuaru qerigericya imi mihicñiman zé genjaocnec metocgona enjanzac me? ⁶ Anutunéh wawanj meme wanjanzac imuac séciguc icya icya tasia melen énécmimac. ⁷ Nañselima haka hiabia wamma kekec edamuyaguc zéma kekec eebipiyaguc zéma iwawai ménda houhouyawac mihicñiwinj zé wanzu ionac imi kekec hehe selia énécmimac. ⁸ Néwécgenja enjan ewa sinj niñac wamma ackuazéc héla imi andé qema haka biria méndacma wammu ienenj imi qeri biric zéma nininj biric mihicñimu. ⁹ Icyá icyá haka biria wammu séc qeri uñagina imi zéra béra zéma yéwéri ginaguc wammu. Wañu imi mia walac Yuda ic ionac muru, imuacnec baera baera ic embac ionac muru. ¹⁰ Wañu néwécgenja icya icya haka hiabia wammu séc imi kekec edamuyaguc zéma kekec eebipiyaguc zéma lu-aenéh he énécmimac. Wañu imi mia walac Yuda ic ionac muru, imuacnec baera baera ic embac ionac muru. ¹¹ Anutuac gésigési imi solañja imuac séwíac wamma kenkésa hakésaya qahac. ¹² ic enia kecma kápésic wanzu ienenj héna ac qahac humucac buñja wandacmu. Wañu héna acginaguc kápésic wanzu ienenj héna ac imi méndacma zétecgé énécmimac. ¹³ Anutuac kiwaiguc imi héna ac gezacginanéñ sac niñanzu imi onac qahac, néñ héna ac tohoma wanjanzu imi onac sac solañ dindiñja zé énécmimia wammac. ¹⁴ Ic enia ienenj Anutuac héna ac ménda nimma enjan ewa

qeriginanéñ qindiñi énécmiyu héna acac séc wanzuiguc imi héna acgina qahac kilenj enjaocnec enjan héna ac ésécnec wamma keczu. ¹⁵ Ic imuhucya ienenj enjan ewa qeriginaiguc baecac héna ac ooyawac hezac imi tohoma wañgic kekecginaguc wininianzac. Wañu enjan ewa qeriginanéñ aciguc opoc amugic imuhucyanec ac bakia melemma zésolanjani amuanzu. ¹⁶ Imi mia, buñja suruc hiabia zéau énécmianzua imuaru hezac séc, Anutunéh Yesu Kristo ézéyu ic embac ionac ewa qeriginaiguc nininj sañja imi gési énécmimac nalé imuaru mia, imuhuc hicñimac.

Yuda ic zéma héna ac.

¹⁷ Gi qacga Yuda ic zéamuma héna ac imuaru héima namma Anutuac qeriaiguc séwi enen wamma ¹⁸ héna acnéñ pakenj ac ku énécmiyu Anutuac ewa sinj niñtegicma imuac niñgic, séc ménj enenja wanjanzac. ¹⁹ Wañu imuhuc wamma genja niñac yomuhuc efima zéanzanj; Ni kic hilic onac galengina, sinjiiguc keczu ionac kifagina, ²⁰ ewa soho ic ionac mindi qindiñi ic, nambérac ionac kiwi ic wanzua. Nininj zéma ackuazéc héla héna aciguc hezac imi tanecgira hénia hénia nuaru hedaczac. ²¹ Imuhuc zéma tosara ku énécmima kilenj genja imi ménda kuamuanzanj me? Kowu nene ménda wammu zéma zéau énécmima genjaoc kowu neanzanj me? ²² Kaisero ménda wammu zéma genja kaisero wanjanzanj me? Nemu irecya surema imuac ocmuniguc iwawai haigic heyu kowu meanzanj me? ²³ Héna acac séwi enen wamma genjaoc mia héna ac imi logima Anutu gamu qeqe wammianzanj me? ²⁴ Kiwi ooya hezac séc onac haka biria niñac Anutuac qara imi ic enia ionac sugginaiguc zébiri qébiriyaguc wanjanzac. ²⁵ Gi héna ac tohoanzanjiguc séwiiguc séwi tasé hericheric hakaya imi méra gémmac, néñ héna ac imi logianzanjiguc

guac séwiiguc séwi tasé hericheric haka imi enomia wanzac. ²⁶ Hénia imuac niñac imuhucyanec ic mén séwiiguc séwi tasé hericheric ménda wañec inéñ hénac ac tohoanzaciguc séwiiguc séwi tasé heric herira qahac néñ iwac niñgic séwi tasé heric heriraguc éséc ménda wammac me? ²⁷ Séwiiguc séwi tasé heric herira qahac ménéñ hénac ac imi solañanec tohomaciguc inéñ hénac ac ooyaginaguc zéma séwiiguc séwi tasé heric hericginaguc wamma hénac ac logianzu ini ménda zégési énécmimac me? ²⁸ Hénia imuac niñac séwiiguc Yuda ic imi Yuda ic héla qahac, wañu imuhucyanec séwiiguc séwi tasé hericheric imi séwi tasé hericheric héla qahac. ²⁹ Imuac niñac ewa qeriiguc Yuda ic kekera iminéñ mia Yuda ic héla wanzac. Wañu séwi tasé hericheric imi qeri uñaguc heheya, néñ kiwi kicninanéñ hémbiñac séc imuaru ménda heheya. Wañu mepé qepési imi baec ic onarunec qahac, néñ Anutu arunec. Imuac niñac séwi tasé herichericgina imi ewa qeriginaiguc memu.

3

Anutuac haka imi ménzé ménzéya qahac.

¹ Hénia imi imuhuc wañu, némac nanañiguc Yuda ic wamma kekera iminéñ héla wanzac? Wañu némac nanañiguc séwiiguc asé kiwi mema kekera iminéñ eeyaguc wanzac? ² Hénia hiabia sasala hezac. Walac imi Anutuac ackuazéc imi niñkumu énécmima méraginaiguc hai énécmiyec imi mia.

³ Wañu ic tosianéñ ménda ninzén gémuiguc dimuhuc wammac? Ewa éréhécginanéñ Anutuac haka ménzé ménzéya qahac imi mesohomac me?

⁴ Imuhuc wammacac séc qahac, icya icya ikocginaguc, néñ Anutu momacguc sac hélaguc wanzac. Imuac mia ac zézéya mén yomuhuc ooyawac hezac; Anutu acga zéna,

hélacnec zégéngéña wammac. Aciguc gopocgic onogicbésémañac hezac. ⁵ Wañu wawañ memenina birianéñ Anutuac solañ dindiña mewininimaciguc dimuhuc zéwiñ? Baec ic hakanina méndacma zéwa niñgic; Anutunéñ qeri biric wañ nénécmiyu qacninaiguc mayu haka imuac niñ Anutu imi solañ dindiña qahac imuhuc zéwiñac séc wammac me? ⁶ Imuhuc qahac téngéñ! Imuhuc wammaciguc Anutunéñ baec ic embac dimuhuc gési nénécmimac? ⁷ Wañu ic ménéñ acna melemmañ zé qeriyanéñ yomuhuc sumbuñ yanda niñkeczac gezañ; Ac ikocna niñac Anutuac solañ kekecyawac niñgic ou emma edamu yandayaguc wañu némac niñac ni kápésic ic ésécnec zégési némmac? ⁸ Imuhuc wañu iwawai hiabia mihicñiwiñ zé haka biria wambiñ imuhuc hia ménda zéwunec? Ic tosara ieneñ ac ikoc wamma zégic neneñ ac imuhucya zéyiñ tanec wanzac. Ac imuhuya zéanzu imi eneñ imuac kitiwa mihicñimuac séc wanzac.

Ic solañ mén ménda keczac.

⁹ Imuhuc wañu dimuhuc zéwiñ? Yuda ic neñañ imi tosia onogicma hiabianec kecanziñ? Imi qahacgucnec! Bec yomuhuc zétecgéziñ; Yuda ic me Yuda ic qahac* imi moczoñ biriawac méra bawu kápésic ic keczíñ. ¹⁰ Ac kiwi mén yomuhuc ooyawac hezac; Ic solañ dindiña mén ménda keczac. ¹¹ Ic niñtegic qñtegicyaguc imi mén ménda keczac. Wañu Anutuac hochoc ai wammimia mén ménda keczac. ¹² Momac yanda sigima kemma imuhucyanec enomia wandacgic haka hiabia wawaña mén ménda keczac, mén méndagucnec keczac. ¹³ Déméngina imi kicsuañ suaña qahac ésécnec, wañu ezelañ ginanéñ ac ikoc mihicñima kua taséginaiguc imi qatéac sacmasi biria kissima kecanzu. ¹⁴ Kuaginaiguc imi ac saec zéma ac howuc howucnéñ sécgéma

* 3:9: Me Girik ic.

hezac. ¹⁵ Wañu hénaginanéñ sac naec énécmiwiñ zé efefianec wañanzac. ¹⁶ Wañu dimia me dimia keñanzu séc kisikiyon qema saohanec waigic heanzac. ¹⁷ Wañu ieneñ luaeac héná imi ménda niñtegiczu. ¹⁸ Kicginaiguc haka méñ wambiñ zé Anutuac niñ bac yandi yandi ménda wañanzu. ¹⁹ Neñañ yomuhuc niñanzñ; Héna acnéñ ic embac imuac méra bawu keczu séc énézéanzac. Imi mia baec ic eneñ kuagina moczon zikima acgina qaiyu Anutuac gésigési ai imuac bawaguc nammu niñac. ²⁰ Imuac niñac baec ic méñac méñ héná ac niñtoho tohoiguc ic solañá zémimia méñ ménda keczac. Héna aciguc imi késpedesicninawac niñtegicanziñ imuac mia.

Yesu ninzégéni solañ dindiña zénéncmimac.

²¹ Wañu deguc imi Anutuac solañ dindiña méñ miñicñi nénécmiyecac heyu niñziñ. Wañu imi mia héná ac igucnec qahac, néñ héná ac zéma Anutuac tiliñ tiliñ ic eneñ héipuc wammimia imuacnec hahaya. ²² Imi mia Anutuac solañ dindiña, ic embac Kristo Yesu ninzégégic séc ionac mia, ninzén ninzén imuacnec, séc momacnec ha énécmimia. ²³ Ic embac moczon yanda imi késpedesic wandacgic imuac Anutuac edamuyaiguc kereñ kereñawac séc qahac wanzac. ²⁴ Wañu Kristo Yesunéñ késpedesic igucnec hulac nénécmiyu Anutuac ewa hia niñac boñtegic mesolañi nénécmimia wanzac. ²⁵ Anutunéñ eneya solañ dindiña imi mewinini-mañ zé nalé horua qeri bénezéñiguc kerec. Kecma becneç késpedesic wawaña imi moczon hémma ogirec. Ogicma sacya ninzégé mimia ionac Yesu imi mulumanañ buñawac kumuyec.† ²⁶ Imi mia gum bénezéñiguc nalé yomuac eneya solañ dindiña mewinini-ma eneyaoc solañ dindiña wamma, imuhucyanec Yesu ninzégé mimia

méñac méñ solañá zémimañ zé imuhuc wañec.

²⁷ Imuac némac hianina niñac séwi eneñ wambiñ? Imi osiosiya! Wañu héná dimia, wawañ meme ninaiguc me? Imi qahac, ninzén ninzénac hénáiguc sac tima kembinaç hezac. ²⁸ Imuac mia ic méñnéñ héná acac ai-guc qahac, néñ ninzén ninzénáiguc solañá zémimia wammacac hezac imi niñtegicziñ. ²⁹ Anutu imi Yuda ic ionacnec keczac me? Baera baera ic embac ionac Anutu momacnec ménda wanzac me? Owec, ic enia ionac Anutu momacnec wanzac. ³⁰ Séwi tasé heric heriraguc imi acguc ninzén ninzén igucnec, séwi tasé heric herira qahac imi imuhucyanec ninzén ninzén igucnec, solañá zénéncmimac imi méñ qahac, néñ Anutu momacguc. ³¹ Wañu imuhuc zéma ninzén ninzéniguc kecma héná ac imi hia auwiñ me? Imi qahac téñgén, néñ héná ac imi meseliwiñac hezac.

4

Abaraham zéma Dawidi i Anutu ninzégé miyic késpedesicgira waiyec.

¹ Wañu duña séwiiguc ambéc sakoñnina Abaraham imi némac iwawai miñicñiyec zéwiñ? ² Abarahamnéñ wawañ meme igucnec solañá zémimia wañeciguc séwi eneñ wammacac séc, néñ Anutuac wésiaiguc imi imuhuc wammacac séc qahac. ³ Kiwinéñ dimuhuc zézac? Abarahamnéñ Anutu ninzégé miyu imuac niñac wamma solañá zémiyec. ⁴ Ic méñnéñ ai mema ai boña késayu niñni boña imi ewa hiawac buña éséc ménda wanzac, néñ tasé kuku éséc wanzac. ⁵ Ic méñ wawañ memeya qahac iminéñ késpedesic ic solañá zémianzac i ninzégémaciguc ninzén ninzén imuac niñac mia solañá zémimac. ⁶ Dawidi imuhucyanec ic méñ wawañ memeya séha ménda hemizac, néñ Anutunéñ nimmima solañá

† 3:25: Késpedesicnina bisima humuma Anutuac qeric gericya igucnec metecgé nénéncmimac niñ kumuyec.

zémíyu ic imi zézé ségiségiyaguc wanzac zéma yomuhuc zéyec; ⁷Héna ac logigic késpedescina wai énécmima késpedescina hoturu énécmimac imi ségiségi ginaguc. ⁸ Miñ Kewuninanéñ ic méñac késpedescya ménda olommac imi ségiségiyaguc wammac. ⁹ Imuac ségiségi iminén séwi heric heriraguc iwac muru sac hemac me séwi heric herira qahac iwac muru momacnec hemac? Neñañ imi yomuhuc zéanzin; Abaramham imi ninzén ninzénja niñac wamma solaña zémiyec. ¹⁰ Némac nanañiguc nañu solaña zémiyec? Séwi tasé heric heriraguc kerec nalé imuaru me séwi tasé heric herira qahac kerec imuaru? Zéwa niñgic, séwi tasé heric heriraguc kerec nalé imuaru qahac, néñ séwi tasé heric herira qahac kerec nalé imuaru mia solaña zémiyec. ¹¹ Inén séwi tasé heric herira qahac kerec nalé imuaru ninzénngéyu solaña zémiyecac solañ dindinja imuac asé kiwiya imi meyec. Imi mia eneyaoc séwi tasé heric herira qahac kecma ninzén ninzén ic moczon yanda ionac ambéc sakonjina wañu qelihéra héna imuhucyanec solaña zéénécmimac niñac imuhuc wañec. ¹² Wañu inén imuhuc wamma séwi tasé hericheric haka imuac ambéc sakonjina wañec. Imi mia kecma séwi tasé hericheric memu ionac sac qahac, néñ Abaramhamnéñ séwi tasé heric herira qahac kerec imuaru ninzén ninzén kesa kerec imuac héna tima méndacmizij neñañ momacnec ambéc sakonjina wammac niñac imuhuc wañec.

¹³ Abaramham zéma qelihéra ieneñ baec moczon yanda mératéc memu niñac sisipac ac megic. Wañu sisipac ac imi mia héna ac igucnec qahac, néñ ninzén ninzénac solañ dindinja imuarunec. ¹⁴ Ic embac héna ac igucnecnéñ mératéc meme ic wambunec ninzén ninzén imi héla qahac wañu sisipac ac imi auyu qahac wambacnec. ¹⁵ Héna ac niñac wamma qeri gericyanéñ aiyaguc wanzac.

Wañu héna ac ménda hezac imuaru héna ac logilogi imuhucyanec ménda hemac. ¹⁶ Imuac niñac mératéc meme ic wawaña imi ewa hiawac buña wammac niñac ninzén ninzén méndacma haanzac. Imi mia zikiziki ac imi qelihéra ionac muru meseli énécmimañ niñac imuhuc wañanzac. Wañu imi mia ic embac héna ac igucnec sac qahac, néñ Abaramhamac ninzén ninzéniguc toro qeqeya imi onac momacnec. Wañu Abaramham imi Anutuac kiwaiguc baec ic momac yanda neñañ ambéc sakonjina wanzac. ¹⁷ Ac kiwi méñ imi yomuhuc hezac; Neñ gi ic embac hénia hénia ionac mañgocgina wambésémañ niñac kumugénzua. Wañu Anutu Abaramhamnéñ ninzénngé miyec imi yomuhuc; Humuc ic meqelima iwawai ménda kekera imi iwawai kekera igucnec unuruanzac ésécnec unuruyu hicñianzac. ¹⁸ Abaramhamnéñ héñu mambécma kecmacac séc qahac wañec, néñ kileñ mambécma ninzénngéyec. Imi mia qelihécga imi yomuhuc wammu zéma ézéyec séc ic embac hénia hénia ionac mañgocgina wammac niñac imuhuc hicñiyec. ¹⁹ Yawuñ 100 wañu eneya séwiya imi humuc tanec wañec. Wañu Sarawac merac gésia imi acguc humuc tanec wañec imi niñtegirec. Wañu ninzén ninzénawac kuhanéñ ménda mayec. ²⁰ Wañu ninzén ninzénanéñ ménda waimiyu Anutuac sisipac ac imuac niñ éréhéc ménda wañec, néñ ninzén ninzéniguc nañselima Anutu eeya héiyec. ²¹ Imuhuc wamma ac zikima ézéyec imi wandacmac ac séc zéma hélacnec ninzénngéyec. ²² Imuac niñac ninzén ninzén imuac mia solaña zémiyec. ²³ Solaña zéma nimmiyec ac ooya imi Abaramhamac niñacnec sac qahac, ²⁴ Imi mia solaña zé énécmimacac buña neñañ zéma Miñ Kewunina Yesu humuc ic ionarunec meqeliyec Anutu i ninzénngé mimuac heyec neñañ niñac momacnec imuhuc ooyawac

hezac. ²⁵ Yesu imi k p s c nina ni ac humuciguc opocopora wa ec. Wa u imuhucyanec solan a z n n c mimac ni ac meqeli miyu yarec.

5

Yesun e  luae mihic ni n n c miyec imuac z z  ségiségi wambin .

¹ Imuac bec, nini imi ninzén ninzén ni ac solan a z n n c miyec, imuac ni ac Mi  Kewunina Yesu Kristoac muru h ima Anutuguc luae mihic ni ac keczi . ² Imuacnec iwacmuru h ima ninzén ninzén ninan n Anutuac ewa hiayaiguc keremma imuac qeriaiguc namma Anutuac edamuyawac mambéc kecma z z  ségiségi wamma kecanczi . ³ Imi sac qahac, ne an  imi z ra béraiguc kecma imuhucyanec z z  ségiségi wa anzin . Imuac h nia imi z rab ran n bisiqatén wamma kekec, ⁴ bisiqatén wamma kekecn n haka eeyaguc, wa u haka eeyagucn n ni kumuma kekec imi mihic nianzac imi nini nindaczi  imuac mia imuhuc wa anzin . ⁵ Wa u U a T r ya ne an  bu awac n n c miyec in n Anutuac goi h ih i ne an  ewa qerininaiguc qocg  n n c miyecac n n cmianzac. Imuac ni ac ni kumu ninan n gamu m nda mihic ni n n c mimac. ⁶ Imi mia ne an  kuc mama m t q t tan kerin nal  imuaru Kriston n nal ya wa u k p sic ic ne an  ni ac wamma humuyec. ⁷ Ic solan a m nac ni ac wamma humu humumia imi osiosiya. Wa u ic hiabia m nac ni ac m n n hia efima humumac me qahac ni   r h c wanzua. ⁸ N n ne an  k p sic ic kerin imuaru Kriston n ne an  ni ac wamma humuyec. Wa u haka imin nec mia Anutun n e eya goi h ih iya ne an  muru mewinini n n c miyec. ⁹ Wa u ne an  deguc iwac sacyan n mesolan i n n cmimia wanzac. Wa u imin nec sac qahac, in n kecma Anutuac qeri geric igucnec n n p sidacmac. ¹⁰ Imi

mia hazéchéra wamma kerin nal  imuaru na awac humucyaiguc Anutuguc ewa momac mihic ni n n c miyec. Imuac ni ac iwac kekec h mb nan aiguc imi, s c m n ogicma mehiaru n n c mimac. ¹¹ Imin nec sac qahac, ala kekec deguc mihic ni n n c miyec ne an  Mi  Kewunina Kristo Yesu iwac ni ac wamma Anutuac qeriaiguc z z  ségiségi wa anzin .

Adam z ma Yesu.

¹² Imuac bec ic momacgucac ni ac k p s cn n baeciguc har yec. Haréyu k p sic imuac ni ac mia humucn n har yec. Wa u ic embac moczon yandanén imuhucyanec k p sic wandacgic humucn n ionac muru hadarec. ¹³ K p sic imi h na ac m nda heyec imuaru baeciguc bec heyec. N n h na ac m nda hezac imuaru imi k p sic imi m nda olombin c s c. ¹⁴ Wa u Adam imi m n hamacac heyec iwac as  wanzac. Imuac ni ac Adamwac nal  igucnec  r ma Moseac nal  imuac suraiguc imi, Adamn n k p sic wa ec k p sic imuhucya m nda wa gic ionacmuru imuhucyanec humucn n ic kewu wa   n c miyec.

¹⁵ N n ic momacgucac k p sic ni ac ic embac sasala humugic, wa u imuhucyanec Anutuac ewa hia z ma ic momacguc Kristo Yesuac ewa hia ni ac sese énécmiyu ic embac sasala s cg   n c miyec. Imuac ni ac sese imi k p sic imuac s cya qahac. ¹⁶ Wa u ic momacgucac k p sic wa ec idacmin n sese imuac s c qahac. Ic momacgucac k p sic ni ac k p sicac z g sig sin n har yec. Wa u Anutunén ewa hia ni ac k p sic sasala imi m nda olomma solan dindin a z n n c miyec. ¹⁷ Ic momacgucac acqeqe ni ac humucn n ic momacguc in nec ic kewu wa   n c miyec. Wa u ewa hia z ma solan dindin awac bu a kuaya qeqeya mezu ien n imi momacguc Kristo Yesun nec kekec hélawac qeriaiguc e aocnec ic kewu wamma

kecmu. ¹⁸ Imuac ic momacgucac acqeçe niḡac ic embac moczoḡ k p s c ginaguc zéénécmimia waḡec. Waḡu imuhucyanec haka solaḡa momacguc niḡac ic embac moczoḡ solaḡa zéénécmimia waḡu kekec hélaiguc kereḡdacgic. ¹⁹ Ic momacgucac acqeçe niḡac ic embac sasalan ḡ k p s c ic waḡgic ésécnec ic momacgucac niḡtohotoho niḡac ic embac sasalan ḡ ic solaḡa wammucac hezac. ²⁰ K p s c meyandimaḡ z  h na acn ḡ har yec. Waḡu k p s c toroqeçeya imuaru ewa hian ḡ muḡguc yanda s cg   n cmizac. ²¹ Imi mia k p s cn ḡ humuc qeriaiguc ic kewu waḡec ésécnec ewa hia imi acguc solaḡ dindiḡa niḡac ic kewu wanzac. Waḡu ewa hia iminéḡ Miḡ Kewunina Kristo Yesu in ḡnec kekec hémbénaḡa igucgeḡ nonagicma keremmacac hezac.

6

K p s cac muru humuma Kristoac muru kecbiḡ.

¹ Imuac n mac ac dimuhuc z wiḡ? Ewa hiaya toroqeçeya mihicḡwiḡ z  biria wammanec kecbiḡ? ² Imuhuc wambiḡac s c qahaç! Neḡaḡ biriwaç muru humudariḡ, imuac dimuhuciguc biria qeriaiguc muḡguc yanda nammanec kecbiḡ? ³ Yesu Kristoac muru toroçema doku naeriḡ imi iwac humuciguc momacnec toroçema naeriḡ wanzac. Waḡu h nia imi m nda niḡasarizu? ⁴ Maḡgocn ḡ edamuya mewininima Kristo imi humuc ic ionac sugina igucnec meqelimiyeç ésécnec neḡaḡ acguc kekec qeliawac qeriaiguc tima kemb ḡ niḡac humucac qeriaiguc kereḡ kereḡawac doku naec haka wann  i guç momacnec t ḡg  nénécmimia waḡec. ⁵ Neḡaḡ imi iwac humucya méndacma toroqeçeya wamma kecbiḡguc, iwac yacyaciguc imuhucyanec toroqeçeya wambiḡac hezac. ⁶ Waḡu k p s cac buḡa séwinina imi humuyec. Imuac

niḡac muḡguc biriawac welen qeçe m nda wammiwiḡ niḡac neḡaḡ hakanina wahala imi i guç momacnec ic héḡgeḡa wéndaraiguc qeni humuyec imuhuc z ma ninziḡ. ⁷ Imi mia m ḡn ḡ m ḡ humuyec imi k p s c igucnec hulacmima solaḡa z mimia wanzac h nia imuac mia. ⁸ Kristoguc humuyiḡguc imi i guç momacnec kecbiḡac hezac imi ninz ḡg ziḡ. ⁹ Imi mia Kriston ḡ humuc ic ionac sugina igucnec yareç imuac niḡac muḡguc m nda humumac. Waḡu humucn ḡ galeḡ muḡguc m nda wammimac imi niḡasariziḡ imuac mia. ¹⁰ Humuyec imi biriawac muru hataç momacguc sac humuyu tecgéyec. Deguc kekec keczac imi Anutuac muru keczac. ¹¹ Imuhuyanec, ini acguc eḡaḡ niḡac niḡgic biriawac muru humugic, n ḡ Anutuac muru imi Kristo Yesuac qeriaiguc kecz ḡ tanec wammac.

¹² Imuac niḡac, k p s cac qeçetali wammigic, k p s c eḡeyaoc séwigina houmacac hezac imuac ic kewu m nda wammimac. Waḡu séwiac siḡ m nda niḡtohomu. ¹³ Waḡu onac s wi taségina m ḡac m ḡ tewi zakonḡ ac qeçe wawaḡa ésécnec biriawac buḡa m nda qemimu. Waḡu eḡaḡac niḡgic humuc igucnec qelima yacyawac buḡa waḡu Anutuac muru haiamuma s wi taségina imi moczoḡ solaḡ dindiḡawac tewi zakonḡ ésécnec haiamumu. ¹⁴ Ini imi h na acac m ra bawaiguc m nda keczu, n ḡ ewa hiawac m ra bawu keczu imuac niḡac k p s cn ḡ maḡgoc m nda waḡ énécmimacac hezac.

Haka solaḡ dindiḡawac welen qeçe icya.

¹⁵ Imuac bec dimuhuc wambiḡ? Nini h na acac m ra bawu m nda keçma ewa hiawac m ra bawu kecz ḡ z ma k p s c wambiḡ? Imuhuc m nda hicḡimac! ¹⁶ Ini m rac m ḡ welen qemima niḡtohoanzuiguc, niḡtoho wammianzu iwac welen qeçeh ra wanzu imi ini m nda ninzu? Tosara imi k p s cac welen qeçeh ra

wamma humuciguc kereñanzu. Wañu tosara imi niñ tohotohowac welen qeqehéra wamma solañ dindiñaguc kereñanzu. ¹⁷ Imuac Anutu ewa hia ac ézému. Imi mia ini hénia hénia igucnec kápésicac welen qeqehéra kecgic, nérñ paken ac énézégic imuac nanaña imi ewa qeriginanérñ niñtohogic. ¹⁸ Kápésic igucnec hulac énécmimia wamma solañ dindiñawac welen qeqehéra wañgic hénia imuac mia. ¹⁹ Ini séwiginá mété qététañiguc kecanzu imuac niñ ni ic neñañ murugen séc héima zéwa niñgic; Becnec ini imi séwiginawac tasia imi haka biria zéma hénia ac logilogi imuac haimima hénia ac logilogi imuaru kereñgic. Wañu deguc imi imuhucyanec séwiginawac tasia imi solañ dindiñawac welen qeqe buña qema kecec téréyaiguc keremmu. ²⁰ Ini kápésicac welen qeqehéra kecgic nalé imuaru solañ dindiña igucnec hulac amuma ewa éréhéc ménda wamma kecañgic. ²¹ Wañu nalé imuaru ini imi kececac héra gocmia dimuhucya mihicñiañgic? Wañu deguc imi, imuac tetcgia imi humuc zéma niñasarima haka imuhucyawac gamugina ninzu. ²² Wañu deguc ini kápésicgina igucnec hulac énécmimia wanzu. Imuhuc wamma Anutuac welen qeqehéra wamma kecec téréya imuaru kereñ kereñawac héra gocmia mihicñiañzu. Wañu imuac tetcgiaiguc imi kecec hémbénañanérñ mambéc keczac. ²³ Kápésicac tasia imi humuc. Wañu Anutuac ewa hiawac ai buña imi kecec hémbénaña. Kecec seli imi mia Miñ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc he nénécmizac.

7

Uña téréyawac hénia qeliaiguc kekera.

¹ Alahécna, hénia ac ninzu onac qesi énécmizua, ini imi hénia acnérñ kekecginaguc keczu ionac sac mañgoc wañ énécmianzac imi ménda ninzu? ² Embac euyaguc imi euya

kekecyaguc kecanzac nalé imuac sura igucnec sac hénia acnérñ dérécgé mianzac. Wañu euya humuyu eu iniñac hénia ac igucnec hulacmimia wañanzac. ³ Imuac bec, euya kerunec ic ménñ memaciguc imi embac kaiseroya zémimia wammac. Nérñ euya humumaciguc imi imuac hénia ac igucnec hulacmimia wammac. Wañu ic ménñ memac imi embac kaiseroya ménda wammac. ⁴ Imuac, alahécna, ini acguc Kristoac séwiguc toroqema hénia acac muru unuhumumia wanzu. Imi mia ménñ humuc igucnec qelima yarec iwac muru kemma neñañ Anutuac niñac wamma héra gocmia mihicñiwiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ⁵ Neñañ séwininaiguc kerinñ imuaru imi kápésicac siñ hénia acnérñ héiqeli nénécmianzac iminérñ séwininawac tasiaiguc ai meyu neñañ imi héra gocmia humucac buña mihicñiaññ. ⁶ Deguc neñañ imi qaténénécmiyec imuac humudariñ imuac niñac hénia ac igucnec hulac nénécmimia wanzac, imuac niñac neñañ hénia ac ooyawac haka wahalanérñ nec qahac, nérñ uñawac haka qelianérñ nec welen qewiñ.

Kápésicac kuhanérñ méramma nénépésianzac.

⁷ Imuac dimuhuc zéwiñ? Hénia ac iminérñ kápésic me? Qahac! Ic enia wambacnec imi kápésic imi ménda niñacgéwinec. Hénia acnérñ hémbaoc ménda wanna imuhuc ménda zéwacnec imi hémbaocac hénia ménda nimbinec. ⁸ Wañu kápésicnérñ naléya mihicñima hénia acnérñ nec ewa qerinaiguc hémbaoc hénia hénia mihicñi néñec. Hénia imi yomuhuc; Ic enia wañu kápésic acguc humu humumia wanzac. ⁹ Becnec hénia ac ménda niñtegiri nalé imuaru imi neñ kekecnaguc kerinñ. Wañu hénia acnérñ haréyu kápésicnanérñ qelima yaru ni humuyi. ¹⁰⁻¹¹ Kápésicnérñ naléya mihicñima hénia acnérñ nec ni manam batuc wañ némma hénia ac iminérñ mia

ni nuhumuyec imuac niñac. Héna ac imi kekecac buña, néñ neñ hémba melemma humucac buña tanec wañec. ¹² Imuac héna ac imi hélacnec téréya wanzac. Zézépañ ac imi acguc téréya, solañ dindiña, zéma hiabia.

¹³ Imuhuc wañu iwawai hiabianén melemma nuacmuru humucac buña wañec me? Imuhuc wammacac séc qahac! Imi mia késpedesna hémba késpedes tanec wammac niñac iwawai hiabia iminén ni nuhumuyec. Imi mia késpedesac nimba késpedes réwéria tanec wammac niñac héna acnéñ ai meanzac. ¹⁴ Héna ac imi téréya imi nini nindacziñ. Wañu ni imi séwias siñ niñac wamma kecba késpedesnéñ boñna meyu imuac welen qemianzua. ¹⁵ Héna imi yomuhuc; Qeri uñananén wañ néñzac imi ménda wamma haka tosara sureanzua imuac mia wañanzua imuac niñac haka wañanzua imuac héna imi nenaoc ménda niñasarizua. ¹⁶ Ni ménda wammañ zé wañ néñzac imuac wammañiguc ewa siñ iminén héna ac imi hiabia wanzac imuac héipuc wanzac. ¹⁷ Wañu deguc haka wawaña imi ni nenaoc qahac, néñ késpedes ewa qerinaiguc heanzac iminén mia wañanzac. ¹⁸ Nuac qerina me nuac séwinaiguc* iwawai hiabia méñ ménda henénzac imi ni ninzua. Haka hiabia wammañ zé siña henénzac, néñ wawañ memenaiguc imi ménda wañanzua. ¹⁹ Haka hiabia wammañac qerinanén wañ néñzac imi mia ménda wamma haka biria ménda wammañac ninzua imuac mia wañanzua. ²⁰ Haka méñac méñ neñ ménda wammañ zé niñanzua imi wammañiguc, imi mia nenaoc qahac, néñ biria qerinaiguc nanzac iminén mia wañanzac. ²¹ Imuac ni kekecac héna méñ yomuhuc niñtegiczua; Haka hiabia wammañ zé siña henénzac

ni imuhucya qerinaiguc birianén momacnec henénzac. ²² Nuac qeri uñananén Anutuac héna ac imuac ségiségi wanzua. ²³ Nuac séwi taséna qeriaiguc siñ méñnéñ henémma nuac ewa qerinaiguc héna ac imiguc euma ni nuagicma séwi tasénawac qeriaiguc siñ hezac imuac héna ac ic nopocanzac. ²⁴ Oo yéwérinaguc, séwina humucac buña imuacnec mérénén metecgé némmac? ²⁵ Ni Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac muru héhélima Anutu ewa hia ac wammimañ.

Imuac mia ni ewa qerinanén Anutuac héna ac welen qema séwinanéñ biriawac héna ac welen qeanzua.

8

Séwias siñnéñ humuciguc, Uñawac siñnéñ kekec hémbénañiguc onagicma kenzac.

¹ Imuac bec ic embac Kristo Yesuac qeriaiguc kecanzu ionac muru imi késpedes ginaguc zéénécmimia imi ménda hezac. ² Héna imi yomuhuc; Yesu Kristoac qeriaiguc kekecac Uña imuac héna ac kezcac iminén mia humucac késpedes imuac héna ac igucnec ni hulac néñec,* ³ imuacnec Kucnina mamaya wañu iwawai héna acnéñ séwininaguc wammacac séc qahac imi Anutunén wañec. Inén mia késpedesnina niñac eñeya Naña méliyu séwinina késpedescyaguc imuhucyanec hicñiyec. Hicñiyu zétecgéyu késpedesnina imi séwiyaguc eñec. ⁴ Imi mia séwias siñ qahac néñ Uñawac siñ méndacma kecanziñ neñañ muru héna ac imi mesolañanimañ zé imuhuc wañ nénécmiyec. ⁵ Séwias siñ méndacanzu ieneñ séwias ai niñac niñkumanzu, néñ Uñawac siñ méndacanzu imi eneñ Uñawac ai niñac niñkumuanzu. ⁶ Wañu séwias niñkumuma kekec imi humuc, wañu uñawac niñ kumuma kekec imi kekec zéma luae. ⁷ Némac niñ, séwias niñkumu imi Anutuac

* **7:18:** Séwinawac siñiguc. * **8:2:** Girik ac zéma Kiwi tosaraiguc; Hulacgéñec.

hazéc wañanzac. Imi mia Anutuac héna ac imiguc ewa momac ménda wañanzaoc, wañu imuhuc wammaocac séc qahac. ⁸ Séwiac siñiguc kecanzu imi eneñ Anutuac ségiségi mihicñi mimuac séc qahac. ⁹ Néñ ewa qeriginaiguc Anutuac Uñanéñ kezcaciguc ieneñ séwiac siñiguc ménda kecma uñawac siñiguc kecanzu. Méñnéñ méñ Kristoac Uñaguc ménda kezcaciguc Kristoac ic qahac. ¹⁰ Wañu Kristonéñ ewa qeriginaiguc kezcaciguc késpedes niñac séwiginanéñ humumia wanzac, néñ uñaginanéñ solañ dindiña niñac kekecyaguc wanzac. ¹¹ Yesu humuc ic ionac suggina igucnec meqeliyec iwac Uñanéñ ewa qeriginaiguc kezcaciguc, Kristo Yesu humuc ic ionac suggina igucnec meqelimiyc inéñ mia Uña Téréya ewa qeriginaiguc kezcac iminéñnec humucac buña séwigina imi acguc meqeli énécmimac.

¹² Imuac niñac dacmuna hécna neñañ imi taséñinaguc, wañu tasénina imi séwigucac zéma séwiac siñ méndacma kecbiñac ménda hezac. ¹³ Ini séwiac siñ méndacma kecmuiguc, kileñ humumu, néñ Uñaguc séwiac wawañ meme imi qehumumuiguc, kekecguc kecmuac hezac. ¹⁴ Anutuac Uñanéñ qindiñi énécmiyu kecanzu imi eneñ Anutuac nañhéra wanzu. ¹⁵ Ini imi welen qequeac uña zénéñ hirihiri wawaña imi ménda kesa keczu, néñ naña éséc kekerawac uña énécmiyu keczu. Imuac niñac iwac mia Aba† mañgoc zéma qacanzu. ¹⁶ Uña Téréya eñeyaoc, qeri uñaninaguc, nini Anutuac nambérac keczin imuac héipuc wañ nénécmianzac. ¹⁷ Nambérac héra kecziniguc imi mératéc meme ic wanzin. Imi mia méñac qahac, néñ Anutuac mératéc ic, Kristoguc momacnec mératéc ic wambiñac hezac. Imuac niñac i guc momacnec edamuninaguc wambiñ zé zérabéra imi acguc i guc

momacnec mihicñiwiñac hezac.

Kecma edamuninaguc wambiñac hezac.

¹⁸ Zérabéra deguc mihicñianzin imuac nimba efefia wanzac. Wañu iminéñ kecma edamu hicñi nénécmimac imuac sécya ménda wanzac. ¹⁹ Anutunéñ zéyu hicñidacgic moczon yanda iminéñ Anutuac nambérac héra hicñimu niñac ewa ewa wamma mambéc keczu. ²⁰ Héña imi yomuhuc; Zéyu hicñidacgic momac yanda imi, iwawai héla qahac imuac welen qema keczu. Wañu imi mia eñañ siñgina qahac, néñ Mañgoc wañénéñ énécmia iwac ewa siñ méndacma imuhuc hicñi énécmizac; ²¹ Zéyu hicñima kekec imi acguc iwawai houhouyawac welen qema kekec imuacnec hulac énécmiyu Anutuac nambérac héra ionac kekec edamuyaguc imuac toroqema qutuma kecmu. ²² Iwawai zéyu hicñima keczu imi moczon yanda momacnec yaiwisisiñ wamma merac memeiguc qenzen qeanzu ésécnec wamma érékecma deguc, imi neñañ nindaczin. ²³ Imi sac qahac, Uña téréyawac héla gocmia walac walac hicñihicñiya‡ añgéh tima keczin neñañ imuhucyanec ewa qerininanéñ yaiwisisiñ wamma nañawac séc nénépésima séwinina boñ héré menénécmimac niñ mambéc keczin. ²⁴ Neñañ imi qerininanéñ mambéc wamma kecma añgéh titi mihicñiyiñ. Wañu kicninanéñ hémbiñac séc imuac ménda mambéc kecanzin. Mérenéñ kiwaiguc hemizac imuac mambéc wammac? ²⁵ Wañu neñañ iwawai ménda hénzin imuac mambéc wanziniguc qeri bénzéniguc mambéc wambiñ.

²⁶ Imuhuyanec Uña imi acguc kuc mama ninaiguc méra nénécmianzac. Neñañ némac acnéñ dimuhuc zéwelec wanní sécgémac imi ménda ninzin, néñ Uña eñeyaoc neñañ

† 8:15: Aram aciguc Mañgoc. ‡ 8:23: Héña imi Kristo Yesu.

niñac wamma acnéñ zéwiñ zé osiosiya imuac séciguc yaiwisisiñ wamma zéwelecanzac. ²⁷ Wañu Uñanéñ Anutuac ewa siñ hezac séc méndacma ic embac téréya ionac zéwelecanzac. Imuac niñ qeri héhéñ miñina Anutunéñ Uñawac niníñ imi bec nindaczac. ²⁸ Neñañ ninziñ ésécnec, Anutunéñ ewa siñ heyec séc unuruyec. Wañu goi héihéi wammianzu ionac muru imi iwawai moczoñ yandanéñ qenanğé amuma iwawai hiabia mihicñi énécmianzac. ²⁹ Anutunéñ eñeya Naña imi dacmuna sasala sucginaiguc walacgina wammac niñac, becarunec niñénécmiyec imi eneñ eñeya Naña ésécnec kecmu niñac walac gési énécmiyec. ³⁰ Wañu walac gési énécmiyec imi unuruyec. Wañu unuruyec imi onac solañ dindiña zéénécmiyec. Wañu solañ dindiña zéénécmiyec imi meyac énécmiyu edamuginaguc wañgic.

Anutuac goi héihéi Kristoguc hicñitegirec.

³¹ Wañu neñañ haka imuac dimuhuc zéwiñ? Anutunéñ nonac wamma keczaciguc méréneñ hia hazéc wañ nénécmimac? ³² Eñeya Naña imi ménda aņğéñ tima momac yanda neñañ niñac wamma wai nénécmiyec inéñ dimuhuc iwawai tosara moczoñ yanda imi i guc momacnec ewa hiawac ménda nénécmimac me? ³³ Solañ dindiña zéyec imi Anutu mia, wañu méréneñ Anutuac gési énécmimia imi aciguc hia onopocmuac séc? ³⁴ Méréneñ késpedesninaguc zéma hia zétecgé nénécmimacac séc? Yesu Kristo inéñ mia nonac niñ humuyec. Wañu humuyec sac qahac néñ muñguc qelima yarec. Yacma ou emma Anutuac méra héiyaiguc kecmu nonac niñ héipuc wamma zéwelec wañanzac. ³⁵ Méréneñ Kristoac goi héihéiya igucnec hia elicgé nénécmimacac séc? Manambatuc me, qenzeñ manzeñ me, nununesi

me, béti me, séwi usu qahac kecec me, zérabéra me, sou? ³⁶ Kiwi mén yomuhuc ooyawac hezac; Nini guac niñ wamma kaiwe herec humumia nunuhéi wanzu. Wañu nonac niñgic rama unuheric wawañawac buña tanec wañec. ³⁷ Wañu neñañ imi réwéri imuhuya me imuhucyaiguc kecmu goi héihéi wañ nénécmianzaciguc séc mén ogicqogic wañanzíñ. ³⁸ Imuac ni yomuhuc niñseli nénéña wanzac; Humucnéñ me, kekecnéñ me, kua meme uña eneñ me, héngalen miñina eneñ§ me, iwawai imuhucya deguc heheyanéñ me, bian hicñi hicñiyaneñ me, kucginaiguc ménéñ mén me, ³⁹ Iwawai ou nec mamayanéñ me emunec éré éréyanéñ me, tosara ménéñ mén moczoñ Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac qeriaiguc Anutuac goi héihéi hezac goi héihéi imuacnec mia elicgé nénécmimacac séc qahac.

9

Anutuac ewa siñ téréya.

¹ Ni Kristoac qeriaiguc ac héla zézua, néñ ac ikoc ménda zézua. Nuac ewa solañanéñ Uña téréyawac qeriaiguc héipuc wannemma yomuhuc zéauzac; ² Nuac muru ewa biric yanda henénzac. Wañu ewa qerinaiguc qenzeñ manzeñ ménda misi misiyanéñ hezac. ³ Ni nena séwinawac dacmuna hécna, sac kitichécna ionac niñac wamma saecgé nénéña wamma Kristoac murunec hia qetecgé nénéña wambacnec séc zéma zéweleri. ⁴ Ieneñ mia Israel ic. Wañu Anutuac nañhérawac buña zéma eebipi zéma zikiziki ac ooya zéma héna ac énécmimia zéma mepé qepési ai buña zéma sisipac acginaguc. ⁵ Yanda hécnina imi acguc ionac buña, wañu baecac séwiiguc imi Kristonéñ ionac murunec hicñiyec. Wañu Kristo imi mia iwawai moczoñ yanda imi onogicma ou keczac. Wañu Kristo imi nalé tetecgia qahac mepé qepési

§ 8:38: Kiwi tosaraiguc uña biria.

wammiwiṅac hezac Anutu imi mia, hélacnec!

⁶ Waṅu Anutuac ackuazéc imi sigima mazac tanec ménda wanzac. Israel ionac murunec hicṅihicṅiya imi Israel ic héla ménda wandacgic. ⁷ Waṅu Abarahamac qelihéra imi acguc qelihéra héla ménda wandacgic, néṅ Isakawac murunec hicṅihicṅiya sac qelihécga zé énécmimia wammac zéyec. ⁸ Imi mia séwiguc qelihéranéṅ Anutuac nambérac héra qahac, néṅ zikiziki acac nambérac héranéṅ héla gocmia zéma niṅénécmiyec. ⁹ Waṅu zikiziki ac imi mia yomuhuc; Yawuṅ oumuac nalé imuhucyanec muṅguc hamaṅ, waṅu Saranéṅ naṅaguc wammac. ¹⁰ Waṅu imi sac qahac, Rebeka imi yandanina Isaka momacguc iwac murunec hériyaguc waṅec. ¹¹ (Waṅu Anutuac ewa siṅ iminéṅ wawaṅ meme igucnec qahac, néṅ ic méṅac méṅ niṅgésima ururumac ionac muru sac seligimac niṅac hezac. Waṅu hénia imi zéaumaṅ zé ¹² naṅ héréra ménda mihicṅi érécmiyu haka hia me biria méṅ ménda waṅocnec) Rebeka yomuhuc ézéyec; Kuneṅ néṅ komora welenṅ qemimac. ¹³ Imi mia kiwi méṅ yomuhuc ooyawac hezac séc hicṅiyec; Yakop siṅ nimmima Esau héṅara mezua.

¹⁴ Imuac neṅaṅ dimuhuc zéwiṅ? Anutuaru kápésic hezac me? Qahac téṅgér! ¹⁵ Inéṅ Mose yomuhuc ézéyec; Méṅac méṅ ewa biric nimmaṅ iwac mia ewa biric wammimaṅ. Waṅu méṅac méṅ wéséna wanzac iwac mia wéséna nimmaṅ. ¹⁶ Imuac niṅac imi mia ic méṅac ewa siṅ igucnec qahac, waṅu ic méṅac seliseli igucnec qahac, ewa biric miṅina Anutuac murunec haanzac. ¹⁷ Ac méṅ Faraoc zéyec imi kiwiiguc yomuhuc ooyawac hezac; Ni guac muru nuac kucna mewininima nuac qacna baera baera zéau énécmimaṅ niṅac gi meyacgénzua. ¹⁸ Imuac Anutunéṅ ewa siṅa méndacma méṅac imi ewa

biric wammima méṅac imi ewa seli mihicṅi mianzac.

Anutuac qeri biric zéma goi héihéi.

¹⁹ Waṅu ac bakia yomuhuc nézévésémaṅ gezaṅ; Imuhuc waṅu Anutunéṅ némac niṅac kápésicninawac hochoc ai mekeczac me? Mérénéṅ iwac ewa siṅ qetalimacac séc? ²⁰ O baec ic, gi mérénéṅ Anutuac ac bakia melenzaṅ? Iwawai méṅnéṅ miṅina mihicṅi miyec iwac zéma Némac niṅac ni yomuhuc mihicṅi nénec? imuhuc hia zémac me? ²¹ Miṅ Kewuc nomuṅ memenéṅ qakéṅ dac momacguc iminéṅnec kewuc éréhéc memaṅ zéma, méṅ ai eeyagucac buṅa waṅu méṅ ai biriawac buṅa wammac zéma eṅeya siṅa méndacma hia ménda memac me?

²² Anutunéṅ qeri biric waṅ énécmima eṅeya kuha mewinini énécmiyu héṅtegitmu niṅac kewuc qeri biricac buṅa, mebiri énécmimiawac zéréṅ qéréṅ wandac wandara imi nalé horua gum bénzénzéh waṅ énécmimac iguc dimuhuc zéwiṅ? ²³ Waṅu kewuc méṅ walac memézézéh wandac wandara imi wagicma wéséniniṅ wammima ai eeyaguc méṅac buṅa qemima kekec edamuyaguc kuaya qeqeya imi énézéyu hémmu niṅac imuhuc waṅeciguc dimuhuc zéwiṅ? ²⁴ Neṅaṅ imi Yuda ic me ic enia ionac suggina igucnec héihéré nénécmimia kewuc nomuṅ imi mia. ²⁵ Hoseawac kiwiiguc acguc yomuhuc zézac; Ni nuac ic embac qahac ionac mia nuac ic embachécna zéénécmimaṅ. Waṅu ic embac ménda siṅniṅ énécmiyi imi onac ic embac sorochécna zéénécmimaṅ. ²⁶ Waṅu ic embac tosara nuac ic embac hécna qahac zéénécmimia ionac baec igucnecnéṅ, Anutu kekecyaguc iwac nambérac héra zé énécmimia wammu imuhuc zéyec séc hicṅi nénécmizac. ²⁷ Waṅu Yesaianéṅ Israel ic onac niṅac yomuhuc qacma zéyec; Israelac qelihéra ieneṅ konduṅ giṅgiṅawac

sakasac ésécnec sasala wammu, nérj bakia wai énécmimia imi onac sac kekec hémbénaŋa mihicŋi énécmimac. ²⁸ Hénia imi yomuhuc; Miŋ Kewunérj baeciguc ackuazéc imi focdac meselimaguc aiya metecgémac. ²⁹ Yesaianérj walac yomuhuc zéyec éséc; Waŋu Miŋ Kewu pupunda ginanérj sucnina igucnec wariha ménj ménda wai nénécmiwacnec nini imi Sodom zéma Gomora ésécnec birima qahac wambiŋnec.

Israel ieneŋ ewa éréhéc wamma ménda ninzéŋgéŋic.

³⁰ Imuac bec néma ac zéwiŋ? Ic enia ieneŋ kekec solanawac ménda nesima keŋgic ieneŋ mia kekec solanŋa mihicŋigic. Imi mia solanŋ dindiŋa ninzéŋ ninzéŋ igucnec. ³¹ Waŋu kekec solanawac hénac ac nesima keŋgic Israel ic ieneŋ imi hénac ac imuaru keŋ bipigic. ³² Imi némac niŋ? Imi mia ieneŋ ninzéŋ ninzéŋiguc ménda héima namma wawaŋ memeiguc héima naŋgic. Waŋu imuac niŋac mia ieneŋ qonzontonŋ gégéyawac hociguc qonzon tonŋgéŋic. ³³ Kiwi ménj yomuhuc ooyawac hezac; Héŋgic neŋ qonzonŋ tonŋgéŋyawac hoc zéma maunu unuyawac baŋa ménj Zion amaiguc haiwa hemac. Waŋu méŋnéŋ ménj i ninzéŋgé mimaciguc gamu mamasuŋ ménda wammac.

10

¹ Dacmuna hécnac, ewa siŋna zéma zéwelec welecna imi Israel ic ionac niŋac wamma aŋgérj tiénécmimac niŋac Anutuac muru haianzua. ² (2a) Ni yomuhuc héipuc ac wanzua; ³ Ieneŋ imi Anutuac solanŋ dindiŋa imi ménda niŋasarima eŋaŋ solanŋ dindiŋa imi meyacgéwiŋ zé ai yanda mema Anutuac solanŋ dindiŋa imuac méra bawu ménda kecgic. (2b) Imuac niŋac, ieneŋ imi Anutuac wamma seliseli waŋgic, nérj niniŋ solanŋaiguc ménda héima naŋgic. ⁴ Kristo imi ninzéŋ ninzéŋ ic moczonŋ yanda

solanŋ dindiŋa mihicŋi énécmimaŋ zé hénac acwac tetecgia wanzac.

⁵ Mosenérj yomuhuc oyecac hezac; Haka solanŋa hénac ac igucnec hahaya waŋanzu imi eneŋ solanŋ dindiŋa imuacnec héima kecmu. ⁶ Waŋu solanŋ dindiŋa ninzéŋ ninzéŋ igucnec hahayanérj yomuhuc zézac; Geŋga ewa qerigaiguc mérénérj kurumeŋiguc emmac imuhuc ménda zéwésémaŋ. Imuhuc zéna niŋni mérénérj kurumeŋ igucnec Kristo hia wagicma mamac zézaŋ tanec wammac. ⁷ Me mérénérj humumia ionac baec dumuŋaiguc hia hiŋgacmac ménda zéwésémaŋ. Imuhuc zéna niŋni mérénérj Kristo humuc ic sugina igucnec hia wagicma érémac zézaŋ tanec wammac. ⁸ Imuhuc qahac, nérj dimuhuc zézac? Ac kuazéc imi kuagaiguc zéma qerigaiguc hosucgu hezac zézac. Imi mia ninzéŋ ninzéŋac ackuazéc zéauanzinŋ imuac mia imuhuc zézac. ⁹ Guac kuaganérj Yesu imi Miŋ Kewu keczac zéma zéauma Anutunérj i humuc ic ionac sugina igucnec meqelimiyec imi ewa qeriganérj ninzéŋ géwésémaŋ iguc gi imi aŋgérj tigéŋgéŋa wammac. ¹⁰ Ic ménj imi, ewa qerianérj ninzéŋgéma solanŋ dindiŋaiguc kereŋanzac. Waŋu kuayanérj zéauma aŋgérj titiiguc kereŋanzac. ¹¹ Kiwi téréyanérj yomuhuc zézac éséc; I ninzéŋgé mimac ionarunec ménjac ménj gamu qeŋeiguc méndagucnec opocopora wammac. ¹² Miŋ Kewu momacgucnéŋ ic embac momac yanda kewu waŋ énécmima i héihéré migic séc sécgé énécmianzac, imuac niŋac Yuda ic zéma Girik ic sécnina imi ekac ekac qahac. ¹³ Imuac niŋac méŋnéŋ ménj Miŋ Kewuac qara qacmac imi aŋgérj timimac.

¹⁴ Waŋu dimuhuc ménjac ménj ménda ninzéŋgé mianzu iwac mia hia qac hérému? Dimuhuc ménjac ménj surucya ménda nimma ninzéŋgé mimu? Waŋu méŋnéŋ ménda zéauénécmiyu dimuhuc

nimmu? ¹⁵ Ménda méli énécmimia wañu dimuhuc kemma ackuazéc zéau énécmimu? Kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac; Buña suruc hiabia kissima hazu ionac hénatawégina imi hiabia soroc! ¹⁶ Wañu Isirael ic imi buña suruc hiabia ménda niñtohodacgic. Imuac mia Yesaianéñ yomuhuc zéyec; Miñ Kewuna mérénéñ ackuazécnina imi niñzénégic? ¹⁷ Héña imuac niñac niñzén niñzén imi ackuazéc niñanzin imuacnec haanzac. Wañu ackuazéc imi Yesuac buña suruc hiabia imuacnec haanzac. ¹⁸ Wañu zéwa niñgic; Ieneñ imi ackuazéc méñ ménda niñgic me? Imi qahacgucnec! Kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac; Ewa héténgina imi baec séc kereñdarec. Wañu ackuazécgina imi baec teteçgiaiguc kereñdarec. ¹⁹ Wañu neñ yomuhuc qesi énécmizua; Isirael ic ieneñ ménda niñasarizu me? Mosenéñ yomuhuc zéyec; Ni hénarionéñ hécna qahac imi énépésima Yuda ic ini nimbupuc mihicni énécmimanéñ. Wañu ic embac tosara niñteçgic qinçteçgicgina qahac imi énépésima qeri biricgina mihicni énécmimanéñ. ²⁰ Wañu Yesaianéñ porinça qahac Anutuac kuaya mema yomuhuc zéyec; Nuac niñ hohoc ai ménda meañgic ieneñ imi ni mihicni néngic. Wañu zéqesi ménda wañ néñangic ionac muru hicni énécmiyi. ²¹ Wañu Isirael ionac niñac yomuhuc zéyec; acna ménda niñtohoma acqeçe wañanzu ionac mia kaiwe herec mérana terere énécmianzua.

11

Isirael ic sasalanéñ ewa seli wañgic.

¹ Imuac neñ muñguc yomuhuc qesi énécmizua; Imuhuc wañu Anutunéñ ic embachéra nesi nénécmiyu moczon séngançen kendaczin me? Qahacgucnec! Ni acguc Isirael ic, Abarahamac qeli, Benzaminac hicnisai igucnec. ² Anutunéñ ic embachéra walac

niñnéncmiyec imi héñacnina ménda meyec. Kiwi téréyaiguc Eliawac niñ yomuhuc zézac imi ini ménda niñzu me? Elianéñ Isirael ic embac aciguc onopocma Anutu yomuhuc zéwelerec; ³ Miñ Kewu, ieneñ guac kua meme ichécga unuhumudacgic. Wañu guac zaki téréyaga imi qetecgégic madarec. Wañu ni sac wainéngic keczuawac deguc ni acguc nuhumuwinéñ zé hochoc ai mema keczu. ⁴ Imuhuc zéyu Anutunéñ ara dimuhuc melenéñ miyec? Neñ ic embac hécna tosara baniara Baalac muru siminéñ ménda héimianzu 7,000 nena buña wai énécmiwa keczu. ⁵ Imuhucnec nalé yomuac acguc Anutunéñ ewa hiawac tosara wai énécmiyu iwac buña keczunec. ⁶ Ewa hia niñac imuhuc hicni nénécmizaciguc, wawañ memenina niñac imuhuc hicni nénécmizac zéwinçac séc qahac. Imuhuc zéwinçac séc wambacnec ewa hia iminéñ ewa hia héla ménda wambacnec. ⁷ Wañu dimuhuc niñac? Iwawai Isirael ieneñ hochoc ai megic imi ménda mihicnigic, néñ gési énécmimia ieneñ sac imi mihicnigic. Wañu tosara wai énécmimia ieneñ imi ewa seli wandacgic. ⁸ Imi mia Anutunéñ ionac muru imi ewa soho zéma kic hilic zéma gezac héhéñ mihicni énécmiyecac érékeçma deguc wanzac. Ac imuhuc ooyawac hezac séc imuhuc hicnizac. ⁹ Wañu Dawidinéñ yomuhuc zéyec; Nene dokuginawac karocyanéñ leletuc zéma simba zéma iwawai qonzon tonçgé énécmianzua acéçnec wamma kitiwa melenéñ énécmimac. ¹⁰ Wañu kicgina sinéñ déngéyu ménda hima hémmuac séc wañu, gemacgina imi hémbénaña milicçédacmac.

Oliwa ic hélaiguc haséñ oliwawac hawa lagula mema toroçeqeya wañec.

¹¹ Zéwa niñgic, ac imuhuc heyu bec, Ieneñ mama unumac niñac qonzon tonçgic me? Imi qahac! Ançgénéñ titiac buñanéñ ic

enia ionac muru kerenɗaruguc Israel ic embac ienenɗ nimbupuc nimmu niɗac wai énécmiyu kápésic waɗɗic. ¹² Kápésic wawaɗ ginanénɗ melemma baera baera ic embac ionac mériaɗ waɗu, maqeqe ginanénɗ ic enia mériaɗ imuhuc mihicɗi énécmizaciguc, howiacnec kuaya qeqeya ginanénɗ mériaɗ dimuhucya mihicɗi énécmimac!

¹³ Ni ic enia onac niɗ zézua. Ni ic enia onac méliméli ic wamma kecma, ai imuac nimba eebipiyaguc waɗaɗzac. ¹⁴ Imi mia ai imi mema sac taséhécna nimbupuc mihicɗi énécmima suggina igucnec dahecac séc mehiaru énécmimaɗ zé wanzua. ¹⁵ Nesi énécmiyu kenkenɗa iminénɗ baec ic tosara Anutuguc ala kekec mihicɗi énécmizaciguc, muɗɗuc énéc énépésianénɗ iwawai tosara qahac, néɗ humuc igucnec kekec imi mihicɗi énécmimac? ¹⁶ Gocmia walac waziyu megic iminénɗ téréya waɗu saménɗ iminénɗnec ooya imi acguc téréya wanzac. Waɗu zalia imi téréya wanzaciguc, imuac hawaya hawaya imi imuhucyanec moczoɗ téréya wanzu.

¹⁷ Waɗu imuac hawa tosara hézénɗ hézénɗɗa waɗu gi hasénɗac oliwa néɗ ionac sugginaiguc toroqe géɗɗéɗa waɗecac oliwa héla imuac zalia igucnec doku halécya héréma kecanɗa. ¹⁸ Imuac hawa walaha tosia imi onogicma séwi eɗeɗ ménda wambésémaɗ. Imuhuc wambésémaɗiguc, hénia yomuhuc niɗyaccgéwésémaɗ; Geɗ oliwa zalia ménda méra mima nanɗa, néɗ oliwa zalianénɗ gi méra gémma nanɗac. ¹⁹ Duɗa yomuhuc zéwaɗ niɗac; Imi mia ni imuaru toroqe némmac niɗac hawa tosia imi hézénɗ hézénɗɗa waɗec. ²⁰ Imi hélacnec. Ienenɗ imi ménda ninzénɗgéɗic hézénɗgé énécmiyec. Waɗu geɗ imi ninzénɗgéma namma kecanɗa. Imuac niɗac séwi eɗeɗ ménda wamma néwéciguc bac yandi yandi wamma kecbésémaɗ. ²¹ Anutunénɗ oliwa eɗeya hawahéra téɗɗéɗ ménda

wai énécmiyu kecgiciguc, gi acguc hia ménda waigénɗu kecbésémaɗac hezac. ²² Imuac bec Anutuac goi héihéiya zéma qeri gericya imi héɗ tegicbésémaɗ. Mama unuyec ionac imi gericya mihicɗi énécmiyec, néɗ guac muru imi goi héihéi waɗɗéɗec. Imuac mia gi imi ménda misimanec goi héihéiya qeriaiguc kecbésémaɗ. Qahac waɗu, gi acguc qericgémmac. ²³ Ienenɗ acguc ninzénɗ ninzénɗ qahac kekec imuaru kecgic ménda horugimaciguc, Anutuac muru toroqe énécmimacac kuha hemizac imuac niɗac muɗɗuc toroqe énécmimac. ²⁴ Gi hasénɗac oliwa ura igucnec qericgéɗɗéɗa waɗec. Waɗu ama oliwa héwiɗa titiya imuac uraiguc toroqe géɗɗéɗa waɗec. Waɗu oliwa hawa téɗɗéɗ imi ienenɗ, eɗaɗ oliwa ic neɗgocɗinawac muru séc dimuhuc onogicma toroqe énécmimia wammac?

Yuda ic imi kecma ackuazéc qeri-iguc kerenɗacmu.

²⁵ Ala hécná, ini séwi eɗeɗ ménda wammu niɗac ac saɗa youmi ini ménda nimmu niɗac ménda wanzua. Ac saɗa imi yomuhuc; Ic enia ionac qétégina niɗu heyec séc harédacmu nalé imuac séc Israel ic ionac suggina igucnec tosara imi ewa seli wamma kecmu. ²⁶ Waɗu imuhuc mia Israel ic embac moczoɗ aɗɗéɗɗina tiénécmimia wammac. Kiwi ménɗ yomuhuc ooyawac hezac; Aɗɗéɗ titi icnéɗ Zion igucnec hama Yakopac qelihéra ionac murunec Anutu eeya ménda héimianɗu imi metecgé énécmimac. ²⁷ Neɗ ionac kápésicgina auénécmimaɗ nalé imuaru ionac muru nuac sisipac ac yomuhuc hélac wammac. ²⁸ Buɗa suruc hiabiaiguc imi ienenɗ onac niɗac wamma Anutuac hazéchéra waɗɗic, néɗ gési énécmimia imuac aiguc imi ionac yanda hécgina niɗac wamma ionac goigina héiénécmiyec. ²⁹ Anutuac ewa hiawac sese zéma héihéré énéc énécmiaiguc imi ewa éréhéc ménɗ ménda hemizac. ³⁰ Ini

becnec imi Anutuac muru acqece wamma kecgic. Waņu deguc imi Israel ionac acqece niņac wamma goi héihéi waņ énécmiyu keczu. ³¹ Imuac ieneņ imuhucyanec deguc Anutuac goi héihéi onac muru hezac ésécnec goi héihéi waņ énécmimac niņac deguc ac qeqeiguc keczu. ³² Imi mia Anutunéņ ic moczoņ yanda wésé niniņ waņ énécmiman zé ac qegetaliiguc onopocma qaté énécmiyec.

Anutuac goi héihéi.

³³ Yei Anutuac niņtegic qiņtegic zéma niniņa imi qeyu hiņgac hiņgara. Iwac niņgésigési ai imi niņtegicbiņac séc qahac! Waņu hena tianzac imi méndacmiwiņac séc qahac. ³⁴ Méréneņ Miņ Kewuac ewa qeria imi ninzac? Méréneņ iwac zémindiņi icya keczac? ³⁵ Méréneņ walac Anutu iwawai mén miyecac kitiwa hia melen mimiawac séc? Imi osiosiya. ³⁶ Imi mia iwawai moczoņ imi miņ kewu iwac murunec zéma inéņnec hicņima iwac muru liliņgéma keņanzac imuac mia. Qac buņayanéņ iwac muru hehe seli hema emma hemac! Hélacnec!

12

Séwininanéņ Anutuac ocmuņ téréya wammac.

¹ Imuac bec, dacmuna hécna, Anutuac wésé niniņiguc zéseli énécmizua; Eņaņ séwigina imi mulumanan téréya kekecyaguc waņu Anutunéņ hémma ségiségi wammacac séc héimimu. Iminéņ mia qeri uņaginawac mepé qepési héra wammac. ² Ini imi baec yomuac nanan imuhucya ménda méndacmu, néņ waigic Anutunéņ ewa qerigina héiqelima meqeli énécmiyu Anutuac ewa siņ hiabia, eeyaguc, zéma solaņa imi niņtegicmu.

³ Anutunéņ sese néņec imuac séciguc suginaiguc icya icya keczu onac mia yomuhuc énézézua;

Zénimmuac séc hezac hena imi ogicma niniņ tosara ménda dongéma zénimmu, néņ Anutunéņ icya icya ninzéņ ninzéņ méndéņ énécmiyec imuac séciguc niņtegic qiņtegic wamma zénimmu. ⁴ Neņaņ imi séwi momacguc imuaru séwi taséhéra sasala késama keczin. Waņu séwi taséhéra imi moczoņ ai buņa séc momacgucnec ménda késakeczu. ⁵ Imuhucyanec Kristoac qeriaiguc neņaņ sasala, néņ séwi momacgucac taséhéranec wamma kecanzin. ⁶ Waņu ewa hiaya méndacma ewa hiawac ai buņa nénécmiyec imi eņac eņac. Imuac niņac biaņac ara zézé imuac ai késazaciguc imi ninzéņ ninzéņawac séhaiguc, ⁷ Waņu welen qeçe ai késazac imi welen qeçe aiiguc, ackuazéc imuac kiwi ic ai késazaciguc imi kiwi ic aiiguc, ⁸ meme seli ai késazac imi meme seli aiiguc, halen haihai ai késazaciguc imi haihulac yandayaguc, galeņ ai késazaciguc mézétiti qahaciguc, waņu wésé niniņ waņ énécmianzu imi eneņ ségiségi wamma memu.

Goi héihéiac haka.

⁹ Goi héihéigina imi ikocya qahac kecma haka biriawac surema haka hiabiaiguc qékétama kecmu. ¹⁰ Ala siņiguc solaņanec siņgina niņamuma walac eegina héiamumu. ¹¹ Mézétiti qahac seliseli wamma qeri uņagina ewa siņginaguc Miņ Kewu welen qemimu. ¹² Mambéc kekecguc ségiségi wammu. Waņu zéra béraiguc imi naņselima kecmu. Waņu nalé séc seliseli wamma zéwelec ai memu. ¹³ Ic embac téréya ieneņ iwawai ménac mén hocgic amunec qamunec waņamuma heheņgaņgina qegic yandima kemma ic enia ionac acguc keņ sécgé énécmimac. ¹⁴ Unu nesi waņ énécmigic mozocgé énécmima ménda saecgé énécmimu. ¹⁵ Ségiségi wanžu iniguc ségiségi wammu. Ewa biric wanžu iniguc ewa biric wammu. ¹⁶ Eņawu ewa momac

* **12:16:** Welen qeçeac ai hia memaņ zé niņkumuma.

wamma nanaj eñejaiguc ewa qerigina ménda niñkumumu, néñ nanaj mamayaiguc kecmu.* Wañu eñaocnec niñtegic qin̄tegic ic ésécnec ménda meen̄ amumu. ¹⁷ Méñac méñ haka biria wañ énécmigic haka birianéñ tasé kuku ménda wammu. Wañu ic embac ionac kicginaiguc haka hiabia wamma kecmu. ¹⁸ Ini niñgic eñaoc wammuac séc wañu, ic embac moczoñ yanda iniguc luae qema kecmu. ¹⁹ Ala sorochéna ini eñaoc hazécgina tasé kuku ménda wañ énécmimu, néñ Miñ Kewuac qeri biriawac buña zéma haigic hemac. Kiwi méñ yomuhuc ooyawac heyu imuhuc zézua; Hazéc ionac kitiwa melen̄ melen̄ ai imi nuaru hezac imuac nenaoc melen̄ énécmiman̄, Miñ Kewunéñ zézac. ²⁰ Wañu néwécgeñaiguc guac hazécganéñ yaka niñ humuyu nene gumuwésémañ. Wañu doku niñ humuyu doku mina nemac. Imuhuc wamma gi imi iwac oruhaiguc lokoc bélañaguc tocgéna emmac. ²¹ Birianéñ ménda gogicmac, néñ haka hiabia wamma haka biria imi tidacgéna mamac.

13

Baec galeñ ionac ac niñtoho wammu.

¹ Icyá icyá imi galeñ hécgina ionac méra bacginu kecmu. Hénia imi yomuhuc, galeñ ai buña méñnéñ méñ Anutunéñ ménda niñunec méñ ménda hicñima hezac. Wañu galeñ moczoñ yanda imi Anutunéñ kumu énécmiyecac keczu. ² Imuac niñac galeñ buña ionac acgina qeque imi Anutuac zézé seliawac ac qeque wanzac. Wañu imuhuc acgina logianzu imi eñaocnec kápésic imuac tasia mihicñimu. ³ Galeñ ic imi haka hiabia wambiñ zéni bac yandi yandi ménda wañ nénécmianzu, néñ haka biria wambiñ zéni imuhuc wañ nénécmianzu. Imuac gi imi ic méñ kuhaguc iwac niñ bac yandi yandi ménda wammañ zé niñzan̄iguc haka hiabia wamma

kecbésémañ. Imuhuc wanna mepési géñgéña wammac. ⁴ Ic galeñ méñ imi Anutuac welen̄ qequeya kecma guac muru kekec hiabia mihicñi gémman̄ zé keczac. Wañu gi haka biria wañanzan̄iguc iwac mia bac yandi yandi wambésémañ. Inéñ sou qaruc imi eñdac ménda késa keczac. Imi mia Anutuac welen̄ qeque icya kecma méñnéñ haka biria wañu Anutuac qeri gericyawac welen̄ qema kápésicyawac kitiwa melen̄ mianzac. ⁵ Hénia imuac niñac méra bacginu kecmuac hezac. Imi mia Anutuac qeri geric imuac niñac sac qahac, néñ ewa qerigina solaña imuac niñac momacnec imuhuc wammuac hezac. ⁶ Ieneñ imi Anutuac welen̄ qeque ichéra kecma nalé séc ai mema welen̄ qeénécmianzu. Hénia imuac niñac ini takis acguc haimuac hezac. ⁷ Imuac takis hénia hénia énécmimuac hezac imi moczoñ énécmimu. Takis niñac zégic takis énécmimu. Bac yandiyandi wañ énécmimuac hezac ionac imi bac yandi yandi wañ énécmimu. Eegina héi énécmimuac hezac ionac imi eegina héiéncmimu.

Ala wañamuma qerinéñ goihéihéi wañamumu.

⁸ Ic méñac méñ taséginaguc ménda wammu, néñ siñ niñamuma kekec imuac sac niñgic taségina wammac. Méñnéñ ic tosara goigina héianzaciguc ic imi mia hénia ac moczoñ méndacdaczac. ⁹ Kaisero ménda wammu. Ic ménda unuhumumu. Kowu ménda nemu. Héipuc ac zéwiñ zé ac ikoc ménda wammu. Hémbaoc ménda wammu. Wañu hénia ac tosara hezac, néñ hénia ac moczoñ imi geñga goiga héiamuanzan̄ imuac séciguc alagawac goiya héimiwésémañ ac imuac qeriaiguc hedaczac. ¹⁰ Goi héihéinéñ alayawac haka biria ménda wammac. Hénia imuac niñac goi héihéi momacgucnéñ hénia ac moczoñ wandac wandara wanzac.

Haka dimuhuc wañamuma kecbiñ?

11 Waņu nalé yomuac tanera bec niņtegicma hakagina yomuhuc wamma kecmu. Kicga hima gau igucnec yacbésemaņ imuac naléya imi bec hazac. Némac niņ, walac niņzēngéma mambéc waņiņ éséc qahac, néņ imi ogicma deguc aņgēņ titinina imi hosucgé nénécmizac. 12 Siņi imi keņ keru bec ama gĩaņimaņ zé wanzac. Imuac niņac neņaņ siņi tunumaņac wawaņ meme aténdacma edamuyawac bunda maleku héini hiņgacmac. 13 Kaiweac séciguc wawaņ meme ee héihéiyaguc qindīņi amuma kecbiņ. Kaižiliweņ zéma doku seliguc ewa soho qahac, kaisero zéma séwiac siņiguc qahac, waņu euqege zéma nimbupuciguc qahac, 14 néņ maleku éséc Miņ Kewu Yesu Kristo héiamuma kecmu. Waņu séwiginawac siņ niņac wamma séwiac ai* imi ménda niņareņgému.

14

Ninžēņ ninžēņ selia zéma ninžēņ ninžēņ bébélacgia.

1 Méréneņ mēņ ninžēņ ninžēņa kuha mamaya kecma niņ érehéc waņu zésure ménda wammimu. 2 Mēņ imi iwaiwai moczoņ efima nemacac séc ninžēņ ninžēņ selia késa keczac, néņ mēņ imi ninžēņ ninžēņa bébélacgia imuac zuazua sac neanzac. 3 Nene imuac me imuac efima neanzac inēņ nene tosara ménda neanzac iwac niņu mamaya ménda wammac. Waņu nene tosara ménda neanzac imi acguc nene imuac me imuac efima neanzac i késpedesiyaguc ménda zémimac. 4 Gi méréneņ ic mēņac welen qeqeya niņgésima keczan? Nanaņ selia me maqeqeya imi moczoņ eņeya miņinanēņ niņu hezac. Miņ Kewuninanēņ hia meselimiyu nammacac séc. Imuac i imi Anutunēņ naņgēyu hia naņselimac. 5 Ic mēņneņ ai meme mēņac niņu tosara onogicma téréya waņanzac. Waņu ic mēņneņ niņu ai meme moczoņ sécgina

momacguc waņanzac. Imuac waigic ic eņac eņac niniņginaiguc niņselima zému. 6 Ai meme mēņac niņu téréya wanzac imi mia Miņ Kewuac niņac wamma imuhuc eeya héimianzac. Waņu iwawai mēņac mēņ efima neanzac imi acguc Miņ Kewuac niņac wamma imuhuc waņanzac. Waņu iwawai mēņac mēņ niņgésima ménda neanzac imi acguc Miņ Kewuac niņac wamma imuhuc wamma Anutu ewa hia ac ézéanzac. 7 Neņaņ murunec mēņneņ mēņ eņeya niņac ménda keczac. Waņu mēņneņ mēņ eņeya niņac ménda humuanzac. 8 Kecbiņiguc Miņ Kewuninawac niņac kecbiņ. Waņu humuwiņiguc imuhucyanec Miņ Kewuninawac niņac humuwiņ. Imuac Kecbiņiguc me humuwiņiguc séc nini Miņ Kewuac buņa wanzīņ. 9 Hénia imuac mia Kristonēņ humumia zéma kekecginaguc momacnec Miņ Kewu waņ énécmimaņ zéma humumaguc muņguc qelima yarec. 10 Waņu neņaņ moczoņ Kristoac gésigési tatak imuac wésiaiguc nambiņac hezac. Imuac gi némac niņac dacga me munaga gésimianzan? Waņu némac niņac dacga me munaga mematiti wammianzan? 11 Imuac mia kiwi mēņ yomuhuc ooyawac hezac; Miņ Kewu zézacnéņ; Ni hélacnec keczua, imuac simiņgina séc simiņ héinéndacmu. Waņu eze-laņgina séc Anutuac muru zéhicņima mepésimimu. 12 Imuac neņaņ murunec icya icya Anutuac muru eņeya aiya meyec séc zéhicņi mimacac hezac. 13 Imuac bec neņaocnec ménda zégési waņamuwiņ. Néņ dacga me munagawac muru qonzonton gégéyawac baņa me manam batucac iwawai mēņ ménda haimiwésémaņ. 14 Ni Miņ Kewu Yesuac qeriaiguc niņasarima ninžēņgéanzua imi mia yomuhuc; Iwawai mēņneņ mēņ* zapi qeqeyaguc ménda wanzac, néņ iwawai

* 13:14: Késpedes ac siņiņ. * 14:14: Nene hénia hénia.

ménjac niñu zapi qeanzac iwacnec sac iminéñ zapi qeqeyaguc wanzac. ¹⁵ Nene gi neanzañ imuac niñac dacga me munaganéñ niñ yéwérizaciguc gi imi goi héihéiiguc ménda wanzañ wanzac. Kristonéñ alagawac niñac wamma humuyec, imuac gi nene niñac wamma ménda mebiri miwésémañ. ¹⁶ Imuac ini galeñ megic haka hiabiagina imuac niñac wamma qegetali ac zéénécmiwu niñac. ¹⁷ Anutuac héngalen ama arenja yanda imi nene doku nezéléléniguc ménda hezac, néñ Uña téréyawac qeriaiguc solañ dindiña zéma luae zéma ségiségi wamma kekec iminéñ mia hezac. ¹⁸ Némac niñ, haka imuhuc wamma Kristo welen qemizac imi Anutunéñ aňgéh timimacac séc wanzac. Wañu baec ic ieneñ acguc imuac niñgic sécgémac. ¹⁹ Imuac bec neñañ luaeac buña zéma meme seli ai imuac mia nesima kembin. ²⁰ Nene niñac wamma Anutuac ai imi ménda hézéh géwésémañ. Nene moczoñ yanda imi hiabia. Wañu ic méñnéñ nene méñ alaya ménda neanzac imi kiwaiguc nema meyéwéri mimac imi hiabia qahac. ²¹ Wañu yan beric, waiñ selia, me iwawai tosara ménda nema alaga qonzontongé mimia méñ ménda wambésémañ iminéñ haka hiabia soroc wanzac. ²² Imuac ninzéh ninzéhga imi Anutuac kiwaiguc geñga muru kesa kecbésémañ. Ic méñnéñ haka méñ wammañ zé hiabia zéma ninzéhgéma wammaguc eñeya haka imuac ménda zégési amumaciguc zézé ségiségiyaguc wanzac. ²³ Ewa éréhéc wamma neanzaciguc imi, ninzéh ninzéh igucnec qahac imuac niñac késpedesiyaguc zémimia wanzac. Wawañ meme ninzéh ninzéh igucnec ménda hahaya imi moczoñ késpedesiyaguc wanzac.

15

Yesuac séciguc wamma neñañ ewanec ménda kecbin.

¹ Kucninaguc nini imi tosara kucgina mamaya ionac qeka meka hakagina imi bisiqatéh wañ énécmima kecbin, néñ neñacnec ségiségi ménda mihicñi amuwiñ. ² Neñac neñac imi haka hiabiawac alahécnina meyac énécmiwiñ zé ségiségi mihicñi énécmiwiñ. ³ Kristo acguc eñeya ewa hia niñac ménda wañamuyec. Kiwi yomuhuc ooyawac hezac; Zébiri qébiri wañgéhñic ionac zébiri qébirinéñ nuac qacnaiguc mazac. ⁴ Ac kuazéc becneç ogic imi neñañ pakeñ ac wammac niñac ogic. Imi mia neñañ gum bénzénzéhñiguc bisi qatéh wamma kecni kiwi téréya iminéñ nanğé nénécmiyu kic hihi wamma kecbin niñac imuhuc ogic. ⁵ Deguc gum bénzénzéh zéma qeri efieñi miñina Anutunéñ wañ énécmiyu ini Kristo Yesuac séc méndacma eñawu ewa momac wammu niñac imuhuc wañ énécmiyec. ⁶ Imuac mia ewa qeri momacguc zéma kuagina momacnec Anutu Miñ Kewunina, Miñ Kewu Yesuac Mañgocya mepé qepési wammimu niñac imuhuc wañ énécmiyec.

Buña suruc hiabia imi Yuda ic zéma ic enia momac yanda neñañ buña.

⁷ Imuac niñac Kristonéñ neñañ nénépésima Anutu mepésimiyec ésécneç ini acguc épésiamumu. ⁸ Énézéwa niñgic; Kristonéñ Anutuac ac héla niñac wamma séwi tasé hericheric haka imuac welen qeçe ic wañec. Imi mia sisipac ac yandagina ionac wañ énécmiyec imi meselimañ zé imuhuc wañec. ⁹ Imi mia ic enia ieneñ wésé niniña niñac wamma Anutu mepésimimu niñac imuhuc wañec. Imuac mia kiwi ooya méñ yomuhuc hezac; Imuac bec ni baera baera ic embac ionac sugginaiguc Miñ Kewu gi ewa hia ac gézéma qacga mepésima legic héigémmañ. ¹⁰ Wañu muñguc yomuhuc ooyawac hezac; Baera baera ic embac hénia

hénia ini imi, Miñ Kewuac ic embachéra iniguc ségiségi wammu. ¹¹ Wañu muñguc yomuhuc zézac; Baera baera moczoñ Miñ Kewu mepési mimu, baera baera ic embachéra ini legic héimimu. ¹² Wañu Yesaianéñ yomuhuc zézac; Yesiac zali méñnéñ baera baera ic embac galeñgé énécmimanñ zé qérawia qema yacmac. Yaru baera baera ic embac ieneñ iwac muru kic hihi wammu. ¹³ Niñkumunina Anutunéñ ségiségi hénia hénia zéma luae imi ninzéñ ninzéhinaiguc kuaya qeqeya tiénécmiyu Uña téréyawac kuhanéñ niñkumugina meséçgé énécmiyu qesaleçgémac niñ wanzua.

Pauloac ai buña.

¹⁴ Ala hécna, ini haka hiabia zéma niniñginanéñ séçgé énécmiyu meseli amuma kecanzu imi ni ninzéhégé énécmizua. ¹⁵ Wañu ini imuac muñguc niñqelimu niñac Anutunéñ sese néñec imuaru héhélima porin qahac ac yomi oénécmizua. ¹⁶ Wañu neñ baera baera ic embac ionac niñac wamma Kristo Yesuac ai ic wamma Anutuac buña suruc hiabia imuac hofac oo ai ic wamma baera baera ic embac imi iwawai Anutuac haimimia éséçnec onopochba Uña Téréya qeriaiguc météré énécmimia wañu Anutunéñ énépésimac niñac ewa hiawac ai buña imi qenéñec. ¹⁷ Imuac ni Kristo Yesuac qeriaiguc Anutuac ai imuac nimba ni imi eebipinaguc wanzua. ¹⁸ Ni iwawai tosara niñac ménda zémanñ, néñ ac yomuac sac porinña qahac zéwa niñgic; Yesu Kristonéñ baera baera ic embac welen qeénécmiwa niñtoho wammu niñac ni népésiyu acna zéma wawañ memena zéma ¹⁹ asé kiwi kuhaguc zéma haka welicwelicgia zéma Anutuac Uña téréyawac kuhaiguc ai meyi. Imuhuc wamma Yerusalemnec Ilurikon ama areña yanda séc buña suruc hiabia imi zéau énécmiyi. ²⁰ Wañu ai ic méñac ai qambañaguc ai mema nambiac zéma osima bec Kristoac qara qacma keczu baec imuaru imi

buña suruc ménda zéau énécmimanñ zéma niñseliyi. ²¹ Kiwi méñ yomuhuc ooyawac hezac; Ic embac tosara Miñ Kewuninawac buña suruc ménda énézégic niñgic imi eneñ hémmu. Wañu ménda niñgic imi eneñ niñasarimu.

²² Hénia imuac niñac mia onac muru hamañ zé wañanzua. Wañu hatac sasala hézicgé nénéña wañec.

Paulonéñ Roma ama areña yanda ogicma Spein ama yandaiguc kemmanñ zé keñec.

²³ Wañu deguc imi yomuaru ai memeyawac ama baec méñ ménda hezac. Wañu yawuñ sasala érékeçma deguc ini inicmanñ zé siñna henéñecac henéñzac. ²⁴ Spein baeciguc kemmanñ zé kemma onac baec ogicma kemmanñ nalé imuaru inicba niguc tacgic séçgénéñu duña eneñ mia méra némma baec imuaru méli némmu niñac wañanzua. ²⁵ Wañu deguc imi Anutuac ic embac téréya welen qeénécmimanñ zé Yerusalem kenzua. ²⁶ Imi mia Makedonia zéma Akaia ic embac ieneñ ic embac téréya Yerusalem keczu ionac suggina igucnec ic maqeqeya ionac niñac wamma ewa hiawac iwawai haigic imi mema keñ énécmimanñ niñac kenzua. ²⁷ Ieneñ imi ségiségi wamma imuhuc wañgic néñ taségina imuhuc melen énécmimuac hezac. Baera baera ic embac imi iwawai téréya méndéñ énécmiyu kesa keczuiguc baecac iwawai mema Yuda ic welen qeénécmimu iminéñ haka dindiña wanzac. ²⁸ Imuac mia neñ ai imi metecgéma héla yomi nenaoc héipuc wamma méraginaiguc haimaguc onac muru hama inicmaguc duña imuacnec Spein baec yandaiguc kemmanñ. ²⁹ Neñ onac muru hamañ imuaru Kristoac mozoc kuaya qeqeya mema hamañ imi ni ninzua.

Eñeya méra mima Anutu zéwelec wammimu niñ énézégic.

³⁰ Ala hécna, ni Miñ Kewunina Yesu Kristoac niñac zéma

Uña téréyawac ewa siñ niñac wamma zénañgé énécmizua; Niguc momacnec seliseli wamma zéwelecginaiguc nuac niñ Anutu yomuhuc zéwelecmimu; ³¹ Yuda baeciguc ic tosara niñtoho ménda wamma keczu ionac méragina igucnec metecgé némmac. Wañu Yerusalemiguc welen qeénécmiwa ic embac téréya enen niñgic hia wammac. ³² Wañu Anutuac ewa siñ heyu ségiségi wamma onac muru hama iniguc momacnec tachiarmañ niñac zéwelecmu. ³³ Luae miñina Anutunén momac yanda iniguc kecmac. Hélaacnec!

16

Pauloac yaizézé ac.

¹ Ni Kenkerea hénarion ionac ai embac kecanzac embac nauñina Foibe iwac mia héipuc wammima énézézua. ² Embac yomi mia ic embac sasala zéma ni momacnec méra nénécmianzac. Imuac mia ini imi Miñninawac qeriaiguc haka soroc ic embac téréya ionac wañ énécmimia séciguc i héihéré mimu. Wañu iwawai mén niñac horu méra mimu.

³ Wañu yaizézé acna Kristo Yesuac qeriaiguc nuac ai momac éréhécna Priska* zéma Akila iorac érézému. ⁴ Ieren imi nuac niñac wamma kekecgira momacnec zéraiguc haiyoc. Neñnec qahac, néñ hénarion baera baera keczu imi enen imuhucyanec iorac niñac ewa hia ac érézézú. ⁵ Wañu yaizézé acna imi hénarion iorac amaiguc tocgéanzu i momacnec énézému. Ala sorocna Epaineto yaizézé acna ézému. Ic imi mia Asia baeciguc Yesuac muru héra gocmia mérerawac hicñiyecac keczac. ⁶ Onac niñac wamma ai kunen yanda meyec Maria iwac acguc yaizézé acna ézému. ⁷ Nuac sac tasé éréhécna, hésa ic momac éréhécna, Androniko zéma Yunia iorac mia yaizézé acna érézému.

Yesuac Méliméli ic ienen acguc qac buñagira ninzu. Wañu ieren imi ni Yesu ménda nimmiwanec walac ninzénagéma Kristoac qeriaiguc kecanzaoc. ⁸ Wañu Yesuac qeriaiguc ala sorocna keczac Ampiliato iwac imuhucyanec yaizézé acna ézému. ⁹ Wañu Kristoac qeriaiguc ai momacna Urbano zéma ala sorocna Sitaki iorac acguc yaizézé acna érézému. ¹⁰ Wañu Kristoac qeriaiguc manam batuciguc nañseliyu ninzénagé mini keczac Apele i zéma Aristobulo iwac ama qeriawac arenhéra ionac mia yaizézé acna énézému. ¹¹ Wañu sac kiticna Herodion yaizézé acna ézému. Wañu Narikiso ama qeriawac arenhéra ionac imuhucnec yaizézé acna énézému. ¹² Miñ Kewuninawac qeriaiguc ai kunen meyc Tirifaina zéma Tirifosa iorac acguc yaizézé acna érézému. Wañu Miñ Kewuninawac qeriaiguc ai kunen yanda meyec Peasi iwac mia yaizézé acna ézému. ¹³ Miñ Kewuninawac qeriaiguc gésimimia wañec Rufu zéma iwac neñgocyaguc yaizézé acna érézému. Iwac neñgocyanén ni momacnec neñgoc wañ néñec. ¹⁴ Asinikrito zéma Filegon zéma Hereme zéma Patoroba zéma Herema zéma dacmuna enawu momacnec keczu ionac yaizézé acna énézému. ¹⁵ Filologo zéma Yulia zéma Nirea zéma iwac nauña zéma Olimpa zéma ic embac téréya iniguc keczu ionac mia yaizézé acna énézému. ¹⁶ Ini imi haka téréyaiguc kiricne amuma yaizézé ac wañamumu. Kristoac hénarion moczon yandanén yaizézé ac énézézú.

Tiliñtiliñ ic ikora ionac biançara zéyec.

¹⁷ Dacmuna hécna ni selianec zénañgé énécmizua. Paken ac niñarenégic imi héñara mema héndén héndénac yaré mihicñianzu imi onac galen mema héñacgina memu. ¹⁸ Ic embac imuhuya

* **16:3:** Me Priskila.

imi Miņnina Kristo ménda welen qemianzu, nēj enaņ kerac tomeņgina welen qeamuma ac haléc zéma ac ikoranēj ic embac ewa érehéc ménda wamma kecanzu imi ikoc waņ énécmianzu. ¹⁹ Onac niņtohotoho hakaginawac suruc buņa imi zégic niņanziņ. Imuac ni onac niņ wamma ségiségi waņanzua. Waņu eneņ haka hia biaiguc imi niņteġic qinģteġic ginaguc wammu, nēj haka biriaiguc imi kėpésic qahac kecmu niņac wanzua. ²⁰ Luae miņina Anutunēj Biria miņina imi hénagina duandiaiguc oporu tižizamu. Miņ Kewunina Kristo Yesuac ewa hianēj iniguc hemac.

iwac muru mia Yesu Kristoac murunec qac buņa nēj heheseli hema emma hemac. Hélaćnec!

Pakeņ ac tectecġia.

²¹ Ai momacna Timoteo zéma nuac taséhécna Lukio zéma Yason zéma Sosipata ieneņ imi onac yaizézé ac énézėzu. ²² Pauloac méra mima kiwi yomi ozua ni Tetio acguc Miņ Kewuninawac qeriaiguc onac yaizézé ac énézėzua. ²³ Waņu ni zéma hėnaoriņ moczoņ ninicgaleņ wamma keczac ama miņina Gaio i acguc onac yaizézé ac énézėzac. Waņu ama areņa yanda yomuac soukiwa galeņ Erasito zéma ic muna Kuato iereņ acguc yaizézé ac énézėzaoc. ²⁴ (Miņnina Yesu Kristoac ewa hianēj onac muru hemac. Hélaćnec!)†

²⁵ (25a) Buņa suruc zéma Yesu Kristo zėauau imuac ai buņana imi nalé hėnihėnia igucnec saņġima heyec. ²⁶ Heyu deguc imi usuya aunėnécmiyec. Waņu Anutu heheseli miņina iwac zėzė selia imi niņtohomā kua meme ic ieneņ kiwi onėnécmiyec. Waņu kiwi iminėņnec baera baera ic embac ieneņ niņzėņġéma niņtohomu niņac ac saņa mewinini nėnécmiyec. Waņu ac saņa imuac séciguc hićņiyec buņa suruc hiabia iminēj ^(25b) ini efefianec meseli énécmimacac séc wanzac. ²⁷ Nindac qindac Anutu

† 16:24: Kiwi tosarraiguc; Kembaņa yomi ménda hezac.

1 Korinti

Yai zézé ac.

¹ Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac méliméli ic wammañ niñac héihéré nénéña ni Paulo zéma neñañ dacmunanina Sositene nerenñ imi ² Korinti ama areña yandaiguc Anutuac hénarorin, Kristo Yesuac qeraiiguc météré énécmimia, ic embac téréya zéénécmimia ini zéma baera baera séc, neñañ Miñ Kewu, onac zéma nonac Miñ Kewu Kristo Yesuac qac buñaya qac héhélima kecanzu momac yanda onac muru momacnec oénécmizic. ³ Mañgocnina Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenén he énécmima kecmac.

Ewa hia ac.

⁴⁻⁶ Kristoac héipuc wamma zéyiñ ackuazéc iminén kekecginaiguc seligima heyec. Heyu iwac qeriaiguc ai memec buña zéma zéauauac kuha zéma niniña imuhucya moczon yanda énécmiyu sécgé énécmima hezac. Heyu Kristo Yesuac qeriaiguc onac buña qeénécmiyec Anutuac ewa hiawac buña imuac niñac wamma ni nalé séc onac niñ wamma Anutu ewa hia ac ézéanzua. ⁷ Hénia imuac niñac ini qeri uñawac sese méñac méñ météqétetañ ménda wamma késa kecmac Miñ Kewunina Kristo Yesunén winiñu haénécmimac niñ mambéc kecanzu. ⁸ Anutunén Miñ Kewunina Yesu Kristoac hahayawac naléiguc kápésic qahac solaña nammu niñac meseli énécmiyunec kecgic nalé tetecgia hamac. ⁹ Anutu imi méñzé méñzéya qahac, inén mia ini naña Miñ Kewunina Kristo Yesuguc ala kekec wammu niñac unuruyec.

Hénaorin enenñ héndéñamuma kecgic Paulonén ac wañ énécmiyec.

¹⁰ Imuac bec, Dacmuna hécna, ni Miñ Kewunina Yesu Kristoac qaciguc zéwelec énécmizua. Ini ac zéwiñ zé hénia momacnec zému. Imuhuc wamma sugginaiguc héndén qéndén qahac, nén ewa momaciguc zéma ewa siñ momaciguc toroqe amuma kecmu. ¹¹ Dacmuna hécna, sugginaiguc ac zéén zémaya hicñiyec hezac imi Koloeac héná géséhéra ienenñ zégic niñi. ¹² Ni ac imi hénia yomuhuc niñac zézua; Ini enac enac yomuhuc zéanzu; Ni imi Pauloac ic. Ni imi Apoloac ic. Ni imi Kefawac* ic. Ni imi Kristoac ic. ¹³ Ini niñgic, Kristonén téma sasala wamma keczu me? Paulo neñ onac niñac wamma ic héñgeña wéndaraiguc humuyi me? Wañu ini Paulo nuac qacnaiguc doku naecgic me?† ¹⁴ Ni nenaoc Krispo zéma Gao iorac sac doku naec érécmima tosara doku ménda naec énécmiyi. Wañu imuac mia deguc nimba hia wañu, Anutu ewa hia ac ézéanza. ¹⁵ Méñnéñ méñ ini nuac qacnaiguc doku naec énécmimia zéwu niñac imuhuc ninzua. ¹⁶ (Muñguc nimba Sitefana iwac héná géséhéra imi acguc doku naec énécmiyi. Wañu tosia méñac méñ doku naec énécmiyi me qahac imi ménda ninzua.) ¹⁷ Kristonén méli néñec imi ic doku naec énécmimañ niñac qahac, nén buña suruc hiabia énézémañ niñac. Imuac mia, Kristoac ic héñgeña wéndara imi enomia wambac niñac zéma, nena niñtegitic qinñtegitic acnanén ménda énézéanzua.

Kristo imi Anutuac Kuha zéma niñtegitic qinñtegitic acya wanzac.

¹⁸ Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc wañanzua; Ic héñgeña wéndarawac buña suruc imi humucac héná tianzu ionac muru imi ac qelaña wanzac, nén kekec héná nénécmiyu angnén tima kecanziñ nonac muru imi Anutuac kuha wañanzac. ¹⁹ Imuac mia ac kiwi méñ

* **1:12:** Kefa imi Aram ac, Petero imi Girik ac, héniagira momacguc, neñañ aciguc baña zézéya.

† **1:13:** Me kemaña 15 imuaru imuhucyanec.

ooyawac hezac imuaru Anutunéh yomuhuc zézac; Ni ic nin̄tegic qin̄tegic ginaguc ionac nin̄tegic qin̄tegic ac imi qewa qahac wandacmac, wañu niniñ asac asariginaguc ionac niniñ asac asarigina imi qewa madacmac.✧ 20 Nin̄tegic qin̄tegic ic imi dimia? Kiwi ic imi dimia? Nalé yomuac zézé ic imi dimia? Anutunéh baec yomuac nin̄tegic qin̄tegic ac imi qeyu qelaña ménda wandaczac me? 21 Anutuac nin̄tegic qin̄tegic ac imi mia baec ic enañ nin̄tegic qin̄tegicginanéh nin̄asarimuac séc qahac. Imuac mia, Anutunéh buña suruc zéauauya imi hena qelañaiguc haima ninzéh ninzéh ic kekec héla mihicñi énécmiman̄ zé nimma ségiségi wañec. 22 Yuda ic enej sésécac kiwi mérera nin̄jac zéwelec wañgic. Girik ic ienen nin̄tegic qin̄tegic ac hénia hénia imuac nin̄kewu wañanzu. 23 Néh nini imi ic héngena wéndaraiguc biriñnéñ qegic humuyec Kristo i zéau énécmianziñ. Wañu hena imuac Yuda ic ienen nin̄gic hoc ésécnec héwétécgé énécmianzac. Wañu ic enia ionac muru imi, hena qelaña ésécnec wañanzac. 24 Wañu Yuda ic zéma Girik ic momacnec, héihéré énécmimia ionac muru imi Kristonéh Anutuac kuc zéma Anutuac nin̄tegic qin̄tegicya wañanzac. 25 Imi mia hénia yomuac nin̄jac; Anutuac qelañanéh baec ic ionac nin̄tegic qin̄tegic imi ogicma eneña wañanzac. Wañu Anutuac bébélacgianéh baec ic ionac kucgina ogicma selia wañanzac.

26 Dacmuna hécna, imuac mia nanañgina dimuhucyanec unuruyec imi hémma nin̄tegicgic. Séwiac henaiguc namma zéni, sugcinaiguc nin̄tegic qin̄tegic ic sasala qahac. Wañu kucginaguc acguc sasala qahac. Wañu ic eneña tun̄ yanda igucnec hicñihicñiya sasala qahac. 27 Wañu Anutunéh baecac qelaña

énépésima nin̄tegic qin̄tegic ic gamu qeque mihicñi énécmianzac. Wañu baecac bébélacgia énépésima ic kucginaguc imi gamu qeque mihicñi énécmianzac. 28 Anutunéh baec yomuac ic mamaya zéma nenesic ic zéma ic maqeqeya imuhucya énépésima ic tosara imuhucyanec qahac imi wai énécmianzac. 29 Imi mia baec ic méñnéñ méñ Anutuac kiwaiguc séwi eneñ wambac nin̄jac imuhuc wañanzac. 30 Ini imi nin̄tegic qin̄tegicnina zéma haka solañanina zéma météréac buñanina zéma boñ héréhéréac miñina Kristo Anutuac murunec hahaya iwac qeriaiguc Anutuac murunec hicñima kecanzu. 31 Imi mia ac ooyawac hezac séc ic méñnéñ mepé qepési ac méñ zémañ zé Miñ Kewuac qeriaiguc zému nin̄jac imuhuc wañ nénécmiyec.‡

2

Kristo ic héngena wéndaraiguc humuyec imuac buña zéauauya.

1 Dacmuna hécna ni onaru hama Anutuac ackuazéc énézéyi* nalé imuaru nena acna me nena nin̄tegic qin̄tegicna mezeric qezeric wamma ménda énézéyi. 2 Imi mia ni sugcinaiguc kecma iwawai tosara qahac, néñ Yesu Kristo zéma biriñnéñ qegic ic héngena wéndaraiguc humuyec imuacnec sac nin̄jareñgéman̄ zé nin̄seliyac imuhuc wañi. 3 Wañu sugcinaiguc bébélacgia wamma bac yandi yandi wamma zénéñ hiri hiri wamma keri. 4 Wañu ac zézéna zéma ackuazéc zéauauiyuc imi nalé yomuac nin̄tegic qin̄tegic ac méra qemimiawac séhanéh ménda nan̄géma zéyi, néñ Uña Teréyawac winiwininiya zéma iwac kuhaguc énézéyi. 5 Imi mia onac ninzéh ninzéhginanéh ic onac nin̄tegic qin̄tegic aciguc qahac, néñ Anutuac kuciguc sac héiseligima hemac nin̄jac imuhuc wañi.

✧ 1:19: Yes 29:14 ‡ 1:31: Yer 9:24, Ac yomuac hénia imi iwawai tosara nin̄jac mepé qepési ménda wambiñ, néñ Miñ Kewu nimmiñiñ imuac meyacma zéwiñjac hezac. * 2:1: Kiwi méráginanéh ooya tosaraiguc; Ni Anutuac ac san̄ja zéau énécmiyi.

Niṅtegic qinṅtegic héla Anutu arunec hahaya.

⁶ Waṅu nini imi yandima ninzén ninzén ic héla wamma keczu ionac sugcinaiguc imi niṅtegic qinṅtegic acwac zéanzin. Waṅu imi mia baec yomuac niṅtegic qinṅtegic zéma baec yomuac galeṅ ionac niṅtegic qinṅtegicgina qahac, néṅ ⁷ Anutuac niṅtegic qinṅtegic sasangia imuac zéanzin. Imi mia musangéyu heyec, néṅ Anutunéṅ neṅaṅ edamu niṅac wamma baec kurumeṅ ménda hicṅiyocnec nalé hama keṅec imuaru zéseliyu heyec imi mia. ⁸ Niṅtegic qinṅtegic imi mia baecac galeṅ sugcinaiguc méṅnéṅ méṅ ménda niṅtegirec. Niṅtegitbunec imi Miṅ Kewunina edamuyaguc imi ic héṅgeṅa wéndaraiguc ménda qewunec. ⁹ Imi mia ac kiwi méṅ yomuhuc ooyawac hezac ésécnec; Anutunéṅ siṅ nimmianzu ionac niṅac wamma némaria méṅ walac mezerirecac hezac imi kicnéṅ ménda héhéṅa, gezacnéṅ ménda niniṅa, waṅu baec ic méṅac ewa qeri méṅnéṅ ménda niṅtegic qinṅtegiira wanzac. ¹⁰ Waṅu imuhucya imi Anutunéṅ ionac qahac, néṅ nonac muru Uṅa Téréyanéṅnec mewinini nénécmiyec. Uṅa Téréya imi mia iwawai moczoṅ niṅtegitcma Anutuac nininṅ qeyu hiṅgac hiṅgarawac séc niṅtegitcanczac. ¹¹ Ic méṅac hénia imi tosara qahac, néṅ uṅaya qeri-aiguc keczac imi sac ninzac. Hénia imuhucyanec Anutuac hénia imi acguc tosara qahac, néṅ Anutuac Uṅanéṅ sac ninzac. ¹² Nini imi baecac uṅa imi ménda meyiṅ, néṅ nini sese Anutunéṅ ewa hiawac nénécmiyec imi niṅtegitcbinṅ niṅac Uṅa Téréya Anutu arunec hahaya imi mema kecziṅ. ¹³ Nini imuac mia zéauma baec icac niṅtegic qinṅtegitcnéṅ ku nénécmimia imuacnec ménda mema zéanzin, néṅ Uṅa téréyanéṅ ku nénécmiyec imuacnec mema zéanzin. Iwawai

Uṅa téréyawac murunec hahaya imi Uṅa téréyawac sesenéṅ méra nénécmiyu niṅtegitcanczin. ¹⁴ Séwiac siṅiguc keczac imuhucyanéṅ iwawai Anutuac Uṅa téréyawac sese imuac niṅu qelaṅa tanec waṅu, ménda aṅgétianzac. Iwawai imuhucya imi Uṅaguc niṅgésimacac séc, imuac niṅac ic imuhucyanéṅ méndagucnec niṅtegitcanczac. ¹⁵ Ic Uṅa téréyagucnéṅ iwawai Anutu arunec hahaya imi moczoṅ hia niṅgésima aṅgétianzac, néṅ eṅeya imi gésigési aciguc ménda opocgic eṅanzac. ¹⁶ Mérénéṅ Miṅ Kewuac ewa siṅ niṅtegitcma hia kumimac me?✧ Waṅu neṅaṅ imi Kristoac ewa siṅ imi aṅgétima kecziṅ.

3

Korinti hénaorinṅ imi héndéṅamuma kecgitc.

¹ Dacmuna hécna ni ic embac Uṅa téréyaginaguc énézéanzua ésécnec onac énézémanṅ zé os-izua. Imuac séwiguc kecec zéma Kristoac kokochéra énézéanzua ésécnec énézézua. ² Ini nene selia nemuac séc qahac kecaṅgic imuac niṅac ni nene selia ménda gumu énécmima namunec gumu énécmianṅi. Deguc imuhucyanec séha ménda seligima keczazu. ³ Sugcinaiguc nimbupuc waṅamuma méndéṅ amuma euṅac wamma keczazu imuac niṅ, ini éréma kecma deguc acguc séwiac siṅiguc keczazu. Haka imuhucyawac wamma dimuhuc nini baec icac haka ménda niṅtohoanzinṅ hia zéwunec? Imi osiosiya. ⁴ Ic méṅnéṅ ni Pauloac ic, duṅa ic méṅnéṅ ni Apoloac ic zéanzu. Imuac ini baec ic zéma ic eṅomia ménda keczu me? ⁵ Imuhuc waṅkeczuiguc qesiénécmiwa acna meléṅgic. Apolo imi méré, néṅ Paulo ni imi méré? Niri imi Miṅ Kewuninanéṅ sécnira ai buṅa qenérécmiyu welenṅ qeṅe sac kecma méra énécmizic ini Miṅ Kewu ninzéngeṅa keczu. ⁶ Ni héihimic

✧ 2:16: Yes 40:13

wamba Apolo imi weric héwiñ ai meyec.* Wañu Anutunéh meyandi énécmiyec. ⁷ Imuac héihimic wawaña me weric héwiñ wawaña imi enomia zézéya, néñ meyandiyec Anutu iwac sac niñgic eñeña wammac. ⁸ Héihimic wawaña zéma weric héwiñ wawaña imi sécgira momacguc, ai meanzaoc séc ekac ekac boña érécmiyu memaocac hezac. ⁹ Niri imi Anutuac mérahéréra wamma i guc momacnec ai meanziñ, néñ ini imi Anutuac nene ai zéma Anutuac ama wanzu.

¹⁰ Ewa hiawac buña nuac néñec séc meriqe ic niñtegic qñtegiyaguc ésécnec neñ ama baecya mindiñiwa tecgéyu, tosraneñ imuac qahaiguc ama miyacgéanzu. Wañu ama memu imi eneñ dimuhuc mewiñ imuac dindiñanec niñgésimu. ¹¹ Baec qambaña neñ héimindiñiwa hezac imi mia Yesu Kristo, imuac méñnéñ méñ imi waima méñac héimindiñi wammucac séc qahac. ¹² Wañu baec qambaña imuac qahaiguc goli me siliwa me hoc eeyaguc me ic hésa me ic haréña me tomocnéñ memuiguc, ¹³ kecma imuac hénia imi nalé yandanéñ hama mewininiyu hichitegiçmac. Nalé imuaru imi geric bélañ yandanéñ onoma aigina dimuhuc megic imuac hénia imi measarimac. ¹⁴ Méñac méñ gericnéñ zebipiyu solañanec heyu bakia hia memu, néñ ¹⁵ méñac méñ gericnéñ zema zedaru amaya qahac wammaciguc, eñeya imi goiya héima añgéh timimac, néñ geric igucnec metec metecgia tanec wammac. ¹⁶ Ini Anutuac ocmuñ téréya keczu imi zéma Anutuac Uña téréyanéñ qeriginaiguc tacyac wañanzac imi ini ménda niñyacgézu me? ¹⁷ Anutuac ama imi téréya, imuac mia méñnéñ méñ Anutuac ocmuñ téréya imi mebirimac imi Anutunéh ic imi auyu qahac wammac. Ini imi ocmuñ téréya wanzu.

¹⁸ Ini ikoc ménda wañamumu.

Onarunec méñnéñ eñeya niñac niñu baec yomuac naléyaiguc niñtegic qñtegic ic wanzaciguc, memaamuma qelaña wammac. Walac imuhuc wammaguc niñtegic qñtegic ic héra wammacac hezac. ¹⁹ Baecac niñtegic qñtegic imi Anutuac muru qelaña tanec wanzac. Ac méñ yomuhuc ooyawac hezac imuac niñac imuhuc zézua;✧ Inéñ niñtegic qñtegic ic imi eñañ haka diwi qiwiliña iminéñ bétac ésécnec haima énépésianzac. ²⁰ Méñ imi yomuhuc, Miñ Kewunéh niñtegic qñtegic ic ionac niniñ imuac niñu haréña tanec wañanzac.✧ ²¹ Iwawai moczoñ yanda imi onac buña kecénémizac, imuac niñac baec ic onac niñgic mepé qepésiginaguc ménda wammac. ²² Paulo me Apolo me Kefa me baec kurumeñ me kekec me humuc me deguc kekera me bian hahaya imi moczoñ onac buña. ²³ Wañu ini imi Kristoac buña, Kristo inéñ Anutuac buña wanzac.

4

Yesuac Méliméli ic ionac welen qe qe ai.

¹ Ini nonac niñac niñgic Kristoac welen qe qe ic zéma Anutuac ac saña imuac ai ic wambiñac hezac. ² Wañu ai buña késa keczu imi eneñ ai imuac niñkumuma kenhéi hahéigina qahac memuac hezac. ³ Wañu ini me tosara nuac zégési néñangic imuac nimba héra yanda ménda wanzac. Ni nenaoc acguc nena ménda zétecgé amuanzua. ⁴ Ni késpedesicna méñ ménda niñtegicanzua, néñ hakana imuhucya niñac ic solaña zénénéña ménda hezac. Wañu hia zétecgé némmacac hezac imi Miñ Kewunina momacguc sac keczac. ⁵ Imuac nalé yanda imi ménda hayunec, Miñ Kewunéh ménda hayunec imi méñnéñ méñ ic embac tosara ménda zégési énécmimu. Inéñ hama siñi tunumaniguc musañ gégéya imi

* **3:6:** Girik aciguc; doku haimiyec. ✧ **3:19:** Yop 5:13 ✧ **3:20:** Leg 94:11

mewininima ewa qeriginaiguc ewa siñ hezac imi mewininimac. Nalé imuaru Anutunéj ic embac eñac eñac mepési énécmiyu anjétimu.

⁶ Ninzéh ninzéh dacmuna hécna, eñac kenkésa hakésa ménda wamma séwi eñeñ ménda wammu niñac, ini ac ooyawac hezac imuac sénganjeniguc ménda logima mamu zézéya imi nonac murunec nimma niñarenjému niñac, ni méra énécmimanj zé ni zéma Apolo nekanj suruc wamma séséc acwac wañ énécmizua. ⁷ Mérénehéj gési énécmima meyac énécmiyu séwi eñeñ wañkeczu? Wañu iwawai he énécmizac imuarunec ménda énécmimia ménéhéj mén hezac me? Qahacgucnec, moczoñ énécmiyu késa kecma dimuhuc hénihénia igucnec eñeñ buñawac heyecac ésécnec séwi eñeñ wañkeczu? ⁸ Ini mia bec tomenj qeque wañkeczu. Bec mérianj yandaguc wañkeczu. Nini qahaciguc eñacnec kecma ic kewu bec wañkeczu. Nini imi iniguc momacnec ic kewu héla wamma kecbinj niñac ini bec ic kewu héla wamma kecbunec zéma ninziñ. ⁹ Ni nimba Anutunéj Yesuac Méliméli ic nini humucac buñá zétecgé nénécmimia tanec tetecgiaiguc nonoporu mamayagina wanzinj. Wañu nini imi baec kurumenjiguc kua meme uña zéma baec ic kicginaiguc ninicdesic wawañawac buñá wanzinj. ¹⁰ Nini imi Kristoac niñac wamma ic qelaña wanzinj, néj ini imi Kristoac qeriaiguc niñtegcic qinñtegcic ginaguc wanzu. Nini imi qeka meka wanzinj, néj ini imi kucginaguc wanzu. Ini imi eebipiginaguc wanzu, néj nini imi maqeqeya wanzinj. ¹¹ Hama éréma deguc imuac sura séc nini imi yaka doku niñ humuma, séwi usu qahac nununesi wañ nénécmiyu kianj éséc kecanziñ. ¹² Wañu méraninanéh ai réwéria meanziñ. Saec ac wañ nénécmigic mozoc ac wañ énécmianziñ. Wañu nununesi wañ nénécmigic bisiqatéh wañ énécmianziñ. ¹³ Wañu zébiri qébiri

wañ nénécmigic ac bakia goigina héima wañ énécmianziñ. Érékecma deguc nini imi baec ic moczoñ yanda ionac nenesic tanec wamma keczinj.

¹⁴ Ni gamu qeque wañ énécmimanj zé kiwi yomi ménda oénécmizua, néj onac mia nambérac sorochécna zéma nimma pakenj ac wañ énécmimanj zé oénécmizua. ¹⁵ Kristoac qeriaiguc kiwi ic imi kilenj keczu, néj sugginaiguc hélacnec manjoc wañ énécmianzu imi sasala qahac. Wañu neñ imi Yesu Kristoac qeriaiguc buña suruc hiabia imi ku énécmima ini nena nambérac hécna ésécnec azi mema mihicji énécmiyi. ¹⁶ Imuac ni zénañgé énécmizua. Wañanzua imuac séciguc méndacma wamma kecmu. ¹⁷ Ni hénia imuac niñac wamma mia Miñ Kewuac qeriaiguc nuac nañ sorocna wamma keczac Timoteo imi mélimiwa onac muru hazac. Wañu inéh mia Kristo Yesuac qeriaiguc haka wañanzua imi zéma baera baera lelecgéma hénaoñ ama séc emma ku énécmianzua imuac mia héiqeli énécmimac. ¹⁸ Onarunec tosiánéh ni onac muru ménda hamanj éséc nimma séwi eñeñ wamma keczu, ¹⁹ (19a) néj Miñ Kewunéh niñu sécgéyu focdac onac muru hamanj. ²⁰ Anutuac héngalenj ama arenja yanda imi ac eñomiaiguc ménda hezac, néj Uña téréyawac kuciguc hezac. (19b) Imuac niñac ni hama séwi eñeñ ic ionac inictegcicma acgina qahac, néj kucginaguc me qahac imi inictegcimanj zé ninzua. ²¹ Ini dimuhuc wañ énécmimanj niñac ninzu? Hihilocguc hamanj me goi héihéi zéma ewa bénzéhnehéj ewa qerinaiguc sécgénéñu hamanj?

5

Kaiseroac hakanéh hénaoñ mebiri énécmiyec.

¹ Sugginaiguc kaisero haka hezac zégic niñi. Wañu kaisero imuhucya imi ic enia ionac sugginaiguc acguc ménda heheya. Ic ménéhéj eñeya manjocyawac iniña wagicma i guc

kecanzac imuac mia zézua. ² Wañu ini séwi eñeñ wamma keczu. Haka imuac ewa biric ménda wanžu. Haka imuhuc wañec imi sugcina igucnec nesigic kembacnec, néñ imuhuc ménda wañkeczu. ³ Ni séwinanéñ lakec kecza, néñ qeri uñananéñ iniguc kecma imuaru kecza séc, haka imi wañec i bec zétecgémizua. ⁴ Ini Miñ Kewu Yesuac qaraiguc azorogic imuaru, ni acguc uñananéñ iniguc kecza. Miñ Kewunina Yesuac kuc acguc imuaru keczac. ⁵ Ic imi Biria miñinawac mériaiguc waimimia wañec. Imi mia séwiya imi humuqai wammac, néñ uñaya imi Miñ Kewunina Yesuac nalé yandaiguc keckec mihicñimac niñac imuhuc wammimia wañec. ⁶ Séwi eñeñ wañanzu imi haka hiabia qahac. Yis komodianéñ falawa uha dokuyaguc imuac séc sécgéanzac imi ini ménda ninzu me? ⁷ Ini héni hénia igucnec yisginaguc qahac imuac deguc falawa uha qelia wambiñ zéma, yis wahala imi giligic kendacmac. Naguc sacyaguc ogicma kenkeña, kendoñ imuac ramaya Kristonéñ doenina mema humuyec. ⁸ Imuac kendoñac tachin niñ, yis wahala qahac, yis biria zéma kai ziliwenaguc qahac, saméñ héla zéma solaña yisya qahac nema tachin.

⁹ Kaisero ic iniguc mutu qutulan ménda wammu niñac nuac kiwi-iguc oénécmiyi, ¹⁰ néñ ac imuac hénia imi baec yomuac kaisero ic me hémbaoc ic me señkowu ic me baniarawac mepé qepési ic imi méndagucnec ala wamma kecmu niñac ménda zéyi. Imuhuc wambiñ zé baec yomi waima ken humuni sécgémacac hezac imuac mia imuhuc zézua. ¹¹ Imuhuc qahac, néñ deguc oénécmizua imi yomuhuc; Ninzén ninzén dacmuna kecziñ zéanzu ionac sugcinaiguc méñnéñ méñ kaisero me hémbaoc me baniarawac mepé qepési wawaña

me zébiri qébiri wawaña me doku seli nene ic me señkowu wawaña iniguc imi mutu qutulan ménda wamma yaka acguc momacnec ménda nemu. ¹² Ni ic enia keczu imi némaciguc zégési wañ énécmiwinec? Imi osiosiya. Wañu héniorin eñañ sugcinaiguc imi ménda niñgési amumuac hezac me? ¹³ Séngagen ic imi Anutunéñ niñgési énécmimac, néñ biria meme ic imi mia eñañ sugcina igucnec nesimigic mama kemmac.

6

Hénaorin sugcinaiguc tualefic hicñiyu dimuhuc wammu.

¹ Onac muru méñnéñ alaya méñac késpedesic ac késa kecmac imi météré ic ionac muru ménda zéhicñima késpedesic ic ionac muru zéhicñimac me? ² Météré icnéñ baec ic zégési énécmimuac hezac imi ménda ninzu me? Baec séc ic embac moczoñ zétecgé énécmimuac hezaciguc, ac ai efefiadac méñ heyu hia ménda zétecgéme me? ³ Neñañ imi kua meme uña zétecgéwiñac hezac imi ini ménda ninzu me? Imuac baecac ara efefia imi eñaoc hia niñgési wammucac hezac.* ⁴ Imuac, baecac kekeciguc ac méñ hicñiyu ini ic méñ hénaorin sugcinaiguc niñgic mamaya wanzac imuhucyanéñ ara imi zétecgémac niñac hia kumumimu me qahac?† ⁵ Ni gamugina nimmu niñac ac imuhuc énézézua. Sugcina igucnec ic méñ niñtegic qinñtegicyaguc dacmuna eñañ ac hia zétecgémacac séc méñ méndagucnec kecénécmizac me? ⁶ Dacmuna ninzén ninzén giraguc néñ aciguc opocamuwic zé ic ninzén ninzén gina qahac ionac muru hia kemmac me? ⁷ Ini eñawunec aciguc opoc amugic késpedesicina winiñu hicñitegirec. Imuac hénia imi ini bec momacnec aciguc maunuyu gamu qequeginaguc wandaczu. Néwécgeña, késpedesicina

* **6:3:** Girik aciguc; Wañu baec yomuac ara némac niñac toroqema zéwiñec? † **6:4:** Kiwi tosaraiguc; Hénaorin sugcinaiguc ic eñomia méñ hia kumumigic ara imuac zégésigési ic wammac.

en bisigic hia wambacnec. Wañu waigic ikoc icnéñ iwawai onagiru hia wambacnec. ⁸ Imuhuc ménda wamma ini haka biria wañamuma ikoc wamma iwawai onagic amuanzu, néñ imi enen mia enañ ninzén ninzénac dacmuna hécgina keczu. ⁹ Ic birianén Anutuac héngalen ama areña yanda imi mératéc ménda memuac hezac imi ini ménda ninzu? Ikoc wañ énécmiwu niñac, kaisero ic me, baniara mepé qepési ic me sasanjaiguc eu iniñ hénia qelologi ic me, embac ala me ic alawac inichaoc wawaña me, icnéñ ic alayaguc kaisero wawaña me, ¹⁰ kowu nene ic me hémbaoc ic me doku selinéñ ewa soho wawaña me zébiri qébiri ic me diwi qiwiliñ ic imuhucyanén Anutuac héngalen ama areña yanda imi mératéc memuac séc qahac. ¹¹ Wañu suginaiguc ic imuhucya kecgcic, néñ Miñ Kewu Yesu Kristoac qaraiguc neñañ Anutuac Uña Téréyanén zuac énécmima météré énécmima mesolañi énécmiyu keczu.

Qeri séwigina imi Anutuac buña.

¹² Ni haka sasalanec wammañ zé hia wammañac hezac, néñ wammañ séc moczoñ méra némmacac séc qahac. Haka sasalanec hia wammañac zénéneña, néñ ni haka méñnéñ méñ ménda waiwa méra bawu nopocmac. ¹³ Nenenén tomenac wañu tomennéñ neneac wanzac, néñ Anutunén imi moczoñ metecgéyu qahac wammac. Séwinina imi kaiseroac ménda hezac, néñ imi mia Miñ Kewuninawac heyu, Miñ Kewunina imi mia séwininawac galeñ kecanzac. ¹⁴ Anutunén Miñ Kewunina humuc igucnec meqeliyec. Wañu iwac kuhanén neñañ muñguc meqeli nénécmimac. ¹⁵ Séwigina imi Kristoac séwi tasia wanzac imi ménda ninzu? Wañu Kristoac séwi tasia iminéñ dimuhuc melenjic hénia yanda embacac séwi tasia wammac?

Qahac téngén. ¹⁶ Hénia yanda embacguc toro qemaciguc i guc séwi momacguc wammaocac hezac imi ménda ninzu? Yomuhuc ooyawac hezac; Éréhécnén séwi momacguc wammaoc. ¹⁷ Imuac bec Miñ Kewuguc toroqemac imi i guc uña momacguc wamma kecmaoc. ¹⁸ Kaisero haka imuac qizizingéma kecmu. Képésic wañanzu sasala imi séwi busuninawac sénganjen hezac, néñ kaisero icnéñ eneya séwiac képésic wanzac. ¹⁹ Wañu séwigina imi enac enac qeriginaiguc kecanzac Uña téréya Anutuac murunec hahaya iwac ocmuñ téréya wanzac imi ménda ninzu? Ini imi séwiginawac miñina qahac. ²⁰ Ini imi boñhérgina meénécmimia wanzac. Imuac séwiginanén Anutu ee héihéi wammimu.

7

Zammarénj memeac hénia ac.

¹ Acgina kiwiiguc oma néngic imuac zéwa niñgic; Ic méñnéñ embac ménda mema kecmac imi hia, ² néñ kaiseroac manam batuc hezac, imuac niñ ic séc embac mema kecmu. Wañu embac séc ic mema kecmu. ³ Wañu icnéñ eneya séwiya imi iniña ménda añgén timimac. Embac acguc euya imuhucnec ménda wammimac. ⁴ Iniña imi eneya séwiyawac miñ mañgocya qahac, néñ euyanén imuac miñina wanzac. Euya imuhucyanec eneya séwiyawac miñ mañgocya qahac, néñ iniñanén imuac miñina wanzac. ⁵ Enañ séwigina iniñgina me euginawac en ménda añgén tiénécmigic. Zéwelec welecac efima nalé titiña mihicjiwiñ niñac walac zéeminiñ wamma imuhuc wañgic tecgéyu muñguc toroqe amumu iminéñ hia wammac. Enañ ewa singina helanzi amugic, Biria miñinanén batucgé énécmiwac niñac. ⁶ Wañu ac imi qenanjé wamma zézua, néñ ménda zéseli énécmizua. ⁷ Ic moczoñnec

☆ 6:16: Hén 2:24

ni ésécnec wamma kecmu niñac wanzua. Néh icya icya eñeya sese Anutuac murunec hahaya késa keczac. Méñnéñ méñac késa keru méñnéñ méñac késa keczac.

⁸ Ic embac ménda meamuma kecanzu zéma embac malé ionac mia yomuhuc zézua; Ieneñ ni éséc kecgic hia wammac. ⁹ Eñ kecgic séwiac siñginanéñ geric bélaña ésécnec onoyu hiabia qahac wammac. Sécgina imuhuc wanzaciguc eu iniñ meamuma kecgic sécgémac. Imuac niñac séwiac siñgina helanzi amuwinañac séc qahac wañu ic embac meamuma kecmu. ¹⁰ Zammaréñ meamuma keczu onac mia yomuhuc zéseli énécmizua; (Zézé seli ac yomi nuarunec qahac néñ Miñ Kewuarunec.) Embac imi icyawac murunec waimimia ménda wammac. ¹¹ (Néh waimimia wammaciguc ic méñ ménda mema eñ kecmac me euyawac muru muñguc luae mihicñi mimia wañu toroqemac.) Wañu icnéñ imuhucyanec iniña ménda waimimac. ¹² Ac yomi mia tosia ionac énézézua; (Wañu ac yomi nuarunec, néñ Miñ Kewuarunec qahac.) Ninzén ninzén dacmuna méñac muru iniña méñ Miñ Kewu ménda ninzénagéma kecmac euyaguc momacnec kecmac niñ ewa siñ hemiyu iniña imi ménda waimimac. ¹³ Wañu embac méñac muru euya méñ Miñ Kewu ménda ninzénagéma kecmac iniñaguc kecmanñ zé ewa siñ hemiyu euya imi ménda waimimac. ¹⁴ Euya Miñ Kewu ménda ninzénagéma keczac imi iniñawac ninzén ninzénanéñ métérémmimac. Wañu iniña ménda ninzénagéma keczac imi euyawac ninzén ninzénanéñ métérémmimac. Qahac wambacnec nambérac hécgina acguc solaña ménda wambunec, néñ deguc solaña kecgic nambérac hécgina imuhucyanec solaña keczu. ¹⁵ Néh ménda ninzénagéma kecanzu ionac suginaiguc eu iniñ méñnéñ wai

amumaociguc wai érécmigic imuhuc wammaoc. Ic me embac imuhucya imi zézé seli iminéñ ménda ziki énécmizac. Néh ini imi Anutunéñ luaeguc héihéré énécmiyec. ¹⁶ Imi mia embac gi Anutunéñ euga kecec héla mihicñi mimac me qahac imi ménda ninzañ. Ic gi imuhucyanec Anutunéñ iniñga kecec héla mihicñi mimac me qahac imi ménda ninzañ. Imuac siñginawac ménda wammu.

¹⁷ Néh Miñ Kewunéñ icya embacya séc ewa hiawac buña méndéñ énécmiyec imuac séciguc héna imuac me imuac unuruyec séc ténggéñ méndacma wammu. Ni hénariniñ ama séc imuhuc zéseli énécmianzua. ¹⁸ Séwiiguc séwi tasé heric heriraguc keru Miñ Kewunéñ hérémiyeciguc séwi tasé hericheric haka waimac niñ ménda zénañgémimu. Wañu séwi tasé hericheric qahac keru Miñ Kewunéñ hérémiyeciguc séwi tasé hericheric memac niñ ménda zénañgémimu. ¹⁹ Séwi tasé herichericiguc kecec me séwi tasé hericheric qahac kecec iminéñ héla qahac, Anutuac héna acwac niñtohoma kecec iminéñ mia héla wanzac. ²⁰ Imuac niñ nanañ imuaru me imuaru nañu Miñ Kewunéñ héihéré miyeciguc nanañ imuacnec nañkecmac. ²¹ Gi welenñ qeque kecnanec héihéré géñeciguc niñna iminéñ réwériga ménda wammac. Wañu kecec ziki sipacya qahac mihicñiwésémañ imuac héna méñ béréngé géñu efima kecec ziki sipacya qahac imi hia mihicñiwésémañ. ²² Welenñ qeque ic kerunec Miñ Kewuac qeriaiguc héihéré mimia wanzac imi welenñ qeque keczac, néñ deguc Miñ Kewuac buña wamma keczac. Héna imuhucyanec miñ mañgoc kerunec héihéré mimia wañec imi miñ mañgoc wanzac, néñ Kristoac welenñ qeque ic wañecac keczac. ²³ Ini bec boñgina memeya imuac niñ ic onac welenñ qeque ménda kecmu. ²⁴ Dacmuna hécna, méñnéñ méñ héihéré mimia wañec nalé

imuaru arenj méñac méñ nanjkerec arenj imuarunec namma Anutuguc momacnec kecmaoc.

Embac serañã zéma embac malé ionac pakeñ ac.

²⁵ Embac serañã ionac Miñ Kewuac ackuazéc méñ ménda késa keczua. Wañu Miñ Kewunéñ ewa biric niñnéñu méñzé méñzéna qahac kecanzua nenaoc mia nena niniñnawac zéwa niñgic. ²⁶ Neñ nimba nalé zéna waiyayaguc yomuac niñac ic méñnéñ kecanzac imuhucyanec kecmac iminéñ hia wammac. ²⁷ Imuac gi embacgaguc dérécgé érécmimiawac keczaociguc ménda waiwésémañ. Wañu gi embac qahac solañanec keczañiguc embac memañ zé ménda nimbésémañ. ²⁸ Embac memañ zé mewésémañiguc iminéñ kápésic ménda wammac. Wañu embac serañã méñnéñ ic memaciguc imi acguc kápésic ménda wammac. Wañu imuhucya ieneñ kekecginaiguc yéwéri sasala mihicñimu. Imuac niñ ni añgéñ tiéncmimañ zé imuhuc zézua. ²⁹ Alahéçna ac yomi zéwa niñgic; Nalé meducñiyu hotoñadac hezac, imuac niñ ic tosara embacginaguc ieneñ embac qahac ésécnec kecmu. ³⁰ Wañu siacanzu imi eneñ zésiaccgina qahac ésécnec kecmu. Wañu ségiségi wañanzu imi eneñ ségiségigina qahac ésécnec kecmu. Wañu iwawai boñ meanzu imi eneñ iwawaigina qahac ésécnec kecmu. ³¹ Baecac iwawainéñ ai meanzu imi eneñ, niñgic imi ménda he énécmizac ésécnec wammac. Baec kurumeñ deguc hénzu imi hama keñu qahac wandacmac imuac mia. ³² Eneñ mia iwawai omaya imuac mia niñ éréhéc ménda wamma kecmu niñac nimma zézua. Ic méñ iniña qahac kecanzac inéñ Miñ Kewuac ai niñac niñ goro wamma dimuhuc wamma Miñ Kewu ségiségi mihicñi mimañ zéma nimmac. ³³ Iniñagucnéñ mia dimuhuc wamma iniña ségiségi mihicñi mimañ zéma baecac

iwawai niñac niñgumbi niñguñ wañanzac. ³⁴ Wañu ewaya téma éréhéc wañanzac. Wañu embac serañã me embac ic ménda mema kekera méñnéñ Miñ Kewuac ai niñac niñgumbi niñguñ wamma eñeya séwi uñaya momacnec Miñ kewuac buña haimac, néñ embac icyagucnéñ dimuhuc wamma euya ségiségi mihicñi mimañ zéma baecac iwawai niñac niñgumbi niñguñ wañanzac. ³⁵ Ziki énécmimañ niñac ménda zézua, néñ ini solañanec kecmu niñac ac yomi énézézua. Ini solañanec kecmu ewagina ménda héséñunec Miñ Kewuac howiacnec kekecgina haimimu niñac imuhuc zézua.

³⁶ Ic méñnéñ embac serañã eñeya buña qemimia hemiyuguc haka dindiñanec ménda wammianzac tanec wanzaciguc, wañu embac buñaya imi zammaréñ naléya ogicma embac yanda wamma keczaciguc imi ewa siña méndacma hia memac. Imi mia kápésic qahac. Iereñ imi kileñ meamumaoc hezac. ³⁷ Wañu ic méñnéñ ewayanéñ nimma embac imi ménda memañ zé niñ seligizaciguc, wañu kileñ memac niñac iwawai méñ ménda hinocgézaciguc, wañu eñeya séwias siña imi hélanzi amumac ac séc kuha hemiyu ménda memañ zé ewaya zikizaciguc, imi acguc hia wanzac. ³⁸ Imuac embac serañã mezac imi haka hia wanzac, néñ embac ménda mezac imi haka séc méñ ogicma hia wanzac.

³⁹ Embac méñ imi euyanéñ kekecguc kecmac séc hésa qatéyaguc wanzac. Euya humuyu ic méñ me méñ memañ zé wammaciguc imi hia memac, néñ Miñ kewuac ewa sinjiguc wammac. ⁴⁰ Niniñnaiguc imi eu qahac imuhucnec kecmac imi séc méñ ogicma ségiségiyaguc wammac. Wañu ni nimba Anutuac Uña Téréya imi nuac muru acguc henénzac imuac niñac ac imi nuarunec sac qahac.

8

Banjarawac ohaihaiyawac ara.

¹ Banjarawac ireha imuac mulu haimimia imi hénia nindacma kecziñ imi niñyacgéma kecziñ. Wañu niniñ imi tétéc qequeac haka mihicñianzac, nén goi héihéi iminéñ qenanğéac haka mihicñianzac. ² Ménéñ ménéñ eñeya niñac niñu niniñaguc wammac imi, ac niñasarimacac hezac imi ménda niñasarimanec keczac. ³ Wañu ménéñ ménéñ Anutu goi héihéi wammianzac imi Anutunéñ nimianzac. ⁴ Imuac olémbañ banjarawac ireha imuac buña haihaiya imi mema neanzu imuac mia yomuhuc zéma ninziñ; Banjarawac ireha baec kurumeñiguc hezac imi moczoñ eñomia. Anutu imi ménéñ qahac, nénéñ momacguc sac keczac. ⁵ Baec me kurumeñiguc anutu zéénécmimia sasala hezac imi hélacnec. Anutu sasala miñ kewu sasala keczu zézéya, ⁶ nénéñ kileñ neñañ muru imi Anutu momacguc Mañgocnina sac kecnéncmizac. Iwarunec mia iwawai momac yanda hicñidarec. Wañu neñañ iwac wamma kecanziñ. Wañu imuacnec Miñ Kewunina Kristo Yesu momacguc sac keczac. Wañu inéñnec iwawai momac yanda mihicñi énécmiyu kecgic neñañ acguc iwacnec kecanziñ.

⁷ Nénéñ niniñ imuhucya imi ic séc ménda késa keczu. Imuac niñac ic tosia ieneñ banjarawac ireha imuac niñanğic séc nimmanec kecma nene newiñ zé, yomi banjarawac ohaihaiya gezañ, zéma niñ éréhécguc wamma negic eñañ ewa qeriginanéñ kuc mama wamma zapi qeanzac. ⁸ Yaka neneac hakanéñ nonagiru Anutu hosucgéwiñac séc qahac. Ménda newiñiguc séc ménéñ ogicma biriwiñac séc ménda hezac. Imuhucyanec newiñiguc séc ménéñ ogicma hiaruwiñac séc ménda hezac. ⁹ Nénéñ técgina nimma kecmu. Ewa éréhéc ménda wamma ewa siñginawac séc wamma megic

haka iminéñ alahécgina bébélacgia tosara méwétécgé énécmiwac niñac. ¹⁰ Gi niniñgaguc nénéñ banjarawac ireha imuac ocmuñ qeriaiguc nene saméña nema tacna, ic ninzéñ ninzéña bébélacgia ménéñ ménéñ imuhuc gémma kuc mema banjarawac ireha imuac nene saméñ imi efima mema newac niñac. ¹¹ Haka imuhuc hicñimaciguc imi guac niniñganéñ ninzéñ ninzéñ bébélacgia dacmunaga Kristonéñ wammima humuyec i mebirimac. ¹² Gi mia imuhuc ninzéñ ninzéñ dacmunaga bébélacgia ewa qeriaiguc wizi ésécnec hénéñ géwésémañ iguc imi Kristo képésic wammizañ ésécnec wammac. ¹³ Imuac nenenéñ ninzéñ ninzéñ dacmunana ménéñ méwéctécgé mimaciguc, ni yañ busia méndagucnec nema dacmuna imi qonzontonéñ gégéya ménda mihicñi mima kecha nalé teteçgia hamac.

9

Yesuac Méliméli ic ionac nananğina.

¹ Ini niñgic, ni ziki sipacnaguc kecdua me? Ni Yesuac Méliméli ic ménda wanzua me? Ni Miñ Kewunina Yesu ménda héñi me? Miñ Kewuninawac qeriaiguc ainawac héla hicñima kecanzu imi ini qahac me? ² Ini mia Miñ Kewuninawac qeriaiguc Yesuac Méliméli ic ai buñanawac asé kiwi tanecac hicñima kecanzu. Imuac niñac ni ic embac tosia ionac muru imi Yesuac Méliméli ic ménda gezañ kecbiac, nénéñ onac imi Yesuac Méliméli ic hélawac kecanzu.

³ Zégési wañnéñanzu ionac mia yomuhuc zéma saiwa acna wañ énécmizua; ⁴ Niri nene doku newicac qac buña ménéñ ménda zénérec mimiawac kecziñ me? ⁵ Yesuac Méliméli ic tosia zéma Miñ Kewuac munahéra zéma Kefa ieneñ imi inihécgina kecnéncmigic ai meanzu. Wañu nini imi imuhucyanec wamma kecbiñ zé qac buña ménda zé nénécmimia wac kecziñ me? ⁶ Wañu ni zéma

Banaba niri sac séwiguc kekecac ai waima Anutuac ai sac mewic niñac qac buña ménda zénéréc mimiawac kecziac me? ⁷ Wañu mérénéñ téngiñ ic kecma eñeya soukiwa kiricma welen qemac? Wañu mérénéñ waiñ ic himicma imuac gocmia méñ ménda menec wammac? Wañu mérénéñ rama inicgaleñ wamma ionac namu késanec ménda wammac? ⁸ Ni ac imi baec icac nanañiguc namma zézua me? Héna ac acguc imi ménda zéhicñizac me? ⁹ Moseac héna aciguc ac méñ yomuhuc hezac imuac mia imuhuc zézua; Burumakao méñnéñ padi gocmia tizizama séwéla qétimaciguc ufiñnéñ kuaya ménda osomu, néñ waigic nemac. Ini niñgic, Anutunéñ burumakao ionac niñac ewa goro wanzac me? ¹⁰ Moczoñ ic neñañ niñac ménda zéyec me? Hélañec, imi mia ic neñañ niñac imuhuc ooyawac hezac. Imuac niñac ai patoma keczac inéñ héla niñac niñkumuma patomac. Wañu metocgézac i acguc nena buña henémnac zéma niñkumuma metocgo wammac. ¹¹ Nini onaru qeri uñawac iwawai himiriñ. Wañu ic imuhucyanéñ onarunec séwíac iwawai mewiñguc, niñgic sécnina ogicma kunéñ yanda meziñ tanec wammac me? ¹² Tosia ieneñ onarunec séwíac iwawai imi memu niñac zéénécimimia wañu niri imi imuac séc imi ogicma kileñ imuhuc hia wambicac hezac, néñ Kristoac buña suruc hiabia imi neña qahac saima kemmac niñ wamma qac buña zénérécmiyec séc ménda wamma imuac me imuac osimaguc kileñ yéwéri imi bisiqatéñ wamma kecanzic. ¹³ Ocmuñ téréyaiguc ai meanzu imi enéñ ocmuñ téréya imuaru nene miñicñima neanzu. Wañu zaki téréyaiguc welen qeque ai meanzu imi enéñ zaki téréya imuac buña haihaiya imi sécgina séc meanzu imi ini ménda ninzu? ¹⁴ Héna imuhucyanec Miñ Kewuninanéñ yomuhuc zéma zéseli nénécmiyec; Buña suruc hiabia

zézé ic imi enéñ buña suruc zézé ai iminéñnec séwiginawac kekec qenanéñ wamma kecmu. ¹⁵ Wañu ni wawañawac séc me memeyawac séc imuhucya imuhucya méñ ménda wamma meanzua. Ac imuhuc zéma oénécimizua imi mia ini imuac séciguc wañ némmu niñac ménda zézua. Qahacgucnec, osima humumañ zé hia humumañ, néñ iwawai méñac méñ ménda zéwelec énécmimañ. Imuhuc wambinec méñnéñ méñ iwawai zéhiaruanzua imi mematiti wambac niñac. ¹⁶ Ai imi mia nuac qacnaiguc hainéñéña, imuac niñac hetecgémañac séc qahac. Buña suruc hiabia imi ménda zéau énécmimañguc imi saecnaguc wammañ. Héna imuac niñac, buña suruc hiabia zéauanzua hakana imuac mia zéhiaru amumañac séc qahac. ¹⁷ Ni ai imi nena ewa siñnawac mewinec kecma imuac bakia mewinec, néñ nena ewa siñnawac qahac, néñ niñkinzéñ wañ némma ai buña zénéñéña iwac mia meanzua. ¹⁸ Imuac ainawac bakia imi némac? Ni buña suruc hiabia zéau énécmianzañac séc boñtegiac zéau énémima buña suruc hiabia imuaru héima namma haka méñac méñ wawañawac séc buñana qenéñec imi méñ ménda añgétianzañ. Wañu ai meanzua iminéñ mia ainawac boña wanzac.

¹⁹ Ni ic momac yanda ionac muru taséna qahac solañanec kecanzua, néñ ogicma sasala énépésimañ zé kileñ welen qequeginawac opocamuma kecanzua. ²⁰ Yuda ic ionac muru imi Yuda ic tanec wañi imi Yuda ic énépésimañ zé imuhuc wañi. Wañu héna acwac méra bawaiguc kecanzu ionac muru imi ni héna acac bawaiguc ménda kecanzua, néñ ic héna acwac bawaiguc kekerá ésécnec wañi imi, héna acac méra baciguc keczu imi énépésimañ zé imuhuc wañi. ²¹ Ic enia kecanzu ionac muru imi ni héna ac qahac ménda kecma néwécgeña Kristoac héna ac imuac méra bacyaiguc

kecanzua, nér ic héna ac qahac kecanzu ionac tanec wañi imi, ic héna ac qahac imi énépésimañ zé imuhuc wañi. ²² Ic ninzén ninzén gina bébélaçgia ionac muru imi ic ninzén ninzén bébélaçgia tanec wañi imi, ic ninzén ninzén bébélaçgia énépésimañ zé imuhuc wañi. Ic hénia hénia ionac muru ic hénia hénia tanec wañi imi, tosara aṅgégina timañ zé imuhuc me imuhuc wañi. ²³ Ni buña suruc hiabia imuac wamma haka hénia hénia méndacma wañanzua imi, ni nenaoc acguc buña suruc hiabia imuac héla imi ic embac tosara iniguc momacnec memañ zé imuhuc wañanzua.

²⁴ Sombeñ yandaiguc nogicna gogicba aria wamma moczoñ usuñec keñanzu, nér sugcina igucnec momacguc sac onogicma bakia meanzac imi ini ménda niñtegiczu? Ini acguc bakia mewiñ zé imuhuc usuñec kemmu. ²⁵ Ariac ic eneñ onogicbiñ zé sigi hénia hénia kecanzu. Wañu imi eneñ zunzariñ miñicmiñicya houmacac hezac imuhucyawac orucginaiguc haimimu niñac wamma imuhuc wañanzu, nér neñañ mia iwawai ménda houhouyawac mewiñ zé imuhuc wañanzu. ²⁶ Hénia imuac niñac ni nenaoc héna hezac imi ménda héñtegicma sicsaoc ménda keñanzua. Wañu ni zika qemañ zé sawaiguc méragina sicsaoc gilianzu ésécnec ménda qeanzua. ²⁷ Nér ni ic tosara onac ackuazéc zéau énécmima kecma nena gorosoña wambi niñac séwinanéñ welen qe qe kecmaç niñ imuac siña qewa hiñgaru kecanzua.

10

Pakeñ ac Israel ionac wawañ meme igucnec hahaya.

¹ Alahécna, ini iwawai yomi ménda niñasarimanec kecmu niñac ménda wanzua. Esañ ambéc hécnina ieneñ moczoñ hosusuac amiaiguc kemmu kondun doku

namuñaguc qericma keñgic. ² Wañu moczoñ Mosearu toroqegic hosusu zéma kondun doku qeriaiguc naec énécmiyec. ³ Wañu nene téreya imuhucyanec nema keçgic. ⁴ Wañu ieneñ imi, Kristo qeri uñawac zamanziñ kecanzac inéñ méndac énécmiyu zamanziñ imuacnec mia qeri uñawac doku imuhucyanec nema keçgic. ⁵ Nér kileñ, ionarunec zañgégina moczoñnec séc ionac imi Anutunéñ ségiségi ménda wamma baec kéra kérasiaiguc unuyu humudacgic. ⁶ Wañu imi mia ieneñ haka biria siña nimma wañgic ésécnec neñañ imuhucyanec ménda wamma keçbiñ niñac haka imuhucyanéñ ésécac hiçñi nénécmiyec. ⁷ Ionac murunec tosara ésécnec ini banarawac welen qe qe ic ménda wammu. Haka imuhucyawac wañgic, ac yomuhuc ooyawac hezac; Ic embac ieneñ mama tacma nene zéma doku selia nema yacma nezéléléñ aria mezu. ⁸ Wañu ionac sugcinaiguc tosara ésécnec kaisero haka ménda wambiñ. Kaiwe ai meme momacguc imuaru ic embac 23,000 humuma madacgic. ⁹ Wañu Miñ Kewunina manam batuc ménda wammiwiñ. Ieneñ imuhuc wañgic mokoleñ eneñ inigic humudacgic. ¹⁰ Wañu ionarunec tosanéñ wañgic ésécnec niñdic niñduc ac ménda zému. Ieneñ imuhuc zégic metecmetec miñinanéñ metecgé énécmiyu qahac wandacgic. ¹¹ Ionaru haka hiçñiyec imuhucyanéñ éséc wañ nénécmizac. Wañu baec yomuac nalé tetecgiawac kecanziñ neñañaru pakeñ ac wañ nénécmimac niñ kiwiiguc ooyawac hezac. ¹² Imuac mia nañselizua zéma niñzu imi eneñ mama unuwac niñac téçgina nimma kecmu. ¹³ Ic séc hiçñi énécmianzac manam batuc imuhucya sac onac muru hiçñi énécmianzac. Anutu imi méñzé méñzéya qahac imuac niñac manam batuc séçgina ogicogicya imi ménda waiyu hiçñi

✧ 10:7: Mmh 32:6

énécmimac. Wañu manam batuc hicñi énécmimacac séc hia nanşelimu niñac néngacma kenkenjawac hena mihicñi énécmimac.

Baniarawac olémbañja.

¹⁴ Imuac mia inicsoroc sorochécna ini baniarawac welenj qeje ai imuac mia héñacya mema kecmu. ¹⁵ Ic niñtegic qinjegic ginaguc énézézanza ésécnec ac wañ énécmizua. Eñaoç mia ac énézézua imi niñgésigic. ¹⁶ Sokociguc mériañac waiñ doku, mériañ ac zéma neanziñ imi Kristoac sacya amunec qamunec haka qahac me? Wañu saméñ méndemma neanziñ imi Kristoac séwi busia amunec qamunec haka qahac me? ¹⁷ Nene saméñ hénia momacguc heyu saméñ momacguc amunec qamunec wamma neanziñ, imuac niñac nini sasalanéñ séwi busu momacguc wamma kecanziñ. ¹⁸ Séwiiguc Israel ic embac keczi ionac niñgic, mulu haima neanzu imi eneñ zaki téréyawac buña amunec qamunec ménda wamma kecanzu me? ¹⁹ Ac imi dimuhuc niñac zézua? Iwawai baniarawac haimimia imi iwawai héla wanzac me? Wañu baniara eñeya imi iwawai héla wanzac me? ²⁰ Imuhuc qahac. Ic enia ieneñ mulu haianzu imi Anutuac buña qahac, néñ kuwic onac haianzu. Ni ini kuwic iniguc amunec qamunec wamma kecmu niñac ménda wanzua. ²¹ Ini Miñ Kewuac sokoc igucnec* zéma kuwicac sokoc igucnec momacnec nemuac séc qahac. Wañu Miñ Kewuac zaeiguc zéma kuwic ionac zaeiguc momacnec toroqema nemuac séc qahac. ²² Me neñañ imuhuc wammanec kecma Miñ Kewu nimbupuc mihicñi miwiñ me? Kucninanéñ kuha ogiczac me?

Ninzéñ ninzéñ ic ionac keckec solañja.

²³ Iwawai moczoñ hia wambiñac séc, néñ iwawai moczoñnéñ méra

ménda nénécmidacmac. Iwawai moczoñ hia wambiñac séc, néñ iwawai moczoñnéñ ménda nañgé nénécmidacmac. ²⁴ Méñnéñ méñ eñeya nañgé amumañ zé ménda hochoc ai memac, néñ tosara onac nañgé énécmimañ zé hochoc ai memac. ²⁵ Ini nénnagémba sombeniguc yañ beric busia haigic heyu ewa qerigina solañanéñ yomi omaya me kuwicac buña zéma ménda qesiamuma eñ boñ mema oma nemu. ²⁶ Hénia imi yomuhuc; Baec zéma iwawaiya imuaru sécgéma hezac imi moczoñ Miñ Kewuarunec.✧ ²⁷ Ic enia méñnéñ héihéré énécmiyu amayaiguc emmuiguc, wéségina iguc iwawai haigic hezac imi imuac me imuac ewa qerigina solañja niñac wamma zéqesi ménda wamma efima hia nedacmu. ²⁸ Wañu ic méñnéñ yomi baniarawac mulu haimimia zéma énézémaciguc imi, énézémac i zéma iwac ewa qeria solañja niñac wamma iwawai imi ménda nemu. ²⁹ Geña qahac, néñ iwac ewa kétéñ kétéñawac zézua. Némac niñ ic méñac ewa qeri solañanéñ hakana ziki sipacya qahac imuac zégési wañnémmac me? ³⁰ Ni ewa hia nimma amunec qamunec wammañiguc mérenéñ némac niñac hakana ewa hia zézéyaguc imuac niñac zébiri néñu nimbinec? ³¹ Imuac ini nene zéma doku nemu, me haka méñac méñ wammuiguc imi, Anutuac edamuyawac niñac wamma memu. ³² Ini Yuda ic me Girik ic me Anutuac hénarioñ ieneñ inicma qonzontonj géwu niñac solañanec kecmu. ³³ Haka hénia hénia wammañ séc, ic hénia hénia ewa hia mihicñi énécmima, nena nañgé amumañ zé hochoc ai ménda mema, ic sasala nañgé énécmimañ zé hochoc ai meanzua ni ésécnec wañ énécmigic Anutunéñ ionac añañgina tiénécmimac.

11

1 Ni Kristoac haka kérendéñ

* 10:21: Waiñ sokoc. ✧ 10:26: Leg 24:1

méndac mianzua ésécnec ini imuhucyanec nuac haka méndacma wammu.

Mepé qepésiac haka solaja.

² Ini ai hénia hénia meanzu séc ni niŋqeli némma mératéc haka ku énécmiyiac séciguc tohoma kecanzu imuac niŋac mepési énécmizua. ³ Waŋu yomi mén zéwa niŋasarimu niŋac wanzua; Icyá icyá ionac orucgina imi Kristo wanzac. Waŋu embacac oruha imi icyá wanzac. Waŋu Kristoac oruha imi Anutu wanzac. ⁴ Ic méŋnéŋ oruc usuyaguc zéwelec ai me biaŋac ara zéauau ai mezac imi eŋeya oruha Kristo gamu mihicŋi mizac. ⁵ Waŋu embac méŋnéŋ oruc usuya qahac eŋnec zéwelec ai me biaŋac ara zéauau ai mezac imi oruha keczac icyawac gamu mihicŋi mizac. Waŋu embac imi oruc zucya moczoŋ mericdacma keczac tanec imuhuc éséc wanzac. ⁶ Imuac embac méŋnéŋ oruha usuya qahac kecmaciguc oruc zucya imi mericdacmac me hézérac gédacma kecmac. Waŋu embac imi oruc zuc qahac kecmaŋ zé gamuya nimmaciguc oruc usuyaguc kecmac. ⁷ Ic imi Anutuac tanec zéma edamuya wanzac imuac oruhaiguc usuya kileŋ ménda haimacac hezac, néŋ embac imi icyawac edamuya wanzac. ⁸ Ic imi embac igucnec ménda memeyanéŋ embacnéŋ ic igucnec memeya. ⁹ Waŋu ic imi embacac niŋ wamma ménda mihicŋiyec, néŋ embac imi icac wamma mihicŋiyec. ¹⁰ Hénia imuac niŋac zéma kua meme uŋa ionac niŋac wamma embacnéŋ méra bacginaiguc keczac imuac asé kiwiya oruc usuya haima kecmac. ¹¹ Waŋu Miŋ Kewuninawac qeriaiguc imi ic qahac embacnec ménda kecanzac. Waŋu imuhucyanec embac qahac icnec ménda kecanzac. ¹² Embac icarunec hicŋiyec* ésécnec ic acguc embacarunec hicŋiyec. Néŋ mo-mac yanda imi Anutu arunec.

¹³ Ini eŋaoc niŋgésigic embac méŋnéŋ oruc usuya qahac Anutu zéwelec wammiyu hia sécgémac me? ¹⁴ Waŋu ic méŋnéŋ oruc zuc horua hemiyu iminéŋ eŋeya gamuya mihicŋi mianzac imi ewa siŋginawac boŋ zalianéŋ hia ménda ku énécmizac me? ¹⁵ Waŋu embac onac oruc zucgina imi usu buŋawac énécmiyec imuac niŋ embac méŋnéŋ oruc zuc horua hemiyu, edamuyaguc wanzac. ¹⁶ Méŋnéŋ ac imi qemaŋac zéma yomuhuc nimmac. Haka imuhucya imi nini me Anutuac héniorin neŋaŋguc ménda hezac.

Miŋ Kewuninawac saméŋ téréya.

¹⁷ Ini azoroanzu nalé imuaru ménda naŋgé amuanzu, néŋ mebiri amuanzu imuac niŋac ini ménda zéhiaru énécmima zézé seli ac mén yomi énézémaŋ zé wanzua. ¹⁸ Walac imi ini héniorin to-goanzu nalé imuaru sugcinaiguc héndéŋ héndéŋ hicŋianzac zégic nimma ac tosara imi niŋzéŋgézua. ¹⁹ Waŋu nimba Anutunéŋ niŋu tuŋ diminéŋ solaja keczu imi hicŋitegicmac niŋ sugcinaiguc eŋac eŋac tuŋginaguc téamuma kecmuac hezac. ²⁰ Hélawac zéwa niŋgic; Ini momacnec azoroanzu nalé imuaru imi Miŋ Kewuac saméŋ newin zé ménda azoroanzu. ²¹ Némac niŋ, tosara imi eŋaŋ nene késama hama eŋac eŋac walac negic tosara imi yaka niŋ humumanec kecgic tosara imi doku selinéŋ ewa soho mihicŋi énécmiyu keczu. ²² Eŋaŋ yaka neneac ama imi hocma imuhuc waŋanzu me? Imi qahac waŋu, Anutuac héniorinac niŋgic mamaya waŋu maqeqeya gamu qeqe mihicŋi énécmianzu me? Némac ac énézémaŋ? Zéhiaru énécmimaŋ? Qahacgucnec! Yéwéri imuac zéma ménda zéhiaru énécmimaŋ.

²³ Imi mia hénia yomuhuc niŋac; Ni haka ku énécmiyi imi mia Miŋ Kewuarunec meyi. Miŋ Kewu

* 11:12: Hén 2:21

Yesunéh sinji méné Miñ Kewu Yesu késagic imuaru saméh mema ²⁴ ewa hia ac zéma kuma yomuhuc zéyec; Yomi imi séwi busuna onac buña. Niñqeli némma haka yomi wammu. ²⁵ Saméh negic tecgéyu waiñ sokoc imuhucyanec nema yomuhuc zéyec; Sokoc yomi imi zikiziki qelia sacnanéh memeya. Nemu séc niñqeli némma haka imi wammu. ²⁶ Ini saméh zéma waiñ sokoc imi mema nemu séc Miñ Kewuac humuc buña imi zéauma kecgic inéh lilingéma hamac.

²⁷ Hénia imuac mia méñnéñ méné Miñ Kewuac saméh me sokoc imi haka sicsaocyaguc nemac imi Miñ Kewuac séwiya zéma sacya nesoho sohayawac késpedes mihicñimac. ²⁸ Imuac méñnéñ méné eñeya niñgési amumaguc saméh imi nema sokoc imi mema nemac. ²⁹ Méñnéñ méné Miñ Kewuac séwiya zéma sacya ménda héñasarima nemac imi eñeya késpedes nemac tanec wammac. ³⁰ Hénia imuac niñac sugginaiguc sasalanéh kuc mama zéma hafiginaguc wamma keczu. Wañu tosara imi bec gau seli mihicñima keczu. ³¹ Neñañ niñgési amuyiñiguc ménda niñgési nénécmiwacnec. ³² Wañu neñañ niñgési nénécmimac iguc imi zéqindiñi wañ nénécmimac. Imi mia baec ic iniguc momacnec zétecgé nénécmiyu késpedesninaguc ménda wambiñ niñac imuhuc wañ nénécmianzac. ³³ Imuac dacmuna hécna saméh newiñ zé azoromu nalé imuaru imi mambéc amumu. ³⁴ Méné imi neneac wammiyu walac eñeya amaiguc nemac. Azoazoro sicsaocya wañgic késpedes ginaguc zéénécmiwac niñac. Yéwéri tosara imi ni nenaoc kec hama zémindiñimañ.

12

Qeri uñawac sese.

¹ Dacmuna hécna ini qeri uñawac sese imuac hénia niñasarimu niñac wanzua. ² Ini bec nec ic enia

kecgic imuaru sinjinarénéñ héihéré énécmima onagiru baniara ac ménda zézéya imuhucyawac muru rouc wamma kendacgic. ³ Imuac ni zéasari énécmizua; Méñnéñ méné Anutuac Uñaguc ac zéanzac imi Yesu imi saecac buña imuhuc ménda zémac. Wañu Uñanéñ ménda nañgé énécmiyu méñnéñ méné Yesuac Miñ Kewuna zémacac séc qahac.

⁴ Ewa hiawac ai buña imi hénia hénia, néñ Uña imi momacguc. ⁵ Ai memeac nanañgina imi hénia hénia, néñ Miñ Kewugina imi momacguc. ⁶ Ai haka imi hénia hénianéh icya icya ionac muru ai haka imuac me imuac moczoñ wamma meanzac imi Anutu momacguc. ⁷ Wañu ic miñ séc nañgé énécmimanñ zé Uña téréyanéh aiginaiguc eñeya mewinini amuanzac. ⁸ Méñac imi Uña téréyawac murunec niñtegic qñtegicac ackuazéc, méñac imi Uña Téréya iminéñ nec mia niniñ hénia héniaiwac ackuazéc, ⁹ wañu méñac imi Uña Téréya iminéñ nec ninzéñ ninzéñ, méñac imi Uña Téréya iminéñ nec hafi zepa mehia hiaruac ai buña seseya, ¹⁰ Wañu méñac imi kiwi méréra memeyawac kuha, méñac imi Anutuac bianac ara zézé, méñac imi uña hénia hénia inictegic tegira, méñac imi ac méréra zézé, méñac imi ac méréra imuac hénia melemma zéasac asariac ai buña énécmiyec. ¹¹ Ai haka imi moczoñ Uña Téréya momacgucnéñ medacanzac. Wañu eñeya ewa siña méndacma méndémma icya icya énécmianzac.

¹² Ic neñañ séwinina imi momacgucnéñ séwininawac tasia imi sasala hemizac. Wañu séwiac tasia imi sasalanéh séwi momacguc hemizac éséc nec Kristo acguc imuhucyanec. ¹³ Nini imi Yuda ic me Girik ic, welen qe qe ic me miñ mañgoc wañamuma kekera, moczoñ Uña Téréya momacguc néñ nec* naec nénécmiyu séwi momacguc wamma

* **12:13:** Me momacgucac qeriaiguc.

Uña momacguc imi doku éséc nec nénécmiyu neyiñ. ¹⁴ Wañu séwi imuac tasia imi momacguc qahac, néñ sasalanec. ¹⁵ Wañu hénanéñ ni méra qahac, imuac séwiiguc ménda toroqegeya zéwac nec séwiiguc ménda toroqegeya hia wammac me? ¹⁶ Wañu gezacnéñ ni kic qahac imuac séwiiguc ménda toroqegeya zéwac nec séwiiguc toroqegeya hia ménda wammac me? ¹⁷ Séwi howiacnéñ kic wammaciguc hétéñ hicñiyu dimuac nec nimmac? Wañu séwi moczoñnéñ hétéñ nininã wammaciguc dimuac nec héméña nimmac? ¹⁸ Wañu Anutunéñ ewa siña méndacma séwi tasia hénia hénia séwiiguc haiyu hezac. ¹⁹ Séwi tasé momacguc sac hewac nec séwi eneya dimuaru hia hemac? ²⁰ Imuac séwi taséhéra imi sasalanec, néñ séwi imi momacguc. ²¹ Wañu kicnéñ mérawac ni gi qahac hia kecmañ zéyu, orucnéñ hénawac ézéma gi qahac ni hia kecmañ zémacac séc qahac. ²² Névéciguc, séwi tasé tosarawac niñni mamaya tanec wanzu, néñ imi moczoñ aiginaguc sasala. ²³ Wañu séwininawac taséhéra maqegeya imuhucyawac niñni eeginaguc wañu usu hiabi-anéñ héiénécmianziñ. Wañu séwi tasé gamuginaguc imuhucyawac niñni héla wañanzac. ²⁴ Wañu séwi tasé tanecgina hiabia ienen imi imuac me imuac zéwelecmuac ménda hezac. Anutunéñ séwi tasé mamaya ionac eegina ogicma héima séwinina imuhuc arengéma meyacgé nénécmiyec. ²⁵ Wañu imuhuc meyu séwi tasé enac enac ménda méndéñ amuma séc momacguc galengé amuma kecanzu. ²⁶ Tasia méñnéñ qenzen qeyu tosara moczoñ imuhuc nec momac nec geriwa niñanzu. Wañu tasia méñnéñ edamuyaguc wañu tosara moczoñ imi momac nec ségiségi wañanzu.

²⁷ Ini imi Kristoac séwi zéma séwi taséhéra wamma keczu. ²⁸ Anutunéñ

imi hénaroiñ héra neñañaru ai ic yomuhuc kumu nénécmiyec; Walac imi Yesuac Méliméli ic, imuac nec bianac ara zézé ic, ai imuac nec kiwi ic zéma kiwi méréra memeya, zéma hafi zepa mehihiaruac ai buña seseya, zéma qenangé ai, zéma galen ai, zéma ac méréra zézé ai imuhuc nec hai nénécmidarec. ²⁹ Momac yanda Yesuac Méliméli ic wanziñ me? Momac yanda bianac ara zézé ic wanziñ me? Momac yanda kiwi ic wanziñ me? Momac yanda kiwi méréra meme ic wanziñ me? ³⁰ Momac yanda hafi zepa mehihiaru ic wanziñ me? Momac yanda ac méréra zézé ic wanziñ me? Momac yanda ac méréra imuac hénia zéauau ic wanziñ me? ³¹ Wañu ini ai buña seseya, séc méñ tosara onogicma eneña wanzac imuac qerigina hélac nec ewa ewa wammu.† Wañu ni hénia méñ tosara onogicma solaña wawañawac zéwa niñgic.

13

Goi héihéiac haka.

¹ Ni baec ic zéma kua meme uña ionac ac hénia héniaiguc ac zémanec kileñ goi héihéi qahac keczuaiguc, ni imi gonñon qacqaraguc zéma aiy hétéñaguc tanec wanzua. ² Wañu ni bianac ara zéma ac saña moczoñ zéma nininã moczoñ niñasarima imuac nec ninzén ninzén baec boña méñ hia ézéwa yacma kemmacac séc kesa keczuaiguc kileñ goi héihéi qahac keczuaiguc imi ni enomia wanzua. ³ Wañu nena iwawai moczoñ méndéñ énécmianzua iguc, wañu imuac nec séwina gericiguc hai énécmiwa zedaruguc kileñ goi héihéi qahac keczuaiguc imi héla méñ ménda késakeczua.

⁴ Goi héihéinéñ nalé horua bisiqatén wañ énécmianzac, goi héihéinéñ gum bénzénzén wañ énécmianzac, wañu nimbupucya qahac, wañu tétéc qe qe qahac, séwi eneñ qahac, ⁵ Géréñu nézén qahac,

† 12:31: Me nimbupuc wañanzu.

ewalima késa kekec qahac, kiu séléléc wammiyu qeri biric ménda ninzac, késpedes késa kekec qahac. ⁶ Imi birianéj sécgéma keñu ewa hia ménda nimma ac hélawac wamma ségiségi wananzac. ⁷ Goi héihéinéj yéwéri momac yanda bisiqatén wamma iwawai moczoñ ninzégéma iwawai moczoñ niñkumu wamma iwawai moczoñiguc nañselimac.

⁸ Goi héihéi imi tetcgiaya qahac hema emma kecmac, néj bianjac ara qaiyu, ac méréra acguc tecgéyu, niniñ momacnec qahac wandacmac. ⁹ Nini hénia bakia sac niñsariima bian ac imi bakianec zéanzij. ¹⁰ Imuac hénia howia hélanéj hicñiyu bakianec zézéya imi moczoñ tecgédacmac. ¹¹ Ni komocnaiguc imi nambérac ésécnec ac wamma nambérac ésécnec niñtegicma nambérac ésécnec niñañi, néj ic kunéj wamma nambérac haka silic imi hetecgédari. ¹² Nalé yomuaru imi nini wikiñiguc héñanzij ésécnec méiméiyawac héñanzij, néj nalé hahaya imuaru imi musunina séc añambiñ imuhucyanec hémbiñ. Deguc imi bakia sac niñsarianzij, néj nalé imuaru imi Miñ Kewunéj ni niñyacgé néñanzac ésécnec ni solañanec niñsariimañ. ¹³ Imuac ninzén ninzén zéma niñkumu zéma goi héihéi haréwéc imi nalé séc hemac, néj sucginaiguc goi héihéinéj éréhéc orogicma eñeña wanzac.

14

Bianjac ara zézé zéma ac méréra zézéyawac sese.

¹ Goi héihéiac hénia imi seliseli wamma méndacmu. Wanu qeri uñawac sese hénia hénia niñac wammu, néj ai buña sasala imuarunec Anutuac gezac qézén acwac niñgic eñeña wanu imi zéhicñiwij zé seliseli wammu. ² Ic méñ ac méréra zéanzac imi Uña téréyanéj wammiyu ac saña zéyu ic tosara enéj hénia ménda niñsarianzu. Imuac niñac inéj

ic onac ménda énézéanzac, néj Anutuac ézéanzac. ³ Néj Anutuac bianjac ara zéhicñianzac imi enéj ic onac énézéma zéñangé énécmima meme seli ac wan énécmima héibélac qéibélac wan énécmianzac. ⁴ Ac méréraiguc ac zéanzac inéj eñeya nangé amuanzac, néj Anutuac ackuazéc zéhicñianzac inéj héniorij meyac énécmianzac. ⁵ Ni imi ini moczoñ ac méréra zému niñac wanzua, néj Anutuac bianjac ara imi niñgic tosara onogicma eñeña wanu sasala zéhicñimu niñac wanzua. Ac méréra zéma héniorij nangé énécmimañ zé hénia ménda melemma zéhicñi wanzaciguc Anutuac bianjac ara zéanzac inéj i ogicma kunéña wanzac.

⁶ Imuac dacmuna hécna ni onaru hama hénia zéauayawac ara zéma niniñ zéma bianjac ara zéma paken ac ménda zéma ac méréraiguc ac énézéwa iminéj dimuhuc nangé énécmimac? ⁷ Kuña me mimisule, iwawai kekecy qahac imuhucyanéj legic maraya dindinanc ménda qaru mérénéj legic imuac hénia niñtegicmac? ⁸ Wanu témuñnéj hétén sicsaocya qaru mérénéj yaréac zéréñ qéréñ hia wammac? ⁹ Ini imuhucyanec ezelañ ginanéj ac niñtegicbiñac séc imuhucya ménda zégic ac zézégina imi dimuhuc niñsariimu? Acgina eñ zégic sawaiguc keñsohozac. ¹⁰ Ac ewa hénia hénia baeciguc hezac, néj ac ewa hénia qahac méñ ménda hezac. ¹¹ Imuac ic méñnéj zéyu ni imuac hénia ménda niñsariimañiguc ni imi ac zézac iwac muru ic enia wamba i acguc nuac muru ic enia wammac. ¹² Imuac ini acguc Uñawac ai buña niñac wananzu. Imuac héniorij nangé énécmiwij zé sécgé énécmimac niñ seliseli wammu. ¹³ Imuac ac ewa méréraiguc zéanzac imi ac melen melenawac kuha niñac zéwelec wammac. ¹⁴ Ni ewa méréraiguc zéwelec wammañiguc imi mia qeri uñananéj zéwelec

wanzac, nêj nuac ewa qerinanêj hêla ménda mihicñizac. ¹⁵ Imuhuc wañu dimuhuc wammañ? Ni Uñananêj zéwelecma ewa qerinanêj momacnec zéwelecmañ. Wañu uñananêj legic héimima ewa qerinanêj momacnec legic héimimañ. ¹⁶ Imuhuc ménda wambésémañiguc imi uñaganêj mériañ ac énézévésémañiguc ic sese imuhucya qahac kecanzu imi eney gi némac ac zézañ imi ménda niñasarima dimuhuciguc guac ewa hia ac nimma hélacnec hia zémac? ¹⁷ Gi ewa hia ac hia zézañ, nêj acga iminêj tosara ménda nanjé énécmimac. ¹⁸ Ni ini moczoñ onogicma ac mérera hénia hénia sasala zéanzuawac Anutu ewa hia ézézua. ¹⁹ Wañu hénarioñ amaiguc tosara ku énécmimañ zé ackuazéc éréhécdac ewa qerinanêj niñasarizac imuac hia zémañ, nêj ac mérera 10 tauseñac séc horua zémañ zé nimba mamaya wandaczac.

²⁰ Dacmuna hécna niñtegic qin̄tegiciguc imi kokoc éséc ménda wammu, nêj Haka biriaiguc imi kokoc éséc wammu. Niñtegic qin̄tegiciguc imi ic kuney éséc wammu. ²¹ Héna aciguc yomuhuc ooyawac hezac; Miñ Kewunêj yomuhuc zézac; Ni ac mérera zéanzu ionac ezelañgina zéma ic enia ionac kua tasé mema ic embac yomi énézémañ, nêj kilen ménda niñtohomu.✧ ²² Imuac ac mérera imi ninzêj ninzêj ic onac buña qahac, nêj ic enia ionac asé kiwi wanzac. Anutuac bian̄ac ara imi ic enia onac qahac, nêj ninzêj ninzêj ic ionac buña wanzac. ²³ Imuac hénarioñ momac yandanêj tocgéma momacnec ac méreraiguc zémuiguc ic tosara imuac hénia ménda ninzu imi eney zéma ninzêj ninzêjgina qahac imi eney éréma inicma ewagina sohozac ménda zému? ²⁴ Wañu momac yanda eney Anutuac bian̄ac ara zéhicñima tacmuiguc imi, ic

enia me omaya éréma ic momac yanda ionac murunec zéqindiñi ac zéma gésigési ac wañ énécmimia wammac. ²⁵ Wañu ewa qeriginaiguc niniñ musañ musañgia imi usuya auyu hicñitegiru Anutuac sicgémima mepésimima Anutunêj hélacnec sugginaiguc keczac zéma zéaumu.

Ai areña méndacma mepé qepési ai memu.

²⁶ Imuac dacmuna hécna dimuhuc wambin̄? Ini azoromu séc legic zéra zéma paken̄ ac zéma ackuazéc zéauauya zéma ac mérera zéma ac melen̄ melen̄ momacnec heanzac imuac imi moczoñnêj nanjé amuwin̄ zé wamma memu.

²⁷ Mén̄nêj ewa méreraiguc ac zémaciguc éréhéc me haréwéc sac wai énécmigic zému. Wañu momacnec qahac, nêj ic mén̄nêj zéyu tecgéyu ic mén̄nêj zémac. Wañu mén̄nêj hénia melemma énézémac. ²⁸ Ac melen̄ mén̄ ménda keczaciguc hénarioñ amaiguc ara qaiyu bénzêj kecmac, nêj zémañ zé eneyanec Anutuaru zémac. ²⁹ Wañu Anutuac bian̄ac ara zéhicñianzu imi bian̄ac ara zéwin̄ zé ic éréhéc me haréwécnêj zému. Wañu tosara imi nimma niñgésimu. ³⁰ Wañu ic mén̄ momacnec taczac iwac muru Uña téréyanêj ackuazéc zéaumaciguc, walac hénima zézac inêj waima bénzêjñec tacmac. ³¹ Ini momac yanda niniñ héiqelima qeri efi mihicñimu niñac bian̄ac ara imi areña méndacma ic mén̄nêj zéyu tecgéyu mén̄nêj zéyu kemmac. ³²⁻³³ Anutu imi ai memañ zé sicsaoc qahac, nêj luaeyaguc meanzac. Imuac niñac bian̄ac ara zézé ic ionac uñahécgina imi bian̄ac ara zézé ic ionac méra bawu kecmac luaeguc mambéc kecanzu.

Méteré ic momac yanda azoazoroiguc wañanzu ésécnec ³⁴ embac eney hénarioñ sugginaiguc acgina waima bénzêjñec kecmu. Ionac imi ac zému niñac ménda zéénécmimia.

✧ 14:21: Yes 28:11, 12

Waņu hēna aciguc hezac séc euhécgina méra bacginu kecmu. ³⁵ Ninin méñac mén héiqeliwin zé wanzuiguc imi enañ amaiguc euhécgina qesiéncmimu. Embacnéñ hēnaorinīguc ac wawaña imi gamuyaguc wanzac. ³⁶ Anutuac ackuazécnéñ onac murunec hicñiyec me enacnec sac kecgic hicñi énécmiyec?

³⁷ Onarunec méñnéñ eneyawac ninu kua meme ic wanzac me Uña téréyayaguc wanzaciguc imi ac oénécmizua yomi kewuac zézé seli ac imuhuc zéma ninjegicmac. ³⁸ Méñnéñ mén hēnia yomi ménda ninjegicmaciguc ic imi ménda ninmimia wammac. ³⁹ Imuac dacmuna hécna ini Anutuac bianac ara imi zéhicñiwin zé seliseli wammu. Waņu ewa méreraiguc ac zézé imuac neuñ ménda héimu. ⁴⁰ Ai haka hēnia hēnia moczoñ sécy ménda ogicma ai areñ méndacma wamma memu.

15

Kristo humuc igucnec qelima yarec.

¹ Dacmuna hécna buña suruc hiabia énézéyi imuac ku énécmiwa ninzu. Imi mia ini bec añgétigic. Añgétima imuac qeriaiguc nañselima kecanzu. ² Ini ackuazéc neñ énézéyi imi en ménda ninzéngeña selianec kesa keczuiguc imi ninzén ninzén imuac qeriaiguc añgégina tiéncmimia wammac. ³ Ni néñu meyi imuac mia walac onac énézéyi. Kiwi téréyaguc hezac séc Kristonén kápésicninawac wamma humuyec. ⁴ Humuyu téngégic kiwi téréyaguc hezac séc ai meme haréwéc waņu muñguc humuc igucnec qelima yarec. ⁵ Yacma walac Kefawac hicñimiyec. Imuacnec tohotoho ichéra 12 ionac hicñi énécmiyu héngic. ⁶ Imuacnec ninzén ninzén dacmuna 500 azoroma kecgic winini énécmiyu momacnec héngic. Ionarunec sasalanén qeliqeli keczu, néñ efefianén humugic. ⁷ Imuacnec

érema Yakobo hicñimiyu héñec. Waņu imuacnec Yesuac Méliméli ic momac yanda hicñi énécmiyu héngic. ⁸ Tetecgiaiguc naléna ménda héiyunec kembraña téma hicñiyi nidac imuhucya acguc hicñinéñu héñi. ⁹ Ni imi Yesuac Méliméli ic ionac sugcinaiguc mamayagina téngén. Ni Anutuac hēnaorin ununesi wañ énécmiyi imuac ninac Yesuac Méliméli ic zéma nurugic nimba ménda sécgéanzac. ¹⁰ Waņu Anutuac ewa hia igucnec ni sécna wamma kecanzua. Ewa hiawac buña néñec imi en ménda heyu ni Yesuac Méliméli ic momac yanda onogicma ai kunen yanda meyi, néñ imi mia nena qahac, néñ niguc momacnec kecanzac Anutu iwac ewa hia igucnec. ¹¹ Neñ me ienen imuhuc zéau énécmiwa ini imuhuc ninzéngeña keczu.

Humuc ic ionac qelima yacyac.

¹² Kristo imi humuc igucnec qelima yarec imuhuc énézéni ninjegicguc dimuhuc sugcinaiguc tosanenén humuc igucnec qelima yacyac imi ménda hezac zéanzu? ¹³ Humuc igucnec yacyac ménda hewacnec Kristo acguc muñguc ménda yacbacnec. ¹⁴ Kristo ménda yareciguc ackuazéc nini zéauanzin imi enomia wanzac. Waņu ninzén ninzéngeña imi acguc enomia wanzac. ¹⁵ Waņu imuacnec nini imi Kristonén humuc igucnec meqelimiya yarec zéma héipuc ac wañ énécmiyin hēnia imuac ninac Anutuac héipuc ic ikochéra keczin imi hicñiteguru ninicdabunec. Humuc igucnec yayac qahac wambacnec Anutunén Kristo humuc igucnec muñguc ménda meqeliwacnec. ¹⁶ Humuc igucnec yacyac ménda hezaciguc Kristo acguc humuc igucnec ménda meqelimiya yacbacnec. ¹⁷ Kristo imi humuc igucnec ménda meqelimiya yacbacnec ninzén ninzéngeña imi acguc enomia waņu ini kápésic qeriaiguc kecgicac kecbunec. ¹⁸ Waņu Kristoac qeriaiguc humuma keczu

imi acguc qahac wandacbunec. ¹⁹ Kristoac qeriaiguc neñañ niñkumu wañanzij iminéh baec yomuac sac wambacnec ic embac suginaiguc neñañ imi tosara onogicma ewa biricninaguc wambiñnec.

²⁰ Néñ Kristo imi hélacnec humuc igucnec qelima yarecac gau seli keczu ionac héla gocmia walac walac wanzac. ²¹ Humuc imi icac murunec, imuhucyanec humuc igucnec yacyac imi acguc icac murunec hahaya. ²² Adamwac qeriaiguc ic embac moczoñ humugic ésécnec Kristoac qeriaiguc ic embac moczoñ kekec mihicñimu. ²³ Wañu areña zézeya séc méndacma hicñi énécmimac. Walac imi héla gocmia mérera Kristo, imuacnec Kristonéh lilingéma hayu iwac buña kekera. ²⁴ Imuac andiaiguc imi nalé tetcgia hamac. Inéh ic kewuya kewuya zéma ic qac buñaguc zéma kuc buñaguc imi moczoñ mebiri énécmima héñgaleñ ama areña yanda imi mañgocya Anutuac muru haimimac nalé imi mia hamac. ²⁵ Inéh ic kewu kecmanec hazéchéra moczoñ eñeya héna duandiaiguc onopocmacac hezac. ²⁶ Wañu hazécya nalé tetcgiaiguc qemacac hezac imi humuc. ²⁷ Anutunéh iwawai moczoñ iwac héna duandiaiguc onopoc-darec.✧ Imuac iwawai moczoñ héna duandiaiguc hezac zéyec nalé imuaru iwawai moczoñ iwac héna duandiaiguc onoporec Anutu eñeya imi ménda toroqema zéyec imi hicñitegiczac. ²⁸ Iwawai moczoñ iwac héna duandiaiguc onopocmac nalé imuaru imi naña eñeya acguc iwawai moczoñ héna duandiaiguc onoporec iwac muru sicgémimacac hezac. Imi mia Anutunéh iwawai momac yanda imuac miñina kecma iwawai moczoñ imuac qeriaiguc acguc sécgémac kecmac niñ imuhuc wañec.

²⁹ Qahac wañu, humuc ic ionac niñac wamma doku naecanzu imi

eneñ némac wammu? Wañu humuc ic ieneñ kileñ ménda yacmuiguc némac niñac ic embac humuc ic ionac niñ wamma doku naec haka wañanzu? ³⁰ Wañu nini némac niñac zérabéra qahaiguc emmanec kecbiñ? ³¹ Dacmuna hécna, ni Kristo Yesu Miñ Kewuninawac qeriaiguc mepé qepésina wanzu onac niñac wamma zéhiaru amumanec kecma ni kaiweya kaiweya humuanzua. ³² Ni Efeso ama areña yandaiguc baec icac niñkumu niñacnec sac wamma yañ zécginaiguc yaré wañiiguc imi némac héla méñ hicñinémmac? Humuc igucnec yacyac ménda hezaciguc orañ humuwiñac hezac, imuac nezéléléh wammanec kecbiñ hia zéwiñnec.✧ ³³ Ikoc wañ énécmiwu niñac, ic ala biria eneñ haka hiabia mesohoanzu. ³⁴ Ewa solañaiguc lilingéma késpedes ménda wamma haka solaña wamma kecmu. Onarunec tosiánéh Anutu ménda nimmianzu imuac gamugina nimmu niñac imuhuc zézua.

Séwi qelia humuc igucnec yacyacwac buña.

³⁵ Tosianéh yomhuc gezañ zému; Humuc ieneñ dimuhuc muñguc yacmu? Wañu séwi tanecgina imi dimuhucyanéh yacmu? ³⁶ Ac qelaña zézé ic ini! Iwawai gocmia qesaanzu iminéh ménda humumaciguc imi kekecyaguc muñguc ménda érémac. ³⁷ Wañu iwawai himicanzu imi kecma érémacac hezac iwawai howia imuac ménda himicanzu, néñ padi me tosara imi gocmianec himicanzu. ³⁸ Wañu Anutunéh eñeya ewa siñiguc tanecgina énécmima gocmia hénia hénia imuac séc tanecgina hénia hénia hai énécmiyec. ³⁹ Séwi tanecgina acguc imuhucyanec qahac, eñac eñac. Méñ imi icac séwi, méñ imi yañ onac séwi, méñ imi nei onac séwi, wañu méñ imi lambéc onac séwi. ⁴⁰ Séwi tanec tosara imi Kurumenarunec, séwi tanec tosara imi baecarunec, wañu kurumeniguc

kekera ionac edamugina imi séc méné, wañu baeciguc kekera ionac edamugina imi séc méné. ⁴¹ Kaiwe asaha imi séc méné, maso asaha imi séc méné, ménni sikiluac asaha imi séc méné, wañu ménni sikilu enañ edamugina imi enac enac.

⁴² Humuc igucnec yacyac imi acguc imuhucyanec. Himicanziñ imi humuma qahac wawaña, wañu imuacnec yacyacwac buña imi ménda humuma qahac wawaña.

⁴³ Iwawai eeya qahac imuhucyanéñ himicma iwawai edamuyagucnéñ yacbiñ. Iwawai bébélacgia himicma iwawai selianéñ muñguc yacbiñ.

⁴⁴ Séwi busunéñ himicma uñawac tanecnéñ muñguc yacma kecbiñ.

Séwi busuac tanera hezac, imuac uñawac tanera imi acguc hezac.

⁴⁵ Yomuhuc ooyawac hezac, Ic walac hicñihicñiya Adam imi séwiac ic kekecyaguc wañec.* Wañu Adam tetcgia hahaya imi kekec énécmimiawac uña wañec.

⁴⁶ Wañu walac imi uñawac buña qahac, néñ séwiyaguc, imuac andiaiguc hahaya imi uñawac buña wanzac.

⁴⁷ Walac imi baeciguc hicñiyec imuac baecarunec. Andiaiguc hahaya imi kurumenñ igucnec hahaya.

⁴⁸ Baecarunec imi moczoñ baecac buña tanec, kurumenñarunec imi moczoñ kurumenñac buña tanec ésécnec.

⁴⁹ Wañu nini imi imuhucyanec baec icac murunec tanec meyiñ imuhucyanec kurumenñ icac murunec tanec mewiñ.

⁵⁰ Dacmuna hécna ac méné yomi zéwa niñgic; Sac zéma séwi busunéñ Anutuac héngalenñ ama areña yanda imi mératéc ménda añgéñ timac. Wañu houhouyanéñ iwawai ménda houhouya imi mératéc ménda añgéñ timacac hezac.

⁵¹ Ninzu, neñ onac muru ac saña méné zéwa niñgic; Nini moczoñ gau seli ménda hewiñ, néñ témuñ tetcgiawac qaru focdac élanzanñec melemma qelia

wambiñ. ⁵² Tomuñ qaru humuc ic eneñ iwawai ménda houhouyanéñ muñguc qelima yacmu. Wañu neñañ acguc melemma qelia wambiñ.

⁵³ Séwi houmacac hezac yominéñ séwinina ménda houhouyawac usu ésécnec héini hiñgacmac. Humucac buña yominéñ hehe seliac buña héimac.

⁵⁴ Houhouyawac buña yominéñ hehe seliac buña héiyu humucac buña yominéñ kekec seli héimac nalé imuaru imi, Anutuac kuhanéñ ogiru humuc imi qécgé mimia wammac imuhuc ooyawac hezac imi moczoñ seligidacmac.*

⁵⁵ Humuc gi néma kucganéñ ogicqogic wambésémañ? Humuc gi waiga dimua?*

⁵⁶ Humucac waiya imi késpedesic, wañu késpedesic kuha imi hena ac wanzac.

⁵⁷ Neñañ Miñ Kewunina Yesu Kristonéñnec ogicqogirawac kuc nénécmianzac Anutu iwac muru ewa hia ac ézézua. ⁵⁸ Imuac dacmuna soroc hécna seligima namma hérékeñ héréha ménda wamma nalé séc Miñ Kewuninawac ai seliseli wamma memu. Imi mia onac kuc qeque ai iminéñ Miñ kewuac qeriaiguc enñec ménda sohomac.

16

Méra énécmimiawac haka.

¹ Deguc yomi imi ic embac téréya ionac sese tocgému imuac ara; Ni bec Galatia henaorinñ énézéyi imuac séciguc ini imuhucyanec wammu.

² Sondaya Sondaya* ini enac enac soukiwa mihicñigic saméñaguc he énécmiyu séc goiya héima toroqema haigic tacmac. Enñ kecgic onaru hawa soukiwaguc qutulañgéwu niñac.

³ Onaru hamañ imuaru ic tosarawac niñgic sécgéyu kiwi énécmima méli énécmiwa sese imi mema Yerusalem kemmu. ⁴ Wañu nuac niñgic sécgéyu ni acguc kembra Ieneñ niguc momacnec hia kembinñ.

Eñeya méra mimac niñ énézéyec.

* 15:45: Hén 2:7 * 15:54: Yes 25:8 * 15:55: Hos 13:14 * 16:2: Girik aciguc; Sondawac ai meme walac walaha séc.

5 Ni Makedonia baec imi qer-
icma kemmanj zé wanzua imuac
Makedonia baec qericma kemmaguc
onac muru hama inicmanj. 6 Hama
iniguc kecmanj gezanj. Iniguc kecba
nalé sanjeña imi hia kendacmac.
Imi mia imuhuc wamba enej
mia hénana mindinima méli néju
imuaru me imuaru kemmanj. 7 Minj
Kewunéj ninju sécgéyu onac muru
hama iniguc nalé tosara kecmanj zé
ninzua. Imuac mia nalé yomuac imi
onogicmanec hotoñadac inicmanj zé
ménda wanzua. 8 Ni Efeso ama areña
yandaiguc kecba ai meme 50 imuac
kendonj wammac zéma ninzua.
9 Hénia imi yomuhuc; Ai kunej
yanda hélaguc sasala mihicñimanjac
séc nagu béréngé néju, hazéc ic
acguc sasala hicñima keczu imuac
mia imuhuc ninzua.

10 Timoteonéj onaru hamaciguc
hénjalenj wammigic bac yandi yandi
ménda wamma sugcinaiguc kecmac.
Ic imi ni ésécnec Minj Kewuac ai
seliseli wamma meanzac hénia
imuac ninjac imuhuc wajmimiawac
hezac. 11 Imuac iwac ninjac ninjic
mamaya ménda wammac. Wanj
luaeguc mélimigic nuaru lilingéma
hamac. Ni zéma ninzénj ninzénj
dacmuna hécna imi iwac mambéc
keczinj.

12 Ninzénj ninzénj dacmuna Apolo
iwac imi dacmuna tosara iniguc
onac muru kemmu ninj hatac sasala
zénanagé miyi, néj nalé yomuac
imi kemmanj zé kilenj ménda efizac.
Wanj nalé méñac ninju sécgéyu
hamac.

13 Ini qeriginanéj técgina
nimma kecma ninzénj ninzénjiguc
nanjseligima ic hélawac séc seligima
kecmu. 14 Wanj ai memu séc goi
héihéiyaguc mema wammu.

15 Ini Sitefana zéma hénia géséhéra
ienej Akaia baeciguc walac walac
ninzénj ninzénj ic embac wanjic
imi zéma météré ic embac welenj
qeénécmiwinj zé efianzu imi ini

ninzua. Imuac ini zénanagé énécmizua.
16 Ic embac imuhucya zéma tosara
momacnec ai mema kucqege
wananzu séc acgina ninjtoho wanj
énécmimu. 17 Stefano zéma Fotu-
nata zéma Akaiko ienenj imi onac
wanj néju kic tanecgina késama
hayic ewana hiaruyu keczua.
18 Ienenj imi ni zéma ini momacnec
ewa qerininaiguc ségiségi mihicñi
nénécmigic. Imuac ini ic imuhucya
imi ninjénécmimu.

Tetecgiawac yaizézé ac.

19 Asia baeciguc hénajorinj
tunja tunja keczu imi enej onac
yaizézégina zézu. Akila zéma Priska
zéma amagiraiguc hénajorinj toc-
goanzu imi enej acguc Minj Kewun-
inawac qeriaiguc onac yaizézégina
zézu. 20 Ninzénj ninzénj dacmuna
momac yanda acguc yaizézégina
zézu. Imuac enjaoc kiricne téréya
wanjamuma yaizézégina zéamumu.

21 Yomi Paulo ni nena mérananéj
oma yaizézégina zézua. 22 Méñnéj
ménj Minj Kewu goiya ménda héimac
imi saecyaguc wammac. Minj
Kewunina gi hawésémanj!†

23 Minj Kewu Yesu Kristoac ewa
hianéj iniguc hema kecmac. 24 Goi
héihéinanéj Kristo Yesuac qeriaiguc
tunj iniguc momacnec hema kecmac.
‡

† 16:22: Aram aciguc; Marana ta.

‡ 16:24:

Kiwi méranéj ooya tosaraiguc kiwi yomuac

tetecgiaiguc, Hélacnec! ogic hezac.

2 Korinti

Yai zézé ac.

¹ Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac Méliméli ic wañi ni Paulo zéma ninzéh ninzéh munanina Timoteo niri hénarini Korinti ama areña yandaiguc keczu zéma ic embac téréya Akaia baec séc keczu ionac momacnec kiwi yomi oénécmizic; ² Neñañ Mañgocnina Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenéñ onac muru he énécmimac.

³ Miñ Kewunina Yesu Kristo iwac Mañgocya Anutu mepésimiwiñ. Inéñ wésé niniñac Mañgoc zéma qeri mebélac qebélac hénia hénia moczon imuac Anutu kecanzac. ⁴ Inéñ zéra waiya hénia héniaiguc qeri mebélac qebélac wañ nénécmianzac.

Wañu neñañ qeri mebélac qebélac Anutuac murunec meyiñ iminéñec ic embac tosara zéra béra hénia héniaiguc keczu imi bénzéhñec qeri mebélac qebélac wañ énécmiwiñ. ⁵ Imi mia hénia yomuac niñac imuhuc zézua; Kristoac qenzeh manzéhñeh neñañ kekeciguc sécgéma hezac. Imuhucyanec qeri mebélac qebélacnéñ Kristoac murunec hama neñañ muru qesalecgé nénécmizac hénia imuac niñac imuhuc zézua. ⁶ Nini zéra waiya mihicñima kecanziciguc imi onac qeri mebélac qebélac zéma añañ tiénécmimiawac niñac, wañu nini qeri mebélac qebélac wañ nénécmimiawac kecanziciguc imi acguc onac qeri mebélac qebélac niñac, qeri mebélac qebélac iminéñ onac muru ai meyu zéra béra nini mihicñianziñ imuhucya imi ini acguc hia bisiqatéh wamma nañselimu.

⁷ Ini zéra waiya imuaru toroqema kecanzu ésécñec qeri mebélac qebélaciguc imuhucyanec wamma kecmu imi ni ninzua imuac niñac

niñkinzéhñina onac muru hezac imi mimiñzalia qahac.

⁸ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina, imi mia hénia yomuhuc niñac, nini Asia baeciguc zéra waiya qahaiguc kecma éréyiñ imi ini ménda nimmu niñac ménda wanziñ. Nalé imuaru zéra waiya yéwéria sécnina ogicogicya qacninaiguc emma kilanzi nénécmiyu kekecninawac niñkinzéh imi acguc waiyiñ. ⁹ Humucac buña zétecgé nénécmimia zéma niñni hélaguc wañec, néñ haka imuhuc hicñi nénécmiyec imi mia nini neñaoc ménda héiseli amuma humuc ic meqeli énécmianzac Anutu iwac muru sac héiseliwiñ niñac imuhuc hicñi nénécmiyec. ¹⁰ Wañu inéñ mia humucac déc igucnec metecgé nénécmiyec. Wañu toroqema metecgé nénécmimac. Wañu muñgucnec metecgé nénécmimac zéma iwac muru niñkinzéhñina haianziñ. ¹¹ Wañu ini acguc toroqé nénécmima zéwelec wamma méra nénécmimu. Imi mia ic embac sasalanéh nangé nénécmima zéwelecgic ewa hiawac ai buña nénécmiyu iminéñ ai meni, nonac niñac wamma Anutu ewa hia ac wammimu.

¹² Nini baeciguc kecma haihaka wamma onac muru geñ imi ogicogicyawac wamma Anutuac haka méndacma keñhéi hahéi qahac hélacnec wamma baecac niñtegic qindegiciguc qahac, néñ Anutuac ewa hiayaiguc héima namma ai meanziñ imi nonac ewa qeri solaña ninanéñ héipuc wañ nénécmizac. Wañu nini imi imuac niñni eeyaguc wañanzac. ¹³ Imi mia hénia yomuhuc niñac, Nini kiwi tosara qahac, néñ ini hia olomma hia niñtegicmuac séc imuhucya sac oénécmianziñ. Ini niñasaridacmu zéma niñkewu wañ énécmizua. ¹⁴ Ini hénianina bakianec sac niñasarianzu imuac séc Miñ Kewunina Yesuac nalé yandaiguc nini onac zézé ségiségigina wanni, ini acguc nonac zézé ségiséginina wammu.

15 Ni imi hélacnec ninzéggyéi. Hénia imuac niñac onac muru walac hamañ zé niñareñgyéi. Imuhuc wamba ini hatac éréhécnec mérianñinaguc wammu. 16 Héniaiguc keñ inicma Makedonia baeciguc kemmaguc muñguc Makedonia baec imuacnec onac muru lilingé hawa méli néñu Yuda baeciguc kemman zé niñ areñgyéi. 17 Ini niñgic ni sic saoc nimma hénia qahac imuhuc wañi tanec wanzac me séwinawac siñ méndacma eñ hia hia qahac qahac zéma niñareñgyéi tanec wanzac me? 18 Anutu imi méñzé méñzéya qahac, imuac séciguc acna imi acguc hia zémaguc duña melemma qahac ménda zémañ. 19 Ni zéma Siliwano* zéma Timoteo neneñ Anutuac naña Yesu Kristo iwac hénia imi sugcinaiguc zéau énécmiyiñ. Wañu inéñ hia zéma qahac ménda zéyec. Imuac niñac iwac muru imi hia sac heanzac. 20 Kristoac qeriaiguc imi Anutuac sisipac ac imi moczoñ yanda hia zézéya. Imuac niñac nini iwac muru héima namma hélacnec zéma Anutu mepésimianziñ. 21 Nini zéma ini momacnec Kristoac qeriaiguc meseli nénécmima halécnéñ météré nénécmiyec imi mia Anutu. 22 Inéñ mia eñeya qara asé kiwi ésécnec ewa qerininaiguc oma Uña Téréya nénécmiyec. Wañu Uña Téréya iminéñ iwawai kecma hicñi nénécmimac imuac qérawia wanzac. 23 Ac geriwiguc wañ énécmiwi niñac ni Korinti ama areña yandaiguc ménda hayi. Ac imi hélacnec zézua, Anutunéñ qeri uñanawac héipucya wanzac. 24 Ini ninzéh ninzéhiguc nañselima keczu imuac niñac, nini onac ninzéh ninzéh imuac galeñ kecziñ zéma ménda zézua, néñ néwécgeña iguc ini ségiségigina mihicñimu niñac, ai momacgina kecziñ.

2

1 Hénia imuac niñac, ni onaru

* 1:19: Roma ic eneñ Silawac Siliwano zéañgic.

muñguc ewa goronaguc ménda hamañ zé niñselizua. 2 Ewa biric mihicñi énécmizuaiguc, nenaoc ewa biric mihicñi miyi i qahac wañu, ic diminéñ ewa hia mihicñi néñzac? 3 Ni kiwina imuhuc oénécmiyi imuac hénia imi onac muru hamañ nalé imuaru ewa hia mihicñi némmuac hezac ionac murunec ewa biric mihicñiwi niñac. Ni imi nuac ewa hianéñ momac yanda onac ewa hia wammac zéma niñkumuzua. 4 Ni qerina yéwériyu ewa goro wamma kecba kic masina sasala mayec imuac niñac kiwi imi oénécmiyi. Wañu imi mia yéwéri mihicñi énécmimañ niñac qahac, néñ onac siñna sasala késa keczua imi niñtegicmu niñac kiwi imi oénécmiyi.

Képésic waiwai.

5 Méréneñ méñ wañu ewa biric hicñizaciguc imi, netecgéma ogicma zémañ zé ménda wanzua, néñ zékañ zékañ zéwa, inéñ imi nuacnec ménda mihicñizac, néñ hénarioñ moczoñ yanda mihicñi énécmiyec tanec wanzac. 6 Sasalanéñ ic imuhucyawac zémindiñi qemindiñi wammigic nimba sécgézac. 7 Imuac niñac néwécgeñac képésicya waimima ewa qeria mebélacgégic. Ewa biric ogicogicyanéñ hélanzimiwac niñac. 8 Imuac zéwelec énécmizua, siñ niñmimanec keczu imi mewininigic seligimac. 9 Ni imi ini ackuazéc moczoñ niñtohoanzu me qahac imi batucgé nimman zéma kiwi imi oénécmiyi. 10 Ic méñac méñ képésira waimigic ni imuhucyanec waimimañ. Képésic imuac me imuac waimizuaiguc waiwai hakana imi Kristoac kiwaiguc onac niñac wawaña. 11 Nini Biri miñinawac niniñ qambaña imuac qelaña ménda kecziñ imuac niñac Biri miñinanéñ ikoc wañ nénécmiwac niñac imuhuc wanzua.

Sisipac ac qeliawac ai ichéra.

¹² Ni Kristoac buña suruc hiabia zéau énécmimañ zé Troa amaiguc kenji nalé imuaru Miñ Kewuninanén niñnéñu ai memec sangulañ mén auma nanec. ¹³ Wañu ni ninzén ninzén dacmuna Tito imi ménda mi-hicñiyi imuac niñac nuac ewa qerina imi hia ménda mebélacgéyi, nén yaizézé ac wañ énécmima Makedonia baeciguc kenji.

¹⁴ Wañu Anutu ewa hia ac wammi-wiñ, inéñ nalé séc Kristoac qeriaiguc meseli nénécmiyu yaréiguc onogicanziñ. Wañu Kristo niñmimia imuac héméña hiabianén neñañ murunec saima baec séc sécgéma keñanzac. ¹⁵ Héña imi yomuhuc; Nini imi gési énécmimia zéma humucac buña ionac suginaiguc momacnec Anutuac kiwaiguc Kristoac héméña wanzíñ. ¹⁶ Tuñ méñac muru héméña iminéñ humucac buña tanec wañu humuciguc onagicma kemmac, nén tuñ méñac muru imi héméña iminéñ kekecac buña wañu kekeciguc onagicma kemmac. Ic méréñéñ ai buña imuac sécya wammac? ¹⁷ Nini ic tosara ésécnec soukiwa mihiçñiwíñ zé waiñiguc doku haianzu ésécnec Anutuac ackuazécnéñ diwi qiwiliña ménda wañanzíñ, nén nini imi Anutunéñ méli nénécmiyu Anutuac kiwaiguc zéma Kristoac qeriaiguc qeri hélacnec zéau énécmianziñ.

3

¹ Nini neñaoc zénañgé amuwíñ zé muñguc hénima ac zézíñ? Nini ic embac tosara ésécnec zénañgé ac kiwi onac muru haini hamac me, onac murunec nonac muru kiwi imuhucya haigic hamac niñ qesi énécmiwiñac ménda hezac. Ini niñgic imuac wambiñac hezac me? ² Eñaoc mia kiwinina wanzu. Imi mia ewa qerinaiguc ooya. Ic embac momac yanda oloñ nimmuac hezac. ³ Ini imi Kristoac kiwi héndéñ héndéña kecgic héngaleñ wañ énécmima kecziñ. Wañu kiwi imi kirifi dokuyanén ménda ooya, nén Anutu kekecyaguc iwac Uñanéñ ooya. Wañu Kiwi imi

hoc hilañaiguc ménda ooyanéñ ic embac ewa qerininawac hilañaiguc ooya.

⁴ Niñkinzénñina imuhucya Kristoac murunec imi Anutuac kiwaiguc késa kecziñ. ⁵ Iwawai imuac me imuac imi moczoñ neñañ murunec zéma neñaoc sécnina hezac imuhuc ménda zéma nimbiñ. Nén sécnina séc he nénécmizac imi Anutu arunec zéma nimbiñ. ⁶ Inéñ mia sisipac ac qelia imuac ai ic wambiñ zé niñkinzénñina mihiçñi nénécmiyec. Imi mia kiwiyanéñnec qahac, nén Uñayanéñnec, kiwinéñ nunuhumuanzac nén Uñanéñ kekec mihiçñi nénécmianzac.

Sisipac ac qeliawac edamuya.

⁷ Kiwi hoc hilañaiguc néndéñgéma ooya, humuc mihiçñi nénécmimia, imuac ai acguc edamuyaguc hayu Israel qelihéra ieneñ Moseac kic taneciguc imuac asaha hama héiyu, kecma qahac wawaña, imuac niñac wamma héñsosolima hémmuac séc qahac wañec. ⁸ Uña téréyawac ai imi séc méñ ogicma edamuyaguc ménda wammac me? ⁹ Képésicginaguc zétecgé nénécmiawac ai imi edamuyaguc wanzaciguc, solañaguc zénécmimia imuac ai imi edamuya qesalecgéma mamaya wanzac! ¹⁰ Imi héña yomuhuc niñac imuhuc zézua; Edamuya ogicogicya méñnéñ hayu becneç edamuyaguc kerec imi mia mepé qepésiyaguc ménda wanzac. ¹¹ Kecma qahac wawaña imuhucyanéñ edamuyaguc wanzaciguc heheseli heheya iminéñ edamuya ogicma kunéñnec wanzac.

¹² Nini imi niñkumu imuhucyaguc kecziñ, imuac niñac, bac yandi yandi qahac, haihaka wañanzíñ. ¹³ Mosenéñ Israel qelihéra imi iwawai kecma qahac wawaña imuac tetecgia imi ménda héñ sosolimu niñac kereñnéñ eñeya kic tanera hoturu amuma kerec. Wañu nini imi imuhuc ménda wañanzíñ. ¹⁴ Nén éréma deguc acguc imi eneñ ewa seliseli wañ énécmimia wañu sisipac

ac wahala oloñ niñanzu nalé imuaru kereñ imi ménda augic heanzac. Wañu kereñ imi Kristoac qeriaiguc auyu mazac. ¹⁵ Wañu érékecma deguc Moseac kiwi oloñanzu nalé imuac séc kereñ imi ewa qerigina hoturu énécmimanec hezac. ¹⁶ Wañu mérnéñ Miñ Kewunina Yesuac muru melemma kemmac nalé imuaru mia kereñ imi aumimia wammac. ¹⁷ Miñ Kewunina imi Uña keczac, imuac niñac imuac me imuac Miñ Kewuninawac Uña keczac imuaru mia qutuma keñha wawaña hezac. ¹⁸ Neñañ momac yanda imi kic tanecninaiguc kereñ qahac Miñ Kewuninawac edamu imi wikiñiguc hénziñ ésécnec héñanziñ. Héñni Miñ Kewuac Uñanéñ wañ nénécmiyu iwac tanecac séc melemma edamuya décyá mérñac murunec emma mérñac muru kereñanziñ.

4

Iwawai eeyagucnéñ kewuc nomuñ qeriaiguc hezac.

¹ Imuac niñac Anutuac wésé niniñiguc ai yomi késa keczin imuac nini qeri mama ménda wanziñ. ² Néñ Imuac gamu qeçe haka sasañgiaiguc wawaña imi waima diwi qiwiliñ haka héñacya mema Anutuac ackuazéc imi ménda mohosowiñ, néñ ac héla zéau énécmima Anutuac kiwaiguc icya icya ionac ewa qeriginanéñ kétin kétin wañ énécmiyu niñgési nénécmimu niñac neñaoc mewinini amuanziñ. ³ Neñañ buña suruc hiabia imi kereñaguc hezaciguc imi humucac buña ionac muru sac imuhuc hezac. ⁴ Ionac muru imi Anutuac kic tanera Kristoac buña suruc hiabia imuac edamuya imi ménda hémmu niñac baec yomuac baniara ginanéñ ménda ninzéngeanzu ionac ewa qerigina hoturu énécmiyu keczu. ⁵ Héñia yomuhuc niñac ac imuhuc zéma mazua, Nini imi neñañ niñac

ménda zéau énécmianziñ, néñ Kristo Yesu imi momac yanda neñañ Miñ Kewu keczac imi zéma Yesuac niñac wamma nini onac welen qeçe ic keczin imi zéau énécmianziñ. ⁶ Héñia imi yomuhuc; Siñi tunumañ qeriaiguc asac mararañnéñ qetagaliyu zéyec Anutu iminéñ wañ nénécmiyu Yesu Kristoac kic taneraiguc Anutuac edamuya niñmimiawac asac mararañ hemizac iminéñ neñañ ewa qerinaiguc qetagali nénécmianzac.*

⁷ Neñañ imi iwawai eeyaguc imi zéic baecnéñ memeya séwinina imuac qeriaiguc késa keczin. Imi mia kuc yanda imi Anutuac muru hezac, néñ neñañ muru ménda hezac imi niñtegicma kecbin niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ⁸ Néwécnec néwécnec hélanzi nénécmianzu, néñ hézé hézézaya ménda wañanziñ. Kukuderec mihicñi nénécmianzu, néñ kucmama ménda wañanziñ. ⁹ Nunuhéi wañ nénécmizu, néñ ménda wai nénécmiyu kecanziñ. Qenzangé nénécmianzu, néñ ménda birima qahac wañanziñ. ¹⁰ Imuhuc wamma séwininaiguc Yesuac humucyawac buña imi bisima kenni Yesuac kekecyawac buña acguc séwininaiguc hicñitegiru hémmu. ¹¹ Imi mia Yesuac kekecnéñ séwinina houhouyawac buña imuaru hicñitegiru hémmu niñac neñañ kekecninaguc nalé séc Yesuac niñac wamma humucac déciguc nonopocgic kereñanziñ. ¹² Imuac humucnéñ nonac muru ai meyu kekecnéñ onac muru ai mezac. ¹³ Ni ninzéngeyi imuac zéauyi* imuhuc ooyawac hezac ésécnec, nini ninzén ninzénac ewa qeri imuhucya késa keczin, imuac niñac nini acguc ninzéngeziñ imuac zéauziñ. ¹⁴ Imi mia héñia yomuhuc niñac, Miñ Kewunina Yesu meqelimiyeç inéñ mia Yesuguc nini acguc meqeli nénécmiyu iniguc momacnec iwac wésiaiguc nambiñ zéma niñtegicziñ.

* 4:6: Hén 1:3 * 4:13: Leg 116:10

15 Imi hélacnec, nini imi Anutuac ewa hiayanéj sécgé énécmiyu ic embac sasalanéj ewa hia ac zésaima kenjic Anutuac muru edamuya hemimac niñac haihaka nina moczoj yanda imi onac hia niñac wamma meanzij.

16 Imuac nini qeri mama ménda wanzij. Séwi icninanéj zazagima kenzac, néj qeri icnina imi naléya naléya qelimanec kenanzac. 17 Hénia imi yomuhuc; Nalé hotoña dac meanzij zéra béra efefia iminéj edamu yéwéria hehe seli heheya imi mihicji nénécmimac. 18 Héhéña imi hotoña dac hemac, néj ménda héhéña imi hehe seli hemac, imuac mia nini imi kicninanéj héhéñawac séc imuac qahac, néj kicninanéj ménda héhéña imuac kic hihi wamma kecanzij.

5

Kurumenj amaiguc tacyac wambij.

1 Kic hihi wamma kecanzij imuac hénia imi yomuhuc; Baec séwi halinina imi birima qahac wañu, ama méj Anutunéj menénéc mimia, méranéj ménda memeya, ou kurumenjiguc hehe seli heheya he nénécmizac imi ninzij. 2 Imi sac qahac hénia méj imi yomuhuc; Nini séwi hali yomuac qeriaiguc yaiwisisij wamma kurumenjac séwi ama héinéncmiyu mewij zé qerininanéj késama mambéc keczij. 3 Imuhuc héiwijiguc, katanec ménda nanni ninicmu. 4 Hali yomuac qeriaiguc kecma bisí qaténiguc yaiwisisij wañanzij imi hetecgéwij niñac qahac néj imuac qahaiguc méj qeliawac héini houhouyawac buña imi kekecnéj qécgémac niñac imuhuc wañanzij. 5 Wañu Anutunéj mia haka imi mihicji nénécmima Uña Téréya nénécmiyec. Wañu Uña Téréya iminéj haka tosara kecma hicji nénécmimac imuac asé kiwi wañ nénécmizac.

6 Imuac niñac nini baecac séwi halininaiguc kecanzij nalé imuaru imi Miñ Kewunina ou keru nini lakec you neñacnec kecanzij imi ninzij, néj kiléj nalé séc niñkinzéninaguc kecanzij. 7 Imi mia nini kicninanéj héhéña imuaru qahac, néj ninzénj ninzéniguc kecanzij. 8 Nini niñkinzéninaguc, wañu efima séwiac ama hali imi waima ama héla imuaru kemma Miñ Kewuninaguc kecbij zé wañanzij. 9 Imuac nini kecbij me waima kembijiguc, ségiségi mihicji miwij zéma niñselima kecanzij. 10 Hénia imi mia yomuhuc, neñañ moczoj yanda Kristoac zégésigési tatac imuac wésiaiguc wininima namma neñac neñac séwininaiguc kecma wawañ meme hia me biria wañij imuac séc méndacma bakia mewijac hezac.

Miñ Kewuac luac qeqe ai.

11 Miñ Kewuninawac bac yandi yandi imuac hénia niñtegicanzij, imuac niñac ic embac tosara zénañgé énécmizij. Wañu nini miñ séc Anutunéj niñyacgé nénécmizac. Wañu ini acguc ewa kétij kétij wañ énécmiyu niñyacgé nénécmizu zéma niñkumuzua. 12 Nini muñguc neñaoc ménda zénañgé amuzij, néj eñaoc nonac niñac niñgic zézé ségiségi ginaguc wammu niñac nalé titiña méj mihicji énécmizij. Wañu tosara ewa qeriac buña niñac qahac, néj séwiac buña niñac wamma meyac amuzu imi onac ac bakia hia melenj énécmimu. 13 Nini ewa soho keczijiguc imi Anutuac wamma imuhuc keczij. Wañu nini ewanina hia keczijiguc imi acguc onac niñac wamma imuhuc keczij. 14 Momacgucnéj momac yanda neñañ niñac wamma humuyec. Imuac niñac neñañ moczoj humuyij imi ninzénjézu. Hénia imuac niñac Kristoac goi héihéinéj hinocgé nénécmizac. 15 Wañu kekecguc kecanzij neñañ imi muñguc neñañ niñac wamma ménda

kecbin, nêj neŋaŋ niŋac humuma muŋguc qelima yarec iwac niŋac wamma kecbin niŋac inêj momac yanda neŋaŋ niŋac humuyec.

¹⁶ Imuac degucmuanec ic mênac mên séwiya hémma ménda nimbin. Nini Kristo acguc séwiiguc hémma niŋi, nêj muŋguc mên imuhucyanec ménda niŋanzin. ¹⁷ Imuac ic mênénêj mên Kristoac qeriaiguc keczu imi ic qelia, wahala imi keŋec, nêj héngic, qelia hazac. ¹⁸ Haka imuhucya imuhucya moczoŋ Anutuac murunec hicŋihicŋiya. Inêj Kristoac qeriaiguc ewa momac mihicŋi nénécmiyec. Waŋu ewa momac mihicŋi énécmiawac ai buŋa qenénécmiyec. ¹⁹ Imi mia Anutunêj kápésicnina imi ménda olomma Kristoac qeriaiguc eŋeyaguc baec ic embac momac yanda ewa momac mihicŋi nénécmiyec. Imuhuc wamma ewa momac mihicŋi mihicŋiyawac ackuazéc imi méraninaiguc hai nénécmiyec. ²⁰ Hénia imuac niŋac nini imi Kristoac kua meme ic wamma Anutunêj neŋaŋ kuanina mema zéwelec énécmizac ésécnec Kristoac nananiguc namma zéwelec énécmima yomuhuc énézézua, Anutuguc ewa momac wamma kecmu. ²¹ Anutunêj neŋaŋ imi Yesuac qeriaiguc Anutuac solan dindinawac buŋa wamma kecbin niŋac Kristo kápésic mên ménda waŋec, nêj kápésic ic tanec nimmiyec.*

6

¹ Anutuguc momacnec ai meanzin neneŋ énézéziŋ, Anutuac ewa hia imi eŋ ménda késa kecmu. ² Imuac Anutunêj yomuhuc zézac, Nalé nimba hezac* ✧ Ninzu, deguc imi nalé nimba hezac imi mia wanzac, ninzu, deguc imi aŋgêj titiac naléya wanzac! ³ Aininaiguc gocya mihicŋiwu niŋac nini haihaka qonzon toŋgé énécmimia mên ménda hai

énécmianzin. ⁴ Nêj ainina meanzin séc Anutuac welen qeŋe ic keczin zéma imuac séc neŋaocnec mewinini amuma yéwéri hénia hénia eŋeŋa yomuhucyaiguc naŋ selianzin, zéra waiya, yéwéri, waizalaŋ, ⁵ nunuhéi, hésa ama, qewelon waŋ nénécmimia, ai yanda, gau qeŋe, yaka niŋ humuc, ⁶ météré amuma kekec, ninin ai, bisiqatêj wamma kekec, qambaŋtoho, Uŋaguc kekec, goi héihéi héla, ⁷ Ac héla zéma Anutuac kuha qeriaiguc kekec, kekec solanawac sou méra héi kananaiguc késa kekec, ⁸ edamuiguc me mema titiiguc, qac buŋa hia me biria, ic héla kecni ikoc ic zénécmimia, ⁹ ic eŋomia tanec, nêj ic qac buŋa ninaguc kecma, ic humumia tanecnêj kekecninaguc, haka biriawac bakia meziŋ tanecnêj ménda humuzin, ¹⁰ ewa biric kekec tanecnêj nalé séc ségiségininaguc, maŋeŋeŋa tanec, nêj sasala mériaŋ mihicŋi énécmianzin, iwawai mên ménda késa keczin tanecnêj iwawai moczoŋ yanda he nénécmizac.

¹¹ Korinti ic embac, kuanina imi efima auauya, imuac ewa qerina imi acguc onac auauyawac hezac. ¹² Nonac goi héihéinina imi moucmoucŋia qahac nêj iminêj onac ewa qeriginaiguc mouc moucŋiawac hezac. ¹³ Ni nambérac hécna énézéanzua ésécnec énézézua imuac ini acguc eena héima ewa qerigina imi meyandigic moucmoucŋia imi qahac waŋu.

Ic ninzéŋ ninzéŋgina qahac iniguc ewa koronj koronj ménda wammu.

¹⁴ Solan dindina zéma hénia ac logiloginéŋ dimuhuc séc éréreŋ wammaoc? Asac mararaŋ zéma siŋi tunumaŋnéŋ dimuhuc ala waŋamumaoc? Imuac niŋac ini imi ménda ninzéŋgéanzu iniguc ewa koronjkoronj ménda wammu. ¹⁵ Kristo zéma Beliaru† iereŋ némaciguc ewa

* **5:21:** Me kápésicac mulu. * **6:2:** Énépésimaŋac séc wanzac. imuaru gezac qema niŋénécmizua, waŋu aŋgêj titiac naléiguc méra énécmizua. ✧ **6:2:** Yes 49:8 † **6:15:** Beliaru imi Sacdaŋac qara mên, qac imuac hénia imi Ikoc minjina.

momac wammaoc? Ninzéh ninzéh icnéj ic méj ménda ninzéhégéanzac i guc némac iwawai amunec qamunec wammaoc? ¹⁶ Anutuac ocmuñ zéma baniara ierené némaciguc niñni momacguc wammaoc? Anutunéh zéyec ésécnec neñañ imi Anutu kekecyaguc iwac ocmuñ kecziñ. Imuac mia Anutunéh yomuhuc zéyec; Ni ionac sugginaiguc kenja wamma i iniguc momacnec kecmañ, ni ionac Anutugina wamba ienené nuac ic embachéna wammu. ¹⁷ Miñ Kewunéh yomuhuc zézac, Imuac ini ionac murunec éréma héj héima kecmu. Wañu iwawai sigiginawac buña qeqeya imi késa osi ménda wammu. Imuhuc wañgic, neñ héihéré énécmimañ. ¹⁸ Neñ onac mañgoc wañ énécmiwa ini nuac nambérac hécna wammu. Medac medac wandac minjanenéh imuhuc zézac. ✧

7

¹ Ala sorochéna neñañ imi sisipac ac zéma maziñ imuhucyawac késa kecziñ, imuac mia Anutuac bac yandi yandi wamma kecbiñ. Kecma kekec téréya imi mesolananima séwinina zéma uñaninawac haka biria hénihénia igucnec météré amuma kecbiñ.

Pauloac zézé ségiségiya.

² Ini ewa qerigina ménda anjén tinénécmimu. Nini méñac méj haka biria ménda wañ énécmiyiñ. Méñac méj ménda mebiri énécmiyiñ. Wañu iwawaigina eñ ménda onagiríñ. ³ Ni késpedesigina zéhicñimañ zé ac imuhuc ménda zézua. Bec zéyi ésécnec, nonac ewa qerininaiguc kecgic momacnec kecma momacnec humuwiñ niñac imuhuc énézézua. ⁴ Ni niñkinzéhégéma énézézua. Ni onac niñ nimba zézé bipiginaguc wañu qeri mebélac qebélac hakanéh sécgé néñanzac. Wañu zéra waiya hénia hénianinaiguc ségiséginéh gesalecgé néñanzac.

⁵ Hénia imi yomuhuc; Nini Macedonia baeciguc hayiñ nalé imuaru nonac séwinina imi tachiahiaru qahac keríñ, néj hénia séra séc zéra waiya mihicñiyiñ. Séñgañgenjiguc tualeficnéj, ewa qerininaiguc bac yandi yandinéh he nénécmiyec. ⁶ Néj Qeri mama wawaña qerinina mebélacgé nénécmianzac Anutu inéh mia Tito hayu qerinina mebélac nénécmiyec ⁷ Tito hayec imi sac qahac néj meseli wammigic meme seli onarunec mihicñiyec imuac suruc wamma ini qerinéh késama mambéc kecanzu imi zéma, zésiaccgina zéma, qeri siñgina nuac hezac imuac suruc momacnec wañ némma qerina mebélacgé nénu ségiségi wammanec wañi. ⁸ Imi mia hénia yomuhuc niñac, ni kiwina oénécmima niñyéwéri mihicñi énécmiyi imuac nimbiri amuyi. Néj kiwi iminéh nalé hotoña dac sac niñyéwéri mihicñi énécmiyec imi niñasarima deguc imi ménda nimbiri amuzua. ⁹ Ni deguc ségiségi wanzua imi mia niñyéwéri mihicñi énécmiyi imuac niñac qahac, néj niñyéwéri ginanéh énépésima keñ onoporu ewa hakagina melengic hénia imuac niñac mia. Ini Anutuac ewa siñiguc niñyéwérigic imuac niñac kiwi nonac murunecnéh hénia méñac méñiguc haka méñac méj ménda mebiri énécmiyec. ¹⁰ Anutuac ewa siñiguc niñyéwéri wañanzíñ imi kecma ménda nimbiri amuwiñ. Niñyéwéri imuhucyanéh ewa hakanina hainetec mihicñima anjén titiguc nonagicma keñanzac. Wañu baecac niñyéwéri imuhucyanéh humuc mihicñi nénécmianzac. ¹¹ Héngic, Anutuac ewa siñiguc niñyéwériima kekec imi yéwéri qeriaiguc eñañ héniaigina qitiric zéaumu niñac ewa qeriginaiguc wésé polañ dimuhucya, zésolaní amuamuya dimuhucya, qerigina kétin kétin dimuhucya, bac yandi yandi dimuhucya, qerinéh késama

mambéc kecec dimuhucya, qeri siñ dimuhucya, zémindiñi qemindiñi dimuhucya mihicñi énécmiyec. ¹² Imuac kiwi oénécmiyi imi ic méñ késpedes wañec me ic méñ késpedes eñ wammimia iorac niñac qahac, néñ qeri siñginanéñ Anutuac kiwaiguc onac muru hicñi énécmimac niñac oénécmiyi. ¹³ Wañu ai imuacnec nini héibélac qéibélac wañ nénécmimia wanzñ.

Wañu Titoac qeri uñanéñ onac niñac wamma qeri bénzén mihicñiyec. Imuac niñac ewa qerinina mebélac gégéya imuac qahaiguc toroqema iwac ségiségi niñac nini ségiségi wammanec wamma kecziñ. ¹⁴ Ackuazéc énézényiñ imi moczoñ héla wanzac ésécnec Tito ézéma meyac énécmiyi imi acguc ac héla wanzac, imuac niñ ni onac ac suruc ézéma meyac énécmiyiiguc imuac gamuna ménda ninzua. ¹⁵ Ini moczoñ bac yandi yandi wamma zénéñ hirihiri wamma héihéré mima ara niñtoho wammigic imuac niñ qelima ewa qeriyanéñ onac muru moczoñ kendaczac. ¹⁶ Ni solañanec niñkinzénge énécmizua imuac niñac ségiségi wanzua.

8

Haihulac haka.

¹ Ninzén ninzén dacmuna hécna Anutunéñ Makedonia hénaorñ goi héihéiya qeénécmiyec imi ini nimmu niñac wanzua. ² Zéra waiyawac manam batuc kuney yandaiguc ségiségigina qesalecgé énécmima mayu maqeqe osiqosiyaguc kileñ haihulac wamma haleñgina kuney yanda aleñ aleñ késama haigic. ³ Ni héipuc ac wamma zéau énécmizua, ieneñ hia wammuac séc haleñ hai énécmima eñañ ewa siñgina méndacma sécgina ogicma hai énécmigic. ⁴ Ieneñ imi ic embac téréya tosara welen qeénécmima haleñ hai énécmimawac ai imuaru toroqewiñ zé niñénécmiwiñ niñac hélacnec zéwelec nénécmigic. ⁵ Kic

hihi waññ imuacnec sac qahac néñ toroqema ieneñ walac eñañ kekecgina Miñ Kewuninawac muru haimigic, wañu imuhucyanec Anutuac ewa siñguc nonac muru hai nénécmigic. ⁶ Titonéñ bec sugginaiguc ai imi héniyec imuac niñac ewa hiawac haleñ ai imi meyacgéma metecgémac niñac zénañgé miziñ. ⁷ Ini ninzén ninzén zéma ackuazécgina zéma niniñgina zéma wésé polañgina zéma goinina héianzu ai imuhucya moczoñiguc séc méñ ogicma wamma meanzu ésécnec ewa hiawac haleñ haihai aiiguc acguc imuhuc séc méñ ogicma wamma memu.

⁸ Ni zéseli énécmima ménda zézua, néñ onac siñgina iminéñ hélacnec me qahac imi tosara ionac wésé polañ hakaginaguc haiséséc wamma niñgésima kecua. ⁹ Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc zéma mayi; Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hiayawac haka yomi ini ninzu. Inéñ eñeya maqeqeya néñnec ini sécgina séc wamma kecmu niñac eñeya saméñ bipiyaguc kerec, néñ onac niñac maqeqeya wañec. ¹⁰ Ai imuac mia niniñna zéwa niñgic iminéñ nañgé énécmimac. Ini yawuñ emumuac walac ai imi hénima megic. Wañu imi sac qahac ini imuac muñguc wammañ zé ewa siñgina he énécmiyec. ¹¹ Imuac ai imi mema medacmu. Wañu wésé polañgina he énécmizac séc, iwawaigina he énécmizac séc méndacma wamma medacmu. ¹² Wammuac siñgina he énécmizaciguc, iwawai he énécmizac séc haigic memeyawac séc wammac, wañu ménda he énécmizac igucnec imi ménda memeya wammac. ¹³ Imi mia tosara meefi énécmima ini meyéwéri énécmimañ niñac qahac, néñ séc éreréñ wañu kecmu niñac. ¹⁴ Onac saméñaginanéñ ionac mété qététañginawac, imuhucyanec ionac saméñaginanéñ onac séc mété qététañginawac haigic kenha wañu, séc éreréñnec hiabia wammac. ¹⁵ Imuac mia yomuhuc ooyawac

hezac, sasala tocgégic imi eney saméña ginaguc ménda wanjic. Wanju komodia tocgégic imi eney acguc mété qététañ ginaguc ménda wanjic.

Tito Korinti ama areñ yandaiguc mélimiyec.

16 (16a) Onac niñac wamma wésé polañ nenamuru henénzac imuhucyanec Anutunéñ Titoac ewa qeriaiguc momacnec haimiyec. 17 Miyu inéñ nonac zénañgé ac késayec imi sac qahac, néñ wésé polañ hemiyecac deguc kuneynec ogicma hemiyu eñeya ewa siñ méndacma onac muru kemmanñ zé kenzac imuac niñac (16b) Anutu ewa hia ac wammizua. 18 Ninzén ninzén dacmuna méñ i guc momacnec mélini hazac. Wanju inéñ mia buña suruc hiabia zéau énécmima hénorinñ tuña tuña ionac suginaiguc qac buñayaguc wananzac. 19 Imi sac qahac, nini Miñ Kewuninawac edamuyawac niñac zéma nonac ewa siñ héla imi énézéyu hémmu niñac zéma ewa hiawac haleñ ai meni ic imi momacnec keñha wammac niñac hénorinñ tuña tuña ieneñ gésimima kumugic. 20 Nini imi haleñ kuney yanda nonac méraninaiguc haigic galeñgéanzinñ ai imuac méñnéñ méñ zébiri nénécmiwac niñac técnina nimma kecanzinñ. 21 Héña imi yomuhuc, nini Miñ Kewuninawac kiwaiguc sac qahac, néñ ic embac ionac kicginaiguc momacnec haka hiabia wambinñ zé, técnina nimma kecbinñ zé wanzinñ. 22 Wanju iriguc momacnec ninzén ninzén dacmuna méñ mélini keñec. Iwac mia héñgésima niñni, ic imi ai sasala imuac wésé polañaguc kerec. Wanju deguc imi onac niñu ewa qeriaiguc niñkinzén kuney yanda hicñimiyu, wésé polañ imi ogicma kuney yanda ai imi memañ zé wanzac. 23 Titoac zéwa niñgic, inéñ onac welenñ qeqe ainaiguc mérana zéma ai momacna wanzac, wanju

ninzén ninzén dacmuna éréhéncna niñac zéwa, ieneñ imi hénorinñ tuña tuña ionac méliméli ic éréhéncgna zéma Kristoac edamuya wanzaoc. 24 Imuac niñac ini imi hénorinñ tuña tuña ionac kicginaiguc eñañ siñginawac héla zéma zézé bipi ac wanñ énécmiyinñ imuac héña imi eñañ haihaka ginaiguc haima ic haréwéc ionac mewinini énécmigic hémmu.

9

1 (2a) Ni onac wésé polañ imi ninzua héña imuac niñac (1) ic embac téréya welenñ qeénécmimiawac kiwi muñguc oénécmimanñ zé nimba héña qahac wanzac. 2 (2b) Ni onac niñ wamma Makedonia ic embac énézéma Akaia baeciguc imi yawuñ emumuac bec zéréñ qéréñ wandacgic zéma onac mepési énécmiyinñ. Wanju imuhuc énézéwa onac wésé polañginanéñ ic embac héla yanda ewa qerigina meefi énécmiyec. 3 Wanju mepési énécmima ac zéyi iminéñ héla qahac ménda wammac, néñ zéyi ésécnec zéréñ qéréñ wandacmu niñac ic imi méli énécmiyi. 4 Qahac wanju, Makedonia ic embac ieneñ niguc momacnec kemma ini zéréñ qéréñ ménda wamma kecgic inicmuiguc ini sac qahac, néñ nini momacnec ninzénagéma kerinñ imuac mia gamunéñ qacninaiguc embac niñac. 5 Imuac niñ ninzén ninzén dacmuna ini meefi énécmiwa walac walac onac muru hama ewa hiawac haleñ becñec haiwinñ zé ac zikima zégic imi nalé ménda ducñiyunec zéréñqéréñ wandacmu zéma zénañgé énécmimu iminéñ hia zéma niñi. Imuhuc zéréñ qéréñ wamma tocgogic zéhinociguc qahac, néñ ewa hiawac haleñ héla wammac.

Héla sasala mihicñiwinñ zé gocmia nétéréma qesagic.

6 Anjéñtima komocdia héihimic wammu imi eney komocdia metocgomu, néñ nétéréma sasala héihimic

wammu imi enej sasala metocgomuac hezac. ⁷ Niŋgic qeriginaiguc hezac imuac séc méndacma haimu, néj aŋgétitiginaguc me zéhinociguc ménda haimu. Anutunéj ewa hia nimma haianzu ionac siŋgina niŋanzac. ⁸ Imi mia nalé séc ai hiabia imuac me imuac sécginaguc wamma nétéréma memu niŋac Anutu imi ewa hiawac buŋa hénia hénia hia qesalecgé énécmimacac kuha hemizac. ⁹ Ac kiwi yomuhuc hezac; inéj séc qema méndemma ic maqeqeya énécmianzac. Waŋu iwac solaj dindiŋawac haka imi nalé tetcgia qahac hemac. ¹⁰ Héi himicanzu ionac muru wariha zéma neneac buŋa momacnec énécmianzac inéj iwawai mesai énécmima wariha énécmima imuhucyanec onac solaj dindiŋawac haka imuac héra momacnec toroqe énécmimac. ¹¹ Ini hénia hénihéniaiguc mesécgé énécmiyu haka hénihéniaiguc sese kunéj yanda hai énécmigic, eŋaj haihulac haka imuac hélanéj ai meni ic embac ienej Anutu ewa hia ac ézému. ¹² Welenj qeje ai iminéj ic embac téréya tosara iwawai imuac me imuac hocgic mihicnj énécmianzac. Waŋu imi sac qahac, haka iminéj ewa hia kunéj yanda Anutu qesalecgé mianzac. ¹³ Welenj qeje ai iminéj héipuc waŋ énécmiyu, Kristoac buŋa suruc hiabia imi hélacnec zéauma niŋtoho wamma, Yerusalem hénarinj zéma ic embac tosara ewa hiawac halej haihulac yandanec welenj qeénécmigic, hémma ic embac ienej Anutu mepésimianzu. ¹⁴ Imuac ienej acguc onac niŋac zéwelec ai mema Anutuac ewa hiaya ogicogira qacginaiguc he énécmizac imuac niŋac onac niŋ wamma kecanzu. ¹⁵ Iwac sese imi acninanéj zézéyawac séc qahac, imuac niŋac Anutu ewa hia wammizinj.

10

Paulonéj aiya niŋac saiwa acya énézéyec.

¹ Iniguc aŋamma kecanzua imuaru memaamuma kecanzua, néj wai énécmima lakec kecanzua imuaru imi zénéj hirihiri qahac ac énézéanzua Paulo ni nenaoc deguc imi Kristoac memaamuma kekecac haka zéma gum bénzénzénj hakaiguc namma zéwelec waŋ énécmizua. ² Nini séwiac siŋiguc namma haihaka waŋanzinj zéma nimbiri nénécmianzu imi onac ac selianec énézémanjac hezac. Waŋu onacmuru hama imuac séciguc meefima ménda zémanj zé zéwelec énécmizua. ³ Nini séwiiguc kecanzinj imi hélacnec, néj séwiac nanaŋiguc yaré ménda qeanzinj. ⁴ Yaréninacwac tewi zakonj imi séwi igucnec qahac, néj Anutuac kuhanéj raragina selia quwuc muwura tianzinj. ⁵ Waŋu ac zéej zémaya imi zéhézéngéma iwawai Anutuac nininj qetalima emma nanzac imi qeni maanzac, waŋu Kristo niŋtoho wammimu niŋac nininjina hénia hénia imi ziki sipacgé énécmianzinj. ⁶ Niŋ tohotoho hakaginanéj hélaguc wandaru ac qeje haka tosara zémindinj qemidinj wambinj zé zéréj qéréj wamma keczinj.

⁷ Ini imi séwiiguc sac ninicgési waŋ nénécmianzu. Ic méjnéj eŋeyaoc Kristoac buŋa kecanzac imuac niŋkinzénj gézaciguc eŋeya ésécnec nini acguc Kristoac buŋa kecanzinj imi ewa qerianéj muŋguc nimma niŋtegitmac. ⁸ Qac buŋa Miŋ Kewuninanéj nénécmiyec imi hézénge énécmiwiŋ niŋac qahac, néj meyac kumu énécmiwiŋ niŋac nénécmiyec imuac niŋac ni imuac komora méj ogicma meyacamuma zémanjiguc gamuna ménda nimmanj. ⁹ Ni kiwi o énécmima memeteric waŋ énécmimanj zé wanzua éséc nimbu niŋac. ¹⁰ Ic tosara ienej yomuhuc zéanzu, iwac kiwiya imi yéwéria zéma kuhagucnéj eŋeya

☆ 9:9: Leg 112:9

hama ninicmaciguc qeka meka wamma ac hiabia ménda zéanzac. ¹¹ Ic imuhucya imi eney yomuhuc ninjegicmu; Nini imuaru kemma iniguc momacnec kecbij nalé imuaru imi iniguc ménda kecma kiwiiguc oma zéziñ ésécnec haihaka imuhucya hélacnec wambij.

¹² Nini imi tosara eñañ meycamuma zéanzu iniguc haiséséc wamma ninjési amuwijac séc qahac, néñ ienen eñawunec haiséséc wañamuma héñgési wañamuanzu imuac ionac nimba ninjegic qinjegicgina ménda he énécmizac.

¹³ Nini imi sécnina ogicma ménda meyac amuwij, néñ Anutunéñ miñ séc méndéñ nénécmiyec nanañ imuhucgeñ tima kecbij. Imuhuc wamma kec keczu imuac séc ai mewij zé haréyij. ¹⁴ Nini imi méréc mérécginawac Kristoac buña suruc hiabia énézéwij zé walac walac hayij, imuac niñac nini onac muru hayij nalé imuaru imi nanañ ninawac séc imi ogicma ménda hayij. ¹⁵ Nini imi tosara ionac ai memeyguc héima namma sécnina ogicma ménda meyac amuzij, néñ ninzéñ ninzégina yandima kemmac séc sugcinaiguc nonac ai memeyac titiña imi nétéréma kuney yanda wammac zéma imuac ninjukumuma kecziñ. ¹⁶ Imi mia tosara ionac ai buñaguc namma bec mihicñigic imuaru héima ménda meyac amuwij, néñ onac baecgina hezac imuac andiaiguc ogicma kemma buña suruc hiabia imi énézéwij zé imuhuc wamma kecanziñ. ¹⁷ Zézé ségiségi wambij zé Miñninawac qeriaiguc zézé ségiségi wammu. ¹⁸ Méñ eneyawac mepési amumac imi héipucyaguc qahac, néñ Miñninanéñ mepésimimac iminéñ héipucyaguc wanzac.

11

Paulo zéma Yesuac Méliméli ic ikora.

¹ Hakana qelaña dac imuac ewaginanéñ nanjé némma ninjekzu zéma ninjukumuzua. Ohecgina mezua, bisiqatéñ wañ néñgic! ² Ni Anutuac qeri siniguc onac niñac qeri sin ninzua. Ni ini embac seraña solaña ésécnec Kristoac muru onopocman zé zammaréñiguc iwac buña qeénécmizua. ³ Mokoleñnéñ diwi qiwilijaguc Ewa imi ikoc wammiyec ésécnec onac ninij solaña zéma ninij héla Kristoac muru héikumugic heyec imuacnec héñacya mema néñgacma ewa qeriginanéñ zapi qeqeya wambac niñac. ⁴ Imi mia hénia yomuhuc niñac imuhuc zéma mazua, Méñnéñ méñ hama Yesuac hénia zéau énécmiyij imi qahac, néñ hénia méñ zéau énécmizac me Uña megic imi qahac, néñ uña méñ énécmizac me buña suruc hiabia ninjic imi qahac, néñ méñac énécmizaciguc nalé imuaru imi ini gum bénzénzén wamma gezacgina hia haianzu. ⁵ Yesuac Méliméli ic kuney kuney iniguc haiséséc wamma hémma nimba ewa bacginu ménda keczua. ⁶ Hélacnec, ni acna imi hiabianec ménda zéanzua, néñ ninijña imi imuhuc qahac, héniana imi ic embac momac yanda sugcinaiguc hénia héniaiguc mewinini énécmiwa nindaczu.

⁷ Ni eñañ meyac énécmima nenaoc memaamuma Anutuac buña suruc hiabia boñ tegic zéau énécmima késpedesna mihicñizua me? ⁸ Ni welen qeénécmiman zé wamma héniorij tuña tuña tosara ienen méra néñgic mema kowu neyi gezan. ⁹ Ni iniguc kecma iwawai méñac méñ osima keru nalé imuaru méñac méñ yéwéri ménda mihicñi miyi. Imi mia ninzén ninzén dacmuna tosara Makedonia igucnec hagic imi eney iwawai ménda henéñec imi mema hama néñgic. Ni hénia hénia héniaiguc yéwéri ménda mihicñi énécmiman zé galen mema keru, wañu toroqema imuhuc wamma kecmañ. ¹⁰ Kristoac

ac héla ewa qerinaiguc hezac imuac niñac Akaia baeciguc imuhucyanec mepé qepési acna zéma mazua imi ewa qerinaiguc hezac imi méñnéñ menéñqe némmacac séc qahac. ¹¹ Héña némac niñac imuhuc zézua? Goigina ménda héima imuhuc zézua me? Imuhuc qahac, Anutunéñ ninzac.

¹² Ic tosia eneñ niniguc séc érérenéñ keczu zéma niñénécmimu niñac mepési amuwññ zé nalé titiña mihicñiwññ zé wañanzu, néñ ionac nalé titiña imi netecgémañ niñac ni imi wañanzua. Wañu imuac toroqema wammañ. ¹³ Ic imuhucya imi Yesuac Méliméli ic ikora zéma ai ic ikora. Ieneñ imi Kristo Yesuac Méliméli ic tanec héiyon baiyon wamma kecanzu. ¹⁴ Imi mia haka méréra qahac. Biria miñina acguc edamuya kua meme uña tanec héiyon baiyon wamma kecanzac. ¹⁵ Imuac niñac Biria miñinawac ai ichéra imi eneñ acguc eñaoc solañ dindiñawac ai ic tanec héiyon baiyon wamma kecanzu. Imi mia haka welicwelicgia qahac. Ieneñ imi tetecgiaiguc wawañ memegina biria imuac bakia séc érérenéñ nec késamu.

Paoloac kekec zérabéraya.

¹⁶ Ni muñguc énézézua, méñnéñ mén nuac nimma ic qelaña ménda zéma nimmac. Wañu imuhuc ninzaciguc, qelaña éséc hia niñnéññu ni acguc komodia mepési amumañ. ¹⁷ Ac zézua imi Miñ Kewuninawac ewa siñiguc ménda namma zézua, néñ haka qelañaiguc namma meefima mepési amuzua. ¹⁸ Ic sasala ieneñ séwiiguc héima namma mepési amuanzu imuac ni acguc mepési amumañ. ¹⁹ Imi mia héña yomuhuc niñ imuhuc zézua, ini eñaoc niñgic niñtegic qñntegic ginaguc wañuguc kilen ic qelaña tosara ségiségi wamma ewaginanéñ dongé énécmianzu. ²⁰ Imuacnec sac qahac, néñ méñnéñ hésa ic éséc énépésizac me, kinecqinecyá ésécnec énépésizac me, iwawaigina

onagiczac me, meyac amuzac me, huluj ginaiguc onotozaciguc qeriginanéñ hia dongé mianzu. ²¹ Ni imuhucya me imuhucyawac qeka meka téngéñ kerññ imuac gamuna bisima zéauzua. Néñ Méñnéñ iwawai méñac meefima meyac amumaciguc, ni acguc qelaña ésécnec meefi amuma hia zémañ. ²² Ieneñ Hebiraio ic? Ni acguc. Ieneñ Israel ic? Ni acguc. Ieneñ Abarahamac qelihéra? Ni acguc. ²³ Ieneñ Kristoac ai ic? Qelañ ésécnec zézua. Ni onogicma iwac ai ic héla kecza. Ai kuney yanda onogicma meyi, hésa ic hatac sasala onogicma kerññ, hihilocnéñ nugic qétéya imi olommañac séc qahac, nalé momacguc momacguc humucac déciguc kereññ. ²⁴ Yuda ic eneñ hihilocnéñ hatac 5 nugic. Nugic séc, 40 igucnec 1 auma 39 séc nugic. ²⁵ Hatac 3 aribambanéñ nugic, hatac 1 hocnéñ gilima nugic, hatac 3 konduniguc zéic biriyec, wañu siñi kaiwe momacguc kondunéñ huanéññu kerññ. ²⁶ Héña gowogowoiguc haka yomuhucya hicñinéñec, doku téfara zérabéra, kowu nene, nena ic embac, ic enia, ama areña yanda, baec kisia, kondun, wañu dacmuna ikora, imuac qeriaiguc séc, yéwéri mihicñiyi. ²⁷ Wañu kucqeçe ai zéma qenzeñ manzeñ, siñi sasala gau qeçe, yaka niñ humuc, doku niñac déméñña qañgararañ qeçeya, nene qahac kekec, sañgeña zéma séwi usu qahac imuac séciguc zéma ²⁸ wañu imuac qahaiguc mén hezac imi naléya naléya hénaorññ tuña tuña héñgaleñ wañ énécmiwa yéwéria kuney yandanéñ hélanzi néñanzac. ²⁹ Sucginaiguc méñnéñ qeka meka wañu ni acguc qeka meka ménda wañanzua me? Sucginaiguc méñac mén wammigic qonzonton géyu ni acguc ewa biricna geriwaguc ménda wañ néñanzac me?

³⁰ Kilen meyac amumañac hezaciguc, iwawai qeka mekana mewininianzac imuac mia meyacmañ. ³¹ Miñ Kewunina Yesuac

Manꝓocya, nalé tetecgia qahac mepé qepési waꝓmimiawac hezac inéꝓ mia ni ikoc ac ménda zéanzua imi ninzac. ³² Damasiko ama areꝓa yandaiguc ic kewu Areta iwac baec galenꝓa méꝓnéꝓ ni népésimaꝓ zé ichéra énézéyu ama yanda imuaru awima kecgic. ³³ Néꝓ alahécna eneꝓ ni neꝓgeꝓ yandaiguc tinéma ama areꝓa yanda imuac deminꝓ gouꝓa igucnec hésaiguc tikologic hiꝓgacma baec galenꝓ iwac méria igucnec néꝓgari.

12

Paulonéꝓ tilinꝓ tilinꝓiguc héꝓec.

¹ Ac haréꝓa tanec wanzac, néꝓ kilenꝓ meyac amuma zémaꝓac hezac. Imuac Uꝓawac haka Minꝓ Kewuninanéꝓ nézéyu héꝓi imi zéma ac zéauma nézéyec imuac zéwa ninꝓic. ² Ni Kristoac ic ménꝓ ninzua. Ic imi Uꝓanéꝓ wagiru kurumeꝓ qétya ³ imuaru emma mayec. Mama keru yawuꝓ 14 bec tecgézac. (Nalé imuaru inéꝓ séwi qeriaiguc kerec me imuac séꝓgaꝓgeꝓiguc kerec imi ni ménda ninzua, néꝓ Anutunéꝓ ninzac.) ³ Ni ic yomuhucya ninzua, (inéꝓ séwi qeriaiguc kerec me imuac séꝓgaꝓgeꝓiguc kerec imi ni ménda ninzua, néꝓ Anutunéꝓ ninzac.) ⁴ I imi baec hafi zepaya qahac imuaru wagiru kemma ac zémacac séc qahac imuhucya ninꝓec. Ic ménꝓ humuma houmacac hezac méꝓnéꝓ ac imi muꝓguc zémacac ninꝓ ménda zémimia. ⁵ Ni ic imuhucyawac hia meyacmimaꝓ, néꝓ nena imi qeka mekanawac ménda zéma méꝓac ménꝓ mepési amumaꝓac séc qahac. ⁶ Ni ac héla sac zémaꝓ, imuac ninꝓac mepési amumaꝓ zé wammaꝓiguc imi qelaꝓa ménda wammaꝓ. Néꝓ méꝓnéꝓ ninꝓu haihakana iguc héꝓec me kuana igucnec ninꝓec imi ogicma ic hiabia zéma ninꝓnémbac ninꝓac zémaꝓ zé osizua. ⁷ Uꝓawac iwawai hénia hénia meaunéꝓec imuac nimba eꝓeꝓa yanda waꝓanzac. Imuac ninꝓac ni sécna ogicma meyac amuwi

ninꝓac séwinaiguc waiya, qara Biri minꝓinawac kua meme uꝓa hainéꝓec. Imi mia sécna ogicma ménda meyac amumaꝓ ninꝓac yéwéri mihicꝓi némmaꝓ zé imuhuc hainéꝓec. ⁸ Waꝓu yéwéri imi wainémmac ninꝓac Minꝓ Kewu zéwelec wammima kecha hatac haréwéc waꝓec. ⁹ Waꝓu ac yomuhuc nézéyec, kucnanéꝓ qeka mekagaiguc mesolaꝓaniansac imuac ninꝓac ewa hiananéꝓ sécgé génzac. Imuac ninꝓ ni Kristoac kuhanéꝓ nuaru henémmac ninꝓac ségiségi wamma qeka mekanawac nimba eꝓu Anutu zéhiaru mimanꝓ. ¹⁰ Qekameka mihicꝓiansua séc kucnaguc waꝓanzua imuac ninꝓ, ni Kristoac wamma qeka mekana zéma mematiti ac zéma ai yanda zéma, nunesi zéma yéwéri mihicꝓiansua séc ségiségi waꝓanzua.

Paulonéꝓ ic enia ionac ai ic buꝓa qemimia waꝓec.

¹¹ Ni qelaꝓa wanzua, néꝓ ini hinocgé néꝓgic imuhuc wanzua. Eneꝓ meyac némmuac hezac. Ni ic eꝓomia, néꝓ Yesuac Méliméli ic eꝓeꝓa yanda iniguc haiséséc wamma hémba ni ewac bacginu ménda keczua. ¹² Ni onac suginaiguc gum béndzéndzéꝓ kuneꝓ yandaiguc sésécac haka méréra zéma haka welic welicgia zéma ai kuhaguc wamma mewa iminéꝓ Yesuac méliméli ic héla keczua imuac asé kiwiya waꝓa nénzac. ¹³ Yéwéri ménda mihicꝓi énécmiyi képésicna imi sac waima haka tosara méꝓac ménꝓ ninꝓac ménda nimbiri némmu, néꝓ welenꝓ qeénécmiwa onac muru hénariꝓ tosia ionac séc ménda wawaꝓa ménꝓ he énécmizac me? ¹⁴ Ninzu, onac muru hamaꝓ zé zéréꝓqéréꝓ wamba deguc hatac haréwéc wanzac, néꝓ yéwéri ménꝓ ménda mihicꝓi énécmimaꝓ. Ni onac iwawaigina ninꝓac qahac, néꝓ eꝓaꝓ ninꝓac wamma zéwelec énécmizua. Nambérac eneꝓ neꝓgoc maꝓgoc ginawac iwawai hofiiguc haiyic heyu emmacac ménda

hezac, nêj nengoc manꝓoc eꝓaoc nambérac hécginawac wamma imuhuc wammuac hezac. ¹⁵ Ni mia kekec uꝓaginanêj hiarumac niꝓac ségiségi wamma iwawaina auma imuacnec toroꝓema kekecna momacnec hia auénécmidacmaꝓ. Waꝓu siꝓgina niꝓanzua séc kemma muꝓguc yanda kunêj yanda waꝓu, siꝓna niꝓgic séc kemma muꝓguc yanda komora wammacac hezac me? ¹⁶ Ic tosianêj nuac yomuhuc zéanzu, ni onac réwéri ménda énécmiyi, nêj diwi qiwiꝓiꝓ ic keczuawac diwi qiwiꝓiꝓ waꝓ énécmima énépésiyec. ¹⁷ Ni ichécna onaru méli énécmima ionarunec mérac zéwa méra nêju iwawaigina onagiri me? ¹⁸ Waꝓu Tito onacmuru kemmac niꝓac zémiyi imuhucnec ninzêj ninzêj munana méj méliwa wagic amuma hayoc, waꝓu Titonêj hama iwawai méj onagirec me? Ini niꝓgic, i zéma ni nekaoc Uꝓa téréya imuhucyanec zéma héná momacꝓuc ménda kecanzic tanec wanzac me?

¹⁹ Ini niꝓgic éréma deguc nini héikeꝓzê héihazé wammanec keczin tanec wanzac gezaꝓ. Imuhuc qahac. Nini Kristoꝓuc kecma Anutuac kiwaiguc énézéziꝓ. Ala sorochécniꝓa, imi moczoꝓ ini nanꝓé énécmiwiꝓ zé zéziꝓ. ²⁰ Ni onac muru hamaꝓ nalé imuaru, ini hémmaꝓ zé niꝓi haka imuhucya ménda wamma keꝓgic in-icbi niꝓac, ini acꝓuc hémbiꝓ zé niꝓgic séc ménda wamma kecba némbu niꝓac, bacna yandizac. Imi sac qahac onac muru tualefic zéma nimbupuc zéma qeri geric zéma méndêj amuma kekec zéma zébiri qébiri zéma andé lukuc ac zéma tétéc qeꝓe zéma kaiꝓiliweꝓ wamma kecbu niꝓac zénéꝓna hirizac. ²¹ Onac murunec tosianêj haihaka zapi qe-ꝓeya zéma kaisero zéma nezélélêj haka imuhucya wamma qerigina ménda meꝓanzu. Waꝓu imuhuc wammanec keꝓgic, onaru hawa Anutunanêj memanéju, ic imuhucya ionac siacma ewa goro wambi niꝓac

bacna yandizac.

13

Goro ac tetecgia.

¹ Ni deguc hatac haréwécac onac muru hamaꝓ. Hama énézéwa héiꝓuc ic éréhéc me haréwécniꝓ ac kuagina igucnec nindacma hélawac zéseliwiꝓ. ² Hatac éréhéc hayi nalé imuaru bec goro ac énézéyi ésécnec deguc lakec kecma goro ac walac énézéwa niꝓgic, muꝓguc hamaꝓ imuaru imi becneꝓ képésic waꝓgic ic ionac zéma ic tosara ionac képésicgina imi ménda wai énécmimaꝓ. ³ Kristonêj nuac qeriguc ac haiyu zéanzua imuac hénia hiꝓꝓiteguru hémbiꝓ zé waꝓanzu. Imuac niꝓac imuhuc zézua. Kristo imi onac muru kuc mama ménda waꝓanzac, nêj ewa qeriginaiguc kuhaguc aiya meanzac. ⁴ Hélawac zéni, Kristo imi kuc mama keru ic héꝓgeꝓa wéndaraiguc qeꝓic, nêj Anutuac kuciguc yarecac kecanzac. Nini imi imuhucyanec iwac qeriaiguc bélacgéma kecanziꝓ, nêj welen qeénécmiwiꝓ zé Anutuac kuciguc kecanziꝓ.

⁵ Ini ninzêj ninzêjꝓuc kecanzu me qahac imi niꝓasariwiꝓ zé batucgéma niꝓgési amumu. Yesu Kristonêj ewa qeriginaiguc kecanzac imi ménda niꝓasarizu me? Ini imi ménda niꝓteꝓiczuiguc ini ninzêj ninzêj ic héla qahac. ⁶ Waꝓu nini imi ninzêj ninzêj ic ikora qahac, hénia imi niꝓteꝓicmu niꝓac wanzua. ⁷ Anutunêj galenꝓé énécmiyu képésic méj ménda wammu niꝓac Anutu zéwelecmima kecanziꝓ. Imi mia ninicꝓic nini ninzêj ninzêj ic héla kecanziꝓ tanec wambiꝓ niꝓac qahac. Nini imi ninicꝓic ninzêj ninzêj ic ikora tanec hia wambiꝓ, nêj ini imi haka silic solaꝓa wamma kecmu niꝓac imuhuc wamma kecanziꝓ. ⁸ Nini imuhucyanêj haka méꝓac méj ac héla imi logima wambiꝓac séc qahac, nêj

☆ 13:1: Hén 19:15

imuacnec sac méndacma wamma kecwiñac hezac imuac mia imuhuc zézua. ⁹ Hénia ménj imi yomuhuc; Kucnina qahac kecni kucginaguc kecanzu séc ségiségi wamma imuhuc solañanima kecmu niñac Anutu zéwelec wammianziñ. ¹⁰ Miñ Kewunéñ qac buña néñec iminéñ ménda hézéhéé énécmimañ, néñ meyac énécmimañ niñac néñec. Imuac niñac ni onaru hama qac buñana imuaru héima namma ac geriwiguc ménda wañ énécmimañ zé lakec kecmanec walac goro ac oénécmizua.

Yaizésé ac tetecgia.

¹¹ Dacmuna hécna ac tetecgiawac zéwa gezacgina haima nimma niñtohomu, ségiségi wamma kecmu. Imuhuc wamma solañanima ewa momac wamma luaeguc kecmu. Goi héihéi zéma luae miñina Anutunéñ iniguc kecmac. ¹² Kiricne téréyaguc yaizésé ac wañamumu.* ¹³ Ic embac téréya momac yanda eneñ acguc yaizésé ac wañ énécmizu.

¹⁴ Miñ Kewu Yesu Kristoac ewa hia zéma Anutuac goi héihéi zéma Uña téréyawac ala kekecnéñ tuñ onac muru he énécmimac.†

* **13:12:** Kiwi tosaraiguc ac yomi kemaña 11 tetecgiaiguc toroqema ogic heyu kemaña 13 zéma 14 imi melemma 12 zéma 13 ogic hezac. † **13:14:** Kemaña yomi kiwi tosaraiguc ménda hezac.

Galatia

¹ Ic onarunec me ic ménhénéj zéyec niñac qahac, néj Yesu zéma i humuc igucnec meqelimiyeç Anutu mañgoc ierenj méli néñu hahaya Yesuac Méliméli ic Paulo neñ imi ² ninzénj ninzénj dacmuna héçna moczoñ niguc keczu iniguc momacnec hénaorinj Galatia baeciguc kecma kenzu onac muru ³ neñañ Anutu mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenénj hama he énéçmimac niñac wanzinj. ⁴ Kristonénj Anutu neñañ mañgocninawac ewa siña méndacma neñañ baec yomuac hicñisai biria yomuacnec metecgé nénéçmimañ zé késpedesicnina niñac wamma eñeya séwi kekeçya wai nénéçmiyeç. ⁵ Imuac iwac muru edamuya tetecgia qahac hema emma hema kecmac. Hélaçnec!

Buñja suruc hiabia imi ménj ménda hezac.

⁶ Ini Anutunénj Kristoac ewa hiayaiguc unuruma énépésiyec, wañu ini focnec i waima ackuazéc tanera ménjiguc kendaczu imuac niñ welicgé énéçmizua. ⁷ Wañu imi buñja suruc hiabia ménj ménda wanzac, néj ic tosia ienenj mesoho énéçmima Kristoac buñja suruc hiabia imi zébirigic tanera ménj wañanzac. ⁸ Wañu nenenj me kua meme uñja ménj kurumenj igucnec hahayanénj buñja suruc hiabia énézéyinj imi mesohoma ménjac énézémaciguc imi saecginaguc wandacmac. ⁹ Walac énézéyi imuacnec mia deguc muñguc énézéçua. Ménhénéj ménj buñja suruc hiabia walac nimma késagic imi qahac, néj ménjac énézémaciguc imi saecyaguc wammac.

¹⁰ Ni degucmi icnéj niñgic séçgémac niñac wanzua me Anutunénj niñu séçgémac niñac wanzua? Ni ic ienenj welicgé némmu niñac zéçua me? Ni ic ienenj niñgic

séçgémac niñac zéçwinec imi Kristoac welenj qeçe icya héla ménda wambineç.

Anutunénj Paulo dimuhuc héihéré miyeç imuac suruc.

¹¹ Dacmuna héçna, enenj niñteçgicmu niñac énézéçua, buñja suruc hiabia zéçuanzua imi ic ménjac ewa siñ méndacmimia qahac. ¹² Imi mia ni ic ménjac murunec ménda meyi me ic ménhénéj ménda ku néñec, néj Yesu Kristo eñeyaoc measari néñu iwarunec meyi.

¹³ Ni becneç Yuda ic ionac héna tima keru imuaru, ini niñgic éséçnec Anutuac hénaorinj réwérianeç ununesi wañ énéçmima mebiru énéçmiyi. ¹⁴ Wañu ni imi yawuñ momachéçna sasala onogicma Yuda ic ionac héna imi selianeç ninzénjgéma yanda héçninawac ac pakeñ mératéc memeya imuac seliseli wamma méndacañi. ¹⁵ Wañu neñgocnawac héru qeru igucnec géçinéçma ewa hiaya niñac wamma héihéré néñec inénj mia ¹⁶ Nañawac hénia imi ic enia ionac muru zéçu énéçmimañ niñac, i ewa qerinaiguc ewa hia nimma mihicñi néñec nalé imuaru, ni baec ic iniguc ménda emininj. ¹⁷ Wañu ic walac hénima Yesuac Méliméli ic ai megic ionac inicmañ zé Yerusalem ménda kenji, néj moczoñ Arabia baeciguc kemmaguc Damasiko amaiguc lilingéma kenji.

¹⁸ Imuacnec kecma yawuñ haréwéc teçgéyu Petero (Kefa zémimima) héçmañ zé Yerusalem ekeçma i guç momacnec ai meme 15 keru. ¹⁹ Wañu nalé imuaru Yesuac Méliméli ic tosara ménda iniru, néj Miñ Kewuninawac munaya Yakobo iwacnec héru. ²⁰ Héngic, ni onac niñ wamma kiwi ozua yomi imi ikoc qahac. ²¹ Imuac andiaiguc Siria zéma Kilikia baec keremba ²² Kristoac hénaorinj Yuda baeciguc keczu ienenj becneç kic tanecna ménda héngic, néj ²³ ic ménj nunuhéi wañec iminénj deguc ninzénj ninzénj walac qeténjgémañ zé wañañec imuac mia

deguc zéaukeczac imuac sac zégic niŋgic. ²⁴ Nimma nuac niŋac Anutu mepésigic.

2

Yesuac Méliméli ic ieneŋ Paulo aŋgétima tétécgémigic.

¹ Ai yawuŋ 14 tecgéyu neŋ Banabaguc Tito wagicma muŋguc Yerusalem ekeŋiŋ. ² Imi mia Anutunéŋ nézéyu hémma ekemma buŋa suruc hiabia ic enia ionac sugginaiguc zéauaŋi imuacnec énézéyi. Énézéma aina memaŋac hezac imi zéma walac meyi imi momacnec héla qahac ménda wambac niŋac qacgina keŋkeŋa ionacnec sac énézéyi. ³ Waŋu Girik ic Tito niguc momacnec kerec i acguc séwi tasia héricmac niŋac ménda zénaŋgémiyi. ⁴ Imi mia dacmuna ikora tosara éléŋnec harégic ionac niŋac imuhuc waŋi. Ieneŋ imi Kristo Yesuac qeriaiguc hulacamuma kecziŋ imi kowu ninicma acnéŋ qaténéncmigic welen qeénéncmiwiŋ niŋac imuhuc waŋgic. ⁵ Waŋu buŋa suruc hiabia imi onac sugginaiguc nalé séc hemac niŋac nalé hotoŋadac méŋ ionac ac niŋac ménda bélaçgéyiŋ. ⁶ Qacgina niŋénéncmigic keczu ionac sugginaiguc méŋac méŋ ewa éréhéc ménda waŋanzua. Anutu imi ic ionac séwigina tanerawac ménda hémma énépésianzac. Ic qacgina keŋkeŋa ieneŋ méŋac méŋ ménda méra néŋgic, ⁷ néŋ néwécgeŋaiguc Peteronéŋ séwiac asé kiwiginaguc ionac muru buŋa suruc hiabia énézémac niŋ ai buŋa gemiyec ésécnec ni imuhucyanec ic enia ionac ai buŋa qenéŋec imi héŋteggic. ⁸ Waŋu Petoro qindiŋi mima séwi hericginaguc ionac Méliméli ic oporec inéŋ mia ni momacnec qindiŋi némma ic enia ionac Méliméli ic noporec. ⁹ Waŋu ai ic tandéya ésécnec zéma niŋénéncmianzu Yakobo zéma Kefa

zéma Yohane ieneŋ goi héihéiya nuac muru néŋu hezac imi héŋteggicma ni zéma Banaba imi ic enia ionac muru kenziç eŋaoc imi séwi tasé hericheric ginaguc ionac muru kembiŋ zé niŋgic hiaruyu yaizézénira zéma méranira qegic. ¹⁰ Waŋu maqeqeya ionac niŋqeli énéncmiwic imuacnec sac qesinércmigic. Waŋu haka silic imuhucya imi neŋ bec seliseli wamma meani.

Paulonéŋ Petero zéqeqetali wammiyec.

¹¹ Waŋu Kefanéŋ Antiokia ama areŋaiguc hayec imuaru hakasilic Képésiraguc méŋ waŋu musu qeqe wammima ac zémiyi. ¹² Walac Yakoboac murunec ic tosara hagic ieneŋ ménda harédacgicnec Kefanéŋ ic enia iniguc momacnec nene nema tarec, néŋ ic ieneŋ hosucgé énéncmigic séwi hericginaguc ionac bac yandi yandi wamma néŋgacma keŋec. ¹³ Waŋu Yuda ic tosara acguc toroqemima haka tilicqilicya waŋgic, Banaba acguc ionac haka tilicqilic ginanéŋ hérémiyu sigima keŋec. ¹⁴ Waŋu hémba buŋa suruc hiabia imuac hena dindiŋa hezac séc ménda tigiç moczoŋ yanda kicginaiguc Kefa* yomuhuc ézéyi; Gi imi Yuda ic, waŋu kileŋ Yuda ic tanec qahac, néŋ ic enia tanec kecma némac niŋac ic enia ieneŋ Yuda ic ionac hena méndacmu niŋ seliseli wamma héihéré énéncmikeczan?

¹⁵ Neŋaŋ ic enia kápésicguc kekera ionac murunec qahac, néŋ Yuda ic hicŋiyiŋ. ¹⁶ Képésic solaŋ zémimia imi hena ac wawaŋ memeya igucnec qahac, néŋ Yesu Kristo ninzéŋgé mimia imuacnec hezac imi ninziŋ. Imuac niŋ nini acguc Kristo Yesu ninzéŋgéanzin. Imi mia nini hena ac wawaŋ memeya igucnec qahac, néŋ Kristo ninzéŋgé mini kápésic solaŋ zénéncmimac imuac niŋ mia. Hena acac wawaŋ memeiguc séwi ic méŋac méŋ

* **2:14:** Kefa imi Hebraio ac, Petero imi Girik ac, héniaŋira imi neŋaŋ aciguc 3amanziŋ.

képésic solañ zémimia mén ménda hezac. ¹⁷ Neñañ Yesu Kristoac qeriaiguc képésic solañ zé nénécmimia wammac niñ seliseli wañkecni képésicnéñ mihicñi nénécmimaciguc, Kristonéñ képésic imuac welen qe qe ic wanzac me? Imi moczoñec qahac! ¹⁸ Ni némac iwawai mén qema téngéyi imi muñguc meyac kumumañiguc, hakana iminén measariyu nenaoc héna ac logilogi ic tanec wammañ. ¹⁹ Héna acnéñ zétecgéyu humuma héna ac igucnec añgén tiamuyi imi Anutuac kic hihí wamma qeliqeli kecmañ niñac imuhuc wañi. ²⁰ Ni imi Kristoguc ic héñgeña wéndaraiguc nurugic humuyi. Imuac deguc kecza yomi imi nenaoc qahac, néñ qerinaiguc kecnénzac Kristo imi mia. Kekecna séwinaguc kecza imi goina héima nuac niñ wamma eñeya séwi kekecya waiyec Anutuac naña i ninzégéma ninzén ninzén imuac qeriaiguc kecanza. ²¹ Ni Anutuac ewa hiaya imi ménda qetalizua. Képésic solañ wawaña imi héna ac igucnec haanzaciguc Kristonéñ eñ humuyec tanec wammac.

3

Ninzén ninzénac héna.

¹ O Galatia ic qelaña! Yesu Kristo imi dimuhuc ic héñgeña wéndaraiguc qegic keñkecma humuyec imi dindinanc zéasari énécmiwa nindacgic, néñ kilen mérénéñ ewa soho meénécmizac? ² Ni onac murunec haka momacguc sac qesinimmañ zé wanzua. Ini Uña Téréya imi héna ac tohoma megi me Yesu ninzégéma megi? ³ Ini ewa soho wanzu me? Uña téréyaguc hénigic, néñ deguc Uña téréya waima séwiginawac siñiguc metecgéwiñ zé wanzu me? ⁴ Ini haka kuhaguc sasala imuhucya hicñi énécmiyu héngic imi héla qahac eñomia wanzac me? Imi hélacnec eñomia me? ⁵ Imuhuc wañu Anutu Uña téréya énécmima sugcinaiguc

kuc méréra mewininima kerec imi ta héna ac tohotoho imuacnec me Yesu ninzégé mimia imuacnec? ⁶ Abarahamnéñ Anutu ninzégéyu ic solaña zémimia wañec.

⁷ Imuac ic embac ninzén ninzén igucnecnéñ Abarahamac qelihéra wanzu imi niñasarimu. ⁸ Wañu Anutunéñ ic enia ninzén ninzégina niñac wamma solaña zé énécmimac imi walac niñasarima Abaraham buña suruc hiabia imi yomuhuc ézéma zéyec; Baera baera ic embac imi guac qerigaiguc mozocgé énécmimia wammac. ⁹ Imuac ic embac ninzén ninzén igucnec ieneñ imi ninzégéma kecañec Abaraham i guc mozocgé énécmimia wammac. ¹⁰ Mérénéñ mén héna ac wawaña imuac héima nanzu séc saecac méra bawu keczu imuhuc ooyawac hezac imuac niñ héna acac ai mezu séc saecac bawaguc keczu. ¹¹ Wañu Anutuac kiwaiguc ic méñnéñ héna ac méndacma solañanimac ac séc qahac téngéñ. Imi mia ic solañanéñ ninzén ninzéniguc sac kecmu. ¹² Héna ac imi ninzén ninzén igucnec hahaya qahac, imuac ic mérénéñ héna aciguc kiwi hezac imi méndacanzac inéñ héna ac qeriaiguc kecmac. ¹³ Kristonéñ neñañ niñac wamma saec ac zémimia wañec. Wañu héna acac saec ac igucnec mulu menénécmiyec. Imuac mia ic qahaiguc qegic nanaña séc saecac bawaguc kecera imuhuc ooyawac hezac. ¹⁴ Imi mia Kristo Yesuac qeriaiguc Abarahamac mériañnéñ ic enia ionac muru kereñu neñañ ninzén ninzéniguc namma sisipac acac buña uña téréya nénécmiyu añgén tiwiñ niñac imuhuc wañec.

Héna ac zéma sisipac ac.

¹⁵ Dacmuna hécna, baec ic neñañ kecanziñ igucnec séséc mén héima zéwa. Icac sisipac ac acguc zétecgéni méñnéñ mén aumac me toro qemacac séc qahac wañanzac. ¹⁶ Wañu sisipac ac mén yomi mia Abaraham zéma qelia iorac muru zézéya wañec. Wañu sasala niñac

qelihécga ménda zéma momacguc sac niñac zéma guac qeliga zéyec. Wañu imi mia Kristo. ¹⁷ Ni zézua imi yomuhuc niñac, Anutunéh walac zéseliyec sisipac ac yomi imi mia Moseac héna ac yawuñ 430 tecgéyuguc hicñiyec iminéñ qeyu kemma héla qahac wammacac séc qahac. ¹⁸ Mératéc imi héna ac igucnec hayeciguc sisipac ac igucnec hahaya qahac, néñ Anutuac sisipac ac niñac wamma Abaraham ewa hiawac eñ miyec. ¹⁹ Imuhuc wañu bec héna ac imi némac niñac nénécmiyec me? Imi mia ac qeçe niñac toroqe nénécmiyec. Imi mia kua meme uñanéñ ic suc Moseac méria igucnec nénécmiyec. Wañu hekeru sisipac acac buña Abarahamac qelianéh hayu aiya tecgémacac heyec. ²⁰ Ic momacguc sac keru ic suc imi aiya qahac. Wañu nénécmiyec Anutu imi momacguc imuac mia Moseac ic suc zézua.

Welenqeçe ichéra me nambérac héra?

²¹ Wañu héna ac iminéñ Anutuac sisipac ac imi qéfagézac me? Imuhuc wammacac séc qahac. Wañu héna ac kekec hémbénaña nénécmimac séc imuhucya nénécmiyec solaña zémimia imi héna ac igucnec hawacnec, ²² Yesu Kristo ninzéhégic énécmimañ zéma zikiziki ac meyec imuac héla imi ninzéh ninzéh ic onac énécmimañ zé héna acac kiwi téréyanéh momac yanda képésic bawaiguc qaté énécmiyec.

²³ Becnec ninzéh ninzéh imi ménda hayec imuaru nini héna acac méra bawu qaté nénécmiyu kerin. Qaté nénécmiyunec kecni ninzéh ninzéh mewinini nénécmimawac naléya hayec. ²⁴ Nalé imuac suraiguc héna ac iminéñ neñañ ninzéh ninzéhñina niñac solaña zénéncmimia wammac niñac Kristoac muru kenkenawac mindi mindiñi icnina éséc wamma kerec. ²⁵ Deguc ninzéh ninzéhac héla hayu mindi mindiñi icnina héna ac imuac méra bawu ménda kecanziñ.

²⁶ Ini moczoñ yanda ninzéh ninzéhñina niñac Yesu Kristoac qeriaiguc Anutuac nañhéra wamma keczu. ²⁷ Némac niñ méñnéñ méñ Kristoac muru toroqema doku naec énécmimia wañec séc Kristo imi owo malekugina ésécnec héigic meénécmiyu keczu. ²⁸ Wañu ini imi Yuda ic me, Girik ic me, hésa ic me, miñ mañgoc kekera me, welen qeçe ic me, ic me embac moczoñ Kristo Yesuac qeriaiguc momacguc wanzu. ²⁹ Ini Kristoac buña keczuiguc imi ini Abarahamac qelihéra wanzu. Wañu sisipac aciguc namma ini mératéc imuac miñina wanzu.

4

¹ Wañu mératéc miñinanéh iwawai moczoñ imuac miñina wanzac, néñ nambérac kecmac imuac suraiguc imi welen qeçe icac sécy ménda ogicmac. ² Wañu mañgocyanéh naléya zéyec séc mindi mindiñi ic me ai ic kiwawac méra bawu kecanzac. ³ Imuac neñañ acguc imuhuyanec, nambérac kerin nalé imuaru baecac héna tosia mamaya imuac welen qeçe ic kerin. ⁴ Wañu nalé imi hahéiyu Anutunéh naña méli nénécmiyu embacac héri qeri igucnec zéma héna acac méra bawu hicñiyec. ⁵ Imi mia héna acac méra bawu keczu nini bonhére menénécmima Anutuac nañhéra imuac buña nénécmiyu angétiwiñ niñac imuhuc wañec. ⁶ Ini Anutuac nambérac wanzu imuac niñac Anutunéh eneya nañawac uña imi ewa qerininaiguc méli nénécmiyu Anutuac Aba mañgoc zéma qacanziñ. ⁷ Imuac gi degucmuacnec welen qeçe ic qahac, néñ naña kecanzañ. Wañu naña keczuiguc Anutuac murunec mératéc mema imuac miñina wamma keczuñ.

Paulonéh Galatia ic ionac niñac goro ac énézéyec.

⁸ Ini bec imuaru imi Anutu ménda niñasarima iwawai Anutu héla qahac imuac welen qeçegina kecgic. ⁹ Wañu deguc imi ini Anutu

nimmizu, wanu imuacnec toroqema Anutunéh ini ninénécmianzac. Wanu dimuhuc niñac niniñ enomia mamaya* baecac niniñ efefia imuac lilingéma muñguc imuac ziki sipac ichéra kecbiñ zé wanzu? ¹⁰ Ini ai meme nalé zéma maso zéma kendoñ yanda zéma yawuñ imi eeya héima kecanzu. ¹¹ Imuac ni onac niñac ai seliseli wamma meyi imi héla qahac wambac niñac bac yandi yandi wanzua.

¹² Dacmuna hécna ni onac séc wamma kecanzua imuac welec énécmima zézua, ini nuac séc wamma kecmu. Ini kecma hama haka biria ménj ménda wañ néngic. ¹³ Ni hénihéniaiguc imi hafi zepananéh wanu onacmuru hama buña suruc hiabia zéauénécmiyi imi ini ninzu. ¹⁴ Nuac niñgic réwérimacac séc imuhucyanéh séwinaiguc heyec, néñ mema titi ménda wañ némma ni ménda wainéngic, néñ Anutuac kua meme uña me Kristo Yesuac séciguc niñnémma héihéré néngic. ¹⁵ Wanu deguc ségiségigina imi dimia kendaczac? Ni héipuc ac héla énézéwa niñgic. Nalé imuhucgeñ imi wawañawac séc wambacnec kic gomacgina acguc hia néfindiñgéma némbuac séc wañgic. ¹⁶ Wanu deguc imi ackuazéc héla énézéwa nuac niñgic hazécgina wanzua me? ¹⁷ Ic imuhuya imi eneñ onac niñ wamma seliseli wanzu imi hénia hiabiawac qahac, néñ wéségina misigic tosara andé unuma kemma ionac muru qékétama niñhumu énécmimu niñac imuhuc wañ énécmima keczu. ¹⁸ Haka hiabiawac qeri siñginanéh wawaña imi ni iniguc kecanzua nalé imuac sac qahac, néñ nalé séc hiabia wanzac. ¹⁹ Nambérac hécna ni onac niñac wamma merac memeya ésécnec azi niyu qenzeñ manzeñ qemanec kecba ewa qeriginaiguc Kristoac kekec tanera imi hicñj

tegiruguc waimañ. ²⁰ Ni onac niñac aurima sicsaoc wanzua. Imuac nalé yomuaru focdac hama iniguc kecma ewana melemma bénzéhñec ac énézémanñ niñ wañ néñu keczua.

Haga zéma Sara.

²¹ Nézéhic nimba, hénac acac méra bawu kecbiñ zé ninzu ini hénac ac imi ménda niñtegiñcu me? ²² Yomuhuc mia ogic hezac; Abaraham imi nañ héréra éréhéc keroc. Ménj imi embac sisipac acyaguc iwac murunec ménj imi embac sisipac acya qahac iwac murunec. ²³ Welenj qeque embac iwac murunec imi séwi busu igucnec hicñihicñiya, néñ embac miñina iwac murunec imi sisipac ac qelia igucnec hicñihicñiya wanzac. ²⁴ Ac yomi séséc ac wanzac. Embac éréhéc imi sisipac ac éréhéc, ménj imi Sinai baec boña imuaru welenj qeque ic mihicñiyec Haga imi mia. ²⁵ Haga imi Sinai baec boña Arabiaiguc nanaña, Yerusalem deguc hezac imuac sésécya. Inéñ enyeya nambérac héra iniguc welenj qeque ic wamma keczu. ²⁶ Wanu Yerusalem ménj kurumenjiguc hezac imi ziki sipacya qahac hezac. Iminéh mia nenjocnina wanzac. ²⁷ Imuac mia yomuhuc ogic hezac; Embac euya qahac iwac qelihéranéh embac euyaguc iwac nambérac héra ionac zañgégina ogiczac. Imuac niñac, o embac héfiña gi ségiségi wambésémañ! Azi ménda gianzac gi kucnec qacna! ²⁸ Dacmuna hécna, ini Isaka ésécnec sisipac ac imuac nambérac héra wanzu. ²⁹ Wanu nalé imuaru merac séwi igucnec hicñiyec inéñ merac uña téréya igucnec hicñiyec imi qenesi wammiyec séc deguc acguc imuhucyanec. ³⁰ Wanu kiwi téréyanéh dimuhuc zézac? Welenj qeque embac zéma naña nesi érécmiña keñic. Némac niñ welenj qeque embac iwac nañanéh embac ziki sipacya qahac iwac nañaguc

* **4:9:** Ic onac kekecginanéh uña ionac méra bawu hezac zéma ninzéhégic, wanu imuac hénia imi ménni sikiluac kic taneraiguc hezac zéma imuac nimbiñ zé wañgic.

momacnec mératéc ménda memaac zéyec? ³¹ Imuac dacmuna hécna, neŋaŋ imi weleŋ qeŋe embac iwac nambérac héra qahac, néŋ embac miŋina iwac merachéra wamma kecziŋ.

5

Kristonéŋ ziki sipac igucnec hulac nénécmiyec.

¹ Zikisipacnina qahac kecbiŋ niŋac ziki sipac igucnec hulac nénécmiyec. Imuac niŋac naŋselima ziki sipacguc kekecac teŋ hésaya imi muŋguc ménda bisiwésémaŋ.

² Ninzu? Paulo neŋ mia énézézua, ini séwi tasé hericheric meénéc mimuiguc imi Kristo imi onac muru enomia wammac. ³ Muŋguc zéauma énézéwa, ic méréneŋ séwi tasé hericheric memimia wammaciguc inéŋ héna ac moczoŋ wamma medacmac ac hezac. ⁴ Héna ac qeriaiguc ic solaŋa zéénécmimac niŋac wanzu ini Kristoguc toro qe-qeya imi tegicma goi héihéi igucnec metecgé énécmimia wanzac. ⁵ Neŋaŋ imi uŋa téréyanéŋ naŋgé nénécmiyu ninzéŋ ninzéŋiguc solaŋa dindiŋa zénénécmiyu nimbiŋ zé niŋkumuma mambécanzin. ⁶ Kristo Yesuac qeriaiguc imi séwi tasé heric herira zéma ménda hericherira imi aigira qahac, néŋ imuaru imi Anutuac siŋ qeriaiguc ai meanzac ninzéŋ ninzéŋ imi sac hezac.

⁷ Ini usuŋnec hiabianec keŋaŋgic, néŋ méréneŋ ackuazéc héla imi ménda tohomu niŋac héric énécmiyec? ⁸ Zéhinoc ac imuhucya imi unuruma héihéré énécmiyec Anutu iwac murunec ménda hiŋiyec. ⁹ Ninzu, yis komoranéŋ saima uha dokuyaguc imi moczoŋ sécgéanzac. ¹⁰ Eneŋ nininŋ tosara ménda aŋgétimu imi Miŋ Kewun-inawac qeriaiguc ninzéŋgézua. Waŋu ic méréneŋ méŋ ewa soho mihicŋi énécmimac imi kitiwa memac. ¹¹ Dacmuna hécna, ni séwi tasé hericheric imuac hénia zéau énécmima kecbinec hénia némac

niŋac nuhéi wambunec? Imuhuc wambinec ic héŋgeŋa wéndara imi aunénéŋa waŋu iminéŋ hénana ménda kizicgéwacnec. ¹² Ic méréneŋ méŋ yéwéri imuhucya mihicŋi énécmima keczu imi eneŋ séwiya sac qahac, néŋ gocmiagina momacnec moczoŋ héricdacma kecmu niŋac wanzua.

¹³ Dacmuna hécna ini ziki sipac qahac kecmu niŋ unuruyec. Néŋ ziki sipac qahac kekecnéŋ usugina waŋ énécmiyu séwiac siŋgina tohomu niŋ nalé titiŋa ménda mihicŋi énécmimac, néŋ goi héihéiiguc weleŋ qeamuma kecmu. ¹⁴ Imuac mia geŋga goiga héi amuanzaŋ séc imuhucyanec alagawac goiya héimibésémaŋ zézéya momacguc yominéŋ mia héna ac moczoŋ mesolaŋanizac. ¹⁵ Ini mia enawunec kuanéŋ inima qécgéamuma qahac wambu niŋac goro ac énézézua.

Anutuac Uŋa zéma séwininawac siŋ.

¹⁶ Waŋu mia yomuhuc zézua; Ini Uŋa téréyawac méndacmima hakagina wammu. Imuhuc waŋgic séwiginawac siŋsiŋ imi ménda seligimac. ¹⁷ Séwiac siŋsiŋ iminéŋ Uŋa Téréya qetalimianzac. Waŋu imuhucyanec uŋa téréyawac siŋsiŋ iminéŋ séwiac siŋsiŋ qetalimianzac. Imuac siŋsiŋ éréhécnéŋ hazéc waŋamuma euyic haka méŋ wambiŋ zé ninzu imi wammuc séc qahac waŋanzac. ¹⁸ Uŋa téréyanéŋ hénagina walac andu waŋ énécmimac imi ini héna acac méra bawu ménda kecmu. ¹⁹ Séwiac haka silic imi usuya qahac hémma nindaczin. Imi mia kaisero, nininŋ zapi qeŋeya, haka gamu qeŋeya, ²⁰ baniara mepé qepési, suŋa zinac, hazéc hazéc kekec, danpero ac, nimbupuc biria, qeri bélaŋ, tualefic, féŋgéc, téamuma kekec, ackuazéc ikorawac téamuma kekec ²¹ wanna wamba, doku selia nene, nezéléléŋ, zéma haka imuhucya tosara mia. Becnec zéseli énécmiyi imuac séc

zéseli énécmizua. Haka imuhucya wammu imi enej Anutuac héngalen ama areña yanda imi mératéc ménda memuac hezac.

²² Wañu uña téréyawac héla gocmia imi mia yomuhuc. Goi héihéi, ségiségi, luae, qeri bénzén, ala kekec, ehéihéi, ménzé ménzéya qahac, ²³ gum bénzénzén, qerinéj sigisigi kekec, haka imuhucyawac imi héna ac ménénén mén neuj ménda héianzac. ²⁴ Kristo Yesuac ic embachéra imi enej séwigina zéma imuac siñsiñ imi ic héngena wéndaraiguc qedacgic. ²⁵ Neñañ uña téréyaguc kecziñiguc uña téréyaguc qéhéréngéma tacyac wambiñ. ²⁶ Edamu asaha eñomiawac ménda wamma eñacnec nimbupuc biria ménda wamma qeri netunetu ménda wañamumu.

6

Baocgé amuma kecmu.

¹ Dacmuna hécna ic ménénén bélacgéma késpedes mén wañu winiñu hicñiyu ic téréya ini qerigina gum bénzénzén anec mindiñi mima eñañ hakagina acguc niñgési amuma eñañ acguc manam batuciguc embu niñac wamma bac yandi yandi wamma kecmu. ² Réwérigina imi wagic amuma bisimu. Imuhuc wamma Kristoac héna ac niñtohodacmu. ³ Ic ménénén eñomia kecma eñeyawac niñu tosara onogicma eñeña wañu ic imi ikoc wañamuzac. ⁴ Icyá icyá eñeya wawañ memeya héngalen wañamumac. Imuhuc wañu zézé ségiségi ac imi tosara ionac muru qahac, néj eñeya wawañ memeyaiguc sac hemimac. ⁵ Eñeya réwéria imi eñeyaoc bisimac. ⁶ Ic mén ackuazéc kumimia wamma niniñ niñareñ géanzac inéj iwac iwawaiya hiabia moczoñ ic kumianzac imiguc momacnec amunec qamunec wammaoc. ⁷ Ic ménénén iwawai mén himicmac imi héla imuacnec sac metocgéanzac. Imuac niñac ini eñaac ikoc ménda wañamumu.

Anutu imi ménda zédesi wammimia. ⁸ Eñeya séwiac niñ wamma himicanzac imi séwiya igucnec iwawai hou houyawac metocgémac, néj uña téréyawac niñac wamma himicanzac inéj uña téréyawac murunec kekec seli metocgémac. ⁹ Neñañ haka hiabia wamma kuc mama ménda wambiñ. Kuc mama qahac kecbiñiguc naléya ducñiyu héla gocmia metocgé wambiñ. ¹⁰ Imuac nini nalé he nénécmimac imuac séc ic embac moczoñ wawañ meme hiabia wañ énécmiwiñ. Imuhuc wamma ninzén ninzénac héna gésé ionac imi séc mén nétéréma imuhuc wañ énécmiwiñ.

Goro ac tetecgia.

¹¹ Héngic yomi mérananéj kiwi imi kunej kunej o énécmizua. ¹² Ic tosara séwiiguc kiwi hiabia mewiñ zé wanzu imi enej hinocgé énécmima séwi tasé hericheric meénécmianzu imi Kristoac ic héngena wéndaraya niñac wamma ununesi ménda mihicñiwiñ zéma imuhuc wañanzu. ¹³ Wañu séwi tasé hericheric meénécmimia imi enej acguc eñaac siñginanéj héna ac ménda tohoma ini séwi tasé hericheric memu niñ zéanzu imi séwi tasé hericheric ic zañgégina olomma séwi eñej wambiñ zé imuhuc wañanzu. ¹⁴ Wañu nuac muru imi Yesu Kristoac ic héngena wéndara imi qahac wañu, ménac mén zézé ségiségi ac wammañac mén ménda henénzac. Kristoac niñ wamma baec imi nuac muru ic héngena wéndaraiguc humuyu ni acguc baecac muru humuyi. ¹⁵ Séwi tasé heric herira zéma ménda hericherira imi moczoñ eñomia, néj kekec qelia meme imi sac eeyaguc wanzac. ¹⁶ Haka silic yomi tohomu onac muru zéma Anutuac Israel ic onac muru luae zéma goi héihéianéj he énécmimac. ¹⁷ Degucmuacnec ménénén mén réwéri mén ménda mihicñi némmu. Ni imi séwinaiguc Yesuac lépéc kiwiya heyu kesa kecza.

¹⁸ Dacmuna héčna Miŋ Kewunina
Yesu Kristoac ewa hianéŋ onac
ewa qeriginaiguc hema kecmac.
Hélaćnec!

Efeso

Yaizé ac.

¹ Anutuac ewa siñiguc Kristo Yesuac Méliméli ic wawaña ni Paulonéñ Efeso ama areña yandaiguc kecanzu ic embac téréya ini zéma Kristo Yesuac qeriaiguc ic héla wamma ninzéngeña kecanzu onac muru kiwi yomi oénécmizua. ² Anutu Mañgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac murunec ewa hia zéma luaenén onac muru hemac.

Qeri uñawac mozocya.

³ Mepé qepési wammini! Miñ Kewunina Yesu Kristoac Mañgocya Anutunéñ Kristoac qeriaiguc qeri uñawac mozoc kurumeñ igucnec hahaya hénia hénia mozocgé nénécmiyec. ⁴ Wañu eñeya kiwaiguc zéma eñeya ala siñiguc, neñañ téréyanec zéma solañanec kecbiñ niñac, baec kurumeñ ménda zéyu hicñiyecnec, Kristoac qeriaiguc gési nénécmiyec. ⁵ Gési nénécmima ewa hia nimma eñeya ewa siñiguc becaru niñareñgéyu heyec séc, Yesu Kristonéñec neñañ eñeya nambérac héra buña qenénécmiyec. ⁶ Imi mia siña nimmianzac Yesu iwac qeriaiguc, iwac ewa hia edamuyaguc imi neñañ muru boñtegic eñ nénécmiyec imi mepésimiwiñ niñac, imuhuc wañ nénécmiyec. ⁷ Kristo iwac qeriaiguc mia, ewa hiaya kuaya qeqeya imuac séhaiguc, sacyanéñ boñ héré menénécmima késpedesnina wai nénécmiyec. ⁸ Imi mia inéñ niñtegic qinñtegic zéma niñ asac asaria moczonec neñañ muru meséccgé nénécmiyec. ⁹ Imuhuc wamma ewa siña sasanña, eñeya ewa qeriaiguc niñareñgéyu heyec imuac séciguc, ewa hiawac zéau nénécmiyu qerininanéñ ninziñ. ¹⁰ Imi mia nalé niñec imi ducñiyu, iwawai kurumeñiguc kekera zéma iwawai baeciguc kekera imi moczon

Kristoac qeriaiguc areñhéra tuñ momacguc wammac niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ¹¹ Iwawai moczon ewa siña hezac séc wañanzac Anutu iwac ewa siñ méndacma bec zétecgéyu heyec séciguc Kristoac qeriaiguc gési nénécmiyu iwac mératécac buña wamma kecanziñ. ¹² Imi mia Kristoac qeriaiguc walac walac mambéc kerinac kecanziñ neneñ imi kecma tetcgiaiguc iwac edamuyawac mepé qepési héra wambiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec. ¹³ Ini acguc iwac qeriaiguc ac héla, késpedes igucnec añgéñ titiac buña suruc hiabia imi nimma ninzéngegic sisipac acwac Uña téréyanéñec eñeya buñawac asé kiwi meénécmiyec. ¹⁴ Wañu Uña Téréya iminéñ mia kurumeñac mératécnina imuac sisipac acwac asé kiwiya wanzac. Wañu ic embac elinñgé nénécmimia imi boñ hérénina menénécmiyu eñeya edamuya mepésimiwiñ niñac imuhuc wañ nénécmiyec.

Pauloac zéwelec ac.

¹⁵ Hénia imuac niñac ini Miñ Kewunina Yesuac qeriaiguc ninzén ninzéngina késakeczu imuac suruc zéma ala siñgina ic embac téréya ionac wañ énécmianzu imuac suruc imi ni acguc zégic nindari. ¹⁶ Imuac mia onac niñ wamma ménda misimanec ewa hia ac ézéma zéwelecanzua séc onac qacgina imi zéhicñi mianzua. ¹⁷ Miñnina Yesu Kristoac Anutu, mañgocnina edamuyaguc inéñ mia niñtegic qinñtegic zéma ackuazéc zéauauya imuac qeri uña imi énécmiyu Anutuac hénia séha nintegicmu niñac zéwelec wañanzua. ¹⁸ Wañu ewa qeriginawac kiwa measari énécmiyu héniya némac niñac unuruyu mambéc keczu imi zéma ic embac téréya sugginaiguc mératéc edamuyaguc dimuhucya kuaya qeqeya kesa keczu imi niñyaccgému. ¹⁹ Wañu iwac kuc yandaya ogicqogira ninzén ninzén ic neñañ muru ai meanzac iminéñ kukuc

duruc durucya eņeņa wanzac imi niņtegicmu niņac zéwelecanzua. ²⁰ Waņu Anutuac kuc yanda iminéņ Yesu humuc igucnec meqeliyec. Meqelima wagicma kurumeņiguc emma eņeya méra héiyaguc oporec. ²¹ Opocma qara imi meyaru ic kewuya kewuya zéma qac buņa zéma kuc buņa zéma galeņ buņa zéma qacgina hénia hénia baec yomuac naléiguc hezac imi sac qahac, néņ ama baec hahaya hémbénaņaiguc hezac imi moczoņ onogicdarec. ²² Waņu iwawai moczoņ imi hénia duandiaiguc haiyec. Haima Yesu imi iwawai moczoņ onogicma héniorię neņaņ orucnina wammac niņac oporec. ²³ Waņu héniorię neņaņ imi iwac hénia méria* wamma kecziņ. Waņu héniorię imi mia iwawai moczoņ imuac qeriaiguc iwawai moczoņ sécgé énécmianzac iwac howiacnec wanzıņ.

2

Humuc igucnec kekeciguc.

¹ Waņu ini wawaņ meme biria zéma késpedesgina imuac qeriaiguc humugic meqeli énécmiyec. ² Becnec imi ini haka biria imuhucyawac qeriaiguc tacyac wamma baec yomuac haka silic zéma Biria miņina kurumeņ bawa sawawac galeņ memeac kuha késa keczac imi méndacma kecaņgic. Waņu deguc ac qeqe ic ionac sugcinaiguc ai meanzac uņa biria iminéņ mia Biria miņina wanzac. ³ Becnec imi neņaņ imuhucyanec sugcinaiguc kecma séwininawac siņ tohoma kecma séwinina zéma ewaninawac siņanéņ waņ nénécmiyec séc waņıņ. Imuac ic tosara iniguc hénianina momacguc waņu qeri biriawac buņaawac nambérac héra kerię. ⁴ Anutu wésé niniņ kuney yanda hemiyu neņaņ ala siņ waņ nénécmima ala siņ yanda imuac niņac wamma ⁵ késpedes nina niņac humuyię neņaņ imi Kristo

Yesuac qeriaiguc meqeli nénécmiyec. (Ini imi ewa hiaya niņac aņgégınina tinénécmiyec.) ⁶ Neņaņ Yesuguc momacnec meqeli nénécmima Kristo Yesuac qeriaiguc kurumeņa kekeciguc i guc momacnec tachię niņac nonoporec. ⁷ Imi mia Kristo Yesuac qeriaiguc wésé niniņ waņ nénécmima iwac ewa hiaya ogicqogira imi baec yomuac naléya hama emmac séc nénézéyu hémbię niņac imuhuc waņ nénécmiyec. ⁸ Ini imi niņzégégic ewa hiaya niņac aņgégıgina tiénécmiyec. Imuac niņac imi mia onac murunec qahac, néņ sese Anutuac murunec hahaya wanzac. ⁹ Imi mia wawaņ memenina igucnec qahac, imuac ic embac méřnéņ méņ séwi eņey hia ménda wammac. ¹⁰ Neņaņ imi Kristo Yesuac qeriaiguc ai solaña mewię niņac Anutunéņ menénécmiyec. Waņu ai imuhuc geņnec tima kembię niņac Anutunéņ becnec niņı heyec.

Kristoac qeriaiguc ewa momac wamma kecbię.

¹¹ Imuac niņac ini yomuhuc niņqelimu; Becnec ini séwi tasé herichericgina qahac ic enia kecaņgic. Imuac niņac ic embac méraginanéņ séwi taségina hericma séwi tasé hericheric ginaguc zéénéc mimiawac kecaņgic ieneņ onac niņ séwi tasé herichericgina qahac zéénéc miãņgic. ¹² Nalé imuaru ini imi Kristo qahac séņgaņgeņ kecaņgic. Kecma Israelac héņgaleņ ama areņa yanda imuacnec elicgé énécmimia wamma eņacnec kecaņgic. Waņu zikiziki acwac sisipac ac imuac mia ic embac méřéra tanec kecma niņkinzégıgina qahac Anutugina qahac baeciguc kecaņgic. ¹³ Waņu deguc imi becnec lakec kecaņgic ini Yesuac qeriaiguc Kristoac sacya niņac Anutuac muru hosuru énépésima onoporu kecaņzu.

¹⁴ Kristo imi luaenina. Inéņ sucninaiguc demię elic elicgia naņec imi iwac séwiya aunénécmima hézégıgyu

* **1:23:** Girik aciguc; Soma, neņaņ neņaņ aciguc séwiya.

mayu tuṅ éréhécnéṅ momacguc waṅec. ¹⁵ Waṅu tuṅ éréhéc imi eṅeya qeriaiguc séwi momacguc qeliawac wamma luaeiguc kecmu niṅac eṅeya séwiya wai nénécmima zézé seli ac zéma pakeṅ ac zéma hénac ac hénia hénia imuhucya imi néhélima hazéc wamma kekec imi audarec. ¹⁶ Waṅu ic héngéṅa wéndara iminéṅec tuṅ éréhéc imi séwi momacguc wamma Anutuguc ewa momac wammu niṅac imuac qahaiguc hazéc niniṅ imi qeyu humuyec. ¹⁷ Waṅu mama hama lakec kecaṅgic ionac zéma hosuru kecaṅgic Yuda ic nonac momacnec luaeac buṅa neṅaṅ muru zéau nénécmiyec. ¹⁸ Imi mia iwac qeriaiguc ini zéma nini neṅawu Uṅa téréyawac qeriaiguc Maṅgocac muru kerembiṅ niṅac imuhuc waṅ nénécmiyec. ¹⁹ Imuac deguc muarunec, ini imi ic méréra me ic kian qahac, néṅ ic embac météré énécmimia i iniguc séc momac wamma Anutuac areṅhéra zéma héngalenṅ ama areṅa yanda imuac buṅahéra wamma keczu. ²⁰ Ini imi Yesuac Méliméli ic zéma Anutuac tiliṅ tiliṅ ic ionac qambaṅa imuac qahaiguc kumu énécmimia. Kristo Yesu eṅeyaoc imi ama imuac waṅgoṅaiguc hoc qambaṅa waṅecac keczac. ²¹ Iwac qahaiguc sécna sécga momacnec toroqema enni ama imi moczoṅ Miṅ Kewuninawac qeriaiguc ocmuṅ téréya wamma yandima eṅanzac. ²² Ini acguc Uṅa téréyawac qeriaiguc ocmuṅ téréya Anutunéṅ tacyac wawaṅa wammac niṅ Yesuac qeriaiguc momacnec toroqe énécmiyu eṅanzac.

3

Paulonéṅ ic enia ionac niṅac wamma ai meyec.

¹ Waṅu Paulo ni ac zéma mazua hénia imuac niṅac ic enia onac niṅac wamma Kristo Yesuac hésa ic wamma kecaṅzua. ² Waṅu ama imuac welenṅ qeṅe ai imi Anutunéṅ onac niṅ wamma goi héhéiyawac

niṅac wamma nuac néṅec imi ini hélacnec bec niṅgic gezaṅ. ³ Waṅu usuya auma ac saṅa imi nézéyu niṅasariyi suruc imuac imi bec zékaṅ zékaṅ wamma oénécmiyi. ⁴ Ini kiwi imi olommuiguc Kristoac hénia saṅa niṅtegiri imi ini acguc niṅtegicmu. ⁵ Ac saṅa imi deguc Yesuac méliméli ic téréya zéma Anutuac tiliṅ tiliṅ ic ionac muru Uṅa téréyanéṅ zéhicṅi énécmiyec ésécnec becaru imi hicṅisai nalé tosaraiguc imi ic onac naṅhéra méṅac méṅ imuhuc ménda zéhicṅi énécmiyu niṅgic. ⁶ Imi mia ic enia eneṅ buṅa suruc hiabia imuaru toroqema Kristo Yesuac qeriaiguc sisipac acya imi momacnec mératéc mema neṅawu momacnec séwi momacguc wamma keczinṅ. ⁷ Waṅu Anutuac goi héhéia niṅac ai memeac sese mihicṅi néṅu, imuac kuhanéṅ nuaru ai meanzac séciguc buṅa suruc hiabia imuac ai icya wamma keczua. ⁸ Buṅa suruc hiabia, Kristoac mériaṅ yanda oloṅ oloṅawac séc qahac imi ic enia énézémanṅ niṅac ic embac téréya ionac sugcignaiguc maqeqeya téngéṅ tosara onogicma mamaya kecaṅzua nidac imuhucyawac goi héhéiyawac buṅa qenéṅec. ⁹ Imi mia iwawai moczoṅ zéhicṅiyec Anutu iwac qeriaiguc nalé hénihénia qahac imuarunec musaṅ musaṅgiawac niṅu heyec ai areṅa imuac héla imi dimuhucya wanzac imi zéasari énécmimanṅ niṅac imuhuc wannéṅec. ¹⁰⁻¹¹ Imi mia nalé hénihénia qahac imuarunec Anutunéṅ Miṅ Kewunina Kristo Yesuac qeriaiguc niṅareṅgéyu heyec imi méndacma degucmi Yesuac héniorinṅ héra neṅaocnec Anutuac niṅtegic qinṅtegic hénia hénia imi mewininini kurumeniguc kua meme uṅa qac buṅaginaguc zéma kuc buṅaginaguc ieneṅ hénia imi héṅtegicmu niṅac imuhuc waṅec. ¹² Neṅaṅ imi Yesuac qeriaiguc i niṅzéngéma imuacnec mia bac yandi yandi qahac Anutu hosucgé mimiawac hénia mihicṅima

keczij. ¹³ Imuac zéwelec énécmizua. Onac niñ wamma qenzen manzen hénia hénia mihicñima kecanzua imuac mia ewagina ménda mamac, néñ niñgic edamuginaguc wammac.

Kiwi yomi olommu ionac niñac wamma zéwelerec.

¹⁴ (14a) Hénia imuac niñac ¹⁵ baec kurumeniguc ic embac hénia hénia keczu ionac qacgina mihicñi énécmiyec.* (14b) Mañgocnina iwac muru ni simiñna héimima yomuhuc zéwelec mizua; ¹⁶ Inéñ wañu, iwac edamuya kuaya qe-qeya séciguc Uña téréyanéñ onac qeri icgina imi kuhanéñ meseli énécmimac. ¹⁷ Meseliyu ninzéngegic Kristonéñ onac ewa qeriginaiguc kecénécmiyu eneñ imi goi héihéi imuac qeriaiguc gété zaligina meyu nammu. ¹⁸ Namma seligima météré énécmimia moczoñ yanda iniguc momacnec Kristoac goi héihéiya imuac hilañaya zéma horuaya zéma hiñgac hiñgaraya zéma eñeñaya imi séha niñtegicmu. ¹⁹ Wañu Kristoac siñ sorocya imi baec ic ionac ninij ninanéñ olommuac séc qahac, wañu ini imi niñasarimu niñac zéwelecanzua. Niñasarigic Anutuaru qeriawac mériañ kuaya qe-qeya hezac iminéñ onac muru kuaya qesalecgéma hemac zéma zéwelecanzua.

²⁰ Kuha yandanéñ neñañ muru ai meanzac imuac séciguc, iwawai hénia hénia welec mianziñ me niñanziñ imi ogicma emma wandac wandac medac medac miñina ²¹ Anutu iwac muru mia Kristo Yesu zéma iwac henaoriñ héra ionac sugginaiguc edamuyanéñ hicñisaiya hicñisaiya hema emma hemac, hélacnec!

4

Kristoac séwi tasia wamma momacnec ai mewij.

* **3:15:** Ac yomuac hénia imi; Inéñ momac yanda neñañ Mañgocnina.

* **4:8:** Nalé imuaru kawaligina yaréiguc onogicma lilingéma hama iwawai onagicgic imi ic embachégina gili énécmiangic. Yesu imi neñañ kawalinina wanzac imuac haka imuaru ac héima zézac.

¹ Imuac mia Miñ Kewuninawac wamma hésa ic kekera neñ meme seli ac yomuhuc énézézua; Anutunéñ unuruyu ini iwac buña kecanzu imuac hakagina imi imuac séha wamma kecmu. ² Ewa qerigina memaamuma qeri bénzéniguc zérabéraiguc nalé horuacnec nañselima goi héihéiac qeriaiguc bisiqatéñ wañamumu. ³ Imuhuc wamma Uña téréyanéñ luaeac hésanéñ dérécgé énécmiyu momacguc wañgic imi mia seliseli wamma qambañtohoya memu. ⁴ Séwiya imi momacguc, Uña téréya imi acguc momacguc, wañu ini imi héihéré énécmimac niñac momacnec niñkinzéngegéma kecgic unuruyec. ⁵ Miñ Kewunina imi momacguc, wañu ninzén ninzén imi acguc momacguc, wañu doku naec imi acguc momacguc, ⁶ Wañu Anutu acguc momacguc, wañu inéñ mia kecec momac yanda imuac mañgoc keczac. Wañu kecec momac yanda iminéñ méra bawu kecgic momacguc wammu niñac dérécgé énécmima duña imuac sugginaiguc kecanzac.

⁷ Wañu icya icya Kristoac sese séha séc méndacma goinina héima nénécmiyec. ⁸ Imuac mia ac kiwi mén yomuhuc ooyawac hezac; Inéñ ou eñec nalé imuaru hésa ic sasala dérécgé énécmima onagicma eñec. Emma ic embachéra ionac muru sese énécmiyec.*

⁹ Ou eñec zéyec imuac hénia imi walac baeciguc emu hiñgarec imi mia, néñ hénia mén ménda hezac. ¹⁰ Hiñgarec inéñ mia kurumeña kurumeña onogicma eñec i eñeyaoc wanzac. Inéñ iwawai momac yanda imi sécgé énécmimañ zé imuhuc wañec. ¹¹ Wañu inéñ mia tosara Yesuac Méliméli ic, tosara kua meme ic, tosara buña suruc hiabia zéauau ic, tosara pasto, tosara kiwi ic wammu zéma onoporec. ¹² Imi

mia ic embachéra téréya mesolanani énécmima welen qe qe ai megic toroqe amuma Kristoac séwi éséc nec yacmac niñac imuhuc ai buña qeénécmiyec. ¹³ Neñañ imi Anutuac naña ninzénge ma hénia niñasariwiñ. Imuhuc wannu ninzén ninzénhina zé ma niñ asac asarinina iminén toroqe nénécmiyu séwi momacguc wamma ic yandi tetcgia wambiñ. Imuhuc wamma Kristoac yandi yandiac séc éréreniguc yandiwiñ. ¹⁴ Imuhuc wamma neñañ imi deguc muacnec nambérac tanec ménda kechiñ. Ic diwi qiwiliñanéñ ac halécnéñ ala batuc wañ énécmigic ninzén ninzénac ac areñareñgia hénia hénia imuac temboñ temboñanéñ qe keñ qe ha wañ énécmiwac niñac. ¹⁵ Néñ goi héihéiya qeriaiguc ac hélawac zé ma wawañ memenina séc orucnina Kristo iwac kekecac séciguc yandiwiñ. ¹⁶ Iwarunec séwi tasia imi moczoñ toroya toroya toroqe mimia wañ iwawai hiabia séc qema énécmiyu qéhéréngé amuma séwi tasiawac kuha séc ai mema séwi imi meyandima goi héihéi imuac qeriaiguc miyacgé amuanzac.

Kekec wahala zé ma kekec qelia.

¹⁷ Imuac niñac ni séwiac hénia imi zé ma Miñ Kewunawac qeriaiguc ninzén ninzénhina zé au énécmizua; Deguc muacnec imi ic enia eneñ ewa qeriginanéñ iwawai héla qahac imuac wamma kecanzu éséc nec imuhuc ménda wamma kecmu. ¹⁸ Ieneñ imi niñasac asari ginanéñ siñidéngéyu ninñgina qahac imuac suraiguc ewa qeriginanéñ seligiyu Anutuac kekec igucnec waima kenjic. ¹⁹ Ieneñ ninjegic qinjegicgina qahac tanec wamma séwiac siñiguc opocamuma haka biria hénia héniaiwac hémbaoc wamma wañanzu. ²⁰ Ini imi Kristoac hénia imuhuc méñ ménda kuamugic. ²¹ Ac héla imi Yesuac qeriaiguc hezac éséc ini hélacnec iwac murunec ku énécmiyu niñgiciguc imi ²² ini ala batucac féngéc ic méndacma houma

kenanzac ic wahala imuac haka imi séwi usugina éséc nec hetecgému. ²³ Ewa qeriginawac uña imi meqeli énécmimia wañu ²⁴ Solañ dindiña zé ma ac hélanéñ météré énécmiyu Anutuac tanec ic qelia maleku éséc nec héiamuma kecmu.

Kekecac hénia ac.

²⁵ Wañu neñañ momacnec Yesuac séwi tasia wamma keczin imuac niñac ini ikoc waima ama momac ic iniguc eñacnec ac hélacnec zému. ²⁶ Ini qeri biric nimmuiguc képésic ménda wammu. Wañu kaiwe kiwa hingacmac imuac séc qeri biric ménda késama kecmu. ²⁷ Biria miñinawac titiña méñ ménda waimigic érémac. ²⁸ Kowu nenenéñ muñguc kowu ménda nemac, néñ néwéciguc maqeqeya méra mimacac séc iwawai mihicñiman zé eneña mérianéñ ai mema haka hiabia wammac. ²⁹ Ac biria imi kuagina igucnec ménda waigic mamac, néñ ac hiabia ic tosara meyac énécmimacac sécy zé ma acgina ninzu imi onac goi héihéi mihicñi énécmimu. ³⁰ Ini imi Uña téréyawac qeriaiguc asé kiwi menénécmiyu añgén titiac nalé ducñimac imuac séc iwac buña kecmu, imuac niñac Ini Anutuac Uña Téréya ewa biri ménda mihicñi mimu. ³¹ Ini qeri howuc zé ma qeri biric zé ma yonkanzañ zé ma wañ silac zé ma zébiri qébiri haka silic imuhucya imi eñañ muru augic qahac wandacmac. ³² Eñacnec goi héihéi wañamuma wésé ninñ wañamuma Anutunéñ Yesuac qeriaiguc képésicgina wai énécmiyec éséc képésicgina waia-mumu.

5

¹ Imuac goi héihéi wañ énécmiyu kecanzu nambérac imuhucya éséc nec Anutuguc kérendéñ wamma kecmu. ² Ini imi Kristonéñ goi héihéi wañ énécmiyec séciguc eñacnec iwawai méñ wamma mewin zé goi héihéiyawac qeriaiguc wammu. Kristo inéñ neñañ niñac wamma

eneya kekecya waima mulu manañ héméña hiabia ésécnec Anutu héimiyec. ³ Ini imi sugginaiguc kaisero zéma haka biria hénia hénia zéma hémbaoc haka imuhucya imuac qara acguc ménj ménda zéhicñimu. Iminéñ ic embac météré énécmimia ionac hakagina séha wanzac. ⁴⁻⁵ Kaisero zéma ic qerigina zapi qeqeya zéma hémbaoc (baniarawac mepé qepési ai) wammu imi enej moczoñ yanda Kristo zéma Anutuac ama yandaiguc mératéc ménj ménda memu. Imi ini niñyagéma nindaczu imuac niñac ac zapi qeqeya zéma zézoñ ac zéma lisi ac imi ménda zému, néñ nówéçiguc ewa hia ac ézému.

⁶ Méñac ménj ménda wai énécmigic ac gorosoña énézéma ikoc wañ énécmiwu niñac. Haka imuhucyawac niñac Anutuac qeri gericnéñ ac qeqe haka imuac nambérac héra ionac muru maanzac. ⁷ Imuac mia ic imuhucya iniguc késayu késa ménda wammu. ⁸ Ini becnec imi siñi tunumañac buña kecgic, néñ deguc imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc asac mararañac buña keczu. Imuac asac mararañac nambérac imuac séçiguc kecmu. ⁹ Asac mararañac héla gocmia imi mia haka hiabia, haka solañ zéma haka héla. ¹⁰ Némacnéñ Miñ Kewunina séçiségi mihicñi mianzac imi batucgé hémma, ¹¹ ini imi siñi panamañac ai iwawai héla qahac imuac ménda toroqemu, néñ énézéçic haka biria héñtegicmu. ¹² Ieneñ sasañgiaguc wañanzu imi kuananéñ zémañ zéwa gamu mamasuñaguc wañu réwérizua. (14a) Hémbiñac séç imi moczoñ asac mararañaguc, ¹³ hénia imuac niñac, iwawai moczoñ asac mararañ néñ qetagaliju wininianzac imi kicninanéñ hémbiñac séç wañanzac. ¹⁴ (14b) Imuac ac ménj yomuhuc ooyawac hezac; Gaugina hekeczu ini yacgic! ini humuc ic ionac suggina igucnec yacgic! Kristonéñ

qetagalima asari énécmimac.

¹⁵ Imuac ini hakagina dimuhuc wamma kecmu imi niñtegicmu. Imuhuc wamma ic embac niñtegic qinñtegicgina qahac ésécnec qahac, néñ niñtegic qinñtegic ginaguc wamma kecmu. ¹⁶ Nalé imi biria yéwériyaguc, imuac niñac ini nalé imi qaurac ménda qemu. ¹⁷ Imuac bec ini ewa soho ic ménda wammu, néñ Miñ Kewuninawac ewa siñ imi dimuhuc hezac imi nitegicma kecmu. ¹⁸ Waiñ doku seliaguc ewa soho ménda wammu. Imi mia kekec soho sohoya. Néñ Uña téréyanéñ séçgé énécmiyu kecmu. ¹⁹ Mepé qepési legic, zéma ewa hiawac legic, zéma legic téréya enañ héiamuma ewa qeriginanéñ Miñ Kewuninawac muru legic héimima mepésimimu. ²⁰ Haka hénia hénia hicñi énécmianzac séç Miñ Kewunina Kristo Yesuac qaraiguc nalé séç Anutu mañgocnina ewa hia ac ézému.

²¹ Wañu Kristo ee héihéi wammima enaocnec méra bacginu kecamumu. ²²⁻²³ Kristonéñ héniorin ionac orucgina wamma eneya séwi wamma keczu ionac añgéñ titi ic wanzac ésécnec, embac méñac euyanéñ iniña iwac oruha wanzac, imuac niñac embac ini euhéçgina ionac méra bacginu kecmu Miñ Kewuac muru wammianzu ésécnec wañ énécmimu. ²⁴ Néñ héniorin enej Kristoac wammianzu ésécnec embac ini imuhucyanec euhéçgina tohotoho wañ énécmima kecmu. ²⁵ Ic ini acguc iniñhéçgina ionac goigina héiénécmima Kristonéñ héniorin ionac goigina héi énécmima ionac niñac wamma eneya kekecya wai énécmiyec imuac séçiguc wañ énécmimu. ²⁶ Imi mia dokunéñ naec énécmima ackuazéçnéñ zuac énécmima météré énécmiyec. ²⁷ Imuhuc wañ énécmima eneya kiwaiguc héniorin téréya kumu énécmima métac métac me keric misicya qahac téréyanec solañanec wammu niñac imuhuc wañ

nénécmiyec. ²⁸⁻³⁰ (30) Neñañ imi Kristoac séwi tasia kecziñ imuac niñac, ⁽²⁹⁾ Kristonéñ hénaroiñ héra galengé nénécmianzac. Ic méñnéñ méñ eñeya séwiya niñac mézé titi ménda wañamuma nalé séc nene gumu amuma kecanzac. ⁽²⁸⁾ Imuac ic ini imuhucyanec eñañ iniñhécgina imi eñañ séwigina éséc nec goigina héi énécmimu. Ic méñnéñ méñ iniña goiya héimianzac inéñ imi eñeya séwiya goiya héiamuanzac tac nec wanzac. ³¹ Héña imuac niñac ic méñnéñ neñgoc mañgocya wai érécmima kemma eñeya iniñaguc toroqema séwi éréhécnéñ séwi momacguc wammaoc imuhuc zéyu ooyawac hezac. ³² Wañu imuac héña saña imi qeu hiñgac hiñgara. Ni imi Kristo zéma Anutuac hénaroiñ ionac niñac momac nec imuhuc zézua. ³³ Wañu ini imuhucyanec eñac eñac eñañ iniñhécgina imi eñañ éséc nec goigina héi énécmimu. Wañu embac ini acguc euhécgina onac eegina héi énécmimu.

6

Nambérac zéma neñgoc mañgoc.

¹ Nambérac ini Miñ Kewuninawac qeriaiguc neñgoc mañgoc hécgina niñtoho wañ énécmimu. Haka iminéñ haka dindiña wanzac. ² Geñga neñgoc mañgocga eegira héi érécmiwésémañ iminéñ mia héna ac walac walac zikiziki acyaguc wanzac. ³ Imuhuc wambésémañiguc gi imi baeciguc nalé horua kekecgaguc kecbésémañ. ⁴ Mañgoc ini nambérac hécgina qeri geric ménda mihicñi énécmimu, néñ Miñ Kewuninawac pakeñ ac zéma zézé seli acnéñ qegumu énécmimu.

Welen qe qe ic zéma ionac miñ mañgocgina.

⁵ Welen qe qe ini imi bac yandi yandi wamma zénéngina hiriyu ewa qerigina hélanéñ séwiginawac miñ kewu hécgina imi Kristoac muru wammianzu éséc nec welen qe énécmimu. ⁶ Ionac kicginaiguc

baec ic ionac ewa qerigina mehiaru énécmianzu éséc qahac, néñ Kiri-sistoac welen qe qe ic éséc nec ewa qeriginanéñ Anutuac ewa siñ niñtoho wamma ⁷ siña nimma welen qe énécmima ic ionac wañanzu éséc nec qahac, néñ Miñ Kewuninawac wammianzu éséc nec welen qe énécmimu. ⁸ Imi mia icya icya haka hiabia méñac méñ wammuiguc welen qe qe me miñ mañgoc kekeera séc ai imi Miñ Kewuninanéñ nénécmiyu meanziñ imuhuc zéma nimma imuhuc wañ énécmimu. ⁹ Imuac Galeñ ini acguc welen qe qe hécgina imuhucyanec wañ énécmimu, néñ ménda tericgé énécmimu. Némac niñ ionac zéma onac Miñ Kewugina imi ou kurumeniguc kecanzac. Wañu iwac muru imi séwiac hémma niñgésigési méñ ménda hezac imuac mia imuhuc wammu.

Anutuac yaréac maleku selia.

¹⁰ Tetcgiaiguc yomuhuc zéwa niñgic; Ini imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc zéma iwac kuc buñawac kuhanéñ meseli amumu. ¹¹ Ini imi Biria miñinawac ikoc imi qewiñ zé Anutuac bunda maleku héigic séwigina moczoñ hoturudacmac. ¹² Neñañ yaré imi ic séwi busuninaguc me sacninaguc qahac, néñ Biria miñinawac kewuya kewuya zéma kuc buña zéma baec siñi tunumañaguc imuac galenhéra zéma sawaiguc uña biria iniguc wañanzñ. ¹³ Imuac Anutuac bunda maleku héigic séwigina moczoñ hoturu énécmiyu nalé biriaiguc ini efima yaré qemaguc nañselimu niñac imuhuc wammu. ¹⁴ Imuac ini nañselima ac hélanéñ rikunina mema zikigic haka solañanéñ tétécginaiguc hoturumu. ¹⁵ Wañu héna usugina luaeac buña suruc hiabianéñ haima zéréñqéréñ wañamumu. ¹⁶ Imuac qahaiguc toroqema ninzéñ ninzéñac saiwa mema iminéñ ic biriawac zakon geric bélañaguc imi hézénge

qéwécgému. ¹⁷ Anjén titiac opoc selia zéma Uḡa téréyawac sou Anutuac ackuazéc imi memu. ¹⁸ Waḡu zéwelecgina zéma zéqaqacgina moczoḡ nén naléya qahac Uḡa téréyawac qeriaiguc zéwelecmu. Imuhuc wambin zé zenzen qeli qeli wamma nalé séc seliseli wamma zéwelecmu. Waḡu ic embac téréya ionac nin wamma zéwelecmu. ¹⁹ Waḡu nuac ninac momacnec zéwelecma nuac muru ackuazéc néḡu kuana anjéma buḡa suruc hiabia imuac hénia saḡa imi porin qahac zéau énécmimaḡ ninac zéwelec wammu. ²⁰ Neḡ ai imuac mia Yesunén méli néḡu hésa ic wamma keczua. Waḡu imi mia neḡ ac zémaḡac hezac imi porin qahac selianec énézémaḡ ninac imuhuc mihicḡi néḡec.

Mozoc ac.

²¹ Kekecnawac hénia me némac ai mema keczua imi onac momacnec énézéwa nimmu ninac ninzén ninzénac dacmuna zéma Miḡ Kewuninawac qeriaiguc ai ichéla keczac Tikiko inén mia héniana imi moczoḡ énézédacmac. ²² Inén mia nonac kekecninawac hénia énézéma ewa qerigina meefi énécmimac ninac ni ic imi ai imuac téḡḡéḡ méli énécmizua.

²³ Anutu maḡgocnina zéma Miḡ Kewunina Kristo Yesuac murunec goi héihéiya luaeguc zéma ninzén ninzénaguc iminén dacmuna hécna onac muru hemac. ²⁴ Miḡ Kewunina Kristo Yesu siḡa ménda humumia nimmianzu séc ionacmuru ewa hiayanén he énécmimac.

Filipai

Yaizéze ac.

¹ Yesu Kristoac welen qeçe icya Paulo zéma Timoteo niri hēnaorin Kristo Yesuac qeriaiguc Filipi ama areña yandaiguc kecanzu ini zéma galen hēcgina zéma ai ichēcgina onacmuru kiwi yomi oma haiwa hazac. ² Anutu maṅgocnina zéma Miṅ Kewunina Yesu Kristo iorarunec ewa hia zéma luaenēṅ hama onac muru hemac.

Pauloac zéwelec ac.

³ Ni niṅqeli énécmianzua nalé imuac séc Anutuna ewa hia ac ézéanzua. ⁴ Zéwelecanzua séc ic tuṅ onac niṅac wamma ségiségi wamma nalé séc zéwelec waṅanzua. Imuac hénia imi yomuhuc; ⁵ Ini buṅa suruc hiabia niṅic nalé imuac hénihénia igucnec éréma deguc imuac ai imi naṅgé amuma meanzu imuac mia imuhuc waṅanzua. ⁶ Waṅu sugcnaiguc ai hiabia héniyec Anutu inēṅ ai imi mézézéṅgéma metecgéyuguc Kristo Yesuac nalé yanda imi hamac imi niṅkinzēṅ gézua. ⁷ Ni hésa qatécnaṅuc wamma buṅa suruc hiabia imuac héipuc wamma zéseliwa ini ewa hiyawac qeriaiguc ai momachécna waṅ néṅanzu. Imuac niṅac ni ic tuṅ onac imuhuc nimba sécgézac. Imuhuc nimba ini imi nuac ewa qerinaiguc kecanzu. ⁸ Yesu Kristo inēṅ ewa qerianēṅ waṅ énécmianzac imuac séciguc ni dimuhuc onac niṅac wamma qerinanēṅ hakhak waṅanzac imuac mia Anutunēṅ ni héipuc waṅ nénzac. ⁹ Waṅu ini nininṅ hiṅgac hiṅgara zéma niṅgésigési ginanēṅ goi héihéigina imi mesaiyu kuaya qeṅeya wammac imuhuc zéma zéwelecanzua, ¹⁰ Imuhuc wamma némac iwawainēṅ hēla wanzac imi

niṅtegicma solaṅanec kitic kápésic qahac kecgic Kristoac haha naléya imi hamac. ¹¹ Waṅu Yesu Kristonēṅ qenaṅgé waṅ énécmiyu kecec solaṅawac hēla gocmianēṅ sécgé énécmiyu Anutuac edamuya onac murunec qetagali énécmiyu tosara enēṅ hémma Anutu mepé qepésiac legic héimimu.

Pauloac zéwelecwelec ac.

¹² Dacmuna hécnina haka hicṅinēṅec imuac niṅac Miṅ Kewuac buṅa suruc hiabia imi muṅguc yanda saima kenzac imi ini niṅtegicmu niṅac wanzua. ¹³ Imuac Kristoac niṅac wamma hésa qaténaguc keczua imi baec galenac ai ama yomuac qeriaiguc owohotoṅ keczu i zéma ic embac tosara moczoṅ ionac sugcnaiguc wininiyu hēṅtegicdaczu. ¹⁴ Imuac niṅac dacmuna hécnina sugcnaiguc sasalanēṅ nuac hésa qatēna niṅac Miṅ Kewuninawac qeriaiguc ninzēṅgéma zénéṅgina ménda hiriyu Anutuac ackuazécc imi haṅ qema zéanzu.*

¹⁵ Ic embac tosanenēṅ nimbupuc wamma nogicna gogicba zéma Kristo zésaianzu, néṅ tosara imi ewa hēlanēṅ zésaianzu. ¹⁶ Yomi enēṅ imi ni buṅa suruc hiabia imuac héipuc wamma zéasarimaṅ niṅac kumunēṅec hénia imi niṅtegicma siṅna nimma ai meanzu. ¹⁷ Waṅu tosara imi enēṅ hésa qaténaguc réwéri méṅ toroqewinṅ gezaṅ zéma ewa hēlanēṅec qahac, néṅ nogicna gogicba zéma Kristo zésaianzu. ¹⁸ Imuac némariawac hémba birimac? Ikoc me hélacnec imuhuc me imuhuc waṅic saima keṅanzac imi Kristo imi mia. Hénia imuac niṅac ni ségiségi waṅanzua. Waṅu toroqema ségiségi wammanec kecmaṅ. ¹⁹ Imi mia hénia yomuhuc niṅac; Onac zéwelecgina zéma Yesu Kristoac Uṅa téréyanēṅ naṅgénēṅu zéra waiya

* **1:14:** Paulonēṅ hésa ic kerec, néṅ Romawac baec galenēṅ eeya héimiyu ziki sipac qahac kecma ackuazécc zéauénécmiyu hémma tosara enēṅ acguc kucgina mema zénéṅgina ménda hiriyu buṅa suruc hiabia zéau énécmianṅic.

imuhucya niñac anğeñ titina mi-hicñimanñ imi ni ninzua, imuac niñac mia imuhuc wañanzua. ²⁰ Wañu gamusiñ qamusinñ ménda nimma becnec ésécnec degucmi acguc zénéñna ménda hiriyu séwiiguc me humuciguc séwinanéñ Kristo iwacnec sac mepési mimañ niñ ninzua. ²¹ Imi mia nuaru imi kecmañiguc Kristoac kecmañ, wañu humumañiguc humucna imi acguc méra némmac. ²² Wañu séwinaguc kecmañiguc imi téré ainawac héla mihicñimanñ. Imuac niñac kekec zéma humuc iorac sugiraiguc némariawac anğeñ tiwa hia wammac imi ménda ninzua. ²³ Ni imuac sugiraiguc kecba momacnec wañ nénzaoc. Waima kemma Kristoguc kecmañ iminéñ ogicogicya imuac niñ imuac wanzua, néñ ²⁴ imi waima séwinaguc kecmañ imi onac niñ nimba hia wanzac. ²⁵ Wañu ni waima kecmañ imi zéma onac ninzéñ ninzégina meyandima imuac zézé ségiségi wamma ic tuñ iniguc momacnec kecmañac hezac imi ni niñyacgezua. ²⁶ Imuac neñ muñguc hama iniguc kecba nuac niñac Yesu Kristoac qeriaiguc onac zézé ségiségi ginanéñ qesalecgéma yandimac.

²⁷ Momacguc niñgic eeyaguc wammac imi yomuhuc; Ini Kristoac buña suruc hiabia imuac séciguc wamma kecmu. Imi mia ni ha inicmañ me wai énécmima lakec kecmañ imi ini ewa momac wamma namma ewa siñgina momacnec buña suruc hiabiawac ninzéñ ninzéginaawac wamma eñaoc nañgé amumu. ²⁸ Ionac muru imi buña suruc hiabi-anéñ kisikiyonac asé kiwiya wanzac, néñ onacmuru imi anğeñ titiac asé kiwiya wanzac. Imuac niñac ai imuac me imuac mewinñ zégic hazéc wañ énécmimuiguc ionac bac yandi yandi ménda wammu. ²⁹ Kristoac niñac ewa hia wañ énécmiyec imi ninzéggé mimu niñac sac qahac, néñ ninzéggéma iwac niñ wamma zérabéra acguc momacnec bisimu

niñac imuhuc zézua. ³⁰ Ini imi becnec nuac muru hicñiyu héngicac deguc nuacmuru heyu héñanzu qenzeñ manzeñ imuhucya onac muru acguc he énécmizac.

2

Kristoac memaamuma kekecac haka.

¹ Imuac Kristoac qeriaiguc meme seli ai, me goi héihéiac qeri mebélac ai, me uña téréyawac ala kekec, me wésé niniñ, me ewa biricnéñ he énécmiyu ² ewa momac wamma goi héihéi imuhucyanec anğeñ tigid ewa siñgina momac wañu siñniñ momac wamma ségiségina solañanigic kuaya qeqeya wammac. ³ Ai imuac me imuac mewinñ zé nogicna gogicba hakaiguc me séwi eñeñawac hakaiguc ménda wamma ewagina memaamuma tosara ionac niñgic gi gogicma eñeña wammu. ⁴ Ini eñac eñac ewa siñgina sac qahac, néñ alahécgina ionac ewa siñ imuac momacnec héngaleñ wañ énécmimu. ⁵ Yesu Kristoac ewa siñ heyec ewa siñ imuhucyanec anğeñ tigid hemac. ⁶ Inéñ Anutu eñeyawac kekec kerec, néñ Anutuac séc anğeñ tima kecmañ zé ménda nimma, ⁷ kileñ memaamuma welenñ qeqe ic tanec mema baec ic ésécnec wañec. ⁸ Imuhuc wamma ic tanec wamma hicñiyec. Hicñima eñeya memaamuma kileñ humucac séc keremma Anutuac ara niñtohoma ic héñgeña wéndaraiguc humuyec. ⁹ Imuhuc wañu Anutunéñ ou meyacmima qac buña mén, qac tosara moczoñ onogiczac imuhucya miyu késayec. ¹⁰ Imuhuc wammima ou kurumeniguc zéma you baeciguc zéma emu baec bawaiguc kecanzu ieneñ moczoñ Yesuac qac buñaiguc simiñ héimimuac hezac. ¹¹ Wañu kuaya kuaya séc Yesu Kristowac Miñ Kewuna zéma Anutu mañgoc mepési wammimu.

Kifa asaha ésécnec kecbiñ.

¹² Imuac ala soroc hécna wésénaiguc sac qahac, néñ deguc

iniguc ménda keczua nalé yomuac acguc nalé séc ara niñtohoma bac yandi yandi wammima zénéngina hiriyunec onac angéñ titigina imi mesolañanimu. ¹³ Ewa qeriginaiguc ai meanzac imi mia Anutu. Inéñ mia eñeya ewa siña hiabia imuac niñ kewugina haima aigina memu niñac meseli énécmianzac. ¹⁴ Wañu ai hénia hénia imi mematiti me tualefic ac qahac memu. ¹⁵ Imi mia ini késpedes qahac solañanec kecma hicñisai qaríñ qaríngia zéma acqege wawaña ionac sugginaiguc Anutuac nambérac héra wamma solañanec kecma baec ic ionac sugginaiguc asac mararañ wamma qetagali énécmima kecmu. ¹⁶ Kekecac ackuazéc measarigic ni usuñnec kenha wamma qenzeñ manzeñ qeyi imi héla qahac ménda wañu Kristoac naléiguc qerinanéñ niñpañgéma onac niñac ségiségi ac zémanac séc wammac. ¹⁷ Onac ninzén ninzénngina zéma welen qequeginanéñ mulu éséc nec haimigic ni imuaru toroqema nena kekecna mulu manañac doku selia éséc nec qocgé mimañiguc kileñ ségiségi wamma ic tuñ iniguc ségiségi wammañ. ¹⁸ Ini imuhucyanec ségiségi wamma niguc momacnec ewa hia nimmu.

Timoteoac ac.

¹⁹ Ni onac ac buña nimba qerina meefi némmac zéma hénia imuac niñac Timoteo focdac onac muru méli énécmimañ niñac Miñ Kewuninawac qeriaiguc niñkumu wamma kecanzua. ²⁰ Niguc ewa momac wamma onac niñac wamma inicgaleñ wammacac hezac imi tosara qahac, néñ i sac nuacmuru keczac. ²¹ Ic tosara ieneñ imi Kristo Yesuac aiyawac ménda wañanzu, néñ eñañ ewa siñginawac wamma kecanzu. ²² Néñ Timoteo imi merac méñnéñ mañgocyawac wammianzac éséc nec wañ némma niguc buña suruc hiabiawac kuc qema ai meyec. Imuac niñac ai hakayawac hénia imi wininiyu hémma nindaczu. ²³ Imuac nuac muru haka dimuhuc hicñi

némmac imi hémma niñtegicmañ nalé imuaru focdac ic imi méli énécmimañ zé niñkumuma keczua. ²⁴ Ni acguc focdac hamañ zé Miñ Kewuninawac qeriaiguc niñkumuma keczua.

²⁵ Wañu nimba Epaforodito onac muru méli énécmimañac hezac. Ic imi méli néngic hama dacmuna zéma ai momac zéma téngiñ ic éséc nec niguc momacnec welenqe némma iwawai méñac méñ niñac wamba méra néñanzac. ²⁶ Inéñ ini moczoñ inicmañ zé qeria héñgeñ nec kerec. Wañu eñeyaoc hafi wamma kerec imuac suruc ini nindacgic imuac niñac ewa goro wamma kecanzac. ²⁷ Inéñ hafi kiyu humumañ zé wañec. Wañu Anutunéñ wéséya nimmiyec. Wañu i sac qahac, néñ ewa goronéñ ewa goro méñ mihicñiwac niñac niñyéwérima kecha wéséya niñnémma ewa gorona momacnec meefinéñec. ²⁸ Imuac ini ic imi hémma ségiségi wañgic ewa qerina réwéria imi acguc momacnec meefimañ zé seliseli wamma méli énécmizua. ²⁹ Imuac ini Miñ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi yanda wamma ic imi héihéré mima ic imuhucya ionac imi eegina héima énépésimu. ³⁰ Ini welen qenémma ai megic ai tasia ménda sécgéma heyec imi meyu sécgédacmac niñac ic imi Kristoac ai niñac eñeya kekecya ménda galeñgé amuma humumañ zé hia humumañ zénimma ai meanjec.

3

¹ Dacmuna hécna ac teteçgiawac zéwa niñgic, Miñ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi wammu. Ac imuacnec muñguc muñguc oma nimba imi nuaru ai yanda ménda wanzac, néñ onac imi ac iminéñ demíñ meénécmimac.

Haka wahala maleku éséc nec hetecgéwiñ.

2 Ini haséj kazu ic* zéma biria meme ic zéma séwi taségina héricma séwi eñej wanžu imi onac galenğina mema kecmu. 3 Anutuac uña téréyaguc welen qeçe ai mema Kristo Yesu mepési mima séwiguc ménda héiselima kecanziñ neñañ imi séwi tasénina hélacnec héricma kekera wanziñ. 4 Ni acguc séwiiguc héi selimañac séc wañu ic tosia enej séwiiguc héseliwiñac séc zéma ninziiguc ni imi onogicma imuhuc nimmañac séc. 5 Ni hicñima kecha ai meme 8 wañu séwinaiguc séwi heric haka wannéggic,† wañu ni Israelac sac kitiwa, Benzaminac qeli, Hebiraio ic sugcinaiguc Hebiraio ic héra, wañu héra aciguc koroma zéwa Farisaio ic wanzua. 6 Hakana imi seliseli wamma Yesuac héraorin ununesi wañ énécmiyi wañu héra ac ménj ménda logima késpedes ménj ménda mihicñiyi. 7 Wañu bec nec iwawai imuhucya moczoñ nañgé néjec, néj Kristoac wamma nimba iwawai imi ménj ménda méra néjec, néj iwawai eñomia wañec. 8 Wañu hélacnec zéwa iwawai imi moczoñ maqeqeya mihicñi nénéña, néj miñna Kristo Yesuac hénia niñasariwa hicñinéjec ninin imuac mia nimba eeya eñeñaguc wanzac. Ni imi iwac niñ wamma iwawai moczoñ imuac nenesic zéma ninzua. Imi mia Kristo añgétiwa 9 iwac qeriaiguc mihicñi nénéña wammac niñac. Solañanima keczua imi héra ac igucnec ménda hicñiyec, néj Kristo ninzénğéwa kekec solaña imi Anutuac murunec hicñinéjec. 10 Ni Kristo zéma humuc igucnec qelima kekec imuac kuha zéma iwac qenzen manzen imi momacnec bisinimmañ zé iwac humuc imi niñtohoma 11 Imuhuc me imuhuc wamma humuc ic sugcina igucnec yacma kekec qelia mihicñimañ zé wanzua.

Kekecac qambaña hémma usunec kembin.

12 Ni nena imi bec mihicñizua ménda zézua. Wañu bec mesolañani wañ néjec ménda zézua, néj Kristo Yesunéj ni népésiyec séc imuac mihicñimañ zé wamma usunec kemmanec keczua. 13 Dacmuna hécna, ni bec imi mezua zéma ménda ninzua, néj iwawai andénaiguc hezac imuac eluñ nuyu, iwawai wésénaiguc hezac imuac memañ zé 14 kemma añgétimañac hezac, imuac mia kicna hiwa keñu Kristo Yesuac qeriaiguc Anutunéj ounec héihéré néjec imuac héra haiyu hezac imuac memañ zé usunec kenzua. 15 Imuac solañanima keczin neñañ sucninaiguc ménénj ménj yomuhuc nimmacac hezac; Haka ménac ini niñgic tanera ménj wañu Anutunéj imi acguc measari énécmiyu hémmu. 16 Nini añgétima keczin héra imuacnec sac tíma kembin.

17 Dacmuna hécna ini eñawu ni méndac némmu. Wañu ic tosia haka kekecninaiguc hénzu séc imuhucyanec wamma kecanzu ionac haka imi acguc kic hihi wamma hémmu. 18 Ni hatac sasala énézéyi. Deguc acguc kic masina mayu énézézua. Ic embac sasala imi Kristoac ic héngeña wéndara imuac hazéc wamma keñha wanzu. 19 Ienenj imi tetecgiaiguc kisikiyon mihicñimu. Ionac anutu imi tomenğina. Gamuginanéj zunzariñ ésécnec hai hoturu wamma baecac iwawai niñac niñanzu. 20 Wañu neñañ imi kurumenj ama miñina wamma kecni qacnina ou kurumenjiguc ooyawac hezac. Imuarunec mia añgén titi miñina Miñ Kewunina Yesu Kristo hamac zéma mambéc kecanziñ. 21 Inéj iwawai moczoñ énézéyu niñtoho mimuac séc kuc buña hemizac. Kuha imuhucyanéj séwinina

* 3:2: Yuda ic ionac haka silic méndacañgic ienenj Kristo ic tosara ionac haka silic ménda méndacgic mebirí énécmiañgic hénia imuac niñac kazu ic zéénécmiyec. † 3:5: Yuda ic ienenj nalé imuaru nañhécgina séwi hericheric haka imi wañ énécmigic.

maqeƣeya imi melen nénécmiyu eƣeya séwiya edamuyaguc éséc nec wambiƣ.

4

¹ Imuac nuac niƣkumu, dacmuna sorochéna, nuac ségiségi zéma ic kewuac soroc, ini imuhucyanec Miƣ Kewuninawac qeriaiguc namma kecmu.

Memeseli ac.

² Ni Yuodia zéma Sintike embac éréhé c imi Miƣ Kewuninawac qeriaiguc ewa momac wamma kecmaoc niƣac zénaƣgé érécmizua.

³ Waƣu ai momacna* solaƣa guac welec génzua. Embac tosara buƣa suruc hiabiawac niguc momac nec seliseli wamma ai megic imi zéma Klemento zéma nuac ai momac hé cna méra énécmina, ƣacgina imi kekecac kiwiiguc hedaczac. ⁴ Miƣ Kewuninawac qeriaiguc nalé séc ségiségi waƣic. Méƣguc énézéwa ségiségi wammu. ⁵ Onac ewa bénzéƣgina imi ic embac énézégic nindacmu. Miƣ Kewuninanéƣ hosucgé nénécmizac. ⁶ Iwawai méƣac méƣ ménda niƣyéwérimu, néƣ ai hénia héniaiguc zéwelec zéma zéqesiqesi ginanéƣ ewa hia ac ézéma Anutu ézému. ⁷ Imuhuc waƣic bec Anutuac luae niniƣginawac séha ogicogicya imuhucyanéƣ Kristo Yesuac qeriaiguc onac ewa qerigina zéma niniƣgina galeƣgé énécmimac.

⁸ Dacmuna hé cna metecgéma zéwa, iwawai héla, iwawai téreyá, iwawai dindiƣa, iwawai solaƣa, iwawai siƣ niƣmimiawac séc, iwawai zézé sorocyaguc, iwawai méra énécmimiawac séc me iwawai mepé qepési yaguc, imuhucyawac wamma kecmu. ⁹ Ini nuac murunec niƣareƣgé c me megic me héƣic imuac wamma kecmu. Imuhuc waƣic luaeac Anutunéƣ iniguc momac nec kecmaoc.

Filipo hénaoriƣ ewa hia ac ézéyec.

¹⁰ Ini nuac nimma kegcic imuac zariƣanéƣ hutuzac imuac ni Miƣ Kewuninawac qeriaiguc ségiségi kunéƣ yanda wanzua. Bec nec ini niƣnéƣic, néƣ imuac naléya ménda hayu osigic. ¹¹ Ni iwawai méƣ niƣac wamma imuhuc ménda zézua. Ni kekecac hénia kuamuma haka hénia héniaiguc hia zéma nimmaƣac séc wanzua. ¹² Ni imi maqeƣena iguc hia kecmaƣac séc, waƣu iwawaina saméƣ bipiyaguc hia kecmaƣac séc. Imuac haka hénia héniaiguc nimba séc gé néƣanzac. Yaka niƣ humu humuiguc me iwawaina saméƣ bipiyaguc me maqeƣena iguc dimuhuc kecba hiarumac imuac hénia imi niƣtegicdaczua. ¹³ Meseli néƣanzac iwac qeriaiguc ni iwawai moczoƣ hia wandacmaƣac séc. ¹⁴ Waƣu ini nuac qeƣzeƣ manzeƣiguc momac nec toroqezu imuac nimba séc gézac.

¹⁵ Filipi ic zéwa niƣic, bec nec buƣa suruc hiabiawac ai imuac nalé hénihéniaiguc ni Makedonia baec waima kemba méƣnéƣ méƣ méra ménda néƣec, néƣ ini sac méra néƣic imi ini niƣzu. ¹⁶ Waƣu Tesalonika ama areƣa yandaiguc keru nalé imuaru acguc ini hatac éréhé c néƣ méra néƣic. ¹⁷ Ni sese méƣ niƣac ménda welec énécmizua, néƣ mériaƣginaguc wammu niƣac onac muru haka hiabiawac hélanéƣ saima hemac niƣac imuhuc zézua. ¹⁸ Nuac muru imi iwawai moczoƣ sasala henéndaczac. Epafirodito mériaiguc iwawai néƣic imi mewa séc gé néƣzac. Imi mia hofac oo éséc nec hé méƣa hiabia waƣu Anutunéƣ memacac séc waƣu ségiségi mihi cƣi mizac. ¹⁹ Nuac Anutunanéƣ Kristo Yesuac qeriaiguc, edamuyawac qeriaiguc, eƣeya hofi yanda kuaya qeƣeya iguc nec séc gina tiénécmimac. ²⁰ Anutu Maƣgocnina iwac muru nalé tetecgia ƣahac mepé qepési hemimac. Héla c nec!

Ac tetecgia zéma mozoc ac.

* **4:3:** Girik aciguc; boƣ zura momac nec huama kekera.

²¹ Ic embac téréya Kristoac qeriaiguc kecanzu ionac yaizéze ac énézému. Dacmuna tosara niguc keczu imi eneḡ onac yaizéze ac énézézu. ²² Ic embac téréya moczoḡ onac yaizéze ac énézézu. Waḡu ionac sugcinaiguc Kaisawac amaiguc areḡhéra ionac murunec tosanéḡ imuhucnec yaizéze acgina zézu imi meyacma zéwa ninzu. ²³ Miḡ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéḡ onac ewa qeriginaiguc hemac.

Kolosai

¹ Anutuac ewa siniguc Kristo Yesuac Méliméli ic wawaña ni Paulo zéma ninzén ninzénac munana Timoteo ² niri Kolosai ama yandaiguc ic embac téréya Kristoac qeriaiguc kenhéi hahéi qahac* kecanzu onac muru kiwi yomi oénécmizic. Anutu Mangocnina iwarunec† ewa hia zéma luaenén he énécmimac.

Ewa hia ac zéma zéwelec ac.

³ Nereñ onac niñ wamma zéwelec wañanzic séc neñañ Miñ Kewunina Yesu Kristoac Mangocya Anutu ewa hia ac ézéanzic. ⁴ Imi mia Kristo Yesu ninzénge mizu imuac buña zéma ic embac téréya ionac muru ala sinigina hezac imuac buña niñanzic imuac niñac imuhuc wañanzic. ⁵ Wañu ninzén ninzén zéma sinigina imi mia onac wamma kurumeniguc niñkinzén gina kumugic hezac imuacnec mia hicñianzac. Wañu niñkinzén imi suruc hélawac buña hiabia becneñ niñgic imi mia. ⁶ Buña suruc hiabia imi onac muru haréyu ini nimma hélacnec Anutuac ewa hia niñtegicgic nalé imuarunec sugcnaiguc hicñiyec ésécnec baera baera sécgéma kemma hélaguc wamma yandianzac. ⁷ Imuhucyanec niniguc momacnec welen qeçe icya wamma kecanzac ala sorocnina Epafiránén ku énécmiyu niñgic. Ic imi onac Kristoac ai ic héla wamma keczac. ⁸ Inén mia Uña téréyawac qeriaiguc ala siñ wañamuanzu imuac suruc nérézéyec.

⁹ Hénia imuac niñac onac suruc niñic nalé imuarunec éréma niri onac niñ wamma ménda waima Anutu zéwelec mianzac. Imi mia Uña téréyawac niñtegic qindegic zéma niñ asac asariawac kuhaiguc niniñ Anutuac ewa sinac murunec hahaya

imi kuaya qeçeya tiénécmimac niñac zéwelec wañanzic. ¹⁰ Wañu wañgic séc Miñ Kewuninanén niñu sécgéyu ewa hia nimmac. Wañu ai hénia hénia eeyaguc memu séc héla mi-hicñima Anutuac hénia niñareñgégic imuac niniña imi yandima kemmac. ¹¹ Wañu zérabéra horu horugia ségiségi wamma bisima kenkecgic tecgémac niñac iwac edamuyawac kuhanén kucgina moczoñ meseli énécmimac. ¹² Imi mia edamuyaiguc ic embac téréyawac ai buña bakia késamuac séc mehiaru énécmiyec‡ Mangocnina iwac mia ewa hia nimmimanec imuhuc wammu. ¹³ Inén mia panamañac demin toton qeriya igunec nénépésima eñeya nañ sorocyawac héngalen ama areña yandaiguc nonoporec. ¹⁴ Naña imi sawanén mulu menéncmiyu késpedesicnina moczoñ waiwaiya wañec. ¹⁵ Inén mia hémbinawac séc qahac Anutu iwac kic tan-era wañzac, iwawai mén ménda zéhicñiyu kerec nalé imuaru bec walac walac hicñima kerec. ¹⁶ Imi mia hénia yomuac niñac; Iwawai moczoñ imi iwac qeriaiguc zéyu hicñidacgic. Iwawai kurumeniguc kekera zéma baeciguc kekera, kicnén hémbinac séc zéma ménda hémbinac séc, tatac edamuyaguc me héngalen wawañawac kuc buña, galen me galenac qac buña imi moczoñ iwac murunec zéma iwac buñawac zéhicñi énécmimia. ¹⁷ I eñeyaoc imi iwawai tosara ménda hicñima kecgicnec i bec kerecac keczac, wañu iwawai moczoñ imi iwac qeriaiguc qéhéréngé amuma nandarecac nanzac. ¹⁸ Wañu inén zéyu hicñidarec momac yanda ionac walac walacgina kecmac niñac, héniorin neñañ orucnina zéma kekecac hénihénia wamma humuc ic ionac sugcina igucnec walac walac qelima yarec. ¹⁹ Imi mia Anutunén iwawai moczoñ Yesuac

* **1:2:** Hénia mén imi ninzéngeña. † **1:2:** Kiwi méruginanén ooya tosaraiguc; Mangocnina zéma Miñ Kewu Yesu Kristo iorac. ‡ **1:12:** Kiwi méruginanén ooya tosaraiguc; mehiaru nénécmiyec.

qeriaguc kuaya qema sécgémima kecmuac zé niñu sécgéyu imuhuc hicñidarec. ²⁰ Iwac murunec iwawai kurumenjiguc zéma baeciguc hedaczac imi moczoñ eneyaguc ewa momac wammu niñac Yesuac sawanéñ ic héñgeña wéndaraiguc luae qenénécmiyec.

²¹ Becnec ini, elicgé énécmiyu kecgic. Kecma ewa qerigina zéma wawañ memeginaguc hazéra kecgic. ²² Wañu deguc imi aciguc ménda emmu néñ kápésic solañ wamma Anutuac kiwaiguc ic embac téréyawac buña nammu niñac séwiya wai nénécmima humuma Anutu zéma neñañ sucninaiguc ewa momac mihicñi nénécmiyec. ²³ Ini ninzéhñ ninzéhñiguc kumuse-lima keñqe haqegina qahac kecmu. Kecma buña suruc hiabia nindacgic imuac niñkinzéhñ wamma imuacnec ménda néñgacma kemmu. Wañu buña suruc hiabia imi mia zéau énécmimia wañu, kurumenj bawaguc kekec yanda Anutunéhñ zéyu hicñima keczu imi moczoñ nindacgic. Wañu Ni Paulo imi buña surucya imuac welenj qeñe ic wañjac keczua.

Pauloac welenj qeñe ai.

²⁴ Deguc ni onac wamma qenzen manzenjiguc kecmuac imuac mia ségiségi wanzua. Imuhuc wamma Kristoac qenzen manzenj kitiwa hezac imi iwac héná méria wamma kekera hénáorin onac niñ wamma séwinanéñ bisiwa sécgénénzac. ²⁵ Ni imi Anutunéhñ onac niñ wamma ai ara nézéyec imi tohoma Anutuac ackuazéc imi énézédacba sécgé énécmimac niñac hénáorin héra ionac welenj qeñe ic wañj. ²⁶ Ac saña imi nalé hénihénia qahac hama keñec imuarunec zéma baec yomuac hicñisaiya hicñisaiya ionac murunec musañgéyu heyec néñ deguc imi ic embachéra téréya ionac muru énézéyu wininiyec. ²⁷ Imi mia Anutunéhñ ac musañ musañgia imuac edamuyanéhñ baera baera ic embac

ionac muru dimuhuc kindindinã sécgé énécmizac imi énézéyu nimmu niñac imuhuc wañ énécmiyec. Wañu ac musañ musañgia imi mia Kristo sucginaiguc keczac inéhñ mia wanzac. Edamu asaha miñina iwac mia neñañ niñkumuma kic hihi wammianzñ. ²⁸ Nini imi icya icya Kristoac qeriaiguc solañani énécmima onopocni nammu niñac iwac buñaya zésaima icya icya meme seli ac énézéma niñtegit qñtegit ac moczoñnec ku énécmianzñ. ²⁹ Ai imuac mia ni acguc nuac qerinaiguc kuhaguc ai meanzac iwac ai hakaya méndacma kucna moczoñnec ai meanzua.

2

¹ Ni ini zéma tosara Laodikea ama areña yandaiguc keczu i zéma tosara kicginanéñ kic tanecna ménda hénzu ionac niñ wamma dimuhuc kucna qema ai mema kecanzua imi ini niñ asarimu niñac wanzua. ² Ieneñ qerigina mebélacgé énécmiyu goi héihéi imuac qeriaiguc qutulañgé amugic niñtegit qñtegit ginanéñ saima kemma zékéhñ yanda wañu, Anutuac saña Kristoac hénia niñyacgému niñac wanzua. ³ Iwac qeriaiguc niñtegit qñtegit ac zéma ninin yanda imuhucya eebipiyagucnéñ sañgima hezac. ⁴ Imi mia méñnéñ méñ haléc acnéñ ménda mesoho énécmimac niñac imuhuc zézu. ⁵ Hénia imi yomuhuc; Ni séwinanéñ wai énécmima kecanzua, néñ qeri uñananéhñ iniguc kecanzua. Wañu ini téréréc dindinãnec kecmu Kristo ninzéhñgéma seligima nanzu zégic nimma ségiségi wañanzua.

Kristoac qeriaiguc kekecyawac séha mihicñiwñ.

⁶ Ini Kristo Yesu angéhñ tigid miñ kewugina wanzac imuac bec iwac ewa siñ méndacma kecmu. ⁷ Kristoac qeriaiguc himic énécmiyu gété zaliginanéñ késaseligima namma ackuazéc ku énécmigic sécyaguc

ninzéngéma nanşeligigic ewa hi-awac aranéñ doku éséc kuaya qesalecgé énécmimac. ⁸ Ini técgina nimma kecmu, baecac icac ninştegic qinştegic ac zéma ikoc acginanéñ énépésima hésa amaiguc onopochu niñac. Niniñ imuhucya imi yanda onac haka silic mératéc memeya zéma baecac pakeñ ac efefia imi méndacanzac, néñ Kristo i ménda méndacanzac. ⁹ Hénia imi iwac muru imi Anutuac séha kuaya qeqeyanéñ séwi héla wamma kecanzac. ¹⁰ Ini acguc Kristoac qeriaiguc kecgic sécgé énécmiyu méñac méñ ménda hocmu. Inéñ mia galeñ zéma ai memeac qac buñaginaguc ionac orucgina wanzac. ¹¹ Iwac qeriaiguc météré énécmiawac aséya hai énécmiyec. Imi mia méranéñ séwi tasé hericheric imi qahac, néñ Kristoac météré ai-iguc séwiginawac siñ hericdacgic kenkenja wanzac. ¹² Ini imi iwac doku naec hakaiguc Kristoguc momacnec téngé énécmimia wañec. Wañu Anutunéñ Yesu meqelimiya yarec imi ninzéngégic iwac qeriaiguc momacnec meqeli énécmimia wañec. ¹³ Wañu késpedesigina wamma séwiginaguc séwi tasé hericheric qahac humumia kecañgic, néñ Anutunéñ Yesuguc meqeli énécmima késpedesigina moczon wai énécmiyec. ¹⁴ Wañu musuqege wamma hazéc wañ nécnécmañec méra kiwi hena aciguc ooya imi moczon audacma mema ic héñgenja wéndara qahaiguc biriñnéñ qeyu qahac wandarec. ¹⁵ Yesu imi ic héñgenja wéndaraiguc humuyu imuac kuhanéñ galeñ kewuya kewuya zéma ai memeac qac buñaginaguc ionac tewi zakonşgina imi mahañgéyu madarec. Wañu onogicma kawali wañec imi ic embac kicginaguc mewinini énécmiyu héndacgic.

¹⁶ Imuac bec ic méñnéñ nene dokuac ara me nalé yanda me maso qeliawac hai ségiségi zéma Sabata niñac késpedesic ginaguc zégic qetali

énécmigic acgina qaimac. ¹⁷ Nalé imuhucya imi bian héla hamacac heyec imuac uñayanec wanzac, néñ Kristonéñ imuac héla wanzac. ¹⁸ Ikoc wamma memaamuma kua meme uña mepési mianzac imuhucyanéñ onac taségina kurumenşiguc hezac imi onagicbac niñac galeñ memu. Ic imuhucya imi baec séwiac ewa siñnéñ qéfaccgé miyu emma iwawai méñ héñec imi meyandima hiñgac hiñgarawac zéanzu. ¹⁹ Imuhuc wamma orucnina keczac Yesu iwac muru ménda toroqeanzu. Wañu oruc imuacnec mia séwi tasia moczon toroya zéma giniñanéñ dérécgéma gumuyu Anutunéñ kuha haiyec séc, séha yandianzac.

Pakeñ ac ikora niñac goro ac zéyec.

²⁰ Ini Kristoguc humuma baecac pakeñ ac hénia hénia imuac niñgic iwawai humumia wañec, néñ némac niñac baecac buña kecanzu ésécnec haka silic imi tohoanzu? ²¹ Ménda késamu, ménda nenimmu, ménda osimu, zézéya imuhucyawac zézua. ²² Ic onac zézé seli ac zéma pakeñ ac imuhucya méndacbiñ me? Imi qahac, iwawai imuhucya imi moczon houma qahac wandacmu. ²³ Haka imuhucya méndacma siñginawac mepé qepési ai mema memaamuma séwiginawac yéwéri mihicñi amuma héñgic, meyac énécmimacac séc ninştegic qinştegicyaguc tanec wanzac gezan. Wañu haka imuhucyanéñ séwiac siña sigima kekerawac kuha méñ ménda kesa keczac.

3

Kekec qelia Kristoguc kecbiñ.

¹ Imuac niñac ini Yesuguc meqeli énécmiyu qelima keczuiguc iwawai ou heheya niñac wamma kecmu. Imuaru mia Kristonéñ Anutuac héiyaiguc tacma keczac. ² Baecac iwawai niñac qahac, néñ iwawai ou hezac imuac mia nimma kecmu. ³ Hénia imi yomuhuc; Ini bec humudacgic kekecgina imi Yesuguc

Anutuaru musañgé énécmiyu keczu. ⁴ Wañu kekecgina wawaña Yesunéh wininimac nalé imuaru ini acguc edamuginaguc wininima nammu.

⁵ Imuac niñac baeciguc kekera séwi taséginawac siñ imi qegic humudacmac. Imi mia yomuhucya; kaiseroac haka silic, haka qakolayaquc, séwias siñ, biriawac siñ niniñ, zéma hémbaoc. Wañu iwawai méñac hémbaoc wawaña imi baniara mepési mimia tanec wanzac. ⁶ Haka imuhucya niñac Anutuac qeri biricac zérabéranéh nambérac ac qeqeya ionac muru hicñi énécmianzac.

⁷ Ini acguc imuac qeriaiguc kecgic nalé imuaru imuac qeriaiguc tacyac wañangic. ⁸ Wañu deguc imi yonkanzan, qeri biric, niñ zapi, zézé suresure, zéma zézoran ac biria, biria imuhucya moczon kuagina igucnec hetecgégic kendacmac. ⁹ Ini ic wahala zéma imuac wawañ meme imi hetecgéma ic qelia héima mema keczu, imuac niñac eñac ac ikora ménda wañamumu. ¹⁰ Wañu ic qelia imi eñeya zéhicñimiyec Anutu iwac hénia méndacma meqeli miyu niniña acguc qelia wanzac. ¹¹ Meqeli ai imuac qeriaiguc imi méñ wai méñ késa qahac, Girik ic me Yuda Ic, ic tun séwi tasé hericheric ginaguc me ic tun séwi tasé herichericgina qahac, baec méñac icya icya me haséh ic,* welen qeqe ic me miñ kewu kekera, wañu Kristo imi moczon yanda, wañu moczon yanda ionac qeriginaiguc kecdaczac.

¹² Wañu ini Anutuac gési énécmimia, ic embac héra téréya zéma wéiwécya séc kecma goi héihéi zéma ala siñ zéma memaamuma kekec zéma gum bénzénzéh zéma qeri biricgina helanzi amuma kekec imi malekugina ésécnec héigic meyu kecmu. ¹³ Wañu méñnéñ méñac ara zéyu eñawu tétécgé amuma késpedesgina waiamuma Miñ Kewuninanéh késpedesgina

wai énécmiyec éséc ini acguc imuhucyanec wañamumu. ¹⁴ Wañu haka hiabia moczon imuac qahaiguc goi héihéi haka imi toroqema wammu goi héihéi haka iminéñ rikun solaña wamma dérécgé énécmimac. ¹⁵ Luae qeamuma kecmu niñac unuru yu séwi momac wamma keczu. Imuac waigic Kristoac luaenéñ qerigina galenagéyu. Imuacnec toroqema ewa hia ac ézémanec kecmu. ¹⁶ Qeriginaguc Kristoac ackuazéc iminéñ kuaya qeqeya qesalecgé énécmima heyu, niñtegic qindegic moczon nec eñawu kuamuma zénañgé amuma legic zéra zéma legic ewayagucnéñ legic téréya héima qeriginanéñ ewa hia nimmima Anutu mepésimu.

¹⁷ Wañu ackuazéc ginanéñ me wawañ memeginanéñ haka méñac méñ wambiñ zé imi moczon Miñ Kewunina Yesuac qaraiguc iwac muru héima namma wammu. Imuhuc wamma iwac hia niñac wamma Anutu mañgocnina ewa hia ac ézému.

Kristoac tohotoho ichéra ionac hénia zéénécmimia.

¹⁸ Embac ini euhécgina onac méra bacginaiguc kecmu, Miñ Kewuninawac qeriaiguc hénia iminéñ sécyá wanzac. ¹⁹ Ic ini iniñhécgina ionac goigina héimu. Wañu ionac qeri howuc howuc ménda meénécmimu.

²⁰ Nambérac ini iwawai moczon iguc nengoc mañgoc hécgina ionac ac niñtoho wandacmu. Haka iminéñ Miñ Kewuninawac qeriaiguc ewa hia mihicñianzac. ²¹ Mañgoc ini merac hécgina qerigina ménda mebirimu qerigina kuha mawac niñac.

²² Welen qeqe ic ini iwawai moczon iguc baecac miñ kewugina ionac kuagina tohomu. Ic tosara baec ic ionac qerigina mehiaruansu séc ic onac kicgina igucnec sac qahac, néñ kurumen Miñ Kewuninawac bac yandi yandi wamma

* **3:11:** Girik aciguc; Skite ic.

ewa solanane wammu. ²³ Ai imuac me imuac mewin zé kurumen Min Kewuninawac meanzin séc wambin, néj ic onac meanzin séc ménda wammu. ²⁴ Imi mia tasénina imi Min Kewuninanéj mératéc nénécmiyu mewinac hezac imi ini nindacma welen gemianzu. Wanu welen gemianzu imi Kristo, imuac ninac haka imuhuc wananzin. ²⁵ Méjnénj méj haka biria wammac imi, haka biria imuac bakia melen mimac. Min kewuninanéj séwiginawac inicma ménda énépésianzac.

4

¹ Ic galen ini imi onac muru acguc kurumeniguc kunengina keczac imi nimma welen qe qe hécgina haka dindinanec zéma séc momacnec wan énécmimu.

Paken ac toroqeqeya.

² Ini nalé séc seliseli wamma zéwelec ai mema imuac qeriaiguc ewa hia ac ézéma kicqeli kecmu. ³ Wanu nonac ninac momacnec zéwelecma Anutunéj hena ac énézewin ninac naguya aunénécmiyu Kristoac ac saña Anutunéj zéau nénécmiyec imi zéau énécmiwin ninac zéwelecma. Ni ai imuac mia se se hésanéj qaté néngic keczac. ⁴ Ini Anutu imuhuc zéwelec wammigic ne se saña imi zémanac hezac séc zéau énécmiman. ⁵ Ini ninjegic qinjegic ginaguc tacyac wammu. Imuhuc wamma sénganen ic ionac imi nalé en ménda aumu. ⁶ Acgina imi nalé séc seinéj naecmima sin mehiaranzu éséc nec goi héihéiguc wammu. Imuhuc wamma ic méjac méj, ac taséya dimuhuc melenmigic hia wammac imi ninasarimu.

Mozoc ac.

⁷ Tikikonéj nenac ac suruc imi wan énécmiyu nindacmu. Ic imi nuac ala sorocna zéma ai ic solan inéj Min Kewuninawac qeriaiguc nekawu welen qe qe ic wamma

keczic. ⁸ Ic imi nonac qerini-nawac hénia zéasarima ewa qerigina mebélacgé énécmimac ninac ai imuac mia méliwa onac muru hazac. ⁹ Wanu ai ic hénia ala sorocnina Onesimo imi momacnec méli érécmizua. Ic imi onac murunec hayec. Wanu ieren imi yomuac ac suruc imi moczon wan énécmidacmaoc.

¹⁰ Wanu niguc momacnec hésa ic noropocgic kekera Aristako zéma Banaba newura Maka (Mareko yomuac bianac ara zéwa ninzu imuac ic yomi hamaciguc hérémimu.) zéma ¹¹ Yesu Yusito zémimia ienen acguc yaizézé ac énézézé. Ienen ic tun séwi tasé hericheric ginaguc ionac murunec, wanu ai momac hénca wanzu. Ienen sac Anutuac héngalen ama arenja yandawac momacnec ai meanzu imuac ic imuhucya enen imi ewana mehiaru néngic. ¹² Ic méj onac murunec hahaya Kristo Yesuac welen qe qe ic Epafira inéj acguc yaizézé ac énézézac. Inéj nalé séc onac wamma zéwelec mima ini Anutuac ewa sinjegic solananima selianec ninzénagéma nammu ninac zéwelecmanzac. ¹³ Ni ic imuac héipuc ac zéwa ninjegic. Ic imi onac zéma ic embac Laodikea baeciguc keczu ionac zéma ic embac Hierapolia ama arenja yandaiguc keczu ionac nin wamma ai kunen yanda meanzac. ¹⁴ Ala sorocnina dokta Luka zéma Dema acguc yaizézé ac énézézac. ¹⁵ Dacmuna hénca Laodikea ama arenja yanda igucnec zéma ninzénj ninzénj nauñnina Numfa zéma iwac amaiguc hénarij tocgeanzu ionac nuac yaizézé acna énézégic nimmu. ¹⁶ Kiwi yomi sugginaiguc oloñgic tecgéyu Laodikea hénarij énézégic olommu wanu kiwi méj Laodikea igucnec hamac imi ini imuhucnec oloñnimmu. ¹⁷ Wanu Akipoac mia min kewuninawac qeriaiguc ai buja gemiyu késayec imi meyacgéna zéma ézému.

¹⁸ Ni Paolo mérananéj oma yaizézé ac énézézé. Ni se se hésanéj qaténéngic keczac imi ninqelima

kegcic. Anutuac ewa hianéj onac
muru hemac.

1 Tesalonika

Yaizézé ac.

¹ Paulo zéma Siliwano zéma Timoteo neneñ Anutu maṅgocnina zéma Miñ Kewunina Yesu Kristoac qeraiḡuc kecanzu Tesalonika ama areña yandawac hénaoriñ imi onac kiwi yomi haini hazac. Ewa hia zéma luaenéh onac muru hemac.

Tesalonika hénaoriñ ionac ninzéh ninzéhina zéma hakagina.

² Nini ic tuñ onac niñac wamma nalé séc Anutu ewa hia ac ézéma zéwelec mianziñ séc onac aigina zéhicñima ³ ninzéh ninzéhinaḡawac wawañ meme, zéma goi héhéiac méra baoc ai, zéma miñ kewunina Yesu Kristoac kic hihi wamma yéwéri hénia hénia bisiqatéh wamma kecanzu imuac Anutu maṅgocninawac wésiaḡuc nalé séc niñqelianziñ. ⁴ Anutuac siñniñ wañ énécmimia, ninzéh ninzéh dacmuna hécna, ini Anutunéh gési énécmiyec imi nini ninziñ. ⁵ Imi mia hénia yomuhuc niñac; Nonac buña suruc hiabia imi onac muru acnec sac ménda hayec, néñ kuha zéma uñaya téréya zéma ninzéh ninzéh kuaya qeqeyaguc ha énécmiyec. Nini suginaḡuc onac niñac wamma ic dimuhucya kerih ini eñaoc nindaczu. ⁶ Wañu ini zéra béra yanda qeriaḡuc uñaya téréyanéh nañgé énécmiyu ségiségi wamma hénia ac imi késama nonac haka zéma miñ kewuac haka méndacma wamma kecanzu. ⁷ Imuac niñ onac kekecgina iminéh Makedonia zéma Akaia ninzéh ninzéh ic ionac kicginaḡuc séséc héla wañec. ⁸ Hénia imi yomuhuc; Miñ Kewuninawac ackuazécnéh onac murunec keñu, Makedonia zéma Akaia ama miñina eneñ gezaginanéh nindacgic. Wañu onac ninzéh ninzéhina Anutuac muru melemma hezac imuac buña surucnéñ baera baera saima kendarec.

Imuac mia neñaoc, ac imuac me imuac mén zéwiñac ménda hezac. ⁹ Baera baera imuac ic embac eñaoc imi nini onac suginaḡuc haréni eneñ dimuhuc nénépésigic imuac suruc zéma ini Anutu héla kic qeli kekera i welen qemiwiñ zé dimuhuc baniaragina wai énécmima iwac muru liliñgéma hagic imi nénézégic nindacziñ. ¹⁰ Wañu humuc ic ionac murunec meqelimiyeç Naña iminéh kurumeñ igucnec mama hamac zéma imuac mambéc kecanzu zéma nénézégic. Naña imi bianḡuc Anutuac qeri biriawac zéra waiyanéh hayu imuacnec neñañ metecgé nénécmimac Yesu imi mia.

2

Paulonéh Tesalonika ama areña yandaḡuc Miñ kewuac ai nañgéma meyeç.

¹ Ninzéh ninzéh dacmuna hécna zéma nauñ hécnina, neneñ suginaḡuc kereñih imi héla qahac ménda wañec imi ini eñaoc ninzu. ² Ini ninzu ésécnec, nini walac Filipi ama areña yandaḡuc zérabéra zéma gamu qeqe mihicñi nénécmigic, néñ Anutuninawac kuhanéh nañgé nénécmiyu onac muru hama Anutuac buña suruc hiabia imi kilen énézédariñ. ³ Memeseli acnina imi ikoc me ninih biria me manam batuc igucnec hahaya qahac, ⁴ néñ Anutunéh ninzéhgé nénécmima buña suruc hiabia imi énézéwiñ niñac qutuñgé nénécmiyec. Nini ac yomuhuc zéziñ imi baec ic ségiségi mihicñi énécmiwiñ zé qahac, néñ qeri héhéñ miñina Anutu ségiségi mihicñi miwiñ zé yomuhuc zéziñ. ⁵ Nini nalé méñac mén ic méñac mén haléc ac me iwawai méñac hémbaoc wamma musunina haihoturu wamma féñgéc ménda wañ énécmianziñ imi Anutunéh héipuc wañ nénécmizac imi ini ninzu. ⁶ Onac murunec me tosara ionac murunec, houhouyawac buña, baec ic méñac murunec mepé qepési ac mén mihicñiwiñ

zé, kic hihi ménda wañanzij, ⁷ nēj nini onac suginaiguc ic gum bénzénzēja wamma nenjoc merachéra namu gumu énécmianzac iminéj nambérac héra lolongé énécmima héwiwiŋgé énécmianzac éséc nec wañ énécmiyij. ⁸ Ini wéiwéc sorocnina keczu imuac niñac qerinanén imuhuc donjé énécmima buña suruc hiabia imuac nec sac qahac, nēj kekecnina momac nec efima wai énécmiyij zé ewa hia ninzij. ⁹ Ninzénj ninzénj dacmuna hécnina, ai kunej yanda mema kuc qema kerij imi ini niñqelima ninzu éséc nec onac muru ménjac ménj yéwéri ménda énécmiyij zé siñi kaiwe méraninanén ai mema buña suruc hiabia Anutu arunec imi énézéañij. ¹⁰ Nini ninzénj ninzénj ic onac muru dimuhuc météré amuma haka dindiñanec kápésic qahac keñha wañij imi enej kicginanéj ninicma héipucnina wanzu. Wañu Anutu i acguc imuhucyanec. ¹¹ Ini ninzu éséc nec, nenej imi mañgocnéj nambérac héra wañ énécmianzac éséc nec enj ac wañ énécmiyij. ¹² Wañu eneya héngalen amaya zéma edamuyaiguc keremmu niñac héihéré énécmianzac Anutu iwac ic embachéra séciguc kecmu niñac hinocgé énécmima meme seli ac wañ énécmima zéseli énécmiyij.

¹³ Wañu nini imuac niñ nalé séc Anutu ewa hia ac ézéañij. Wañu ini Anutuac ackuazéc nonac murunec niñgic nalé imuaru enej niñgic ackuazéc imi ic onac ac suruc éséc ménda wañec, nēj Anutuac ackuazéc héla téngénj wañu añgétigic. Imi hélac nec, ackuazéc iminéj mia ninzénj ninzénj ic embac onac ewa qeriginaiguc ai mema hezac. ¹⁴ Ninzénj ninzénj dacmuna hécnina zéma nauj hécnina, ini Kristo Yesuac qeriaiguc hénariñ Yuda baeciguc keczu ionac haka silic méndacma wañgic. Hénariñ imi enej Yuda ic ionac murunec zéra béra mihicnjigic éséc nec

ini acguc enj baecac ic embac ionac murunec réwéri imuhucya mihicnjigic. ¹⁵ Yuda ic enej Miñ Kewunina Yesu zéma kua meme ic unugic humudacgic. Wañu duña nini nununesi wañ nénécmima Anutu ségiségi ménda mihicni mima néwécgeña baec ic onac ségiségi mihicni énécmianzu. ¹⁶ Wañu ic enia ackuazéc énézéni nimma hiaruwu niñac neuj héinénécmima kápésicgina torogegic kuaya qeqeya wañu imuac tetecgiaiguc Anutuac qeri biricnéj qacginaiguc mama énépésiyec.

Paulonéj muñguc keñ inicmañ zé niñec.

¹⁷ Ninzénj ninzénj dacmuna hécnina zéma nauj hécnina, nini séwiguc nalé hotoñadac wai énécmiyij, wañu qerinéj qahac. Nini muñguc kic tanecgina inicbiñ zé onac ewa siñsiñ hia wañ nénécmiyu imuac wammanec wamma kecziñ. ¹⁸ Nini onacmuru hawiñ zé wañ nénécmiyu, hélac nec ni Paulonéj muñguc muñguc onacmuru hamañ zé batucgéyi. Wañu Biria miñinanénj hézicgé nénécmiyec. ¹⁹ Miñ kewunina Yesu Kristo hamac nalé imuaru némacnéj neñañ niñkumu zéma ségiségi zéma ic kewuac opocnina eebipiyaguc imuac buña wammac? Enej imi nonacmuru imuac buña wanzu. ²⁰ Hélac nec, enej imi nonac eebipinina zéma zézé ségiséginina wanzu.

3

¹ Imuac niñ muñguc mambéc wañbipiwiñac séc qahac wañu, tosara nini niñni sécgéyu neñac nec you Aten ama areña yandaiguc kecziñ. ² Kecma Kristoac buña suruc hiabiawac wamma Anutuac ai ic keczac ninzénj ninzénj dacmunanina Timoteo i onacmuru mélizij. Imi mia meseli énécmima onac ninzénj ninzénjginawac wamma qerigina zéhiaru énécmiyu ³ ménjnéj ménj zérabéra hénia hénia qeriaiguc keñqe haqe ménda wammu

niḡac méliziy. Waḡu neḡaḡ imi réwéri imuhucya mihicḡiyiḡ niḡac nonoporec imi mia eḡaoc ninzu. ⁴ Nini iniguc momacnec keriy nalé imuaru kecma réwéri mihicḡiyiḡ imuac mia walac énézéyiḡ. Waḡu hélacnec imuhuc hicḡiyec imi ini ninzu. ⁵ Imuac ni acguc muḡguc méḡ mambéc waḡbipimaḡac séc qahac waḡu, ninzéh ninzéhḡina imi hémma nimmaḡ zé i méliyi. Imi mia héna imuhuc me imuhuc ala batuc miḡinanéh ala batuc waḡ énécmiyu ai kuney meyiḡ imi héla qahac wambac niḡac.

Timoteonéh Tesalonika hénaoriḡ ionac hakagina qacguc imuac suruc Paulo ézéyec.

⁶ Waḡu degucmi Timoteonéh onac murunec liliḡéma hama onac ninzéh ninzéhḡina zéma goi héihéi onac muru hezac imuac suruc zézé séḡiséḡiyaguc nénézéyu niḡiy. Waḡu zéyecnéḡ ini imi neneḡ onac niḡ waḡanzyiḡ ésécnec nalé séc niniḡ qeli qelinec niḡsoroc waḡ nénécmima qerigina waizalaḡ wamma ninicbiḡ zé wamma keczu imuhuc zéyu ninzyiḡ. ⁷ Ninzéh ninzéh dacmuna hécnina zéma nauḡ hécnina, imuac niḡac zéra waiya zéma nununesiḡguc kecziḡ, néḡ ninzéh ninzéhḡina néḡ meseli nénécmizac. ⁸ Ini Miḡ Kewuninawac qeriaiguc imuhuc naḡselima keczu imuac niḡac nini niḡni degucmi kekecnina kecziḡ imi hélaguc wanzac. ⁹ Neneḡ neḡaḡ Anutuac wésiaiguc onac niḡ wamma séḡiséḡi yanda mihicḡiyiḡ. Imuac mia onac niḡ wamma imuac tasiawac ewa hia dimuhucyanéh Anutu melenḡ mini sécḡémac zéma niḡanzyiḡ. ¹⁰ Waḡu siḡi kaiwe séc onac kic tanecgina muḡguc inicma onac ninzéh ninzéhḡina séha ménda he énécmizac imi mesolaḡaniwiḡ zé qerininanéh hélawac zéwelec wanziy.

¹¹ Deguc Anutu maḡḡocnina eḡeyaoc zéma Miḡ Kewunina Yesunéh onacmuru keḡkeḡawac

hénanina nénézéyic hémbiy zé ninzyiḡ. ¹² Waḡu Miḡ Kewuninanéh goi héihéigina mesai énécmiyu neneḡ goi héihéi waḡ énécmianzyiḡ ésécnec eḡaḡ suginaiguc zéma tosara ionac muru sécḡé énécmima qesalecḡé énécmimac. ¹³ Waḡu inéh qerigina meseli énécmiyu neḡaḡ Miḡ Kewunina Yesunéh eḡeya ic embachéra téréya iniguc mama hamac nalé imuaru, Anutu maḡḡocnina wésiaiguc képésic solaḡ téréyanec nammu niḡac wanziy.

4

Kekec Anutunéh héḡu sécḡéanzac imuhucya.

¹ Tetecgiaguc, ninzéh ninzéh dacmuna hécnina zéma nauḡ hécnina, nini Miḡ Kewunina Yesuac qeriaiguc welec énécmima zéhinocḡé énécmiziy. Ini nonac murunec ackuazéc meḡic ésécnec tohomuac hezac séc niḡtoho wamma ini deguc waḡanzu imi muḡguc yanda ogicma wamma Anutu séḡiséḡi mihicḡi mimu. ² Nini Miḡ Kewunina Yesuac murunec néma pakeḡ ac énézéyiḡ imi ini ninzu. ³ Anutuac ewa siḡ imi mia onac kekec téréya, imi mia kaisero waima ⁴ eḡac eḡac imi eḡeya iniḡa imi météré amuma eeya héima memacac hezac imi niḡteḡicmac. ⁵ Ic enia Anutu ménda ninzu ieneḡ kaiseroac siḡ tohoanzu ésécnec méḡnéḡ méḡ héna imi ménda ménda⁶ haka imuhucyaiguc neḡaḡ ménda logima ninzéh ninzéh dacmuna méḡ me nauḡhéra ionarunec méḡ ménda mebirimac. Némac niḡ, becne énézéma zéselima zéseli énécmiyiḡ ésécnec haka biria imuac tasé kuku miḡina imi Anutu wanzac imuac mia imuhuc énézézua. ⁷ Anutunéh nini qakolaninaguc wambiḡ niḡac qahac, néḡ kekec téréya kecbiḡ niḡac héihéré nénécmiyec. ⁸ Imuac héna yomi qetalizac imi ic méḡ qahac, néḡ Uḡa Téréya énécmiyec Anutu iwac mia qetalizac.

⁹ Ini imi Anutunéj ku énéciyu goi héihéi waŋamuazu imuac niŋ dacmuna hécgina zéma nauŋ hécgina goi héihéi waŋ énécmimu niŋac ac méj ménda oénécmiwiŋ. ¹⁰ Hélaacnec, eneŋ imi Makedonia baec séc ninzén ninzén dacmuna hécgina keczu ionac goi héihéi waŋ énécmianzu. Waŋu ala sorochéna imuhucyanec muŋguc muŋguc wammu niŋac zénaŋgé énécmima zéziŋ. ¹¹ Waŋu zéseli énécmiyiŋ ésécnec hétéŋ waima bénzén kecbiŋ zé seliseli wamma eŋaŋ aiginawac niŋkumuma méraginanéŋ aigina mema kecmu. ¹² Imi mia ic enia ionac kicginaiguc hakagina eeyaguc wamma kecma iwawai méj niŋac mété qététaŋ ménda wamma kecmu niŋac imuhuc zézu.

Minj kewuac hahayawac zéréŋ qéréŋ wamma kecmu.

¹³ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, eneŋ ic humumia ionac hénia imi ménda nimma eŋ kecmu niŋac ménda waŋ nénécmizac. Niŋkumugina qahac kecazu ésécnec zésiác wambu niŋac. ¹⁴ Neŋaŋ Yesu humuma muŋguc yarec imi ninzén géziŋiguc yomuhuc nimbiŋ; Anutunéŋ Yesuac qeriaiguc gau yanda hema keczu imi Yesuac qaraiguc muŋguc onagiru hadacmu.

¹⁵ Nini Minj Kewuninawac ackuazéc méndacma ac yomi énézéziŋ. Minj Kewunina hamaciguc kic qelinec kecziŋ neŋaŋ imi gau yanda hema keczu i méndagucnec onogicbiŋ. ¹⁶ Minj kewunéŋ zézé seli acwac qac qac yanda zéma kua meme uŋa orucgina méŋac ewa hétéŋ zéma Anutuac témuŋ imuac hétéŋaguc kurumeŋ igucnec mama ou kurumeŋ gélélécyaguc nammac. Naŋu kirisitoac qeriaiguc walac humugic ieneŋ walac yacmu. ¹⁷ Imuac andiaiguc neŋaŋ kic qeli kekera acguc iniguc momacnec nénépésima hosusu qeriaiguc meeŋu gélélécyaguc Minj Kewunina mihiŋiwiŋ. Waŋu nalé séc Minj

Kewuninaguc momacnec kecbiŋ. ¹⁸ Imuac ac sasala yomuhuc zéma meseli amumu.

5

¹ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, Yesu hahayawac naléya zéma yawuŋawac oénécmiwiŋac ménda hezac. ² Imi mia Minj Kewuninawac naléya imi siŋiyaiguc kowu nene ic ésécnec hamac imi eŋaoc niŋhumuzu imuac mia. ³ Ic eneŋ luaeninaguc, saiwaninaguc zémanec kecgic nalé imuaru embac hériyaguc azi kikiac qenzeŋ manzeŋnéŋ hosucgéanzac ésécnec kisikiyoŋnéŋ fuknec haénécmiyu kileŋdac néŋgacmuac séc qahac wammac. ⁴ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, ini siŋi tunumaŋiguc ménda keczu imuac nalé imi kowu nene ésécnec ménda haénécmimac. ⁵ Ini moczoŋ asac mararaŋac nambérac héra, kaiweac nambérac héra, imuac neŋaŋ imi siŋi me tunumaŋiguc ménda toroqema kecziŋ. ⁶ Imuac neŋaŋ imi ic tosara ésécnec gau ménda hema zenzeŋ qeli qeli kecma galeŋ mema séwininawac siŋ imi zikima kecbiŋ. ⁷ Gau heanzu imi eneŋ siŋiyaguc heanzu. Doku selia nema miŋgoŋ waŋanzu imi eneŋ siŋiyaguc miŋgoŋ waŋanzu. ⁸ Neŋaŋ imi kaiweiguc toroqema kecziŋ imuac séwiac siŋ sigima ninzén ninzén zéma goi héihéinéŋ tétécac saiwa ésécnec haima aŋgéŋ titiac niŋkumunéŋ yaréac opoc ésécnec orucninaiguc héima kecbiŋ. ⁹ Anutunéŋ eŋeya qeri biricayaiguc kerembiŋ niŋac qahac, néŋ neŋaŋ Minj Kewunina Yesu Kristoac murunec aŋgéŋ titi mihiŋiwiŋ niŋac gési nénécmiyec. ¹⁰ Yesu imi neŋaŋ kic qeliiguc me gauiguc eŋeyaguc momacnec qeliqeli kecbiŋ niŋac nonac niŋ wamma humuyec. ¹¹ Imuac niŋac ini waŋanzu ésécnec eŋac eŋac meseli amuma naŋgé amumu.

*Tetecgiawac pakenj ac zéma
yaizéze ac.*

¹² Ninzénj ninzénj dacmuna hécnina, nenenj zéwelec énécmizij. Sucginaiguc kuc qema ai mema Miñ Kewunina qeriaiguc galeñgé énécmima zénañgé énécmianzu ionac niñgic kunenj yanda eeginaguc wammac. ¹³ Wañu ionac aigina niñac goi héihéiiguc eeya ogicogira héiénécmimu. Imuhuc wamma sugcinaiguc luae qema kecmu. ¹⁴ Wañu ninzénj ninzénj dacmuna hécnina, meseli énécmizij. Quéizénj wamma kecanzu i ackuazéc ku énécmigic, wañu ewagina ménda nañselima keczu i meseli énécmigic. Wañu qeka meka wanzu i nañgé énécmima ic embac hénia hénia imuhucya moczoñ bisiqaténj wañ énécmima kecmu. ¹⁵ Galeñj megic, mérñénj mérñj ic mérñac mérñ haka biriawac tasé kuku wammiwac niñac. Néñ enaç enaç me ic tosara moczoñ ionac nalé séc haka hiabiawac wañ énécmima kecmu.

¹⁶ Nalé séc ségiségi wammu. ¹⁷ Zéñgé toroya qahac zéwelec wammu. ¹⁸ Haka hénia hénia hicñj énécmianzac séc Anutu ewa hia ac ézému. Iminénj mia Anutuac ewa siñ Kristo Yesuac qeriaiguc onac buña heheya wanzac. ¹⁹ Uña téréyawac geric ménda qéwécgému. ²⁰ Anutuac bianac ara imi mema titi ménda wammu. ²¹ Haka hénia héniaiguc niñgésima haka hiabiawac késa añgénj tima wammu. ²² Haka tanera biria imuac me imuac héñjara mema qerictegic amuma kecmu.

²³ Anutu luae miñina eñeyaoc solañanec météré énécmima onac qeri uñagina zéma ewa siñgina zéma séwigina moczoñ galeñgé énécmima keru Miñ Kewunina Yesu Kristo mama hamac nalé imuaru késpedes qahac solañanec kecmu. ²⁴ Héihéré énécmizac inénj mérñzé mérñzéya qahac imuac niñac inénj imi moczoñ wandacmac.

²⁵ Ninzénj ninzénj dacmuna hécnina, nonac niñac wamma

zéwelec wammu.

²⁶ Kiricne qiricne téréya wañ énécmima ninzénj ninzénj dacmuna hécnina moczoñ yaizézegina énézégic nimmu. ²⁷ Ni Miñ Kewuac qaraiguc zéseli énécmizua. Ini kiwi yomi ninzénj ninzénj dacmuna hécnina moczoñ oloñ énécmigic nindacmu.

²⁸ Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianénj onac muru hemac.

2 Tesalonika

Mériaŋ ac.

¹ Paulo zéma Siliwano zéma Timoteo nini Anutu maŋgocnina zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristoac qerigaiguc kecanzu Tesalonika hénaroiŋ onac kiwi yomi oénécimiziŋ. ² Anutu maŋgocnina zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristoac murunec ewa hia zéma luaenéŋ onacmuru hema kecmac.

Gésigési ai.

³ Ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécnina, neneŋ onac wamma nalé séc Anutu ewa hia ac wammima kecbiŋac hezac. Waŋu imuac niŋni sécgézac. Némac niŋ? Onac ninzéŋ ninzéŋgina imi yandima sécgéyu goi héihéi eŋac eŋac késa keczu iminéŋ yandianzac imuac mia imuhuc zézua. ⁴ Waŋu unu nesi zéma zérabéra hénia hénia moczoŋ yanda imuac sugginaiguc naŋselima ninzéŋgégic imuac suruc imi Anutuac hénaroiŋ ama séc keczu ionac neŋaoc meemma waŋ énécmianziŋ. ⁵ Imuhuc wanní haka iminéŋ moczoŋ Anutuac niŋgésigési ai solaŋa imuac asé kiwiya wanzac. Waŋu nalé imuaru Anutunéŋ iniru solaŋa waŋgic eŋeya héŋgaleŋ ama areŋa yanda imuaru kereŋ kereŋawac séc wammu niŋac ini qenzeŋ manzeŋ mihicŋi énécmigic keczu. ⁶ Waŋu qenzeŋ manzeŋ mihicŋi énécmimu imi onac qenzeŋ manzeŋnéŋ kitiwa hiabia ku énécmimac. ⁷ Waŋu Anutunéŋ solaŋa wanzac imuac mia qenzeŋ manzeŋ bisima kecanzu onac imi niniguc momacnec tacniniŋ mihicŋi nénécmima bakia hiabia melenéŋ nénécmimac. Imuac Miŋ Kewunina Yesunéŋ eŋeya kua meme uŋahéra kucginaguc iniguc momacnec kurumeŋ igucnec ⁸ geric bélaŋiguc wininimu nalé imuaru imi, Anutu ménda nimmizu i zéma Miŋ Kewunina Yesuac buŋa suruc hiabia imi ménda niŋtoho waŋanzu i

tasé zéra waiyaguc ku énécmimac. ⁹ Ic imuhucya imi eneŋ Miŋ Kewuninawac kic tanera zéma iwac kuc edamuyaguc imuacnec elicgé énécmima taséginawac kisikiyoŋ hémbénaŋa mihicŋi énécmiyu memu. ¹⁰ Ini imi nonac héipuc ac énéc énézéya imi ninzéŋgégic imuac niŋac Yesu imi nalé imuaru iwac météré énécmimia zéma hénaroiŋ ninzéŋgé migic ionac sugginaiguc naŋu hémma mepési mima welicgé mimu niŋac mama hamac. ¹¹ Imuac nini acguc nalé séc onac wamma zéwelec wammima yomuhuc zéanzíŋ; Anutuninanéŋ onac niŋu héihéré énécmiyec imuac sécyá waŋu naŋgé énécmiyu haka hiabia hénia hénia imuac siŋa nimma ninzéŋ ninzéŋ aiya imi iwac kuhanéŋ meselimu. ¹² Waŋu Anutunina zéma Miŋ Kewunina Yesu Kristoac ewa hiaya niŋac Miŋ Kewunina Yesuac qaranéŋ sugginaiguc eeyaguc waŋu ini acguc iwac qeriaiguc eeginaguc wammu niŋac zéwelec waŋanzíŋ.

2

Héna ac logima kekec.

¹ Ninzéŋ ninzéŋ dacmuna hécnina, Miŋ Kewunina Yesu Kristoac mama hahaya zéma iwac wésiaiguc neŋaŋ hénaroiŋ imuac ara ménéŋ énézéni niŋgic. ² Bianŋac ara me zéauau me kiwi nonarunec zézéya imuaru koroma Miŋ Kewuninawac nalé yanda imi hazac zégic ewa qerigina qeken qeha ménda wamma ménda aurimu. ³ Ménéŋ ménéŋ ikoc ac imuhuc me imuhuc zéyu keŋhéi hahéi ménda wammu. Ac qeŋe haka zéma hénac ac logilogi ic, kisikiyoŋac merac ménéŋ hicŋiyuguc nalé tetecgia hamac hezac. ⁴ Inéŋ mia hazéc ai meanzac. Inéŋ anutu zéénéc énécmia zéma tosara mepési énécmianzu ionac sugginaiguc onogicma eŋeyanec ou naŋ kecma Anutuac ocmuŋiguc tacma eŋeya ézéamuyu héŋgic, ni imi Anutu zémac. ⁵ Ni iniguc keriníŋ nalé imuaru ac imuhucya énézéyi

imi ménda ninqelizu me? ⁶ Eñeya naléya ducñiyu hicñimac niñac deguc imi neuñ héimiyu keczac. ⁷ Wañu ac qeçe miñinawac kuc sañanéñ bec aiya mema keczac, néñ neuñ héimimianéñ imuhuc wamma kenkeru nalé wañuguc héna namuñña igucnec wagiru neuñña qahac wammac. ⁸ Qahac wañu imuaru mia ac qeçe miñina iminéñ wininimac. Wañu Miñ Kewunina Yesunéñ eñeya kua wéséséyanéñ ic biria imi qeyu humumac. Wañu mama wininiyu, mama hahaya imuac edamuyanéñ imuhucya imi moczoñ mebirí énécmidacmac. ⁹ Ic biriawac hahaya imi Biria miñinawac ai méndacma kuc hénia hénia zéma séséc hénia hénia zéma kiwi méréra ikora zéma ¹⁰ wawañ meme biriawac haka ikoranéñ humucac buña ionac muru hama hicñi énécmimac. Némac niñ ieneñ imi mehiaru énécmimac niñ ménda wamma ac hélawac goi héihéiya imi ménda anqétigic imuac mia imuhuc hicñi énécmimac. ¹¹ Imuac niñ Anutunéñ wai énécmiyu ikoc kuhaguc imuhucyanéñ sugcinaiguc aiya meyu iwawai ikora imi ninzéngeanzu. ¹² Wañu imi mia ac héla ménda ninzéngeña haka biriawac siña nimma kecanzu séc kápésic ginaguc zéénécmimia wammac.

¹³ Miñninawac siñniñ wañ énécmimia, ninzén ninzén dacmuna hécnina, Uña téréyanéñ météré énécmiyu ac héla imi ninzéngegic mehiaru énécmimac niñac Anutunéñ hénihénia igucnec énépésiyec. Hénia imuac niñac nini nalé séc onac wamma niñni sécgéyu Anutu ewa hia ac ézéwiñac hezac.

Ini gési énécmiyu anqénñ titiac buña wanzu.

¹⁴ Imuac mia Miñ Kewunina Yesu Kristoac edamuya imi eñ énécmiyu késamu niñac inéñ buña suruc hiabia nonarunec hahaya imi énézéma héihéré énécmiyec.

¹⁵ Imuac niñac ninzén ninzén dacmuna hécnina, selianec nañselima ackuazéc kuaninanéñ zézéya me kiwininanéñ ku énécmiyiñ mératéc buña imi niñtoho wammu. ¹⁶ Miñ Kewunina Yesu Kristo zéma goi héihéi wañ nénécmima meme seli ac tetcgia qahac zéma niñkumu hiabia imi ewa hiawac eñ nénécmiyec Anutu mañgocnina iereñ ¹⁷ onac ewa qerigina meseli énécmima wawañ meme hiabia hénia hénia zéma acginaiguc meseli énécmimaoc niñac wanzñ.

3

Zéwelec welecac ai énécmigic.

¹ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, tetcgiawac énézéni niñgic. Ini nonac niñ wamma yomuhuc zéwelec wammu; Miñ Kewuninawac ackuazécnéñ onac sugcinaiguc ai meyec ésécnec foc foc saima kemma ee héihéiyaguc wammac. ² Wañu ic zipiliñ zapalaña zéma biria meme ic ionac murunec metecgé nénécmimac niñac zéwelecmu. Ninzén ninzén imi baec ic moczoñ ionac buña qahac, néñ momac momacnéñ késa keczu imuac niñac imuhuc zézua. ³ Miñ Kewunina imi ménzézé ménzézéya qahac, imuac meseli énécmima ic biriawac muru galeñ memac. ⁴ Onac imi Miñ Kewuninawac qeriaiguc yomuhuc zéma ninzéngeziñ; Ini zéseli énécmiziñ imi niñtoho wamma emma kecmu. ⁵ Miñninanéñ onac ewa qerigina qindiñi énécmiyu Anutuac goi héihéi zéma Kristoac nañseli seliiguc keremmu.

Qéizén wamma kecbu niñac goro ac wañ énécmigic.

⁶ Ninzén ninzén dacmuna hécnina, Miñ Kewunina Yesu Kristoac qaraiguc yomuhuc zéseli énécmiziñ; Sicsaoc wamma mératéc haka nonac murunec niñareñgegic imi ménda tohoanzu ionac murunec néngacmu. ⁷ Haka silic wañanzñ imi dimuhuc méndacma wammu imi

ini enjaoc nindaczu. Nini onac sugginaiguc qéizéj ménda wamma kerij. ⁸ Wañu nini onac muru méñac mén réwéri ménda mihicji énécmiwij niñac, onac murunec yaka bonjegic mén ménda mema neyij, néj méraninanéj siji kaiwe séc ai selianec meanij. ⁹ Imi mia imuhuc wambij niñac qac buña ménda zé nénécmiyecac qahac, néj onac muru haka séséha wamma énézeni ninicma méndac nénécmimu niñac imuhuc wañañij. ¹⁰ Nini iniguc momacnec kerij nalé imuaru acguc yomuhuc zéseli énécmiyij; Méjnéj mén ai memeyawac mézégina tizaciguc nene ménda nematic. ¹¹ Néj yomuhuc zégic niñij; Onac sugginaiguc tosananéj mézétiti wamma kecma ai mén ménda mema en kenha wamma acnéj réwéri sasala mihicñianzu. ¹² Ic imuhucya imi zéseli énécmima Miñ Kewunina Yesu Kristoac qeriaiguc zéñañgé énécmima yomuhuc zézij; Acgina qaiyu ai mema enañ nene mihicñima nemu. ¹³ Ninzéj ninzéj dacmuna hécnina, ini haka hiabia wamma kecma ewa qerigina qeka meka ménda wammu. ¹⁴ Méjnéj mén kiwi yomuaru ackuazéc wañ énécmizij imi ménda niñtohouy ic imuac hénia zéhicñima qéqéhéréj ménda wammigic gamuya nimmac. ¹⁵ Wañu iwac mia niñgic hazécgina ésécnec ménda wammac, néj dacmuna ésécnec wañu zéñañgé mimu.

Ac tetecgia.

¹⁶ Luaeac Miñ Kewunina enjyaoc nalé zéma aigina séc onac muru luae qeénécmimac niñac wanzij. Miñnina imi momac yanda iniguc momacnec kecmac.

¹⁷ Ni Paulonéj mérananéj oma yai zézégina zézua. Imi mia kiwi imi nuarunec hahaya imi héjtegicmu niñac asé kiwina yomuhuc oanqua.

¹⁸ Neñañ Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hianéj ic tuñ onac muru hema kecmac.

1 Timoteo

Kiwi oo icac hénia zéma mériañ ac.

¹ Angéñ titi miñina Anutu zéma niñkumunina Kristo Yesuac zézé seli ac niñac Kristo Yesuac Méliméli ic wawaña ni Paulonéñ ² ninzén ninzén qeriaiguc nañ téngéñna wañec Timoteo guac muru kiwi yomi oma haiwa hazac. Anutu mañgoc zéma Miñ Kewunina Kristo Yesuac murunec ewa hia zéma wésé niniñ zéma lu-aenéñ guac muru hema kecmac.

Pakeñ ac ikorawac goro ac.

³ Ni Makedonia baeciguc kenj nalé imuaru Efeso ama areña yandaiguc waima kecbésémañ niñac zénañgé géñi imi, gi ic embac tosara zéseli énécmima pakeñ ac ikora tosara ménda ku énécmima ⁴ nemu suruc zéma hicñisaiac qac areña imuhucyawac niñkoro ménda wammuc niñ imuhuc wañi. Ac imuhucyanéñ Anutuac ai areña ninzén ninzén qeriaiguc hezac imi ménda meselimac, néñ néwécgeña zééñ zéma mihicñianzac. ⁵ Pakeñ ac imuac héla imi goi héihéi imi mia, wañu goi héihéi iminéñ ewa qeri qala qala zéma niñtegic qindegic hiabia zéma ninzén ninzén solaña imuacnec hicñihicñiya. ⁶ Ic embac tosara ieneñ imi sigima ac enomia imuaru qizizingéma keñanzu. ⁷ Ieneñ hena acac kiwi ic wambiñ zé wañ énécmianzac, néñ eñañ ac me héipuc ac zéanzu imuac hénia acguc ménda niñasarianzu.

⁸ Wañu nini yomuhuc niñanzin, ic embac méñnéñ méñ hena ac imi hena dindiñacnec méndacmaciguc hena ac imi hiabia wanzac. ⁹ Hena ac imi ic solaña ionac niñac ménda hezac, néñ ic embac tosara yomuhucyawac hezac, hena ac logianzu, acqeqe wañanzu, Anutuac eeya ménda héianzu, késpedes wañanzu, ménda météré amuma kecanzu, kaijiliwen wañanzu,

nenhoc hécgina me mañgoc hécgina unuhumuanzu, ic embac ionac kekecgina unuhumuanzu, ¹⁰ kaisero wañanzu, icnéñec ic alayaguc me embacnéñec embac alayaguc sero ai meanzu, ic embac iwawai ésécnec soukiwa niñac haianzu me meanzu, ikoc wañanzu, ikoc wamma héipuc ac zéanzu, zéma haka méñac méñ pakeñ ac dindiña imuac qacqotikicya wañanzu imuhucya. ¹¹ Wañu pakeñ ac iminéñ mériañ miñina Anutunéñ énezémañ niñac qutungé néñec buña suruc hiabia edamuyaguc imuac mia méndaczac.

Anutunéñ ewa hiawac Paulo goiya héiyec.

¹² Nuac mia ai ic kenhéi hahéiya qahac zénemma ai buña qenéñec imuac niñac ni kuc mihicñi néñec Miñ Kewu Kristo Yesuwac ewa hia ac ézézua. ¹³ Ni becñec imi miñ kewu mema titi wammima ai ichéra ununesi wañ énécmima zébiri qébiri wammima kerí. Néñ ni ménda ninzéngéma hénia ménda niñasarima imuhuc wañi, imuac niñ inéñ kilen wésé niniñ wañ néñec. ¹⁴ Miñ Kewuninawac ewa hia imi ninzén ninzénina zéma goi héihéi Kristo Yesuac qeriaiguc hezac imiguc momacñec qacnaiguc qocgénéñu kuaya qeqeya hezac. ¹⁵ Ic embac moczon yandanéñ angéñ timuac séc ackuazéc yominéñ héla wanzac. Zéyecnéñ; Kristo Yesunéñ késpedes ic angéngina tiénécmimañ zé baeciguc mayec. Wañu késpedes ic ionac suginaiguc neñ imi tosara onogicma ic biria wanzua. ¹⁶ Wañu Yesu Kristonéñ nalé horua késpedesna bisiqatéñ wannéñec haka iminéñ bianguc Miñ Kewunina ninzéngéma kekec hémbénaña memu ionac muru séséc wammac niñac ni imuhuc wésé niniñ wañ néñec. ¹⁷ Ic kewu hémbénaña, ménda houhouya, kicninanéñ ménda héhéña, Anutu momacguc sac kekera, iwac muru ee héihéi zéma edamuyanéñ nalé tetecgia qahac hema kecmac. Hélacñec!

18 Nañna Timoteo ni ac paken yominéñ zéseli génzua. Becnec kugéñi bianjac ara imi méndacma ackuazéc iminéñ yaré ic ésécnec haka hiabiawac yaré qema kecbésémañ. 19 Ninzén ninzén zéma ewa kétiñkétin késa kecbésémañ. Tosara enéñ ewa kétiñkétin imi qetaligic qahac wañu ninzén ninzén gina imi kondun zéic ésécnec zéñgédarec. 20 Ic imuhucya ionac sugginaiguc Humeneo zéma Aleksande keczaoc. Iri imi kitiwa mema zébiri qébiri ménda wammaoc niñac Biria miñinawac mériaiguc waiérecmiyi.

2

Zéwelec welecac hénia.

1 Imuac ac walac zéma zénañgé gémmañ zé wanzua imi yomuhuc; Ic embac moczoñ yanda ionac wamma zéwelec welec zéma zéqesiqesi zéma miñ suc wamma zé welec welec zéma ewa hia ac wammima 2 ic kewuya kewuya zéma tatac eñeña késa kekera moczoñ ionac imuhuc wammu. Imi mia nini Anutu mepésima haka eeyaguc bénzén luaeiguc kecbin niñac. 3 Haka imi hiabia, wañu añgén titi miñina Anutu ségiségi mihicñi mimacac séc wanzac. 4 Anutu imi ic embac moczoñ añgén gina tiyu keremma ackuazéc héla niñasarimu niñac wañanzac. 5 Anutu imi momacguc sac keczac. Wañu Anutu zéma ic embac sucninaiguc ic miñ sucnina acguc momacguc keczac. Inéñ mia hélacnec ic wamma baeciguc kerec Kristo Yesu mianéñ. 6 Inéñ ic embac moczoñ neñañ niñac wamma eñeya kekecya mulu meme buñawac hai nénécmiyec. Haka imi naléya niñu heyec imuaru hicñiyec. 7 Imuac mia ni ackuazéc zéauau ic zéma Yesuac Méliméli ic kumu néñu, ac yomi hélac, ikoc qahac. Ninzén ninzén zéma ackuazéc héla imuac qeriaiguc ni baera baera ic embac ionac kiwi ic wañi.

8 Imuac niñac ama séc ic enéñ qeri biric qahac, zéqeqetali qahac, méragina téréya meemma zéwelec ai memu niñac wanzua. 9 Wañu imuhucyanec embac enéñ acguc séwi usugina imi hénarioñ kekecginawac sécyaiguc meamuma hémbéñ gina héima kecgic inicgic sécgémac. Néñ oruc zucgina hiabianec miñicmiñic zéma goli me hoc boña eñeña zéma séwi usu boña eñeña ménda haimu. 10 Wañu haka hiabia wamma Anutu eeya héimimia séciguc kecanzu imuac hénia gina mewininimu. 11 Embac méñnéñ méñ moczoñ nec niñtoho wamma bénzén nec niñiñ ai mema kuamumu. 12 Embac méñnéñ paken ac ic méñac ézémac me icya miñ mañgoc wañ mimacac niñac oaec ménda zémizua. Inéñ ara qaiyu kecmac. 13 Adam walac mihicñi mimaguc Ewa mihicñi miyec imuac mia imuhuc zézua. 14 Wañu Adamwac ikoc ménda wammiyec, néñ embacac ikoc wammiyu késpedes mihicñiyec. 15 Wañu embac enéñ séciguc kecma ninzén ninzén zéma goi héihéiiguc météré amuma kecma héri haima merac mihicñiyu añgén titi mihicñi mimia wammac.

3

Qeria galeñ zéma méra baoc ic.

1 Ac yominéñ héla wanzac. Méñnéñ héñgaleñ ai imuac ewayanéñ niñkumu wanzaciguc qerianéñ ai hiabiawac memañ zé niñanzac. 2 Imuac niñac héñgaleñ icnéñ aciguc ménda opocopora wamma iniña momacgucac euya wammima qerinéñ séwiac siñ sigi kecma niñte gic qinñte gicyaguc haka eeyaguc wamma ic tosara onac goigina héima paken ac hiabianec ku énécmima 3 doku seli sasala ménda nema biñ qeqeyawac ménda efima qeri bénzénac kecma zéqeqetali ménda wamma soukiwa hinac niñac hémbaoc ménda wamma kecmac. 4 Wañu inéñ eñeya iniñ merahéra hiabianec galeñgé

énécmiyu nambérac héra ienen iwac eeya séciguc héimima nintho wammimuc hezac. ⁵ (Ic méjnén mén eñeya iniñ merahéra hiabianec ménda galeñgé énécmima némaciguc Anutuac hénarín hia galeñgé énécmimac?) ⁶ Ewa qeri melenjuguc nalé ménda horugizac ic imuhucyanén galeñ ménda kecmac. Séwi eñeñ wañu Biria miñina zétecgé miyec gésigési ac imuhucyawac mihicñiwac niñac. ⁷ Séñganñeñ ic ienen acguc nimmigic sécgéanzac ic imuhucyanén héngaleñ ai ic kecmac. Qahac wañu zébiri qébiri zéma Biria miñinawac bétaciguc hiñgacma héiwac niñac.

⁸ Méra baoc ic acguc imuhucyanec eeginaguc kecma ezelañgina kalé kalé ménda kecma doku seli sasala nezélélén ménda wamma ikoc wamma soukiwa memañ zé hémbaoc ménda wamma ⁹ Ewa kétéñkétéñ qala qalagia zéma ninzén ninzén ewa qeriaiguc téngéyu heheya imuhucya késa kecmacac hezac. ¹⁰ Wañu walac ala batuc wañ énécmima inicgic héniaquina solañ qeñe wañu méra baoc ai ic onopocgic welen qeénécmimu. ¹¹ Iniñhécgina imuhucyanec eeginaguc kecma zébiri qébiri ménda wamma qerinéñ séwiac siñ sigi kecma ai hénia hénia kuñqañ qahac wandacmu. ¹² Méra baoc ai icnéñ embac momacgucac euya wamma nambérac héra zéma ama tacyachéra hiabianec galeñgé énécmimac. ¹³ Méra baoc ai hiabianec wandacgic ienen nananñina hiabia mihicñima ninzén ninzénquina Yesuac wamma késa keczu imi zénén hirihiri qahac zéau énécmimu.

Buñ suruc hiabia imuac hénia sanja.

¹⁴ Ni guaru foc hamañ zé ninzua, néñ kilenñ kiwi yomi ogénzua. ¹⁵ Kecba nalé horugiyu geñ Anutuac amaiguc haka dimuhuc wambésémañ imi niñ asariwésémañ niñac ac yomi zézua. Ama imi

Anutu kic qeli kekera iwac héihéré énécmimia zéma ac hélawac tandéya zéma qambaña wanzac. ¹⁶ Héna téreya yomuac hénia sasañgia imi qeyu hiñgac hiñgara wanzac. Imuac ewa éréhéc ménda wanzua. I imi séwiiguc hicñitegirec. Wañu Uña téreyanéñ hénia solañ imi zéhicñiyu kua meme uña eneñ héngic. Wañu baera baera zésaigic ic enia eneñ ninzéngeñ migic. Wañu meyacmiyu ou emma eebipiyaguc kecanzac.

4

Kiwi ic ikora.

¹ Wañu uña téreyanéñ yomuhuc pitiri zéasariyec; Bianguc tosara eneñ ninzén ninzén imi waimu. Wañu uña biria ionac ikoc ac zéma kuwi ionac pakeñ ac méndacmu. ² Pakeñ ac imuhucya imi kiciguc welen qeñe ic ewa kétéñ kétéñgina gericnéñ oqeyu ikoc ac wañanzu ionac murunec haanzac. ³ Ienen imi ic me embac ménda mema qapé kecmu. Wañu nene imuhucya imuhucya ménda nema imuac sigi kecmu. Néñ nene imi Anutunén ninzén ninzén ic zéma ac héla ninzu eneñ ewa hia nimma mema nemu niñac zéyu hicñidarec. ⁴ Iwawai Anutunén zéyu hicñiyec imi moczonñ hiabia. Imuac niñac ewa hia ézéma késanec wañanzinñiguc méñac méñ qeñetaliya ménda hezac. ⁵ Anutuac ackuazéc zéma zéwelecninanén météré mimia wanzac imuac niñac imuhuc zézua.*

⁶ Geñ ac iminéñ dacmuna hécnina measari énécmima Kristo Yesuac ai ic hiabia wambésémañ. Wañu geñ méndacanzañ ninzén ninzénac ackuazéc héla zéma pakeñ ac hiabia iminéñ qeri uñaga meyandi wañgémmac. ⁷ Héré embac neñgiawac ac eñomia zéma nemu suruc imi andé qema Anutu eeya héimima kecmañ zé meefiefi ai mewésémañ. ⁸ Séwiac meefiefi ai imi komodia nanñgé gémmac, néñ Anutu

* 4:5: Mat 15:11, Mrk 7:18,19, 1Ko 10:31

eeya héimima kecec iminéŋ wawaŋ memega sasala naŋgéŋu kececga deguc keczaŋ imuac qeriaiguc zéma kecec hémbénaŋaga biaŋguc ha-haya imuac qeriaiguc momacnec sisipac acwac buŋa hegémma. ⁹ Ac imi hélacnec waŋu momac yanda nimma késa kekerawac séc eeyaguc wanzac. ¹⁰ Waŋu neŋaŋ Anutu, kicqeli kekera, iwac muru niŋkumunina haini hezac imuac niŋac héla imuac mia neŋaŋ kucnina moczoŋnec ai meanziŋ. Waŋu inéŋ momac yanda neŋaŋ aŋgéŋ titi miŋina keczac, néŋ ninzéŋ ninzéŋ ic neŋaŋ imi muŋguc yanda meemma aŋgéŋnina tianzac.

¹¹ Ac yomi zéseli énécmima ku énécmima. ¹² Gi sac qeli keczaŋ imuac niŋac ménéŋ ménéŋ guac niŋgic mamaya wambac niŋac. Imuac galeŋgé amuma guac ac zéma wawaŋ meme zéma ninzéŋ ninzéŋga zéma niŋkumuga solaŋaiguc ninzéŋ ninzéŋ ic tosara ionac kicginaiguc séséc hiabia wambésémaŋ. ¹³ Ewa qeriga moczoŋnec ackuazéc oloŋ énécmima zénaŋgé énécmima ku énécmima kecnanec ni hamaŋ. ¹⁴ Qeria galeŋ ieneŋ Uŋa téréyawac murunec ac zéhicŋima méragina orucgaiguc haima mériaŋ ac zégic imuac héla ewa hiawac géŋgéŋa iminéŋ sohowac niŋac, imuac niŋa mamaya ménda wammac. ¹⁵ Waŋu ai hénia hénia imuhucyaiguc ewa qeriga zéma kucga moczoŋnec ai mena yandima keŋu héndacmu. ¹⁶ Gi geŋga zéma pakeŋ aigawac hiabianec galeŋgéma zéŋgé toroya qahac imuhuc wammanec kecbésémaŋ. Imuhuc wambésémaŋiguc, gi aŋgéŋ titi geŋga mihicŋi amuma ic embac ackuazéc imuac gezac qema niŋanzu ionac momacnec mihicŋi énécmiwésémaŋ.

5

Weleŋ qeŋe ai imuac ai ara.

¹ Ic neŋgia ac geriwaguc ménda wammiwésémaŋ, néŋ niŋa

maŋgocga ésécnec waŋu bénzéŋnec zénaŋgé waŋ miwésémaŋ. Merac sac qeli ménac imi munaga ésécnec qacguc wammiwésémaŋ. ² Waŋu embac yanda imi neŋgocgawac séciguc, embac sac qeli imi nauŋgawac séciguc nimma inicbaoc ménda wamma qeri solaŋanec waŋ énécmiwésémaŋ.

³ Waŋu embac malé téŋgéŋ imuac eegina héiwésémaŋ. ⁴ Embac malé ménéŋ nambérac me esahéra kecmizuiguc énézégic ieneŋ walac neŋgoc maŋgocgina zéma awu asagina ionac goi héihéi imuac tasé ku énécmima amginaiguc sactasé hécgina goigina héima haka imuhucya niŋareŋ wammu. Haka imuhucyanéŋ Anutu ségiségi mihicŋi mianzac. ⁵ Embac malé héla imi eŋeyanec sukusisi wamma kecanzaciguc Anutuaru niŋkumu kumuya haima siŋi kaiwe séc zéŋgé toroya qahac zéwelec ai memac. ⁶ Embac malé ménéŋ séwiac siŋa sac méndacma waŋanzaciguc i imi qeliqeli néŋ humumia tanec keczac. ⁷ Ac imi acguc énézéna tohoma kecmu, eŋ imuhucyanec kecmu ac mihicŋiwu niŋac. ⁸ Ménéŋ ménéŋ sactasé héra me imuacnec toroqema iniŋ merachéra ménda inicgaleŋ wammaciguc ic imi ninzéŋ ninzéŋ andé qema ic enia onogicma ic biria keczac. ⁹ Embac malé ic momacguc sac mema kerecac deguc 60 bawaguc ménda keczac imuhucyawac sac, qara newahaleŋ wawaŋawac kiwiiguc haimimiawac hezac. ¹⁰ Waŋu nambérac héra hiabianec galeŋgé énécmianzac me ic kian goigina héianzac me ai ic téréya weleŋ qeénécmianzac me helanzi énécmigic yéwéri ginaguc kecanzu ionac méra énécmima haka hiabia hénia hénia wamma memaŋ niŋac kekecyia qutuŋgé amuma keru héipuc wamma héŋanzuiguc imuhuc wammimu. ¹¹ Embac malé sac qeli imi qetali énécmima kiwi imuaru qacgina ménda omu. Imuhucya

imi séwíac siñnéñ héré énécmiyu Kristo andé qemu nalé imuaru ic mewíñac zé wammu. ¹² Imuhuc wamma ninzén ninzén walac késagic imi timbecgéma gésigési acac buña wanzu. ¹³ Imuacnec toroqema ienen qéizén wamma kecma mézétiti haka imi ninjarengéma anjétime ama aren séc lelecgéma embac enomia kecma ac nenesicya lisi sicsaoc olomma kemma ac ménda zézéyawac séc zéanzu. ¹⁴ Imuac embac qawéc sacqeli ionac imi yomuhuc wammu niñac wanzua. Ienen ic muñguc mema nambérac mihicñi énécmima eneya amaya galengéma kecgic hazéc miñina zébiri qébiri ac wañ nénécmiman zé titiña mén ménda mihicñimac. ¹⁵ Embac qawéc tosara ienen bec Biria miñina méndacbiñ zéma lilingéma kenjic. ¹⁶ Ninzén ninzén ic ménac sac taséhéra sugcnaiguc embac malé mén keczaciguc ninzén ninzén ic eneyaoc embac imi galengé miyu hénaríñ qutulañinanén yéwéri imi ménda bisima embac qawéc mageqeya imi ionac méra énécmimuac séc wammac.

¹⁷ Galen tosara hiabianec galengé énécmianzu ionac imi séc mén eegina héi énécmima imuacnec buña suruc hiabia imuac zézé ic zéma kiwi ic ionac imi ogicma eegina héimu. ¹⁸ Kiwi téréyaiguc yomuhuc zézéya, burumakao iwa ménén padi gocmia tizizama séwéla qétiyu kuayaiguc ufic ménda haiwésémañ. Imuac niñac ai icnéñ ai boña memacac hezac. ¹⁹ Galen ménac ara imi héipuc ic éréhéc me haréwéc qahac wañ ménda nimmima aciguc ménda opocmu. ²⁰ Ic embac késpedes mihicñianzu imi ic embac momac yanda ionac kicginaiguc zémindiñi énécmigic tosia enen haka imi hémma nimma bac yandi yandi wammu. ²¹ Ni paken ac imi kenkésa hakésaya qahac mema genja ewaga ménda méndacma dindiñanec tohowésémañ niñac Anutu zéma Yesu Kristo iwac kiwaiguc zéma

kua meme uña énépésiyu keczu ionac kicginaiguc zéseli génzua. ²² Gi buña suruc hiabia imuac ai énécmiman zé ic enomia focdac méraga ménda hai énécmiwésémañ. Wañu ic tosara késpedes wañgic ménda toroqe énécmiwésémañ. Wañu genja météré amuma solañanec kecbésémañ. ²³ Gi hafi zepa toroqeu toroqeunec wañanzañ imuac niñ tomenjgawac doku sac ménda nema waiñ doku efiñadac momacnec newésémañ.

²⁴ Késpedes tosara imi ic ionac wéséginaiguc winiñu hicñi tegiru bénezénec hémma niñgésianziñ, néñ késpedes tosara imi andéginaiguc méndacma haanzac. ²⁵ Imuhucyanec haka hiabia acguc winiñu hicñianzac. Wañu tosara hiabia qahac imi acguc musañgemuac séc qahac.

6

¹ Welen qeqe ic miñhécgina ionac méra bawu keczu imi, ionac miñhécgina nalé séc ee héihéi wañ énécmimuac hezac imi nimma kecmu. Anutuac qac buña zéma paken acyawac zébiri qébiri hicñiwac niñac. ² Ninzén ninzén miñhécginaiguc keczu imi enen ninzén ninzén dacmuna keczíñ zéma ionac niñgic mamaya ménda wammac, néñ énézéna ogicma welen qeqe hiabianec wañ énécmimu. Imi mia aigina imuac héla imi ninzén ninzén ic, Anutuac siñniñ wañ énécmimia ienen enaoc késamu imuac mia imuhuc zézua. Gi imi hena yomi ku énécmima zénañgé énécmiwésémañ.

Sokiwawac niníñ siñsiñ.

³ Ménén mén paken ac mén ku énécmima Miñ Kewunina Yesu Kristoac ackuazéc solaña zéma hena eeyaguc imuac paken ac Anutunén niñu sécgéanzac imuhucyawac ewa momac ménda wammac imi, ⁴ Inén séwi enen wamma hénia mén ménda niñ asarima hazéc ac zéma zé qeqetali acwac nimbaoc wañanzac. Wañu imuacnec mia nimbupuc zéma

euqaqac zéma zébiri qébiri zéma ewa éréhéc biria hicñianzac. ⁵ Wañu ewa qerigina houyu ac héla sohouyu héna eeyaguc imuac niñgic sokiwa memeac héna tanec wañanzac imi ionac murunec zéqegetali ac hicñianzac. ⁶ Wañu niñgic ewagina hiaruyu héna eeyaguc iminéñ kuney yanda nañgé énécmimac. ⁷ Neñañ baeciguc iwawainina méné ménda mema hayiñ, imuac kembiñ zéma imuhucyanec méra eñnec kembiñ. ⁸ Imuac iwawai neneya zéma séwi usunina he nénécmizaciguc niñni sécgémac. ⁹ Hinac yandaguc wambiñ zé wanzu imi eney manam batuc zéma bétac zéma haka sicsaocya héna héna zéma séwi siñ biriaguc maunumac. Haka imuhucya iminéñ ic embac héré énécmima mebiri énécmimac. ¹⁰ Soukiwa niñac siñniñ wammimia imi haka biria héna heniawac zalia wanzac. Imuac niñac imuac wañanzu i mesoho énécmiyu ienené ninzéné ninzénégina waima rouc wamma kenha wañgic ewa gorogina sasalanéñ qeriginaiguc kumuyu biridaczu.

Paulonéñ Timoteoac pakené ac wammiyec.

¹¹ Imuac Anutuac ic gi iwawai imuhucyawac néngacma kemma haka solaña zéma wawañ meme eeyaguc zéma ninzéné ninzéné zéma goi héihéi zéma bisiqaténé zéma qeri bénzéné imuhucyawac méndacma kembésémañ. ¹² Imuac gi imi ninzéné ninzénéñac yaré hiabia imuac qema kecbésémañ. Yaré hiabia qema kecec hémbénaña añgénéñ tiwésémañ. Héna imuac mia gi guruyu héipuc ic sasala ionac kicginaiguc ninzéné ninzénéña hiabia énézénec. ¹³ Iwawai momac yanda kecec mihicñi énécmianzac Anutu iwac kiwaiguc zéma Pilatoac muru ninzéné ninzénéñ ac hiabia zéau énécmiyec Yesu Kristo iwac kiwaiguc zéseli génzua. ¹⁴ Gi zézeli ac yomi niñ tohoma solañanec zéqindiñi ac méné ménda mihicñima

kecnanec Miñ Kewunina Yesu Kristonéñ wininimac. ¹⁵ Nalé zéyec imi ducñiyu Anutunéñ mewininiyu Yesu i wininimac. Anutu imi mériañ miñina eñeyanec momacguc, héngalené miñina, ic kewu ionac ic kewugina, miñ kewu ionac miñ kewugina wanzac. ¹⁶ Iwarunec sac humuc ménda hezac. Inéñ edamuya hosucgéwiñac séc qahac imuhucya qeriaiguc kecanzac. Wañu ménéñéñ méné ménda héñec. Wañu héhéñawac séc qahac. Iwac muru eebipiya zéma kuc tetecgia qahac hema kecmac. Hélacnec!

¹⁷ Gi imi baec yomuac naléiguc soukiwaginaguc keczu ionac yomuhuc zéseli énécmiwésémañ, Ewa qerigina memaamuma hinac qahac wawaña imuac qahac, néñ ségiségi mihicñi nénécmimañ zé iwawai moczoñ sécnina ogicma nénécmianzac Anutu iwac muru mia niñkumugina haimu. ¹⁸ Haka hiabia sasala wañgic, wawañ meme hiabianéñ kekecginaiguc sécgé énécmiyu efima siña nimma tosara haleñ sécgina haihulac wañ énécmimu. ¹⁹ Imuhuc wamma hofi ama hélaiguc iwawai eeyaguc haigic eñu iminéñ kurumenañac nalé hahaya imuaru qambañgina wañu kecec héla añgénéñ timu.

²⁰ O Timoteo qutuñgé géngéña imi galengéma kesa kecma niniñ héla zéanzu, néñ niniñ ikora wanzac, baecac ac eñomia houhouya zéma andé qeque ac imuac mia andé qema kecbésémañ. ²¹ Ic tosanéñ ac imuhucya nesima kemma ninzéné ninzénéñ waima rouc wamma kenha wañanzu.

Ewa hianéñ iniguc hema kecmac.

2 Timoteo

Yaizé ac.

¹ Anutuac ewa siñ niñac Kristo Yesuac qeriaiguc kekecac sisipac ac hezac imi méndacma Kristo Yesuac Méliméli ic wañi Paulo neñ mia ² nañ sorocna Timoteo guac muru kiwi yomi ogéñzua. Mañgocnina Anutu zéma miñ kewunina Kristo Yesu iorrunec ewa hia zéma wésé ninñ zéma luaenéñ hegémmac.

Min kewuac gamuga ménda nimmu.

³ Ni siñi kaiwe séc zéwelecma imuac suraiguc ménda misimanec niñgéñanzua séc yanda hécná ionac murunec hénima hama deguc ewa qerinina lalacnec mepésimianziñ Anutu iwac mia ewa hia ac ézéanzua.

⁴ Wañu ewa hia kunéñ yanda nimmañ niñac guac kic masiga niñqelima kic tanecga hémmañ niñac wañanzua. ⁵ Imi mia guac ewa qerigaiguc ninzén ninzén solaña hezac imi niñqelima imuhuc wañanzua. Ninzén ninzén imi mia walac awuga Loisi zéma neñgocga Yunike iorac ewa qerigiraiguc heyec imuhucyanéñ guaru acguc momacnec hezac imi ninzéngezua.

⁶ Imuac ni mérana orucgaiguc haiwa Anutunéñ ai memecac sese géñec imi héiososoc mena geric bélañaguc wammac zénimma gi imuac nimbésémañ niñac wamma ac yomi gézézua. ⁷ Uña Anutunéñ nénécmiyec imi bac yandi yandiac uña qahac, néñ kuc zéma goi héihéi zéma niñgésigési galen meamuwiñac uña wanzac. ⁸ Imuac gi imi miñ kewuninawac héipuc ac imuac zéma miñ kewuninawac wamma hésa ic kecua nuac momacnec gamuga ménda nimbésémañ, néñ Anutuac kuhanéñ buña suruc hiabiawac zéra béraiguc toroqe némbésémañ.

⁹ Anutunéñ mehiaru nénécmima ac téréyanéñ héihéré nénécmiyec. Wañu imi mia wawañ memenina niñac qahac, néñ eneya ewa siñ zéma nalé ménda hénima heyecnec becaru Kristo Yesuac wamma hemiyec ewa hiaya imuac mia wamma imuhuc wañ nénécmiyec. ¹⁰ Wañu imuac héra imi nalé yomuaru añgéñ titi miñina Kristo Yesunéñ mayu hicñitegirec. Inéñ mia humuc néhélima kekec zéma haka hehe selia imi buña suruc hiabiaguc meu nénécmiyec. ¹¹ Wañu ni imi buña suruc hiabia imuac wamma zézé ic zéma Yesuac Méliméli ic zéma kiwi ic kecmañ niñac kumunéñec. ¹² Wañu ni ninzéngeñ mima kecua iwac hénia niñasarizua. Imuac moczoñ yanda mériaiguc haiwa hezac imi inéñ kuhanéñ hiabianec galen gémanec keru nalé yanda ducñimac imi niñhumuzua. Hénia imuac niñac ni zéra waiya qahaiguc kecma gamuna ménda ninzua. ¹³ Gi imi Kristo Yesuac qeriaiguc ninzén ninzén zéma goi héihéi kesa keczañ imuaru héima namma ac héra nuac murunec niñnec imi méndacma wambésémañ. ¹⁴ Uña téréya qerinaiguc kecanzac inéñ nañgégéñu ac héra eeyaguc méragaiguc haigéñi imi galen géwésémañ.

¹⁵ Asia baeciguc ic embac kecua imi moczoñ wainéndacgic imi nindaczañ.* Figelo zéma Hemogene imi eréñ acguc ic imuhucya ionac succinaiguc keczaoc. ¹⁶ Miñ kewunina imi Onesiforo iwac ama geric momac héra goigina héimac niñ wanzua. Inéñ mia hatac sasala ségiségi mihicñi némma hésa ic kecba nuac gamuya ménda nimma ¹⁷ Roma hakerec nalé imuaru seliseli wamma hocma mihicñi néñec. ¹⁸ (Miñ kewuninanéñ nimmiyu nalé yandaiguc miñ kewuninawac murunec goi héihéi mihicñimac niñ wanzua.) Inéñ Efeso baeciguc welen

¹⁵ Asia baeciguc ic embac kecua imi moczoñ wainéndacgic imi nindaczañ.* Figelo zéma Hemogene imi eréñ acguc ic imuhucya ionac succinaiguc keczaoc. ¹⁶ Miñ kewunina imi Onesiforo iwac ama geric momac héra goigina héimac niñ wanzua. Inéñ mia hatac sasala ségiségi mihicñi némma hésa ic kecba nuac gamuya ménda nimma ¹⁷ Roma hakerec nalé imuaru seliseli wamma hocma mihicñi néñec. ¹⁸ (Miñ kewuninanéñ nimmiyu nalé yandaiguc miñ kewuninawac murunec goi héihéi mihicñimac niñ wanzua.) Inéñ Efeso baeciguc welen

* **1:15:** Paulonéñ Roma baeciguc aciguc opocgic enec nalé imuaru héniorñ Asia baeciguc kecgc ienen héipuc ménda wammigic imuac niñac imuhuc zézac.

qege ai réwéria dimuhucya meyec imi gi genjgaoc ninzanj.

2

Kristo Yesuac téngij ic hiabia.

¹ Nanja, imuac gi Kristo Yesuac qeriaiguc ewa hia hezac imuac qeriaiguc seliseli wamma ² neñ zéwa gi héipuc ic sasala ionac kicginaiguc ninnec imi ic tosara kenhéi hahéi qahac énézéna ieneñ imuhucyanec ic embac tosara ku énécmimuac séc wammac. ³ Imuac gi Kristo Yesuac téngij ic hiabia éséc nec niguc mena mewa wamma zéra waiya qahaiguc seligima kecbésémanj. ⁴ Téngij ic kecma kenja wañanzu imi eneñ qutulangé énécmima téngij ic qac buña énécmiyec i ségiségi mihicñi mimu niñac eñañ kekecginawac ainéñ ménda qaté énécmiyu kecanzu. ⁵ Mén ogicqogic ariac mema hena zawéya hezac imi logimaciguc oruhaiguc ic kawaliac opoc mén ménda haimimu. ⁶ Ai ic mén ai geriwiguc meanzac iminéñ imuac héla walac memacac hezac. ⁷ Ac gézézua imi qeriganéñ nimbésémanj, miñ kewuninanéñ ai hénia héniaiguc niñtegic qinñtegic haigémmac.

⁸ Buña suruc hiabia gézéwa ninnec séc Dawidiac qeli Kristo Yesu humuc igucnec meqelimiya yarec i niñqeliwésémanj. ⁹ Buña suruc hiabiawac niñac wamma ni képésic ic éséc nec señ hésanéñ qaté némmuac séc zéra béra mihicñi néngic, néñ Anutuac ackuazéc imi qatémuac séc qahac. ¹⁰ Imuac ni ic embac Anutunéñ megési énécmiyec ionac niñ wamma iwawai moczonj bisiqaténj wañanzua. Imi mia ieneñ acguc Kristo Yesuac qeriaiguc añgénj titi hakaya hezac imi zéma edamuya tetecgia qahac imi momacnec énécmiyu memu niñac imuhuc wañanzua. ¹¹ Ac yomi hélaguc, nini Miñ Kewuninaguc momacnec humuziñiguc imuhucyanec i guc momacnec qelima kecbij. ¹² Qenzenj

manzenjiguc meseliwiñiguc momacnec ic kewu wamma kecbij. Wañu miñ kewunina qaecgé miwiñiguc i acguc qaecgé nénécmimac. ¹³ Nini ménzé ménzé wambinjac séc, néñ inéñ eñeya qaecgé amumacac séc qahac, imuac niñ nalé séc ménzézé ménzézéya qahac kecanzac.

Ai ic Anutunéñ niñmimia.

¹⁴ Eluñ unuwac niñac, gi ac imi héiqeli énécmima acac zéen zéma ménda wammu niñac Anutuac* kiwaiguc selianec énézéna. Haka imuhucya imi nanjé énécmimacac séc qahac, néñ néwécgenjac ac imuhucya ninzu i mebiri énécmianzac. ¹⁵ Gi imi ac héla imi dindinaneñ niñtegicma ai ic gamu qe-qeya qahac zéma niñgémmacac séc, Anutuac wéséyaiguc genja mihicñi amumanj zé nimma seliseliiguc aiga mewésémanj. ¹⁶ Ac biria gorosona zégic néngacma kecbésémanj. Ac imuhuc wañanzu imi eneñ kenkecma kenkecma iwawai eeyaguc qahac imuac mia keremmu. ¹⁷ Acginanéñ wizi selia éséc nec saima kemmac. Ic imuhucya ionac sugginaiguc Hume-neo zéma Fileto keczaoc. ¹⁸ Humuc igucnec yayac imi bec hicñiyu tecgéyec zéma ac héla imi zésigima énézézic ic tosara ionac ninzénj ninzénjina melemma bacgéanzac. ¹⁹ Néñ Anutuac séranj selia imi asé kiwiya yomuhucyaguc hiñjac seligima nanzac. Miñ kewuninanéñ eñeya buñahéra inic tegicanzac. Wañu mén yomuhuc; Miñ kewuninawac qara qacma kecanzu séc biria héñacya memu. ²⁰ Ama kewuyaiguc zéic goli zéma siliwanéñ memeya zéma zéic icnéñ nec memeya zéma baecnéñ nec memeya momacnec taczac. Taru zéic tosara imi ai eeyagucac késaanzu, néñ tosara imi ai eñomiawac késaanzu. ²¹ Imuac ménéñ mén haka imuhucya zuac amuma lalacnec kecmac imi zéic eeyaguc éséc wammac. Imuhuc

* 2:14: Kiwi méraginanéñ ooya tosaraiguc Miñ kewu zéma Kristo ogic hezac.

wañu miñ kewuginanéñ késamacac séc zéic téréya wammac. Téréya wañu ai hiabia hénia héniauwac haiyu mambéc kecmac. ²² Wañu gi imi sac qeliac séwíac siñ imi qizizíngéma qeri lalacnec miñ kewuninawac qacmianzu iniguc momacnec haka solañá zéma ninzén ninzén zéma goi héihéi zéma luae niñac méndacma kemmu. ²³ Wañu ac sicsaocya zéma ac qelañawac zéén zéma haka imi waina keñu. Ac imuhucya igucnec tualefic acnéñ hicñianzac. ²⁴ Miñ kewuninawac welen qe qe ic imi, acnéñ ménda euma, ic embac moczoñ ionac gum bénzénzén wamma, hiabianec ku énécmima, haka biria wañgic kilen bisiqatén wañ énécmianzac. ²⁵ Wañu ic tosara enen ac qe qe wañgic qeri bénzéniguc paken ac wañ énécmima. Anutu eneyaoc qerigina meñen énécmiman zé nimma niñ énécmimaciguc ac héla niñtegicmu. ²⁶ Wañu qerigina béréngéyu Biria miñinawac ac bétacya zéma iwac ewa siñ qaté énécmima hezac imi hetecgé amuma néngacmu.

3

Nalé teteçgiaiguc ic embac ionac kekec tanera imi dimuhuc wammac.

¹ Nalé teteçman zé wañu yéwéri naléya imi hamac. ² Ic embac ienen enañ sac siñniñ wañamuma soukiwawac siñ yanda nimma séwi enen wamma tétéc qe qe wamma zébiri qébiri wamma neñgoc mañgoc ac qe qe wañ érécmima, nema nelumma, ee héihéi qahac kecmá ³ goi héihéi qahac kecmá kápésic ménda wai amuma ac zéráguc kuaiguc haihai wamma qeri siñgina ménda helanzima tiktuk wamma iwawai hiabiawac mézétiti wamma ⁴ andé qeamuma luaeguc ménda mambéc kecmá eneya meyacamuma Anutuac siñ qahac, néñ néwécgeñaiguc eneya

séwíac siñ niñac wamma ⁵ Anutu ee héihéi wammimia tanec kecmá Anutu ee héihéi imuac kuha imi qaeçgéma kecanzu. Wañu gi imi ic imuhucya héñacgina mewésémañ. ⁶ Ic imuhucya sugginaiguc tosara enen amaginaiguc emma embac bobologocya, kápésic réwéria serima séwíac siñ hénia hénianén hérémíyu keñkeña imuhucya héréma énépésianzu. ⁷ Embac imuhucya imi nalé séc niníñ niñaren wammu, néñ ac héla niníñaguc keremmuac séc qahac wammac. ⁸ Becnec Yane zéma Yambere* ieren Moseac hazéc wammíyoc ésécnec ienen acguc ac hélawac hazéc wammianzu. Wañu ienen imi ewa qeriginanén houyu ninzén ninzénac hénaiguc keñ bipigic. ⁹ Wañu ic éréhéc ioraru hicñiyec ésécnec ienen acguc horua ménda keñgicnec hakagina qelaña imi wininiyu héndacmu.

Pauloac paken ac teteçgia.

¹⁰ Nuac paken ac zéma wawañ meme zéma ewa siña zéma ninzén ninzén zéma luaenén mambéc kekec zéma goi héihéi zéma nanañ seliseli zéma ¹¹ nunesi wañ néneña zéma qenzen manzen zéma Antiokia zéma Ikonion ama areña yandaiguc haka biria wannéngic imi zéma nunesi dimuhucya mihicñiyi imi geñ hélacnec héndacma niñtegicnec ésécnec miñ kewuninanén haka imuhucya igucnec ni metecgé néñec. ¹² Wañu ic méñnéñ méñ Kristo Yesuac qeriaiguc kekec eeyaguc kecbiñ zé wammu ienen acguc ununesi mihicñimuac hezac. ¹³ Ic biria zéma ikoc ic ienen muñguc yanda biri seligima enañ ikoc wañ énécmigic imuhucyanec ikoc wañ énécmima kecmu. ¹⁴ Néñ gi imi ackuazéc héiqelima ninzéngeanzañ imuac nañselima kecbésémañ. Mérenén kugéngic niñarenéñec imi geñgaoc ninzañ. ¹⁵ Wañu gi komocga

* **3:8:** Yane zéma Yambere; Qac éréhéc yomi sisipac ac wahalaiguc ménda hezac, néñ sasalanén méra kiwi ic éréhéc Moseguc euma méra kiwi meyoç iorac qacgira zéma ninzéngeanzañ. (Mmh 7:11,22)

igucnec kiwi téréya imi oloñ niñ wañanzañ. Kiwi téréya iminéñ mia kuhanéñ niñtegic qin̄tegic mihicñi géñu, Kristo Yesuac qeriaiguc ninzén ninzén késa keczañ, ninzén ninzén imuac héima namma aṅgég titi hia mihicñiwésémañ. ¹⁶ Kiwi téréya imi moczoñ Anutunéñ hinocgé énécmiyu ogic. Imuac iminéñ méra nénécmiyu pakeñ zéma zémindi mindiñi zéma meqeliqeli zéma kekec solañawac qeriaiguc meefiefi ai hia mewiñ. ¹⁷ Imi mia neñañ Anutuac ichéra séc ai hiabia hénia hénia hia wambiñac séc solañaniwiñ niñac imuhuc wañ nénécmianzac.

4

¹ Ni Anutuac kiwaiguc zéma Kristo Yesu kecma kic qeli zéma humumia momacnec niñgési nénécmimac iwac hahaya zéma iwac héngaleñ amaya niñac wamma zéseligénzua. ² Gi ackuazéc téréya imi zésai énécmiwésémañ. Nalé hia me nalé biriawac séc momacnec seliseli wamma ai imi mewésémañ. Wañu réwéri horugiyu nañselimanec ackuazéc iminéñ ku énécmima kápésicgina zéasari énécmima ac zéénécmima meseli énécmiwésémañ. ³ Kecma nalé mén hayu ic embac ieneñ pakeñ ac héla imuac andé unuma kiwi ic ikora tosara gezacgina siña méndacma eñañ siñginawac séc énézégic méndac énécmimu. ⁴ Wañu ac hélawac andé qema nemu surucac gezacgina haimu. ⁵ Wañu gi mia ai imuac me imuac séc mesigi wañamuma zéra waiya seligima buña suruc hiabia imuac ai wamma aiga imi séha séc meyacdacna.

⁶ Ni waiñ sese* ésécnec kekecna bec pocgéwa kenken naléna imi ducñima hazac. ⁷ Ni yaré hiabiawac qema hena kemmañ zé zénéñec imi ken metecgéma ninzén ninzénna galeñgéma kecanzua. ⁸ Imuac bian

kecma nuac niñ wamma haka solañawac opoc nuac buña haiyu mambécnawac hemac. Imi mia miñ kewunina zégésigési ic solaña inéñ mia nalé niñu hezac imuaru ni némmac. Wañu nenanec sac qahac ic embac Miñ Kewunina muñguc winini nénécmimac imuac wañanzañu moczoñ yanda momacnec énécmimac.

⁹ Gi focdac nuacmuru hawésémañ. ¹⁰ Dema imi baecac iwawai niñac wamma wainémma Tesalonika ama areña yandaiguc keñec. Wañu Kreske imi Galatiaiguc, Tito imi Dalmatia baeciguc kendaroc. ¹¹ Luka momacguc sac niguc keczac. Hamañ zé wamma Mareko wagicna momacnec hamaoc. Inéñ ainawac méra nénéñawac séc wanzac. ¹² Tikiko mia méliwa Efeso ama areña yandaiguc keñec. ¹³ Wañu hamañ zé wamma hénawac malekuna Troa amaiguc Karpo iwac amaiguc hetecgé haiyi imi mema hawésémañ. Wañu kiwina imi kiwi limbi limbiña tosara zéma kiwi yañ séwélanéñ memeya imi momacnec mema hawésémañ. ¹⁴ Aiñnéñ iwawai meme ic Aleksande imi biria sasalanec wannéñec imuac haka wañec séciguc miñ kewuninanéñ tasé kumimac. ¹⁵ Gi acguc iwac mia galeñ mewésémañ. Ic imi acnina selianec qegetali wañ nénécmiyec.

¹⁶ Ni walac aciguc emma zéirecgéyi nalé imuaru ala ménñéñ mén héipuc ménda wannémma moczoñ wai néndacgic. Néñ kápésic ginaguc ménda zé énécmimac niñ wanzua. ¹⁷ Neñ hena ac imi zésaiwa keñu ic enia ieneñ nindacmu niñac wamma Miñ Kewuninanéñ niguc namma meseli néñec. Wañu laion kuagina igucnec metecgé néñec.† ¹⁸ Miñ kewuninanéñ neñ kurumeñac héngaleñ amayaiguc keremmañ niñac biria imuac me imuacnec metecgé némma aṅgégna timac.

* **4:6:** Waiñ sese; ꝛucmanañ ai mewiñ zé nalé tosaraiguc doku me waiñ pocgémiangic. † **4:17:** Hésa ama igucnec mayec imuac séséc ac imuhuc zézac.

Imuac iwaru mia edamuya nalé
tetcgia qahac hemac. Hélacnec!

Mozoc ac.

¹⁹ Priska zéma Akila zéma Onesiforo ionac ama geric momachéra yaizézéna énézéna. ²⁰ Erasito imi Korinti ama areña yandaiguc waima kerec wañu Tirofimo imi hafi kiyu Milete ama areña yandaiguc waima hayi. ²¹ Sañgeña naléya ménda ducñiyu foc hawésémañ. Eubulo, Pude, Lino, Kilaudia zéma ala sasala ieneñ imuhucyanec guac yaizézéga zézu. ²² Ni imi Miñ Kewuninanéñ guac ewa qerigaiguc momacnec kecmac niñ wanzua. Ewa hiayanéñ iniguc hemac.

Tito

Yaizéze ac.

¹ Anutuac welen qe qe ic zéma Yesu Kristoac Méliméli ic ni Paulo imi Anutuac buña qe qe ichéra ienen ninzén ninzéniginaguc wamma, kekec solañawac ac héla imi ninzégicma, ² kekec hémbénaña imuac mambécma kecmu niñac nañgé énécmimiawac ai buña zénéñec. Wañu kekec hémbénaña imi Anutu ikocya qahac, inén becaru nalé ménda hénima heyeciguc ac zikima nénézéyec imi mia. ³ Añgén titi miñina Anutu eñeyaoc ackuazécya imi naléyaiguc zézé ic onac kuagina mema zéhicñiyec. Wañu ai imi memañ niñac niñkumu némma zéselinéñec. ⁴ Wañu Anutu mañgoc zéma añgén titi miñina Kristo Yesu iorarunec ewa hia zéma luaenén ic séc momacnec késa keczu ninzén ninzén héla imuac qeriaiguc nañ téngéñna keczañ Tito guac muru hema kecmac.

⁵ Krete baeciguc gopori imi hénia yomuhuc niñac; Ai waiwa ménda misi misiyawac hezac imi mindiñidacma ama areña kunen kunen séc imuac qeriawac galeñ kumu énécmima kembésémañ niñac imuhuc wañgéñi. ⁶ Képésic solañ kecma embac momacguc sac mema keru nambérac héra ienen ninzén ninzéniguc nañseligic, météqététañ merac me ac qe qe meracgaguc ménda zémigic kecanzac ic imuhucya imi qeriawac galeñac kumu miwésémañ. ⁷ Héngaleñ ic imi Anutuac ama galeña kecma kápésic solañ kecma eñeya ewa siñ ménda méndacma qeri bélañaguc qahac kecma doku seli niñac ménda wamma yaré ménda qema iwawai késamañ zé ikoc ménda wammacac hezac. ⁸ Wañu ic kian goi héihéi wañ énécmima, haka hiabiawac siña nimma, memaamuma, kekec téréya kecma, séwiac

siñ sigima kecmacac hezac. ⁹ Wañu ackuazéc méñzé méñzéya qahac iminén ku énécmianzac imuac séciguc nañselima kecmac. Imuhuc wañu inén ic embac hiabianec ku énécmima zénañgé énécmimacac séc wammac. Imuhuc kecmaciguc héna imi qetalima zéanzu ionac imi efima ac zéénécmimacac séc wammac.

¹⁰ Ic sasalanén ac qe qe wamma ac haréña zéma ikoc wañ énécmima kecanzu. Sugginaiguc séwi taségina hericma kekera Yuda ic imi enen tosara onogicma imuhuc wañanzu. ¹¹ Ic imuhucya ionac kuagina imi mizicgéna acgina qaimac. Ienen imi ikoc wañ énécmima iwawai onagicbiñ zé héna ménda ku énécmimuac hezac imuac ku énécmianzu. ¹² Krete ic ionac muru eñañ kua meme ic méñnéñ yomuhuc zéyec; Krete icnéñ nalé séc ikoc wamma hasén yañ biria tanec kecma mézétiti wamma tomençina wac wamma kecanzu. ¹³ Héipuc ac imi nimba hélacnec wanzac. Imuac niñ gi selianec zémindiñi wañ énécmima ninzén ninzénigina mesolañanimu. ¹⁴ Imuhuc wamma Yuda ic ionac nemu suruc ikora me ac hélawac andé qeanzu ionac zézé seli imuac gezacgina ménda haimu. ¹⁵ Hélacnec, kápésic solañ ic ionaru imi iwawai moczoñ kápésic solañ wañanzac, néñ haka oñgiña wamma ménda ninzénigéanzu ionaru imi iwawai méñnéñ méñ kápésic solañ ménda wañanzac. Ic imi enen ewagina zéma ewa kétéñ kétéñgina momacnec zapi qe qe ya wañanzac. ¹⁶ Ienen imi kuaginanén Anutu nimizua zéma wawañ memeginanén qaecgéanzu. Ic imi enen ewa lolon acwac wamma ac qe qe wañanzu, néñ haka hiabia méñ memuac séc qahac.

2

¹ Wañu geñ mia paken ac hélawac séciguc zéwésémañ. ² Wañu ic yanda énézéna gum bénzénzén wamma eebipiginaguc wamma séwiac siñ

sigima ninzén ninzén zéma ala siñ zéma nanan seliaiguc solananimu. ³ Wañu embac yanda énézéna ienen imuhucyanec wawan memegina météré amuma kua kisaniguc andé lukuc ménda wamma doku seli ewa ewanec ménda wamma, kekec hiabiawac kiwi embac wammu. ⁴ Imuhuc wamma enjaoc embac sac qeli ku énécmigic eu merac hécgina goi héihéi wan énécmima ⁵ gum bénzénzén wamma késpedes solan kecma ama aigina hiabianec galengéma euhécgina nintho wan énécmimu. Imuhuc ménda wanjic, Anutuac ackuazéc imuac mematiti hicjiwac niñac. ⁶ Ic merac imuhucyanec meseli énécmima niñgési amuma kecmu. ⁷ Wañu gi genjaoc haka imuac me imuac wammañ zé hiabianec wanna, kicginaiguc séséc hiabia wammac. Wañu paken késpedesira qahac eeyaguc zéma ⁸ ac solanja zéqetali wammuac séc qahac imuhucya énézéna, hazéc ienen ikocac zéwiñ zé hocma gamugina nimmu. ⁹ Welen qeque ic énézéna miñgina ionac ac nintho wandacgic ewa hia nimmu, néñ qegetali ac ménda zéma ¹⁰ señ kowu ménda nemu, néñ welen qequeac haka hiabia moczoñec énézégic hémmu. Imuhuc wanjic, wawan memeginanéñ anjén titi miñgina Anutuac paken ac imi mezeric qezeric wammiyu eeyaguc wammac. ¹¹ Anutuac anjén titiac ewa hianéñ ic embac momac yanda neñanaru nénézéyu wininima ¹² paken ac wan nénécmiyu iwawai eeyaguc qahac zéma baecac siñniñ imi moczoñ waidacma hakanina mezeric amuma kekec solanja zéma haka eeyaguc wamma nalé yomuaru kecwiñac hezac. ¹³ Imuhuc kecmanc niñ mambéc mozocyaguc zéma Anutu yanda anjén titi icnina Kristo Yesuwac asac mararanéñ hicñitegiru hémbiñ zé imuac nimbupuc wamma kecbiñ. ¹⁴ Inéñ hena biria igucnec metecgé nénécmima météré nénécmima enjeya henaoriñ

buñawac nénépésiyu haka hiabiawac seliseli wamma kecbiñ niñac doenina meyec ¹⁵ Gi ac imuac énézéna meseli énécmima kuc buñanéñ zémindiñi énécmima ic imi eneñ guac niñgic ic enjomia ménda wammac.

3

¹ Gi héiqelima énézéna niñqelima baec galen me ai memec qac buñaginaguc imi niñtho wammu. Wañu ai hiabia hénia hénia hezac imi wambiñ zé zéréñ qéréñ wandacmu. ² Wañu ic méñnéñ méñ zébiri qébiri zéma zéén zéma ménda wammu, néñ gum bénzénzén wamma ic embac momac yanda ionac qeri bénzén moczoñec wan énécmidacmu. ³ Neñan becneñ imuhucyanec niniñnina qahac kecma niñtho ménda wamma rouc wamma séwac siñniñ ségiségi hénia hénia imuac welen qema kerin. Wañu qeri biric wamma nimbupuc wanamuma mézétiti wanamuma kerin. ⁴ Wañu anjén titi miñgina Anutuac goi héihéiya zéma ala siñ neñan niñac iwaru hemiyec iminéñ hicñitegirec nalé imuaru, ⁵ anjén tinénécmiyec imi neñan mema waniñ haka hiabia imuac niñ qahac, néñ enjeya goi héihéiya niñac sac wamma kekec qeliawac dokunéñ zuacnéncmima Uña téréyawac hicñihicñi qelianéñ anjén tinénécmiyec. ⁶ Wañu anjén titi miñgina Yesu Kristoac murunec Uña Téréya kuaya qequeya pocgé nénécmiyec. ⁷ Imi mia neñan iwac ewa hiayawac niñac wamma ic solanja zénéncmiyu kekec hémbénañ imuac nimbupuiguc kecma mératéc meme ic wambiñ niñac imuhuc wan nénécmiyec.

⁸ Ac zéma mazua imi méñzé méñzéya qahac. Imuac gi selianec ninzénagéma énézéna Anutu ninzénagéanzu ienen haka hiabiawac wanhumuma memu. Ai buña imi hiabia, wan ic embac nanjé énécmimia wanzac. ⁹ Néñ qesiqesi ac oyoña zéma hicñisai hénia imuac suruc zéma zéqetali ac zéma

héna acac zéeminiḡ qeminiḡ imi qiziziḡgévésémaḡ. Ac imuhucya imi héla qahac haréḡanec. ¹⁰ Héna ikorawac wamma héndéḡ amuma kenzac imi ac goro momacguc me éréhéc ézémaḡuc waina eḡeyanec kecmaç. ¹¹ Gi nintegiczaḡ écénc ec imuhucya imi ic herañ herañḡia, hakaya birianéḡ kawéya qeamuma ic biria waḡec.

¹² Ni Aritema me Tikiko méliwa guaru hama haréyu nalé imuaru focdac Nikopoli ama areḡaḡuc hama mihicḡi némbésémaḡ. Ni ama imuaru kecba saḡḡeḡa naléya imi tecgémac. ¹³ Héna acac ic Zena zéma Apolo imi walac fodac méli érécmiḡa hamaoc. Nene zéma hinac iwawai mézézéḡḡé érécmiḡa iwawai méḡ niḡac ménda hocmaoc. ¹⁴ Ic embac hécnina acguc énézéna haka hiabiawac niḡareḡḡéma kuamumu. Imi mia kecma haréḡanec ménda wammu niḡac. Imuac mia iwawai imuac me imuac wamma hocbiḡac niḡzu séc walac mihicḡigic ai buḡayawac hemac.

¹⁵ Ic niguc keczu ieneḡ moczoḡ guac yaizézéḡa zézu. Gi acguc niḡzéḡ niḡzéḡiguc ala siḡ waḡ néncmiḡanḡu ionac nonac niḡ wamma yaizézé ac énézéna. Anutuac ewa hiayanéḡ ic tuḡ onac muru hemac.

Filemon

¹ Kristo Yesuac hésa ic ni Paulo zéma ninzéh ninzéhac ic munana Timoteo nerenj ic ala soroc, ai momacnira Filemon zéma ² embac soroc, ninzéh ninzéh nauñnira Apia zéma Yesuac ténginj ic* momacnira Akipo zéma Filemon guac amaiguc hénarinj azoroanzu ionac muru momacnec ³ Manjocnina Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristoac ewa hia zéma luaenéh onac muru he énécmimac.

Filemonac goi héihéiya zéma ninzéh ninzéh.

⁴⁻⁵ Filemon, ni ninzéh ninzéhga zéma goi héihéiga Miñ Kewunina Yesuac muru zéma ic téréya momac yanda neñaj muru hezac imuac buña surucya niñanzua. Nimma nalé séc zéwelecnaguc qacga qacma Anutuna ewa hia ac ézézanzua. ⁶⁻⁷ Ic muna, geñ ic embac téréya ewa qerigina mehiaru énécmianzanj imuac niñac guac goi héihéiga iminéh ewa qerina mehiaru néñu ségiségi yanda wanzua. Hénia imuac mia yomuhuc zéwelec ai meanzua; Iwawai hiabia hénia hénia ewa qerinaiguc Kristoac wamma késa kecziñ imi niñasari yacgéna, goi héihéiga ninzéh ninzéhga igucnec hahaya iminéh héla sasala haimac.

Paulonéh Onesimoac wamma Filemon zéwelecmiyec.

⁸ Imuac niñac, Kristoac qeriaiguc haka wambésémanj hezac imi wambésémanj niñac meefima ac selianec gézémánjac séc wanzac, néñ ⁹ imuhuc ménda wamma goi héihéiguc namma zéwelec gémmanj zé wanzua. Imuac, ni ic neñgia Paulo, Kristo Yesuac wamma hésa ic kekeranéh ¹⁰ nuac ninzéh ninzéhac nanna Onesimoac niñac welecgénzua. Inéh mia ni hésa

qatéiguc tari imuaru nenaoc azi mema mihicñiwa ninzéh ninzéhac nanña wajec. ¹¹ Ic imi becneq guac muru enomia kerec, néñ deguc imi guac muru zéma nuacmuru momacnec méra nérécmimacac séc wajecac keczac. ¹² Nuac wéiwéna keczac ic yomi méliwa lilingéma hazac. ¹³ Ic imi nena anjétiwinec buña suruc hiabia niñac wamma hésa qatéiguc tacba guac tatak késama méra némbacnec, ¹⁴ néñ ewa momac ménda wambésémanjiguc haka méñ ménda wammanj zé ninzua. Ewa hiawac aiganéh geñga siñgawac qahac, néñ zéhinociguc wammanj niñac. ¹⁵ Ic imi nalé hotoñadac waigémma kerec imuac hénia imi, lilingéma hayu hémbénaña wagicbésémanj niñac gezanj. ¹⁶ Degucmuacnec, ic imi weleñ qeque ic qahac, néñ séha imi ogicma dacmunawac séciguc wagicbésémanj. I nuac muru eeyaguc wanzac, néñ guac muru mia séc imi ogicma séwiguc zéma Miñ Kewuninawac qeriaiguc ic héla zéma dacmuna hélawac séc eeyaguc wammac.

¹⁷ Gi nuac niñ niñna ai momacga wanzuaiguc, héihéré néñanzanj éséc héihéré miwésémanj. ¹⁸ Inéh guac muru haka biria méñ wajec, me taséya méñ hegénzaciguc imi nuacmuru haina nenaoc bisidacmanj. ¹⁹ Ac teteqgia yomi imi Paulo neñ mérananéh ozua. Nenaoc tasé imi kumanj. Geñga kekeqga iminéh nuac muru tasé ésécnec wanzac, néñ imuac hénia imi ménda zéwa niñ qeliwésémanj. ²⁰ Ic muna, Miñ Kewuninawac qeriaiguc guac murunec ewa hia mihicñimanj zé ninzua. Kristoac qeriaiguc nuac ewa qerina mehiaruna.

²¹ Niñtoho waj némbésémanj zéma ninzéhégé gémba ewana déñ wanzac. Welecgénzua imi séha ogicma ewa hiawac waj némbésémanj imi niñtegicma kiwi yomi ogénzua. ²² Imuhuc wamma nuac niñac

* **1:2:** Kristoac hénia orinj imi ténginj ic ésécnec Biria miñinaguc yaré qema seligima nambinjac hezac.

ama qeria saméŋa mén qeusuŋna nammac. Imi mia zéwelecgina niŋac wamma niŋnéŋu onac muru lilingéma hamaŋ niŋac qerinanéŋ haimambéc wanzua.

²³ Yesu Kristoac qeriaiguc nuac hésa ic alana keczac Epafira inéŋ yaizézégina zézac. ²⁴ Waŋu Mareko zéma Aristako zéma Dema zéma Luka zéma nuac ai momachécna ieneŋ acguc imuhucyanec waŋ énécmizu. ²⁵ Miŋ Kewunina Kristo Yesuac ewa hianéŋ qeri uŋaginaguc hemac.

Hebiraio

Anutunéh Yesuac kuaya mema nénézéyec.

¹ Becaru Anutunéh kua meme ic ionac murunec, hatac sasala zéma haka hénia héniaiguc yanda hécnina énézéañec. Wañu Anutu iminéñ mia ² nalé hicñima hayec yomuac tetcgiaiguc Nañawac murunec neñañ ackuazéc nénézéyec. Wañu inéh Nañá imi iwawai momac yanda mératéc memac niñac kumuyec. Wañu nañá inéñec mia baec kurumeñ iwawai moczoñ zéyu hicñidarec. ³ Nañá imi mia Anutuac edamuyawac zilaloña zéma iwac kekecyawac tanera kéréndéh wanzac. Wañu eñeya ackuazéc kuhaguc iminéñ baec kurumeñac iwawai moczoñ nañgéma kápésicnina zuaczuac ai imi medacma ou eñeña kekera Miñ Kewu iwac héiyaiguc emma tarecac taczac. ⁴ Wañu qac buñaya hiabia soroc mératéc meyec imi kua meme uña ionac qacgina ogicogira wanzac, hénia imuac niñ imuac séciguc kua meme uña onogicma eñeña kecanzac.

Yesu imi kua meme uña onogicma eñeña wanzac.

⁵ Anutunéh kua meme uña sugina igucnec mérac ménéñ yomuhuc ézéyec? Gi nuac Nañña; Ni deguc gi mihicñigénzua. Wañu muñguc mérac ménéñ yomuhuc ézéyec? Ni iwac mañgoc wammiwa, inéh nuac nañña wammac. ⁶ Wañu inéh méréc merac Nañá imi wagicma baeciguc muñguc lilingéma hamac nalé imuaru Anutuac kua meme uñahéra moczoñ yanda eneñ i mepésimimu zéyec. ⁷ Wañu kua meme uña onac mia yomuhuc zéyec; Inéh kua meme uñahéra énézéyu luhuc ésécnec wammu. Wañu welen qeqehéra énézéyu geric bélaña wammu. ⁸ Néñ Nañawac

mia yomuhuc zéyec; Anutu, guac tatacga edamuyaguc imi nalé tetcgia qahac hemac. Wañu kekec solañanéñ guac héngalenñ ama areña yandagawac ic kewu tacya wanzac. ⁹ Gi imi héná solañawac wamma héná biriawac mézéga tianzac; Imuac mia Anutu, guac Anutuganéñ ségiségi wamma halécnéh météré gémma alahécga onogicma mema yacgéñec. ¹⁰ Wañu, kaiwe nalé imuac hénihéniaiguc, Miñ Kewunina, geñ mia baecac qambaña haima kurumeñ acguc mena guac méra kiwiga wanzac; ¹¹ Wañu iwawai imi moczoñ qahac wammu, néñ Miñ Kewunina, gi imi hémbénaña kecbésémañ. Iwawai tosara imi séwi usu ésécnec bobogima tegicdacmu. ¹² Wañu iwawai tosara imi séwi usu ésécnec hainetec wambésémañ. Wañu imuhucya imi maleku ésécnec melemma méiméiya wammu, néñ gi imi nalé séc imuhucyanec kecna, naléga imi tetcgia qahac hema emma hemac. ¹³ Wañu néma naléiguc kua meme uña ionarunec ménéñ ménéñ yomuhuc zéyec? Geñ nuac héinaiguc tacnanec neñ hazéchécga onopocba héná titiga wandacmu. ¹⁴ Kua meme uña imi moczoñ welen qeqeac uña, kápésic igucnec metecgé énécmiyu kekec hémbénaña memuac hezac ionac welen qenénécmimu niñac méli énécmimia.

2

Técgina nimma kecmu.

¹ Imuac mia ackuazéc niñiñ imuac qéhéréngéma téc nimma kecbiñ, doku birianéh kisañ nénécmima kembac niñac. ² Héna ac kua meme uña ionac murunec zézéya wañec iminéñ seligima nañec. Wañu héná ac imi logima ménda tohagic imi eneñ moczoñ haka imuac kitiwa dindiñacnec késadacgic. ³ Imuhuc wañgiciguc neñañ añgéñ titi eñeña imuhucya andé qewiñiguc imuac kitiwa dimuhuc qiziziñgéma ogicbiñec? Añgéñ titiac buña imi mia

walac Miñ Kewuninanéñ zéhicñiyec. Wañu gezacginanéñ niñgic ienen héipuc selia wamma nénézégic. ⁴ Wañu iniguc momacnec Anutu eneyaoc imuhucyanec kiwi zéma, haka welicwelicgia zéma, kiwi icnéñ ménda memeyawac séc hénia hénia eneya ewa siñ méndacma Uña téréyawac sese séc qema nénémiyec iminéñnec mia héipuc ac wañ nénécmiyec.

Gamu niñuguc meyac miyec.

⁵ Yomuhuc zéanzñ; Anutunéñ baec kurumeñ hahaya imi mia kua meme uña ionac méragina bawaiguc ménda haiyec. ⁶ Néñ méñnéñ kiwi téréya méñiguc yomuhuc héipuc wamma zéyec; Miñ Kewu, geñ ic imuac niñna némara wañu niñmianzan? Wañu ic ac nañawac ninna némara wañu goiya héianzan? ⁷ Nalé hotonadac memamana kua meme uña ionac ewa bacginu keru edamu eeyaguc zéma qac buña eeyagucnéñ ic kewuac opocya héimiyec. ⁸ Héimima iwawai momac yanda imi welen qemimu niñac hénia duandiaiguc onopori zéne. Imuac iwac hénia duandiaiguc ménda kekera méñ ménda hezac, néñ nalé yomuaru inicni iwawai momac yandanéñ solañanec ménda welen qemimanec kecanzu. ⁹ Wañu Yesu imi nalé hotonadac kua meme uña ionac ewa bacginu kecma humucac qenzena qema niñec. Wañu imuac niñ edamu zéma qac buña enenjanéñ ic kewuac opoc héimiyec. Wañu neñañ haka imi hémma ninni, Anutuac ewa hiaya niñac ic embac momac yanda neñañ niñac wamma humucac howura nenimmac niñac imuhuc hicñimiyec wanzac.

¹⁰ Wañu iwawai moczon yanda imi iwac murunec hicñima iwacnec sac wamma kecanzu. Imuac nañhéra sasala onagicma edamuiguc kereñ kereñawac ai imi memañ zé ionac anjéñ titiac Miñ Kewunina qenzen manzen mihicñi mima métérémiyec

imi niñni sécgézac. ¹¹ Météré ai miñina zéma météré énécmimia imi momacnec manjocnina momacguc iwac murunec hicñihicñiya. Imuac niñac gamuya ménda nimma dacmuna hécna zénéncmiyec. ¹² Acya méñ yomuhuc hezac; Ni munahécna ionac muru qac buñaga zéau énécmima gési énécmimia ionac sugcinaiguc guac legic héimañ. ¹³ Wañu muñguc yomuhuc zéyec; Ni iwac muru héiselimañ. Wañu muñguc yomuhuc zéyec; Ninicgic yomi imi ni zéma nambérac hécna Anutunéñ nénéña. ¹⁴ Ic méñac nambérac héra ionac sac busuginawac hénia imi momacguc, imuhucyanec Yesu acguc neñañ niñac wamma humucac kuha késa keczac Biria miñina imi mebirimañ zé neñañ séwi busu mema humuyec. ¹⁵ Wañu humucac bac yandi yandi wañgic kekecgina heheya séc qaté énécmiyu Biria miñina welen qemiañgic séc hulac énécmimañ zé imuhuc wañec. ¹⁶ Imi mia hélacnec, kua meme uña nañgé énécmimañ zé qahac, néñ neñañ Abarahamac qeli nañgé nénécmimañ zéma imuhuc wañec. ¹⁷ Hénia imuac niñac, i imi munahéra neñañ séc wañec imi nimba sécgézac. Imi mia Anutuac aiiguc hofac oo ic kiwa wamma goinina héinénécmima qeri hélanéñ ic embac neñañ doenina memañ zé imuhuc wañec. ¹⁸ Eneyaoc manam batuciguc keremma qenzen manzen qeyec imuac niñ ic manam batuciguc keczu imi hia nañgé nénécmimacac séc wanzac.

3

Mosenéñ welen qeqe ic, Yesunéñ Naña wanzac.

¹ Zéma mazua imi hénia yomuhuc niñac zézua; Kurumeñ miñinanéñ héihéré énécmiyu neñawu momacnec dacmuna téréya kecziñ imi ninzénjéma zéauanzñ imuac Méliméli icnina zéma hofac oo ic

eneñanina keczac Yesu iwac qerig-
inanéñ nimmu. ² Inéñ mia kumu
miyec iwac mia wamma Mosenéñ
Anutuac ama yandaiguc ai meyec
imuac séciguc ai ic keñqe haqe qahac
kerec. ³ Ama meanzac iwac qac
buñayanéñ ama eñeya qac buñaya
ogicanzac. Imuhucyanec Yesuac
qac buñayanéñ Moseac qac buñaya
ogicma eeyaguc wanzac. ⁴ Amaya
amaya imi mihicñi hicñi icyaguc,
iwawai momac yanda mihicñidarec
imi Anutu. ⁵ Wañu Mose imi
andiawac buña suruc zézéya imuac
héipuc ac zéaumañ zé Anutuac
ama séc welen qe qe ai ic keñqe
haqeya qahac kerec. ⁶ Wañu Kristo
imi Anutuac naña wamma amaya
eñeya méra bawu galenqéma kerec.
Amaya imi mia neñañ, niñkumu zézé
ségiségiyauc zéma bac efiefi kesa
kecñiguc imuac buña wambiñ.

⁷ Imuac Uña Téréyanéñ zézac séc
Deguc ini iwac ara ninzuiguc, ⁸ Baec
kisiaiguc manam batucac naléiguc ic
embac ieneñ Anutu hazéc wammigic
éséc ewa seli ménda wammu. ⁹ Baec
imuaru mia yanda hécgina ieneñ
batucgé némma yawuñ 40 imuac séc
nuac wawañ memena imi héngic.
¹⁰ Wañu hénia imuac niñac neñ mia
hicñisai imi onac qeri biric wañ
énécñima yomuhuc zéyi; Ewa qerig-
inaiguc imi nalé séc sohoma rouc
wañanzu, imuhuc wamma ieneñ
nuac hénia imi ménda héñtegicanzu.
¹¹ Imuac niñac qerina biriyu zézé
seli ac yomuhuc zéyi; Ieneñ mia
nuac tacñiniñ ama baeciguc ménda
keremmu.

¹² Dacmuna hécna técgina nimma
kecmu, kecma onarunec méñnéñ
méñ ewa qeri biria ninzén ninzén
igucnec ménda hahaya tizozoma
Anutu kekeraguc iwac murunec
elinqé amuma néngacbu niñac.
¹³ Imuac onac murunec méñac
méñ biriawac manam batucnéñ
wañ énécmiyu ewa qeriginanéñ hoc
tanec seligiwac niñac. Imuac niñac
kaiweya kaiweya haréyu deguc
deguc zéni keñanzac éséc eñaocnec

meseli amuma kecmu. ¹⁴ Neñañ
ninzén ninzén walac meyiñ imi
selianec késamanec keñkecma tete-
giaiguc kerembiñiguc imi Kristoac ai
momachéra wambiñ. ¹⁵ Zézéya méñ
yomuhuc hezac; Ini nalé yomuac
iwac ac ewaya ninzuiguc becñec
hazéc wammima kecañgic éséc ewa
seliseli ménda wammu. ¹⁶ Mosenéñ
onagiru méndacñima Izipte baec
igucnec séñgañgeñ magic imi eneñ
qahac zéwiñiguc dimi eneñ imi
ara niñbipimañguc hazéc wammigic?
¹⁷ Wañu kápésic wamma baec
kéra kérésiaiguc humuqai wañgic
ionac qahac zéni dimi onac Anu-
tunéñ niñu qeria biriyu yawuñ 40
tecgéyec zéwiñ? ¹⁸ Wañu Anutunéñ
ic embac ara qegic ionac niñac
ménda zéyeciguc dimi onac zéselima
nuac tacñiniñ ama baeciguc ménda
keremmu zéyec? ¹⁹ Imuac neñañ
yomuhuc hémbiñ, ieneñ imi ménda
ninzénqégic hénia imuac niñac mia
baec imuaru keremmuac séc qahac
wañec.

4

*Anutunéñ bian tac niñiñac zéseli
nénécmiyec.*

¹ Imuac bac yandi yandi wamma
kecñiñ, iwac tacñiniñ baeraiguc
kereñ kereñawac sisipac ac imi
nanzacñec, onarunec méñnéñ
mététañgégwac niñac. ² Buña
suruc hía bia becñec énézézéya
wañec imuacñec neñañ momac-
ñec nénezézéya wanzac. Wañu
ackuazéc niñgic imi eneñ ménda
ninzénqéma toroqegic imuac niñac
héla qahac wañec. ³ Imi mia
Anutunéñ yomuhuc zéyec séc,
qerina biriyu zéselima zéyi ésécñec
ini nuac kendoniguc érémuac séc
qahac wammac. Néñ kilenqac baec
kurumeñ zéyu hicñiyec igucnec
érema deguc, añañgic titiac ai ara
Anutunéñ zéyec imi hélaguc wan-
daczac imuac niñac, bec ninzénqéma
kecanziñ neñañ imi Kendon imuaru
kereñdacziñ. ⁴ Imuac kiwi méñiguc

kaiwe qété 7 imuac ac ménj yomuhuc zéyec; Anutu imi aiya moczon medacmaguc kaiwe 7 imuaru tacniñec. ⁵ Wañu ac hoimi hezac imuaru ac ménj yomuhuc zéyec; Ieneñ nuac tacniniñ ama baeciguc ménda harému. ⁶ Wañu ic embac imuaru kereñ kereñawac buña imi tosara keczunec. Walac buña suruc hiabia késagic imi eneñ imi ménda niñtohogic. Imuac niñac keremuac séc qahac wañec. ⁷ Imuac kecma nalé horua keñ tecgéyuguc Dawidiac legic zéraiguc muñguc nalé ménj mema deguc zéma nalé imi ménda ducñiyunec yomuhuc zéyec; Deguc ini iwac ara nimmuiguc ewa seli ménda wammu. ⁸ Yesuanéñ tacniniñ kendoñ imi bec mihicñi énécmiyeciguc imi, Anutunéñ imuac andiaiguc nalé ménjac ménda zéwacnec. ⁹ Imuac Anutuac ic embachéra ionac tacniniñ kendoñ ménj hezacnec. ¹⁰ Walac humuma tacniniñ kendoñiguc kereñgic imi eneñ imi, Anutunéñ eñeya aiya metecgéma tacniñec ésécnec aigina metecgéma tacnimma keczu. ¹¹ Imuac bec neñañ tacniniñ imuaru kerembiñ niñac seliseli wambiñ. Neñañarunec méñnéñ ménj qeçetali hena tigid ionac séc méndacma hiñgacma biriwu niñac.

¹² Anutuac ackuazéc imi kekecyaguc wañu kuhaguc, zéra pizilic, sou bawa andia zéraguc imuhucya moczon onogicdaczac. Imuac, uña zéma ewa qerinina zéma sic toroyanina séc zéma añaroroc imi nézégéma keremma niniñ zéma ewa siñ imi gésimacac séc wanzac. ¹³ Iwawai zéhicñidarec imuacnec méñnéñ ménj Anutuac kiwaiguc sasañgia ménda hezac, iwawai moczon yanda imi usuya auauya ténéñanec hedaczac. Wañu neñañ imi iwac muru mia ac ai mewiñac hezac.

¹⁴ Imuac mia neñañ imi hofac oo ic kiwa kuneñ kurumenjiguc eñec Anutuac naña Yesuguc kecziñ. Imuac

ninzéñ ninzéñnina zéauanziñ imi selianec késama kecziñ. ¹⁵ Neñañ hofac oo ic kiwa kesa kecziñ. Inéñ ala batuc hénia héniaiguc neñañ kereñiñ imuhucyawac kereñdarec. Néñ késpedesic ménj ménda mihicñiyec. Hénia imuac niñac qeka mekani-naiguc kecni wésé niniña ménda niñ nénécmimac zéwiñac séc qahac, néñ hia niñ nénécmimacac séc wanzac. ¹⁶ Imuac neñañ qerinina efiyu wésé niniñac ic kewu tataciguc kerembiñ. Imuhuc wamma iwawai ménj niñac osiwiñ nalé imuaru wésé niniña zéma ewa hiaya mihicñiwiñ.

5

¹ Hofac oo ic kiwa ménjac ménj imi baec ic sucnina igucnec Anutuac ai buñawac megési énécmimia. Imi mia baec ic neñañ niñac wamma Anutu eñeya muru késpedesicninawac mulu zéma sese haimimu niñac kumu énécmimia. ² Hofac oo ic kiwa imuhucya imi qeka meka hakayanéñ lelecgémiyu keczac. Hénia imuac niñ, inéñ ewa soho ic zéma rouc wamma kekera imuhucya hia niñ énécmima bénzégñec wañ énécmimacac séc wanzac. ³ Wañu hénia imuac niñac ic embac ionac késpedesic niñac zéma eñeya késpedesic niñac momacnec mulu ai memacac hezac. ⁴ Ai ee héihéiyaguc imuhucya ic méñnéñ eñeya ewa siñ niñac mema wawaña séc qahac, néñ Aron ésécnec Anutunéñ héihéré mimia inéñ sac hia memacac séc.

⁵ Wañu Kristonéñ hofac oo ic kiwa wañec imi acguc imuhucyanec eñeya ménda meeñ amuyec, néñ Anutunéñ iwac ézéma gi imi nuac naña ni deguc mihicñi génzua zéma gésimiyec. ⁶ Wañu kiwi téréya méñu ac yomuhuc zéyec; Gi imi Melkisedewac areñiguc hofac oo ic tetcgia qahac kecbésémañ. ⁷ Yesu imi baec séwiguc kerec nalé imuaru humuc igucnec hia metecgémac ac séc kuhaguc kekera Anutu iwac muru siac yanda wamma kic masinéñ zéwelec wammiyec.

Waŋu Anutu eeya héima ewa qeriya howiacnec haima keru Anutunéh nimmiyec. ⁸ Waŋu Yesu imi Anutuac naŋa héla kerec, néŋ i acguc qenzen manzen nimma kua tohotoho haka imuac hénia eneyanec kuamuyec. ⁹ Imuhuc wamma eneya météré amuma niŋtohotoho ichéra momac yanda ionac aŋgéh titi hehe selia imuac ura waŋec. ¹⁰ Imuhuc waŋu Anutunéh Melkisedewac areŋiguc méndacma namma hofac oo ic kecmac niŋac qac buŋa qemiyec.

¹¹ Melkisedewac zéman zé ac sasala zémanac séc néŋ ini focdac niŋasarimuac séc qahac imuac niŋ zéasariman zé nimba osiosiya wanzac. ¹² Imi hélacnec, nalé horugiyu, bec kiwi ic wamma kecbunec ac séc, néŋ tosia ieneŋ hama Anutuac ackuazéc qambaŋa muŋguc lilingéma ku énécmimuac hezac. Ini namuac sac nema nene selia ménda nemuac séc wamma keczu. ¹³ Ménéh néŋ namu nema keczac imi kokoc, ic imuhuya imi wawaŋ meme solaŋawac ackuazéc imi ménda wamma memanec keczu. ¹⁴ Néŋ nene selia imi yandi teteugia ionac buŋa, ieneŋ imi ewa qerigina hicŋiteguru manam batuciguc meefi waŋ énécmimia waŋu hia me biria imi niŋésianzu.

6

Ac qeŋe hakawac zéra.

¹ Imuac bec neŋaŋ Kristoac ackuazéc héiareŋ wawaŋa efefiadac imi waima keŋkecma wawaŋ meme solaŋaiguc kerembiŋ. Imuhuc wambiŋ zé hakasilic humuciguc onagicma keŋkeŋa pakeŋ ac zéma Anutu niŋzéhé mimiawac pakeŋ ac zéma ² doku naec haka téréya hénia héniaawac pakeŋ ac zéma méra haima zéwelec wawaŋawac pakeŋ ac zéma humuc igucnec yacyarawac pakeŋ ac zéma gésigési hémbénaŋawac pakeŋ ac imuac qambaŋa muŋguc muŋguc ménda haiwiŋ. ³ Anutunéh niŋu sécgéyu

imuac séc wandacbiŋ. ⁴ Hatac méné asari énécmiyu kurumeŋac sese imi nenimma Uŋa téréyaguc wammaguc, ⁵ Anutuac buŋa suruc hiabia zéma baec hémbénaŋa hahaya imuac kuha nenimmaguc ⁶ mama unuzac ieneŋ imi Anutuac naŋa iciguc biriŋnéŋ muŋguc qema ic embac kic yandaiguc gamu qeŋe wammigic. Hénia imuac niŋac ieneŋ muŋguc ewa qeri meleŋ meleŋ qeliawac wammuac séc qahac wanzac. ⁷ Baec méné kianéh hatac sasala héima mebélacgé keru, ic eneŋ héihimic waŋanzu ionac héla zuazua séciguc mihiŋi énécmianzaciguc Anutunéh zéhiaru mimac. ⁸ Néŋ ichésa waiyaguc zéma tataŋ qézézac mesaianzaciguc imi baec gorosoŋa waŋu saecac déciguc keremma hezac. Waŋu imuac teteugia imi geric bélaŋa buŋa wanzac.

⁹ Ala soroc hécna, nini ac imuhuc zéziŋ, néŋ onac muru imi imuac séc ogicma hia waŋu meefi nénécmiyu aŋgéh titiac buŋa wambiŋ zé hosuru kenzu zéma niŋzéhéziŋ. ¹⁰ Anutu imi solaŋa qahac zéwiŋac séc qahac. Imuac iwac qac buŋaya niŋac wamma ic embac téréya welenqe énécmigicac énécmima goi héihéigina mewininima wawaŋ meme hiabia waŋgic imuac inéh eluŋ ménda gemac. ¹¹ Ini yomuhuc wammu niŋac siŋnina kuneŋ yanda he nénécmizac; Icyá icyá moczoŋ, ewa siŋsiŋ séc imuhucyanec niŋkumugina mewininima mambéc kecgic sécgéyu nalé teteugia hamac. ¹² Waŋu ini mézé titi ménda wammu, néŋ niŋzéhé niŋzéhé zéma bisi qatéŋiguc ewagic amuma keŋkecma sisipac acwac héla mératéc meanzu ionac haka silic imuac méndacma wammu.

¹³ Anutunéh Abarahamguc sisipac ac méné zéman zéyu eneyaya méné ménda keru eneya qara qacma sisipac ac ézéma zéselima yomuhuc zéyec; ¹⁴ Ni hélacnec mériaŋ gémma qelihécga sasala mesai gémmaguc gémma kecmaŋ. ¹⁵ Abaraham imi

imuac séc nalé horua nanşelima mambéc keru sisipac ac imuac héla mihicni miyu meyec. ¹⁶ Baec ic hakagina imi ac zikima zéwiñ zé eñeña ginawac qara qacma zéselianzu. Wañu zéselianzu ac imuhucyanéñ tualeficginawac tetecgia wañanzac. ¹⁷ Anutunéñ eñeya ewa siñ imi melenqeleña qahac imuac hénia mewininima sisipac ac imuac buñaya mératéc ic ionac sécgé énécmimac niñac, ai imuac zéselima énécmiyec. ¹⁸ Wañu imi sac qahac, imuaru Anutunéñ ikoc wammacac séc qahac wanzac. Héniaya éréhéc imi melenqeleña qahac imi hélacnec. Imuac niñac qeri mambéc ninawac buña wéséninu hezac imi nénécmiyu mewiñ zé haka biriawac héñacya mema keñanzin neñañ imi qerinina meseli nénécmiman zé imuhuc wañ nénécmiyec. ¹⁹ Wañu neñañ niñkumu he nénécmizac imi qeri uña ninawac zéic añaaya ésécnec selia wañu héiseliwiñac séc. Niñkumuac aña iminéñ mia kurumeñac ocmuñ imuac maleku héñgeña imi ogicma qeria howuhaiguc geñ keremma héiselizac. ²⁰ Imuaru Yesunéñ walac walac kereñec. Inéñ Melkisedewac areña méndacma hofac oo ic eñeña hémbénaña wamma neñañ niñac wamma kereñec.

7

Melkisedec hofac oo ai areña.

¹ Melkisede imi mia Salem héngaleñ ama areña imuac ic kewu. Wañu Anutu eñeña yanda iwac hofac oo ic kiwa momacnec wamma kerec. Inéñ mia Abarahamnéñ ic kewu tosara yaréiguc onogicma lilingéma hayu hénaiñic mihicnima mériañ ac zémiyec. ² Zémiyu Abarahamnéñ iwawai meyec imi méndéñu 10 wañu imuacnec bakia momacguc mema iwac miyec. Iwac qara imi melemma zéni hénia imi walac Ic kewu solaña, wañu méñ imi Salem ic kewu, Luaeac ic kewu zémimia. ³ Inéñ mia neñgoc mañgocya qahac,

esañambéc héra qahac. Wañu hénihéniawac naléya qahac, kekecy tetecgia qahac, Anutuac naña tanec kecma nalé tetecgia qahac hofac oo ic kiwa kecanzac.

⁴ Imuac niñtegicgic, iwac qac buñaya keñkeña imi dimuhucya. Yandanina Abarahamnéñ iwawai onagicma mema hayec imi méndéñu 10 wañu imuacnec bakia momacguc eeyaguc imi iwac buña qema miyec. ⁵ Imuac Lewiac qelihéra ionarunec tosara hofac oo ic buña qeénécmimia eneñ imi Abarahamac qeli igucnec hicñisai wawaña, néñ hénia ac tohoma ic embac dacmuna hécgina ionac murunec iwawai dérec 10 imuarunec momacguc momacguc mema niñac zéénécmiyec.

⁶ Melkisede imi Lewiac areñ igucnec qahac, néñ kileñ Abarahamac murunec iwawai dérecya 10 igucnec momacguc imi mema iwac mia sisipac acyaguc mériañ ac zémiyec.

⁷ Ic eñeñanéñ ic mamaya imi mériañ ac zémianzac, imuac ewa éréhéc ménda wanzin. ⁸ Nalé yomuac imi humumuac hezac ieneñ dérec 10 igucnec momacguc imi meanzu, néñ nalé imuaru imi kekecy tetecgia qahac zémimia inéñ meyec. ⁹ Wañu dérec 10 igucnec momacguc meanzu Lewi ic eneñ acguc Abarahamaru sunsun qema dérec 10 igucnec momacguc imi iwac migic zéwiñac séc. ¹⁰ Imi mia Melkisede inéñ Abaraham mihicniyec nalé imuaru Lewi ic eneñ esañambécgina iwac séwi busu qeriaiguc kecgic hénia imuac niñ.

¹¹ Kecec solaña imi hofac oo ic Lewi ic ionac ai igucnec mewinac séc wañeciguc (Ic embac ieneñ ionac méra bawu kecma hénia ac megic) némac niñ hofac oo ic méñ Aronac areñ igucnec qahac, néñ Melkisedewac areñ igucnec kumu mimacac heyec me? ¹² Héfac oo ai buña imi hainetec wañeciguc imi hénia ac acguc hia hainetec wammacac hezac. ¹³ Ac imi mia areñ méñ imuacnec méñnéñ méñ zaki

téréyaiguc hofac oo ai ménj ménda welen qeyec imuacnec hahaya ménjac zézéya. ¹⁴ Neňaň Miň Kewu nina imi Yudawac arenj igucnec hahaya imi nindacziň. Waňu Mosenéň arenj imuac hofac oo ai buňa ménj ménda zéyec. ¹⁵ Waňu hofac oo ic ménj Melkisede ésécnecnéň yarec imi hémma niňni némac ac zéziň imuac hénia imi asaridaczac. ¹⁶ Ic imi mia séwininawac buňa hénia ac imi ménda méndacma kekec hémbénaňa imuac kuha méndacma hofac oo ic eňeňa waňec. ¹⁷ Imuac mia héipuc ac yomuhuc zéyec; Gi imi Melkisedewac arenj méndacma nalé tetcgia qahac hofac oo ic kecbésémaň. ¹⁸ Héna ac walaha imi kuha zéma héla qahac waňec imuac niňac netecgéyec. ¹⁹ (Héna acnéň iwawai ménj ménda mesolaňimac.) Waňu imuac mia niňkumu sécya ménj hicňi nénécmiyec. Waňu imuacnec mia neňaň Anutuac muru hosuc hosuc kenziň.

²⁰ Waňu Yesunéň hofac oo ic eňeňa waňec imi zézé seli ac selia qahac eň ménda waňec. Tosara ieneň zézé seli ac qahac eň hofac oo ic eňeňa waňec, néň ²¹ Yesu imi zézé seli ac seli Anutunéň zéyec séc méndacma hofac oo ic waňec; Miň Kewunéň yomuhuc ac selianec zikima zéyec; Waňu ac yomuac nimbirima ewaya melemmacac séc qahac; Gi imi hofac oo ic hémbénaňa kecbésémaň. ²² Zéziň séc Yesu imi sisipac ac hiabia séc ménj imuac héipucya waňec. ²³ Humuc niňac nalé séc ménda kecmuac séc waňec, hénia imuac niň hofac oo ic zaňgégina sasala kumu énécmiaňgic. ²⁴ Waňu Yesu imi towia towia kecanzac imuac niňac iwac hofac oo ai imi acguc ai hémbénaňa wanzac. ²⁵ Inéň ic embac Anutuac kiwaiguc kerezú imi eňeňa kuhaguc solaňanec mehiaru énécmimacac séc. Hénia imuac niňac inéň nalé séc kekecguc kecma onac niň zéwelecanzac

²⁶ Héfac oo ic eňeňa imuhucya imi

nonac buňawac niňni sécgézac. Inéň mia téréya, késpedes qahac, lalac qeqe wanzac. Waňu biria meme nonac murunec metecgéma kurumeň ogicdacma ou eňeňa opocopora waňec. ²⁷ Inéň eňeňa séwiya hatac momacguc mulumanaňac buňa haimiyu tecgéyec. Imuac niňac hofac oo ic tosara ai meme séc eňaň késpedes ginawac walac memaguc imuac andiaiguc ic embac tosara ionac késpedesgina niňac wamma mulumanaň oanzu ésécnec ménda wammacac hezac. ²⁸ Héna acnéň ic qeka mekaguc imuhucya hofac oo ic eňeňa buňa qeénécmiyec, néň sisipac ac selia hénia ac imuac andiaiguc hayec iminéň Naňa hémbénaňa solaňa kekera imi ai imuac buňa qemiyec.

8

Sisipac ac qelia imuac miň suc ic.

¹ Ac zéziň imuac gocmia imi yomuhuc; Hofac oo ic eňeňa yomuhucya nonacmuru hezac. Inéň ou kurumeňiguc Eňeňa miňina iwac ic kewu duň tatac méra héiyaiguc emma taczac. ² Waňu inéň mia hali téréya icnéň ménda memeya, Miň Kewu eňeňaoc meyac kumuyec hali héla imuac qeriaiguc welen qeqe ai mema kecanzac. ³ Héfac oo ic eňeňa ini imi, sese zéma mulu haimimu niňac kumu énécmigic naňanzu, imuac hofac oo ic eňeňa Kristo acguc iwawai haimimiawac buňa ménj késa kecmacac heyec. ⁴ Héna ac méndacma hofac oo ic sese haianzu imi baeciguc keczu, imuac niňac Yesu imi baec yomuaru kecbacnec imi hofac oo ic ménda wambacnec. ⁵ Waňu baecac hofac oo ic ieneň haliiguc welen qema kecanzu imi mia hali kurumeňiguc nanzac imuac sésécya zéma uňaya wanzac. Imi mia Mosenéň hali meyacgémaň zé waňec nalé imuaru ai arenj yomuhuc zéselimimia waňec ésécnec; Niňzaň, niňgésima iwawai moczoň baec boňaiguc gézéwa héndacnec irecya

imuac séc méndacma meyacgéna. ⁶ Waᅇu deguc Yesu imi ai buᅇa eeyaguc séc ménᅇ miyu késa keczac. Imi mia tosara onogicma séc ménᅇ wawaᅇa sisipac ac hiabia imuac qahaiguc ésékumuyu sisipac ac hiabia séc ménᅇac miᅇ suc keczac.

⁷ Sisipac ac walaha iminénᅇ kápésira qahac waᅇeciguc, ménᅇ qeliawac niᅇ wawaᅇa ménda hewac-nec. ⁸ Néᅇ Anutunénᅇ ic onac kápésicgina hocma mihicᅇiyec imuac ara yomuhuc ooyawac hezac; Anutunénᅇ yomuhuc zézac; Héᅇᅇic nalé ménᅇ hayu neᅇ Israel zéma Yudawac hénagésé iniguc sisipac ac qeliawac meyac kumuwa nammac. ⁹ Waᅇu Anutunénᅇ muᅇᅇuc yomuhuc zéyec; Neᅇ mia yanda hécgina Izipte baec igucnec onagicma hamaᅇ zé méraginaiguc énépésiᅇi nalé imuaru iniguc ac meᅇi sisipac ac imuhucya qahac. Ieneᅇ imi nuac sisipac ac qeriaiguc ménda ninzéhᅇéma naᅇseligic, imuac ni ménda héᅇᅇalenᅇ waᅇ énécmiᅇi. ¹⁰ Waᅇu Anutunénᅇ muᅇᅇuc yomuhuc zéyec; Nalé imuac andiaiguc Israel ama miᅇina iniguc sisipac ac meyac kumumaᅇ imi yomuhuc; Neᅇ zézé seli acna niniᅇginaiguc haima ewa qeriginaiguc omaᅇ. Waᅇu neᅇ ionac Anutu wamba ieneᅇ imi nuac ic embac hécna wamma kecmu. ¹¹ Waᅇu nalé imuaru imi, ic kuneᅇ me komora moczoᅇ yanda ni niᅇnémmu. Imuac niᅇac ic ménᅇnéᅇ ménᅇ alaya ménᅇ baec momacya me, eᅇeya dara me, muniawac Miᅇ kewu nimmina zéma ménda ézémac. ¹² Imi mia neᅇ kápésicgina imi muᅇᅇuc ménda niᅇqelima wawaᅇ memegina biria niᅇac wésé niniᅇ waᅇ énécmimaᅇ. ¹³ Waᅇu ménᅇac zéma sisipac ac qelia zéyec; Héᅇia imuac niᅇac sisipac ac walac meyec imi waiyu wahala wanzac. Iwawai wahala zéma qakola wawaᅇa imuhucyanénᅇ nalé horua

ménda keᅇu qahac wammacac hezac.

9

Kurumeᅇac ama téréya.

¹ Sisipac ac walahaiguc acguc Miᅇ Kewu welenᅇ qemimiawac haka silicya heyec. Heyu baecac hali téréya tarec. ² Sel hali meyacgéic naᅇec imuac qeria ménᅇ walac heyec imuac mia hali téréya zéaᅇᅇic. Waᅇu imuac qeriaiguc kifa ura héniᅇyaguc zéma zaki téréya taru zaki téréya imuac qahaiguc saménᅇ téréya haigic tacaᅇec. ³ Waᅇu maleku héᅇᅇeᅇnec nanaᅇa ménᅇac andiaiguc qeria ménᅇ heyu qara imi téréyawac téréya zéaᅇᅇic. ⁴ Imuaru iwawai hémeᅇaguc ooyawac zéic* golinénᅇ memeya tarec. Waᅇu sisipac acwac katapa séwéla moczoᅇ golinénᅇ oso osoya taru imuac qeriaiguc kewuc golinénᅇ memeya Manayaguc zéma, Aronac tacya séraguc imi zéma, sisipac acwac hoc hilaᅇa momacnec haigic heyec. ⁵ Waᅇu imuac qahaiguc kua meme uᅇa edamuyaguc qara Kerubim éréhéec meᅇic néwéc néwéc qeᅇᅇaᅇᅇiraneᅇ wésé niniᅇac tatac imuac wézera hoturuma naᅇoc. Waᅇu deguc héniaya qézézéᅇ zédacmaᅇ zé nimba imuac naléya ménda wanzac.

⁶ Iwawai imuhuc areᅇᅇéic heyu hofac oo ic eneᅇ ama qeria walac imuaru nalé séc emma ai téréya meaᅇᅇic. ⁷ Néᅇ ama qeria ménᅇ andiaiguc hezac imuaru imi hofac oo ic eᅇeᅇagina eᅇeyanec yawuᅇ séc hatac momacguc eᅇaᅇec. Waᅇu sac qahac eᅇ ménda eᅇaᅇec. Sac imi mia eᅇeya zéma ic embachéra ionac kápésic ménda niᅇasarima waᅇaᅇᅇic imuac wamma haimiaᅇec. ⁸ Haka imuac héᅇia imi Uᅇa téréyanénᅇ yomuhuc nénézézac; Sel hali walaha imi tarunec hali téréya kereᅇ kereᅇawac héna imi ménda

* **9:4:** Kiwi tosaraiguc; zaki téréya ogic hezac, néᅇ ama qeria qara téréyawac téréya imuaru imi zaki téréya ménda hezac. Yawuᅇ séc hatac momacguc hofac oo ic ménᅇ kumugic zéic imi mema eᅇaᅇec. (Lew 16:12-13).

hicnjitegirec. ⁹ Sel hali walaha imi mia deguc nalé yomuac sésécac hezac. Deguc imi sese zéma mulu omimia iminéj mepé qepési ic ionac ninij kétéjketiña imi ménda mesolanjanzac. ¹⁰ Nene dokuac neuj zéma doku naec haka hénia hénia imuhucya imi séwiac haka sac wanzac. Imi mia wai énécmiyu imuhuc wamma kecgic, néj kecma nalé hayu arej qeliawac hainetec wandacmac.

¹¹ Kristo inéj iwawai hiabia ha nénécmimacac zézéya imuac hofac oo ic eñeña wamma hayec. Hama sel hali méj solaña imuaru kereñec. Sel hali solaña imi méranéj memeya qahac, wañu Anutunéj zéyu hicnjidacgic baec kurumeñ yomuacnec hahaya qahac. ¹² Wañu inéj nonij zéma burumakao merawa imuac sacyaguc qahac, néj eñeya sacyanéj momac yanda neñañ niñac wamma hatac momacguc sac hali téréyawac téréyaiguc keremma mulu meme hémbénaña meyu sécgéyec. ¹³ Nonij zéma burumakao sacya zéma bucgazeñ burumakao embara gericiguc moczoñ odacgic hicnjihicñiya imuhucya gilima ic embac gétéruru héihéiya imi météré énécmima séwigina météré énécmianjgiciguc ¹⁴ Uña Téréya hémbénaña inéñec kekecyasolaña Anutu mulu haimiyec Kristo iwac sacyanéj séc méj ogicma haka humumiawac ewa kétéjketiñ imi zuac nénécmiyu Anutu kekecyaguc hia welen qemiwiñac hezac.

¹⁵ Imuac mia Kristo imi, sisipac ac walahaiguc kecma késpedesic mi-hicñiyiñ neñañ hulac nénécmimanj zé humuyec. Humuma héihéré nénécmimia neñañ sisipac ac hémbénaña mératécac buña késawiñ niñac sisipac ac qelia imuac miñ suc wañec. ¹⁶ Mératéc ara imi ac zéyec ic iminéj humuyu héipuc wañgic héla wañu tohoma wambiñac hezac. ¹⁷ Mératéc ara wañec i kecanzac séc sisipac ac iminéj aiya qahac.

Imuac niñac humuc hicñiyuguc mératéc ara iminéj seligima hélaguc wañanzac. ¹⁸ Hénia imuac niñac sisipac ac walahaiguc acguc sac qolacgégéya qahac eñec kuhaguc ménda wañañec. ¹⁹ Mosenéj hénia aciguc hezac séc zézé seli ac imi moczoñ ic embac énézéyu nindacgic. Wañu inéj burumakao merawa zéma nonij sasala ionac sacgina imi dokuguc melemma imuac qeriaiguc rama zucya pésiha zéma hisop ic hésa hawanéj tindunjéma giliyu kiwi limbi limbiña zéma ic embac moczoñ ionac muru zizianéj héiañec. ²⁰ Wañu imuhuc wamma yomuhuc zéañec; Yomi imi sisipac acwac sacya. Niñtohomu niñac Anutunéj zéseli énécmimia. ²¹ Hénia imuhuyanec inéj sacnéj sel hali zéma sokoc zéic mepé qepésiac buña moczoñ imuaru giliyu zizianéj héiañec. ²² Hélañec, hénia acwac méra bawaiguc iwawai moczoñ yanda sacnéj zuac zuara wandacanec. Imuac sac ménda qocgégic mamaciguc késpedesic waiwaiya méj ménda hezac.

²³ Kurumenjiguc iwawai héla hezac imuac sésécyawac iwawai imuhucyanéj zuac énécmigic téréya wammu niñac haka imuhucyanéj heyec. Néj kurumeñac buña eñeya imi mia mulu hiabia soroc séc méñnéj mesolanj énécmimuac hezac. ²⁴ Imuac mia Kristo imi héla imuac sésécyadac hali téréyawac téréya méranéj memeya imuaru ménda keremma kurumeñ qeriaiguc kereñec. Keremma deguc imuaru neñañ niñac wamma Anutuac ki-waiguc wininima kecanzac. ²⁵ Wañu hofac oo ic kiwanéj yawuñ séc eñeya sac qahac, néj méñac sac mema seli hali qeria téréyawac téréya imuaru kereñañec ésécnec Kristo imi eñeya kekecyas muñguc muñguc ménda waimac. ²⁶ Kristo imi imuhucyawac séc wambacnec baec kurumeñ zéyu hicñiyec igucnec éréma deguc muñguc muñguc qenzeñ manzeñ nimma kecbac-

nec. Nén inén imuhuc ménda wamma eñeya kekecya muluac buña qema kápésicnina metecgéman zé nalé tetcgiaiguc hatac momacguc hicñi nénécmiyu sécgéyec. ²⁷ Ic neñan imi hatac momacguc humuwiñac hezac. Wañu humuc imuac andiaiguc zégésigésiac aciguc nambinac hezac. ²⁸ Imuhucyanec Kristo imi acguc momac yanda neñan kápésicnina auman zé hatac momacguc mulu meyec. Wañu muñguc hamac imi kápésic huamac niñac qahac, néñ kekec hémbénaña mihicñi nénécmiwiñ zé iwac mambéc kecanzu imi onac niñac wamma wininimac.

10

Mulu ai hémbénaña.

¹ Héna ac imi iwawai hiabia andiaiguc hamac imuac irecya, néñ héla ménda wanzac. Héna imuac niñac mulu ai meme séc zéma yawuñ séc zéngé toroya qahac ohaihai wammianzu iminén Anutuac haréanzu i mesolañi énécmimacac séc ménda wañanzac. ² Imuhuc qahac wambacnec imi, welen qemiñgic ieneñ hatac momacguc imuacnec mesolañani amudacma kápésicgina ewa qeriginanéñ muñguc ménda nimbiri amuma hofac oo ai imi bec waidacbunec. ³ Néñ mulu meme yawuñ séc meançic imi mia kápésicgina héiqeli énécmimiawac hakaya. ⁴ Némac niñ, burumakao zéma noniñ sawanéñ kápésicgina metecgémac ac séc qahac.

⁵ Héna imuac niñ Kristo baeciguc mayec imuaru inén* yomuhuc zéyec; Sese zéma mulu héna héna imuaru siñga ménda hezac, néñ geñ séwi momacguc nuac mézézéngé nénec. ⁶ Yan howiac ooya zéma kápésicac hofac oo imuac mia ewa hia ménda niñanzan. ⁷ Wañu ni yomuhuc zéyi; ninzan, Anutu, ni guac ewa siñga memañ zé hazua,

* **10:5:** Dawidinén Kristoac kuaya mema zéyec.

o Anutu! (Ac imi kiwi limbi limbiñaguc nuac ooyawac hezac). ⁸ Ou ac yomuhuc zéyec; Mulu héna héna zéma, iwawai ohai géngéña zéma, hofac oo zéma, kápésicac mulu imuhucyawac ménda wamma imuac siña ménda niñanzan. (Imi mia héna ac méndacma ohaihai wammiançic.) ⁹ Wañu ac yomuhuc toroqema zéyec; Ninzan, guac ewa siñgawac tohoma memañ zé hazua. Inén qelia mén meyacman zé walaha imi auzac. ¹⁰ Imuac Anutuac ewa siñ méndacma Yesu Kristo imi hatac momacguc, momac yanda neñan niñac wamma, séwiyawac kekecya haima météré nénécmiyec.

¹¹ Héfac oo icya icya imi naléya naléya namma welen qeanzu. Imuhuc wamma mulu, kápésic dac mén méndadac auanzac imuhucya, muñguc muñguc haianzu. ¹² Kristo imi kápésic nina niñac wamma mulu ai hémbénaña momacguc haimiyu tecgéyu, Anutuac méra héiyaiguc emma taczac. ¹³ Tacma mambéc kerunec hazéchera imi moczoñ iwac héna duandiaiguc onoporu héna titiya wandacmu. ¹⁴ Wañu hatac momacguc mulu ai mema ic embac météré énécmimia imi hémbénaña mesolañi énécmidarec.

¹⁵ Uña Téréya imi acguc yomuhuc zéma héipuc ac zéau nénécmizac, ¹⁶ Miñ kewunén zézac; Nalé sura imuac andiaiguc ni sisipac acna yomuac mia iniguc zéseliman; Ni ewa qeriginaiguc héna acna haiwa hemac. Wañu ninñ ginaiguc owa hemac. ¹⁷ Wañu inén yomuhuc toroqema zézac; Ni kápésicgina zéma wawañ meme héna ac logima wañgic imuac muñguc ménda niñqeliman. ¹⁸ Biria imuhucya imi zuacdaru, kápésic imuac mulu ai memimia imi acguc mén ménda hezac.

Ninzén ninzéniguc nançelima kecbiñ niñac nunuruzac.

19 Imuac bec ninzéh ninzéh dacmuna hécná, neňañ Yesuac sacya niňac hali téréyawac téréya imuac qeriaiguc kerembiň zé efima ninzéhgezih. 20 Neňañ niňac wamma maleku yanda ocmuň téréyaiguc naňañec imi quzuracgéma imuac suraiguc héna qelia kekecyaguc imuac naguya aunéncmiyec. Waňu maleku imi mia eňeya séwiyawac séséc wanzac. 21 Waňu nini imi Anutuac ama miňina hofac oo ic eňeňa i guc kecziň imuac niňac 22 ewa qeriniňaiguc sacya giliyu héiyu niňiň ninaiguc biria hezac imi niňtegicma séwinina imi doku lalac lalacnéň zuacdaczih. Imuac ewa qeri hélacnec zéma ninzéh ninzéh solañ kuaya qe-qeyaguc Anutuac muru kerembiň. 23 Waňu sisipac ac waň nénéncmiyec iwaru imi ménzézé ménzézéya qahac. Imuac mia niňkumuma ninzéh ninzéhniňa kuaninanéň zéauyih imi keňqe haqenina qahac selianec késama kecbih. 24 Waňu neňañ goi héihéiguc zéma hakasilic hiabi-aiguc kecbih zé dimuhuc zénaňgé amuma kecbih imuac mia qerini-nanéň niňgési waňambih. 25 Waňu azorowiň zéni imuac héňacya mema keňanzu ionac haka silic éséc ménda wamma zénaňgé waňamuma nalé yanda hosucninu hayu héňanzih séc muňguc yanda imuhuc wamma kecbih.

26 Neňañ ac hélawac niňiňa nénéncmiyu memaguc kilen seliseli wamma biria wambiňiguc késpedes imuac zuaczuarawac mulu mén muňguc ménda hezac. 27 Néň imuac kitiwa imi mia gésigési nalé yanda zéneň hiri hiriyaiguc zéma, geric bélaňagucnéň Anutuac hazéchéra qécgé énéncmimia iminénec sac mambécnina hezac. 28 Ménénéň Moseac héna acac niňu eňomia waňu logiyu, ic éréhécnéň me haréwécnéň hémma ara zéhicňigic ewa biricya qahac qegic humuanzaciguc, 29 Imuac niňac ic mén Anutu Naňa hénađina

bawu tizizamima, sisipac acac sacya eňeya météré miyec imuac, qerianéň niňu iwawai biria éséc waňu, Uňa Téréya ewa hiawac nénéncmimia imi zébiri qébiri waň mimaciguc, imuac kitiwa hatac dahec ac séc ogicma réwériawac mihicňimacac hezac imi niňasarizu me qahac? 30 Nini ac yomuhuc zéyec i nimmizih; Kitiwa meleň meleň imi nuac ai, neň bakia meleň énéncmimaň. Waňu ac mén toroqema yomuhuc zéyec; Miň Kewunéň ic embachéra zégési énéncmimac. 31 Anutu kekecyaguc iwac mériaiguc eňeňa imi zéneň hiri hiriyaiguc yanda.

32 Ini becnec edamu qetagali énéncmiyuguc qenzen manzen yéwéria bisima naňseligic nalé imuac mia niňqeligic. 33 Nalé tosiaiguc imi ic embac kicginaiguc onopocgic naňgic ac biria zéma unuhéi waň énéncmiaňgic. Waňu nalé tosiaiguc imi tosara ionac imuhuc waň énéncmigic hésa amaiguc tacgic iniguc ala baoc waňamuma kecaňgic. 34 Ini iwawai hiabia mén hémbénaňa heheya he énéncmizac imi niňzu. Nimma hésa ic wésé niňiň waň énéncmigic. Waňu iwawaigina onagicgic yéwéri imuhucya imi ségiségi wamma mebisi waňaňgic. 35 Waňu haka imuhucyanéň kecma bakia hiabia kunen yanda wagicma haénéncmimac. Imuac mia ewagina déň waňu kemmu. 36 Imuac niňac ini naňselima Anutuac ewa siň wandacmu nalé imuaru némac ac ziki énéncmiyec imuac héla medacmu. 37 Hénia imi yomuhuc; Nalé hotoňadac hama keňu, hamacac zéyec inéň mia nalé ménda mehorugima kilen hamac. 38 Néň nuac ic solañana imi ninzéh ninzéhiguc kecmac. Waňu mérénéň wéléc héréma andé andé kemmac imi qeri uňana néň iwac mia ségiségi ménda wammac. 39 Neňañ imi wéléc héréamuma kemma sohozu ionac areňiguc ménda kecziň, néň ninzéhgéma kekec hémbénaňa kesa kezu ionac areňiguc kecziň.

11

Ninzéj ninzéj imuac hénia.

¹ Ninzéj ninzéj imi iwawai ménjac ménj ninikumuma kecanziñ imuac héla zéma iwawai ménda héñanziñ imuac héipucya wanzac.

² Ninzéj ninzéjginaguc Yanda hécnina zéhiaru énécmimia wañec.

³ Ninzéj ninzéjninaguc mia baec kurumen yomi Anutunénj zéyu hicñidarec imi niñasarianziñ. Imuac iwawai kicninanénj ménda héñanziñ imuacnec iwawai kicninanénj héñanziñ imi mihicñidarec.

Abel, Enoko zéma Noa ionac ninzéj ninzéjgina imuac hénia.

⁴ Ninzéj ninzéjaguc Abelnéj Kainac hofac oo ai imi ogicma Anutu hofac oo ai hiabianec memiyu Anutunénj hémma hofac oo ai imuac héñu sécgéyu zéhiaru miyec. Wañu inénj becnecc humuyec, néj ninzéj ninzéjanénj ac wañ nénécmimanec keczac. ⁵ Ninzéj ninzéjaguc Enoko inénj kecma kecec yomuacnec humuc ménda mihicñiyunec wagicma eñec. Anutunénj wagicma keñu muñguc hémmuac séc qahac wañec. Wañu ménda wagicma eñec nalé imuaru Inénj mia Anutu ewa hia mihicñi mianec imuac Anutunénj zéhiaru miyec. ⁶ Ninzéj ninzéjnina qahac eñ Anutu ségiségi mihicñi miwiñac séc qahac. Imuac Anutuac muru kembin zé ninzu imi enen inénj hélacnec Kecanzac imi zéma hoc tinzarec mema kenzu ionac mia bakia hiabia melenj énécmianzac imi ninzéjgémuac hezac. ⁷ Ninzéj ninzéjaguc Noanénj haka ménj kic wésiaiguc ménda hicñiyec imuac walac zéhicñi miyu bac yandi yandiyaguc wamma ac imuac eeya héima eñeya iniñ merachéra kecec mihicñi énécmiman zé zéic yanda imi meyacgéyec. Imuhuc wamma hakaya solañanénj baec ic ionac képésicgina mewininiyec. Wañu imuhuc wamma kecec solañan ninzéj ninzéj igucnec hahaya imuac mératéc ic wañec.

Abarahamac ninzéj ninzéjina imuac hénia.

⁸ Ninzéj ninzéjaguc Abaraham imi héihéré miyec nalé imuaru ackuazéc imi niñtohojec. Niñtohoma baec ménj iwac buña wammac niñ zémiyec imuac wamma dimuaru kemmac imi ménda niñtegicmanec hénima keñec.

⁹ Wañu ninzéj ninzéjiguc baec ménj iwac buña wammac niñ ac zikima ézéyec imuaru kemma baec méréra imuaru kecañec. Kecma eñeyaguc momacnec sisipac ac momacguc imuacnec mératéc meme ic kekera Isaka zéma Yakop iriguc momacnec sel haliiguc kecañec.

¹⁰ Hénia imi yomuhuc; Inénj ama arenja yanda ménj Anutu eñeyaoc irec meme ic zéma mericqe ic wamma qambaña haiyec imuac mia kichihi wamma kecañec. ¹¹ Wañu ninzéj ninzéjaguc Sara eñeyaoc acguc héfiña kecma embac yanda wañec, néj sisipac ac wammiyec inénj ménzézé ménzézéya qahac imi ninzéjgéyec imuac niñac yawuñu imi séha ogicma sasala wañec, néj kilenj hériyaguc wawañawac kuha hamimia wañec. ¹² Imuac mia ic momacguc humumia ésécnec iwarunec sawaiguc ménisikilu sasala zéma kondunj giñgiñaguc sakasac qétéya olombinac séc qahac imuac séciguc qelihéra sasala hicñigic.

¹³ Ic imi enenj moczonj ninzéj ninzéjgina méndacma humudacgic. Wañu sisipac ac imuac héla ménda énécmiyu megic. Néj eñ lakec ou heyu hémma yaizézé ac wamma kecgic. Imuhuc kecma baeciguc neñañ ic kianj keczin zéma zéau énécmianjic. ¹⁴ Haka imi mia imuhuc zéanzu imi enenj imuhuc wamma eñañ ama baecgina waima hagic imuac mia liliñgéwiñ zé kichihi wamma kecanzu imuac hénia measarianzac. ¹⁵ Wañu eñañ ama baec waima hagic imuac niñqeliwunec imi nalé ménj béréñgéyu hia liliñgéwunec. ¹⁶ Wañu ienenj mia ama baec hiabia séc

mén kurumenjiguc heheya imuac qeriginanéj héngeneqec wañanzac. Imuac Anutu imi ionac Anutu zémimiawac gamuya ménda nimma ionac niñ wamma ama areña yanda mén mézézénggé énécmiyec.

¹⁷ Ninzénj ninzénjaguc Abaraham imi batucgémiyec nalé imuaru Isaka Anutuac buña qemiyec. Sisipac ac wammiyu meyec, néj naña momacguc sac hemiyec imi waimimanj zé efiyec. ¹⁸ Naña imuac mia, ac buña yomuhuc ézéyec, guac qelihécga zéénécmimia imi mia Isaka arunec hicñisai wammu. ¹⁹ Inénj Anutu imi humuc ic ionac sugina igucnec meqeli mimac niñ kuha hemizac imi niñhumuyec. Imuac ac héima zéni humuc igucnec melenj miyu meyecac séc wanzac. ²⁰ Ninzénj ninzénjaguc Isaka imi haka bianjguc hicñimac imuac wamma Yakop zéma Esau mozoc ac zéérécmiyec. ²¹ Ninzénj ninzénjiguc Yakop imi mia humumanj zé wañec imuaru Yosefe nañ hérera iorac mozocgé érécmima tac witiyaiguc héima namma Anutu sicgémiyec. ²² Ninzénj ninzénjaguc Yosefe imi humumañac zé wamma Israel ic embac enej kecma Izipte baec waima kemmu zéma sirawac zéma walac zéseli énécmiyec.

Moseac ninzénj ninzénj imuac hénia.

²³ Mose hicñiyu neñgoc mañgocya ierenj hényic merac imi hiabia soroc wañu ninzénj ninzénj giraiguc mia ic kewu Faraoc zézé seli imuac bac yandi yandi ménda wamma maso haréwéc séc musañgéyoc. ²⁴ Mose imi yandima ninzénj ninzénjaguc Faraoc bérarawac naña zémimiawac ménda wamma qequetali wañec. ²⁵ Imuhuc wamma késpedesic wawañawac siña, nalé hotoña heheya, imi waima néwécgeñac Anutuac ic embac iniguc momacnec qenzenj manzenj mihicñiwiñ zéma niñu sécgéyu hénia imuac méndarec. ²⁶ Wañu inénj bakia hiabia imuac kichihí wañec, imuac

niñac Kristoac wamma gamu qeque mihicñi mimia imuac niñu eñeña wañu Izipte baec igucnec soukiwa hinac mériañ imuhucya imuac niñu mamaya wañec. ²⁷ Ninzénj ninzénjaguc Inénj ic kewuac qeri gericyawac bac yandi yandi ménda wamma Izipte baec waima keñec. Wañu Anutu ménda héhénja imi kiwanénj héñec tanec, iwac muru héiseliyec. ²⁸ Ninzénj ninzénjiguc méréc merac unumuhuyec inénj Israel ic onac méréc merac hécgina ménda unumac niñac nagu sacyaguc ogicma keñkeña imuac kendonj zéma sac gilihéi imuac haka imi zéseliyec. ²⁹ Wañu ninzénj ninzénjiguc Israel ic enej konduj pésia imi baec dokuya qahac ésécnec qericma keñgic, néj Izipte ic ienenj imi batucgéma wañgic kondunénj hoturu énécmiyu humudacgic. ³⁰ Wañu ninzénj ninzénjiguc ienenj, ai meme 7, Yeriko ama areña yanda lelecgéma keñha wañgic demin selia imi bacgéma madarec. ³¹ Ninzénj ninzénjiguc hénia yanda embac Rahap imi kicgaleñ éréhéc luae qeérécmima érépésiyec. Imuac inénj acqeque ic iniguc momacnec ménda humuyec.

³² Wañu ac tosia némaciguc torogema zédacmañ? Gideon, Barak, Samson, Yipta, Dawidi, Samuel zéma, kua meme ic ionac suruc medacma zéwinec nalé henénzac imi ménda sécgéwacnec. ³³ Ninzénj ninzénjiguc ienenj héngaleñ ama areña yanda sasala unuma onagicgic, haka solaña wañgic, sisipac ac imuac hénia mihicñi énécmiyu megic, laion yañ kuagina mizicgégic. ³⁴ Geric bélañ lainja hégégic, sou zéra igucnec qizizingéma néngacgic, qeka meka igucnec seligigic, yaréiguc kucginaguc wamma téngin ic tosara baecgina igucnec hazéc hécgina ununesi wañ énécmigic néngagic. ³⁵ Wañu embac tosia imi enañ humuc ic hécgina qelima lilingégic munjguc énépésigic. Wañu ic tosia imi humuc igucnec yacyac

hiabia mihicjiwiñ zé zéra waiya mihicji énécmigic hulac énécmimuac niñ ménda wañgic. ³⁶ Wañu tosia ieneñ zédesi zéma, hihilocnéñ unuhéi imuac howura neniñgic. Wañu kileñ tosara imi señ hésa zéma, hésa ama imuhucyaguc qenzen manzen mihicjigic. ³⁷ Tosia ieneñ hocnéñ énérgic humugic. Tosia imi segenéñ meric énécmigic éréhéc wañgic. Tosia imi sounéñ qeric énécmigic humugic. Wañu tosia imi rama zéma noniñ séwéla aturuma musañgé amuma kenha wamma nene qahac kecma qenzen manzeniguc zéma hénia qahac sicsaoc wañ énécmigic kecañgic. ³⁸ Ic embac térya imuhucya onac imi baec yominéñ eeyaguc ménda wanzac. Ieneñ baec kisia zéma baec boña zéma banec zéma baec kifañaguc heyac wamma kenha wañañgic.

³⁹ Ic embac imuhucya imi moczon ninzéh ninzéhngina niñac Anutunéh zéhiaru énécmiyec, néñ kileñ zikizki acwac héla imi ménda mihicji énécmiyu megic. ⁴⁰ Némac niñ, Anutunéh neñañaru haka eeyaguc séc méñ mézézéñgédaru heyec. Imuac niñ neñañ qahac eñacnec sac Anutunéh niñu heyec imi hia mesolañimuac séc qahac wañec.

12

Yesunéh kekecac séséc mewininiyu hénziñ.

¹ Imuac nonac muru imi héipuc ic tuñ yanda imuhucyanéh hosusu tasétasé ésécnec lelecgé nénécmima nanzu. Imuac niñ iwawai tosara réwéri mihicji nénécmianzac imuhucya zéma biriawac hésa bénzéhñec dérécgé nénécmianzac imi momacnec héricdacma hénia nénécmizac imuac kucmama ménda wamma usuñnec kembñ. ² Wañu ninzéh ninzéhñinawac miñina kecma ninzéh ninzéhñina mesolañ nénécmianzac Yesu iwac mia kicnina hima héñseliwiñ. Inéh mia wésiaiguc

ségiségi hemiyec imuac wamma ic héñgeña véndara imuac zérabéra zéma gamu qeqeya niñac niñ éréhéc ménda wamma meselimaguc ou emma Anutuac tatic edamuyaguc imuac héiyaiguc taczac. ³ Ini kuc mama me ewa mama ménda wammu niñac Yesunéh biria ic ieneñ hazéc wammigic kileñ nañseliyec imi nimmanec kecmu.

⁴ Ini haka biria hazéc wammima yaré qema qebipima sacgina qocgéic mamacac séc ménda qemanec keczu. ⁵ Imuacnec ini nañhécgina pakeñ ac wañ énécmianzu ésécnec Miñ Kewunéh ackuazéc yomuhuc wañ énécmiyec, néñ imuac eluñ unuyec; Nañna Miñ Kewunéh mindiñi géñu niñna mamaya ménda wammac. Me ac wañgéñu qeriga ménda mamac. ⁶ Miñ Kewunéh ic méñ goiya héimianzac iwac mia zémindiñi qemindiñi wammianzac. Wañu ic embac énépésianzac séc hihilocnéñ unumindiñi wañ énécmianzac. ⁷ Zémindiñi qemindiñi imuac niñac wamma manam batuc hénia hénia imuhucgeñ nañselidacmu. Anutunéh ini eñeya nambérac héra ésécnec wañ énécmianzac. Dimuhuciguc nambérac héra ionarunec méñac méñ mañgocnéñ zémindiñi qemindiñi ménda wammiyu eñ kecmacac séc? ⁸ Zémindiñi qemindiñi imi nambérac moczon wañ énécmimia, imuac onac muru imi qahac wañu kecanzuiguc imi, ini nambérac begiñgé énécmimia wanzu néñ nambérac héra téñgéh qahac. ⁹ Séwininawac mañgoc hécnina ieneñ zémindiñi qemindiñi wañ nénécmigic kileñ eegina héi énécmianziñ. Imuac bec uñaninawac Mañgoc, séc méñ ogicma, niñtohoma kecbiñac ménda hezac me? ¹⁰ Séwiac mañgoc ieneñ imi niñgic hia wañu nalé hotoña sac zémindiñi qemindiñi wañ nénécmiangic, néñ Anutu imi neñañ iwac haka téryawac buña késa kecbiñ niñac mehiaru nénécmiman zé zémindiñi qemindiñi

wañ nénécmianzac. ¹¹ Zémidiñi qemindiñi hicñi nénécmianzac nalé imuhucgeñ imi imuac niñni ewa hiawac tanec ménda wamma ewa biricac buña tanec wañanzac. Néñ kecma andiaiguc imi, iminéñ nec meefiefi mihicñianzu imi onac muru, zémindiñi qemindiñi iminéñ kekec solañawac héla gocmia luaeyaguc mihicñi énécmianzac.

¹² Imuac mia ini zéwelecac méragina imi gagawiyu meyacmu. Wañu simiñgina héigic kuha qahac wañu meseli amumu. ¹³ Séwi hénaginawac wamma baec héna imi mindiñigic dindiña wañu, imuhuc wañgic hénagina tihorik qihorik imi mehiaru énécmimia wammac. Qahac wañu simiñgina nétéc qétéré wambac niñac.

¹⁴ Ini ic embac moczoñ yanda iniguc luae zéma kekec téréya imi méndacma kemmu. Méñnéñ méñ imuhuc ménda wamma Miñ Kewunina hémmuac séc qahac. ¹⁵ Ini hénqaleñ wañamuma kecmu, onarunec méñnéñ méñ Anutuac ewa hiawac buña imuac sigiwac niñac. Me sugcinaiguc gété howuraguc méñ séra qema yandima réwéri mihicñi énécmiyu iminéñ nec ic embac sasala mebiri énécmiwac niñac. ¹⁶ Ini galeñ mema kecmu, onarunec méñnéñ méñ nenedac momacgucac niñ wamma walac hicñi hicñiyawac mératéc buña imi andé qeyec Esau éséc nec kaisero wamma kecbu me Anutu ee héhéi ménda wammima kecbu niñac. ¹⁷ Ini iwac hénia ninzu éséc nec inéñ kecma mériañ mératéc memañ zé kic masiyaguc zésiac wamma welerec, néñ qaecgémimia wañec. Wañu ewa melenjac nanaña méñ ménda mihicñiyec.

¹⁸ Ini haréma keczu imi mia hémma osinimbiñac séc ménda wawaña Sainai baec boña imuhucya qahac. Baec boña imi mia geric bélaña zéma, siñi panamañ zéma, hosusu zapéla zéma, wiliñ wiliñ luhuc yanda zéma, ¹⁹ témuñac hétéñ yanda zéma, ac ewa imuhucyaguc. Ac ewa

imuac niñgic imi eneñ muñguc ménda énézémac niñac welecniñgic.

²⁰ Imi mia wañ beric acguc méñnéñ baec boña imuaru sicsaoc haréyu hocnéñ qegic humumac zéyu niñgic, imuac zézé seli ac wañ énécmiyec imuac ewaya bénzéñ nimmuac séc qahac wañec. ²¹ Iwawai kicinaneñ héhéña séc imuhucyaneñ imuhuc bac yandi yandi kuneñ yanda mihicñi énécmiyu Mose acguc bacna yandiyu zénéñna hirizac zéyec. ²² Néñ ini imi Zion boña Anutu kekecyaguc iwac ama areña yanda kurumeneñac Yerusalem harézu. Imuaru imi ségiségiac aria yanda hicñiyu, kua meme uña sasala ménda oloñ énéc énécmiwac séc zéma, ²³ méréc merac kurumeneñguc qacgina oénécmimia ionac hénaroiñ zéma, ic embac momac yanda ionac zégésigési ai miñina Anutu zéma, ic embac mesolañi énécmimia ionac uñahécgina zéma, ²⁴ Sisipac ac qeliawac miñ suc ic Yesu zéma, inéñ qocgé nénécmiyu Abelac sacya ogicma héipuc ac hiabia wañ nénécmianzac sacya hezac.

²⁵ Ini técgina nimma kecmu, ac énézéanzac i andé qewu niñac. Becnec baeciguc goro ac wañ énécmiyu andé qegic bakia melenéñ énécmiyu néñgacmuac séc qahac wañec. Wañu niñi yomi kurumeneñ igucnec goro ac nénézéanzac i andé qemaguc bakia imuac dimuhuc hia qiziziñgéma néñgacbiñ nec? ²⁶ Becnec imi ac hétéñ iminéñ baec imi mimiñzaliyec, néñ deguc imi sisipac ac yomuhuc zéma nénézézac; Ni méñgucnec baecnec sac qahac, néñ baec kurumeneñ momacnec mimiñzalimañ. ²⁷ Muñguc zéyec ac imi mia iwawai ménda mimiñzalimacac hezac iminéñ hehe seli hemacac niñ iwawai zéyu hicñima hezac. Mimiñzalimacac séc imuhucya imi netecgéyu qahac wammacac hezac imi zéasarizac. ²⁸ Imuac neñañ imi hénqaleñ ama areña méñ ménda mimiñ zalizaliawac séc imi mihicñi

nénécmiyu meziñ. Imuac mia ewa hia ac wammiwiñ. Imuhuc wamma ehéihéi wammima bac yandi yandi wamma Anutunéñ niñu sécgémacac séciguc mepé qepési wammiwiñ. ²⁹ Némac niñ neñañ Anutu imi onowisi wawañawac geric bélaña.

13

Welen qeque ai hiabia.

¹ Ninzén ninzén dacmuna tetcgia qahac siñgina niñamumu. ² Wañu ic kian ionac imi eluñ ménda unuyu welen qeénécmimu. Ic tosara ieneñ imuhuc wamma ménda inictegicmanec kua meme uña welen qeénécmigic. ³ Alahécgina hésa amaiguc onopocgic tacgic eñañ acguc momacnec onopoc énécmimia ésécnec nimma niñénécmimu. Ini acguc séwiginaguc keczu imuac niñ hénia qahac unuhéi wañ énécmigic réwéri mihicñima keczu imi onac niñénécmimu. ⁴ Ini moczoñ eu iniñ kekecac niñgic eeyaguc wañu hehe tatic eu iniña buña imi Anutuac kiwaiguc ménda qaorac qegic. Kaisero wamma eu iniñac kekec mebirima sicsaoc heanzu ionac imi Anutunéñ kitiwa ku énécmimac. ⁵ Miñ Kewu eñeyaoc nénézéma zéyecnéñ; Neñ ménda wai énécmimañ. Wañu onac eluñ ménda numac. Imuac niñac soukiwawac hémbaoc ménda wamma kecmu. Iwawai he énécmizac imuac niñgic sécgémac. ⁶ Imuac neñañ imi yomuhuc zéwiñ zé ewa éréhéc ménda wanziñ; Miñ Kewuna imi méra néñanzac imuac ni bac yandi yandi ménda wammañ. Baec icnéñ némaciguc biria wañ némmac?

⁷ Galeñ hécgina Anutuac ac kuazéc énézéañgic ionac kekecginawac héla imi dimuhuc hicñi énécmiyec imi hémma nimmaguc ninzén ninzéngina méndacma wammu. ⁸ Yesu Kristo imi orañ zéma deguc zéma tetcgia qahac imuhucyanec. ⁹ Imuac pakeñ ac hénia hénia méréra iminéñ ménda énépésima

kemmac. Ewa qerigina imi ewa hiawac buñanéñ meseligic hiabia wammac, néñ yaka neneac neun aciguc imi qahac, hénia ac imuhucya imi méndacma wañañgic imi onac méñ ménda méra énécmiyec. ¹⁰ Neñañ muru zaki térya méñ taczac. Wañu imuac qahaiguc seseac nene imi sel hali téryaiguc welen qema ai meanzu ieneñ nemu niñac qac buñagina ménda zéénécmimia. ¹¹ Imi mia képésic ninawac mulu buñawac hofac oo ic eñeñanéñ yañac sacya mema hali qeria téryawac térya imuaru kereñanzac, néñ séwibusuya imi demin séñgañgic gericnéñ ogic zedacma qahac wañanzac. ¹² Hénia imuac niñac Yesu imi acguc eñeya sacyanéñ ic embachéra météré énécmimañ zé sañgulañ yanda imuac séñgañgic qenzen manzen mihicñiyec. ¹³ Imuac neñañ imuhucyanec iwac gamu qeque imi huama hali térya séñgañgic iwac muru mekembiñ. ¹⁴ Baec yomuaru imi heheseli ama yanda méñ ménda he nénécmizac. Imuac méñ kecma bianguc hahaya imuac mia kic hihi wamma kecanziñ. ¹⁵ Imuac mia Yesuac niñ wamma nalé séc Anutu mepé qepésiac hofac omiwiñ. Mepé qepési legic iminéñ mia kua taséninawac héla gocmia wamma qac buñayawac héipuc ac wañanzac. ¹⁶ Haka hiabia zéma newa haleñ imi eluñ ménda unuyu wammanec kecmu. Haka imuhucya imi Anutuac kiwaiguc hofac oo ai héla tanec wamma ségiségi mihicñi mianzac.

¹⁷ Galeñ hécgina ionac ac imi niñ tohoma méra bacginaiguc kecmu. Ieneñ imi onac qeri uñaginawac wamma héngaleñ ai mewin zé eñaoc niñ gésigési ai mihicñimuac hezac ésécnec nimma ai meanzu. Imuac nañgé énécmigic ieneñ ai imi ségiségi wamma memu, néñ yaiwisisiñ wamma ménda memu. Imuhuc wañgic onac muru héla ménda hicñi

énécmiwac niṅac.

¹⁸Nonac niṅac wamma zéwelecmu. Nini imi ai meanziṅ séc haka eeyaguc wambiṅ zé siṅnina imuaru hezac imuac nonac muru qeri solaṅ he nénécmizac imi ninzégéziṅ. ¹⁹Ni focdac onac muru liliṅéma kemmaṅ niṅac méra némma zéwelecmu niṅac zéseli énécmizua.

²⁰Rama galeṅ yanda Miṅ Kewunina Yesu imi sisipac ac teteqgia qahac imuac sacyanéṅ humuc igucnec wagicma éréyec luaeac Anutu inéṅ mia ²¹ai hiabia hénia héniaiguc mesolaṅi énécmima eṅeya ewa siṅ méndacma ai memu niṅac meseli énécmiyec. Imuhuc wamma eṅeya kiwaiguc haka héṅ soroc sorocya Yesu Kristo inéṅnec sucninaiguc mihiçimaṅ zé ai meanzac. Eebipiya edamuyaguc iminéṅ iwac muru nalé teteqgia qahac hema emma hemac. Hélacnec!

²²Ninzéṅ ninzéṅ dacmuna hécna ni zéwelec énécmizua; Neṅ ac imi meduçnima oénécmizua imuac niṅ, meme seli acna waṅ énécmizua imuac niṅgic ménda birimac. ²³Waṅu zéwa niṅgic; Alanina Timoteo imi hésa ama igucnec bec hulacmigic ziki sipac qahac keczac. Inéṅ nalé ménda tecgéyunec hamaciguc nekawu hama inicbic.

²⁴Galeṅ hécgina zéma hénariniṅ téréya séc yaizézé acgina zézua. Italia baec igucnec tosara ieneṅ acguc yaizézégina zézu. ²⁵Ewa hiayanéṅ ic embac momac yanda onac muru he énécmimac.

Yakobo

Yaizé ac.

¹ Anutu zéma Miñ Kewunina Yesu Kristo iorac welen qe qe igira ni Yakoboné Israelac hicñisai kisic 12 igucnec hahaya baec séc tuima kecanzu onac yaizé ac énézúa.

Ninzén ninzén zéma ninjegic qinjegic.

² (2a) Dacmuna hécna, ³ ini imi ninzén ninzén ginawac manam batucné nanan seli mihicñi énécmianzac imi ninzu imuac niñac (2b) ini manam batuc hénia hénia hicñi énécmiyu séc imuac me imuac niñgic ségiségiyaguc wandacmac. ⁴ Waigic imuac me imuac bisiqatén kekecnén wanğéñu solañanima ic waziwaziya wamma imuac me imuac ménda hochésémañ. ⁵ Onarunec méñac méñ ninjegic qinjegicné séha ménda hemizaciguc, Anutu qesimiyu midacmac. Inén qesimimu séc ménda zéqetali énécmima ségina ogicma énécmianzac. ⁶ (6a) Ic méréñéñ ewa éréhéc wanğanzac imi kondun tembóna luhucnéñ qema mihilanğeyu yacma salalanğéanzac tanec wanzac. ⁷ Imuac mia ic imuhuyanén Miñ Kewuninawac murunec iwawai méñ memañ imuhuc ménda zéma nimmac. ⁸ Ic imuhuya imi hénia imuac me imuac kemmac séc ewa éréhéc, qeka meka wanğanzac. (6b) Imuac niñ ewa éréhéc komocdia dac méñ ménda wamma ninzénğéma zéwelecmimac.

Iwawai hemimia zéma ménda hemimia.

⁹ Ninzén ninzén ic méñ maqeqeya keczaciguc Kristoac qeriaiguc meyac mimiawac keczac imuac zézé ségiségi wammac. ¹⁰ Wanğ dacmuna méñnéñ hofi hinacyaguc kecanzaciguc zariñ éséc bura tima qahac wammac imuac niñac kekec mamayawac niñac Anutu nimmima

zéhiaru mimac. ¹¹ Kaiwe geric bélanğacnéñ éréma qézézac qeyu sélécgéma zuria imi mayu imuac kiwiya hiabia imi birima qahac wanğanzac. Ic hinac yanda ginaguc imi acguc aigina mema keñkeña imuac suraiguc imuhucyanec sélécgéma qahac wandacmu.

Manam batuc zéma séwiac siñ.

¹² Ic méñ manam batuciguc nanşelima kecanzac imi mérianğac wanzac. Meseliyu Miñ Kewunén niñu sécgéyuguc kekecac opoc edamuyaguc Miñ Kewunén héñsoroc wanğ énécmianzac ionac énécmimanğ zé ac zikima zéyec imi énécmiyu késamu. ¹³ Wanğ ic méñnéñ manam batuc hicñimiyu Anutunén batucgénénzac imuhuc ménda zémac. Anutu imi birianén batucgé mimacac séc qahac. Wanğ eñeyaoc imi ic méñac méñ ménda batucgé mianzac. ¹⁴ Wanğ ic méñac méñ manam batuc hicñimianzac imi mia eñeya siñ birianén hérémima kemma qatémianzac. ¹⁵ Wanğ siñ iminén tackecma héri haima késpedes mihicñianzac. Wanğ késpedes iminén yandima héri haima humuc mihicñianzac.

¹⁶ Dacmuna soroc hécna, galeñ megic ikoc wanğ énécmiwac niñac. ¹⁷ Ewa hiawac buña hiabia méñnéñ méñ zéma sese solañ méñnéñ méñ imi moczon ounec Mañgoc asac mararanğac iwac murunec mama haanzac. Iwac muru imi méñzé méñzé haka me ireha melenqeleña méñ ménda hezac. ¹⁸ Iwawai inén zéyu hicñima keczu imuac sucginaiguc neñañ imi héla gocmia walac walac wambinğ niñac eñeya ewa siñ méndacma ackuazéc hélanén héri haima mihicñi nénécmiyec.

Gezacnéñ ninija zéma niñ tohohoya.

¹⁹ Dacmuna soroc hécna, ini yomuhuc nimmu. Ic méñnéñ méñ focdac gezac haima nimmac, néñ ac bakia imi focdac ménda melemmac. Wanğ niñu biriyu qeria focdac

ménda yacmac. ²⁰ Qeri biricnéñ kekec solañ dindiña Anutunéñ niñu sécgéanzac imi ménda mihicñimac. ²¹ Imuac bec, niniñ qakola zéma kaiziliwen haka imi moczon hetecgé gilidacma, qeri uñagina añgén tiéncmimiawac kuha, qeri ginaiguc bec himic énécmiyu hezac ackuazéc imi goiya héima añgén tima héwiña héimu.

²² Ini ackuazéc imi enđac gezacginanéñ sac nimma ikoc ménda wañamumu, néñ niñtohoma moczon wandacmu. ²³ Ic méñnéñ méñ ackuazéc imi gezacnéñ sac nimma ménda wamma memac imi ic méñnéñ eñeya séwiac kic ségéraya wikiñiguc añanzac éséc nec wanzac.

²⁴ Eñeya añañu tecgéyu kenkecma kic tanera dimuhucya imi focdac eluñ qeanzac. ²⁵ Néñ ic méñ héna ac solaña késpedes iguc nec hulac énécmianzac imi hémma héngésima ménda eluñ qeyu wammanec kecmac imi wawañ memeya séc héla mériañ mihicñimac.

²⁶ Méñnéñ méñ eñeya niñac niñu Anutu ee héihéi wammimia tanec wañuguc kileñ ezelaña galeñ ménda mema eñeya ewa qeriya ikoc wañamumaciguc imi iwac ee héihéi wañmimiawac haka iminéñ eñomia wammac. ²⁷ Anutu Mañgocnéñ niñu buña suruc hiabia imuac ai lalaclalac solañ qeçeya wañanzac imi mia embac maléya zéma merac gupaña inicgaleñ wañ énécmima baecac wawañ meme biria iguc nec géšiamuma gocya qahac keckec imi mia.

2

Haka bakésasac nec ménda wammu.

¹ Dacmuna héčna, Miñ Kewunina Yesu Kristo edamuyaguc i ninzén géanzuiguc imi ic méñac méñ bakésasaciguc ménda énépésimu.

² Onac toçgotocgo amaiguc ic méñ méria merawaiguc bineñ golinéñ memeya haiyu hiñgaru owo maleku héñsoroc sorocgia hima éréyu duña

ic maqeqeya méñ owo malekuya qakolayaguc hama érémaciguc ³ ini ic owo maleku héñsoroc sorocgia hima érezac iwac muru liliñgé hémma you hama tatac hiabia yomuaru tacna zéma ic maqeqeya iwac niñac zéma gi hia imuaru nanna me hénaaiguc mama tacna zémuiguc imi ⁴ ini niñgic, eñañ eñaoc nec héngési wañamuma niniñ birianéñ niñgésima géšigési icya séciguc kecanzu tanec ménda wanzac me?

⁵ Dacmuna soroc héčna zéwa niñgic, Anutunéñ baec yomuaru ic maqeqeya gésima énépésima ninzén ninzén gina meyandi énécmima i siñ nimmianzu ionac mia iwac héngaleñ ama areña yanda ara zikima buña qeénécmiyec imi mératéc énécmiyu késagic. ⁶ Néñ ini imi néwécgeña ic maqeqeya mema titi wañ énécmianzu. Wañu méré méré eneñ yéwéri mihicñi énécmima aciguc onopocanzu me? Imi mia ic hinac soukiwaginaguc.

⁷ Wañu onac unuruma Kristoac tohotoho ichéra zéanzu qacgina eebipiyaguc imi ic soukiwaginaguc ieneñ zébiri qébiri ménda wañanzu me? ⁸ Ini imi kiwi téréyaiguc hezac séc gi geña niñac goi héihéi wañamuanzan éséc alagawac imuhuyanec wammiwésémañ zéyec héna ac eñeña imi niñtoho wañanzuiguc imi hia wanzu, ⁹ néñ ini goi héihéi imi bakésasaciguc soukiwa ic ionac nec wañ énécmianzuiguc imi késpedes wañkeczu. Imuhuc wañgic héna acnéñ késpedes ic zéma zétecgé énécmimac. ¹⁰ Méñnéñ méñ héna ac moczon niñtoho wamma kecma momacguc ménda tohoma qonzonton gémac imi, héna ac moczon yanda logizac wanzac. ¹¹ Imi mia kaisero ménda wambésémañ zéyec inéñ nec mia icac kekec humuiguc ménda opocbésémañ zéyec. Imuac bec kaisero ménda wamma icac kekec méñ humuciguc opoczaniguc gi bec héna ac imi logizan wanzac.

12 Ini imi nalé ménda sosoliyu hulac énécmimac niḡac énécmiyec héna ac qelia imuaru namma gési énécmimacac hezac. Imuac héna ac qelia imuac séciguc namma acgina zéma hakagina wammu. 13 Wésé niniḡ qahac hakagina waḡanzu ionac imi wésé niniḡ qahac zégési énécmimac. Wésé niniḡ iminéḡ zégésigési imi ogicma eḡeḡa wanzac.

Ninzéḡ ninzéḡ wawaḡ memeya qahac imi humumia.

14 Dacmuna hécna ic méḡnéḡ ni ninzéḡ ninzéḡnaguc keczua zémaguc wawaḡ memeya qahac kecmaciguc imi iwac muru némac hiabia méḡ hicḡimimac? Ninzéḡ ninzéḡ imuhuyanéḡ eḡeya hia mehiaru mimacac séc wanzac me? 15 Ic me embac dacmunagina méḡnéḡ séwi usuya zéma nene iwawaiya qahac kecanzaciguc 16 Onarunec méḡnéḡ kuanec sac ézéma ala, bénzéḡnec hama kenna; Kemma geric zonimma nene nena sécgé géḡu. Imuhuc ézéma séwiac iwawai méḡ ménda mimaciguc, ac iminéḡ némaciguc méra mimac? 17 Tanec imuhuyanec, wawaḡ memeyanéḡ ménda hemiyu ninzéḡ ninzéḡ eḡeya imi humumia wanzac.

18 Waḡu méḡ yomuhuc hia zémacac séc; Gi ninzéḡ ninzéḡnaguc, waḡu ni wawaḡ memenaguc, imuac ninzéḡ ninzéḡga wawaḡ memeya qahac imi nézéna hémma ni wawaḡ memenaiguc ninzéḡ ninzéḡna gézéwa héna. 19 Gi Anutu momacguc keczac imi ninzéḡgéanzaḡ. Imi hia wanzaḡ. Uḡa biria acguc iwac ninzéḡgéma zénéḡgina hiriyu kecanzu. 20 Oh, ic watalaḡa gi, ninzéḡ ninzéḡ wawaḡ memeya qahac imi gorosona wanzac imi niḡasarimaḡ zé waḡgézac me? 21 Neḡaḡ esaḡ ambécnina Abarahamnéḡ naḡa Isaka zaki téréya qahaguc haimiyec. Nalé imuaru Anutunéḡ ic solaḡa zémiyec. Gi ninna imi wawaḡ memeya niḡac qahac tanec

wanzac me? 22 Oloḡ ninzaḡ ésecnec ninzéḡ ninzéḡ iminéḡ iwac wawaḡ memeyaguc momacnec aiya meyc wawaḡ memeya néḡnec ninzéḡ ninzéḡa imi solaḡaniyec. 23 Imuac kiwi téréya méḡiguc yomuhuc zézac imi hélaguc waḡec, Abarahamnéḡ Anutu ninzéḡgé miyu haka imuac mia niḡu solaḡa waḡec. Waḡu ic imi Anutuac alaya zémimia waḡec. 24 Imi hénni, ic méḡnéḡ ninzéḡ ninzéḡnec qahac, néḡ wawaḡ memeyaguc niḡac wamma ic solaḡa zémimia wanzac. 25 Waḡu imuhucyanec héna yanda embac Rahap imi kicgaleḡ ic méli énécmigic* keḡcic imi unuruma héna méḡunec méli énécmiyu keḡcic wawaḡ meme imuac mia solaḡa zémiyec. 26 Séwi qeri uḡaya qahac hezac imi séwi humumia, imuhucyanec ninzéḡ ninzéḡ wawaḡ memeya qahac imi humumia.

3

Ezelaḡgina galeḡgému.

1 Dacmuna hécna, ini kiwi ic wamma keczin neḡaḡ képésicninawac kitiwa réwéria mihiḡiwiḡac hezac imi niḡasarima kiwi ic sécnina ménda ogicma wambiḡ. 2 Neḡaḡ moczoḡ yanda iwawai sasalaiguc qonzontoḡ géma mama nunuanzac. Imuac ic méḡ ackuazécyaguc képésira méḡ ménda hezaciguc ic imi solaḡ dindiḡa. Ic imuhuyanéḡ séwiya moczoḡ yanda pinzuḡ hai amuma dindiḡanec kecmacac séc wanzac. 3 Neḡaḡ becosic eneḡ acnina tohomu niḡac kuaginaiguc pinzuḡ haima séwigina moczoḡ hérékeḡ héréha waḡ énécmianziḡ. 4 Waḡu konduniguc zéic héḡcic. Zéic imi kuneḡ yanda, waḡu luhuc selianéḡ mihilaḡgéyu keḡanzac, néḡ qindi qindiḡiya komocdia dac imi haima nesinesi icyawac ewa siḡ hezac séc nesima keḡha waḡanzac. 5 Imuhucyanec ezelaḡ imi séwi ninawac kitiwa komodia méḡ, waḡu

* 2:25: Girik aciguc; kua meme ic.

wawañ meme kuneñ yandawac tétéc qeçe ac zéanzac.

Héngic, geric lokoc komocdia dac méñnéñ zélén baec yanda zeric qericdacma keñanzac imi hémma nimmu. ⁶ Ezelañnina imi geric lokora, biriayanéñ séwiya moczoñ meséçgé mima eñeya buña késayu séwiya imi iwac baec kurumeña wandaczac. Séwininawac kitiwa sasala sugginaiguc inéñ séwinina moczoñ yanda mebirima karisi hénia ésécñec leleçgéma kemma hicñisaiya hicñisaiya zeric qeric wañ énécmianzac. Wañu zeric qericac kuha imi geric siawac bélaña igucnec haanzac. ⁷ Yançesi hénia hénia zéma nei zuku hénia hénia zéma zinimokoleñ hénia hénia zéma konduñ qeriaiguc iwawai kekec ginaguc hedaczu imi icnéñ mebélacgé énécmigic ionac niniñnec méndac énécmianzu, néñ ⁸ ezelañnina imi ic méñnéñ méñ mebélac gémacac séc qahac wanzac. Imi biria ménda sima aiya meanzac. Wañu iwac muru imi kumiñ humuc mihicñi nénécmimianéñ séçgéma hezac. ⁹ Ezelañ iminéñnec neñañ Miñ Kewu mañgocnina mepésimima legicya héima iminéñnec acguc ic tosara Anutu eñeya tanera méndacma meénécmimia imi saecgé énécmianziñ. ¹⁰ Kua imi momacguc, néñ imuarunec mozoc ac zéma saec ac momacnec maanzac. Dacmuna héçna haka imi nimba ménda séçgézac. ¹¹ Doku kiwa momacgucnéñ doku saola zéma howuc howura momacnec mihicñi nénécmimac me? ¹² Dacmuna héçna, ini niñgic fik icac uranéñ oliwa gocmia hia haimac? Wañu waiñ icac uranéñ fik gocmia hia haimac? Qahacgucnec!, imuhucyanec doku howec yagucnéñ doku saula mihicñi nénécmimacac séc qahac.

Niñtegic qin̄tegic ou kurumeñ igucnec hahaya.

¹³ Onarunec mérénéñ niñtegic qin̄tegic zéma niniña asacasaria

keczac? Inéñ haka hiabia wamma gum bénzénzéña niñtegic qin̄tegicya igucnec hahaya iminéñnec wawañ memeya imi menénécmiyu hémbiñ.

¹⁴ Wañu onac ewa qeriginaiguc nimbupuc howuc kétiñkétiña zéma féngéc hakanéñ héwiwiñ gézaciguc ackuazéc héla qema tétéc qeçe zéma ikoc ménda wammu. ¹⁵ Niñtegic qin̄tegic imuhuya imi kurumeñ igucnec ménda maanzac, néñ baec igucnec zéma ic séwi siñ igucnec zéma Biria miñinawac murunec haanzac. ¹⁶ Hénia yomuhuc niñac mia imuhuc zézua; Nimbupuc zéma hémbaoc hezac imuaru hazéc zéma haka biria hénia hénia hezac. ¹⁷ Néñ niñtegic qin̄tegic kurumeñ igucnec hahaya imi walac ewa qeri météréya zéma luae, gum bénzénzén, niñtoho, wéséniniñ zéma héla gocmia hiabia sasala mihicñima bakésasac qahac, kiciguc welen qeçe qahac, imuhucya. ¹⁸ Luae qeçe icnéñ luae qesama kekec solañawac héla mihicñianzac.

4

Baecac ala siñ.

¹ Sugginaiguc euqac zéma tualefic imi dimuacnec haanzac? Imi mia séwi taséhéçgina sugginaiguc tosara euqac wawañawac siñginaguc keczu ionac murunec haanzac. ² Ewa siñ kuneñ yanda wañénéç mianzac, néñ ménda mihicñizu. Unu humu wañamuma nimbupuc wañanzu, néñ hia mihicñimuac séc qahac wanzac. Imuac mia ini euma hazéc ac wañamuzu. Wañu hénia héla imi zéweleçgina qahac kecanzu imuac niñac ménda mihicñi keczu. ³ Wañu zéweleçmima kileñ ménda mihicñizuiguc imi eñañ siñginawac menec qenec wammu niñac sigima zéweleçgic. ⁴ Kaiseroac ic embacya ini, baecac iwawaiyaguc ala wamma kekec imi Anutuac hazéchéra wamma kekec wanzac imi ménda niñacgézu? Imuac ic mérénéñ baec ala wammimañ zé

ewa ewa wañanzac imi eneyaoc Anutuac hazéra wawaña wanzac. ⁵ Ini kiwi téréyaiguc Anutunéh Uña Téréya méli nénécmiyu ewa qerinaiguc keczac Uña Téréya iminéñ mia nimbupuc wammacac séc wañ énécmianzac zéyec,* néh ini imi ac imuac niñgic enomia wanzac me? ⁶ Wañu imi sac qahac, néh inéh ewa hiawac buña kunéh yanda nénécmianzac. Imuac yomuhuc zéyec; Anutunéh tétéc qeçe ic nesi énécmiyu keñgic ewa qerigina memaamuma keczu ionac mia ewa hia wañ énécmianzac. ⁷ Imuac ini Anutu niñtoho wammimu. Imuhuc wamma Biria miñina hazéc wammimu. Imuhuc wammigic qizizihgé énécmimac. ⁸ Anutu hosucgémigic, imuhuc wañgic i acguc hosucgé énécmimac. Biria meme ic ini méragina zuacgic lalaclalac wammac. Ewa qerigina keñhéi hahéi wañanzac ini ewa qerigina métérégic lalaclalac wammac. ⁹ Qerinéñ yai wisisiñaguc zésiác wamma ewa biric wammu. Zédesigina melençgic zésiáciguc, zézé ségiségigina melençgic niñ yéwériiguc kemmac. ¹⁰ Miñ Kewuac kiwaiguc memaamumu, inéh meen énécmimac.

Ic tosara ménda niñgési énécmimu.

¹¹ Dacmuna hécna, zébiri qébiri ménda wañamumu. Mérénéñ mén dacmunaya zébiri mizac me gésimizac imi hena ac zébirima gésizac wanzac. Hena ac gési keczañguc gi hena ac tohotoho ic qahac, néh gésigési ic keczañ. ¹² Hena ac miñina zéma gésigési ic imi momacguc sac keczac. Inéh mia bénzéh añgéh tiénécmimac me bénzéh mebirí énécmimacac séc. Néh gi méré icnéñ alahécgina gési énécmianzañ.

Orangucac niñkumuma tétéc qeçe wammuc ménda hezac.

¹³ Zéwa niñgic, sugina igucnec tosara erac me orañ nini tauñ imuaru me imuaru kemma soukiwa ai mema kosia mema kecni yawuñ mén tecgéyu hawiñ. Imuhuc zéanzu ini ac yomi nimbésémañ; ¹⁴ Oranguc némacnéñ hicñi énécmimac imi ini ménda niñzu. Kekecgina imi némac iwawai? Ini imi baec wéséséya nalé hotoña dac kecma aocgéanzac imuhucya. ¹⁵ Imuac ini nénéwécgeña yomuhuc zémuac hezac, Miñ Kewuninanéh niñu sécgéyu nini kecma ai imi mewiñ. ¹⁶ Ini deguc tétéc qeçe ac enomia wamma séwi enéh wanzu. Wañu tétéc qeçe ac imuhucya imi moczoñ biria wanzac. ¹⁷ Imuac mia ic mérénéñ wawañ meme hiabia wawañawac séc niñtegic qinçtegicya hemiyuguc kiléh ménda wañu késpedesya wanzac.

5

Ic soukiwaginaguc ionac goro ac.

¹ Hinac zéma soukiwa yandaguc keczu ini gezac haima niñgic. Zéra waiya hicñi énécmimacac hezac imuac nimma qac siac wammu. ² Hinac mériañgina imi houdaru owo malekugina imi qakolanéh qedaczac. ³ Goli siliwaginanéñ hufenaguc wandaczac. Wañu hufenja iminéñ geric ésécnec séwi busugina nema heniagina zéaumac. Ini imi nalé tetcgiaiguc hinacgina qauqau haigic enzac. ⁴ Niñzu, ai ic tosara onac aiginaiguc héla tocogoc imuac ai boñagina añgétima ménda énécmigic ai boña iminéñ qaczac. Wañu tocgotocgo ai megic ieneñ siacgic Miñ Kewunina, Miñ Kewu Pupunda iwac geza-waiguc hiñgaczac. ⁵ Ini baeciguc hémbaoc wamma iwawai hiabianéh mezeric amuma kecma unu hézéh hézéhgiawac naléyaiguc ewa qerigina halécya dépañ yanda wañu

* 4:5: Tosara imi yomuhuc melemma ogic hezac; Anutunéh qerinaiguc uñanina hai nénémiyu hezac imuac héngalen wammianzac.

keczu. ⁶ Waņu ini ic solañã imuac mia képésicyaguc z ma zétecgéma qehumugic. Waņu in j musuqeqe ac m j m nda melen   n cmiyec.

Qenzerj manzerjiguc nanjselimu.

⁷ Imuac dacmuna h cna, ini nal  horugiyu nanjselimanec kecgic Miņ Kewunina har mac. Himicnec qimicnecac icyan j h la gocmia baec igucnec hicņianzac imuac mambéc kecma niņselima kia naléya z ma kaiwe naléyawac* mambéc kecanzu.

⁸ Ini acguc ewa qerigina niņseligima nal  horua nanjselima kecmu. Miņ Kewuninawac hahayawac nal  imi ducņizac. ⁹ Eņacnec diric doroc ac m nda waņamumu, ac imi tohoma kecgic g sig siac z ran j qizizinj  énécmima kemmac. Niņzu gésigési icn j hosucgé énécmima naguiguc s ņganņeņ nanzu. ¹⁰ Dacmuna h cna, kua meme ic Miņ Kewuninawac qaraiguc z gic i inicgic zérabéra z ma mambéc kecec horua imuac s s cgina wammu. ¹¹ Niņzu nanjselima kecanzu ionac nimma mérianñ ginaguc zéanzij. Ini Yop ac nanaņ seli imi gezac ginanéj niņgic. Waņu Miņ Kewuninanéj tetecgiaiguc dimuhuc wammiyec imi oloņnindaczu. Miņ Kewunina imi m ņac m j ogicma ewa biric z ma w s  niniņ kunej yanda waņ nénécmianzac.

¹² Dacmuna h cna, ac m j méndagucnec zéselimu. Ac imuac niņgic ac tosara onogicma réwéria wammac. Kurumen ac qaraiguc me baecac qaraiguc iwawai tosara m ņac qaraiguc koroma m nda zéselimu. Niņgic oaec waņu oaec z mu, waņu qahac waņu qahac z mu. Imuhuc m nda waņgic, k p sic ginaguc z  n cmiwac niņac.

¹³ Onarunec m j m j yéwéri mi-

hicņizaciguc imi Anutu zéwelec wammimac. M j m j m j ségiségiiguc keczaciguc imi mep 

Niņz ng ma zéwelecmu.

¹³ Onarunec m j m j yéwéri mi-hicņizaciguc imi Anutu zéwelec wammimac. M j m j m j ségiségiiguc keczaciguc imi mep 

qepésiac legic héimimac. ¹⁴ Onac murunec m j hafi zepayaguc keczaciguc imi h naoriņ ionac qeriac galen  unuruyu hama Miņ Kewuninawac qaraiguc hal cn j naec mima zéwelecmu. ¹⁵ Z welecgina niņz j niņz nginaiguc wawaņa imi hafi ic mehiaru  n cmimac. Miņ Kewuninanéj hafiya igucnec meyacmimac. Waņu k p sic m j waņeciguc imi acguc waimimac.

¹⁶ Imuac bec k p sicgina z zuac waņamuma hafiġina hiarumac niņac naņg  amuma zéwelec wammu. Ic solan n j zéweleru kuhaguc z ma hélaguc waņanzac. ¹⁷ Elia imi héniaya ic omya neņan  ésécnec, n j in j kia m nda hamac niņac solan nec weleru yawuņ haréwéc z ma maso 6 imuac s c baeciguc kia m nda mayec. ¹⁸ Waņu muņguc weleru kurumen n j kia haiyu mayu baecn j h la mihicņiyec.

¹⁹ Dacmuna h cna, onarunec m j m j ackuazéc h la waima rouc keru ic m j m j naņg miyu liliņgéma hamaciguc imi ²⁰ naņg miyec in j liliņgéma hayec iwac qeri uņa imi humuc igucnec aņg ņa tima k p sicya sasala osodaczac. Ini h nia imi niņteġicmu.

¹⁹ Dacmuna h cna, onarunec m j m j ackuazéc h la waima rouc keru ic m j m j naņg miyu liliņgéma hamaciguc imi ²⁰ naņg miyec in j liliņgéma hayec iwac qeri uņa imi humuc igucnec aņg ņa tima k p sicya sasala osodaczac. Ini h nia imi niņteġicmu.

* 5:7: Girik aciguc; Kia walaha z ma kia tetecgia.

1 Petero

Yaizéze ac.

¹ Yesu Kristoac Méliméli ic ni Pertonéj Ponto, Galatia, Kapadokia, Asia komoc, zéma Bitinia baec séc Anutuac hénaorin kian éséc nec héndemma kekera ² Anutu mangoc ninanéj ménda hicnjicnec bec niyéncmima Uña téréyanéj météré énécmiyu niñtoho wanjic, Yesu Kristoac sawanéj naec énécmima* gési énécmima énépésiyec onac mia kiwi yomi oénécmizua. Ewa hiaya zéma luaeyanéj onac muru sécgéma hema kecmac.

³ Mepésimini, neñan miñ kewunina Yesu Kristoac mangocya Anutunéj wésé ninin kunenec sécgémiyu Yesu Kristo i humuc ic sugina igucnec meqeli mima hena imuacnec neñan keckec qelia mihicni nénécmiyu niñkinzénj qeli qeli he nénécmiyu kecanzin. ⁴ Imuhuc wamma onac niñ wamma kurumenjic iwawai haihaiya hezac, ménda houhouya, ménda zapi qeqeya, ménda qahac wawaña, imi mératéc memu. ⁵ Ini imi nalé tetecgiaiguc anjénj titi haka mewininimanj zé niñu heyec imi késawin zé ninzénjégic Anutuac kuhanéj incgaleñ wanj énécmiyec. ⁶ Imuac qeriginaiguc ini ségiségi wamma kecanzu. Wanj hicni énécmimacac hezaciguc deguc manam batuc yéwéria hénia hénia niñac wamma nalé hotonadac niñyéwérimu. ⁷ Imi mia ninzénj ninzénjina imi goli gericnéj batucgéyu qahac wammacac hezac imuac séha ogicma hiabia wanj Yesu Kristoac hahayawac naléiguc mepé qepésigina zéma edamugina zéma eebipiginaguc wammu niñac réwéri imuhucya hicni énécmikeczac. ⁸ Yesu imi ini kicginanéj ménda héngic, néj kilen siñniñ wammianzu. Deguc acguc

ménda hénzu, néj kilen ninzénjégéma ségiségi méj edamuyaguc hénia zéasariwinjac séc qahac imuhucya nimma kecanzu. ⁹ Imi mia ninzénj ninzénjginawac héla, qeri unaginawac anjénj titi imi énécmiyu memuac hezac imuac niñ imuhuc imuhuc ségiségi wamma kecanzu.

¹⁰ Anjénj titi imuac mia kua meme ic tosara ieneñ ewa hiaya onac muru mama hamacac heyec imuac héiqelima seliseli wamma hochoc ai megic. ¹¹ Megic ionac ewa qeriginaiguc Kristoac unanéj Kristo eneyaoc imi qenzen manzenj qema kecma imuac andiaiguc kiwi edamuyaguc wammac zéma walac énézéyec. Énézéyu ieneñ ic méréneñ Kristo wanzac me némac naléiguc hicnimac zéma hochoc ai megic. ¹² Ic ieneñ imi enañ ménda welenj qeamugic, néj onac welenj qeénécmigic imuac zéau énécmiyu niñsarigic. Wanj imi mia Uña Téréya kurumenj igucnec mayec inéj buña suruc hiabiawac welenj qeqe ic nanjé énécmiyu degucmi buña suruc hiabia onac énézégic nindacgic. Wanj kua meme unj enenj acguc hénia imi héntegicbiñ zé wanzu.

¹³ Imuac ini ewa qeriginawac rikunja zikima zéréñ qéréñ wamma séwiac siñgina helanzi amuma kecmu. Wanj Yesu Kristo hicnjitegicmac nalé imuaru inéj ewa hiawac wanj énécmimac. Imuac niñ ini imuac mia moczonj niñkinzénjégéma kecmu. ¹⁴ Kua tohotoho nambérac éséc nec kecmu, néj bec nec ménda niñtegitma kecgic imuaru siñ biria méndacma kecgic haka tanera imuac ménda tohoma kecmu. ¹⁵ Téréya miñina unuruyec iwac séciguc namma ini acguc wawañ memegina séc, ic téréya kecmu. ¹⁶ Ac yomuhuc mia ooyawac heyu imuhuc zézua; Ni téréya kecza imuac niñ ini acguc téréya kecmu. ¹⁷ Ini Mangoc zémima qac héhélianju inéj niñgési énécmimanj zé icya icya

* **1:2:** Sawanéj naec énécmima; Mmh 24:3-8, Heb 9:18-21.

séwi tanecgina ménda hémma ai memegina hémma niñénécmanzac. Imuac baeciguc ic kianj kecma eeya séha héimima kecmu. ¹⁸ Ini ninzu ésécnec esañambéc hécgina ionac héná tima haka eñomia wañangic imuacnec aňgéh tiénécmiyec imi siliwa me goli ésécnec iwawai kecma qahac wañanzac imuhucyanéh boj héré ménda meénécmiyec. ¹⁹ Rama wizi kukuya qahac kitic Képésira qahac ésécnec kekera Kristo iwac sacya eeyagucnéh boj héré meénécmiyec. ²⁰ I imi baec kurumeñ ménda zéyu hicñiyecnec gésimimiawac kerec. Wañu nalé tetcgia yomuac onac niñ wamma mewininimiyu hicñiyec. ²¹ Ini imi humuc ic sugina igucnec Kristo i meqelimima kiwi edamu asahanéh héimiyec Anutu iwac mia wamma Kristonéh énépésiyu ninzéhgeanzu. Imuac onac ninzéh ninzéh zéma niñkinzéh imi Anutuac muru hezac.

²² Ini ac héla imi niñtoho kecma† onac qeri uñagina imi météréma ninzéh ninzéh dacmuna hécgina hélacnec goi héihéi wañ énécmianzu, imuac ewa qerigina lalacnec zéma qerigina dumuñanéh siñniñ wañamuma kecmu. ²³ Ini muñguc qelima hicñigic imi gocmia kecma houanzac imuhucyaiguc qahac, néh gocmia ménda houhouya igucnec hicñigic. Imi mia Anutuac ackuazéc kekecyaguc tetcgia qahac kecanzac imi mia. ²⁴ Hénia imi yomuhuc; Ic séwigina momac yanda imi zariñ ura ésécnec. Wañu kiwi edamugina imi zariñ zuria ésécnec. Zariñ ura imi kaiwenéh zeyu sélécgéanzac. Wañu zariñ zuria imi bura tima maanzac. ²⁵ Néh Miñ Kewuninawac ackuazéc imi tetcgia qahac heanzac zéyec. Wañu ackuazéc imi buña suruc hiabia zéau énécmimi niñgic imi mia.

2

Baña kekecyaguc Yesu zéma

iwac aňgéh tiénécimia.

¹ Imuac bec, kaiziliweñ haka hénia hénia zéma ala batuc haka hénia hénia zéma ikoc zéma nimbupuc zéma zébiriqébiri hénia hénia imi moczonj gilidacgic keñu. ²⁻³ Miñ Kewuac goi héihéiya imuac siña ninzuciguc, merac sacsac ésécnec qeriginanéh namu téréya niñac wammu, imuhuc wamma yandima aňgéh titiiguc keremmu. ⁴ Wañu ini imi baec icnéh qéfacgégic, néh Anutunéh niñu eeyaguc wañu eñeya buña gésimiyec baña kekecyaguc Yesu Kristo iwac muru hamu. ⁵ Hagic hofac oo ic areñhéra téréya wamma mulu manañ hofac hiabia Anutunéh siña nimma aňgéh timacac sécya omimu niñac, Yesu Kristonéh hoc kekecyaguc ésécnec meyac énécmiyu toroqe amuma amaya téréya wamma keczu. ⁶ Kiwi téréyaiguc ac ménj yomuhuc ooyawac hezac; Héngic, ni Zion ama imuaru baña ménj wañgoñaguc sérañ éséc buña qemima haizua. Wañu ic mérénéh ninzéhgé mimac imi gamusiñ qamusiniñguc ménda opocopora wammac zéyec. ⁷ Imuac niñac ninzéhgézu onac muru imi eeyaguc wanzac, néh ménda ninzéhgézu ionac muru imi hoc ménj mericqe ic eneñ héñara mema gilicgic keñkeña iminéh ama wañgoñaguc hiñgacma ama imuac oruha wamma taru ⁸ tosara hoc imuaru qonzonj tonjéanzu. Wañu zamanziñ hoc imuaru mama unuanzac zéyec. Imi mia ackuazéc ménda tohoanzu imuac niñac mama unuanzac. Wañu ic imuhucya imi imuhuc wammu niñac hezac.

⁹ Wañu ini imi siñi tunumañ yanda igucnec héihéré énécmima edamuya hiabia soroc imuac qeraiñguc onoporec iwac hénia hiabia zéau énécmimu niñac hénariniñ héra buña qeénécimia zéma hofac oo ic, ic kewuac séc eñeña zéma iwac héngalenj ama areña yanda

† **1:22:** Ac héla imi niñtoho kecma; Kiwi méránéh ooya tosaraiguc Uñawac kuhanéh.

téréya zéma ic embac eņeya buņa qeénécmimia wamma keczu. ¹⁰ Ini imi becneć ic embachéra ménda kecgic, néj deguc imi Anutuac ic embachéra wamma keczu. Waņu becneć imi wésé ninij ménda waņ énécmiyu kecgic, néj deguc imi wéséniniņ waņ énécmiyu keczu.

Anutuac welenqege ic kecmu.

¹¹ Ala sorochéćna, meseli énécmima zézua, onac imi baeciguc ic kian zéma ic qaņ éséćneć nimma qeri uņaginawac hazéc wammima yaréya qeanzac séwigina imuac siņ imi sigima kecmu. ¹² Ic enia ionac suc ginaiguc wawaņ memegina hiabianec wamma kecmu. Biria meme zéma zébiriqébiri waņ énécmianzu ieneņ onac ai meme hiabia imi hémma Anutuac hahayawac naléiguc* qac buņaya mepésimu.

¹³ Miņ Kewuac niņac wamma hénac hénia hénia icnéj zéseligic imi moczoņ tohodacmu. baecac ic kewu eņeņa me ¹⁴ inéj méli énécmiyu hama haka biria wanzu taségina melené énécmima, haka hiabia wanzu bakia hiabia melené énécmianzu baec galeņ imi onac imuhucyanec waņ énécmimu. ¹⁵ Hénia imi yomuhuc; Wawaņ memegina hiabia iminéj ic diwi qiwiliņa ionac acgina sic saocya imi méwéćgému iminéj mia Anutuac ewa siņ wanzac. ¹⁶ Eņaoc eņa kekeć miņina kecmu, néj imuac kuhanéj biria ménda musaņgéma wammu. Waņu Anutuac welenqege ichéra éséćneć kecmu. ¹⁷ Ic moczoņneć ee héihéi hiabianec waņ énécmimu. Waņu ninzéz ninzéz dacmuna héćgina siņniņ waņ énécmima Anutuac bac yandi yandi wamma baecac ic kewuya ee héihéi waņ énécmimu.

Qenzeņ manzeņ kekećac séséc.

¹⁸ Welenqege ic ini zénéj hirihiri wamma miņ héćgina ionac ewa bacginaiguc memaamuma kecmu.

Waņu ic kuneņ héćgina hiabia bénzérņa ionac sac qahac, néj goi biric waņ énécmianzu ionac muru momacneć imuhuc waņ énécmimu. ¹⁹ Réwéri hénia qahac mihicņi énécmigic Anutu niņqelima bisima kecmu imi haka hiabia soroc. ²⁰ Képésicgina niņac unuhéi waņgic bisiqatéz wammuiguc némac niņac zéhiaru énécmimac? Haka hiabia wamma qenzeņ manzeņ mihicņima efima bisimu imi Anutuac kiwaiguc haka héņsoroc sorocgia wammac. ²¹ Hénia imuac mia ini héihéré énécmimiyec. Kristo imi acguc onac wamma qenzeņ manzeņ mihicņi migic bisima séséc waņ énécmiyec imi ini hémma eņeya hénaneć méndacma tima hamu zéma imuhuc waņ énécmiyec. ²² Inéj kępésic mén ménda waņec. Waņu kuaya igucneć ikoc ac mén ménda zéyec. ²³ Zébiri migic kitiwa ménda zébiri énécmiyec. Qenzeņ manzeņ mihicņi migic ménda tericgé énécmiyec, néj baec ic solaņanec gési nénécmianzac iwac mériaiguc eņeya haiamuyec. ²⁴ Waņu iciguc qegic namma eņeya séwiiguc neņa kępésicnina bisidareć. Imi mia neņa kępésicac muru humuma haka solaņawac muru qelia kecbiņ niņac imuhuc waņ nénécmiyec. Inéj wiziyaguc waņu ini hiarugic. ²⁵ Becneć imi rama éséćneć rouc wamma keņgic, néj deguc imi uņaginawac rama galeņ zéma héngaleņ miņina kećzac iwac muru liliņgéma hama keczu.

3

Eu iniņ onac pakeņ ac.

¹ Iniņhéćgina ini imuhucyanec euhéćgina ionac acgina niņtoho waņ énécmimu, imuhuc waņgicguc tosara Anutuac ackuazéc ménda niņtohoanzu imi eneņ acguc iniņ héćgina ionac acgina niņac qahac, néj wawaņ memegina niņac wamma liliņgéć anğéj tiénécmimacac séc wammac. ² Hénia

* **2:12:** Anutuac hahayawac nalé; Luk 19:44, Mmh 3:16, Mmh 32:34, Leg 58:6.

imi yomuhuc; Bac yandi yandi wamma hakagina qala qalanec wamma kecgic inicdaczu. ³ Oruc mizics me soron goli me zari maleku tanera hénia hénianéj séwaginaiguc ménda mezeric qezeric wammu, ⁴ néj ewa qeriginaiguc qeri ic sanjima hezac imuac mia wamma memaamuma luae ménda houmacac séc imuhucyanéj mia mezeric amuma kecmu. Imuhucya imi Anutuac kiwaiguc eeyaguc yanda wañanzac. ⁵ Becnec embac téréya tosara niñkumugina Anutuac muru haima kecgic ienej acguc imuhucyanec wamma euhécgina ionac acgina niñtoho wamma haka iminéj mezeric amuma kecañgic. ⁶ Saranéj Abarahamac miñna zémima niñtoho wammiyec ésécnec ini acguc haka hiabia wamma haka tosara zénéj hirihiriyawac séc mihicñima kilej bac yandi yandi ménda wamma kecma iwac* bérachéra wandaczu.

⁷ Embac euhécgina ini imuhucyanec niñtegic qin̄tegicgina méndacma iniñ hécgina iniguc kecmu. Embac imi zéic bébélacgia ésécnec, wañu kecec hémbénaña ewa hiawac énécmimia imi momacnec mératéc memu imi niñtegicma eegina héiéncmimu. Imuhuc wañgic zéwelecwelec ginanéj néhé néhéla qahac wammac.

⁸ Acna metecgéma zéwa niñgic; Ini moczon yanda ewa momaciguc kecma méñac méñ wésé ninin̄guc dacmuna ésécnec goi héihéi wañamumu. Wañu ewa biric wañamuma memaamuma kecmu. ⁹ Haka biriawac haka birianec, zébiri qébiriawac zébiri qébirianec ménda melej énécmima kilej mozoc ac hiabia wañ énécmimu. Imuhuc wamma mériañ imi mératéc memu niñac héihéré énécmiyec. ¹⁰ Imuac mia kekecac goiya héima nalé hiabia mihicñimañ zé wanzaciguc ezelaña neuj héimima ac biria ménda wamma kua tasiaya iminéj ac ikora ménda zémac. ¹¹ Wañu biria igucnec

lilingéma haka hiabia wammac, wañu luae kecec niñac hochoc ai mema seligima nesima méndacmac. ¹² Imuac hénia imi yomuhuc, miñ kewuninawac kiwa imi ic solañawac muru hiyu keñanzac. Wañu gezawa imi ionac zéwelec welecginawac haiyu heanzac, néj haka biria wañanzu ionac imi kic ségérayanéj tawi énécmianzac zéma zéyec.

¹³ Wañu seliseli wamma haka hiabia wamma kecmuiguc méréneñ zéra waiya énécmimac? ¹⁴ Wañu haka solañawac wañgic unuhéi wammu imi ségiségi ginaguc. Némac iwawai niñac ic tosara bac yandi yandi wañanzu imuac mia ini bac yandi yandi ménda wamma bac zazac ménda wammu, néj ¹⁵ ewa qeriginaiguc Kristo i miñ kewuginawac buña métérégic kecmac. Wañu ewa qeriginaiguc niñkumu hezac imuac hénia qesi nimbiñ zé wañgic bénzénec melej énécmimañ zé nalé séc zéréñqéréñ wamma kecmu, ¹⁶ néj gum bénzénzén zéma ee héihéiiguc wammu. Wañu ewa kétin̄kétin̄ ginanéj qala qalagianec hemac. Imuhuc wañgic onac wawañ meme hiabiawac zébiri qébiri wañ énécmimu imi enej mema titi hakaginawac gamugina mihicñimu. ¹⁷ Haka hiabia wamma qenzen manzen mihicñimu imi Anutuac ewa siñ wanzaciguc haka biria wamma qenzen manzen mihicñimu imi ogiczac. ¹⁸ Kristo imi hatac momacguc kápésic ic momac yanda onac niñ wamma humuyec. Ic solañanéj neñañ kápésic niñac mulu meyec. Imi mia nonagicma Anutuac muru kemma nonopocmañ zé imuhuc wañec. Inéj mia séwiiguc qegic humuyec, néj uñaiguc imi meqelimiya kekecyaguc wañec. ¹⁹ Inéj uñaqac kemma uña tosara humucac hésa qatéciguc kecgic ionac ackuazéc zéau énécmiyec. ²⁰ Imi enej mia becnec Noanéj zéic miyacgéma keru

* 3:6: Sarawac.

nalé imuaru Anutunéh nalé horua qeri bénzéhiguc mambéc énécmiyu acqege wanjic ienen mia. Wanu zéic imuac qeriaiguc emma doku igucnec anjén tiénécmimia ionac zanjégina imi 8 sac wanec. ²¹ Doku imi Yesu Kristoac humuc igucnec yayac niñac deguc imi melemma anjén titiac asé kiwiya wanzac. Imi mia doku naec haka imi mia. Wanu imi mia séwiac késpedes zuac énécmiawac iwawai qahac, néj ewa kétéjketinj solanjanéh Anutu mihicniman zé hénima kenjena imuac asé kiwiya wanzac. ²² Yesu imi kurumenju emma Anutuac méra héiyaiguc taczac. Taru kua meme uña zéma ai memeac qac buñaginaguc zéma kuc buñaginaguc ienen iwac méra bacyaiguc kecdaczu.

4

Anutuac goi héihéi imuac welen qeque ic hiabia.

¹ Kristo imi séwiyaguc qenzen manzen mihicniyec imuac niñ, ini acguc Yesu niñec séc nimma ninin iminéh yaréac malekugina ésécnec héiamumu. Séwiiguc qenzen manzen niñec iminéh késpedes igucnec elinjé amuanzac. ² Elinjéamuma inéh baecac kekec hemizac séc muñguc siñ biria ménda méndacma Anutuac ewa siñac sac méndacma kecmac. ³ Ini kaiseroac siñ zéma hémbaoc zéma niñgoñ zéma nezéléléh zéma newa qewelon zéma baniarawac ireha welen qema ic enia wananzu ésécnec haka imuhucya becarunec wamma hama nalé hiadac audaczu. ⁴ Wanu enen imi i iniguc iwawai auquma kekec imuac qaonaguc ménda hololoma kenjic, ienen inicma niñgic haka mérera wanu zébiri qébirinéh qacginaguc héigic enzac. ⁵ Wanu ienen kecmac humuc zéma kic qeli kekec héniaquina niñgési énécmimac niñac zéréh qéréh wamma keczac iwacmuru héniaquina zéaumuac hezac. ⁶ Hénia imuac niñac mia humuc ionac muru buña

suruc hiabia imi momacnec zéau énécmimia wanec, hénia imi ic embac kic qeli kekera ésécnec niñgési énécmimia wammac, néj uñaiguc imi Anutuac hénia séc kecmu niñac imuhuc wan énécmiyec.

⁷ Iwawai momac yanda imuac nalé tetecgia ducñizac. Imuac bec niniñgina asac asarianec kecmac séwiac siñ waima zéwelec wamma kecmu. ⁸ Goi héihéinéh késpedes sasala hoturu énécmianzac imuac niñ hénia yomuac niñgic tosara onogicma enen wanu qeriginanéh goi héihéi wanamuma kecmu. ⁹ Ini njindic njunducya qahac welen qeamuma kecmu. ¹⁰ Anutunéh ic embac enac enac ewa hiawac ai buña hénia hénia énécmiyec séc ama galeña hiabia wamma Anutuac ewa hiawac buña hénia héniaiguc welen qeénécmimu. ¹¹ Ic méñnéj ac méñ zéman zé Anutuac ackuazéc ésécnec zémac. Wanu méñnéj méñ welen qeénécmiman zé Anutunéh kuc miyu wanzac ésécnec wammac. Imuhuc wanu ai hénia héniaiguc Yesu Kristoac qaraiguc Anutunéh edamuyaguc wammac. Iwac muru mia edamuya zéma kuc yandanéh nalé tetecgia qahac hema kecmac. Hélacnec!

Qenzen manzen Kristoac tohotoho ichéra neñañ buña.

¹² Ala sorochéna, ini batucgé énécmiman zé zéra waiya geriwagucnéh hicni énécmiyu haka mérera hicni énécmizac ésécnec ménda aurimu. ¹³ Wanu ini ken kecmac iwac eebipiya wininimac nalé imuaru ewa hia nimma zézé ségiségi wammu niñac Kristoac qenzen manzenaguc toroqema ségiségi wammu. ¹⁴ Ini Kristoac qara niñac wamma zébiri qébiri ac wan énécmimu iguc imi zézé ségiségi ginaguc wanzac. Imi mia Uña eebipiyaguc, Anutuac Uña iminéh qacginaiguc keczac imuac niñ imuhuc zéua. ¹⁵ Sucginaiguc méñnéj méñ biñ suña me kowu

nene me haka biria me kua suruj ic éséc nec ménda wanjic qenzen manzenj ménda mihicnji énécmimia wambac nijac. ¹⁶ Wanj Kristoac ic kecma qenzen manzenj mihicnji énécmimia wanj gamugina ménda nimmu, néj nénéwécgeja Yesuac qara nijac Anutu mepésimu. ¹⁷ Anutuac ama nejanjguc gésigési ai hénima memac imuac naléya ducnjzac. Nejanj muru walac hénima gési nénécmimaciguc ic embac tosara buja suruc hiabia imi ménda tohoanzu ionac tetecgia imi yei dimuhuc wammac? ¹⁸ Wanj ic solajanénj anjéj titi mihicnijmanj zé ai yanda wammaciguc, Anutu eeya ménda héimianzu imi enej zéma késpedesic ic ienenj nananj dimuaru nammu? ¹⁹ Imuac Anutuac ewa sij tohoma zéra béra mihicjimu ienenj imi haka hiabia wamma qerij ujanina imi mihicnji mihicnji minjina ménjzé ménjzéya qahac iwac muru qutuñgé amumu.

5

Anutuac rama dimuhuc galenjé énécmiwinj?

¹ Sucginaiguc qeriwac galenj ini ni momacnec qeriwac galenj wawaja zéma Kristoac qenzen manzenj imuac héipuc ic zéma edamuya wininiyu toroqemanj nij zénénéja nejj zéhinoc wanj énécmizua. ² Sucginaiguc Anutuac rama tunj keczu imi galenjé énécmimu. Zénanjgéiguc qahac, néj Anutuac ewa sij méndacma enanj sinjananénj wanj énécmiyu inicgalenj wanj énécmimu. Wanj soukiwa nijac hémbaoc wamma qahac, néj welenj qeénécmiwinj zé seliseli wamma memu. ³ Wanj nijkumu énécmima ic embac méraginaiguc onoporu keczu i kewu ménda wanj énécmimu, néj rama tunj ionac muru haka hiabia énézégic héngic kecmu. ⁴ Imuhuc wamma kecgc rama galenj ionac kiwaginanénj hamac nalé imuaru ic kewuac opoc edamuyaguc ménda méiméiya énécmiyu memu.

⁵ Ic qapé wilija, ini imuhuyanec kua memegina nijtoho wanj énécmima moczonj yanda enjaocnec memaamuma haka iminénj malekugini éséc nec héima kecmu. Anutu imi séwi enej ic hazéc wanj énécmianzac, néj memaamuma kekec ionac imi ewa hiawac wanj énécmianzac imuac mia imuhuc zézua.

⁶ Imuac Anutuac méra selia imuac bacyaiguc memaamuma kecgc naléya ducniju meyac énécmimac. ⁷ Inénj mia qerijanénj donjé énécmianzac imuac nij niniñgina yéwéria imi moczonj yanda iwac muru haidacmu.

⁸ Ini galenjé amuma técgina nimma kecmu, hazéc yandagina Biria minjananénj laion éséc nec qécgé énécmimanj zé qacma silacma lelecgéma hohoc ai mezac. ⁹ Imuac i hazéc wammima ninzénj ninzénjgina meselima nammu. Dacmuna hécgina baera baera keczu imi enej acguc qenzen manzenj imuhuyanec hicnji énécmiyu keczu imi ini ninzu hénia imuac mia imuhuc zézua. ¹⁰ Wanj ewa hiawac ai buja hénia hénia imuac minjina Anutu, eneya edamuya hehe selia imuac qeriaiguc keremmu nijac Kristoac qeriaiguc héihéré énécmiyec inénj mia nalé hotonjadac qenzen manzenj mihicnjima keczu ini eneyaoc meqeli énécmima kuc énécmima meseli énécmimac. ¹¹ Iwac muru kuc seli towia towia hema kecmac. Hélacnec!

Yaijézé ac tetecgia zéma mozoc ac.

¹² Dacmuna solaja Siliwano ic kenhéi hahéiya qahac zéma nijmianzua inénj méra néju ac hotoja dac yomi oma zénanjgé énécmima ackuazéc yomi imi Anutuac ewa hia héra wanzac imi héipuc wamma zézua imuac nij ini ewa hia imuaru selianec nammu. ¹³ Babilon baec yandaiguc hénarinj keczu ienenj yaijézégina zézu. Wanj nuac ninzénj ninzénj nanja Mareko acguc imuhuc énézézac. ¹⁴ Ini goi héihéiac kiricne qiricne wanjamuma ewa hia acgina zégic kenja wammac.

Kristoac qeriaiguc keczu ic embac
momac yanda onac muru luaenéh
he énécmimac.

2 Petero

¹ Yesu Kristoac welen qeçe icya zéma Yesuac Méliméli icya ni Simeon Peteronén, neñañ Anutu zéma anjén titi miñina Yesu Kristoac kekec solañawac kuhanén nanjé néñu, ninzén ninzén nini késakeczin eeyaguc imi héná imuhucyanec mihicñi énécmiyu késa keczu onac mia kiwi yomi o énécmizua. ² Anutu zéma neñañ Miñ Kewunina Yesuac hénia ninzu ninñ kuaya qeçeya imuac qeriaiguc ewa hiaya zéma luaeyanén onac muru sécgéma hema kecmac.

Kristoac tohotoho ichéra ionac pakeñ ac.

³ Eñeya edamuya zéma hiayanén neñañ héihéré nénécmiyec i ninmianzin ninñ imuac qeriaiguc mia Anutuac kuhanén kekec zéma wawañ meme eeyaguc imuac buña moczon mihicñi nénécmiyec. ⁴ Imi mia baeciguc séwininawac siñ birianén wañ nénécmiyu haka onjina késa kerñ imuac héñara mema Anutuac héniaya téreyaiguc toroqewiñ niñac sisipac ac eñeña yanda eebipiyaguc imi nénécmiyec. ⁵ Hénia imuac niñac mia ini séc mén seliseli wamma haka yomuhucyanén kekecginaiguc toroqemu; Ninzén ninzéngina qahaiguc wawañ meme hiabia, wawañ meme hiabia imuac qahaiguc ninñgina, ⁶ ninñgina imuac qahaiguc melanzi amuma kekec, melanzi amuma kekec imuac qahaiguc qeselima kekec, qeselima kekec imuac qahaiguc météré amuma kekec, ⁷ météré amuma kekec imuac qahaiguc dacmuna siñ, dacmuna siñ imuac qahaiguc goi héihéi wañamuma kekec imi toroqema imuac qeriaiguc kecmu. ⁸ Haka imuhucyanén onac muru hema emma heyu Miñ Kewunina Yesu Kristoac héniaya kuaya qeçeya niñareñgéma kecma gorosña me aronja ménda wammu. ⁹ Ménñén

haka imuhucya ménda anjén tiyu hemizac imi kiwa mugu mugumia zéma kic hilic. Wañu ic imuhucya imi késpedesica bec zuacmimia wañec, néñ imi eluñ qeyu kecanzac. ¹⁰ Dacmuna hécna imuac niñac séc mén ogicma seliseli wamma ai buñagina meseligimu. Imuhuc wañgic ai imuac unuruma megési énécmiyec imi hicñitegiru hémmu. Ini imuhuc wammuiguc ménda maunumac, néñ seligima kecmu. ¹¹ Imuhuc wamma kecmuiguc neñañ miñ kewunina anjén titi miñina Yesu Kristo iwac héñgaleñ ama areña yanda hehe selia imuac naguya moczon auénécmiyu osiosiya qahac kereñdacmu.

¹² Imuac mia ini hénia imi niñasarima ac héla deguc késa keczu imuaru nañseligiac keczu, néñ ini haka imuac niñqelimu niñac nalé séc énézéman zé ninzua. ¹³⁻¹⁴ Ni Miñ Kewuna Yesu Kristonén zéasari néñec séc séwi halina focdac hetecgémañ imi ninzua. Imuac mia ni baec séwiac haliguc kicqeli kecanzua nalé imuac séc meqeli énécmiwa niñqelima kecmu niñac nimba sécgézac. ¹⁵ Wañu wai énécmima kemman imuac andiaiguc ini acguc ackuazéc énézéyi imi niñqelimu niñac aina selianec mekeczua.

Kristoac edamuya.

¹⁶ Miñ Kewunina Yesu Kristoac kuha zéma mama hahayawac énézéyiñ suruc imi nemu surucdac mén ic ménñén hiabianec areñgéma zézéya imuhucya ménda méndacma énézéyiñ, néñ neñaoc kicninanén eñeña miñinawac héniaya imi héñiñ imuac héipuc ic wamma énézéanzin. ¹⁷ Edamu asaha eebipiyaguc imuac qeria igucnec ac ewa mén yomuhuc mayec. Mayu inén Mañgoc arunec eebipiya zéma edamuya késayec. Yomi imi nuac nañ sorocna, iwac nimba sécgéyu ségiségi wañanzua. ¹⁸ Ac ewa imi nini i guc momacnec baec boña téreyaiguc kecni kurumeñ igucnec hicñiyu neñaoc

gezac ninanéñ niñiñ. ¹⁹ Wañu neñañ muru kua meme ic ionac ac he nénécmiyu niñni héla téngén wañanzac. Wañu ac iminéñ mia kifa éséc nec siñi tunumañ qetagali énécmiyu imuac mia kicgina hima kecgic ama gianñyu ewa qeriginaiguc gĩañgĩañawac widi yanda Yesu imi éréyu mihicñimu. ²⁰ Wañu walac ac yomi niñyacgému, anduac ac kiwi téréyaiguc ooyawac hezac imi ic ménéñ eñeyawac héiqeli ac iguc nec ménda haanzac. ²¹ Andiawac ara imi nalé ménac ménéñ ic ménac ewa siñ iguc nec ménda mihicñigic, néñ uña téréyanéñ tiléngé énécmiyu Anutu arunec ichéra ieneñ zéhicñiañgic.

2

Anutuac tiliñ tiliñ ic ikora zéma kiwi ic ikora.

¹ Néñ ic enia ionac sugcinaiguc acguc Anutuac tiliñ tiliñ ic ikora hicñima keczu. Imuhucyanec sugcinaiguc acguc kiwi ic ikora hicñima kecmu. Ieneñ imi mebirí énécmimiacac buña suruc ikora imi éléñ nec mema sugcinaiguc érému. Ieneñ imi eñañ boñ hére meénécmiyec Miñ Kewu i qaecgéma focfoc mebirí énécmimiacac buña imi hére añgétimu. ² Wañu ieneñ kaisero wañgic sasalanéñ méndac énécmimu. Wañu ic ionac niñac ac hélawac héna imuac zébirí qébirí wammimu. ³ Kiwi ic ikora imi eneñ hémbaociguc namma ackuazéc ewaginaiguc téyu iminéñ batucgé énécmima iwawaigina hére onagic wammu. Wañu tasé mihicñi énécmimiacac ai imi becarunec ménda horugianzac. Wañu mebirí qebiriac kuhanéñ gau niñ ménda wamma ic imuhucyawac inicma keczac.

⁴ Anutunéñ kua meme uña tosara képésic wañgic ionac képésicgina ménda wai énécmima uña biria ionac baec dumuñawac bawaiguc gili énécmima siñi tunumañ yanda imuac hésa amaiguc onoporu

kenkecgic zégésigési naléya hamacac hezac. ⁵ Wañu becaru Noa solañ kekecac buña zéau énécmiyec i zéma iwac sac taséhera 7 ionac sac goigina héima galéngé énécmiyu kecgic, néñ baecac hicñisai tosara Anutu eeya ménda héiañgic ionac imi goigina ménda héima doku qaon yanda mihicñi énécmiyec. ⁶ Wañu Sodom zéma Gomora ama areña yanda imuac miñina imuhucyanec qahac wammu niñac zétecgé énécmiyu bucalalañ wandacgic haka iminéñ hicñisai biria andiaiguc hamu ionac séséc wañec. ⁷ Wañu ic solaña Lot imi héna ac qahac kecañgic ionac kaisero haka qesalecgégéya imuac niñac réwéri mihicñima keru imuac nec metecgé miyec. ⁸ Ic solaña inéñ ionac sugcinaiguc kecmaléya naléya wawañ meme héna ac logilogiya imi kiwanéñ hémma gezawanéñ niñu ewa qeri solaña imi sisic waizalaniguc opocañec. ⁹ Miñ Kewuninanéñ imi niñtegcima ic embac solaña imi manam batuc iguc nec metecgé énécmima ic biria imi wai énécmiyu biriaginawac bakia bisima kecgic nec zégésigési naléya hamac. ¹⁰ Séwiac siñ tohoma siñ biria qeriaiguc tacyac wamma miñ mañgoc wañ énécmimiacac mematiti wammianzu imi kitiwagina melenéñ énécmimiacac hezac.

Imi eneñ mia bac yandi yandigina qahac déméngina seliseli wamma zénéngina ménda hirima edamu ginaguc keczu i zébirí énécmianzu. ¹¹ Néñ kua meme uña ic imuhucya onogicma kucgina kuneñ yanda sécgina ménéñ he énécmimiacac ieneñ imi Miñ Kewuninawac wésiaiguc ionac mia zébirí qébirí ac ménda mema aciguc ménda onopocanzu. ¹² Wañu ieneñ imi hénihénia iguc nec énépésiyu kemma humumu niñac hicñigic yañ beric éséc nec iwawai ménda niñacgé gic imuac mia zébirí wammima mebirí qebiri imuac qeriaiguc mebirí qebiri mihicñianzu. ¹³ Wañu haka biriawac kitiwawac

haka biria mihicņima kaiwe asaha yanda qeriaiguc nezélélén wamma niņgic sécgéanzac. Iminén mia zapi qegegina zéma késpedesgina wanzac. Ieneņ imi iniguc ariaciguc kecmu imuaru ikociguc héihéré waņamuma nezélélén waņanzu. ¹⁴ Kicgina imi kaiseroneņ sécgéma heyu késpedes waimuac séc qahac waņu ic embac tosara qeri uņagina ménda seliseli-gia imi haléc waņ énécmianzu. Waņ ewa qeriginanéņ seligiyu hémbaoc haka efima waņanzu. Imi eneņ mia saecac nambérac héra keczu. ¹⁵ Imi eneņ héna dindiņa imi waima kemma rouc wamma kecma Beoroac naņa Balamac* héna méndacma kenzu. Ic imi mia wawaņ meme biriawac boņa niņac siņa niņaņec. ¹⁶ Imuhuc wamma keru Miņ Kewunén doņki yaņ ara qahac imuac kuaya mema ic ionac ac ewaiguc ac wammima gezac qézén ic iwac haka sohosohoya imuac neuņ héimiyec.

¹⁷ Ic imuhuya imi doku hogocya dokuya qahac zéma hosusu luhuc selianén mihilaņgéyu keņha waņanzu ésécnec. Ionac niņac siņi tunumaņ mézézéņgéyu hezac. ¹⁸ Ieneņ imi séwi eņeņawac ac eņomia lomma zéma haka soho sohoya wawaņa ionac murunec waizalaņ wamma néņgacma hahaya imi muņguc kaisero hakanén séwiac siņiguc wamma haléc ac waņ énécmima ¹⁹ hulac énécmi ni hésa qaté qahac kecmu zéma ac zikima énézéanzu, néņ eņaņ imi haka houhouyawac welenqege ic keczu. Imi mia hénia yomuhuc niņac; Ic méņnéņ ménda ogicmac imi méņ ogiczac iwac welen qequeya wammacac hezac. ²⁰ Ieneņ imi aņgég titi miņina Miņ Kewunina Yesu Kristo nimmima baecac haka biria imuacnec néņgacma hamaguc muņguc haka iminén qatéénécmima meseli énécmiyu imi bec kekecgina hénihéniaguc kecgic imi ogicma moczoņ biridacmac. ²¹ Héna solaņa

niņasarima zézé seli ac téréya mératéc buņa énécmimia imi andé qezu ionac niņni biriqiria waņu duņa melemma héna solaņa ménda nimma kekera ionac niņni méņ ogicma hia zézé wanzac. ²² Pakeņ ac héla yominén ionac muru héla héizac. Kazu imi loloņa muņguc neman zé liliņgéanzu. Waņu beric imi doku naecmaguc muņguc gizoniguc kemma lumuc euma heanzu.

3

Miņ Kewunén liliņgéma hamac.

¹ Kunuchécna, deguc kiwina méņ yomi owa hatac éréhéc wanzac. Kiwina éréhécnec imuaru imi ewa qerigina héla mindi énécmimaņ zé hénia yomuac mia meqeli énécmizua; ² Eneņ kua meme ic téréya ieneņ andu ac zégic ackuazéc imi zéma Miņ Kewunina aņgég titi miņinanén Yesuac Méliméli ic ionac kuaginaiguc haiyu énézégic imi niņqelima kecmu niņac oénécmizua. ³ Walac imi yomuac niņselimu, nalé tetecgiaiguc zésiloloc waņanzu imi eneņ hama séwiginawac siņ méndacma wamma zésiloloc wamma yomuhuc énézému. ⁴ Miņ Kewu liliņgéma hamac zézé seli imuac héla dimia? yanda hécnina humudacgic, néņ iwawai sasala baec hicņiyec igucnec hema hama kerec imi imuacnec hema keczac. ⁵ Imuhuc zéanzu eneņ imi Anutunén zéyu ackuazécya imuac niņac kurumeņnéņ becarunec hicņima hezac imi zéma baec imi doku igucnec zéma dokunénc mihicņiyecac hezac imi kileņ eluņ unumac niņ wanzu. ⁶ Hénia imuac niņac becnecc baec yomi dokunéņ luma hoturuyu humudacgic. ⁷ Waņu ackuazéc iminéņnec baec kurumeņ deguc hezaoc imi gésigési naléiguc biria meme ieneņ zéraiguc emmu imuac naléya ducņimacac séc gericac buņa aņgég tiérécmiyu mambéc hezaoc.

* 2:15: Yud 1:11

8 Kunuchécna, Miñ Kewuguc imi ai meme momacguc imi niñu yawuñ tausen ésec wañanzac, wañu yawuñ tausen imuac niñu ai meme momacguc tanec wañanzac imi eluñ ménda unumac. 9 Miñ Kewuac sisi-pac ac imi ic tosara eneñ nalé horugizac zéma niñanzu ésecnec ménda horugizac. Imi mia ini moczon ménda biridacma kenkecma ewa melen wandacmu niñac wamma nalé herec bénezéñ mambéc wañ nénécmianzac. 10 Wañu Miñ Kewuac naléya imi kowu nene ésecnec éléñnec hamac. Nalé imuaru imi kurumeñ imi hétéñ yandaguc qacma aulanéma kendacmac. Wañu baec imi gericnéñ zeyu doku ésecnec wamma uraha qahac wandaru imuaru ai memeyawac hezac imi acguc qahac wandacmac. 11 Iwawai momac yanda imuhuc qahac wandacmac, imuac ini ic dimuhucya wañgic sécgémac? Wawañ meme téreya zéma haka eeyaguc kecma 12 Anutuac naléya imi hamac niñ hélacnec mambéc kecmu. Nalé imuaru imi gericnéñ zeyu kurumeñnéñ doku ésecnec hularu iwawai héhéña imi pépélíma madacmac. 13 Wañu neñañ imi iwac sisipac aciguc hezac séc kurumeñ qelia zéma baec qelia hicñimaoc niñ mambéc kecanziñ. Wañu baec imuaru imi haka solañ hezac.

14 Imuac kunuchécna ini iwawai imuhucyawac mambéc keczu. Imuac iwac kiwaiguc zapi qahac késpedesic solañ wamma lu-aeiguc wininimu niñac seliseli wamma kecmu. 15 Wañu Miñ Kewuninanéñ nalé horua bisiqatéñ wañ nénécmianzac haka iminéñ añgéñ titinina wañ nénécmimac zéma nimmu. Dacmuna soroc hécnina Paulo i acguc niñtegiç qinçtegiç haimiyec séc imuhucyanec oénécmiyec. 16 Wañu kiwiya oyec séc haka imuac zéyec. Wañu kiwiya tosara imi niñyacgéwiñ zé batucgéni hénia hiñgac hiñgara wanzac. Ic tosara niñiñgina qahac zéma ménda

seligima nanzu ieneñ kiwi tosara ésecnec zénimma sécgina ogicma hénia miñima nimma enaoc késpedesic humumiawac mihicñianzu. 17 Imuac kunuchécna ini imi walac nindaczu imuac niñ tosara hénia ac qahac kecanzu ieneñ ac halécnéñ wañ énécmigic seligima namma imuacnec mama unuwac niñ galéñ mema kecmu. 18 Wañu Miñ Kewunina zéma añgéñ titi Miñina Yesu Kristo iwac goi héihéi zéma hénia niñni yandima kemmac. Edamuyanéñ deguc zéma nalé teteçgia qahac iwac muru hemac! Hélécnec.

1 Yohane

Kekecac ackuazéc.

¹ Kekecac ackuazéc nalé hénihéniaiguc bec kerec imuac mia neñañ gezacninanéh niñañiñ, nimma kicninanéh héñañiñ wañu hémma méraninanéh késaosi wammianñiñ. ² Wañu kekec imi mewinini nénécmimia wañec, wañu kekec hémbénaña imi hémma héipucya wamma zéau énécmianziñ. Kekec imi mia Mañgocguc kerec. Keru Mañgocnéñ neñañ muru mewinini nénécmiyec. ³ Ini acguc niniguc ala kekec wamma kecbiñ niñac, nini kicninanéh hémma gezacninanéh momacnec niñañiñ imuac mia zéau énécmianziñ. Neñañ ala kekec imi Mañgoc zéma Naña, Yesu Kristo iriguc momacnec. ⁴ Wañu kiwi yomi ségiséginina sécgémac niñac oziñ.

⁵ Ackuazéc iwarunec nimma zéau énécmiziñ imi yomuhuc, Anutu imi asacmararañ, siñi imi iwac muru komodia mén ménda hezac. ⁶ Neñañ Anutuguc ala kekec kecziñ imuhuc zéma siñi qeriaiguc kenha wañanzñiguc neñañ imi ac ikora zéma ackuazéc héla ménda tohoanziñ. ⁷ I eneyaoc asac mararañ qeriaiguc kecanzac imuac séc neñañ asac mararañ qeriaiguc kecanziñiguc neñañ imi neñaocnec ala kekec wañamuma kecni Naña Yesu Kristo iwac sacnéñ képésicnina moczoñ zuac nénécmimac. ⁸ Neñañ képésicnina qahac zéziñiguc neñaocnec ikoc wañamuziñ, imuac niñac ackuazéc héla imi ewa qerininaiguc ménda he nénécmizac. ⁹ Képésicnina zé auziñiguc, Anutu, ménzé ménzéya qahac, solaña miñinanéh képésicnina waima birianina moczoñ zuac sorocgé nénécmimac. ¹⁰ Wañu neñañ képésic ménda wañanziñ zéziñiguc, Anutuac ikora zémiziñ. Wañu iwac

ackuazéc imi ewa qerininaiguc ménda hezac.

2

Héipuc icnina Kristo.

¹ Nambérac soroc hécna, ini képésic ménda wammu niñac kiwi yomi o énécmizua. Wañu mén képésic wammaciguc, neñañ héipuc ic saiwa wañ nénécmima zéanzac imi Mañgocguc keczac. Iwac qara imi Yesu Kristo, solaña miñina. ² Inéh mia neñañ képésic niñac doenina memañ zé séwiya wai nénécmiyec. Wañu imi nonac sac qahac, néñ baec séc ic embac momac yanda neñañ niñac imuhuc wañec. ³ Neñañ iwac hénac ac tohoma wañanzñiguc haka imi hémma i nimmianziñ imi niñ asarianziñ. ⁴ Ic ménéñ ni i nimmizua zéma iwac ackuazéc ménda tohozac imi ikoc ic wanzac. Wañu qeriaiguc ackuazéc héla ménda hezac. ⁵ Ic ménéñ mén iwac ackuazéc tohoma kecanzaciguc, Anutuac goi héihéinéñ iwac ewa qeriaiguc hélacnec solañanima hezac. Imuac mia nini dimuhuc iwac qeriaiguc kecziñ imi niñasarianziñ. ⁶ Ménéñ mén iwac qeriaiguc keczua zéanzac iminéñ Yesu wañec imuac séciguc wammac.

Héna ac qelia.

⁷ Goi héihéiac buña ini, hénac ac ni o énécmizua imi qelia qahac, imi wahala. Ini hénihénia igucnec késa kecanzu imi mia. Héna ac wahala imi ackuazéc ini becarunec niñanzu imi mia. ⁸ Siñi imi kermanec keru, asac mararañ héla imi bec asariyu, hénac ac imuac héla imi Yesu zéma sugginaiguc hicñi asariyu héñiac héñanzua. Imuac niñ ni hénac ac imuac hénac ac qelia zéma ménqucnec o énécmizua. ⁹ Ménéñ mén asac mararañ qeriaiguc keczua zéma alayawac ewa hazéc wammianzac imi siñi qeriaiguc keczacnec. ¹⁰ Alaya goi héihéi wammianzac iminéñ asac

mararañ qeriaiguc keru iwac qeriaiguc iwawai biria méñnéñ hema wammiyu érec étén wammacac séc qahac. ¹¹ Wañu méñ alayawac ewa hazéc wammianzac imi sinj qeriaiguc kecma imuac qeriaiguc kenha wañanzac imuac niñ sinjén kiwa nézicgéyu dimuaru kemmac imi ménda ninzac. ¹² Nambérac hécna, Yesuac qara niñac onac kápésicgina wai énécmidaczac hénia imuac niñac mia kiwi yomi o énécmizua. ¹³ Mañgoc ini i nalé hénihénia igucnec kecanzac imi nimmigic hénia imuac niña kiwi yomi o énécmizua. Sac qelihécna ini Biria miñina imi ogicgic hénia imuac niñac kiwi youmi o énécmizua. ¹⁴ Nambérac hécna ini Mañgoc nimmizu hénia imuac niñac kiwi yomi o énécmizua. Mañgoc ini i nalé hénihénia igucnec kecanzac imi nimmizu, hénia imuac niñac kiwi yomi o énécmizua. Sac qelihécna, ini kucginaguc wañu Anutuac ackuazéc qeriginaiguc nañu Biria miñina ogicgic, hénia imuac niña kiwi yomi o énécmizua.

Baecac iwawai niñac sinj ménda nimmu.

¹⁵ Baec zéma iwawai imuaru hezac imuac goi héihéi ménda wammimu. Méñnéñ méñ baecac goi héihéi wañ mianzaciguc iwac qeriaiguc Anutuac goi héihéi imi ménda hemizac. ¹⁶ Némac niñ? Baeciguc iwawai hezac imi moczoñ séwíac siñ, kicac siñ zéma iwawai késa keczu me wañanzu imuac séwi enej wanzac. Wañu imi moczoñ Mañgocarunec qahac, néñ baec igucnec. ¹⁷ Baec zéma imuac siñ imi qahac wammac, néñ méñnéñ méñ Anutuac ackuazéc tohoma keczac iminén tetcgia qahac kecanzac.

Kristoac hazéc.

¹⁸ Nambérac hécna nalé yomi imi nalé tetcgia. Kristoac hazéc hamacac niñ zézéya imi niñgic imuhucyanec deguc Kristoac hazéc sasala bec hama keczu. Imuac niñ

nalé tetcgia wanzac imi niñasariziñ.

¹⁹ I enej nonarunec hicñima kenjic. Néñ nonac kitic hécnina qahac. Kitic hécnina wambunec imi niniguc kecbunec. Wañu kitic hécnina qahac imuac hénia imi nénézégic héñtegicbiñ niñac waima kenjic. ²⁰ Téréya miñinanén ini Uña Téréya haléc ésécnec qocgé énécmiyu megic. Imuac niñac ini moczoñ niniñginaguc wanzu.

²¹ Ini ackuazéc héla ménda ninzu zéma kiwi yomi o énécmizua imuhuc ménda zéma nimmu. Imi qahac, néñ ini imi ackuazéc héla imi niñtegicgic, wañu ikoc imi ackuazéc héla igucnec ménda hicñianzac imuac niñ kiwi yomi o énécmizua.

²² Méréñéñ ic ikora? Méñ Yesu imi Kristo qahac zéanzac imi mia. Ic imuhucyanén Kristoac hazéc héla. Inéñ Mañgoc zéma naña qaecgé érécmianzac. ²³ Méñ Naña imi ménda ninzénégzac iwaru Mañgocya qahac, néñ méñ Naña imi ninzénégzac inéñ Mañgocyaqac keczac. ²⁴ Hénia igucnec iwawai gezacginanén niñgicac niñgic imi qeriginaiguc hezac me qahac imi hémma niñtgicgic. Imi heyuguc ini imuhucyanec Naña zéma Mañgoc qerigiraiguc kecmu. ²⁵ Sisipac ac inéñ wañ nénécmiyec imi kekec hémbénaña nénécmimiawac zézé seli imi mia.

²⁶ Ac imi ikoc wañ énécmianzu ionac niña imuhuc o énécmizua.

²⁷ Ini iwarunec Uña téréyawac haléc naec naec megic qeriginaiguc keczac imuac némaciguc méñnéñ ku énécmimacac niñ wambunec? Iwac Uña téréyawac halécnéñ météré énécmimia iminén iwawai moczoñ ku énécmimac. Uñawac ara imi hélanc, ikora qahac, imuac enej ku énécmianzac imuac séc iwac qeriaiguc kecmu.

Anutuac nambérac héra.

²⁸ Nambérac hécna deguc iwac qeriaiguc kecgc Yesunén wininima mayu iwac kiwaiguc gamunina

ménda nimma ewa bénzénj wambin. ²⁹ I solaña miñina wañanzac imi ninzuiguc ic méñ solaña wañu hémma iwarunec hicñizac imi nimmu.

3

¹ Ninzu! Kurumenj Mañgocnéj Anutuac nambérac hécna zé nénécmimanj zé goi héihéi dimuhucya wañ nécnécmiyec! Wañu nini imuhuc mia kecziñ. Wañu baec ic embac ieneñ i ménda héñtegicanzu, hénia imuac niñ nini acguc ménda ninic tegicanzu. ² Soroc hécna neñañ deguc imi Anutuac nambérac héra kecziñ. Bianj dimuhuc kecbinj imi ménda hicñi asarizac. Wañu inéñ wininiyu neñañ iwac kekec tanera hezac séc hémbinj imuac niñ neñañ iwac kekec tanera imuhucyanec mia wamma kecbinj imi ninziñ. ³ Méñnéñ méñ eñeya ewa qerianéñ kekec imuac mambéc kecanzac imi Yesu qakola qahac qala qala wanzac imuhucyanec eñeya météré amuanzac.

⁴ Méñnéñ méñ kápésic wañanzac imi hénia ac logianzac. Képésic imi hénia acac sigisigiya. ⁵ Wañu Inéñ kápésicnina nonagicmanj zé wininiyec imi ini ninzu. Wañu iwaru kápésic méñ ménda hemizac. ⁶ Méñ iwac qeriaiguc kecanzac iminénj kápésic ménda wañanzac. Méñ kápésic wañanzac iminénj i méñ ménda hémma nimmima keczac. ⁷ Nambérac hécna méñac méñ ménda waigic, ikoc wañ énécmiwac niñac. Haka dindiña wañanzac iminénj i solaña keczac séc solañanec kecanzac. ⁸ Biriá miñinanéñ hénihéniya igucnec kápésic wamma hama kerec. Imuac niñ méñ kápésic wañanzac imi Biriá miñina iwarunec. Anutuac Naña inéñ Biriá miñinawac ai imi mebirimanj zé wininiyec. ⁹ Méñnéñ méñ Anutu arunec hicñima keczac imi Anutuac ac gocmianéñ iwac qeriaiguc hekeru kápésic ménda wañanzac. Anutu arunec hicñima keczac imuac niñac kápésic wamma

kecmacac séc qahac. ¹⁰ Anutuac nambérac me Biriá miñinawac nambérac imi hénia yomuhuciguc hicñi asariyu niñanzin; Méñ haka dindiña ménda wanzac imi Anutu arunec qahac. Méñ alaya goiya ménda héianzac imi acguc Anutu arunec qahac.

Goi héihéi wañamuwiñ.

¹¹ Ackuazéc yomi ini hénihénia igucnec nimma keczu; Goi héihéi wañamuwiñ. ¹² Kainac haka ésécnec ménda wañgic. Inéñ Biriá miñinawac buña kecma munaya qeyu humuyec. Wañu némac niñ qehumuyec? Eñeya wawañ meme biriá, wañu munayawac wawañ meme imi hiabia wañu nimbupuc nimma qehumuyec. ¹³ Dacmuna hécna zéma embac nauñhécna, ini baecac ic embac eneñ mézétiti wañ énécmigic ménda aurimu. ¹⁴ Neñañ goi héihéi wañamuanziñ imuac mia nini humuc waima kekec qeriaiguc kerezin imi ninziñ. Méñ tosara ionac goigina ménda héianzac imi humuc qeria igucnec kecanzac. ¹⁵ Méñ dacmuna héra me nauñhéra goigina ménda héianzac imi ic qeçe. Wañu ic qeçe iwac qeriaiguc kekec hémbénaña ménda hemizac imi ini ninzu. ¹⁶ Yesu Kristonéñ neñañ niñac wamma kekecyá waiyec. Wañu neñañ goi héihéi hénia imi ninziñ. Neñañ acguc dacmuna hécnina ionac niñac wamma kekecnina waiwiñac hezac. ¹⁷ Ic méñnéñ baecac iwawaiya sasala késa kecma ninzénj ninzénj dacmuna méñnéñ iwawai méñ niñac osiyu hémma ewa biric ménda wammimac imi Anutuac goi héihéinénj dimuhuc iwac qeriaiguc hemac? ¹⁸ Nambérac hécna ac me ezelañnéñ sac qahac, wawañ meme zéma ewa qeri hénianéñ goi héihéi wañamuwiñ.

¹⁹ Imuhuc wambinjiñac neñañ ackuazéc hénia imuaru qékétama kecziñ imi asariyu nimbin. Wañu Anutuac wésiaiguc ewa qerininna meseligima qeri bénzénj kecbin.

20 Ewa qerininanéj kápésic ninaguc zénénéc mimaciguc imi Anutuac ewa qerianéj ic neñaj qerininawac séc qahac, Inéj séc méj kecma iwawai moczoñ nindacanzac. 21 Kokoc soroc hécna qerininanéj kápésic ginaguc zéma ménda zé nénécmiyu Anutuac kiwaiguc bénzéj kecbiñ. 22 Wañu iwac hénac ac tohoma iwac kiwaiguc iwac ewa siñ méndacma haka silic wanní, Inéj zéwelec welecna nimma melenju iwawai moczoñ hia mewiñ. 23 Iwac hénac ac imi yomuhuc; Naña Yesuac qara ninzéngeñma hénac ac Inéj nénécmiyec imuac séciguc goi héihéi wañamuwiñ. 24 Ic embac enej iwac hénac tohozu ienenj iwac qeriaiguc keczu, wañu ionac qeriginaiguc Inéj keczac. Uña Téréya nénécmiyu qerinaiguc keczac Inéj zéasariyu neñaj qerinaiguc Inéj keczac imi niñanziñ.

4

Uña hia me uña biria imi gésima héñtegicma nimbiñ.

1 Kokoc soroc hécna, kua meme ic ikora sasala baeciguc hicñima keczu. Imuac niñ uña moczoñ nec ménda ninzéngeñmu. Uña imi Anutu arunec me qahac imi niñyacgémanj zé ala batuc wañ énécmimu. 2 Anutuac Uña imi yomuhuciguc niñtegicmu; Uñaya uñaya Yesu Kristo baec ic hénac wamma hayec imi ninzéngeñzac iminénj Anutu arunec hahaya wanzu. 3 Wañu uña méñnéj méñ Yesu ménda ninzéngeñzac imi Anutu arunec qahac. Imi Kristoac hazéc boñawac uña. Hamac zéyu niñgic Kristoac hazéra imi mia. Wañu imi bec baeciguc hicñima keczac. 4 Nambérac hécna ini Anutu arunec. Qeriginaiguc keczac Inéj méñ baeciguc keczac i qema ogicdarec, imuac niñac enej hazéc hécgina unuma onogiczu. 5 Ienenj imi baec igucnec, imuac niñ ac suruc baec igucnec imi zégic baec ic embac ienenj ac imi nimma tohoanzu. 6 Neñaj

mi Anutuac buña, imuac niñ méñ Anutu niñzac inéj acnina niñanzac, néj méñ Anutu arunec qahac inéj acnina ménda niñanzac. Ackuazéc hélawac uña me ikocac uña imi hénac imuhuciguc héñtegicanziñ.

7 Kokoc soroc hécna neñaj goi héihéi wañamuwiñ. Goi héihéi imi Anutu arunec imuac niñac méñ goi héihéi wañ énécmianzac inéj Anutu arunec hicñima kecma Anutu ninzéngeñzac. 8 Anutu eneyac imi goi héihéiac miñina, imuac niñac goi héihéi ménda wañ énécmianzac inéj Anutu ménda niñzac. 9 Anutuac goi héihéi imi sucninaiguc yomuhuc hicñiyec; Anutunénj Naña momacguc imi méliyu baeciguc mayec imi neñaj iwarunec kekec hénac mema kecbiñ niñac. 10 Goi héihéiac hénac imi yomuhuc hezac, neñac Anutu goi héihéi wammiyiñ imi qahac, Anutu eneyac goi héihéi wañ nénécmima neñaj kápésicnina mulu memac niñac Naña méliyu mayec. 11 Kokoc soroc hécna Anutunénj imuhuciguc goi héihéi wañ nénécmiyec, imuac niñ imuhucyanec neñaj goi héihéi wañamuwiñ. 12 Ic méñnéj méñ Anutu ménda héñec, néj goi héihéi wañamuwiñiguc Anutu I eneyac neñaj ewa qerinaiguc keczac. Keru iwac goi héihéianénj neñaj qerinaiguc solañanima hemac.

13 Inéj Iwac Uñaya nénécmiyec imuac niñ Inéj neñaj qerinaiguc, neñaj iwac qeriaiguc kecamuanziñ imi niñziñ. 14 Mañgocnéj baec séc ic embac humuc igucnec nénépésimac niñ Naña méliyu mayec imi nini hénac héipuc wamma zéziñ. 15 Méñnéj Yesuac niñ Anutuac Naña zéma nimmiyu Anutunénj iwac qeriaiguc, inéj Anutuac qeriaiguc kecamumaoc. 16 Imuhuc wamma Anutuac goi héihéi neñaj muru hezac imi hénac ninzéngeñma keczziñ.

Anutu imi goi héihéiac miñina, méñ goi héihéiac qeriaiguc keczac

imi Anutuac qeriaiguc keru Anutunéh iwac qeriaiguc keczac. ¹⁷ Imuhuciguc goi héihéinéh neñan sucninaiguc solañanimac. Wañu baec yomuac qeriaiguc iwac kekecyá ésécnec kecanziñ imuac niñ gésigési nalé yandaiguc bénzéh nambin. ¹⁸ Bac yandiyandi imi goi héihéi qeriaiguc ménda hezac. Wañu goi héihéi hélanéh bac yandi yandi imi nesiyu keñanzac. Némac niñ, bac yandi yandi iminéh bakia zérabéráguc imuac buña, ic mén bac yandi yandi wañanzac imi goi héihéiac qeriaiguc ménda solañanima kecanzac. ¹⁹ Inéh goi héihéi walac wañ nénécmiyec imuac niñac neñan goi héihéi wañamuwiñ. ²⁰ Mériñéh ni Anutu goi héihéi wammianzua zéma nauñ dacmuna héra mézétiti wañ énécmimac ic imi ikoc ic. Némacniñ, mén nauñ dacmuna héra kicnéh inic inira ionac goi héihéi ménda wañ énécmianzac imi eneñ Anutu ménda héhéña imi goi héihéi hia ménda wammimac. ²¹ Inéh zézé seli ac yomi nénécmiyec; Mériñ Anutu goi héihéi wammianzac iminéh nauñ dacmuna héra goi héihéi kilen wañ énécmimac.

5

Yesu imi Anutuac Naña.

¹ Mériñéh mén Yesu imi Kristo zéma ninzéhégzac, inéh Anutu arunec hicñima keczac. Wañu ic mériñéh mén Mañgoc goi héihéi wammianzac inéh iwac naña momacnec goi héihéi wammianzac. ² Neñan Anutu goi héihéi wammima iwac zézé seli ac tohoma imuacnec mia Anutuac nambérac héra goi héihéi wañ énécmianziñ imi asariyu niñanziñ. ³ Anutuac zézé seli ac tohoanziñ haka iminéh mia Anutu goi héihéi wammianziñ wawañ meme imi mia wanzac. Wañu iwac zézé seli ac imi yéwéria qahac. ⁴ Mériñ Anutu arunec hicñiyec imi baecac ala batuc qema ogicanzac. Wañu baecac ala batuc qema ogicanziñ ogicogic imuac kuha imi ninzéh ninzéhñina. ⁵ Ic mén Yesu

imi Anutuac Naña zéma ninzéhégzac i qahac zéwiñnec mérénéh baecac ala batuc imi hia qema ogicbacnec?

⁶ Doku igucnec zéma sac igucnec hayec imi mia Yesu Kristo. Doku igucnec sac qahac, néñ doku zéma sac igucnec hayec. Uña Téréya, ackuazéc héla zézéac miñina wanzac imuac niñac Uña téréyanéh héipucya wanzac. ⁷ Imuac niñ haréwécnéñ héipuc wamma zéanzu. ⁸ Imi mia Uña Téréya zéma doku zéma sac, haréwéc iminéh momacnec Yesu imi ic héla zézu. ⁹ Neñan ic embac onac héipuc ac imi ninzéhéganziñ, wañu Anutuac héipuc ac imi kuha ogicogicya wanzac. Anutunéh nañawac yomuhuc héipuc wamma zézac imuac héipuc ac yominéh Anutuac héipuc ac wanzac; ¹⁰ Mériñ Anutuac Naña ninzéhéganzac inéh héipuc imi eneña qeriaiguc kesa kecanzac. Wañu mén Anutu ménda ninzéhéganzac inéh Anutuac ikora zémianzac tanec wanzac. Némac niñ, inéh mia héipuc Anutunéh Iwac Nañawac wañec imi ménda ninzéhéganzac imuac niñ imuhuc zézua. ¹¹ Héipuc ac imi mia yomuhuc; Anutunéh kekec hémbénaña nénécmiyec wañu kekec hémbénaña imi Iwac Nañawac qeriaiguc hezac. ¹² Mériñéh Nañaguc keczac iminéh kekec hémbénaña mema kecanzac. Mériñéh Anutuac Naña ménda késama kecanzac iminéh kekec hémbénaña imi ménda kesa keczac. ¹³ Ni ackuazéc yomi onaru kekec hémbénaña imi he énécmizac imi niñtegicmu niñac ic embac Anutuac naña Yesuac qara ninzéhégzu onac mia kiwi yomi oénécmizua. ¹⁴ Nini Anutuac yomuhuc ninzéhégema ewa déñ wamma kecanziñ; Iwac ewa siñ tohoma iwawai ménac mén qesimiwiñ imi hia niñ nénécmidacmac. ¹⁵ Inéh niñ nénécmianzac imi ninzéhiguc iwawai ménac mén welecmianziñ imi bec nénécmizac imi ninziñ.

¹⁶ Ic méjnénj alaya méjnénj késpedesic humucac buña séc ménda wawaña imuhucya wañkeru hémmaciguc iwac niñac wamma Anutuaru welecmimac. Késpedesira humuc ac buña séc qahac wañu Anutunénj kekec héla mimac. Késpedesic humuc mihicñi mimia hemizaciguc imuac zéwelecmimu niñac ménda zézua.

¹⁷ Héna ac logilogi imi moczoñ késpedesic wanzac, néj késpedesic tosara imi humuciguc ménda onagicma kemmac.

¹⁸ Méj Anutu arunec hicñiyec inénj késpedesic ménda wañanzac imi nini ninziñ. Némac niñ, Naña Anutu arunec hicñiyec i imi Inénj héngalenj wammiyu Biria miñinanénj ménda késa osi wammimac.

¹⁹ Neñañ imi Anutu arunec hicñima kecziñ, néj baec ic embac tosara imi Biria miñina iwac qeriaiguc kecanzu imi neñañ ninziñ.

²⁰ Anutuac Naña mama hama niñtegiç qinçtegiç nénécmiyu neñañ ac héla miñina imi nimmima iwac qeriaiguc kecanziñ. Kecma naña Yesu Kristoac qeriaiguc acguc kecanziñ. Wañu Yesu Kristo inénj Anutu héla zéma kekec hémbénaña keczac.

²¹ Nambérac hécna héngalenj wañamuma banarawac ireha igucnec néngacma lakec kecmu.

2 Yohane

Ewa hia ac.

¹ Qeria galen neñ Miñ Kewuac gésimimia embac neñgia zéma iwac nambérac héra ionac kiwi yomi o énécmizua. Neñ Ackuazéc héla imuac qeriaiguc goi héihéi wañ énécmianzua, wañu neñ sac qahac ackuazéc héla ninzu séc imuhuc goi héihéi wañ énécmianzu. ² Imi mia neñañ qerininaiguc hema neñañguc tetecgia qahac heanzac ackuazéc imuac niñac mia imuhuc wañanzñ. ³ Ackuazéc héla zéma goi héihéi imuac qeriaiguc ewa hia zéma wésé ninñ zéma luaenén Mañgocnina Anutu zéma iwac Naña Yesu Kristo iorarunec mama neñañguc hemac.

Ac héla zéma goi héihéi.

⁴ Guac nambérac hécga tosanenñ Kurumenñ Mañgocnén nénézéyec séc ackuazéc héla imuac qeriaiguc kenha wañanzu imi inicma ségiségi yanda wañanzua. ⁵ Embac yanda, neñ zéseli génzua, goi héihéi wañamuwiñ. Imi mia héna ac qeliawac ménda ogénzua, néñ imi hénihénia igucnec késa kecanziñ imuac mia ogénzua. ⁶ Neñañ iwac héna ac imi tohoma kecbin iminén mia goi héihéi wanzac. Iwac héna ac imi yomuhuc; Hénihénia igucnec niñanzu séciguc goi héihéi wañamumu. ⁷ Ikoc ic sasalanén baec séc kemma keczu. Imi enenñ Yesu Kristonén baec ic héla wamma mayec imi qaecgéanzu. Wañu imuhucyanén ikoc ic zéma Kristoac hazéchéra wanzu. ⁸ Imuac niñ ini galen meamumu, aininawac héla imi sohowac niñac. Ménda sohyu imuac bakia séciguc memu. ⁹ Méñnéñ méñ ogicma walac kemma Kristonén ac ku énécmiyec imuac qeriaiguc ménda kecanzac iminén Anutuguc ménda kecanzac. Wañu méñnéñ méñ imuac qeriaiguc kecanzac iminén Mañgoc zéma Naña

iriguc keczac. ¹⁰ Méñnéñ méñ pakenñ ac yomi ménda késama onac muru hayu amaginaiguc ménda hérémima yaizézé ac méñ ménda ézému. ¹¹ Méñnéñ méñ yaizézégina zémac imi ic iminén ai biria imuac méra mimia ic wammac.

Tetecgiawac yaizézé ac.

¹² Ac tosara sasala omanñac séc, néñ kiwiiguc kirifinén ménda omanñ zé wanzua. Imi mia ségiségi yandanén neñañ ewa qerinina kuaya qemac niñac ni nenaoc hama musuqeqe wamma énézémanñ zé wanzua. ¹³ Anutuac gésimimia embac dacmunaga méñac nambérac héra ienenñ yaizézéga zégénzu.

3 Yohane

Yaizé ac.

¹ Qeria galen neñ nuac kokoc sorocna Gaio, ackuazéc héla imuac qeriaiguc goi héihéi wanğenanza guac mia kiwi youmi oma haiwa hazac.

² Kokoc sorocna, uñaganéñ hiabianec keczac imuhucyanec séwiga zéma iwawaiga moczoñ hiarumac niñac Anutu welecmizua.

³ Dacmuna hécná ieneñ nuaru hama ackuazéc héla guac muru hezac imuac héipuc wamma gi imi ackuazéc héla imuac qeriaiguc kenha wananzañ zégic nimma ségiségi yanda wañi. ⁴ Nimba nuac nambérac hécnanéñ ackuazéc héla qeriaiguc kenha wananzañ iminéñ nuac ségiségina yanda wañu, ségiségi méñnéñ ségiségi imi ogicmacac séc qahac wanzañ.

Gaio zéhiaru miyec.

⁵ Kokoc sorocna, gi ninzén ninzén dacmuna hécgá kenkésá hakésaga qahac haka héla wañ énécmianzañ. Imuhuc wamma ionarunec tosara mérécgawac inicanzañ ionaru imi séc méñ ogicma imuhuc wañ énécmianzañ. ⁶ Ieneñ héna gésé ionac kicginaiguc guac goi héihéi imuac héipucya wamma zégic. Imuac geñ imuhucyanec Anutuac ewa siñac séciguc imi méli énécmína kemmu. ⁷ Némac niñ, ieneñ imi Miñ Kewuac qara niñac wamma kenjic, ic enia ieneñ iwawai méñ ménda énécmigic meanzu. ⁸ Imuac ai ic imuhucya goigina héiénécmiwiñ. Imuhuc wamma neñawu ackuazéc héla imuac aiya momacnec mewin.

Dioterefe zéma Demetirio.

⁹ Ni Yesuac héna gésé ionac niñac ac tosara oénécmizua, wañu Dioterefe iwac imi qahac, inéñ kunenğina kecmajañ zé wamma nini ménda héihéré nénécmianzañ. ¹⁰ Imuac

niñac ni hamañiguc i haka biria wananzañ imi énézéwa hémmu. Inéñ ac biria zéma nonac niñ ac sic-saocya zénéncmiyu ménda sécgéyu ninzén ninzén dacmuna hécnina ac qeçe wamma ménda héihéré énécmianzañ. Wañu muñguc yanda ic embac tosara héihéré énécmiwiñ zé wañgic zéseli énécmima Yesuac héna gésé sugina igucnec nesi énécmyu sénganğen maanzu.

¹¹ Kokoc sorocna haka biria ménda méndacma haka hiabia méndacbéna. Méñnéñ méñ haka hiabia wananzañ iminéñ Anutuac murunec. Wañu méñnéñ méñ haka biria wananzañ iminéñ Anutu méndagucnec héñec. ¹² Wañu néwécgeña ic embac ieneñ Demetirioac nanğémima héipuc ac zéanzañ. Wañu ackuazéc héla imi acguc imuhuc wammianzañ. Wañu nini imuhucyanec iwac héipuc ac wammianzañ. Wañu gi imi nonac héipuc ac yomi hélanec wanzañ imi ninzañ.

Tetecgiawac yaizé ac.

¹³ Ni guac ac sasala méñ zémañ zé ninzua, néñ kiwiiguc kirifi zéma dokuyanéñ ménda oman zé wanzañ. ¹⁴ Néwécgeña, ni nenaoc focdac gémmañac zé wanzañ imuac musu qeçe wanamuma eminimbic. ¹⁵ Luaenéñ guac muru hemac. Ala sasalanéñ yaizéwéga zégic owa hazac. Geñ kuana mema alahéna yaizéwégina qacgina séc qacma énézébésémañ.

Yuda

Yaizéze ac.

¹ Yesu Kristoac welenqege icya, Yakoboac munia, ni Yudanéj, Anutu manqocninawac goi héihéiiguc héihéré énécmima, Kristo Yesuac niñ wamma héngalen wañ énécmimia, onac mia kiwi yomi oénécmizua. ² Onac muru goi héihéiya, luaeya, zéma ala siña imi kindindiñ nec he énécmimac.

Kiwi ic ikora.

³ Kokoc sorochéna kápésic igucnec nénépésiyu neñañ momac yanda késa kecziñ anqéñ titinina imuac mia kiwi oénécmimañ zé ewa siña ogicma wañ néñu seliseli wamma kerí. Yesu imi ic téréya neñañ niñac hatac momacgucnec metecgédacma ninzéh ninzéh mihicñi nénécmiyec. Imuac niñ ninzéh ninzéh imuaru nañselimu niñac meme seli ac oénécmimañac hezac zéma niñi. ⁴ Hénia imi sugcinaiguc ic tosara éléh keremma kecñic ionac ewa goro wamma ozua. Ic imuhucya niñgési wañ énécmimuac niñ becarunec ackuazéc yomuhuc ogic hezac; Anutuac eeya ménda héianzu imi eneñ ewa hiaya melenqic kaiseroac buña wañanzac. Imuhuc wamma ieneñ imi momacguc kekera Miñ Kewunina momacguc Yesu Kristo qaecgé érécmianzu.

⁵ Ini suruc yomi nindaczu, néñ niniñgina héiqeli énécmimañ zé wanzua. Becnec Miñ Kewuninanéñ Israel ic tuñ Izipte baec igucnec metecgé énécmiyec, néñ andiaiguc

ara ménda ninzéhqéñic imi unudarec. ⁶ Wañu kua meme uñahéra* tosara nanañgina séciguc ménda nañkecma tatacñina waima keñqic imi zégési nalé yanda hamac nalé sura imuac séc tacmu niñac heheseli qatéénécmima siñi tunumañ yandaiguc onoporecac keczu. ⁷ Wañu Sodom zéma Gomora* zéma ama lelec lelec tacma keñec imuac ic embac imi acguc séc imuhucyanec kaisero wamma baecac siñ hénia méñac† wamma méndacma keñqic geric hémbénañanéñ naec énécmima kawéya qeyu sésécac nañanzac.

⁸ Wañu ic sugcinaiguc éléh haréma keczu ieneñ imuhucnec gauguc héhéñ tanec kecma séwiginanéñ haka biria wamma miñ kewugina qahac tanec kecma qac buña téréya edamuya imi zébirianzu. ⁹ Kua meme uña kiwagina Mikael iminéñ Moseac qamora niñac Biria miñinaguc hére hére amuma zéqeqetali wañoc. Imuhuc wamma Biria miñinawac zébiri wammimañ zé niñu néhéliyu yomuhuc sac zéyec; Miñ kewunéñ ac zégémmac. ¹⁰ Néñ ic yomi eneñ iwawai imuac me imuac hénia ménda niñasarigic séc, sicsaoc zéma mematiti wammianzu. Wañu haséñ yañ ésécnec ménda niñgésima séwiac siñ méndacma birianzu. ¹¹ Ieneñ Kainac hénac‡ méndacanzu, wañu soukiwa niñac wamma Balamac haka§ wañsoho sohoya mihicñiwiñ zé usuñ nec keñanzu. Wañu Korawac ac qe qe hakaiguc** mebiri amuanzu. Imuac niñac imi eneñ saecginaguc! ¹² Ic ieneñ onaru toroqe énécmima onac ségiségi ariaciguc momacnec tacma

☆ **1:6:** Hén 6:2 * **1:7:** Sodom zéma Gomora; Abarahamac naléiguc Miñ Kewunéñ ic embac ionac kápésic niñac ama areña yanda yomi gericnéñ odarec. † **1:7:** Icnéñ ic alayaguc kaisero wañqic imuac zézéya. ‡ **1:11:** Kainac hénac; Inéñ nimbupuc wamma munia qehumuyec. § **1:11:** Balam imi Israel ic ionac saec ac zémañ zé osiyec. (Qét 22:18, 24:13), Wañu inéñ wañ énécmiyu Israel ic ieneñ Anutu ewa hélacnec ménda welenqemigic. (Qét 25:1-3, 31:16). Wañu Yesuac naléiguc imi hénac acac kiwi ic tosananéñ Balam imi hémbaoc wamma soukiwa mema saec ac wañ énécmiyec zéma ku énécmiañqic. ** **1:11:** Kora imi Datan zéma Abiram iriguc, ic embac hinocgé énécmima Mose zéma Aron andé uruma ereñ nec sac Anutuac ai ic keczaoc? Nini momacnec, zéma andé urugic. (Qét 16:1-35, 26:9,10).

gamugina qahac nezélélén wamma ariac imuac kiwa néanzu. Kekecgina tanec imi rama galeñ eñañ séwígina sac galeñgé amuanzu imuhucya, hosusu mén luhucnéñ mihilañgéyu kia qahac eñ hama keñañzac imuhucya, wañu ic hésa humuma humudaru zaliacnec qéziqézia wamma héla qahac ai yawuñ mihicñañzac imuhucya ésécnec. ¹³ Konduñ temboña geriwaguc tanec gamugina héndéñ qéndemma sépécgéanzu imuhucya, sikilao héná sigima keñkeña imuhucya, siñi tunumañ nalé tetecgia qahac hezac iminén ionac buña wanzac.

¹⁴ Adamwac sac kitichéra hicñima hama kecgic hicñisai arenhéra 7 wañec nalé imuaru Enoko hicñiyec wañu inén mia ic biria imuhucya ionac mia bianac ara yomuhuc zéyec. Héngic, Miñ Kewu imi ic téréya tausenja tausenja ionac sugcinaiguc namma mayec. ¹⁵ Inén icya icya niñgésima ic embac Anutu eeya ménda héianzu ionac haka eebipiya qahac imuhucya zéma képésic ic Anutu eeya ménda héimianzu ionac acgina zéráguc imuhucyawac képésic ginaguc zéma zétecgé énécmimañ zé mayec. ¹⁶ Ic imuhucya ienen imi diric doroc ac biria zéma ac zérac zérac zéanzu. Imuac séwíac siñ méndacma kuayanén tétéc qeçe ac zéma imuac me imuac memañ zé wamma mepé qepési ac ikora énézéanzu.

Goro ac toroqeqeya.

¹⁷ Ala sorochécna ini mia Miñ Kewunina Yesu Kristoac Méliméli ichéra ienen walac ac énézégic imuac niñqelima kecmu. ¹⁸ Ienen yomuhuc énézéma zégic, nalé tetecgiaiguc zédesi ic ienen hicñima séwíac siñ niñac wamma haka ee héihéiya qahac imuhucya méndacma kemmu. ¹⁹ Ic imuhucyanén mia onarunec méndéñ amuma Uña Téréya qahac séwi ic kecanzu. ²⁰ Ala sorochécna ini mia ninzén ninzén téréya téngéñ imuac qahaiguc

eñañ kekecac ama imi meyacgému. Imuhuc wamma Uña téréyaguc héiselima zéwelec wamma kecmu. ²¹ Imuhuc wamma Anutuac goi héihéiiguc namma galeñgé amumu. Wañu Yesu Kristoac wésé niniñawac wamma mambéc kecgic kekec hémbéñañaguc onagicma keremmac. ²² Ewa éréhéc wamma kecanzu ionac mia wésé niniñ wañ énécmimu. ²³ Wañu tosia imi geric bélaña igucnec qétak metecgé énécmimu, néñ séwiginawac siñ birianén mebirigic séwi usugina idacmi acguc momacnec héñara mema zénéñgina hiriyu wésé niniñ wañ énécmimu.

Zéwelecwelec ac zéma mepé qepési ac.

²⁴ Héngaleñ wañ énécmiyu qeka meka qahac kecgic edamuyaiguc képésic solañ zéma ségiségiiguc hai énécmimacac kuha hemizac imi ²⁵ neñañ añgénéñ titi miñina Anutu momacguc keczac iwac muru mia miñ kewunina Yesu Kristoac niñac wamma edamuya zéma eebipi yanda zéma kuc buña zéma qac buña yandanén nalé hénihénia qahac imuarunec éréma deguc wañu nalé tetecgia qahac heheseli hema emma kecmac. Hélacnec!

Ac Saṅa

Yaizézé ac zéma kiwi yomuac hénia.

¹ Kiwi yomi Yesu Kristoac zéhicñi hicñiyawac ara, imi mia Anu-tunéh haka tosara nalé ménda horugiyu focdac hicñimacac heyec imi welen qeqe ichéra énézéyu hémmu niṅac welen qeqe icya Yohaneac muru kua memé uṅaya mélimiyu zéhicñiyec. ² Waṅu Yohanenéh Anutuac ackuazéc zéma Yesu Kristoac héipuc ac zéma iwawai eṅeyaoc kiwanéh héñec imi moczoṅ ninzéhégéma zéhicñiyec. ³ Waṅu bianṅac ara yomi olommu ienen zéma gezacḡinanéh nimmu ienen zéma imuaru oyu hezac imi tohoma wammu ienen moczoṅ mériaṅḡinaguc. Nalé yanda imi bec hosuc hosuc wanzac imuac mia.

⁴ (4a) Yohanenéh Asia baeciguc Yesuac hénaroiṅ tuṅa tuṅa 7 keczu onac muru oénécmizua. Kerecac keczac waṅu bianṅac hamac iwarunec zéma uṅa 7 Anutuac duṅ tatic wésiaiguc kecanzu ionarunec zéma ⁵ (5a) héipuc ic ménzézé ménzézé qahac kecma humugic ionac sugcina igucnec walac yacma baecac ic kewu ionac galéḡgina waṅec Yesu Kristo iwarunec, (4b) goi héihéi zéma luaenéh he énécmimac niṅ wanzua. (5b) Waṅu siṅ niṅnéncmima eṅeya sacya imuac kuhanéh kápésicnina igucnec hulac nénécmima ⁶ maṅocya Anutuac niṅ wamma héḡgaléḡ ama areṅa yandaya zéma hofac oo ichéra imuac ai buṅa qenénécmiyec iwaru mia eebipi zéma kuc selinéḡ nalé tetcgia qahac hemac niṅ wanzua. Hélacnec! ⁷ Ninzu, inéh hosusu qahaiguc hamac. Waṅu icya icya ienen kicḡinanéh hémmu. Waṅu luacnéḡ néḡic ienen momacnec hémmu. Waṅu ic embac tuṅa tuṅa

baec séc keczu ienen iwac niṅac zésiacmu. O, imi hélacnec!

⁸ Miṅ Kewunina Anutu zézacnéḡ; Ni imi hénihénia zéma tetcgia,* becñec kerec, deguc keczac, waṅu bianṅac hamac, medac medac wandac wandac miṅina imi mia.

Kristo winini miyu héñec.

⁹ Yohane neṅ imi onac ninzéh ninzéhiguc dacmunagina. Waṅu Yesuac qenzeṅ manzeṅ zéma héḡgaléḡ ama areṅa yandaya zéma bisiqatéḡ imuac iniguc momacnec toroqema kecanzua. Ni imi Anutuac ackuazéc zéma Yesuac héipuc ai niṅac wamma konduṅ baec komoc méḡ Patimoiguc nopocḡic keru. ¹⁰ Waṅu Miṅ Kewuac yacyac nalé† imuaru uṅa téréyawac qeriaiguc kecha andénaiguc ac yanda méḡ témuṅ hétéh imuhucya hicñiyu ac ewa méḡ yomuhuc niṅi. ¹¹ Gi némac hénzaṅ imi kiwiiguc oma Efeso, Smirna, Pegamo, Tiatira, Sade, Filadelfia, Laodikea ama areṅiguc Yesuac hénaroiṅ tuṅa tuṅa 7 keczu ionac muru haina kemmac.

¹² Imuhuc zéyu ni ac nézézec i hémmaṅ zé liliḡgéyi. Liliḡgéma kendol 7 imi imuac tatara golinéh memeyaguc naṅic héni. ¹³ Kendol tatara imuac sugcinaiguc méḡ icac naṅa tanecnéh séwi usuya horua mama hénia tetcgiaiguc héréhéréya imi héima bac tétéraiguc rikunḡ golinéh memeya maṅkepela zikiyu heyec. ¹⁴ Iwac oruha zéma oruc zucya imi rama yaṅ merawa zucya zéma tasétasé ésécñec lalaclalac waṅu kiwa imi geric bélaṅ ésécñec waṅec. ¹⁵ Hénia héréra imi aiṅ gericiguc zema asonḡ qilic qilicyaguc pésigianzac imuhucya ésécñec, waṅu ac ewaya imi doku dunduṅ hétéḡa ésécñec. ¹⁶ Méraya héiyaiguc imi sikilu 7 heyec. Waṅu kua kifana igucnec imi sou zéra qizilic méḡ bawa andia zéragucnec mama naṅec. Waṅu kic tanera imi mia kaiwe selianec qeancac ésécñec.

* **1:8:** Girik aciguc; Alfa zéma Omega. † **1:10:** Sonda.

17 Ni tanera imuhuc hémma tendingéma iwac héniaiguc humuc éséc nec heyi. Hewa méria héiyanén qacnaiguc haima yomuhuc nézéyec, gi bacga ménda yandiyu, ni imi hénihénia zéma tetcgia.‡ 18 Ninzañ, ni bec nec humuyi, nén deguc kic qeli kecañzua. Ninzañ, degucmuac nec nalé tetcgia qahac kecma humuc zéma humumia ionac baec dumuñña imuac nagugirawac wétéya imi neñ késa kecañzua. 19 Imuac iwawai hénzañ imi owésémañ imi mia deguc hicñi keczac imi zéma biançuc hicñimac imuac hakaya. 20 Bec hénzañ imi mia mérana héiiaiguc sikilu 7 hezac imi zéma kifa tatara golinén memeya 7, Wañu ac saña imuac hénia zéwa imi yomuhuc; Widi 7 imi héniaorin tuña tuña 7 ionac kua meme uña§ hécgina, kifa tatara 7 imi héniaorin tuña tuña 7 imi mia.

2

Efeso héniaorin ionac gezac qézén ac.

1 Efeso héniaorin kua meme uñagina ac yomuhuc omina, sikilu 7 méra héiyanén késa namma kifa tatara golinén memeya 7 imuac sugcinaiguc keñha wañanzac inén mia yomuhuc zézac; 2 Ni wawañ memega zéma aiga zéma nanañ seliga imi ninzua. Wañu geñ ic biria bisiqatén ménda wañ énécmianzañ imi zéma, nini Yesuac Méliméli ic zéanzañ, nén Yesuac Méliméli ic héra qahac ionac ikocginawac hénia meaunec imi zéma, 3 nuac qacna niñac bisiqatén wamma nañselima kucmama ménda wañ nec imi ninzua. 4 Wañu guac zémindinji qemindinji ac mén hezac imi yomuhuc; Walac siñna hegénec imi waina mayec. 5 Imuac nanañga dimuac nec mama guyec imi niñtegicma qeriga melemma wawañ memega walac hegénec imi muñguc

wammanec kecbésémañ. Qerigina ménda melençic, neñ focdac guac hama kifaga imi nanañña iguc nec metecgéwa kemmac. 6 Wañu haka hiabia mén hegenzac imi yomuhuc, Nikola ichéra ionac hakagina imuac mézéga tianzac. Ni acguc imuac mézéna tianzac. 7 Gezacyagucnéñ Uña téréyanén héniaorin tuña tuña ionac ac énézézac imi nimmac. Mén meseligimac imi kekecac ic héra Anutuac baec hafi zepaya qahac imuaru nanzac imuac héra gocmia miwa nemac.

Smirna héniaorin onac gezac qézén ac.

8 Wañu Smirna héniaorin ionac kua meme uñagina ac yomuhuc omina; Hénihénia zéma tetcgia miñina humuyec, nén qelima kecañzac inén zézac. 9 Qenzen manzen zéma maqeqeya wamma kecañzañ imi ninzua nén gi mériañgaguc. Wañu nini Yuda ic zéma zébiri qébiri wañgéranzañ imi enen Yuda ic téngén qahac, nén Biri miñinawac héniaorin wanzañ. 10 Gi zéra waiya hicñigémmac imuac bac yandi yandi ménda wambésémañ. Ninzañ kecma Biri miñinanén sugcinaiguc tosara manam batuc mihicñi énécmianñ zé héra amaiguc onoporu kaiwe ai meme 10 séc zérabéra mihicñimu. Wañu geñ mia keñqe haqeya qahac ninzénçémañ kecma humuciguc kerembésémañ. Imuhuc wanna neñ kekecac ic kewu opoc héigémañ. 11 Gezacyagucnéñ uña téréyanén héniaorin tuña tuña onac ac énézézac imi niñtohomac. Mén imi ogicmac imi humuc qété éréhéc* imi ménda hama mebirimac.

Pegamo héniaorin ionac gezac qézén ac.

12 Wañu kua meme uñagina† Pegamo héniaorinçuc keczac iwac mia ac yomuhuc omina, sou zéra qizilic néwéc néwéc hemimia késa

‡ 1:17: Yuda ic tuñ mén Roma baec yandaiguc ziki sipacgina qahac kekera. § 1:20: Pasto ionac niñac imuhuc zéyec. * 2:11: Qeri uñawac buña. † 2:12: Pastoginawac kua meme uña zémiyec.

kecanzac inéṅ ac yomuhuc zézac; ¹³ Gi ama areṅa yanda dimia kecanzaṅ imi ni ninzua. Ama imuaru mia Biria miṅinawac ic kewu tatacya hezac. Néṅ gi qac buṅana selianec késa kecma héipuc icna keṅhéi hahéiya qahac Antipasi i Biria miṅina néṅ kecanzac imuaru suginaiguc qegic humuyec. Waṅu nalé imuaru ninzéṅgé nénéṅa imi ménda qaecgéne. ¹⁴ Néṅ mindi qindiṅ ac éréhécdac zégémmaṅ zé wanzua imi yomuhuc; Ic tosara Balamac^{*} pakeṅ ac késama kecanzu imi eneṅ giguc keczu. Balam inéṅ Balak kumima Israel ic ionac wéséginaiguc bétac hai énécmiyu banjarawac ireha lémbaṅ haimimia imi nema kaisero haka waṅgic. ¹⁵ Imuhucyanec guac muru acguc ic tosara ieneṅ Nikolawac ic tuṅa ionac pakeṅ ac késa kecanzu. Ni imuac mézéna tianzac. ¹⁶ Imuac gi ewaga melembésémaṅ. Imuhuc ménda wanna ni guaru focdac hama guaru ic imi hazéc waṅ énécmima yaré wamma kuanawac sounéṅ énérimaṅ. ¹⁷ Méṅnéṅ méṅ geza-wagucnéṅ uṅa téréyanéṅ hénaoriṅ tuṅa tuṅa ionac ac énézézac imi nimmac. Méṅnéṅ ogicmac imi Mana nene saṅa gumu mima hoc lalacnec méṅ mimaṅ. Waṅu hoc imuac qahaiguc qac qelia méṅ ooyawac hezac. Waṅu qac imi tosara qahac, néṅ késamac inéṅnec sac niṅasarimac.

Tiatira hénaoriṅ ionac gezac qézéṅ ac.

¹⁸ Waṅu Tiatira hénaoriṅ ionac kua meme uṅagina iwac mia ac yomuhuc omina, Yomi imi Anutuac Naṅawac ackuazéc, kiwa imi geric bélaṅa ésécnec, waṅu hénia imi aiṅ pésia asoṅ qilic qilicyaguc ésécnec inéṅ yomuhuc zézac, ¹⁹ Goi héihéiga zéma ninzéṅ ninzéṅga zéma welen qeṅe hakaga zéma nanaṅga selia, ai memega imuhucya imuhucya imi ninzua. Wawaṅ memega hénia

hénia imi becaru waṅnec imi ogicma sasala hiabianec. ²⁰ Néṅ guac mia mindi qindiṅ ac méṅ hezac. Gi Isebel eṅeyaoc Ni tiliṅtiliṅ embac zéanzac i tuambuam wammia inéṅ nuac welen qeṅe ichécna pakeṅ acya ku énécmima ikoc waṅ énécmiyu, ieneṅ kaisero haka wamma banjarawac lémbaṅ haimimia imi negic. ²¹ Ni imi ewaya melemmac niṅac nalé memiyi, néṅ ewaya melemma kaiseroya waimaṅ zé ménda wanzac. ²² Ninzaṅ imuac mia neṅ embac imi hehe tatacyaiguc humumia gilimaṅ. Waṅu ic embac i guc momacnec kaisero waṅanzaṅ ieneṅ acguc ewa hakagina ménda mindiṅgic zéra waiya kunéṅ yanda qeriaiguc giliénécmimaṅ. ²³ Waṅu nambérac héra imi unuma humuc mihicṅi énécmiwa hénaoriṅ tuṅa tuṅa imi neṅ ic onac ewagina zéma qerigina imi inictegicanzua imi niṅasarimu. Neṅ icya icya wawaṅ memegina séc tasé ku énécmimaṅ. ²⁴ Waṅu ic tosara Tiatira taṅgic kecma pakeṅ ac imi ménda aṅgétima eṅaoc zézu éséc Biria miṅinawac ewa siṅa hiṅgac hiṅgara imi ménda niṅasarima keczu ionac imi yéwéri méṅ ménda toroṅe énécmimaṅ. ²⁵ Néṅ aṅgétima keczu imuac mia selianec késamanec kecgcic ni hamaṅ. ²⁶ Méṅnéṅ méṅ ogicma nuac aina imi memanec keru nalé tetecgia hayu iwac imi baera baera héṅgaleṅ waṅ énécmimac niṅac kuc buṅa mimaṅ. ²⁷ Inéṅ aiṅ qarucnéṅ kewuc nomuṅ qototorianzac ésécnec waṅ énécmima galeṅgé énécmimac. ²⁸ Ni acguc maṅgocnanéṅ kuc buṅa néṅec ésécnec neṅ iwac mia widi yanda siṅunec hicṅianzac imi miwa imuac miṅina wammac. ²⁹ Méṅnéṅ méṅ gezawagucnéṅ uṅa téréyanéṅ hénaoriṅ tuṅa tuṅa onac ac énézézac imi nimmac.

3

Sade hénaoriṅ ionac gezac

^{*} 2:14: Yud 1:11

qézéj ac.

¹ Sade hénaorij ionac kua meme uñagina iwac ac yomuhuc omina; Anutuac uña 7 zéma sikilao 7 késakecanzac inéj yomuhuc zézac, Ni wawañ memega ninzua. Qac buñaganéj gi qeli qeli keczañ zézac, néj gi ic humumia keczañ. ² Imuac gi meqeli amuma kekecga bakia humumañ zé wanzac imi meseligena. Guac wawañ memega hémba Anutunawac kiwaiguc sécgézac imi ménj ménda hegénzac. ³ Imuac iwawai géngéja zéma iwawai niñnec imi niñqelima tohoma hakaga melembésemañ. Kileñ ménda mindi amuma yac kecbésemañ iguc imi neñ kowu nene ésécnec harémañ. Imuac némac naléiguc ha gémmañ imi gi ménda niñtegičbésemañ. ⁴ Wañu Sade ama areñaiguc ichécga éréhécdac séwi usugina téréya imi qakola ménda héima keczunec. Ieneñ imi eeginaguc, imuac séwi usugina laclalacnec niguc momacnec keñha wambiñ. ⁵ Méñnéj ménj ogicmac imi imuhucyanec séwi usu téréya laclalacnec héima kecmac. Wañu qara imi kekec hémbénañawac kiwiiguc ménda auma mañgocnawac kiwaiguc zéma kua meme uñahéra ionac kicginaiguc qara imi nimmizua zémañ. ⁶ Méñnéj ménj gezawagucnéj uña téréyanéj hénaorij tuña tuña onac ac énézézac imi nimmac.

Filadelfia hénaorij ionac bianañ ara.

⁷ Filadelfia hénaorij ionac kua meme uñagina ac yomuhuc omina, téréya zéma héla miñina, Dawidiac ama wétéya késa kekera, nagu metecgéma auyu ménnéj ménj héimacac séc qahac, wañu héiyu ménnéj ménj aumacac séc qahac inéj mia yomuhuc zézac; ⁸ Ninzañ, ni kicgaiguc nagu ménj augéñiac nanzac. Imi ménnéj ménj hia ménda héimac. Neñ guac wawañ memega ninzua. Gi kucga komora sac hegénzac, néj kileñ acna

tohoma qacna ménda qaecgéneč. ⁹ Ninzañ, Biriá miñinawac hénaorij, eñaoc nini Yuda ic zéanzu, néj Yuda ic héla qahac ikoc ac zéanzu ionac sucginaiguc tosara hama guac hénagaiguc sicgé gémmuac hinocgé énécmiwa neñ guac siñga ninzua imi niñtegičmu. ¹⁰ Gi nuac nanañ seliawac ackuazécna tohoanzañ imuac niñ ni acguc manam batucac naléya focdac baec séc hama ic embac baeciguc kecanzu i batucgé énécmimac nalé imuaru gi galenjë gémba nalé imi qizizijéma kemmac. ¹¹ Ni foc hamañ imuac gi némacga hegénzac imi selianec késa kečna ménnéj ménj ic kewu opocga imi ménda guagicmac. ¹² Méñnéj ménj ogicmac imi Anutunawac ocmuñiguc tandélopion ésécnec kumu mimañ. Wañu keñhéi hahéi qahac nañseligiyu iwac qahaiguc Anutunawac qara zéma Anutuac murunec kurumeñ igucnec mama hahaya Yerusalem qelia Anutuac ama areña yanda imuac qara zéma nuac qacna qelia imi omimañ. ¹³ Méñnéj ménj gezawagucnéj uña téréyanéj hénaorij tuña tuña ac énézézac imi nimmac.

Laodikea hénaorij ionac gezac qézéj ac.

¹⁴ Laodikea hénaorij ionac kua meme uñagina ac yomuhuc omina; Hélačnec zémimia, ménzézé ménzéya qahac, héipuc ic héla zéma Anutuac zéhicñi hicñi imuac hénihénianéj yomuhuc zézac; ¹⁵ Ni wawañ memega ninzua. Gi imi doku sañgeña qahac geriwiguc qahac. Sañgeña me geriwiguc kecbunec zéma ninzua. ¹⁶ Gi imi imuhuc sucgiraiguc doku sasakola kecanzañ, sañgeña me geriwiguc qahac imuac niñ kuana igucnec lomba mawésémañ. ¹⁷ Gi geñga niñac ni mériañnaguc iwawai sasala henénzac imuac ni imuac me imuac ménda hocmañ zéanzañ, néj zapi qeqeya, mété qététaña, maqeqeya, kic hilic, zéma lianlianañ kecanzañ

imi ménda niṅtegiczaṅ. ¹⁸ Imuac gi hinocgé génzua. Nuarunec goli gericnéṅ zegési gésia imi boṅa mena mériaṅgaguc wammac. Waṅu séwi usu lalacnec boṅa mema héina hiṅgaru gamuga katanec kekec imi hoturuyu ménda hémmu. Waṅu kicgawac sacmasi boṅa mema kicga naecmima hémbésémaṅ. ¹⁹ Ni imi siṅ niṅénécmianzua séc zémindiṅi qemindiṅi waṅ énécmianzua imuac gi seliseli wamma ewaga melembésémaṅ. ²⁰ Ninzaṅ, ni nagu séṅgaṅgeṅaiguc héichéicgéma nanzua, waṅu méṅnéṅ méṅ ewana nimma nagu aunéṅu neṅ qeriaiguc emba inéṅ niguc neṅ i guc nekawunec oneqone wamma tachbi. ²¹ Méṅnéṅ méṅ ogicmac imi neṅ ogicma maṅgocnawac ic kewuac tataciguc tacanzua ésécnec neṅ titiṅa miwa nuac tatac edamuyaguc imuaru momacnec tachbic. ²² Méṅnéṅ méṅ gezawagucnéṅ Uṅa téréyanéṅ hénariṅ tuṅa tuṅa ac énézézac imi nimmac.

4

Kurumenṅiguc mepé qepési wammigic héṅec.

¹ Waṅu imuac andiaiguc kic hima hémba kurumenṅiguc nagu méṅ auauyawac naṅec. Waṅu walac ac ewa témuṅ hétéṅa éséc niṅi imuacnec muṅguc yomuhuc nézéyec; Gi you éréna kecma iwawai hicṅimac imi gézéwa hénna. ² Imuhuc nimba duṅa focdac uṅanéṅ népésiṅu imuac qeriaiguc keru. Waṅu hémba kurumenṅ iguc ic kewu tatac méṅ taru imuaru ic méṅnéṅ tarec. ³ Waṅu tarec iwac alaṅ tanera imi zasipa hoc qoucqoucṅia zéma kanelian hoc pésia déṅgéṅa ésécnec, waṅu asoṅ furicnéṅ ic kewu tatac imi sécgé lelecgéma naṅec. Waṅu imuac alaṅa imi emerade hoc téṅṅiṅ téṅṅiṅa ésécnec. ⁴ Waṅu ic kewu tatac imuac lelec leleciguc ic kewu tatac 24 taru imuaru galenṅ 24 tacṅic. Waṅu séwi usugina horua lalaclalac

zéma orucginaiguc ic kewu opoc golinéṅ memeya héima tacṅic. ⁵ Ic kewu tatac imuarunec pilitic asaha zéma buṅ parandaṅ zéma imuac hondondoṅa meric merira héréma mayec. Waṅu ic kewu tatac imuac wésiaiguc imi Anutuac uṅa 7 iminéṅ kifa yanda 7 bélaṅaguc ésécnec zema naṅṅic. ⁶ Waṅu ic kewu tatac imuac wésiaiguc imi iwawai kondunṅ ésécnecnéṅ heyec. Imi mia kirunṅ me kristal hoc ésécnec qilic qilicyaguc.

Waṅu ic kewu tatac imuac maréṅa néwéc néwéc igucgeṅ zéma lelec leleciguc imi yaṅ kekecṅinaguc 4 naṅṅic, waṅu yaṅ imuac wésé andiaiguc imi kicnéṅ sécgé énécmima hedarec. ⁷ Yaṅ kekecyaguc walac walac imi laion tanec éséc, méṅ andiaiguc imi burumakao iwa sac qelia tanec ésécnec, iorac andégiraiguc naṅec imi ic tanec ésécnec, imi onac andéginaiguc imi kunta nei putitima kenṅeṅa ésécnec. ⁸ Waṅu yaṅ kekecṅinaguc 4 imi eṅac eṅac qeṅgaṅgina 6 he énécmiyec. Waṅu qeṅgaṅgina duandia zéma maréṅaiguc kicṅinanéṅnec sécgéma heyec. Waṅu siṅi kaiwe tac niniṅgina qahac yomuhuc legic héima naṅṅic; Téréya, téréya, téréya, Miṅ Kewu Anutu, wandac wandac medac medara. Kerecac keczac, waṅu kecma hamac. ⁹ Waṅu yaṅ kekecṅinaguc 4 ieneṅ ic kewu tataciguc tacma nalé tetecṅia qahac kecanzac imi eeya héimima mepésimima ewa hia ac wammiaṅṅic séc ¹⁰ ic kuneṅ 24 ieneṅ méṅ ic kewu tataciguc tacma nalé tetecṅia qahac kecanzac iwac wésiaiguc sicgéma mepésimima ic kewu opocṅina imi tatac imuac wésiaiguc gilimima yomuhuc legic héimigic. ¹¹ Miṅ Kewu Anutunina, geṅgaoc iwawai moczoṅ zéhicṅi mi-hicṅi wandacnec, guac ewa siṅgawac séc zéhicṅina kekecṅinaguc heanzac. Imuac edamuga zéma eebipiga zéma kucgawac mepési géṅgéṅawac séc eegaguc wanzaṅ.

5

Rama zéma kiwi limbi limbiña.

¹ Waņu neņ hémba ic kewu taticiguc tarec iwac méra héiyaiguc kiwi limbi limbiña mén heyec. Waņu kiwi imi wésia zéma andia momacnec kiwiyaigucnec waņu sapé 7 asé kiwiyaiguc iminéñ meseli seliawac heyec. ² Waņu hémba kua meme uņa kuhagucnéñ ac ewaya kuney yandanec qacma yomuhuc zéyec; Méréneñ kiwi limbi limbiña yomi sapéya métima hutuyu sécgémacac séc eeyaguc wammac? ³ Kurumeñ qahaiguc me baec qahaiguc me emu baec bawaiguc kiwi imi hutumac me olommacac séha mén ménda kerec. ⁴ Waņu hémba kiwi imi hutumac me olommacac séha mén ménda keru hocbipiyyi. Imuac ni siac howuc howuc siari. ⁵ Imuhuc wamba ic kuney ionarunec méñnéñ yomuhuc nézéma zéyec; Ménda siacna, laion mén Yudawac areñ zéma Dawidiac gétéya igucnecnéñ onogicdaczac imi héñ tegicbésémañ. Imuac inéñ mia kiwi sapéya 7 imi hia métima kiwi imi hutumac.

⁶ Waņu neņ hémba ic kewu tatac taru néwéc néwéc yañ kekecginaguc 4 lelecgéma nañgic, ic kuney ieneñ lelecgéma tatacginaiguc tacgic momac yanda ionac sugginaiguc rama sac qeli mén nañec. Rama imi becneç humuc mihicñi mimia tanec. Waņu iliha 7 zéma kiwa 7 hemiyec. Waņu kiwa 7 imi mia Anutuac uņa 7 baec séc méli énécmiyec imi eney mia. ⁷ Waņu rama sac qeli inéñ mia kemma ic kewu taticiguc tarec iwac méra héiya igucnec kiwi limbi limbiña imi wagirec. ⁸ Wagiru yañ kekecginaguc 4 zéma ic kuney 24 ieneñ ramawac wésiaiguc simiñ héimigic. Ic kuney ieneñ eñac eñac gita zéma zéic golinéñ memeya hofac héméña hiabia kuaya qeqeya késama nañgic. Waņu hofac héméña hiabia imi mia météré ic ionac zéwelec welecgina imi mia. ⁹ Waņu ieneñ legic qelia mén yomuhuc héigic,

Geñ imi kiwi limbi limbiña imi mema sapéya métiwésémañac séc eegaguc wanzañ. Becneç gugic humuma sacganéñ baec séc ic embac séwi tanecgina hénia hénia igucnec, acgina hénia hénia igucnec, gawamañ hénia hénia igucnec hahaya boñ hérégina mema Anutuac buñahéra onopocnec. ¹⁰ Waņu geñ mia Anutunina welen qemimu niñac héñgaleñ ama areña yanda zéma hofac oo ichéra kumu énécmineç. Waņu ieneñ baeciguc ic kewu wañ énécmima kecmu.

¹¹ Waņu neņ hémba kua meme uņa sasala yandanéñ ic kewu tatac zéma yañ kekecginaguc zéma ic kuney imi lelecgé énécmima namma ac ewa zégic niñi. Waņu kua meme uņa zañgégina imi 10 tauseñac tuña tuña zéma 1 tauseñac tuña tuña. ¹² Ieneñ kuney yanda qacma legic yomuhuc zéma héigic, rama humuc mihicñi mimia inéñ kuha zéma, mériaña zéma, niñteçic qinçtegicya zéma, medac medac wandac wandara zéma, zézé bipiya zéma, qac buñaya zéma, mepé qepési imi moczoñ medacmacac séc eeyaguc wanzac!

¹³ Waņu kurumeñ qahaiguc zéma baec qahaiguc zéma emu baec bawaiguc zéma konduñ qahaiguc zéma iwawai imuac qeriaiguc keczu moczoñ yanda ieneñ yomuhuc zéma legic héigic; Ic kewu taticiguc taczac i zéma rama sac qeli ioraru mepé qepési zéma zézé bipi zéma qac buña yanda zéma kuc yandanéñ nalé teteçgia qahac hema emma he érécmimac. ¹⁴ Imuhuc zégic yañ kekecginaguc 4 ieneñ hélacnec zégic. Ic kuney eney mama simiñ zéma pakagina héima mepé qepési wañ érécmigic.

6

Sapéya 7.

¹ Waņu hémba rama merawanéñ sapéya 7 imuacnec mén métiyec. Métiyu yañ kekecginaguc 4 ionarunec mén imi buñ parandañ ewaiguc qacma hana zéyec. ² Zéyu

hémba becosic lalacnec méné nanu qahaiguc ic méné tarec. Ic imi tewiyaguc wanu ic kewu opoc méné mimia wanec. Wanu Inén yaré qema onogicma onogicma munuc onogicman zé kejec.

³ Wanu rama merawanén sapé qétéya 2 métiyu gezacnanén nimba yan kekeraguc qétéya 2 iminén hana zéma qarec. ⁴ Qaru becosic pésianén haréyec. Wanu qahaiguc ic méné tarec inén mia baeciguc luae mesohoyu ic enén euhumu amumu niñac ac wammima, sou yanda méné momacnec mimia wanec.

⁵ Wanu rama merawanén sapéya qété 3 métiyu yan kekeraguc qété 3 iminén hana zéma qaru niñi. Wanu hémba becosic méné zapélanén hayec. Wanu qahaiguc ic méné tarec inén réwéri qétéya memeyawac sigel méné kesa tarec. ⁶ Wanu ni yan kekecginaguc 4 ionac sugcina igucnec ic ewa ésécnecnén hicniyu niñi. Zéyecnéñ bali gocmia usu momacgucac boña imi ai meme momacgucac ai boña wammac. Wanu wit gocmia usu momagucac boña imi ai meme momacgucac ai boña wammac. Wanu oliwa halécya zéma waiñ gocmia imi ménda mebiriwéséman.*

⁷ Wanu rama merawanén sapéya qété 4 métiyu yan kekeraguc qété 4 inén hana zéma qarec. ⁸ Wanu hémba becosic méné séwi alaña téngiñ téngiñ méiméiya hayec. Ic méné qahaiguc tarec iwac qara imi humuc. Wanu humumia ionac baec dumuñanén i méndacmiyec. Wanu ieren baeciguc zawé kemboñ qahac méndemma imuacnec momacguc imuac siñgirawac wammaoc niñ kuc buña érécmimia. Wanu sou zéma bétí zéma humuc zéma baecac hasén yan imuac kuhanén unuhumuyoc.

⁹ Wanu rama merawanén sapé qété 5 métiyu hémba Anutuac ackuazéc zéma héipuc acgina niñac wamma unugic humugic ionac unaginanén zaki téréya héniaiguc

tacgic iniri. ¹⁰ Ienen kucnec qacma zégic, téréya zéma héla miñina Miñ Kewu yanda gi nalé dahec mehorugima ic embac baeciguc keczu imi ménda zétecgé énécmima sacninawac kitiwa imi ménda melen énécmima kecbéséman?

¹¹ Imuhuc zégic séwi usu horua lalacnec miñ séc énécmidacma yomuhuc énézéyec; Nalé hotoñadac tachiarugic welen qeque alahécgina tosara unugic ini ésécnec humugic qétégina sécgéyuguc ai imi memañ.

¹² Wanu neñ hémba rama merawa iminén sapé qété 6 métiyu nanu yanda meyu kaiwe imi zapi qema maleku noniñ zapéla imuac zuanén memeya ésécnec wanec. Wanu maso howiacnec imi sac ésécnec wanec. ¹³ Wanu kurumeñu ménisikilu imi luhuc kunen yandanén qeyu nemuyac ic imuac gocmia quwura tiyu baeciguc maanzac ésécnec magic. ¹⁴ Wanu kurumeñ imi mia papia limbigic keñanzac éséc imuhuc limbi amuma qahac wanec. Wanu baec boña zéma konduñ baec komoc imi hézéracgé énécmimia wanu tatacgina waigic.

¹⁵ Haka imuhuc hicniyu baec séc ic kewu zéma ionac taséhécgina zéma biñ qeque ic kiwa hécgina zéma hinac mériañginaguc zéma kucginaguc zéma iwawai miñina kekec zéma welen qeque ic ienen banec zéma baña tosara baec boñaiguc hezac imuac sucnéñ suciguc sanjigic.

¹⁶ Baec boña zéma baña énézéma qacninu bacgéma mama ic kewu tatacguc taczac iwac kiwa igucnec zéma rama merawa iwac qeri biric igucnec musañgé nénécmigic zégic.

¹⁷ Qeri biricgirawac nalé yanda imi ducñzac imuac niñ ic mérénen hia nanjselimac?

7

Israel ic sapéginaguc ionac qétégina 144,000.

* **6:6:** Imuhucya imi sacmasi ésécnec wiziginaiguc haiñgic. Imuac goiya héimimia wanec.

1 Waņu haihaka imi tecgéyu ni kic hima kua meme uņa 4 inicba baec waņgoņa 4 imuaru namma baecac luhuc 4 imi baeciguc me konduniguc me ic hésa hénia héniaiguc ménda gemac niņ késama naņgic. 2 Waņu hémba kaiwe éré éréya igucnec kua meme uņa méjnén Anutu kekecyaguc iwac asé kiwiya késama éréma kua meme uņa 4 baec zéma kondun mebirimu niņ kucgina énécmiyu késa keczu ionac muru kucnec qacma yomuhuc énézéyec; 3 Ini mambéc naņgic Anutuac welen qeçe ichéra ionac pakaginaiguc asé kiwiya meénécmi tecgéyuguc baec zéma kondun zéma ic hésa imi mebirimu. 4 Waņu ic embac asé kiwi hai énécmimia ionac zanğégina imi Israelac qelihéra tuņa tuņa ionarunec 144,000 waņec. 5 Waņu Yudawac areņhéra ionarunec imi 12,000, Waņu Rubenac areņhéra ionarunec imi 12,000, Waņu Gadeac areņhéra ionarunec imi 12,000 waņec, 6 Aseriac areņhéra ionarunec imi 12,000, waņu Naftaliac areņhéra ionarunec imi 12,000, waņu Manaseac areņhéra ionarunec imi 12,000 waņec. 7 Waņu Simeonac areņhéra ionarunec imi 12,000, waņu Lewiac areņhéra ionarunec imi 12,000, waņu Isakawac areņhéra ionarunec imi 12,000 waņec. 8 Waņu Zabulonac areņhéra ionarunec imi 12,000, waņu Yosefeac areņhéra ionarunec imi 12,000, waņu Benjaminac areņhéra ionarunec imi 12,000, imuhuc asé kiwigina hai énécmimia waņec.

Ic tuņ yanda baera baera igucnec hahaya.

9 Haka imi hémba baera baera zéma ic séwigina hénia hénia zéma héniorij hénia hénia zéma acgina hénia hénia igucnec zanğégina yanda méjnén méņ olommuac séc qahac imuhucyanén maleku horua lalacnec héima méraginaiguc samae ic hawa meemma ic kewu tatac imuac wésiaiguc zéma rama merawa iwac

wésiaiguc naņgic. 10 Namma kucnec qacma yomuhuc zégic; anğén titi imi ic kewu tataciguc taczac neņaņ Anutu i zéma rama merawa iorac muru hezac. 11 Imuhuc zégic kua meme uņa ic kewu tatac zéma galen zéma yaņ kekecginaguc imi lelecgéma naņgic imi moczoņ ic kewu tatac imuac wésiaiguc simiņ héima kic tanecgina memama baeciguc héidacma mepésimigic. 12 Mepésimima yomuhuc zégic; Hélacnec mepé qepési zéma zézé bipi zéma niņtegic qinğtegic zéma ewa hia ac zéma ee héihéi zéma kuc zéma medac medac wandac wandacnéņ Anutunina iwac muru nalé tetecgia qahac hema emma hemac. Hélacnec!

13 Zégic ic kuneņ ionarunec méjnén nuac yomuhuc zéyec; Séwi usu horua lalacguc imi méré méré eneņ, waņu dimuacnec hagic?

14 Qesi néņu ac yomuhuc melemma zéyi, miņna geņgaoc ninzaņ. Waņu inéņ nézéma zéyec; Imi eneņ zéra waiya qeria igucnec hagic. Waņu rama merawa iwac sawanéņ séwi usugina imi zuacyacgéic lalacnec wandaczac. 15 Hénia imuac niņac yomi eneņ Anutuac ic kewu tatac imuac wésiaiguc kecaņzu. Waņu iwac ocmuņ téréyaiguc siņi kaiwe séc Anutu mepésimigic ic kewu tataciguc taczac inéņ ionac qacginu hali ésécnec waņ énécmimac.

16 Waņu muņguc tomeņgina héla qahac ménda wamma démeņgina muņguc doku niņac qanğararaņ ménda gemac. Waņu kaiwe me iwawai geri-wagucnéņ ménda kasoni énécmimac.

17 Hénia imi yomuhuc; Ic kewu tatac imuac namuņaiguc rama merawa nanzac inéņ mia galenğé énécmima, doku hogocya kekecyaguc imuaru qindiņi énécmima kemmac. Waņu Anutunén kic masigina moczoņ kicgina igucnec zuacénéc midacmac.

8

Sapé 7 zéma héméņa

memeyawac goli zéic.

¹ Wañu rama merawa imi sapé qété 7 métiyu kurumenjiguc némbén hicñima heyu 30 minit imuac séc wañec. ² Imi tecgéyu kua meme uña 7 Anutuac wésiaiguc nañgic inicba témun 7 énécmiyu késa kecgcic.

³ Wañu kua meme uña ménén ziniñ wanafu sasala mimia wañu sokoc golinéñ memeyaiguc haima mema hama zaki téréya hosuraiguc nañec. Imi mia météré ic momac yanda ionac zéwelecginaguc momacnec ic kewu tatak imuac wésiaiguc zaki téréya golinéñ memeya imuaru haimimañ zé mema hayec. ⁴ Wañu hofac hémérja hiabia iminéñ météré ic ionac zéwelec welecginaguc momacnec kua meme uña iwac méria igucnec Anutuaru yacma eñec. ⁵ Kua meme uña iminéñ imuhuc wamma zaki téréya igucnec geric zéra mema iwawai hémérjaguc memeyawac sokoc imuaru tiloyu sécgéyu baeciguc qocgéyu hiñgarec. Hiñgaru zalalak zéma buñ parandan gururu meric merira zéma pilitic héiyu nañ meyec.

Aiñ témun 7.

⁶ Wañu kua meme uña qété 7 témunjinaguc ieneñ témun qewiñ zé eñamugic. ⁷ Wañu kua meme uña qété 1 iminéñ témuña qeyu komboc luhuc zéma geric sacyaguc mutu qutulañgia pocgéma baeciguc mayec. Mama baec yanda haréwéc ionarunec momacguc imi zema zedarec. Wañu ic zuñ haréwéc ionarunec momacguc zema zedarec. Wañu tatan qézézac imi momac yanda zema zedarec.

⁸ Wañu kua meme uña qété 2 inéñ témuña hiyec. Hiyu iwawai mén baec boña yanda geric bélañaguc tanec imuhucyanéñ kondunjiguc gilimimia wañu kondun haréwéc ionarunec momacguc imi melemma sac wañec. ⁹ Wañu kondun qeriaiguc yañ kekecginaguc imi tun haréwéc ionarunec momacgucac séc imi humudacgcic kondun qahaiguc

zéic sasala imi acguc tun haréwéc ionarunec momacgucac séc imi hézéñ qézéñgédacgcic.

¹⁰ Kua meme uña qété 3 inéñ témuña hiyec. Hiyu widi yanda mén kifa yanda ésécnec bélañaguc imi kurunen igucnec mama doku téfara tun haréwéc ionarunec momacgucac séc zéma doku kiwa tun haréwéc ionarunec momacgucac séc imuaru mayec. ¹¹ Wañu widi imuac qara imi kumiñ howura wañu imuac niñ doku haréwécnec momacgucac séc imi howuc howuc wandaru doku howuc howuc iminéñ mebirí énécmiyu ic embac sasala humugic.

¹² Wañu kua meme uña qété 4 iminéñ témuña hiyec. Hiyu kaiwe gésiyu haréwéc wañu imuacnec momacgucac zéma, maso gésiyu haréwéc wañu imuacnec momacgucac zéma, sikilu méndéñ énécmiyu tun haréwéc wañu imuacnec momacgucac imi unuhumudarec. Unudaru kaiwe kuha haréwéc imuarunec momacgucac imi mayu ai meme momacgucac naléya imi méndéñ haréwéc wañu imuacnec momacgucac asaha qahac wañec, wañu siñ acguc haréwéc imuarunec momacgucac asaha qahac wañec.

¹³ Wañu ni munuc hémma gezacnanéñ nimba sawaiguc kuntac mén putitima kemma kucnec qacma yomuhuc zéyec; Imi sac qahac kua meme uña haréwéc mén témunjinaguc imuac niñ baeciguc keczu ionac muru yei saec, saec, saecnéñ hema!

9

¹ Wañu kua meme uña qété 5 inéñ témuña hiyec. Hiyu neñ hémma sikilu mén kurunen igucnec tecgéma baeciguc mayec. Wañu inéñ mia uña biria ionac baec dumuña imuac wétéya mimiawac késa kerec. ² Wañu inéñ uña biria ionac baec dumuña imuac wézéra auyu imuacnec hofac siñindéndéñgia yanda éreyec. Éreyu baec séséñ imuac hofac yanda niñac kaiwe

zéma sawanéj sinjidéngéyec. ³ Waņu hofac qeria igucnec zikonj enej baec sénganjenj éréjic. Waņu ienen baecac kuaņkuaņac kuha ésécnec kuc buņa yanda énécmimia. ⁴ Waņu ienenj baeciguc ketekecqan kiwiya téngij zéma ic hésa hénia hénia imi ménda mebiri énécmimu, néj ic embac tosara pakaginaiguc Anutuac asé kiwi ménda hai énécmiyu keczu imi sac mebiri énécmimu niņac zéénéc mimia waņec. ⁵ Waņu unugic humumu niņac qahac, néj eņ maso 5 kiric qiric waņ énécmima qenzen manzenj mihicņi énécmima kecmu niņ zézéya. Waņu qenzen manzenj imi mia kuaņkuaņ néj ic mén kiyu nimmacac séc kuha imuhucya. ⁶ Waņu nalé imuaru imi ic enej humuwiņ zé wamma zéwelectmu, néj imuac buņa ménda énécmimia wammac. Waņu humuc niņac yaiwisisiņ memu, néj humucnéj néngac énécmimac.

⁷ Zikonj ionac tanecgina imi mia becosic yaréiguc keminjac zé yaréac iwawai megic iniiniya imuhucya mia, orucginaiguc opoc golinéj memeya éséc tarec. Kic tanecgina imi ic kic tanecnina ésécnec. ⁸ Waņu zucgina imi embac onac oruc zucgina luaeluaeya ésécnec imuhucyanéj he énécmiyec. Waņu zécgina imi laionac zéra ésécnec. ⁹ Waņu tétéc nezic nezicgina imi tétéc saiwa aiņnéj memeya ésécnec heyec. Waņu qenğanjina urumeņa imi karisi becosic sasalanéj yaréiguc keminj zéma usuņnec keņgic qacanzac hétéj imuac séc. ¹⁰ Waņu zigina imi kuaņkuaņac zia ésécnec waiyaguc. Kuc buņagina imi maso 5 séc ic embac mebiri énécmimuac séc. ¹¹ Waņu ionac muru miņ kewugina kecénécmiyec. Imi mia uņa biria ionac baec dumuņa imuac kua meme uņaya. Qara Hebiraioc aciguc Abadon, Girik aciguc Apolion, neņan aciguc Kisikiyoņ uņa.

¹² Kunta neinéj yéwéri haréwéc zéma qarec. Imuacnec Momacguc

imi hama keņu tecgézac. Waņu ninzu yéwéri éréhéc hezaocnec.

¹³ Waņu kua meme uņa qété 6 iminéj témuņ hiyec. Hiyu nimba zaki téréya golinéj memeya Anutuac wésiaiguc taczac imuac iliha 4 imuacnec ac ewa mén hicņiyu niņi. ¹⁴ Hicņima kua meme uņa qété 6 témuņa késa naņec iwac yomuhuc ézéyec; Doku téfara yanda Yufurata iguc kua meme uņa 4 qaté énécmimiawac keczu imi hulac énécmigic. ¹⁵ Waņu kua meme uņa 4 hulac énécmiyu yawuņ mén imuac maso mén imuac kaiwe mén imuac kaiwe kiwa zézéya imi ducņiyu baec séc ic embac méndéj énécmigic tuņgina haréwéc waņu imuacnec tuņgina momacguc imi unuhumumu niņac mézézéngé énécmimia. ¹⁶ Waņu yaré ic tuņginaguc becosiciguc tatac ionac qétégina 200 milion imuhuc zégic niņi. ¹⁷ Uņaiguc héhéņa imuhucgenj becosic zéma ic imuac qahaiguc tacgic imi inicba tétéc saiwa imi alaņa geric ésécnec pésicpésiha zéma qouc qouc zéma qaoc qaoc imuhucya héima kecgic. Waņu becosic ionac orucgina imi laionac oruha ésécnec. Waņu kuagina igucnec imi geric bélaņa zéma hofac zéma salfa mayec. ¹⁸ Waņu ionac kuagina igucnec geric bélaņa zéma hofac zéma salfa yéwéri haréwéc hicņiyec iminéj ic embac méndéj énécmiyu tuņgina haréwéc waņu imuacnec tuņ momacguc imi unuhumudacgic. ¹⁹ Waņu becosic ionac kuc buņagina imi kuagina zéma ziginaiguc heyec. Waņu zigina imi qaté mokoleņ oruha ésécnec. Waņu iminéj ic embac mebiri énécmiyec.

²⁰ Waņu yéwéri imuac qeriaiguc ménda humuma kecgic ienenj haka biria méraginanéj waņgic imuac ewa éréhéc ménda wamma ménda waigic, néj uņa hénia hénia zéma baniara hénia hénia goli me siliwa me aiņ pésia me hoc me ichésa mema méraginanéj memeya

kicginanéḡ hémmuac séc qahac, gezacginanéḡ nimbiḡac séc qahac, waṅu hénaginanéḡ keḡha wammuac séc qahac imuhucyawac mepési énécmima kecgic. ²¹ Waṅu ic unuhumugic imi zéma paḡge manira zéma kaisero zéma kowu meme haka imuacnec ewa melenḡ ménda waḡgic.

10

Kua meme uḡa kiwi limbi limbiḡaguc.

¹ Waṅu kua meme uḡa kuha yanda méḡnéḡ hosusunéḡ aturu amuma kurumenḡ igucnec mayec. Mayu hémba oruha susuriaiguc asonḡ firic heyec. Waṅu iwac kic ségéria imi kaiwe ésécnec, waṅu héná héréra imi geric bélaḡa tandé lopionḡ tanec ésécnec. ² Waṅu mériaiguc kiwi limbi limbiḡa hutuhutuya komora ménḡ késa kerec. Waṅu héná héiyanéḡ kondunḡ qahaiguc, héná kanayanéḡ baeciguc tima naḡec. ³ Namma ac kucnec qacma laionnéḡ géréréc géanzac ésécnec qarec. Qaru nalé imuaru buḡ parandaḡ 7 ieneḡ momacnec qacgic. ⁴ Imuhuc qacma zégic nimma bec kiwiiguc omaḡ zé wamba kurumenḡ igucnec qac yomuhuc nuac muru mayu niḡi. Buḡ parandaḡ 7 ieneḡ zégic imi ménda oma hunuḡ mena eḡ taru. ⁵ Waṅu kua meme uḡa héḡi inéḡ kondunḡ zéma baec tima naḡec inéḡ mia méra héiyanéḡ kurumenḡiguc meyacma yomuhuc zéyec; ⁶ Waṅu tetecgia qahac kecma kurumenḡ zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi zéma, baec zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi zéma, kondunḡ zéma iwawai imuac qeriaiguc hezu imi moczonḡ yanda zéhicḡiyec iwac qaraiguc zéselima zéyec; nalé mehoru horugia ménḡ ménda hemac. ⁷ Kua meme uḡa qété 7 témuḡa himac nalé imuaru me imuaru degucdacmi Anutuac ac saḡa welenḡ qeḡe ichéra kua meme ic ionac muru énézéyec iminéḡ hélaguc wandacmac.

⁸ Waṅu kurumenḡ igucnec ac hicḡima nuac muru mayec ewa iminéḡnec muḡguc nézéma yomuhuc zéyec; Geḡ kemma kondunḡ zéma baec tima nanzac kua meme uḡa iwac mériaiguc kiwi limbi limbiḡa hutu hutuyawac hezac imi mewésémaḡ. ⁹ Imuhuc zéyu neḡ kua meme uḡa iwac muru kemma kiwi limbi limbiḡa komora imi néḡna zéma ézéwa kua meme uḡanéḡ mema nena guac tomeḡgaiguc imi howuc howura wammac, néḡ guac kuagaiguc imi morombazec dokuya ésécnec siḡaguc wammac zéyec. ¹⁰ Imuhuc zéyu neḡ kua meme uḡa iwac méria igucnec kiwi limbi limbiḡa komora imi mema neyi. Nema kuanaguc imi morombazecac doku ésécnec siḡaguc waḡec, néḡ hiḡgacma nuac tomeḡḡaiguc imi howuraguc waḡec. ¹¹ Waṅu inéḡ yomuhuc nézéyec, gi imi ic embac hénia hénia zéma, gawamaḡ hénia hénia zéma, acgina hénia hénia zéma, ic kewu ionac momacnec muḡguc andiawac ara énézézésémaḡ.

11

Héipuc ic éréhéc.

¹ Waṅu uḡ kemaḡa tac ésécnec ménḡ némma yomuhuc zéyec; Yacma Anutuac ocmuḡ téréya zéma zaki téréya imuac séha qétéya zéma imuac qeriaiguc mepé qepési wanzu ionac zaḡgégina imi momacnec oloḡ énécmima. ² Waṅu ocmuḡac ama sombeḡ imuac séha imi ménda olomma eḡ waina hemac. Ama sombeḡ imi mia ic enia ionac wai énécmimia. Imuac niḡac ieneḡ maso 42 imuac séc ama areḡa yanda imi eḡ tima keḡha wammu. ³ Waṅu ni héipuc ic éréhécna kuc buḡa érécmiwa iereḡ maleku sogawac buḡa héima ai meme 1260 imuac séc biaḡac ara énézému. ⁴ Iereḡ imi baec yomuac Miḡina Anutu iwac wésiaiguc nanaḡa oliwa ic éréhéc zéma kendol tatara éréhéc imi mia. ⁵ Ic méḡnéḡ ménḡ mebiru

érécmimaṇ zé wammaciguc kuagira igucnec geric bélaṇanéṇ éréma hazéc hécgira imi qécgé énécmimac. Ic méṇnéṇ mebirí érécmimaṇ zé wammac imi inéṇ imuhuc humucac buṇa wammac. ⁶ Waṇu iereṇ imi kuc buṇagiraguc. Imuac bianṇac ara zémanec kecmu naléya naléya imuaru imi kia ménda hama niṇ kurumeṇ hézicgéyoc. Waṇu ac zéyic dokunéṇ sac wammac niṇ kuc buṇa he érécmizac. Waṇu siṅgira méndacma nalé imuac me imuac yéwéri tanera soho sohoya hénia hénianéṇ baec imi qemaoc. ⁷ Waṇu iereṇ héipuc ac imi zéyic tecgéyu imuaru uṇa biriawac baec dumuṇa imuarunec yaṇ biria yanda iminéṇ éréma yaré waṇ érécmima iriyu humumaoc. ⁸ Humuyic qamocgira wai érécmigic ama areṇa yandawac hénia yandaiguc hemaoc. Waṇu ama imuac qara imi qeri uṇawac séciguc Sodom zéma Izipte zézéya. Miṇ kewugiranéṇ ama areṇa yanda imuaru mia ic héṅgeṇa wéndaraiguc qegic humuyec. ⁹ Waṇu ic embac séwigina hénia hénia zéma acgina hénia hénia zéma gawamaṅgina hénia hénia séc ic embac ieneṇ qamocgira imi ai meme haréwéc zéma méṇac bakia kicginanéṇ iricma kecmu kicsuaṇiguc ménda téṅgé érécmimu niṇac qetalimu. ¹⁰ Waṇu kua meme ic iereṇ imi baecac ic embac ac geriwaguc waṇ énécmima yéwéri mihicṇi énécmiyoc. Hénia imuac niṇac iereṇ humuyic ségiségi wamma ewa hia nimma sese amumu. ¹¹ Waṇu ai meme haréwéc zéma méṇac bakia tecgéyu Anutu arunec kekecac wésésénéṇ hama iorac qerigiraiguc hiṅgarec. Hiṅgaru yacma hénagiranéṇ tima naṇoc. Waṇu iricma naṅgic ionac muru bac yandi yandi kuneṇ yanda hicṇi énécmiyec. ¹² Waṇu kurumeṇ igucnec qaṇac kuneṇ yanda iorac muru yomuhuc mayu niṇoc, iri you éréyic. Waṇu iereṇ ac imi nimma hazéc hécgira ieneṇ iricmanec naṅgic hosusuiguc kurumeṇu eṇoc.

¹³ Eṇic nalé idacmuaru mia naṇ yanda meyec. Meyu ama areṇa yanda méndéṇ mimia 10 imuacnec momacguc iminéṇ zéṅgéyec. Waṇu naṇ mema heyec imuac suraiguc ic zaṅgégina 7,000 humugic. Waṇu wai énécmimia ieneṇ bacgina yandiyu kurumeṇ miṇina Anutu edamuya héimigic.

¹⁴ Kunta neinéṇ yomuhuc zéyec; Yéwéri qété éréhécnéṇ hama kenzaoc, néṇ yéwéri qétéya haréwéc imi fodac hamaoc.

¹⁵ Waṇu kua meme uṇa qété 7 inéṇ témuṇa hiyec. Hiyu kurumeṇiguc ac ewa yanda sasala hicṇima yomuhuc zéyec. Baecac héṅgaleṇ ama areṇa yanda imi Miṇ Kewunina Kristoac héṅgaleṇ ama areṇa yanda wammac. Waṇu inéṇ nalé tetecgia qahac galeṅgéma kecmu emma kecmac. ¹⁶ Waṇu qeriawac galeṇ 24 Anutuac kiwaiguc ic kewu tataciguc tacgic ieneṇ simiṇ héima musugina baeciguc héima Anutu mepésimigic. ¹⁷ Mepési mima legicgina yomuhuc héigic; Ewa hia! Miṇ Kewunina Anutu, kecnecac keczaṇ, medac medac wandac wandac miṇina geṅgaoc, kuc yanda késama ic kewu waṇ nénécmianzaṇ. ¹⁸ Baera baera ic eneṇ qeri geric waṅgézu. Imuac guac qeri gericgawac buṇa hazac. Humuc ic niṅgési énécmima weleṇ qeṇe ic, kua meme ichécga zéma ic embac téréya zéma tosara guac qacgawac eeya héimianzu, kuneṇ me komora séc hakaginawac séc bakia hiabia meénécmima baec mebirianzaṇ imi mebirí énécmiwésémaṇ imuac naléya hazac. ¹⁹ Waṇu kurumeṇiguc Anutuac ocmuṇ aṅgéyu Anutuac sisipac ac imuac katapanéṇ ocmuṇ qeriaiguc winiṇu hicṇiyec. Waṇu imuarunec pilitic zéma gururu meric merira zéma buṇ parandaṇ zéma naṇ zéma komboc luhuc selia qeyec.

12

Embac zéma mazuaṇ.

¹ Waṅu kurumenḡiguc sésécac haka kuneḡ yanda yomuhuc hicḡiyec, embac méḡnéḡ kaiwe maleku ésécnec héima naḡec. Waṅu hénaya bawaiguc maso taru oruhaiguc ic kewu opoc sikilu 12 yaguc tarec. ² Waṅu embac iminéḡ hériyaguc waṅu, merac memac niḡ azi kiyu, yaiwisisiḡ wamma tarec. ³ Imuhuc waṅu sésécac haka méḡ kurumenḡ igucnec hicḡiyec. Ninzu, mazuaḡ yanda pésia méḡ heyec. Imi mia oruha 7 zéma, iliha 10 késa keru, oruha 7 séc ic kewu opoc tacma keḡec. ⁴ Waṅu zianéḡ kurumenḡiguc sikilu tuḡ haréwéc igucnec tuḡ momacguc héréma baeciguc giliyu madarec. Imuhuc wamma embac merac memaḡ zé wawaḡa iwac wésiaiguc merac meyu qécgémaḡ zé nimma tarec. ⁵ Waṅu embac imi naḡawac meyec. Waṅu naḡa imi kecma ic kewuac aiḡ tacnéḡ baera baera galeḡgé énécmimac niḡ zé mimia. Waṅu naḡa imi Anutu zéma iwac ic kewu tatak imuac wésiaiguc wagicma eḡec. ⁶ Waṅu embac imi baec kéra kérésiaiguc néḡgacma keḡec. Imuaru kaiwe ai meme 1260 imuac séc héḡgaleḡ wammimu niḡ Anutunéḡ duḡ tatara méḡ bianḡac buḡa mihicḡi miyu heyec.

Kua meme uḡa Mikaelnéḡ mazuaḡ nesimiyu keḡec.

⁷ Waṅu kurumenḡiguc yaré téma hicḡiyec, kua meme uḡa Mikael zéma kua meme uḡahéra ieneḡ mazuaḡac hazéc wamma yaré waḡḡic mazuaḡ zéma kua meme uḡahéra ieneḡ imuhucyanec yaré bakia melemma qegic. ⁸ Waṅu mazuaḡ zéma ieneḡ kawali ménda wamma maunudarec. Waṅu kurumenḡiguc titiḡa méḡ ménda he énécmiyec. ⁹ Waṅu mazuaḡ yanda nesimigic néḡgacma mayec. Mazuaḡ imi mokoleḡ wahala kuwi zéma Biriya miḡina zémimia imi mia. Inéḡ kurumenḡ bawaiguc keczu imi moczoḡ ikoc waḡ énécmianzac. Waṅu nesimiyu baeciguc mayec. Waṅu kua

meme uḡahéra imi acguc momacnec nesi énécmigic madacḡic. ¹⁰ Waṅu kurumenḡiguc ac ewa yanda méḡ yomuhuc hicḡiyu niḡ; Dac muna hécnina ionac hazéc ac mihicḡima Anutuaru siḡi kaiwe séc aciguc onopocaḡec imi qegiligic mayec. Imuac niḡac deguc neḡaḡ Anutuninawac aḡgéḡ titi zéma kuc zéma héḡgaleḡ ama areḡa yandaya zéma iwac Kristoyawac kuc buḡanéḡ hicḡi hazac. ¹¹ Waṅu dac muna hécnina ieneḡ ramawac sac imuac kuha zéma héipuc ac wamma zégic imuac kuhanéḡ hazéc imi ogicḡic. Ieneḡ imi humucac décyaguc kereḡḡic, néḡ kekecḡinawac ewa éréhécménda waḡḡic. ¹² Imuac niḡac, kurumenḡ zéma imuaru kekecḡinaguc kecanzu ini, ségiségi waḡḡic! Waṅu Biriya miḡinanéḡ eḡeya naléya imi hotoḡa wanzac imi niḡteḡicma qeri biric kuneḡ yanda nimma mayec. Imuac niḡac baec zéma konduḡ imuaru imi yéwéri hemac.

¹³ Waṅu mazuaḡ imi baeciguc nesimimia waḡec imi héḡteḡicma embac naḡawac meyec imi qenesi wammiyec. ¹⁴ Waṅu embac imi kunta nei kuneḡ yandawac qeḡḡaḡa héréra mimia waḡec. Imuac niḡac inéḡ mazuaḡac héḡacya mema hia néḡgacma putitima keḡec. Kemma baec kéra kérésiaiguc imuaru nalé éréhécnéḡ méḡ zéma bakia imuac sécdac héḡgaleḡ waḡ mimiawac kerec. ¹⁵ Waṅu mokoleḡ imi dokunéḡ embac imi késama kemmac niḡac wamma iwac andiaiguc kemma kuaya igucnec doku yanda doku téfara ésécnec qocgéyu mayec. ¹⁶ Waṅu baecnéḡ embacwac méra mima kuaya aḡgéma doku mazuaḡnéḡ loḡec imi qécgédarec. ¹⁷ Waṅu mazuaḡ imi embacwac qeri biric nimmiyec. Nimmima liliḡéma kemma embac iwac nambérac héra tosara Anutuac zézé seli ac niḡtohoma kecma Yesuac héipuc ac imi aḡgétima kecaḡḡic iniguc yaré

qemaṅ zéma ¹⁸ konduṅ sakasaciguc naṅec.*

13

¹ Waṅu ni hémba konduṅ qeria igucnec yaṅ biria ménénéj éréyec. Imi iliha 10 zéma oruha 7 hemiyec. Waṅu iliha 10 imuaru ic kewu opoc 10 tacma keṅec. Waṅu oruhaiguc séc imuaru qac kiwi Anutu zébiri qébiri waṅ mimianénéj hema keṅec. ² Yaṅ zéráguc héni imuac tanera imi pusi kunéj yanda leopad yaṅ ésécnec, héná méria imi hasénéj yaṅ bea imuac méria ésécnec, waṅu kuaya imi hasénéj yaṅ laion kuaya ésécnec, waṅu mazuaṅ iminénéj eṅeya kuha zéma ic kewu tatacya zéma qac buṅa imi yaṅ biria iwac waimiyec. ³ Waṅu hémba yaṅ imuac oruha ménéj imi hézénéj hézénégia humumia ésécnec hemiyec. Waṅu wiziya humumia imi misirima hiaruyec. Hiaruyu baec séc ic enéj yaṅ imuac hémma welicgéma méndacmigic. ⁴ Waṅu mazuaṅ iminénéj yaṅ imuac ic kewuac qac buṅa miyec. Imuac niṅac ic embac ienenéj yaṅ imuac mepé qepési wammima yomuhuc zégic; Mérénenéj yaṅ imuhucyawac séc? Mérénenéj i guc efima yaré qemacac séc?

⁵ Waṅu yaṅ imi séwi eṅeṅawac ackuazéc zéma mematitiac ackuazéc zémacac niṅ kuaya biria haimimia waṅec. Waṅu maso 42 imuac séc ai mema kecmac niṅ kuc buṅa qemimia waṅec. ⁶ Waṅu yaṅ iminénéj kuaya aṅgéma Anutu zébiri wammima qac buṅaya zéma iwac ocmuṅa zéma tosara kurumeṅiguc keczu imi momacnec zébiri qébiri waṅ énécmiyec. ⁷ Waṅu ic embac téréya hazéc waṅ énécmima yaré qema onogicmac niṅac ic kewuac buṅa qemimia waṅec. Waṅu séwigina hénia hénia zéma baera baera ic embac zéma acgina hénia hénia zéma baera baera imi

kewu waṅ énécmimac niṅ kuc buṅa qemimia waṅec. ⁸ Waṅu rama merawa qegic humuyec iwac kekecac kiwiiguc baec kurumeṅ zéhicṅiyec imuarunec qacgina ménda oénécmiyunec baec yomuaru kecanzu imi enéj moczoṅ yaṅ biria imi mepési migic. ⁹ Ménénéj ménéj gezawagucnéj ac yomi nimmac. ¹⁰ Hésa amawac buṅa imi hésa amaiguc kemmac. Souac buṅa imi sounénéj héiyu humumac. Yéwéri imuhuc haénécmiyu ic embac téréya ienenéj ninzénéj ninzénéginaiguc selianec naṅ selimuac hezac.*

¹¹ Waṅu baec qeria igucnec yaṅ biria ménéj éréyec. Éréyu hémba rama merawa ésécnec iliha éréhéc heyec, néj ara imi mazuaṅ mokolenéj ésécnec zéyec. ¹² Waṅu yaṅ iminénéj yaṅ walac éréyec iwac kuc buṅa sécyá imi iwac kiwaiguc haisésécyá waṅec. Imuhuc wamma baec zéma imuaru kekera énézéyu becnecc yaṅ walac hicṅjima wiziya humumia misirima hiaruyec imuac simiṅ héimigic. ¹³ Waṅu inénéj haihaka méréra meanzac. Mema zéyu ic embac kicginaiguc kurumeṅ igucnec geric bélaṅa baeciguc maanzac. ¹⁴ Haka méréra imuhucyá memac niṅ kuc mimia waṅec. Waṅu yaṅ walac hicṅiyec iwac kiwaiguc haka imuhucyá mema ic embac baeciguc kekera ewa soho meénécmiyec. Meénécmima wiziya sounénéj héihéiyá imi misiriyu qeliyec yaṅ biria iwac baniaraya memu zéma énézéyec. ¹⁵ Waṅu kuc buṅa qemimia waṅec imuac niṅ yaṅac ireha imi kekecyá haimiyu baniaraya iminénéj ac momacnec hia zéyec. Zéma ic embac tosara yaṅ baniaraya imuac mepé qepési ménda wammimu imi unugic humumuac zétecgéyec. ¹⁶ Waṅu inénéj ic embac moczoṅ yanda, ic kunéj me komora, ic iwawai ginaguc me maqeqeya, ic miṅsuc

* **12:18:** Kiwi tosaraiguc; Ac bakia yomi kemaṅa 17 iguc toroqeqeyawac heyu kemaṅa 18 imi héla qahac eṅ hezac. * **13:10:** Girik aciguc; Ic embac téréya ionac ninzénéj ninzénégina zéma nanan seli imi imuaru mia hezac.

kekec me welen qeḡe momac yanda méra héiginaiguc me pakaginaiguc asé kiwi hai énécmimia wammac niṅ zéyec. ¹⁷ Waṅu asé kiwiya imi qahac waṅu ménénén mén soukiwa haima nénnagémba wammacac séc qahac waṅec. Asé kiwi imi mia yaṅ imuac qara me qara imuac qétéya. ¹⁸ Niṅtegic qinṅtegic ac imi yomuhuc, Ic mén niniṅa asac asaria hemizac inén yaṅ imuac qétéya olomma niṅasarimac. Qété imi mia ic ménac qétéya 666.

14

Rama zéma ic 144,000.

¹ Waṅu neṅ hémba rama merawa imi Zion baec boṅaiguc naṅec. Waṅu i guc ic 144,000 moacnec naṅgic. Waṅu pakaginaiguc rama merawa iwac qara zéma maṅgocyawac qara ogic heyec. ² Waṅu kurumen igucnec ac ewa mén hicṅiyu niṅi. Nimba doku dudun yandawac hétén imuhucya zéma buṅ parandan ésécnec waṅec. Waṅu nimba ac ewa imi legic héihéi ic eneṅ gita kulele héré qegic qacanzac ésécnec. ³ Ieneṅ imi ic kewu tatac zéma yaṅ kekecginaguc ⁴ zéma qeriawac galeṅ ionac kicginaiguc legic qelia héigic. Waṅu legic imi ic tosara niṅarenḡéma héimuac séc qahac waṅec, néṅ 144,000 baec igucnec doegina meénécmimia ieneṅ sac imuhuc wammucac séc waṅec. ⁴ Ieneṅ mia embac iniguc momacnec ménda mebiri amuma qeri qala qalanec kecgic. Kecma rama merawanén dimia me dimia keṅu séc méndac mima keṅaṅgic. Waṅu ic embac sugina igucnec boṅhérégina meénécmiyu Anutu zéma rama merawa iorac héla gocmia walac walac waṅgic. ⁵ Waṅu kuaginaiguc ikoc ac mén ménda hicṅiyu niṅgic, néṅ késpedes solan kecgic.

Kua meme uṅawac gezac qézéṅ ac.

⁶ Waṅu kua meme uṅa ménénén kurumen sawaya imuac suraiguc

putitima keṅu héṅi. Inén mia baec séc ic embac, séwi tanecgina hénia hénia zéma ac ewagina hénia hénia zéma gawamaṅgina hénia hénia ionac mia buṅa suruc hiabia hehe selia énézémanḡ zé késa kerec. ⁷ Inén kucnec qacma yomuhuc zéyec; ³étecgé tegé naléya imi ducṅima hazac imuac niṅ Anutuac bac yandi yandi wamma mepé qepési wammigic eṅu. Inén kurumen zéma baec, konduṅ zéma doku kiwa sasala mihicṅi énécmidarec.

⁸ Imuhuc zéma keṅu andiaiguc kua meme uṅa mén méndac mima keṅec qétéya éréhécnén yomuhuc zéyec; Bacḡézac bacḡézac ama areṅa yanda Babilon! Ama iminén mia baera baera ic embac iniguc kaisero wamma qeri gericac waiṅ doku selia gumu énécmima kerec.

⁹ Waṅu andiaiguc kua meme uṅa mén qétéya haréwécnené méndacma kemma kuneṅ yanda qacma yomuhuc zéyec; Ménénén mén yaṅ biria me iwac banarayawac mepé qepési wammima pakayaiguc me mériaiguc asé kiwi memac imi ¹⁰ I acguc Anutuac qeri biriawac waiṅ selia imi nemac. Waṅu waiṅ selia imi mia dokuguc ménda mesohoma qocḡé énécmimia. Ieneṅ imi kua meme uṅahéra téréya zéma rama merawa ionac kicginaiguc geric bélaṅa zéma salfanén qenzeṅ manzeṅ mihicṅi énécmimia wammac. ¹¹ Waṅu qenzeṅ manzeṅ imuac hofacnéṅ nalé tetcgia qahac éréma emmac. Ménénén mén yaṅ biria zéma imuac banarayawac mepé qepési wammu imi zéma ménénén qarawac asé kiwiya memac ionac imi siṅi kaiwe séc tachiahiaru mén ménda he énécmimac. ¹² Imuac mia ic embac téréya eneṅ réwériiguc naṅselima kecanzu. Ieneṅ mia Anutuac zézé seli ac zéma Yesuac muru ninzén ninzénḡina hezac imi selianec késama kecanzu.

¹³ Waṅu kurumen igucnec ac ewa mén yomuhuc mayu niṅi,

zéwa kiwiiguc ona, nalé yomuacnec hénima Miñ Kewuninawac qeriaiguc humumu ienenj mériañginaguc. Imuhuc zéyu uña téréyanénj yomuhuc zéyec; Hélaacnec! wawañ memegina imuac hélanénj méndac énécmimac imuac niñ nalé imuaru aigina hetecgéma tachiarumu.

Baeciguc héla memeac nalé hayec.

¹⁴ Wañu hémba hosusu lalac lalac heyu imuac qahaiguc ménj icac naña ésécnecnénj tarec. Wañu iwac oruhaiguc imi ic kewu opoc golinénj memeya tarec, mériaiguc imi sou zéra miñgañ qizilicyaguc imuac késama tarec. ¹⁵ Wañu ocmuñ igucnec kua meme uña ménjénj mama ménj hosusu qahaiguc tarec iwac yomuhuc qacma ézéyec; Gi souga miñgañ miñgañgianénj héima tocgowésémañ. Héla gocmia imi moczoñ waziwaziya wandaru baecac héla memeyawac naléya ducñizac. ¹⁶ Imuhuc zéyu hosusu qahaiguc tarec inénj souya miñgañ miñgañagucnénj giliyu kenja wamma qeriru baeciguc héla gocmia imi tocgo énécmimia wandarec.

¹⁷ Wañu kua meme uña ménjénj ocmuñ kurumenjiguc tarec imuacnec mayec. Wañu i imuhucyanec souya zéra miñgañ qizilicyaguc késa kerec. ¹⁸ Wañu kua meme uña ménj gericac galaña keczac inénj zaki téréya igucnec mayec. Mama sou miñgaña zéra qizilicyaguc késa kerec iwac kucnec qacma yomuhuc ézéyec; Waiñ gocmia imi qaodaczac imuac niñac gi souga zéra miñgaña qizilicyaguc iminénj baeciguc waiñ héla gocmia hezac imi héima tocgéna. ¹⁹ Zéyu kua meme uña iminénj souya héiyu kenja wañu baeciguc waiñ gocmia kanzañaguc imi tocgoma Anutu qeri biriawac waiñ tizi qizizayawac titiña kunenj yanda imuac qeriaiguc giliyu hiñgadarec. ²⁰ Wañu waiñ tizi qizizayawac titiña yanda imi ama yanda imuac séngañgenjiguc taru

tiziqizizagic titiña yanda imuac qeria igucnec sac yanda mayec. Mayu zékéña imuac horua héngeña imi éréma becosic déménjginawac séciguc heyec. Wañu horua wéndara imi 300 kilomita imuac séc sécgéma kenec.

15

Kua meme uña enenj yéwéri 7 késama nanjic.

¹ Wañu kurumenjiguc sésécac haka kunenj yanda welic welicgia ménj hicñiyu héñi. Kua meme uña 7 ienenj yéwéri zérabéruguc 7 késama nanjic. Anutuac yéwéri zérabéruguc iminénj hicñidaru moczoñ tecgémac imuac niñac yéwéri iminénj teteciawac buña wanzac.

² Wañu muñguc hémba kondunj ménj kiruñénj memeya ésécnecnénj geric bélañguc mesoho sohayawac heyec. Ic embac tosara meseli amuma yañ biria zéma iwac banjaraya zéma iwac qarawac qétéya imi moczoñ héñara mema ogicdacgic ienenj mia kondunj kiruñénj memeya ésécnec imuac élélañhaiguc Anutuac gita kulele imi késama nanjic.

³ Namma Anutuac welenj qeçe ic Mose zéma rama merawa iorac legic yomuhuc zéma héigic, O Miñ Kewunina Anutu, medac medac wandac wandac miñina, genj ai eneña zéma welic welicgia meanzañ. Baera baerawac ic kewu zéma Miñ Kewu keczañ guac héna imi solaña zéma hélaacnec.

⁴ Miñ Kewunina, mérénénj qacgawac bac yandi yandi ménda wamma eeya ménda héigémmac? Gi momacguc sac téréya. Guac wawañ meme solaña imi hicñitegiczac imuac baera baera ic embac ienenj hama wéségaiguc mepési gémmu. ⁵ Wañu haka imi tecgéyu hémba kurumenjiguc héipuc acac hali ocmuñ imuac naguya añgéyec. ⁶ Añgéyu kua meme uña qété 7 yéwéri 7 késa nanjic ienenj ocmuñ igucnec magic. Ienenj imi séwi usu lalacnec zéma qala qalagia linenj malekunénj

memeya imi héima kecgic. Waṅu tétécginaiguc rikuj maṅkepela golinéṅ memeya imi zikima naṅgic. ⁷ Waṅu yaṅ kekecginaguc 4 naṅgic ionarunec ménṅéṅ sokoc 7 golinéṅ memeya Anutu kekec hémbénaṅa miṅina iwac qeri birianéṅ sécgéma kuaya qema heyec imi kua meme uṅa 7 ionac énécmiyec. ⁸ Waṅu Anutuac edamuya zéma kuhanéṅ waṅu ocmuṅ qeriaiguc hofac hicṅjima kuaya qedarec. Waṅu kua meme uṅa 7 ionac yéwéri zérabéraguc 7 imi ménda tecgéyunec ménṅéṅ mén ocmuṅ qeriaiguc emmacac séc qahac waṅec.

16

Zéic Anutuac qeri gericyanéṅ kuaya qema heheya.

¹ Waṅu ocmuṅ qeria igucnec ac ewa kuneṅ yandanéṅ mama kua meme uṅa 7 yomuhuc énézéyu niṅi, Ini kemma Anutuac qeri gericac zéic 7 imi baeciguc qocgéyic.

² Waṅu kua meme uṅa qétéya momacguc inéṅ kemma zéicya baeciguc qocgéyu wizi biria geriwagucnéṅ ic embac yaṅ biria imuac asé kiwiya mema baniaraya mepésimigic ionac séwiginaiguc hicṅiyec.

³ Waṅu kua meme uṅa qétéya éréhéc inéṅ zéicya konduniguc qocgéyu kondun imi focdac ic humumia ionac sac ésécnec waṅec. Waṅu konduniguc lambéc zéma iwawai kekecginaguc imi moczoṅ humudacgic.

⁴ Waṅu kua meme uṅa qétéya haréwéc inéṅ zéicya doku téfara zéma doku kiwaiguc qocgéyu sac wandarec. ⁵ Waṅu kua meme uṅa doku aṅgétima kerec inéṅ yomuhuc zéyu niṅi, becaru kecnecac keczan, o téréya miṅina, imuhuc zétecgé énécmizaṅ imuac niṅac gi imi solaṅ dindiṅa waṅzaṅ. ⁶ Ieneṅ ic embac téréya zéma kua meme ic unugic sacgina mayec imuac niṅ sac gumu énécmiṅa imuac nimba hakagina waṅgic imuac bakia

mezu. ⁷ Waṅu neṅ nimba zaki téréyanéṅ ac yomuhuc melemma zéyec; Hélacnec! Anutu Miṅ Kewunina medac medac wandac wandac miṅina guac gésigési aiga imi hélacnec zéma solaṅa wanzac.

⁸ Waṅu kua meme uṅa qétéya 4 inéṅ zéicya imi kaiweiguc qocgéyu geric bélaṅanéṅ ic embac kasonṅi énécmimac niṅ waimimia waṅec.

⁹ Waṅu geriwa kuneṅ yandanéṅ ic embac kasonṅi énécmiyec. Waṅu yéwéri zérabéraguc imi mihicṅi énécmimacac séc kuha hemizac Anutu iwac qara imi zébiri qébiri wammima ewa qerigina ménda melemma eeya ménda héimigic.

¹⁰ Waṅu kua meme uṅa qétéya 5 inéṅ zéicya imi yaṅ biria iwac ic kewu tataraiguc qocgéyu iwac héngalenṅ ama areṅa yanda imi focdac sinidéṅgéyu ic embac ieneṅ qenzeṅ manzeṅ qema ezelaṅgina kigic. ¹¹ Waṅu wizi némbéṅgina zéma imuac geriwa niṅac Anutu kurumeṅ miṅina zébirimima wawaṅ memegina imi kileṅ ménda melenṅic.

¹² Waṅu kua meme uṅa qétéya 6 imi ic kewu Is igucnec hamu ionac hénagina mihicṅjima zéréṅ qéréṅ wandacmaṅ zé zéicya doku téfara yanda Yufurata iguc qocgéyu doku imi zicgédarec. ¹³ Waṅu ni hémba mazuaṅ mokolenṅ kuaya igucnec zéma yaṅ biria imuac kuaya igucnec zéma kua meme ic ikora iwac kuaya igucnec uṅa biria haréwéc taṅa tanec ésécnéṅ éréṅic.

¹⁴ Imi mia kuwic uṅagina. Ieneṅ imi medac medac wandac wandac miṅina Anutu iwac nalé yandaiguc yaré qewiṅ zé zéréṅ qéréṅ wamma baera baera ic kewu ionac muru kemma kiwi méréra wamma tocgo énécmigic. ¹⁵ Ninzu neṅ kowu nene ésécnec hamaṅ. Ménṅéṅ mén kic qeli kecma eṅeya séwi usuya galenṅéma katanec ménda keṅha wamma eṅeya gamuya ménda hicṅitegicmac imi mériaṅaguc wammac. ¹⁶ Waṅu uṅa biria haréwéc ieneṅ baec mén

qara Hebirao aciguc Amagedon zémimia imuaru ic kewu qutulangé énécmidacgic.

¹⁷ Waṅu kua meme uṅa qétéya 7 inéṅ zéicya imi sawa géléléyaiguc qocgéyu mayec. Mayu ocmuṅ ic kewu tatac imuarunec ac ewa kuney yanda méṅnéṅ yomuhuc zéyu mayec; Medac medara wanṅac! ¹⁸ Waṅu pilitic zéma buṅ parandan zéma ac hétéṅ hicṅiyec. Waṅu naṅ kuney yanda méṅ hicṅiyec. Naṅ imuhucya imi baeciguc ic embac hicṅima kecgicac éréma deguc méṅ ménda hicṅiyec. ¹⁹ Waṅu ama areṅa yanda demin seliaguc imi téma haréwéc waṅec. Waṅu baec séc ic ionac ama areṅa yanda imi moczoṅ bororongéma madarec. Waṅu Anutunéṅ Babilon ama areṅa yandawac tacyachéra imuhuc niṅqeli énécmima qeri biric soho sohayawac waiṅ doku sokoc imi qocgé énécmiyec. ²⁰ Waṅu konduṅ baec komoc komoc imi néṅgacma saṅgidacgic baec boṅa moczoṅ hocénécmimia waṅec. ²¹ Waṅu kurumey igucnec komboc saṅgeṅa 40 kilo imuhucya imuhucyanéṅ ic embac ionac qacgicnaiguc mayec. Mayu yéwéri kuney yanda bac yandi yandiyaguc mihicṅi énécmiyu ic embac ieneṅ Anutu zébiri qébiri wammigic.

17

Kaisero embac garata zéma yaṅ biria.

¹ Waṅu kua meme uṅa 7 zéic késa naṅgic ionarunec méṅnéṅ nuaru hama yomuhuc nézéyec, You hana héna yanda embac qac buṅa yandayaguc doku kuney yanda yandaiguc tacanṅac imi kitiwa dimuhucya hicṅimimac imi gézéwa hémbésémaṅ. ² Baec séc ic kewu ieneṅ i guc kaisero waṅamuanṅu. Waṅu ic embac baeciguc kecanṅu ieneṅ iwarunec mia kaiseroac waiṅ doku negic ewa soho waṅ énécmiyu kecṅu. ³ Imuhuc nézéma uṅa téréyanéṅ nuagicma baec kéra

kérasiaiguc keṅec. Waṅu imuaru hémba embac méṅ yaṅ biria pésia méṅac qahaiguc tarec. Waṅu yaṅ imuac séwélaiguc Anutu zébiri qébiri mimiawac qac kiwi hénia hénia sécgédacma heyec. Waṅu yaṅ imi mia oruha 7 zéma iliha 10 hemiyec. ⁴ Waṅu embac imi séwi usuya qoucqoucyia zéma péscipésiha meamura kerec. Waṅu goli zéma hoc eeyaguc zéma pélc hocnéṅ mezeric amuyec. Waṅu mériaiguc sokoc méṅ golinéṅ memeya késama naṅec. Waṅu sokoc imuac qeriaiguc imi haihaka ewa loloṅa zéma kaiseroac haka qakolayaguc imi sécgéma heyec. ⁵ Waṅu pakayaiguc qara saṅa yomuhuc ooyawac heyec, Babilon ama yanda, kaisero embac zéma baecac haihaka ewa loloṅawac neṅgocgina. ⁶ Waṅu embac imi hémba ic embac téréya zéma Yesuac héipuc ichéra ionac sacgina nekecma ewa sohosoho waṅec. Waṅu neṅ hémma kuney yanda welicgéyi. ⁷ Waṅu kua meme uṅanéṅ némac niṅac imuhuc kuney yanda welicgézaṅ? zéma nézéyec. Neṅ embac imuac haihakaya saṅa zéma yaṅ biria oruha 7 zéma iliha 10 embac iminéṅ tacma nesianṅac iorac héniagira gézéwa nimbésémaṅ. ⁸ Gi yaṅ biria hénzaṅ imi becaru kerec, néṅ deguc ménda kecṅac. Waṅu bianṅuc uṅa biria ionac baec dumuṅa imuacnec éréma humucac geric siaiguc hiṅgacma biridacmac. Waṅu yaṅ biria imi bec kerec, néṅ deguc ménda kecma bianṅuc liliṅgéma hamac. Imuac niṅac hicṅi énécmimac nalé imuaru imi baec kurumey hicṅiyec imuarunec éréma deguc baeciguc kekera, kekecac kiwiiguc qacgina ménda ooyawac hezac, ieneṅ imuac hémma welicgému. ⁹ Ewa qeri niṅtegic qinṅtegicyagucnéṅ ac yomi niṅasarimac. Oruha 7 imi baec boṅa 7 embacnéṅ tarec imi zéma ic kewu 7 wanṅu. ¹⁰ Ic kewu 5 imi maunuyu qahac waṅgic méṅ deguc kecṅac.

Waņu mēņ imi ménda hazacnec. Waņu hamac imi nalé hotonadac kecmacac hezac. ¹¹ Yaņ bec kerec, néņ deguc qahac wanzac imi ic kewu 7 ionac areniguc toroqema qétéya 8 wammac. Waņu inéņ humucac geric siaiguc hiņgacmac. ¹² Waņu iliha 10 hénzaņ imi ic kewu 10. Waņu ieneņ imi baec yandagina imi ménda énécmimia néņ yaņ biria i guc qéhéréņgéma kecgic nalé hotonadac ic kewu ésécnec kuc buņa qeénécmimia wammac. ¹³ Ieneņ imi ewa siņ momacnec wamma enaņ kuc buņagina zéma ic kewuac qac buņa imi yaņ biria iwac mia waimidacmu. ¹⁴ Waņu ieneņ rama merawa hazéc wammima i guc yaré qemu. Waņu rama merawa imi miņ onac miņgina zéma ic kewu onac ic kewu keczac imuac yaréiguc onogicdacmac. Waņu héihéré énécmimia zéma gési énécmimia zéma tohotoho ichéra keņhéi hahéigina qahac imi eneņ i guc momacnec kecmu.

¹⁵ Imuhuc zéma kua meme uņanéņ toroqema yomuhuc nézéyec; kaisero embac doku yanda yanda qacginu taru hénec. Doku imi mia icya icya zéma ic embac tuņa tuņa zéma héņgaleņ amaya amaya zéma acgina hénia hénia zéanzu imi eneņ mia. ¹⁶ Waņu iliha 10 héņnec ieneņ zéma yaņ biria imi momacnec kaisero embac imi nimbiri wammima mebirimima séwi usuya imi hetecgéma iwac séwi busuya qécgéma nenesicya imi gericiguc odacmu. ¹⁷ Waņu Anutunéņ eneya ewa siņa heyec séc medacmaņ zé ewa qeriginaiguc ninij mēņ mihicņi énécmiyu ewa momac wamma enaņ héņgaleņ ama arena yandagina imi yaņ biria iwac waimigic. Waņu imuhuc wammanec kecgic Anutuac ackuazéc imi hélaguc wandacmac. ¹⁸ Waņu embac héņnec imi mia ama arena yanda, baecac ic kewu héņgaleņ waņ énécmianzac imi mia.

18

Babilon ama arena yanda imi kisikiyoņ mihicņiyec.

¹ Imuhuc zéyu tecgéyu ni hémba kua meme uņa mēņ kuc buņa yandayagucnéņ kurumeņ igucnec mayec. Waņu iwac edamuyanéņ baec qetagalidarec. ² Inéņ ac ewa yandaiguc qacma yomuhuc zéyec; Bacgézac bacgézac! Ama arena kuneņ yanda yanda Babilon! Kuwic onac duņ tatac zéma uņa biria hénia héniaiwac togotogo ama zéma nei biria ewa loloņa ionac aségina wanzac. ³ Hénia imi yomuhuc, héņgaleņ amaya amaya imi iwac kaisero hakawac qeri biria imi doku selia ésécnec nema ewa mohogoho sohoya wanzu. Waņu baecac ic kewu eneņ i guc kaisero haka waņgic. Waņu baec séc nénnagémba ic ieneņ imuhucyanec mezeric qezericac kuhanéņ kecma kecec imuac kuha niņac yandima soukiwa ginaguc waņgic.

⁴ Waņu kurumeņ igucnec ac ewa mēņ yomuhuc mayu niņi; Ic embac hécna ini embac iwarunec mama iwac késpedesiguc ménda toroqemu. Imuhuc wamma iwac yéwéri zérabéruguc imi momacnec ménda memu. ⁵ Némac niņ késpedesicya imi qaudumuru héima eņkecma kurumeņ osizac. Waņu Anutunéņ késpedesicya imi niņqelima keczac. ⁶ Imuac énécmiyec séc migic. Wawaņ memeyawac bakia séha mesaigic éréhéc waņu melenmigic. Waņu sokociguc doku selia hénia hénia momacnec haima lelecgéma énécmiyec imi séc mēņ toroqema melenmigic. ⁷ Zézé bipi waņamuma mezeric waņamuma kerec imuac imuhucyanec qenzeņ manzeņ zéma ewa howuc imuac séciguc wammigic. Némac niņ inéņ ewa qeriaguc yomuhuc zéanzac, ni embac garata wamma héņgaleņ waņ énécmianzua, ni malé qahac, waņu ewa howuc mēņ ménda mihicņimaņ. ⁸ Imuac niņ ai meme momacguc imuac qeriaiguc yéwéri zérabéra, humuc zéma, zésiac yanda zéma, béti

yanda imuhucyanéṅ hicṅimimac. Iwac tasé kuku miṅina imi medac medac, wandac wandac miṅina Anutu, imuac niṅac embac imi geric bélaṅaiguc giliyu zedacmac.

⁹ Waṅu baecac ic kewu i guc kaisero wamma mezeric qezeric wamma kecgic imi eneṅ gericnéṅ embac imi oyu imuac hofacya eṅu hémma iwac niṅac zésiac wammu. ¹⁰ Waṅu qenzen manzeṅa hémma bac yandi yandi wamma lakec namma qac héhélima yomuhuc zému. Ewa biric, ewa biric! Ama yanda Babilon, medac medac wandac wandac Babilon! Némac niṅ kitiwaga yéwéria focdac hicṅigénzac.

¹¹ Méṅnéṅ méṅ hinacya boṅ ménda meanzac imuac niṅac baecac nénnagémba ic ieneṅ embac imuac wamma siacma ewa biric wammigic. ¹² Hinacgina imi mia goli zéma siliwa zéma qembili boṅa yanda zéma péḷ hoc boṅa eṅeṅa zéma lineṅ maleku solaṅa zéma iwawai qouc qoucgia zéma maleku hézén usianéṅ memeya kambij hésiánéṅ memeya zéma maleku pésiépésiha zéma ichésa héméṅa hiabiaguc hénia hénia zéma iwawai elifante zuṅanéṅ memeya zéma méra kiwi ichésa boṅa eṅeṅagucnéṅ memeya hénia hénia zéma aiṅ qaora zéma, aiṅ zéma mamboli hoc ¹³ Waṅu méséki ic séwéla, iwawai asélaṅaguc, kufaṅ, haléc héméṅaguc, berizi halécya, doku selia, oliwa haléc, padi zéma imuac uha, burumakao zéma rama, becosic zéma imuac karisi, hésa ic zéma ic embac ionac qeri uṅa. ¹⁴ Waṅu yomuhuc zému, Iwawai héla gocmia imuac me imuac guac uṅaganéṅ siṅa nimma hoc hoc ai meanṅec imi moczoṅ guac murunec néṅgacma kendacgic. Iwawai saméṅ bipiyaguc hegéṅṅeṅa zéma iwawai mezeric qezeriraguc imi moczoṅ sohodacgic. Imuhucya imi méndagucnec mihicṅimu. ¹⁵ Babilon niṅac soukiwa mihicṅiaṅgic nénnagémba ic hinac

imuhucyawac miṅina ieneṅ qenzen manzeṅ imuac bac yandi yandi wamma lakec namma yomuhuc zézé siac wamma ewa howuc wanzu. ¹⁶ Ewa biric, ewa biric, ama yanda gi lineṅ maleku hiabia zéma maleku qouc qoucgia zéma pési pésiyanéṅ mezericma goli zéma hoc eeyaguc zéma péḷ hocnéṅ mezeric amuma kekera. ¹⁷ Hinac yanda imuhucyanéṅ fuknec qahac wandaczac.

Zéic miṅina zéma zéiciguc konduṅ séc keṅkeṅ haha waṅaṅgic ic kian eneṅ zéma zéic imuac ai ic zéma konduniguc ai meanṅgic ieneṅ lakec naṅgic. ¹⁸ Namma geric embac oyu hofacya éréyu hémma qacma zézu, Ewa biric, némac ama kuneṅ yandanéṅ imuac séc waṅec me? ¹⁹ Imuhuc zéma orucginaiguc sigic naecma siacma ewa howuc wamma zésiacma zégic; Ewa biric, ewa biric, ama yanda yomi, konduniguc zéic miṅina ieneṅ guac iwawai eeyagucnéṅ soukiwagina mihicṅiaṅgic, néṅ ama areṅa yanda imi fuknec qahac wandaczac. ²⁰ Waṅu Anutunéṅ hénaoṅiṅ héra ionac zéwelecgina niṅénécmima embac imi zétecgé énécmizac. Imuac niṅac kurumeṅ zéma ic embac téréya zéma Yesuac Méliméli ic zéma kua meme ic ini, haka imuac ségiségi waṅgic!

²¹ Ac imuhuc hicṅiyu kua meme uṅa selia méṅnéṅ zamanziṅ yanda hilaṅa méṅ meyacma konduniguc giliyu hiṅgarec. Hiṅgaru yomuhuc zéyec; Babilon ama yanda imi imuhucnec selianec gliyu hiṅgaru mihicṅimuac séc qahac wammac. ²² Waṅu gita qeṅe ic zéma legic héihéi ic zéma kuṅa qeṅe ic zéma témun qeṅe ic ionac hétéṅ imi sugcinaiguc muṅguc ménda hicṅiyu nimmu. Waṅu méra kiwi meme ic ionac nénnagémba haka imi acguc muṅguc ménda hémmu. Waṅu iwawai hézé hézézayawac zamanziṅ hoc yanda imuac hétéṅ acguc muṅguc ménda

hicṅiyu nimmu. ²³ Lambe asahanéṅ guaru muṅguc ménda asarimac. Waṅu eu iniṅ buṅa qeṅe ionac ewa hétéṅnéṅ guac muru muṅguc ménda hicṅiyu nimmu. Nénnagémba ichécga imi baera baera ic eṅeṅa imi eneṅ mianéṅ, suṅa meme acganéṅ baec séc ic embac qerigina meso-hoyec. ²⁴ Waṅu kua meme ic zéma ic embac téréya zéma ic embac tosara baera baera unuhumugic moczoṅ yanda ionac sacḡinanéṅ ama yanda yomuac qeriaiguc wininiyec.

19

Kurumenḡiguc zézé séḡiséḡi hicṅiyu héṅi.

¹ Waṅu imuac andiaiguc nimba kurumenḡiguc ic embac tuṅ yanda ionac ewa hétéṅ yanda ésécnecnéṅ hicṅima yomuhuc zégic; Haleluya Anutunina mepésini! Anḡéṅ titi zéma edamu zéma kuc yandanéṅ Anutunina guaru hezac. ² Héṅia imi mia iwac niṅḡésigési ai imi hélacnec zéma solanḡ dindiṅa wanzac. Kaiseroac hakanéṅ baec mebiriyec sero embac garata imi niṅḡésima eṅeya welenḡ qeṅe ichéra ionac sacḡinawac zégési énécmmiac. ³ Muṅguc yomuhuc zégic; Haleluya! Waṅu ama yanda imuac hofacnéṅ nalé tetecḡia qahac emmanec nananzac. ⁴ Waṅu qeriawac galenḡ 24 zéma yanḡ kekecḡinaguc 4 ieneṅ ic kewu tatic imuaru tarec Anutu i simiṅ héimima mepésimima zégic; Hécacnec, Haleluya! ⁵ Waṅu ic kewu tatic imuarunec ewa hétéṅ ménḡ hicṅima zéyec; Anutunina mepésimigic, iwac welenḡ qeḡehéra moczoṅ ini zéma, kuneṅ me komora, iwac bac yandi yandi wammianzu ini moczoṅ Anutu mepésimigic. ⁶ Waṅu muṅguc ic embac tuṅ yanda ionac ewa hétéṅ ésécnec zéma doku dunduṅ yandawac hétéṅ ésécnec zéma buṅ parandanḡ yanda ésécnecnéṅ hicṅima yomuhuc qacma zégic niṅi, Haleluya! medac medac wandac wandac Miṅ Kewunina

neṅanḡ Anutunéṅ ninicgalenḡ waṅ nénécmianzac. ⁷ Rama merawa imuac zammaréṅ meme naléya ducṅiyu iniṅ buṅaya qemimianéṅ zéréṅ qéréṅ waṅ amudaczac. Imuac niṅ neṅanḡ séḡiséḡi wamma edamuya héimiwiṅ. ⁸ Embac imi mia lineṅ maleku hiabia qilic qilicyaguc zéma lalac qeḡecnec imuhucya héimac niṅ haيميyec. Waṅu maleku lineṅ hiabia imi mia ic embac téréya ionac wawanḡ meme solanḡ dindiṅa imi mia.

⁹ Waṅu kua meme uṅanéṅ nuac yomuhuc zéyec; Kiwi yomuhuc ona, rama merawa imuac zammaréṅ hai séḡiséḡi iguc héihéré énécmmia imi mériaṅ ḡinaguc. Waṅu muṅguc toroqema zéma ac yomi Anutuac ackuazéc imi hélacnec zéyec. ¹⁰ Imuhuc nézéyu ni simiṅ héima mepésimimanḡ zé wamba inéṅ yomuhuc nézéyec, Ni imi ḡi zéma guac dac munahécga Yesuac héipuc ac késa keczu iniguc momacnec welenḡ qeṅe ic kecdua. Waina, imuhuc ménda waṅ némbésémaṅ, néṅ Anutu sac mepési miwésémaṅ. Yesuac héipuc acnéṅ bianḡac ara imuac qeri uṅa wanzac.

Becosic lalac lalac qahaiguc tatara.

¹¹ Waṅu ni kurumenḡ anḡéma nanu héṅi. Niṅzu becosic lalac ménḡnéṅ nanu imuac qahaiguc ménḡnéṅ tacma kerec. Iwac qara imi haka héla zéma ac héla. Inéṅ solanḡ dindiṅanec niṅḡési ai mema yaré qeanzac. ¹² Kiwa imi geric bélaṅa ésécnec waṅu oruhaiguc imi ic kewu opoc sasala heyec. Waṅu qac ménḡ ooyawac hemiyec. Waṅu imuac qac imi tosara qahac, néṅ eṅeyaocnec ninzac. ¹³ Waṅu inéṅ maleku saciguc tindunḡ tindunḡia héima kerec. Iwac qara imi Anutuac ackuazéc zémimia. ¹⁴ Waṅu yaré ic kurumenḡiguc keczu ieneṅ maleku lineṅ lalac qeḡeya zéma qakolaya qahac héima becosic lalaciguc tacma méndacmigic. ¹⁵ Kuaya igucnec mia sou zéra qizilic ménḡ éréyec. Waṅu iminéṅ mia baera

baera ic embac unumac. Waṅu eneyaoc aiṅ qarucnéṅ héngalen waṅ énécmimac. Waṅu Anutu medac medac wandac wandac miṅina iwac qeri geric héngena nimma waiṅ gocmia tizizaanzu ésécnec tiénécmina tasé kuku ai memac. ¹⁶ Waṅu iwac maleku horua qahaiguc zéma tawéyaiguc qac kiwiya yomuhuc ooyawac hezac, ic kewu ionac ic kewugina, miṅ ionac miṅgina.

Yaṅ zéraguc zéma yaré ichéra imi maunuyec.

¹⁷ Waṅu ni hémba kua meme uṅa méhénéṅ kaiweiguc namma nei sawaiguc putitima keṅha waṅgic ionac muru kucnec qacma yomuhuc énézéyec; Hama Anutuac nezélélén yandaiguc tocgégic. ¹⁸ Tocgoma ic kewu ionac séwi busu zéma ic kawali hécginawac séwi busu zéma becosicgina zéma imuac qahaiguc tacgic ionac séwi busu zéma ziki sipac qahac keczu zéma welen qeṅ keczu zéma kunen me komora moczoṅ yanda ionac séwi busugina imi negic. ¹⁹ Waṅu nen hémba yaṅ biria imi zéma baec séc ic kewu zéma yaré ic hécgina ienen tocgogic. Tocgoma becosic lalaciguc tarec i zéma yaré ichéra hazéc waṅ énécmima yaré qewiṅ zé harégic. ²⁰ Néṅ yaṅ biria zéma iwac kiwaiguc kiwi méréra meañgic kua meme ic ikora imi momacnec érépésima dérécgé érécmimia waṅec. kua meme ic ikora inén mia yaṅ imuac qac kiwiya kesa kecma iwac ireha mepési migic imi onac kiwi méréra wamma ewagina mesoho énécmiyec imi mia. Éréhéc imi qeliqeli érépésima gizoṅ geric bélaṅawac zékéṅaiguc gili érécmiyu hiṅgaroc. ²¹ Waṅu tosara imi becosic lalaciguc tarec iwac kua igucnec sou zéragucnéṅ mama unudarec. Waṅu nei hénia hénia imi moczoṅ hama séwi busugina negic tomenṅina qedarec.

20

Yawuṅ 1,000.

¹ Waṅu hémba kua meme uṅa méhénéṅ uṅa biria ionac baec dumuṅa imuac wétéya zéma seṅ hésa kunen yanda mériaiguc késama kurumenṅ igucnec mayec. ² Mama mazuaṅ mokolen késama yawuṅ 1,000 séc qatémiyec. Mazuaṅ imi mokolen walac hicṅiyec uṅa biria, Biria miṅina zémimia imi mia. ³ Qatémina uṅa biria ionac baec dumuṅa imuac qeriaiguc giliyu hiṅgaru naguya hézicgéma asé kiwinén meselima musulungéyec. Waṅu baera baera méndagucnec ikoc ménda waṅ énécmimac niṅ yawuṅ 1,000 ac séc imuaru heyec. Waṅu imuac andiaiguc nalé hotoṅa dac hulacmimia wammac.

⁴ Waṅu ni ic kewu tatac sasala hémba tosara imuaru tacgic imi onac niṅgésigési ai memu niṅ kuc buṅa énécmiyu kesa kecgcic. Waṅu nen hémba Anutuac ackuazéc zéma Yesuac héipuc ac niṅac déménṅina héric hérira ionac qeri uṅagina zéma yaṅ biria zéma iwac ireha ménda mepésimigic ienen zéma pakagina zéma méraginaiguc asé kiwiya ménda megic ienen qelima yacma Kristoguc yawuṅ 1,000 imuac séc ic kewu waṅ énécmima kecgcic.

⁵ Waṅu humugic ionac murunec tosara ienen keṅkecma yawuṅ 1,000 tecgéyec nalé imuaru mia qelima yacgcic. Yacgcic qelima yayac haka imuac qétéya momacguc waṅec.

⁶ Ic embac humuc igucnec qeliqeli qétéya momacguc imuac toroqemu ienen imi mériaṅginaguc zéma téréya. Ionac muru humuc qété éréhéc imi kuha qahac. Ienen imi Anutu zéma Kristoac hofac oo ic wamma yawuṅ 1,000 imuac séc Kristoguc ic kewu waṅ énécmima kecmu.

Biria miṅinawac kekec tetecgia.

⁷ Waṅu yawuṅ 1,000 sécgéyu Biria miṅina imi hésa ama igucnec hulac mimia wammac. ⁸ Hulac

miyu éréma yaré qemu niñac baec wañgoña kembon qahac Gok zéma Magok ic imi ikoc wañ énécmima qutulangé énécmimanñ zé kemmac. Wañu zañgégina imi kondun sakasac ésécnec sasala. ⁹ Ieneñ imi baec imi sécgédacma asasa tigid. Wañu ic embac téréya toñ héréma tacgid imi zéma ama baec yanda siñniñ wañmimia imi lelecgé énécmigic. Wañu kurumeñ igucnec gericnéñ mama yaré ic imi onoyu humudacgid. ¹⁰ Wañu Biriá miñina ewa soho wañ énécmima kerec imi gizon geric bélañawac zékéñaguc giliyu hiñgarec. Wañu geric sia imuaru mia yañ biria imi zéma kua meme ic ikora imi momacnec kecma siñ kaiwe séc nalé tetcgia qahac qenzeñ manzeñ qema kecmaoc.

Humuc ic eneñ niñgési énécmimia wañec.

¹¹ Wañu ic kewu tatic kuneñ yanda lalacnec zéma méñ imuac qahaiguc tarec imi héñi. Wañu baec kurumeñ imi wésia igucnec néngacma qahac wandarec. ¹² Wañu neñ hémba humuc eneñ, eneña zéma mamaya momacnec ic kewu tatic imuac wésiaiguc nañgic kiwiya tosara héndéñ héndéña heyec. Wañu kiwi méñ acguc héndéñu heyec imi mia kekecac kiwiya. Wañu humuc ic imi wawañ memegina kiwiiguc ooyawac heyec séc zégési énécmiyec. ¹³ Wañu nalé imuaru kondun qeriaiguc humumia hegid imi melenéñ énécmiyec. Wañu humuc zéma humumia ionac baec dumuña acguc qerigiraiguc humuc ic hegid imi melenéñ énécmiyoc. Wañu icya icya wawañ memegina kiwiiguc ooya imuac séciguc zégési énécmiyec. ¹⁴ Wañu humuc zéma humumia ionac baec dumuña imi geric zékéñ imuaru selianec giligid hiñgarec. Geric zékéñ imi mia humuc qété éréhéc. ¹⁵ Wañu méñnéñ méñ

kekecac kiwiiguc qara ménda ooyawac hemac imi geric zékéñ imuac qeriaiguc gilimimia wammac.

21

Kurumeñ qelia zéma baec qelia.

¹ Wañu ni kurumeñ qelia zéma baec qelia héñi. Kurumeñ walaha zéma baec walaha imi aulangéma qahac wañoc. Wañu kondun imuhucyanec ménda heyec. ² Wañu ama areña yanda téréya Yerusalem qelianéñ kurumeñ igucnec Anutu arunec mayec. Mayu hémba mezeric zerira tanera imi embac ic buña qemimianéñ eu buñayawac wamma mezeric amuyec ésécnec wañec. ³ Wañu ic kewu tatic imuacnec ewa hétéñ kuneñ yanda hicñima yomuhuc zéyec; Héñgic Anutuac hali imi ic embac sugcinaiguc hezac. Wañu inéñ Anutu wañ énécmima iniguc momacnec kecmac. Wañu ieneñ imi Anutuac ic embachéra wañgic Anutu eneñaoc iniguc momacnec kecmac. ⁴ Kecma kic masigina moczon kicgina igucnec zuac énécmimac. Iwawai walahanéñ qahac wandarec. Imuac niñac qelia imuaru humuc me zésiac me yaiwisisiñ me qenzeñ manzeñ imuhucya imi méndagucnec hemac.

⁵ Wañu ic kewu tatic imuaru tarec inéñ yomuhuc zéyec; Héñgic neñ iwawai moczon meqeli énécmizua. Wañu muñguc toroqema zéyec; Ac yomi imi niñzéngeñ mimia zéma héla, imuac niñac kiwiiguc owésémañ. ⁶ Wañu ac méñ yomuhuc nézéyec, Mewa tecgezac! Ni imi Alfa zéma Omega,* hénihénia zéma tetcgia, neñ mia kekecac doku kiwa igucnec doku bontegicya imi déméngina qañgararañ qeqeya ionac énécmimanñ. ⁷ Méñ nañselimac imi iwawai imuhucya mératéc miyu memac. Ni iwac Anutu wamba inéñ nuac nañna wammac. ⁸ Wañu ic ionac bac yandi yandi wammu zéma, ménda niñzéngeñu zéma,

* **21:6:** Neñañ aciguc; A zéma Z - ac imuac hénia imi 'Hénihénia zéma Tetcgia.'

iliŋqiliŋ kekec zéma, biŋ qeŋe zéma, kaisero ic zéma, zinac meme ic zéma, baniarawac simiŋ héianzu zéma, ikoc ac zéanzu imi eneŋ moczoŋ zékéŋ yanda gizoŋ geric bélanaguc imuaru hiŋgacma kecmu. Iminéŋ humuc qétéya éréhéc wanzac.

Yerusalem qelia wininiyu héŋi.

⁹ Waŋu kua meme uŋa 7 zéicgina séc yéwéri zérabéruguc 7 kuaya qeŋeya tima nagŋic ionac murunec méŋnéŋ haréma yomuhuc nézéyec, You hana, neŋ rama merawa iwac embac buŋa imi gézéwa hémbésémaŋ. ¹⁰ Imuhuc zéma uŋa téréyanéŋ nuagicma baec boŋa kuneŋ yanda horuaiguc emma nézéyu ama yanda téréya Yerusalem imi kurumeniguc Anutu arunec mama hayu héŋi. ¹¹ Anutuac edamuya sécgéma heyu ama areŋa yanda imuac asahanéŋ hoc eeyaguc boŋa eŋeŋa yanda ésécnec. Imi mia zasipa hoc ésécnec waŋu kristal hoc ésécnec lalaclalac waŋec. ¹² Waŋu imuaru baŋa demin yanda horuanéŋ ama lelecgéma naŋu imuaru saŋgulaŋ 12 naŋec. Saŋgulaŋ imuaru kua meme uŋa 12 naŋic. Waŋu saŋgulaŋ imuac qacyaiguc qac kiwi néndéŋgéma ogic heyec. Imi mia Israel kisic areŋ 12 ionac qacgina. ¹³ Saŋgulaŋ imi baec waŋgoŋa Is iguc haréwéc, Wes iguc haréwéc, Not iguc haréwéc, Saut iguc haréwéc naŋic. ¹⁴ Ama yanda demin imi séraŋa 12 hemiyec. Waŋu séraŋ imuac kembanaiguc rama merawa iwac Yesuac Méliméli ic 12 ionac qac kiwigina 12 heyec.

¹⁵ Kua meme uŋa ac nézéyec inéŋ ama areŋa yanda zéma saŋgulaŋ yanda zéma demin selia séc qéréréya memaŋ zé uŋ méŋ golinéŋ memeya késama naŋec. ¹⁶ Ama areŋ yanda imi waŋgoŋa 4 sécgina momac zéma héŋgeŋa wéndara sécgira momacguc. Waŋu uŋ iminéŋ ama yanda imuac séc qéréréya meyu 2,200 kilomita waŋec héŋgeŋa wéndara zéma horua séc

qérérégina imi moczoŋ séc éréréŋ. ¹⁷ Waŋu kua meme uŋanéŋ ama areŋa yanda imuac demin dépaŋa imuac séc qéréréya acguc icnéŋ meanziŋ ésécnec meyu 70 mita waŋec. ¹⁸ Ama demin baŋa imi zasipa hocnéŋ memeya waŋu ama yanda imi mia goli solaŋa galasi asac asaria ésécnecnéŋ memeya. ¹⁹ Ama areŋ yanda demin imuac baŋa qambaŋa imi hoc eeyaguc hénia hénia sasalanéŋ mezeric qezeric wawaŋa. Qambaŋa qétéya momacguc imi zasipa hocnéŋ, séraŋ qétéya éréhéc imi sapaia hocnéŋ, séraŋ qétéya haréwéc imi agat hocnéŋ, séraŋ qétéya 4 imi emerade hocnéŋ mezeric zerira. ²⁰ Qétéya 5 imi onikisi hoc, qétéya 6 imi kanelian hoc, qétéya 7 imi kirisolait hoc, qétéya 8 imi beril hoc, qétéya 9 imi topas hoc, qétéya 10 imi kirisopireis hoc, qétéya 11 imi zeisinta hoc, qétéya 12 imi amatisita hoc. ²¹ Saŋgulaŋa 12 imi pél hoc 12 néŋ memeya, ama saŋgulaŋ 12 eŋac eŋac imi pél hoc howia eŋac eŋacnéŋ memeya. Waŋu ama hénaya imi goli téŋgéŋ galasi ésécnec hiwéréŋgéma hini keŋkeŋa.

²² Waŋu medac medac wandac wandac miŋina Anutu zéma rama merawa ekaoc ocmuŋ wanzaoc imuac niŋac ama yanda imuac qeriaiguc ocmuŋ méŋ ménda taru héŋi. ²³ Waŋu ama imuaru imi kaiwe zéma maso imi aigira qahac némac niŋ Anutuac edamuyanéŋ qetagaliyu rama merawanéŋ kifa waŋ énécmianzac. ²⁴ Waŋu baera baera ic embac ieneŋ edamu imuac qeriaiguc keŋha waŋanzu. Waŋu baecac ic kewu ieneŋ eŋaŋ edamu mema imuaru harému. ²⁵ Imuaru imi kaiwe séc saŋgulaŋa ménda héianzu. Waŋu imuaru imi siŋi méŋ ménda hezac. ²⁶ Icy a icya ieneŋ eŋaŋ baec yanda imuac edamuya zéma eŋaŋ edamugina imi imuaru mema harému. ²⁷ Baecac iwawai qakolayaguc me iwawai gamu qeŋeyaguc me ac ikoc wawaŋa

ieneṇ imuaru ménda harému, néṇ rama merawa iwac kekecac kiwiiguc qacgina ooyawac hezac imi eneṇ sac harému.

22

Doku téfara kekecyaguc.

¹ Waṇu kua meme uṇanéṇ kekecac doku yanda ménṇ kristal hoc éséc nec laclalacnéṇ Anutu zéma rama merawa iwac ic kewu tatac imuac nec hénima mama keṇu nézéyu héṇi. ² Waṇu doku téfara imi ama yanda imuac héna namuṇa iguc nec keṇec. Waṇu doku néwéc néwéc zécgériaiguc kekecac ic hésanéṇ namma namma keṇec. Ic hésa imuac héla tanera hénia hénia 12 iminéṇ maso séc hicṇjima qauma waṇaṇec. Waṇu ic hésa imuac haréṇanéṇ baera baera ic embac mehiaru énécmiyec. ³ Ama yanda imuaru imi saec muṇguc ménda hemac. Waṇu Anutu zéma rama merawa iwac ic kewu tatacnéṇ ama yanda imuac suraiguc tacmac. Taru welenṇ qeṇe ichéra eneṇ welenṇ qeṇe wammimu. ⁴ Waṇu ieneṇ iwac kic tanera hémma kecmu. Waṇu iwac qac kiwiya imi pakaginaiguc hemac. ⁵ Waṇu ama imuaru imi siṇi muṇguc ménda hemac. Waṇu kifa zéma kaiwe asaha imi aigira qahac. Némacniṇ, Miṇ Kewunina Anutunéṇ ionac asac mararaṇgina wammac. Waṇu ieneṇ imi nalé tetecgia qahac ic kewu waṇ énécmima kecmu.

⁶ Waṇu kua meme uṇa inéṇ yomuhuc nézéyec, ac yomi ninzénṇé mimia zéma héla. Némac niṇ Miṇ Kewunina kua meme ic ionac uṇaginawac Anutunéṇ iwac welenṇ qeṇe ichéra iwawai focdac hicṇimacac hezac imi énézéyu hémmu niṇac eṇeya kua meme uṇa méliyec.

⁷ Ninzu, neṇ focdac liliṇgéma hamaṇ! Imuac kiwi yomuac biana ara imi niṇtoho wammac inéṇ ségiségiyaguc.

Ac tetecgia zéma mozoc ac.

⁸ Ni Yohanenéṇ iwawai imi hémma niṇi. Haka imi hémma niṇi imuaru haka imi nézéyec kua meme uṇa iwac hénayaiguc mepésimimaṇ zéma mama simiṇ héimiya. ⁹ Imuhuc wamba inéṇ yomuhuc nézéyec, Imuhuc ménda wanna, ni imi gi zéma kua meme ic dac munahécga keczu zéma ackuazéc kiwi yomuaru hezac imi niṇtoho wammu iniguc momacnec welenṇ qeṇe wamma kecua. Imuac Anutu sac mepé qepési wammiwésémaṇ. ¹⁰ Waṇu inéṇ muṇguc yomuhuc nézéyec, Nalé imi hosuru hazac. Imuac biana ara kiwi yomuac qeriaiguc hezac imi asé kiwinéṇ ménda meseliwésémaṇ. ¹¹ Imuac waigic ic biria imi haka biria wammanec kecmac. Waṇu qeri qakolagucnéṇ qeri qakolagucnec kecmac. Waṇu ic solaṇa imi haka solaṇa wammanec kecmac. Waṇu ic téréya imi téréyanec kecmac.

¹² Ninzaṇ, neṇ focdac hamaṇ. Tasé eeyaguc imi nenamuru hezac. Icy a icya wawaṇ memeginawac séciguc eṇac eṇac tasé ku énécmimaṇ. ¹³ Ni Alfa zéma Omega,* walac zéma andia, hénihénia zéma tetecgia.

¹⁴ Malekugina horua imi zuac sorocgéanzu imi eneṇ imi ségiségi ginaguc. Ieneṇ kekecac ichésa imuaru keremma saṇgulaṇ igucnec ama yandawac qeriaiguc keremmuac qac buṇa qeénécmimac. ¹⁵ Ic kazuya zéma, zinac meme ic zéma, kaisero ic embac zéma, méra sacmeme ic zéma, baniara mepé qepési wammimia zéma, ac ikoc siṇa nimma waṇanzu imi ama yanda imuac séṇgaṇgeṇiguc kecmu.

¹⁶ Yesu ni hénariṇnawac niṇac wamma nuac kua meme uṇana méli énécmiwa iwawai imi héipuc waṇ énécmiyec. Ni imi ic kewu Dawidiac séra zéma qelia, widi edamuyaguc. ¹⁷ Uṇa Téréya zéma iniṇ buṇa qeṇeyanéṇ Hana zézaoc, waigic mérénéṇ ménṇ gezacyanéṇ ninzac

* 22:13: A zéma Z.

inéṅ hana zémac. Mérénéṅ mén doku niṅac owuruṅa qaṅgararaṅ qezac imi waigic hamac. Waṅu mérénéṅ mén kekecac doku niṅac wanzac imi waigic boṅtegitic memac.

¹⁸ Kiwi yomuaru bianṅac ara ooyawac hezac imi oloṅ niṅ wammu onac énézéwa niṅgic; Ménénéṅ mén ac hezac imuaru ac mén toroqemaciguc Anutunéṅ yéwéri zérabéraciguc kiwi yomuaru ooyawac hezac imi ic iwac mia toroqemimac. ¹⁹ Waṅu ménénéṅ mén bianṅac ara kiwi yomuaru hezac imuacnec ac mén auyu qahac wammaciguc Anutunéṅ kekecac ichésa zéma ama areṅa yanda téréya kiwi yomuac qeriaiguc ooyawac hezac imuaru ménda toroqemac niṅac auwa qahac wammac.

²⁰ Ac imi héipuc wamma zézac inéṅ ni hélacnec focdac hamaṅ zézac. Hélacnec, miṅna Yesu focdac hawésémaṅ.

²¹ Miṅ Kewu Yesuac ewa hianéṅ ic embac téréya momac yanda onac muru hemac. Hélacnec!

Read the New Testament daily

January

date	Scripture
1	Mataio 1:1-2:12
2	Mataio 2:13-3:6
3	Mataio 3:7-4:11
4	Mataio 4:12-25
5	Mataio 5:1-26
6	Mataio 5:27-48
7	Mataio 6:1-24
8	Mataio 6:25-7:14
9	Mataio 7:15-29
10	Mataio 8:1-17
11	Mataio 8:18-34
12	Mataio 9:1-17
13	Mataio 9:18-38
14	Mataio 10:1-23
15	Mataio 10:24-11:6
16	Mataio 11:7-30
17	Mataio 12:1-21
18	Mataio 12:22-45
19	Mataio 12:46-13:23
20	Mataio 13:24-46
21	Mataio 13:47-14:12
22	Mataio 14:13-36
23	Mataio 15:1-28
24	Mataio 15:29-16:12
25	Mataio 16:13-17:9
26	Mataio 17:10-27
27	Mataio 18:1-22
28	Mataio 18:23-19:12
29	Mataio 19:13-30
30	Mataio 20:1-28
31	Mataio 20:29-21:22

date	Scripture
1	Mataio 21:23-46
2	Mataio 22:1-33
3	Mataio 22:34-23:12
4	Mataio 23:13-39
5	Mataio 24:1-28
6	Mataio 24:29-51
7	Mataio 25:1-30
8	Mataio 25:31-26:13
9	Mataio 26:14-46
10	Mataio 26:47-68
11	Mataio 26:69-27:14
12	Mataio 27:15-31
13	Mataio 27:32-66
14	Mataio 28:1-20
15	Mareko 1:1-28
16	Mareko 1:29-2:12
17	Mareko 2:13-3:6
18	Mareko 3:7-30
19	Mareko 3:31-4:25
20	Mareko 4:26-5:20
21	Mareko 5:21-43
22	Mareko 6:1-29
23	Mareko 6:30-56
24	Mareko 7:1-23
25	Mareko 7:24-8:10
26	Mareko 8:11-9:1
27	Mareko 9:2-29
28	Mareko 9:30-10:12

February

March

date	Scripture
1	Mareko 10:13-31
2	Mareko 10:32-52
3	Mareko 11:1-26
4	Mareko 11:27-12:17
5	Mareko 12:18-37
6	Mareko 12:38-13:13
7	Mareko 13:14-37
8	Mareko 14:1-21
9	Mareko 14:22-52
10	Mareko 14:53-72
11	Mareko 15:1-47
12	Mareko 16:1-20
13	Luka 1:1-25
14	Luka 1:26-56
15	Luka 1:57-80
16	Luka 2:1-35
17	Luka 2:36-52
18	Luka 3:1-22
19	Luka 3:23-38
20	Luka 4:1-30
21	Luka 4:31-5:11
22	Luka 5:12-28
23	Luka 5:29-6:11
24	Luka 6:12-38
25	Luka 6:39-7:10
26	Luka 7:11-35
27	Luka 7:36-8:3
28	Luka 8:4-21
29	Luka 8:22-39
30	Luka 8:40-9:6
31	Luka 9:7-27

date	Scripture
1	Luka 9:28-50
2	Luka 9:51-10:12
3	Luka 10:13-37
4	Luka 10:38-11:13
5	Luka 11:14-36
6	Luka 11:37-12:7
7	Luka 12:8-34
8	Luka 12:35-59
9	Luka 13:1-21
10	Luka 13:22-14:6
11	Luka 14:7-35
12	Luka 15:1-32
13	Luka 16:1-18
14	Luka 16:19-17:10
15	Luka 17:11-37
16	Luka 18:1-17
17	Luka 18:18-43
18	Luka 19:1-27
19	Luka 19:28-48
20	Luka 20:1-26
21	Luka 20:27-47
22	Luka 21:1-28
23	Luka 21:29-22:13
24	Luka 22:14-34
25	Luka 22:35-53
26	Luka 22:54-23:12
27	Luka 23:13-43
28	Luka 23:44-24:12
29	Luka 24:13-53
30	Yohane 1:1-28

date	Scripture
1	Yohane 1:29-51
2	Yohane 2:1-25
3	Yohane 3:1-21
4	Yohane 3:22-4:3
5	Yohane 4:4-42
6	Yohane 4:43-54
7	Yohane 5:1-23
8	Yohane 5:24-47
9	Yohane 6:1-21
10	Yohane 6:22-40
11	Yohane 6:41-71
12	Yohane 7:1-29
13	Yohane 7:30-52
14	Yohane 7:53-8:20
15	Yohane 8:21-30
16	Yohane 8:31-59
17	Yohane 9:1-41
18	Yohane 10:1-21
19	Yohane 10:22-42
20	Yohane 11:1-53
21	Yohane 11:54-12:19
22	Yohane 12:20-50
23	Yohane 13:1-30
24	Yohane 13:31-14:14
25	Yohane 14:15-31
26	Yohane 15:1-27
27	Yohane 16:1-33
28	Yohane 17:1-26
29	Yohane 18:1-24
30	Yohane 18:25-19:22
31	Yohane 19:23-42

date	Scripture
1	Yohane 20:1-31
2	Yohane 21:1-25
3	Méliméli icac ai 1:1-26
4	Méliméli icac ai 2:1-47
5	Méliméli icac ai 3:1-26
6	Méliméli icac ai 4:1-37
7	Méliméli icac ai 5:1-42
8	Méliméli icac ai 6:1-15
9	Méliméli icac ai 7:1-29
10	Méliméli icac ai 7:30-50
11	Méliméli icac ai 7:51-8:13
12	Méliméli icac ai 8:14-40
13	Méliméli icac ai 9:1-25
14	Méliméli icac ai 9:26-43
15	Méliméli icac ai 10:1-33
16	Méliméli icac ai 10:34-48
17	Méliméli icac ai 11:1-30
18	Méliméli icac ai 12:1-23
19	Méliméli icac ai 12:24-13:12
20	Méliméli icac ai 13:13-41
21	Méliméli icac ai 13:42-14:7
22	Méliméli icac ai 14:8-28
23	Méliméli icac ai 15:1-35
24	Méliméli icac ai 15:36-16:15
25	Méliméli icac ai 16:16-40
26	Méliméli icac ai 17:1-34
27	Méliméli icac ai 18:1-21
28	Méliméli icac ai 18:22-19:12
29	Méliméli icac ai 19:13-41
30	Méliméli icac ai 20:1-38

date	Scripture
1	Méliméli icac ai 21:1-16
2	Méliméli icac ai 21:17-36
3	Méliméli icac ai 21:37-22:16
4	Méliméli icac ai 22:17-23:10
5	Méliméli icac ai 23:11-35
6	Méliméli icac ai 24:1-27
7	Méliméli icac ai 25:1-27
8	Méliméli icac ai 26:1-32
9	Méliméli icac ai 27:1-20
10	Méliméli icac ai 27:21-44
11	Méliméli icac ai 28:1-31
12	Roma 1:1-17
13	Roma 1:18-32
14	Roma 2:1-24
15	Roma 2:25-3:8
16	Roma 3:9-31
17	Roma 4:1-12
18	Roma 4:13-5:5
19	Roma 5:6-21
20	Roma 6:1-23
21	Roma 7:1-14
22	Roma 7:15-8:6
23	Roma 8:7-21
24	Roma 8:22-39
25	Roma 9:1-21
26	Roma 9:22-10:13
27	Roma 10:14-11:12
28	Roma 11:13-36
29	Roma 12:1-21
30	Roma 13:1-14
31	Roma 14:1-23

date	Scripture
1	Roma 15:1-21
2	Roma 15:22-16:7
3	Roma 16:8-27
4	1 Korinti 1:1-17
5	1 Korinti 1:18-2:5
6	1 Korinti 2:6-3:4
7	1 Korinti 3:5-23
8	1 Korinti 4:1-21
9	1 Korinti 5:1-13
10	1 Korinti 6:1-20
11	1 Korinti 7:1-24
12	1 Korinti 7:25-40
13	1 Korinti 8:1-13
14	1 Korinti 9:1-18
15	1 Korinti 9:19-10:13
16	1 Korinti 10:14-11:1
17	1 Korinti 11:2-16
18	1 Korinti 11:17-34
19	1 Korinti 12:1-26
20	1 Korinti 12:27-13:13
21	1 Korinti 14:1-17
22	1 Korinti 14:18-40
23	1 Korinti 15:1-28
24	1 Korinti 15:29-58
25	1 Korinti 16:1-24
26	2 Korinti 1:1-11
27	2 Korinti 1:12-2:11
28	2 Korinti 2:12-17
29	2 Korinti 3:1-18
30	2 Korinti 4:1-12
31	2 Korinti 4:13-5:10

August

September

date	Scripture
1	2 Korinti 5:11-21
2	2 Korinti 6:1-13
3	2 Korinti 6:14-7:7
4	2 Korinti 7:8-16
5	2 Korinti 8:1-15
6	2 Korinti 8:16-24
7	2 Korinti 9:1-15
8	2 Korinti 10:1-18
9	2 Korinti 11:1-15
10	2 Korinti 11:16-33
11	2 Korinti 12:1-10
12	2 Korinti 12:11-21
13	2 Korinti 13:1-14
14	Galatia 1:1-24
15	Galatia 2:1-16
16	Galatia 2:17-3:9
17	Galatia 3:10-22
18	Galatia 3:23-4:20
19	Galatia 4:21-5:12
20	Galatia 5:13-26
21	Galatia 6:1-18
22	Efeso 1:1-23
23	Efeso 2:1-22
24	Efeso 3:1-21
25	Efeso 4:1-16
26	Efeso 4:17-5:2
27	Efeso 5:3-33
28	Efeso 6:1-24
29	Filipai 1:1-26
30	Filipai 1:27-2:18

date	Scripture
1	Filipai 2:19-3:6
2	Filipai 3:7-4:1
3	Filipai 4:2-23
4	Kolosai 1:1-20
5	Kolosai 1:21-2:7
6	Kolosai 2:8-23
7	Kolosai 3:1-17
8	Kolosai 3:18-4:18
9	1 Tesalonika 1:1-2:9
10	1 Tesalonika 2:10-3:13
11	1 Tesalonika 4:1-5:3
12	1 Tesalonika 5:4-28
13	2 Tesalonika 1:1-12
14	2 Tesalonika 2:1-17
15	2 Tesalonika 3:1-18
16	1 Timoteo 1:1-20
17	1 Timoteo 2:1-15
18	1 Timoteo 3:1-16
19	1 Timoteo 4:1-16
20	1 Timoteo 5:1-25
21	1 Timoteo 6:1-21
22	2 Timoteo 1:1-18
23	2 Timoteo 2:1-21
24	2 Timoteo 2:22-3:17
25	2 Timoteo 4:1-22
26	Tito 1:1-16
27	Tito 2:1-14
28	Tito 2:15-3:15
29	Filemon 1:1-25
30	Hebiraio 1:1-14
31	Hebiraio 2:1-18

date	Scripture
1	Hebiraio 3:1-19
2	Hebiraio 4:1-13
3	Hebiraio 4:14-5:14
4	Hebiraio 6:1-20
5	Hebiraio 7:1-19
6	Hebiraio 7:20-28
7	Hebiraio 8:1-13
8	Hebiraio 9:1-10
9	Hebiraio 9:11-28
10	Hebiraio 10:1-18
11	Hebiraio 10:19-39
12	Hebiraio 11:1-16
13	Hebiraio 11:17-31
14	Hebiraio 11:32-12:13
15	Hebiraio 12:14-29
16	Hebiraio 13:1-25
17	Yakobo 1:1-18
18	Yakobo 1:19-2:17
19	Yakobo 2:18-3:18
20	Yakobo 4:1-17
21	Yakobo 5:1-20
22	1 Pita 1:1-12
23	1 Pita 1:13-2:10
24	1 Pita 2:11-3:7
25	1 Pita 3:8-4:6
26	1 Pita 4:7-5:14
27	2 Pita 1:1-21
28	2 Pita 2:1-22
29	2 Pita 3:1-18
30	1 Yohane 1:1-10

date	Scripture
1	1 Yohane 2:1-17
2	1 Yohane 2:18-3:2
3	1 Yohane 3:3-24
4	1 Yohane 4:1-21
5	1 Yohane 5:1-21
6	2 Yohane 1:1-13
7	3 Yohane 1:1-14
8	Yuda 1:1-25
9	Ac Saṅa 1:1-20
10	Ac Saṅa 2:1-17
11	Ac Saṅa 2:18-3:6
12	Ac Saṅa 3:7-22
13	Ac Saṅa 4:1-11
14	Ac Saṅa 5:1-14
15	Ac Saṅa 6:1-17
16	Ac Saṅa 7:1-17
17	Ac Saṅa 8:1-13
18	Ac Saṅa 9:1-21
19	Ac Saṅa 10:1-11
20	Ac Saṅa 11:1-19
21	Ac Saṅa 12:1-18
22	Ac Saṅa 13:1-18
23	Ac Saṅa 14:1-20
24	Ac Saṅa 15:1-8
25	Ac Saṅa 16:1-21
26	Ac Saṅa 17:1-18
27	Ac Saṅa 18:1-24
28	Ac Saṅa 19:1-21
29	Ac Saṅa 20:1-15
30	Ac Saṅa 21:1-27
31	Ac Saṅa 22:1-21

December